Bundel - PS-vergadering van 31 januari 2022

Agenda bijlagen

Besluitenlijst PS 31-01-2022 -vastgesteld-

Notulen PS 31-01-2022 -beraadslagend vastgesteld-

Notulen PS 31-01-2022 -besluitvormend vastgesteld-

Agenda PS 31-01-2022 -beraadslaging gewijzigd-

Spreektijden PS 31-01-2022 -gewijzigd-

Addendum Online Vergaderen RvO

1 Opening en mededelingen.

2 Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.

2.a Afscheid Statenlid fractie PVV.

2.b Beëdiging en installatie Statenlid fractie PVV en tijdelijk Statenlid fractie GroenLinks.

3.a Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.
(vaststelling in besluitvormende vergadering)

3.b Lijst geheimhouding PS.

2022-01-31 Lijst geheime stukken PS

4 Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergaderingen van 13 december 2021.
(vaststelling in besluitvormende vergadering)

notulen PS 13-12-2021 -beraadslagend vastgesteld-

notulen PS 13-12-2021 -besluitvormend vastgesteld-

5 Vaststelling Strategische Statenagenda.
(vaststelling in besluitvormende vergadering)

StrA commissie M&B voor PS 31-01-2022

StrA commissie NLG 7 februari 2022

StrA commissie EFB januari 2022

StrA commissie RWK voor 7-2-22.

6 Vaststelling lijst ingekomen stukken.
(vaststelling in besluitvormende vergadering)

2022-01-31 PS ingekomen stukken december 2021

2022-01-31 PS ingekomen stukken t/m 19 januari 2022

7 Voortgangslijst van moties.
(vaststelling in besluitvormende vergadering)

2022-01-31 Lijst moties memo PS -afdoeningsvoorstellen-

2022-01-31 Lijst moties PS

8 Voorlopig aangemerkt als hamerstuk.
(vaststelling in besluitvormende vergadering)
Indien de commissie of het presidium besluit dat het een hamerstuk is, dan wordt het punt bij de hamerstukken gevoegd.

8.a Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam (VD-01).
(vaststelling in besluitvormende vergadering)

Dossier 8639 voorblad

Brief aan PS over onderschrijven van Verstedelijkingsconcept MRA

Brief VC MRA voor raden en Staten 8 november 2021

MRA_Verstedelijkingsconcept EINDVERSIE

Nota van Beantwoording wensen en opvattingen op VS

2022-01-31 PS Voordracht 01 Definitief Verstedelijkingsconcept MRA

Advies commissie RWK Voordracht onderschrijven verstedelijkingsconcept MRA

8.b Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG (VD-02).

(vaststelling in besluitvormende vergadering)

Dossier 8663 voorblad

Brief aan PS over Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Gemeenschappelijke Regeling OD NZKG 2021 definitief

2022-01-31 PS Voordracht 02 Wijziging Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied OD NZKG

Advies commissie NLG Wijziging Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied OD NZKG

8.c Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland (VD-03).

(vaststelling in besluitvormende vergadering)

Dossier 8637 voorblad

Brief aan PS over toekomst samenwerking rond Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland

aanbiedingsbrief nieuwe organisatie PL

Voorstel aan deelnemers toekomstige samenwerking AB.01.11.2021

Bijlage - Intentie-overeenkomst SBB vs1.07

Bijlage - Liquidatieplan RMN

2022-01-31 PS Voordracht 03 Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht eo en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Ned

Advies cie NLG 10-1 Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland

8.d Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025 (VD-05).

(vaststelling in besluitvormende vergadering)

Dossier 8430 voorblad

Brief aan PS over de Kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025

Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025

Conceptverslag Rekeningencie 20211216

2022-01-31 PS Voordracht 05 Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025

Advies EFB 17 januari 2022 bij voordracht Kadernota risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025

8.e Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021(VD-09).

(vaststelling in besluitvormende vergadering)

Rapport van Bevindingen fractievergoedingen 2020-2021 Provincie Noord-Holland DEF

2022-01-31 Voordracht 09 Subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021

Advies EFB 17 januari 2022 bij voordracht Subsidievaststelling fractiebijdragen 2020 2021

8.f Tarieventabel 2022; Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 van het Fonds (VD-08).

(vaststelling in besluitvormende vergadering)

Dossier 8603 voorblad

Brief aan PS over tarieventabel 2022 en begroting Nazorgfonds 2022

Begroting Nazorgfonds NH 2022

2022-01-31 PS Voordracht 08 Tarieventabel 2022 Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie NH en Begroting 2022

Advies EFB 17 januari 2022 bij voordracht Nazorgheffing stortplaatsen aanpassing Tarieventabel

Schriftelijke beantwoording vraag (hr. Carton) cie EFB bij voordracht nazorg stortplaatsen

8.g Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning (VD-11)

(vaststelling in besluitvormende vergadering)

2022-01-31 Voordracht 11 Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning

9 Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief (VD-06).

(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

Dossier 8566 voorblad

Brief aan PS over verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief

Landschapsplan SvA A8A9 - H1-H5

Landschapsplan SvA A8A9 - H6 deel 1

Landschapsplan SvA A8A9 - H6 deel 2

Landschapsplan SvA A8A9 - H7-H9

Bijlage 1 - Verklarende woordenlijsten

Bijlage 2 - Integriteit en authenticiteit Stelling van Amsterdam in plangebied

Bijlage 3 - Samenvatting ontwerp en verkeer aansluitvarianten Verbinding A8-A9 en tunnel

Bijlage 4 - Impact Verbinding A8A9 op kernkwaliteiten SvA in plangebied

Bijlage 5 - Impact Verbinding A8A9 Assendelverpolders en BPL

Bijlage 6 - Omgevingseffecten van het Landschapsplan

Bijlage 7 - Kosten en baten van het Landschapsplan A8A9

Bijlage 8- Wegontwerp Landschapsplan SvA Verbinding A8A9

Eindadvies kwaliteitsteam Landschapsplan A8A9

Standpunt OCW Landschapsplan A8 A9

2022-01-31 PS Voordracht 06 Verbinding A8-A9 Landschapsplan

Advies cie. M&B 17-1-2022 bij Voordracht Verbinding A8-A9 Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief

M4-2022 AANGENOMEN D66 GL CU PvdA Modal shift voor leefbaarheid langs N203

M7-2022 AANGENOMEN JA21 Liberaal NH 50PLUS VVD Innovatieve mogelijkheden ter beperking van overlast

M5-2022 VERWORPEN CU PvdD SP Versterk natuur- en cultuurwaarden los van de weg

M6-2022 AANGEHOUDEN PvdD SP Voorzichtig met kleinschalige natuurlijke landschapselementen buiten de verboden kringen

M8-2022 VERWORPEN CU PvdD SP Notulen PS vergadering bij stukken minister-Unesco

10 Datacenterstrategie Noord-Holland (VD-07).

(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

Dossier 8714 voorblad

Brief aan PS over datacenterstrategie Noord-Holland

Rapport Datacenterstrategie Noord-Holland -GEAMENDEERD-

2022-01-31 Voordracht 07 GEAMENDEERD Datacenterstrategie Noord-Holland

Advies EFB 17 januari 2022 bij voordracht 07 Datacenterstrategie Noord-Holland

A1-2022 AANGENOMEN CU Tegengaan lichtoverlast Datacenters

M9-2022 AANGENOMEN VVD D66 JA21 Liberaal NH Hyperscales

M10-2022 AANGENOMEN GL PvdA JA21 CU Zorgen om hyperscales

M13-2022 AANGENOMEN JA21 Restwarmte

A2-2022 INGETROKKEN JA21 Definitie naar beneden bijstellen

A3-2022 INGETROKKEN JA21 Zonnepanelen op daken van datacenters verplichten

M11-2022 VERWORPEN FvD PVV PvdD Secundair ruimtebeslag datacenters meewegen

M12-2022 VERWORPEN FVD Geen nieuwe datacenters voordat energieleveringszekerheid op orde is

M14-2022 VERWORPEN JA21 Kernenergie niet uitsluiten als energiebron

11 Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 (VD-04).

(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

Dossier 8477 voorblad

Brief aan PS over Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

1743405 Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 v6

1743638 Regionaal Waterprogramma Nota beantwoording zienswijzen versie 02122021

2022-01-31 PS Voordracht 04 Regionaal Waterprogramma NH 2022-2027

Beantwoording openstaande vragen cie NLG 10-1 behandeling Regionaal Waterprogramma

Advies commissie NLG Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

A4-2022 VERWORPEN PvdD SP Belang van water

M15-2022 VERWORPEN SP PvdD 50PLUS Ook stortplaatsen vervuilen bodem- en oppervlaktewater

M16-2022 VERWORPEN SP PvdD 50PLUS Minder gewasbeschermingsmiddelen, meer kwaliteit van leven

M17-2022 AANGEHOUDEN PvdD SP Extra scherp kijken naar projecten die KRW-doelen kunnen schaden

M18-2022 AANGEHOUDEN PvdD Voedselbossen als kansen voor water en samenleving

M19-2022 AANGEHOUDEN PvdD SP DENK JA21 50PLUS Bescherming gezondheid, water en natuur tegen vislood

M20-2022 AANGEHOUDEN SP Stop lood bij het hengelen

11.a Bekrachtiging PS-besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming (VD-10).

(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

Besluitenlijst PS bij briefstemmen PS 18-6-2020 t/m PS 09-03-2021

2022-01-31 Voordracht 10 Bekrachtiging PS-besluiten i.h.k.v. de Tijdelijke Wet digitale beraadslaging en besluitvorming

12 Vragenuur.

Het Statenlid dat tijdens het vragenuur mondelinge vragen wil stellen, dient deze vragen in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag voorafgaand aan de vergadering om 13.00 uur.

2022-01-31 PS Mondelinge vragen PvdD over Gebruik stikstofruimte die er niet is

2022-01-31 PS Mondelinge vragen D66 inzake Bescherm groene stroomopwekking van burgers

13 Beraadslaging Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten).

Het Statenlid dat een verzoek tot het houden van een actualiteit wil doen, dient dit verzoek in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag voorafgaand aan PS om 12.00 uur.
(Stemming over eventuele moties vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

14 Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.

(stemming in besluitvormende vergadering)

M1-2022 VERWORPEN PVV FvD Samenleving open zonder beperkingen

M2-2022 VERWORPEN FvD TATA steel Milieuverontreiniging onderscheiden van CO2 footprint

M3-2022 VERWORPEN Liberaal NH Motie vreemd Regels fractievergoeding – onredelijke benadeling statenleden B

15 Sluiting beraadslagende vergadering.

■ **Provinciale Staten**

Provincie Noord-Holland

Besluitenlijst PS -vastgesteld-

■ ■ ■ ■ ■

Datum vergadering	:	***31 januari 2022***
Voorzitter	:	*Vice-voorzitter R.P.M. Kocken en voorzitter A.Th.H. van Dijk*
Wnd. griffier	:	*dhr. M.W. Admiraal*
Vergaderstukken	:	online beschikbaar PS 31-01-2022

Beraadslagende vergadering om 13.00 uur.
Besluitvormende vergadering om 22.15 uur.
Stemming en besluitvorming over alle voorstellen heeft plaatsgevonden in de besluitvormende PS-vergadering.

Met ingang van 2022 wordt de besluitenlijst ter vaststelling opgenomen op de PS-agenda (Presidium 31 januari 2022). Vaststelling van deze besluitenlijst in PS van 7 maart 2022.

1. Opening en mededelingen.

- Mw. Nanninga (JA21) is afwezig in de beraadslagende vergadering.
- Dhr. Baljeu (fractie Baljeu) is afwezig in de beraadslagende en de besluitvormende vergadering.
- Dhr. Koyuncu (DENK) arriveert later in de beraadslagende vergadering

2. Vaststelling agenda en regeling werkzaamheden.

- Vanwege technische storing is de PS-vergadering om 13.00 uur begonnen i.p.v. om 10.00 uur. Om de agenda toch af te kunnen ronden, heeft PS ingestemd met het aanpassen van de spreektijden voor deze vergadering op basis van een vergaderduur van 5 uur (i.p.v. 7 uur).
- PS stemt in met het behandelen van 2 extra voordrachten die zijn toegevoegd aan de agenda als:
  - hamerstuk punt 8g Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning, voordracht 8-2022;
  - punt 11a Bekrachtiging PS besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digtiale beraadslaging en besluitvorming, voordracht 10-2022.
- Er zijn mondelinge vragen ingediend voor het Vragenuur door fractie PvdD over “Gebruik stikstofruimte die er niet is” en door fractie D66 inzake “Bescherm groene stroomopwekking van burgers”.
- Er zijn 3 moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend:
  - **M1-2022** door fracties PVV en FvD inzake “Samenleving open zonder beperkingen”;
  - **M2-2022** door fractie FvD inzake “Milieuverontreininging onderscheiden van duurzaamheidsdoelen TATA Steel”;
  - **M3-2022** door Liberaal NH inzake “Regels fractievergoeding – onredelijke benadeling Statenleden B”.

Stemming over deze moties vindt plaats in de besluitvormende vergadering bij agendapunt 14.

De gewijzigde agenda wordt vastgesteld.

2a. Statenlid dhr. Kaptheijns (PVV) heeft zijn Statenlidmaatschap opgezegd en wordt vandaag opgevolgd. PS heeft in de vergadering afscheid genomen van dhr. Kaptheijns.

2b. Dhr. Van Hooff (PVV) wordt voorgedragen en benoemd tot Statenlid van de Provincie Noord-Holland. Hij heeft in handen van de voorzitter de eed afgelegd.

Mw. Becker (GroenLinks) wordt voorgedragen en benoemd tot tijdelijk Statenlid van de Provincie Noord-Holland vanwege het tijdelijk ontslag van mw. Er (GroenLinks). Mw. Becker heeft in handen van de voorzitter de belofte afgelegd.

3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.
Er is geen geheim stuk ter bekrachtiging ingekomen.

3b. Lijst geheimhouding PS.
De lijst wordt voor kennisgeving aangenomen.

4. Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergadering van 13 december 2021.
De notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergadering van 13 december 2021 worden ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda.
De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken.
De lijst ingekomen stukken wordt vastgesteld.

7. Voortgangslijst van moties.
De lijst moties wordt vastgesteld.

8. Hamerstukken.
Totaal aanwezig 54 leden.
Afwezig is dhr. Baljeu (fractie Baljeu).

8a.	**Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam.** Voordracht 01-2022
8b.	**Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG.** Voordracht 02-2022
8c.	**Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland.** Voordracht 03-2022
8d.	**Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025.** Voordracht 05-2022
8e.	**Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021.** Voordracht 09-2022
8f.	**Tarieventabel 2022; Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 van het Fonds.** Voordracht 08-2022
8g.	**Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning.** Voordracht 11-2022

De besluiten behorende bij de punten 8a t/m 8g zijn aangenomen en zijn bij de hamerstukken van deze vergadering op de website gepubliceerd.

- Fractie PVV wenst aantekening tegen voordracht 1-2022 (punt 8a) te stemmen; de fractie kan niet instemmen met het voorliggende besluit, kijkende naar de duurzaamheidssaus die over het concept is gegoten, de vrijheidsbeperkende maatregelen inzake automobiliteit en het ogenschijnlijk ontbreken van realiteitszin inzake de woningbouwopgave en de rol van massa-immigratie daarin.
- Fractie PvdD wenst aantekening voor voordracht 1-2022 te stemmen met uitzondering van de passages over de robuuste ontwikkeling van de luchthaven Schiphol; de fractie ziet meer in een kleine efficiënte luchthaven.

9. Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief.
Voordracht 6-2022
Totaal aanwezig 54 leden.
Afwezig is dhr. Baljeu (fractie Baljeu).
Mw. van Soest (50PLUS/PvdO) heeft zich van stemming onthouden bij motie M5-2022.

Er zijn 5 moties ingediend, waarvan er 2 zijn aangenomen, 1 is aangehouden en 2 verworpen:

- **M4-2022 door fracties D66, GroenLinks, ChristenUnie en PvdA inzake "Modal shift voor leefbaarheid langs N203" is aangenomen.**
  Voor 34 en tegen 20 stemmen. Tegen stemmen de fracties VVD, CDA, FvD, PVV, 50PLUS/PvdO en Liberaal NH.

  Dictum:
  PS verzoekt het college om:
  - de werkgeversaanpak voortvarend op te pakken en Provinciale Staten te informeren over de voortgang;
  - Met Rover in overleg te treden over de haalbaarheid en effecten van de plannen van Rover om met werkgevers, vervoerders, wegbeheerders en gebruikers de Modal Shift in algemene zin mogelijk te maken en de mogelijke effecten op en rond de N203 in beeld te brengen en ook over de voorgang daarvan Provinciale Staten te informeren.

- **Motie 7-2022 door fracties JA21, Liberaal NH, 50PLUS/PvdO en VVD inzake "Innovatieve mogelijkheden ter beperking van overlast" is aangenomen.**
  Voor 43 en tegen 11 stemmen. Tegen stemmen de fracties CDA, PVV, SP. En 1 lid van VVD *(dhr. De Wit)* stemt per abuis tegen en wordt geacht voor te hebben gestemd.

  Dictum:
  PS roept GS op:
  - bij een eventuele realisatie van de A8-A9 de optie mee te nemen om innovatieve mogelijkheden te implementeren om de mogelijke verslechtering van de luchtkwaliteit en de geluidsbelasting door de aanleg van de A8-A9 te beperken;
  - initiatieven van bewoners inzake innovatieve oplossingen inzake luchtkwaliteit en geluidsbelasting mee te nemen.

    - Fractie SP wenst aantekening tegen motie 7 te stemmen; vindt de ideeën die in de motie worden beschreven heel sympathiek, staat daar in principe ook wel achter, maar geeft aan dat het indienen van de motie ervan uit gaat dat het project Landschapsplan zal worden uitgevoerd; dat vindt de fractie op dit moment een flinke stap te ver.
    - Fractie PvdD wenst aantekening voor motie 7 te stemmen vanwege de aanpassing die door de indiener is gedaan met de toevoeging van de woorden 'eventuele realisatie'.

- **M5-2022** door fracties ChristenUnie, PvdD en SP inzake "Versterk natuur- en cultuurwaarden los van plannen voor asfalt" is verworpen. Voor 7 en tegen 46 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en ChristenUnie. *Mw. Van Soest (50PLUS/PvdO) heeft zich bij motie 5 van stemming onthouden.*

- **M6-2022** door fracties PvdD en SP inzake "Voorzichtig met kleinschalige natuurlijke landschapselementen buiten de verboden kringen van de Stelling van Amsterdam" is aangehouden.

- **M8-2022** door fracties ChristenUnie, PvdD en SP inzake "Notulen PS-vergadering bij stukken minister" is verworpen. Voor 18 en tegen 36 stemmen. Voor stemmen de fracties GroenLinks, PvdD, SP, ChristenUnie, 50PLUS/PvdO en DENK.
    - Fractie GroenLinks wenst aantekening voor motie 8 te stemmen; geeft aan dat het geenszins bedoeld is als enige twijfel aan de intenties van Gedeputeerde Staten, maar om toch te voorkomen dat de indruk gewekt zou worden dat wat hier besproken wordt, we geheim zouden willen houden, stemt de fractie voor deze motie.

Voordracht 6-2022 is aangenomen.
Voor 47 en tegen 7 stemmen. Tegen stemmen de fracties PvdD, SP en ChristenUnie.
Het besluit 6-2022 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 9 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

10. Datacenterstrategie Noord-Holland.
Voordracht 7-2022
Totaal aanwezig 54 leden; 53 leden nemen deel aan de stemmingen bij dit punt.
Afwezig is dhr. Baljeu (fractie Baljeu).
Dhr. Van Gilse (VVD) onthoudt zich van stemmen bij alle stemmingen punt 10.
Mw. van Soest (50PLUS/PvdO) heeft zich van stemming onthouden bij motie M9-2022.

Er zijn 3 amendementen ingediend, waarvan er 1 is aangenomen en 2 zijn ingetrokken:

- **A1-2022 door fractie ChristenUnie inzake "Tegengaan lichtoverlast Datacenters" is aangenomen.**
  Voor 48 en tegen 5 stemmen. Tegen stemmen de fracties SP, 50PLUS/PvdO en Liberaal NH.

  Dictum:
  besluiten het ontwerpbesluit in de voordracht als volgt aan te vullen:
    - met dien verstande dat op pagina 18 aan de eerste paragraaf de onderstreepte tekst wordt toegevoegd:
      We werken samen met gemeenten uniforme vestigingsvoorwaarden uit.
      Om een goede landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit te waarborgen wordt aanvullend ingezet op uniforme vestigingsvoorwaarden waarvoor de gemeenten verantwoordelijk zijn, in het verlengde van de vestigingsvoorwaarden die de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer al gesteld hebben. Daarbij hebben we ook aandacht voor het voorkomen van lichthinder.

De vestigingsvoorwaarden werken we uit in afspraken met de gemeenten waar zich nog datacenters mogen vestigen. In onze Omgevingsverordening nemen we de verplichting op dat gemeenten waar zich datacenters mogen vestigen tot deze afspraken komen, aanvullend op de regionale afspraken rond bedrijventerreinen.

- Fractie SP wenst aantekening bij alle moties, behalve motie 10, tegen te stemmen; geeft aan dat al deze voorstellen ervan uitgaan dat er meer datacenters kunnen komen en daar is de fractie tegen.

- **A2-2022** door fractie JA21 inzake "Definitie naar beneden bijstellen" is ingetrokken.
- **A3-2022** door fractie JA21 inzake "Zonnepanelen op daken van datacenters verplichten" is ingetrokken.

Er zijn 6 moties ingediend, waarvan er 3 zijn aangenomen en 3 verworpen:

- **M9-2022 door fracties VVD, D66, JA21 en Liberaal NH inzake "Hyperscales" is aangenomen.**
  Voor 34 en tegen 18 stemmen. Tegen stemmen de fracties GroenLinks, PvdD, PVV en SP.
  Mw. Van Soest (50PLUS/PvdO) heeft zich bij motie 9 van stemming onthouden.

  Dictum:
  PS verzoekt GS:
  - zowel op nationaal als op Europees niveau de (voorwaarden van) nieuwvestiging van hyperscale datacenters aan te kaarten en te sturen op een level playing field van deze datacenters;
  - hierover uiterlijk bij de eerste evaluatie van de datacenterstrategie in de commissie EFB terug te rapporteren aan Provinciale Staten.

- **M10-2022 door fracties GroenLinks, PvdA, JA21 en ChristenUnie inzake "Zorgen om hyperscales" is aangenomen.**
  Voor 28 en tegen 25 stemmen. Tegen stemmen de fracties VVD, D66, CDA, PvdD, PVV, 50PLUS/PvdO en Liberaal NH.
  Dictum:
  PS verzoekt GS
  - bij de evaluatie te betrekken of de vestigingsvoorwaarden nu en naar de toekomst voldoende sterk zijn om te kunnen sturen op een goede inpassing op gebied van landschap, natuur en milieu;
  - en verzoekt GS landelijk het gesprek aan te gaan over harde instrumenten die nodig zijn om te sturen op vestiging voor datacenters, zodat nieuwe datacenters geen problemen geven voor ander provinciaal beleid doordat er bv conflicten ontstaan over de volgordelijkheid van aansluiting op het elektriciteitsnet of doordat milieudoelen minder goed gehaald kunnen worden.

- **M13-2022 door fractie JA21 inzake "Restwarmte" is aangenomen.**
  Voor 48 en tegen 5 stemmen. Tegen stemt de fractie SP. En 1 lid van VVD *(mw. Kaamer van Hoegee)* en 1 lid van D66 *(dhr. Mülder)* hebben per abuis tegen gestemd en worden geacht voor te hebben gestemd.

Dictum:
PS roept GS op:

- er op zo kort mogelijke termijn bij de regering op aan te dringen om (her)gebruik van restwarmte van datacenters verplicht vast te stellen voor nieuw te ontwikkelen datacenters;
- en Provinciale-Staten voor het zomerreces van 2022 te informeren over de voortgang.

- Fractie D66 wenst aantekening voor motie 13 te stemmen; met de opmerking dat het soms kan voorkomen dat restwarmte niet kan worden gebruikt, omdat een datacenter mogelijk op een locatie wordt gevestigd, waar dat moeilijk af te voeren is. De fractie wil graag de opmerking maken dat dit er dan niet toe moet leiden dat een datacenter dan niet geplaatst kan worden.

- **M11-2022** door fracties FvD, PVV en PvdD inzake "Secundair ruimtebeslag datacenters meewegen" is verworpen. Voor 16 en tegen 37 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, FvD, PvdD, PVV, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **M12-2022** door fractie FvD inzake "Geen nieuwe datacenters voordat de energieleveringszekerheid op orde is" is verworpen. Voor 8 en tegen 45 stemmen. Voor stemmen de fracties FvD, PvdD, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **M14-2022** door fractie JA21 inzake "Kernenergie niet uitsluiten als energiebron" is verworpen. Voor 18 en tegen 35 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, CDA, FvD, PVV, 50PLUS/PvdO, DENK en Liberaal NH.

Voordracht 7-2022 is geamendeerd aangenomen.
Voor 34 en tegen 19 stemmen. Tegen stemmen de fracties JA21, FvD, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
Het besluit 7-2022 behorende bij de voordracht, alsmede amendement A1-2022 is bij agendapunt 10 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

11. Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027.
Voordracht 4-2022
Totaal aanwezig 54 leden; 53 leden nemen deel aan de stemmingen bij dit punt.
Afwezig is dhr. Baljeu (fractie Baljeu).
Dhr. Steeman (D66) onthoudt zich van stemmen bij alle stemmingen punt 11.

Er is 1 amendement ingediend en verworpen:

- **A4-2022** door fracties PvdD en SP inzake "Belang van water" is verworpen. Voor 22 en tegen 30 stemmen. Voor stemmen de fracties GroenLinks, JA21, PvdD, SP, ChristenUnie, 50PLUS/PvdO en DENK. En 1 lid van JA21 *(mw. Nanninga)* heeft per abuis tegen gestemd en wordt geacht voor te hebben gestemd.

Er zijn 6 moties ingediend, waarvan er 2 zijn verworpen en 4 zijn aangehouden:

- **M15-2022** door fracties SP, PvdD en 50PLUS/PvdO inzake "Ook stortplaatsen vervuilen bodem- en oppervlaktewater" is verworpen. Voor 16 en tegen 37 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.

- **M16-2022** door fracties SP, PvdD en 50PLUS/PvdO inzake "Minder gewasbeschermings-middelen, meer kwaliteit van leven" is verworpen. Voor 9 en tegen 44 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP, ChristenUnie, 50PLUS/PvdO en DENK.
    - Fractie ChristenUnie wenst aantekening voor motie 16 te stemmen; vindt de overwegingen wel heel erg boud geformuleerd; met het dictum, -en daar gaat het om-, is de fractie het eens: de mogelijkheden verkennen.

- **M17-2022** door fracties PvdD en SP inzake "Extra scherp kijken naar projecten die KRW-doelen kunnen schaden" is aangehouden.
- **M18-2022** door fractie PvdD inzake "Voedselbossen als kansen voor water en samenleving" is aangehouden.
- **M19-2022** door fracties PvdD, SP, DENK, JA21 en 50PLUS/PvdO inzake "Bescherming gezondheid, water en natuur tegen vislood" is aangehouden.
- **M20-2022** door fractie SP inzake "Stop lood bij het hengelen" is aangehouden.

Voordracht 4-2022 is aangenomen.
Voor 46 en tegen 7 stemmen. Tegen stemmen de fracties PvdD, PVV en 50PLUS/PvdO.
Het besluit 4-2022 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 11 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

- Fractie SP wenst aantekening voor voordracht 4 te stemmen; is er niet van overtuigd dat het snel genoeg gaat om het water in de provincie Noord-Holland op orde te brengen, maar vindt dat we toch wat moeten doen.
- Fractie PVV wenst aantekening tegen voordracht 4 te stemmen; geeft aan dat het Regionaal Waterprogramma wordt gedomineerd door EU-richtlijnen en een klimaat alarmistische insteek heeft en dat er weer wordt gesproken over een te verwachten versnelde zeespiegelstijging wat niet uit metingen kan worden opgemaakt; geeft voorts aan dat het tempo waarin de zeespiegel stijgt, al duizenden jaren afneemt.
- Fractie PvdD wenst aantekening tegen voordracht 4 te stemmen; geeft dat hoewel er een aantal goede voorstellen in het programma staan en er nu door toezeggingen verbetering is gekomen, kan de fractie al met al niet voor stemmen, omdat het geen recht doet aan de doelen die de fractie voor zich heeft en er bijna een aanstormende crisis is en de fractie heel graag extra actie had willen zien.

11a. Bekrachtiging PS-besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming.
Voordracht 10-2022
Totaal aanwezig 54 leden.
Afwezig is dhr. Baljeu (fractie Baljeu).

Er zijn geen moties en amendementen ingediend.

Voordracht 10-2022 is aangenomen.
Voor 51 en tegen 1 stem. Mw. V/d Waart (GroenLinks) stemt per abuis tegen en wordt geacht voor te hebben gestemd.
Het besluit 10-2022 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 11a van deze vergadering op de website gepubliceerd.

12. Vragenuur.
De mondelinge vragen ingediend door fractie PvdD inzake "Gebruik stikstofruimte die er niet is" zijn door gedeputeerde Rommel beantwoord.
De mondelinge vragen ingediend door fractie D66 inzake "Bescherm groene stroomopwekking van burgers" zijn door gedeputeerde Stigter beantwoord.

13. Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming PS).
Er zijn geen actualiteiten ingediend.

14. Stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.
Totaal aanwezig 54 leden.
Afwezig is dhr. Baljeu (fractie Baljeu).

Er zijn 3 moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend, die zijn verworpen:

- **M1-2022** door fracties PVV en FvD inzake "Samenleving open zonder beperkingen" is verworpen. Voor 9 en tegen 45 stemmen. Voor stemmen de fracties FvD, PVV, 50PLUS/PvdO, DENK en Liberaal NH.
  - Fractie Liberaal NH wenst aantekening voor motie 1 te stemmen; niet zozeer omdat de fractie alle genoemde overwegingen steunt, maar wel het dictum waarbij de fractie 'kritisch' een positief woord vindt en voorts vindt dat de Coronapas een sociale impact noodmaatregel is die zo kort mogelijk moet duren.
  - Fractie PvdD wenst aantekening tegen motie 1 te stemmen; is kritisch op de coronamaatregelen, maar ziet ook dat zoönose soms de samenleving dwingt om toch beperkingen op te leggen; om volledig zonder enige beperkingen een signaal te geven, dat lijkt de fractie niet het goede signaal.

- **M2-2022** door fractie FvD inzake "Milieuverontreiniging onderscheiden van duurzaamheidsdoelen TATA Steel" is verworpen. Voor 12 en tegen 42 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, FvD, PVV en 50PLUS/PvdO.

- Fractie JA21 wenst aantekening voor motie 2 te stemmen; vindt het een prima motie, maar vermeldt er in dit geval bij dat het bij deze milieuverontreiniging, -in dit geval van Tata-, wel over gif en gezondheidsschade gaat.
- Fractie PvdD wenst aantekening tegen motie 2 te stemmen hoewel de bedoelingen ongetwijfeld goed zijn; de fractie geeft aan dat duurzaamheid, aanpak van gezondheidsproblemen en schade aan milieu juist in samenhang moeten worden bezien en zo worden aangepakt; vindt dat daar zeker verbeteringen zijn te doen, als het gaat om Tata die daarin totaal faalt.

- **M3-2022** door fractie Liberaal NH inzake “Regels fractievergoeding – onredelijke benadeling Statenleden B” is verworpen. Voor 10 en tegen 44 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, PVV, 50PLUS/PvdO en Liberaal NH.

15. Sluiting

De voorzitter sluit de Statenvergadering van 31 januari 2022.

Notulen -VASTGESTELD-

Beraadslagende vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	31 januari 2022
Vicevoorzitter	:	Statenlid R.P.M. Kocken (van 13:00 tot 17:55 uur)
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk (van 19:30 tot 22.02 uur)
Griffier	:	dhr. M. Admiraal
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), Statenlid S. Becker (GL), hr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), Statenlid M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), Statenlid J.W. Dulfer (GL), mw. G. Van Geffen (Liberaal Noord-Holland), Statenlid A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), Statenlid J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. Van Hooff (PVV), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU), Statenlid R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mülder (D66), dhr. A.J.M. Muurlink (PvdA), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), Statenlid N.M. van der Waart (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), Statenlid T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), Statenlid F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu) en mw. A. Nanninga (JA21),

Agenda **Paginanummer**

1.	**Opening en mededelingen**	**03**
2.	**Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden**	**05**
2a.	**Afscheid Statenlid fractie PVV**	**08**
2b.	**Beëdiging en installatie Statenlid fractie PVV en tijdelijk Statenlid fractie GroenLinks**	**09**
3a	**Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding**	**10**
3b	**Lijst geheimhouding PS**	**10**
4.	**Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergaderingen van 13 december 2021**	**10**
5.	**Vaststelling Strategische Statenagenda**	**10**
6.	**Vaststelling lijst ingekomen stukken**	**11**
7.	**Voortgangslijst van moties**	**11**
8	**Voorlopig aangemerkt als hamerstuk**	**11**
8a.	**Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam** (Voordracht 01-2022)	**11**
8b.	**Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG** (Voordracht 02-2022)	**11**

	8c.	**Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing Beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland** (Voordracht 03-2022)	**11**
	8d.	**Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen** (Voordracht 05-2022)	**11**
	8e.	**Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen** (Voordracht 09-2022)	**11**
	8f.	**Tarieventabel 2022: Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 va het Fonds** (Voordracht 08-2022)	**11**
	8g.	**Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning**(Voordracht 11-2022)	**11**
	9.	**Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief** (Voordracht 06-2022)	**11**
	10.	**Datastrategie Noord-Holland** (Voordracht 07-2022)	**44**
	11.	**Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027** (Voordracht 4-2022)	**75**
	11a.	**Bekrachtiging PS besluiten in het kader van Tijdelijke wet digitale Beraadslaging en besluitvorming** (Voordracht 10-2022)	**109**
	12.	**Vragenuur**	**109**
	13.	**Beraadslaging Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten)**	**113**
	14.	**Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag**	**113**
	15.	**Sluiting beraadslagende vergadering**	**114**

1. Opening en mededelingen

De Commissaris van de Koning laat zich gedurende het middagdeel van de vergadering vervangen door de vicevoorzitter, Statenlid Kocken, hierna te noemen: voorzitter.

De **VOORZITTER:** Dames en heren. Het is bijna 13.00 uur. Er was sprake van een intern probleem, als gevolg van eerder netwerkonderhoud. We hebben quorum en we kunnen vergaderen.
Vanwege de coronamaatregelen wordt deze vergadering wederom in hybride vorm gehouden. Een aantal Statenleden zijn fysiek aanwezig om vandaag te beraadslagen over de punten op de agenda. De overige Statenleden zijn online aanwezig in de vergadering. Enkele woordvoerders die dat hebben aangegeven bij de Statengriffie, voeren vanuit huis het woord.
Besluitvorming over amendementen, moties en voordrachten vindt vanavond vanaf 20.00 uur plaats in de besluitvormende vergadering die volledig online zal worden gehouden. Aan de Statenleden het dringende verzoek om ervoor te zorgen dat u de vergadering volgt via de Teams-link en niet via de stream op de website. Dan heeft u geen vertraging en weet u precies wanneer de stemming geopend wordt. Op deze manier zorgen we voor rechtsgeldige besluitvorming die in overeenstemming is met de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming.
Welkom aan de in de Statenzaal aanwezige Statenleden. Welkom ook aan alle leden die online zijn ingelogd en aan alle belangstellenden en ambtenaren, die deze vergadering via de website volgen. Uiteraard ook welkom aan de leden van het college van Gedeputeerde Staten, hier aanwezig in de zaal.
Ik verzoek de online aanwezige leden om uw microfoons te dempen en uw camera uit te zetten.
Ik vraag iedereen om de mobiele telefoons tijdens de vergadering op stil te zetten.
Aan de leden die online zijn ingelogd vraag ik nog om er rekening mee te houden dat de vergadering live wordt uitgezonden. Wees u er van bewust dat uw achtergrond in beeld kan zijn en dat achtergrondgeluiden worden uitgezonden wanneer u het woord voert. Gebruik een headset en beperk achtergrondgeluiden zoveel mogelijk.

Bij het wisselen van spreker bij het spreekgestoelte en bij de interruptiemicrofoon, wordt telkens tussendoor schoongemaakt voor de volgende spreker. De spreekgestoelten PS en GS kunnen worden afgewisseld, zodat het schoonmaken ongestoord kan gebeuren. Ik herhaal de aandachtspunten voor een hybride en online-vergadering van Provinciale Staten.
Uw moties en amendementen kunt u vanaf nu en tijdens de hele vergadering tot aan de stemming per mail indienen bij de Statengriffie, met in de cc de mede-indieners.
De moties en amendementen worden gepubliceerd zodra u deze officieel ook mondeling heeft ingediend tijdens uw bijdrage en het dictum heeft voorgelezen. U hoort mij vervolgens zeggen dat de motie daarmee onderdeel is van de beraadslagingen.

In een nieuwe online besluitvormende Statenvergadering vanavond worden alle stemmingen digitaal gedaan. Ik wil ieder Statenlid dat vanavond deelneemt aan de stemmingen oproepen om de NotuVote stemmodule vandaag alvast een keer te openen en in te loggen. Mocht u tegen

problemen aanlopen bij het inloggen, dan kunt u vanaf 16:00 uur ondersteuning krijgen via de Statengriffie en de helpdesk van NotuVote.
Vandaag overdag, tijdens deze beraadslagende vergadering wordt er niet gestemd. Als er een punt van orde wordt gemaakt waarover wordt besloten wordt door de vergadering, zal ik dat doen via de fractievoorzitters.
U heeft van tevoren bij de Statengriffie aangegeven wie bij welk onderwerp op de agenda het woord wil voeren. Voor de kijkers thuis meld ik nog dat na afloop van de beraadslagingen vandaag, de beraadslagende vergadering wordt gesloten.

Ik heb een ordevoorstel. Het voorstel is om uit te gaan van 5 uur spreektijd in plaats van 7 uur vergadertijd.

De heer **DESSING** (FvD): Wij hebben al redelijk beperkte tijd. We hadden wel maximaal ingetekend om onze tijd te vullen. Graag wat coulance in dat verband.

De **VOORZITTER**: Ik kan nu niet meteen coulance toezeggen. Als iedereen erom vraagt, dan schieten we niet op. Bij de kleinere fracties zullen we er soepel mee om zien te gaan. Ik vraag met klem aan de fracties met veel spreektijd om te kijken of ze niet per se in zijn geheel hoeven te benutten.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik vind het wel ingewikkeld. Alle fracties hebben zich voorbereid en spreektijd verdeeld. Er is geprobeerd om de inbreng af te stemmen op de beschikbare spreektijd, dus enige coulance zou wenselijk zijn.

De **VOORZITTER**: Die heb ik net al een beetje toegezegd. Ik denk dat het wel reëel is. Volgens mij hebben we allemaal de behoefte om hier niet tot midden in de nacht te zitten. Laten we proberen om zo min mogelijk tijd te verliezen aan wat misschien niet de essentie is. Ik heb u gehoord. Als het echt heel belangrijk is, dan zullen we niet al te streng zijn.

Dan vraag ik uw aandacht voor een wat ernstiger punt. Dat is namelijk het stilstaan bij het overlijden van Ed van Thijn en Aranka Goyert. Dat heeft u wellicht meegekregen.

Oud-gedeputeerde en oud-Statenlid Aranka Goyert overleed op 4 januari 2022. Zij was voor de provincie Noord-Holland Statenlid van 1991 tot 2002 en gedeputeerde van 1999 tot 2002, voor het CDA. Zij was als gedeputeerde verantwoordelijk voor openluchtrecreatie, recreatieschappen en Waddenzee, onderzoek, onderwijs, personeel & organisatie en veelzijdig personeelsbeleid. Zij was ook lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en onder meer de eerste vrouwelijke directeur van een Gewestelijk Arbeidsbureau.

Op 19 december 2021 is Ed van Thijn overleden. Hij was een Amsterdammer van Joodse afkomst die de bezetting overleefde. Vanaf 1983 was hij tien jaar lang burgemeester van Amsterdam. Namens de Partij van de Arbeid was hij onder meer ook minister van Binnenlandse Zaken, lid van de Tweede Kamer en lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Namens Provinciale Staten spreek ik dankbaarheid uit voor hun bijdragen aan onze samenleving. Ons medeleven gaat uit naar de nabestaanden.

Ik deel u mede, dat er een bericht van verhindering is ontvangen van mevrouw Nanninga (JA21) en de heer Baljeu (Fractie Baljeu). De heer Koyuncu (DENK) zal later (vanaf circa 16.30 uur) aan de vergadering deelnemen.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden

De **VOORZITTER**: In een hybride en online vergadering wordt er geen primus vastgesteld. Een eventuele hoofdelijke stemming geschiedt op volgorde van fracties, conform het addendum op het Reglement van Orde in het kader van digitaal vergaderen. Dat vindt plaats aan het einde van de besluitvormende vergadering.

Na de publicatie van de vergaderstukken zijn er twee agendapunten toegevoegd, namelijk een extra hamerstuk, punt 8g, inzake de Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning, -dat is voordracht 11-, en een extra agendapunt, 11a, inzake Bekrachtiging PS-besluiten in het kader van de tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming. Dat is voordracht 10.
Er zijn geen actualiteiten ingediend.

Daarna komen we toe aan de mondelinge vragen. Er zijn twee sets mondelinge vragen ingediend door de fractie PvdD over “Gebruik stikstofruimte die er niet is” en door de fractie van D66 inzake “Bescherm groene stroomopwekking van burgers”.
Deze vragen komen bij het Vragenuur aan het einde van de beraadslagende vergadering aan de orde.

Dan kom ik bij de moties Vreemd aan de Orde van de Dag. De fracties van de PVV, Forum voor Democratie en Liberaal Noord-Holland hebben moties VOD aangekondigd.

De heer **DEEN** (PVV): Al bijna twee jaar heeft onze samenleving te maken met de coronacrisis en maatregelen van het vorige Kabinet Rutte III en sinds kort het nieuwe Kabinet Rutte IV. Het betreft maatregelen die de samenleving op veel plekken ernstige schade hebben toegebracht. Op dinsdag 25 januari jl. werden de nieuwste coronamaatregelen aangekondigd. Wie dacht dat deze drastisch zouden worden afgeschaald, -aangezien Omikron zeer mild blijkt te zijn en de ziekenhuizen leegstromen-, die kwam bedrogen uit. Waar veel landen dat wel deden, blijven in Nederland de duimschroeven aangedraaid. Want hoewel de nieuwe maatregelen als versoepeling zijn gepresenteerd voor onder andere cafés, bioscopen en theaters, zijn ze dat absoluut niet. Immers, er moet aan veel voorwaarden voldaan, waaronder het discrimineren op basis van medische gegevens, met een onwerkbare coronapas. Een coronapas, die aantoonbaar geen nut heeft in het tegengaan van het aantal besmettingen, maar die wel de Noord-Hollandse economie en samenleving op de handrem laat staan, met alle gevolgen van dien. Daarom dienen de fracties van de PVV en Forum voor Democratie, door alle leden ondertekend de volgende motie VOD in.

Motie VOD 01/31-01-2022

Samenleving open zonder beperkingen

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 31 januari 2022,

Constaterende dat:

- *Het kabinet Rutte IV op 25 januari jl. nieuwe coronamaatregelen heeft aangekondigd;*
- *Deze nieuwe maatregelen als versoepelingen zijn gepresenteerd voor o.a. cafés, bioscopen en theaters.*

Overwegende dat:

- *Er in principe geen sprake is van versoepelingen, aangezien aan veel voorwaarden moet worden voldaan, waaronder de discriminerende en niet werkbare coronapas;*
- *De coronapas aantoonbaar geen nut heeft in het tegengaan van het aantal besmettingen;*
- *De Noord-Hollandse economie en samenleving daardoor op de handrem blijven staan, wat onverkoopbaar is gezien het dalende aantal opnames in de ziekenhuizen en het zeer milde karakter van omikron;*
- *In veel andere landen coronamaatregelen nog verder zijn afgeschaald of zelfs geschrapt.*

Roept het College op om:

Zich kritisch uit te spreken richting het Rijk inzake de nieuwe coronamaatregelen en tevens het Rijk op te roepen deze maatregelen zo snel mogelijk te schrappen en de samenleving weer te openen zonder beperkingen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De fracties van PVV Noord-Holland en Forum voor Democratie

De **VOORZITTER**: De motie VOD maakt straks onderdeel uit van de beraadslaging.

De heer **DEKKER** (FvD): Onze motie gaat over Tata en heeft als titel 'Milieuverontreiniging onderscheiden van duurzaamheidsdoelen TATA Steel'. Een belangrijke aanleiding is het onlangs uitgebracht rapport van het RIVM. Dat is voor een deel al besproken. Daaruit komt naar voren dat stof en fijnstof, in de omgeving a. giftig is en b. duidelijk van het Tata Steel terrein afkomstig is. De inwoners van de IJmond zijn bezorgd over de stoffen die ze inademen. Het lijkt een serieus milieuverontreinigingsprobleem. Wij constateren alleen dat milieuverontreiniging door Tata, met name luchtverontreiniging, en de uitstoot van CO2 een beetje door elkaar worden gehaald. We willen graag dat er een nadrukkelijk onderscheid gemaakt wordt in de behandeling van het onderwerp Tata tussen de milieuverontreiniging, die wij graag teruggedrongen willen zien en de verduurzaming en de CO2-uitstoot. Om die reden hebben we de volgende motie VOD geformuleerd.

Motie VOD 02/31-01-2022

Milieuverontreiniging onderscheiden van duurzaamheidsdoelen TATA Steel'

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 31 januari 2022 ter bespreking van het 'RIVM-rapport TATA Steel'

Constaterende dat:

- *Het onlangs uitgebrachte RIVM-rapport de herkomst van neergedaald stof en fijnstof in de lucht weergeeft;*
- *Uit de samenstelling van het fijnstof duidelijk is geworden dat het terrein van Tata Steel de grootste bron is in de IJmond;*
- *De Europese Commissie de BREF milieueisen heeft vastgesteld, welke de activiteit reguleren van industriële emissies.*

Overwegende dat:

- *Inwoners van de IJmond bezorgd zijn over de stoffen die ze inademen en die ze in hun omgeving waarnemen;*
- *Het onderdeel 'uitstoot van stoffen' in de milieujaarverslagen en de Emissieregistratie gekoppeld lijkt zijn aan de uitstoot van CO2;*
- *Milieueisen een ander doel nastreven dan duurzaamheids-eisen.*

Van mening zijnde dat:

- *Milieuverontreiniging nadrukkelijk onderscheiden dient te worden van duurzame klimaatdoelen;*
- *Ernstige milieuverontreiniging te allen tijde voorkomen dient te worden.*

Verzoekt Gedeputeerde Staten om nadrukkelijk onderscheid te maken tussen milieuverontreiniging enerzijds en duurzaamheidsdoelen anderzijds, en actie te ondernemen tegen ernstige milieuverontreiniging afkomstig van TATA-Steel,
en gaan over tot de orde van de dag.
Ondertekening, Forum voor Democratie

De **VOORZITTER**: De motie VOD maakt onderdeel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal N-H): Het dictum van de motie luidt: Nog voor de zomer de regels voor fractievergoeding te wijzigen zodat geen onredelijke benadeling meer plaatsvindt voor statenleden B. In Noord-Holland werkt het namelijk zo. Een Statenlid dat onvrijwillig uit een fractie wordt gezet, wordt ook door mede-Statenleden gestraft. Dit Statenlid krijgt maar de helft van de spreektijd en slechts 13% van de fractievergoeding, die andere eenmansfracties krijgen. Dertien procent. Daarmee word je geacht hetzelfde werk te kunnen leveren. Iedereen kan begrijpen dat dit natuurlijk niet kan. Sterker nog; het is ook niet oké wat hier gebeurt. Ik herhaal: Het is niet oké wat hier gebeurt. Dan kun je zeggen dat dit nu eenmaal de regels zijn. Ik hoor dat te vaak zeggen in de Provinciale Staten van Noord-Holland. Het kan anders, echt anders.

Motie VOD 03/31-01-2022
Regels fractievergoeding – onredelijke benadeling statenleden B
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022,
overwegende dat:

- De provinciale regels een onredelijke benadeling (eigenlijk: dubbele straf) mogelijk maken voor statenleden die onvrijwillig uit de fractie worden gezet: zij verliezen enerzijds hun positie in de fractie, anderzijds een deel van het vermogen hun geluid te laten doorklinken omdat zij volgens de vigerende regels vallen in de categorie van een

'afgesplitste fractie' en daarom verminderde spreektijd en verminderde financiële ondersteuning krijgen;
- Statenleden B slechts 13,8% van de fractievergoeding ontvangen, oftewel een vermindering van 86,2% ten opzichte van een statenlid A als eenmansfractie;
- Er daarmee statenleden A en statenleden B ontstaan – statenleden A die hun functie volwaardig mogen uitoefenen en statenleden B die daarin (ernstig) beperkt worden;
- Dit effect niet past bij het doel van de vigerende regels voor fractievergoeding;
- Fractievergoeding juist voor statenleden B die er (ongewild) alleen voorstaan, onmisbaar is om kwaliteit te kunnen blijven leveren;
- Het de mede-statenleden zijn die deze regels handhaven of wijzigen, zij staan zelf aan het roer voor de vraag of zij hun mede-statenleden B de mond snoeren of niet;

besluiten:
- Nog voor de zomer de regels voor fractievergoeding te wijzigen zodat geen onredelijke benadeling meer plaatsvindt voor statenleden B;

en gaan over tot de orde van de dag.
Liberaal Noord-Holland.

De **VOORZITTER**: De motie VOD maakt onderdeel uit van de beraadslaging.

Wenst iemand nog het woord over de agenda? Zo niet dan is de gewijzigde agenda voor de beraadslagende vergadering overeenkomstig het voorstel van het Presidium vastgesteld.

2a. Afscheid Statenlid fractie PVV

De **VOORZITTER:** Ik wil de heer Kaptheijns vragen in het midden te komen staan, dan kunt u in beeld worden gebracht. We nemen afscheid van de heer Kaptheijns van de PVV. Zijn opvolger staat al klaar. Na de installatie gaan we in dit geval niet schorsen, met instemming van beide heren, om handen te schudden. Dank ook voor die instemming. U krijgt beiden bloemen van mij, om het toch een feestelijk tintje te geven.

Uiteraard hebben we ook als Staten iets te zeggen tegen u. Vandaag nemen we afscheid van u. U verlaat Provinciale Staten omdat u verkiesbaar bent voor de gemeenteraad in Den Haag, waar u weer volksvertegenwoordiger wilt zijn. We kunnen u nog niet feliciteren met een raadzetel in Den Haag, want de verkiezingen vinden maart aanstaande plaats, maar we wensen u uiteraard heel veel succes. Den Haag is voor u geen onbekend terrein. U bent al werkzaam geweest in het Haagse, als beleidsmedewerker en adviseur voor de Tweede Kamerfractie van de PVV, waar u tijdens uw studie ook al stage liep. Via deze stage bent u ook politiek actief geworden. U werd Statenlid na de Provinciale Statenverkiezingen van 2015. U was de afgelopen jaren lid van de commissie Ruimte, Wonen & Klimaat en we hebben u leren kennen als een Statenlid dat vaak kritisch was over maatregelen op het terrein van duurzaamheid, duurzame energie en klimaat. U kon dan streng klinken, maar we herinneren toch ook wel uw schaterende lach.

Als u raadslid wordt in de mooie gemeente Den Haag dan zal u Noord-Holland verruilen voor Zuid-Holland. Ik heb begrepen dat u erg van wandelen houdt, met de hond en dan het liefst door bergachtig gebied. Nu zijn de duinen bij Den Haag geen bergen, maar we hopen wel dat u er veel plezier aan zult beleven.
Namens Provinciale Staten mag ik u een zeefdruk van Paviljoen Welgelegen overhandigen en natuurlijk bloemen.

2b. Beëdiging en installatie Statenlid fractie PVV en tijdelijk Statenlid fractie GroenLinks

De **VOORZITTER**: Dan gaan we door met de installatie van zowel een Statenlid voor de PVV, omdat daar nu een vacature is gevallen, en een tijdelijk Statenlid voor GroenLinks.

Overeenkomstig artikel 10 van het Reglement van Orde zijn tot lid van de Commissie van Onderzoek geloofsbrieven benoemd de heer Jensen (JA21) als voorzitter, mevrouw De Vries (PvdA) en mevrouw Kuiper (CDA).
De voorzitter van de commissie, de heer Jensen, geef ik nu graag het woord.

De heer **JENSEN** (voorzitter commissie geloofsbrieven): Ter voldoening aan de opdracht hebben we de geloofsbrieven en de daarbij behorende bescheiden onderzocht, die het benoemd verklaard lid, de heer Van Hooff en het benoemd verklaard tijdelijk lid, Sharon Becker, aan uw vergadering hebben toegezonden.
Dat onderzoek heeft aangetoond dat blijkens het ingevolge artikel W7 lid 2 Kieswet aan Provinciale Staten toegezonden afschriften van de besluiten van de voorzitter van het Centraal Stembureau voor de verkiezingen van leden van Provinciale Staten van Noord-Holland van 31 januari 2022 tot lid, respectievelijk tijdelijk lid van Provinciale Staten benoemd zijn verklaard: De heer Van Hooff (PVV) en Sharon Becker (GL).
We stellen u dan ook voor de heer Van Hooff als lid en Sharon Becker als tijdelijk lid van Provinciale Staten van Noord-Holland toe te laten. De commissie heeft kennisgenomen van de nevenfuncties van de kandidaten. De combinatie van het Statenlidmaatschap met een nevenfunctie is altijd een punt van aandacht. Het is de verantwoordelijkheid van Statenleden zelf om de integriteit te bewaken.

De **VOORZITTER**: U heeft de voorzitter van de commissie van Onderzoek geloofsbrieven horen zeggen dat de commissie adviseert om Provinciale Staten te laten besluiten dat de heer Van Hooff (PVV) toegelaten kan worden als lid, en Sharon Becker (GroenLinks) toe te laten als tijdelijk lid van uw Staten.
Verlangt iemand hierover het woord? Zo niet, dan is unaniem door u besloten de heer Van Hooff toe te laten als lid en Sharon Becker toe te laten als tijdelijk lid van Provinciale Staten.
Ik ontbind de Commissie van Onderzoek geloofsbrieven en dank de leden voor de verrichte werkzaamheden.

Ik verzoek de heer Van Hooff naar voren te komen in het midden van de zaal. En Sharon Becker is online in beeld.
Ik verzoek u allen te gaan staan. Provinciale Staten hebben zojuist besloten de heer Van Hooff, als lid, en Sharon Becker als tijdelijk lid van Provinciale Staten toe te laten. Ik stel u daarom thans in de gelegenheid de in artikel 14 van de Provinciewet bedoelde eed of verklaring en belofte in mijn handen af te leggen. Als ik straks uw naam noem, verzoek ik u indien u de eed wenst af te leggen, onder het opsteken van de voorste twee vingers van de rechterhand, uit te spreken de woorden: “Zo waarlijk helpe mij God Almachtig” of, indien u de verklaring en belofte wenst af te leggen, uit te spreken de woorden: “Dat verklaar en beloof ik”
Ik zal u eerst de formule van de eed en de verklaring en belofte voorlezen.
“Ik zweer of verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd”.
Ik zweer of verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen”.
Ik zweer of verklaar dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.”

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Zo waarlijk helpe mij God Almachtig.

Sharon **BECKER** (GL): Dat verklaar en beloof ik.

De **VOORZITTER:** Ik wens u beiden alle geluk met uw Statenlidmaatschap.

3a Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er is geen geheim stuk ter bekrachtiging ingekomen. Dat zal vanavond bekrachtigd worden in de besluitvormende vergadering.

3b Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: Er is over de lijst geheimhouding geen opmerking ontvangen. Verlangt iemand over de lijst van geheime stukken het woord? Zo nee, dan stel ik voor om de lijst voor kennisgeving aan te nemen.

De volgende agendapunten komen vanavond aan de orde in de besluitvormende vergadering:

4. Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergaderingen van 13 december 2021

Zie besluitvormende vergadering.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda

Zie besluitvormende vergadering

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken

Zie besluitvormende vergadering.

7. Voortgangslijst van moties

Zie besluitvormende vergadering.

8 Voorlopig aangemerkt als hamerstuk

Zie besluitvormende vergadering.

8a. Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam (Voordracht 01-2022)

8b. Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG (Voordracht 02-2022)

8c. Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing Beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland (Voordracht 03-2022)

8d. Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen (Voordracht 05-2022)

8e. Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen (Voordracht 09-2022)

8f. Tarieventabel 2022: Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 va het Fonds (Voordracht 08-2022)

8g. Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning(Voordracht 11-2022)

9. Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief (Voordracht 06-2022)

De heer **TERWAL** (VVD): Allereerst wil ik het consortium van de diverse partijen bedanken voor het mooie landschapsplan dat zij heeft opgesteld. De prachtige beelden van hoe mooi het in de nabije toekomst kan worden, doen de VVD hopen op een spoedige uitvoering van het plan. Ook dank ik de commissieleden en de gedeputeerde voor de goede discussie, die we op 17 januari jl. in de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid met elkaar hebben gevoerd over het voorliggende landschapsplan. Ik hoop, om in de termen van de Stelling van Amsterdam te blijven, dat een aantal van ons vandaag uit de loopgraven durft te komen en hun stellingname wil herzien. Wie ik bovenal wil bedanken zijn de bewoners en ondernemers die in de commissie hebben ingesproken om te vertellen waarmee ze dagelijks worden geconfronteerd. Of het nu de bewoners zijn langs de N203, verenigd in Platform Krommenie, of de bewoners van de Dorpsstraat of Noorderveenweg in Assendelft, allen zeggen ze hetzelfde: De huidige situatie is onhoudbaar. De dagelijkse files van eindeloos stilstaand en optrekkend verkeer op de N203

zorgen ervoor dat mensen er letterlijk ziek van worden. Uit het door de Provincie Noord—Holland uitgevoerde onderzoek door Goudappel Coffeng blijkt dat er door verkeersdrukte ruim 17.000 gezonde levensjaren verloren gaan. Dit is iets waar we niet onze ogen voor mogen sluiten. Evenmin voor het vele sluipverkeer dat zich door de smalle Dorpsstraat perst en zo zorgt voor verkeersonveilige situaties. Ook de transportondernemers en hun branche ondernemingen waren duidelijk: Het dagelijkse oponthoud op de N203 zorgt voor frustratie, tijdsverlies, extra kosten en milieuschade.

Het waren deze verhalen, nu en in het verleden, dat maakt dat de VVD al vele jaren een uitgesproken voorstander is van de enige, werkelijke oplossing voor de problemen waar deze bewoners en ondernemers mee worstelen. Dat is de verbinding A8-A9. Alleen een verbinding tussen deze twee rijkswegen zorgt voor een substantiële verbetering van de leefbaarheid en de verkeersveiligheid in Krommenie en Assendelft en voor een betere bereikbaarheid tussen de regio's Zaanstreek en IJmond. Ook wij hadden, net als andere partijen in deze Statenzaal, zorgen over het behoud van de Werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam en over een verslechtering van de leefbaarheid in de wijk Broekpolder in Heemskerk. Als fractie zijn we niet over één nacht ijs gegaan. Nu het landschapsplan er ligt, zijn deze zorgen voor nu weggenomen. Door de keuze te laten vallen op een verdiepte ligging van de verbinding A8-A9, via het tracé van het Golfbaanalternatief en het nemen van maar liefst veertig maatregelen, leidt dit tot een kwaliteitsimpuls van de Stelling van Amsterdam en het omliggende landschap. Waar de VVD hoopte op behoud van de Stelling, gaat dit landschapsplan een stap verder en komt het bij de uitvoering van het samenhangende pakket aan maatregelen zelfs tot een herstel en versterking ervan. Niet alleen de hoofd weerstandslijn wordt hierdoor beter zichtbaar, ook de inudatiekommen, schootsvelden en het watermanagementsysteem worden beter beleefbaar gemaakt. Ook voor een gevreesde toename van geluid en een verslechtering van de luchtkwaliteit in de wijk Broekpolder zijn de beschreven omgevingseffecten in het landschapsplan duidelijk. Door te kiezen voor een verdiepte ligging, een volledig knooppunt en het gebruik van stil asfalt op A9, A22 en verbinding A8-A9 neemt de geluidsbelasting zelfs af, vergeleken met de situatie in 2030 zonder de verbindingsweg. Ten opzichte van de huidige situatie verbetert de luchtkwaliteit. Mijn fractie wordt gesterkt in deze opvattingen omdat het kwaliteitsteam van onafhankelijke experts en het ministerie van onderwijs, als hoeder van de Stelling, eveneens positief zijn over het landschapsplan. We zijn dan ook verheugd dat het ministerie aangeeft bereid te zijn het plan te verdedigen richting Unesco. Ik vraag de gedeputeerden Olthof en Pels dan ook om het ministerie te verzoeken het landschapsplan zo snel als mogelijk in te dienen bij Unesco, zodat de landschappelijke inpasbaarheid van de verbinding A8-A9 ook door deze organisatie erkend wordt. Gelijktijdig met het nemen van deze eerste horde hoopt de VVD dat de gedeputeerde ook de tweede horde wil nemen en spoedig de gesprekken start met het Rijk voor een financiële bijdrage aan de weg. Daar heb ik vertrouwen in. Ik ken de gedeputeerde als iemand die met veel overtuigingskracht de zaken kan brengen. Hij heeft mij immers de afgelopen periode ook weten te overtuigen niet alleen het beste voor te hebben met de fietser of de OV-reiziger, maar ook met de automobilist, zeker als deze elektrisch rijdt. Op alleen overtuigingskracht hoeft de gedeputeerde het gelukkig niet te doen. Onder zijn arm kan hij een heldere maatschappelijke kosten-/batenanalyse (MKBA) meenemen, waarbinnen de baten van 945 miljoen euro de kosten van 909 miljoen euro overstijgen. De baten kunnen zelfs nog hoger uitvallen. Daarom ben ik blij

met de toezegging van de gedeputeerde in de afgelopen commissievergadering om waar mogelijk ook de baten voor erfgoed, natuur en landschap mee te nemen in een MKBA bij de verdere planuitwerking.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Van der Waart.

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ik hoor de heer Terwal zeggen dat hij een heldere MKBA kan meenemen. Die heb ik niet gezien. Waar haalt u dat vandaan? Ik weet dat er MKBA uit 2017 beschikbaar is, waarop nu een indexering is losgelaten. Die is niet opnieuw berekend met dit landschapsplan.

De heer **TERWAL** (VVD): Wat u zegt Statenlid Van der Waart; er heeft een indexatie plaatsgevonden. Daarom kan ik mij ook verhalen op de laatste cijfers. Dan kom ik uit op de getallen, zoals ik die ook genoemd heb. Baten van 945 miljoen euro. Kosten van 909 miljoen euro, waarbij ik ook zei dat heel veel baten voor erfgoed, cultuur en landschap nog niet zijn meegenomen. Ik heb zelfs de verwachting dat de baten van 945 miljoen euro ook nog hoger kunnen uitvallen. Vandaar ook dank voor de toezegging van de gedeputeerde om deze ook mee te zullen nemen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik hoor de woordvoerder van de VVD de beide gedeputeerden opdracht geven om aan het Rijk een bijdrage te vragen in de kosten. In mijn belevenis is een bijdrage een kleine toevoeging aan het geld dat we al hebben. Volgens mij gaat het Rijk bijna alles betalen en doet de Provincie een bijdrage. Bent u het daarmee eens? Zo niet, wie gaat dan verder een bijdrage leveren, volgens u?

De heer **TERWAL** (VVD): Dan zou ik toch de heer Hoogervorst willen zeggen: Als we samen in een restaurant eten en de rekening is 909 euro en ik moet een bijdrage doen van 141 euro, want dat is nu het bedrag dat de mede overheden neerleggen, dan kunt u toch niet zeggen dat u de hele rekening betaalt? Het is een substantiële bijdrage en dat is inderdaad een forse bijdrage. Ik heb er vertrouwen in dat het Rijk dat op enig moment zal bijleggen, gezien ook de anderhalf miljard euro die ze mogelijk vanuit het Groeifonds wil bijleggen voor het doortrekken van de Noord-Zuidlijn en, -dat werd altijd voor onmogelijk gehouden-, drie miljard euro vanuit het nieuwe coalitieakkoord op landelijk gebied, dat het Rijk wil neerleggen voor de Lelylijn naar Groningen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Dat zijn heel andere projecten. Waar baseert u de mening op dat het Rijk zegt: “Flats, hier heeft u uw 900 miljoen euro.”? Waar haalt u dat vandaan?

De heer **TERWAL** (VVD): Het zijn toch drie infrastructuurprojecten. Daar werd eerder ook voor onmogelijk gehouden dat die ooit op een geldelijke bijdrage van het Rijk konden rekenen. U kunt mij niet verwijten dat ik een optimistisch mens ben. Zo kent u mij. Ik ben optimistisch gestemd. Ook het Rijk zal zien dat het nu vastloopt op de N203 en dat het daardoor echt slecht gesteld is

met de bereikbaarheid en -misschien nog wel belangrijker-, de leefbaarheid voor al die omwonenden, waarvan ik hoop dat u daar ook voor opkomt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Van der Waart.

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ik hoor de heer Terwal heel optimistisch zijn over de noodzaak van een A8-A9-verbinding. Waar baseert u dat op? U weet net als ik dat het Rijk hier in het verleden geen brood in zag.

De heer **TERWAL** (VVD): Zoals ik weet, heeft het Rijk een duidelijke taakopvatting. Het Rijk onderzocht middels de MIRT Noordkant Amsterdam hoe de doorstroming op de A7 en A9 verbeterd kon worden. De provincie kreeg de taak om te kijken naar de verbinding A8-A9. Het maakt echt niet uit of ik optimistisch of pessimistisch ben. Waar ik met name pessimistisch over ben is hoe de huidige situatie nu is. Daar zie ik nu dat de N203 vastloopt en dat de mensen die erom heen wonen, -dat zijn niet alleen de huizen langs de weg, maar ook de 35.000 mensen die er in de wijken omheen wonen, en de acht scholen, die dicht op die weg staan, nu in een onleefbare situatie leven.

Om af te sluiten, hoopt en verwacht de VVD dat Gedeputeerde Staten, Ministerie van Onderwijs, het Rijk en alle andere betrokkenen zich bij dit landschapsplan zich zo spoedig mogelijk buigen over de uitvoering ervan. De bereikbaarheid voor de bewoners en ondernemers in de Zaanstreek en IJmond en zeker de leefbaarheid voor de inwoners van Krommenie en Assendelft verdragen geen langer uitstel.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): In de zeven jaar dat ik nu Statenlid ben, zijn er weleens onderwerpen waar het echt ergens overgaat. Voor ons ligt het landschapsplan. We hebben dat in de commissie van 17 januari jl. ook gehoord; er zijn veel voorstanders en veel tegenstanders. Het onderwerp speelt al heel erg lang. Dat werd in de commissie ook gezegd. We hebben het er inmiddels al zestig jaar over. Mijn fractie is altijd kritisch geweest. Hoe zit het met het landschap? Hoe zit het met de Stelling? Daarom hebben we in de vorige periode met andere partijen gevraagd om dit landschapsplan. Enerzijds om te kijken of het kan met behoud van de Stelling en verbeterpunten in het landschap en natuurlijk ook of Unesco daarmee akkoord gaat.
We zien dat er een mooi plan ligt. Het plan omvat meer dan veertig verbeterpunten om het landschap en de Stelling te verbeteren. Daar zijn we heel blij om. Wat ik ook al in de commissie van 17 januari aangaf is dat het voor de PvdA enerzijds om leefbaarheid gaat en anderzijds om het landschap en de Stelling. Voor ons is dat niet een of/of, maar een en/en. Ik heb natuurlijk ook gesproken met mensen in Krommenie en Assendelft en ook met De Groene Combinatie. Er spelen heel veel problemen rondom Krommenie en Assendelft als het gaat om leefbaarheid. Dat is natuurlijk ook een reden waarom we als coalitie elf miljoen euro hebben uitgetrokken voor het verbeteren van de leefbaarheid. In de commissie kwam naar voren dat daar nog wel vraagtekens bij worden geplaatst en dat er echt nog wel meer nodig is. De heer Steeman van D66 dient dadelijk een motie in, die de PvdA mede indient, die gaat over de Modal Shift.

Daarnaast is het voor de PvdA heel belangrijk om te kijken of de juiste stappen worden gevolgd. Enerzijds kan men stellen dat het een langlopend project is. Er wordt al meer dan zestig jaar overgesproken. Anderzijds is het zo dat als de Staten vragen om een landschapsplan en dat naar moet worden gekeken door Unesco, dan is dat waar we nu staan. We kunnen instemmen met het voorliggende landschapsplan. We zien uit naar de reactie van Unesco en het moment waarop er financiën zijn. Dan kan worden bekeken hoe de wereld er op dat moment uitziet en hoe het dan verder moet gaan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Terwal.

De heer **TERWAL** (VVD): Ik hoor u vaak zeggen: enerzijds en anderzijds. U heeft net als de VVD met verschillende groepen gesproken. Aan de ene kant en aan de andere kant, maar uiteindelijk zijn we politici en moeten we knopen doorhakken en duidelijkheid verschaffen aan De Groene Combinatie, maar ook aan bewoners en ondernemers. Er zijn nog twee hordes te nemen. Unesco moet goedkeuring geven, ter behoud van de Werelderfgoedstatus en er moet een financiële bijdrage van het Rijk worden gevonden. Als u die twee groene vinkjes heeft, wat zegt de PvdA-fractie dan?

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Ik wil best de commissie opnieuw doen, maar volgens mij kent de heer Terwal ons standpunt. Nu ligt het landschapsplan voor. We wachten op een uitslag van Unesco en de bijdrage vanuit het Rijk. Op moment kijken we verder hoe de wereld er dan uitziet en hoe het verder gaat. We zijn ook als politici en binnen deze Staten bezig met een Modal Shift, met een verduurzaming als het gaat over andere manieren van mobiliteit. We houden wel van politiek die ook wel kijkt hoe de wereld eruit ziet. We gaan niet vooruitlopen op hoe de wereld er dan uitziet. Ik ben blij dat de heer Terwal een optimistisch mens is. U kunt mij niet kwalijk nemen dat ik een realistisch mens ben. Ik, en mijn fractie met mij, wacht op die financiële bijdrage en de uitslag van Unesco. Op dat moment zullen de Staten verder praten om vervolgens die knoop door te gaan hakken.

De heer **TERWAL** (VVD): Misschien dat dit het voorstellingsvermogen van mevrouw Doevendans te boven gaat, maar mevrouw Doevendans stelt u voor: Wij gaan samen een huis laten bouwen in onze mooie stad Amsterdam. We krijgen een groen vinkje van de welstandscommissie. Vervolgens krijgen we ook een hypotheek bij de bank. U zegt vervolgens tegen mij: “Nou, ik weet het toch niet helemaal zeker.” Dat is wat de PvdA-fractie nu bij de aanleg van de A8-A9 zegt. Ondanks de twee groene vinkjes zegt u: We moeten het dan nog afwegen. U biedt dan toch geen duidelijkheid aan bewoners en ondernemers?

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Ik vind dit juist een prachtig voorbeeld. Op het moment dat we wachten op een vinkje van de welstandscommissie en een hypotheek van de bank dan zou ik op het moment dat de groene vinkjes zijn gegeven, graag met elkaar om tafel gaan zitten om te kijken hoe de financiële situatie er op dat moment uitziet. Hebben we allebei nog een baan? Zijn alle randvoorwaarden nog steeds hetzelfde? Zien die er hetzelfde uit? Op dat moment gaan we met elkaar dat gesprek voeren. Als het allemaal goed zit, kunnen we duidelijkheid verschaffen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Hoor ik de PvdA-fractie zeggen dat ze een besluit over het al dan niet in stelling brengen van het landschapsplan nu zou willen uitstellen tot dat er duidelijkheid is over de financiering van het project?

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Wat de heer Hoogervorst en de andere commissieleden mij hebben horen zeggen, is dat voor de PvdA nu het landschapsplan voorligt. Dat ziet er goed uit. Wij zullen hiermee instemmen. We wachten dan het verlossende woord van Unesco af, net als de financiën. Dan zullen de Staten om tafel gaan zitten om te kijken hoe de wereld er dan uitziet en wat er dan nodig is. Daarnaast zullen we gezamenlijk, met onder andere D66, nog een motie indienen om echt te gaan kijken naar wat we nu voor de bewoners van Krommenie en Assendelft kunnen doen. Het is niet of/of, maar en/en. Enerzijds gaat het om het landschap, maar anderzijds gaat het zeker ook om de leefbaarheid daar.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Wat u zegt, klinkt heel spannend. Als je het landschapsplan an sich bekijkt dan is het een prachtig plan, maar in het besluit wordt ons gevraagd of we dat landschapsplan als basis willen nemen voor eventuele onderhandelingen in Den Haag. Als je met deze voordracht, dan geef je eigenlijk al goedkeuring aan dat landschapsplan. Hoe denkt mevrouw Doevendans daarover?

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): Ja, wij zeggen dus: Akkoord met het landschapsplan. Als er zicht is op een reactie van Unesco en op de financiën, dan zullen we als Staten kijken hoe we verder gaan.
Ik denk dat ik alles heb gezegd. Dit was het voor de eerste termijn.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Het CDA ziet het landschapsplan A8-A9 als een majeure stap in het zich jarenlang voortslepende proces over de verbinding A8 en A9. We willen nogmaals onze complimenten uitspreken voor dit landschapsplan, dat duidelijk aangeeft welke maatregelen er nodig zijn om het Werelderfgoed Stelling van Amsterdam te verbeteren en hoe de inpassing van de A8-A9 daarin kan worden gerealiseerd. In de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid hebben we fervente voorstanders en fervente tegenstanders tegen de aanleg van deze verbinding gehoord. Uiteraard hebben we goed naar de argumenten geluisterd. Het CDA is altijd voorstander van deze wegverbinding geweest. Allereerst om de verkeers-, leefbaarheids- en gezondheidssituatie in Krommenie en Assendelft te kunnen verbeteren, maar ook om een robuuste Oost-Westverbinding te hebben. Altijd onder het voorbehoud dat er voor de bewoners in de Broekpolder geen verslechtering op mag treden. Met dit landschapsplan wordt aan de vele opgaven, die aan de verbinding verbonden zijn, duidelijk hoe die kunnen worden ingevuld. De keuze voor een verdiepte verbinding en de in beeld gebrachte aanvullende maatregelen, geven ons voldoende vertrouwen dat de bewoners in de Broekpolder niet de dupe zullen worden van de nieuwe verbinding. Er zijn nog drie overwegingen voor het CDA, die ik wil benoemen. Dat geconstateerd is dat de leefbaarheidsmaatregelen van tien miljoen euro de problemen in

Krommenie en Assendelft niet structureel zullen oplossen. Dat de stuurgroep waarin alle gemeenten vertegenwoordigd zijn, zich positief heeft uitgesproken over het landschapsplan en dat dit eveneens geldt voor de onafhankelijke kwaliteitsraad.
Na de commissiebehandeling is er wel iets waar ik aandacht voor wil vragen. Dat ligt in lijn met hetgeen net bediscussieerd is. Vandaag gaat het bij het ten nemen besluit natuurlijk over de vaststelling van het landschapsplan, maar dat impliciet ook wordt besloten om aan de minister van OCW te vragen het landschapsplan voor te leggen aan Unesco en aan Unesco te vragen zich uit te spreken over de vraag of met deze wijze van inpassing van de A8-A9 de Werelderfgoed status kan worden behouden. Er wordt ook besloten om aan Gedeputeerde Staten te vragen om financiële dekking te zoeken voor de uitvoering van dit landschapsplan.
Juridisch is het juist om te stellen dat als er groen licht is van Unesco en als er zicht is op de financiering er nog een go-no go moment is. Maar bestuurlijk gezien ligt er dan wel een hele zware motiveringsplicht op het no go. Allereerst richting de inwoners van Krommenie en Assendelft, die na ons besluit van vandaag de verwachting hebben dat als aan beide voorwaarden is voldaan, wat op zich al een hele opgave is, er inderdaad verder gewerkt gaat worden aan de realisatie van de weg. Richting de betrokken gemeentebesturen, als belanghebbenden van de weg en het landschapsplan. Ook richting onze Minister van OCW die naar de Unesco is gegaan met dit landschapsplan om er fiat voor te krijgen. Richting Unesco die zich er over gebogen heeft en die zich er positief over hebben uitgesproken. Voor de mede investeerders in dit plan waaronder ongetwijfeld het Rijk, die gezien de omvang van het nog te dekken bedrag, zich ook absoluut voor zullen moeten inzetten om daar middelen voor vrij te maken.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Steeman.

De heer **STEEMAN** (D66): U zei dat de verwachting wordt uitgesproken dat we verder gaan met dit plan en dat er een zware motivering is om het ‘no go’ te beargumenteren. Nu staat er in dit besluit dat er nog een besluit komt over de planuitwerkingsfase. We zijn er toch als Provinciale Staten zelf bij om die verwachting niet al te hoog te leggen? Ik hoorde het zojuist de heer Terwal zeggen en u nu ook weer. Kunt u toelichten waarom u denkt dat er op dit moment de verwachting wordt gewekt dat er ook echt doorgegaan wordt met dit plan, kost wat het kost?

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Er zijn twee voorwaarden. U heeft het alleen over de inwoners van Krommenie en Assendelft. Mijn stelling, of hetgeen ik hier betoog reikt veel verder. Er zijn veel meer mensen die zeggen: Als Provinciale Staten van Noord-Holland nu besluiten dat er twee belangrijke voorwaarden zijn om aan de inpassing verder te gaan werken en aan die twee voorwaarden wordt voldaan, dan zul je toch moeten motiveren dat je juridisch gezien wel kunt zeggen: Het mag wel. Het mag niet. Er zal bestuurlijk uitleg moeten worden gegeven dat u heel veel in gang hebt gezet. Ik schetste net aan welke instellingen en partners u dat allemaal moet gaan uitleggen. Ik noemde de minister, Unesco, onze gedeputeerde. ER is veel in gang gezet, Er is heel veel moeite voor gedaan om te zorgen dat die twee voorwaarden zich kunnen voordoen. Om dan te zeggen: We hebben er nog eens over nagedacht, maar we doen het toch maar niet. Daar kunnen Provinciale Staten niet mee wegkomen. Je zult moeten motiveren. We weten dat er veel moeite is gedaan om aan die voorwaarden te voldoen, maar nu zijn er zulke zware

omstandigheden of dringende omstandigheden, dat we toch besluiten om hier niet mee verder te gaan. Dat lijkt mij bestuurlijk gezien een juiste gang van zaken. Zo kijkt het CDA er tegenaan. Om te zeggen: “We hebben er nog eens over nagedacht en zeggen nu: Toch maar niet.” Dat kun je bestuurlijk gezien heel lastig uitleggen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Van der Waart.

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ik hoor mevrouw Kuiper zeggen dat als aan de twee benoemde voorwaarden is voldaan, er dan doorgewerkt kan worden aan de inpassing van deze weg. Ik wil mevrouw Kuiper er toch op wijzen dat in de voordracht staat dat als aan deze twee voorwaarden is voldaan, Provinciale Staten dan aan besluitvorming gaan doen. Bent u dat met mij eens?

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ja, dat ben ik volstrekt met u eens. Ik heb de voordracht gelezen. Het staat er inderdaad zoals u schetst. Voordat er verder gewerkt wordt aan het inpassingsplan moet aan twee voorwaarden zijn voldaan: Unesco en de financiering. Daarmee geeft u impliciet het verzoek aan de minister van OCW om met ons landschapsplan richting Unesco te gaan en impliciet vraagt u dus ook aan de gedeputeerde en Gedeputeerde Staten om zorg te dragen voor de financiering. Ik het wel als zodanig. Het lijken twee voorwaarden, maar dat zit wel een hele wereld onder, waar u impliciet nu ook een besluit overneemt. Anders had de formulering van de voordracht anders moeten zijn. Je kunt het lezen alsof er dan uiteraard ook gekeken moet worden naar de inhoud en de voorwaarden van het inpassingsplan zelf. Daar moet uiteraard nog naar gekeken worden. Uiteraard zullen Provinciale Staten er nog een besluit over nemen. Ik geef wel aan dat als er nu ‘ja’ wordt gezegd, dat alles wat in gang wordt gezet implicaties heeft. Je kunt niet zomaar zeggen dat we het dan toch maar niet doen, zonder dat heel zwaar te motiveren. Dat is wat ik meegeef. Dat vindt het CDA ontzettend belangrijk. Dat we nu alleen besluiten over het landschapsplan, dat maakt het wat minder voor de hand liggend, wat het CDA betreft.

Ik wilde graag weten hoe de fracties erin zitten. Ik kan dat nog wel aan de gedeputeerde vragen. Van sommige fracties is wel duidelijk hoe zij tegen deze gedachtegang aankijken.

De heer **DEEN** (PVV): Zoals we op 17 januari jl. al tijdens de commissievergadering aangaven, is de PVV overwegend positief over dit indrukwekkende plan. Kijkende naar de 40 maatregelen die zijn opgenomen, kan onze fractie de meeste ondersteunen. We hebben er niet alleen vertrouwen in dat de maatregelen leiden tot een kwaliteitsimpuls van de Stelling van Amsterdam en het plangebied, maar ook dat de maatregelen bijdragen aan het behoud van de leefbaarheid in het gebied en de bereikbaarheid zullen verbeteren.
Onze fractie sprak tijdens de commissievergadering haar zorgen uit over de voorgestelde verwijdering van restaurant Twaalfmaat, maar we waren redelijk tevreden dat de gedeputeerde aangaf dat onteigening nooit het uitgangspunt is. Mocht het daar onverhoopt wel toe komen dan zal de Provincie proberen om de eigenaren zoveel mogelijk tegemoet te komen. Dat stemt ons tevreden. Bijkomend voordeel van dit landschapsplan is de aanbeveling wordt gedaan om de windturbine bij Heemskerk te verwijderen als deze aan het einde van de levensduur is en om

geen nieuwe windturbine terug te plaatsen, aangezien deze hinderlijk in de weg staat. Dat is een goed punt dat uit dit plan tevoorschijn komt.
Tijdens de genoemde commissievergadering spraken de PVV en andere fracties hun zorgen uit over het kostenplaatje. Er ligt op dit moment een financieel gat van circa 800 miljoen euro. Dit is nog exclusief de kosten voor beheer en onderhoud. Onze fractie vindt het dan ook een verstandige keuze dat er eerst zicht moet zijn op de financiering van het project , voordat Provinciale Staten een besluit nemen over het starten van de planuitwerkingsfase. De gedeputeerde heeft aangegeven dat de financiering nog de nodige tijd zal kosten en dat het college de komende tijd met het Rijk en andere overheidspartners in gesprek gaat om te vernemen of er uiteindelijk zicht is op financiering en wat eventuele gevolgen zijn inzake een provinciale bijdrage. De PVV wacht de resultaten van de gesprekken af en wij gaan ervan uit dat Gedeputeerde Staten de Staten hierover nauwkeurig op de hoogte zullen houden.
Alles overziend kan de PVV instemmen met voorliggend besluit.

De heer **HOOGERVORST** (SP): In de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid van 17 januari jl. bespraken we de voordracht Landschapsplan, verbindingsweg A8-A9 uitgebreid met elkaar. Dat er veel insprekers aanwezig waren, liet ons opnieuw zien dat dit onderwerp een gevoelig onderwerp is, niet alleen voor ons, maar ook voor de bewoners in het gebied. De SP is blij met deze grote betrokkenheid. Daarmee blijkt dat de ontwikkeling rond de aanleg van de verbindingsweg de gemoederen flink bezighoudt. We kunnen een korte samenvatting maken van de verschillende krachten, die zich roeren in dit project. Zo is er de groep voorstanders van meer asfalt, die, met argumenten bekleedt, kost wat kost wil dat die weg er komt. Dan is er de groep bewoners van Krommenie, die af wil van de overlast die zij ervaren, nu het verkeer dagelijks langs hun huizen en door hun woon- en leefgebied scheurt. De groep tegenstanders is meer divers. Zo zijn er mensen die bang zijn dat de verkeersoverlast in de vorm van geluid zich nu naar hun woonwijk verplaatst. Anderen maken zich zorgen om het behoud van een landschap dat alom erkend wordt als historisch en ecologisch rijk. Dan is er een groep, die, gedreven door de grote noodzaak de klimaatverandering te bestrijden, mensen uit de auto probeert te krijgen, door een sterk verbeterd OV aan te bieden. Ook is er een groep die het probleem A8-A9 erkent, maar liever onderzoek ziet naar een andere variant. Deze varianten zijn overigens in een eerder stadium afgevallen. Dat laatste lijkt zich nu wat te wreken.
Het idee voor dit landschapsplan ontstond toen bleek dat het op maaihoogte aanleggen van de weg A8-A9 volgens het destijds door een meerderheid van Provinciale Staten gekozen voorkeursalternatief niet mogelijk is zonder de waarde van Unesco Werelderfgoed de Stelling van Amsterdam ernstig aan te tasten. Dat was zeker. Voor de coalitie was dat destijds een grens , die we niet zouden moeten willen opgaan. Inmiddels is het landschapsplan in grote lijnen af, maar resten er nog wel wat kleine belangrijke vraagstukken, die moeten worden aangepakt. Zo is er nog weinig aandacht geweest voor de stikstofproblematiek. De restauratie van het Stellinggebied ziet er op de animatiebeelden prachtig uit, maar doet ook weinig recht aan de invloed die de tand des tijds, de afgelopen eeuwen, op het landschap heeft gehad. Restauratie van de Stelling straks betekent dat omwonenden in het gebied te maken krijgen met een fundamenteel ander landschap. Is dat wat men wil? Het Ministerie van OCW kan enthousiast zijn en het Kwaliteitsteam kan het complete pakket aan maatregelen toejuichen, maar wat vindt de directe omgeving ervan?

Nog altijd is er geen oplossing voor de enorme toename van de verkeersoverlast bij de Coenbrug op het al bestaande deel van de A8. Hoe wordt deze verwachte problematiek meegenomen in verder onderzoek? In hoeverre is er ruimte in het gebied voor natuurcompensatie? Wij kregen hier geen helder antwoord op. Het op grote afstand, misschien wel grootste probleem, is natuurlijk de financiering. Uitvoering van landschapsplan plus verbindingsweg gaat vijf tot zeven keer meer kosten dan we tot drie jaar geleden dachten. De partners moeten meebetalen, is het devies nu en natuurlijk Den Haag, die het nut van deze verbinding niet zag en inmiddels, al lange tijd, uit de lange termijnplannen heeft geschrapt. Wat de SP betreft is het ondenkbaar dat er zoveel geld wordt uitgetrokken voor een weg, die men niet wil. Het past ook niet in wat men nieuwe politiek noemt, waar de focus binnen Mobiliteit, met het oog op een duurzamere wereld, moet worden verlegd naar minder auto en meer en beter OV. Dus wat de fractie van de SP betreft: Stop met dit plan. Hoe mooi de plaatjes er ook uitzien, deze weg is een icoon van oude politiek. Lobbyen in Den Haag mag overigens best van de SP. Vraag daar dan om meer geld voor een duurzame en binnen het klimaatbeleid passende oplossing voor de situatie in Krommenie.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): U zegt: “Die weg die men niet wil.” Er zullen ook grote groepen mensen zijn, die de weg wel graag willen. Ik denk aan de bewoners van Krommenie en Assendelft. Is uw stelling niet te breed?

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik begrijp uw vraag wel. In Den Haag wil men deze weg niet, want de weg staat in geen enkel plan. Als je daar dan komt leuren om geld, dan kan ik me niet voorstellen dat Den Haag zo makkelijk, met minstens 900 miljoen euro over de brug komt.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Volgens mij is deze weg wel onderdeel van het ‘Programma Samen bouwen aan bereikbaarheid’, waaraan de MRA en het Rijk verbonden zijn. Er is wel indirect een band met het Rijk. U hoorde net ook wat de VVD aangaf. Er is ook een afspraak over gemaakt, welke verbindingen in eerste instantie door het Rijk worden opgepakt en wat door de Provincie wordt getrokken.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik denk niet dat mijn collega van het CDA kan aangeven dat het Rijk zou hebben gezegd: “U mag als Provincie deze weg gaan oppakken, maar wij trekken de portemonnee wel.” Dat is natuurlijk het probleem.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Terwal.

De heer **TERWAL** (VVD): Allereerst een correctie op de heer Hoogervorst. Het is geen rekening van 900 miljoen euro die we naar het Rijk sturen. Daar moet nog 141 miljoen euro van worden afgetrokken. Dat vind ik nogal een substantieel bedrag. Bent u ermee bekend dat er een Masterplan is geschreven door de Logistieke Alliantie. Daarin zijn meer dan dertig partijen betrokken, waaronder ANWB, Fietsersbond, maar ook TLN en Evofenedex, die heel duidelijk het plan voor de verbinding A8-A9 hebben onderschreven. Kunt u zich voorstellen dat dit, samen met

de lobby van gedeputeerde Olthof, een heel sterke lobby kan zijn richting het Rijk, om het Rijk te overtuigen om daarvoor op termijn geld vrij te maken?

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik kan me heel goed voorstellen dat die lobby ontzettend sterk zal kunnen worden en misschien ook wel richting een succes gaat, maar dat neemt niet weg dat wij als SP vinden dat het de overheid geen knip voor de neus waard is als ze klakkeloos die 900 miljoen euro neertelt. U bent heel positief over die kosten, maar de ervaring leert dat het altijd veel duurder wordt.

Ga dus vooral lobbyen voor de maatregelen die wellicht meer geld kosten dan we ooit dachten. De oplossingen in Krommenie zijn al eens onderzocht. Ze zijn toen weggewoven als zijnde veel te duur. Als u toch in Den Haag gaat lobbyen voor 900 miljoen euro, misschien is daarvoor nog iets extra te halen. U kunt ook weer gaan kijken naar de gedeeltelijke ondertunneling van het huidige traject. Die variant is ook al een keer marginaal onderzocht. Misschien is daar wel geld voor. Wellicht in combinatie met een derde of vierde spoor op het traject Uitgeest-Zaandam. Als Den Haag, maar ook de Provincie, serieus werk willen maken van de klimaatambities dan zou dat een mooie eerste stap kunnen zijn.

De heer **STEEMAN** (D66): Voorheen fietste ik elke dag op en neer tussen Castricum en Wormer, langs de N203. Dat stuk strakke, rechte en bijna stoplichtenvrij fietspad, met vrijwel altijd tegenwind maakt al bijna twintig jaar deel uit van veel van mijn vaste fietsrondjes. In die jaren zijn er heel woningen gebouwd. Er is veel asfalt vervangen en er is zelfs een station verplaatst. Ik heb vrachtwagens in de sloot zien liggen, auto's op het fietspad zien belanden en de weg en het fietspad steeds drukker en voller zien worden. De uitstoot neemt toe, net als de geluidsoverlast. Het autoverkeer hoopt op en verspreidt zich over de omliggende wegen. De leefbaarheid op en rondom de N203, met name in Krommenie en Assendelft is steeds verder onder druk komen te staan. Nog veel langer dan dat ik in die Assendelver Polder fiets, wordt er al gesproken over het verbinden van de A8 en A9 en lost het leefbaarheidsprobleem in de Zaanstreek rondom de N203 niet vanzelf op. Niet dat er niets gebeurt. In tegendeel. Er zijn vele varianten besproken en weer afgevallen. Er zijn onderzoeken gedaan en een groot aantal belangen gehoord en gewogen. Er is een Leefbaarheidsfonds in het leven geroepen door dit college. Er is heel helder uitgesproken dat een inpassing van de verbinding A8-A9 het landschap moet sparen en niet ten koste mag gaan van de Werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam, inmiddels onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het landschapsplan dat vandaag voorligt, geeft een duidelijk antwoord op de vraag of de inpassing mogelijk is. Ja, zo een inpassing kan, maar dan alleen in volledige samenhang en bij volledige uitvoering van alle veertig maatregelen. Dan is het verder nog afhankelijk van cofinanciering en een akkoord van Unesco. Met die vragen sturen we het college, na vandaag, op pad. Zodra er een antwoord te vinden is, komt het dossier weer terug op onze agenda om de vele andere aspecten van dit megaproject te bespreken bij het aangekondigde besluit over een planuitwerkingsfase. D66 zegt daar dus glashelder bij dat het op basis van dit landschapsplan nog veel te vroeg is om te zeggen dat de verbinding A8-A9 er daadwerkelijk gaat komen, als op beide vragen een positief antwoord komt. Op dit moment voorwaardelijk 'ja' zeggen tegen zo een groot project, met zoveel uiteenlopende belangen en zulke grote risico's op

basis van twee van vele voorwaarden, dat is wat D66 betreft, een onverantwoorde hypotheek op de toekomst.

Unesco zal niet eerder dan volgend jaar een antwoord gaan geven. Wanneer de cofinancieringsvraag een zinnig antwoord kan verwachten is helemaal in een onzekere toekomst gelegen. Pas daarna komt er wellicht dus een besluit over een planuitwerkingsfase naar onze Staten. Of en wanneer er een daadwerkelijke verbinding komt te liggen dat zal in ieder geval niet op korte zijn. Jaren en jaren noemde de gedeputeerde het tijdens de commissievergadering. In de tussentijd gebeurt er eigenlijk niet zoveel. Het aanstekelijke enthousiasme over het landschap dat in dit plan wordt geëtaleerd, is in een pakket geconcentreerd en concrete maatregelen moeten dus wachten. Ook de leefbaarheid rondom de N203, de aanleiding van dit dossier, lijkt in de wachtkamer te gaan.

De leefbaarheidsproblemen in Krommenie en Assendelft zijn actueel en urgent. De VVD zei het zojuist ook al. Het wachten op een mogelijke aansluiting van de A8-A9 verhoudt zich zelfs niet eens met deze problemen. Door ROVER werd er in de commissie helder ingesproken. Door in te zetten op een werkgeversaanpak en door in te zetten op een Modal Shift kan er mogelijk verlichting gegeven worden voor de leefbaarheidsproblemen rondom de N203. Daarom dient D66 samen met GL, CU en de PvdA een motie in.

Motie 04/31-01-2022

Modal shift voor leefbaarheid langs N203

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, hebben kennis genomen van de statenvoordracht Landschapsplan A8-A9, gehoord de beraadslagingen,

Constaterende dat:

- *Het landschapsplan A8-A9 een tussenstap vormt in het dossier verbinding A8-A9;*
- *Mogelijke uitvoering nog onzeker is door onzekerheid omtrent de financiering, beoordeling door UNESCO en verdere planuitwerking;*
- *Mogelijke uitvoering op korte termijn niet aan de orde zal zijn;*
- *De leefbaarheid is langs de N203 bij Krommenie en Assendelft al vele jaren onder druk staat;*

Overwegende dat:

- *Het verbeteren van de leefbaarheid langs de N203 niet kan wachten op een eventuele uitvoering van de verbinding A8-A9;*
- *De Provincie Noord-Holland (samen met de VRA en Provincie Flevoland) in november 2019 in het OV Toekomstbeeld 2040 heeft besloten tot een substantiële modal shift van personenauto's naar OV en fiets;*
- *In het Klimaatakkoord op voorstel van de werkgeversalliantie 'Anders Reizen' is afgesproken om voor 2030 in de spits 8 miljard autokilometers minder te gaan rijden;*

Verzoeken het college om:

- *De werkgeversaanpak voortvarend op te pakken en Provinciale Staten te informeren over de voortgang;*
- *Met ROVER in overleg te treden over de haalbaarheid en effecten van de plannen van ROVER om met werkgevers, vervoerders, wegbeheerders en gebruikers de Modal Shift in*

algemene zin mogelijk te maken en de mogelijke effecten op en rond de N203 in beeld te brengen en ook over de voorgang daarvan Provinciale Staten te informeren;
en gaan over tot de orde van de dag.
D66, Groenlinks, ChristenUnie en PvdA

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **STEEMAN** (D66): Tenslotte nog een praktische vraag aan de gedeputeerde, die al een tijdje aan me knaagt. Gedeputeerde, als u Rijkswaterstaat binnenkort weer eens spreekt, kunt u dan toch eens vragen waarom er op de A9, komend vanuit Alkmaar, bij afslag 10 Uitgeest, 'Amsterdam' op de borden staat? Het verbaast me elke keer weer dat je daar de overbelaste provinciale weg opgestuurd wordt, terwijl je doorrijdend over de A9 net zo goed in Amsterdam komt.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal N-H): Liberaal Noord-Holland is niet van de school, die vanuit wensdenken het verkeer ziet verminderen. Een werkgeversaanpak prima en een Modal Shift ook, maar niet genoeg. De huizen, bedrijven en aantallen inwoners gaan fors toenemen in de komende jaren. De verbinding A8-A9 is dus hard nodig vanwege de grote bevolkingsgroei en huizenbouw, zowel ten Noorden als ten Zuiden van deze verbinding. De A8-A9 is ook hard nodig voor de transportsector. Zonder transport staat alles in Nederland stil. De grote klus is nu om de middelen voor deze weg bij elkaar te krijgen. Dat is een flinke klus, aangezien deze coalitie roofbouw heeft gepleegd op de eigen middelen voor Mobiliteit.
Verder sluit ik me als actieve VVD'er geheel aan bij de bijdrage van VVD'er Terwal, voor de belangrijke toegevoegde waarde voor deze weg, inclusief zijn vragen aan de gedeputeerde en als niet CDA'er ook helemaal bij de bijdrage over het belang van bestuurlijke betrouwbaarheid in het vervolgtraject van CDA-lid Kuiper.

De heer **KLEIN** (CU): Deze weg gaat er nooit komen. Die conclusie kunnen we nu wel trekken op basis van het landschapsplan. Om de snelweg dwars door het open landschap van de Stelling van Amsterdam te kunnen aanleggen, zijn zoveel compensatiemaatregelen nodig dat de weg onbetaalbaar wordt. Het idee dat deze weg ooit aangelegd kan worden, is een illusie van de gedeputeerde en waarschijnlijk, -zeg ik erbij- niet eens van deze gedeputeerde. De kans dat het Rijk in deze tijd, met de uitdagingen die we hebben rondom klimaat- en natuurherstel, de portemonnee zal trekken voor een provinciale wens om een snelweg te realiseren, is vrijwel zeker nul procent. De ironie is dat juist deze weg er nooit komt de enige reden is dat de kritische coalitiepartijen nu toch voor dit landschapsplan durven te stemmen. Dat is hypocriet. Zo houden we veel mensen in onzekerheid. Waarom, GL, D66, PvdA, kunt u niet beter nu helderheid te geven door tegen dit voorstel te stemmen?
Wij hebben twee vragen aan de gedeputeerde. De eerste is: Hoe groot acht u de kans dat u een half miljard euro in Den Haag kunt ophalen en misschien nog wel meer. De heer Terwal is van de rekensommen. De tweede vraag: Binnen welke termijn denkt u duidelijkheid te kunnen hebben over het moment of die financiering er komt? Wanneer kunnen we concluderen dat de financiering niet haalbaar is?

Wat de CU betreft is dit het moment om de stekker uit het plan te trekken en alle energie te steken in alternatieve plannen om de leefbaarheid in Krommenie en Assendelft te verbeteren. Laten we al die ambtelijke capaciteit vanaf nu inzetten op plannen die op korte termijn wel kans van slagen hebben. Er is een aantal goede voorstellen gedaan, bijvoorbeeld door ROVER. Daarom dienen we ook mede de motie van D66, samen met GL en de PvdA in, om met ROVER in overleg te gaan om te onderzoeken in hoeverre die plannen nu al een positief effect kunnen hebben op de overlast in Krommenie. Dit alles betekent natuurlijk niet dat het landschapsplan geen nut heeft. Wij zien daarin een aantal mooie voorstellen, die bijdragen aan het versterken van cultuur, natuur en de recreatieve waarde van het gebied. We vinden het onterecht dat deze voorstellen nu een op een gekoppeld zijn aan de aanleg van de weg. Dat is, -ik heb het in de commissie al gezegd-, oneigenlijke koppelverkoop. Wellicht is een aantal van die voorstellen al prima uit te voeren los van de aanleg van de A8-A9 verbinding en tegen beperkte kosten. We dienen samen met de PvdD en de SP een motie in.

Motie 05/31-01-2022

Versterk natuur- en cultuurwaarden los van plannen voor asfalt

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari '22, ter behandeling van agendapunt 9 'Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief';

constaterende dat:

- *de provincie onderzoek doet naar de mogelijkheid van een nieuwe verbindingsweg tussen de A8 en de A9;*
- *één van de onderzoeken het 'Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9' is;*
- *hierin onderzocht is hoe het herstel en de versterking van de Stelling van Amsterdam kan worden gecombineerd met de aanleg van de verbindingsweg tussen de A8 en de A9, door Unesco-Werelderfgoedgebied Stelling van Amsterdam;*

overwegende dat:

- *dit plan goede ideeën bevat om de natuur-, cultuur- en recreatieve waarden van het gebied te versterken;*
- *een integraal plan voor het gebied gewenst is, waarin ruimte is voor de opgaven van de toekomst, zoals de energietransitie, de klimaatcrisis en de biodiversiteitscrisis, zodat het niet alleen een landschap van het verleden, maar ook van de toekomst is;*
- *er geen aanleg van een weg nodig is om natuur-, cultuur- en recreatieve waarden in het gebied in samenhang te versterken;*

gehoord de discussie, roepen GS op:

- *om los van plannen voor een weg tussen de A8 en de A9 te onderzoeken hoe de natuur-, cultuur- en recreatieve waarden in het gebied in samenhang kunnen worden versterkt;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren, ChristenUnie, SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter, dit is bij uitstek het dossier van de dillema's en de tegenstellingen en wat mij betreft valse dillema's en tegenstellingen, want leefbaarheidsproblemen op traject a. te lijf gaan, door een strook asfalt neer te leggen op traject b, is wat betreft de Partij voor de Dieren meer verplaatsen dan oplossen. Net zoals de schijntegenstelling dat het nu lijkt alsof er alleen maar een plan voor de Stelling van Amsterdam kan worden opgesteld als daar een doorsnijding met een autoweg aan ten grondslag ligt. Vinden we de Stelling nu belangrijk vanwege de Stelling, of alleen maar omdat we anders niet aan diezelfde Stelling mogen morrelen, door er een drukke weg doorheen te laten lopen? Een oneigenlijke koppelverkoop, zoals collega Klein van de ChristenUnie terecht stelde. En daarom begreep ik ook de reactie van Landschap Noord-Holland op dit plan wel. Zet gewoon een integraal plan op voor dit gebied, als het je zo aan het hart gaat. Daar is toch geen externe bedreiging voor nodig? De heer Klein heeft zojuist een motie over een dergelijk plan ingediend die uiteraard mede door ons ondertekend is.
En dan is er nog een derde valse tegenstelling: die tussen cultuurhistorie en natuurwaarden. Want soms kunnen die best tegenstrijdig zijn, maar minstens zo vaak kunnen zij elkaar versterken. Als oud planologiestudent met een specialisatie cultuurlandschapsgeografie en door mijn bijdrage aan de cultuurhistorische hoofdstructuur van de provincie Utrecht (dat is werkervaring voor de duidelijkheid – uit het verslag van de commissievergadering zou men kunnen opmaken dat dit puur uit hobbyisme was), beschouw ik mezelf als kenner op het gebied van de integratie van cultuurhistorische structuren in ruimtelijke ontwikkelingsplannen. En deze liefhebber en kenner ziet in dit landschapsplan tot zijn grote spijt dat er vanuit de gedachte om ICOMOS te 'pleasen' er eigenlijk blind vanuit het primaat voor erfgoed een plan is opgesteld. Eigenlijk een soort carte blanche voor cultuurhistorici om de landschappelijke klok 120 jaar terug te zetten. Sterker nog: het lijkt alsof de beperkingen die er toen qua landschap waren, nu ook nog even weggepoetst moeten worden. En dat terwijl UNESCO inmiddels steeds meer vanuit de samenhang tussen cultuur en natuur te werk gaat. En dat zouden wij hier ook moeten doen. Integraal kijken naar alles wat onze provincie en ons landschap zo de moeite waard maakt. Mijn fractie vindt het onbestaanbaar dat in een tijd waarin de natuur meer onder druk staat dan ooit, en de op ons af komende biodiversiteitscrisis als een zwaard van Damocles boven ons hoofd hangt, we voor de aanleg van een weg, via een omweg, allerlei natuurlijke landschapselementen gaan verwijderen onder het mom van 'kwaliteit'. Want landschappelijke kwaliteit is meer dan kale open groene vlaktes. Landschappelijke kwaliteit gaat over de bijdrage die onze dagelijkse leefomgeving kan leveren aan de opgaven waar onze maatschappij voor staat.
En dan bevreemdt het de Partij voor de Dieren ten zeerste dat we niet alleen een weg door een door een eeuwenoud landschap gaan trekken, maar ook dat het kleine beetje natuur dat er nog rest dan blijkbaar het veld moet ruimen. En dat terwijl De Linie juist is ontworpen in samenhang met het landschap, aansluitend bij diezelfde omgeving.

Voorzitter, talloze fazantachtige, zangvogelsoorten en kleine zoogdieren vinden een habitat in het gebied. Door het verdwijnen van de golfbaan zullen zij nog meer aangewezen zijn op de in het gebied aanwezige bosschages. Laten we in hemelsnaam hen niet de dupe laten zijn van megalomane plannen waarvoor nog iets van 800 of 900 miljoen euro tekort voor is.

En daarom dien ik samen met de SP een motie in.

Motie 06/31-01-2022
Voorzichtig met kleinschalige natuurlijke landschapselementen buiten de verboden kringen van de Stelling van Amsterdam
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari '22, ter behandeling van agendapunt 9 'Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief';
constaterende dat:
- *de provincie onderzoek doet naar de mogelijkheid van een nieuwe verbindingsweg tussen de A8 en de A9;*
- *het 'Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9' een onderdeel van deze onderzoeken is;*

overwegende dat:
- *het Landschapsplan pleit voor het verwijderen van vele bosschages;*
- *de natuur al onder enorme druk staat;*
- *struikgewas en bomen bijdragen aan de biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap en een leefgebied zijn voor veel dieren zoals fazantachtige, vele zangvogels en kleine zoogdieren;*
- *het decennia duurt voor een nieuw geplante boom of struik een ecologische rol van belang speelt;*
- *vanuit het oogpunt van de functionaliteit van de Stelling er geen reden is om buiten de verboden kringen kleinschalige natuurlijke landschapselementen te verwijderen;*

gehoord de discussie, roepen GS op:
- *voorzichtigheid te betrachten bij het verwijderen van kleinschalige natuurlijke landschapselementen buiten de verboden kringen van de Stelling van Amsterdam;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren en SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Want alleen die verboden kringen werden zoveel mogelijk leeg gehouden voor een vrij schootsveld. En zelfs dat was niet absoluut, want er werden zelfs huizen gebouwd in deze verboden kringen. Ze moesten alleen wel van hout zijn om snel gesloopt te kunnen worden bij dreiging van oorlog, net zoals bomen dan alsnog gekapt konden worden. Daarbuiten echter maakte de stelling bij voorkeur zoveel mogelijk deel uit van het reguliere landschap. De vijand mocht immers niet weten waar het gevaar van verdrinking op de loer lag. Kortom: pak de leefbaarheid Krommenie aan. Spaar de schaarse natuur in het gebied. Kijk eventueel naar versterking van de huidige infrastructuur langs het Noordzeekanaal, zo'n 5 kilometer verderop. Zet daarnaast in op fiets en OV. En. PvdA, D66 en GL, stop al dit soort geldverslindende onderzoeken om een definitieve rode vlag over de verkiezingen van volgend jaar heen te tillen. Want wie een beetje kan rekenen weet dat de kans dat die weg er gaat komen niet heel groot is, als er in Den Haag weinig animo voor is.

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Vandaag besluiten we over het landschapsplan. GroenLinks spreekt graag haar waardering uit over de stukken die nu voorliggen, waarin maatregelen zijn benoemd in een integraal pakket. Een pakket dat zal worden toegepast bij de aanleg van de eventuele A8-A9-verbinding en de in dat geval onvermijdelijke doorsnijding van ons mooie landschap, voor dit gedeelte van de Stelling van Amsterdam, waarvan al eerder is vastgesteld dat het een van de zwakkere delen is van de Stelling, wat beschermd en versterkt zou moeten worden. Een integraal pakket aan maatregelen. Als de weg er ooit komt. U weet, van GL hoeft die weg er niet te komen. Die verbinding A8-A9 waarover al zestig jaar wordt gepraat. Nut en noodzaak zijn nooit goed onderbouwd. De aantasting is enorm. We zien de leefbaarheidsproblemen in Assendelft en Krommenie, maar we zien deze weg niet als oplossing. Het kost ons teveel. In de commissiebehandeling spraken we ook over de flinke kosten die geraamd zijn voor het uitvoeren van het landschapsplan. Vooral natuurlijk voor het uitvoeren van de weg. Een bedrag van meer dan 900 miljoen euro. Het is al vaker gezegd. Waar nu opeens een flinke reistijdopbrengst tegenover staat, omdat toevallig de discontovoet veranderd is, sinds de vorige berekening van de MKBA. Ik begrijp dat het inderdaad gewoon een ‘gelukje’ is om de boel vandaag recht te rekenen, maar het zou over drie weer heel anders kunnen uitvallen. Hoe dan ook, negen van tien, of zo u wilt 770 miljoen euro is een bedrag dat de Provincie en de regio niet hebben en bedrag dat de Rijksoverheid er niet voor uit wil geven. Tenminste, dat is altijd het uitgangspunt geweest van het Rijk. Ik heb geen reden gehoord, waarom dat nu wel zo zou zijn. Zelfs als het toch het geval zou zijn, -het Rijk betaalt bijvoorbeeld de helft-, dan moeten we zelf nog een enorm bedrag neerleggen. Veel meer dan de reservering die er nu ligt. Dat ziet GL nog niet gebeuren. Dat hebben wij er zeker niet voor over. We zien een betere besteding van het geld. Als het gaat om investeren in bereikbaarheid dan ligt onze prioriteit echt niet bij dit soort weginfrastructuur, maar bij een robuuste OV-structuur en veilige infrastructuur voor actieve mobiliteit. In tegenstelling tot de VVD zien we voor deze weg dus geen groen licht. Ook met de mooie beelden uit het landschapsplan is GL niet gezwicht.

Wel willen we ons richten op een goede leefomgeving voor onze inwoners. Daar zullen we onze ogen niet voor sluiten. Het gaat om de inwoners van Broekpolder, Beverwijk, Assendelft en Krommenie. Daar ligt natuurlijk wel een opgave, die we met ons provinciaal Perspectief Mobiliteit willen oppakken. We zijn geen voorstander van een verbinding A8-A9, maar we zetten ons graag in voor de leefomgeving van al die inwoners. Daarvoor is eerder het Leefbaarheidsfonds in het leven geroepen en zijn er maatregelen genoemd voor de korte termijn, waarmee de geluidshinder wordt gereduceerd. Helaas is de verbetering van de luchtkwaliteit naar verwachting nog niet groot.

Als er al ooit een nieuw verbinding komt, zijn de inwoners van Assendelft en Krommenie daarmee nu niet geholpen, als het gaat over de leefkwaliteit. Met of zonder de verbinding: het is van belang om nu toch verder te kijken hoe een betere leefbaarheid rondom de N203 kan worden gerealiseerd. Daarom dient GL met D66 een motie in om aanvullende maatregelen te verkennen, om de leefbaarheid te verbeteren en om een Modal Shift te creëren.

Nu en in de commissiebehandeling spreken we veel over deze verbinding. Voor- en tegenstanders hebben ons betrokken in hun zorgen en ingesproken in de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid. Daarvoor wil ik hen bedanken. Vandaag besluiten we nog niet over deze verbinding, maar met het landschapsplan kan GL wel instemmen.

In het plan worden twee opgaven geadresseerd op de lange termijn. Laten we dit plan voor nu benutten om verder te denken over leefbaarheid en bereikbaarheid, juist voor die korte termijn. Laten we vooral trots zijn op het Bijzonder Provinciaal Landschap en de Stelling van Amsterdam.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Als u nu al weet dat u die weg niet ziet zitten, -en daar bent u heel uitgesproken over-, wat is dan de zin van nu wel instemmen met het landschapsplan, waarmee we eigenlijk nog steeds de onzekerheid in de lucht houden en nog steeds geen eenduidige keuze maken over hoe we de problemen in de regio gaan oplossen?

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): U gaf ook al aan dat dit plan ons heel veel leert. Het geeft veel aanknopingspunten voor het vervolg. Wij zijn hierover heel uitgesproken. Dat zijn we altijd geweest. We zijn geen voorstander van deze weg. We hebben afspraken gemaakt over het opstellen van dit landschapsplan. Dit is nu gereed. Wij zien een prachtig plan liggen, waar van ons die weg niet in opgenomen had hoeven te worden. We zien geen reden om te zeggen dat we dit landschapsplan niet kunnen accorderen.

De heer **KLEIN** (CU): Bent u het met mij eens dat we daarmee nog steeds een plan in de lucht houden, waarvan we eigenlijk allemaal wel weten dat dit het niet gaat worden. Het is gewoon onuitvoerbaar, zoals het er nu voorstaat.

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ik ben het wel met u eens als u zegt dat die weg er waarschijnlijk nooit zal komen. Het landschapsplan dat nu voorligt en waarover we besluiten dat is een plan met prachtige maatregelen. Samen met het plan van De Groene Combinatie kunnen we er veel uithalen voor de toekomst. Maar voor de korte termijn zeggen we nu: Richt je op die leefbaarheid, om voor de inwoners een betere leefbaarheid te realiseren.

De heer **KLEIN** (CU): Stemt u dan ook voor onze motie, waarin we juist zeggen: Haal het goede uit het landschapsplan en ga daar nu mee aan de slag. Wacht niet op die 900 miljoen euro die nodig is voor het totaalplan, dat toch niet uitvoerbaar is?

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ja, ik ben gecharmeerd van uw motie en de gedachte die erachter zit, maar het is oneigenlijk om te zeggen: We hebben nu geld dat gereserveerd is voor die weg en dat zetten we dan in voor het landschap. Daarom wacht ik graag de reactie van Gedeputeerde Staten af.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): U bent zich ervan bewust dat het landschapsplan twee elementen kent, waaronder de weg. Als u zo tegen de weg bent, waarom gaat u dan toch aan de gedeputeerde en Gedeputeerde Staten om zich in te spannen om die middelen te vinden? Het is een enorme

opgave wat je aan hen vraagt en vraag je aan een minister om naar Unesco te gaan om een fiat te krijgen. Als u weet dat u de weg niet wilt, waarom gaat u dan toch voor stemmen?

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): We hebben met elkaar afgesproken om een landschapsplan op te stellen. Dat is het plan dat nu voorligt. We vinden dat plan waarvoor we echt onze waardering uitspreken en voor alle onderzoeken die gedaan zijn. Er zitten prachtige maatregelen in. Dit plan kan wat GL betreft worden doorgevoerd naar Unesco. Conform afspraak.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik ben net als collega Klein wat in verwarring. Ik heb twee weken geleden prachtige beelden gezien van het landschapsplan. Ik zag daar toch elke keer een asfaltlint doorheen lopen. Volgens mij is dat onlosmakelijk aan het landschapsplan verbonden. Als u het heeft over het aanpassen van onderdelen van de Stelling van Amsterdam, dan is dat natuurlijk prachtig. Men kan zich afvragen of we dat met elkaar wel willen. Heeft u een ander landschapsplan gezien dan wij?

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Het viel me ook op dat die weg overal nadrukkelijk in naar voren kwam. We hadden heel graag als resultaat van de afspraak om een landschapsplan op te stellen, gezien dat er plan lag zonder die weg. Dat is niet het geval geweest. Het landschapsplan dat er nu ligt, voldoet aan alle afspraken die in het verleden gemaakt zijn.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Als Statenlid Van der Waart zo tegen de weg is, waarom dient ze dan geen motie in om die weg uit het plan te halen?

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ik kan herhalen wat ik net gezegd heb. We hebben afgesproken dat er een landschapsplan wordt opgesteld om te verkennen wat de mogelijkheden zijn van deze weg in het landschap, het Bijzonder Provinciaal Landschap en het behoud van de Stelling van Amsterdam. Dit is een stapje naar een toekomst voor dit gebied. Wat GL betreft is dat een toekomst zonder weg. De afspraken zijn zoals u weet dat er een landschapsplan wordt opgesteld, waarin al die maatregelen zijn opgenomen, dus ook de weg.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Dit verhaal had ik al gehoord. Als GL zo tegen de weg is, laat ze dan ballen tonen en zeggen: ‘Haal die weg eruit. We dienen een motie in om de bewoners tegemoet te komen.” Waarom geeft Statenlid Van der Waart geen echt antwoord op mijn vraag?

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ik heb wel antwoord op uw vraag gegeven. Dit is het landschapsplan dat we met elkaar hebben afgesproken. U heeft mijn betoog gehoord, nu en in de commissie. U weet hoe GL erin staat. Het landschapsplan is een plan waar GL achter kan staan. Nadat een antwoord is gegeven op de vragen over de financiering en Unesco wordt opnieuw ter

besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd hoe ze hiermee verder willen gaan. Ik denk dat u allemaal kunt raden hoe GL daar dan in zal staan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik kan u en iedereen geruststellen. Ik ga niet als vierde dezelfde vraag stellen. U heeft zich over het landschapsplan en dat er zoveel prachtige elementen in dat plan zitten. Maakt u zich als groene partij, net als de PvdD, ook zorgen over de kaalslag? De PvdD is geschrokken van de presentatie. Bent u ook geschrokken?

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Het is me opgevallen dat er veel beplanting verwijderd wordt. Ik heb ook begrepen dat er nadrukkelijk is ingestoken vanuit het herstel van de waarde van de Stelling. In de commissie hebben we het er ook over gehad. Het landschap omvat meer dan de Stelling van Amsterdam. Door eerdere sprekers is dat ook aangegeven. Voorheen, voordat de Stelling er kwam, was er ook een landschap. Ik denk dat zorgvuldigheid moet worden betracht als we uiteindelijk zouden besluiten om dit landschapsplan tot uitvoering te gaan brengen.
Dat ben ik met u eens.

De heer **DESSING** (FvD): Vandaag mogen we dit belangrijke en interessante debat voeren met elkaar over het landschapsplan en omtrent de aanleg van de verbindingsweg tussen de A8 en de A9. Zoals al in de commissie ter sprake gekomen, zijn we zeer content met het opgestelde landschapsplan. Het is een doorwrocht en consciëntieus uitgevoerd onderzoek waarin alle aspecten zijn onderzocht, gewogen en meegenomen. Aspecten zoals alle mogelijke alternatieven, het versterken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, het ontlasten van omwonenden qua verkeersdruk, emissie en geluid, natuurherstel en de bereikbaarheid van de regio. Allemaal zeer gedetailleerd uitgevoerd. De fractie van Forum van Democratie kan niets anders concluderen dan dat dit landschapsplan voor iedereen en op alle onderdelen een positieve uitwerking heeft. Het groen- en cultureel herstel is dusdanig dat de voorgenomen aanleg van de weg naar onze mening per saldo een positief effect heeft op de leefbaarheid in de regio. Een van de belangrijkste taken van een provincie is uiteraard het realiseren, onderhouden en mogelijk maken van een perfect wegennetwerk en goede mobiliteit voor haar inwoners. Al jaren is de provinciale weg die de dorpen Krommenie en Assendelft doorkruist een doorn in het oog van omwonenden en geeft dit grote overlast. De doorstroming is zeer in het geding voor automobilisten en met 50 kilometer per uur moet men door de dorpskernen heen. Daarnaast bevinden zich op de huidige N203 op dit moment elf knelpunten, stoplichten, kruispunten, invoegstroken et cetera. Bovenop die knelpunten zijn er ook nog plannen voor grootschalige woningbouwprojecten langs dit traject, die allemaal op deze weg ontsloten zullen moeten worden in de toekomst, wat het aantal opstoppingen en knelpunten alleen maar zal doen toenemen. Onze provincie kan dan ook stellen dat er geen goede verbinding is tussen Oost en West en dat wanneer er calamiteiten zijn op de A8 of A9, de enige uitweg deze niet optimale N203 is. Aangezien het voortraject voor deze weg in de vorm van het voorliggende landschapsplan al jaren voortduurt, -ik hoorde zelfs zestig jaar- en nu tot in alle details klaar lijkt te zijn voor een volgende stap, lijkt het de fractie van Forum voor Democratie dan ook zeer belangrijk om nu voor dit landschapsplan te stemmen, zonder

wijzigingen en als totaalpakket, conform het advies van Gedeputeerde Staten, zodat het proces van de aanleg geen verdere vertraging oploopt, wat ons betreft. Daarbij wil onze fractie met nadruk stellen dat, wat ons betreft, de definitieve tracékeuze niet meer ter discussie staat, omdat deze discussie in het verleden al uit en te na is gevoerd. Dit natuurplan en de uiteindelijke aanleg van de verbindingsweg komt zowel natuur, cultuur als leefbaarheid voor omwonenden ten goede. Wij zijn dan ook een groot voorstander van de aanleg van de verbindingsweg, die de overlast bij omwonenden zal weggenemen en die de doorstroming zal verbeteren. In het landschapsplan staat een aantal zaken centraal, waarmee onze fractie erg blij is. De keuze voor een optie van een verdiepte weg boven de andere opties, zoals een tunnel om de Unesco Werelderfgoedstatus te behouden is naar ons oordeel de juiste beslissing. We zijn voorstander van het behouden van het kenmerkende landschap waarvan de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie onderdeel uitmaken. Met de aanleg van deze weg wordt er voor gekozen de Hollandse Waterlinies te herstellen, aangezien deze in de afgelopen jaren toch wel wat verwaarloosd zijn geraakt. Wat betreft goedkeuring van Unesco: We hebben in de commissie gevraagd of die toch niet vervroegd zou kunnen worden naar juli 2022. Ik begreep dat we een maand te laat zijn en daardoor anderhalf jaar moeten wachten. Dat snap ik, maar toch zoeken we naar een ‘verbindingsweg’ om daar pragmatisch toch nog iets mee te kunnen doen. Dat is toch nog een vraag aan de gedeputeerde om er creatief over na te denken.
In het kader van de tijd zal ik kort zijn en gaan afronden.
Voorzitter, wij zijn, zoals gezegd, zeer positief over het landschapsplan dat vandaag ter bespreking op deze agenda staat. Onze fractie zal dan ook voor deze voordracht stemmen.

De heer **JENSEN** (JA21): Na decennia discussie over de verbinding A8-A9 lijkt het erop dat we alweer een stap verder zijn. Voor ons ligt een zeer gedetailleerde voordracht van Gedeputeerde Staten, waaruit blijkt dat de gedeputeerde en zijn staf duidelijk niet over één nacht ijs zijn gegaan. Hiervoor is dan ook een compliment op zijn plaats. Onze fractie is blij dat er nu een voorstel ligt, want zoals gezegd, deze kwestie sleept al jaren. Deze verbinding is wat ons betreft een goede oplossing voor meerdere problemen. De verkeersproblematiek van de N203 wordt hiermee eindelijk aangepakt. Een weg die gebruikt wordt als sluiproute, als het verkeer op de A9 vaststaat, maar die nooit was bedoeld om zoveel verkeer te verwerken. Dit zorgt voor gevaarlijke situaties. Dagelijks kruisen auto’s en fietsers elkaar, waaronder ook leerlingen van acht scholen in de buurt, zoals het Trinitas, dat vlak naast de weg ligt.
Op deze route is er sprake van elf knelpunten, waardoor er vaak opstoppingen zijn en veel verkeer dat stopt, optrekt en opnieuw moet stoppen. Dit zorgt voor uitstoot van ultrafijn stof en komt het milieu niet ten goede. Geluids- en verkeersoverlast in Assendelft en Krommenie zorgen ervoor dat de leefbaarheid van bewoners onder druk staat. Het is tijd voor een weg die voor een goede doorstroming van het verkeer zorgt. Een nieuwe verbinding zou deze problematiek kunnen verhelpen en andere zaken, zoals de plannen voor broodnodige huizen in Zaanstad, kunnen vergemakkelijken. Kijkend naar de plannen, zien we dat door een verdiepte ligging in het landschap, de Stelling van Amsterdam een upgrade krijgt, de Unesco status ongewijzigd blijft en dit mooie cultuurhistorische gebied beschermd blijft. Ook zorgt een verdiepte ligging van deze verbinding ervoor dat het mooie weidse Noord-Hollandse landschap een open karakter houdt, met meer groen door boombeplanting langs de dijken en het aanbrengen van grasland en

bloemrijke bermen. Het moge duidelijk zijn dat onze fractie kan instemmen met dit voorstel, maar er kleven nog wat haken en ogen aan. Om te beginnen: de kosten. Ze zijn al vaker genoemd. Men gaat uit van een bedrag van ongeveer 900 miljoen euro. Dat is natuurlijk een groot bedrag, maar wel te verwachten bij dergelijke grote infrastructurele projecten. Dergelijke projecten hebben nogal eens de neiging om duurder uit te pakken dan gepland. Dat de kosten zullen oplopen lijkt ons dan ook vanzelfsprekend, kijkend naar vergelijkbare, grote projecten uit het verleden. Met interesse zullen we de gesprekken hierover tussen provincie en andere partijen volgen. Los van het geld speelt er natuurlijk nog een belangrijk thema, namelijk de gevolgen van deze verbinding voor andere bewoners van de regio. Waar deze nieuw aan te leggen weg een uitkomst is voor bewoners van één deel van de provincie, zijn er bij bewoners elders de nodige zorgen. In Broekpolder is men niet gerust op de eventuele gevolgen van een nieuw aan te leggen weg, vlakbij hun wijk. Er zijn zorgen over geluidsoverlast en de luchtkwaliteit. Een gemeente die al het nodige heeft te stellen met Tata Steel maakt zich logischerwijs zorgen over nog meer eventuele overlast. JA21 is van mening dat de Heemskerkvariant de problemen voor de Broekpolder had kunnen voorkomen, maar er is anders besloten. Om aan de zorgen die leven in Broekpolder tegemoet te komen, valt in de stukken te lezen dat er gebruik zal worden gemaakt van zeer stil asfalt. Dit juichen wij toe. Tweelaags ZOAB-fijn is het stilste wegdek dat er is. Het zou nog mooier zijn als, tegen de tijd dat die verbinding zou worden aangelegd, er gebruik kan worden gemaakt van het nu nog experimentele ultra stille wegdek, wat voor nog minder geluid zal zorgen. Een andere zorg betreft de luchtkwaliteit. Het zou dan ook zeer wenselijk zijn als er modelberekeningen gemaakt kunnen worden. Verder moet bekeken worden welke oplossingen aangedragen kunnen worden om de luchtkwaliteit te blijven verbeteren. Op verschillende plekken in binnen- en buitenland zijn al diverse projecten gestart om bijvoorbeeld kunstobjecten te plaatsen met filters om de lucht te zuiveren. Zo is er bijvoorbeeld het Smog Free project van de Nederlandse kunstenaar Daan Roosegaarde, die hieraan al een bijdrage leverde met de Smog Free Tower.

Bovenal vinden wij het van belang dat er net zo goed geluisterd wordt naar de zorgen van de bewoners van Broekpolder als die van Assendelft en Krommenie. Dat ook zij dus gehoord worden en inspraak krijgen als een dergelijk groot project van de grond zal komen.

Daartoe dien ik een motie in, samen met DENK, 50PLUS/PvdO, Liberaal Noord-Holland en de VVD.

Motie 07/31-01-2022

Innovatieve mogelijkheden ter beperking van overlast'

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022; ter vaststelling van de Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief;

Constaterende dat:

- *Er ter hoogte van de woonwijk Broekpolder (Beverwijk/Heemskerk) mogelijk extra overlast ontstaat door de aanleg van A8-A9;*
- *De aanleg van de A8-A9 specifiek gevolgen heeft voor de luchtkwaliteit en de geluidsbelasting;*

Overwegende dat:

- *Dit een zeer omvangrijk infrastructureel project is;*

- *Er veel gebieden baat hebben bij de aanleg van de A8-A9, maar er ook gebieden hinder ondervinden;*
- *Het van belang is de toegenomen hinder tot een minimum te beperken;*
- *Er innovatieve mogelijkheden zijn om ten aanzien van luchtkwaliteit en geluidsbelasting de toename van overlast te beperken;*

Roept GS op:

- *Bij een eventuele realisatie van de A8-A9 de optie mee te nemen om innovatieve mogelijkheden te implementeren om de mogelijke verslechtering van de luchtkwaliteit en de geluidsbelasting door de aanleg van de A8-A9 te beperken;*
- *Initiatieven van bewoners inzake innovatieve oplossingen inzake luchtkwaliteit en geluidsbelasting mee te nemen;*

En gaat over tot de orde van de dag.
JA21, DENK, Liberaal Noord-Holland, 50PLUS/PvdO en VVD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Reactie Gedeputeerde Staten in eerste termijn:

Gedeputeerde **OLTHOF**: Afgelopen twee jaar en zolang ik gedeputeerde ben, zijn er weinig onderwerpen geweest, die zoveel verschillende geluiden laten horen. Misschien geeft dit project ook wel aan hoe complex de opgave is waar de Provincie en overheid voor staan. Ik hoor het in de samenleving. In Krommenie en Assendelft staat de leefbaarheid onder druk. Een structurele oplossing is gewenst. Aan de andere kant zijn er de mensen die betrokken zijn bij natuur en erfgoed en die duidelijk een heel andere mening hebben. Ze zien dat asfalt liever niet. Ik zie Statenleden die vol overtuiging zeggen dat die weg er moet komen. Liever vandaag dan morgen. Andere Statenleden zijn van mening dat die weg er nooit mag komen. Ik zie ook een grote groep die stelt dat als die weg er moet komen, laten we dan in ieder geval dit landschapsplan vaststellen. Als er in de toekomst tot een besluit moet worden gekomen dan is in ieder geval duidelijk wat de randvoorwaarden zijn, op basis waarvan die weg er moet gaan komen. Zo zijn er allerlei smaken. Zelfs de partijen die stellen dat de weg er niet mag komen, geven uiteindelijk een andere interpretatie aan het landschapsplan. De een zegt: Integraal doorvoeren. De ander zegt: Het mag best een beetje minder. Dat begrijp ik ook. Dit is een voorbeeld van wat we in de toekomst vaker gaan krijgen. In een verstedelijkt gebied waar we met elkaar veel kwaliteit willen behouden en uiteindelijk de leefbaarheid willen bevorderen, krijgen we met dergelijke complexe opgaven te maken. Als het gaat over bereikbaarheid en er moet een weg komen dan zullen we met dergelijke complexe opgaven te maken krijgen. Een verdiepte ligging en onder de Stelling van Amsterdam door om uiteindelijk de natuur en de kwaliteit van de omgeving te behouden. Dat betekent ook dat er prijskaartje aan hangt. Dat zien we hier in de praktijk gebeuren.
Statenlid Van der Waart van GL gaf het al aan. We hebben met elkaar gekozen voor een traject waarin er eerst een landschapsplan zou komen. Vanuit dat perspectief kan ik me voorstellen dat u kunt instemmen met een landschapsplan dat voldoet aan de voorwaarden en dat de goedkeuring van OCW en Unesco draagt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik heb een vraag aan de gedeputeerde. Het is toch wel heel opmerkelijk dat hier de weg door een gebied kan komen, terwijl er in Haarlem en de Waarderpolder geen opvang voor drugsverslaafden mocht komen vanwege de zichtlijnen en het fort. Welke consequenties, gevolgen en precedentwerking heeft dit voor andere gebieden, nu dit Werelderfgoedgebied aangepast kan worden?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Gedeputeerde Pels zal uw vraag straks beantwoorden.

Met elkaar hebben we duidelijke afspraken gemaakt, ook naar de omgeving toe. We moeten stap voor stap zetten. Ik kan anticiperen op alles wat er de komende jaren nog moet gaan gebeuren. We hebben met elkaar afgesproken dat er een belangrijke randvoorwaarde is. Er moet een landschapsplan zijn, waarmee Unesco akkoord kan gaan. Daarin is alle energie gestoken, om te zorgen dat er een landschapsplan komt dat voldoet aan de kwaliteitswaarden. Dat is niet gedaan vanuit natuur of cultuur. Is dit een landschapsplan waarin uiteindelijk die elementen zijn opgenomen, waarmee Unesco akkoord kan gaan? OCW, het Kwaliteitsteam en de stuurgroep zijn daarvan overtuigd. We kunnen er allemaal wat van vinden, maar dat zijn de partijen die dat op die manier beoordeeld hebben. Als die weg er dan gaat komen, dan is dit in ieder geval de voorwaarde waaronder die weg er gaat komen. We zijn eerlijk geweest en dat hebben we ook besproken in de commissie. Als die weg er zou gaan komen, dan is er nog een lange weg te gaan. Naast Unesco is er ook nog een uitdaging voor wat betreft de financiering. Als we zicht hebben op financiering en als het Rijk van gedachte verandert, stelt dat dit ook een belangrijke Rijksopgave is, omdat er in de regio heel veel gebeurt betreffende de verstedelijkingsopgave, en vindt dat de verbinding er moet komen, dan pas nemen de Staten een besluit over de verdere planuitwerking. Er zijn nog vele vragen te beantwoorden. Daarom is het nu ook nu te vroeg om te zeggen: De verbinding komt er, of die komt er niet. Er moeten eerst nog vele stappen worden gezet. Dit is een eerste en belangrijke stap om verder te kunnen gaan. Daarom zou ik het gek vinden om nu de stekker eruit te trekken, terwijl we nog vele stappen moeten zetten.
Deze Provincie heeft het Perspectief Mobiliteit vastgesteld. Deze Provincie zet in op de Modal Shift. We moeten ons ook realiseren dat er een grote opgave ligt. Die gaan we niet alleen oplossen met de Modal Shift. Sterker nog, een deel van de Modal Shift zal ook via nieuwe infrastructuur uiteindelijk zijn weg moeten gaan vinden. We gaan in de toekomst ook naar die ontwikkelingen kijken, ook in relatie tot deze weg. Hoe past die weg, als die er gaat komen, in de Modal Shift? Wat hebben we daarvoor nodig? Dat zijn uitdagingen die we in de toekomst te gaan hebben.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik heb een duidelijke vraag gesteld aan de gedeputeerde. Nu dit Werelderfgoedgebied aangepast kan worden vraag ik u welke gevolgen of precedentwerking dit kan hebben voor de volgende gebieden, die onder hetzelfde Werelderfgoed vallen?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Ik heb aangegeven dat collega Pels straks een reactie zal geven. U krijgt dan een antwoord op uw vraag.

De Liniecommissie ontvangt dit landschapsplan ook. OCW heeft het landschapsplan al ontvangen. OCW bepaalt zelf in welk tempo ze dat naar Unesco zal sturen. Wij hanteren de volgorde dat we ook naar de Liniecommissie zullen gaan. We zullen OCW op de hoogte houden van die ontwikkelingen. Dan zal die stap ook gezet gaan worden.
Voor wat betreft de MKBA, -en dat was ook het punt van Statenlid Van der Waart-, de update daarvan is vooral gebaseerd op de discontovoet. Ik heb u toegezegd dat in de verdere planuitwerkingsfase er een nieuwe MKBA komt, waarin we alle aspecten zo goed mogelijk meenemen om die zo goed mogelijk te kunnen wegen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Terwal.

De heer **TERWAL** (VVD): Nog even over het vorige punt. OCW stuurt het landschapsplan naar Unesco. Ik proef een beetje dat de gedeputeerde zegt: Het is uit mijn handen. Ik zou graag een toezegging van de gedeputeerde willen hebben dat hij wel een vinger aan de pols houdt in het proces en af en toe een telefoontje pleegt naar het Ministerie van OCW en vraagt naar de stand van zaken, omdat we in de zomer van 2023 duidelijkheid hopen te krijgen van Unesco.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Die vinger houden we aan de pols. OCW was bij de uitwerking van het landschapsplan betrokken en beschikt ook over het landschapsplan. OCW is ook op de hoogte van het debat dat we nu aan het voeren zijn. Ja, we zullen bij OCW een vinger aan de pols houden als het gaat over de voortgang in de relatie met Unesco. Het is voor ons een lastig traject, omdat we zelf geen relatie en geen contact hebben met Unesco. Unesco bepaalt haar eigen proces en tempo.
Ik heb al eerder gezegd en dat staat ook heel duidelijk in de voordracht. Pas op het moment dat er zicht op financiën is en dat er groen licht wordt gegeven vanuit Unesco, nemen Provinciale Staten een besluit over de verdere planuitwerking. Daarna zullen er zeker momenten komen dat gevraagd wordt wat deze Provincie bereid is om bij te dragen voor de realisatie van deze verbindingsweg. Er zal nog vaker in deze Staten over dit onderwerp gesproken worden. We hopen uiteindelijk steeds verder te komen en het proces steeds meer duidelijk te krijgen.
De vraag van de heer Steeman is reeds gesteld aan Rijkswaterstaat. Vanuit Rijkswaterstaat is het niet wenselijk om de verwijzing naar Amsterdam bij de afslag Uitgeest weg te halen. Als ik Rijkswaterstaat spreek, wil ik de vraag nogmaals stellen, maar Rijkswaterstaat is er geen voorstander van.
Op de gokvraag van de heer Klein: Hoe groot is de kans dat … heb ik het antwoord niet. We hebben een landschapsplan voorliggen waarin ik geloof. Het zicht op financiën en de realisatie van de weg hangt van vele andere factoren af. Dat is niet alleen of het Rijk erin wil stappen. Het heeft ook te maken met de verdere ontwikkelingen rondom Amsterdam. Dat is het traject waarover volop gesproken wordt, ook over de ring zelf. Op basis daarvan zal er meer zicht komen op wat het betekent voor deze verbinding.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik snap dat een gokvraag moeilijk te beantwoorden is. Kunt u wel aangeven wanneer u concludeert dat er geen financiering te halen is voor deze weg? Blijft u doorgaan tot in de eeuwigheid? Neemt u er tien jaar voor, vijf jaar, twee jaar of twee maanden?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Dat is een als-vraag. Binnen twee maanden, binnen een jaar? We gaan het gesprek aan. Er gebeurt ontzettend veel op de Mobiliteitsagenda bij het Rijk, in de Vervoersregio, de MRA en in de Provincie. Ik vind het lastig om nu te zeggen dat we het binnen een half jaar weten, of niet. We gaan de gesprekken voeren en we zullen de Staten informeren over de voortgang. Er zal vast een moment komen dat die vraag hier gesteld gaat worden. We weten ook dat Unesco er pas in de loop van 2023 wat over zal gaan zeggen. Ik verwacht niet dat er voor die tijd zicht op financiën zal zijn. Het Rijk zal ook willen weten hoe Unesco er tegenaan kijkt. Er zitten nog veel vragen aan vast. Ik ga er geen termijn aan verbinden.

De heer **KLEIN** (CU): Ik heb toch wel behoefte aan een eindtermijn, of een deadline. Er is natuurlijk altijd nog een kans dat een volgend Kabinet, of een daarop volgend Kabinet over de brug gaat komen. Als we daardoor steeds dit plan in de lucht laten hangen, dan blijft het echt een eindeloos verhaal. Kunt u procedureel aangeven: Als we in 2024 die financiering niet rond hebben, dan weten we ook dat er geen draagvlak is in de rest van Nederland om deze weg aan te leggen en dan kunnen we ermee stoppen?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Ik ga die termijn niet geven. Ik vind dat ingewikkeld. We hebben twee voorwaarden gesteld. Als Unesco in de loop van 2023 een standpunt inneemt en akkoord is en er geen zicht op financiën is, dan kunt u deze vraag nogmaals stellen. Dan is het moment dat kan worden vastgesteld dat er groen licht is gegeven door Unesco. Dan rijst de vraag of de financiële verhaal dichterbij is gekomen. Stelt u dan opnieuw de vraag.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik sloeg aan op het antwoord van de vraag van de heer Steeman over de verwijzing naar Amsterdam. De gedeputeerde geeft aan dat Rijkswaterstaat heeft aangegeven dat bord niet te willen verwijderen. Heeft de gedeputeerde ook in gedachte om daarin een aanpassing aan te brengen? Ik zou me kunnen voorstellen dat een verwijzing naar Amsterdam Noord logisch zou zijn. De rest van Amsterdam is beter bereikbaar via de huidige A9.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Nogmaals ik heb tegen de heer Steeman gezegd dat Rijkswaterstaat er geen voorstander van is. Ik wil die vraag nogmaals stellen aan Rijkswaterstaat. Ik weet wel uit discussies met Rijkswaterstaat hoe complex het is met verwijzingen op borden.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ik heb de gedeputeerde leren kennen als een man met een grote realiteitszin. Het feit dat u en met u Gedeputeerde Staten het voorstel aan de Staten doen om naar mogelijkheden voor financiën te gaan zoeken, betekent toch expliciet dat u daartoe mogelijkheden ziet? U noemde net al dat er veel ontwikkelingen zijn. In deze zaal wordt ook geroepen dat het kansloos is. Zo schat u dat blijkbaar niet in, als ik u goed begrijp en de voordracht lees?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Als ik vind dat iets kansloos is, dan kom ik niet met deze vraag. We komen met twee punten. Enerzijds hebben we een leefbaarheidsvraagstuk vanuit Krommenie-Assendelft. Met elkaar hebben we een procesvoorstel gemaakt en een landschapsplan. Aan het landschapsplan zijn twee voorwaarden verbonden. Groen licht van Unesco en een financiering. Dat zijn de twee uitdagingen waarmee we de komende tijd aan de slag gaan. Als ik nu al zeg dat Unesco niet akkoord zal gaan en de financiën nooit rond zullen komen, dan zou dat niet fair zijn. Nogmaals, ik ga ook meegeven dat financiën wel een grote uitdaging gaan worden. Als ik dat plaats in het licht van de opgaves waarvoor het Rijk en Nederland in het algemeen staan, dan denk ik heel breed, ook als het gaat over spoorwegen, infrastructuur en knooppunten.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Steeman.

De heer **STEEMAN** (D66): Zo optimistisch als de heer Terwal is, zo praktisch ben ik ingesteld. Kunt u toezeggen dat, nadat Unesco er een uitspraak over gedaan heeft, het onderwerp sowieso op de Statenagenda terugkomt? Het lijkt me praktisch als het onderwerp wordt opgenomen in de lijst van toezeggingen.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Op het moment dat er een uitspraak van Unesco is, worden de Staten daarover geïnformeerd.

Afgelopen donderdag is het onderwerp in de gemeenteraad van Zaanstad aan de orde geweest. Daarin werd gesproken over een deadline op 1 december. Laat ik duidelijk zijn. Er is nooit gewerkt naar een deadline van 1 december. Er is geen sprake van een maand vertraging, want dat zou betekenen dat we het voorstel al voor de zomervakantie klaar hadden moeten hebben, wilden we een goed proces lopen. Het is vooral geweest dat we kozen voor een kwalitatief goed landschapsplan in plaats van dat het plan op stel en sprong voor 1 december vastgesteld moest zijn. Het was gewoon niet haalbaar. Een kwaliteitsplan laat zich niet opjagen door tijd. We hebben kwaliteit boven tijd gesteld. Dat is de afweging die we hebben gemaakt.

Dan de moties.
De motie ‘Modal Shift voor leefbaarheid langs de N203’: Met de werkgeversaanpak, zowel aan de Zuidkant bij de MRA als in Noord-Holland Noord zijn we druk bezig. Die pakken we voortvarend verder op. We zullen u over de voortgang informeren. Het tweede punt: We hebben bij het opstellen van het landschapsplan en bij het bevorderen van de leefbaarheid in Krommenie naar de plannen van ROVER gekeken. Ik heb ROVER horen inspreken en ik zie ook uw motie. De conclusie die we daar toen getrokken hebben, wil ik ook met ROVER bespreken. Ik wil er ook een

reactie van ROVER op hebben, ook in bredere zin. Ik zal u daarover ook informeren. In die zin kan ik positief adviseren over deze motie.

Motie 5 'Versterk natuur en natuurwaarden'. Als ik zuiver kijk dan is dit een motie Vreemd aan Orde van de Dag. De motie is niet gekoppeld aan de A8-A9. Collega Pels komt met een reactie.

Motie 'Voorzichtig met kleinschalige natuur en natuurlijke landschapselementen': Ik begrijp wat u zegt, maar deze motie en ook die van JA21 zijn voorbarig. We hebben nu eerst het landschapsplan voordat we tot planuitwerking overgaan. Deze motie suggereert dat het landschapsplan, zoals dat er ligt, niet in die vorm overgenomen hoeft te worden. U heeft daar een eigen visie op vanuit uw ervaring. Ik begrijp dat, maar we hebben ook heel uitdrukkelijk meegekregen dat het landschapsplan integraal moet worden meegenomen. Deze motie wordt ontraden. Wel wil ik toezeggen dat als de uitvoering ooit aan de orde komt, er heel zorgvuldig zal worden omgegaan met het landschap. Dat betekent dat we niet met een bulldozer door het landschap zullen gaan en alles vlak gooien. Ook in de integraliteit kijken we wat de uitvoering betekent voor het bestaande landschap en de bestaande bosschages, zonder daarmee het advies van het Kwaliteitsteam tekort te doen. Daar zit nog wel ruimte. Dat moeten we nog verder gaan uitwerken. Ik zeg u toe daarin wel die zorgvuldigheid mee te nemen. Deze motie zoals die voorligt, wil ik nadrukkelijk ontraden.

Over de motie 'Innovatie mogelijkheden ter beperking van overlast' kan ik positief adviseren. Ten aanzien van de tweede bullet wil ik aangeven dat we uiteraard naar die innovatieve oplossingen kijken. Dat wil niet zeggen dat ze automatisch allemaal worden overgenomen. Als er innovatieve oplossingen zijn, dan worden die beoordeeld, om de overlast in Broekpolder zoveel mogelijk tegen te gaan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik hoorde de toezegging dat voorzichtigheid wordt betracht. Zien we daarvan nog iets terug? Komt dit nog een keer op de agenda? Is er nog een mogelijkheid om te kijken of er daadwerkelijk aan beantwoord wordt, of moet ik het nu uit handen geven en maar zien wat ervan komt?

Gedeputeerde **OLTHOF**: In het proces volgen nog diverse stappen. Het eerstvolgende waarover u een besluit gaat nemen is over de planuitwerking. Dat is een moment, voordat er überhaupt wat gebeurt, dat u er nog over gaat praten.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Steeman.

De heer **STEEMAN** (D66): Ik hoorde u positief adviseren over de motie die is ingediend door JA21 over innovatieve oplossingen. Dat is pas aan de orde bij realisatie van de verbinding A8-A9. Er zijn op dit moment al leefbaarheidsproblemen rondom de huidige situatie, waarin ook veel andere innovatieve mogelijkheden zijn, dan in de motie van D66 inzake de Modal Shift zijn

genoemd. Bent u bereid te kijken naar die innovatieve mogelijkheden en de mogelijkheden die bewoners geven rondom de huidige situatie?

Gedeputeerde **OLTHOF**: De motie van JA21 gaat over de verdere uitwerking en over leefbaarheidsproblemen in de Broekpolder. We zijn nu bezig met de leefbaarheidsproblemen rondom de N203. Om nu allerlei maatregelen in de Broekpolder te treffen, -als dat al een verantwoordelijkheid is van de provincie, laat ik daar ook duidelijk over zijn- en als we een verbindingsweg gaan aanleggen dan moeten de effecten van die weg zoveel mogelijk worden tegengegaan met innovatieve oplossingen. Ik zie in deze motie heel nadrukkelijk een koppeling met de realisatie van deze weg. Innovatieve oplossingen voor de Broekpolder liggen buiten de scope van dit debat. Zo zijn er nog veel meer plekken waar leefbaarheidsvraagstukken zijn en waar we diezelfde vraag kunnen stellen.

De **VOORZITTER**; Dan geef ik het woord aan gedeputeerde Pels.

Gedeputeerde **PELS:** Een vraag en een motie. Een vraag van mevrouw Van Soest over de opvang in Haarlem. Het klopt dat de opvang in Haarlem niet landschappelijk inpasbaar was. Deze weg was dat ook niet als die op maaiveld had gelegen. Daarover heeft ICOMOS een duidelijke uitspraak gedaan. Zo moet u ook deze vorm van niet inpasbaarheid zien. Op het moment dat de opvang daar gerealiseerd zou worden dan zou dat grote schade opleveren voor het zicht op het fort. Zo zijn er vele ruimtelijke ontwikkelingen die daardoor niet mogelijk worden gemaakt.
Zo zie ik dit niet als een precedent. Het laat eerder zien hoe ontzettend ingewikkeld het is om binnen het gebied van de Stelling van Amsterdam te ontwikkelen. Als je dat dan wilt, dan moet het goed landschappelijk inpasbaar zijn. Laten we niet vergeten dat we nu eerst aan Unesco moeten gaan vragen of ze bij dit plan nu dan ook vinden.
Dan de motie: Ik ben het met twee overwegingen erg eens. Namelijk dat dit plan goede ideeën bevat en er ook geen aanleg nodig is van een weg om natuur, cultuur en recreatieve waarden te versterken. Daarom doen we dat ook al. Er is een landschapsfonds ingesteld aan het begin van deze Statenperiode. Ook is er de inzet op Liniedijken. Dat gaat integraal over het gehele gebied heen. Als er dan geen weg is waar een budget aan hangt, dan zouden we een ander budget moeten hebben om uit te geven aan dit gebied. Op dit moment is er geen financiële dekking om een plan te maken, op basis van dit landschapsplan, om al te gaan verkennen hoe deze maatregelen mogelijk kunnen worden gemaakt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik denk juist dat het heel mooie aanknopingspunten biedt. U zegt al: er is een landschapsfonds, er is geld voor Liniedijken beschikbaar gesteld. Tegelijkertijd bevat dit landschapsplan vele concrete voorstellen. Deze motie roept ook op om te kijken wat er te realiseren valt. Daarbij is het heel goed om onze bestaande inzet en financiën mee te nemen. Deze motie roept niet op tot het uitvoeren van alles, behalve de weg, -ik snap dat dat iets te ambitieus is-, maar om te onderzoeken wat mogelijk is.

De **VOORZITTER**: Het beeld staat stil. We gaan kijken of eenieder de livestream kan blijven volgen. Gedeputeerde, u mag uw antwoord nog even voor u houden.

Schorsing 15.11- 15.18 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Het is niet duidelijk of het probleem geheel is verholpen. Zolang het geluid in ieder geval overal doorkomt, vergaderen we op die manier door. Anders verliezen we teveel tijd. Ik stel mevrouw Pels in de gelegenheid om alsnog de vraag te beantwoorden.

Gedeputeerde **PELS**: Ik begrijp de gedachte van de heer Klein goed. Alleen hebben we het Landschapsfonds en ook de inzet voor de Liniedijk al vastgelegd. Daarbij hebben we dit gebied ook natuurlijk meegewogen in het plan voor de Liniedijk. Zoals ik zal zei: Het is een integraal plan voor de gehele Stelling van Amsterdam. Waarom u vraagt is of een integraal plan voor het gebied wordt opgesteld. Daarvoor hebben we nu echt geen geld of capaciteit. Zelfs al zou dat maar een deel zijn, dan vraagt u nog steeds van mij om daar ergens budget voor te vinden en er ergens ook mensen, die daaraan kunnen werken. Dat is er op dit moment niet.

De **VOORZITTER**: Ik vraag u of er behoefte is aan een tweede termijn.

Tweede termijn:

De heer **TERWAL** (VVD): Een korte tweede termijn vanuit de VVD. “De weg komt er niet.” U schrikt ervan meneer Klein, maar dat waren uw woorden. ‘Het geld komt niet uit Den Haag.”, aldus de heer Hoogervorst. Nu dicht ik veel kwaliteit aan de CU en de SP toe, maar dat beide heren over een glazen bol beschikken, waarmee ze in de toekomst kunnen kijken, dat had ik niet verwacht. Met uw welnemen: Als ik de volgende keer Staatsloten koop, dan bel ik de heren Hoogervorst en Klein voor het winnende nummer, want dat weten zij dan. Even serieus: Dat de weg er niet komt, of dat het geld niet Den Haag zou komen; ik ben een positief gestemd mens. Dat is wel ergens op gestoeld. Nu leek het net of ik alleen met mijn positiviteit denk dat het geld wel uit Den Haag komt. Dat wordt ook meteen een toezegging die vraag van de gedeputeerde. Ik verwacht dat Gedeputeerde Staten een krachtige lobby kunnen voeren richting Den Haag en dat ze daarbij gesteund worden door de Mobiliteitsalliantie. Ik noemde het eerder de Logistieke Alliantie, maar ik verbeter het hier in de Mobiliteitsalliantie. Die alliantie heeft een deltaplan geschreven, waarin staat dat deze Mobiliteitsalliantie graag wil lobbyen voor de aanleg van de verbinding A8-A9. In de alliantie zijn niet zomaar partijen actief. Het zijn partijen als Evofenedex, TLN, maar ook ANWB, Fietsersbond, NS, Arriva en ROVER. Laat nu net ROVER in de commissie hebben ingesproken met een pleidooi voor een Modal Shift. Dit komt enigszins copy paged terug in de motie van de heer Steeman. De VVD is niet een partij van alleen maar asfalt. Ook wij ervoor dat je mensen verleid om daar waar mogelijk de fiets en het openbaar vervoer te pakken. Daar waar dat niet mogelijk is, -en dat is vaak het geval in de wat minder stedelijke gebieden in Noord-Holland-, dan moeten mensen gewoon de auto kunnen pakken. Meneer Steeman: Ik heb een filmpje gemaakt met een inwoner van Krommenie en ook met een transportondernemer. (Excuus voor de

sluikreclame: Het filmpje staat sinds vandaag op de website van VVD Noord-Holland.) U kunt toch niet verwachten, om het maar even op microniveau te houden, dat een transportondernemer met zijn hele hebben en houden, dat wat in de vrachtwagen ligt, de bus pakt? Of dat deze inwoner van Krommenie, die ook apotheker is en met zijn busje medicijnen rondbrengt, met tasjes medicijnen op de fiets stapt? Natuurlijk zijn er auto's op de N203, waarvan de automobilisten zich ook per fiets of OV kunnen laten vervoeren. Om nu die tienduizenden automobilisten die nu dagelijks op de N203 vast staan, met een paar bussen en met fietsen te vervoeren, waarbij u ook nog eens het woord 'Amsterdam' wil laten verwijderen van een bewegwijzeringsbord, daar doet u deze inwoners en ondernemers te kort mee, meneer Steeman.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Steeman.

De heer **STEEMAN** (D66): Zoals we een beetje gewend zijn van de heer Terwal, doet hij ook de bijdragen van D66 schromelijk tekort. Als u goed oplet in de bijdragen, die we vaak ook doen in de commissie en in Provinciale Staten, dan is het niet zo dat we zeggen dat de Modal Shift moet betekenen dat iedereen maar met de bus of trein moet gaan. Die Modal Shift kan ervoor zorgen, - en dat effect hebben we ook gezien tijdens coronatijd-, dat er een aantal procent minder auto's op de weg is. Dat heeft u als VVD ook ondertekend in het Klimaatakkoord. Acht miljard minder zakelijke autokilometers om ervoor te zorgen dat er positieve effecten zijn voor het klimaat. Met een aantal procent minder auto's op de weg kunnen ook de vervoerders en de transporteurs effectiever gebruikmaken van de wegen. U moet het met me eens zijn dat we de Modal Shift ook inzetten als onderdeel van moderne mobiliteit. Ik vind het echt vervelend dat u dat steeds in het absurde trekt, dat er dan transporteurs met de bus moet gaan, of de apotheker met de trein.

De heer **TERWAL** (VVD): Ik wil echt niet de bijdrage van D66 in het belachelijke trekken, maar u noemt het zelf al. Een aantal procent. Als ik een aantal procent van die auto's afhaal, dan houd je nog steeds files over. Wellicht iets minder lange files, maar nog steeds files. Als u zegt dat het allemaal met de bus of fiets kan worden opgelost, dan vind ik dat geen eerlijk antwoord naar de inwoners toe. Dan kan ik maar tot een conclusie komen. U laat de inwoners niet alleen in de kou staan, maar ook in de hinder en alle luchtvervuiling die erbij komt.

De heer **STEEMAN** (D66): Nu zegt u weer 'allemaal'. U trekt het elke keer in het absolute. Een Modal Shift is onderdeel van moderne mobiliteit. Er zijn vele onderwerpen, en we hebben er al beleid voor gemaakt, waarin we als Staten kijken hoe we de moderne mobiliteit vorm kunnen geven. Dat het niet te voorkomen is dat er dan nog steeds files staan, dat ben ik met u eens. Om nu steeds te zeggen dat iedereen maar met de bus of fiets moet reizen, dat klopt gewoon niet. Het is een pakket. Ik zeg niet dat daarbij geen automobiliteit hoort, maar ik zeg wel dat als we ervoor kunnen zorgen, ook als Provinciale Staten, om die automobiliteit te beperken, dan hebben ook de automobilisten daarvan ontzettend veel voordeel.

De heer **TERWAL** (VVD): De VVD is ook voor een Modal Shift. Wij zien de positieve effecten, maar niet zo groots en meeslepend als u die verwacht. U kunt het de VVD niet kwalijk nemen dat wij niet aan wensdenken doen.

De heer **STEEMAN** (D66): ik wil in tweede termijn dank zeggen aan gedeputeerde Olthof voor de positieve benadering van de motie die is ingediend door D66, maar ook door CU, GL en de PvdA. Als we de motie van JA21 lezen over het betrekken van innovatieve ideeën bij de mogelijke realisatie van een verbinding A8-A9, dan is het in de voortgang van het dossier verder op de Statenagenda van belang dat we nog verder te spreken komen over wat er nog moet gebeuren voordat we daadwerkelijk een planrealisatiebesluit kunnen gaan nemen. Ik denk dat het ontzettend belangrijk is dat daarin een heel goed communicatie- en zeker ook een heel goed participatietraject wordt gevolgd, zodat alle omwonenden en alle mensen die belang hebben bij deze A8-A9-verbinding aan het woord komen, zodat de Staten een gedegen en gedragen besluit kunnen gaan nemen.

De heer **KLEIN** (CU): De discussie die we zojuist hebben gevoerd toont een beschamende patstelling. Het ziet ernaar uit dat Provinciale Staten vanavond gaan besluiten om de gedeputeerde op weg te sturen naar de minister en Unesco, met het plan voor de inpassing van de weg, terwijl nu al duidelijk is dat er geen meerderheid is voor de aanleg van dezelfde weg. Daarmee zetten we onszelf, de gedeputeerde, de minister en Unesco voor gek. Ik wil een laatste oproep doen aan de partijen die kritisch zijn over deze nieuwe weg, om een einde te maken aan deze schetsvertoning. Geef toch duidelijkheid en stem tegen dit plan. We vinden het ook belangrijk dat de minister en Unesco op de hoogte zijn van de verhoudingen hier in de Staten. We dienen daarom samen met de PvdD en de SP een motie in.

Motie 08/31-01-2022

Notulen PS vergadering bij stukken minister

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari '22, ter behandeling van agendapunt 9 'Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief';

constaterende dat:

- *de discussie over de verbinding A8-A9 in de provinciale staten hoog oploopt;*

overwegende dat:

- *verschillende partijen in zowel de coalitie als oppositie verschillend aankijken tegen nut en noodzaak van een wegverbinding;*

verzoeken GS:

- *de notulen van dit agendapunt van de PS-vergadering te voegen bij de stukken rondom het landschapsplan A8-A9 voor het ministerie van OCW en Unesco;*

en gaan over tot de orde van de dag.

ChristenUnie, Partij voor de Dieren, SP

Als de minister weet dat dit voorstel slechts een compromis is om de Noord-Hollandse coalitie te redden, dan weet zij ook hoe hard zij moet lopen.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Een interessant debat. Ook na deze PS-beraadslaging zijn we nog niet tot een gedeelde mening gekomen over de wenselijkheid van deze verbindingsweg. We kijken verschillend aan tegen nut en noodzaak. Dat moge duidelijk zijn. Net zoals dat bij de inwoners speelt. Daarover hoorden we ook verschillende geluiden, in de commissie, maar ook via andere wegen. Daar hebben we het vandaag niet over. We beslissen vandaag over het landschapsplan. Ik heb gelukkig wel een gedeelde mening gehoord over de kwaliteit van het landschapsplan en de maatregelen die daarin staan en ook over de aanpak voor de korte termijn. Daarmee kom ik ook bij de moties, waarbij ik blij ben dat ik de gedeputeerde een positief advies heb horen geven over de motie voor de Modal Shift. Ik ben ook blij dat ik de gedeputeerde heb horen zeggen dat we ook nog een aantal andere opgaven hebben, waar het gaat over bereikbaarheid. In de andere moties staan zeker interessante dingen, maar gezien het feit dat we het hier over het integrale landschapsplan hebben en er geen extra gelden beschikbaar zijn, volgen wij daarin de advisering van Gedeputeerde Staten.
De motie van JA21 lijkt ons nog wat prematuur, maar we kunnen er op zich wel mee instemmen. We hebben vooral ook gehoord, dat tegen de tijd dat er vanuit het Forum van Unesco in de zomer van 2023 een advies ligt, we het er hier ook weer over gaan hebben. Dan kan inzicht worden gegeven hoever de stand van zaken is voor de betaalbaarheid. Daar kijken we naar uit.

De heer **DESSING** (FvD): Ik verbaasde me over de bijdrage van de heer Klein. Hij had het over het zetten van een breekijzer tussen de coalitie. Eigenlijk zei hij: “Laten we het nu maar helemaal niet doen.” Ik heb het coalitieakkoord goed gelezen. De aanleg van deze weg maakt onderdeel uit van het coalitieakkoord. Het lijkt mij heel apart om het op die manier te doen. Forum voor Democratie heeft zich uitgesproken voor dit landschapsplan. We steken ook niet onder stoelen of banken dat we voor de weg zijn. Het lijkt me een aparte gang van zaken om op die manier, zeg maar de glazen bol tegen de weg überhaupt alvast in stelling te zetten. Dat wilde ik toch even gemeld hebben.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Van der Waart.

Statenlid **VAN DER WAART** (GL): Ik hoorde dat er gezegd werd dat er In het coalitieakkoord zou staan dat deze weg aangelegd zal worden. Volgens mij staat er in het coalitieakkoord dat we een landschapsplan opstellen om te verkennen wat de mogelijkheden zijn voor deze weg. Daarover hebben we het vandaag. Bent u dat met mij eens?

De heer **DESSING** (FvD): Ik ben het met u eens dat we het vandaag hebben over het landschapsplan. Dat klopt ja. Dat is een voorloper van wat die weg zal moeten gaan doen. Dat is de tweetrapsraket die we nodig hebben om die weg überhaupt aan te kunnen leggen.

Reactie Gedeputeerde Staten in tweede termijn:

Gedeputeerde **OLTHOF**: Volgens mij kan ik kort zijn. De vraag over de financiënlobby. We gaan dit met het Rijk bespreken. We kijken welke andere mogelijkheden er zijn voor financiering. Ja, daar gaan we mee aan de slag.

In reactie op de heer Klein. Zoals Statenlid Van der Waart terecht stelde: We zouden een landschapsplan presenteren. Dat landschapsplan ligt nu voor met de vraag of u voor of tegen bent. Er ligt nu niet de vraag om ja of nee tegen de verbinding A8-A9 te zeggen. Volgens mij is dat wat nu besproken wordt. Er volgen nog meer besluiten. Ook de partijen die tegen zijn, hebben een motie ingediend om uiteindelijk dat proces te beïnvloeden en daar dan toch het beste uit te halen, als die weg er dan toch moet komen. Dat is hun goed recht. Er ligt de nadrukkelijke randvoorwaarde dat als de weg er ooit gaat komen, dan is dit landschapsplan het uitgangspunt. Dat ligt nu voor. Iedereen kan daarover zijn of haar oordeel geven, dus ik vind het beeld dat u schetst niet terecht.
Als het gaat over uw motie: De notulen zijn openbaar. U bent als Staten zelf in de positie om de notulen door te sturen. Ik laat deze motie aan de Staten.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ik wil nog even voor alle duidelijkheid het volgende aan de heer Olthof vragen. Uiteraard stemmen we voor het landschapsplan. Ik heb aangegeven dat er wel heel veel meer in gang wordt gezet. Als er straks over een go or no go wordt gesproken, dan kan een no go niet zomaar worden uitgesproken, omdat het gehele proces dat in gang is gezet ook vraagt om een verzwaarde motivering. Hoe kijkt u daar dan tegenaan?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Dat is de dynamiek van deze Staten. Op het moment dat een partij een standpunt inneemt, dan zal dat gemotiveerd moeten gebeuren. Als u het er niet mee eens bent, of die motivering niet zwaar genoeg vindt, dan bent u degenen die uw collega's daarop kan bevragen. Ik ga geen oordeel geven over de motivatie van verschillende partijen.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat er voor mevrouw Pels geen tweede termijn nodig is. Dan komen we daarmee aan bij de afronding van dit agendapunt. Dit is ook het laatste moment waarop eventuele aangescherpte moties, of nieuwe moties kunnen worden ingediend. Dat kan vanavond niet meer.

We schorsen 10 minuten voor een stoelwissel om daarna door te gaan naar het volgende agendapunt.

Schorsing 15.37 tot 15.48 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.

10. Datastrategie Noord-Holland (Voordracht 07-2022)

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): De Datacenterstrategie, die voorligt, is hard nodig. De vestiging van datacenters roept zowel op landelijk als op regionaal niveau veel discussie op. Enerzijds zijn datacenters nodig voor steeds meer digitaliserende samenleving. Anderzijds heeft de ervaring aangetoond dat met name Hyperscales negatieve effecten hebben en dat we in het verleden

fouten hebben gemaakt, waarvan we moeten leren. Voor D66 is duidelijk dat datacenters belangrijk zijn voor een robuuste, digitale infrastructuur en dat ze een aanzienlijk beslag leggen op onze energienetwerken voor duurzame energie en op onze schaarse ruimte.
De ambitie van de strategie kan op de steun van D66 rekenen. Inzetten op dat Noord-Holland een internationaal georiënteerde regio blijft, in combinatie met gecontroleerde groei van datacenters, met harde eisen, die zorgen voor een beperking van de negatieve effecten. Transparantie in het proces rond vestiging en burgerparticipatie zijn bij deze plannen van belang. Het is goed dat de provincie wil stimuleren dat gemeenten hierin optimaal hun verantwoordelijkheid nemen. Wat gaan Gedeputeerde Staten concreet doen om deze transparantie en burgerparticipatie ook te borgen? Wat onze fractie betreft zou het goed zijn als Gedeputeerde Staten gemeenten aansporen van te voren helderheid te geven over het proces en de te nemen stappen, gekoppeld aan speelruimte, die aanwezig zijn. Ook het smart formuleren van het proces helpt hierbij. De sector is een innovatieve sector en een economisch bloeiende sector. Het is positief dat de sector investeert in opleidingen. Het ontwikkelen van talent is onontbeerlijk. De sector biedt talent ook kansen. Technische scholing moet niet alleen hoog blijven staan op de agenda van de sector, maar wat D66 betreft ook hoog op de agenda van de provincie blijven staan. Onze fractie gaat ervan uit dat de gedeputeerde de sector hierop blijvend zal bevragen.
Over de brede toegevoegde waarde van datacenters bestaan verschillende beelden. Dat Provincie Noord-Holland met Flevoland verdiepend onderzoek gaat doen om hier zicht op te krijgen en toezegt de meerwaarde blijvend te monitoren, is een goede zaak. We blijven graag op de hoogte van de uitkomsten, net zoals onze fractie eraan hecht dat een evaluatie plaatsvindt van hoe de voorwaarden van vestiging in de praktijk werken. Gedeputeerde Staten hebben een primeur te pakken. Het Rijk wil regels voor vestiging aanpassen. Het is goed dat met verschillende overheden wordt afgestemd over deze voorwaarden en spreiding en dat er zicht blijft op de gevolgen voor ons elektriciteitsnetwerk. De regels van het spel moeten niet alleen voor iedereen gelijk zijn en duidelijk. De regels van het spel moeten voor iedereen ook helder en duidelijk zijn. Het is mede om die reden dat we ook de motie, die de VVD gaat indienen, kunnen steunen. Het is belangrijk dat Gedeputeerde Staten rugsteun krijgen opdat de ambities die we hiermee samenstellen ook meegenomen worden in regels van het Rijk en van Europa.

De heer **KLEIN** (CU): Met deze Datacenterstrategie geeft de provincie richting aan de ontwikkeling van een steeds omvangrijkere bedrijfstak. Dat is heel belangrijk, want de effecten van datacenters op het landschap en het stroomnetwerk zijn groot, terwijl de baten niet direct in de omgeving terechtkomen. Met deze strategie wordt een einde gemaakt aan de ongeregelde groei en zetten we onze mogelijkheden maximaal in om de impact zo klein mogelijk te maken.
De CU heeft drie aandachtspunten. Allereerst vinden we het belangrijk om aan te geven dat de categorie van Hyperscale datacenters een onevenredig grote impact heeft. In een evaluatie moet daarom gekeken worden of onze sturingsmogelijkheden voldoende zijn en daarover moeten we met het Rijk in gesprek gaan. We dienen daarom graag mede de motie in, met als titel ‘Zorgen om Hyperscales’, die straks door GL zal worden ingediend.
Ten tweede hebben we in de commissie ook al aangegeven dat we het onderwerp ‘Beperken lichthinder’ expliciet opgenomen wensen te zien als onderdeel van een goede landschappelijke inpassing. We dienen daarvoor een amendement in.

Amendement 01/31-01-2022

Tegengaan lichtoverlast Datacenters

Betreft agendapunt 10: Datacenterstrategie Noord-Holland (VD-07)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van voordracht VD-07, Datacenterstrategie Noord-Holland;

besluiten het ontwerpbesluit in de voordracht als volgt aan te vullen: met dien verstande dat op pagina 18 aan de eerste paragraaf de onderstreepte tekst wordt toegevoegd:

We werken samen met gemeenten uniforme vestigingsvoorwaarden uit. Om een goede landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit te waarborgen wordt aanvullend ingezet op uniforme vestigingsvoorwaarden waarvoor de gemeenten verantwoordelijk zijn, in het verlengde van de vestigingsvoorwaarden die de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer al gesteld hebben. <u>Daarbij hebben we ook aandacht voor het voorkomen van lichthinder</u>. De vestigingsvoorwaarden werken we uit in afspraken met de gemeenten waar zich nog datacenters mogen vestigen. In onze Omgevingsverordening nemen we de verplichting op dat gemeenten waar zich datacenters mogen vestigen tot deze afspraken komen, aanvullend op de regionale afspraken rond bedrijventerreinen.

Toelichting:

Het streefbeeld in de Noord-Hollandse Datacenterstrategie is dat de impact van datacenters op de omgeving minimaal is. Daarbij is onder andere oog voor de landschappelijke inpassing. Bij reeds bestaande datacenters blijkt dat uitgebreide en felle verlichting één van de vormen van impact op de omgeving is. De provincie heeft de ambitie om de impact op de omgeving via verplichte vestigingsvoorwaarden te minimaliseren. Het is goed om expliciet te benoemen dat er daarbij ook aandacht is voor het voorkomen van lichthinder.

ChristenUnie

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
Een interruptie van mevrouw Gonggrijp.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Kunt u concreet aangeven wat u precies bedoelt met uw amendement over lichthinder? Wat verwacht u van Gedeputeerde Staten dat gedaan wordt om te zorgen dat het ook echt effect heeft?

De heer **KLEIN** (CU): We hebben van omwonenden, voor zover je van omwonenden kunt spreken bij een datacenter, begrepen dat er vaak heel felle verlichting is rondom een datacenter, vanuit veiligheidsoverwegingen. Daar kunnen we ons van alles bij voorstellen. Tegelijkertijd heeft dat een enorme impact op de beleving van de datacenters in de avond. We denken dat het goed is om in die vestigingsvoorwaarden, die straks met gemeenten worden afgesproken, ook aandacht voor dat aspect te hebben. Hoe kunnen we zorgen dat de lichthinder voor de omgeving zo minimaal is, terwijl natuurlijk ook tegemoet gekomen kan worden aan de terechte eis van de exploitanten om de veiligheid te waarborgen. Je kunt er allerlei dingen voor bedenken. Er kunnen kappen op lichtmasten worden geplaatst, waardoor het licht in een bepaalde richting schijnt. Als je het datacenter toch inpast in een groene omgeving, kun je zorgen dat het licht daarachter

verdwijnt. Er zijn veel creatieve mogelijkheden denkbaar. Het is punt is vooral dat we willen dat het aspect meegenomen wordt in een keuze voor een goede inpassing.

Het derde punt is dat wij het ook belangrijk vinden dat de provincie zich inzet om ook de bestaande datacenters zoveel mogelijk te laten voldoen aan onze nieuwe voorwaarden, of onze wensen. Denk aan het opwekken van eigen energie op het dak, het gebruik van restwarmte of een betere landschappelijke inpassing, als er nog mogelijkheden zijn om die te verbeteren.
In de commissie hebben we er al even over gesproken. We kregen geen antwoord op de vraag of daarvoor voldoende middelen en capaciteit voor beschikbaar zijn, of dat er extra inzet nodig is. We horen ook graag van de gedeputeerde wanneer ze terugkomt bij ons met het resultaat van deze inspanningen.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik citeer een quote uit het FD van december jl. "De vestiging van een datacenter in Nederland is een besluit dat grote impact heeft op omwonenden, maar ook op de resterende Nederlandse inwoners. We moeten met elkaar het gesprek voeren op de vraag wat het afwegingskader is en wiens belangen ermee gediend zijn." Einde citaat.
Dit geeft precies aan waarom de VVD tevreden is met de voorliggende Datacenterstrategie. We nemen vandaag als een van de eerste overheden in Nederland een stap in de goede richting. Dat is goed, want er is een toenemende vraag naar data en dus naar datacenters. Dat vraagt tevens om goed toezicht van de overheid om de belangen van inwoners, ondernemers en natuur te waarborgen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Alberts

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Het citaat wat u net naar voren bracht daarin was de vraag wie er nu het meeste baat bij heeft. Wat vindt u ervan dat de gedeputeerde zegt geen maatschappelijke kosten-/batenanalyse te willen opstellen? Hoe komen we er dan achter in wiens belang het is?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): U heeft het over de MKBA-analyse. Daarover hebben we het uitgebreid gehad in de commissie. We hebben ook geconstateerd dat die hier niet van toepassing was. Ik wilde met de quote iets anders aangeven. Dat heeft niet zozeer met die analyse te maken. Het heeft te maken met Hyperscales. Daar kom ik later in mijn verhaal op terug. Daar moet u toch even op wachten.

De strategie maakte een keuze in het beperken en aanwijzen van het aantal hubs, waarbij gestreefd wordt om de meest duurzame hub van Europa te worden. De strategie geeft ook weer wat onze mogelijkheden zijn en waar de provincie een vinger in de pap heeft en waar niet. Het legt scherp bloot waar we als provincie geen rol spelen en waar we het vooral moeten hebben van samenwerking. Samenwerking met eigenaren van datacenters, bijvoorbeeld als het gaat om vestigingsvoorwaarden ten aanzien van duurzaamheid. Samenwerking met het Rijk als het gaat om de aanpassing van verdringingsregels. Samenwerking met gemeenten als het gaat over het participatieproces. De VVD heeft over dit laatste punt kritische vragen gesteld tijdens de behandeling in de commissie aan de gedeputeerde. Juist omdat het hier voor de provincie lastig

is om die rol te pakken. Gedeputeerde Zaal heeft in de commissie duidelijk aangegeven dat ze bij de vestiging van een nieuw datacenter in gesprek zal gaan met de gemeente over een goed participatieproces en nadrukkelijk aandacht zal vragen voor de directe en grootschalige gevolgen van grote datacenters voor bewoners, maar ook voor inwoners in buurgemeenten. Mevrouw Gonggrijp heeft daarover een aantal vragen gesteld. Ik wacht het antwoord daarop rustig af. Wij vinden het een belangrijk punt en wij zullen de gedeputeerde ook in de toekomst op de voet blijven volgen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Participatie zal nadrukkelijk worden besproken en gevolgd. Wat is nu participatie? Ik hoor u vertellen over meepraten. Er wordt geluisterd. Wat als bewoners zorgen hebben? Wat wordt daarmee gedaan? Wat is het doel van participatie?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik heb het niet over meepraten gehad. Dat is natuurlijk een bepaald level van participatie. Er zijn veel levels van participatie. Wat ik bedoel en waar het hier om gaat en waarover we het ook in de commissie hebben gehad is dat wij als provincie niet direct de leidende rol hebben in het participatieproces. Dat ligt bij de gemeenten. Zij moeten dat vormgeven. Wat gedeputeerde Zaal wel kan doen, is met die gemeenten in gesprek gaan en aangeven dat het participatieproces kan plaatsvinden en wat de mogelijkheden daartoe zijn. Dat is wat ik hiermee bedoel. Dat is ook onze rol als provincie.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik ben wel benieuwd of mevrouw Van Meerten dan ook vindt dat een participatietraject geslaagd is als er gewoonweg een participatietraject geweest is. Of bent u daar dan toch kritisch op?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Een participatieproces is niet geslaagd als de uitkomst is wat mensen willen. Dat ligt aan de kaders die worden gesteld door, in dit geval, een gemeenteraad. Uiteindelijk gaat de gemeenteraad erover. Als de raad stelt dat een proces is verlopen volgens de vastgestelde kaders en een meerderheid van de raad is daarvan overtuigd, dan zou je kunnen zeggen dat een participatieproces naar wens is verlopen.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Kunnen we dan afspreken dat we het niet meer over het belang en de goede eigenschap van participatie hebben in dit soort processen, als we niet weten wat die kaders dan zijn en of het wel succesvol is geweest? Nu doen we net, richting de burgers van Noord-Holland, of die participatie zo ontzettend goed is meegewogen, terwijl er blijkbaar geen zicht is op hoe die participatietrajecten zijn verlopen.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik blijf u het antwoord even schuldig. Volgens mij is het daarover in mijn beantwoording niet gegaan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Hoeveel vertrouwen heeft de VVD in de Participatiewet? Als u ziet dat de kranten volstaan met berichten dat de participatie in Amsterdam totaal mislukt is, hoe kunt u dan volhouden dat de participatie gedaan moet worden via de gemeenten?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik zoek even naar een antwoord. Ik denk dat u het heeft over participatietrajecten en niet zozeer over de Participatiewet. Als het gaat over datacenters dan beslist de gemeenteraad uiteindelijk over de omgevingsvergunning. De participatie daarover wordt dan ook vormgegeven in dat proces.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik raad de VVD aan om naar hun collega's in de gemeenteraad van Amsterdam te luisteren. De participatie zoals die is gegaan bij de energietransitie: Alle mensen hebben daarin het vertrouwen opgezegd. Hoe kunnen we dan nog vertrouwen op de participatie?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik blijf vertrouwen houden in die participatie. We kunnen daarin op alle niveaus groeien, maar als we ophouden met het luisteren naar burgers en naar onze inwoners, dan houdt alles op. Ik blijf daar positief over. Ik denk dat er voldoende voorbeelden zijn waarbij goede resultaten worden geboekt op het gebied van participatie.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Kan de VVD garanderen dat de Provincie ervoor gaat liggen als participatie niet juist is gevoerd bij bepaalde projecten? Heeft de Provincie de bevoegdheid, mocht de participatie niet goed zijn verlopen, om in te grijpen en gemeenten kan dwingen de participatie nog een keer over te doen.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik vind dat een uitstekende vraag voor de gedeputeerde. Ik denk dat ze het antwoord in aanvulling op de vragen van mevrouw Gonggrijp wellicht mee kan nemen.

Een andere quote uit hetzelfde FD-artikel brengt mij op een tweede zorgpunt van de VVD. Dat betreft de vestiging van de Hyperscale datacenters. De tekst luidt als volgt: "De meeste van de aangedragen punten voor de komst van de zogeheten Hyperscales leken zich beter te lenen voor een discussie in de Tweede Kamer dan in de raadzaal van een kleine gemeente in Flevoland." Einde quote. Het ging hier om de vestiging van een Hyperscale in Zeewolde. Een terecht punt van de journalist. Zelfs met de vestigingsvoorwaarden voor energie en water in de hand blijft het een uitdaging voor de provincie om de grote impact op landschap, de inpassing qua natuur en milieu te waarborgen bij met name Hyperscales. Daarom is het goed dat de gedeputeerde heeft toegezegd om na een jaar evaluatie te evalueren of en in hoeverre de principes in concrete vestigingsvoorwaarden met gemeenten ook daadwerkelijk werken. Zoals in de commissie aangegeven spreekt de VVD zich uit tegen een te groot aandeel van Hyperscale datacenters in Noord-Holland. We zijn van mening dat een goede verspreiding van Hyperscales over Europa meer dan gewenst is. In die zin was het FD-artikel niet volledig. De discussie over level playing field hoort niet alleen thuis in de Tweede Kamer, maar ook in Brussel. De eigenaren van Hyperscales, met name Apple, Facebook en Microsoft zijn wereldspelers van de platformeconomie. Ze spelen Champions League. Hoewel we met Ajax goed kunnen meekomen,

blijft het vechten om mee te kunnen spelen in the league. Dat vraagt om afstemming en spelregels met andere clubs op Europees niveau. De gedeputeerde heeft in de commissie toegezegd dat ze hierover in gesprek wil gaan om de problematiek rondom de vestiging van Hyperscales aan de orde te stellen. Als extra steuntje bij het voeren van deze gesprekken hebben we samen met Liberaal N-H, JA21 en D66 de volgende motie opgesteld.

Motie 09/31-01-2022

Hyperscales

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, kennis genomen hebbende van de datacenterstrategie Noord-Holland

Overwegende dat

- *datacenters een grote impact hebben op het (agrarisch) landschap;*
- *grond een kostbaar en schaars goed is in Noord-Holland;*
- *we in de toekomst mogelijk tegen beperkingen oplopen in de capaciteit van het stroomnetwerk;*
- *het wenselijk is dat datacenters een goede aansluiting kunnen maken op het warmtenet;*
- *we een balans moeten vinden tussen economisch toegevoegde waarde en impact op (agrarisch)landschap.*
- *in de huidige cluster gebieden reeds een dusdanig aantal hectares datacenters gevestigd (of vergund voor nieuwbouw) is, en dat Noord-Holland daarmee op dit moment een bovengemiddeld aandeel pakt in de vestiging van datacenters;*

Constaterende dat:

- *in de datastrategie een beperkt aantal gebieden zijn aangewezen voor de vestiging van nieuwe datacenters;*
- *de omvang van bovengenoemde problemen direct samenhangt met de omvang van de datacenters in het algemeen, en hyperscale datacenters in het bijzonder;*
- *het voor hyperscales, gezien het type dienstverlening, niet noodzakelijk is om in een straal van 50 km van een hub of woongebied zich te vestigen;*
- *de provincie NH en de MRA als eerste overheden met een datacenterstrategie komen en hierdoor een voortrekkersrol hebben richting andere overheden.*

Spreken uit dat:

- *de vestiging van nieuwe hyperscale datacenters in het belang van de mondiale digitale samenleving weliswaar nodig is maar in Noord-Holland de mogelijkheden hiertoe beperkt zijn - mede gezien ons huidig aandeel in het aanbod van datacenters;*

Verzoeken GS:

- *zowel op nationaal als op Europees niveau de (voorwaarden van) nieuwvestiging van hyperscale datacenters aan te kaarten en te sturen op een level playing field van deze datacenters;*
- *Hierover uiterlijk bij de eerste evaluatie van de datacenterstrategie in de commissie EFB terug te rapporteren aan Provinciale Staten;*

en gaan over tot de orde van de dag.

VVD, D66, JA21 en Liberaal Noord-Holland

De **VOORZITTER:** De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
Een interruptie van Statenlid Van Wijnen.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Ik heb twee vragen over uw motie. De eerste vraag gaat over de eerste bullet, waarin u stelt dat Hyperscales nodig zijn. We hebben in de commissie besproken dat Provinciale Staten geen instrument hebben om te sturen op grootte. Nu zegt u toch dat die grote datacenters in beperkte mate nodig zijn. Kunt u toelichten waarom u daarover wel een uitspraak wil doen?
Mijn tweede vraag gaat over het level playing field. Ik zou daar graag wat toelichting op willen. Wat bedoelt u daar precies mee? We hebben in Nederland goede richtlijnen over wanneer je een bedrijf wel of niet mag vestigen. Dat is niet in alle Europese landen het geval. Is een level playing field voor u dat Europa onze richtlijnen overneemt, of neemt u er genoegen mee als wij richtlijnen uit andere landen moeten overnemen, of eigenlijk gevraagd worden om onze richtlijnen af te zwakken?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Het antwoord op de tweede vraag. We gaan er inderdaad vanuit met dat level playing field dat deze motie een ondersteuning is en dat het niet onze ambitie om de meest duurzame hub van Europa te zijn, zal ondermijnen. Ik wil aan de gedeputeerde vragen of zij kan bevestigen of wij daarin ook die rol blijven spelen.
De eerste vraag: De overweging moet u zo lezen dat wij vinden dat het wel noodzakelijk is, mondiaal gezien, dat die Hyperscales er zijn. Die Hyperscales worden ook gebruikt door deze grote bedrijven om zelf een bepaalde ontwikkeling door te maken. In die zin zijn ze wel noodzakelijk voor een verdere ontwikkeling, maar niet zozeer dat ze in Nederland of in Noord-Holland moeten staan, met een bepaalde hoeveelheid.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Mijn tweede interruptie was gericht op uw eerste toelichting. Ik moet nog even nadenken over uw tweede toelichting.
Level playing field betekent dat wij eigenlijk Europa gaan vragen om onze ambities over te nemen?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): We gaan niet Europa vragen. Dan zegt u daarmee dat er een strategie voor Europa moet komen. Wat wij proberen met deze motie en daarover spraken we ook in de commissie, is dat de gedeputeerde in gesprek gaat in Europa en gaat kijken of het mogelijk is om daar het gesprek aan te gaan. In hoeverre kunnen we in Europa met die Hyperscales zorgen dat ze niet in een land terechtkomen, maar dat er sprake is van een goede verspreiding over heel Europa. Dat is wat we gaan vragen. We hebben de gedeputeerde gevraagd of ze daarvoor een motie nodig heeft. Ze zei dat het een steuntje in de rug kan zijn. Het is niet zo dat we de strategie een op een opgelegd willen hebben in andere Europese landen. Dat lijkt me een stap te ver. We hebben gevraagd of de gedeputeerde het gesprek wil aangaan. Ik denk niet dat we daaraan een enorme strategie hoeven te wijden. We hebben de Europastrategie. Dit is een punt dat zij in gesprekken mee kan nemen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): We zijn nog aan het kijken of we deze motie kunnen steunen. Daarom hebben we nog een aantal vragen. Ziet u de Noord-Hollander ook als onderdeel van dat level playing field?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): De Noord-Hollander in de zin van inwoner?

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ja.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik ga een antwoord geven zoals ik denk in welke richting u uw vraag stelt. Natuurlijk nemen we de Noord-Hollander mee in dit verhaal. Het gaat hier specifiek om de vestiging van de Hyperscales. De Hyperscales willen we goed verdeeld over Europa zien, zodat niet alleen maar die druk op Noord-Holland komt en op de Noord-Hollandse inwoners. Als dat het antwoord op uw vraag is. Ja.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Wanneer is er een gerechtvaardigd speelveld voor de Noord-Hollander, volgens mevrouw Van Meerten?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik ben heel benieuwd. De gedeputeerde gaat daarover gesprekken voeren. Wij hebben niet vooraf gesteld dat het level playing field er zo uit moet zien, of dit is het level playing field. De gedeputeerde komt ook na een jaar terug om in ieder geval verslag te doen van hoe het er in Europa voor staat en welke gesprekken zij heeft gevoerd en hoe zij het heeft kunnen meenemen. Wij wachten daarop haar evaluatie af. Ik kan nu nog niet zeggen hoe dat level playing field er voor ons uit moet zien.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): De CU twijfelt nog een beetje wat wij moeten met uw motie. We snappen de intentie; die zorgen over Hyperscales en dat we dat naar rato willen verdelen in Europa. Tegelijkertijd, dat is zowel een procedureel als een principieel punt, hebben we een maand geleden de Europastrategie vastgesteld. Daarin hebben we duidelijk vier prioritaire onderwerpen aangegeven waarmee de provincie naar Europa gaat. Dan vind ik het wat ingewikkeld om in de eerste vergadering daarna te denken: “Oh ja, we hebben nog een leuk idee. Kunt u daarmee ook naar Europa gaan?” Hoe kijkt u daar zelf tegenaan? Wellicht kan de gedeputeerde ook haar visie op die vraag geven in haar beantwoording.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Nogmaals, ik denk niet dat dit zo zwaar weegt als de prioriteiten, die we hebben aangegeven in de Europastrategie. We hebben het in de commissie uitgebreid besproken. Toen heb ik ook aan de gedeputeerde gevraagd of het makkelijk zou zijn als ze een motie zou hebben waarmee ze het gesprek in Europa kan aangaan. Zo moet u de motie zien. Niet meer en niet minder.

De heer **CARTON** (PvdA): De datacenters liggen onder een enorm vergrootglas, ook in Noord-Holland. Veel inwoners maken zich terecht zorgen over de impact daarvan op leefbaarheidsaspecten, inpassing in het landschap, klimaat, energieverbruik en zo kan ik nog wel even doorgaan. Mijn fractie maakt zich vooral zorgen over de onwenselijke gevolgen van de grootschalige Hyperscale datacenters. Echter, zijn datacenters ook niet meer weg te denken. Met elkaar gebruiken we dan ook meer en meer data. We hebben vandaag met elkaar kunnen zien wat de impact is als iets even niet wil meewerken. Belangrijk is het om goed met elkaar vast te stellen wanneer, waar en onder welke strenge voorwaarden datacenters mogelijk zijn. Het is dus goed dat we hier als Noord-Holland, als eerste provincie, richting geven met onze Datacenterstrategie. Met deze strategie zetten we een belangrijke stap, met een clustering van datacenters en het uitwerken van concrete vestigingsvoorwaarden. Alleen bepaalt het smart uitwerken van deze vestigingsvoorwaarden straks wel het succes. Onze oproep aan GS is ook om landelijk het gesprek aan te gaan over de instrumenten om op deze vestiging van datacenters te sturen, om negatieve effecten op leefbaarheid of de volgordelijkheid van aansluiting op het net te voorkomen. Een motie hiertoe wordt door de PvdA met GL, JA21 en CU ingediend.
Gedeputeerde Staten werken straks de vestigingsvoorwaarden samen met gemeenten uit. Dit is uiteraard maatwerk, zoals de gedeputeerde in de commissie al aangaf. Mijn fractie is wel benieuwd hoe Gedeputeerde Staten zorgen dat de belangen van de omgeving goed worden geborgd in dit transparante proces, om te komen tot deze vestigingsvoorwaarden. De omgeving staat tegenover grote ‘reuzen’ als Microsoft en Google. Dit neemt mijn fractie mee als dit later weer in Provinciale Staten terugkomt.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Zoals we ook in de commissie EFB hebben aangegeven, vinden we het heel goed dat Provincie Noord-Holland een datacenter strategie vaststelt. Het is nu eenmaal zo dat onze maatschappij is ingesteld op het gebruik van een grote hoeveelheid data en in de toekomst zal de behoefte alleen maar groter worden. Het is ook een feit dat het datagebruik wereldwijd is dat bij het gebruik van data nu eenmaal ook grootschalige opslag nodig is. Provincie Noord-Holland is geen eiland en terecht ook de opmerking van de gedeputeerde in de commissie dat we niet kunnen uitgaan van het alleen faciliteren van databehoeften in Nederland. Wat ons betreft is het omgekeerde ons inzien ook juist. Dit betekent niet dat er onbegrensd en ongereguleerd in Noord-Holland groen licht moet worden gegeven voor ieder bedrijf dat een datacenter in Noord-Holland wil vestigen. Er moet een afweging plaatsvinden tussen de behoefte aan ruimte bij de vele ambities die we hebben. De agrarische sector, woningbouw, natuur. Alle zijn van groot belang voor de toekomst van Noord-Holland en haar inwoners. Voor het CDA is de Datacenterstrategie een goed instrument om die afweging te kunnen maken. Door de vestigingsmogelijkheden van datacenters van meer dan 2000 m2 en een MVA van 50 te beperken tot drie gemeenten: Hollands Kroon, Amsterdam en Haarlemmermeer en dan alleen nog op bedrijfsterreinen wordt een ongebreidelde vestiging niet meer mogelijk. Daarbij zullen eveneens, via de Omgevingsverordening, met gemeenten afspraken worden gemaakt over duurzaamheidseisen, landschapsinpassing, gebruik restwarmte etc.
We vinden de samenwerking met gemeenten altijd van grote waarde, maar daarom ook zeker als het over de vestiging van datacenters gaat. We gaan als Provincie ook niet overal over. Als het over waterverbruik gaat zijn de waterschappen bevoegd om hiervoor eisen te stellen en

vergunningen af te geven en over het energieverbruik is dat het Rijk, die middels een Elektriciteitswet bepaalt hoe de toedeling van de beschikbare energie gaat. Als de vestiging van datacenters zich beperkt tot drie gemeenten en tot de bedrijfsterreinen zit daarin ook de sturing op deze zaken. Een uitbreiding van een bedrijventerrein, of de vestiging van een nieuw bedrijventerrein gaat alleen met medewerking van de Provincie. Dan kan de integrale afweging worden gemaakt of een locatie inderdaad kan worden getransformeerd tot een bedrijventerrein voor de vestiging van een datacenter versus bijvoorbeeld de noodzaak voor het behoud van agrarische grond, of het beschikbaar stellen van een locatie voor bewoning. Als die afweging bij de Provincie niet positief uitvalt dan is de vestiging van een datacenter niet aan de orde en komen vraagstukken van energie- en waterverbruik, of landschappelijke inpassing al niet meer in beeld. Ik hoop dat ik dit zo goed verwoord heb. Anders zou ik graag van de gedeputeerde horen dat ik het verkeerd zie, of anders zou moeten zien.
Voor de datacenters die er nog wel komen, is er gezien de Datacenterstrategie een duidelijke vereiste over duurzaamheid, landschappelijke inpassing, gebruik restwarmte etc.
De vraag die we nog wel hebben, is de volgende. De Datacenterstrategie zal worden geïmplementeerd in de Omgevingsverordening. Zoals door de gedeputeerde is aangegeven, zijn de regels uit de Datacenterstrategie pas dwingend vanaf toepassing als zij in de Omgevingsverordening zijn opgenomen en die gelden dan vanaf 1 januari 2023. Zoals we in de strategie in de tabel hebben kunnen lezen, zijn er tot nu toe datacenters gebouwd in Hollands Kroon met een MVA van 315. Er staat ook aangegeven dat er nog lopende initiatieven zijn in Hollands Kroon, met een verwacht MVA van 850. Dus ruim tweeënhalf keer het vermogen ten opzichte van hetgeen tot nu toe gerealiseerd is. Als we vandaag de strategie vaststellen, wat betekent dat voor de datacenters waarvoor er lopende initiatieven zijn? Vallen zij buiten de werking van de Datacenterstrategie en straks de aangepaste Omgevingsverordening en kunnen zij zich nog vestigen op percelen die nu niet de status van een bedrijventerrein hebben? Ik heb hiernaar ook gevraagd in de commissie. Ik zou hierover graag meer duiding hebben. Dat is ook mijn vraag aan de gedeputeerde. Wat is dan de positie van de Provincie als het over lopende initiatieven gaat?

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Zoals al eerder gezegd besluiten we vandaag als Provinciale Staten over de Datacenterstrategie Noord-Holland. Zoals onze fractie al tijdens de commissievergadering aangaf, maakt de PVV zich zorgen. Hoewel de strategie maatregelen bevat om het aantal nadelen van datacenters tot op zekere hoogte tegen te gaan, ziet de PVV geen noemenswaardige voordelen voor Noord-Holland en Nederland om nog meer datacenters toe te staan. Voordelen met betrekking tot werkgelegenheid zijn klein. De huidige capaciteit van de datacenters in ons land is drie keer zo groot als we in Nederland aan capaciteit nodig hebben. De rest wordt gebruikt voor opslag en verwerking van data uit het buitenland. Nut en noodzaak zijn wat de PVV betreft niet aanwezig, maar grote nadelen wel. Hoe je het wendt of keert datacenters domineren op een negatieve wijze het landschap. Hoewel de gedeputeerde tijdens de commissievergadering aangaf dat het niet zomaar mogelijk is om op agrarische gronden een datacenter te bouwen, blijft die kans natuurlijk wel aanwezig. Dat zou een slechte zaak zijn omdat de agrarische sector van onmiskenbare waarde is voor Nederland en Noord-Holland. Niet alleen voedt zij ons, maar zij genereert ook veel exportinkomsten en de nodige werkgelegenheid. Een ander veel genoemd

probleem is het gigantische energieverbruik van datacenters. Vaak groene energie waarin veel belastinggeld van burgers in omgaat en die nodige ruimte in beslag neemt. Om die redenen dienen we straks samen met Forum voor Democratie een motie in, inzake secundair grondgebruik. Het verbaasde onze fractie dat de gedeputeerde tijdens de commissievergadering wel kon aangeven dat datacenters 2,3% van de totale elektriciteit in Nederland gebruiken, maar niet hoeveel Noord-Hollandse capaciteit datacenters opslurpen. Dat percentage zou niet zijn doorberekend. Onze fractie zou graag zien dat dit in het vervolg wel gebeurt, zodat de gevolgen van datacenters nog beter in beeld komen. Is de gedeputeerde daartoe bereid? Het is natuurlijk opmerkelijk dat het hier over de Datacenterstrategie van Noord-Holland hebben, maar dat de exacte cijfers van Noord-Holland ontbreken.

Ondanks alle grote nadelen zet het college stug door. Brusselse ambities moeten kost wat het kost worden gehaald. Zo valt in de strategie te lezen dat digitalisering een belangrijke voorwaarde is om de Europese doelen binnen de Green Deal te behalen. Deze voor onze burgers rampzalige Green Deal staat voor zowel een groene als digitale transitie. In een eerdere brief van het college stond dat datacenters een belangrijke onderdeel zijn van een digitale infrastructuur, die de basis vormt voor de Europese digitale strategie. Digitalisering lijkt absoluut het hoofddoel, wat ook zichtbaar wordt in de opmerkelijke vlijt waarmee de Nederlandse overheid grote Tech-bedrijven en Brussel werken aan de introductie van een digitale ID met alle mogelijke gevolgen van dien voor onze vrijheid en privacy. Zeer zorgwekkend.

Wat de PVV betreft komen er geen nieuwe datacenters meer bij. Mogelijke voordelen wegen naar de mening van onze fractie niet op tegen de enorme nadelen. De voorgestelde maatregelen, zoals het vastleggen van clusters in de Omgevingsverordening, het opstellen van vestigingsvoorwaarden en burgerparticipatie zijn naar onze mening niet meer dan lapmiddelen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Onlangs verscheen een rapport van Stratix, dat is opgesteld in opdracht van het Ministerie van EZK. De belangrijkste zin in dat rapport was dat de bestaande en de nieuwe Hyperscale datacenters niet als vitale infrastructuur van Nederland worden beschouwd. Mijn vraag is dan: Wat gaat de gedeputeerde hiermee doen? Zo wordt het niet gebracht in de Datacenterstrategie. Ik zou daarop graag een toelichting hebben.

Er is een factsheet gekomen over het watergebruik. Wat er nu op Agriport staat, zal 2,5 miljoen kubieke meter drinkwater per jaar gebruiken. Dat is toch wel heel erg veel meer dan Hollands Kroon vermeld, of wat er in de strategie staat. Kortom, we krijgen informatie, die vanuit Den Haag komt en die zegt: “We hebben ze eigenlijk niet meer nodig, want het is geen vitale infrastructuur.” Aan de andere kant wordt heel veel water gebruikt. Dus wat gaat de gedeputeerde met deze informatie doen?

Deze twee extra informatiepunten sterken de SP in haar standpunt. We hebben dat in de commissie verwoord. Het is én het ruimtebeslag, én het energieslurpen, én het waterverbruik, én de overbelasting van het energienet, én het is de overcapaciteit vanwege het buitenland, én het geeft geen werkgelegenheid, althans niet significant. Kortom, er is zoveel tegenin te brengen.

Dan is er ook nog het gebrek aan participatie. Dan wil de gedeputeerde nog eens een keer geen MKBA gebruiken. Wij kunnen niet zien in wiens voordeel die dingen worden neergezet. Wij vinden dat allemaal erg onverstandig. Ik vind dat u een prachtig rapport hebt geschreven, maar daar had als conclusie moeten staan: “Het is wel genoeg. We willen er niet meer bij.” Maar dat staat er nu

net niet. U houdt altijd weer de deur open om er toch nog wat bij te zetten. Voor de SP is het meer dan genoeg aan datacenters. U begrijpt wel hoe we met deze strategie zullen omgaan.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): We hebben het al een tijd over de Datacenterstrategie. Een strategie die ontwikkeld werd omdat er bezorgde geluiden over verdozing van het landschap, maar ook problemen met energieverbruik en restwarmte door veel mensen hier onder woorden zijn gebracht. GL is blij dat we nu deze stap zetten. Dit document biedt een eerste aanzet om deze grootschalige nieuwe ontwikkeling in het landschap goed in te passen. We beperken het aantal gemeenten, waar datacenters kunnen komen. We zetten piketpaaltjes naar de toekomst over hoe we het willen hebben qua landschappelijke inpasbaarheid, qua circulaire doelen en qua energiedoelstellingen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Zoon.

Statenlid **ZOON** (PvdD): U zei dat u blij bent met deze Datacenterstrategie. Suzanne Kröger, Tweede Kamerlid GroenLinks zegt juist dat er een stop moet worden gezet op Hyperscale datacenters, juist omdat groene stroom richting burgers moet. Nu gaan we juist in deze strategie op de plek waar we in Noord-Holland veel groene stroom opwekken ruimte bieden aan de Big Tech. Bent u het dan niet eens met uw Tweede Kamerfractie?

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Ik vraag u mijn betoog uit te luisteren. Mocht u dan nog steeds uw antwoord niet hebben, dan kunt u me alsnog onderbreken.

Deze strategie laat zien dat er nog heel wat moet gebeuren, voordat we echt over de hele breedte kunnen sturen op inpasbaarheid. Als het gaat over energieverbruik, of restwarmte leunen we grotendeels op de goodwill van de sector. Het is niet dat we daar wantrouwig over zijn, maar we vinden het wel zorgelijk als we daar afhankelijk van zijn. Niemand kan in de toekomst kijken. Hoe ziet dit er over een aantal jaren uit, als de eerste investeringen gedaan moeten worden om nog meer energiezuiniger te kunnen zijn, of als er nog minder ruimte nodig is voor data? Ook willen we niet blind zijn voor de moeilijkheden, die een Hyperscale datacenter in Hollands Kroon heeft geproduceerd. We vragen ons af of ze echt niet geweten hebben dat het mooier en beter had gekund. Vanuit onze zorgen hadden we het liefst al stevigere kaders vanuit het Rijk gehad om in de volle breedte op inpasbaarheid te kunnen sturen, of vanuit het Rijk instrumenten gekregen om dat zelf te kunnen doen. Het liefst hadden we nu gezegd dat we nu in ieder geval voorlopig geen uitbreiding van het aantal Hyperscales willen, totdat die instrumenten of kaders vanuit het Rijk er zijn. Juist bij Hyperscales zie je die problemen met inpasbaarheid in de volle breedte ontstaan. Het voelt een beetje roekeloos om met een pas ontwikkelde strategie gelijk de sterkste in de klas in het gareel te moeten houden. We hebben ons laten overtuigen dat het juridisch niet kan. Dat we geen instrumenten hebben om specifiek op de omvang van een bedrijf te sturen. We vinden het wel nodig dat we in Provinciale Staten een platform geven aan alle zorgen die we de afgelopen tijd gehoord hebben en eigenlijk onvoldoende konden adresseren. We willen dit doen door als Provinciale Staten concreet te benoemen dat met name Hyperscales echt extra risico's met zich meebrengen. Dat we daar niet blind voor zijn. De moeilijkheden in capaciteit op het

elektriciteitsnetwerk, de aanslag op de hoeveelheid groene energie. Eigenlijk zijn ze allemaal al genoemd. Het lijkt ons goed als de gedeputeerde met die boodschap ook naar het Rijk gaat. Dat we een oplossing willen om te kunnen omgaan met de risico's en dat wij in de volle breedte kunnen sturen met vestigingsvoorwaarden, hetzij omdat het Rijk er stevige kaders voor geeft, hetzij omdat we het zelf kunnen. Ook mag onze eigen inzet op duurzaamheid, circulariteit en andere beleidsvelden niet bemoeilijkt worden. Daarom dienen we met JA21, PvdA en de CU een motie in.

Motie 10/31-01-2022
Zorgen om Hyperscales
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31-01-2022
Kennis genomen hebbende van de datacenterstrategie Noord-Holland
Overwegende dat Noord-Holland de eerste overheid is die kaders meegeeft aan de vestiging van datacenters en daardoor beter kan sturen of datacenters voldoen aan de vestigingsvoorwaarden die we daaraan stellen.
Verder overwegende dat de komende tijd moet gaan blijken hoe deze vestigingsvoorwaarden in de praktijk gaan werken en om die reden ook tijdens de commissie EFB van 17-01-2022 een evaluatie is toegezegd.
En tot slot overwegende dat met name bij Hyperscales, door de grote impact op landschap en uitdagingen voor inpassing qua natuur en milieu, het nauw luistert om te weten hoe de vestigingsvoorwaarden bijdragen aan een goede inpassing.
Spreken uit dat Hyperscales substantiële en bijzonder onwenselijke bedreigingen met zich meebrengen voor het Noord-Hollands landschap en de energie en circulaire doelstellingen van Noord-Hollandse bewoners, gemeentes en de provincie
Verzoeken GS bij de evaluatie te betrekken of de vestigingsvoorwaarden nu en naar de toekomst voldoende sterk zijn om te kunnen sturen op een goede inpassing op gebied van landschap, natuur en milieu
En verzoeken GS landelijk het gesprek aan te gaan over harde instrumenten die nodig zijn om te sturen op vestiging voor datacenters, zodat nieuwe datacenters geen problemen geven voor ander provinciaal beleid doordat er bijvoorbeeld conflicten ontstaan over de volgordelijkheid van aansluiting op het elektriciteitsnet of doordat milieudoelen minder goed gehaald kunnen worden.
en gaan over tot de orde van de dag.
GroenLinks, PvdA, JA21 en CU

De **VOORZITTER:** De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
Een interruptie van Statenlid Zoon.

Statenlid **ZOON** (PvdD): Als ik GroenLinks zo hoor dan bent u nogal sceptisch over deze Datacenterstrategie, maar u gaat toch voor stemmen. Was het niet beter geweest om eerst het gesprek verder aan te gaan met de Tweede Kamer en allerlei maatschappelijke organisaties, die niet gehoord zijn in deze strategie? Dan kan een beter pakket van maatregelen worden neergelegd.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Ik hoop heel erg dat het parallelle trajecten gaan worden. Eerlijk gezegd, ik heb er over nagedacht. Als ik zelf een naam had mogen geven aan dit document dan had ik misschien niet voor 'strategie' gekozen. Ik vind het in sommige opzichten echt een strategie. We komen met harde eisen. In andere opzichten is het misschien nog een visie, een ontwikkeling. Er staat ook letterlijk in dat het gaat om een ambitie en een streven. Tegelijkertijd denk ik wel dat als we het uitstellen dan hebben we niks. Dan kunnen we niets eisen. We kunnen nu beter met iets komen en dat gaan verbeteren, dan wachten en met lege handen staan, terwijl het ene na het andere datacenter zich aanmeldt.

Statenlid **ZOON** (PvdD): we hadden toch wel iets. Er was namelijk een investering om een datacenter neer te zetten in Hollands Kroon. Die hebben Gedeputeerde Staten tegengehouden, in verband met de capaciteit van in dit geval een dieselopslag. We kunnen wel degelijk als provincie bepaalde maatregelen nemen om die dingen tegen te houden. Die worden nu aan de kant gezet, omdat we nu aan strategiebepaling doen.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Ik denk niet dat we instrumenten terug doen in de gereedschapskist, waar we er dingen uitgehaald hebben. Ik denk wel dat we het nu gestructureerd doen en dat we voorbij een incidentniveau kunnen komen. We kunnen per datacenter kijken hoe we dit kunnen doen.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Alberts.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Ik heb een vraag aan mevrouw Van Wijnen. Begrijp ik het goed dat u wilt evalueren? Dat is dan toch nadat er Hyperscales zijn neergezet? Dan staan ze er toch al? Hoe kun je ze dan nog tegenhouden?

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Ik denk dat ik op hetzelfde antwoord kom als wat ik Statenlid Zoon gaf. Op sommige punten vind ik het een strategie en op andere punten een ambitie-, een ontwikkelingsdocument. Ik denk dat we daar nu mee moeten beginnen, omdat we anders over een paar jaar nog meer Hyperscales zien staan en dan pas beginnen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): We hebben nu Hyperscales staan. Dan had uw motie kunnen zeggen: "Zullen we eerst die evalueren, voordat we verder gaan?" Dat had ook gekund. Hoe kijkt u daar tegenaan?

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Ik denk dat het antwoord al in het huidige document besloten zit. Daarin hebben we al geconstateerd waar we tegenaan lopen en wat niet goed ging en wat we moeten adresseren. Je kunt bijna niet tegen evaluatie zijn. Je moet altijd reflecteren op wat je doet.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Daar ben ik ook altijd voor, maar het gaat altijd op basis van wat. Ik begrijp dat u akkoord gaat met toch het neerzetten van meer. De kans blijft bestaan. Dan zegt u: "We weten eigenlijk al wat er misgaat." Dan zou ik zeggen: maak dan een pas op de plaats en zeg

net als uw Tweede Kamer collega van GroenLinks in Den Haag: “Misschien moeten we maar even niet meer doen en even een pas op de plaats maken.”

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Dat vind ik een rare interpretatie van wat ik net heb gezegd. Volgens mij heb ik duidelijk aangegeven dat wij het liefst geen Hyperscales neerzetten en maken we een pas op de plaats. Natuurlijk doe ik wat anders dan mijn Tweede Kamer-collega’s in Den Haag. Ik zit in Provinciale Staten. We hebben een andere bevoegdheid en een ander mandaat. Het lijkt me evident. Net als dat ik hoop dat alle GroenLinks raadsleden in gemeenten ook hun eigen afwegingen maken.

Statenlid **ZOON** (PvdD): Bij een Datacenterstrategie verwacht de Partij voor de Dieren een strategie. Een strategie waar de grenzen aan de groei in bepaald worden. Niet alleen ruimtelijk, waar we datacenters positioneren, maar ook hoe we omgaan met water, maar vooral met energie. Want we staan voor een enorme uitdaging. De noodzakelijke afbouw van kolen en gas verplicht ons de overstap naar duurzame stroom. We zullen de honger naar meer energie moeten omdraaien naar energiebesparing. Dat doen we niet met meer Hyperscale datacenters.
De toekomstige elektrificering van bedrijven, zoals Tata Steel, is daar nog niet eens in meegenomen. Als je heel zwart/wit kijkt dan kun je stellen: Kies je voor Hyperscale datacenters, dan kies je voor langere vervuiling van Wijk aan Zee.
Het elektriciteitsnet is niet op toegerust op meer, meer, meer. We hebben juist een tekort aan elektra. TenneT heeft een investeringsstrategie tot 2031 voor mitigerende maatregelen van bestaande knelpunten. Of daar nieuwe knelpunten bij moeten komen is een politieke keus. Dat zegt TenneT ook. Dit komt ook aan bod in het Buck-rapport dat de grondlegger is van deze strategie. De aanbevelingen uit dat rapport zijn maar deels overgenomen.
Voor een Hyperscale datacenter maakt de locatie weinig uit. Voor Big Tech is Europa verdeeld in een enkele regio. Welk datacenters gebruikt worden, zal bepaald worden door beschikbaarheid van groene stroom en de prijs. Flexibel wordt uitgewisseld met Duitsland, Ierland of Nederland. Daarbij kijkt Big Tech naar haar eigen belangen. De grootste zorg zit dus in het ontbreken van een plafond. Aan duidelijkheid. Niet door te zeggen: “Bij een watertekort is er een verdringingsreeks in het afsluiten van water.”, want dan ben je te laat. Dan heb je de boeren al een sproeiverbod opgelegd. Je moet juist toegaan naar een water voetafdruk. Dat zou het uitgangspunt moeten zijn. Zoetwatercapaciteit plannen dat is pas strategiebepaling. En dat zouden we ook moeten doen met het energieverbruik. We zouden moeten toewerken naar een Regionale Energie Strategie op Verbruik. Kijk waarvoor beschikbare capaciteit in de komende jaren gebruikt gaat worden. Bepaal hoeveel er nodig is voor de transitie en ga prioriteren. Tot die tijd is een pas op de plaats nodig. Er is geen oneindige groei, onder zachte voorwaarden zoals die nu gesteld worden. Deze strategie is een halve strategie. Wij zijn dan ook tegen.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Datacenters gebruiken naast veel water ook veel stroom en indirect ook veel ruimte. Allereerst iets over dat stroomverbruik. Datacenters hebben een voorkeur voor groene stroom. Aangezien de in Nederland gevestigde datacenters voor 88% groene stroom verbruiken, komt dat ook met een prijs, want groene stroom komt met een prijs. Om groene stroom op te wekken zijn er onder andere windturbines en zonne-akkers nodig.

Opwekkers die een groot beslag leggen op de ruimtelijke ordening. Zonne-akkers bedekken met hun chemische panelen kilometers weiland en windturbines zorgen voor landschapsvervuiling, slagschaduw, laag frequent bromgeluid, lichtschittering en vogelknuppelwieken. Daar ligt nu juist de gevoeligheid voor FvD. Er is gewoon geen ruimte meer in Noord-Holland. Mensen krijgen dus hoogstwaarschijnlijk te maken met datacenters en windturbines in de achtertuin, waar ze zelf niets aan hebben. Waar je ze ook plaatst, overal hebben inwoners er last van. Dit alleen al zou reden moeten zijn om geen enkel datacenter op groene stroom te laten inschakelen. Een datacenter legt namelijk op deze manier niet alleen primair beslag op de openbare ruimte vanwege het fysieke gebouw, maar legt een nog veel grote secundair beslag op de openbare ruimte door de groene energiebehoefte. Om hier meer aandacht voor te vragen dient FvD samen met de PvdD en de PVV een motie in.

Motie 11/31-01-2022

'Secundair ruimtebeslag datacenters meewegen'

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 31 januari 2022 ter bespreking van agendapunt 10 'Datacenterstrategie Noord-Holland',

Constaterende dat:

- *Datacenters beslag leggen op de ruimtelijk ordening in de zin van fysiek grondgebruik;*
- *Datacenters uitsluitend groene stroom verbruiken;*
- *Groene stroomopwekkers ook grond in gebruik nemen.*

Overwegende dat:

- *Grond in Noord-Holland schaars en zorgvuldig mee omgegaan dient te worden;*
- *Groene stroomopwekkers zoals zonne-akkers en windturbines een groot beslag kunnen leggen op de ruimtelijke ordening;*
- *Gedeputeerde Zaal tijdens de commissie EFB van 17 januari 2022 aangaf dat datacenters "maar weinig grond in beslag nemen";*
- *Gedeputeerde Zaal tijdens de commissie EFB van 17 januari 2022 beaamde geen zicht te hebben op secundair Noord-Hollands grondgebruik door datacenters.*

Van mening zijnde dat:

- *De elektriciteitsbehoefte van datacenters continu is;*
- *Opgewekte elektriciteit maar één keer door een specifieke afnemer gebruikt kan worden en daarmee rechtstreeks te alloceren valt aan een opwekker;*
- *Datacenters hiermee behalve primair grondgebied ook secundair grondgebied innemen door de elektriciteitsbehoefte;*
- *Er een verkeerd beeld ontstaat van grondgebruik door datacenters wanneer alleen het fysieke primaire grondgebruik wordt meegenomen en niet het secundaire.*

Verzoekt Gedeputeerde Staten bij de evaluatie aangaande de komst van nieuwe datacenters vooraf ook secundair grondgebruik in kaart te brengen en mee te laten wegen in de besluitvorming, en gaan over tot de orde van de dag.

Forum voor Democratie, PVV en PvdD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Forum voor Democratie is niet tegen datacenters. In tegendeel. Wanneer de problemen, zoals ik net schetste, worden opgelost en datacenters hun energiebehoefte met conventionele bronnen kunnen vervullen, of met kernenergie, dan zien wij veel minder problemen. Aan huishoudens wordt namelijk buitenproportioneel veel belasting op energieverbruik opgelegd. De eindjes zijn soms moeilijk aan elkaar te knopen. De pil is nog te slikken omdat ons is wijsgemaakt dat we moeten overgaan op groene energie, die nu eenmaal duurder is. Hoe zuur is het dan om te zien dat de opgewekte groene stroom hoofdzakelijk naar de datacenters gaat? De belastingbetaler betaalt indirect mee aan de groene stroom voor Big Tech, die juist bulkt van het geld. Het stroomnet kan de explosieve groei van het dataverkeer niet aan. Een datacenter geeft een zeer grote druk op het elektriciteitsnetwerk. Niemand lijkt goed zicht te hebben op het stroomgebruik van de datasector, noch op de gevolgen voor de energietransitie. Kunnen we alle datacenters uiteindelijk wel allemaal van stroom voorzien? Wij vinden dat stroomuitval met alle gevolgen van dien te allen tijde voorkomen dient te worden en dat de basale energievoorziening eerst op orde moet zijn, voordat er nieuwe datacenters komen. Daarom dienen we een motie in.

Motie 12/31-01-2022

Geen nieuwe datacenters voordat de energieleveringszekerheid op orde is

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 31 januari 2022 ter bespreking van agendapunt 10 'Datacenterstrategie Noord-Holland',

Constaterende dat:

- *Datacenters in grote mate stroom verbruiken;*
- *Het stroomnetwerk tegen de maximumcapaciteit aan loopt;*
- *Datacenters op groene stroom draaien;*
- *Groene stroom een intermitterend karakter heeft;*
- *Er netcongestie dreigt wanneer de zon schijnt en de wind waait.*

Van mening zijnde dat:

- *De basale energievoorziening eerst op orde moet zijn voordat er nieuwe datacenters komen;*
- *Stroomuitval met alle gevolgen van dien te allen tijde voorkomen dient te worden.*

Roept Gedeputeerde Staten op een moratorium in te stellen op nieuw te bouwen datacenters tot de energieleveringszekerheid in Noord-Holland gewaarborgd is.

en gaan over tot de orde van de dag.

Forum voor Democratie

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Het is dus van groot belang dat we in Provincie Noord-Holland duidelijk bepalen wat we wel of niet met datacenters gaan doen. Het lijkt FvD niet verstandig om grote Tech bedrijven naar Nederland te halen voor de bouw van mega datacenters. Alleen om het feit dat de stroomnetten overbelast dreigen te raken en de energieleveringszekerheid in Noord-Holland in het geding komt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Mantel.

De heer **MANTEL** (JA21): Ik heb nog een vraag over de motie. Gaat het daarbij over datacenters in het algemeen, of alleen over specifiek Hyperscales?

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Het gaat over datacenters in het algemeen. Als we datacenters benoemen en Hyperscales dan zit dat in een range van tussen de 20 en 80 megavolt ampère (MVA). Dan hebben we het al over tienduizenden tot honderdduizenden huishoudens ter vergelijking met hoeveel stroom er dan wordt verbruikt. Ik denk dat ook kleine datacenters, -stel dat we daar geen paal en perk aan stellen- een grote belasting zijn voor ons energienetwerk, op dit moment. Er zijn teveel risico's.

De heer **MANTEL** (JA21): Wat betreft de belasting van het energienetwerk ben ik het helemaal met u eens. Stel dat een mooi groot bedrijf zich op de Zuidas wil vestigen en dat bedrijf heeft data nodig, wat daar op dat moment niet voldoende is. Zegt u dan dat dit nu niet kan?

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik denk wel dat het kan. Wat FvD eigenlijk zegt: "Sluit een dergelijk bedrijf of een datacenter aan op conventionele energiebronnen en dus niet op dat groene stroomnetwerk." Dan zijn er wat FvD betreft weinig beperkingen.

We verzoeken de gedeputeerde onze zorgen mee te nemen en onze moties te steunen.

De heer **MANTEL** (JA21): Na vele vergaderingen ligt de Datacenterstrategie nu voor. De fractie van JA21 wil de gedeputeerde bedanken voor het gedane werk en de beantwoording van de vele vragen, die in de laatste maanden op haar zijn afgevuurd. Dit onderwerp heeft veel losgemaakt in onze provincie en doet dat nog steeds. Niet voor niets hebben zoveel inwoners zich aangesloten bij actiegroepen zoals 'Red de Wieringermeer' en 'Data non grata'. Zoals vaker gezegd staat de fractie van JA21 kritisch maar ook wel constructief in deze discussie. We hebben datacenters nu eenmaal nodig om onze digitale samenleving te ondersteunen. Met het oog op de toekomst zullen er ook datacenters bij moeten komen om bijvoorbeeld het bedrijfsleven in onze provincie optimaal te laten presteren. Uitbreiding van datacenters kan wat ons betreft alleen in kleinschalige clusters. We zijn dan ook blij om te lezen dat het college er ook zo over denkt. Daar zou het wat ons betreft wel bij moeten blijven. IN onze provincie is er momenteel sprake van overcapaciteit van de reeds bestaande datacenters. Voor wat betreft de Hyperscales hebben we meer dan genoeg gedaan. We moeten constateren dat de voordracht, zoals die nu voorligt, veel te vrijblijvend is naar grote bedrijven als bijvoorbeeld Microsoft en Google. In het document wordt veel gesproken over ambities en afspraken. Wat ons betreft mogen deze ambities dan ook waargemaakt worden, al zijn we het er lang niet altijd mee eens. De fractie van JA21 ziet dan ook graag een halvering van de definitie, die het college in haar voordracht heeft opgemaakt. Dit geeft kleinschalige datacenters de mogelijkheid om zich te vestigen in onze provincie en voorkomt gelijktijdig een verdere groei van grootschalige datacenters. Gezien de enorme uitdagingen die voor ons liggen, voor wat betreft de energietransitie, maar met name de netcongestieproblematiek, zou het college dat toch ook moeten beamen.

Daarom amendeert JA21 het navolgende.

Amendement 02/31-01-2022
Definitie naar beneden bijstellen'
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de Datacenterstrategie 2022-2024
Besluit de huidige passage op pagina 8 van de datacenter strategie 2022-2024:
'Een datacenter is een beveiligd gebouw waarin ICT-apparatuur, meestal computerservers, continu verbonden zijn met het internet voor uitwisseling, opslag en verwerken van data. Voor de Datacenterstrategie Noord-Holland hanteren wij als ondergrens een oppervlakte van meer dan 2.000 m2 en een elektriciteitsaansluiting van minimaal 5 MVa.'
als volgt te wijzigen:
Een datacenter is een beveiligd gebouw waarin ICT-apparatuur, meestal computerservers, continu verbonden zijn met het internet voor uitwisseling, opslag en verwerken van data. Voor de Datacenterstrategie Noord-Holland hanteren wij als ondergrens een oppervlakte van meer dan 1.000 m2 en een elektriciteitsaansluiting van minimaal 2,5 MVa.
Toelichting:
Door het naar beneden bijstellen van de definitie die Gedeputeerde-Staten hanteert voorkomen we verdere groei aan grootschalige datacenters. Daarmee kunnen knelpunten in bijvoorbeeld de energietransitie worden afgeremd dan wel worden voorkomen.
JA21 Noord-Holland

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **MANTEL** (JA21): In hoofdstuk 4 van de voordracht lezen we dat zowel Provincie Noord-Holland als de sector zelf de ambitie hebben om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Het zou de sector sieren als zij die ambitie dan ook waar gaan maken door het goede voorbeeld te geven. Maximaal gebruik van zon op daken zou daar een voorbeeld van zijn. Daarom amendeert JA21 het navolgende.

Amendement 03/31012022
Zonnepanelen op daken van datacenters verplichten
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de Datacenterstrategie 2022-2024
Besluiten in de voordracht bij hoofdstuk 4 onder de kop
'Verduurzaming van het energieverbruik' een alinea toe te voegen die luidt:
- *Om de ambitie van zowel de Provincie Noord-Holland als de datacenter sector kracht bij te zetten, stelt de Provincie de harde eis om zonnepanelen te installeren op nieuw te ontwikkelen datacenters.*

JA21 Noord-Holland

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **MANTEL** (JA21): Restwarmte, ook een onderwerp waarover al veel gezegd is. We moeten concluderen, zoals Gedeputeerde Staten ook stellen in het stuk, dat de Provincie daar op dit moment al dan niet nog geen zeggenschap over heeft. Wij zijn van mening dat het leveren van restwarmte wel een harde eis zou moeten worden. We vinden dat Gedeputeerde Staten ons mandaat verdient om zich daar hard voor te maken bij de regering. Wij dienen dan ook een motie in.

Motie 13/31-01-2022
Restwarmte'
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de Datacenterstrategie 2022-2024
Constaterende dat:
- *De levering van restwarmte door datacenters momenteel niet verplicht is en de huidige Warmtewet daar geen mogelijkheden voor biedt.*

Overwegende dat:
- *De wetgeving wel in verandering is, waarbij gesproken wordt over het verplicht stellen van restwarmtelevering.*

Roept GS op:
- *Er op zo kort mogelijke termijn bij de regering op aan te dringen om (her)gebruik van restwarmte van datacenters verplicht vast te stellen voor nieuw te ontwikkelen datacenters;*
- *En Provinciale-Staten voor het zomerreces van 2022 te informeren over de voortgang.*

En gaan over tot de orde van de dag.
JA21 Noord-Holland

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **MANTEL** (JA21): Dan als laatste de energievoorziening. Onze fractie zou graag zien dat de datacenters, die we hebben, gebruikmaken van een stabiele energievoorziening. Met alleen zonne- en windenergie is daar geen sprake van. Het zorgt voor nog meer onzekerheden op ons energienetwerk. Het nieuwe Kabinet heeft de wens uitgesproken om kernenergie onderdeel te maken van het energiepakket in Nederland. We zouden graag zien dat de Provincie de optie openhoudt om kernenergie toe te passen als energiebron bij de nieuw te ontwikkelen datacenters. Daarom dienen we een motie in.

Motie 14/31-01-2022
Kernenergie niet uitsluiten als energiebron'
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de Datacenterstrategie 2022-2024
Constaterende dat:
- *Datacenters behoefte hebben aan een stabiele energievoorziening;*
- *Datacenters momenteel gebruik maken van fossiele brandstof(fen) als back-up energiesysteem*

- *Kernenergie een stabiele bron van energievoorziening is;*

Overwegende dat:

- *De regering voornemens is kerncentrales te bouwen in Nederland*

Roept GS op:

- *Toekomstige energieaansluitingen voor datacenters door middel van kernenergie niet uit te sluiten.*

En gaan over tot de orde van de dag.

JA21 Noord-Holland

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal N-H): Twee dingen hebben mij afgelopen jaar overtuigd dat de groei van data een autonome ontwikkeling is, waar de overheid amper zicht op heeft. Het eerste is mijn nieuwe partnerschap in een bedrijf voor Virtual Reality. Dan zie je van nabij trends, zoals onlangs voor het eerst in de wereld: de miljoenen verkoop van virtuele bouwbedrijven in Metaverse en niet te vergeten virtuele Nederlandse tulpen voor drie miljoen, gekoppeld aan de noodzaak om data te verkleinen en te versimpelen, omdat anders de consument niet kan downloaden wat virtueel bestaat. Innovatie is 100% een natuurlijke partner van alles in de datasector. Dus, gedeputeerde, afremmen is inderdaad een kansloze strategie, maar daag deze sector maximaal uit om innovatie ook aan te wenden voor de doelen uit de strategienota. Wat vandaag onmogelijk is, is morgen mogelijk.
Het andere is het boek van Huib Modderkolk ‘Het is oorlog en niemand die het ziet’. In feite de beste detective, die ik recent heb gelezen, maar dan allemaal in het echt en waarin onze eigen veiligheidsdiensten en die van andere landen, waarbij ook Nederlandse datacenters, zoals die in Haarlem, een cruciale rol spelen. De Provincie gaat al deze voortrazende ontwikkelingen niet kunnen afremmen. Daarom is het heel goed dat deze nota een basis legt om grip te krijgen op een op zich autonome maatschappelijke ontwikkeling. Dit is het beste wat het provinciebestuur voor haar burgers en ondernemers kan doen.
Twee dingen zien we daarbij met name als grote zorg. Ten eerste de elektriciteit. De enige oplossing is daarvan genoeg produceren. Uit media begrijpen we dat de provincie meer grip wil op keuzes, maar wij zien dit als een nachtmerriescenario als deze provincie moet gaan besluiten of de beschikbare elektriciteit naar datacenters, huishoudens, scholen, supermarkten of bedrijven moet gaan. Een datacenter kun je bovendien niet stilzetten. Dan werkt die school of supermarkt ook niet meer. Onze vraag aan de gedeputeerde is dan ook: Hoe komen we aan voldoende elektriciteit voor al deze ontwikkelingen, in plaats van onze energie te stoppen in polariserende verdeelsleutels?
Ten tweede: De bewoners komen er slecht vanaf. Niet alleen in Hollands Kroon, maar ook in omringende gemeenten. Voor windmolenparken werd nog een volledige MKBA gemaakt, maar voor Hyperscale datacentra zou dat niet nodig zijn? Geen wonder dat bewoners het gevoel hebben dat hun belangen niet gewogen worden. Het Centraal Planbureau formuleert het zo: “Met de MKBA wordt de vraag beantwoord of de maatschappelijke kosten van de maatregel opwegen tegen de maatschappelijke baten. De MKBA heeft geen waardering voor de mate waarin de verschillende groepen voor- of nadelen ondervinden van een maatregel, maar kan deze

verdelingseffecten wel in beeld brengen." Graag horen we van de gedeputeerde hoe er nu met het ontbreken van de MKBA de verschillende groepen in beeld komen met de voordelen en nadelen die zij ondervinden. Tenslotte de vraag aan de gedeputeerde of de vestigingsvoorwaarden voor opname in de provinciale Omgevingsverordening zo precies, zo smart mogelijk geformuleerd kan worden, zodat het voor eenieder, ook buiten beleidsmakers en datacentra om, duidelijk kan zijn of aan de voorwaarden wordt voldaan.

De **VOORZITTER:** We zijn toe aan de eerste termijn voor gedeputeerde Zaal. Zij krijgt graag wat tijd voor het beoordelen van de moties en amendementen.
Ik schors tot 17.12 uur

Schorsing van 17.02 tot 17.16 uur.

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering
Voor de beantwoording in eerste termijn geef ik het woord aan gedeputeerde Zaal.

Reactie Gedeputeerde Staten in eerste termijn:

Gedeputeerde **ZAAL**: Dank aan alle woordvoerders voor de opmerkingen vandaag, maar ook eerder. We hebben met elkaar een lang traject op dit dossier gehad. Van een BOT-overleg naar een concept, tot uiteindelijk een definitieve versie. Ik kijk terug op een constructief debat met u en verschillende maatschappelijke partners. De complimenten, die vandaag zijn uitgebracht, zijn echt verdiend door de ambtelijke organisatie in een heel complex dossier, die met verschillende spelers en partners toch deze strategie heeft kunnen neerleggen. Ik ben daar ontzettend blij mee.
Ik hoor vandaag van een aantal van u grote zorgen. Zorgen over ons prachtige groene landschap, over het mogelijke tekort aan zoet water, het energieverbruik en ook het tekort op het elektriciteitsnet. Juist daarom hebben we deze strategie opgesteld. Juist daarom gaan we voorwaarden stellen aan de komst van nieuwe datacenters om die impact op het landschap, energie en water te verminderen. Het is belangrijk dat we dat nu doen. Als we wachten op het Rijk, of op een maatschappelijk debat, nog meer dan dat we al gedaan hebben, dan kunnen die ontwikkelingen zich dus wel voordoen. Daarom is het belangrijk dat we nu zeggen: In Noord-Holland stellen we strenge voorwaarden aan de komst van nieuwe datacenters. Dat is wel heel bijzonder. Ik hoor veel zorgen over elektriciteit en water. Ik noemde het net al. De datacenters zijn niet de enige bedrijven in Noord-Holland, die een zodanige impact hebben op dat verbruik, maar ook op het landschap. Toch kiezen we ervoor om voor deze sector nadere voorwaarden te stellen, mede ook gezien het maatschappelijke debat daarover. Dat is geen verbod. Wij kiezen er als Gedeputeerde Staten uitdrukkelijk voor om te streven naar vestigingsvoorwaarden, naar een groene en duurzame sector. Datacenters zijn heel erg belangrijk voor de digitalisering van onze economie, maar ook voor ons algemene welzijn en dat is door een aantal van u ook bevestigd. We vergaderen er vandaag mee. We hebben iBabs en MS Teams. Vanavond zetten we wellicht een film of serie op via een van de streamdiensten. Daarnaast zijn er natuurlijk grote ondernemers, bedrijven in Noord-Holland die ook gebruikmaken van de diensten van datacenters. We moeten

wel iets doen aan de impact die zij hebben. Dat doen we met deze strategie. Om te beginnen, beschermen we ons landschap door clustering, door de voorwaarde te stellen dat datacenters alleen op bedrijventerreinen mogelijk zijn en dus niet op landbouwgrond. Daar stelde u de vraag over hoe dat dan gaat. Op het moment dat er behoefte of vraag is naar nieuwe bedrijventerreinen, zal dat regionaal worden afgestemd en heeft de Provincie daarin een rol. We hebben ook nog de Ladder van Duurzame verstedelijking. Het kan niet zo zijn dat er steeds meer nieuwe bedrijventerreinen bij komen. Daarin heeft de Provincie een rol, net als de buurgemeente, in de regionale afstemming. Ik sluit straks af met een antwoord op de vraag van het CDA over lopende initiatieven.
Dan is er ook het watergebruik. De cijfers die wij hebben van PWN, onze leverancier, is dat er 550.000 m3 water naar datacenters gaat. Dat is 0,6 procent. De bron van nu is mij niet bekend. Dit zijn de Noord-Hollandse cijfers die het college heeft. Ik ken het rapport van Stratix. Daar staat dit volgens mij niet in. Misschien kunt u dat nader duiden. Dan kunnen we dat nader uitzoeken. Dit zijn de bronnen die wij hebben. Dat het 0.6 procent is, neemt niet weg dat we er niet nog steeds alles aan moeten doen om dat waterverbruik nog verder terug te brengen. Al het gebruik van drinkwater voor koeling, dat zou je niet moeten willen. Daarom kiezen we er in de strategie voor om hemelwatergebruik te stimuleren en ook om het waterverbruik in algemene zin drastisch te beperken.
Het totale elektriciteitsgebruik van datacenters is 2,3 procent. Daarvan is 88 procent duurzame energie. Het is dus niet zo dat de grootste hoeveelheid duurzame energie naar datacenters gaat. Van die 2,3 procent van datacenters is 88 procent duurzaam. Persoonlijk en dat deelt het college met mij, ben ik blij dat het duurzame energie is. Ik zou liever niet willen dat een bedrijf in Noord-Holland gestimuleerd wordt om weer terug te gaan naar kolen of gas.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Zoon.

Statenlid **ZOON (**PvdD): Ik ben het helemaal met u eens, maar zouden we dan niet moeten zeggen: We hebben zoveel duurzame energie tot onze beschikking in Noord-Holland, of Nederland, dus dan hebben we ruimte voor zoveel gebruik van duurzame energie. Dit hebben we over aan energie als we de bebouwde omgeving hebben verduurzaamd.? Dat heeft u nu niet gezegd.

Gedeputeerde **ZAAL**: Dat klopt. Die mogelijkheid hebben we niet op basis van de Elektriciteitswet. Waar u naar vraagt is prioritering. Dat zouden we als provincies ook graag willen. Dat heeft u vorige week in de krant kunnen lezen. Gedeputeerde Stigter was betrokken bij een interview. Wij zijn in gesprek met het Rijk om te kijken of we die prioritering kunnen regelen. Op dit moment biedt de Elektriciteitswet, in tegenstelling tot de drinkwatermogelijkheden, niet zo een verdringingsreeks of prioritering.

Statenlid **ZOON (**PvdD): Juist bij een strategie kun je een lat neerleggen. Het is geen wet die we hier schrijven. Het is een visie op datacenters in Noord-Holland. Dan zouden we toch moeten schrijven in de visie welk niveau Noord-Holland voor zich ziet?

Gedeputeerde **ZAAL**: Wij kijken in deze strategie naar de voorwaarden waarop. De energie moet bijvoorbeeld zoveel mogelijk zelf worden opgewekt door de datacenters. We kiezen er niet voor om op de een of andere manier een gap-analyse op het aantal datacenters, het verbruik door datacenters te leggen. Dat is niet de inzet van deze strategie. Uw voorstel zou daarmee in strijd zijn.

Ik kom straks terug op restwarmte naar aanleiding van het amendement van JA21. Dat is ook een belangrijk thema dat door u is genoemd. We stellen een procesmanager aan om dat echt van de grond te krijgen. Ik neem toch alvast een voorschot op de motie. We gaan met het Rijk in gesprek. het kader van de Warmtewet zou dit een voorwaarde moeten worden. We kunnen het op dit moment nog niet afdwingen. We zouden dat wel graag willen. Daarover gaan we het gesprek aan met het Rijk.
Over de MKBA is veel gezegd. Een MKBA lijkt me niet verstandig omdat we geen ruimtelijk besluit nemen over de vestiging van datacenters. Dat betekent, -en dat is ook richting mevrouw Van Geffen-, dat we de belangen van inwoners en de economische belangen met elkaar afwegen. Dat doen we ook in deze strategie en dat zullen we ook in de toekomst blijven doen. Dat komt ook terug in de evaluatie.
In de commissie heeft u mij uitgebreid bevraagd over het participatietraject en u hebt zelfs voorstellen gedaan. Ik heb er nog eens over nagedacht. Ik ga in gesprek met gemeenten over de vestigingsvoorwaarden. In die gesprekken zal ik met die gemeenten ook concrete afspraken maken over de wijze waarop zij de inwoners betrekken bij het vervolg. Dan heb ik het over het vervolg van hoe de vestigingsvoorwaarden eruit zien. Als er een concrete locatie is met een initiatief, hoe betrek je de inwoners daar dan bij? Ik moet wel zeggen dat het op basis van vrijwilligheid is. Het is uiteindelijk aan gemeenten hoe zij hun participatietraject willen vormgeven. Ik wil me er wel voor inzetten om dat onderdeel uit te laten maken van de afspraken. Daar wil dan nog twee concrete zaken aan toevoegen. Die zijn vandaag ook ingebracht, onder andere door mevrouw Gonggrijp. Ik wil met inwoners bespreken hoe ze willen participeren. Dat komt een beetje tegemoet aan wat mevrouw Vastenhouw met mevrouw Van Meerten besprak. Zet van te voren vast hoe die participatie eruit ziet. Bespreek dat met betrokkenen, zodat ook de verwachtingen goed gemanaged worden. Ik heb daarover met ‘Red de Wieringermeer’ gesproken. Dat gaan we ook in de toekomst verder brengen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Meerten.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Dan wil ik het meteen nog concreter hebben. Heeft u ook nagedacht op welk participatieniveau u dan insteekt?

Gedeputeerde **ZAAL**: Dan heeft u het over advies?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Advies, co-creatie.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik denk dat het onderdeel moet zijn van die afspraken. We hebben een werkgroep Burgerparticipatie. Daar liggen al zinvolle voorstellen. In dat traject gaan we daar naar

kijken. Ik wil het juist met de inwoners en de gemeenten bespreken. Ik wil het niet van bovenaf opleggen.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Dat begrijp ik, maar bent u het ook met mij eens dat het wel goed is om in ieder geval over die niveaus na te denken, voordat u in gesprek gaat en daar een idee bij te hebben?

Gedeputeerde **ZAAL**: Zeker.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Allereerst wil ik aangegeven dat we het goed vinden dat u dit benoemt en dat u ermee bezig gaat. Dank daarvoor. Ik zou toch alvast een stapje verder willen gaan. Stel dat u als Gedeputeerde Staten constateert dat die participatie niet conform de afspraak is verlopen, of niet conform de wens, wat doet u dan?

Gedeputeerde **ZAAL**: Dan herhaal ik wat ik net heb gezegd. Het is uiteindelijk aan de gemeenten. We kunnen daarover afspraken maken met gemeenten, maar ik kan niet juridisch met instrumenten afdwingen dat een gemeente een bepaald participatietraject moet volgen. Die instrumenten hebben wij niet. Als we daar afspraken over gemaakt hebben, dan volgt er natuurlijk wel een goed gesprek.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik hoor dat we de instrumenten nu niet hebben. Moeten we dan niet met elkaar die instrumenten gaan creëren?

Gedeputeerde **ZAAL**: We kunnen alle instrumenten met elkaar creëren in de werkgroep Burgerparticipatie, maar daarmee kun je niet het Huis van Thorbecke doorbreken. Ik vrees dat we geen instrumenten kunnen hebben om gemeenten te dwingen om op een bepaalde manier burgerparticipatie te volgen. Dat zou ik ook niet willen. Daar hebben zij hun eigen bevoegdheid voor. Net als dat wij ook onze eigen burgerparticipatietrajecten hebben. Ik ga me inzetten om concrete afspraken met gemeenten te maken.
Ik wil met inwoners kijken hoe zij zo een traject voor zich zien. In de commissie was er een inspreker uit een buurgemeente. Ik wil ook kijken in hoeverre we in het participatietraject ook buurgemeenten kunnen betrekken, vanwege de impact die een datacenter voor een buurgemeente heeft.

Het CDA stelde een vraag over de lopende initiatieven. Het hangt er vanaf hoe ver een lopend initiatief is. Wanneer een initiatief zich in het vergunningentraject bevindt, dan kunnen we de voorwaarden niet meer wijzigen. Op het moment dat wij de Datacenterstrategie vaststellen en er ontstaan initiatieven voordat ze in de Omgevingsverordening worden vastgelegd, dan kunnen wij dit beleid in een reactieve aanwijzing of in een zienswijze richting een gemeente aan de orde stellen. Dat is ook weer een reden om de strategie aan te nemen. We hebben dan beleid en dan

kunnen we verwijzen naar wat wij verwachten van gemeenten op het gebied van vestiging van datacenters.
De heer Klein vroeg wat we doen met bestaande datacenters. Deze Datacenterstrategie kunnen we niet toepassen op bestaande datacenters. Ik ga mijn best doen om het streefbeeld dat we hebben, de ambitie, ook bij bestaande datacenters onder de aandacht te brengen om ervoor te zorgen dat zij ook zo groen en duurzaam mogelijk worden.
De arbeidsmarkt is onderdeel van de gesprekken. De gesprekken met de bestaande datacenters zullen we voortzetten. In de evaluatie kom ik erop terug wat de resultaten van de gesprekken zijn met de bestaande datacenters. Er is ook een energiebesparingsakkoord. Dat wordt gespecificeerd voor de datacenters. Dat zijn thema's waarover we, richting de evaluatie, met het elkaar het gesprek aan moeten gaan. De evaluatie is over een jaar. Ik geef wel mee dat de vestigingsvoorwaarden nog in de Omgevingsverordening moeten worden opgenomen. Over een jaar hebben we nog geen concreet inzicht in wat die vestigingsvoorwaarden dan doen. Er zijn ook niet zo heel veel vestigingen van datacenters in deze provincie. Zeker niet van Hyperscales. Het beleid is veel breder. Ik stel voor om over een jaar een evaluatie met elkaar te hebben en dan te kijken wat de nieuwe ontwikkelingen zijn. Het gaat enorm snel. Dan kan worden beoordeeld of aanscherping nodig is. Dan kan ik wel terugkoppelen welke vestigingsvoorwaarden we dan hebben. Ze zijn dan in de Omgevingsverordening verankerd. Ik wil bij u checken of dat ook zo door u gezien wordt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Heel fijn deze toezegging. Heeft u daarvoor voldoende middelen? Het zijn heel wat datacenters. Ik vind het belangrijk dat we echt proberen daar een stap vooruit te zetten.

Gedeputeerde **ZAAL**: Vooralsnog wel. Mocht er meer inzet nodig zijn, dan is dat zo een onderwerp wat bij de evaluatie besproken kan worden. Laten we nu eerst maar aan de slag gaan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Meerten.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Dank u wel voor de toezegging. Dat deed bij mij een andere bel rinkelen. Is het dan mogelijk dat u bij diezelfde evaluatie in ieder geval ook kijkt naar de toekomstbestendigheid van die datacenters? Ik kan me best voorstellen dat in de toekomst geen 'grote jongens' meer nodig zijn, of dat de boxen kleiner worden. Wat doen we dan met wat er nu staat? Bent u het met me eens dat dit een belangrijk punt is om mee te nemen?

Gedeputeerde **ZAAL**: Dat kunnen we meenemen. Ik denk dat we alle nieuwe ontwikkelingen aan u zullen voorleggen en daarover het gesprek aan moeten gaan. Ik geef wel mee dat we enige continuïteit van beleid moeten hebben. Mochten er dusdanig nieuwe ontwikkelingen zijn, die een andere kijk op deze strategie leveren dan ben ik altijd bereid om er een heroverweging van te maken.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Bezaan.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Ter voorkoming van een tweede termijn. Ik stelde een vraag over 2,3 procent elektriciteit in Nederland. Het percentage van Noord-Holland zouden we graag willen weten. Ik weet dat u in de commissie heeft gezegd dat die cijfers nog niet zijn doorberekend. Kunt u dat in het vervolg meenemen?

Gedeputeerde **ZAAL**: Naar aanleiding van de commissie heb ik voor vandaag navraag laten doen naar die cijfers. De cijfers zijn er niet. Ik weet niet wat het technisch kost om dat te laten doorrekenen. Mochten we die cijfers in handen krijgen, dan zal ik die zeker bij de evaluatie meenemen.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Hartelijk dank daarvoor. Ik wil nogmaals benadrukken dat ik het vreemd vindt dat we het hier over de Datacenterstrategie van Noord-Holland hebben en dat de cijfers van Noord-Holland niet eens bekend zijn. Ik hoop dat die cijfers wel boven tafel kunnen komen.

Gedeputeerde **ZAAL**: Dat was geen vraag.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Geffen.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal N-H): Ik weet niet zeker of mijn vraag beantwoord is. Het ging over het smart maken van voorwaarden. Is dat iets wat u naar de evaluatie verschuift?

Gedeputeerde **ZAAL**: Een goed punt. Ik vind dat eigenlijk zo vanzelfsprekend dat wij als overheid zoveel mogelijk smart vestigingsvoorwaarden moeten stellen en dat ze ook goed voor iedereen leesbaar zijn. Ik neem dat mee als bevestiging van hoe we het altijd doen. Ja.

Ik wil afsluiten met de adviezen op de amendementen en moties.
Zoals in de commissie al aangegeven is het college bereid het ‘lichtoverlast amendement’ van de CU over te nemen. Het college geeft een positief advies. Het moet wel veilig blijven. We moeten ons ook wel realiseren dat datacenters of rondom Schiphol, of rondom Agriport staan. De lichtomgeving is daar zodanig dat het totaal wordt bekeken. Ik zou niet willen dat een bedrijf of een bedrijventerrein complete andere normen voor licht moet hanteren dan een ander. We nemen het wel mee.
Het amendement van JA21 over de definitie wordt ontraden. De definitie heeft ook betrekking op onze eigen bevoegdheden rondom de vergunning. Wat ik u wel wil toezeggen is dat als we met deze strategie aan de slag zijn gegaan we bij de evaluatie meenemen of we vestigingsvoorwaarden zouden moeten opnemen voor andere kleinere datacenters. Op dit moment zou ik de definitie niet op deze wijze willen amenderen. Ik kan de juridische consequenties niet overzien, omdat het gaat om datacenters die ook niet voor de Milieuvergunning onder onze bevoegdheid vallen. Met een dergelijk amendement zou de gehele strategie opnieuw moeten doorlopen. We kunnen dit punt meenemen in de evaluatie.

Amendement 3 wordt ontraden. Het gaat om zonnepanelen, terwijl er meerdere vormen van duurzame energie zijn. In de vestigingsvoorwaarden bij gemeenten, maar ook bij bedrijven, willen we die vrijheid geven om te beoordelen welke vormen gebruikt zouden kunnen worden. Zo een harde eis is op dit moment juridisch niet mogelijk, anders dan dat we ze in vestigingsvoorwaarden gaan neerleggen.
Motie 9 inzake het gesprek aangaan op nationaal en Europees niveau kan het college overnemen. De verhouding tot de Europastrategie is er juist wel. In de Europastrategie worden datacenters ook genoemd. We hebben digitalisering op verzoek van de commissie als een soort satéprikker door alle beleid heen gezet. Digitalisering en datacenters hebben enigszins met elkaar te maken. De gedeputeerde gaat aan de slag met de motie.
Het dictum van motie 10 van onder andere GL omvat drie onderdelen. Het eerste onderdeel beschouw ik als een uitspraak van Provinciale Staten. Die uitspraak zouden Gedeputeerde Staten niet doen. Ik laat dit aan uw Staten. De onwenselijkheid nemen we wel weg met deze Datacenterstrategie.
Nummer 2 en 3 van het dictum kunnen worden voorzien van een positief advies. Het gaat over het landelijke gesprek aangaan over de harde instrumenten en de evaluatie. De evaluatie wordt gedaan om te kijken of de vestigingsvoorwaarden daadwerkelijk een bijdrage hebben geleverd aan de ambities, zoals die zijn neergelegd in de strategie.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Van Wijnen.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Ik heb nog een korte vraag. Motie 9 neemt het college over. Ook daarin wordt gevraagd om een uitspraak van Provinciale Staten. Neemt u die dan ook over? Die uitspraak hebben we eigenlijk nog niet gedaan.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik zie in motie 9 verzoeken aan Gedeputeerde Staten om aan te sturen op een level playing field en evaluatie. Wat u bedoelt staat wellicht in de overwegingen of constatering, maar niet in het dictum.

Motie 11 ‘secundair ruimtebeslag meewegen’ wordt ontraden. Er bestaat geen juridische definitie van secundair ruimtebeslag. Het werkt zo dat alle windmolens en zonnepanelen leveren aan het net.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Van Wijnen.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Het is misschien mijn onervarenheid, maar motie 10 heeft exact dezelfde tekst: “Spreken uit dat..” Daar doet u dan wel de uitspraak over dat u dat ontraadt. Bij motie 9 zegt u dat ‘Spreken uit dat’ bij de overwegingen hoort. Of begrijp ik u echt helemaal verkeerd?

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik weet niet of u het verkeerd begrijpt. Uiteindelijk zijn er bij moties constateringen en overwegingen en vervolgens een opdracht aan Gedeputeerde Staten. Dat is het

dictum. Dat is ook waarmee wij vervolgens aan de slag moeten. Bij u staat het ‘Spreken uit’ in het dictum.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Heel flauw. Dan gaat het over de aanwezigheid van een streep. Die zie ik in de motie van de VVD niet staan. Ik snap in ieder geval hoe u het interpreteert. Dan denk ik er het mijne van.

Gedeputeerde **ZAAL**: Misschien helpt het als ik zeg dat als ik niet alleen naar het dictum kijk, maar naar de gehele motie van de VVD, D66 et cetera en dat ik het deel van ‘Spreken uit dat’ aan de Staten laat.
Het was niet bedoeld om onderscheid te maken.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): De hoofdtaak van de provincie is ruimtelijke ordening. Een klein, maar ook een groot datacenter staan in vergelijking met het energieverbruik van circa honderdduizend huishoudens. Dat is enorm en dat is mega. Dat betekent dat er secundair grondgebruik bij komt kijken. Ik vind het de taak van de provincie om dat gebruik in kaart te brengen. Ik kan me niet voorstellen dat u blijft aangeven, ook nu ik u dit nog even voorhoud, dat we dit niet gaan doen. Het is een feit dat er secundair grondgebruik nodig is in onze provincie met haar schaarse ruimte. Mijn vraag aan u is om dat in kaart te brengen, zodat we allemaal weten wat zo een extra datacenter daadwerkelijk voor dat grondgebruik in Noord-Holland betekent.

Gedeputeerde **ZAAL**: De goede ruimtelijke ordening is een van de kerntaken van de provincie. Dat doen we voor datacenters, bijvoorbeeld met deze Datacenterstrategie. Dat doen we ook voor duurzame energie. Voor de inpassing van windmolens en zonnepanelen gelden ook ruimtelijke regels. Wat alleen niet kan en wat feitelijk onmogelijk is, is de koppeling maken met de hoeveelheid grondgebruik voor windmolens die nodig is voor een datacenter. Windmolens en zonnepanelen leveren energie. Een datacenter neemt energie van het net af, maar die een op een koppeling kan niet worden gemaakt. Er wordt mogelijk ook energie gebruikt uit een waterkrachtcentrale in Noorwegen of energie uit een andere provincie. Als het al mogelijk is om dat in kaart te brengen, dan zou dat zoveel kosten aan energie, inspanning en geld dat ik u dat ontraadt om dat bij deze Datacenterstrategie te willen.

Dan kom ik bij motie 12 ‘Moratorium’. Dat datacenters stroom gebruiken en dat we dat graag willen verminderen dat staat boven kijf. Met deze strategie proberen we daar ook aan te werken. Een verbod op een sector, terwijl andere sectoren ook veel stroom gebruiken dat lijkt mij geen zorgvuldig bestuur. Los daarvan wordt de stroomcapaciteit in verschillende fasen versterkt. Dat is bijvoorbeeld in Wieringermeer eerder dan in Haarlemmermeer. Dus voorzie ik qua uitvoerbaarheid een probleem. In de Datacenterstrategie staat op pagina 21 dat als er geen stroom is, er ook geen datacenter gevestigd kan worden. Ik denk dat we tegemoet komen aan de strekking van uw motie met deze strategie.

Motie 13 van JA21 gaat over restwarmte. Deze motie kan van een positief advies worden voorzien. Het is iets wat we heel graag willen. De motie geeft aan dat het aan het Rijk is. Ik zie de motie echt als ondersteuning om dat bij het Rijk te gaan realiseren. Het komt er ook aan met de Warmtewet. Dan is deze motie een mooie aanleiding om in de achterzak te hebben bij het gesprek met het Rijk.

Motie 14 vraagt kernenergie niet uit te sluiten als energiebron. Provinciale Staten hebben uitgesproken geen kernenergie te willen stimuleren in deze provincie. Dus een actieve stimulering van kernenergie ga ik ontraden. Er liggen landelijke initiatieven en daar verwijst de motie ook naar. Op het moment dat kernenergie in Nederland een beschikbare vorm van energie is, dan moeten datacenters daarvan gebruikmaken. Deze motie vraagt actie en die moet ik gezien het huidige beleid in deze provincie ontraden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Mantel.

De heer **MANTEL** (JA21): Ter voorkoming van een tweede termijn. Mijn amendement over de definitie trek ik in. Begrijp ik over het amendement over zonnepanelen op daken nu goed dat dit kan worden vastgelegd in de Omgevingsverordening? Ik zou het amendement dan kunnen intrekken. Als ik dit amendement indien bij het vaststellen van de Omgevingsverordening wordt die dan positief geadviseerd?

Gedeputeerde **ZAAL**: De zonnepanelen zijn onderdeel van de vestigingsvoorwaarden. De vestigingsvoorwaarden moeten uiteindelijk in de Omgevingsverordening worden verankerd. Als u met dit amendement bedoelt dat we als vestigingsvoorwaarde voor duurzame opwekking van energie alleen naar zonnepanelen kijken en niet naar andere vormen, dan moeten we richting de Omgevingsverordening samen even kijken hoe we aan uw wensen tegemoet kunnen komen. Het is een punt dat nog in de vestigingsvoorwaarden moet worden uitgewerkt om vervolgens in de Omgevingsverordening te worden opgenomen. Zo concreet gaan we het nu nog niet vastleggen in de strategie.

De heer **MANTEL** (JA21): Oké, dan trek ik ook dat amendement in. Dan gaan we het er later nog een keer over hebben.
De motie over kernenergie vraagt om een toekomstbeeld. Dat is precies wat u eigenlijk heeft gezegd.

Gedeputeerde **ZAAL**: Behalve dat dit het toekomstbeeld van het Rijk is en niet van deze provincie.

Tweede termijn:

De heer **CARTON** (PvdA): Ik wil de gedeputeerde danken voor haar toezegging en haar inzet op participatie richting de gemeenten en het in gesprek gaan met bewoners over hoe zij daarin willen worden meegenomen. Dit is goede input richting de gemeenten om daarover het gesprek

met elkaar aan te gaan en om juist vooraf duidelijke verwachtingen te scheppen. Dat hoort bij een Datacenterstrategie. Ook dank voor het antwoord op de vraag van het CDA over de nieuwe initiatieven en het reactief toevoegen van een zienswijze. Dat is een nog duidelijker antwoord dan we in de commissie hebben gekregen.
In het 'lichtoverlast amendement kunnen we ons goed vinden. Daarover hadden we het ook al in de commissievergadering, net als over het level playing field. Bij de overweging hadden we nog wat twijfel. We delen de oproep aan Gedeputeerde Staten om dit op te pakken richting landelijk en richting Europa.
Dank aan JA21 voor motie 13 over restwarmte. We kregen een duidelijk antwoord van de gedeputeerde. Het lijkt me goed om als middel mee te nemen bij dat gesprek.

Statenlid **VAN WIJNEN** (GL): Wij kunnen ons aansluiten bij de dankwoorden die de PvdA heeft uitgesproken. Dank voor de toezegging op participatie. Zeker een interessant punt.
Het amendement over Lichtoverlast zullen we steunen, net als het amendement over Restwarmte van JA21. We snappen de strekking van de motie van de VVD. We zijn niet tegen overleg, maar we vinden het wel lastig om op enigerlei vorm uit te spreken dat we Hyperscales nodig hebben. Wat ons betreft: Ze komen er. We zijn niet tegen digitalisering, maar dat dit per se met Hyperscales moet, dat willen we gewoon niet uitspreken, noch dat er ruimte is in Noord-Holland. Vandaar onze overweging om daar niet in mee te gaan.

De **VOORZITTER**: Dat betekent dat we klaar zijn met dit agenda onderdeel. We hebben een dinerpauze tot 19:30 uur. Dat geeft iedereen die dat prettig vindt de gelegenheid om al naar huis te gaan, zodat u straks vanuit huis de besluitvormende vergadering kunt bijwonen.
Om 19.30 uur gaan we verder met agendapunt 11, het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland en dan is de Commissaris weer aanwezig.

Schorsing van 17.55 tot 19.30 uur.

De voorzitter heeft het tijdelijk voorzitterschap weer terug overgedragen aan de Commissaris van de Koning, hierna te noemen: voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering, die hedenmiddag is aangevangen, de Statenvergadering van 31 januari 2022. Ik wil alle Statenleden verzoeken alvast in te loggen in NotuVote. Mocht u daarbij problemen ondervinden dan horen we dat graag, zodat u geholpen kunt worden. Als de beraadslagende vergadering is afgesloten kunnen we vrij vlot doorgaan met de besluitvormende vergadering.
Ik wil vicevoorzitter Kocken danken voor het waarnemen tijdens mijn afwezigheid vandaag.

11. Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 (Voordracht 4-2022)

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): De kwaliteit van ons water staat onder druk. Niet een van de 89 waterlichamen in Noord-Holland voldoet aan de Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW is heel duidelijk. Je kunt onderbouwd uitstel vragen, wat Nederland ook vaak doet, maar de kwaliteit

mag niet achteruit gaan. Er geldt namelijk een achteruitgangsverbod. De kwaliteit van ons water gaat achteruit. Dat lazen we in een bericht van de NOS van vorige week. Het Rijk voorziet nieuwe maatregelen voor de agrariërs, vanwege de achteruitgang van de waterkwaliteit. Zonder water van goede kwaliteit geen leven. Nu weet ik dat het Regionale Waterprogramma niet gaat over landbouwbeleid, maar ik benoem toch maar even het voornemen van het Rijk om af te wijken van de bufferstroken van drie meter die in het GLB als voorwaarde zijn opgenomen. Gaan Gedeputeerde Staten met het Rijk hierover in gesprek om de achteruitgang van de waterkwaliteit te voorkomen? Laat duidelijk zijn dat we waardering hebben voor het programma dat voorligt. Er zitten zeker heel goede elementen in. De vraag die het bij onze fractie ook oproept: Wordt de urgentie van het probleem wel echt gevoeld? We lopen het risico dat we onze eigen teleurstelling organiseren en een nieuwe stikstofcrisis over onszelf afroepen. De provincie is initiatiefnemer van een aantal maatregelen in het kader van de KRW. Wat niet duidelijk is, is of de provincie deze maatregelen ook regelmatig monitort op hun effectiviteit. Gaan deze maatregelen ook echt helpen dat onze kwaliteit verbetert? Verder vraagt D66 zich af of nieuwe projecten wel extra streng worden getoetst op hun impact, op de doelen van de KRW. De richtlijn is hier namelijk heel duidelijk over. Nieuwe projecten mogen deze doelen niet schaden. Graag hoor ik een reflectie van de gedeputeerde hierop.

D66 is voorstander van een krachtige aanpak van nieuwe bedreigingen, zoals medicijnresten. Toch lezen we dat de provincie de resultaten van landelijke trajecten wil afwachten. Waarom afwachten als drinkwaterbedrijven aangeven dat de kwaliteit, mede door medicijnresten, onder druk staat en zuivering steeds meer energie en geld kost. Wat betreft drinkwater is het programma heel duidelijk. Geen toename van de zuiveringsinspanning en op termijn een vermindering en onvoldoende toevoer van kwaliteit, is te lezen. Kijken we naar de bedreigingen dan staan de kwaliteit en kwantiteit van deze bronnen wel onder druk, zo laten deskundigen weten. De KRW, die overigens al vanaf 2001 van kracht is, heeft nog weinig opgeleverd qua verlagen van de zuiveringsinspanning. Werk aan de winkel, wat ons betreft.

Onze fractie is voorstander van de koppeling van natuurbeleid en waterbeleid. De aanleg van een Nat Natuurnetwerk en een combinatie van een zoetwaterberging en natuurinrichting vinden we heel positief. Zoeken naar nieuwe gebieden voor wateropslag en waterberging past hierbij. Een robuuste combinatie van natuur, juichen we toe. De oproep van experts op dit punt is duidelijk: Koppel de doelen van plannen rond stikstof aan de doelen van de KRW. Kan de gedeputeerde hierop reflecteren?

Waterbelangen spelen mee in de belangenafweging bij ruimtelijke planvorming. Nu geldt er al een watertoets bij ruimtelijke planvorming. Ik refereer aan een oproep van de Unie van Waterschappen van 27 januari jl. Daarin roepen de waterschappen op de watertoets dringender in te zetten. Onze woningbouwopgave is enorm. Toch schijnen veel geplande woningen in overstroombaar, slap en nat gebied te komen. Is de gedeputeerde het met me eens dat de waterschappen wellicht een terecht punt hebben, dat de watertoets strenger moet?

Vorig jaar bespraken we het rapport Bron van bescherming. Hierin gaven Omgevingsdiensten aan dat het drinkwaterbelang structureel is ingebed in de uitvoering van toezicht en handhaving door de Omgevingsdiensten. Echter, gebrek aan menskracht maakt het moeilijk hun taken ter bescherming van water optimaal te vervullen. Drinkwaterbedrijven waren in dit rapport ook

minder positief over toezicht in de beschermingszones. We hebben hierover toen ook gesproken. Onze fractie vraagt zich af of dit probleem nu opgelost is.
Tot slot: vislood. We weten dat lood niet gezond is en niet in het water thuishoort. De waterschappen AGV en Hoogheemraadschap van Rijnland zijn voornemens het verbod op vislood op te nemen in nieuwe huurovereenkomsten of visrechten. Zijn Gedeputeerde Staten bereid om te onderzoeken welke stappen de provincie hierin kan zetten in de eigen wateren die gehuurd worden, om het gebruik van lood drastisch te verminderen.
D66 is mede indiener van een motie die GL gaat indienen over het onderzoek dat gedaan kan worden om te kijken of de nieuwe Omgevingswet meer ruimte biedt om de doelen van de KRW dichterbij te halen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het kan niet anders. We zullen het moeten waarmaken met het waterprogramma. We zullen de doelen van de KRW moeten halen. Liever nog vandaag dan morgen, maar zeker veel sneller dan 2027, want het gaat niet goed met ons water. Vaak zijn de stortplaatsen in het nieuws. Ondanks allerlei maatregelen komt daar vervuild water uit. De stortplaats Nauerna mag niet meer gebruikt worden om te recreëren. Over de waterkwaliteit van de sloten en weilanden rondom zijn ernstige twijfels. Of de slechte waterkwaliteit heeft geleid tot meerdere dode schapen is niet helemaal duidelijk, maar we gaan ervan uit dat giftige uitstroom vanaf de stortplaats bijgedragen heeft aan het sterven van de schapen. Ook de stortplaats in de Wieringermeer is meerdere malen in het nieuws geweest. Zo liggen er ook nog oude stortplaatsen in gemeenten, die niet gemonitord worden en waar het grond- en oppervlaktewater wordt vervuild met chemische stoffen.
We dienen een motie in, mede namens de PvdD.

Motie 15/31-01-2022
Ook stortplaatsen vervuilen bodem- en oppervlaktewater"
Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *er in de provincie Noord-Holland gesloten en nog in gebruik zijnde stortplaatsen zijn;*
- *de provincie hierover bevoegd gezag is, behalve in de gemeenten Amsterdam, Alkmaar, Haarlem en Zaanstad;*
- *van meerdere stortplaatsen bekend is dat zij het bodem- en oppervlaktewater in min of meerdere mate vervuilen;*
- *de uitstroom van water (kwel of percolaat) uit stortplaatsen ongezond is voor mensen, dieren en het milieu;*
- *stortplaatsen moeten voldoen aan het gestelde in de Wet Milieubeheer en de Wet Bodembescherming;*
- *uitgesloten moet worden dat stortplaatsen niet aan de eisen uit één van beide wetten of beide voldoen;*
- *niet alle Noord-Hollandse stortplaatsen zijn betrokken bij het landelijk Actieprogramma ammonium;*
- *dit actieprogramma slechts toeziet op de stikstofvorm (ammonium) afkomstig uit menselijke en dierlijke mest en organisch plantaardig materiaal*

Overwegende dat:

- *het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 slechts zeer weinig woorden aan de problematiek van vervuiling van bodem- en oppervlaktewater door stortplaatsen besteedt;*
- *ondanks de wetgeving in de Wet Milieubeheer en de Wet Bodembescherming stortplaatsen nog steeds een risico vormen voor zowel bodem- als oppervlaktewater;*
- *het opnemen van (de waterrisico's van) stortplaatsen in het Regionaal Waterprogramma zal leiden tot een bewuster en beter beheer ervan, zowel door provincie als door gemeenten;*
- *een en ander moet leiden tot een goede ecologische en chemische toestand op en nabij stortplaatsen*

Besluit:

- *bij de uitwerking van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 extra aandacht te besteden aan kansen en maatregelen die gaan leiden tot ecologisch en chemisch schoon en gezond bodem- en oppervlaktewater op en rond stortplaatsen;*
- *voor het einde van 2022 hierover een notitie aan PS te sturen.*

en gaat over tot de orde van de dag,
SP, PvdD en 50Plus/PvdO

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): En natuurlijk moet het afgelopen zijn met de giftige gewasbeschermingsmiddelen. Op de een of andere manier hebben we Europa nodig om ervan af te komen. De SP vraagt zich af of dit niet sneller kan en of Noord-Holland hierin niet voorop kan lopen. We dienen daartoe de volgende motie in.

Motie 16/31-01-2022
Minder gewasbeschermingsmiddelen, meer kwaliteit van leven"
Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *in het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 het onderwerp 'gewasbeschermingsmiddelen' negen maal wordt aangeroerd;*
- *het IPO de meststoffen en de resten van gewasbeschermingsmiddelen afkomstig vanuit de landbouw als grootste uitdaging noemt wanneer het gaat om het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water;*
- *het CBS op 14 januari 2022 bekend maakte dat in de landbouw weliswaar een daling van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aan de orde is, maar dat bij de teelt van bloemen, bloembollen, pootaardappelen, appels en peren nog steeds heel veel gewasbeschermingsmiddelen worden ingezet;*
- *gewasbeschermingsmiddelen leiden tot de dood van insecten, zoals bijen, en daarom tot ernstige aantasting van de biodiversiteit;*

- *de Gezondheidsraad op 29 juni 2020 de conclusie gerechtvaardigd vindt dat bestrijdingsmiddelen kunnen leiden tot gezondheidsproblemen, zoals de ziekte van Parkinson, ontwikkelingsproblemen en verstoringen in de hormoonhuishouding;*
- *het RIVM op 18 november 2021 aangegeven heeft dat epidemiologische studies een plausibel verband aantonen tussen de blootstelling aan chemische stoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen en neurodegeneratieve aandoeningen, zoals de ziekte van Parkinson;*

Overwegende dat:

- *een Europees en landelijk verbod op gewasbeschermingsmiddelen om de waterkwaliteit, de biodiversiteit en de gezondheid te beschermen gerechtvaardigd zou zijn;*
- *er om economische redenen nog geen zicht is op een verbod op gewasbeschermingsmiddelen:*
- *in oktober 2020 het SPRINT- project is gestart, waar in samenwerking met boeren en beleidsmakers wetenschappers op zoek gaan naar manieren om de overgang naar duurzamere gewasbescherming te ondersteunen;*
- *de provincie Noord-Holland vaart moet maken om duurzame gewasbescherming mogelijk te maken;*
- *de provincie Noord-Holland een voortrekkersrol kan spelen in de omschakeling naar duurzame en circulaire landbouw*

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven:

- *bij de uitwerking van het Regionaal Waterprogramma meer concrete provinciale mogelijkheden te verkennen om chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen in Noord-Holland verder aan banden te leggen;*
- *over die eventuele extra mogelijkheden aan PS voor de zomer van 2022 te rapporteren;*
- *in het IPO, bij het Rijk en in Europa te bepleiten dat op korte termijn moet worden overgegaan tot een substantiële vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen;*
- *op deze wijze de gezondheid, de waterkwaliteit en de biodiversiteit in Noord-Holland beter te beschermen.*

en gaat over tot de orde van de dag,
SP, PvdD en 50Plus/PvdO

De **VOORZITTER**: Ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
Een interruptie van de heer De Wit.

De heer **DE WIT** (VVD): De collega van de SP en ik hebben hetzelfde doel, namelijk zo min mogelijk gewasbeschermingsmiddelen inzetten in Noord-Holland. De collega van de SP gaat daar wel erg ver in, wat mij betreft. Welk alternatief heeft mevrouw De Groot voor de agrarische sector, die op dit moment de middelen gebruikt, niet alleen omdat het een hobby voor hen is, het is ook gewoon kostbaar en het dient een doel, namelijk de bescherming van gewassen, bijvoorbeeld ons voedsel?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Voor de bescherming van ons voedsel is het nu juist nodig om geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. Als we ons voedsel eten dan krijgen we automatisch restanten gewasbeschermingsmiddelen naar binnen, ondanks dat we groenen en fruit wassen. Bovendien, het surplus aan gewasbeschermingsmiddelen komt terecht in het oppervlaktewater en in de bodem. Dat moeten we niet hebben. We hebben het nu over chemisch synthetische bestrijdingsmiddelen. Als het gaat macrobiotisch en dergelijke, daar worden andere middelen gebruikt. We moeten onderzoeken hoe we zo snel mogelijk van de gewasbeschermingsmiddelen afkomen en daar roept de motie toe op.

De heer **DE WIT** (VVD): Het doel is hetzelfde, maar ik heb geen antwoord op de vraag welk alternatief de collega nu aanbiedt. Wat me bevreemdt is dat de collega van de SP doet alsof er geen enkele toetsing plaatsvindt over wat een verantwoorde manier van het gebruik is van dat soort middelen. Bij deze dus nogmaals de vraag: Wat is het alternatief voor ondernemers als morgen, in uw lijn, gewasbeschermingsmiddelen verbannen zouden worden? Wat kunnen zij wel doen om hun gewassen te beschermen?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het alternatief is sneller overgaan op circulaire landbouw. Daarbij wordt gebruikgemaakt van wat op eigen land de kringloop is. Dat is een goede oplossing voor de boeren. Dus op eigen grond en circulair.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Koning.

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik heb de indruk dat u het probleem onderschat. U vraagt alleen in Noord-Holland aan de agrarische sector om daar een verdere inzet op te doen, terwijl u voorbij gaat aan wat er in Nederland allemaal gebeurt. We hadden laatst een werkbezoek. -jammer dat u daar niet bij was-, en daar hoorden we dat de agrariërs heel graag willen dat er onderzoek komt naar groene middelen. Ze willen hun middelen vervangen door groene middelen, maar die worden nu niet toegelaten. Hoe kijkt u daar naar? Vindt u het terecht dat u alleen voor Noord-Holland andere regels gaat stellen?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het gaat veel te langzaam in Europa en dat weet u ook, mevrouw Koning. U weet ook dat we dagelijks door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen giftige stoffen binnen krijgen. Ze zijn giftig voor ons, de natuur en het water. Het is een opdracht om meer concrete provinciale mogelijkheden te verkennen. Ik zou dat heel graag gedaan willen hebben. Vandaar de motie.

Mevrouw **KONING** (CDA): Maar dan blijft u voorbij gaan aan het feit dat u in Noord-Holland iets anders wil dan in de rest van Nederland en dat u onderschat dat er al heel veel gebeurt en ook dat de gebruikte percentages zo laag zijn dat het aan onze gezondheid geen schade toebrengt. Daar zijn goede controles op.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): In de gegevens van het CBS heb ik gelezen dat de afspraak was om de gewasbeschermingsmiddelen met 30% terug te brengen. Dat is, uit mijn hoofd gezegd, 17%

geworden. We moeten beslist veel sneller werken, om het percentage voor elkaar te krijgen. Noord-Holland kan daarin een koploperspositie aannemen.

Ik ken veel hengelaars in mijn kennissenkring. Ze beleven veel plezier aan het hengelen. Voor zover ik weet, gaan ze heel zorgvuldig met de vissen om. Ze willen hun hobby, die ik niet leuk vind, graag blijven beoefenen. Wat zij ook vinden is dat lood slecht voor het water is. Ze zijn graag bereid om over te schakelen naar ander materiaal om hun hobby gewicht te geven. Dat is voor mij geen punt. Daarom hebben we de motie van de PvdD mede ondertekend. Die is goed voor schoon water.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Voorzitter, “What you do speaks so loudly that I cannot hear what you say.” Simpel gezegd: Onze daden tellen zwaarder dan onze woorden. Mensen verliezen vertrouwen in de overheid omdat ze daden missen. Dat zien we in de crises rond gezondheid, klimaat en natuur. Tot nu toe is er vooral geld besteed aan doorschuiven van problemen, terwijl commerciële belangen de boventoon voeren. Het gevolg is dat we steeds tegen een muur aanlopen.
Voor ons ligt het Regionaal Waterprogramma. Een ontzettend belangrijk programma waarmee we de Europese verplichtingen ter bescherming van ons water, de zogenaamde KRW-doelen, zouden moeten halen. Daar komen veel kenmerken van de andere crises bij elkaar. De inzet is vooral gericht op vrijblijvendheid en na 20 jaar halen we de minimale doelen niet. We presteren slecht in Europa. Die KRW-doelen hadden we in 2015 namelijk al moeten behalen. Dat zei D66 eerder ook al. We hebben, als Europees uitstelkampioen, twee keer uitstel gehad. Nu krijgen we uiterlijk tot 2027. Nog vijf jaar te gaan.
Water dreigt nóg een crisis in de verzameling te worden. We missen enige reflectie en urgentie bij Gedeputeerde Staten. Die urgentie werd bevestigd tijdens het Inspiratiesymposium, georganiseerd samen met PvdD, D66 en GroenLinks, door wetenschappers, mensen uit het veld en innovatieve boeren. Om hiermee maar een vraag van de VVD te beantwoorden. We vragen Gedeputeerde Staten om de urgentie duidelijker te communiceren, ook richting het Rijk.
Voorzitter, we kunnen als provincie veel meer doen. We doen vijf concrete voorstellen.
Eerst over de gereedschapskist die we hebben. De Provincie heeft een voorbeeldfunctie en een sleutelrol als het gaat om gebiedsgerichte programma’s met betrekking tot natuur en landbouw. Met de Omgevingswet krijgen we nog meer mogelijkheden. Daar moeten we snel gebruik van maken, GroenLinks dient namens ons daarover een motie in.
In aanvulling daarop dienen wij een motie in om bij projecten scherper rekening te houden met KRW-doelen, om stikstofachtige procedures te voorkomen.

Motie 17/31-01-2022
Extra scherp kijken naar projecten die KRW-doelen kunnen schaden
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van de voordracht Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027,
overwegende dat:

- *nog geen van de 89 KRW-waterlichamen van Noord-Holland voldoet aan de KRW-doelen, ondanks dat we nu ruim 20 jaar de tijd hebben gehad en we al twee keer uitstel van EU hebben gekregen;*
- *er een grote urgentie is om in ieder geval de prioritaire KRW-doelen voor het oppervlakte- en grondwater in deze planperiode (2022-2027) wel te bereiken vanwege het grote belang van ons water en de sancties en beperkende maatregelen die de EU kan opleggen aan Nederland, indien Rijk, provincies en waterschappen nogmaals in gebreke blijven bij de realisatie van deze doelen. Zoals experts aangeven, kan het Rijk een deel van de boete gemotiveerd afwentelen op de provincies;*
- *er daarnaast het instrument bestaat om projecten van derden te toetsen aan KRW-doelen. Die KRW-toets niet alleen een middel is om verslechtering van de waterkwaliteit tegen te gaan, maar ook een verplichting is;*
- *dat betekent dat als er een project is dat de doelen van KRW in gevaar brengt, er geen toestemming moet worden gegeven voor zo'n project (tenzij je je beroept op een uitzonderingsmaatregel);*
- *te weinig actie ondernemen op het KRW-dossier en onvoldoende scherp zijn op het toepassen van de KRW-toets bij projecten, de kans op procedures ook tegen specifieke projecten die de KRW-doelen kunnen schaden verhoogt. Zulke procedures worden steeds vaker gevoerd, zie o.a. de procedures van Mobilisation for Environment als het gaat om stikstof;*
- *hier nog weinig aandacht voor is;*

gehoord de discussie, verzoeken GS om:

- *in de verdere uitwerking van het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 en breder beleid extra scherp te kijken naar projecten die de KRW-doelen kunnen schaden;*
- *daar ook de waterschappen en gemeenten extra op te wijzen;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren en SP

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het tweede voorstel: Voedselbossen als kansen voor water en samenleving. Landbouw is niet alleen een groot probleem voor water, maar ook een grote oplossing. Zo'n oplossing zijn voedselbossen. Ze dragen bij aan aanpak van waterproblemen, de stikstofcrisis, vangen CO2 op, bieden boeren toekomstalternatieven, et cetera. Het is een win-win voor iedereen. Wij dienen daarom de volgende motie in die vooral het doel heeft om sneller en gericht de mogelijkheden te verkennen.

Motie 18/31-01-2022
Voedselbossen als kansen voor water en samenleving

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027;
constaterende dat;

- *nog geen van de 89 KRW-waterlichamen van Noord-Holland voldoet aan de KRW-doelen, ondanks dat we nu ruim 20 jaar de tijd hebben gehad en we al twee keer uitstel van EU hebben gekregen;*

- *er grote zorgen zijn over de kwaliteit van ons water, drinkwaterbedrijven de noodklok luiden, zuivering steeds meer energie kost en experts oproepen tot betere bescherming en bronmaatregelen;*
- *een hardnekkig probleem voor het bereiken van de KRW-doelen in het Noord-Hollands oppervlaktewater de te hoge belasting met nutriënten (stikstof en fosfor) en bestrijdingsmiddelen is;*

Provinciale Staten van Noord-Holland eerder hebben uitgesproken het belangrijk te vinden dat problemen zoveel mogelijk in samenhang worden aangepakt;

overwegende dat;

- *uit een onderzoek van o.a. Royal HaskoningDHV vorig jaar is gebleken voedselbossen een positieve bijdrage leveren aan de kwaliteit en kwantiteit van water en bodem;*
- *de voedselbossen een alternatief zijn voor gangbare vormen van landbouw, bijvoorbeeld in de buurt van kwetsbare natuurgebieden;*
- *de omschakeling van gangbaar agrarisch landgebruik naar voedselbosbouw draagt bij aan de vermindering van de milieuproblematiek rond verdroging en vervuiling van de bodem en het grond- en oppervlaktewater, en tegelijkertijd ook de stikstofcrisis helpt bestrijden. Het biedt ook kansen voor natuurlijke CO2-opslag, economie en recreatie;*
- *Stichting Voedselbosbouw veel kennis op dit gebied heeft en als doel heeft om grootschalige voedselbossen te ontwikkelen, voor lekker en gezond voedsel, vitale natuur en een aantrekkelijk landschap. Zij werkt daarin samen met bijvoorbeeld de provincie Flevoland, Staatsbosbeheer, bedrijven en wetenschappers;*
- *zij initiatiefnemer is van de Green Deal Voedselbossen, ondertekend door verschillende provincies waaronder Flevoland, Groningen, Limburg en Noord-Brabant;*
- *een initiatief als ARBRES realiseert en onderhoudt voedselbossen om deze winstgevend door te geven aan een voedselbosboer, waardoor financiering is gegarandeerd. Daarbij worden niet alleen kansen voor milieu benut, maar ook voor educatie en het bieden van een plek voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;*
- *er naar verwachting genoeg boeren en burgers zijn die openstaan om aan de slag te gaan met voedselbossen als alternatief verdienmodel, maar een duwtje in de rug nodig hebben;*
- *de urgentie van de waterproblemen en specifiek de KRW-doelen vraagt om concrete en versnelde actie;*

gehoord de discussie, verzoeken GS om;

- *een externe partij met de nodige praktijkervaring (zoals Stichting Voedselbosbouw en ARBRES) uit te nodigen om, eventueel in samenwerking met fris kijkende beleidsmedewerkers van gemeenten en waterschappen, een globaal 'zoekgebied' in Noord-Holland voor minstens één omvangrijk mogelijk voedselbosbouwproject te selecteren;*
- *daarbij met relevante spelers (zoals boeren) in gesprek te gaan over het scheppen van goede randvoorwaarden voor zo'n omvangrijk voedselbosbouwproject, gericht op realisatie van meerdere beleidsdoelen op gebied van natuur, stikstof en water onder een gelijktijdige borging van het verdienvermogen van de betrokken gebiedsspelers;*
- *te onderzoeken of de provincie kan aansluiten bij de Green Deal Voedselbossen, in navolging van o.a. provincie Noord-Brabant, Limburg , Groningen en Flevoland;*
- *over deze verkenning rond de zomer aan PS te rapporteren;*

en gaat over tot de orde van de dag,
Partij voor de Dieren

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Nummer 3 is geen motie maar een verzoek aan Gedeputeerde Staten. Naast de kwaliteit van drinkwaterbronnen, staat ook de kwantiteit onder druk. Voldoen aan oneindige groei van de watervraag gaat niet. Dus keuzes zijn nodig. Dit vraagt om bewustwording over ons watervoetafdruk. Bijvoorbeeld dat slechts 1% van ons waterverbruik gaat over wat we thuis uit de kraan komt. We verbruiken indirect veel meer uit ander landen. Wat daar enorme ecologische en sociale problemen veroorzaakt.
We vragen Gedeputeerde Staten om de handschoen van wetenschappers van Universiteit Twente en Water Footprint Network op te pakken en met ze in gesprek te gaan. Zij zijn wereldleiders van kennis over ons watervoetafdruk.
Ons vierde voorstel gaat over belangenafweging. Het kan niet zo zijn dat bepaalde belangen zwaarder wegen in beleid, alleen omdat daar meer geld is voor lobby. Onderzoek laat zien dat belangen van natuur en milieu daarom vaker het onderspit delven. Volksvertegenwoordigers en Gedeputeerde Staten zijn er om daarop te corrigeren. Ons verzoek aan Gedeputeerde Staten is om hier oog voor te hebben.
Voor nu corrigeren we dit punt met slechts een amendement.

Amendement 04/31-01-2022
Belang van water
Provinciale staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022, ter behandeling van de voordracht Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027, besluiten de bovengenoemde voordracht als volgt te wijzigen:
de tekst onder besluitpunt 2:
"het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 vast te stellen;"
te wijzigen in:
"het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 vast te stellen, met inachtneming van de volgende wijzigingen:
Op pagina 3 van het programma, de zin "We zwemmen, varen en vissen erin, en goed water is onmisbaar voor de natuur in Noord-Holland", te vervangen door "We recreëren erin, en goed water is onmisbaar voor de natuur in Noord-Holland."
Toelichting
De oorspronkelijke formulering is te specifiek. De huidige formulering is inclusief voor alle vormen van recreatie. We gaan ervan uit dat onder 'natuur' ook de miljoenen vissen en wilde dieren die van het water afhankelijk zijn worden verstaan en dat dus ook met hun belangen rekening wordt gehouden.
Partij voor de Dieren en SP

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dan het laatste, maar niet het minste punt over vislood. Het is zojuist al aangehaald. Lood is kankerverwekkend. De hoeveelheden moeten richting nul. Toch komen jaarlijks tonnen, vrachtwagens vol. vislood in ons water terecht. Meer lood dan Tata Steel, om maar te laten zien dat het geen peanuts is. Er zijn voldoende alternatieven en de hengelsector

heeft letterlijk decennia de tijd gehad om het tij te keren. Tegen de afspraken van Green Deal in, is de hoeveelheid vislood zelfs gestegen. Om daden uit te stellen wordt nu gezegd: “Wacht op Europa.” Maar anders dat de sector suggereert, duurt dat zeker nog tot 2028. En zelfs dat is nog onzeker. Het is nu tijd om een streep te trekken. De Provincie kan allerlei voorwaarden bij het verhuren van haar eigen visrechten opnemen en het verbod op vislood zou daar een van kunnen zijn. Meerdere andere overheden willen dit verbod opnemen. Een meerderheid van 7 partijen in gemeente Zaanstad pleit daar deze week per motie voor. Daarom de volgende motie Bescherming gezondheid, water en natuur tegen vislood, samen met SP, DENK , JA21 en 50PLUS/PVDO.

Motie 19/31-01-2022

Bescherming gezondheid, water en natuur tegen vislood

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van de voordracht Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027;

constaterende dat;

- *in 2027 uiterlijk moet zijn voldaan aan de KRW-doelen en we na circa 20 jaar tijd nog niet in de buurt zijn van de doelen;*
- *er in het algemeen grote zorgen zijn over de kwaliteit van ons water, zuivering steeds meer energie kost en experts oproepen tot betere bescherming en bronmaatregelen;*
- *er recent afspraken zijn gemaakt om het VTH-beleid met betrekking tot Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) te intensiveren. Het gaat om stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, hersenontwikkeling van kinderen aantasten, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen;*
- *door verlies van vislood er jaarlijks naar schatting tussen 35.000 kilo en 524.000 kilo lood in het oppervlaktewater belandt. Als we de meest conservatieve schattingen als uitgangspunt nemen, dan betekent dat jaarlijks in Noord-Holland minstens 1135 kg lood;*
- *de uitstoot van lood door Tata in 2020 1061 kg bedroeg;*
- *lood een ‘prioritaire stof’ in de zin van de KRW is en tevens een ZZS, waarvoor de wettelijke plicht geldt om deze stof uit de leefomgeving te weren ofwel te minimaliseren;*
- *een verbod op Europees niveau niet zeker is en in ieder geval niet voor 2027 zal worden gerealiseerd. Sportvisserij Nederland berichtte in 2007 al dat het vislood in 2015 zou worden verboden en daar is niets van terechtgekomen;*
- *de provincie voor eigen wateren visrechten verhuurt en daarin voorwaarden kan stellen. De provincie doet dat nu ook door bijvoorbeeld verbod op elektrisch vissen en dichtzetten op te nemen. De provincie in de voorwaarden ook kan opnemen dat vislood niet gebruikt mag worden;11*
- *onder andere waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Hoogheemraadschap van Rijnland en provincie Overijssel al hebben aangegeven bij verlenging van huurovereenkomsten voor visrecht, een verbod op het vissen met lood op te willen nemen, en ook enkele gemeenten hiermee bezig zijn;*

overwegende dat:

- *een Green Deal Sportvisserij Loodvrij in 2018 is gelanceerd, waarmee partijen slechts streven naar het stoppen van het gebruik van lood in de sportvisserij binnen 10 jaar, met als tussendoel 30% afname in 2021;*

- *de problemen van vislood al sinds de jaren '80 bekend zijn. Het CDA stelde in 1988 vragen aan minister Ed Nijpels over het probleem van vislood. Toen werd ook verwezen naar alternatieven en werd beloofd met de sector samen te werken om het probleem aan te kaarten;*
- *het resultaat tot nu toe is dat er een toename van lood is in plaats van afname: 10% meer in 2020, met de verwachting dat dat percentage nog groter is voor 2021;*
- *één van de uitgangspunten van KRW is dat er geen achteruitgang van de waterkwaliteit mag zijn en een toename van lood als ZZS daar zeker niet aan bijdraagt;*
- *water, natuur en gezondheid al genoeg onder druk staan en er geen zwaarwegende redenen zijn om de vervuiling door vislood nog langer toe te laten;*
- *de provincie een belangrijke beschermer is van water, natuur en milieu en het opnemen van een verbod op vislood in eigen voorwaarden op zijn minst een zeer sterk signaal zou zijn;*

gehoord de discussie, roepen GS op:

- *bij het verhuren van visrechten zo snel mogelijk als aanvullende voorwaarde een verbod op het vissen met lood op te nemen;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP, DENK, JA21 en 50PLUS/PvdO

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Beste collega's, Ik begon dit betoog met het belang van de daden. Als we als Provinciale Staten niet eens vislood als volstrekt onnodige bron van Zeer Zorgwekkende Stoffen bereid zijn te verbieden, hoe geloofwaardig zijn we dan in onze ambities om burgers en milieu te beschermen tegen uitstoot van deze stoffen door grote bedrijven, waar veel grotere belangen mee gemoeid zijn? Dit zou een inkoppertje moeten zijn. Laten we burgers nu daden tonen.

De **VOORZITTER**: U heeft drie moties en een amendement ingediend. Deze maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Statenlid **CARDOL** (GL): Een aantal sprekers hebben al heel nadrukkelijk de urgentie uitgesproken op dit dossier. Dat ga ik ook nog een keer doen. Zestien jaar geleden kwam ik bij Staatsbosbeheer binnen en ik viel middenin een stikstofdiscussie. Er werd gepolderd in Den Haag. Tot frustratie van veel van mijn nieuwe collega's kwam er een draak van een PAS tot stand. In die zestien jaar is de natuur verder achteruit gekacheld, maakte de Raad van State gehakt van de PAS en vorige week waren er weer nieuwe rechterlijke uitspraken in dit hoofdpijndossier. De nieuwe regering heeft nu 25 miljard euro aan gemeenschapsgeld gereserveerd om de boel te repareren. Dat levert het niet opvolgen van wettelijke verplichtingen op. Het niet nakomen van de KRW dreigt het volgende debacle te worden. We gaan de wettelijke doelen in 2027 niet halen. De kwaliteit van ons water blijft onder peil, met alle gevolgen voor gezondheid en natuur. Er komen rechtszaken en mogelijk boetes. Tegen het einde van dit decennium moeten we weer miljarden spenderen voor de reparatie van ons leefmilieu. Het klinkt misschien alarmistisch, maar dat is ook terecht. We zijn daar ook niet de enige in. Ik citeer uit een verklaring, heel schappelijk gesteld, van de Unie van Waterschappen van eind november 2021. "De waterschappen willen

voorkomen dat het waterkwaliteitsdossier een tweede stikstofdossier wordt. Daarom zijn er aanvullende maatregelen nodig."

Anderhalve week geleden volgden veel mensen ons Watersymposium. Ik haal er een paar punten uit. De hoofdinleider zei: "Nederland is Europees kampioen in het aanvragen van uitzonderingen." Anderen hebben het ook al genoemd. Het belangrijkste voorbeeld daarvan is de derogatie van het mestbeleid. Die staat op het spel, zei de landbouwminister vorige week. Toch gaan we gewoon door met het aanvragen van uitzonderingen. Zoals bij het aanstaande Europese verbod op bestrijdingsmiddelen in bufferstroken. De gedeputeerde zei, na mijn vraag hierover in de commissie, dat het een gepasseerd station is, waar de provincie niets aan gaat doen. Zo modderen we voort. We denken in Nederland dat we het braafste jongetje van de klas zijn. We zijn als land het vieste jongetje van de klas.

Een andere spreker op het symposium waarschuwde dat we nu al de wettelijke plicht hebben om de waterkwaliteit niet verder te laten verslechteren. Rechtszaken om projecten stil te leggen, die de waterkwaliteit aantasten zijn kansrijk en verre van denkbeeldig. Denk alleen al aan Pfas ik het water. Het Financieel Dagblad kopte vorige week: "Vlaanderen in de ban van gifschandaal.", met als openingszin: "Pfas-chemicaliën blijven na lozing en via de lucht en in het water generaties lang achter in mensen, dieren en het milieu. Het met Pfas vervuilde Belgische water komt via de Schelde ons land binnen. Zeeland stuurde al een noodoproep naar Den Haag en heeft zich gevoegd in een rechtsgang tegen de bouw van een ethaankraker in Antwerpen. Die provincie wil blijkbaar niet het domste jongetje van de klas zijn.

Het Regionaal Waterprogramma op zich is een goed stuk. Er staan heus dingen in waar wij blij van worden, zoals dynamisch kustbeheer, een Nat Natuurnetwerk en de sturende rol van water. De vraag is of we die uitspraak ook serieus nemen. Er staan ook mooie woorden in het RWP over de binnenduinrand. Vorige week hoorden we dat Gedeputeerde Staten in Zuid-Kennemerland een aantal NNN-gebieden wil ontgrenzen. We praten er vanavond niet over, maar het stemt ons niet erg optimistisch.

Dan nog een aantal concrete thema's. In de commissie spraken we al over vislood. Het is al meerdere keren genoemd. De gedeputeerde zei dat er niet veel juridische ruimte is om zelf maatregelen te nemen. Toch zijn er waterschappen, waaronder Rijnland en AGV in Noord-Holland, die wel stappen zetten. Waarom kunnen Rijnland en AGV dat wel doen voor water waarvoor zij huurovereenkomsten sluiten, en Noord-Holland niet? Ik hoor het graag van de gedeputeerde.

Natuurlijk levert zo een maatregel de oplossing niet, maar er gaat wel een grote signaalwerking vanuit om vrijwillige afspraken met partners serieus te gaan nemen.

Dan het risico van rechtszaken. Natuurlijk zijn deze zaken lastig te voorzien, maar het lijkt me toch iets om serieus aandacht aan te geven. Mijn vraag aan de gedeputeerde is de volgende. Welke mogelijkheden ziet hij om hier goed naar te kijken en de Staten daarover te rapporteren?

Tijdens het Watersymposium kregen we een mooie presentatie over voedselbossen. Die kunnen veel bijdragen aan de doelen die we in de Voedselvisie hebben gesteld, maar ook aan de verbetering van waterkwaliteit. De PvdD heeft hiervoor een motie ingediend, die we sympathiek vinden, maar wel wat gedetailleerd. Mijn vraag aan gedeputeerde Zaal van Landbouw is, of zij het idee met de aanbevelingen in de motie in elk geval wil meenemen. De gedeputeerde vraagt ons

regelmatig om ideeën. Hier is er een. Misschien moet het zo gedetailleerd zijn zoals in de motie, maar neem het idee serieus en geef aan wat we ermee kunnen doen.,

Jasper van Kempen haalde tijdens het symposium nog een belangrijk punt aan. Zeeland klaagde bij het beroep op Den Haag dat men gedwongen was zich te richten tot drie ministeries en drie Rijksdiensten. Het waterbeleid is enorm versnipperd, ook regionaal. Daardoor kunnen we als overheden altijd naar elkaar wijzen. Van Kempen gaf aan dat er onder de Omgevingswet ruimere bevoegdheden ontstaan voor de provincie om zelf regels te stellen inzake de waterkwaliteit in aanvulling op Rijksregels en/of als aanwijzing voor andere overheden. Je kunt dan denken aan regels rond het gebruik van bestrijdingsmiddelen, het instellen van teeltvrije zones, aanvullende regels voor eigen pachtgronden et cetera. Daarom hebben wij met de PvdD, PvdA en D66 een motie voorbereid, met als titel 'Onderzoek naar mogelijkheden om het halen van KRW-doelen te versnellen'. Ik lees het dictum van de motie voor, maar dien deze nog niet in, omdat ik de gedeputeerde om een toezegging wil vragen.
"Op korte termijn in kaart brengen welke toekomstige mogelijkheden er zijn onder andere als gevolg van de nieuwe Omgevingswetgeving om versnellende maatregelen te nemen, op het moment dat vaststaat dat we de KRW-doelen in 2027 niet gaan halen en hierover de Staten voor eind 2022 te rapporteren." Ik dien de motie nog niet in. Ik zou de gedeputeerde willen vragen of hij kan toezeggen dat er in ieder geval in deze Statenperiode een onderzoek wordt gedaan naar de punten die we nog kunnen doen en die we nog in deze Statenperiode kunnen bespreken. In ieder geval voor de volgende Staten. Neem dat mee en neem ons mee in dat proces. Als de gedeputeerde een toezegging doet op dat punt dan is wat mij betreft een motie niet nodig. Als de toezegging niet komt, dan dienen we de motie alsnog in.
Tot slot. Ik begon somber. We zijn vaak niet het braafste jongetje van de klas, maar het domste jongetje. We zijn momenteel ook een van de vieste jongetjes van Europa, als het om water gaat. Toch blijf ik graag optimistisch. Ik heb geprobeerd in mijn betoog een paar onbenutte kansen aan te reiken aan het college. Ik hoop van harte dat dit tot een positieve reactie en een aantal toezeggingen leidt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer De Wit.

De heer **DE WIT** (VVD): Na het betoog van de collega gehoord te hebben, blijft het gevoel hangen: "Het programma dat voorligt bevat goede doelen en goede ambities, maar eigenlijk heb ik er niet veel vertrouwen in." Dan doet mij de vraag rijzen, als ik kijk naar dit college dat juist op de NNN-regeling wel een flinke stap maakt en wat wel het initiatief heeft genomen om te zeggen dat water een leidend instrument is voor de ruimtelijke ordening en wat notabene met dit programma is gekomen, vanwaar dat wantrouwend gevoel dat bij mij achterblijft?

Statenlid **CARDOL** (GL): Ik denk niet dat het wantrouwen zozeer het Regionaal Waterprogramma betreft. Mijn wantrouwen betreft het feit dat we de KRW-doelen niet gaan halen. In die zin ben ik inderdaad somber en wantrouwend over de stappen die we zetten, en of het genoeg is om die KRW-doelen te halen. Sterker nog: Eigenlijk weten we allang dat we die doelen niet gaan halen. Dan zullen we dus een been bij moeten trekken en grotere stappen moeten zetten. Dat neemt

niet weg dat wij ten volle achter dit programma staan, maar we zeggen wel: Laten we ons voorbereiden op nieuwe stappen, snellere stappen en laten we een aantal zaken, die ik genoemd heb, rond vislood, voedselbossen en het onderzoek naar de mogelijkheden die we hebben, nu doen. We moeten niet wachten tot over een paar jaar, want dan nadert 2027 al snel en dan weten we zeker dat we het niet halen. Volle steun voor het programma, maar zorgen over de uitkomsten en daarvoor ook een aantal suggesties.

De **VOORZITTER**: Er is ook een interruptie van Statenlid Kostic.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank aan de collega voor de mooie bijdrage. Ik sluit me daar geheel bij aan. Een vraag en die gaat over het niet halen van de KRW-doelen. Ik heb de gedeputeerde gevraagd urgentie uit te stralen en dat te communiceren naar het Rijk. Sluit GL zich daarbij aan? Wil GL samen met de PvdD de gedeputeerde vragen om de juridische trucs die we tot nu toe hebben toegepast, vooral het Rijk, te gaan vermijden en om zich niet te beroepen op gevolgen van klimaatverandering als een reden van uitzondering, om die KRW-doelen alsnog op te schuiven?

Statenlid **CARDOL** (GL): Ik heb ze allebei in mijn betoog genoemd. Ik denk dat we moeten ophouden met voortdurend om uitzonderingen te vragen. Ik heb de gedeputeerde nadrukkelijk gevraagd, rond vislood, maar ook rond andere zaken, te laten zien waarom het volgens de gedeputeerde op dit moment niet zou kunnen. Dat is voor mij een voorwaarde om op dit moment te zeggen: Dan hoeft de motie niet te worden ingediend. Ik wacht dan tot de gedeputeerde dat voor ons goed op papier heeft gezet, zodat we kunnen meedenken over de juridische mogelijkheden. Wij denken dat het wel kan, gezien de initiatieven die er op een aantal plaatsen genomen zijn. Als op een rij gezet wordt wat de juridische mogelijkheden zijn dan wachten we met steun voor de motie. Dan heb ik er vertrouwen in dat we op een later moment die discussie met elkaar kunnen voeren op basis van goede argumenten.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik wil dit opmerken richting de heer De Wit. Het is geen wantrouwen. Het is welbegrepen eigen belang. We hebben er allemaal belang bij dat de KRW-doelen zo snel mogelijk worden gerealiseerd. Daar gaat mijn woordvoering ook op in.
In de commissie van drie weken geleden heb ik namens de PvdA al aangegeven dat we met grote vreze vrezen dat als we niet vlotter werk maken van het behalen van de KRW-doelstellingen we voor 2028 onze eigen teleurstelling aan het organiseren zijn. Dezelfde woorden zoals mevrouw Gonggrijp van D66 die al uitte.
De katalysator moet erop. Daarom hebben we aan GL steun toegezegd voor de eventuele motie waarover Statenlid Cardol zojuist sprak. Daarin wordt het college opgeroepen om goed op een rij te zetten welke instrumenten ons nog ten dienste staan om die KRW-doelen in 2028 wel, of in ieder geval zoveel mogelijk, te behalen. Denkt u daarbij als college vooral aan de waterschappen. Provincies en waterschappen zijn aparte gremia. We hebben dat in de afgelopen tijd voldoende keren gehoord, ook bij bijvoorbeeld de dijken van het Markermeer. Aan de Markermeerdijken wordt op dit moment gewerkt. Het zijn aparte gremia, maar hier dient ons inzien nauw te worden samengewerkt met elkaar. Daartoe roepen we Gedeputeerde Staten op. Het is eufemistisch

uitgedrukt teleurstellend, dat in de nagekomen beantwoording vanuit het college op de vraag over de drie meter bufferstrook, waarop geen gewasbeschermingsmiddelen mogen worden gebruikt, in het nieuwe GLB in november 2021 feitelijk al is besloten, zo schrijft het college, door Nederland om hiervan af te wijken. Waarom werkt het Rijk ons hierin zo tegen? Het is ook oneerlijk. We moeten als provincies in Nederland die KRW-doelen gaan najagen en behalen en Nederland wijkt dan zomaar van een doelstelling binnen het GLB af.
We roepen Gedeputeerde Staten op om dit vooral aanhangig te maken bij het Rijk, bijvoorbeeld via het IPO. Ik wil de gedeputeerde vragen of hij dat voornemens is te doen. We schieten anders in onze eigen voet. Ik begrijp het mechanisme daarachter gewoonweg niet.
Ik wil nog een ander punt uit het Waterprogramma onder de aandacht van de gedeputeerde brengen, dat ik vanuit andere partijen niet heb gehoord. Dat is het punt dat staat vermeld op pagina 37 en 38 van het Waterprogramma. Er staat dat we anticiperend op klimaatverandering extra ruimte zouden moeten creëren langs primaire waterkeringen. Met de waterbeheerders moet worden verkend hoe fysieke ruimte open kan worden gehouden voor mogelijke, toekomstige eisen ten aanzien van waterveiligheid.
Mijn oproep is om de gedeputeerde te laten kijken naar de plannen die daarvoor in Den Helder zijn opgesteld. Het Hoogheemraadschap wil samen met andere partijen een woonwijk dicht tegen de zeedijk aan bouwen. Er zijn vergevorderde plannen voor. Gedeputeerde Staten let op uw zaak in dezen. Misschien dat u er nog eens een schuin oog op wil werpen?
Tot slot, over lood en het verbod daarop, zoals in moties wordt bepleit. Ook wij zijn voor het zo snel mogelijk uitfaseren van vislood. We zijn niet tegen hengelen, maar als er alternatieven zijn voor lood dan dienen die zo spoedig mogelijk te worden gebruikt. Een generiek verbod zou voor ons misschien wel tot de situatie kunnen leiden dat mijn dertienjarige buurjongetje de eerste de beste keer dat hij gaat hengelen door een boa op de bon wordt geslingerd en een boete krijgt.
Aan de andere kant is er een Green Deal. Op dat niveau zouden we volgens de PvdA de partijen aan de gemaakte afspraken moeten houden en achter hun spreekwoordelijke vodden aanzitten. Waarom is bij de evaluatie in 2021 schijnbaar genoegen genomen met dat er niet minder maar meer lood in onze wateren is. Het streven was minder, maar er is alleen maar meer lood. Dan moeten we toch onze pijlen richten op die organisaties die daaraan iets kunnen doen? Ik zou bijna zeggen: Laten we hen de duimschroeven een beetje aandraaien.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Allereerst, over het algemeen een fijne bijdrage. Alleen jammer van het eind. U ziet ook de urgentie en dat we meer moeten doen voor water. Wilt u met ons meegaan en de daad bij het woord voegen? U stelt dat uw neefje straks een boete krijgt, omdat hij misschien vislood gebruikt. Bent u dan niet bezorgder, ook als PvdA, dat uw neefje lood binnenkrijgt en dat er veel meer ‘neefjes’ in Noord-Holland lood binnen krijgen? Kinderen zijn juist vatbaarder door het gebruik van lood.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Natuurlijk ben ik daarover bezorgd. Ik denk dat we onze pijlen op de verkeerde manier gebruiken. Als alle partijen, dus de politiek, maar ook de visverenigingen -en dat hebben ze gedaan in de lopende Green Deal-, er echt serieus werk van maken en als we

ervoor zorgen dat er veel meer informatie en voorlichting komt, ook naar alle leden, dus ook die kleine jongetjes, die op dit moment langs de waterkant zitten om te hengelen, dan gaan we de goede kant op. Het onder insteken, en dat heb ik ook gehoord van de inspreker van drie weken geleden. Ik meen daar een bepaalde bespeuring te hebben van: Het lukt niet op de gremia, waar je eigenlijk moet zijn, dus dan gaan we daar maar beneden zitten. Ik denk dat het niet fair is. Natuurlijk moet iedereen erin mee. De sector moet zichzelf daarin 'schoonwassen'. Ik vind het geen goede zaak dat we wegkijken van daar waar we naartoe moeten, namelijk: Lood uit faseren. De gremia die daarover gaan moeten daarop worden aangesproken. Dat wil ik aan de gedeputeerde vragen. Is hij voornemens die gremia daarvoor achter de broek aan te zitten?

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik kan nauwelijks geloven dat de PvdA hier kiest voor zoveel tonnen lood. Het is zelfs meer geworden sinds de Green Deal. Het werkt niet. Het is niet alleen sinds de Green Deal, het werkt sinds de jaren tachtig niet. Ik zag Tweede Kamervragen van het CDA aan de minister. Die zei hierover: "We gaan kijken. We gaan samenwerken. We gaan alternatieven stimuleren." Het werkt gewoon niet. Ik zou mevrouw Jellema willen vragen om hierover nog een keer na te denken. De allerbeste bedoelingen, ook door vissers, zijn ingezet in vrijwilligheid, maar het werkt gewoon niet. Ik zou u willen uitdagen om te kijken naar onze motie. Die is zorgvuldig opgesteld. Uw partij in Zaanstad gaat een dergelijke motie steunen. Stem voor het verbod. Dit is de tool die we als provincie hebben. Laten we er gebruik van maken. De rest, het praten, kan nog steeds allemaal doorgaan. Nu is het tijd om een grens te stellen. Bent u bereid om hierover nog een keer na te denken?

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik ben daar zeker toe bereid. Dat heb ik ook al gedaan. U legt mijn woorden in de mond, dat ik voor meer lood zou kunnen zijn.
Ik ga in mijn laatste onderdeel van mijn woordvoering een oproep doen aan de gedeputeerde. Hij heeft straks ook gespitste oortjes. Dat weet ik nu al. Dan hoop ik u daarmee duidelijkheid te verschaffen.

Onderwijl, daar gaat het dan over, committeren diverse partijen, waterschappen, verenigingen zich om aan de slag te gaan met het nadere verbod. Ze zijn daarmee ook al aan de slag gegaan in de Green Deal. Dan kunnen andere partijen vinden dat het niet snel genoeg gaat, de PvdA vindt dat de pijlen moeten worden gericht op die partijen die het moeten doen.
Wil en kan de gedeputeerde toezeggen dat hij in navolging van bijvoorbeeld waterschap Rijnland, Statenlid Cardol had het er ook al over-, gaat onderzoeken of bij uitgifte van nieuwe vergunningen een verbod kan gaan gelden. In ieder geval om daarmee een start te maken, zodat er een bepaalde signaalfunctie van uitgaat. De Provincie Noord-Holland kan in het algemeen en de gedeputeerde in het bijzonder, hier niet in achterblijven. Als de mogelijkheden er zijn om dat te onderzoeken, naar voorbeeld van waterschap Rijnland, waar het overigens een grote ambitie is, -ik heb nergens gehoord dat het ook echt gaat lukken-. Laat de gedeputeerde daar vooral bij aansluiten.

De **VOORZITTER**: Op de valreep nog een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik hoorde net toch weer dat mevrouw Jellema het eigenlijk met onze motie eens is. Misschien is er sprake van miscommunicatie. Wat zij zegt is juist wat deze motie betoogt. De motie geeft opdracht aan Gedeputeerde Staten om de mogelijkheid voor een verbod via onze visrechten uit te zoeken. Dat is alles. Wat u zegt: We hebben het instrument. Laten we er gebruik van maken, als het kan. Ons vermoeden is dat het kan, omdat we al voorwaarden in de visrechten kunnen opnemen. Dat kunnen we ook doen op eigen pachtgronden. Heeft mevrouw Jellema in de gaten dat de motie daar om vraagt?

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik heb het haarscherp in de gaten. Daarom daag ik de gedeputeerde uit om erop te reageren en om wellicht een toezegging te doen. Dan hoeft er geen motie te zijn.

Mevrouw **KONING** (CDA): Het Regionaal Waterprogramma bevat goede onderdelen. Dat is uitermate belangrijk, omdat water onze eerste levensbehoefte is en tevens onze grootste vijand, omdat we onder de zeespiegel wonen. Wat het CDA mist in het programma, -en dat heeft onze woordvoerder/duo-commissie Diana Dekker in de commissie ook al naar voren gebracht-, is een goede samenwerking op het programma met verschillende andere overheden. Het Rijk, gemeenten en waterschappen. Diverse waterzaken kunnen integraal worden opgepakt, zoals bijvoorbeeld het peilwatervraagstuk in Regio 't Gooi en de algehele verdrogingsproblematiek in de zomermaanden. We vragen met klem of Gedeputeerde Staten ervoor willen zorgen dat op bestuurlijk niveau de samenwerking wordt geïntensiveerd, met integraliteit in beleidsdocumenten. Dat biedt kansen voor verdere versterking van ons waterprogramma. Die ruimte is er, begrijpen wij, omdat het Regionale Waterprogramma volgens de gedeputeerde nog niet in beton gegoten is.
Bij het onderdeel Vitaal landelijk gebied is uitbreiding van het veel gevraagde landbouwportaal opgenomen. Dat vinden wij zeer belangrijk. We zien graag bindende afspraken. Ook de VVD heeft in de commissievergadering hierover gezegd dat ze graag zou zien dat meer ondernemers gestimuleerd worden om mee te doen met de DAW-pakketten. Met nieuwe DAW-pakketten kan een groot bereik worden behaald, wat ook ten goede komt aan het sneller behalen van de doelen van de KRW. We pleiten dus voor permanente steun aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Dat kan in geld en menskracht. Wat kunt u ons concreet toezeggen, gedeputeerde? Graag een indicatie van bedragen, menskracht en een tijdslijn.
Zorgen zijn er over uitputting van de grondwatervoorraden. Het CDA benadrukt de urgentie van waterbeschikbaarheid en kwantiteit. Zorg voor voldoende zoet water en de strijd tegen zoute kwel en verzilting blijft uitermate belangrijk. Zorgelijk is in dit verband (pagina 25): Plaatselijk zijn er grote grondwateronttrekkingen en het gebruik van grondwater voor energievoorzieningen neemt toe. In droge periodes kunnen er tijdelijk tekorten ontstaan. Op pagina 26: Door bodem energiesystemen kan zoet water worden verdrongen door zout water. Hoe gaat u voorkomen dat dit tot grote problemen leidt met het grondwater. Mogelijkheden voor het langer vasthouden van zoet water zullen worden onderzocht, staat er ook. Indien mogelijk worden ze uitgevoerd. Dat is natuurlijk goed. Dat moet wel met beleid worden gedaan. Aandachtspunt hierbij is het risico van wateroverlast in bebouwd en agrarisch gebied als het opeens hard en veel gaat regenen. Wij zagen dat in 2021. Toen ontstond ernstige wateroverlast in de regio Schagen en Egmond, met veel schade tot gevolg. Er staat in dit stuk dat mogelijkheden zullen worden onderzocht. Welke

rol neemt de Provincie daarbij in? We horen graag van de gedeputeerde hoe hij daarmee omgaat en of er nog gewerkt wordt aan een schadevergoeding voor de gedupeerden van de wateroverlast rond Schagen en Egmond.
Gedeputeerde Staten zien voorlichting op waterbesparing als een taak van de waterbedrijven. Toch heeft de provincie hier ook een verantwoordelijkheid, vinden wij. Het CDA wil graag dat u die verantwoordelijkheid oppakt. Bent u daartoe bereid? Wat zou u kunnen en willen doen, of is daarvoor een motie nodig? In de commissie ontstond een levendige discussie omtrent vislood. Mijn CDA-collega heeft hierover veel met Stichting Gezond Water gecommuniceerd en dankt de stichting voor de informatie en prettige correspondentie. We gaan ervan uit dat de provincie doet wat in haar vermogen ligt. We zien dat de hengelsportverenigingen ook zelf verantwoordelijkheid nemen op dit dossier. We hebben gelezen dat een pilot wordt gedraaid samen met Provincie Noord-Holland. Kan de gedeputeerde toelichten welk vooruitzicht er is en wat op korte termijn bereikt kan worden.
Last but not least de KRW. Het CDA pleit voor realistische doelen. GL zei steeds dat nu al zichtbaar is dat we de doelen niet gaan halen. De wettelijke eisen worden steeds benadrukt. Als we op papier wettelijke eisen gaan stellen, die in de praktijk niet haalbaar zijn, dan is dat natuurlijk ook geen goede zaak. Wij willen graag haalbare eisen, dat die gesteld worden en dat bekeken wordt hoe een versnelling mogelijk is, maar wel in de praktijk haalbaar. Als men zich realiseert dat er ook nog achtergrondbelasting is dan moet dat wel worden meegenomen. Verder willen we met zijn allen aan de slag om de waterkwaliteit steeds verder te verbeteren. Net als bij andere vervuilingsitems moeten ook hier de bronnen goed in beeld worden gebracht. Een element waar de provincie zelf grip op heeft is de watervervuiling door het groot aantal ganzen in Noord-Holland. Hoe en wanneer gaan Gedeputeerde Staten ervoor zorgen dat vervuiling door ganzen ophoudt?

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Hoor ik mevrouw Koning zeggen dat ze in principe openstaat voor het middel 'verbod' in de voorwaarden voor eigen visrechten? Dat is waarvoor Stichting Gezond Water pleit. U zei dat de Provincie moet doen wat binnen haar mogelijkheden ligt om de grote problemen met lood op te lossen. Ik ken het CDA als een tegenstander van lood en een fractie die zich verzet tegen Tata's vervuiling op dat gebied. Als u dat zegt, zegt u dan ook dat u er voor openstaat dat de provincie het instrument 'verbod' oplegt als het gaat over de eigen visrechten? Staat u ervoor open dat dit zou kunnen? Net zoals waterschappen en zoals Zaanstad dat gaan doen?

Mevrouw **KONING** (CDA): Nee, ik zit er hetzelfde in als mevrouw Jellema en zoals zij het net betoogde. Je moet het neerleggen waar het hoort. Wij zijn voor landelijke richtlijnen. De gedeputeerde kan er wel bij het Rijk aandringen op een verbod op lood. Wij zijn er niet voor om dat alleen in de provincie te doen, maar wel om zoveel mogelijk daarnaar te streven. Er zijn ook pilots. Nadrukkelijk dus wel de beweging die kant op, maar niet alleen als provincie een verbod opleggen.

De **VOORZITTER:** Er is nog een interruptie door Statenlid Cardol.

Statenlid **CARDOL** (GL): Ik wil een heel andere vraag stellen. Ik herinner mij een CDA-bewindsman, die over stikstofdoelen ooit zei: "We moeten haalbare doelen stellen." Die haalbare doelen gaan ons de komende jaren 25 miljard euro kosten. Zou de CDA-woordvoerder daarover iets kunnen zeggen? Ziet zij niet in dat als we de doelen omlaag bijstellen, -dat is eigenlijk wat u zegt-, dat we dan in hetzelfde probleem terechtkomen als bij de PAS?

Mevrouw **KONING** (CDA): Nee, zo zie ik dat niet. Je kunt toch nooit zeggen: "We moeten onhaalbare doelen stellen"? Te allen tijde zul je haalbare doelen moeten stellen. Je kunt achter je bureau een wettelijke regeling bedenken, maar die moet wel in de praktijk uitgewerkt kunnen worden en haalbaar zijn.

Statenlid **CARDOL** (GL): Misschien kunt u nog aangeven wat u onder haalbare doelen verstaat. De KRW-doelen zijn helder. Die zijn duidelijk gesteld. Dat is overigens een wettelijke verplichting, die we op dit moment hebben. Wat zijn voor u haalbare doelen? Het zijn doelen die ervan uitgaan dat we op dezelfde manier doorgaan, als we op dit moment doen. Dus komen we in hetzelfde probleem terecht als rond het stikstofdossier.

Mevrouw **KONING** (CDA): Die link kun je niet een op een leggen met het stikstofdossier. Als je kijkt welke achtergrondbelasting er is. Je moet met elkaar de inzet doen, die mogelijk is en zo groot mogelijk, maar het moet wel haalbaar zijn. We wonen hier met 17 miljoen mensen en we vervuilen met 17 miljoen mensen. We moeten met zijn allen die vervuiling steeds verder reduceren. Dat moet wel haalbaar zijn. We kunnen ook zeggen: "Alle mensen moeten maar weg uit Nederland, want dan hebben we heel snel de doelen gehaald." Dat zie ik niet als een realistische optie.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Waar is de zelfreflectie van het CDA hierin? Het lood wil de fractie blijkbaar niet aanpakken. Ik vertrouw erop dat we met onze motie hierin een stem hebben. Het is een instrument dat we als provincie kunnen gebruiken.
Het Regionaal Waterprogramma en andere rapporten constateren heel duidelijk dat een van de grootste bronnen van vervuiling de landbouwsector is. Daar hebben we al lang over 'gestoeid' en er zijn allerlei vrijwillige maatregelen genomen. Uiteindelijk stapelen de problemen zich op. U geeft nu de schuld aan wilde dieren, die daar gewoon leven en poepen. Kunt u enige reflectie tonen over de sector waar u ook bij betrokken bent? Wat is er voor nodig dat de sector nu eindelijk voldoende stappen neemt, zodat we uit de problemen komen?

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik kan heel veel reflectie tonen. De agrarische sector heeft al veel gereduceerd. Ook op het gebied van mestbeleid is al heel veel gedaan. Er is al veel uitspoeling gereduceerd. Er gebeurt de komende tijd ook nog heel veel. Doen alsof de agrarische sector niks

doet, dat is gewoon niet de realiteit. Er gebeurt al heel veel. Ik hoop dat u dat ook een keer gaat inzien en dat u daar reflectie op toont en niet altijd maar blijft doen alsof er niks gebeurt.
De agrarische sector werkt heel hard. Daarom pleit ik ook voor ondersteuning van de DAW-pakketten. Daarmee is heel veel mogelijk en kan veel bereikt worden. Die lijn is ingezet. Ik snap niet dat u nog steeds blijft zeggen dat er niks gebeurt.

Net als bij andere vervuilers moeten alle bronnen goed in beeld worden gebracht. Daar zitten ook de ganzen. Wanneer gaat de provincie daaraan echt iets doen? De ganzen vormen een van de onderdelen van de vervuiling.
Verder is aandacht nodig voor het tegengaan van vervuiling door medicijnresten. Wat ook opvalt is de piekvervuiling bij de uitlaat van de waterzuiveringsinstallaties. We horen graag van de gedeputeerde of de focus op de reductie bij die bronnen ook voldoende aanwezig is en of hij daarover in overleg is met de waterschappen.

De heer **DE WIT** (VVD): Voor ons ligt een programma over water met stevige doelen en een strak tijdspad. Ik ben het dan ook niet eens met de stelling dat er onvoldoende urgentiebesef zou leven bij deze provincie of in dit college. Sterker nog, ik denk dat die voldoende uitgesproken is in het programma. Het is zoeken naar wat de provinciale rol is, die we met elkaar moeten pakken en invullen om uiteindelijk handen en voeten te geven aan het uitvoeren en het realiseren van die doelen. Voor de VVD is het vertrekpunt daarbij de oorzaak van het niet halen van de gewenste waterkwaliteit. Daarover hebben we vorige interessante teksten van het waterschap gehoord, in dit geval Hollands Noorderkwartier, die zegt: De oplossing ligt niet altijd in de huidige uitstoot van de landbouw, bijvoorbeeld ook natuurlijke kwel speelt een rol, veengebieden en ook de historische meststoffen. Volgende maand spreken we over het programma Veenweidegebied. Dan zullen we ongetwijfeld ook meer maatregelen in dat kader lezen. Voor ons is het idee dat je begint bij de oorzaken van dit probleem, essentieel voor wat je vervolgens met de oplossingen gaat doen. Wat de VVD betreft is ons adagium daarbij: Mensen willen wel veranderen, maar willen niet veranderd worden. Dat is onze leidraad om te kijken welke oplossingen we wel of niet vinden passen bij de rol die we als provincie hebben op dit dossier.
Voor de VVD is dat niet met een bazooka op de landbouw en de sportvisserij afgaan en maar hopen dat we daarmee effect halen. We hebben voorgaande weken kunnen lezen dat de landbouwminister, kersvers aangetreden en nu al op weg naar een potentieel hoofdpijndossier, gaat spreken met de agrarische sector over maatregelen om het zevende actieprogramma nitraat verder vorm te geven om doelen te gaan halen, waarvan nu de verwachting is dat die niet gehaald gaan worden. Wij steunen die aanpak als VVD, maar vinden niet dat we daar in Noord-Holland op moeten gaan vooruitlopen. Tegelijkertijd willen we de minister meegeven om vooral niet met een bazooka op de landbouw af te gaan, te meer ook omdat de landbouw belangrijke waarden voor Nederland met zich meebrengt. Daarover hebben we het in deze Staten ook gehad. We willen als VVD wel kijken waar onze provinciale invloed wel ligt voor de landbouw. We zijn daarin zeer bekend met het succes van het Landbouwportaal. We hebben in de commissie ook aangegeven dat we dat succes graag verder zouden willen benutten. We zien dat de helft van de boeren meedoet en de andere helft nog niet. De provincie heeft aangegeven dat er nog een stimuleringspakket komt vanuit dit Waterprogramma. We willen de gedeputeerde vragen of hij

daarin expliciet wil meenemen om te bekijken hoe we die andere helft van de boeren en tuinders ook kunnen laten aansluiten bij de maatregelen die binnen het landbouwportaal mogelijk zijn. Wellicht kan hierover ook een toezegging worden gedaan?
Daarnaast de sportvisserij, die in dit debat een prominente rol heeft gehad. Natuurlijk ziet ook de VVD de impact van vislood op het halen van onze waterdoelen. We vinden het belangrijk om hier niet te praten over transities, die met een verbod moeten worden afgedwongen, maar om te besturen op basis van draagvlak. We stellen vast dat er juist op dit moment in de sector een groot urgentiebesef leeft en ook een helder doel dat er vislood vrij gevist moet worden in de toekomst. We stellen vast dat er een evaluatie is geweest en dat er nu gewerkt wordt aan een concretisering van maatregelen om daar ook daadwerkelijk naar toe te gaan. We hebben daar vertrouwen in en zouden niet willen pleiten voor een verbod in Noord-Holland. Mensen willen wel veranderen, -dat blijkt ook uit de inzet van de Green Deal-, maar willen niet veranderd worden. Wel zouden we als suggestie willen meegeven aan het college om bij de uitwerking van het stimuleringspakket te kijken of we ook in de voortgang met de inruilacties, zoals daar op dit moment aan gewerkt wordt, of andere initiatieven die vanuit de sector op tafel komen.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank u voor deze eloquente bijdrage van de collega van de VVD. Ik heb drie vragen. U had het over het vislood, vrijwilligheid en mensen betrekken. De sportvisserij zelf heeft in 2020 gezegd: “Als we de Green Dealdoelen niet halen dan moet de overheid maar ingrijpen. Er is maar zoveel dat wij kunnen doen.” Wat houdt u tegen om nu te zeggen: We gebruiken ons eigen instrument om hier in te grijpen.? Er zijn ook heel veel vissers die dit willen.

De heer **DE WIT** (VVD): Zoals ik zei: Wij gaan niet graag transities afdwingen op basis van verboden, maar graag besturen op basis van draagvlak. Die kans zien we nu juist ontstaan in deze sector. Nog steeds staat vanuit de sector het doel overeind: “We willen visloodvrij vissen.” Sterker nog. We zien ook dat er draagvlak is vanuit de sector om op Europees niveau tot een verbod te komen, al dan niet. Dan denk ik niet dat het ons als provincie past om daaraan voorbij te gaan, met het risico dat we juist dat draagvlak ondermijnen om andere maatregelen, die wel in onze directe invloedsfeer als provincie liggen, uiteindelijk niet voor elkaar te kunnen krijgen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Mijn tweede vraag. De VVD is de afgelopen vijftig jaar vaak aan de macht geweest, samen met het CDA. Tot nu toe hebben we een aantal crises opgestapeld. Dit is de volgende. U heeft het nog steeds over achterstallige stoffen die zijn blijven liggen, wat wilde dieren die in de praktijk niks opleveren voor het stikstofoverschot. Heeft de VVD hierop een reflectie gepleegd? “Wat hebben we de afgelopen tientallen jaren gedaan en zouden we niet een keer een ander verhaal moeten vertellen?”

De heer **DE WIT** (VVD): Ik kan wel delen welke reflecties daarover binnen de VVD rondgaan. Dat is namelijk het volgende. Wij stellen vast dat wij sinds de tijd van Hans Wiegel heel vaak in dit land bestuursverantwoordelijkheid hebben gedragen en dat wij met elkaar in een van de gaafste landen van de wereld wonen. Het meest welvarend. De laagste werkloosheid. Beste

gezondheidszorg. Dat zijn belangrijke aspecten in die reflectie. Tegelijkertijd stel ik met de collega's vast dat er ruimte is voor verbetering. De aanpak die wij daarvoor kiezen, -en dat is ons verhaal naar de mensen toe-, is dat we dat samen willen doen, op basis van: Mensen willen wel veranderen, maar willen niet veranderd worden. Dat is de manier waarop we denken ook dit probleem te kunnen aanpakken, zoals we al veertig tot vijftig jaar verantwoordelijkheid dragen voor problemen die we in dit land willen oplossen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik zie helaas geen reflectie. Dat is wel jammer. Uw ex-partijgenoot Klaas Dijkhof zei dat de VVD voor liberale oplossingen is. Dat zijn wij in principe ook. Op enige moment leidden die liberale oplossingen niet meer tot liberale resultaten. Dan moeten we een keer een verbod instellen. Daar heeft die VVD' er toen voor gepleit. Misschien moet u daar eens over nadenken.
U had het over het Landbouwportaal. Wat in het Regionaal Waterprogramma staat is eigenlijk dat we nauwelijks hebben geïnvesteerd in effectmonitoring. Waarin zijn we eigenlijk aan het investeren in al die jaren? Welk effect heeft het op de doelen die we richting Europa willen behalen? Bent u het met mij eens dat we dat vooral moeten gaan doen, voordat we weer geld besteden aan iets waarvan we niet weten of het voldoende werkt en ook op tijd werkt?

De heer **DE WIT** (VVD): Ik denk enerzijds dat ik meega met de collega. Ik ben het ermee eens dat we zeker in de effectrapportage en monitoring nog een slag kunnen slaan met elkaar. Dat is niet alleen in deze provincie. Dat geldt voor het gehele cluster aan waterbeleid dat we hebben als diverse overheden. Als daarover wordt gezegd: Kan het tandje dieper? Ja, dat kan zeker. Aan de andere kant wil ik niet zeggen dat het geld dat via het Landbouwportaal besteed is, weggegooid geld is. We hebben juist gezien dat op de bedrijven zelf maatregelen zijn genomen om te voorkomen dat bijvoorbeeld schadelijke stoffen in het water terechtkomen. Dat zijn concrete maatregelen, die helpen om dit probleem op te lossen. Ik zie daar wel degelijk het succes van in.

Er rest me nog een vraag te stellen. Dat is meer vanuit nieuwsgierigheid en ook de verwachting dat we vanuit onze provinciale impact willen weten hoe we die vorm gaan geven. Wanneer komt het college met dat stimuleringspakket om vanuit de ambities en doelen die in het programma gesteld zijn, ook daadwerkelijk wat meer inkleuring te geven?

De heer **KLEIN** (CU): Beleid rondom water hebben we eerder vastgesteld. In dit Regionale Waterprogramma gaat het vooral om de plannen voor de verdere uitvoering. In de commissie hebben we al een aantal aandachtspunten meegegeven, zoals bijvoorbeeld oog voor de effecten van het lozen van drugsafval, het voorkomen van het verspreiden van microplastics en we hebben vragen gesteld over het risico dat samenhangt met septictanks in de buitengebieden.
We bedanken de gedeputeerde voor de nadere schriftelijke beantwoording van de laatste vraag. Het is goed om te zien dat er geen grote risico's zijn.
We horen graag nog een antwoord van de gedeputeerde op de vraag of de provincie een rol kan spelen om inwoners te attenderen op de risico's van de verspreiding van microplastics.

We sluiten ons aan bij de oproep aan Gedeputeerde Staten om urgentie te blijven tonen rondom de KRW-doelen. Zoals eerder is gezegd, hebben we nog maar kort de tijd. We moeten voorkomen dat we ook de uitgestelde doelen niet halen en in een derde natuurcrisis belanden.
Rondom vislood zijn we van mening dat we moeten inzetten op het reduceren van gebruik. Er is nu een voorstel gedaan door de PvdD, -eerder las ik ook andere voorstellen van de SP-. We horen graag de reactie van de gedeputeerde, maar we staan in principe positief tegenover het idee om bij de verhuur van visrechten het gebruik van lood te verbieden.
Tenslotte zijn we benieuwd naar de reactie van Gedeputeerde Staten op de vraag van collega Cardol over de mogelijkheden om het halen van de KRW-doelen te versnellen. Het blijft dramatisch dat nu in geen van de 89 wateren de ecologie richtlijnen worden gehaald. De CU vraagt zich af of het mogelijk is om extra inzet te plegen op een beperkt aantal wateren, om dan ook te zien welke inzet nodig is om in 2027 aan alle doelen te voldoen? Is dat een zinvolle aanpak? Daarbij moeten we uiteraard alle partijen meenemen, ook de agrarische sector.

De **VOORZITTER:** Dan geef ik voor de beantwoording in eerste termijn het woord aan gedeputeerde Loggen.

Reactie van Gedeputeerde Staten in eerste termijn:

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik begon me bijna portefeuillehouder Financiën te voelen. Als ik de respectievelijke bijdragen hoor, dan lijkt het wel alsof water over alles gaat en in alle beleidsterreinen van de provincie voorkomt. Dat is een voor een deel ook waar en terecht, maar niet over alles. We moeten oppassen dat we de rol niet groter maken dan die daadwerkelijk is. Uit sommige bijdragen kon ik opmaken dat het beeld dat er is van waar de provincie over gaat, niet altijd overeenkomstig de werkelijkheid is. Die verantwoordelijkheidsverdeling in Nederland en ook in de provincie is bij verschillende waterbeheerders belegd.
Ik ben heel blij dat het RWP veel breder is dan de hoofdmoot die vanavond en in de commissie besproken is, te weten vislood en de KRW. We hebben met elkaar goed gewerkt geleverd voor al het andere dat erin genoemd staat en waarmee we volop aan de slag kunnen gaan.
Ja, we hebben problemen met het behalen van de Kaderrichtlijn Water, maar we verlagen onze ambitie niet. Laten we dat ook met elkaar vaststellen. Bovendien, als we straks in 2027 als land daarvan zouden willen afwijken dan kan dat alleen zwaar gemotiveerd. Dat kan alleen als dat wat er staat technisch niet haalbaar is, of tegen extreem hoge kosten. Dan heb je wellicht een uitzonderingsgrond, maar vooralsnog worden we geacht daaraan te voldoen.
Wel is er de discussie of we naar de gebiedsbepalende factoren moeten kijken. Die discussie volg ik. We haken aan waar het de provincie betreft, maar nogmaals: we moeten ons daarin niet groter maken dan het is. We moeten er wel scherp op blijven. Iedereen die zegt dat Nederland het vieste jongetje van de klas is, dan zijn Nederland en Oostenrijk wel de enige landen die het volledig in beeld hebben gebracht. Veel landen hebben dat nog niet gedaan. Wat dat betreft lopen we voor. We hebben meer inzicht in hoe het met het systeem gesteld is. Ik zeg het woord ‘systeem’. Dat betekent dat we het op systeemniveau moeten gaan oplossen. Dat betekent dat het heel lastig is om in Nederland alleen de sleutel voor de oplossing te vinden, laat staan in Noord-Holland. We leven in een delta. Een fors aantal waterwegen mondt uit in ons land. Die brengen ook allerlei

verontreiniging met zich mee. Er zit nog veel verontreiniging uit het verleden in de grond, die bij stevige regenbuien uitwast. Daarvan hebben we nog heel lang last. Ik ben het niet geheel eens met Statenlid Cardol dat het niet een op een te vergelijken is met hoe we omgaan met stikstof. Stikstof is met een maatregel vrijwel direct meetbaar. Dat is met het uitwassen van nutriënten in de bodem een stuk lastiger. Het vraagt ook meer tijd.

Er is een amendement ingediend door de PvdD. Het amendement laat ik aan de Staten. Ik heb gemeend, ook middels de ingediende zienswijzen, om recht te doen wat we allemaal doen met water. Dat is ook in de titel opgenomen. Als de Staten een andere mening zijn toegedaan, of verandering nodig vinden, dan laat ik dat aan u. Het college zal er niets van vinden.
De moties zijn of overbodig omdat we het al doen, of ze worden ontraden omdat ze niet uitvoerbaar zijn, of omdat er een financiële component aan zit, die niet is voorzien van een dekking. Toch voel ik wel bij u noodzaak om nog net een stapje meer te doen. Dat heeft u in uw bijdragen en moties tot uiting gebracht. Ik ontdek daarin drie hoofdlijnen. Ten eerste is er vislood in relatie met de pachtcontracten. Ik zeg toe dat ik bereid ben om te kijken wat er juridisch haalbaar of mogelijk is. Ik heb diverse adviezen waarom je het niet zou moeten doen, maar ik ben ook bereid met u de exercitie te doen om te kijken of wel kan. Het kan resulteren in bovenwettelijke maatregelen. Daarover hebben we in deze collegeperiode een afspraak gemaakt dat wij daartoe niet overgaan. Dan heeft u het wel inzichtelijk en dan weet u wel wat mogelijk is. Vanuit de portefeuille Waterrecreatie wil ik toezeggen om te kijken of we bovenop hetgeen we al doen, als het gaat om omruilacties, inzamelacties, of we daar nog meer kunnen doen. Dan kom ik voor een belangrijk deel tegemoet aan die onderliggende wens om iets te doen tegen vislood. Ik ben ook bang, wanneer we moeten uitzoeken of die bovenwettelijke maatregelen juridisch houdbaar zijn, we veel tijd kwijt zijn en dat het een en ander al achterhaald kan zijn door de Green Deal of Europese regelgeving. Ik hoop dat de Staten de uitgestrekte hand van het college daarin aannemen.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank voor uw toezegging. In de commissie bleken er dingen wel te kunnen, die de gedeputeerde eerder niet mogelijk achtte. Wil de gedeputeerde samen met de waterschappen en een jurist hiernaar kijken, los van politieke voorkeuren?
U heeft het over nog meer investeren in inruilpunten. Dat is niet de vraag. Dat zou ik zeker niet willen adviseren. Dat heb ik al in de commissie gezegd. Dat is al tientallen jaren geprobeerd, op verschillende niveaus. Het heeft niet tot het gewenste resultaat geleid. Dat betekent dat we voor de vervuiling moeten betalen. Ik hoop dat de gedeputeerde dat in ieder niet geval niet wenselijk vindt.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Zoals zo vaak blijkt, lopen Statenlid Kostic en ik qua gedachtegang ver uit elkaar. Dat is ook hier weer het geval. A. ik ben niet geneigd om, wanneer iedereen in het water springt, dat ook te doen. Dat blijkt wel uit de bijdrage van Statenlid Kostic, die daarop aandringt. Als Zaanstad dat doet, dan moet de provincie dat ook doen. Zo zit ik niet in elkaar. We hebben eigen beleid en een eigen verantwoordelijkheid. We kijken wat wel of niet haalbaar is.

Daar doet het aannemen van een motie in Zaanstad niets aan af. Als het juridisch lastig is om te doen, dan moeten we het niet doen. Als het veel geld, energie en tijd kost dan moeten we dat niet doen, zeker niet vooruitlopend op maatregelen die toch al in het verschiet liggen.
Ik ben wel bereid, in relatie tot de vraag met betrekking tot de pachtcontracten, om te kijken wat juridisch haalbaar is, maar ook naar de juridische bezwaren. Die kunnen we in de commissie bespreken en daarover een besluit nemen. Dat staat los van het Regionaal Waterprogramma. Dan kunnen we het in de volle breedte bespreken. Volgens mij is dat ook de Koninklijke weg om dat te gaan doen.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van mevrouw Jellema.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik ben op zich wel blij met de toezegging van de gedeputeerde. Er zit een beetje schot in de zaak. De gedeputeerde weet net zo goed als ik dat wij nog slechts een jaar hebben in deze bestuursperiode. Hoe snel kunt u dit uitgezocht hebben?

Gedeputeerde **LOGGEN:** Als ik een toezegging doe, dan ga ik ervan uit dat wij dat toch wel binnen afzienbare tijd kunnen opleveren. Dit is niet iets waar we de resterende bestuursperiode voor nodig hebben. Ik kan niet toezeggen dat ik het volgende week heb opgeleverd. Ik hoop dat u dat begrijpt. Ik voel de opdracht. Ik wil er niet halsstarrig in zijn. Daarom ook vanuit de kant van het college om te zeggen: “Dit zouden we wellicht wel kunnen doen.” Dat wil niet zeggen dat we tot invoering over kunnen gaan. Laten we eerst alle juridische pro en con tegen elkaar afwegen, ook omdat er al geschermd wordt dat andere overheidsorganen er al toe overgaan. Die zijn bij ons in de provincie nog niet bekend. Dus enige nuancering daarin is op zijn plaats. Laten we oppassen dat we onszelf niet voorbij hollen. Laten we het doen op basis van realistische inzichten. Ik ga er niet vanuit dat we daarvoor veel tijd nodig hebben. Ik wil zelfs een poging wagen of ik u binnen afzienbare tijd kan laten weten wanneer het kan plaatsvinden. Het kan, maar het moet ook wel redelijk zijn.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik heb een voorstel aan Statenlid Kostic. Als zij nu de vinger aan de linkerpols houdt, dan doe ik dat aan de rechterpols. Dan houden we de gedeputeerde er goed bij. Is dat een goed idee?

Gedeputeerde **LOGGEN**: De andere hoofdmoot is opgesloten in het verzoek van Statenlid Cardol om met elkaar te kijken wat er dan wel mogelijk is binnen de KRW. Dan vertel ik u en dat is ook een antwoord op wat de CU stelt: We zetten al een stapje harder. In het coalitieakkoord is opgenomen dat we gaan kijken of we in een waterlichaam wel tot de KRW-doelen kunnen komen. Als we daar de toverformule vinden dan zouden we deze elders ook kunnen toepassen. Dat heeft ertoe geleid dat we met drie waterschappen een pilot draaien om te kijken of we binnen een afgebakend gebied versneld die doelen kunnen halen. Er wordt al aan gewerkt. Er wordt al naar gekeken. Ik zeg toe dat u wordt meegenomen in de ontwikkelingen rond de KRW. Ik durf niet toe te zeggen dat ik dat al dit jaar kan doen. Daar ben ik heel eerlijk in. Wat ik u hoorde zeggen is dat u behoefte heeft om meegenomen te worden in de ontwikkelingen rondom de KRW, de doelen, de maatregelen, om als Staten letterlijk en figuurlijk de vinger aan de pols te houden. U

wilt inzicht hebben of wij in staat zijn om met elkaar een Dasboard te maken en of we in staat zijn, als we meer inzicht hebben rondom de Rijksmaatregelen. Dee provincie kan op basis van opgebouwde kennis, bijvoorbeeld vanuit de pilots, via een Dasboard, de voorstellen die daarin staan, delen. Vooruitlopend op de tussenevaluatie in 2024 kunnen we daarover van gedachte wisselen met elkaar. Ik ben bereid dat project ook met u in te vullen. Ik kijk wat een reële termijn is en daarop zal ik een tijdslijn in beeld brengen, zodat we met zijn allen het gevoel hebben dat we goed aan het stuur zitten.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Cardol.

Statenlid **CARDOL** (GL): Dank aan de gedeputeerde voor deze toezeggingen. Daar komen we een eind mee. Wat ik nog mis is dat wij nadrukkelijk vragen om niet alleen naar de KRW te kijken, maar ook naar de Omgevingswetgeving. Dat was mijn opmerking. In de nieuwe Omgevingswetgeving zitten nieuwe mogelijkheden. Mijn vraag is om de komende tijd te kijken wat in het kader van Omgevingswetgeving en de Omgevingsverordening de mogelijkheden zijn om voor de KRW extra stappen te zetten. Breng die stappen in kaart en neem de Staten daarin mee. Ik wil de tijdsdruk erop houden, in de zin dat het in ieder geval in deze Statenperiode nog tot iets zou moeten leiden. Kunt u dat toezeggen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dan moeten we straks even kijken, of we elkaar goed begrijpen. Het gevaar is als u zegt: Er zijn wat mogelijkheden die de Omgevingswet straks biedt. Dat gaat leiden tot een kop op landelijk beleid. In deze collegeperiode hebben we afgesproken dat we geen kop op landelijk beleid zetten. Sterker nog. Daar waar we het hadden, zijn we bezig om dat af te schaffen. Die discussie hoef ik niet opnieuw met u te gaan voeren. U vraagt om het inzichtelijk maken van een tijdspad en de mogelijkheden. U vraagt op dit ogenblik niets meer. U vraagt om het inzichtelijk maken van de mogelijke stappen. Daartoe ben ik bereid.

Statenlid **CARDOL** (GL): Dat lijkt me op dit moment voldoende. Dan is het niet nodig om een motie in te dienen. U zegt dat we in het coalitieakkoord de afspraak hebben gemaakt: Geen kop op landelijk beleid. Als ik aan u vraag om nog binnen deze periode een lijst aan te leveren en ideeën op tafel te leggen, dan heb ik niet de illusie dat we in deze collegeperiode die kop op het landelijk beleid nog gaan zetten. Nogmaals, in de Omgevingswet zijn die mogelijkheden er. Misschien moeten we daar in de volgende college onderhandelingen aandacht aan besteden. Dan is het fijn als we alvast inzicht hebben in de mogelijkheden. Dat zegt u nu aan mij toe.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Late we dat gewoon inzichtelijk maken. Ik denk dat het handig is dat we dit, wat we zojuist bespraken, wat nader preciseren, zodat we in de verdere uitwerking niet tegenover verrassingen komen te staan. Dat doet nu met de behandeling van het RWP niets af aan de effectiviteit ervan. Laten we kijken hoe we de mogelijkheid en onmogelijkheid kunnen laten meelopen met de toezegging die ik zojuist gedaan heb. Dan bedoel ik ook de toezegging in relatie tot de andere maatregelen met betrekking tot de KRW, het Dashboard et cetera.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer De Wit.

De heer **DE WIT** (VVD): Als we het dan over de verkenning van de mogelijkheden gaan hebben, dan zou ik er wel voor willen pleiten dat die breder zijn dan alleen de mogelijkheden die ontstaan vanuit de Omgevingswet. Kan de gedeputeerde daarover wellicht iets zeggen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik begin met het opleveren van een document van hoe het college er naar kijkt. Dit werkt het beste als we dit met een zo breed mogelijk draagvlak verder kunnen brengen. Er moet geen verdeeldheid zijn over de wijze van uitwerken van zaken die we met elkaar moeten gaan doen. Ik zet de eerste stap door inzichtelijk te maken: Heb ik u goed begrepen als Staten en is dit waarover we het met elkaar moeten hebben? Daar neem ik geen maanden de tijd voor.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Nu de gedeputeerde toch wat gaat toezeggen, dan heb ik ook nog een vraag. Hoe gaan we nu met stikstof om? De kranten staan er vol van. Misschien kunt u de stikstofaanpak ook meteen meenemen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Stikstof zit in een andere portefeuille van een andere portefeuillehouder. Het onderwerp wordt binnen een ander dossier behandeld. Het is verstandig om het daar te laten. Hetzelfde geldt voor de motie voedselbossen. Collega Rommel zal daarop reageren.

De stortplaatsenmotie is overbodig. We weten en meten al veel. Naar ammonium wordt nu nog nader onderzoek gedaan.
Er is een vraag gesteld over de OD door D66. We zijn daarover in gesprek. Dat laten we meelopen in de Planning & Controlcyclus. Bij de begroting komt dat weer terug.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Als de provincie het inderdaad zo goed in beeld heeft wat er op stortplaatsen gebeurt, dan zou ik graag willen weten hoe het komt dat er zo vaak bij stortplaatsen geconstateerd wordt dat er sprake is van vervuild water.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dat is een technische vraag, die ik op dit moment niet kan beantwoorden. Ik heb geen meetnet door de gehele provincie bij alle waterlichamen. Als u dat wilt weten, dan moet ik daarop apart terugkomen. Het doet niets af aan het advies over de motie.

Met name door het CDA zijn de nodige vragen gesteld. Die liggen niet op het terrein van de provincie. Voor alles met betrekking tot oppervlaktewater zijn in eerste instantie de waterschappen verantwoordelijk. Deze provincie heeft een goede relatie en samenwerking met de drie waterschappen, die in de provincie aanwezig zijn. We hebben veel overleg. Met de waterschappen kijken we of we de doelen synchroon kunnen brengen. Als u vraagt naar een schadefonds voor gedupeerde landbouwers als gevolg van wateroverlast, dan is die vraag in

eerste aanleg niet voor de provincie. Dit is een overmachtssituatie. Een ´Act of God´. De meeste zegen kwam van boven. De bui bleef hangen en trok niet over. Dit kon men niet voorzien. De klimaatverandering geeft ook nieuwe inzichten. Hier scheidt zich het verantwoordelijkheidsterrein van de provincie en van de waterschappen. U heeft iets gevraagd over ganzenvervuiling. Dat is de poepbacterie in het water. Daarvoor hebben we een subsidieregeling. Zo zijn er ook vragen gesteld met betrekking tot het Landbouwportaal. Wat gaan we doen? Wat doen we al? Het Landbouwportaal verleidt agrariërs tot het nemen van bovenwettelijke maatregelen. Ik ben blij en trots op onze provincie dat meer dan de helft van de boeren in Noord-Holland daar op de een of andere manier gebruik van maakt. In Utrecht en Zuid-Holland ligt die participatie aanmerkelijk lager. Daar staan de waterschappen als eerste voor aan de lat. Bovenop de gelden, die we in het verleden inbrachten, besteden we afgerond een miljoen euro extra aan het Landbouwportaal. Het zijn bovenwettelijke maatregelen, die vrijwillig genomen worden en die ook nog effect laten zien. Hoe mooi kun je het hebben? Er ligt nog de uitdaging om de andere helft daarvoor te enthousiasmeren. Het vereist permanenten inspanning van ons binnen dat Landbouwportaal om dat voor elkaar te krijgen. We kunnen de agrariërs er niet toe dwingen. Ook voor de landbouwers geldt dat mensen wel willen veranderen, maar niet veranderd worden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Koning.

Mevrouw **KONING** (CDA): Eigenlijk hoor ik u nu zeggen dat u steun gaat geven aan het Landbouwportaal. Hoe dan precies?

Gedeputeerde **LOGGEN**: We steunen het financieel. Het is een initiatief van de provincie en de waterschappen. Hollands Noorderkwartier is de showmaker in dezen. Wij participeren daarin. We hebben geen leidende rol. Vanuit het overleg stellen we middelen beschikbaar. Het Landbouwportaal heeft adviseurs in dienst. Als het binnen een regeling past, kunnen agrariërs er gebruik van maken. Ik denk dat het buitengewoon effectief is. Ik zie niet in wat daar nu stuk is, wat nu nog gerepareerd moet worden, bovenop hetgeen we daar nu al doen. Als het gaat over het verleiden van die andere helft, dan is dat een vraag die we in een eerstvolgend overleg kunnen stellen en of daaraan meer aandacht kan worden besteed.

Mevrouw **KONING** (CDA): Dank dat u dat in de toekomst blijft steunen.
Nog over de ganzen. U zegt dat er een subsidie voor is. Mijn oproep was dat de provincie nog harder inzet op beter beheer van die ganzen. Daar gaat uw collega over, maar het heeft wel te maken met watervervuiling. Vandaar dat ik de vraag bij u heb neergelegd.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Het is een van de vragen waarbij ik mezelf portefeuillehouder Financiën voel. Ook hier geldt dat ganzenbestrijding niet in mijn portefeuille zit. Het zit ook niet binnen de portefeuille Water. Voor het bestrijden van de effecten van de poepbacterie in het water is een subsidieregeling.

Een aantal partijen sprak over bewustwording. Hoewel het zeer belangrijk is, zou ik toch niet op de stoel van de waterleveranciers en waterbedrijven willen gaan zitten. Zij hebben daarop actief beleid. In een warme zomer krijgt u voorlichting en wordt u gevraagd terughoudend te zijn met watergebruik. Dat is prima beleid dat geen bijstelling behoeft.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer De Wit.

De heer **DE WIT** (VVD): Mijn vraag was een reactie op de beantwoording van technische vragen. Er wordt verwezen naar het Stimuleringspakket. De vraag is wanneer wordt verwacht dat het pakket concreet is uitgewerkt.

De heer **LOGGEN**: Ik kom er schriftelijk op terug.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ter verduidelijking. De vraag over bewustwording over watervraag en onze water voetafdruk was breder. Daar waar de waterbedrijver overgaan is 1% van ons waterverbruik. Dat is tijdens het symposium meegegeven door de wetenschapper van Universiteit Twente. 99% is dus niet het water dat uit de kraan komt. Het komt van elders. Vaak uit andere landen voor allerlei producten. Het zou mooi om te kijken waar u inspiratie voor verder beleid zou kunnen vinden. We zijn wereldleider in kennis over de water voetafdruk.

De heer **LOGGEN**: Met alle respect. Deze motie heeft een financiële component waarin niet is voorzien. De motie moet ik op basis daarvan ontraden. Voor het overige deel van bewustwording heb ik al geantwoord. Ik blijf bij het ontraden van deze motie.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het is geen motie. Het is een verzoek tot een gesprek met wetenschappers, die dit hebben aangeboden, omdat er een leemte zit.

De heer **LOGGEN**: Dit is geen taak van de provincie. De provincie kan niet de wereld verbeteren. U heeft ook een vertegenwoordiger in de Tweede Kamer. Dan hoort het op zijn minst op Tweede Kamerniveau gedaan te worden en niet alleen in Provincie Noord-Holland. Dan verwacht u iets van de provincie wat zij niet kan waarmaken.

De opmerking van CU over microplastics en het voorkomen daarvan. Collega's zijn er druk mee. Ik moet het antwoord schuldig blijven. Ik kom er nader op terug.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Het lijkt me goed om het onderwerp Voedselbos te laten bij waar het hoort, dus niet bij het Waterprogramma. Het is een sympathieke motie. We staan positief tegenover voedselbossen. We zijn geen bosprovincie, maar een weidevogelprovincie. We krijgen wekelijks aanvragen voor locaties om een voedselbos te realiseren. We kijken daar ook naar. De Groene Oase is een voedselbos waarbij we als provincie betrokken zijn. Via Groenkapitaal en crowdfunding worden er ook voedselbossen gerealiseerd. Een aantal daarvan valt onder de Green

Deal voedselbossen. De Houtrak kent u wellicht en Schellinkwoud is een mooi voorbeeld. We doen al het nodige. Ook via Groenkapitaal wordt al veel gedaan. In dat opzicht wordt de motie ontraden. Bij de Bossenstrategie, die nog wordt uitgewerkt, zullen we spreken over de voedselbossen en wat we daarmee doen. Namens mevrouw Zaal wil ik het voorbeeld van Agroforestry meegeven. Dat is opgezet via Natuur- en Milieufederatie. Het Louis Bolkinstituut geeft daaraan via een POP-subsidie aandacht. Er zijn vervolgvragen gekomen. Natuur- en Milieufederatie kreeg een vervolgopdracht. Ik wil het onderwerp voedselbossen graag nader bespreken bij de Bossenstrategie.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): De motie biedt grote kansen voor het RWP. Ik wil niet dat de gedeputeerde nu allerlei projecten gaat starten. Op aanvraag van ondernemers gebeurt het af en toe. Het zijn steeds dezelfde projecten die worden genoemd. Kan de provincie hierin wat actiever optreden? Al was het maar om te verkennen in welke gebieden in de provincie zulke voedselbossen geschikt zijn. Het helpt ondernemers om effectiever naar hun mogelijke project te kijken. Een soort van kaart opstellen, samen met experts, met gebieden die geschikt zijn. Wilt u daarnaar kijken?

Gedeputeerde **ROMMEL**: We kijken regelmatig met ondernemers naar waar mogelijkheden zijn. onder andere met De Herenboeren, die veel ervaring hebben met voedselbossen. Per project kijken we ernaar. Het kan niet overal en zeker niet grootschalig. We kunnen geen bossen gaan aanplanten in BPL. Dat is in strijd met onze weidevogels. Ik geef u mee: Kijk naar wat we al doen. We proberen zoveel als kan.

Tweede termijn:

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Dank aan de gedeputeerde voor de toezegging, die gedaan is om te onderzoeken welke mogelijkheden er nog meer zijn om die KRW-doelen dichterbij te halen.
U heeft ook een toezegging gedaan aan de CU met betrekking tot microplastics. Ik had een vraag gesteld over medicijnresten. Het zijn de waterleidingbedrijven die hebben aangegeven dat dit een groot probleem is. Ik ben benieuwd wat de gedeputeerde daaraan kan doen op de korte termijn.
Ik had een vraag gesteld over de toets die bij projecten moet plaatsvinden. Je maakt inzichtelijk bij de start van een project wat de effecten kunnen zijn op de waterkwaliteit.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank aan Gedeputeerde Staten voor de toezeggingen die zijn gedaan, ook voor GL, over de gereedschapskist die we hebben. Ik sluit me aan bij de vraag van D66 over het scherper kijken naar de toets KRW en de projecten die er zijn. Is dat haalbaar, of wordt het meegenomen in ons voorstel met GL om de instrumenten te verkennen?
De motie over voedselbossen biedt grote kansen voor water. Ik houd de motie aan, maar ik hoop dat Gedeputeerde Staten dit vaker integraal meenemen in het oplossen van waterproblemen.
Het amendement over belangenafweging: Dank aan het college voor het overlaten aan Provinciale Staten. Het lijkt me een inkoppertje. Het zegt: We zwemmen, varen en vissen in het water. Het

amendement maakt het inclusiever. We recreëren erin. Dan vergeet je ook de kanoërs et cetera niet. Het maakt het alleen maar beter. Mijn oproep richting de Staten is om dat vooral te steunen. De motie van vislood: Fijn dat de gedeputeerde dit gaat uitzoeken. Het gaat niet om mijn of iemands hobby. We hebben een loodprobleem. We kunnen dat probleem het beste nu op deze manier oplossen voor wat betreft de provincie. Ik zou graag willen dat de gedeputeerde inzet op een zo kort mogelijke termijn, dat er een onafhankelijk jurist naar kijkt. We moeten geen politieke verwijten maken. Het moet gewoon een juridisch stuk worden met afwegingen. Dat wordt gekeken naar wat bij andere gemeenten, waterschappen en provincies is gedaan, zodat we het in de commissie samen kunnen afwegen. In dat stuk wordt geen politieke sturing gegeven.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het is fijn dat de gedeputeerde een toezegging heeft gedaan om de pachtcontracten en de juridische mogelijkheden om lood te verbieden nog eens juridisch te bekijken. We hebben een motie achter de hand gehouden. We vinden ook dat er in het vrijwillige gebeuren iets dwingender te werk mag worden gegaan.

Motie 20/31-01-2022
Stop lood bij het hengelen
Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *er een Green Deal Sportvisserij Loodvrij bestaat, die tot doel had in 2021 het loodgebruik binnen de sportvisserij met 30% te reduceren;*
- *hengelsportverenigingen en Sportvisserij Nederland deze Green Deal allen van harte onderschrijven;*
- *zij op weinig overtuigende wijze aan hun leden adviseren geen lood meer te gebruiken tijdens het hengelen;*
- *er eind 2021 (ten opzichte van 2018) het loodgebruik in de sportvisserij niet met 30%, maar slechts met 17% gereduceerd werd;*
- *vislood nog steeds volop verkocht wordt en hengelaars heel veel vislood in bezit hebben;*
- *de meeste hengelaars bij het vissen de voorkeur geven aan lood boven loodvrije producten;*
- *het doel is om in 2027 een volledig loodvrije visserij gerealiseerd te hebben.*

Overwegende dat:

- *ook de Noord-Hollandse wateren vervuild zijn en vervuild worden door lood;*
- *lood voor vissen, mensen, andere dieren en planten een giftige stof is;*
- *het doel om in 2027 een volledig loodvrije visserij te hebben gehaald moet worden, maar nog liever eerder bereikt moet worden;*
- *er dus overtuigender manieren gevonden moeten worden om de hengelaars van hun vislood af te helpen en hen geen vislood meer aan te laten schaffen.*

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven:

- *hengelsportverenigingen te verzoeken een inleverpunt te realiseren voor het gratis inleveren van vislood;*
- *hengelsportverenigingen de opdracht te geven hun controleurs en boa's de onwenselijkheid van vislood te laten bespreken met hengelaars aan de waterkant;*

- *handelaars in hengelsportartikelen, zowel in winkels als webshops, een brief te sturen waarin de onwenselijkheid van handel in vislood overtuigend besproken wordt;*
- *als provincie Noord-Holland een overtuigende campagne op te zetten tegen het gebruik van vislood;*
- *zodoende het gebruik van en de handel in vislood af schaffen of tenminste radicaal te beperken.*

en gaat over tot de orde van de dag,

SP

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **DE WIT** (VVD): Ik loop de lijst van moties en amendementen af.
We zijn tegen de motie over gewasbeschermingsmiddelen van de SP. Nederland heeft al een goed toelatingsbeleid. Noord-Holland hoeft geen aanvullende initiatieven te nemen. Bovendien heeft de SP nog altijd geen alternatief voor de agrariërs.
We stemmen tegen de motie over stortplaatsen. We hebben gehoord dat die motie overbodig is.
In lijn met mijn inbreng in eerste termijn zullen we tegen de motie van de SP over vislood stemmen. We geloven dat de sector de doelen van een visloodvrije hengelsport al wil nastreven. De VVD acht deze motie dan ook niet nodig.
De motie visrechten verbod van de PvdD: We kunnen leven met de toezegging van de gedeputeerde. Als de motie in stemming wordt gebracht, dan zullen we tegen stemmen.
De motie over projecten die de KRW schaden lijkt ons een wat omslachtig proces. We nemen als provincie al voldoende initiatief om water als 'RO-instrument', als leidend principe te zien. Derhalve zullen we tegen de motie stemmen.
We zijn tegen het amendement. De huidige tekst vinden we passend. Juist om te laten blijken dat de sportvisserijsector de ambities om loodvrij te hengelen omarmt.
Als ik het goed heb begrepen is de motie over voedselbossen aangehouden. Als dat niet het geval is, zullen we tegen stemmen. De VVD heeft geen doel om gangbare landbouw te vervangen door voedselbossen. We hebben net gehoord, dat de provincie, als er initiatieven komen uit de markt, openstaat voor een gesprek. Dat is wat ons betreft afdoende.

De heer **KLEIN** (CU): We willen de gedeputeerde bedanken voor zijn toezegging rondom de verkenning naar hoe het gebruik van vislood kan worden tegengegaan. De moties zijn voor ons niet meer nodig.
Ook dank voor de toezegging om ons te betrekken bij de voortgang van initiatieven om extra vaart te zetten achter de aanpak van een aantal wateren om te voldoen aan de KRW-richtlijnen. We kijken er naar uit. We zien ook uit naar wat de provincie doet om het gebruik van microplastics tegen te gaan en het verspreiden hiervan in water.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): We zijn blij met de toezeggingen die de gedeputeerde heeft gedaan.
De motie over de KRW-doelen in relatie tot de Omgevingswet wordt niet in stemming gebracht.
De gedeputeerde is niet ingegaan op mijn woordvoering aangaande de brede strook die zou moeten worden vrijgehouden bij de primaire waterkeringen. Wil de gedeputeerde daarop

misschien nog reageren? Ik maak me er zorgen om, omdat het zo expliciet in het Waterprogramma staat en er in Den Helder toch zeer vastomlijnde ideeën over zijn.

Reactie Gedeputeerde Staten in tweede termijn:

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik kan mevrouw Jellema geruststellen als het gaat over de brede strook. Er wordt altijd gekeken naar de waterveiligheid en klimaatadaptatie. Daar zijn de waterschappen en de provincie bij betrokken. Voor zover ik dat kan overzien, worden daar geen risico's genomen die daaraan afbreuk kunnen doen. Bij dat project in Den Helder is het waterschap goed aangehaakt. Voor zover mijn informatie strekt is ook Rijkswaterstaat goed aangehaakt.
De opmerking van D66: We hebben een watertoets, waarin moet worden aangetoond welk effect bouwplannen hebben op waterveiligheid, hittestress en al die zaken. We werken aan een artikel om te kijken of we dat kunnen uitbreiden met waterkwaliteit. Er wordt naar gekeken.
Ik zie geen behoefte om meer toe te zeggen aan de PvdD dan ik tot op heden richting de coalitie heb gedaan. Daarmee lopen we al vooruit op wat we nog gaan doen. We gaan in 2024 een tussenevaluatie doen. Het Rijk komt nog met maatregelen. We gaan nu inzichtelijk maken, met een tijdslijn, wat we nog zouden kunnen doen. Wat betekent de vraag die daarin is gesteld? We gaan daarmee aan de slag. Over de exacte vorm gaan het nog hebben met elkaar.
Ik zou niet weten wanneer ik in deze Staten politieke sturing heb gegeven aan mijn beleid. Het is beleid dat voortkomt uit een coalitieakkoord, dat is gesloten door vier partijen. Ik herken niet wat Statenlid Kostic daarover heeft gezegd. De vraag die ze stelt om dat met die partijen te gaan doen. Er zit geen financiële dekking onder. Waar geen financiële dekking is, ben ik niet voornemens om dat te gaan doen.
Van de nieuwe motie van de SP word ik wel een beetje verdrietig, na de behandeling in de commissie en vanavond in de Staten en daar waar het gaat over de mogelijkheden en de verantwoordelijkheden van de provincie. We krijgen dan een motie voorgelegd, die voor een belangrijk deel gaat over iets waar de provincie niet over gaat. We zouden met visverenigingen in overleg moeten gaan om inzamelpunten te beleggen. Wij zouden opdracht moeten geven om de boa's te laten controleren. Dat is geen taak van de provincie. Er worden meer van dergelijke zaken genoemd door de SP. Misschien mag ik dan ook vragen aan de SP-fractie om zich nu eens te verdiepen in waar de provincie wel over gaat, waar haar verantwoordelijkheden liggen en waarin haar realisatiekracht zit. De nieuwe motie van de SP wordt ontraden.

De **VOORZITTER**: Dat was de beantwoording in tweede termijn vanuit het college. Ik kom tot een afronding van deze beraadslagingen over voordracht 4.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): We houden de motie over vislood aan, vanwege de toezegging om uit te zoeken hoe zo een verbod juridisch mogelijk is.

De **VOORZITTER:** Motie 19 wordt aangehouden. Dan zijn de beraadslagingen over dit agendapunt afgesloten. De stemming over het Regionaal Waterprogramma vindt straks plaats in de besluitvormende vergadering.

11a. Bekrachtiging PS besluiten in het kader van Tijdelijke wet digitale Beraadslaging en besluitvorming (Voordracht 10-2022)

De **VOORZITTER**: Hierover is vanochtend in het Presidium gesproken. Een spreker heeft zich aangemeld.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Het is een herhaling van het punt dat ik hedenochtend maakte in het Presidium. Het lijkt me goed om dat hier ook even te noemen. Het gaat ons om motie 96-2020, die het in krappe meerderheid niet heeft gehaald. Als iedereen had mogen stemmen dan had de motie het mogelijk wel gehaald. De motie heeft grote impact op gemeente Wormerland en het collectief bebouwen van het ijsbaanterrein. Ik heb u vanmorgen goed gehoord. U heeft aangegeven dat uw collega, de heer Loggen, in gesprek is met de gemeente en daarbij deze motie niet meeneemt. Er is dus nog alle ruimte om dan wel, dan niet te bouwen op die locatie. De uitslag van de stemming, zoals die is geweest, wordt niet actief meegenomen in de gesprekken.
We wachten graag af waar de gedeputeerde mee komt.

De **VOORZITTER**: Dat is precies hetgeen we vanochtend in het Presidium hebben besproken. Ik zie gedeputeerde naast mij ook instemmend knikken en eigenlijk uw stelling beantwoorden. Dat betekent dat we dat hiermee hebben vastgelegd.

Verder zijn er geen andere Statenleden die zich voor dit agendapunt hebben aangemeld.
In de besluitvormende vergadering kunnen we hierover gaan stemmen.

Ik schors de vergadering voor een wisseling van woordvoerders. Dan gaan we daarna over naar agendapunt 12.

Schorsing van 21.38 tot 21.41 uur.

12. Vragenuur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. We zijn aangekomen bij agendapunt 12, het vragenuur.
Conform artikel 46 van het Reglement zijn tijdens het vragenuur geen interrupties toegestaan. Er kunnen geen moties worden ingediend.

De fractie van de PvdD diende vragen in over het gebruik van stikstofruimte, die er niet is.
De fractie D66 heeft vragen met als onderwerp ‘Bescherming groene stroomopwekking van burgers’.

Statenlid **ZOON** (PvdD): Rond het jaar 2000 stopte het bedrijf Brokking in Wormerveer en werd het overgenomen door een vastgoed ondernemer. In de jaren daarna wonen er zelfs nog tientallen mensen in het pand, maar uiteindelijk treedt het verval in en stort het gebouw in.

Dit is de situatie waaruit gewerkt wordt aan herbestemming. De wethouder noemt het "lege panden en braakliggende terreinen nieuw leven inblazen". Dan wordt aan de provincie gevraagd om mee te denken over de benodigde Stikstofruimte, want op zo'n 200 meter ligt een zwaar stikstofgevoelig en -overbelast natuurgebied, met trilvenen en veenmosrietland.
Gedeputeerde Staten komen met, zoals in NRC staat beschreven, met geitenpaadjes. De benodigde stikstofruimte wordt gezocht in de milieuvergunninghistorie van de gemeente Zaanstad. Daarover heb ik de volgende vragen: Klopt het dat stikstofruimte gevonden is voor de bouw van de woningen in de slapende Hinderwetvergunning uit 1976? Klopt het dat bij intern salderen geen sprake mag zijn van een slapende vergunning, maar dat hiervan wel gebruik is gemaakt? Bent u bereid om de betreffende Wet Natuurbescherming-vergunning níet te verlenen? Zijn de provinciale stikstofregels te complex geworden in de uitvoering? Kan er een overzicht gegeven worden van toestemmingen van GS voor activiteiten die gebruikmaken van intern salderen en kan daarbij worden aangegeven waar de stikstofruimte is gevonden?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Het zijn wat technische vragen. Ik wil de beantwoording ook nog wel schriftelijk nasturen. In de volgende commissievergadering spreken we over het onderwerp. Dan heb ik ook minister Van der Wal gesproken en weet ik meer over het Regeerakkoord. Dat wil ik alvast meegeven. De berichtgeving laat zien dat het met het aantreden van het Kabinet nog niet opgelost is.
De Hinderwetvergunning uit 1976 is geen slapende vergunning. De referentiesituatie is op grond van de Wet Natuurbescherming inderdaad gevonden in die Hinderwetvergunning. Toen we de beleidsregel intern en extern salderen invulden hebben we inderdaad gesteld dat er geen gebruik gemaakt kan worden van een slapende vergunning. Een slapende vergunning betekent dat je een vergunning hebt en je daar weer activiteiten wilt uitvoeren dat je dan een nieuwe vergunning, zoals een bouwvergunning, moet aanvragen. In dit geval was daarvan geen sprake. Er was dus ook geen sprake van een slapende vergunning. De gebouwen van de fabriek stonden er nog. Toen in 2016 een overeenkomst werd gesloten, toen was de fabriek er en kon er gebruik worden gemaakt van die vergunning. Daarna is een deel van de fabriek gesloopt.
Op de vraag of Gedeputeerde Staten voornemens zijn de Wnb-vergunning niet te verlenen, is het lastig antwoorden. De Raad van State heeft gezegd dat voor intern salderen geen vergunning meer nodig is. Dat betekent dat wij daarover geen zeggenschap meer hebben. Dat was een uitspraak in de Logtsebaan. Het enige wat nog wel kan, wanneer een vergunningsaanvraag wordt gedaan, dat een positieve weigering wordt gegeven. Daarmee wordt aangegeven dat er geen vergunning meer wordt afgegeven en dat die ook niet nodig is.
De Omgevingsdienst Noord-Holland Noord en IJmond zullen nog wel de referentiesituatie controleren om te weten of die fabriek er nog stond. Door onderzoek van de OD kon worden aanschouwd dat de fabriek nog in stand was. Ze gaan er wel extra naar kijken. Intern salderen wordt voornamelijk gevormd door jurisprudentie.
We drongen er regelmatig bij het Rijk op aan om de vergunningverlening voor intern salderen weer verplicht te stellen. Dat zullen we in het overleg met de minister ook weer aanvoeren, om te vernemen of deze minister daartoe wel bereid is. Het zou ons helpen.

Zijn de provinciale stikstofregels te complex geworden in de uitvoering? De beleidsregels omvatten alleen extern salderen. Intern salderen hebben we moeten aanpassen. Die regel hebben we uit de beleidsregel moeten halen, vanwege de uitspraak over de Logtsebaan.
Extern salderen is op zichzelf helder en toepasbaar. We zullen er de komende tijd extra aandacht aan besteden, ook provinciaal. We moeten rekening houden met jurisprudentie. Op basis van jurisprudentie moeten de beleidsregels worden aangepast. Dat maakt het minder inzichtelijk.
Er kan helaas geen overzicht worden gegeven, omdat we geen vergunningen meer afgeven voor intern salderen. We hebben daarin dus geen inzicht. Het enige inzicht hebben we in positieve weigeringen. De besluiten kunt u inzien via overheid.nl.
Technische vragen zullen schriftelijk worden beantwoord.

Statenlid **ZOON** (PvdD): In de beleidsregels intern en extern salderen van Noord-Holland staan nog steeds voorwaarden voor intern salderen vermeld, als toelichting. Het lijkt of onze huidige regels niet zijn opgeschoond.
De minister heeft zich uitgesproken over het NRC-artikel, dat juist Noord-Holland geitenpaadjes heeft opgezocht, terwijl ze juist niet de randen moet gaan opzoeken in het vergeven van vergunningen en het zoeken naar ruimte. Hoe is de reflectie van de gedeputeerde op de uitspraak van de minister?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik zal daar ook over spreken, want ik ben het daarmee niet eens. Er stond ook in het artikel dat we vergunningen hebben afgestoft. Dat is niet het geval. We hebben gewoon geen zeggenschap over intern salderen.
Wat u noemt, staat waarschijnlijk in de Handreiking? Daar worden inderdaad voorbeelden gegeven met betrekking tot intern salderen. Ik zal nakijken in hoeverre de Handreiking geactualiseerd moet worden.

De heer **KANIK** (D66): Noord-Holland is hard op weg om te verduurzamen. Dit is noodzakelijk, gelet op de klimaatopgave die de samenleving te wachten staat. Daarnaast hebben veel burgers te maken met hoge energierekeningen. Zonnepanelen bieden een belangrijke win-win situatie. Burgers kunnen een bijdrage leveren aan de groene stroomopwekking en hun eigen energierekening drukken. Niet onbelangrijk bij de huidige hoge gasprijzen. Daarbij kunnen zij rekenen op de overheid, die door middel van een salderingsregeling voor zonnepanelen veel burgers heeft geholpen om zonnepanelen aan te schaffen. Inmiddels heeft al bijna 20% van de Nederlandse huishoudens zonnepanelen op de daken, wat leidt tot een significante bijdrage in de groene stroomopwekking van burgers. Tussen 2020 en 2021 groeide het aantal huizen met zonnepanelen met 50%. Echter, op verschillende plekken in Nederland staat het huidige stroomnet door de sterk verhoogde vraag naar elektriciteit onder druk. Door te hoge spanning, vallen zonnepanelen op zonnige dagen uit. Dit leidt tot gemiste kansen: zowel voor de portemonnee van de burger als de klimaatopgave. Stroomnetbeheerder Liander heeft bij NOS aangegeven dat de druk op het elektriciteitsnet lastig bij te houden is voor netbeheerders. Door de beperkte capaciteit stelt het bedrijf dat het graag een snellere afbouw voor de gunstige regeling voorzonnepanelen ziet. Liander heeft eerder al aangegeven dat het een oplossing ziet in de thuisbatterij, terwijl blijkt dat dit economisch noch duurzaam een goed alternatief biedt voor

burgers met zonnepanelen. Volgens onze fractie wekt Liander hiermee de indruk dat burgers niet meer kunnen rekenen op de steun van de overheid in de opwekking van groene energie. Onze fractie bereiken geluiden vanuit de samenleving dat door deze opmerkingen van Liander, inwoners aan het twijfelen worden gebracht om zonnepanelen aan te schaffen. Wij zijn dan ook van mening dat de opmerking over het sneller afbouwen van de salderingsregeling het vertrouwen van de burger in de overheid als betrouwbare partner in de energietransitie schaadt. Omtrent de opmerkingen van Liander en de rol van de provincie als aandeelhouder van Alliander stel ik daarom namens de fractie van D66 Noord-Holland de volgende vragen:
Deelt de gedeputeerde het standpunt dat de provincie een betrouwbare partner moet blijken voor burgers die bij willen dragen aan de klimaattransitie en hoe beoordeelt de gedeputeerde de uitspraken van Liander in dit licht? Hoe ziet de gedeputeerde de positie van de provincie als aandeelhouder van Alliander inzake de opmerkingen van Liander omtrent het nog sneller afbouwen van de salderingsregeling? Ziet de gedeputeerde mogelijkheden om in gesprek te gaan met netbeheerders, om op die manier een betere afstemming in de communicatie over de energietransitie te bewerkstelligen? Vindt de gedeputeerde net als D66 dat oplossingen voor het netcongestieprobleem gezocht moeten worden in zaken die niet het draagvlak kunnen ondermijnen en daarmee de snelheid van de energietransitie kunnen vertragen?

Gedeputeerde **STIGTER**: Ik ben het met de heer Kanik volstrekt eens dat de salderingsregeling een groot succes is. Daar waar we in 2013 nog op de laatste plaats stonden in Europa als het gaat om de bijdrage aan zonne-energie, staan we inmiddels op de eerste plaats in Europa. 10% van elektriciteit halen we inmiddels uit zonne-energie. Dat is een immense prestatie. De salderingsregeling leverde daaraan een belangrijke bijdrage. Het nadeel van deze regeling is dat het alleen duurzame opwek stimuleert en niet bijvoorbeeld opslag, of eigen gebruik, of andere innovatieve oplossingen. Dat heeft ertoe geleid dat we inmiddels grote problemen hebben op het net. De kostprijs van zonnepanelen is enorm gedaald waardoor de stimulering die we jaren hebben gehad, minder nodig is. Het vorige Kabinet had al aangekondigd om dat te gaan afbouwen. Tegelijkertijd zijn we met elkaar een innovatief proces rondom de RES gestart.
In het RES proces is opgeroepen om te komen tot plannen. Ik deel wel de strekking van de vraag van de heer Kanik dat je daarmee zorgvuldig moet omgaan. Dat je een betrouwbare overheid moet zijn. Je moet een afbouw en tegelijkertijd stimuleren dat er opslag gaat komen geleidelijk in elkaar laten overlopen. Dat was de boodschap van Alliander naar buiten. De oproep was om tot een andere stimulering te komen om het draagvlak te behouden. Wat is blijven hangen is een afbouw van de salderingsregeling. De boodschap was genuanceerder en daar sta ik achter.
Als aandeelhouder heeft de provincie onlangs het besluit genomen om Alliander te helpen bij het uitbouwen van de energie infrastructuur, op een manier dat we er ook vanuit de provincie financiële baat bij hebben als aandeelhouder. Als beleidsparticipant hebben we contact met Alliander opgenomen en gevraagd wat de achterliggende gedachte was van de uitlatingen. Daaruit bleek die nuance wel. Alliander heeft vooral opgeroepen om te komen tot een andere stimulering, inclusief opslag en dat huishoudens op een andere manier energie kunnen opwekken en zelf kunnen gebruiken, of anderszins.
De derde vraag is of we in contact kunnen treden met de netbeheerders. Ik ben ongeveer op dagbasis in contact met de netbeheerders. Een uur geleden was ik hierover in gesprek. We voeren

een gezamenlijke lobby richting Den Haag. We vinden dat opslag onderdeel zou moeten uitmaken van de essay Plusplusregeling. Daar zit het grote gat, niet meer in het opwekken. Draagvlak is heel belangrijk. Het is funest als we enerzijds oproepen om zonnepanelen te plaatsen en dat we vervolgens nee moeten zeggen omdat er niet daadwerkelijk aangesloten kan worden. Daarom gaan draagvlakontwikkeling en uitbreiding van het net eigenlijk gelijk op. Ze hebben elkaar op dat punt ook nodig. Vandaar ook onze nadruk op opslag als onderdeel van de energietransitie en als onderdeel van de stimulering van huishoudens.

De heer **KANIK** (D66): Nog een korte aanvullende vraag. Liander roept op tot batterijen binnenshuis, dus iedereen apart. Wordt gedacht aan oplossingen voor bepaalde buurtbatterijen of iets in die trant? Die zullen efficiënter zijn dan iedereen apart een batterij in zijn of haar huis.

Gedeputeerde **STIGTER**: We doen een oproep voor brede, innovatieve oplossingen. Vorige week hadden we een gesprek met gemeenten om te komen tot meer collectieve opslagsystemen, met name rondom bedrijventerreinen. Dat zal een belangrijke opgave zijn. Onze boodschap richting het Rijk en richting netbeheerders is: Doe beide. Kom met een op een oplossingen voor huishoudens en probeer het daar waar mogelijk in een collectieve vorm te gieten.

De **VOORZITTER**: Dank voor de antwoorden. Ik ga ervan uit dat hiermee de vragen voldoende zijn beantwoord.

13. Beraadslaging Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten)

Er zijn geen actualiteiten ingediend.

14. Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag

De **VOORZITTER**: Er zijn drie moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend.
Ik begin met de motie VOD ‘Milieuverontreiniging onderscheiden van duurzaamheidsdoelen Tata Steel’. Het woord is aan gedeputeerde Olthof.

Gedeputeerde **OLTHOF**: De motie wordt ontraden. Het uitgangspunt en het handelingskader is namelijk de Milieuwetgeving. Maatregelen vanuit de Milieuwet komen ten gunste aan het klimaat. De klimaatambitie die we hebben met elkaar en de transitie naar groen staal komen uiteindelijk ook ten goede aan het milieu. De maatregelen komen ten goede aan gezondheid. Daar zien we nog wel een hiaat. We spraken daarover al eerder met de Staten. In de milieuregelgeving vinden we niet altijd een goede match met de gezondheid, die we ook nastreven met elkaar. Klimaat en milieu versterken elkaar om beide ambities met elkaar mogelijk te maken, maar bovenal om gezondheidswinst in de regio te boeken.

De **VOORZITTER**: Dan is er een motie VOD, ingediend door de PVV, met als titel ‘Samenleving open zonder beperkingen’. Die zal ik vanaf deze plek zelf adviseren. De motie wordt ontraden.

Dat zal u waarschijnlijk niet verbazen. We hebben eerder soortgelijke moties VOD langs deze Staten gehad. We houden ons aan de landelijke regelgeving. Een oproep als deze is daarmee ongewenst. We ontraden deze motie omdat de provincie conform voorgeschreven landelijk beleid handelt. Dat wil niet zeggen dat we geen compassie hebben met cultuur en ondernemers. Die signalen geven we ook af, maar we houden ons wel aan landelijk beleid.

Dan is er een motie VOD ingediend door Liberaal Noord-Holland, met als titel 'Fractiebudgetten' We hebben dit onderwerp ook eerder besproken in het Presidium. Daar was sprake van bij de splitsing van Forum voor Democratie en JA21. Toen zag het Presidium geen aanleiding om de regels op korte termijn aan te passen. Er is wel besloten om voor het einde van deze Statenperiode in bredere zin te kijken naar de mogelijke aanpassing van de regels voor onder andere spreektijden en fractievergoedingen bij splitsingen binnen een fractie. Daar wil ik me graag aan houden. Ik ontraad ook deze motie VOD.

15. Sluiting

De **VOORZITTER**: Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de beraadslagende vergadering. Straks sluit ik de beraadslagende vergadering. Vervolgens zal ik online de besluitvormende vergadering openen, zodat we daarna met de stemmingen kunnen beginnen.
Ik sluit de beraadslagende vergadering. Dank u wel.

Sluiting 22.02 uur

Provincie Noord-Holland

Provinciale Staten

Notulen -VASTGESTELD-

Besluitvormende vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	31 januari 2022
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	dhr. M. Admiraal
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), mw. S. Becker (GL), dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. G. Van Geffen (Liberaal Noord-Holland), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), Statenlid J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. J.J.A.M. van Hooff (PVV), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. M.C.A. Klein (CU), Statenlid R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mülder (D66), dhr. A.J.M. Muurlink (PvdA), mw. A. Nanninga (JA21), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), Statenlid T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), Statenlid F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu),

Agenda **Paginanummer**

1	Opening en mededelingen	**3**
2	Vaststelling agenda	**3**
2.a	Afscheid Statenlid fractie PVV (vond in de beraadslagende vergadering plaats)	**3**
2.b	Beëdiging en installatie Statenlid fractie PVV en tijdelijk Statenlid fractie GroenLinks (vond in de beraadslagende vergadering plaats)	**4**
3.a	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	**4**
3.b	Lijst geheimhouding PS (vond in de beraadslagende vergadering plaats)	**4**
4	Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergaderingen van 13 december 2021	**4**
5	Vaststelling Strategische Statenagenda	**4**
6	Vaststelling lijst ingekomen stukken	**4**
7	Voortgangslijst van moties	**4**
8	Voorlopig aangemerkt als hamerstuk:	**4**
8.a	Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam Voordracht 01-2022	**4**
8.b	Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG Voordracht 02-2022	**5**
8.c	Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing	

		beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland Voordracht 03-2022	**5**
	8.d	Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025 Voordracht 05-2022	**5**
	8.e	Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021	**5**
	8.f	Tarieventabel 2022; Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 van het Fonds - Voordracht 08-2022	**5**
	8.g	Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning Voordracht 11-2022	**5**
	9	Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief Voordracht 06-2022	**5**
	10	Datacenterstrategie Noord-Holland Voordracht 07-2022	**7**
	11	Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027. Voordracht 04-2022	**9**
	11a.	Bekrachtiging PS besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming - Voordracht 10-2022	**10**
	12	Vragenuur (vond in de beraadslagende vergadering plaats)	**11**
	13	Stemming moties Actualiteiten (indien deze zijn ingediend)	**11**
	14	Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag	**11**
	15	Sluiting besluitvormende vergadering	**12**

1. Opening en mededelingen (*Opening 22.14 uur)*

De **VOORZITTER:** Dames en heren, welkom. Ik open de besluitvormende online vergadering. Dan welkom aan de Statenleden die aanwezig zijn in de online vergadering en aan alle belangstellenden die ons via de website volgen. Er zal online digitaal worden gestemd over alle ingediende moties, amendementen en de besproken voordrachten van vandaag.
Iedereen is ingelogd in MS Teams. Daardoor kunnen we het quorum vaststellen. U zult dan ook geen vertraging hebben in hetgeen ik zeg. De vertraging op de website is soms wel een minuut.
U bent ook ingelogd in het stemsysteem van NotuVote. Er is iemand van Notubiz aanwezig. Als het ergens niet goed gaat dan kunt u dat middels de chat van MS Teams aangeven.
Ik verzoek degenen die online aanwezig zijn om de microfoon te dempen en de camera's zoveel mogelijk uit te schakelen. Dat geldt natuurlijk ook voor de mobiele telefoons.
Als u een stemverklaring wilt afleggen dan zult u in beeld worden gehaald. Houdt u er dan rekening mee dat u live in de uitzending bent. Alles wat u in de achtergrond heeft dan is dat zichtbaar. Als u geen headset gebruikt, wat ik u sterk wil adviseren, beperkt u dan zoveel mogelijk de achtergrondgeluiden.
Er is een bericht van verhindering van de heer Baljeu (Fractie Baljeu). Dat betekent dat er 54 Statenleden zijn ingelogd. Er kunnen vandaag 54 geldige stemmen worden uitgebracht.
Mocht u, om welke reden dan ook, de online Statenvergadering verlaten, meldt het dan zo spoedig mogelijk aan de griffie, zodat we rekening kunnen houden met het aantal uit te brengen stemmen.

Er wordt dus digitaal gestemd, behalve als een Statenlid verzoekt om hoofdelijke stemming. U kunt de digitale stemming terugvinden op de website waar deze vergadering live wordt uitgezonden. Dan ziet u bij het betreffende agendapunt de uitslag van de stemming terug.

Na een proefstemming blijkt dat het systeem functioneert.

2. Vaststelling agenda

De **VOORZITTER**: In een online vergadering wordt geen primus vastgesteld. Een eventuele hoofdelijke stemming zal plaatsvinden op volgorde van fracties. Daar hebben we een addendum bij het Reglement van Orde voor digitaal vergadering voor vastgesteld.
Wenst iemand over de agenda die voorligt nog het woord? Nee, dan is de agenda vastgesteld.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): We houden motie 17 aan.

De **VOORZITTER**: Motie 17 'Extra scherp kijken naar projecten die KRW-doelen kunnen schaden', ingediend door de PvdD en de SP, is aangehouden.

2.a Afscheid Statenlid fractie PVV.
(vond in beraadslagende vergadering plaats)

2.b Beëdiging en installatie Statenlid fractie PVV en tijdelijk Statenlid fractie GroenLinks.
(vond in beraadslagende vergadering plaats)

3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er zijn geen geheime stukken ter bekrachtiging ingekomen.

3b. Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: De lijst geheimhouding PS is vanochtend behandeld in de beraadslagende vergadering.

4. Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergaderingen van 13 december 2021

De **VOORZITTER**: Door de griffie zijn tot op heden geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand over de notulen nog het woord? Zo niet dan zijn de notulen vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Ik constateer dat niemand het woord wenst te voeren. Dan is de Strategische Statenagenda vastgesteld.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken

De **VOORZITTER**: Over de lijst van ingekomen stukken zijn door de griffie geen opmerkingen ontvangen. Ik constateer dat niemand het woord wenst te voeren. Dan is de lijst ingekomen stukken vastgesteld. Voor wat betreft de afdoening van de brieven is conform het voorstel van het Presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Over de lijst van moties zijn geen opmerkingen ontvangen. Ik constateer dat niemand het woord verlangt. Dan stel ik voor de lijst vast te stellen.

8. Voorlopig aangemerkt als hamerstuk

De **VOORZITTER:** Het Presidium heeft u geadviseerd de hierna te noemen voordrachten als hamerstuk te behandelen.

8.a Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam
Voordracht 01-2022

8.b Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG
Voordracht 02-2022

8.c Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland
Voordracht 03-2022

8.d Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025
Voordracht 05-2022

8.e Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021
Voordracht 09-2022

8.f Tarieventabel 2022; Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 van het Fonds
Voordracht 08-2022

8.g Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning.
Voordracht 11-2022

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

De heer **VAN HOOFF** (PVV): Met betrekking tot agendapunt 8a zal de PVV tegen stemmen. Onze fractie kan niet instemmen met het voorliggende besluit, kijkende naar de duurzaamheidssaus die over het concept is gegoten, de vrijheidsbeperkende maatregelen inzake automobiliteit en het ogenschijnlijk ontbreken van realiteitszin inzake de woningbouwopgave en de rol van massa-immigratie daarin.

De **VOORZITTER**: Dat betekent dat de PVV geacht wordt tegen agendapunt 8a (voordracht 1) te hebben gestemd.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): De stemverklaring betreft ook agendapunt 8a, Verstedelijkingsconcept, voordracht 1. Wij worden wel geacht voor te hebben gestemd met uitzondering van de passages over de robuuste ontwikkeling van de luchthaven Schiphol. Wij zien meer in een kleine efficiënte luchthaven.

De **VOORZITTER**: Dan zijn de besluiten behorende bij de agendapunten 8a tot en met 8g aangenomen, met inachtneming van de stemverklaringen en aantekeningen, die zojuist zijn gemaakt.

9. Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief
Voordracht 06-2022

De **VOORZITTER**: Er zijn moties ingediend. Als eerste brengen we in stemming motie 4, met als titel ‘Motie Mobiliteit; Modal Shift voor leefbaarheid langs de N203’.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD: Ik houd motie 6 aan, omdat de gedeputeerde heeft aangegeven voorzichtigheid te betrachten. Ik houd de motie wel op zak voor als het plan eventueel richting de realisatiefase gaat.

De **VOORZITTER:** Motie 6 is aangehouden.

Dan breng ik nu in stemming motie 4 'Modal Shift voor leefbaarheid langs de N203'.
Met 34 stemmen voor en 20 stemmen tegen is motie 4 aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CDA, FvD, Liberaal N-H, PVV en VVD.

Dan breng ik in stemming motie 5 'Versterk natuur en cultuurwaarden los van plannen voor asfalt', ingediend door PvdD, CU en de SP.
Met 46 stemmen tegen, 7 stemmen voor en 1 onthouding is motie 5 verworpen. Voor hebben gestemd: CU, PvdD en de SP. Onthouding door 50PLUS/PvdO.

Motie 6 is aangehouden.

Dan komen we bij motie 7 'Innovatieve mogelijkheden ter beperking van overlast', ingediend door JA21, 50PLUS/PvdO en de VVD.
Wenst iemand een stemverklaring of aantekening te maken?

De heer **HOOGERVORST** (SP): De ideeën die in de motie worden beschreven, zijn heel sympathiek. We staan daar in principe ook wel achter, maar het indienen van de motie gaat ervan uit dat het project Landschapsplan zal worden uitgevoerd. Dat vinden we op dit moment een flinke stap te ver. Vandaar dat we tegen stemmen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Wij stemmen juist voor, vanwege de aanpassing die door de indiener is gedaan met de toevoeging van de woorden 'eventuele realisatie'. We stemmen daarom wel voor deze motie.

De **VOORZITTER**: Ik sluit de stemming over motie 7.
Met 43 stemmen voor en 11 stemmen tegen is motie 7 aangenomen. Tegen hebben gestemd: CDA, PVV en de SP.

Motie 8 'Notulen Provinciale Statenvergadering bij stukken minister', ingediend door de CU, PvdD en de SP.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening?

Statenlid **KOCKEN** (GL): Geenzins bedoeld als enige twijfel aan de intenties van Gedeputeerde Staten, maar toch ook om te voorkomen dat wij de indruk zouden willen wekken dat wij dat, wat hier besproken wordt, geheim zouden willen houden, zullen we voor deze motie stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik breng motie 8 in stemming. Ik sluit de stemming.

Met 36 stemmen tegen en 18 stemmen voor is motie 8 verworpen. Voor hebben gestemd 50PLUS/PvdO, CU, DENK, GL, PvdD en de SP.

Dan breng ik nu in stemming Voordracht 6 ‘Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief’.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan breng ik de voordracht in stemming.

Met 47 stemmen voor en 7 stemmen tegen is voordracht 6 aangenomen. Tegen hebben gestemd: CU, PvdD en de SP.

10. Datacenterstrategie Noord-Holland
Voordracht 07-2022

De **VOORZITTER**: De heer Van Gilse (VVD) onthoudt zich bij dit agendapunt van stemming. Er worden dus 53 geldige stemmen uitgebracht.

Allereerst breng ik in stemming amendement 1 ‘Tegengaan lichtoverlast datacenters’, ingediend door de CU. Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Ik doe het in één batch. Met uitzondering van motie 10, zullen we tegen alle voorstellen stemmen, die zijn ingediend bij de Datacenterstrategie. Al deze voorstellen gaan ervan uit dat er meer datacenters kunnen komen. Daar is de SP tegen.

De **VOORZITTER**: Dat was in een keer een antwoord voor alle amendementen en moties.
Ik open de stemming over amendement 1.

Met 1 onthouding, 48 stemmen voor en 5 stemmen tegen is amendement 1 aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, Liberaal N-H en de SP.

De amendement 2 en 3 zijn ingetrokken.

Ik breng in stemming motie 9 ‘Hyperscales’, ingediend door de VVD, D66, JA21 en Liberaal N-H. Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan is de stemming geopend.

Met 34 stemmen voor, 18 stemmen tegen en 2 onthoudingen is motie 9 aangenomen. Tegen hebben gestemd: GL, PVV, PvdD en de SP en onthouding van stem van 50PLUS/PvdO.

Dan breng ik in stemming motie 10 ‘Zorgen om Hyperscales’, ingediend door GL, PvdA, JA21 en de CU. Ik constateer dat niemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening wenst.
Met 1 onthouding, 28 stemmen voor en 25 stemmen tegen is motie 10 aangenomen. Tegen hebben gestemd: VVD, 50PLUS/PvdO, CDA, D66, Liberaal N-H, PVV en de PvdD.

Dan breng ik in stemming motie 11 ‘Secundair ruimtebeslag datacenters meewegen’, ingediend door FvD, PVV en PvdD.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet dan breng ik motie 11 nu in stemming.

Met 1 onthouding, 37 stemmen tegen en 16 stemmen voor is motie 11 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, JA21, PVV en de PvdD.

In stemming wordt gebracht motie 12 ‘Geen nieuwe datacenters voordat de energieleveringszekerheid op orde is’, ingediend door FvD.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan is de stemming over motie 12 geopend.

Met 1 onthouding, 45 stemmen tegen en 8 stemmen voor is motie 12 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD en de PVV.

Dan motie 13 ‘Restwarmte’, ingediend door JA21.
Verlangt iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): D66 zal voor deze motie stemmen, met de opmerking dat het soms kan voorkomen dat restwarmte niet kan worden gebruikt, omdat een datacenter mogelijk op een locatie wordt gevestigd, waar dat moeilijk af te voeren is. We willen graag de opmerking maken dat dit er dan niet toe moet leiden dat een datacenter dan niet geplaatst kan worden.

De **VOORZITTER**: Ik zie verder geen andere Statenleden die een stemverklaring wensen af te leggen. Ik breng motie 13 in stemming.

Met 1 onthouding, 48 stemmen voor en 5 stemmen tegen is motie 13 aangenomen. Tegen heeft gestemd: de SP.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE**: Ik heb per abuis tegen gestemd, waar dat voor had moeten zijn.
De heer **MÜLDER**: Ik heb per abuis tegen gestemd, terwijl ik voor de motie had willen stemmen.

De **VOORZITTER**: Bij dezen is daar aantekening van gemaakt. Desalniettemin is de motie aangenomen.

Dan gaan we naar motie 14 ‘Kernenergie niet uitsluiten als energiebron’, ingediend door JA21.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

Met 35 stemmen tegen, 18 stemmen voor en 1 onthouding is motie 14 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CDA, DENK, FvD, JA21, Liberaal N-H en de PVV.

Dan breng ik in stemming Voordracht 7 ‘Datacenterstrategie Noord-Holland’
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet dan open ik de stemming.

Met 34 stemmen voor, 19 stemmen tegen en 1 onthouding is voordracht 7 aangenomen.
Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, JA21, PVV, PvdD en de SP

11. Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
Voordracht 04-2022

De **VOORZITTER**: De heer Steeman (D66) heeft aangegeven zich te onthouden van stemming bij dit agendapunt, vanwege de werkzaamheden die hij daarvoor verricht.

Als eerste wordt in stemming gebracht amendement 4 ‘Belang van water’, ingediend door de PvdD en de SP.

Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet dan open ik de stemming voor amendement 4.

De **VOORZITTER**: ik breng mevrouw Van der Waart (GroenLinks) en de heer Muurlink (PvdA) in beeld om hun stem voor amendement 4 mondeling uit te brengen vanwege een technische storing.

Mevrouw **VAN DER WAART** (GroenLinks): ik stem voor.
De heer **MUURLINK** (PvdA) : Ik stem tegen.

De **VOORZITTER:** Ik sluit de stemming.
Met 30 stemmen tegen, 22 stemmen voor en 1 onthouding is amendement 4 verworpen. Tegen hebben gestemd: CDA, FvD, Liberaal N-H, PVV, PvdA, D66 en de VVD.

Mevrouw **NANNINGA** (JA21): Ik heb per abuis tegen het amendement gestemd. Dat was niet de bedoeling.

De **VOORZITTER**: Waarvan akte. Dat verandert de uitslag niet.

Dan ga ik nu in stemming brengen motie 15 ‘Stortplaatsen, vervuilde bodem en oppervlaktewater’, ingediend door de SP, PvdD en 50PLUS/PvdO.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet dan open ik de stemming.

Met 37 stemmen tegen, 16 stemmen voor en 1 onthouding is motie 15 verworpen.
Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, JA21, PVV, PvdD en de SP.

Motie 16 ‘Minder gewasbeschermingsmiddelen, meer kwaliteit van leven’, ingediend door de SP, PvdD en 50PLUS/PvdO.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening?

De heer **KLEIN** (CU): Wij vinden de overwegingen wel heel erg boud geformuleerd. Met het dictum, -en daar gaat het om-, zijn we het eens: de mogelijkheden verkennen. Dus we zullen voor stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming over motie 16.
Met 44 stemmen tegen, 9 stemmen voor en 1 onthouding is motie 16 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CU, DENK, PvdD en de SP.

De moties 17, 18, 19 en 20 zijn aangehouden.

Daarmee kom ik bij Voordracht 4 ‘Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027’
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): We zijn er niet van overtuigd dat het snel genoeg gaat om het water in de provincie Noord-Holland op orde te brengen, maar we moeten toch wat doen. Dientengevolge gaan we voor het voorstel stemmen.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): De PVV-fractie zal tegen het voorliggende besluit stemmen, aangezien het Regionaal Waterprogramma wordt gedomineerd door EU-richtlijnen en een klimaat alarmistische insteek heeft. Zo wordt weer gesproken over een te verwachten versnelde zeespiegelstijging, wat niet uit metingen kan worden opgemaakt. Het tempo waarin de zeespiegel stijgt, neemt al duizenden jaren af.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Hoewel er een aantal goede voorstellen in het programma staan en er nu door toezeggingen verbetering is gekomen, kunnen we al met al niet voor stemmen, omdat het geen recht doet aan de doelen, die we voor ons hebben, we bijna een aanstormende crisis hebben en we heel graag extra actie hadden willen zien. Dus we stemmen tegen.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik Voordracht 4 in stemming.

Met 46 stemmen voor, 7 stemmen tegen en 1 onthouding is Voordracht 4 aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, PVV en PvdD.

11a. Bekrachtiging PS besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming
Voordracht 10-2022

De **VOORZITTER**: Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet dan open ik de stemming voor Voordracht 10 'Bekrachtiging PS besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming'

Met 51 stemmen voor, 2 onthoudingen en 1 stem tegen is Voordracht 10 aangenomen. Onthouding van stem door 50PLUS/PvdO. Er is verdeeld gestemd door FvD en GL.

Mevrouw **VAN DER WAART** (GL); Ik heb zojuist per abuis tegen gestemd. Dat moest voor stemmen zijn.

12. Vragenuur
(vond in de beraadslagende vergadering plaats)

13. Stemming moties Actualiteiten (indien deze zijn ingediend)

De **VOORZITTER:** Er zijn geen moties Actualiteiten ingediend.

14. Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag

De **VOORZITTER**: Ik breng als eerste in stemming Motie VOD 1 'Samenleving open zonder beperkingen', ingediend door de PVV.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal N-H): Liberaal N-H zal deze motie VOD steunen. Niet zozeer omdat we alle genoemde overwegingen steunen, maar wel het dictum, waarbij 'kritisch' voor ons een positief woord is en we de Coronapas een sociale impact noodmaatregel vinden, die zo kort mogelijk moet duren.

Statenlid **ZOON** (PvdD): De PvdD is kritisch op de coronamaatregelen, maar we zien ook dat Zoönose soms de samenleving dwingt om toch beperkingen op te leggen. Om volledig, zonder enige beperkingen, een signaal te geven, dat lijkt ons niet het goede signaal. We zullen tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik motie VOD 1 in stemming.
Met 45 stemmen tegen en 9 stemmen voor is motie VOD 1 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, Liberaal N-H en de PVV.

Dan breng ik in stemming motie VOD 2 'Milieuverontreiniging onderscheiden van duurzaamheidsdoelen Tata Steel', ingediend door FvD.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening?

De heer **KÖHLER** (JA21): Wij zullen voor deze motie stemmen. We vinden het een prima motie, maar in dit geval willen we erbij vermelden dat het bij deze milieuverontreiniging, -in dit geval

van Tata-, wel over gif en gezondheidsschade gaat. Maar nogmaals, we zullen voor deze motie stemmen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ook wij stemmen tegen, hoewel de bedoelingen ongetwijfeld goed zijn. Duurzaamheid, aanpak van gezondheidsproblemen en schade aan milieu moeten juist in samenhang worden bezien en zo worden aangepakt. Daar zijn zeker verbeteringen te doen, als het gaat om Tata, die daarin totaal faalt.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie VOD 2.
Met 42 stemmen tegen en 12 stemmen voor is motie VOD 2 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, FvD, JA21 en de PVV.

Als laatste vanavond breng ik in stemming motie VOD 3 'Regels fractievergoeding onredelijke benadering Statenleden B', ingediend door Liberaal N-H.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming.
Met 44 stemmen tegen en 10 stemmen voor is motie VOD 3 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, JA21, Liberaal N-H en de PVV.

15. Sluiting besluitvormende vergadering

De **VOORZITTER**: Dat brengt ons bij het laatste agendapunt, namelijk de sluiting van de besluitvormende vergadering. Vanaf deze plaats bedank ik de griffie en alle medewerkers voor het feit dat ze ons vandaag weer door deze vergadering hebben geloodst. U wil ik bedanken voor uw geduld deze ochtend, toen er onduidelijk was over het ontstaan van de problemen met MS Teams. Gelukkig is dat opgelost.
We zijn aan het eind van de vergadering gekomen. Ik zie u weer terug in de eerstvolgende Statenvergadering op 7 maart 2022.
Nogmaals dank voor uw geduld en fijn dat u, ook vanavond weer, met de besluitvormende vergadering zo goed heeft meegewerkt, waardoor we deze toch redelijk snel hebben afgerond.
Ik sluit de besluitvormende vergadering. Dank u wel.

Sluiting 23.10 uur

Provincie Noord-Holland

Agenda PS-vergadering (beraadslagend) *-gewijzigd-*

Datum	31 januari 2022
Tijd	Aanvang 10:00 uur
Locatie	Statenzaal en online
Voorzitter	A.Th.H. van Dijk
Toelichting	BERAADSLAGENDE VERGADERING (HYBRIDE)

Online live volgen of terugkijken kan via: https://noord-holland.stateninformatie.nl
De publieke tribune is gesloten vanwege aangescherpte corona-maatregelen.

Gewijzigde agenda met extra toegevoegde punten 8g en 11a.

1	**Opening en mededelingen.**
2	**Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.**
2.a	**Afscheid Statenlid fractie PVV.**
2.b	**Beëdiging en installatie Statenlid fractie PVV en tijdelijk Statenlid fractie GroenLinks.**
3.a	**Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.** (in besluitvormende vergadering)
3.b	**Lijst geheimhouding PS.**
4	**Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergaderingen van 13 december 2021.** (in besluitvormende vergadering)
5	**Vaststelling Strategische Statenagenda.** (in besluitvormende vergadering)
6	**Vaststelling lijst ingekomen stukken.** (in besluitvormende vergadering)

Provincie Noord-Holland

7 **Voortgangslijst van moties.**
(in besluitvormende vergadering)

8 **Voorlopig aangemerkt als hamerstuk.**
(vaststelling in besluitvormende vergadering)
Indien de commissie of het presidium besluit dat het een hamerstuk is, dan wordt het punt bij de hamerstukken gevoegd.

8.a **Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam (VD-01).**
(in besluitvormende vergadering)

8.b **Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG (VD-02).**
(in besluitvormende vergadering)

8.c **Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland (VD-03).**
(in besluitvormende vergadering)

8.d **Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025 (VD-05).**
(in besluitvormende vergadering)

8.e **Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021(VD-09).**
(in besluitvormende vergadering)

8.f **Tarieventabel 2022; Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 van het Fonds (VD-08).**
(in besluitvormende vergadering)

8.g **Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning.**
Voordracht 11-2022
(in besluitvormende vergadering)

9 **Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief.**
Voordracht 06-2022
(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

Provincie Noord-Holland

10 **Datacenterstrategie Noord-Holland.**

Voordracht 07-2022

(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

11 **Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027.**

Voordracht 04-2022

(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

11a. **Bekrachtiging PS besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming.**

Voordracht 10-2022

(Stemming over moties, amendementen en voordracht vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

12 **Vragenuur.**

Het Statenlid dat tijdens het vragenuur mondelinge vragen wil stellen, dient deze vragen in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag voorafgaand aan de vergadering om 13.00 uur.

13 **Beraadslaging Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten).**

(Stemming over eventuele moties vindt plaats in de besluitvormende vergadering.)

Het Statenlid dat een verzoek tot het houden van een actualiteit wil doen, dient dit verzoek in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag 10 december a.s. om 12.00 uur.

14 **Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.**

(stemming in besluitvormende vergadering)

15 **Sluiting beraadslagende vergadering.**

Spreektijdverdeling Statenvergadering van 31 januari 2021 -gewijzigd-

Het presidium heeft besloten de spreektijdverdeling voor PS van 31 januari a.s. te baseren op 5 uren vergaderen.

NB: houdt u voor de zekerheid rekening met een langere duur i.v.m. mogelijk extra benodigde technische tijd.

Voor de vergadering van 31 januari a.s. wordt de volgende verdeling gehanteerd:

Fractie	Spreektijd PS
GroenLinks	23 min.
VVD	20 min.
D66	17 min.
PvdA	17 min.
JA21	13 min.
CDA	13 min.
FvD	8 min.
Partij voor de Dieren	11 min.
PVV	11 min.
SP	11 min.
ChristenUnie	10 min.
50PLUS/Partij van de Ouderen	10 min.
DENK	10 min.
Fractie Baljeu	5 min.
Liberaal NH	5 min.
Totaal PS	*180 min.*
GS	72 min.
Technische tijd	49 min.
Totaal	**300 min.**

Addendum voor de online PS-vergadering bij het Reglement van Orde voor PS van Noord-Holland

Inleiding

De “Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming provincies,(…)” maakt het mogelijk dat de Staten van Noord-Holland online vergaderen en rechtsgeldige besluiten nemen.

Het voeren van online beraadslagingen in het verband van de Statenvergadering vergt een andere orde en discipline van de Staten. In dat kader is dit addendum bij het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten opgesteld.

In het addendum is een aantal aanvullingen en een enkele afwijking van het Reglement van Orde opgenomen, waarmee een ordelijk en rechtsgeldig verloop van de beraadslaging en besluitvorming mogelijk gemaakt wordt. Na afloop van de eerste online Statenvergadering zal met het Presidium worden geëvalueerd.

Voorafgaand aan de *Staten*vergadering:

1. Als u geen **test** heeft uitgevoerd op één van de aangegeven momenten vooraf, kunt u mogelijk niet meedoen aan de digitale Statenvergadering.

   Als vlak voor de vergadering blijkt dat u niet kunt inloggen, kan het noodzakelijk zijn dat u naar het Provinciehuis komt om te zorgen dat u daar gebruik kunt maken van de daar beschikbaar gestelde apparatuur. Eventueel wordt tot dat moment de vergadering geschorst, in afwachting van uw aankomst op het Provinciehuis.

   Zorg er dus voor dat u uw **aansluiting, camera en microfoon opstelling getest** heeft op een van de in de Nieuwsmail aangeboden testmomenten van de griffie, zodat u nog de tijd heeft om te kiezen voor een andere locatie of met andere apparatuur deel te nemen aan de vergadering.

   Zorg voor een rustige plek en maak gebruik van een koptelefoon met eventueel een aparte microfoon.

2. Geef **uw afwezigheid tijdig van tevoren aan bij de Statengriffie** via statengriffie@noord-holland.nl

   In het geval dat u niet uw afwezigheid doorgeeft en u bent niet aanwezig in de online vergadering, kan het zijn dat de vergadering wordt geschorst tot het moment dat we u bereikt hebben en vastgesteld hebben wat de reden van uw afwezigheid in de vergadering is.

3. Geef ook tijdens de vergadering bij de Statengriffie aan wanneer u niet meer deelneemt aan de vergadering.

   Dit kan via het chatscherm en uiteraard via de mail statengriffie@noord-holland.nl

4. Leden melden **voorafgaand aan de vergadering per mail bij de Statengriffie aan een bijdrage te willen doen bij een agendapunt.**

   U kunt tot vrijdagmiddag 13.00u per mail via statengriffie@noord-holland.nl aangeven dat u een bijdrage wilt doen op een agendapunt.

5. Zorg ervoor dat u zich **30 minuten voor aanvangstijd aanmeldt** in de online vergaderomgeving, met de token voor de vergadering.

   Tijdens het half uur voorafgaand aan de vergadering wordt uw **presentie** door de statengriffier vastgesteld, daarvan wordt verslag gedaan in de notulen van de vergadering.
   Eventueel hoort u dan van de voorzitter de laatste mededelingen voordat de vergadering

live wordt uitgezonden en kunt u de overige deelnemers aan de vergadering begroeten. U kunt dan zelf ook controleren of uw beeld en geluid goed is.

[Hierbij wordt afgeweken van artikel 15 Reglement van Orde]

Na aanvang van de *Staten*vergadering

Openbaarheid van de vergadering

De online Statenvergadering is **openbaar.** Het is niet mogelijk om online in beslotenheid te vergaderen. Beraadslagingen die in beslotenheid moeten worden gevoerd, dienen op een ander moment en in een fysieke vergadering te worden geagendeerd.

6. De vergadering **wordt live-gestreamd vanaf de aanvangstijd** en is te volgen voor het publiek en de pers via de website.

   Houdt er rekening mee dat u zelf en de omgeving waarin u deelneemt aan de onlinevergadering zichtbaar is voor het publiek.

Opening van de vergadering

7. Aan het begin van de vergadering stelt de voorzitter vast **dat het quorum** gehaald is op basis van de vooraf door de statengriffier bijgehouden presentielijst, en noemt de afwezige leden op. Vervolgens opent de voorzitter de vergadering.

   Als het minimumaantal dat benodigd is voor het quorum niet meer deelneemt aan de Statenvergadering door een technische storing, kan de vergadering door de voorzitter geschorst worden tot het moment dat het quorum hersteld is.

8. De **primus** wordt niet vastgesteld in de online Statenvergadering. Als er een hoofdelijke stemming wordt aangevraagd dan geschiedt stemming op volgorde van fractiegrootte en volgorde van de plaats op de lijst.

   [Hierbij wordt afgeweken van artikel 18 van het Reglement van Orde]

Spreekregels tijdens de vergadering

9. In het chatscherm worden zoveel mogelijk **vaste vergadertermen** gehanteerd.

   Naast het groene handje, is het chatscherm een belangrijke informatiebron voor de voorzitter voor wat er leeft in de vergadering. Om het voor de voorzitter mogelijk te maken de teksten in het chatscherm snel te lezen, wordt gevraagd u zakelijk en beknopt uit te drukken. Daarom wordt een aantal vaste woorden gebruikt, niet heel anders dan in een normale fysieke vergadering:

   - Ja/Nee

   - Interruptie (Groen Handje)

   - Verhelderende vraag

   - Van de orde

   - Nieuw (discussie)punt

   - (Erg) eens

   - (Erg) oneens

- Neutraal

10. Op een **ordevoorstel van de voorzitter** reageren in de eerste plaats de woordvoerders danwel de fractievoorzitters via het chatscherm, met de bovengenoemde termen.

    De voorzitter vraagt bijvoorbeeld of er behoefte is aan een tweede termijn. Daarop reageert u als woordvoerder zoveel mogelijk door in het chatscherm ja of nee aan te geven.

11. In het geval dat de **voorzitter schorst**, geeft hij het **precieze tijdstip** aan waarop de vergadering weer wordt geopend.

    In plaats van "we schorsen voor 10 minuten" wordt er aangegeven dat de vergadering weer verder gaat om 14:10u.

12. U kunt **een bijdrage** doen zodra de voorzitter u het woord geeft. U spreekt de vergadering toe via de voorzitter.

    U heeft voorafgaand aan de vergadering aangegeven via de mail bij de Statengriffie op welke punten u een bijdrage wilt doen in de eerste termijn. De voorzitter noemt alle aangemelde sprekers voor de eerste termijn.

    Tijdens de vergadering kunt u in het chatscherm aangeven dat u graag in de tweede termijn nog een bijdrage wilt doen.
    Aan het begin van de tweede termijn noemt de voorzitter de namen van alle aangemelde sprekers in tweede termijn.

13. De **spreektijdenregeling is van toepassing** en u wordt gevraagd uw bijdrage bondig te houden.

14. **Interrupties** hebben de vorm van een korte vraag zonder inleiding. Interrupties worden zeer summier en slechts aan het eind van de bijdrage van de spreker toegestaan.

    Interrupties kunnen het debat in een online digitale vergadering voor derden minder duidelijk te volgen maken. Daarom is het raadzaam deze slechts in bescheiden mate toe te laten. Reacties op andere bijdragen worden zoveel mogelijk verwerkt in een bijdrage in tweede termijn.
    Derde termijn –In afwijking van het reglement van orde kan de voorzitter voorstellen om een derde termijn toe te staan. Een bijdrage in de derde termijn gaat niet van de spreektijd af.

    [Hierbij wordt enigszins afgeweken van artikel 22 van het Reglement van Orde]

15. Aan het eind van de behandeling van een agendapunt wordt duidelijk door de voorzitter vastgesteld dat de beraadslaging over het punt is afgerond. In het chatscherm wordt door de Statengriffie ook dat agendapunt afgesloten en het volgende genoemd.

Moties en amendementen

16. A. **Moties en amendementen** worden vanaf een half uur voor en ook tijdens de vergadering ingediend per mail aan statengriffie@noord-holland.nl
    In de onderwerp regel staat in hoofdletters INDIENEN Motie …..;

    B. Een motie die eerder is ingediend, kan gewijzigd worden ingediend tijdens de vergadering met in de onderwerp regel in hoofdletters GEWIJZIGD INDIENEN Motie….. ;

    C. De indiener en alle mede-indieners worden in cc: van de mail met bijlage opgenomen;

D. Alléén moties die vanaf een half uur voor de vergadering worden aangeleverd worden als definitief en ingediend beschouwd;

E. Indiener + Mede-indieners ontvangen na indiening een mail waarin de indiening van de motie bevestigd wordt;

F. Tijdens de beraadslagingen over het punt waarop de motie is ingediend, wordt de motie door de indiener genoemd en het dictum van de motie wordt uitgesproken; (Het uitspreken van het dictum gaat niet van de spreektijd af) Als de motie gewijzigd wordt ingediend, dan wordt dit genoemd in de bijdrage.

G. Pas na het uitspreken van het dictum wordt de motie door de Statengriffie bij het agendapunt in iBabs en op internet gepubliceerd.

Stemming en besluitvorming

17. A. De stemming over voorstellen, moties en amendementen wordt vastgesteld per stembrief die de statenleden na de vergadering ontvangen;

B. Tijdens de vergadering wordt via de fractievoorzitters gepeild wat de stemverhoudingen in elke fractie zijn;

C. Na de vergadering wordt de weergave van de stemverhoudingen op brief gesteld en wordt de vaststelling van deze stemverhoudingen aan elk van de tijdens de vergadering aanwezige leden toegezonden. Elk lid stuurt de stembrief ondertekend terug aan de Statengriffie ter bevestiging van de juiste weergave van zijn of haar wilsverklaring.

D. Ongeveer twee weken na de vergadering wordt de besluitenlijst gepubliceerd.

Actualiteiten

18. A. Een actualiteit in de online PS-vergadering wordt na de rondvraag en vóór de stemming over moties vreemd op de agenda wordt geplaatst;

B. Een actualiteit duurt maximaal 60 minuten, waarvan 10 minuten technische tijd;

C. Elke deelnemer krijgt vooraf, na de laatste voorbereidende presidiumvergadering een maximum spreektijd;

D. Deze spreektijd geldt voor bijdragen, het doen van interrupties én de beantwoording van interrupties;

Lijst geheime stukken PS 31-01-2022 (bekrachtiging geheimhouding in PS)

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	**Betreft onderwerp en zaaknummer** ***(uit GS-besluit)***	**Motivering GS**	**Voorstel GS tot wanneer geheimhouding**	**Besluitdatum GS geheimhouding**	**Besluitdatum PS bekrachtiging**	**Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding**
2021-66	Brief GS kenmerk 1702980/1728996 over de voortgang project "N247-16, Bereikbaarheid Waterland, maatregelen N247, gedeelte A10-N517.	Voort te laten duren tot het moment dat overeenstemming is bereikt met de hoofdaannemer over de vervolgstappen.	Tot overeenstemming is bereikt met de hoofdaannemer.	02-11-2021	08-11-2021	
2021-25 *2020-42* *(nr. PS-besluit)*	Geheimhouding van het onderzoeksrapport van EIFFEL inzake de invordering van verbeurde dwangsommen d.d. 29 juli 2020 met kenmerk 1472671/1472670.	GS-besluit 01-06-2021: - i.v.m. informatie over dossiers die onder de rechter zijn, blijft het rapport vertrouwelijk totdat de gerechtelijke procedures zijn afgerond; - geheimhouding voort te laten duren tot in ieder geval 1 mei 2022 en dan opnieuw te bezien of de geheimhouding voort moet duren. *GS-besluit 25-08-2020: ter inzage legging rapport voor PS; geheimhouding voort te laten duren tot in ieder geval 1 mei*	Tot 1 mei 2022 en daarna geheimhouding opnieuw bezien.	01-06-2021 *25-08-2020*	28-06-2021 *14-09-2020*	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		2021 en dan opnieuw te bezien of de geheimhouding voort moet duren.				
2020-38 *(nr. PS-besluit)*	Geheimhouding op brief van GS met kenmerk 1447583/1447586 over het circuit Zandvoort.	Ter inzagelegging brief voor PS; geheimhouding voor onbepaalde tijd. ***Aanvullende motivering n.a.v. presidium 21-06-2021:*** De reden hiervoor is dat het openbaar worden van deze informatie de positie van de provincie in een lopende juridische procedure kan schaden en de economische en financiële belangen van de provincie daarbij mogelijk in het geding kunnen komen.	Voor onbepaalde tijd	23-06-2020	29-06-2020	
2020-10 *(nr. PS-besluit)*	Geheimhouding opgelegd op de rapporten van Integis en Tauw betreffende de aansturing bij PWN. (1363522/1363523)	Ter inzagelegging voor PS; geheimhouding van de rapporten duurt om redenen van privacy en bedrijfsgevoeligheid van de informatie voort voor onbepaalde tijd.	Voor onbepaalde tijd.	17-02-2020	09-03-2020	
2019-84 *(nr. PS-besluit)*	De voorlopige geheimhouding zoals die door Gedeputeerde Staten is opgelegd (nr. 1256089/1310882) op	Ter inzage legging voor PS; geheimhouding duurt voort tot 5 november 2029.	Tot 5 november 2029	5-11-2019	11-11-2019	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	onderdelen uit documenten betreffende mogelijke aanpassingen en verbouwingen op en rond circuit Zandvoort (onderdelen die op grond van de Wet openbaarheid van bestuur niet openbaar gemaakt zijn met het besluit van Gedeputeerde Staten van 15 oktober 2019 -kenmerk 1256089/1278981) te bekrachtigen en voort te laten duren tot 5 november 2029.					
2018-05	Businesscase SolaRoad (nummer 1083815/1155048)	Dit document is onder geheimhouding ter inzage gelegd voor PS bij de Statengriffie. De geheimhouding duurt voort gedurende het bestaan van SolaRoad B.V.	Gedurende bestaan van SolaRoad B.V.	04-12-2018	10-12-2018	
2018-04	Businesscase Pallas (versie 3.1) en de analyse daarop van Strategy& (1083186/1083817).	Geheimhouding duurt voort totdat de exploitatie van de Pallas-reactor is beëindigd, waarbij elke tien jaar wordt beoordeeld of de geheimhouding al dan niet dient voort te duren.	Gedurende exploitatie Pallasreactor; elke 10 jaar beoordelen; 1e beoordeling in 2028.	29-05-2018	11-06-2018	
2018-03	Adviezen van Pels Rijcken	De geheimhouding geldt voor een	Tot april 2023	10-04-2018	23-04-2018	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	betreffende de bestuurlijke afspraken "wonen en vliegen" (910083/1064974).	periode van vijf jaar (tot april 2023). ***Aanvullende motivering n.a.v. presidium 21-06-2021:*** Het belang van geheimhouding bestaat er uit dat de adviezen specifiek zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad en in het advies persoonlijke beleidsopvattingen zijn opgenomen. Openbaarmaking van dergelijke interne adviezen kan de interne beraadslaging schaden. Ook de belangen van Pels Rijcken zouden er door geschaad kunnen worden. Daarnaast kan openbaarmaking de onderhandelingspositie waarin de betrokken partijen binnen het 'wonen en vliegen' dossier zich bevinden schaden.				
2018-01	Rapportage van PWC, behorende bij de openbare Statenvoordracht nr. 03-PS12-02-2018, inzake aandeelhouderslening voor SADC (905620/1033755).	Bevat vertrouwelijke bedrijfsgegevens. De geheimhouding duurt voort gedurende de looptijd van de te verstrekken lening, maximaal 9 jaar.	Gedurende looptijd lening, tot 2027	09-01-2018	12-02-2018	
2017-07	Offerte Connexxion m.b.t.	Concurrentiegevoelige informatie.		28-11-2017	18-12-2017	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	OV-concessie Noord-Holland Noord (714608-1018469).	Niet openbaar op grond van de Aanbestedingswet en de WOB.				
2017-06	Verslag vergadering van Stuurgroep Verbinding A8-A9 van 24 maart 2017 (94721/947211).	Artikel 10, tweede lid, sub b en g, Wob Geheimhouding duurt voort totdat besluitvorming over het project heeft plaatsgevonden. Vroegtijdige openbaarmaking kan onderhandelingen schaden. Het gaat verder om een intern document, openbaarmaking zou er tevens toe kunnen leiden dat de deelnemers aan de vergadering niet langer vrijuit hun gedachten willen uitspreken.	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is.	16-05-2017	29-05-2017	
2015-05	Besluit, voordracht en alle onderliggende stukken m.b.t. de Toekomst RON/Hoogtij (702724/681248).	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob. Geheimhouding opgelegd tot het einde van de exploitatie van HoogTij, welke wordt voorzien in 2035, dan wel zoveel eerder als het project is afgerond.	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	29-09-2015	09-11-2015	
2015-04	Consultatie Pallas (verseonnr. 648323/666397).	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob Het genoemde belang bestaat eruit dat vroegtijdige openbaarmaking van deze informatie een vertekend beeld zou kunnen opleveren en de voortgang van het project ernstig zou kunnen belemmeren. Het is	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is.	15-09-2015	28-09-2015	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		wenselijk dat de geheimhouding voortduurt totdat onderhandelingen met partijen ten behoeve van de bouw en exploitatie zijn afgerond.				
2015-02	Aanvullend rapport second opinion (Zaanstad) inzake de RON (375176/537299).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob Het rapport bevat bedrijfsgevoelige informatie. Openbaarmaking kan de onderhandelingspositie van de provincie schaden. De geheimhouding is opgelegd tot aan het moment van de definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij.	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	03-02-2015	02-03-2015	
2015-01	GS brief d.d. 15 december 2014, inzake de Second Opinion RON/Hoogtij (375176/522583).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob. De geheimhouding is opgelegd totdat definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij heeft plaatsgevonden, naar verwachting niet vóór 2035.	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	25-11-2014	02-02-2015	
2014-06	2 Bijlagen bij voordracht 94-2014 inzake herbenoeming bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer.	Artikel 10, tweede lid, sub e, bescherming persoonlijke levenssfeer. Het gaat om gespreksverslagen over functioneren van bestuurder/directeur. Omdat over vijf jaar de privacy nog steeds een	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	n.v.t.	*Bekrachtiging PS n.v.t. Er is wel door PS geheimhouding op de bijlagen gelegd op 15-*	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		zwaarwegend belang zal zijn wordt de geheimhouding opgelegd voor langere duur.			*12-2014.*	
2014-04	Brief seniorenconvent provincie Flevoland d.d. 28 mei 2014 (kenmerk 1620294) m.b.t. Randstedelijke Rekenkamer.	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob De brief bevat privacy gevoelige gegevens over de bestuurder-directeur van de randstedelijke rekenkamer. Omdat over vijf jaar de privacy nog steeds een zwaarwegend belang zal zijn wordt de geheimhouding opgelegd voor langere duur.	01-01-2035	Geheimhouding opgelegd door CdK op 05-06-2014	23-06-2014	
2014-02	Het onderzoeksrapport "notitie financiële analyse van de Fast Flying Ferry" kenmerk 311187/312241.	Artikel 10, tweede lid, sub g en sub e, Wob Het is een intern stuk met persoonlijke beleidsopvattingen. Het dossier is nog steeds niet helemaal afgerond. Openbaarmaking zou gevolgen kunnen hebben voor de interne advisering. Ambtenaren zouden zich niet langer vrij voelen advies uit te brengen.	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is	28-01-2014	03-02-2014	
2012-12	Bijlagen over Pallas Kernreactor: - Businessplan Pallas, versie 2.0 - Assesment Booz & Co 5 juni 2012 (2012-23938).	Artikel 10, eerste lid, sub c, en tweede lid, sub b, Wob. De stukken bevatten concurrentiegevoelige informatie. Er zijn onderhandelingen gaande. Openbaarmaking kan financiële en economische belangen van de provincie en van derden schaden.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	12-06-2012	25-06-2012	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
2012-8	Brief GS als reactie op brief van minister BZK d.d. 13 maart 2012 over Herindeling Gooi en Vechtstreek (2012-15911).	Artikel 10, tweede lid, sub b en g, Wob Arhi procedure is gestart. Vroegtijdige openbaarmaking kan leiden tot onnodige vertraging en financiële en economische schade toebrengen aan betrokken partijen.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	04-04-2012	07-05-2012	
2011-3	• aandeelhoudersovereenkomst Provincie NH, gem. Amsterdam en gem. Zaanstad inzake Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor Noordzeekanaalgebied (RON); • Ondernemingsplan RON; • Samenvatting Businesscase RON; • Term scheet Hoogtij.	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob. De geheimhouding is opgelegd totdat definitieve besluitvorming inzake de toekomst van RON/Hoogtij heeft plaatsgevonden, naar verwachting niet vóór 2035	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	31-05-2011	27-06-2011	
2010-9	Bijlage 5 "werkplan en begroting Pallas" behorende bij de openbare voordracht "behoud onderzoeksreactor Pallas te Petten en verzoek NRG verstrekken van een	Artikel 10, eerste lid, sub c, en tweede lid, sub b, Wob De stukken bevatten concurrentiegevoelige informatie. Er zijn onderhandelingen gaande. Openbaarmaking kan financiële en economische belangen van de provincie en van derden schaden.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	25-05-2010	27-09-2010	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	financiële bijdrage".					
2010-5	Notitie over Eikenrode (kenmerk besluit GS 2010-15795). Agendering van deze notitie op 26-04-2010 t.b.v. cie FEPO.	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob Wegens bescherming persoonlijke levenssfeer van betrokkenen is openbaarmaking niet gewenst. Omdat de privacy ook over langere tijd nog in het geding is dient de geheimhouding langer voort te duren.	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	16-03-2010	12-04-2010	
2009-13	Achtergrondnotitie vaststellingsovereenkomst in relatie tot de N201 en de vaststellingsovereenkomst m.b.t. de overeenkomst tussen de provincie en de Chipshol-groep.	Artikel 10, tweede lid, sub b, Wob. Openbaarmaking kan de onderhandelingspositie van de provincie schaden. Er lopen nog juridische procedures.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	24-11-2009	07-12-2009	
2009-10	Businesscase SADC.	Artikel 10, eerste lid, sub c, Wob. Het document bevat bedrijfsgevoelige informatie. Openbaarmaking kan concurrentiepositie van derden schaden.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	22-09-2009	28-09-2009	
2009-7	Toelichting bij het besluit van GS inzake Landgoed Eikenrode (kenmerk GS 2009-47179).	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob Wegens bescherming persoonlijke levenssfeer van betrokkenen is openbaarmaking niet gewenst. Omdat de privacy ook over langere tijd nog in het geding is dient de geheimhouding langer	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	18-8-2009	28-09-2009	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		voort te duren.				
2009-4	Brief BJZ d.d. 21-01-2009 (2009-5959) en de adviezen van PricewaterhouseCoopers en PelsRijcken (2009-17776) behorende bij het besluit over de kosten overdracht Lokaal jeugdbeleid.	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob In deze stukken komt het functioneren van medewerkers aan de orde. Openbaarmaking van deze stukken schaadt de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. Anonimisering voorkomt niet dat de informatie te herleiden is tot de desbetreffende medewerkers. Omdat de privacy ook over vijf jaar nog aan de orde zal zijn wordt de geheimhouding voor langere tijd vastgelegd.	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	14-04-2009	15-06-2009	
2009-3	Onderzoekscommissie: 1. Brieven van GS aan de onderzoekscommissie met daarbij verstrekte documenten onder het opleggen van geheimhouding door GS, waaronder afschriften van geheime besluitenlijsten van GS en het werkplan en voortgangsverslag van de treasurer over 2007. 2. De uitnodigingsbrieven	Artikel 10, tweede lid, sub e, Wob De documenten bevatten privacy gevoelige informatie. Omdat de privacy ook over vijf jaar nog aan de orde zal zijn wordt de geheimhouding voor langere tijd vastgelegd.	01-01-2035	Door onderzoeks-commissie: 13-11-2008 15-06-2008	15-06-2009	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
	van de onderzoekscommissie aan de geïnterviewden voor vertrouwelijke informatieve voorgesprekken, tenzij betrokkenen instemt met openbaarmaking. 3. De verslagen van de vertrouwelijke informatieve voorgesprekken evenals de geluidsbestanden, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. 4. De opdrachtverleningen aan derden en correspondentie met de treasurer, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. *(beheerder dossier: statengriffie)*					
2009-1	Aantal geheime bijlagen bij Statenvoordracht 14-2009, Life Science Fund (2008-53600).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob. Het fonds is nog actief, de participaties daaruit ook. Zolang deze niet	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	03-02-2009	16-03-2009	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Motivering GS	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
		verkocht zijn is geheimhouding wenselijk. Het gaat om concurrentiegevoelige informatie.				
2008-4	Aanbesteding openbaar vervoer Noord-Holland (2008-46377).	Artikel 10, eerste lid, sub c en tweede lid, sub b, Wob Het gaat om stukken die in het kader van een aanbestedingsprocedure door inschrijvers aan GS zijn aangeboden. Deze stukken zijn per definitie vertrouwelijk gelet op de Aanbestedingswet. Openbaarmaking schaadt de concurrentiepositie van de desbetreffende inschrijvers.	01-01-2035	Door GS aan te geven	22-09-2008	

Notulen -vastgesteld-

Beraadslagende vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	13 december 2021
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	dhr. M. Admiraal
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), hr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), mw. G. Van Geffen (Liberaal Noord-Holland), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), Statenlid J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mülder (D66), dhr. A.J.M. Muurlink (PvdA), mw. A. Nanninga (JA21), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu)

Agenda		Paginanummer
1.	Opening en mededelingen	03
2.	Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden	04
3a	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	09
3b	Lijst geheimhouding PS	09
4.	Vaststelling notulen van de beraadslagende en besluitvormende vergaderingen van 8 en 15 november 2021	10
5.	Vaststelling Strategische Statenagenda	10
6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	10
7.	Voortgangslijst van moties	10
8	Voorlopig aangemerkt als hamerstuk	10
8a.	Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van Provinciale Staten van 5 juli 2021 tot vaststelling van de RES-sen 1.0 (Voordracht 66-2021)	10
8b.	Zienswijze Provinciale Staten op de eerste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (Voordracht 68-2021)	10
8c.	Zienswijze Provinciale Staten op de begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst IJmond (Voordracht 69-2021)	10
8d.	Zienswijze Provinciale Staten op de eerste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o. (Voordracht 70-2021)	10
8e.	Laatste begrotingswijziging 2021 (Voordracht 72-2021)	10

	9.	**Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van Provinciale Staten van 5 juli 2021 inhoudende de vaststelling dat het besluit tot vaststelling van de RES 1.0 Noord-Holland Noord en de RES 1.0 Noord-Holland Zuid niet referendabel is** (Voordracht 67-2021)	**10**
50	**10.**	**Europastrategie 2022-2030** (Voordracht 71-2021)	**28**
	11.	**Beleidskader erfgoed en cultuur** (Voordracht 73-2021)	**52**
	12.	**Legesverordening 2022 en tarieventabel 2022** (Voordracht 73-2021)	**76**
	13.	**Vragenuur**	**78**
	14	**Beraadslaging Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming**	
55		**Provinciale Staten)**	**79**
	15	**Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag**	**88**
	16.	**Sluiting beraadslagende vergadering**	**90**

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER:** Dames en heren. We hebben quorum. Ik open de beraadslagende vergadering. Vanwege de aangescherpte coronamaatregelen wordt deze vergadering wederom in hybride vorm gehouden. Een aantal Statenleden zijn fysiek aanwezig om vandaag te beraadslagen over de punten op de agenda. De overige Statenleden zijn online aanwezig in de vergadering. Enkele woordvoerders die dat hebben aangegeven bij de Statengriffie, voeren vanuit huis het woord. Besluitvorming over amendementen, moties en voordrachten vindt vanavond vanaf 20.00 uur plaats in de besluitvormende vergadering die volledig online zal worden gehouden. Aan de Statenleden het dringende verzoek om ervoor te zorgen dat u de vergadering volgt via de Teams-link en niet via de stream op de website. Dan heeft u geen vertraging en weet u precies wanneer de stemming geopend wordt. Op deze manier zorgen we voor rechtsgeldige besluitvorming die in overeenstemming is met de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming.
Welkom aan de in de Statenzaal aanwezige Statenleden. Welkom ook aan alle leden die online zijn ingelogd en aan alle belangstellenden en ambtenaren, die deze vergadering via de website volgen. Uiteraard ook welkom aan de leden van het college van Gedeputeerde Staten, hier aanwezig in de zaal.
Ik verzoek de online aanwezige leden om uw microfoons te dempen en uw camera uit te zetten. Ik vraag iedereen om de mobiele telefoons tijdens de vergadering op stil te zetten.
Aan de leden die online zijn ingelogd vraag ik nog om er rekening mee te houden dat de vergadering live wordt uitgezonden. Wees u er van bewust dat uw achtergrond in beeld kan zijn en dat achtergrondgeluiden worden uitgezonden wanneer u het woord voert. Gebruik een headset en beperk achtergrondgeluiden zoveel mogelijk.

Ik deel u mede, dat er geen bericht van verhindering is ontvangen. Er is wel een bericht van de heer Dessing (FvD), dat hij na de lunch zal aanhaken. Mevrouw Vastenhouw (FvD) zal vanaf 10:30 uur in de vergadering inloggen.
Dat betekent dat er op dit moment 53 Statenleden aanwezig zijn.

Bij het wisselen van spreker bij het spreekgestoelte en bij de interruptiemicrofoon, wordt telkens tussendoor schoongemaakt voor de volgende spreker. De spreekgestoelten PS en GS kunnen worden afgewisseld, zodat het schoonmaken ongestoord kan gebeuren. Ik herhaal de aandachtspunten voor een hybride en online-vergadering van Provinciale Staten.
Uw moties en amendementen kunt u vanaf nu en tijdens de hele vergadering tot aan de stemming per mail indienen bij de Statengriffie, met in de cc de mede-indieners.
De moties en amendementen worden gepubliceerd zodra u deze officieel ook mondeling heeft ingediend tijdens uw bijdrage en het dictum heeft voorgelezen. U hoort mij vervolgens zeggen dat de motie daarmee onderdeel is van de beraadslagingen.

In een nieuwe online besluitvormende Statenvergadering vanavond worden alle stemmingen digitaal gedaan. Ik wil ieder Statenlid dat vanavond deelneemt aan de stemmingen oproepen om de NotuVote stemmodule vandaag alvast een keer te openen en in te loggen. Mocht u tegen

problemen aanlopen bij het inloggen, dan kunt u vanaf 14:00 uur ondersteuning krijgen via de Statengriffie en de helpdesk van NotuVote.
Vandaag overdag, tijdens deze beraadslagende vergadering wordt er niet gestemd. Als er een punt van orde wordt gemaakt waarover wordt besloten wordt door de vergadering, zal ik dat doen via de fractievoorzitters.
U heeft van tevoren bij de Statengriffie aangegeven wie bij welk onderwerp op de agenda het woord wil voeren.
Voor de kijkers thuis meld ik nog dat na afloop van de beraadslagingen vandaag, de beraadslagende vergadering wordt gesloten. De besluitvormende vergadering vangt om 20.00 uur aan.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden

De **VOORZITTER**: In een hybride en online vergadering wordt er geen primus vastgesteld. Een eventuele hoofdelijke stemming geschiedt op volgorde van fracties, conform het addendum op het Reglement van Orde in het kader van digitaal vergaderen. Dat vindt plaats aan het einde van de besluitvormende vergadering.

De fractie SP heeft een verzoek tot het houden van een actualiteit ingediend, conform artikel 48 van het Reglement van Orde, inzake Tata Steel. Het Presidium heeft negatief geadviseerd over de actualiteit ingediend door de fractie SP en aangegeven dat het wellicht middels een mondelinge vraag aan de orde kan worden gesteld. Het is aan uw Staten om te beslissen of met het verzoek tot het houden van deze actualiteit kan worden ingestemd. Voor het houden van een actualiteit moeten minimaal 11 leden akkoord gaan conform het Reglement van Orde. In de beraadslagende vergadering wordt niet gestemd. Ik ga daarom een rondje langs de fractievoorzitters om hen te vragen of hun fractie akkoord gaat met het houden van een actualiteit. Waarbij dan het aantal aanwezige leden van de fractie telt. Dat betekent voor de fractie van Forum voor Democratie dat, nu twee leden niet aanwezig zijn, er één lid overblijft.

Is uw fractie voor of tegen het houden van de actualiteit?
Mevrouw **KOCKEN** (GL): tegen. De heer **VAN DER MAAS** (VVD): tegen. Mevrouw **STRENS** (D66): tegen. De heer **LEERINK** (PvdA): tegen. De heer **JENSEN** (JA21): tegen. De heer **HEIJNEN** (CDA): tegen. De heer **DEKKER** (FvD): tegen. De heer **ZOON** (PvdD): voor. De heer **DEEN** (PVV): voor. Mevrouw **ALBERTS** (SP): voor. De heer **KLEIN** (CU): tegen. Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): voor. De heer **KOYUNCU** (DENK); voor.

De **VOORZITTER**: De heer Baljeu (fractie Baljeu) is niet aanwezig. Dat betekent dat er 52 Statenleden aanwezig zijn.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal Noord-Holland): tegen.

De VOORZITTER: Meer dan een/vijfde van de aanwezige leden heeft voor gestemd. Dat betekent dat de Actualiteit doorgaat. De beraadslagingen over de actualiteit worden gehouden bij

agendapunt 14. Het stemmen over eventuele ingediende moties bij de actualiteit vindt vanavond plaats in de besluitvormende vergadering.

Er zijn mondelinge vragen ingediend door fractie PvdD inzake het Ontbreken van een Wet natuurbeschermingsvergunning voor Schiphol. Deze vragen komen bij het Vragenuur aan het einde van de beraadslagende vergadering aan de orde.

Dan kom ik bij de moties Vreemd aan de Orde van de Dag. De fractie Liberaal Noord-Holland heeft een drietal moties VOD ingediend. Ik stel mevrouw Van Geffen in de gelegenheid om die motie VOD nader toe te lichten.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal Noord-Holland): De eerste motie, die ik indien samen met de SP en 50PLUS/PvdO, betreft het vrijmaken van middelen voor het Masterplan Wonen. Het lijkt misschien vroeg, maar regeren is vooruitzien. Aangekondigd is dat het veel geld gaat kosten en dat mogelijk de bezitters van benzine- en dieselauto's dit moeten betalen via een verhoging van de opcenten. In de commissie Economie Financiën en Bestuur spraken we over alternatieven onderzoeken, zoals het Fonds PDNH, dat in 2013 is opgericht. Toen was er geen geld in de markt en niemand dacht aan duurzaamheid. Nu is er veel geld in de markt en iedereen heeft het over duurzaamheid. Het is absoluut mogelijk om op zorgvuldige wijze delen van dit fonds aan de markt te verkopen en die middelen dan te besteden aan de wooncrisis.

Motie VOD 228/13-12-2021

Tijdig nadenken over financiering Masterplan Wonen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, Gehoord hebbende de discussie in de commissie EFB op 29 november jl.

Constaterende dat:

- *GS werken aan een definitieve versie van het Masterplan Wonen;*
- *In de laatste algemene beschouwingen de suggestie is gedaan dit te financieren door verhoging van de opcenten;*
- *Bezitters van elektrische auto's zijn vrijgesteld van betaling van opcenten;*
- *Bezitters van diesel- en benzineauto's daarom het Masterplan Wonen zouden moeten financieren;*

overwegende dat:

- *In de commissie EFB suggesties voor alternatieve financiering zijn genoemd die haalbaar zijn; bijvoorbeeld inzet van middelen uit het herstelfonds (Motie 42) die betrekking hebben op de gebouwde omgeving, zijnde middelen die een economisch coronaherstel zouden stimuleren in de bouw terwijl in de praktijk sprake is van economische oververhitting in de bouw; of het deels vrijmaken van middelen uit Fonds PDENH dat een steeds meer maatschappelijk gewenst product heeft en in toenemende mate een rol vervult die concurreert met de markt;*

gehoord de discussie, dragen het College van Gedeputeerde Staten op:

- *te voorkomen dat een eenzijdige groep Noord-Hollanders de rekening van het Masterplan Wonen gaat betalen*

- *voor financiering van het Masterplan Wonen tijdig en grondig te kijken naar beschikbare middelen in de lopende begroting*

en gaan over tot de orde van de dag.
Liberaal Noord-Holland, SP en 50PLUS/PvdO

De tweede motie, over beleid voor regionale luchthavens, dien ik samen in met 50PLUS/PvdO. In de commissie Mobiliteit en Financiën bleek dat er geen duidelijke regie is op beschikbaarheid en doelen van regionale luchthavens. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wijst hiervoor naar de Provincie en gemeenten en richt zichzelf vooral op internationale netwerkkwaliteit van de luchtvaart. Dat betekent dat vliegveld in Hilversum het moeilijk heeft en tussen wal en schip dreigt te vallen. Het beleid van de Provincie dateert van 2010 en het is goed om te evalueren en vooruit te kijken wat de Provincie wil met duurzaamheid, elektrisch vliegen, technische opleiding en de borging van een goede basisinfrastructuur.

Motie VOD 229/13-12-2021
Beleid voor regionale luchthavens
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, Gehoord hebbende de discussie in de commissie M&B op 29 november jl.
Constaterende dat:

- *Een goede basisinfrastructuur voor regionale luchtvaart voor het heden en de toekomst van groot belang is;*
- *Rijk noch provincie noch gemeenten nu de regierol hebben of nemen voor deze basisinfrastructuur;*
- *Belangrijke regionale vliegvelden als Twente, Eelde, en in onze provincie vliegveld Hilversum vergaande en haalbare plannen hebben voor elektrisch vliegen en verduurzaming van het vliegveld;*

Overwegende dat:

- *De provincie Noord-Holland voor de nabije toekomst een grotere rol voorziet voor regionale luchthavens, gezien de technologische ontwikkelingen, met name door de komst van stille, kleine elektrische vliegvelden;*
- *Het Rijk werkt aan een luchtvaartnota met veel aandacht voor netwerkkwaliteit (met name in internationaal verband);*
- *De beleidsnota regionale luchthavens in Noord-Holland dateert van 2010;*

gehoord de discussie, dragen het College van Gedeputeerde Staten op:

- *Het beleid voor regionale luchthavens in Noord-Holland te evalueren;*
- *Nieuw provinciaal beleid te maken binnen de context van netwerkkwaliteit in de nieuwe luchtvaartnota;*
- *Hierbij elektrisch vliegen, verduurzaming van vliegvelden, de betekenis van vliegvelden voor technische opleidingen en de borging van een goede basisinfrastructuur voor regionale luchtvaart onderdeel te laten zijn.*

en gaan over tot de orde van de dag.
Liberaal Noord-Holland en 50PLUS/PvdO

Tenslotte de motie over omgangsvormen in een open en transparante bestuurscultuur, die ik indien samen met 50PLUS/PvdO.
Een van de coalitiepartijen maakte in een persbericht kenbaar dat de opcenten met een euro per maand per auto worden verhoogd om zo het Masterplan Wonen te kunnen financieren.
Provinciale Staten zijn daarover niet geïnformeerd. Volgens artikel 220 van de Provinciewet gaan Provinciale Staten hier wel over en niet slechts een coalitiepartij. Vandaar de oproep om afstand te nemen van deze werkwijze en samen te blijven werken aan een open en transparante bestuurscultuur.

Motie VOD 230/13-12-2021
Omgangsvormen in het kader van een transparante en open bestuurscultuur in eigen huis
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021,
constaterende dat:

- *de coalitiepartijen in het coalitieakkoord ''Duurzaam doorpakken'' hebben beschreven te gaan werken aan een transparante en inclusieve bestuurscultuur in eigen huis door onder andere Provinciale Staten meer te betrekken bij het proces van beleidsontwikkeling;*
- *één van de coalitiepartijen op 23 november 2021 middels een persbericht kenbaar heeft gemaakt dat de opcenten met 1 euro per maand per auto worden verhoogd om zo het Masterplan Wonen te kunnen financieren;*
- *het niet kenbaar is gemaakt op welke provinciale stukken c.q. provinciale onderzoeken de uitspraak van één van de coalitiepartijen over de ophoging van de opcenten is gebaseerd;*
- *volgens artikel 220 van de Provinciewet ''Provinciale staten besluiten tot het invoeren, wijzigen of afschaffen van een provinciale belasting door het vaststellen van een belastingverordening'' Provinciale Staten hierover gaan en niet slechts één coalitiepartij;*

overwegende dat:

- *aankondigingen doen over wijzigingen van provinciale belastingen, door één van de coalitiepartijen via een persbericht, de formele rol van Provinciale Staten ondermijnt;*
- *aankondigingen doen over wijzigingen van provinciale belastingen, door één van de coalitiepartijen via een persbericht, zonder provinciale stukken c.q. provinciale onderzoeken, niet in lijn is met een transparante en inclusieve bestuurscultuur;*
- *alle Provinciale Statenleden – ongeacht wel of geen lid van een coalitiepartij – in de uitoefening van hun controlerende, kaderstellende en volksvertegenwoordigende functie niet in strijd dienen te handelen met artikel 220 van de Provinciewet;*

verzoeken Provinciale Staten:

- *afstand te nemen van de werkwijze van één van de coalitiepartijen om wijzigingen over provinciale belastingen te communiceren via de media, alvorens dit is besproken in het democratisch verkozen orgaan, namelijk Provinciale Staten;*
- *zich in te blijven zetten voor het bewerkstelligen van een transparante en inclusieve bestuurscultuur binnen de provincie Noord-Holland;*
- *leden van Provinciale Staten te stimuleren om hun functie uit te oefenen met inachtneming van artikel 220 Provinciewet;*

En gaan over tot de orde van de dag.
Liberaal Noord-Holland en 50PLUS/PvdO

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van Geffen. De drie moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen. De stemming over deze moties zal plaatsvinden, vanavond, in de besluitvormende vergadering.

Er is nog een motie Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend door de PvdA en de VVD.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): De Helderse stadsdichter Yanaika Zomer dichtte afgelopen weekend over De Lange Jaap, de Helderse vuurtoren: "*Mijn stad aan zijn voeten is nergens zonder hem."* De gevoelens van 57.000 inwoners van Den Helder konden niet beter worden verwoord en vertaald door deze woorden.
Samen met mevrouw Kaamer van Hoegee van de VVD heb ik een motie VOD opgesteld, die hopelijk een kleine duit in het zakje kan doen om de politiek en de uitvoeringsinstanties op allerlei niveaus van de ernst van de zaak te doordringen. Mede indieners van deze motie VOD zijn het CDA, SP en JA21.

Motie VOD 231/13-12-2021

Red de Lange Jaap

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021,

Overwegende dat:

- *De Helderse vuurtoren 'de Lange Jaap' een beeldbepalende en monumentale landmark is voor zowel zeelieden als voor inwoners van Den Helder (Huisduinen) in het bijzonder en Noord Holland in het algemeen.*
- *Vuurtoren de Lange Jaap een lokaal symbool is, toeristische (en dus economische) waarde heeft voor Den Helder;*
- *Vuurtoren de Lange Jaap door de provincie Noord-Holland in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 wordt aangeduid als baken in het landschap.*
- *Vuurtoren de Lange Jaap de hoogste nog werkende gietijzeren vuurtoren van Nederland is, en daarmee oudheidkundige waarde heeft in de geschiedenis van de technische ontwikkeling van vuurtorens in Nederland.*

Constaterende dat:

- *Er veel onderzoeken hebben plaatsgevonden naar de technische staat van vuurtoren de Lange Jaap;*
- *Er met de uitkomsten van deze onderzoeken om allerlei onbekende redenen tot nu toe niets gedaan is;*
- *Dat er, ondanks de onderzoeksresultaten, in de afgelopen decennia geen enkel onderhoud heeft plaatsgevonden aan Rijksmonument de Lange Jaap;*
- *De minister heeft aangegeven dat het Rijk hierin te kort heeft geschoten;*
- *Veel inwoners van Den Helder zich grote zorgen maken om het voorbestaan van 'hun Lange Jaap'.*

Draagt GS op:

Bij de minister er in een brief op aan te dringen dat deze belangrijke landmark in het Noord-Hollandse landschap niet mag verdwijnen door gebrekkig onderhoud en dus

behouden moet worden voor de toekomst. En dat er om die reden alles aan gedaan moet worden de Lange Jaap voor Noord-Holland, en daarmee voor Den Helder, te behouden.
PvdA, VVD, CDA, SP en JA21

De **VOORZITTER**: Ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. De stemming zal plaatsvinden in de besluitvormende vergadering.

Wenst iemand nog het woord over de agenda? Zo niet dan is de agenda voor de beraadslagende vergadering overeenkomstig het voorstel van het Presidium vastgesteld.

3a Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er is geen stuk ter bekrachtiging ingekomen. Dat zal vanavond bekrachtigd worden in de besluitvormende vergadering.

3b Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan de heer Zoon.

De heer **ZOON** (PvdD): Ik zou graag aandacht willen vragen voor de geheimhouding van twee onderdelen van Pallas, te weten 2010/9 en 2012/12. We hebben afgesproken dat de geheimhouding komt te vervallen op 1 januari 2023, of zoveel eerder als daartoe aanleiding is. Volgens de PvdD is die aanleiding er. Er wordt nu voor de zoveelste keer terugbetaling van een lening gegeven, zonder dat er publieke controle op kan plaatsvinden, over de reden waarom die lening bij voorhand is gegeven. De private partij is ook niet gevonden voor 1 januari 2023 en er is nu wel een publieke discussie over een volledig publieke financiering. We zien genoeg aanleiding om eerder de geheimhouding eraf te halen. We zouden u daartoe willen verzoeken.

De **VOORZITTER**: Ik heb uw verzoek eerder ontvangen. Ik heb u daar ook op geantwoord dat in principe de geheimhouding nog niet opgeheven kan worden. Het gaat enerzijds om bedrijfsvertrouwelijke informatie, die nog niet openbaar mag worden gemaakt, conform artikel 10 lid 1 sub c van de Wet Openbaarheid Bestuur. Anderzijds gaat het om financiële en economische belangen van de Staat en de Provincie (artikel 10 lid 2 sub b WOB). Hier vindt wel een afweging plaats. De financiële belangen wegen, gelet op de motivatie, zwaarder dan het algemeen belang van openbaarmaking. Dat is de reden en conclusie dat de geheimhouding zal moeten worden voortgezet en voort moet blijven duren. We hebben hierover eerder met elkaar gesproken. Dat betekent dat de lijst regelmatig wordt gecontroleerd op de vraag of geheimhouding nog opportuun is. Daar waar mogelijk wordt gehoor gegeven aan de wens van de Staten, zoals al eerder hier bediscussieerd, dat daar waar het kan de geheimhouding wordt opgeheven. In dit specifieke geval is dat dus niet mogelijk.

Verlangt iemand anders nog het woord over deze lijst? Zo niet, dan stel ik voor de lijst voor kennisgeving aan te nemen.

De agendapunten 4 tot en met 8 komen aan de orde in de besluitvormende vergadering. Dat geldt ook voor eventuele opmerkingen of stemverklaringen bij deze punten.

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 8 en 15 november 2021
Zie besluitvormende vergadering.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda
Zie besluitvormende vergadering.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken
Zie besluitvormende vergadering.

7. Voortgangslijst van moties
Zie besluitvormende vergadering.

8 Voorlopig aangemerkt als hamerstuk
8a. Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van PS van 5 juli 2021 tot vaststelling van de RES-sen 1.0 (Voordracht 66-2021)
8b. Zienswijze PS op de eerste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (Voordracht 68-2021)
8c. Zienswijze PS op de begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst IJmond (Voordracht 69-2021)
8d. Zienswijze PS op de eerste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o. (Voordracht 70-2021)
8e. Laatste begrotingswijziging 2021 (Voordracht 72-2021)
Zie besluitvormende vergadering.

De **VOORZITTER**: Agendapunt 9 is een Statenaangelegenheid en valt onder de agenda van de voorzitter. Ik verzoek de vicevoorzitter om mijn plaats over te nemen.

De voorzitter draagt het voorzitterschap over aan de vicevoorzitter, mevrouw Kocken, hierna te noemen: voorzitter.

9. Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van Provinciale Staten van 5 juli 2021 inhoudende de vaststelling dat het besluit tot vaststelling van de RES 1.0 Noord-Holland Noord en de RES 1.0 Noord-Holland Zuid niet referendabel is (Voordracht 67-2021)

De **VOORZITTER**: Aan de orde is agendapunt 9.

De heer **ZOON** (PvdD): Sinds het vertrek van Statenleden uit de Hoor en Adviescommissie (HAC) staat nu buiten twijfel dat de HAC een volledig onafhankelijk orgaan is, zowel richting als GS- als PS-besluiten. Het advies is altijd afgewogen en daarom van een hoog aanzien. Ik wil de HAC

bedanken voor het advies en de aanbevelingen tot een betere motivering zijn terecht. Het is goed om het besluit over het referendum aan te vullen met die motivering. De brief van vorige week van Noord-Holland Referendum laat zien dat het referendum over de RES niet het beoogde middel is om die discussie aan te gaan. De PvdD heeft al eerder vastgesteld dat de procedure rond de RES verbeteringen kent. Tevens verwacht de fractie dat de werkgroep Burgerparticipatie met verbeteringen komt om inwoners te betrekken bij de besluitvorming. Al met al kan de PvdD instemmen met de voordracht.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Voorzitter, vandaag bespreken we de beslissing met betrekking tot het bezwaar inzake het besluit van Provinciale Staten dat het besluit tot vaststelling van de twee regionale energiestrategieën niet referendabel is. De PVV is ronduit teleurgesteld. Zo heeft de 'onafhankelijke' hoor- en adviescommissie advies uitgebracht, maar dat bevat helaas weinig échte kritiekpunten. Het advies gaat helaas niet verder dan dat het besluit aangevuld moet worden met een motivering. Bovendien lijkt de commissie wel heel makkelijk mee te gaan met de door het college aangegeven spoedeisende karakter van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord. Dit terwijl de provincie Noord-Holland op wereldniveau niet meer is dan een zandkorrel op een strand, er al jaren de nodige wetenschappers en metingen zijn die een hele andere realiteit laten zien en uit artikel 11.3 van de referendumverordening blijkt dat een eventueel referendum geen opschortende werking hoeft te hebben voor de RES zelf.
Voorzitter, onze fractie vreest dat deze discutabele gang van zaken gaat resulteren in fors minder vertrouwen in de provinciale politiek én de referendumverordening. Want laten we eerlijk zijn, de Stichting Noord-Holland Referendum heeft veel moeite gedaan en met de duizenden opgehaalde handtekeningen onmiskenbaar aangetoond dat er de nodige weerstand is tegen de plannen. Kritische burgers worden nu aan de kant geschoven, terwijl in 2018 de nieuwe referendumverordening werd aangenomen om het de burger makkelijker te maken om referenda op de agenda te krijgen. En dan ligt er een eerste verzoek, nota bene over een onderwerp dat het leven van burgers op veel vlakken sterk gaat beïnvloeden en dat wordt dan van tafel geveegd.
De PVV is van mening dat we daar absoluut op de een of andere manier wat mee moeten doen. Want waar het in dit traject gaat om een fors aantal kritische burgers die hun handtekening hebben gezet, is de kritiek in de samenleving vele malen groter. Zo stelt de Stichting in haar brandbrief van 7 december jl. dat uit een recente peiling van Peil.nl blijkt dat het huidige Nederlandse klimaatbeleid en de invulling van de energietransitie niet overeenkomen met de wensen van de Nederlandse burgers. Waar het beleid zich richt op een energietransitie door middel van veel meer windturbines en zonneparken, geeft een ruime meerderheid van de ondervraagden aan een voorkeur te hebben voor kernenergie. En als gekeken wordt naar een directe vergelijking tussen kernenergie en energie uit wind en zon, kiest bijna 60% van de ondervraagden voor kernenergie en slechts 30% voor energie uit zon en wind.
In de motivering van het college valt te lezen dat de vaststelling van de RES'en geen externe rechtsgevolgen met zich meebrengt en geen juridische binding heeft. De RES'en moeten gezien worden als verkenningen die nog moeten worden geoperationaliseerd in provinciale verordeningen, bestemmings- en omgevingsplannen. Dus veel gaat op gemeentelijk niveau plaatsvinden. De PVV is benieuwd of dan wel provinciale en gemeentelijke referenda kunnen worden georganiseerd? Of is de kans groot dat een verzoek, net als het verzoek van de Stichting

Noord-Holland Referendum, weer vlak voor de finishlijn strandt? En hoe zit het met gemeenten die geen referendumverordening hebben? Bent u bereid alle Noord-Hollandse gemeenten op te roepen een referendumverordening in te stellen en hun mee te geven dat besluiten moeten passen binnen hun referendumverordening? In het Financieel Dagblad van 9 december jl. stond dat het PBL denkt dat 41 TWh aan zon- en windparken in 2030 mogelijk is en daarmee het klimaatdoel van 35 TWh gemakkelijk wordt gehaald. Gemeenten en provincies zouden zelfs ruimte zien voor meer zonnepanelen en windmolens dan in het Klimaatakkoord afgesproken. De PVV houdt haar hart vast. De vraag is nu of er extra zon- en windparken komen, of dat het kabinet kiest voor een kerncentrale. De PVV zou graag het laatste zien. Maar onze fractie vraagt zich ook af of het door Gedeputeerde Staten in hun motivering genoemde scenario, -dat het Rijk na bestuurlijk overleg met de regio dwingende juridische interventies gaat inzetten-, wel zo 'hard' is. Kan er dan ook niet serieus worden gekeken naar mogelijkheden voor kernenergie in Noord-Holland?
De PVV ontkent niet het belang van de juridische verhoudingen tussen bestuurslagen, maar als er sprake is van een kokervisie, zoals bij de energietransitie, waardoor er onvoldoende oog is voor draagvlak en de gevolgen inzake burgers hun welvaart, welzijn en leefomgeving, is een starre houding samenleving ondermijnend. De kloof tussen burgers en politiek zal steeds groter worden met alle gevolgen van dien.
Voorzitter, ik ga afronden. De PVV mist vooralsnog bestuurlijke moed in dit huis en vreest dat over een aantal jaar de conclusie zal worden getrokken: "Hadden we toen maar een referendum gehouden"… Laten we het alsjeblieft zover niet komen. Zoals onze fractie al vaker in dit huis heeft gezegd: Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.
Het zal u niet verbazen dat de PVV tegen voorliggend besluit zal stemmen.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): De VVD is geen voorstander van referenda. Wij vinden het een onding. We leven in een representatieve democratie. Een referendum is te beperkt voor het nemen van besluiten op dit gebied. Dat is onze algemene stelregel. De Provincie Noord-Holland heeft een referendumverordening. Dus hebben we het verzoek tot een referendum getoetst aan de daarvoor geldende voorwaarden. We kwamen tot de conclusie dat we dit onderwerp niet referendabel vinden om de wel bekende redenen. Nu hebben we een onafhankelijke toetsing van het bezwaar gehad door de HAC. Dat bevestigt ons in onze mening. We zullen instemmen met het voorstel om het bezwaar af te wijzen.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Met betrekking tot de beslissing op het bezwaar is het advies van de Hoor- en adviescommissie als volgt: "*De commissie kan zich vinden in de stelling van Provinciale Staten, de verweerders, dat hetgeen de RES moet bewerkstelligen, kan worden gezien als een dringend provinciaal belang. De commissie acht het niet onaannemelijk dat het behalen van het Klimaatakkoord, niet alleen een landelijk, maar ook een provinciaal dringend belang is.*"
In onze ogen is dat precies hetgeen waarom het CDA tegen het instellen van een Referendumverordening is geweest. De bezwaarden willen het draagvlak toetsen voor energiewinning op land en een wezenlijke invloed uitoefenen op de totstandbrenging. Er zijn natuurlijk redenen waarom de RES ter vaststelling, in juli van dit jaar, aan Provinciale Staten is voorgelegd: afspraken met het Rijk, commitment om binnen een bepaalde periode een bepaalde

energieopbrengst te genereren en een regelgevend traject, de Omgevingsverordening, die voor energie op land ruimte moet bieden aan gemeenten. Dergelijke verweren over een dringend provinciaal belang zullen er altijd zijn bij een verzoek om een referendum te houden. De Provincie heeft vrijwel altijd te maken met besluiten die partners als Rijk en gemeenten raken. Er zal altijd wel een stip aan de horizon zijn wanneer het gerealiseerd moet zijn. Natuurlijk gaat het om besluiten met verstrekkende gevolgen, want anders gaat men zich niet inzetten om 45.000 handtekeningen op te halen. We hebben hierover uitgebreid gesproken bij de behandeling van de voordracht voor het al dan niet inwilligen van het referendumverzoek. Het CDA heeft toen aangegeven dat de fractie het Referendumverzoek ongelukkig vindt, maar dat het instellen van een Referendumverordening inschatplichtig maakt. We hebben een andere afweging gemaakt dan de meerderheid binnen Provinciale Staten. Het CDA vindt ten principale dat als over een voordracht een debat heeft plaatsgevonden en een bepaald besluit is genomen, het past dat je dat besluit ook respecteert. Ook al zit je er als fractie zelf anders in. Een besluit op bezwaar is echter een heroverweging van een eerder genomen besluit en zou daarmee aanleiding zijn om de hele discussie nu opnieuw te doen, met ongetwijfeld hetzelfde resultaat. Dat lijkt ons geen goede zaak. Ik neem aan dat de commissie kennis heeft kunnen nemen van het verslag van de Statenvergadering van 5 juli dit jaar over het referendumverzoek, waarin alle motiveringen zijn weergegeven. Ik ontvang hiervan graag een bevestiging.
De hele discussie opnieuw doen zou ook geen recht doen aan het advies van de HAC. We zullen het advies van de commissie respecteren en dus instemmen met het voorliggende ontwerpbesluit, maar wel onder de volgende kanttekeningen. We vragen aan de partijen in de coalitie, die voor het instellen van de Referendumverordening hebben gestemd, -D66, GroenLinks en de Partij van de Arbeid-, of zij nog wel heil zien in de Referendumverordening. De hele gang van zaken heeft in ieder geval bij bezwaarden tot een grote teleurstelling geleid. De vraag is of het criterium van een dringend provinciaal belang ook bij andere onderwerpen, het houden van een referendum niet zal uitsluiten. Zijn er überhaupt voorbeelden te noemen waarbij men zich wil inzetten om 45.000 handtekeningen op te halen en er toch geen sprake zal zijn van een dringend provinciaal belang?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Voor ligt het besluit van Provinciale Staten dat de RES niet referendabel is. Mijn fractie is zeker een voorstander van meedenken van inwoners. Daarvoor zijn vele mogelijkheden; niet alleen het referendum. Het hebben van een Referendumverordening betekent nog niet dat per definitie een verzoek om het houden van een referendum gehonoreerd moet worden. Het moet per geval bekeken worden. De onafhankelijke HAC wijst inhoudelijk het bezwaar tegen dit besluit van Provinciale Staten van de hand. Mijn fractie stemt in met de voorliggende voordracht.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik ben toch nog even benieuwd naar het punt van het CDA. Bent u nog bereid om daarop te reflecteren? Hoe kijkt de PvdA nu tegen de Referendumverordening in zijn geheel aan?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): De Referendumverordening heeft zeker zijn nut. Het is een onderdeel van een breed pallet, maar wat ik u al zei: Het betekent niet dat per definitie elk verzoek om een referendum zal worden gehonoreerd. Het is maatwerk. Het is een toets die iedere keer moet worden toegepast.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Als u terugkijkt naar de afgelopen jaren, bent u dan bereid om te reflecteren op een agendapunt wat volgens u wel referendabel was geweest?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Nee, dat ga ik hier niet doen. Als dat punt hier voorligt, dan ga ik erop in.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Waar ik een beetje naar wil sturen, is dat inwoners in Noord-Holland wel een beeld krijgen, wanneer ze voor iets een referendum kunnen inzetten en dat ze willen weten waar zij aan toe zijn. Nu is een referendumverzoek ingediend. Dat wordt dan direct afgeketst. Voor veel inwoners is het onduidelijk wanneer zij iets referendabel kunnen maken. Ik vraag u daarin mee te denken en daarover helder te communiceren, zodat inwoners daar iets mee kunnen.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Ik denk dat u gelijk hebt. Het is heel lastig voor inwoners. Het is voor ons ook al lastig. Dat werd duidelijk in de discussie. We hebben een werkgroep Burgerparticipatie. Laten we vooral daarin kijken wat mogelijk is, qua transparantie en die discussie daar in elk geval voorbereiden.

De **VOORZITTER**: Daarmee is uw termijn afgerond. We gaan naar de volgende spreker.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Een onafhankelijke hoor- en adviescommissie. Wat valt daar nu tegenin te brengen? De grote vraag blijft: Laten de volksvertegenwoordigers de belangen van het bestuur en grote bedrijven prevaleren boven het belang van Noord-Hollanders? Of kiezen Provinciale Staten voor democratie? Zoals FvD hierna zal betogen -de fractie duwt er geen door-, luistert ze echt naar de bevolking, in plaats van selectief. Dat is waar het vandaag om gaat.
Op 5 juli jl. hebben Provinciale Staten met een nipte meerderheid besloten dat geen referendum gehouden zal worden over het besluit tot vaststelling van de Regionale Energiestrategieën 1.0 Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid. Daartegen heeft Stichting Noord-Holland Referendum bezwaar aangetekend. Gedeputeerde Staten hebben op 23 september jl. schriftelijk verweer gevoerd en op 7 oktober heeft de HAC over deze kwestie geadviseerd. De stichting voert aan dat het besluit in strijd is met het zorgvuldigheidsvereiste en het motiveringsvereiste, dat het besluit niet geschaard kan worden onder artikel 5, lid 2 onder n van de Referendumverordening, wegens spoedeisendheid en dat een eventueel referendum raadgevend correctief zou zijn en daarom geen vertraging zal opleveren. Ten slotte dan artikel 11, derde lid: Een Referendumverordening zou als oplossing kunnen dienen voor het gebrek aan democratische inbreng in de procedure, omdat de uitvoering van de plannen gelijk op zal gaan met het houden van een referendum.
Al deze punten worden zowel door een jurist van Gedeputeerde Staten als door de HAC van tafel geveegd. Hoewel de commissie slechts adviseert om het motiveringsgebrek te repareren door het

bestreden besluit aan te vullen met een motivering; het advies van de HAC is teleurstellend, beperkt, kritiekloos en oppervlakkig. De commissie kopieert simpelweg passages uit het verweerschrift van de jurist van Gedeputeerde Staten en legt de doorloopactie, zoals omschreven in het verweerschrift geen strobreed in de weg. Zie bijvoorbeeld pagina 7. "*De commissie acht het niet onaannemelijk dat het behalen van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord niet alleen landelijk maar ook provinciaal dringend belang is*." De spoedeisendheid wordt hier klakkeloos aangenomen. Er wordt volledig voorbij gegaan aan het belang van de betalende burger. Uiteindelijk komt de commissie tot de conclusie dat feitelijk de uitvoering van de RES door kan gaan, ook wanneer er een referendum georganiseerd wordt, maar acht het niet onaannemelijk dat RES-partijen in de praktijk hierdoor hun plannen 'on hold' zouden zetten.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Strens.

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik ben toch wat verrast over wat u hier inbrengt. U begint uw betoog met het feit dat we te maken hebben met een onafhankelijke Hoor- en Adviescommissie. Dan verbaast het me nogal dat u daar kwalificaties aangeeft, alsof de commissie eenzijdig heeft geluisterd naar enkel de verweerders en niet de Stichting in ogenschouw hebben genomen. U bent het met mij eens dat we hier over een onafhankelijke commissie spreken en dat we het oordeel dat de commissie geeft met respect moeten behandelen?

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ja. Ik denk dat het objectief moet worden beschouwd. Er moet goed worden gekeken naar de onderbouwingen en van waaruit die tot stand zijn gekomen, zoals de pleitnota. Dat is het hoofddocument geweest voor het onderzoek. Ik zal daar dadelijk op ingaan. Er komen nog wel meer punten naar voren.

De door de stichting aangevoerde bezwaren zijn nauwelijks terug te vinden in het advies en dat kenmerkt deze commissie, onder voorzitterschap van mevrouw Creijghton-Sluijk. Deze voorzitter geeft namelijk blijk van een niet mis te verstaan dedain richting de inwoners van Noord-Holland. Zie bijvoorbeeld pagina 5 van het verslag waar ze opmerkt dat het de vraag is of mensen wel weten waar ze over gaan stemmen, wanneer er een referendum zou worden gehouden over de RES. Dat is precies waar het probleem zit, ook richting D66. Er wordt volledig over de burger heen gewalst, terwijl diezelfde burger wel voor de kosten mag opdraaien; ook wanneer het hele plan een grote vergissing blijkt te zijn. Zowel uit het verweerschrift van Gedeputeerde Staten als uit het advies van de commissie blijkt dat alles, maar dan ook alles moet wijken voor het Klimaatakkoord. Ja, als Provinciale Staten daar niet aan voldoen, binnen de gestelde termijnen, dan kan men rekenen op een Rijksinterventie. Kortom, 'het moet van de baas en daarom moet de democratie maar wijken.' Hoelang moet de democratie worden uitgeschakeld? Wat is er ondemocratischer dan een top-down opgelegde RES? Gedeputeerde Staten waarschuwen op pagina 5 van het verweerschrift dat wanneer er niet snel wordt besloten de gelijkwaardigheid weleens zou kunnen verdwijnen.
Over welke gelijkwaardigheid hebben Gedeputeerde Staten het?

De **VOORZITTER**: Mag ik u even onderbreken? Het is een stuk wat op basis van onze input is opgesteld. Het is een verweerschrift van Provinciale Staten. Gedeputeerde Staten staan buiten deze discussie. Elke keer als u naar Gedeputeerde Staten verwijst, bedoelt u, denk ik, Provinciale Staten?

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik zal het uitleggen voorzitter. Het is wel aardig dat u zich ook in deze discussie mengt. Dank daarvoor.
Gedeputeerde Staten hebben een jurist. Deze jurist is op pad gegaan om deze keer voor Provinciale Staten te gaan werken. Dat is een best wel nieuwe figuur. Dat hebben we niet zo vaak gezien. Dit is ook niet eerder voorgekomen. We hebben ook gezien dat in het eerste stuk werd onderschreven met Gedeputeerde Staten. Ik denk toch dat we onszelf moeten afvragen of dat wel onafhankelijk gebeurt.

De **VOORZITTER:** Volgens mij moeten we het even heel correct maken. We hebben in het Presidium een besluit voorgelegd gekregen. Wat het Presidium daarvan vond. Dat is dan een concept. Daarna is dat met enige correcties vastgesteld. Dat is het stuk dat Provinciale Staten aan de Hoor- en Adviescommissie heeft voorgelegd. Daarop is vervolgens door de HAC een advies gegeven en nemen de Staten gezamenlijk een beslissing. Ik ben het niet met u eens dat het eigenlijk stiekem de hele tijd Gedeputeerde Staten is. Het is een beslissing van Provinciale Staten en een beslissing van bezwaar ook op Provinciale Staten. Daar hebben we het hier met elkaar over. Als u ervoor kiest om dat GS te blijven noemen, dan moet u dat doen, maar dan zit u er wel naast, in ieder geval voor de discussie die hier gevoerd wordt.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Daar wil ik dan even op reageren. Ik denk dat ik over mijn eigen woorden ga. Ik heb net ook toegelicht waarom ik dit zo heb omschreven. Dat u zich als voorzitter wilt mengen in de discussie, vind ik prima, maar ik blijf bij mijn woorden.

De **VOORZITTER**: Ik meng me niet in de discussie. Ik meende dat u zich een aantal keren versprak, dat u niet helemaal scherp zag wat hier voorligt. Dat is nu voor iedereen heel duidelijk. U interpreteert dat op uw manier. Ondertussen is er een interruptie van de heer Zaal.

De heer **ZAAL** (GL): Ik zou graag willen reageren op uw opmerking dat u vindt dat de democratie wordt uitgeschakeld. Daarvoor zei u dat we luisteren naar ‘de baas’. Ik denk dat u dan bedoelt als Provinciale Staten. Aan het begin van uw betoog plaatste u het begrip volksvertegenwoordiging tussen aanhalingstekens. Ik constateer dat u met veel dedain over dit orgaan praat, waarvan u zelf onderdeel uitmaakt, waar u alle ruimte hebt om uw opvattingen kenbaar te maken. Daar wordt naar geluisterd en daarvan wordt met respect kennisgenomen. Ik vind het jammer dat u met zoveel dedain over dit orgaan praat. Ik denk dat het niet terecht is. Het is niet verdiend. Het hoort ook niet zo. Ik vraag u dat niet meer te doen en dat soort kwalificaties achterwege te laten.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Dank ook aan GL voor deze inbrengen. Dit is nu zo typisch. Ik noem een feitelijke observatie. Ik benoem wat er gebeurt. Ik onderbouw dat met argumenten die u, als u echt die volksvertegenwoordiger wilt zijn, inhoudelijk zou willen aanhouden. Dan gaan

we hier geen semantische discussie voeren. Dan gaan we de discussie voeren op de inhoud. Dan gaan we kijken naar hoe de burger in Noord-Holland toch aan de kant wordt gezet.

De heer **ZAAL** (GL): Ik denk dat als we respect voor burgers hebben, dan nemen we onze eigen procedures serieus. Dan gaan we het hier hebben over het besluit dat voorligt. De inhoudelijke discussie is gevoerd. Dan gaan we niet verwarring scheppen en partijen hoop geven die onverdiend is. Dan dienen we onze eigen procedures te volgen. Dan dienen we transparant te zijn. Ik zal dadelijk iets zeggen over de HAC. Dan doen we onze rol binnen de democratie recht en niet door, zoals u zegt, - u noemt dat feiten-. Ik denk dat het kwalificaties zijn, die geen feiten zijn. Dat betreur ik. Dat is geen vraag, maar een stelling.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik denk dat dit een gelegenheidsargument is. Uw partij GroenLinks, samen met de volledige coalitie, wilde dit referendum blokkeren. Dat is ook gebeurd. Ik sta er niet van te kijken, dat u dan op basis van vormgegevens dit debat probeert te duiden. Ik wil u uitnodigen om dadelijk daadwerkelijk naar mijn argumenten te luisteren, waarom dit referendum wel doorgang zou moeten vinden en daar dan de discussie over te voeren.

Wat de vraag eigenlijk is, ook om even door te gaan op dit debatje: Over welke gelijkwaardigheid hebben wij het dan, nu Gedeputeerde Staten vlak daarvoor nog schreef dat het Rijk dreigt met een aanwijzing, of het opstellen van een Rijks-inpassingsplan, wanneer niet direct gebogen en geknipt wordt voor het Rijk.
Provinciale Staten beweren vervolgens in het verweerschrift dat de bestuurlijke afspraken binnen de RES het resultaat zouden zijn van een bottom up proces. De betrokkenen zijn alle overheidsorganen. De input van de inwoners van Noord-Holland is amper meegewogen, terwijl juist deze groep zou moeten leven met alle gevolgen van de gebrekkige en haastige besluitvorming. Er is enkel sprake geweest van geregisseerde dan wel georkestreerde inspraak. Ik noem dat schijnparticipatie. Dan rijst de vraag in hoeverre er aan het zorgvuldigheidsvereiste is voldaan. FvD stelt vast dat er enkel ruimte was voor zeer selectieve democratie, zodat niets uit handen werd gegeven en er toch een beetje werd gedaan alsof er ruimte was voor andere meningen. Op pagina 7 van het verweerschrift van Gedeputeerde Staten staat notabene dat de Provincie en de RES-partners sterk hechten aan communicatie en participatie en daarom hebben gekozen voor een bottom up proces. Hoe verhoudt dit zich dan? Ze zouden op basis van hun gehechtheid juist voor een referendum moeten zijn. Zeker nu het onderliggende besluit zo ingrijpend van aard is. Eventuele vertraging als gevolg van het instellen van een referendumprocedure zou kunnen leiden tot terughoudendheid onder RES-partners, vervolgen Gedeputeerde Staten in het verweerschrift. Waarom zouden deze partijen niet ook even willen wachten op de uitkomst van een legitiem democratisch proces? Daar valt voor de RES-partners juist veel te winnen, zoals broodnodig draagvlak onder de bevolking. Waar is men bang voor? GS begeven zich op een gevaarlijk vlak nu spoedeisendheid op grond van dit precedent werkelijk aan ieder onderwerp kan worden toegevoegd, waardoor ieder toekomstig referendum zal kunnen worden geblokkeerd. Spoedeisendheid zou in onze ogen veel geloofwaardiger kunnen worden aangevoerd bij besluiten over bijvoorbeeld het versterken van dijken, wanneer dijken aantoonbaar in slechte staat zijn en dat op zeer korte termijn grote problemen realistisch zijn. De

spoedeisendheid van de besluitvorming over de RES is in onze ogen daarom volledig arbitrair en politiek ingegeven. Zeker nu er nog ruim voldoende tijd is overwegende dat de eventuele vergunningverlening pas voor 1 januari 2025 zou moeten plaatsvinden.
Het is opmerkelijk dat juist nu steeds meer kritiek wordt geuit op zogenaamde duurzame energiebronnen, zoals wind- en zonne-energie. PS kiezen ervoor om enorm te investeren in deze bronnen. Uit Noors onderzoek blijkt dat windturbines vervuiling met microplastics veroorzaken. De onderzoekers berekenden dat per turbine per jaar 62 kilo BBA's in het milieu komen. BBA's zijn plastic additieven, die al bij zeer lage concentraties een hormoon verstorende werking bij mens en dier naast andere toxische effecten veroorzaken. Dan hebben we het nog niet eens gehad over vogelmoord die plaatsvindt als gevolg van de niets ontziende wieken van de turbine. In de kakofonie van de klimaat-hysterische berichten is vrijwel geen ruimte voor meer nuance. Als men deze nuance wel zou aanbrengen, dan zouden geluiden over dat we eigenlijk langzaam via ups and downs naar een volledige ijstijd gaan, worden gehoord. Of dat de harde feiten aantonen dat de opwarming van de aarde niet catastrofaal is en dat er dus helemaal geen klimaatcrisis is. De angstaanjagende berichten vliegen je om de oren. Juist daarin zou de spoedeisendheid van de besluitvorming over de RES gelegen zijn. Angst is een slechte raadgever. Het Parijse Klimaatakkoord uit 2015 is gebaseerd op angst en zal de wereld alleen maar armer maken. Waarom focussen we ons niet op adaptieve maatregelen in plaats van een megalomaan experimenteel pakket aan duurzame energiebronnen die ons mooie landschap onherstelbaar zullen verwoesten.
Afsluitend wil ik er nog graag op wijzen dat een nipte meerderheid, die op 5 juli jl. het besluit tot vaststelling van de RES als niet referendabel verklaarde erop duidt dat er absoluut geen sprake was van een uitgemaakte zaak. De vraag is of alles moet wijken voor economische belangen van de windmolen- en zonneparkbouwers. Waar trekt u de grens? Het kan toch niet zo zijn dat het Klimaatakkoord voorgaat op de democratie? We kunnen de burgers van Noord-Holland toch niet in de kou laten staan? Laat u zich koeioneren door het Rijk en zijn PS verworden tot een eenvoudig uitvoeringsorgaan van het Rijk, of respecteren de volksvertegenwoordigers het volk dat zij moeten vertegenwoordigen en zetten zij zich zichtbaar in voor het behoud van de democratie? Soms vraag ik me af of FvD de enige is die zich sterk maakt voor de democratie, terwijl PS rücksichtslos zeer ingrijpende plannen, zoals de RES er doorheen duwen en de inwoners van Noord-Holland angstvallig buiten de deur houden. Juist het referendabel verklaren van dit RES-besluit zou zoveel kunnen betekenen om de gapende kloof tussen burger en politiek iets te dichten in plaats van nog verder te verdiepen zoals nu dreigt te gebeuren. Daarom roep ik iedereen op om het eerste referendum in Noord-Holland niet te blokkeren.

Motie 232/13-12-2021

Duidelijkheid over spoedeisendheid van referendabele besluiten

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 13 december te Haarlem ter bespreking van agendapunt 9

Constaterende dat:

- *De mate van spoedeisendheid van referendabele besluiten onduidelijk is voor de Noord-Hollander;*

- *Het laatste referendumverzoek geblokkeerd dreigt te worden op grond van artikel 5.3 van de referendumverordening;*

Overwegende dat:

- *Noord-Hollanders zicht moeten hebben op het al dan niet spoedeisende karakter van besluiten;*
- *Voor het verbeteren van het vertrouwen in de politiek in een vroeg stadium een duidelijke overweging over het al dan niet spoedeisende karakter van een referendabel besluit naar de Noord-Hollanders gecommuniceerd dient te worden;*

Verzoekt Gedeputeerde Staten:

- *bij ieder referendabel besluit bij publicatie hiervan aan te geven in hoeverre er sprake is van een spoedeisend karakter*

en gaan over tot de orde van de dag.
Forum voor Democratie en Partij voor de Vrijheid

De **VOORZITTER:** De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KLEIN** (CU): Ik wil beginnen te benadrukken dat de Hoor- en Adviescommissie een onafhankelijke commissie is, die in gezamenlijkheid besluiten neemt. Ik neem dan ook stellig afstand van de woorden van mevrouw Vastenhouw met oordelen over individuele leden van de commissie. Ik vind dat echt ongepast.
De fractie van ChristenUnie heeft tijdens de vergadering van 5 juli duidelijk aangegeven dat ze vindt dat in het geval van de RES er geen reden is om een referendumverzoek af te wijzen. Ondanks dat de fractie niet enthousiast is over het instrument van een raadgevend referendum, vindt ze dat de overwegingen die er nu aan ten grondslag lagen reden gaven om het referendum door te laten gaan. We waren daarom ook bijzonder benieuwd naar het oordeel van de onafhankelijke Hoor- en Adviescommissie over dit specifieke onderdeel van het bezwaar dat het niet spoedeisend zou zijn. We zien ons gesterkt in onze overtuiging dat spoedeisendheid niet voldoende is aangetoond door de opmerking van de HAC dat in het verweerschrift "*niet direct wordt ingegaan op spoed, spoedeisendheid, dringende noodzaak of leefbaarheid.*"
Bij het besluit van PS op 5 juli was volgens ons dan ook sprake van politiek opportunisme. De HAC constateert ook dat PS een grote beoordelingsvrijheid heeft bij het toepassen van artikel 5 over het wel of niet referendabel zijn en dat er ook altijd sprake is van terughoudende rechterlijke toetsing. We moeten concluderen dat de meerderheid van PS heeft geoordeeld dat er sprake is van een dringend provinciaal belang . De HAC schrijft daarover, op basis van de toelichting die uiteindelijk ter zitting is gegeven, dat het niet onaannemelijk is dat er sprake is van een dringend provinciaal belang. Dat betekent dat ChristenUnie uiteindelijk met tegenzin akkoord gaat met het vaststellen van de beslissing op bezwaar conform het advies van de HAC. Wat ons betreft geeft dit proces wel alle aanleiding om de referendumverordening te herzien. Tegelijkertijd hopen wij dat wij, op andere manieren dan via een referendum, met de Noord-Hollandse inwoners in gesprek kunnen blijven over het beleid van de Provincie en dan met name over de opwek van duurzame energie. De ChristenUnie is ervan overtuigd dat we met goede vormen van participatie gezamenlijk goede besluiten kunnen nemen met een groot draagvlak.

De heer **HOOGERVORST** (SP): De SP heeft kennisgenomen van de ontwerpbeslissing op het bezwaarschrift dat enige maanden geleden is ingediend door de Stichting Noord-Holland Referendum. Een bezwaar op de besluitvorming van PS om het besluit niet referendabel te verklaren. Op zich was dat destijds een democratisch besluit. Dat was voor de SP duidelijk. De SP legt zich daar uiteraard bij neer, al vindt de SP het besluit zeker referendabel. Stichting Noord-Holland Referendum diende een bezwaarschrift in en de HAC heeft zich hierover gebogen. In de procedure zijn de partijen gehoord en de onafhankelijke HAC is tot de conclusie gekomen dat het bezwaarschrift wordt afgewezen. De gang van zaken ziet de SP als schadelijk voor het vertrouwen van onze inwoners in onze democratie. Voor veel Noord-Hollanders is de RES een ingrijpend proces, met mogelijk nog ingrijpendere gevolgen. Dat het onderwerp RES spoedeisend is, is voor ons wellicht duidelijk, -al kun je hierover twijfels hebben-, maar zijn besluiten van ons al niet heel snel spoedeisend? Wellicht is de dreiging die op de inwoner rust, dat er een windmolen of zonnepark in je achtertuin komt, veel spoedeisender en is een paar maanden uitstel door een referendum echt niet onoverkomelijk. Er dienen zich namelijk ook wel andere hindernissen aan als we het hebben over de uitvoering van de RES-sen. De SP is destijds mede initiator geweest van de huidige referendumverordening. We moeten constateren dat er in de verordening te weinig helderheid is over zaken als spoedeisend karakter. Het inzetten van deze troef is blijkbaar altijd mogelijk. Onze inwoners, maar ook de SP, moeten meer helderheid hebben wanneer een besluit, in de zin van de Referendumwet spoedeisend is. We zijn benieuwd hoe GS hierover denken. We vragen GS ons van een advies te voorzien hoe PS dit probleem in de bestaande verordening kunnen aanpakken.

Mevrouw **STRENS** (D66): Provinciale Staten hebben op 5 juli het inhoudelijke debat gevoerd over de vraag of het besluit tot vaststelling van de RES 1.0 wel of niet referendabel was. In meerderheid hebben de Staten besloten dat het besluit niet referendabel is, gelet op artikel 5 van de Referendumverordening. Dat debat wil ik vandaag niet opnieuw voeren. Een opmerking wil ik wel herhalen. D66 is voorstander van het referendum, mits het op de juiste manier wordt ingezet. De Stichting Noord-Holland Referendum heeft tegen het besluit van PS bezwaar ingediend. Dit bezwaar is zorgvuldig behandeld door de onafhankelijke HAC. De commissie oordeelt dat het besluit, dat PS eerder dit jaar hebben genomen, in stand kan blijven en motiveert dat er inderdaad sprake is van spoedeisende en dringende provinciale belangen en dat de RES niet zozeer als besluit, maar meer als strategie kan worden gezien.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik vraag me af of u die conclusie wel kan trekken dat er sprake is van spoedeisende belangen. Volgens mij concludeert de commissie dat het niet onaannemelijk is dat er sprake is van spoedeisende belangen. Bent u dat met mij eens?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik ben het met u eens, maar ik ben ook van mening dat de commissie dus motiveert dat het besluit dat PS eerder namen, in stand kan blijven.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Hoe kijkt u aan tegen het instrument referendum als het eigenlijk heel moeilijk is om je voor te stellen dat er iets wat anderen niet raakt, wat niet spoedeisend is en wat niet groots is? Als dat de criteria zijn, zoals nu ook de uitspraak van de commissie is, hoe kijkt u dan nog aan tegen de mogelijke toepassing van de Referendumverordening? Is hiermee eigenlijk niet aangetoond dat het gewoon niet toepasbaar is?

Mevrouw **STRENS** (D66): Tot die conclusie kom ik niet. Dit proces wat hier is gevoerd, geeft wel aanleiding om met de werkgroep nog eens kritisch naar de Referendumverordening te kijken en te kijken of artikelen moeten worden aangescherpt, zodat inwoners wel weten wanneer een dergelijke verordening nu wel toepasbaar is en wanneer niet.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Tijdens de introductie van uw betoog begon u over dat er een zorgvuldig proces is gevolgd. Toen gaf u aan dat spoedeisendheid wel is bestendigd. Na een interruptie van de heer Klein weer niet. Ik snap het niet meer. Hoe kunt u concluderen dat er sprake is van een zorgvuldig proces?

Mevrouw **STRENS** (D66): We hebben te maken met besluitvorming door PS, na een inhoudelijk debat, begin juli 2021. Op dat besluit is bezwaar ingediend door Stichting Noord-Holland Referendum. Dat is beoordeeld door de onafhankelijke HAC. Er ligt een uitspraak en die bespreken we vandaag. Als ik dat beschouw dan vind ik dat er sprake is van een zorgvuldig proces.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Het zal vast aan mij liggen, maar dat was toch niet helemaal mijn vraag. U gaf aan dat de HAC een zorgvuldig proces heeft doorlopen. Nu heeft u het over het volledige proces. Hoe concludeert u dat de HAC een zorgvuldig proces heeft doorlopen?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik heb het idee dat mevrouw Vastenhouw en ik elkaar gewoon niet willen begrijpen. Ik kan nogmaals herhalen dat er een zorgvuldig proces is gelopen, maar volgens mij heeft u een andere opvatting van wat democratie is, dan wij.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik denk dat ik D66 heel goed begrijp. D66 heeft niets op met de democratie. Heel veel Noord-Hollanders begrijpen dat ook na dit debat.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Mevrouw Strens zei dat de RES een strategie is en niet zozeer een besluit en dat het daardoor minder geschikt is voor een referendum. Hoe kijkt u dan naar de toekomst en dat die strategieën dus best wel impact kunnen hebben op ons beleid? Bent u dan niet van mening dat een RES eigenlijk gewoon een regulier besluit zou moeten zijn en dat we moeten stoppen met die strategieën?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik denk dat u een terecht punt maakt. Wat is nu de waarde van een strategie en wat kunnen onze inwoners daarvan verlangen? We vertalen de strategie in besluiten. Bijvoorbeeld waar straks duurzame energie mag worden opgewekt, of niet, is vastgelegd in de Omgevingsverordening. Dat zou typisch een besluit zijn waarover een referendum kan worden aangevraagd. Als men het niet eens is met dat onderdeel van de verordening, dan heb je echt een besluit dat referendabel is. Een strategie is in die zin meer een bestuurlijke afspraak tussen partijen dan echt een besluit. Dat het beter gemotiveerd moet worden, richting de verordening en waarover ik net sprak met mevrouw Kuiper, dat is belangrijk om als PS met de werkgroep Burgerparticipatie beter naar te kijken.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik hoor mevrouw Strens heel goed, maar waar ik voor vrees is dat de democratie op die manier verwatert, omdat we als besturen met elkaar afspraken maken, die niet referendabel zijn voor inwoners. Op het moment dat wij dat hebben afgesproken en dat wordt doorvertaald in besluiten dan verwatert het meer en meer tot het uiteindelijk niet meer beet te pakken valt op waar het nu echt om gaat. Dat zijn die windturbines en zonnepanelen in dit specifieke geval. Bent u bereid om dat om te buigen? We moeten een hoofdbesluit hebben wat referendabel is, zodat het begrijpelijk is waarover mensen kunnen stemmen.

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik denk dat de heer Van den Berg hier wel een stap overslaat. Het feit hoe we zijn gekomen tot een strategie, daarin zit veel samenwerking. Daar is participatie van inwoners mogelijk. Wij zien een referendum echt als een uiterste noodrem. Idealiter zou je niet willen dat het ingezet hoeft te worden, omdat het proces aan de voorkant zorgvuldig is uitgevoerd en dat daar inwoners hun inbreng hebben kunnen doen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik vind het wel een interessant antwoord dat mevrouw Strens geeft. Er is inderdaad een proces geweest, maar wat wij ook hebben gezien is dat aan het participatieproces nog heel veel te verbeteren valt. Nu zijn we tot dit besluit gekomen, met die manco's in het participatieproces. Bent u niet bang dat de uitkomst, zoals die er nu ligt, onvoldoende draagvlak heeft?

Mevrouw **STRENS** (D66): Wat ik aan het begin van mijn betoog zei is dat ik het inhoudelijke debat over de RES-sen hier niet opnieuw wil voeren met elkaar. We moeten kritisch kijken naar de inrichting van burgerparticipatie, zodat er actief voorstellen tot verbetering mogelijk zijn. Die wil D66 zeker ook in dat proces inbrengen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Dankzij de heer Van den Berg heb ik nog een vraag naar aanleiding van uw antwoord. U trekt conclusies op basis van onjuiste aannames. U spreekt over een zorgvuldig proces. Nu heeft u het erover dat de inwoners van Noord-Holland zijn betrokken bij de participatie. Welke inwoners van Noord-Holland zijn betrokken bij de participatie rond de RES?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik ga niet herhalen, dat ik dat debat niet opnieuw ga voeren. We hebben begin juli uitvoerig gesproken. D66 heeft aangegeven hoe de fractie tegen het participatieproces aankijkt.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Kunt u voor alle Noord-Hollanders en voor alle mensen die deze vergadering volgen welke inwoners betrokken zijn? Provinciale Staten van Noord-Holland is een prachtig orgaan. Dat zou het in ieder geval moeten zijn. Ik constateer dat dit niet zo is. Kunt u de Noord-Hollanders meer informatie geven over wie betrokken is bij dit proces? Welke inwoners zijn dan gehoord?

De **VOORZITTER**: Mevrouw Vastenhouw, u vraagt om een nieuwe interruptie met een nieuw onderwerp en u stelt vervolgens dezelfde vraag. Mevrouw Strens u hoeft er niet op te reageren. U kunt doorgaan met uw betoog.

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik was bijna tot het einde gekomen van mijn betoog.
De overwegingen die de HAC meegaf, waren voor D66 belangrijke overwegingen om tot een oordeel te komen. We hebben hier dus te maken met een niet referendabel besluit.
De commissie verzocht om het besluit met een nadere motivering aan te vullen. D66 kan zich hierin goed vinden. We zijn akkoord om de bijgevoegde beslissing op bezwaar vast te stellen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): We bespreken vandaag wederom het referendumverzoek met betrekking tot de uitrol van windturbines en zonnepanelen in onze provincie. Ons standpunt blijft onveranderd en wel om de volgende redenen. De uitrol van windturbines zou spoedeisend zijn. Dit is niet het geval. Het referendum kan gelijktijdig plaatsvinden met de inwerkingtreding van het besluit. De besluitvorming wordt op deze manier op geen enkele manier vertraagd, maar inwoners worden wel gehoord. Het is een raadgevend referendum. Het bestuur kan de uitslag van het referendum naast zich neerleggen.
Specifiek over de spoedeisendheid. In juni hebben we een goed debat gehad met elkaar, waar verschillende argumenten zijn opgevoerd, -waarmee wij het natuurlijk niet eens waren-. Ik vind het wat lastig nu mevrouw Kocken de voorzitter is, maar zij had ook een rol in die discussie. Het ging bijvoorbeeld over de veronderstelling dat de provincie onder water komt te staan als we dit nu niet doen. Vandaar de spoedeisendheid. Ik vind het een lastig argument voor onze inwoners. Het waren wel argumenten die werden opgevoerd. Daarover maak ik me zorgen.
Het plaatsen van windturbines kan een beleidskeuze zijn, -waarmee wij het niets eens zijn-, maar dat de beslissing niet een aantal maanden kan wachten, zeker als besluitvorming niet opgeschort hoeft te worden, dat vinden wij erg zorgelijk. Ik denk dat we, los van het feit wat onze politieke mening is, onze inwoners hadden moeten horen. Beter zelfs, als partijen als GL, D66 of PvdA en wellicht de VVD denken dat er draagvlak is, dan was dit een uitstekende kans om het draagvlak op deze manier aan te tonen. Dan hadden mensen waarschijnlijk ja gestemd voor het doorlaten gaan van de RES. Ik vind het een gemiste kans. We moeten eerlijk zijn. Stel dat in de toekomst referenda worden gehouden over onderwerpen die JA21 heel belangrijk vindt, bijvoorbeeld kernenergie, dan moeten wij ook naar de inwoners luisteren, ook al is de uitslag niet in ons voordeel. Ik hoop dat die reflectie kan worden aangenomen door andere partijen. We zitten hier

als Staten bij elkaar. De inwoners hebben er wat van te vinden. Ik denk dat dit geen recht doet aan de Referendumverordening en de democratie.

De heer **ZAAL** (GL): We bespreken de beslissing op bezwaar tegen het besluit om geen referendum te houden. De commissie is duidelijk. Het besluit is zorgvuldig genomen, aldus de commissie. Er is een spoedeisend belang en vertraging is niet onaannemelijk. Het PS-besluit blijft dus overeind. Er is hiervoor door sommige collega's het een en ander gezegd over de RES zelf en over klimaatverandering, maar daar gaat het hier niet over. Er is iets gezegd over de aantasting van vertrouwen door het niet referendabel verklaren. GL denkt dat de gevolgde procedure, zowel in PS, als bij de behandeling van het bezwaar, correct en transparant was. We zien geen reden om van koers te veranderen. GL steunt de voordracht.
De mensen die zich hebben ingezet voor het referendum, verdienen onze dank. Ze hebben hun burgerschap actief invulling gegeven. De uitkomst zal voor hen teleurstellend zijn, maar dat betekent niet dat het instrument niet werkt. Ik zeg dat in reactie op wat de collega van het CDA aan GL vroeg. Net zo min als een eerste gehouden referendum zou hebben betekend dat het instrument wel succesvol is. Daarvoor is simpelweg meer ervaring nodig met het instrument referendum en dan evaluatie. Wat GL betreft is ook dat wat er nu gebeurd is nog geen reden om meteen de verordening ter discussie te stellen, wel om de ervaring te boekstaven en mee te nemen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Uiteraard goed dat u vanuit uw kant zegt: Die referendumverordening laten we niet zomaar schieten. U was destijds groot voorstander. Waar we tegenaan gelopen zijn, en dat was de essentie van mijn opmerking, is dat een dringend provinciaal belang eigenlijk niet voorstelbaar is in relatie tot de zwaarte van het instrument. Niemand gaat 45.000 handtekeningen als het gaat over het uitstrooien van bloemzaad X of Y in de bermen. Het gaat altijd over een essentiële zaak. De kans dat er dan geen dringend provinciaal belang zou zijn is volgens mij uitgesloten. Hoe kijkt u aan tegen de discrepantie in die toetsingscriteria en anderzijds de zwaarte van het instrument?

De heer **ZAAL** (GL): Ik begrijp uw zorg wel, maar ik denk dat essentieel en spoedeisend niet hetzelfde is. Het voorbeeld dat u noemt; het uitstrooien van een bloemenmengsel, daarover zal geen referendum gehouden worden, maar er zijn onderwerpen die wel degelijk essentieel zijn en van groot belang voor de provincie, maar niet per definitie spoedeisend. Mocht blijken dat er nog twee keer zo een initiatief uit de Noord-Hollandse gemeenschap komt, wat opnieuw op diezelfde hindernis zou vastlopen, dan wordt het tijd om dit soort fundamentele vragen te stellen en op die manier naar de verordening te kijken. Dat is nu een keer gebeurd. Deze verordening is nu voor het eerst toegepast. Dan gaat het mij te snel om dat nu al zo fundamenteel ter discussie te stellen. Ik vind het wel een terechte zorg, die wel degelijk moet worden meegenomen in het vervolgproces.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ik begrijp uw redenering. Ik kan u ook goed volgen in de positie waarin u zit, maar wat ik lastig vind. Er zijn inwoners die dit bestudeerd hebben. Ze deden ontzettend veel moeite en staken er alle energie in. Chapeau daarvoor. Als u zegt: We proberen het gewoon nog twee keer. Dat proberen mag niet ten koste gaan van de energie van de inwoners, om vervolgens wederom te concluderen dat het niet doorgaat. Daar moeten we nadrukkelijk bij stilstaan. We houden iets voor, waar we eigenlijk vraagtekens bij stellen. Dat is de zorgvuldigheid waar ik om vraag.

De heer **ZAAL** (GL): Zoals gezegd, begrijp ik die zorg. Die vind ik ook terecht en die hebben wij ook. Maar om nu al het instrument ter discussie ter stellen naar aanleiding van specifiek deze ervaring, dat is een brug te ver.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Allereerst denk ik dat het punt dat zojuist werd benoemd, met de bloemen in de bermen, best weleens door de Partij voor de Dieren geïnitieerd zou kunnen worden.
Waar ik vooral benieuwd naar ben: Denkt u dat er voldoende draagvlak is voor de uitrol van windturbines en zonnepanelen onder inwoners en dan bedoel ik: los van het politieke draagvlak?

De heer **ZAAL** (GL): Dit is het enige wat ik erover wil zeggen. We schuiven anders weer het inhoudelijke debat in. Dat wil ik hier niet doen. Zoals ik gezegd heb. Daar gaat het niet over. Ik heb gezegd dat ik denk dat het proces, wat geleid heeft tot besluitvorming in Provinciale Staten, een zorgvuldig proces is geweest. Daar is op allerlei manieren interactie geweest met burgers, met vertegenwoordigers van burgers, met overheden. Ik denk dat de optelsom van dat proces zorgvuldig is geweest, dat we daaruit mogen concluderen dat er draagvlak voor is en dat het voldoende basis is om onze besluitvorming op te baseren. Daarom hebben we dat ook in meerderheid gedaan. Ik begrijp heel goed dat er zowel in deze ruimte, als elders in de provincie, mensen zijn die daar anders over denken en die moeite hebben met die besluitvorming. Dat begrijp ik wel.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik hoor meneer Zaal zeggen dat het zorgvuldig is geweest. Ik denk niet dat het per se door vertaald naar draagvlak onder inwoners. Ik benoemde het net ook in mijn eigen bijdrage: Bent u het dan niet met mij eens dat dit een uitgelezen kans was om aan te tonen, als het draagvlak er is, dat er ook daadwerkelijk draagvlak is, door middel van het referendum. Als ik in de positie van GL of andere partijen had gestaan dan bood het referendum een kans om het draagvlak aan te tonen.
Ik hoorde u net zeggen dat als het voor de tweede keer weer niet goed gaat en dat het weer wordt afgetikt op spoedeisendheid, kan ik u er dan aan houden dat we dan de Referendumverordening gaan evalueren?

De heer **ZAAL** (GL): Wat uw eerste punt betreft. GL heeft positief besloten op het besluit over de RES. Wat ons betreft was dat draagvlak voldoende. Ik denk dat als u GL was geweest, u het anders

had gevonden. U bent van harte welkom om lid te worden. Dan zullen we er zeker goed naar luisteren. Dat wat het draagvlak betreft.
Als er een tweede en derde keer hetzelfde gebeurt, maar ook als er andere redenen zouden zijn waarom vele handtekeningen worden opgehaald en het toch strandt, ongeacht of dat vanwege een spoedeisende of andere reden zou zijn, dan is dat aanleiding om te kijken naar het instrument. Dan werkt het misschien wel niet. Of dat precies na twee keer is, zo specifiek zou ik niet willen zijn. Als het meerdere keren vastloopt, ongeacht de reden, dan moet je zeker kritisch naar de verordening kijken.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Er zijn al veel vragen gesteld en op- en aanmerkingen gemaakt. Ik wil graag dat we nu eens een keer naar een nieuw bestuur gaan en dat we niet zo bang zijn voor de kiezer. Dat we eindelijk dit referendum eens een keer laten doorgaan, zodat we kunnen laten zien dat we als Provincie niets te verbergen hebben en dat we 45.000 mensen niet teleurstellen en dat zij hun referendum krijgen.

Reactie Gedeputeerde Staten in eerste termijn:

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Ik sta hier als voorzitter van Provinciale Staten, dus niet als voorzitter van Gedeputeerde Staten. Wat hier in behandeling is, is een beslissing op bezwaar. Ik zal niet op de inhoud ingaan en ook niet op de inhoudelijke vragen. Daar was dit debat niet voor bedoeld. Uiteraard zult u begrijpen dat ik als uw voorzitter de eerder door u democratisch genomen besluiten hebt te eerbiedigen en ook als zodanig, daar waar kan, zal uitvoeren, als dat noodzakelijk is. Dat betekent dat het hier gaat met name over de beslissing op bezwaar door de Hoor- en Adviescommissie. Ik voel me niet vrij, zoals mevrouw Bezaan werd gezegd, om alle gemeente op te roepen een Referendumverordening in te gaan stellen omdat het een verantwoordelijkheid is van de lokale politiek zelf. Ik zeg dus niet dat ik het daarmee niet eens ben, maar dat het een verantwoordelijkheid is van de lokale politiek.
Mevrouw Kuiper stelde vragen over de commissie. De commissie heeft kennis kunnen nemen van alle stukken. Tijdens de hoorzitting is de Stichting ook uitgebreid aan het woord geweest, dus de procedure was transparant en conform de regels. Ik hecht eraan te zeggen, mede naar aanleiding van mevrouw Vastenhouw haar opmerkingen, dat het hier een onafhankelijke commissie betreft, die al sinds jaar en dag voor de provincie onafhankelijke adviezen geeft. Misschien neemt de commissie niet altijd wenselijke besluiten, maar daar is die commissie nu juist onafhankelijk voor. Ik wil dat toch gezegd hebben. We hebben er veel belang bij dat onze burgers dat ook weten. Verder zijn er vragen gesteld gericht aan Gedeputeerde Staten. Die zal ik door de gedeputeerde mevrouw Zaal laten beantwoorden. Hetzelfde geldt voor de ingediende motie.

Gedeputeerde **ZAAL**: Volgens mij is er een punt waarop ik vanuit Gedeputeerde Staten wil reageren. Vervolgens zal ik ingaan op de motie. Door een aantal van u is steeds gevraagd of niet moet worden gekeken naar het instrument. De vorige keer dat we over de Referendumverordening spraken, hebben we, naar aanleiding van het initiatiefvoorstel van mevrouw Vastenhouw, afgesproken dat we de ingediende referenda zouden monitoren. Die

afspraak staat nog. Het begrip spoedeisendheid kunnen we daarin wellicht meenemen. Het is aan u om daarover te besluiten.
De motie verzoekt Gedeputeerde Staten iets ten aanzien van een bevoegdheid die aan Provinciale Staten is. De Referendumverordening is uw instrument. Het is aan Provinciale Staten om de uitzonderingen te beoordelen waaronder spoedeisendheid en de dringende belangen van de Provincie. De motie wordt ontraden. Ik adviseer u die bevoegdheid bij uzelf te houden.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik begrijp wat de gedeputeerde hier zegt. Toch heb ik met nadruk gevraagd om uw beschouwing over een al dan niet spoedeisend karakter bij zo een besluit. U adviseert ook aan Provinciale Staten. U bent dan wel een vertegenwoordigd orgaan, maar juist omdat u dat doet en omdat het meegewogen wordt in het besluit van de Staten denk ik dat het voor de bevolking, omdat dat zichtbaar is, heel belangrijk is dat het spoedeisend karakter al dan niet in kaart wordt gebracht, althans het advies van u daarop. Hoe kijkt u er dan naar?

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik adviseer u dus om dat niet te doen. Het is ook in strijde met de huidige Referendumverordening. Ik zou nooit een advies geven op een motie die in strijd is met de Referendumverordening. Er is duidelijk gekozen om deze bevoegdheid bij het volksvertegenwoordigende orgaan te houden, de Provinciale Staten. Ik adviseer u dat ook zo te laten.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Naar aanleiding van het begrip ‘spoedeisend karakter’ wil ik graag reageren. Ik vroeg aan GS in eerste termijn wat het college de Staten adviseert op het gebied van voornoemd begrip. Zegt de gedeputeerde: Ga voorlopig door met deze Referendumverordening en kijk hoe vaak er onenigheid zal zijn over dat begrip ‘spoedeisend karakter’, of adviseert zij PS in dezen om op korte termijn met elkaar te spreken over dat begrip.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik adviseer u wat we eerder hebben afgesproken, dat we aan de hand van de eerste paar referendumverzoeken, dan wel pogingen tot referendumverzoeken, het gesprek met elkaar aangaan over wat we daarvan met elkaar kunnen leren. Naar aanleiding daarvan zouden PS kunnen besluiten of zij de Referendumverordening willen aanpassen. Ik hoorde de heer Zaal zeggen: “Laten we niet naar aanleiding van een referendum meteen onze conclusies trekken, maar laten we dit instrument een kans geven om zich te bewijzen.”

Tweede termijn:

De **VOORZITTER**: Ik constateer dat er geen behoefte is aan een tweede termijn.

Dit was het beraadslagende deel van agendapunt 9. Vanavond vindt de besluitvorming plaats. Ik schors de vergadering voor vijf minuten.

Schorsing 11:37 tot 11.47 uur

Mevrouw Kocken draagt het voorzitterschap weer terug over aan de Commissaris van de Koning, de heer Van Dijk, hierna te noemen: voorzitter

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.

10. Europastrategie 2022-2030 (Voordracht 71-2021)

De **VOORZITTER**: We zijn aangekomen bij agendapunt 10.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): De stikstofcrisis heeft laten zien dat we steeds vast zullen blijven lopen als we geen scherpe keuzes maken. Als wij als politici niet kiezen, dan wordt er uiteindelijk voor ons gekozen. Het is zaak om vanaf nu wel scherpe en duidelijke keuzes te maken en om in te zetten op de meest gezonde opties. Dat bespaart ons ook geld op langere termijn. Dat motto geldt ook voor de Europastrategie. De Europastrategie is kortgezegd een lijst waarin we vaststellen op welke zaken we onze schaarse provinciale lobbykracht in gaan zetten. Het gaat niet om nieuw beleid. Maar wát we op dat lijstje zetten, is natuurlijk wel van belang.
Allereerst is het fijn om te constateren dat het belang van het waarborgen van het welzijn van mens, dier en natuur wordt erkend in dit stuk. Prettig om te merken dat de gedeputeerde echt luistert naar onze input. Dank daarvoor. Tegelijkertijd kunnen we meer uit deze strategie halen en deze duidelijk maken. Dat is belangrijk, juist omdat dit stuk gaat over de cruciale periode van 2022 tot 2030, waarin veel grote transities moeten plaatsvinden. Daar willen we GS bij helpen met vier amendementen en een motie.
Het eerste amendement is vanuit de 'niet alles kan'-gedachte opgesteld. De Europastrategie heeft het op verschillende plekken over inzetten op concurrentiepositie en vestigingsklimaat. Om de nodige transities effectief te kunnen uitvoeren, moeten we voorkomen we dat we van één kant investeren in gezonde transities, maar vanuit een andere kant activiteiten, die deze transities schaden, in stand houden.
Daarom luidt het amendement Inzet Concurrentiepositie en Vestigingsklimaat passend bij grote uitdagingen van nu als volgt:

Amendement 35/13-12-2021
Inzet Concurrentiepositie en Vestigingsklimaat passend bij grote uitdagingen van nu
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van de voordracht 71 Vaststellen Europastrategie 2022- 2030,
besluiten de Europastrategie 2022-2030 vast te stellen, met inachtneming van de volgende wijzigingen:

op pagina 3 de zin: "Wij streven naar behoud en versterking van de economische concurrentiepositie en het vestigingsklimaat van de provincie, waarbij specifiek aandacht is voor een gezonde leefomgeving."
te vervangen door: "Wij streven naar behoud en versterking van de economische concurrentiepositie en het vestigingsklimaat van de provincie, waarbij een gezonde leefomgeving voorop staat. Als het gaat om vestiging van bedrijven richten we ons daar waar mogelijk op bedrijven die maatschappelijk verantwoord willen ondernemen."

Toelichting
We staan voor grote uitdagingen. De provincie is het samen met wetenschap en vele anderen eens dat we snel grote stappen moeten zetten om de planeet leefbaar en gezond te houden voor al haar inwoners. De Europastrategie heeft het op verschillende plekken over concurrentiepositie en vestigingsklimaat. Om de nodige transities effectief en efficiënt te kunnen uitvoeren moeten we scherpere keuzes maken. Niet alles kan. Daarom is het verstandig dat we expliciet duidelijk maken dat bij de inzet van de provincie wat betreft concurrentiepositie en vestigingsklimaat een gezonde leefomgeving voorop staat. Slechts "aandacht voor" een gezonde leefomgeving is gezien de maatschappelijke discussie hierover te vaag.
Daarnaast zal in dat kader niet elke bedrijfsvestiging een plus betekenen voor de provincie. Daarom moet de inzet op het vestigingsklimaat daar waar mogelijk gericht zijn op bedrijven die maatschappelijk verantwoord willen ondernemen. Dat is in lijn met investeren in een economie die past bij de uitdagingen van nu. Een groene economie waar ook de provincie achter zegt te staan. Met dit amendement sluiten we daarop aan.
Partij voor de Dieren, SP en DENK

Het tweede amendement bouwt voort op de rode lijn van scherpe keuzes maken. Op onze prioriteitenlijst voor de Europese lobby staat nu blauwe waterstof als een belangrijk doel en de erkenning daarvan in de Europese Unie. De vraag is: Kiezen we ervoor om onze schaarse lobbykracht expliciet te gebruiken voor blauwe waterstof, waarbij het nog steeds gaat om fossiele brandstoffen, of zetten we ons gewicht in daar waar het meest nodig is, namelijk de groenst mogelijke optie? De industrie, die veel meer lobbykracht heeft dan wij, zal al keihard op die blauwe waterstof inzetten. Onze lobbykracht is veel harder nodig in de weegschaal voor versnelling naar groene waterstof. Dit is dus geen discussie over nut en noodzaak van blauwe waterstof. We willen simpelweg in onze lobby expliciet maken dat we prioriteit geven aan de groenst mogelijk optie. En dat laatste is ook in lijn met wat al afgesproken is. Laten we dat ook duidelijker in dit stuk zetten.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik vroeg me af: Het één hoeft het ander toch niet in de weg te staan? We kunnen toch inzetten op de meest efficiënte manier van CO2-reductie op de korte termijn? Dat betekent ook blauwe waterstof. Waarom zouden we dit amendement moeten toevoegen?

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Als u goed heeft geluisterd, dan staat er dus ook dat we onze schaarse lobbykracht zo efficiënt mogelijk moeten inzetten. Als u fan bent van blauwe waterstof, wees gerust, u heeft de hele industrie achter u. Die gaat al genoeg lobbykracht inzetten. Wat wij met dit amendement toevoegen is om ervoor te zorgen dat we in ieder geval kiezen voor de groenst mogelijke optie.

De heer **KLEIN** (CU): Het is fijn dat u zegt dat ik de hele industrie achter me heb. Dat is natuurlijk niet zonder reden. De meest efficiënte manier om zo snel mogelijk CO2 te reduceren en daarmee

de grootste kans te hebben dat we onder die anderhalve graad opwarming blijven, is dat we naast maximaal inzetten op groene waterstof, ook die blauwe waterstof mogelijk maken. Op de korte termijn is er niet voldoende waterstof. Als we doen wat u wilt, dan zullen we minder CO2 besparen. Dat lijkt mij niet verstandig. Bent u dat met mij eens?

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank voor deze uiteenzetting, maar nogmaals, dit is geen inhoudelijke discussie over nut en noodzaak van blauwe waterstof. De formulering van dit amendement is juist om op de groenst mogelijke optie op dat moment in te zetten. Het maakt het juist breder, in plaats van nauwer zoals het nu is.

Amendement 36/13-12-2021

Inzet op groene waterstof met zo min mogelijk tussenstappen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van de voordracht 71 Vaststellen Europastrategie 2022- 2030,

besluiten de Europastrategie 2022-2030 vast te stellen, met inachtneming van de volgende wijzigingen:

- *op pagina 9 de zin: "Wij willen Europese erkenning van het nut van het gebruik van blauwe waterstof als tussenstap richting het volledig gebruik van groene waterstof."*

te vervangen door:

"Wij zetten Europees in op met zo min mogelijk tussenstappen overgaan naar groene waterstof."

Toelichting

De Europastrategie loopt tot 2030 en we hebben als provincie beperkte lobbycapaciteit. De capaciteit die we hebben zouden we met het oog om de versnelling van verschillende transities zo groen mogelijk moeten inzetten. Daar past niet bij dat we per definitie van blauwe waterstof een 'prioriteit', 'speerpunt' en volgens pagina16 zelfs 'een hoofddoel' maken. Aan ons is de taak om de transitie naar echt groene samenleving te versnellen en daar hoort een zo groen mogelijke inzet met de lobby bij. Dit amendement is nog steeds in lijn met provinciale ambities, maar legt het accent op de groenste optie, in plaats van de nog steeds fossiele. Logisch, gezien het feit dat deze strategie tot 2030 loopt, het jaar waarin eigenlijk al veel grote transities moeten zijn gemaakt.

Partij voor de Dieren en SP

Met dank aan collega Kanik van D66, die ons in de commissie de bijna letterlijke woorden gaf voor bovenstaand amendement.

Het derde amendement gaat ook weer over duidelijker maken van ons inzet in Europa. Van wetenschappers tot Urgenda. Allemaal geven ze aan: neem de klimaatcrisis samen met de biodiversiteitscrisis bij de oplossingen. In PS is daar ook een motie over aangenomen. Dit amendement brengt de Europastrategie in lijn met die motie en in lijn met wetenschap.

Dan kan je misschien zeggen: “Ja, maar dit doen we al.” Maar dan zeggen wij “Ja, maar dat staat er niet.” En het is geen detail om zomaar te vergeten. Ook voor PS en GS na ons moet de inzet van de Europastrategie kristalhelder zijn.
Daarom het amendement Energietransitie in samenhang met bescherming biodiversiteit.

Amendement 37/13-12-2021
Energietransitie in samenhang met bescherming biodiversiteit
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van de voordracht 71 Vaststellen Europastrategie 2022- 2030,
besluiten de Europastrategie 2022-2030 vast te stellen, met inachtneming van de volgende wijzigingen:
na de opsomming van de vier speerpunten met betrekking tot energietransitie op pagina 8 de volgende zin toe te voegen:
“Onze inzet wordt om de energietransitie waar mogelijk aan opgaven voor biodiversiteitsbehoud,--herstel en/of -versterking te koppelen.”

Toelichting
De wetenschappers van internationale klimaat- en biodiversiteitspanels (IPCC en IPBES) hebben duidelijk gemaakt dat overheden erop moeten letten om de klimaatcrisis in samenhang met de biodiversiteitscrisis aan te pakken. Omdat we anders niet effectief zullen zijn en geen van beide crises zullen oplossen. Marjan Minnesma van Urgenda benadrukte dat nog bij de Noord-Hollandse expertmeeting rond “Fit for 55”. Dat betekent dat we er voor moeten waken dat de energietransitie de biodiversiteitscrisis niet versterkt. Bij de RES is er in 2020 daarom een duidelijke motie aangenomen om de energietransitie zoveel mogelijk te koppelen aan de opgaven rond biodiversiteit.
Partij voor de Dieren

Dan de laatste twee praktische voorstellen.
De Europastrategie heeft een veel langere looptijd dan gebruikelijk. Dat is uit te leggen. Maar de periode 2022-2030 is zoals eerder gezegd een cruciale transitieperiode.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Kanik:

De heer **KANIK** (D66): Ik word getriggerd door de opmerking dat biodiversiteit niet in de Europastrategie staat. Als ik het document bekijk, dan staat er een paraplu met daarboven vermeld ‘Biodiversiteit’. Onder paraplu staat ‘Energietransitie’. Dat betekent dat biodiversiteit in de energietransitie opgenomen wordt. Wat is dan de toegevoegde waarde van het amendement? Het staat er namelijk wel in.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank voor deze vraag. Het is heel goed dat de heer Kanik dit op deze manier heeft gelezen. Zo zou ik het ook willen lezen. Ik heb mijn waardering uitgesproken aan de gedeputeerde voor het goed luisteren naar ons in de commissie en het toevoegen van die cruciale biodiversiteit in het stuk. Tegelijkertijd is dit wel uw specifieke interpretatie van die

koppeling met de energietransitie. Dat staat er niet zo expliciet in, terwijl het wel cruciaal is. Dit is een van de grootste transitie die we meemaken. Als dat niet goed gaat in de koppeling met biodiversiteit dan hebben we een groot probleem. Er zijn maar weinig partners, behalve wetenschappers en NGO's, die daarop expliciet durven in te zetten en dat ook uitspreken. Het is blijkbaar nog steeds een noviteit in de politiek. Het zou fijn als wij dat, als een van de meest groene politieke samenstellingen in de Nederland, ook explicieter maken, in plaats van dat we het interpreteren en PS na ons iets anders kunnen beweren.

De heer **KANIK** (D66): Er staat letterlijk in het document dat biodiversiteit de hoofdstrategie gaat zijn in al die andere strategieën, die onder de paraplu vallen, dus ook de energietransitie en circulaire economie. Ik vraag me echt af wat u dan echt mist en waarom u dat amendement toch nog wil doorzetten.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dat heb ik net uitgelegd. Ik wil het expliciet maken omdat het zo nieuw is in de politieke discussie. Het wordt matig opgepakt door andere politieke instanties. Het is juist mooi als Provinciale Staten deze stap zetten. U kunt het misschien zo interpreteren. Ik ben het helemaal met u eens, maar GS of PS kan het anders interpreteren. Laten we het daarom expliciet maken. Wat is de moeite voor D66 om dat zo te doen? Waarom hebben we deze discussie?

Het is een grote transitieperiode. Dan is het belangrijk dat niet pas na acht jaar grondig wordt gereflecteerd, maar ook een keer tussentijds, na vier jaar, zoals dat vaker het gebruik is. Noem het een Midterm Review.
Daarom het amendement Tussentijdse evaluatie Europastrategie:

Amendement 38/13-12-2021
Tussentijdse Beschouwing Europastrategie
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van de voordracht 71 Vaststellen Europastrategie 2022- 2030,
besluiten om in het bovengenoemde ontwerpbesluit een nieuw besluitpunt (punt 2) toe te voegen, namelijk:
2. In 2026 vindt een tussentijdse beschouwing van de Europastrategie 2022-2030 plaats.

Toelichting
De Europastrategie heeft een veel langere looptijd dan gebruikelijk. Dat is uit te leggen. Het is gezien de snel veranderende wereld en de uitdagingen waar we voor staan wel belangrijk dat we niet alleen vlak voor het einde (2029) grondig reflecteren, maar ook een keer tussentijds (na vier jaar), zoals dat vaker het gebruik is bij andere onderwerpen (Midterm review).
Partij voor de Dieren, SP en DENK

En ten slotte een motie om ons Europees inzet dichter bij PS te brengen. Wat op EU-niveau gebeurt, wordt steeds belangrijker voor de provincie. Dan is het ook zaak dat GS en PS goed en tijdig communiceren en dat input van PS bij belangrijke onderwerpen tijdig wordt meegenomen.

Motie 233/13-12-2021

Europa dichter bij Provinciale Staten

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van de voordracht 71 Vaststellen Europastrategie 2022- 2030,

constaterende dat:

- *Europees beleid impact heeft op Noord-Holland en de uitdagingen waar we voor staan;*
- *Gedeputeerde Staten (GS) namens Provinciale Staten (PS) inbreng leveren in verschillende Europese verbanden;*

overwegende dat:

- *Europese samenwerking belangrijk is;*
- *wat in Europa gebeurt soms nog te ver afstaat van burgers en provinciale volksvertegenwoordigers;*
- *Provinciale Staten het beleid bepalen door kaders te stellen, maar ook de taak hebben om het dagelijks bestuur te controleren en waar nodig bij te sturen;*
- *om die taken optimaal te kunnen verrichten zo veel mogelijk transparantie en proactieve, makkelijk toegankelijke informatievoorziening naar PS wenselijk is;*
- *dat tevens de betrokkenheid van volksvertegenwoordigers en burgers bij de Europese Unie vergroot en democratie versterkt;*

gehoord de discussie, verzoeken GS:

- *om PS waar mogelijk actief en tijdig te informeren over de inzet in verschillende Europese verbanden, met name bij belangrijke onderwerpen;*
- *bij betrokkenheid bij besluitvorming rond grote en voor provincie belangrijke onderwerpen, daar waar mogelijk van tevoren afstemming te zoeken met de commissie;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren, SP en DENK

De **VOORZITTER**: U heeft vier amendementen en een motie ingediend. Deze maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Even een opmerking vooraf. De moties en de amendementen die de Partij voor de Dieren heeft ingediend, die zijn ook door de SP ingediend.
We vinden dat u goed geluisterd heeft naar de inbreng van de SP in de afgelopen commissie Economie Financiën en Bestuur. Is het nu echt zo dat u in de Europastrategie de gezonde leefomgeving op nummer 1 zet en de economie op nummer 2? Kunt u dit bevestigen? Als dit inderdaad zo is, kunt u dan ook bevestigen dat wanneer u echt voor de keuze wordt gesteld tussen gezonde leefomgeving en economie uw keuze altijd op gezonde leefomgeving zal vallen? Het mag niet zo zijn dat u, als er in Europa zaken worden voorgesteld die goed zijn voor de economie, maar slecht voor de gezonde leefomgeving, uw hand enthousiast in de lucht steekt. Die tijden moeten definitief voorbij zijn. Kunt u ons dat garanderen?
Samen met de PvdD hebben we een motie die ervoor moet zorgen dat PS volledig betrokken worden bij uw activiteiten in Europa.

Dan nog over de digitalisering. U vindt dat deze een centrale plaats moet innemen omdat digitalisering bijdraagt aan de doelen die de Provincie nastreeft. Wij vragen ons af of de bouw van nog meer datacenters behoort bij de centrale plaats van de digitalisering. Juist als het gaat om datacenters is het niet bepaald zeker dat deze ook bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Er is sprake van veel vervuiling van water en er komt ook CO2 bij. Meer datacenters zijn een nog grotere aanslag op de energietransitie. Datacenters gebruiken de stroom die anders voor de energietransitie gebruikt zou kunnen worden. Kunt u ons ook garanderen dat uw en onze wens tot meer digitalisering ook daadwerkelijk een gezonde leefomgeving oplevert en nuttig is voor de energietransitie? Om u te motiveren de gezonde leefomgeving voorop te stellen en door zorgvuldiger om te gaan met het binnenhalen van nog meer datacenters gaan we u verzoeken daar even mee te stoppen totdat er oplossingen gevonden zijn en datacenters geen aanslag meer plegen op onze gezonde leefomgeving, onze natuur en ons landschap.
We dienen daarom samen met de PvdD een motie in.

Motie 234/13-12-2021
Niet lobbyen voor datacenters
Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Concluderende dat:

- *digitalisering een belangrijke voorwaarde wordt geacht om de Europese doelen binnen de Green Deal te halen;*
- *het streven is om Noord-Holland de meest innovatieve datacenter hub in Europa te laten worden;*
- *er in Noord-Holland reeds 57 datacenters zijn gevestigd;*
- *deze datacenters heel veel energie gebruiken en heel veel van de voorraad duurzaam opgewekte energie gebruiken;*
- *de restwarmte van datacenters op geen enkele wijze hergebruikt wordt;*
- *datacenters veel drinkwater gebruiken;*
- *aan het door datacenters gebruikte drinkwater chemicaliën worden toegevoegd om het water te ontharden en bacteriën te doden;*
- *datacenters een noodstroomvoorziening hebben, die regelmatig getest dient te worden, die draait op fossiele brandstoffen.*

Overwegende dat:

- *er in Noord-Holland met 57 datacenters een prestatie van formaat is geleverd;*
- *er voldoende datacenters zijn om de inwoners van Noord-Holland in ruime mate van digitale middelen en verbindingen te voorzien;*
- *aan datacenters behalve voordelen ook grote nadelen kleven;*
- *de datacenterstrategie vooralsnog geen oplossing biedt voor problemen die verband houden met energiegebruik, watergebruik en landschappelijke inpassing.*

Besluit Gedeputeerde Staten op te dragen:

- *niet in Europa te gaan lobbyen om meer datacenters naar Noord-Holland te lokken;*
- *eventuele reeds bestaande lobby- activiteiten voor de komst van meer datacenters naar Noord-Holland te staken.*

En gaat over tot de orde van de dag.

SP en PvdD,

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw DE GROOT (SP): Voorts zijn we van mening dat er daadwerkelijk ingezet moet worden op alle doelen die we ons op het gebied van welzijn en welvaart stellen. Daarvoor hebben we samen met de PvdD een amendement. Het is nog maar de vraag of onze efficiënte land- en tuinbouw met zijn grote energievraag en alle vervoersbewegingen die ermee gepaard gaan wel daadwerkelijk een gezonde leefomgeving voor de Noord-Hollanders oplevert. We moeten vooral meer inzetten op circulaire landbouw. Met andere woorden: In Noord-Holland moet worden gegeten wat het klimaat niet nadelig beïnvloedt en moet voldoende aan voedsel worden verbouwd voor de eigen omgeving, liefst rekening houdend met de seizoenen. Kunt u in de Europastrategie ervoor zorgen dat vooral deze vorm van land- en tuinbouw meer promotie krijgt? Een en ander geldt natuurlijk ook voor de rest van de circulaire economie. Hergebruiken wat er al is. Dit zal ervoor zorgen dat de vervoersbewegingen minder worden en er ook minder grondstoffen gebruikt zullen worden.
Dan als laatste toch nog maar even naar de blauwe waterstof. De SP is echt van mening dat blauwe waterstof alleen mag worden ingezet om zo snel mogelijk over te schakelen op groene waterstof. Blauwe waterstof zorgt ervoor dat de energietransitie langer op zich laat wachten, dan nodig en mogelijk. Daarom hebben we samen met de PvdD een amendement. Misschien moeten we ervoor gaan zorgen dat de bedrijven die nog steeds heel veel energie, uit welke bron dan ook, gebruiken, pijlsnel overgaan op productiewijzen die weinig energie vergen. Anders is het wellicht een idee om bedrijven te vestigen op plekken waar ze ook daadwerkelijk in staat zijn te produceren met weinig vervuiling, weinig energiegebruik en weinig transport. Het zou fijn zijn als we daarvoor ook gaan lobbyen in Europa. Voor zover we nu weten zijn er in Noord-Holland veel bedrijven die hun grondstoffen van ver halen en ook weer naar ver weg sturen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ondersteun uw oproep om energiebesparing ook veel prioriteit te geven, maar ik denk dat het toch iets te gemakkelijk is, als u zegt: Ik roep bedrijven op om pijlsnel over te stappen op een productiewijze die minder energiekost. Als dat zo makkelijk was, hadden ze het dan al niet gedaan? Kunt u concrete voorbeelden geven van hoe u denkt hoe dit pijlsnel kan worden opgelost?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): De oplossing kan ik u niet aandragen, maar als u zegt dat bedrijven inderdaad voornemens zijn geweest om pijlsnel over te schakelen tot een laag energieverbruik dan kan ik dat haast niet geloven. Er zijn veel subsidies die een hoog gebruik van brandstoffen bevorderen. Dan gaat het ook om olie en gas. Als we een hoger belastingtarief hadden gehad op olie en gas dan waren bedrijven misschien eerder geneigd geweest om hun energieverbruik fors te verminderen.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben het met u eens dat we de belastingtarieven beter moeten organiseren zodat die stimulans groter wordt, maar ik wil wel constateren dat u geen voorbeelden heeft van pijlsnelle transities die mogelijk zijn om veel minder energie te gebruiken.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het zou wel heel fijn zijn als dat wel pijlsnel zou gebeuren, want nu zitten we op een verkeerde weg, waar het gaat om energiegebruik. We zitten ook op de verkeerde weg als het gaat om fossiele brandstoffen.

Ik had het over transport.
Ondertussen zitten we in Noord-Holland met de gebakken peren. Dit perenmaal bestaat uit vervuilende productie. Ik noem geen namen. Iedereen kent ondertussen de bedrijven.

Mevrouw **KONING** (CDA): Er staan goede zaken in de Europastrategie. Het CDA is er een groot voorstander van om gelden vanuit Brussel te benutten voor ontwikkelingen in Noord-Holland. Dank voor de aanpassingen naar aanleiding van de commissie EFB vergadering. Het CDA is blij dat de gedeputeerde gaat kijken wat er mogelijk is op het gebied van uitbreiding van internationale spoorwegverbindingen onder andere om het vervoer van Schiphol naar het buitenland via trein te versterken. In de commissie stelde het CDA vragen over de inzet van de samenwerking met de andere drie Randstadprovincies Utrecht, Flevoland en Zuid-Holland. Voorheen hadden we een gezamenlijke Europastrategie en slechts een kleine Noord-Hollandse aanvulling. Dat is nu anders. Er is nu een uitgebreide Noord-Hollandse strategie. Die wordt ingebracht in allerlei samenwerkingsverbanden. Het CDA vindt dat jammer. Samen kunnen we meer. We hebben partners nodig om iets te bereiken in Europa. We hopen dat we snel weer kunnen komen tot een hernieuwde gezamenlijke samenwerking met de overige Randstadprovincies. Dat betekent ook dat er onderwerpen verdeeld kunnen worden tussen provincies en de capaciteit dus groeit.
We kunnen een lijst opvoeren van elementen waarvan het CDA vindt dat ze ook in het stuk terug zouden moeten komen, zoals logistieke hubs, glasvezel et cetera. We beperken ons tot drie zaken.
Waar we echt nog een toevoeging noodzakelijk vinden is de insteek rond GLB en POP-gelden. Het versterken van duurzaamheid is belangrijk. Daar is het CDA voorstander van. Het is niet goed als dat de enige focus is in de Europastrategie rond het GLB. Het is goed om daarnaast nog andere doelstellingen na te blijven streven. Daarom willen we de insteek op duurzaamheid verbreden. Als we willen dat het GLB duurzaamheid gaat stimuleren, dan moet er tegelijkertijd een goed verdienmodel voor agrarisch ondernemers aan gekoppeld worden om het toekomstbestendig te maken. Daarom dienen we samen met de CU een amendement in waarin gezonde verdienmodellen voor ondernemers aan de tekst wordt toegevoegd.
De ChristenUnie zal het dictum voorlezen.

Dat verdienmodellen belangrijk zijn, wordt bevestigd door een onderzoek van de Rekenkamer waaruit blijkt dat 36% van de Nederlandse boeren ondanks EU-steun een inkomen hebben onder het bruto wettelijk minimumloon. Het kan niet zo zijn dat zij geconfronteerd worden met regelgeving die kosten met zich meebrengt, maar waar geen inkomsten tegenover staan.

Het tweede punt van aandacht is de inzet van de POP-gelden. Nu staat er dat het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) wordt ingezet om de verduurzaming van de landbouw te stimuleren. Wij willen dat ook die insteek verbreed wordt, zodat in Noord-Holland alle onderdelen van het POP kunnen worden uitgerold. Er kunnen nu ook gelden beschikbaar komen voor kennisvermeerdering, innovaties en voor ondersteuning van vrouwen om gendergelijkheid in de landbouw te bevorderen. We verwachten dat de Staten het met ons zijn dat we alle waardevolle onderdelen van het POP moeten kunnen inzetten in Noord-Holland. We dienen samen met de CU een amendement in.

Amendement 39/13-12-2021
Alle POP gelden kunnen benutten
Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van voordracht VD-71 Europastrategie 2022-2030;
Besluiten de voordracht als volgt aan te vullen:
Aan de tekst op pagina 6 hoofdstuk 2.3 wordt het onderstreepte gedeelte toegevoegd:
- *POP wordt ingezet om de verduurzaming, ontwikkeling en innovatie van de landbouw te stimuleren.*

Toelichting:
De gelden die door Europees en Nationaal beleid beschikbaar worden gesteld via POP hebben een bredere doelstelling dan alleen het versterken van duurzaamheid. Er komt waarschijnlijk ook een optie om gelden in te zetten voor specifieke kennisvermeerdering en het begeleiden van netwerken voor vrouwen om gendergelijkheid in landbouw te versterken. Economische vooruitgang en ontwikkeling in brede zin is ook een doel wat waardevol is om na te blijven streven en wat ook nadrukkelijk benoemd wordt in de Europastrategie.
De provincie Noord-Holland moet alle waardevolle onderdelen uit het landelijk POP programma in kunnen zetten in haar provincie en zich dus niet beperken tot duurzaamheid.
CDA en ChristenUnie

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslaging.
Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Wat verstaat het CDA nu precies onder duurzame landbouw? Ik heb het idee dat de opvattingen hierover, van bijvoorbeeld de SP en PvdD, heel anders zijn dan die het CDA hierover heeft.

Mevrouw **KONING** (CDA): Duurzame landbouw is een landbouw die de aarde laat zoals ze is en daar niets aan onttrekt wat niet meer toegevoegd wordt. Het is een soort circulair systeem. Kringlooplandbouw is een goede vorm van duurzame landbouw. Naar dat systeem wil het CDA toewerken. De aarde moet voor alle generaties na ons ook nog bruikbaar zijn, zoals die nu is.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Als men dan denkt aan de enorme hoeveelheid kassen die er staat in Agriport, bent u dan van mening dat dit duurzame landbouw, c.q. duurzame tuinbouw is?

Mevrouw **KONING** (CDA): Dat hangt ervan af hoe een kas en dat systeem in elkaar zitten. Er zijn genoeg kassen waarin het er duurzaam aan toegaat en waarin producten duurzaam worden geteeld.
Daarom is innovatie belangrijk. Met innovatie kunnen we steeds duurzamer worden.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): In Agriport worden gewassen geteeld die normaal gesproken niet in Nederland zouden kunnen groeien. Vindt u dat dan duurzaam, om die gewassen te telen en daarvoor enorme installaties te realiseren?

Mevrouw **KONING** (CDA): Als dat geen schade toebrengt aan de omgeving en de aard en de toekomst van de aarde, dan is dat duurzaam.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Kanik.

De heer **KANIK** (D66): Het is goed om te horen dat het CDA voor circulaire landbouw is. Waarom wil het CDA dan met een amendement zaken toevoegen, zodat de focus op duurzame landbouw verwatert?

Mevrouw **KONING** (CDA): Het is zo dat niet altijd alle innovaties direct gekoppeld kunnen worden aan duurzaamheid. Dat is de dus de angst wanneer alleen duurzaamheid wordt genoemd. Er kunnen ook innovaties en ontwikkelingen zijn die heel belangrijk zijn voor de sector in Noord-Holland en die niet een op een direct gekoppeld kunnen worden aan duurzaamheid. Het CDA wil niet dat die mogelijkheid uitgesloten wordt. Als in Europa het POP wordt ingesteld en als daar allerlei opties in zitten dan moet Noord-Holland die kunnen benutten.

De heer **KANIK** (D66): Ik vraag me af of het CDA voorbeeld kan geven van dergelijke innovaties en waarop die gericht zijn.

Mevrouw **KONING** (CDA): Als ik die innovaties nu al zou kennen, dan waren het geen innovaties. Ik ga ervan uit dat u begrijpt wat ik bedoel. In het leven kan niet altijd alles aan duurzaamheid worden gekoppeld. Die duurzaamheid zit helemaal in dit stuk. Beperk het daar niet toe. Verbreed het en zorg dat ook ontwikkelingen, bijvoorbeeld om de gendergelijkheid te stimuleren mogelijk zijn. Ze moeten nu gekunsteld worden gekoppeld aan duurzaamheid, terwijl het gewoon een goede ontwikkeling is. Waardevolle ontwikkelingen die het POP mogelijk maakt, moet Noord-Holland kunnen inzetten. Met dit amendement wordt dat verbreed.
Duurzaamheid blijft er gewoon in staan. We schrappen dat niet.

Ook willen we nog een toevoeging vragen van de gedeputeerde aangaande de wijze van aansluiten op nieuwe Brusselse politiek, zoals de Greendeal en de Farm to Fork Strategie. Deze strategie lijkt helaas meer op van bovenaf opgelegde geboden dan op een verduurzaming vanaf onderop. Dit werkt negatief op de innovatiekracht en ambitie van veel boeren en tuinders. Het opgelegde doel in de Farm to Fork Strategie is om 25% biologisch te gaan telen alleen haalbaar

als de consument bereid is om de extra kosten van biologische teelt te betalen. Anders raken biologische boeren hun producten niet kwijt. Uit een onlangs gehouden onderzoek van de Autoriteit Consumenten en Markt blijkt dat de betalingsbereidheid van de consument het grootste struikelblok is in de overgang naar duurzame landbouw. De Nederlandse consument lijkt maar in zeer geringe mate bereid te zijn om de hogere prijs voor biologisch voedsel te betalen.
We vragen de gedeputeerde om vinger aan de pols te houden in de komende jaren en niet zomaar aan te sluiten bij de Green Deal en Farm to Fork Strategie. Het zou ook nog weleens zo kunne zijn dat deze strategie over enige tijd aangepast wordt. Herhaaldelijke evaluatie van de Europastrategie is daarom noodzakelijk. Wij verwachten daarnaast dat onze gedeputeerde in dit Europese kader ook steeds zal opkomen voor de belangen van de Noord-Hollandse ondernemers. Kunt u toezeggen, gedeputeerde, dat u vinger aan de pols houdt rond de uitwerking van de Farm to Fork Strategie en dat u opkomt voor de belangen van de Noord-Hollandse ondernemers?

De heer **KLEIN** (CU): Veel van de doelen die de provincie nastreeft, hebben te maken met beleid dat in Europa wordt gemaakt. Het is heel belangrijk om goed in de gaten te houden welke kansen Europees beleid biedt, maar ook te proberen Europees beleid te beïnvloeden. Het is daarom goed dat we met deze Europastrategie vaststellen op welke thema's Noord-Holland wil inzetten in Europa; ons boodschappenlijstje.
In de commissie EFB is over deze strategie gesproken en zijn aandachtspunten meegegeven, die verwerkt zijn in de aangepaste versie. Een van de suggesties die we hebben benoemd, is niet verwerkt. Dat is de suggestie om bij de inzet voor een duurzamer GLB ook aandacht te hebben voor nieuwe verdienmodellen voor agrariërs. Dat is namelijk een punt dat ook in de Voedselstrategie wordt benoemd. Daarin staat dat in de landbouwtransitie wordt gestreefd naar een beter evenwicht tussen economische, ecologische, ruimtelijke en sociale belangen. De Voedselvisie benoemt expliciet dat verdienmodellen voor agrariërs moeten verbeteren. Dat is hoogst urgent. Uit recent onderzoek van de Rekenkamer blijkt dat 36% van de Nederlandse boeren, ondanks EU-steun, een inkomen hebben onder het bruto wettelijk minimumloon. De CU vindt het heel belangrijk dat altijd met twee woorden wordt gesproken over dit onderwerp. Ja, we willen de agrarische sector verduurzamen. We moeten toe naar een kringlooplandbouw, maar dat kan alleen, en dat willen we alleen, als we zorgen dat agrariërs een inkomen kunnen verwerven uit maatschappelijke diensten. Juist omdat dit een belangrijke voorwaarde is voor verduurzaming willen we dit expliciet benoemen in de Europastrategie.
Samen met het CDA dient CU een amendement in, waarin dit accent wordt toegevoegd, geheel in lijn met ons provinciaal beleid.

Amendement 40/13-12-2021
Verdienmodel agrariërs doel Europastrategie
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van voordracht VD-71, Europastrategie 2022-2030;
besluiten het ontwerpbesluit in de voordracht als volgt aan te vullen:
met dien verstande dat:

- *doel 2 binnen paragraaf 3.2.2 (bovenaan pagina 11) als volgt wordt aangepast: "2. Aandacht te vragen voor een Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) dat duurzaamheid stimuleert en gezonde verdienmodellen voor ondernemers mogelijk maakt".*
- *aan de paragraaf onder bovengenoemd doel de volgende zin wordt toegevoegd: "Daarbij zetten we ons ook in voor betere verdienmodellen voor agrariërs die bijdragen aan vergroening en maatschappelijke opgaven, zodat zij daarmee in een redelijke levenstandaard kunnen voorzien en hun inkomenspositie niet verder verslechtert."*

Toelichting
In de Voedselvisie heeft de provincie beschreven op welke manier zij de transitie van ons voedselsysteem wil aanjagen en ondersteunen. In deze transitie wordt gestreefd "naar een beter evenwicht tussen, economische, ecologische, ruimtelijke en sociale belangen". De voedselvisie benoemt expliciet dat ook de verdienmodellen voor agrarische ondernemers moeten verbeteren. Dit is hoogst urgent, want uit recent onderzoek van de Rekenkamer blijkt dat 36% van de Nederlandse boeren ondanks EU-steun een inkomen onder het bruto wettelijk minimumloon hebben. Het is daarom belangrijk dat de provincie in Europa aandacht vraagt voor een landbouwbeleid dat zowel de omslag richting een meer duurzame agrarische sector stimuleert als betere verdienmodellen voor boeren die daaraan willen bijdragen. Met dit amendement wordt dit aspect uit de Voedselvisie ook als doel vastgelegd in Europastrategie.
ChristenUnie en CDA

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik weet wat de heer Klein bedoelt met vergroening. Wat bedoelt u met maatschappelijke dienstverlening? Bedoelt u dan zoiets als een zorgboerderij?

De heer **KLEIN** (CU): Nee. Daarmee bedoel ik ecologische diensten zoals bijvoorbeeld akkerranden vrijlaten, of anderszins dingen die bijdragen aan de duurzaamheid en daarmee aan de provinciale doelen, maar die nog niet bijdragen aan het inkomen van agrariërs.

We dienen mede het amendement van het CDA in om de POP-gelden in te zetten voor ontwikkeling en innovatie en het amendement van de PvdD om bij de energietransitie, waar mogelijk, een koppeling te zoeken met natuur- en bio diversiteitsherstel.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostic.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik was dit weekend op bezoek bij een melkveehouder, eigenlijk gangbaar maar relatief klein in deze tijd, met 'maar' zestig koeien. Ik vroeg de jonge melkveehouder, die het bedrijf van zijn vader overneemt, of hij iets heeft aan het POP III geld, als hij de transitie in wil gaan. Hij gaf aan dat hij eigenlijk niets aan het POP-geld heeft. Voor echte verduurzaming en transitie naar kringlooplandbouw kan hij dat geld nauwelijks inzetten. Het

gaat veel meer ten goede van de gangbare boeren die aan schaalvergroting werken middels zonnepanelen op het dak et cetera. Wat vindt u daarvan?

De heer **KLEIN** (CU): Ik denk dat dit heel goed laat zien waarom het zo belangrijk is dat we in het GLB inzetten op goede verdienmodellen voor bijvoorbeeld het leveren van ecologische diensten en ook op de verbreding van POP-gelden voor innovatie. Blijkbaar is het voor boeren van goede wil nog niet mogelijk om hiervan gebruik te maken.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Bent u het dan met mij en de voornoemde boer eens dat de gelden van POP-III en breder nu juist niet naar de 'goede' boeren gaan, zij die de transitie in willen gaan? Het gevaar bestaat, als we het geld zomaar weggeven, dat het de verkeerde kant op gaat. De transitie die we moeten maken kan dan niet snel genoeg worden ingezet.

De heer **KLEIN** (CU): Ik deel die angst niet. Ik deel wel de ambitie met u dat we het geld zo inzetten dat het daadwerkelijk ten goede komt aan het realiseren van kringlooplandbouw. Daar zijn de Voedselvisie en ook de Europastrategie duidelijk over. Dat we die kant op moeten gaan, is duidelijk. Dat we daarbij zoeken dat er binnen die gelden mogelijkheden zijn voor boeren om daarmee een goed inkomen te verdienen dat is essentieel.

De heer **KANIK (**D66): Voorzitter, u kent vast wel de uitspraak: Je weet niet wat je mist voordat je het kwijt bent. In het geval van de EU is dat zeker zo. In het dagelijks leven in Nederland heb je niet zo in de gaten wat er via de EU allemaal geregeld wordt, maar als je een tijdje buiten de EU gewoond hebt dan merk je dat meteen. Tijdens de 5 jaar dat ik in Zuid-Korea heb gewoond, werd het maar al te duidelijk hoe een klein land zonder samenwerkingsverband zoals de EU dat is, vermalen kan worden tussen grotere buurlanden. Zuid-Korea is als klein land tussen China en Japan economisch misschien een grote speler, maar politiek heeft het veel minder in de melk te brokkelen dan Nederland in haar eigen regio. En de verklaring daarvoor is, is dat Nederland lid is van de EU. Zuid-Korea kan geen beroep doen op een overkoepelend recht zoals wij dat in de EU hebben, mocht een van de twee andere landen iets ten nadele van Zuid-Korea doen. En het moet dus maar afwachten of China zich werkelijk aan de klimaatdoelstellingen gaat houden van COP26 en de kolencentrales, waarvan de vervuiling regelmatig Zuid-Korea binnen waait, echt gaan sluiten. De anti-Koreaanse sentimenten in de Japanse centrumrechtse regering voorspellen ook al weinig goeds. Nu is er al sprake van economische blokkades tussen beide landen vanwege een conflict over de koloniale overheersing over Zuid-Korea van Japan.
Hoe anders is dat voor Nederland binnen de Europese Unie, dat werkelijk een geschenk is voor ons land. In contrast met Zuid-Korea is onze relatie met onze voormalige bezetter, dankzij die Europese Unie, heel goed te noemen en economisch kunnen we zelfs niet meer zonder elkaar. En bovendien door afspraken te maken met onze mede lidstaten binnen de Europese Raad kunnen wij als klein land proportioneel veel meer macht uitoefenen in Europa dan als we de EU niet hadden. Afspraken als bijvoorbeeld de uitwerking van de Green Deal, waarbij we gezamenlijk een Europese energietransitie op poten kunnen zetten. We hebben via de EU heel veel zelf in de hand. Maar de echte toegevoegde waarde van de EU zit in de regio's en daarom is D66 blij

met deze Europastrategie, waar we als provincie via het Comité van de Regio's, Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), North Sea Commission (NSC) en European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry (ERIAFF) binnen Europa onze invloed kunnen laten gelden. En deze nieuwe Europastrategie komt net op tijd, want de invloed van Europese regio's in de nabije toekomst wordt waarschijnlijk nog belangrijker, nu er tijdens de Klimaattop in Glasgow de G-local Greendeal is aangekondigd, een versie gemaakt door de regio's die gebaseerd zal gaan worden op de Green Deal die de Europese Commissie heeft voorgesteld. Het is wellicht te vroeg om bij deze Europastrategie over de rol van onze provincie binnen deze G-local Green Deal te spreken, maar onze fractie wil er zeker in de Commissie RWK over komen te spreken als het wat meer uitgekristalliseerd is. Ik vermoed dat ik hier geen motie voor hoef in te dienen om hier een toezegging van het College op te krijgen, maar mocht dat anders zijn dan hoor ik dat graag.
Voorzitter, dan even over de inhoud van de strategie. D66 vindt de overkoepelende paraplu van deze strategie met daarin 1. gezonde leefomgeving met als deelonderwerpen klimaat en biodiversiteit en 2. De economie precies de juiste. De manier hoe deze twee overkoepelende onderwerpen terugkomen in slimme, schone en veilige mobiliteit, de energietransitie, land- en tuinbouw en Circulaire Economie vinden wij een goede strategische keuze. De focus die wij in dit document hebben op deze beleidsterreinen vindt D66 goed en daarom zal onze fractie geen amendementen op deze Europastrategie steunen. Immers, hoe meer je toevoegt, hoe minder er te spreken valt over focus. Ook amendementen of moties die op aanpassing van beleid sturen, zullen we niet steunen. Deze strategie is een raamwerk. Beleid maken we in onze eigen beleidsdocumenten en als we noodzaak zien om een andere weg in te slaan, zullen we dat doen binnen onze eigen commissies.
Voorzitter, ik rond af. D66 is positief over deze Europastrategie en kijkt uit naar de tussentijdse update die de gedeputeerde heeft toegezegd in de commissie. Wij hopen dat deze strategie veel succes zal hebben en dat er belangrijke stappen kunnen worden gemaakt op de belangrijke onderwerpen die in dit stuk staan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben wat verbaasd over uw resolute afwijzing van alle amendementen. Wat wij hier doen is niet de focus minder scherp krijgen. We formuleren juist preciezer wat wij willen bereiken in Europa. Dat is geheel gebaseerd op ons beleid. Kunt u daarmee voor ons amendement stemmen?

De heer **KANIK (**D66): Nee, ik vind het juist een verwatering van de focus, zoals ik ook al richting het CDA heb aangegeven. Wat mij betreft staat verduurzaming vooraan. Het zou kunnen zijn dat daarvoor innovatie nodig is, maar het zal wel in dienst moeten staan van innovatie. De opmerking dat we ons niet zomaar moeten aansluiten bij de Europese Greendeal vind ik nogal een boude uitspraak. Wij vinden duurzaam het belangrijkste. Daarop moet de focus op blijven. De Europastrategie volgt onze beleidsstukken binnen de provincie. Daarin staat inhoud en daar hebben we het over de inhoud. De Europastrategie is een strategisch raamwerk. Alle punten die u noemt, zullen ook in Europa uitgevraagd worden als ze al in provinciaal beleid staan. De focus ligt nu op wat er in dit stuk staat. Dat vinden wij belangrijk.

De heer **KLEIN** (CU): Dus als we spreken met twee woorden in ons eigen beleid en we gaan met dit beleid naar Europa en dan gebruiken we een woord, dan zijn we toch incompleet? Dan moeten we dat toch gewoon toevoegen en met diezelfde twee woorden spreken?

De heer **KANIK (**D66): Ik kan mijn antwoord herhalen. Het gaat hier om de focus en waarop die moet liggen. Wat ons betreft zijn de focusgebieden goed benoemd en hoeven we er niets aan toe te voegen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Koning.

Mevrouw **KONING** (CDA): Meneer Kanik is het niet zo dat u verdienmodellen voor agrarisch ondernemers belangrijk vindt? Als u daarop geen focus wilt leggen en alleen zegt dat bio diversiteit moet worden nagestreefd, vindt u dan dat als er geen verdienmodellen meer zijn, dat die ondernemers maar gewoon door moeten gaan om vervolgens failliet te gaan? U zegt toch zelf ook in de Voedselvisie dat u verdienmodellen belangrijk vindt?

De heer **KANIK (**D66): Ja, omdat het in de Voedselvisie staat, wordt het ook uitgedragen in de Europastrategie. Ik snap niet waar u heen wilt. Ik heb niet gezegd dat ik wil dat ondernemingen failliet gaan. We voeren provinciaal beleid uit. Ik ben geen woordvoerder landbouw wat dat betreft. Deze discussie kunt u inhoudelijk beter voeren met mijn collega, mevrouw Kapitein. Als de Voedselvisie zegt dat er verdienmodellen moeten komen, dan zit dat in Europa ook zo in elkaar. Alleen ligt de focus daarbij op duurzaamheid.

Mevrouw **KONING** (CDA): Eigenlijk hoor ik u zeggen dat u die verdienmodellen wel belangrijk vindt. Wat wij zeggen met het amendement is dat het er niet in staat en dat we echt willen dat wordt toegevoegd dat de verdienmodellen ook belangrijk zijn. Ik hoor dat u het inhoudelijk met ons eens bent. Ik vraag u om nog even na te denken of u het amendement over de verdienmodellen toch kunt steunen.

De heer **ZAAL** (GL): GL is tevreden over deze Europastrategie. Eerder in het proces hebben we aandacht gevraagd voor het thema circulaire economie. Dat staat er inmiddels goed in. Het proces van totstandkoming van deze nota was zorgvuldig. De Staten hebben hun inbreng kunnen leveren en die is goed verwerkt. Dat is door meerdere partijen bevestigd. Ik ben er vanuit het oogpunt van een meer open bestuurscultuur, waarvoor GL en coalitiegenoten zich hard maken, extra blij mee.
Wetende dat ons provinciale beleid altijd bepalend is voor onze inzet in Europa, voelen we niet zoveel voor nadere precisering. Dit document op hoofdlijnen voldoet wat ons betreft. We zullen daarom terughoudend zijn bij het steunen van moties, zij het dat we het amendement van de PvdD, gesteund door de SP en DENK, over tussentijdse evaluatie sympathiek vinden, gezien de lange looptijd van deze nota tot 2030. We zijn benieuwd naar de reactie van Gedeputeerde Staten specifiek op dit punt.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Wij danken GS voor het goed verlopen proces en het meenemen van de Staten in de verschillende commissievergaderingen. Het is fijn om er samen aan te werken. We hebben een groot belang bij Europa. Het heeft grote meerwaarde voor onze inwoners, maar ook zeker voor de Noord-Hollandse ondernemers. De EU is voor hen niet alleen economisch van belang, maar ook vanwege de vrijheid en de open samenleving waarin ondernemerschap gedijt. Ondertussen verandert onze wereld in sneltreinvaart. Onze economieën zijn meer dan ooit verweven met wereldpolitiek. Voor onze concurrentiepositie in de wereld, voor een duurzame economie en een energietransitie is een goede Europastrategie nodig. De VVD kan de voorliggende Europastrategie van harte ondersteunen. Een strategie met een heldere doorvertaling naar onze Noord-Hollandse belangen en thema's. Een strategie waarin, in onze ogen, voldoende focus is aangebracht op de door PS meegegeven kaders. De vier thema's sluiten aan bij onze ambities en de reeds geconcretiseerde inzet van de Provincie op andere onderwerpen. Ja, daar kunnen we nog onderwerpen aan toevoegen die voor de VVD nog meer van belang zijn, maar over het algemeen vinden we dat hier een goed compromis ligt. We hebben naar aanleiding van de discussie in de commissievergadering samen met het CDA gevraagd nog eens goed te kijken naar de internationale treinverbindingen. Dat is gebeurd. Dank voor deze aanpassingen, alsook voor de flexibiliteit op de andere door de commissie aangebrachte punten.
Ik geef alvast een schot voor de boeg voor wat betreft de ingediende amendementen en moties.
Wij onderschrijven de reactie van GS als het gaat over de wijze waarop het thema bio diversiteit is meegenomen in de strategie. Het amendement van de PvdD op dit punt, zullen wij om die reden, dan ook niet steunen. Datzelfde geldt voor het speerpunt met betrekking tot blauwe waterstof. Ook hier staat de VVD achter de argumentatie van GS om de strategie niet te wijzigen.
Het amendement 'Inzet van de concurrentiepositie en vestigingsklimaat' lijkt sympathiek maar het risico is ook dat je bedrijven gaat uitsluiten die heel goed met de juiste stimulans naar meer duurzaamheid kunnen groeien. Dit amendement steunt de VVD derhalve niet.
De motie Europa dichterbij is een goede procesmotie. De VVD zou voor kunnen stemmen. De versie met actief informeren over amendementen daar staat de VVD niet achter. Als die zin uit de motie wordt geschrapt dan is de motie werkbaar.

De **VOORZITTER:** De motie zoals ingediend en voorgelezen is de versie zoals die is ingediend Een interruptie van Statenlid Kostić.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Om dat te bevestigen. De motie is ingediend zoals u net heeft gezegd. Een vraag over de motie inzake concurrentiepositie. Ik ben blij van de VVD te horen dat u ook wilt inzetten op een economie die bij deze tijd past en op een manier waarop juist wordt ingezet op bedrijven die groen willen gaan. Het amendement zegt niet bedrijven uit te sluiten die de goede kant op willen. Het amendement zegt juist dat de focus op die bedrijven moet liggen. Als er bereidheid is, dan is dat voldoende om te kunnen zeggen als provincie: Daar gaan we onze schaarse energie op inzetten. Kunt u niet een keer met ons mee stemmen?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik stem wel vaker met u mee, maar niet als het dit aangaat. Ik lees het toch echt als een vernauwing. Dat wil ik niet bewerkstelligen. De heer Klein had daarover

net ook een discussie met onze collega van de SP. Ik lees het anders. We kunnen er lang over doorpraten, maar ik verander daarin niet van standpunt.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik wil een handreiking doen met een vraag aan de VVD. Wilt u niet met mij zitten om dat amendement zo te wijzigen dat het wel goed staat en zoals we het beide bedoelen? Als u dit vooraf had aangegeven dan had ik het amendement aangepast.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD: Er speelt dan ook iets anders. We hebben de paraplu. Daar staan onze thema's en onze kernwaarden in. Dit is de manier waarop we werken. Ik heb daarvoor geen amendement nodig.

Tussentijds evalueren van de Europastrategie lijkt me een goede procesmotie. Het is goed als PS in dit soort processen worden meegenomen. Ik ben ervan overtuigd dat GS dit zullen doen, maar we staan wel positief tegenover de motie.
De VVD heeft een positieve grondhouding ten aanzien van de moties van het CDA en CU, maar de fractie wacht de reactie van GS hierop af.

De heer **CARTON** (PvdA): Noord-Holland staat voor grote transities. De EU creëert hiervoor, in belangrijke mate, de randvoorwaarden om deze transities mogelijk te maken. Dit heeft veel invloed op het beleid dat we hier in de provincie maken. Het is dus van belang dat we de ontwikkelingen blijven volgen en monitoren, maar ook dat we de kansen zien voor Noord-Holland en die met elkaar signaleren. Voor de PvdA is vooral het overkoepelende doel voor een gezonde leefomgeving waar je woont, werkt of recreëert van belang. Daaronder vallen ook klimaat en bio diversiteit. De vraag die mevrouw De Groot van de SP in haar bijdrage stelde, is een goede. Die ging over de prioriteit van de overkoepelende doelen, met een gezonde leefomgeving aan de ene kant en aan de andere kant de economie. Ik ben benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde. Dit is nu juist de reden waarom partijen met aanscherpingen komen, om de zekerheid te krijgen dat die gezonde leefomgeving toch echt goed geborgd is in deze Europastrategie. De PvdA-fractie is blij met de inzet en activiteiten die in de Europastrategie zijn opgenomen. Die passen goed bij de paraplu en de doelstellingen die daaronder vallen. Wel vraagt de fractie de gedeputeerde hoe zij de resultaten van deze lobby naar Europa terugkoppelt of evalueert met Provinciale Staten. Dat mist de PvdA in het stuk. Een periode van acht jaar is wat aan de lange kant om dat af te wachten. Er is een amendement voor een tussentijdse evaluatie. Graag hoort de PvdA de reactie van het college daarop.

Reactie Gedeputeerde Staten in eerste termijn:

Gedeputeerde **ZAAL**: Het is een belangrijk moment dat wij deze strategie met elkaar vaststellen. Europa geeft ons niet alleen vrijheid en veiligheid, maar biedt ook een oplossing voor belangrijke transities waar de maatschappij nu voor staat, zoals de energietransitie, de transitie naar een kringlooplandbouw en circulaire economie. Dit zijn thema's die we niet alleen in Noord-Holland of Nederland kunnen oppakken. Die moeten gezamenlijk in Europa worden geregeld. Ze zijn grensoverschrijdend van aard.

Met deze strategie wordt focus gegeven aan wat onze inbreng in Europa gaat zijn. Langs deze lijnen zullen wij, als Gedeputeerde Staten, ons inzetten richting het wijzigen van regelgeving in Europa, om ervoor te zorgen dat de middelen die Europa beschikbaar stelt, hier in onze regio landen voor onze inwoners, ondernemers en flora en fauna. Die inzet hebben wij samen met u bepaald in een BOB-model. Ik heb daar zeer positieve ervaringen mee opgedaan. Ik ben blij dat vandaag van bijna allen van u hoor dat u zich herkent in de focusthema's en dat u ook uw reacties terugziet. De ambtenaren die dit op een zeer snelle manier hebben verwerkt, verdienen een compliment. Wat er nu ligt, is een stuk van ons allemaal. Niet alleen van GS, maar ook zeker van PS. Europa is ook van ons allemaal.
Ik heb het velen van u horen zeggen. Met deze Europastrategie maken we geen nieuw beleid. Het gaat om onze inzet en om de wijze waarop wij ons provinciaal beleid in Europa vertegenwoordigen. Alles wat wij hier met elkaar vaststellen, zal voor mij en de andere collega's in Europa de leidraad zijn. Dat ter inleiding.
Allereerst is er door de SP en andere partijen aandacht gevraagd voor de leefomgeving versus economie. Dan werd de suggestie gewekt dat we daarvoor moeten kiezen. Gezien het beleid in de Economische Uitvoeringsagenda kiezen we juist voor een balans tussen economische groei en een gezonde leefomgeving en andere doelen op het gebied van duurzaamheid en klimaat.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Als u moet gaan lobbyen in Europa zou u er dan voor kiezen om eerst te lobbyen voor een gezonde leefomgeving en dan voor economie, of zou u ook lobbyen voor zaken die beslist niets te maken hebben met een gezonde leefomgeving?

Gedeputeerde **ZAAL**: Dat is een wel een heel brede en ingewikkelde vraag. Ik heb geen idee op welke situaties u doelt. Als ik kijk naar de opdracht die u mij heeft meegegeven, dan moeten we zorgen voor brede welvaart en een balans tussen economie en duurzaamheid, klimaat, duurzame landbouw. Die afweging zullen we altijd maken. Het moet in balans zijn. We zullen geen activiteiten stimuleren die afbreuk doen aan onze leefomgeving, gezondheid en bio diversiteit.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Hoe ziet u dat in het geval van datacenters?

Gedeputeerde **ZAAL**: Daar kom ik zo nader op terug, aan de hand van uw motie.

Over de inzet op het gebied van landbouw zijn ook opmerkingen gemaakt. Dat is mijn eigen portefeuille hier in huis, maar ook mijn Europese portefeuille. Daarbij geldt ook dat kringlooplandbouw en onze Voedselvisie het uitgangspunt vormen. Farm to Fork is een heel mooi document in de Green Deal. Ook als Noord-Holland brengen we daarop nuances aan. Een daarvan is het verdienmodel. Dat vind ik een heel belangrijk thema. Een ander punt is de 25% biologische landbouw. Dat is een ontzettend goede ambitie. Ik vraag in Europa ook steeds aandacht voor andere vormen van duurzame landbouw. Kringlooplandbouw moet niet altijd biologisch moet zijn. In Noord-Holland hebben we prachtige voorbeelden van CO2-neutrale tuinbouw, die ook niet

onder die definitie vallen. Daar zoeken we de verbreding. Dat is een concreet voorbeeld van hoe de inzet van onze provincie in Europa is.

De amendementen 36, 37 en 40 vragen de tekst aan te passen. Dat is gewoon staand beleid. Ik voel niet veel voor nog nadere precisering van dit document. Met elkaar is afgesproken om op hoofdlijnen dit in te zetten en focusthema's te kiezen. Het is overigens wel uitvoerbaar. Als de Staten ervoor kiezen om wel die nuancering aan te brengen, dan kan ik daarmee uit de voeten, maar ik zou het toch al wel doen. Het wordt een lijviger document, terwijl dat niet nodig is.
Amendement 35 is wel een aanpassing van het regionaal beleid. Het gaat bij ons meer over de balans tussen leefomgeving en economie. Dat amendement wordt ontraden. Het is niet in lijn met de Economische Uitvoeringsagenda, zoals die zeer recent is besproken.
Ik worstel met de motie over POP. POP loopt af. We zitten nog in een overgangsjaar. Daarna gaan we over naar het GBL NSP. Zodra het NSP er ligt, ga ik graag met u het gesprek aan over welke knoppen en regelingen we gaan openzetten. Ik vind dat die discussie daar thuishoort, in plaats van hier. Ik geef u wel mee dat we vanuit deze provincie het NSP zien als een instrument om onze ambities op het gebied van de landbouwtransitie waar te maken. Die link naar duurzaamheid is voor GS heel belangrijk. Ik geef mee dat duurzaamheid breder is dan alleen maar klimaatmaatregelen, zoals gendergelijkheid. Dat is een thema. Jonge landbouwers is geen POP, maar wel een regeling die deze provincie ondersteunt.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Koning.

Mevrouw **KONING** (CDA): Inderdaad, het is de vraag of het woord POP met het nieuwe Nationaal Strategisch Plan terugkomt. We hebben natuurlijk wel de intentie om juist die gelden uit de tweede pijler en de mogelijkheden die Europa daarvoor gaat bieden, te benutten in Noord-Holland en dat het niet alleen beperkt wordt tot duurzaamheid. Er zitten ook andere goede doelen bij.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ja, ik denk dat het verstandig is om die discussie te voeren als het NSP er ligt. Het komt in het nieuwe jaar naar u toe. Dan kunnen we het ook in de commissie agenderen. Die overhevelingsgelden van pijler 1 en pijler 2 en de overheveling die er nu al is in pijler 2, zijn, vanuit het perspectief van GS, vooral bedoeld voor de transitie van de landbouw. Dat betekent niet dat het alleen maar klimaat kan zijn. Het kan ook zijn dat er andere maatregelen zijn die wel een bijdrage leveren aan duurzaamheid. Innovatie om bijvoorbeeld te intensiveren of alleen maar schaal te vergroten, dat past niet bij ons Regionaal Provinciaal Beleid.

Mevrouw **KONING** (CDA): Als u zegt dat we die discussie later gaan voeren, dan zouden we nu die tekst toch al kunnen verbreden, zodat die opties open blijven? Later gaan we die keuzes nog maken over wat dan wel en wat niet.

Gedeputeerde **ZAAL**: Als u me nu vraagt om er op de inhoud op te reageren, dan ontraad ik de motie. Als we kijken naar het provinciale beleid op het gebied van de Voedselvisie en de

Economische Uitvoeringsagenda, dan zetten wij de weg in richting die transitie en zouden de GLB-middelen juist daarvoor gebruikt moeten worden. Op inhoud ontraad ik deze motie.

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik weet dus ook dat er bijvoorbeeld gelden beschikbaar komen om de positie van vrouwen in de landbouw te versterken. Dat geld moeten we toch ook in Noord-Holland in kunnen zetten? Dat soort elementen moeten toch mogelijk zijn?

Gedeputeerde **ZAAL**: Dat is een voorbeeld dat wat mij betreft onder de verbrede verduurzaming valt. Het hangt heel erg af van die regeling. Vandaar mijn voorstel: Laten we als het NSP er is met elkaar kijken welke van deze openstellingen bij ons provinciaal beleid passen. Ik kan me voorstellen dat een gendergelijkheid openstelling daar wel bij past, maar niet alle innovatieregelingen. Om het nu op deze manier te verbreden, daarvan kan ik de consequenties niet overzien. Ik zie wel dat het mogelijk niet aansluit bij ons provinciaal beleid.

Bij amendement 38 van de PvdD over de evaluatie zou ik liever spreken over een soort Midterm Review. Evaluatie suggereert dat we gaan kijken of het Europees beleid onze bio diversiteit doelstellingen heeft gehaald. Dat ligt veel breder. Dat gaat niet alleen om de Europastrategie. Ik ben er wel een voorstander van om na vier jaar met elkaar op te halen wat we met deze strategie hebben gedaan en is bijsturing nodig. Het is een lange tijd. Europees beleid vergt ook een lange adem. Het is wel goed om daarvoor halverwege een moment in te lassen.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van Statenlid Kostić.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Over het laatste: Akkoord.
Ik heb nog een vraag over uw appreciatiefonds, concurrentiepositie en vestigingsbeleid. U zegt dat het eigenlijk tegen het provinciaal beleid ingaat. Dan zou ik u willen uitdagen. Onze stelling is dat het juist heel goed aansluit bij ons gezamenlijk beleid. We zetten in op een economie voor brede welvaart, waarin de economie geen schade aanricht aan ecologie en waarin we niet onnodig grondstoffen onttrekken. Dit amendement helpt daarbij. Bent u dat met mij eens?

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik ben het daar niet mee eens. Het amendement dat er nu ligt gaat verder dan hetgeen wij in het kader van de Economische Uitvoeringsagenda met elkaar hebben vastgesteld. Het suggereert dat er een bepaalde randvoorwaardelijke getraptheid in zit, die wij niet met elkaar hebben afgesproken in de Economische Uitvoeringsagenda.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dat suggereert het in die zin. Wat de Provincie ook al zegt: Economie is prima, maar het moet wel binnen bepaalde ecologische grenzen blijven. Dat suggereert het. Gaat u dan in tegen dat beleid? Bent u het dan niet met ons eens dat economische inzet op activiteiten, waar mogelijk, niet ten koste moet gaan van gezondheid? Als het gaat over vestigingsbeleid moeten we, daar waar mogelijk, op bedrijven inzetten die maatschappelijk verantwoord willen ondernemen.

Gedeputeerde **ZAAL**: De inzet in dit huis is dat we de economie bevorderen, voor zover dat past binnen de grenzen van de ecologie. Dat staat heel helder in de Economische Uitvoeringsagenda. Dat staat ook glashelder in deze Europastrategie. Wat dat betreft is het niet nodig. Wat daar staat, gaat net een stap verder en dat is niet wat we met elkaar hebben afgesproken. De Europastrategie is niet voor nieuw beleid.

De **VOORZITTER:** Ik heb nog een vraag aan u, Statenlid Kostić. U begon uw interruptie met "Over het laatste: Akkoord." Daar zou de conclusie uit kunnen worden getrokken dat u uw amendement gewijzigd gaat indienen. Dat ging over de Midterm Review. Bedoelde u dat met uw uitspraak, want dan kunnen uw mede Statenleden nog een gewijzigd amendement verwachten.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik wil het zo wel doen, maar volgens mij is dat niet nodig. Ik heb in mijn bijdrage het woord Midterm Review genoemd. Noem het zo maar. Het is aan GS om dat ook zo te interpreteren. Het amendement biedt daar voldoende ruimte voor.

De **VOORZITTER:** Omdat het een amendement is moet u de tekst conform laten zijn, met wat u bedoelt. De lezer moet uit het stuk kunnen opmaken wat precies bedoeld wordt. Ik adviseer u om het amendement dan wel aan te passen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Midterm Review is een Engelse term. We hebben het er vaak over gehad. Na vertaling betreft het een tussentijdse evaluatie. Wat moet er dan worden veranderd?

Gedeputeerde **ZAAL**: In een Europastrategie zou een Engelse term op zich niet misstaan. Het moet helder zijn dat het niet gaat om een evaluatie op basis van kpi's, die we wel met elkaar hebben, maar die we niet in Europa kunnen realiseren, althans niet alleen. Laten we nadenken of er een beter Nederlands woord te vinden is.

Over de motie om PS dichter bij Europa te laten zijn kan positief worden geadviseerd. We moeten met elkaar het gesprek aangaan. We hebben nu geen COE (Coördinatie Overleg Europa) meer. Hoe zorgen we ervoor dat in de commissie tijdig wordt teruggekoppeld en vooruit gekeken naar belangrijke onderwerpen voor PS in Europa? Daar komen we wel uit.

Dan resteert nog de motie over de datacenters. Wat ik lastig vind aan deze motie en aan de inbreng van mevrouw De Groot is dat digitalisering en datacenter als een geheel worden gezien. Digitalisering is een belangrijk thema in Noord-Holland en Europa en gaat veel verder dan alleen datacenters. Al kunnen we niet ontkennen dat we datacenters nodig hebben voor digitalisering. Ik kan u geruststellen. Wij streven, met de Datacenter Strategie, naar de meest groene en innovatieve datacenter hub van Europa. Dat betekent niet dat we een actieve lobby voeren om datacenters uit te lokken om zich in Noord-Holland te vestigen. Er is geen lobby. De motie is overbodig.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Koning.

Mevrouw **KONING** (CDA): Wat ik nog mis is uw reactie op de samenwerking met andere Randstadprovincies. Gaat u daarmee actief verder?

Gedeputeerde **ZAAL**: We hebben nu een eigen Europastrategie, als die vandaag wordt vastgesteld. In de Randstad hebben we besloten om niet een eigen Randstadstrategie te maken. Dat betekent niet dat we niet samenwerken. We zullen de verschillende Europastrategieën van de verschillende provincies naast elkaar leggen. Vervolgens kijken we hoe we het werk verdelen, wie de portefeuille Europa heeft en hoe we de gezamenlijke ambities in Europa voor het voetlicht kunnen brengen. Er komt geen apart document. Het is een samenwerkingskader.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): De Europastrategie geldt acht jaar. Gedeputeerde Zaal en deze coalitie gaan niet actief lobbyen in Europa, gezien de komende verkiezingen. De motie is dus wel belangrijk, in die zin dat we acht jaar lang moeten vasthouden om niet voor datacenters te gaan lobbyen.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik ga in eerste instantie over mijn periode. In die periode zal er geen sprake zijn van een lobby op het gebied van datacenters. U kunt het nu voor acht jaar vastleggen, maar als er een nieuwe coalitie is, dan kan die dat met een nieuwe motie ook weer ongedaan maken. Het advies zou zijn om dat op dat moment te bekijken.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik wijs erop dat er toch een zekere continuïteit in het bestuur dient te zijn.

Tweede termijn:

De **VOORZITTER:** Ik vraag of er behoefte is aan een tweede termijn. Na dit onderwerp pauzeren we voor de lunch.

Mevrouw **KONING** (CDA): We hoorden net van de gedeputeerde dat de samenwerking met andere Randstadprovincies is afgenomen. We vinden het jammer dat er geen nieuw document wordt gemaakt. We pleiten toch wel voor een goede samenwerking. Op Europese schaal is Nederland al zo klein. Als we dan ook nog per provincie zelf gaan lobbyen en niet goed de samenwerking zoeken, dan is dat echt jammer. We roepen u op om toch meer samenwerking te zoeken en elkaar te versterken en samen documenten te gaan maken.
De gedeputeerde zei dat de Provincie zich langs de lijn van de strategie gaat inzetten in Europa. Alles wat met deze strategie wordt vastgesteld, wordt onze leidraad. Naar aanleiding van die woorden vinden wij het echt heel belangrijk, dat naast duurzaamheid ook de verdienmodellen worden genoemd in de strategie. Nogmaals de oproep om de amendementen wel te steunen. De gedeputeerde gaf aan niet zo hard te willen inzetten op innovaties. Dat is jammer en een gemiste kans. Andere provincies gaan de middelen wel inzetten, als daarvoor gelden beschikbaar zijn.

Ook innovaties in Noord-Holland blijven belangrijk, ook voor het toekomstperspectief van alle sectoren in Noord-Holland. Nogmaals de oproep om dat amendement ook te steunen.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben blij om te horen dat de gedeputeerde geen bezwaar heeft tegen het amendement, waarin we voorstellen om het woord 'verdienmodel' toe te voegen en er een zin over op te nemen. Ik roep mijn collega's in PS op om voor dit amendement te stemmen. Al was het maar om de gedeputeerde te helpen. Ze wil zich graag inzetten voor betere verdienmodellen in het kader van de Farm to Fork Strategy. Dat betekent dus dat we dat nog wel moeten opnemen in onze eigen Europastrategie. Anders gaat u straks buiten uw boekje als u dat zou willen.
Ik moet u op een punt corrigeren. U zei dat het document een stuk lijviger zal worden. Dat is natuurlijk niet het geval als er een zin wordt toegevoegd.
We zijn positief over het amendement waarin wordt opgeroepen voor een tussentijdse Review, of een Midterm evaluatie. We zijn positief over de motie om PS meer te betrekken bij de Europastrategie.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank aan GS voor de reactie. Ik dien amendement 38 ' Tussentijdse evaluatie Europastrategie' gewijzigd in. Het wordt 'Tussentijdse beschouwing Europastrategie.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik heb het gevoel dat mijn woorden zijn verdraaid, vooral in de inbreng van het CDA en CU. Het is namelijk niet zo dat de Randstad samenwerking is afgenomen. Die is nog steeds intensief. We hebben het alleen op een andere manier vormgegeven. We werken niet alleen met de vier Randstadprovincies samen. In het Huis van de Nederlandse Provincies werken we met alle twaalf provincies samen en verdelen we het werk. Als je voor al die samenwerkingen een aparte strategie maakt, dan creëer je vooral papier. Het is vooral belangrijk om in Europa aan de slag te gaan met de ambities. Ik ben niet tegen innovaties. GS zijn ook niet tegen innovaties. Sterker nog, we zijn een warm voorstander van innovaties die de verduurzaming van de landbouw stimuleren. Dat zal dus de inzet zijn. Richting CU: Ik heb uw motie niet onuitvoerbaar genoemd. Verder is het aan PS om te beoordelen of het wenselijk is om dat aan te vullen, of niet. Met de vierjaarlijkse beschouwing van de PvdD kan het college uit de voeten. Tegen die tijd maken we een voorstel hoe we de beschouwing vorm gaan geven.

De **VOORZITTER**: Kunt u voor alle duidelijkheid in volgorde de amendementen en moties herhalen met nummer? Dan is duidelijk wat het advies is.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik maak onderscheid tussen ontraden en overbodig.
Amendement 35: ontraden. Amendement 36: overbodig. Amendement 37: overbodig. Aangepast amendement 38: positief. Amendement 39: ontraden. Amendement 40: overbodig.
Motie 234: ontraden. Motie 233: positief.

De heer **KLEIN** (CU): Ik heb een vraag aan de voorzitter. Hoe moeten we omgaan met het feit dat de gedeputeerde nu andere woorden kiest, dan ze in haar eerste termijn koos? Dat vind ik nogal lastig. Over het amendement 'Verdienmodellen' zei de gedeputeerde in haar bijdrage: "Het is niet

onuitvoerbaar." Ik had daarvan gezegd: Geen bezwaar. Nu zegt ze: Overbodig. Dat is een andere appreciatie.

De **VOORZITTER**: We vragen het de gedeputeerde.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik heb een onderscheid gemaakt tussen ontraden, wat we dus ook echt niet kunnen doen, omdat het in veel gevallen en ook in dit geval, in strijd is met ons eigen regionaal beleid. Over de amendementen, waaronder die van het verdienmodel heb ik gezegd: Het is niet nodig, want we doen het al. Het is overbodig. Als het aangepast is dan is het niet onuitvoerbaar. Ik laat het aan PS.

De **VOORZITTER**: Daarmee sluit ik de beraadslaging over de Europastrategie 2022-2030, voordracht 71. Dat betekent dat er nu geen nieuwe moties of amendementen meer kunnen worden ingediend. Er is een amendement gewijzigd. Dat zult u terugvinden in iBabs. Vanavond, in de besluitvormende vergadering, zullen we over de amendementen, de moties en de voordracht stemmen.
Dan stel ik voor om de vergadering te schorsen tot 14.00 uur. Dan heeft u de gelegenheid om te lunchen en dan gaan we om 14.00 uur verder met de vergadering. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 13.15 – 14.05 uur

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

11. Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 (Voordracht 73-2021)

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. We zijn aangekomen bij agendapunt 11. Beleidskader erfgoed en cultuur 2022, voordracht 73.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Een flink aantal jaren geleden en wellicht evenveel kilo's en grijze haren minder, ben ik betrokken geweest bij de totstandkoming van dit prachtige boekwerk. Tastbare tijd. Op advies van hoogleraar cultuurlandschap Guus Borger mocht ik aanschuiven bij dit project om een vertaling te maken van cultuurhistorie richting ruimtelijk beleid. Historische geografie, historische bouwkunde en archeologie belangrijk noemen is nobel en noodzakelijk. Maar bij toenmalig Utrechts VVD-gedeputeerde Kok bestond het gevoel dat er in die provincie meer nodig was. Erfgoed zou steviger verankerd moeten worden in ruimtelijk beleid, omdat anders alle mooie overzichten en publicaties toch vooral informatief zouden blijven. Een kleine twee jaar heb ik mee mogen werken om hier verandering in aan te brengen. Ik zal een lang verhaal verder kort houden, maar deze redelijk succesvolle exercitie kon bijna ten grave worden gedragen toen na de Provinciale Statenverkiezingen een nieuwe gedeputeerde kwam. Deze gedeputeerde vond dat erfgoed beter af zou zijn zonder allerlei koppelingen met ander beleid. In de Provincie Utrecht is er nog steeds een vrij harde grens tussen projecten uit de periode Kok, waarin erfgoed een steviger onderdeel van ruimtelijk beleid werd en was, en de periode daarna.

In het Beleidskader erfgoed en cultuur wordt gesteld dat een van de speerpunten voor het beleid is dat cultuurhistorische waarden worden meegewogen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Dat is mooi, maar naar mijn ervaring is dat 'meewegen' in de praktijk goed bedoeld, maar dat het gewicht van historische landschapsstructuren en -elementen hiermee niet altijd sterk genoeg gewaarborgd wordt.
Ons landschap herbergt naast een belevings- en informatiefunctie, vaak ook een maatschappelijke-, economische- en/of een regulatiefunctie. Wat ons betreft doet de term meewegen derhalve niet afdoende recht doet aan deze betekenis. En daarom dien ik samen met de fracties van SP en JA21 een motie in.

Motie 235/13-12-2021
Historische geografie bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van het Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 (VD-73);
constaterende dat:
- *In het Beleidskader erfgoed en cultuur wordt gesteld dat een van de speerpunten voor het beleid is dat cultuurhistorische waarden worden meegewogen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen; overwegende dat:*
- *historische landschapsstructuren naast de grote cultuurhistorische waarden, vaak grote ecologische waarden herbergen;*
- *historische landschapselementen vaak naast een belevings- en informatiefunctie, vaak ook een maatschappelijke-, economische- en/of een regulatiefunctie (zowel fysiologisch als ecologisch) herbergen;*
- *historische geografie daarmee van grote betekenis is voor ruimtelijke kwaliteit; - 'meewegen' derhalve niet afdoende recht doet aan deze betekenis;*

gehoord de discussie, verzoeken GS:
- *waar mogelijk historische geografie als belangrijk uitgangspunt te hanteren in haar ruimtelijk beleid;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP en JA21

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Tot onze grote spijt komen de begrippen ecologie en natuur geen enkele keer voor in het beleidskader. Dat doet ons best een beetje pijn, want ook UNESCO verbindt natuur en cultuur met elkaar en benadrukt dat natuur en cultuur elkaar aanvullen en versterken. Historische landschapsstructuren herbergen naast de grote cultuurhistorische-, vaak ook grote ecologische waarden. En daarom verheugde het onze fractie ook zo dat er bij de begroting een motie is aangenomen om in gesprek te gaan met andere provincies om ecologie en natuur te koppelen aan werelderfgoed. Daar kunnen we dan in ons eigen beleid toch moeilijk aan voorbij gaan. En daarom dien ik samen met de fracties van SP en JA21 een motie in.

Motie 236/13-12-2021

Ecologie en natuur bij cultureel erfgoed

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van het Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 (VD-73);

constaterende dat:

- *natuur en ecologie op geen enkele manier worden genoemd in het Beleidskader erfgoed en cultuur 2022;*
- *zowel cultuurhistorie- en infrastructuur als natuur tot de kerntaken van de provincie behoren;*
- *UNESCO natuur en cultuur met elkaar verbindt en benadrukt dat natuur en cultuur elkaar aanvullen;*

overwegende dat:

- *historische landschapsstructuren naast de grote cultuurhistorische vaak grote ecologische waarden herbergen;*
- *deze waarden elkaar kunnen versterken en aanvullen;*
- *er bij de Begroting 2022 een motie is aangenomen om in gesprek te gaan met andere provincies om ecologie en natuur te koppelen aan werelderfgoed;*
- *er kansen liggen voor koppeling tussen natuur en cultuur- en erfgoedbeleid, bijvoorbeeld via handreikingen, steunpunten, educatie en kennis- en netwerkbijeenkomsten; gehoord de discussie,*

verzoeken GS:

- *waar mogelijk in haar beleid ecologie en natuur te koppelen aan het cultuur- en erfgoedbeleid;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren, SP en JA21

De **VOORZITTER**: Ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Naast de transformatie van het cultuurlandschap ligt er volgens het beleidskader een stevige opgave op het gebied van leegstand, herbestemming en verduurzaming. Er wordt wel een kanttekening gemaakt dat het soms lastig is om investeerders te vinden voor herbestemmingsopgaven. Dat is jammer, want herbestemming, maar zeker ook bijbestemming van gebouwd erfgoed blijft de komende jaren een belangrijke maatschappelijke opgave. De provincie bundelt kennis via de Wegwijzer monumenten om eigenaren van monumenten en ontwikkelaars van her- en bijbestemmingsprojecten te ondersteunen. Maar er is nog geen inspirerend overzicht te vinden van succesvolle projecten. Het wordt nog niet echt aantrekkelijk gemaakt. Publicaties als deze uit het Belvedère-tijdperk waren enigszins aansporend en sexy misschien wel te noemen. Dat zou heden ten dage ook kunnen helpen om enthousiasme op te wekken voor her- en bijbestemming.
Daarom een motie die ik samen indien met de fracties van SP, D66, GroenLinks, JA21 en DENK.

Motie 237/13-12-2021

Inspiratie her- en bijbestemming

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van het Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 (VD-73);
constaterende dat:
- *in het Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 wordt gesteld dat het soms lastig is om investeerders te vinden voor herbestemmingsopgaven; overwegende dat:*
- *herbestemming van gebouwd erfgoed de komende jaren een belangrijke maatschappelijke opgave blijft;*
- *de provincie deze opgaven waar mogelijk zal begeleiden en ondersteunen;*
- *het niet alleen gaat om herbestemmen, maar ook om bijbestemmen gericht op publiek gebruik;*
- *de mogelijkheden voor herbestemming, en de mogelijke ondersteuning van de provincie, niet altijd bij potentiële investeerders of betrokken burgers bekend is;*
- *de provincie kennis steeds beter gebundeld aanbiedt via de Wegwijzer monumenten on eigenaren van monumenten en ontwikkelaars van her- en bijbestemmingsprojecten te ondersteunen;*
- *daar echter nog geen inspirerend overzicht te vinden is van succesvolle projecten;*

gehoord de discussie, verzoeken GS:
- *een informatief en inspirerend overzicht samen te stellen van succesvolle her- en bijbestemmingsprojecten in Noord-Holland;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP, D66, GroenLinks, JA21 en DENK

De **VOORZITTER**: En ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Dan, als laatste de opgave bereikbaarheid en toegankelijkheid en dan specifiek cultuureducatie. Het Beleidskader geeft aan dat de provincie op veel terreinen een inspirator wil zijn. De provincie werkt samen met partners toe naar een vervolg op het Bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs 2013-2023. Dit kader bevat een gezamenlijke ambitie voor het cultuuronderwijs, waar wij als provincie eigen punten kunnen inbrengen en een inspirator kunnen zijn. En daarom deze laatste motie. Deze motie is na ambtelijk en juridisch advies aangepast ten opzichte van die van vorige week. Deze motie wordt ook samen met de SP en JA21 ingediend.

Motie 238/13-12-2021
Aandacht voor samenhang cultuur- en natuurwaarden in educatie
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021, ter behandeling van het Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 (VD-73);
constaterende dat:
- *de provincie terecht in cultuureducatie voor kinderen investeert;*
- *cultuur- en natuurwaarden elkaar kunnen versterken;*
- *ook UNESCO natuur en cultuur met elkaar verbindt en benadrukt dat natuur en cultuur elkaar aanvullen;*
- *zowel cultuurhistorie- en infrastructuur als natuur tot de kerntaken van de provincie behoren;*

- *provincie zoveel mogelijk integraal werkt;*
- *het Beleidskader aangeeft dat de provincie op veel terreinen een inspirator wil zijn;*

overwegende dat;

- *kinderen in hun vormende fase zitten en dat het moment is om ze de relatie tussen natuur, cultuur en landschap mee te geven;*
- *kinderen daarmee opgroeien met kennis van (de samenhang tussen) cultuur- en natuurwaarden;*
- *daarmee de kans wordt vergroot dat die kinderen later beter zorgdragen voor die cultuur- en natuurwaarden;*
- *de provincie in dit beleidskader de ambitie heeft opgenomen om samen met partners toe te werken naar een vervolg op het Bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs 2013-2023;*
- *dat Bestuurlijk kader door het Rijk, provincies en gemeenten wordt opgesteld en de gezamenlijke ambitie voor het cultuuronderwijs bevat;*
- *dat provincie Noord-Holland uiteraard niet alleen het beleid bepaalt, maar dat we wel eigen punten kunnen inbrengen en een inspirator kunnen zijn;*

gehoord de discussie, verzoeken GS:

- *aandacht voor de koppeling tussen cultuur- en natuurwaarden daar waar mogelijk mee te geven in de gesprekken over een eventueel nieuw Bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP en JA21

De **VOORZITTER**: Uw aangepaste motie maakt ook onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **ZAAL** (GL): Dat het een zware en bijzondere tijd is voor instellingen en makers van cultuur en behoeders van ons erfgoed is overduidelijk. Het is behelpen voor instellingen, voor makers en voor publiek. Ik zat gistermiddag met weinig mensen op een onderlinge afstand van anderhalve meter naar een zangvoorstelling te kijken, in plaats van in een volle zaal. Het koor deed zijn best, deed dezelfde uitvoering gewoon twee keer voor de helft van het publiek. Dat was een beetje behelpen, maar nog steeds was het prachtig. Het gaf aan hoe de sector zijn best doet en veerkrachtig meebeweegt. Het gaf ook aan dat makers en toeschouwers elkaar nog steeds opzoeken en weten te vinden. Onze provincie speelt een belangrijke rol in de sector cultuur en erfgoed. Bij het gezond houden van de infrastructuur bijvoorbeeld en bij het ontsluiten van al dat moois. Is dat een bescheiden rol? Ja, wellicht wel. Tenminste als je naar het geheel kijkt waarin ook Rijk, gemeenten en private partijen veel bijdragen. Momenteel is onze provinciale rol wat groter vanwege de financiële impuls die we als provincie aan de sector geven met de coronaherstelmiddelen. Onder normale omstandigheden is onze rol vooral belangrijk voor enkele specifieke deelgebieden. Deze nota maakt duidelijk dat de provincie die rol serieus neemt en die rol wil blijven spelen. GL heeft het college bij de eerdere behandeling van deze nota in overweging gegeven om Noord-Hollanders beter in staat te stellen van dat cultuuraanbod te genieten. We hebben de suggestie gedaan van een voucherprogramma, cultuur cheques, of hoe je ze ook zou willen noemen, die via scholen, bedrijven en maatschappelijke organisaties zouden kunnen worden ingezet. Dat zou ook ruimte bieden om specifieke doelgroepen te bereiken en de diversiteit van vraag en aanbod van cultuur te bevorderen. Misschien kunnen culturele

instellingen allianties aangaan met scholen of maatschappelijke organisaties en een gezamenlijk plan maken. We horen graag van de gedeputeerde of zij daar kansen ziet.
GroenLinks is blij met deze nota, zowel als het gaat om de inhoud als om de wijze van totstandkoming. Het college heeft werk gemaakt van een goede raadpleging van PS en positief is dat dat sector zelf ook een rol gekregen heeft bij de totstandkoming. Dat vinden we heel goed. We hebben nog wel een voorstel als het om consultatie en draagvlak gaat. Het waren vooral de institutionele partijen uit de sector die meepraatten. De makers, denk aan kunstenaars, muzikanten en acteurs, missen zo een mogelijkheid. In andere provincies doet men positieve ervaringen op met het betrekken van de makers zelf. Daarom dient GL een motie in die steun krijgt van het CDA, VVD, PvdD, D66, PvdA, SP en CU.

Motie 239/13-12-2021
Inbreng van de makers bij cultuurbeleid
Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 december 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht Beleidskader Erfgoed en cultuur 2022, gehoord de beraadslagingen,
Constaterende dat:
- *Het cultuurbeleid in onze provincie mede vorm krijgt op het niveau van regio's MRA en NHN;*

Overwegende dat:
- *In andere provincies (zie Utrecht) er soms sprake is van een klankbord van makers als gesprekspartner bij de totstandkoming van regionaal of provinciaal cultuurbeleid;*
- *Dit wellicht ook voor onze provincie kan leiden tot verrijking en kwaliteitsverbetering van, alsmede vergroting van het draagvlak voor het cultuurbeleid;*

Verzoeken het College om:
- *Te rade te gaan bij andere provincies en te verkennen of er op het niveau van de cultuurregio's ruimte gemaakt kan worden voor de inbreng van makers.*

En gaan over tot de orde van de dag.
GroenLinks, CDA, PvdA, PvdD, D66, CU, SP en VVD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **ZAAL** (GL): Tenslotte wil ik aan het college vragen om echt werk te maken van de eerder toegezegde evaluatie van de effecten van motie 42 Herstelmiddelen in de maatschappelijke sector. Wat hebben die bewerkstelligd? In hoeverre hebben ze een blijvend effect? Misschien wil de gedeputeerde ons daarover geruststellen. Ik hoop van harte dat onze cultuur- en erfgoedinstellingen en al die makers ergens in de loop van 2022 weer naar 'business as usual' kunnen, wetend dat de provincie als partner aan hun zijde blijft staan.

De heer **KANIK** (D66): Ik denk dat geen van mijn collega's, toen zij begonnen aan deze bestuursperiode, enigszins kon vermoeden, dat we ons, na bijna twee jaar, nog middenin in een pandemie zouden bevinden. Terwijl we hier online en offline deze cultuurnota bespreken, zijn de ziekenhuizen al weer vol, moeten we afstand van elkaar houden en heeft onze samenleving te

maken met grote restricties die ons het leven vrij moeilijk maken. Corona is overal aanwezig en infecteert niet alleen onszelf, maar is in onze hele samenleving geslopen. Het infecteert de manier van met elkaar omgaan, gesprekken met elkaar voeren en zelfs ons beleid, hier in de vorm van een cultuurnota. Dat maakt dat ik bij de behandeling van deze cultuurnota er anders in sta dan dat ik aan het begin van onze periode gedacht had. Ambities die we voor de coronacrisis wilden realiseren, zullen even in de ijskast moeten. De culturele sector wordt opnieuw hard geraakt door de nieuwe maatregelen. Zoals al eerder gezegd in de commissie, is D66 er een groot voorstander van dat we de culturele sector met tien miljoen euro ondersteunen om te proberen de sector door deze crisis te slepen. Ook vinden wij het logisch dat we in deze situatie een ruime rol pakken op cultureel gebied. Zo vinden wij de ambitie om regionale samenwerking te stimuleren, om zo bij te dragen aan het toegankelijk houden van de culturele infrastructuur en het bevorderen van cultuurparticipatie voor een breed publiek, een logische keuze. Ook dienen we de motie van GL om makers te betrekken bij ons cultuurbeleid hierom mede in.

Het toegankelijk en bereikbaar houden van het provinciaal bibliotheeknetwerk is van onschatbare waarde gebleken tijdens de lockdown vorige winter. Daarom steunt D66 de continuatie van dit beleid. Het is belangrijke bron van onderwijs voor kinderen waarvan de scholen dicht waren. Zo konden ze toch aan hun boeken komen.

Ook deelt D66 de gedachte dat cultuureducatie structureel moet worden. Het is een belangrijk onderdeel van het onderwijs. We zijn heel blij dat, door onze inzet, onderwater archeologie op de kaart staat. Vrijmaken van budget voor het tentoonstellen van de jurk uit het Palmhoutwrak mag oprecht een succes genoemd worden. Er is nog budget over om lopende projecten te steunen of ad hoc wat zaken op te pakken. D66 vindt het onderwerp zo belangrijk dat de fractie ook in de volgende bestuursperiode zeker weer met voorstellen zal komen op dit gebied.

D66 zou D66 niet zijn als ze zich alleen zou bezighouden met het heden en daarmee de toekomst uit het oog zou verliezen. We lazen dat de provincie zich de komende jaren op de herbestemming van religieus en agrarisch erfgoed richt, omdat industrieel erfgoed al is ingevuld of in een ver gevorderd stadium van ontwikkeling is. Behalve de stolpen worden geen nieuwe inschrijvingen in het Erfgoedregister meer voorzien in deze bestuursperiode. Het is makkelijk om van kerken en stolpen te houden, vanwege hun esthetische schoonheid, maar ik wil hier toch een lans breken voor lelijk erfgoed, wat industrieel erfgoed vaak ook is. Misschien moet ik iets van mijn eigen achtergrond uitleggen zodat u begrijpt wat ik bedoel. Ik ben opgegroeid in de mooiste ‘lelijkste stad’ van Nederland, -misschien wel van Europa-, Zaanstad. Dan bedoel ik niet het nieuwe centrum, dat in de Koreaanse volksmond Legoland is gaan heten, maar vooral het industriegebied langs de Zaan en op het Hembrugterrein. Er zijn weinig andere plekken dan Zaanstad te vinden waar mooie woningen en oerlelijke fabrieken zij aan zij staan. Het is juist dat contrast wat Zaanstad zo mooi maakt. Waarom vertel ik nu over lelijk erfgoed in samenhang met de nabije toekomst? Het heeft ermee te maken dat er een hoop toekomstig ‘lelijk erfgoed’ aankomt, als we er tenminste van tevoren goed over nadenken. We staan aan de vooravond van de grootste omwenteling uit de nabije geschiedenis, de energietransitie. Het fossiele tijdperk komt op dit moment sputterend ten einde en er zal een nieuwe tijd aanbreken, zonder fossiele brandstoffen. De infrastructuur daarvoor zal in onbruik gaan raken en zal moeten worden omgezet om, of duurzame bronnen te kunnen verwerken, of gesloopt te worden, of bewaard en het liefst herbestemd te worden. Als grootste benzinehaven van de wereld en de op een na

grootste kolenhaven van Europa zal alleen al Amsterdam een enorme transformatie gaan doormaken. Kolenopslagplaatsen, benzinetanks en benzinepompen zijn niet het eerste waar men aan denkt bij het woord erfgoed. Over het algemeen wordt het lelijk gevonden. Willen we daarvan iets gaan behouden in onze nieuw te bouwen woonwijken dan moeten we leren erfgoed-inclusief te bouwen. Bovendien is lelijkheid subjectief en is alles eerder een reden geweest dat we zoveel erfgoed uit de periode tussen 1965 en 1985 gesloopt hebben. Daar hebben we nu spijt van. Amsterdam is nu pas, in 2021, wakker geworden en probeert het resterende potentiële erfgoed uit deze periode te beschermen met een bestuursopdracht. Dat noemen ze het beschermen van toekomstig erfgoed. Ik zeg: Laten we nu niet dezelfde fout maken met het echte toekomstige erfgoed. Het erfgoed dat uit de energietransitie gaat komen en wat in potentie nog lelijker gevonden wordt. Laten we er van te voren over nadenken wat we ermee willen.
Ik had een motie willen indienen op dit thema, maar ik ondervond dat voor velen bij dit onderwerp de stip nog te ver aan de horizon staat om begrepen te kunnen worden. Ik hoop dat ik vandaag met mijn bijdragen het zaadje hebt geplant en dat mijn collega's de tijd nemen om er over na te denken. Dan komen we later met een initiatiefvoorstel om het er wat langer over te hebben. Wie weet kan de uitvoering van de motie die we mede indienen met de PvdD over positieve herbestemmingsverhalen een beeld schetsen dat het ook kan het toekomstig fossiel erfgoed. Dat fossiele tijdperk is een te belangrijke periode in onze geschiedenis om uit te wissen. Onze kleinkinderen zullen niet begrijpen hoe en waarom onze generatie zolang is doorgegaan met het gebruik van fossiele brandstoffen, terwijl we wisten hoe destructief het voor onze manier van leven was. Fossiel erfgoed vertelt dat verhaal en maakt het tastbaar. Als we het tenminste behouden.

De heer **HOOGERVORST** (SP): De cultuursector heeft het erg moeilijk en natuurlijk vooral door de opgelegde beperkingen door de situatie rond de coronapandemie. Het is pijnlijk om te zien en te horen hoe zwaar cultuurmakers en -aanbieders het hebben op dit moment en hoe men worstelt om het hoofd boven water te houden. GS schrijven in het beleidskader dat er lessen geleerd zijn in deze zware periode, die helaas nog niet voorbij lijkt te gaan. Welke lessen zijn dat? Hebben deze lessen hun weerslag gehad in dit beleidskader?
De fractie van de SP is niet ontevreden over hetgeen beleidskader ons vertelt. We hopen dat dit kader binnen afzienbare tijd wordt gevolgd door de nodige uitvoeringsprogramma's en natuurlijk uiteindelijk ook in een groter budget. Een budget dat ruimte gaat bieden aan onze inwoners om meer contact te komen met de verschillende aspecten van cultuur, waaronder erfgoed. Mede door de coronacrisis is voor flinke groepen in onze samenleving cultuur nog meer op afstand gekomen. Door andere crises zal deze afstand verder toenemen. Het baart ons grote zorgen dat kinderen uit gezinnen met een lager inkomen, zeker nu, maar we vrezen ook straks, nauwelijks in contact komen met alle culturele uitingen die onze samenleving kleur geven. Laat staan dat ze hun eigen culturele talenten kunnen ontwikkelen. Hoe kijken GS tegen deze ontwikkeling van 'cultuurarmoede' aan?
Om de toekomst van de culturele sector een boost te geven lijkt ons meer budget nodig. Als je daar op dit moment even niet voor kiest, dan moet de positie van de vele vrijwilligers worden versterkt, vooral op het gebied van deskundigheidsbevordering. Niet voor niets kwamen we enkele maanden geleden met twee initiatiefvoorstellen daartoe. Schakel vooral bij huidige

organisaties in om de deskundigheid van vrijwilligers te bevorderen. Bundel de krachten en gebruik de sterke punten. Samen met de PvdD en het CDA willen we GS oproepen de rol en de positie van de vrijwilligers eens nadrukkelijk te beschrijven en uiteraard te versterken. Dat doen we middels een motie.

Motie 240/13-12-2021

Versterking positie vrijwilligers erfgoed en cultuur

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- *de provincie Noord-Holland het Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022 heeft opgesteld en ter vaststelling aan PS voorlegt;*
- *in het Beleidskader de rol en positie van vrijwilligers summier aandacht krijgt;*
- *de uitvoering van het beleid voor een belangrijk deel afhankelijk is van de inzet van vrijwilligers;*
- *een flink deel van de borging van erfgoed en cultuur in onze provincie afhankelijk is van de inzet en deskundigheid van vrijwilligers;*
- *om de waarde van het behoud van erfgoed, maar ook de inbedding daarvan in onze samenleving te borgen er financiële investeringen nodig zijn;*
- *bovenstaande financiële investeringen er (voorlopig) niet lijken te komen, met als gevolg dat het belang van de inzet van deskundige vrijwilligers groter zal worden;*
- *er in organisaties als Huis van Hilde, Oneindig Noord-Holland en Steunpunt Monumenten en Archeologie veel kennis aanwezig is.*

Overwegende dat:

- *de vrijwilligers in de sector Erfgoed en Cultuur gebaat zouden zijn met een meer gestructureerd aanbod van expertise en begeleiding bij de uitvoering van hun belangrijke taak;*
- *als wij in de toekomst cultureel en religieus erfgoed willen behouden we hierbij de inzet van vrijwilligers hard nodig hebben, en we vervolgens de plicht hebben om deze vrijwilligers zo optimaal mogelijk te ondersteunen;*
- *de kennis en expertise over erfgoed en archeologie nu geconcentreerd is in de professionele organisaties en deze kennis meer gedeeld zou kunnen worden met vrijwilligers – dit zou beter gefaciliteerd moeten worden*

Besluit het college van GS op te roepen:

- *een notitie te ontwikkelen als aanvulling op het Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022 waarin specifiek de (wenselijke) rol en positie van vrijwilligers in deze sector wordt beschreven, waarbij toegewerkt wordt naar een gestructureerde samen- en wisselwerking tussen vrijwilligers en de reeds bestaande professionele organisaties.*

SP, CDA en PvdD

De **VOORZITTER**: Deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): We hebben geconstateerd dat in de cultuureducatie erfgoed vaak een kleine rol speelt. Dat verdient beter. Juist ook om erfgoed in de toekomst het belang te laten

houden dat we het nu toekennen. Erfgoed zou volgens ons een sterkere positie moeten krijgen binnen cultuureducatie. We begrijpen uiteraard dat de Provincie in eerste instantie niet gaat over de inhoud van cultuureducatie. We willen met een motie, die mede wordt ingediend door het CDA en de PvdD, GS toch aansporen eens na te denken over hoe wij erfgoed een grotere rol zouden kunnen laten innemen in cultuureducatie.

Motie 241/13-12-2021

Meer betrekken erfgoed bij en in de cultuureducatie

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- *de provincie Noord-Holland het Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022 heeft opgesteld en ter vaststelling aan PS voorlegt;*
- *de provincie in de periode 2021-2024 deel blijft nemen aan het matchingsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK3) en hiervoor cofinanciering beschikbaar stelt;*
- *de positie van 'erfgoededucatie' in het geheel wat onduidelijk blijft: bij welke organisatie is dit ondergebracht, wie houdt zicht op het belang van de aandacht voor erfgoed binnen CMK?;*
- *de provincie veel belang hecht aan het goed positioneren van erfgoed in de samenleving, ook in de toekomst.*

Overwegende dat:

- *het voor het behoud van (de waarde van) cultureel en religieus erfgoed van groot belang is om ook onze kinderen in aanraking te brengen met dit onderdeel van onze culturele schatkamer.*
- *er kennis en expertise rond erfgoed aanwezig is binnen de professionele organisaties in onze provincie die zich bezighouden met het behoud van (de waarde van) erfgoed;*
- *bestaande programma's, die onder de noemer CMK worden aangeboden, weinig aandacht besteden aan het onderdeel 'kennis van en omgang met erfgoed' in de cultuureducatie;*
- *het verstandig is als er binnen de provincie één organisatie zou zijn die zich bezig gaat houden met het opwaarderen en onderhouden van de positie van erfgoed binnen cultuureducatie.*

Besluit het college van GS op te roepen:

- *het belang van 'erfgoededucatie' voor onze jeugd te onderschrijven;*
- *dit belang te ondersteunen door met een notitie te komen waarin zij de wenselijke rol en positie van 'erfgoededucatie' binnen de cultuureducatie in onze provincie beschrijft, alsook aanbevelingen geeft dit meer structuur te geven.*

SP, CDA en PvdD

De **VOORZITTER**: Ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Tot slot zou de SP-fractie, in elk geval gesteund door het CDA, graag een verdere ontwikkeling willen zien richting een Erfgoedhuis. Een organisatie, zoals deze in enkele provincies al bestaat, om de expertise rond het behoud en de herbestemming van en de voorlichting over ons cultureel-historisch immaterieel en religieus erfgoed te bundelen. We

denken dat een Erfgoedhuis Noord-Holland tevens kan bijdragen aan het betrekken van onze inwoners bij de vraag: Wat is ons erfgoed? Iets wat ook het Verdrag van Faro beoogd te doen. En daarbij ook onze jeugd meer te prikkelen, bijvoorbeeld via cultuureducatie.
Daarom deze laatste motie, mede ingediend door het CDA.

Motie 242/13-12-2021
Voorbereiden oprichting Erfgoedhuis Noord-Holland
Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:
- *de provincie Noord-Holland het Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022 heeft opgesteld en ter vaststelling aan PS voorlegt;*
- *de kennis en expertise rond het behouden, benutten en beleven van erfgoed bij diverse organisaties aanwezig is.*

Overwegende dat:
- *het wenselijk is om de kennis rond 'erfgoed' te bundelen in één organisatie;*
- *er in enkele provincies reeds een Erfgoedhuis bestaat, die succesvol erfgoedinstellingen, gemeenten, vrijwilligers, scholen en burgers ondersteunen die zich inzetten voor het behouden, benutten en beleven van erfgoed;*
- *door bundeling van alle inspanningen rond erfgoed het beleid slagvaardiger kan zijn;*
- *door bundeling van alle expertise en inspanningen rond erfgoed de uitvoering doelmatiger kan zijn, ook in de informatievoorziening en ondersteuning van vrijwilligers.*

Besluit het college van GS op te roepen:
- *het belang van het behouden, benutten en beleven van erfgoed te onderschrijven en een aanzet te geven tot het oprichten van een Erfgoedhuis Noord-Holland; - dit tot uitvoering te brengen door middel van een voorbereidende notitie; - deze notitie aan PS voor te leggen uiterlijk in oktober 2022.*

SP en CDA

De **VOORZITTER**: Ook deze laatste motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Van aanvang af is aangegeven dat het hier om een actualisatie van het huidige cultuur- en erfgoedbeleid gaat. Er is een zorgvuldig proces van totstandkoming gevolgd, waarvoor dank aan de gedeputeerde. Het beleidskader geeft helder weer wat de ambities zijn, wat de rol van de provincie is en wat de te verwachten resultaten in 2025 zijn, met een bijbehorend financieel kader. We kunnen deze ambities onderschrijven, zoals de inzet op het behoud van onze karakteristieke stolpboerderijen. Het is goed dat er over een jaar ook een evaluatie komt over de uitkomsten van het overleg met de gemeenten over het instellen van een sloopvergunningstelsel. Duidelijk is dat het behoud van ons Noord-Hollands erfgoed niet alleen een taak is van de provincie, maar ook van gemeenten en het Rijk. Er zijn vele partners bij betrokken en vele vrijwilligers, die zich op dit terrein met hart en ziel inzetten. We hebben al eerder gepleit voor een ondersteuning van deze vrijwilligers en ondersteuning van bijvoorbeeld historische verenigingen en archeologische verenigingen. Om deze reden zullen we de moties

van de SP ‘Versterking van de positie vrijwilligers erfgoed en cultuur’ en ‘Voorbereiden oprichting Erfgoedhuis Noord-Holland’ mede indienen.
Een ander voorbeeld uit het beleidskader, wat wij enorm belangrijk vinden, is de ondersteuning van ProBiblio en daarmee de lokale bibliotheken. De bibliotheken hebben een belangrijke maatschappelijke functie, als we alleen al denken over ontwikkeling, taalvaardigheid en de integratie van nieuwe Nederlanders. Dat kan niet voldoende benadrukt worden. Het als kind al vroegtijdig in contact komen met cultuur is ontzettend belangrijk voor een brede ontwikkeling. Wij onderschrijven het belang van cultuureducatie op basisscholen dat door PleinC wordt uitgevoerd. Het zou goed zijn om te kijken of hier ook aandacht kan worden geschonken aan het belang van erfgoed. Om die reden dienen we mede de motie van de SP in. Meer betrekken van erfgoed bij de cultuureducatie. De focus op de ontwikkeling van het cultuurlandschap, de soms noodzakelijke herbestemming van ons gebouwd religieus en agrarisch erfgoed en onze culturele infrastructuur zijn de dragers van het beleidskader erfgoed en cultuur. Goed dat daarop wordt ingezet. Het allerbelangrijkste is dat onze inwoners de uitkomsten daarvan als iets belangrijks zien voor hun beleving van het wonen in Noord-Holland. Uiteindelijk gaat het erom dat we ons erfgoed door kunnen geven aan de volgende generaties en dat het culturele gezicht van Noord-Holland door mensen wordt gewaardeerd. Het beleidskader erfgoed en cultuur is wat het CDA betreft daar een goed uitgangspunt voor.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): We steunen in ieder geval het betoog van het CDA. Mevrouw Kuiper heeft aardig wat punten voor mijn neus weggekaapt.
Er verdwijnen twintig stolpboerderijen per jaar, maar er worden ook nieuwe gebouwd. De fractie van 50PLUS/PvdO behoudt natuurlijk liever de oude, traditionele en unieke stolpboerderijen. Leegstand en verwaarlozing als gevolg van het verlies aan economische functies zijn de voornaamste oorzaken van het verdwijnen van de stolp. De Provincie wil toekomstige sloop zoveel mogelijk tegengaan door hergebruik aantrekkelijk te maken. Dit door de Provincie door verduurzaming en herbestemming te ondersteunen en nieuwe economische functies mogelijk te maken. Zo is opsplitsing van karakteristieke stolpboerderijen en meerdere woningtypen in de Omgevingsverordening mogelijk gemaakt. 50PLUS/PvdO waardeert dit enorm. De stolpboerderij is typisch Noord-Hollands en moet behouden blijven.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ik loop door de poort van het Nederlands Vestingmuseum in Naarden op weg naar een bestuursvergadering. Het museum ligt op een van de bastions van de vestingwerken. Links graasden de geiten en rechts is een van de vrijwilligers bezig met het schoonmaken van een van de vele kanonnen. Waar het normaal druk is met schoolgaande kinderen die verteld worden over de geschiedenis van de vesting en een kanon mogen afschieten, onder begeleiding van een van de vrijwillige kanonniers, is het nu stil in het museum. We zitten middenin de coronacrisis en het museum heeft het zwaar. Hoe gaan we dit overleven? Waarom vertel ik dit? Dit vertel ik mede om aan te geven dat tien miljoen euro steun van de provincie voor de vele culturele instellingen in onze provincie van groot belang is geweest. We hebben tot nu toe en hopelijk voor langere tijd het hoofd boven water kunnen houden van de vele instellingen, maar het blijft worstelen. De VVD is tevreden met het voorliggende beleidskader. We danken GS voor het zorgvuldig gelopen proces. Hoewel vertraagd heeft dit er juist voor kunnen zorgen dat

de uitdagingen waarvoor de sector is komen te staan, door de coronacrisis, hun beslag hebben kunnen krijgen in dit kader. We hebben allemaal gezien hoe kwetsbaar de sector is. De VVD is ook content met de focus die ligt op prioriteit en uitgangspunten, die specifiek bij onze provincie passen. Voor het in stand en leefbaar houden van ons cultureel erfgoed hebben we in eerste plaats onze samenwerkingspartners nodig en heel veel vrijwilligers. Heel terecht dat die in het beleidskader helder worden benoemd. We zijn, net als het CDA, ook blij met de waarderingskaart voor de stolpboerderijen en tevreden dat de gedeputeerde heeft toegezegd dat zij het komende jaar met gemeenten met stolpboerderijen in hun grondgebied, opnieuw in gesprek gaat over het actualiseren van het stolpenbeleid, om zoveel mogelijk stolpboerderijen te behouden. Voor de VVD is de culturele infrastructuur en het stimuleren van een bovenregionaal netwerk de belangrijkste paragraaf in deze nota. Een goed infrastructureel netwerk en samenwerking kunnen de kwetsbaarheid in tijden van crisis verminderen. Hier heeft de overheid dus echt een stimulerende taak. Zeker als het gaat om het toegankelijk houden van het bibliotheeknetwerk en cultuureducatie. We zijn blij met de structurele steun vanuit het beleidskader voor deze twee onderdelen. Als we kijken naar de motie van GL over de klankbordgroep van makers dan vinden wij dit naast een sympathieke motie ook heel nuttig en eigenlijk bijna een open deur. Hoe logisch is het nu om juist met makers en de achterban in gesprek te gaan om te zien wat er leeft en wat er mogelijk en nodig is voor verdere beleidsontwikkeling? We dienen deze motie dus heel graag mede in.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): De VVD roemt het stuk omdat de vrijwilligers zo benoemd worden. Dat ben ik wel met mevrouw Van Meerten eens. Is zij het ook met ons mee dat het in het beleidskader wel wat ontbreekt aan de beschrijving van de rol en positie die de provincie de vrijwilligers toedicht in het cultuurbeleid?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Nee, dat ben ik niet met u eens. Waar de VVD naar heeft gekeken is wat de steun richting de vrijwilligers is, wat het beleid is waarbinnen we binnen de kaders daaraan aandacht besteden. We zien op dit moment geen nadere rol, laat ik het voorzichtig omschrijven, om in dat kader nog meer of andere zaken te moeten doen, waarvan wij vinden dat die stimulatie ook vanuit de provincie zou moeten komen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Bent u het dan met mij eens dat als we de cultuursector ook op dit niveau willen versterken en we niet kiezen voor een groter budget, waardoor professionele organisaties direct kunnen worden ingeschakeld of uitgebreid, we juist die positie van de vrijwilligers moeten versterken?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Aan vrijwilligers zitten veel, laten we het zo zeggen, haken en ogen, zoals vrijwilligersbeleid en noem maar op. Ik vind, kijkend naar musea, culturele instellingen, dat juist vanuit deze organisaties al heel veel voor hun vrijwilligers kan worden gedaan. Dat gebeurt ook vaak, ook vanuit gemeenten. Als ik zie hoeveel er vanuit gemeenten

wordt gedaan om vrijwilligerswerk te stimuleren dan zie ik daar niet direct een extra rol voor de provincie weggelegd.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): U gaf aan dat het binnen de provinciale kaders belangrijk is dat er veel wordt gedaan aan erfgoed kennisdeling et cetera. Nu zijn er veel vrijwilligers, maar ook georganiseerde vrijwilligers in de vorm van historische of archeologische verenigingen. We hebben een infrastructuur waarin er al veel kennis is. Denk aan het Steunpunt Monumenten en Archeologie. Bent u het met mij eens dat het soms fijn is dat wanneer een vereniging met vragen zit, - ik denk daarbij aan wetgeving, zoals de Omgevingsverordening-, dat het fijn is als die vereniging dan een beroep kan doen op een organisatie die de provincie toch al als partner beschouwt en dat die partner alle kennis en ervaring die ze heeft, kan inzetten op de vragen en behoeften van toegewijde vrijwilligers? Ziet u geen win-winsituatie?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Ja, ik kan me daar best wel iets bij voorstellen. Ik voel er enerzijds wel voor, maar tegelijkertijd twijfel ik, we hebben er al meerdere malen over gesproken in de commissie. Ik denk dat we in eerste instantie niet die weg zouden moeten inslaan. Ik sluit het niet uit, maar op dit moment niet. Ik werk in veel organisaties ook met vrijwilligers. Ik zie dat organisaties zelf vrij inventief zijn en ook dicht genoeg op de materie zitten om hun vrijwilligers de juiste informatie te geven. Ik zit meer op die toer. Laten we eerst kijken hoe het vanuit die organisaties kan dan dat wij dat vanuit de organisaties voor hen gaan regelen. Daar zie ik ook de nadelen van.

Er liggen moties van de PvdD voor waarvan ik bij de motie over de historische geografie niet zie wat de gevolgen zijn als de motie wordt aangenomen. Die motie zal de VVD in eerste instantie niet steunen. Voor de andere moties wacht ik de reactie van GS af. De motie voor inspiratie voor herbestemmingsprojecten vind ik heel sympathiek. Ik vind het ook een nuttig idee. Ik vraag me af of dat al niet veel gebeurt, als je kijkt naar organisaties zoals ‘Liniebereid ondernemen’.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Het gebeurt misschien wel, mondjesmaat. Ik ben er niet bij betrokken. Er zijn heel veel stichtingen. Mijn idee was juist om het op een niveau te tillen vanuit de provincie, zodat mensen vanuit verschillende velden inspiratie op kunnen doen. Je krijgt een wat breder perspectief waardoor je ziet wat er ook mogelijk is, zodat je wat verder gaat kijken dan de koker waar je al in zit.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Dit klinkt heel sympathiek. Ik wacht nog wel de reactie van GS af. Ik vraag me af of er ook vraag naar is. Gaan we dan niet iets doen waarvan wij denken dat het aangeboden moet worden, maar is de vraag er ook?

De heer **CARTON** (PvdA): De PvdA Noord-Holland is tevreden met de ambities in het beleidskader erfgoed en cultuur, met daarin extra aandacht voor diversiteit en inclusiviteit. Een sector die het momenteel zwaar heeft vanwege alle beperkende maatregelen in de pandemie, waarin we nog steeds zitten. Met meerderheid is een fonds opgericht om de sector te ondersteunen. Ik zou graag nog duidelijkheid hebben van de gedeputeerde over de hoeveelheid ruimte die er nog in het fonds zit om gedurende de komende tijd ondersteuning te bieden. Wat is daarbij de inzet op dit punt?
Daarnaast wil ik een voor mijn fractie belangrijk punt benadrukken. In Nederland hebben tweeënhalf miljoen mensen van zestien jaar of ouder moeite met lezen en schrijven. Dat is achttien procent van alle mensen in Nederland. Niet goed kunnen lezen of schrijven heeft gevolgen. Je vindt minder snel een baan, of je hebt minder grip op je geldzaken. Een laaggeletterde kan wel lezen of schrijven, maar niet genoeg om helemaal mee te doen in deze samenleving, of zoals de gedeputeerde het in de commissie zei dat we eigenlijk moeten spreken over geletterdheid. Daarmee ben ik het geheel eens. Mijn fractie is blij met de activiteiten van ProBiblio om voor deze inwoners, in samenwerking met de bibliotheken, deze taalvaardigheid te versterken. Dat onderschrijven we. We weten dat dit ook belangrijk is voor de gedeputeerde en partijen die hier aanwezig zijn. Mijn fractie ziet ook kansen om ervoor te zorgen dat deze Noord-Hollanders geletterd zijn om te zorgen dat ze zelfstandiger, zelfredzaam zijn, driemaal minder werkloos en onderdeel uitmaken van een inclusieve provincie. Hierover willen we graag met de leden van GS en PS verder in gesprek. De PvdA komt in het eerste kwartaal van het nieuwe jaar met een discussienota om met elkaar specifiek op dit punt in te zoomen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Met alle respect voor uw pleidooi om aandacht te vragen voor geletterdheid. U zult ongetwijfeld weten dat ook de SP een groot voorstander is van het aanpakken van het probleem van laaggeletterdheid. Wat ik niet begrijp is waarom u dit aanbrengt onder het kopje cultuur. Als er zoveel tijd en aandacht binnen het kader van cultuur besteed moet gaan worden aan geletterdheid, wat wilt u daar dan mee bereiken ten behoeve van de cultuursector?

De heer **CARTON** (PvdA): Waarom ik het inbreng bij deze nota is omdat ProBiblio de taak heeft om hiervoor inzet te plegen met de activiteiten die zij hiervoor hebben. Wij zien kansen dat zij met die taak, mogelijk op een andere manier, of aanvullend, de geletterdheid in Noord-Holland kunnen versterken. Om daarover het gesprek te kunnen voeren, werken we nu een discussienota uit.

De heer **HOOGERVORST** (SP): We wachten de discussienota met belangstelling af. Kunnen we daarbij ook een verzoek om een apart budget voor de aanpak van laaggeletterdheid verwachten, of moet het allemaal worden opgelost uit hetzelfde budget?

De heer **CARTON** (PvdA): We nemen dat inderdaad mee in de discussie die we gaan voeren. Er zal nog geen kant en klaar voorstel liggen. Daarover willen we juist met elkaar in gesprek. Het is

zeker niet de bedoeling dat dit het budget voor cultuurbeleid opslokt. We willen de accenten samen verkennen om te weten of we mogelijk nog een aanvulling kunnen doen.

Mevrouw **NANNINGA** (JA21): De kunst- en cultuurvisie van een linkse coalitie en dan ook nog onder auspiciën van een GroenLinkse gedeputeerde. Ik hield mijn hart vast toen ik dit beleidskader opensloeg, maar kijk eens aan. Er is veel geld, veel aandacht en een uitgebreid instrumentarium voor onze cultuurhistorie. Het ontsluiten, restaureren en behouden van erfgoed, aandacht voor de Noord-Hollandse stolpboerderijen, de steun voor cultuuronderwijs, de erkenning van het zegenrijke werk van bibliotheken. Ik kan me eigenlijk wel vinden in het betoog van de Kanik van D66 over het behoud van industrieel erfgoed, dat we hebben rond onze energievoorziening. Na een decennium of twee in de kou of in het donker, omdat windturbines en zonneweides natuurlijk niet voldoen en omdat alle bossen zijn opgestookt in biomassa-ovens zullen we allemachtig blij zijn dat we nog wat oude centrales over hebben om het weer licht en warm te krijgen. Niets dan lof.
Onze partij is niet dol op het verstrekken van cultuursubsidies aan makers. In onze visie is een bijdrage van de overheid aan kunst en cultuur niet het verstoren van de markt met het in stand houden van verborgen werkloosheid van kunstenmakers, maar juist dit, wat eigenlijk in dit plan staat: behoud, restauratie, ontsluiting, inventarisering van ons cultuurerfgoed. We zullen de door GL ingediende motie dan ook niet steunen. Op provinciaal niveau moeten alle ballen op erfgoed, wat ons betreft. De makers die zichzelf niet kunnen bedruipen moeten misschien toch maar wat anders gaan doen met hun carrière. Al met al onze complimenten aan de gedeputeerde en aan de ambtenaren voor dit zeer overzichtelijke en complete stuk.
Dan nog iets over de Valletta benadering van archeologie: het in situ behouden van opgravingen. Dat is heel ambitieus. Het is op een droog eiland als Malta een stuk makkelijker te realiseren dan in onze drassige polder. Het is goed dat we ons daaraan gecommitteerd hebben. Grote delen van onze provincie zijn immers bijna museaal op zichzelf. Om daarin ook opgravingen te kunnen behouden en exposeren, draagt bij aan de culturele waarde voor de bezoeker. Voor wie van geschiedenis en cultuur houdt raad ik aan om Malta en Valletta te bezoeken. Heeft JA21 dan niets om over te klagen? Ja, dat wel. Er staat natuurlijk wat plichtmatige onzin in over diversiteit en inclusie, wat volgens onze fractie natuurlijk nooit een doel op zich is en ook niets te maken heeft met schoonheid, kunst, erfgoed, verwondering, kortom alles wat je associeert met kunst en cultuur. Het is ook heel jammer dat ik geen budget heb gezien om de werkelijk afgrijselijke lampen die onze plenaire zaal ontsieren, te vervangen. Misschien is dat een punt voor de volgende begroting.

Reactie GS in eerste termijn:

Gedeputeerde **PELS**: Laat ik beginnen met het bedanken van onze ambtenaren. Er is ontzettend hard gewerkt in de afgelopen anderhalf jaar, niet alleen aan dit beleidsstuk, maar ook aan ons Nood- en herstelfonds. Onze cultuurmensen draaien continue overuren en nu kunnen ze hier niet bij zijn. Ik mag hier staan namens hun, voor mijn gevoel. Ik wil via deze weg alle betrokken ambtenaren uitgebreid bedanken voor hun geweldige inzet. Ook de Statenleden worden bedankt, Ik heb genoten van het proces dat we samen hebben gelopen. We kunnen vaststellen dat we in

een complexe tijd leven, waarin we cultuur nodig hebben. Of dat nu persoonlijk is als uitlaatklep, maatschappelijk als verbinding, of economisch. We hebben gezien wat voor enorm gat geslagen is in een sector die ook economische van groot belang is voor onze provincie. Misschien zijn we het op de inhoud niet altijd eens, of hebben we af en toe een discussie over wat cultuur is. De een geniet van het levenslied en een ander van het museum. Wederom hebben we gezamenlijk vastgesteld dat niemand vraagtekens stelt bij het belang van cultuur. Omdat we het allemaal zo omarmen, wil ik vanaf deze plek alle makers, producenten, de vele vrijwilligers en de instellingen een hart onder de riem steken en bedanken voor de inzet in de afgelopen anderhalf jaar. Wat zij steeds moeten meemaken met 'op en neer', open en dicht en aanpassen. We hebben veel van ze gevraagd. Ze hebben steeds geleverd. Zoals u ook al stelde, we staan klaar als provincie met ons Noodfonds ,maar ook met het Herstelfonds om ondersteuning te bieden. Dat doen we met het Rijk. We kijken goed waarmee het Rijk komt als er steunmaatregelen zijn. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we daarop zo goed mogelijk aansluiten. Ook de samenwerking met de gemeenten heb ik de afgelopen tijd enorm gewaardeerd. We hebben in gezamenlijkheid een brief gestuurd om het belang van de culturele sector te benadrukken. Op de weg die we nu inslaan met dit cultuurbeleid, waarbij ook wordt ingezet op regionale samenwerking, kunnen we ook gemeenten steunen in het steeds verder versterken van hun lokale culturele sector. Ik hoop van harte dat als zij lokaal een mooi coalitieakkoord maken, zij ook veel geld zullen uittrekken voor cultuur.
Naast het herstel zien we ook andere uitdagingen, die u ook al heeft benoemd. Inclusiviteit zei ik echt als een proces. We hebben het nu benoemd. We zullen blijven leren onderweg hoe we inclusiviteit kunnen betrekken. Hetzelfde geldt voor verduurzaming. Er ligt een enorme opgave om ons erfgoed te verduurzamen, om het klimaatbestendig te maken. Ik denk dat die opgave alleen nog maar zal groeien in de komende jaren. We moeten daar als provincie, mede een antwoord op geven.

Ik zal eerst de vragen beantwoorden en daarna op basis van de moties op uw inbreng reageren.
GL vroeg of er nog iets kan worden gedaan met culturele cheques, om op die manier de culturele sector te kunnen ondersteunen. De gedeputeerde vraagt om het mee te nemen en het college de ruimte te geven om dat te wegen bij het Herstelfonds. Dat is de geijkte plek. We kijken dan goed naar wat het Rijk doet. We hopen natuurlijk op een Regeerakkoord, een dezer dagen. Dan kunnen we zien wat er voor de culturele sector wordt gedaan. Dat wegen we mee. Dan kijken we in het Herstelfonds of we er zelf nog een impuls aan kunnen geven.

Het is belangrijk dat we straks zowel het Noodfonds als de herstelfondsmaatregelen goed evalueren. Waar ik een uitdaging zie voor de Staten is om te weten, dat als de herstelfondsmaatregelen aflopen en we ons staande beleid hanteren, of we onderweg lessen hebben geleerd, die een plek zouden moeten krijgen in het cultuurbeleid. In de verre toekomst moet daar bij stil worden gestaan.

De lessen die zijn geleerd is bijvoorbeeld het grote belang van regionale samenwerking. Ook de samenwerking tussen instellingen is belangrijk. Soms is de culturele sector helaas een sector van eilandjes. Nu zagen in de coronacrisis dat instellingen van hun eilandjes af kwamen en bij elkaar keken hoe de ander het deed. Daarom is in het cultuurbeleid ingezet op samenwerking tussen instellingen. Nu is er absoluut veel meer budget nodig, want de sector wordt hard geraakt. Daar hebben we het Nood- en Herstelfonds voor. Of dat in de toekomst ook nog zo is, is de vraag. Laten we afwachten hoe het uitpakt voor de sector en wat het Rijk qua impulsen nog geeft.

Er zijn geen harde cijfers over het Noodfonds. Nog niet alles is binnen. De voorlopige raming is dat er mogelijk twee miljoen euro resteert, dus wat terugkomt uit de eerste en tweede tranche. Zoals ik eerder in een brief met u heb gedeeld, zou ik dat graag willen reserveren voor eventuele aanvullende noodsteun, maar ook om gericht een groep te steunen, welke hard geraakt wordt. Dat zijn de jonge makers. We zijn daarvoor instrumenten aan het ontwikkelen, die we met u zullen bespreken. Deze groep wordt nog harder geraakt dan andere makers. We vinden het belangrijk om de jonge makers een steuntje in de rug te geven. Zij zijn de makers van de toekomst. We hebben ze nodig. Mocht noodsteun niet meer nodig zijn, dan nemen we de middelen graag mee naar het Herstelfonds.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Over het bedrag dat eventueel resteert van het Noodfonds: dat is op zich goed nieuws. Is het dan niet verstandig en ook logisch om dan andere organisaties te zoeken die wellicht in een eerdere fase bij de toekenning van steun zijn afgevallen? Dat de jonge cultuurmakers gesteund moeten worden, daarmee ben ik het van harte eens. Daar moedig ik het college ook toe aan. Wellicht is daar ergens anders geld voor te vinden?

Gedeputeerde **PELS**: Als u nog een plekje weet waar we dat geld kunnen vinden, dan houd ik me warm aanbevolen. We hebben deze lijst met instellingen samengesteld met gemeenten. Dat is aan het begin van de crisis gedaan. We keken naar het regionale effect van deze instellingen. Wat nu blijkt, lopende het proces, is dat de instellingen die niet op de lijst staan, ook vaak op steun kunnen rekenen van de gemeenten zelf, via de Rijksmiddelen. Het Rijk heeft aanvullende middelen vrijgemaakt voor lokale instellingen. Daarvan maken de gemeenten goed gebruik. Op dit moment heb ik niet het beeld dat er organisaties zijn, die achter het net vissen, maar die we wel graag zouden willen ondersteunen. Ik zal er zeker opnieuw naar vragen, als we in overleg gaan met de wethouders. Zij hebben het meest complete beeld van hoe het er lokaal aan toegaat. Ik neem uw vraag mee naar dat overleg.

Ik bedank JA21 voor de complimenten. Ik hoop u nog vaker te verrassen. Helaas ga ik niet over de lampen. Dat is aan de Commissaris van de Koning.

Motie 235 is deels overbodig en deels moet ik de motie ontraden. Het is al in ons ruimtelijk regime vastgelegd. Denk aan Bijzonder Provinciaal Landschap, de Stelling van Amsterdam. Onze instrumenten staan benoemd op pagina 9: de Leidraad, ARC, PARK, ARO. In onze Omgevingsverordening is het ook duidelijk belegd. Waar zit nu de macht van erfgoed? Voor de Stelling van Amsterdam hebben we separaat een energiekader moeten maken, omdat het nu verboden is om energie op te wekken binnen de Stelling. Het is nu al sturend. De motie wekt de indruk dat u verder zou willen gaan dan wat er nu aan instrumenten ligt. Dat zou ik willen ontraden. Uiteindelijk maken we gezamenlijk een integrale afweging, die ook maakte bij de verordening. Daaraan zou ik me willen houden.
Dan kom ik bij motie 236. Deze motie is grotendeels overbodig. We hebben de Leidraad Cultuurhistorie en Landschap. We maken glossy's over archeologie. De koppeling naar de

ruimtelijk ordening is gelegd met de Omgevingsverordening. Als u verder zou willen gaan, dan moet ik de motie ontraden. Beide dossiers zouden dan aan kracht verliezen. Op Natuur hebben we een aantal harde doelen. Als een en ander in elkaar wordt vervlochten dan komen we ingewikkelde zaken tegen. Soms komen elementen tegenover elkaar te staan. Dan zou je bijvoorbeeld vanuit Landschap een open landschap willen. Dan moeten er bijvoorbeeld bomen worden gekapt. Dan moet omwille van de cultuurhistorie een afweging worden gemaakt. Daar waar we elkaar moeten en kunnen vinden, doen we dat al met de genoemde instrumenten.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik kan me goed vinden in de beantwoording van de gedeputeerde, met uitzondering van het feit dat er in het dictum wel gesteld wordt 'waar mogelijk'. Het wordt niet als een in beton gegoten blauwdruk gepresenteerd.

Gedeputeerde **PELS**: Ik herken die verwoording in uw motie. Voor mijn gevoel doen we dat nu al voldoende. Ik zie nu niet een mogelijkheid om dat nog verder te versterken. De motie is overbodig.

Motie 237: Als we erfgoed sexy kunnen presenteren, dan moeten we dat vooral doen. Afgelopen periode hebben we het geregeld gepresenteerd. Ik wil geen waardeoordeel geven over de wijze waarop. Op www.steunpunterfgoednh.nl zijn voorbeelden te vinden. Laten we eens kijken hoe we het ook in de komende periode op een passende manier kunnen doen, die past bij deze tijd. Als u mij daarin de ruimte geeft, dan kan het college de motie van een positief advies voorzien.

Motie 238 moet ik ontraden. De provincie gaat niet over de inhoud van educatie. Daar gaat het onderwijs over. Daar gaat deels de minister van Onderwijs over. De Tweede Kamer is voorzichtig om zich te bemoeien met de inhoud van het curriculum. Daar wil ik me bij aansluiten. Cultuureducatie ansich is al erg kwetsbaar. Cultuureducatie is een steeds incidenteel programma. Er is nog niets structureel belegd bij het Rijk. Iets wat de provincie wel zou willen en waarvoor zij ook lobbyt. Het lijkt me niet verstandig om nu onderdelen aan die lobby te hangen. Laten we het aan het onderwijs laten. Laten we zorgen dat er cultuureducatie is en dan bij voorkeur voor nog veel meer kinderen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): U zegt eigenlijk dat u in het overleg over het beleidskader het niet over de inhoud heeft?

Gedeputeerde **PELS**: Dat klopt. We hebben het vooral over de middelen. Er komt, hoop ik wel, een nieuwe periode aan. Dat zal ook van het Rijk afhangen. Het gaat steeds om incidentele middelen. Waarover we het tot nu steeds hebben gehad is vooral: Voor wie maken we het beschikbaar? Dat is een grote uitdaging, omdat we er nu, alleen met middelen vanuit de provincie en dus niet met

Rijksmiddelen, voor hebben gezorgd dat VMBO en ook de witte vlekken aangehaakt zijn, zodat d scholen ook daar mee kunnen doen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Dan constateer ik dat er nog een mooie taak voor ons gezamenlijk ligt.

Gedeputeerde **PELS**: Ik denk dat we daarin van mening verschillen. Ik veronderstel dat uw Staten zich niet met het onderwijs curriculum willen gaan bemoeien.

Motie 239 kan ik positief adviseren. Als het mag, met uw instemming, zou ik de motie nog wat breder willen trekken en dat we ook kijken hoe bijvoorbeeld producenten en andere belanghebbenden in de culturele sector kunnen aanhaken. We hebben daarmee goede ervaringen in Noord-Holland Noord bij het opstellen van het Cultuurprofiel. Dat moet nu door naar een uitvoeringsprogramma. In de MRA is er nog niet een dergelijke klankbordgroep. Het lijkt me mooi om daarmee aan de slag te gaan.

In motie 240 wordt onderscheid gemaakt wat voor mijn gevoel niet zo strak is. We kennen veel mixinstellingen, die én vrijwilligers én professionals hebben. We hebben slechts een aantal instellingen die puur en alleen op vrijwilligers draaien en die dat niet lijken te redden. Ons beeld is dat ze er goed voorstaan. Op uw vraag over de Omgevingswet: Daarvoor kunnen verenigingen nu al bij het steunpunt terecht. Ze kunnen daar niet terecht met een vraag over bijvoorbeeld het bouwen van een website, of hoe een vereniging kan professionaliseren. Ik ben wat zoekende. Bij Herbestemming hebben we ze nu duidelijk naar voren gebracht. Molens is een duidelijk aandachtspunt in het beleidskader, wat zich echt richt op vrijwilligers, net als het Huis van Hilde We gaan de komende tijd kijken naar onze regelingen, maar ook naar ons beleid. Ik kan me voorstellen dat we kijken naar het versimpelen en het verduidelijken. Als we iets tegenkomen waarmee we vrijwilligers verder kunnen helpen dan doen we dat. Daarom vind ik een notitie ingewikkeld, omdat we die nu eigenlijk voor hebben liggen. Dit is wat wij denken wat wij nu voor vrijwilligers kunnen betekenen. Onderweg en lerende zullen we misschien nieuwe dingen ontdekken. Als we u een notitie zouden sturen, dan ziet die er ongeveer hetzelfde uit als het voorliggende document. Dit kunnen we waarmaken binnen ons huidige budget. Stel dat u wilt dat we bijvoorbeeld de historische verenigingen financieel gaan ondersteunen, dan is daarvoor op dit moment geen budget. Los van de vraag of het aan de provincie is om dat te doen en niet aan gemeenten. Motie 240 moet ik ontraden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Fijn om te horen dat als er inhoudelijke vragen zijn, men zich tot het steunpunt kan richten. Is een steunpunt structureel gefinancierd?

Gedeputeerde **PELS**: Ja dat klopt.
Daar waar we kunnen leren en iets kunnen aanpassen voor vrijwilligers zullen we dat zeker doen. Wat er nu staat in het beleid, daarvan denken we dat we dat kunnen waarmaken.

Motie 241: U kunt verwachten dat Gedeputeerde Staten hetzelfde reageren als bij de andere motie over educatie. We gaan niet over het curriculum van het onderwijs. Gelukkig kan ik u geruststellen. Erfgoed zit nu al in cultuureducatie en ook in de langlopende leerlijnen. Scholen borgen het vaak daar. Ik moet ook deze motie ontraden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Dank aan de gedeputeerde voor haar toelichting op onze motie. Jammer dat zij de motie negatief adviseert. Dat is niet nodig. Ik kom zelf uit het basisonderwijs. We vroegen regelmatig subsidie aan bij organisaties, die bijvoorbeeld als voorwaarde stelde dat de school iets moet doen met dichtkunst. Ik noem maar wat. Dat wordt over het algemeen geaccepteerd door het onderwijs. Het is niet zo dat het onderwijs niet wil dat de subsidieverstrekker zich bemoeit met de inhoud. Dat is te kort door de bocht. Als u zegt dat erfgoed al een plek heeft in cultuureducatie dan geef ik u gelijk, maar dat is echt marginaal. Het zou jammer zijn als de provincie haar invloed niet zou kunnen uitoefenen om dat aandeel te vergroten. Hoe denkt u daarover?

Gedeputeerde **PELS**: Ik kan me voorstellen dat het onderwijs zich af en toe laat sturen door bijvoorbeeld subsidie bij een organisatie aan te vragen. Het onderwijs valt uiteindelijk wel onder de overheid. Dat zijn wij. Ik vind het wel een andere vraag als Provinciale Staten zich gaan bemoeien met het curriculum. Mochten we ooit tot een subsidieregeling komen waarbij bijvoorbeeld heel direct kan worden bijgedragen aan dichtkunst en een school vraagt daarop aan en maakt haar curriculum op dan is dat een vrije keuze van de school, terwijl als wij dat als overheid opleggen dan is dat het niet. Daarin zit voor mij een duidelijk verschil. U geeft zelf aan dat het wat marginaal is. Misschien kan er een delegatie van uw Staten richting de Kamerfracties gaan om daarvoor een mooi pleidooi te houden. U kent ook de terughoudendheid van de Kamer om zich te bemoeien met het curriculum op scholen. Ik denk dat we hier diezelfde voorzichtigheid moeten betrachten.

Motie 242 betreft het Erfgoedhuis. Daarover hebben we een aantal keer gesproken in de commissie. We hebben gezocht naar wat zo een Erfgoedhuis precies is. Het college trachtte te laten zien dat veel al door het steunpunt wordt gedaan. Daar zit vooral het verschil in waarbij je vrijwilligers wel of niet betrekt. Dat slaat voor mij wat terug op die positie van de vrijwilligers. Binnen de huidige begroting van het cultuurbeleid zie ik niet de ruimte. Het zijn dan echt aanvullende taken die we gaan opzetten, naast wat het steunpunt nu al doet. Dan zou scherper moeten worden wat we nu missen. Ik moet eerlijk zeggen dat ik uit de vergaderingen niet scherp kan concluderen wat dat dan precies is. Waar is het Erfgoedhuis in uw ogen een oplossing voor? Wat is het probleem? Het is nu een roerige tijd in de culturele en erfgoedsector. De komende tijd moeten we het verder met elkaar ontdekken. We hebben nu veel nood- en herstel maatregelen. We doen allerlei extra zaken. Hoe ontwikkelt die sector zich en wat hebben vrijwilligers, makers en ook anderen straks van ons nodig? De motie vraagt om iets specifieks, wat nu niet binnen de begroting past, om aanvullende instrumenten te maken en wat ook al voor een groot deel wordt opgepakt. Laten we dit ook zien als iets om van te leren. Het probleem moeten we met elkaar

scherper krijgen. Wat hebben we nodig voor het behoud van erfgoed? Laten we niet nu al overgaan tot het oprichten van een Erfgoedhuis. Ook deze motie moet ik ontraden.

Tweede termijn:

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik vind het wel zo netjes om te reageren op een aantal uitspraken. Mevrouw Van Meerten stelde een vraag over de motie over inspiratie. Er is natuurlijk wel vraag naar, maar die vraag kan altijd toenemen door dingen aan te bieden. Je moet dingen soms sexy maken, zodat mensen getriggerd worden om na te denken over dingen.
Ik heb een vraag aan de heer Hoogervorst over de erfgoedmotie. Die is voor ons lastig. Enerzijds zijn we voor integraliteit. We willen dat dingen zoveel mogelijk bij elkaar gaan. Een Erfgoedhuis clustert juist weer dingen. Anderzijds zou het een opstap kan zijn om een Erfgoedhuis samen met landschap te laten gaan. Dan gaat het een heel andere kant op en wordt het integraal. Hoe zien de heer Hoogervorst en de gedeputeerde dat?
Over onze eigen moties: Ik wil straks wat tijd om even met mijn fractie te overleggen.

De **VOORZITTER**: Ik zal straks vragen of anderen ook behoefte hebben aan een schorsing voordat we dit punt afsluiten.

De heer **ZAAL** (GL): Dank aan gedeputeerde Pels voor de beantwoording. Prima, om even op het Rijksbeleid te wachten, ten aanzien van het bevorderen van toegankelijkheid. Als het dan niet in het Regeerakkoord staat, laten we dan niet, net als met het rekeningrijden, het aan een volgend Kabinet overlaten, maar wel handelen.
Fijn dat de evaluatie van de inzet van coronamiddelen serieus wordt genomen door het college en natuurlijk goed om lessen te trekken uit wat we gedaan hebben en nu doen in het kader van het Noodfonds. We zijn benieuwd naar de plannen voor het ondersteunen van de jonge makers en naar de analyse die daar onder zit en die geleid heeft tot het mogelijke nieuwe speerpunt.
Tenslotte: goed om het begrip makers breed te interpreteren. Laat het wel makers blijven, in plaats van, wat ik maar even noem, functionarissen. We hebben het begrip zeker niet als inperkend bedoeld.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Even heel kort. Allereerst over de vrijwilligers. Er werd nogal afwijzend op onze voorstellen gereageerd. Daar kan ik me vanuit de optiek van de gedeputeerde niet veel bij voorstellen. Ze heeft altijd heel veel waardering voor vrijwilligers. We zouden dat graag wat meer willen structureren, omdat we denken dat de hele cultuursector daarvan profijt kan hebben. Daar graag nog een reactie op van de gedeputeerde.
Het is niet meteen de bedoeling om een Erfgoedhuis op te richten. We zouden graag willen dat Gedeputeerde Staten, de Provincie, gaan onderzoeken of er in onze provincie behoefte is aan een Erfgoedhuis. In andere provincies bestaat het al. Daar is natuurlijk ook over gediscussieerd en onderzoek naar gedaan of het wel echt nodig is. Onze vraag met deze motie is om met elkaar te onderzoeken of er behoefte aan is en wat de meerwaarde voor Noord-Holland zou kunnen zijn.

De heer **KLEIN** (CU): We zijn tevreden met het voorliggende beleidskader. Mooi is de aandacht voor cultuurlandschap, de stolpen, herbestemming van ons erfgoed, culturele infrastructuur, de bibliotheken en cultuureducatie voor jongeren. We maken ons wel zorgen over de bereikbaarheid van cultuur en muziekonderwijs voor veel jongeren. We hebben daarover gesproken in de commissie. De gedeputeerde heeft gezegd dat er hopelijk iets moois over staat in het Regeerakkoord. Dan komt de gedeputeerde daarmee terug bij de Staten.
Het lijkt ons mooi als dat inspirerend overzicht van herbestemmingsprojecten er komt van. Dat ondersteunen we graag. Motie 239 over het verkennen van de makers, inclusief de bredere interpretatie die de gedeputeerde eraan gaf vinden we goed. Die motie dienen we ook mede in. De motie over de notitie voor het versterken van de positie van vrijwilligers: We vinden het heel belangrijk dat we dat als provincie proberen te ondersteunen. We zijn niet overtuigd door de uitleg van de gedeputeerde dat dit geen toegevoegde waarde zou hebben. Misschien kan de gedeputeerde daarop terugkomen in de tweede termijn?

De heer **CARTON** (PvdA): Ik ga nog kort in op de moties. Dank voor alle antwoorden van de gedeputeerde. Die zijn heel overtuigend. Ik denk dat we daarin mee kunnen gaan inzake de moties. We moeten niet teveel op de stoel van het onderwijs gaan zitten. We gaan niet over de inhoud van het onderwijs. Mijn fractie ziet heel veel in de inspiratie her- en bijbestemming. Daar zullen we voor stemmen. Hetzelfde geldt voor de inbreng van makers. Van die motie zijn we mede indiener. Daar zouden we de brede interpretatie willen onderschrijven.
Ik begrijp uit de toelichting van de gedeputeerde dat de vrijwilligers eigenlijk al heel veel steunmogelijkheden hebben en daar ook terecht kunnen. Op welke manier houdt de gedeputeerde in de gaten wat die behoefte van de vrijwilligers is? Als we binnen het kader waar de provincie het over heeft, behoeftes zien waarbij we iets kunnen invullen dan moeten we daarover met elkaar kunnen praten, en dat in het vervolg of evaluaties kunnen meenemen.

Gedeputeerde **PELS**: Ik denk dat mijn vraag met betrekking tot vrijwilligers aan de Staten is: Hoe dan? De SP geeft het al aan. In al mijn uitingen laat ik eenieder al weten hoe dankbaar we onze vrijwilligers mogen zijn. Ik heb u net verteld hoe wij vrijwilligers in dit kader zoveel mogelijk proberen te betrekken. Dat we daar ook lerend in willen zijn. Op het moment dat we een nieuw instrument ontwikkelen, dan zullen we opnieuw kijken naar hoe we vrijwilligers kunnen betrekken. Mijn vraag aan de Staten is wat u dan mist. Laten we wel concreet worden, anders word ik een beetje kriebelig. Dan willen we allemaal iets voor de vrijwilligers doen, maar we maken het niet concreet. In dit document hebben we getracht het zo concreet mogelijk te maken. Ik zou niet weten welke stappen we nog meer kunnen zetten. In het Herstelfonds wordt geld vrijgemaakt voor de maatschappelijke sector. Dat is ook een directe steun aan vrijwilligers. Gemeenten kunnen bepalen dat ook aan culturele instellingen te geven, die op vrijwilligers draaien. Mocht u daar nog mee willen komen, dan zijn ideeën van harte welkom. Volgens mij moeten we concluderen dat dit nu concreet is wat we kunnen doen. Voor de rest moeten we het in ons lerend vermogen zoeken. Het meten van de behoeften is iets wat ik graag meeneem en dat we dat in de gaten houden. We hebben regelmatig gesprekken met vertegenwoordigers van vrijwilligersorganisaties. We kunnen heel goed een vinger aan de pols houden om te weten wat die behoeften zijn.

Over het Erfgoed zou ik hetzelfde willen vragen: Hoe dan? Dan hebben we het over een Erfgoedhuis als iets wat andere provincies hebben. Wij hebben weer iets anders. Dat is het Steunpunt, maar ook het Huis van Hilde. Andere provincies zijn jaloers op ons Huis van Hilde, in hoe we omgaan met het tentoonstellen van archeologie en het betrekken van vrijwilligers daarbij. We maken de catalogus voor iedereen beschikbaar, ook voor de historisch en archeologische verenigingen. Als u zegt dat we niet hebben wat er in het Erfgoedhuis in andere provincies is, dan sta ik daarvoor open, maar ik wil niet beginnen bij het ding: We moeten een Erfgoedhuis hebben. In mijn ogen doen we al dat moois wat de andere Erfgoedhuizen ook doen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ik zou niet willen dat de gedeputeerde deze discussie afsluit met een kriebelig gevoel. Dat verdient dit onderwerp niet. U heeft er heel hard aan gewerkt ,met al uw ambtenaren. U geeft aan dat het een lerend proces is. Waar het mij omgaat is dat we niet alleen aanbodgericht werken, maar dat er ook gepeild wordt en dat er een plek is voor de behoeften vanuit de vrijwilligers. We mogen trots zijn op wat er allemaal is en wat we allemaal aanbieden, maar het gaat er juist om: Wat zien we niet? Misschien is dat maar heel gering. Een Erfgoedhuis is geen doel op zich maar is wel een mooi instrument. Kunt u mij daarin volgen?

Gedeputeerde **PELS**: Dat kan ik zeker volgen. Ik denk dat we dit goed kunnen betrekken bij wat de PvdA had ingebracht. We moeten zicht houden op de behoefte van vrijwilligers. Ik moet er zelf een vorm in zoeken. Als u mij die vrijheid geeft om een vorm te zoeken waarin we dat kunnen ophalen bij de vrijwilligers, ook met betrekking tot het beleid en zeker als we richting de ontwikkeling van onze instrumenten gaan, die bij dit beleid passen, dan kunnen we elkaar daarin zeker vinden. Dan hoeven we het alleen geen Erfgoedhuis te noemen. Het advies voor de motie blijft hetzelfde, maar we hebben elkaar dan wel gevonden op de inhoud.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik ben heel blij met de inbreng van mevrouw Kuipers. Eigenlijk wilde ik hetzelfde zeggen. Inderdaad dit stuk waar we best tevreden over zijn, verdient geen kribbige mevrouw Pels. We zijn met elkaar bezig om het allemaal steeds beter te maken. Wij komen hier nog weleens op terug.

Gedeputeerde PELS; Ik was niet kribbig. Ik was een beetje kriebelig.

De **VOORZITTER**: Ik bedank de gedeputeerde voor haar bijdrage in de tweede termijn. Op verzoek van de PvdD schors ik tien minuten, voordat ik overga naar het volgende onderwerp.
Ik stel voor dat we om kwart voor vier dit agendapunt vervolgen, om vervolgens weer te schorsen voor een wisseling van de woordvoerders.
Ik schors de vergadering.

Schorsing 15.35- 15.47

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. We waren nog bij agendapunt 11, het beleidskader erfgoed en cultuur. We hadden twee termijnen afgerond. Op verzoek van een aantal van u is tijdelijk geschorst voor overleg.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik doe dit vooral een hoop speculatie te besparen richting de avond. Even over de moties. Over motie 235 kan ik zeggen dat wij inderdaad verder willen gaan dan het huidige beleid. Die motie willen we in stemming gebracht zien. Motie 236 wordt aangehouden. Ik besef dat ik misschien iets uitvoeriger had moeten zijn in de formulering. Ik bedoelde niet in het hele beleid, maar meer bij het uitdragen van.
Dank voor de steun van de gedeputeerde voor de inspiratiemotie, welke we in stemming willen brengen. De cultuureducatiemotie willen we ook in stemming gebracht zien. We willen niet dat we ons helemaal met het curriculum gaan bemoeien, maar er kunnen best wel ideeën worden aangedragen. Dat is de vrijheid van de gedeputeerde.

De **VOORZITTER**: Motie 236 is aangehouden.

De heer **HOOGERVORST** (SP): We hebben overlegd over onze moties. De moties met de nummers 240 en 241 leggen we ter stemming voor. Motie 242 wordt aangehouden tot een later moment. Ik begrijp dat Gedeputeerde Staten zonder budget niet verder kan uitzoeken of er in Noord-Holland behoefte is aan een Erfgoedhuis. Dan gaan we het gewoon zelf doen. We komen er op een later moment mee terug.

De **VOORZITTER**: Motie 242 is aangehouden. Ik sluit agendapunt 11 af. Stemming over de moties en de voordracht vindt vanavond plaats in de besluitvormende vergadering.
Dan schors ik nu vijf minuten, zodat de woordvoerders kunnen wisselen van plek.

Schorsing 15.50 tot 15.55 uur

12. Legesverordening 2022 en tarieventabel 2022 (Voordracht 74-2021)

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. We zijn aangekomen bij agendapunt 12.

De heer **ZOON** (PvdD): Ons provinciale uitgangspunt is onder andere een net tarief van leges. Leges zijn geen middel om beleid bij te sturen, maar het is ook niet de bedoeling dat er te weinig berekend wordt waardoor de kosten moeten worden gedragen vanuit de algemene begroting. Ik moet dan ook een compliment geven. Veel tarieven zijn bijgesteld richting een eerlijk en correct bedrag. Kostendekkendheid is ook de opdracht die het bestuur heeft gekregen van ons. De provincie heeft ook een eigen begroting. Ze rekent ook een eigen belasting in de vorm van opcenten. De verschillen per provincie zijn er. Dat is ook logisch. Daarom is het bijzonder om te zien dat twee tarieven naar beneden zijn bijgesteld, waardoor de kostendekkendheid is komen te vervallen. Eén door de gemeenschappelijke provincies, het IPO. Dit staat haaks op ons uitgangspunt van leges en daarom dienen we een amendement in, samen met GroenLinks.

Amendement 41/13-12-2021

Legesverordening, stikstofvergunningen kostendekkend

Provinciale staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 december 2021, ter behandeling van de voordracht Vaststellen legesverordening 2022 en tarieventabel 2022, besluiten in bovengenoemde ontwerpbesluit:

- *het besluit "De legesverordening 2022 met de daarbij behorende tarieventabel 2022 vast te stellen" te nummeren als 1.;*
- *toe te voegen als besluit 2 de tekst "2. Het tarief onder 7.2 in de tarieventabel 2022 te wijzigen van € 1.600,00 naar € 2.250,00";*
- *toe te voegen als besluit 3 de tekst "3. Het tarief onder 7.5 in de tarieventabel 2022 te wijzigen van € 800,00 naar € 865,00".*

Toelichting

In december 2019 heeft Provinciale Staten besloten om de legestarieven, voor zover die nog niet kostendekkend waren, gefaseerd in 3 jaar op een kostendekkend niveau te brengen.
Uit de tarieventabel: tarieven 2021 en 2022; groen is kostendekkend, blauw is 'tarief op andere wijze berekend':
Het tarief 2022 onder 7.2 is ten opzichte van 2021 verlaagd en nu niet meer kostendekkend (blauw). De redenen die GS voor deze verlaging geeft is dat er voor een andere categorie (7.3 in de tabel, de PAS-meldingen), afspraken zijn gemaakt tussen het Rijk en IPO. En dat "om onduidelijkheid met de overige aanvragen o.g.v. art. 2.7 2de en 3de lid van de Wnb te voorkomen, dit tarief na overleg met Gedeputeerde Rommel ook is vastgesteld op € 1.600,-".
Deze argumenten treffen geen doel: PAS-meldingen zijn prima te onderscheiden van andere aanvragen Wet natuurbescherming en 7.2 valt niet onder de afspraak tussen Rijk en IPO.
Verlaging van het tarief is niet in overeenstemming met de afspraak met PS om kostendekkende tarieven te hanteren.
Het tarief 2022 onder 7.5 is zonder verder toelichting verlaagd van € 865,- (kostendekkend) naar € 800,- (niet kostendekkend). Wij willen de verlaging ongedaan maken en dit tarief weer terugbrengen naar het kostendekkende tarief, zijnde € 865,-.
Partij voor de Dieren en GroenLinks

De **VOORZITTER:** Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): D66 wil dat de leges zoveel mogelijk kostendekkend zijn. Niet meer en niet minder en voor iedereen, zowel voor inwoners als bedrijven en voor relevante maatschappelijke organisaties. Daarom zijn we nu tevreden over het grote aantal aanpassingen in de tarieven. Er zijn nogal wat wijzigingen in de vermelde leges ten opzichte van vorig jaar, zowel naar boven als naar beneden. Dit was wel noodzakelijk. Er wordt, wat ons betreft, meestal op de juiste wijze omgegaan met die uitzonderingen, die gemeld zijn in de stukken, zoals de uitzondering voor de aanleg en bouwkosten van zonnepanelen. De motie is wat ons betreft afgedaan. Echter de PvdD heeft zojuist een amendement ingediend. Daarin wordt terecht weergegeven dat een paar punten niet geheel kostendekkend zijn. Daarom staan we positief tegenover dit amendement.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Soest (50PLUS/PvdO) wilde het woord voeren, maar zij is offline. Ook haar telefoon staat uit. We kunnen geen contact maken met haar.

Gedeputeerde **PELS**: Er waren niet veel vragen. Ik ben blij dat u ook het belang van de kostendekkendheid onderschrijft. Daaraan hebben we de afgelopen jaren met elkaar gewerkt. Er is een amendement ingediend. Amendement 41 kan worden voorzien van een positief preadvies. Dit kan overeenkomstig onze afspraken in IPO-verband. Daarmee is er geen beletsel om dit aan te passen.

Tweede termijn:

De **VOORZITTER:** Er is geen behoefte aan een tweede termijn. We kunnen dit agendapunt afsluiten.

13. Vragenuur

De **VOORZITTER**: Er zijn geen interrupties toegestaan. Er kunnen geen moties worden ingediend. De spreektijd is voor de eerste termijn voor Provinciale Staten drie minuten en voor Gedeputeerde Staten ook. In de tweede termijn is dat een minuut voor PS en een minuut voor GS.
De fractie van de PvdD heeft mondelinge vragen ingediend inzake het ontbreken van een natuurbeschermingsvergunning voor Schiphol.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Plots lijkt te worden erkend dat het een probleem is dat Schiphol geen Wet natuurbeschermingsvergunning (Wnb) heeft. Juridisch adviseurs van het demissionaire Kabinet waarschuwen dat een rechtszaak over het ontbreken van deze vergunning waarschijnlijk slecht afloopt voor de overheid, en dus ook voor Schiphol. Het betreft een vertrouwelijk juridisch advies aan het demissionaire Kabinet. Naast dat de luchthaven niet voldoet aan de stikstofregels, voldoet de luchthaven ook niet aan regels op het gebied van geluid en overlast. Kamerleden zijn hierover bijgepraat in een vertrouwelijk overleg. De aangedragen oplossingsrichtingen liggen in de sfeer van maatregelen als 100.000 vluchten minder (terug naar 400.000 vluchten), of in een straal van 25 kilometer rondom Schiphol: grootschalige uitkoop van boeren, terugdringen van uitstoot van industrie en terugbrengen van de maximumsnelheid naar 80 km/uur. Maar de juristen waarschuwen hierbij dat dit nog steeds onvoldoende zal zijn.
De provincie gaat over aanpassingen in ruimtelijke ontwikkeling en over impact van Schiphol op natuur en leefomgeving, en het zijn de bewoners van Noord-Holland die hinder en gezondheidsschade ondervinden.
Daarom de volgende vragen:

- Gaat de provincie sturen op ruimtelijke ingrepen en welke keuzes gaat de provincie daarbij maken, of gaat het Rijk daar alleen over beslissen?
- De Partij voor de Dieren waarschuwt al jaren voor het ontbreken van de Wnb-vergunning Schiphol en het vastlopen van het stikstofdossier. Wat is er veranderd dat dit blijkbaar nu wel een probleem is geworden?

- Wat gaat GS inbrengen als voorzitter van de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) in deze 'nieuwe' situatie?

Gedeputeerde **OLTHOF**: De ruimtelijke keuzes liggen vast en die staan verwoord in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. Die zullen de bouwsteen vormen voor het verstedelijkingsconcept van de MRA, die we samen met het Rijk hebben opgesteld. We zullen samen met het Rijk wederkerige afspraken maken ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat is niet eenzijdig vanuit het Rijk. Daarmee zijn we al druk bezig, ook op andere dossiers. Ik wil benadrukken dat de aandacht vooral gaat naar leefbaarheid en gezondheid.
Het feit dat deze discussie speelt is al langer bekend. Door meerdere partijen is dat al aangegeven. Het Rijk is bevoegd gezag als het gaat over de Wnb. De vraag die u stelt is enigszins prematuur, omdat er nog geen maatregelen bekend zijn. De BRS, waarvan Provincie Noord-Holland voorzitter is, heeft recent afspraken gemaakt met het Rijk over het vroegtijdig betrekken van de BRS bij de maatregelen en dat de BRS er ook wat van mag vinden. Die maatregelen zijn nog niet bekend. We zullen ze later horen. Hopelijk worden we daarin gekend.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Bedankt voor de beantwoording. Ik begrijp dat er nog veel overlegd zal worden tussen Provincie en Rijk, ook middels de BRS. Via veel kanalen vindt dus overleg plaats. Hoe worden PS hierover geïnformeerd en in het vervolg betrokken?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Informeren zal volgens de reguliere manier plaatsvinden. Als er ontwikkelingen zijn dan worden de Staten daarover geïnformeerd. Dat kan schriftelijk dan wel mondeling. Het Rijk is bevoegd gezag. In dat opzicht zal besluitvorming bij het Rijk plaatsvinden. We kunnen er hooguit iets van vinden.

De **VOORZITTER**: Ik constateer dat er vanuit Statenleden geen aanvullende vragen zijn.

14. Beraadslaging Actualiteiten

De **VOORZITTER**: Voor de actualiteit staat maximaal een uur. Dat betekent dat we ongeveer drie minuten per spreker hebben. Gedeputeerde Staten krijgen tien minuten spreektijd. De spreektijd is inclusief interrupties en antwoorden daarop. Als een motie wordt ingediend dan zal de klok worden stilgezet bij het voorlezen van het dictum.
De actualiteit is ingediend door de fractie van de SP. De fractie heeft een verzoek gedaan tot het houden van een actualiteit, conform artikel 48 van ons Reglement van Orde, inzake Tata Steel.
Ik verzoek mevrouw De Groot om de actualiteit aan de orde te stellen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Het is fijn dat we deze actualiteit aan de orde stellen. We danken de Staten voor het bieden van deze mogelijkheid.
Er zijn maatregelen genomen om Tata Steel, zeg maar, eerder van zijn lood en PAK's af te helpen. Dat is niet geheel voldoende. Er zijn ook nog andere dingen aan de orde bij Tata Steel. Daar moeten we heel snel vanaf geholpen worden. Dat betreft CO2, stikstof, fijnstof en alle andere schadelijke stoffen in de lucht. De bewoners van Wijk aan Zee, beter gezegd de IJmond, hebben

aangegeven dat de maatregelen voor de korte termijn volstrekt onvoldoende zijn. Ze willen het veel sneller voor elkaar hebben. De SP is het met deze inwoners eens. Daarom hebben we de volgende vragen aan de gedeputeerde.
Bent u met ons van mening dat het voor de gezondheid van de omwonenden ook de hoogste prioriteit moet hebben dat kooksgasfabriek 2 en hoogoven 6 gesloten worden?
Kunt u ons meedelen waarom het, wat u betreft, niet mogelijk is om deze twee zwaar vervuilende bedrijfsonderdelen voor 2030 te sluiten?
Als het voor 2030 wel mogelijk blijkt te zijn, waarvoor we ons overigens moeten gaan inzetten, hoe gaan we dit dan aanpakken?
Kunt u ons een Plan van aanpak voorstellen?
Bent u met ons van mening dat de uitstoot van PAK's en lood verder aan banden moet worden gelegd? Dit om de gezondheid van vooral kinderen te beschermen. Na het terugbrengen van lood met 70% is de hoeveelheid lood waar kinderen in Wijk aan Zee aan worden blootgesteld nog steeds heel veel meer dan voor kinderen elders. Indien de hoeveelheid PAK's met de helft wordt teruggebracht, krijgen bewoners van Wijk aan Zee nog steeds te maken met heel veel meer PAK's dan elders.
Wanneer kan de uitstoot van PAK's en lood nog meer worden teruggebracht, dan nu door Tata Steel aangekondigd? Met andere woorden: teruggebracht tot een hoeveelheid die vergelijkbaar is met elders in Nederland en die geen gezondheidsschade meer oplevert. Wat zal uw en onze rol daarbij zijn? Dan denk ik vooral aan de rol van de Staten.
Hoe en wanneer gaan het Rijk en de Provincie financiële steun verlenen aan Tata? Is dat wanneer Tata Steel gezonder wordt, of als Tata Steel niet gezonder wordt, of als het niet snel genoeg gaat? De bewoners willen graag een deadline voor de sluiting van de kooksfabrieken. Het zou heel fijn zijn als wij de bewoners vandaag in elk geval een deadline kunnen geven waarop wij als Provinciale Staten en u als Gedeputeerde Staten gaan onderhandelen met het Rijk en Tata Steel.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): Op verzoek van de SP spreken we over het nog sneller treffen van maatregelen om de volksgezondheid te verbeteren. Voor mij is onduidelijk is wat het doel is, dat de SP voorstelt te gaan halen. We horen er graag meer over. Tata heeft vergunningen en is bereid om behalve op de eerder aangegeven Roadmap investeringen nog extra inspanningen te verrichten. Dat kan betaald worden dankzij de huidige goede bedrijfsresultaten. PAK's zullen voor de helft zijn afgenomen en de loodemissie met 70 procent. Het is de vraag of dit de uitstoot op een punt brengt waarop het volgens de normen van Europese en landelijke normen acceptabel is. Zo niet, welke aanvullende maatregelen zijn nodig en haalbaar om op te leggen vanuit de provincie. Een groep bewoners uit Wijk aan Zee eist al enige tijd het sluiten van kooksfabriek 2 en hoogoven 6. Dat is geen actualiteit. We begrijpen dat het stoppen van productie betekent dat de uitstoot door de betreffende fabriek en hoogoven naar nul gaat en dat het een verbetering betekent van de luchtkwaliteit en een extra vermindering van de uitstoot van schadelijke stoffen. Minder uitstoot is goed voor de gezondheid van omwonenden en hun kinderen en zeker ook voor de werknemers. Als we hierover praten is de vraag of we fabrieken kunnen en moeten sluiten als provincie. De urgentie en noodzaak van de sluiting moeten duidelijk zijn, evenals de bestuurlijk juridische grondslag. Daarom vragen we allereerst aan de SP om duidelijk te maken aan welke normen Tata niet voldoet, die het noodzakelijk maken om bovenop de aangekondigde extra

maatregelen en investeringen nu zo spoedig mogelijk een groot deel van de productiecapaciteit te sluiten. Hoeveel verder moet de PAK's en uitstoot van lood worden teruggebracht en op grond van welke normen en actuele informatie komt de SP tot dat inzicht? Het sluiten van de fabriek heeft grote consequenties voor de werkgelegenheid en het verdienvermogen van de fabriek en daarmee voor de verdere investeringen, die Tata kan doen om binnen negen jaar tot de schoonste staalfabrieken ter wereld te behoren. Het is van groot belang om met zijn allen vol in te zetten op de realisatie van het Plan Zeester, waarover adviesbureau Roland Berger de directie positief heeft geadviseerd en wat is overgenomen door de directie en de aandeelhouder. Als het bedrijf en de politiek alles op alles zetten dan kan de DRI-installatie er over enkele jaren staan. Dan kunnen de genoemde kooksfabriek en hoogoven er definitief uit. Ik heb dit in het verleden eerder gevraagd aan de SP, maar als de SP de fabriek direct wil sluiten dan moet de fractie dat gewoon zeggen. Dan is het voor iedereen duidelijk. De VVD zet liever in, met een groot aantal andere partijen, waaronder de vakbonden en Tata zelf, op de waterstoftransitie, voor een duurzaam gezonde staalindustrie die voorop loopt in de wereld. Laten we ons daarop focussen en als provincie bewaken dat de korte termijn maatregelen die een wezenlijke vermindering geven van de uitstoot en overlast onverkort worden doorgevoerd. Laten we ervoor zorgen dat de plannen voor door waterstof gedreven staalproductie zo snel mogelijk worden gerealiseerd. We moeten aan de bak. Daar hebben de bewoners en de werknemers recht op.

De heer **LEERINK** (PvdA): Het moge duidelijk zijn dat de PvdA het onderwerp Tata en alles wat daarmee te maken heeft erg belangrijk vindt. Dat is ook de reden dat we daar bijna iedere commissie- en Statenvergadering over gesproken hebben. We hebben steeds gepleit voor een planmatige aanpak. We willen voorkomen dat we iedere keer langs ieder incident alle incidenten steeds weer bespreken. Die planmatige aanpak is er nu. Wat ons betreft passen de stappen, die we op dit moment nemen, ook in dat plan. Ik denk dat het niet slim is om hier een wedstrijd te doen wie het meest het onderwerp Tata op de agenda kan zetten om daarmee de betrokkenheid te tonen. Ik denk dat we het allemaal belangrijk vinden en dat we allemaal de gelegenheid hebben om iedere commissievergadering met elkaar te kijken wat we daarin zouden kunnen betekenen en doen. Wat ons betreft is op dit moment geen aanleiding om op basis van deze actualiteit dit gesprek nog een keer over te doen. Daarmee zeg ik niet dat we het onderwerp Tata niet belangrijk vinden. Integendeel. Het heeft geen zin om rondjes te blijven draaien en iedere Staten- en commissievergadering wederom zaken te blijven herhalen. Dat is de reden dat wij dit keer tegen de actualiteit hebben gestemd.

Mevrouw **KONING** (CDA): Het CDA is blij dat er versneld maatregelen worden genomen om uitstoot van PAK's en lood bij Tata Steel zo snel mogelijk te reduceren. De SP wil nog meer maatregelen en nog sneller verdere reductie en vraagt ook om versnelde sluiting van de kooksfabriek 2 en hoogoven 6. Is dat reëel? Als CDA zijn we voor behoud van de maakindustrie en tegelijkertijd willen we daarbij dat Nederland een van de koplopers blijft in schone productie. Tata zorgt voor banen voor mensen, die trots zijn op hun werk. Tata produceert metaal met de laagste CO2 uitstoot per ton staal ter wereld. Zolang we staal gebruiken zijn er staalfabrieken nodig. Sluiting van een fabriek met duizend banen is ook niet gratis en kan dus niet zomaar ingezet worden. Om gezondheid en economie in balans te houden moet er sprake zijn van

wederkerigheid. Daarvoor pleitte ook ons CDA Tweede Kamerlid Henri Bontenbal. Dat betekent dat de overheid bindende maatwerkafspraken moet maken met de bedrijven over hun uitstoot. In deze maatwerkafspraken wordt vastgelegd welke verduurzamingsprestaties het bedrijf gaat leveren, maar ook wat de overheid doet om deze bedrijven te faciliteren. Economie en bedrijven staan in dienst van het welzijn van de mensen door het maken van een product waar behoefte aan is en door werkgelegenheid en daardoor ook welzijn. Als er tegelijkertijd sprake is van overlast en vervuiling in de omgeving van een fabriek kunnen we dat niet negeren en moeten we dat oplossen. Daar komt de wederkerigheid aan de orde. Het bedrijf moet naar een schonere toekomst geleid worden en gelukkig is Tata Steel daar nu zelf zeer actief mee aan de slag. Het CDA begrijpt dat dit tijd en geld kost. Als wederkerigheid geborgd kan worden, vragen we niet om onmiddellijke sluiting van kooksfabriek 2 en hoogoven 6. We vragen wel om een overheid die bedrijven goed begeleid en faciliteert en een goede afweging maakt tussen economische belangen en de belangen van een goede leefomgeving. Een overheid die er zorg voor draagt dat de juiste regels op de juiste wijze worden uitgevoerd door Tata zonder te vervallen in een te grote regelzucht.
Wij hebben nog twee vragen aan de gedeputeerde. Kunnen de aanpassingen nog sneller worden ingezet, of is dit de hoogste versnelling? Zijn de pakketten die nu op tafel liggen voldoende om de overlast van Tata Steel voor de omgeving tot een maatschappelijk acceptatieniveau te brengen, waarin de gezondheid is meegenomen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostić

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Mijn collega van het CDA gebruikt heel veel moeilijke woorden. Ik wil eigenlijk gewoon duidelijkheid van het CDA. We weten allemaal dat Tata een gevaar vormt voor de gezondheid. Tot wanneer wil het CDA Tata de tijd geven om dat voldoende te verbeteren? Is dat volgend jaar? Is dat 2025, 2030? Kunt u een indicatie geven?

Mevrouw **KONING** (CDA): Volgens mij heb ik niet zoveel moeilijke woorden gebruikt. Ik heb juist goed proberen uit te leggen dat wij wederkerigheid willen en dat de overheid en de fabriek een taak hebben, dat we blij zijn met de inzet die er nu is. Waar mogelijk willen we versnelling. Daarom vragen we de gedeputeerde of er opties zijn waardoor het nog sneller kan. We willen dat er gewerkt wordt aan gezondheid. Het pad daar naartoe wordt nu goed ingezet. We vragen ook of dit pad gaat leiden tot een maatschappelijke acceptatieniveau waarbij gezondheid is meegenomen. We hopen op een antwoord van de gedeputeerde. Wij gaan geen datum stellen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): In het plan van het Rijk en de Provincie, dat deze maand is gepubliceerd over Tata, staat dat in 2022 wordt gekeken of Tata zich houdt aan de eigen beloftes voor reductie van gevaarlijke stoffen. We gaan dat monitoren en dan gaan we kijken of er voldoende wordt ingezet. Wat als blijkt dat het niet voldoende is? Als Tata zich niet houdt aan de afspraken, is het CDA dan bereid om samen met de PvdD op te trekken om die keiharde deadlines te garanderen, waaronder in ieder geval de sluiting van de meest vervuilende onderdelen?

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik kan de impact van uw vraag niet overzien. Het CDA is voor een overheid die controleert of een fabriek zich aan de regels houdt en, als dat niet zo is, handhaving oplegt.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Er begint wat te bewegen. Dat is vooral te denken aan de inzet van burgers in de IJmondregio. Diep respect voor die mensen. We kunnen van alles zeggen, maar twee dingen zijn van belang. We hebben met elkaar afgesproken dat de gezondheid van mensen moet worden gewaarborgd. Wat we in de voorliggende plannen zien, is nog steeds heel veel onzekerheid. Mensen willen weten wanneer de meest vervuilende onderdelen, zoals kooksfabriek 2, dicht kunnen. Kan de gedeputeerde zich inzetten om een deadline af te spreken?
De plannen voor waterstoftransitie geven geen enkele garantie over een gezondheidswaarborg, terwijl we dat hier wel als een belangrijk punt hebben neergezet. Wil de gedeputeerde zich inzetten dat de subsidies alleen worden gegeven als er keiharde gezondheidsgaranties tegenover staan? Het is heel vreemd dat we nu op een transitiepunt zitten voor Tata, maar dat we slechts een transitietraject aan het onderzoeken zijn, namelijk het waterstoftraject, terwijl het plan zoals dat er nu ligt, pas in 2050 klimaatneutraliteit belooft. Dan nog hebben we geen groen staal plan. IJzererts is onderdeel van het plan, tot in de eeuwigheid. IJzererts is niet duurzaam. Is de gedeputeerde bereid om dit in te brengen in de overleggen om te kijken hoe meer kan worden ingezet op de recycling van schroot om zo meer in lijn te komen met de rest van Europa, waar er meer op recycling wordt ingezet?

De heer **KLEIN** (CU): We vinden het wat ongemakkelijk om nu over dit onderwerp te spreken. Er is niet echt sprake van een actualiteit. Wij spreken zeer regelmatig over Tata Steel en doen dat ook in januari weer in de commissie NLG. Er was echter voldoende steun in de Staten om er nu over te spreken, dus ik wil er ook kort op ingaan.
Ook de ChristenUnie vindt dat de lucht rondom Tata Steel zo snel mogelijk schoner moet worden. We hebben ook vertrouwen in de stappen die de provincie nu samen met het Rijk zet, waarbij de vergunningen worden aangescherpt. We hebben ook vertrouwen in de strategie die Tata heeft gekozen om versneld op DRI over te stappen. Het aanscherpen van die vergunningen is een noodzakelijke stap, maar uiteraard niet de enige. Tegelijkertijd denken we wel met de SP dat het sluiten van de kooksgasfabriek op een kortere termijn dan 2028 een zinvolle stap zou kunnen zijn. Daarvoor hebben we eerder al aandacht gevraagd. We snappen ook dat een provincie niet kan ingrijpen in een bedrijf als daarvoor geen wettelijke normen zijn. Dat laat onverlet dat we wel graag zouden zien dat de Provincie daarover met Tata in gesprek gaat. Onze vraag aan de gedeputeerde is heel concreet. Kunt u met Tata bespreken of het extern aanvoeren van kooks haalbaar is in de tijd die resteert, totdat straks de DRI operationeel is?

Mevrouw **ER** (GL): Ook wij vinden dat de uitstoot en overlast van Tata Steel zo snel mogelijk omlaag moet. De gezondheid van omwonenden staat voor GL hierbij voorop. Wat ons betreft is het onontkoombaar dat het meest vervuilende en verouderde onderdeel, namelijk kooksfabriek 2 snel wordt gesloten. Dit neemt echter niet weg dat voor ons elke stap vooruit een stap in de goede richting is. De provincie heeft wat betreft handhaving en toezicht en de verscherpingen van de vergunningen al heel wat gedaan en is ook nog bezig met nog verdere aanscherping

daarvan. Ook de aandacht vanuit het Rijk en de gesprekken die gevoerd worden, helpen om uiteindelijk het doel te behalen. Hiermee zeggen we echter niet dat we er nu al zijn. Het is overduidelijk dat er nog een hoop moet gebeuren, voordat er een schonere en gezondere IJmond zal zijn. Wel willen we erkennen en benadrukken dat er in de afgelopen twee jaar veel goede maatregelen zijn genomen en dat we deze lijn graag doorgezet zien worden. Wat ons betreft moeten we dit gesprek dus ook blijven voeren, maar niet op deze manier, met deze actualiteit.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostić.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Wil GL ons dan steunen bij de inzet voor een deadline voor de sluiting van kooksfabriek 2? We hebben het nu al jaren over het feit dat die fabriek een keer dicht moet, maar wanneer dan? Wilt u met ons optrekken om dat mogelijk te maken?

Mevrouw **ER** (GL): We willen zeker toewerken naar een zo snel mogelijke sluiting van kooksfabriek 2, maar om dan al gelijk een deadline te noemen, dat gaat GL te ver. Wat GL betreft gaan we eerst als Provincie en Rijk kijken naar welke aanscherpingen er nog kunnen plaatsvinden en wat er wettelijk gezien nodig is om dat überhaupt te kunnen doen.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): We hebben al eerder onze zorg geuit, net als veel andere partijen. We zijn dan ook verheugd dat het Rijk die zorg nu ook echt deelt en dat ook kenbaar maakt in een brief. Daarin staat duidelijk dat in de IJmond alleen maar plek is voor een duurzame staalfabriek met zorg voor de omgeving en de gezondheid van omwonenden. We vinden het ongemakkelijk dat nu deze actualiteit plaatsvindt, omdat er juist een planmatige aanpak moet zijn. We voeren elke keer al het inhoudelijke debat in de commissie. Ja, er moeten stappen gezet worden. Die worden gezet. We vinden dit niet de plek om het inhoudelijke debat nu te voeren.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Vindt u dan niet dat er binnen een zo snel mogelijke termijn maatregelen genomen moeten worden, die ingrijpender zijn dan wat er nu gebeurt? De mensen die er last van hebben, ondervinden al jaren overlast. Hebben zij niet het recht om te weten wanneer zij verlost zullen zijn van allerlei nare gevolgen die Tata Steel voor hen heeft?

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Ik denk dat helder is dat we allemaal, ook D66, hebben gezegd dat er stappen gezet moeten worden, die zorgen voor een leefbare omgeving van Tata Steel en dat we stevig moeten handhaven en zorgen dat de uitstoot en schadelijke gevolgen zo min mogelijk zijn. Die plannen liggen er nu. Er worden stappen gezet. Dat moet zeker zo snel mogelijk, maar het moet ook zorgvuldig en met een goed inhoudelijk debat.

De heer **MANTEL** (JA21): Namens de fractie van JA21 zal ik mijn betoog richten op een tweetal onderdelen. Ten eerste: de Omgevingsdienst en haar taken. Zoals vaker besproken in de commissie- en de Statenvergaderingen vindt JA21 dat de Omgevingsdienst haar werk optimaal zou moeten kunnen uitvoeren. Graag horen we van de gedeputeerde of de Omgevingsdienst op

dit moment in staat is om haar wettelijke taak goed uit te voeren. Zo nee, kan de gedeputeerde aangeven wat wij vanuit Provinciale Staten kunnen doen om GS voldoende mogelijkheden te bieden?
Ten tweede: De uitstoot van de Zeer Zorgwekkende Stoffen en andere voor de gezondheid zeer schadelijke stoffen. Het plan van aanpak dat ondanks werd aangekondigd, bevat een aantal goede handvatten. Tegelijkertijd maken we ons ook zorgen. Uit het RIVM-rapport dat in september 2021 verscheen, bleek dat de grenswaarden voor lood en PAK's overschreden werden. Dat is zorgwekkend. Uit de onderzoeken die zijn gedaan blijkt tevens dat in de grafietregens onder andere lood, vanadium en mangaan voorkwam in concentraties die ongewenst zijn voor de gezondheid van kinderen. Uit een RIVM depositie onderzoek van grof stof bleek dat lood en PAK's in Wijk aan Zee dusdanig veel voorkomen dat mond-handcontact bij kinderen leidt tot een ongewenste blootstelling voor de gezondheid. JA21 zou graag zien dat de vergunningen van Tata Steel worden aangescherpt, waar mogelijk, zodat de gezondheid van inwoners van de IJmond op de korte termijn niet langer bovenmatig geschaad worden.
Ziet de gedeputeerde mogelijkheden om op korte termijn de vergunningen van Tata Steel verder aan te scherpen? In het plan van aanpak lazen we dat de OD Noordzeekanaalgebied zelf emissie metingen gaat (laten) uitvoeren bij kooksfabriek 2. Dat laten staat daarbij tussen haakjes. Kan de gedeputeerde aangeven wie deze metingen gaat uitvoeren? Heeft het college daar invloed op?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Wat uit de bijdragen blijkt is dat het belang van gezondheid in de IJmond voor alle partijen hier aanwezig hoog op de agenda staat. Daarover is geen enkele discussie, als ik kijk naar de bijdragen van de afgelopen anderhalf jaar. Nut en noodzaak van deze actualiteit om een verbetering naar 2030 te brengen, ontgaat mij in die zin. U heeft twee weken geleden van mij heel veel informatie gekregen over de inzet van de ministeries van EZK en I en W en onze inzet. We gaan daarover volgende maand praten. Ik vind dat een onderwerp als Tata de tijd verdient om er inhoudelijk goed met elkaar over te praten. U stelt mij u vragen, waardoor ik genoodzaakt ben om toch weer op de inhoud in te gaan. Dat vind ik jammer want dat doet geen recht aan het dossier Tata. Ik zal toch een poging wagen.
De vraag van de SP zelf. Ik heb driekwart jaar geleden, bij de eerste onderzoeken, aangegeven dat het uiteindelijk het beste voor de gezondheid is, als kooksfabriek 2 dichtgaat. Daarover bestaat geen enkel misverstand. Om de grootste stap te zetten naar gezondheidswinst is het sluiten van Kooksfabriek 2 en hoogoven 6 noodzakelijk, maar ook van hoogoven 7 en een andere kooksfabriek. Die transitie kan niet snel genoeg plaatsvinden. We hebben uitvoerig met elkaar besproken dat in het Programma Tata Steel en de Uitvoeringsagenda, die daaraan is gekoppeld, het draait om het aanscherpen van de vergunningen. We kijken naar de vergunningen. Daar zien we mogelijkheden. Als het Rijk besluit om uiteindelijk grenzen scherper te stellen dan zouden we nog meer kunnen gaan doen. In ieder geval hebben we met elkaar twee trajecten afgesproken. We vonden met zijn allen dat het programma Tata Steel 2030-2050 veel te ver weg was. Dat hebben omarmd. We stelden dat er op korte termijn daadwerkelijk iets moet gaan gebeuren. Dat is vertaald in maatregelen die wij als Provincie opleggen. U wordt daarover geïnformeerd middels de vth-brief. Recent heeft u kunnen lezen wat er aan besluiten op het gebied van geur, stikstof en fijnstof is genomen voor het opleggen van maatregelen. Vervolgens heeft Tata gezegd daar bovenop nog maatregelen te zullen treffen. Dat is vertaald in een Roadmap-Plus met concrete m

maatregelen. U heeft zelf genoemd dat er in 2022 50% reductie van PAK's moet plaatsvinden. is dat voldoende? Nee, dat is niet voldoende. We zullen altijd met elkaar stappen moeten blijven zetten. Tata heeft concreet per onderdeel aangegeven wat in 2022 en 2023 wordt gerealiseerd. Dat was in eerste instantie 2023-2025. Door de gevoerde gesprekken worden maatregelen naar voren gehaald. Dat vloeit ook voort uit het gesprek met de Staatssecretaris van I en W en met Tata om de druk op te voeren en het naar voren te halen. Dat doet Tata ook. Is het voldoende? Dat moeten we zien. Daarom hebben we voorgesteld om in 2022 nog een keer een depositiemeting te doen om te weten wat het effect is.

Voor de langere termijn wordt de weg richting groen staal gekozen. Kort geleden was er nog de route naar CCS, het afvangen van CO2 en het opslaan daarvan in de zeebodem. Daarvan hebben de Staten gezegd dat het niet de bedoeling kan zijn. Het plan van de Zeester, omarmd door Tata en vakbond, is wellicht een beter alternatief. Tata stopt met CCS en gaat de route van Zeester bewandelen. Is dat een makkelijke route? Nee. Is het een lange route? Ja. Groen staal is niet een-twee-drie gemaakt. Ik ben het eens met Statenlid Kostić dat ijzererts zoveel mogelijk vervangen moet worden door schroot en het recyclen daarvan. Daar is Tata ook mee bezig. Dat zou wat de gedeputeerde betreft meer kunnen zijn. Daarover geen misverstand. Over de weg naar groen staal in 2030 is twee weken geleden met het ministerie van EZK, het ministerie van I en W, gemeenten en Tata gesproken om zo snel mogelijk zicht te hebben op wanneer dat gaat gebeuren. Tata gaf eerder aan dat 2028 ook mogelijk moet zijn.

De Provincie kijkt wat nodig is om de vergunningverlening zo snel mogelijk te kunnen laten gaan. Tata kijkt naar de technische specificaties. EZK kijkt naar subsidies om dit mogelijk te maken. I en W gaat zodra de specificaties bekend zijn zo snel mogelijk aan RIVM een aanvullend onderzoek vragen over de gezondheidseffecten. We vinden met elkaar dat de investering in groen staal en subsidies verstrekt moeten worden. Dat kan niet alleen over CO2-uitstoot gaan, maar het gaat ook over gezondheid. De koppeling willen we graag maken en daar zullen we steeds op blijven aandringen. We zijn op veel vlakken bezig. Uiteindelijk kijken we of het nog sneller kan dan 2028 en 2030. Dan worden kooksfabriek 2 en hoogoven 6 gesloten. Dat is de grootste winst. We gaan niet wachten tot 2028. We gaan nu al die maatregelen treffen, die al leiden tot concrete significante verschillen. Die staan verwoord in de Roadmap. Daaraan zijn resultaten verbonden. We gaan ook meten of we dat effect kunnen zien.

De aanpassing waarnaar het CDA vraagt, daar zijn we mee bezig. We kijken of maatregelen sneller kunnen. Of de pakketten voldoende zijn? Dat zal blijken uit de metingen. We hopen dat de maatregelen in het kader van ZZS, maar ook het verzoek dat we hebben gedaan aan het Rijk om ons te helpen vergunningen beter en scherper te maken, voldoende zijn. We zullen steeds beoordelen of het scherper kan.

Een deadline ga ik nu niet geven. Ik heb wel aangegeven dat we met het proces bezig zijn om zicht te hebben op wanneer het voor elkaar kan zijn.

Het gesprek met Tata over het importeren van kooks voer ik. Ik heb er vorige week nog met Tata over gesproken. Er is veel gedoe over kooks. We zouden kooksfabriek 2 zo snel mogelijk willen sluiten. Als ik meer informatie heb, dan zal ik dat met u delen.

Het uitvoeren van de wettelijke taak van de Omgevingsdienst is een terecht punt. We zien dat er veel gebeurt, bijvoorbeeld op het gebied van circulariteit. Tata Steel volgt enerzijds het traject naar groen staal. Daarvoor is capaciteit nodig. Ook op de gewone fabriek moet Toezicht en

Handhaving blijven. Ook de vergunningen moeten worden aangescherpt. Het college is in gesprek met de Omgevingsdienst en komt met informatie terug naar de Staten. De wettelijke taken worden uitgevoerd. Het is aan de Staten om te bepalen wat daar extra moet gebeuren. Die keuzes moeten met elkaar worden gemaakt. De Omgevingsdienst wil zelf de regie hebben over de metingen. Het kan zijn dat daarvoor een extern bureau wordt ingehuurd. Welke partij dat is, dat weet ik niet. Dat zou ik moeten navragen. Het kunnen meerdere partijen zijn die op verzoek en in opdracht van de Omgevingsdienst metingen gaan uitvoeren.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik heb nog een vraag. Wanneer gaat kooksfabriek 2 sluiten? Wat kunnen we de bewoners vertellen? Dat is voor hen het grootste probleem. Er zou een deadline gesteld moeten worden, zodat bewoners daarop kunnen vertrouwen.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Ik kan geen datum geven. We zijn bezig om te kijken wat nodig is om dat proces van een overgang naar een DRI mogelijk te maken. Daarbij ben je afhankelijk van procedures. We kunnen een vergunning afgeven, maar op het moment dat er bezwaren komen tegen het bouwen van de DRI-fabriek, kan dat zomaar een of twee jaar vertraging opleveren. Ik sluit niet uit dat daarop bezwaren komen. De verwachting is dat ik begin volgend jaar kan schetsen welk proces is afgesproken en wat de termijnen daarin zijn. Een datum waarop de kooksfabriek 2 weg zal zijn, kan ik u niet geven.

Tweede termijn:

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik wil de gedeputeerde bedanken voor de antwoorden en de andere Statenleden voor het meedenken. De bewoners hebben erg veel behoefte aan een deadline en aan het sneller sluiten van de kooksfabriek. Niet alleen de bewoners, maar ook de werknemers zullen graag in een gezonde omgeving werken.
Is het mogelijk om processen naast elkaar te laten lopen? Dus en een nieuwe installatie bestellen en de vergunningverlening tegelijkertijd op orde brengen en toewerken naar het sluiten van de kooksfabriek en het nog schoner worden van Tata Steel. Als het aan de bewoners ligt, gaat het morgen allemaal gebeuren. Het is heel moeilijk om na zoveel jaren vervuilende activiteiten van Tata Steel, maar het is wel wat absoluut nodig is voor de hele IJmond.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): Ik had de SP gevraagd om te reageren op mijn vraag. Dat zal er deze keer niet van komen. Gelukkig bespreken we dit onderwerp vaker. Ik ben in ieder geval blij dat de SP is opgeschoven van ook het veinzen van het sluiten van hoogoven 6. Volgens mij gaan we dit proces met elkaar in om te zorgen dat de capaciteit van de fabriek redelijk in stand kan blijven met vervanging door een DRI-installatie. Daarmee blijft de verdiencapaciteit in stand. Dat betekent dat er nog een aantal jaren overheen gaat. Ik ben blij met de antwoorden van de gedeputeerde, maar die hadden we al eerder gehoord. Het is goed dat samen met Tata wordt gekeken hoe kooksfabriek 2 eerder zou kunnen sluiten, als er bijvoorbeeld kan worden ingekocht. De middelen vanuit de Provincie zijn wat dat betreft beperkt. Ik ben vol vertrouwen dat we met elkaar zorgen dat die vergunningen op orde komen en dat wat is afgesproken ook wordt nagekomen en dat dit wordt gehandhaafd. Ik heb daar alle vertrouwen in.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Waarom wij dit belangrijk wel vonden, is omdat het idee bestaat dat we nu een weg inlopen, en dat is die van de waterstofroute, zoals het is uitgestippeld. Dat willen we voorkomen. Er is hier in de Staten een motie aangenomen, die breder gaat dan alleen die weg. Ergens is het vastgelopen en gaan we alleen maar hier op inzetten. Het is dit, of de opslag van CO2. Dat willen we voorkomen.
We hebben gesproken over het voorzorgsbeginsel. Dat kan pas worden toegepast als de huidige middelen niet werken. In 2022 weten we dat, want dan gaan we evalueren, volgens het plan dat er nu ligt. Is de gedeputeerde bereid, als we de evaluatie hebben en weten of de ingezette middelen werken, om te kijken of het voorzorgsbeginsel dan wel kan worden toegepast?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Ik worstel met de vraag van Statenlid Kostić over CCS waterstof en dat er nog andere routes bewandeld moeten worden. Het is uiteindelijk aan Tata zelf om de keuze te maken van welke route bewandeld wordt. Met regelgeving en subsidies kan dat worden beïnvloed. Daar zijn we ook mee bezig. Ik heb niet op het netvlies staan wat er naast CCS, wat nu is af geserveerd, en de waterstofroute verder nog is. Tenzij u zegt: De optie om Tata helemaal te sluiten en te laten verdwijnen. Ik zou niet weten wat er op dit moment voorhanden is wat we zouden moeten laten onderzoeken als nog een alternatief. Ik ben geen wetenschapper of specialist op dat vlak.
Elke keer kijken we wat de instrumenten zijn die we tot onze beschikking hebben en die we kunnen inzetten. Op het moment dat die onderzoeken hebben plaatsgevonden en de resultaten bekend zijn, zullen we beoordelen welke mogelijkheden er zijn om stappen te kunnen zetten. Dat zullen we elke keer blijven doen. Wat mij betreft ligt het arsenaal aan maatregelen elke keer op tafel om te kijken wat mogelijk is om de omgeving gezond te laten worden. Ik neem nu geen voorschot op welk instrument dat gaat worden. We zullen er altijd scherp op zijn om te zorgen dat het beter kan.
In antwoord op de vraag van mevrouw De Groot: Dit kun je alleen in parallelle routes doen. Anders zouden we in 2050 nog niet klaar zijn. We zijn bezig met subsidie, met de technische haalbaarheid en het vergunningentraject. Dat gaan we inzetten terwijl de fabriek open blijft.

De **VOORZITTER**: Daarmee is er een eind gekomen aan deze actualiteit.

15. Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag

De **VOORZITTER**: We zijn toe aan de reactie van Gedeputeerde Staten op de moties Vreemd aan de Orde van de Dag (VOD). Er is een viertal moties ingediend.
Voor motie VOD 228 ‘Tijdig nadenken over financiering Masterplan Wonen’ geef ik het woord aan gedeputeerde Pels.

Gedeputeerde **PELS**: De motie vraagt om tijdig en grondig naar de financiering van het Masterplan Wonen te kijken. Ik kan u verzekeren dat wij dat voor alle voorstellen doen, die we u voorleggen. Als het op financiering aankomt dan is het betrekkelijk simpel. Of je gaat bezuinigen, of je vergroot je inkomsten. We hebben een indicatie gegeven dat wij verwachten

ongeveer een miljoen euro nodig te hebben voor het Masterplan. Dat kunt u lezen in het overzicht over de moties bij de begroting. Ik kan u meegeven dat we dat bedrag niet in onze lopende begrotingen hebben. Er worden twee voorstellen gedaan, niet in de opdracht aan GS, maar wel in de overwegingen, voor twee bronnen van inkomsten. Daarover hebben we gesproken in de commissie EFB. We hebben van Provinciale Staten een duidelijke opdracht voor het Herstelfonds. Daarbij gaat het niet alleen over de bouwsector en economisch herstel, maar juist ook over de koppeling tussen de coronacrisis nu en de grote impact van klimaatverandering nu en straks. We zien ook dat het voor onze inwoners helemaal niet simpel is om bijvoorbeeld hun woning te verduurzamen, terwijl dat wel een belangrijk onderdeel is van dit fonds. Dat wordt alleen maar urgenter, niet alleen door klimaatverandering, maar ook door de oplopende gasprijzen. GS wil dat als dekkingsbron ontraden. PDNH wordt ook genoemd. Op dit moment is dat instrument nog wel nodig als aanvulling op de markt en werkt niet marktverstorend. Daarnaast is het fonds al grotendeels belegd. Natuurlijk zullen we aan u een grondig voorstel voorleggen. Daar wordt al aan gewerkt. Aan de tijdigheid wordt ook voldaan. Uiteindelijk wil ik u eraan helpen herinneren dat u als volksvertegenwoordigers gaat over het goedkeuren van het dekkingsvoorstel. Dus deze motie moet ik ontraden.

Motie VOD 231 ‘Red de Lange Jaap’: De Lange Jaap is een zeer beeldbepalend monument en van groot belang voor de regio. Ik denk dat eenieder dit monument in Den Helder ook wel kent. Het is van groot belang dat wij als overheden het goede voorbeeld geven. Dat wij goed voor ons eigen erfgoed zorgen. Rijkswaterstaat heeft al te kennen geven dat zij daarin tekort heeft geschoten. Daarom is Rijkswaterstaat met de RCE een onderzoek aan het doen. De minister heeft aangegeven nogmaals te willen kijken naar de mogelijkheden. Het onderzoek wordt eind januari opgeleverd. Het belang van dit monument staat helder voor ogen bij het Rijk. Het Rijk stopt er veel energie in. Niet alleen het vervolgonderzoek wordt gedaan, er wordt ook gekeken naar veertien voorstellen die zijn gedaan, vanuit de regio en inwoners om bij te dragen aan het herstel van de Lange Jaap. Het lijkt me verstandig om deze motie aan te houden en het onderzoek af te wachten. Zoals u weet, houd ik wel van duidelijkheid. Om die duidelijkheid vast te geven: Op het moment dat de Provincie zich zou uitspreken over het behoud van een van onze veertienduizend Rijksmonumenten in onze provincie, dan moeten we ook wel nadenken over wat wij van plan zijn te doen. Hebben we er dan geld voor over? Daarvoor hebben we op dit moment niet de financiële ruimte. Dat zou ik u ook niet willen aanbevelen. Mijn verzoek is om de motie aan te houden en het onderzoek af te wachten.

Gedeputeerde **OLTHOF:** Motie VOD 229 ‘Beleid voor regionale luchthavens’. We hebben hierover gesproken in de commissie. Ten aanzien van de punten die zijn genoemd: we zijn bezig om het beleid te evalueren, met name over de RBML. Dat zal de komende tijd nog verder moeten gaan gebeuren. Ten aanzien van nieuw provinciaal beleid- en dat heeft u goed omschreven en daarom kan ik die toezegging ook doen-, kan ik melden dat we daar wel afhankelijk zijn van de Luchtvaartnota en de uitvoering daarvan. Daar zal over de netwerkkwaliteit gesproken worden. Dan willen we graag aanhaken bij de landelijke nieuwe Luchtvaartnota. Op basis daarvan kunnen we zeggen wat dat betekent voor onze regionale netwerkkwaliteit. Uiteraard zullen we daarin alle nieuwe ontwikkelingen op het gebied van luchtvaart meenemen, zoals elektrisch vliegen en het

verduurzamen van de vliegvelden. De punten die in de motie zijn genoemd, die kan ik toezeggen. Als u de motie toch wilt indienen dan laat ik het graag aan de Staten over.

De **VOORZITTER**: Motie VOD 231 'Omgangsvormen in het kader van een transparante en open bestuurscultuur in eigen huis' is gericht aan Provinciale Staten. Als uw voorzitter hecht ik er wel aan dat ik me natuurlijk blijf inzetten voor het bewerkstelligen van een transparante en inclusieve bestuurscultuur binnen de Provincie Noord-Holland, maar over het eerste en tweede punt in het dictum verbaas ik me. Ik denk dat u uiteindelijk gaat over het vaststellen van de Belastingverordening en niet, als dat door een van de politieke partijen op welke manier dan ook gecommuniceerd wordt in een krant. Het is een beperking van de vrije meningsuiting als we hier iets gaan vinden over wat politieke partijen in kranten schrijven. Hier in deze zaal nemen we met elkaar het besluit. Volgens mij is dat tot op heden, tot op de dag van vandaag, en zolang ik uw voorzitter ben zeker gebruikt beleid. Ik wil u deze motie ontraden.

16. Sluiting

De **VOORZITTER**: We zijn aan het einde gekomen van de beraadslagende vergadering. Straks sluit ik de beraadslagende vergadering. Vanavond om 20.00 uur zullen we online een besluitvormende vergadering openen, zodat we daarna met de stemmingen kunnen beginnen. Ik sluit de beraadslagende vergadering. Dank u wel.

Sluiting 17.02 uur

Provincie Noord-Holland

Provinciale Staten

Notulen -vastgesteld-

Besluitvormende vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	13 december 2021
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	dhr. M. Admiraal
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu), dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), mw. G. Van Geffen (Liberaal Noord-Holland), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), Statenlid J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mülder (D66), dhr. A.J.M. Muurlink (PvdA), mw. A. Nanninga (JA21), dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. M. Deen (PVV)

Agenda **Paginanummer**

1.	Opening en mededelingen	03
2.	Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden	04
3a	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	04
3b	Lijst geheimhouding PS	04
4.	Vaststelling notulen van de vergadering van 8 en 15 november 2021	04
5.	Vaststelling Strategische Statenagenda	04
6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	04
7.	Voortgangslijst van moties	04
8	Voorlopig aangemerkt als hamerstuk	05
8a.	Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van PS van 5 juli 2021 tot vaststelling van de RES-sen 1.0 (voordracht 66-2021)	05
8b.	Zienswijze PS op de eerste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (Voordracht 68-2021)	05
8c.	Zienswijze PS op de begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst IJmond (Voordracht 69-2021)	05
8d.	Zienswijze PS op de eerste begroting 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o. (Voordracht 70-2021)	05
8e.	Laatste begrotingswijziging 2021 (Voordracht 72-2021)	05
9.	Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van PS van 5 juli 2021 inhoudende	

		de vaststelling dat het besluit tot vaststelling van de RES 1.0 Noord-Holland Noord en de RES 1.0 Noord-Holland Zuid niet referendabel is (Voordracht 67-2021)	06
	10.	Europastrategie 2022-2030 (Voordracht 71-2021)	06
	11.	Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 (Voordracht 73-2021)	10
	12.	Legesverordening 2022 en tarieventabel 2022 (Voordracht 74-2021)	11
	13.	Vragenuur	11
	14	Beraadslaging Actualiteiten	12
	15	Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag	12
	16.	Sluiting besluitvormende vergadering	12

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER:** Dames en heren, welkom. Ik open de besluitvormende online vergadering. De laatste vergadering van het jaar 2021. Ik hoop dat het goed gaat verlopen. Het team van de griffie en alle mensen zijn er klaar voor om samen met u door de stemmingen heen te gaan en de laatste besluiten van het jaar te gaan nemen.
Dan welkom aan de Statenleden die aanwezig zijn in de online vergadering en aan alle belangstellenden die ons via de website volgen. Er zal online digitaal worden gestemd over alle ingediende moties, amendementen en de besproken voordrachten van vandaag. Zoals eerder gezegd kunnen er nu geen moties of amendementen meer worden aangepast of ingediend.
Iedereen is ingelogd in MS Teams. Daardoor kunnen we het quorum vaststellen. U zult dan ook geen vertraging hebben in hetgeen ik zeg. De vertraging op de website is soms wel een minuut.
U bent ook ingelogd in het stemsysteem van NotuVote. Er is iemand van Notubiz aanwezig. Als het ergens niet goed gaat dan kunt u dat middels de chat van MS Teams aangeven.
Ik verzoek degenen die online aanwezig zijn om de microfoon te dempen en de camera's zoveel mogelijk uit te schakelen. Dat geldt natuurlijk ook voor de mobiele telefoons.
Als u een stemverklaring wilt afleggen dan zult u in beeld worden gehaald. Houdt u er dan rekening mee dat u live in de uitzending bent. Alles wat u in de achtergrond heeft dan is dat zichtbaar. Als u geen headset gebruikt, wat ik u sterk wil adviseren, beperkt u dan zoveel mogelijk de achtergrondgeluiden.

Er is bericht van verhindering van de heer Deen van de PVV. Dat betekent dat er 54 Statenleden zijn ingelogd. Er kunnen vandaag 54 geldige stemmen worden uitgebracht.
Mocht u, om welke reden dan ook, de online Statenvergadering verlaten, meldt het dan zo spoedig mogelijk, zodat we rekening kunnen houden met het aantal uit te brengen stemmen.

Er wordt dus digitaal gestemd, behalve als een Statenlid verzoekt om hoofdelijke stemming. U kunt de digitale stemming terugvinden op de website waar deze vergadering live wordt uitgezonden. Dan ziet u bij het betreffende agendapunt de uitslag van de stemming terug.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Voordat u met de lijst van stemming begint, wil ik namens de PvdA zeggen dat de PvdA de motie VOD 231 over de Lange Jaap aanhoudt.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik vervolg de vergadering.
Als u het woord wilt voeren op het moment waarop u zich niet heeft aangemeld, bijvoorbeeld voor een ordevoorstel, dan kunt u dat doen met het bekende handje.

Mevrouw **VAN GEFFEN** (Liberaal Noord-Holland): Motie VOD 229 over regionale luchthavens trek ik in. De toezegging van de gedeputeerde was uitstekend. Daar neem ik genoegen, mede namens mevrouw Van Soest (50PLUS/PvdO).

De **VOORZITTER**: Motie VOD 229 is ingetrokken en motie VOD 231 is aangehouden.
We gaan over tot een proefstemming, met 54 deelnemers in NotuVote.

De stemming is gesloten. 54 stemmen zijn binnen. Dat is fijn. Dan kunnen we verder met de agenda.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden

De **VOORZITTER**: Er wordt ook in deze online vergadering geen primus vastgesteld. Een eventuele hoofdelijke stemming zal plaatsvinden op volgorde van fracties. Daar hebben we een addendum bij het Reglement van Orde voor digitaal vergadering voor vastgesteld.
Wenst iemand over de agenda die voorligt nog het woord?

3a Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding

De **VOORZITTER**: Er zijn geen stukken ter bekrachtiging ingekomen.

3b Lijst geheimhouding PS

De **VOORZITTER**: De lijst is vanochtend behandeld in de beraadslagende vergadering.

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 8 en 15 november 2021

De **VOORZITTER**: Door de griffie zijn tot op heden geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand over de notulen nog het woord? Zo niet dan zijn de notulen vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Ik constateer dat niemand het woord wenst te voeren. Dan is de Strategische Statenagenda vastgesteld.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken

De **VOORZITTER:** Ik heb begrepen dat mevrouw Van Soest een opmerking wenst te plaatsen bij de lijst van ingekomen stukken.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Dat kan vervallen.

De **VOORZITTER**: Door de griffie zijn geen andere opmerkingen ontvangen. Dan is voor de afdoening van de brieven conform het advies van het Presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Ook over de voortgangslijst zijn bij de griffie geen opmerkingen ontvangen. Verlangt iemand het woord? Zo niet, dan stel ik de lijst vast.

8 Voorlopig aangemerkt als hamerstuk

8a. Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van Provinciale Staten op 5 juli 2021 tot vaststelling van de RES-sen 1.0 (Voordracht 66-2021)

8b. Zienswijze Provinciale Staten op de eerste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (Voordracht 68-2021)

8c. Zienswijze Provinciale Staten op de begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst IJmond (Voordracht 69-2021)

8d. Zienswijze Provinciale Staten op de eerste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o. (Voordracht 70-2021)

8e. Laatste begrotingswijziging 2021 (Voordracht 72-2021)

De **VOORZITTER**: Het Presidium adviseert in te stemmen met de voordrachten.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voor agendapunt 8a worden wij geacht tegen te hebben gestemd, vanwege het feit dat de RES als strategie is aangemerkt voor ons niet afdoende is en dat wij ervoor zijn dat het in de toekomst ook een besluit zal zijn, vanwege de vergaande impact van deze strategie.

De **VOORZITTER**: Ik zal richting de luisteraars nog even aangeven wat onder agendapunt 8, hamerstukken, valt. Het Presidium adviseert in te stemmen met de hierna te noemen voordrachten: 8a.Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van Provinciale Staten op 5 juli 2021 tot vaststelling van de RES-sen 1.0 (Voordracht 66-2021), 8b. Zienswijze Provinciale Staten op de eerste begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (Voordracht 68-2021), 8c. Zienswijze Provinciale Staten op de begrotingswijziging 2022 Omgevingsdienst IJmond (Voordracht 69-2021), 8d. Zienswijze Provinciale Staten op de eerste begrotingswijziging 2021 Plassenschap Loosdrecht e.o. (Voordracht 70-2021) en 8e. Laatste begrotingswijziging 2021 (Voordracht 72-2021).
De heer Van den Berg heeft al een stemverklaring afgelegd op 8a.
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Iemand anders nog een stemverklaring?

De heer **DESSING** (FvD): Op agendapunt 8a wordt de fractie van Forum voor Democratie geacht om tegen te hebben gestemd.

De heer **KOYUNCU** (DENK):Wij worden geacht tegen gestemd te hebben op 8a.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): De PVV vraagt aantekening bij voordracht 66. Wij worden geacht te hebben tegen gestemd.
Ik wil ook graag een stemverklaring afleggen bij 8e. De PVV kan instemmen met voorliggend besluit. Dat gaat over de laatste begrotingswijziging, voordracht 72. Onze fractie wil wel aangeven dat we kritisch staan ten opzichte van subsidies Bloemendaler Polder, Kwaliteitsimpuls Faunapassage en defosfatisering van fosfaatrijk inlaatwater en niet afkoppelen van agrarische gebieden ten behoeve van waterkwaliteit in de Oostelijke Vechtplassen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Wij worden geacht tegen 8a en 8c te hebben gestemd.

De **VOORZITTER**: De besluiten bij de punten 8a tot en met 8e aangenomen, met inachtneming van de afgelegde stemverklaringen en gevraagde aantekeningen.

9. Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van Provinciale Staten van 5 juli 2021 inhoudende de vaststelling dat het besluit tot vaststelling van de RES 1.0 Noord-Holland Noord en de RES 1.0 Noord-Holland Zuid niet referendabel is
(Voordracht 67-2021)

De **VOORZITTER**: We hebben de beraadslagingen over dit agendapunt in de vorige beraadslagende vergadering al afgehandeld. We gaan nu over tot stemming over de voorliggende moties, amendementen en de voordracht.
Wenst iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): De PvdA is zeker voorstander van meedenken door Noord-Hollanders. Bij dit concrete verzoek bevestigt het advies van de onafhankelijke Hoor- en adviescommissie inhoudelijk het besluit van PS. Ook willen we deze bevoegdheid bij PS houden en niet bij GS leggen, zoals in deze motie wordt gesuggereerd. Daarom stemmen we tegen deze motie.

De heer **ZOON** (PvdD): Referenda zijn lastig binnen de provincie. We hebben er nu twee gehad, die mislukt zijn. Om een referendum te houden heb je een hoop duidelijkheid nodig. Deze motie schept die duidelijkheid niet. We zien wel het gevaar en de noodzaak ervoor, dus we zullen tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER**: Zijn er nog anderen? Dan gaan we over tot het in stemming brengen van motie 232 ‘Duidelijkheid over spoedeisendheid van referendabele besluiten’.
De stemming is geopend en wordt vervolgens gesloten.
Met 40 stemmen tegen en 14 stemmen voor is motie 232 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, FvD, JA21, DENK, Fractie Baljeu en de PVV.

Voordracht 67 ‘Beslissing op bezwaar betreffende het besluit van PS van 5 juli 2021 inhoudende de vaststelling dat het besluit tot vaststelling van de RES 1.0 Noord-Holland Noord en de RES 1.0 Noord-Holland Zuid niet referendabel is’
Vraagt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan open ik de stemming.
Voordracht 67 is met 41 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.

10. Europastrategie 2022-2030 (Voordracht 71-2021)

De **VOORZITTER**: Voordracht 71. Er is een aantal amendementen ingediend.

Amendement 35 ‘Inzet concurrentiepositie en vestigingsklimaat passend bij grote uitdagingen van nu’
Vraagt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

De heer **CARTON** (PvdA): Mijn fractie wil graag de gezonde leefomgeving extra onderstrepen. Hierbij zijn we op zoek naar een balans in het beleid. Daarin zijn we het eens met de gedeputeerde dat dit geen onderdeel is voor een vernieuwd beleid en een lobby en daarom zullen we tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Groot, er is iets niet in orde met uw verbinding. Uw geluid is niet te verstaan. Uw stem is gescrambeld. Wellicht dat mevrouw Alberts de stemverklaring bij amendement 35 namens de SP wil inbrengen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Mevrouw De Groot heeft zelf aan mij doorgegeven: “Laat het dan maar”. Uiteindelijk was haar bijdrage uitgebreid genoeg. We gaan geen stemverklaring geven.

De **VOORZITTER**: We moeten even hier iets technisch regelen. Ik schors de vergadering voor vijf minuten.

Schorsing 20.30-20.31 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Ik verzoek u allen om NotuVote te verversen. Per abuis stond amendement niet in het stemsysteem. Die is er nu ingezet.
Ik breng amendement 35 nu in stemming. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Amendement 35 is met 44 stemmen tegen en 10 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CU, DENK, PvdD en de SP.

Amendement 36 ‘Inzetten op groene waterstof met zo min mogelijk tussenstappen’, ingediend door de PvdD en de SP.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

Stemverklaring: De heer **VAN DEN BERG** (JA21): We zijn het met de PvdD en de SP eens dat we niet voor blauwe waterstof zijn. Dat blijft dus een onnodige stap, maar het is tegelijk onrealistisch om direct over te gaan op groene waterstof. Daarom zullen we pleiten voor waterstof geproduceerd met kernenergie.

De heer **KANIK** (D66): Alhoewel mijn naam aan dit amendement werd verbonden door Statenlid Kostić, zijn wij van mening dat de gekozen strategie belangrijk is om bestaand beleid op aan te passen. Bovendien zei gedeputeerde Stigter dat zo min mogelijk moet worden ingezet op groene waterstof. We stemmen tegen en vragen om een gesprek in de commissie RWK.

De **VOORZITTER**: Ik ga ervan uit dat er verder geen stemverklaringen of aantekening zijn gevraagd. Dan open ik de stemming. De stemming is gesloten.

Amendement 36 is met 46 stemmen tegen en 8 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, PvdD en de SP.

Amendement 37 'Energietransitie in samenhang met bescherming bio diversiteit', ingediend door de PvdD, SP, CU en DENK.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Amendement 37 is met 45 stemmen tegen en 9 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CU, DENK, PvdD en de SP.

Amendement 38 'Tussentijdse beschouwing Europastrategie', ingediend door PvdD, SP en DENK.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

De heer **KANIK** (D66): Voor ons was de toezegging voor de tussentijdse evaluatie van gedeputeerde Zaal in de commissie eigenlijk al genoeg. Hoewel we eigenlijk vinden dat dit amendement overbodig is, stemmen we toch voor.

De **VOORZITTER**: Dan open ik de stemming voor amendement 38.

Amendement 38 is met 51 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: Fractie Baljeu en de PVV.

Amendement 39 'Alle POP-gelden kunnen benutten', ingediend door het CDA en de CU.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Amendement 39 is met 38 stemmen tegen en 16 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CDA, CU, FvD, Fractie Baljeu, JA21 en Liberaal N-H.

Amendement 40 'Verdienmodel agrariërs doel Europastrategie' ingediend door de CU en het CDA.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Hoewel we het amendement sympathiek vinden, hebben wij ook de gedeputeerde goed gehoord, waarbij ze zei dat het amendement overbodig is en eigenlijk staand beleid en dat ze dit altijd doet. Derhalve zullen wij tegen stemmen.

De heer **KANIK** (D66): Onze fractie vindt dit onderdeel voldoende geborgd in de Voedselvisie. Het speelt een rol in de komende NSV. We zullen tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Dan open ik de stemming voor amendement 40. De stemming is geopend. De stemming wordt gesloten.
Amendement 40 is met 33 stemmen voor en 21 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: D66, DENK, Liberaal N-H, PVV, PvdD en de VVD.

Motie 233 ‘Europa dichterbij Provinciale Staten’, ingediend door de PvdD, SP en DENK.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie 233 is met 46 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.

Motie 234 ‘Niet lobbyen voor datacenters’, ingediend door de SP en de PvdD.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Ondanks het feit dat wij 37 datacenters geen prestatie van formaat vinden, belet dat ons niet om voor deze motie te stemmen.

De heer **MANTEL** (JA21): Zolang de provincie Noord-Holland haar eigen energiehuishouding niet op orde heeft, zullen we tegen de vestiging van nieuwe datacenters zijn, met name tegen de zogenoemde hyperscales. JA21 zal deze motie dan ook steunen.

De **VOORZITTER**: Dan open ik de stemming voor motie 234. De stemming is geopend. De stemming wordt gesloten.
Motie 234 is met 34 stemmen tegen, 19 stemmen voor en 1 onthouding van stem verworpen. Tegen hebben gestemd: CDA, D66, Fractie Baljeu, GL, Liberaal N-H en de PvdA.

Voordracht 71 ‘Europastrategie 2022-2030’
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **ALBERTS** (SP): We hebben een aantal voorstellen ingediend, waarvan we dachten dat de Europastrategie daardoor verbeterd zou worden. Helaas zijn die verworpen. Om die reden zullen we tegen de Europastrategie stemmen.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): De PVV beseft zich dat we helaas te maken hebben met Brusselse regelgeving inzake bijvoorbeeld de energietransitie en circulaire economie. Jammer genoeg hebben we een college dat dit volledig ondersteunt en zelfs het belang van strengere Europese normen onderschrijft, bijvoorbeeld voor de CO2-reductie, om verduurzaming te versnellen. Het zal niet als een verrassing komen dat onze fractie daar absoluut niet achterstaat en grote moeite heeft met de dominante duurzaamheidssaus, die er door deze Europastrategie overheen gegoten is.

De **VOORZITTER**: Dan open ik de stemming voor voordracht 71. De stemming is geopend. De stemming wordt gesloten.
Voordracht 71 is met 36 stemmen voor en 18 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO. FvD, Fractie Baljeu, JA21, de PVV, PvdD en de SP.

11. Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 (Voordracht 73-2021)

De **VOORZITTER:** Ook hierover zijn de beraadslagingen hedenmiddag gevoerd. Dan gaan we nu over tot het stemmen.

Motie 235 ‘Historische geografie bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen’, ingediend door de PvdD, SP en JA21.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie 235 is met 36 stemmen tegen en 18 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, JA21, de PVV, PvdD en de SP.

Motie 236 is aangehouden.

Motie 237 ‘Inspiratie her- en bijbestemming’, ingediend door PvdD, SP, D66, GL, JA21 en DENK.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie 237 is met 53 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen. Tegen heeft gestemd: Fractie Baljeu.

Motie 238 ‘Aandacht voor samenhang cultuur en natuurwaarden in educatie’, ingediend door de PvdD, SP en JA21.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie 238 is met 38 stemmen tegen 16 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, JA21, PvdD en de SP.

Motie 239 ‘Inbreng van de makers bij cultuurbeleid’, ingediend door GL, CDA, VVD, PvdD, D66, PvdA, SP en CU.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie 239 is met 46 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.

Motie 240 ‘Versterking positie vrijwilligers erfgoed en cultuur’ , ingediend door de SP, CDA en de PvdD.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie 240 is met 35 stemmen tegen en 19 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CDA, DENK, JA21, Liberaal NH, PvdD en de SP.

Motie 241 ‘Meer betrekken erfgoed bij en in de cultuureducatie’, ingediend door de SP, CDA en de PvdD.

Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie 241 is met 32 stemmen tegen en 22 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CDA, DENK, FvD, Fractie Baljeu, JA21, PvdD en de SP.

Motie 242 is aangehouden

Voordracht 73 'Beleidskader erfgoed en cultuur'
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Voordracht 73 is met 54 stemmen voor aangenomen.

12. Legesverordening 2022 en tarieventabel 2022 (Voordracht 74-2021)

De **VOORZITTER:** Bij agendapunt 12, Legesverordening 2022, voordracht 74 is een amendement ingediend.

Amendement 41 'Legesverordening stikstof', ingediend door de PvdD en GL
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

De heer **HARTOG** (VVD): Het gaat hier over leges die betrekking hebben op herstelmaatregelen voor de natuur. We zouden drie jaar de tijd nemen voor de uitvoering van deze motie, om tot kostendekkendheid te komen. We bevinden ons nog steeds in een crisissituatie, waarin het zowel voor particulieren als voor ondernemers zwaar weer is. We vinden het dan ook niet verantwoord om nu deze kostenverhoging door te voeren. We zullen tegen het amendement stemmen.

De **VOORZITTER**: Dan open ik de stemming voor amendement 41. De stemming is geopend. De stemming wordt gesloten
Amendement 41 is met 32 stemmen voor en 22 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, FvD, Fractie Baljeu, JA21, Liberaal N-H, PVV en de VVD.

Voordracht 74 'Legesverordening 2022 en tarieventabel 2022'
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Voordracht 74 is met 50 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO en Fractie Baljeu.

13. Vragenuur

De **VOORZITTER**: Dit agendapunt is in de middag al afgerond tijdens de beraadslagende vergadering.

14. Beraadslaging Actualiteiten

De **VOORZITTER**: Er zijn geen moties ingediend.

15. Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de dag

De **VOORZITTER:** Stemming over de moties Vreemd aan de Orde van de Dag (VOD).

Motie VOD 228 'Tijdig nadenken over financiering Masterplan Wonen', ingediend door Liberaal N-H, SP en 50PLUS/PvdO.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik wil een stemverklaring afleggen bij deze twee moties. Volgens mij zei u het zelf ook al, maar wat ons betreft zit mevrouw Van Geffen nog een beetje met een 'VVD-mind', dat als zij het zeggen dat het dan ook zo gaat. Standpunt in de krant en van de fractie zijn iets heel anders dan wat de Provincie uiteindelijk gaat doen. Wij gaan ervan uit dat we ook zonder dit soort moties prima in de Staten tot besluitvorming zullen komen. Daarom zullen we tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Dan open ik de stemming voor motie VOD 228. De stemming is geopend. De stemming wordt gesloten
Motie VOD 228 is met 37 stemmen tegen en 17 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, FvD. Fractie Baljeu, JA21, Liberaal N-H, de PVV en de SP.

Motie VOD 229 is ingetrokken

Motie VOD 230 'Omgangsvormen in het kader van een transparante en open bestuurscultuur in eigen huis', ingediend door Liberaal N-H en 50PLUS/PvdO.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet dan is de stemming geopend. De stemming is gesloten.
Motie VOD 230 is met 44 stemmen tegen en 10 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, Fractie Baljeu, JA21, Liberaal N-H en de PVV.

Motie VOD 231 is aangehouden.

16. Sluiting besluitvormende vergadering

De **VOORZITTER**: We zijn aan het einde gekomen van de besluitvormende vergadering, de sluiting. Dat ga ik niet doen zonder dat ik allereerst u fijne feestdagen toewens. Dat u die voorspoedig, maar vooral in goede gezondheid gaat meemaken. Mede namens u wil ik de griffie. de ambtenaren en iedereen die ons in de afgelopen periode heeft ondersteund, enorm bedanken. U heeft met zijn allen een enorme klus geklaard tijdens deze coronaperiode. Ik denk dat ook vandaag weer heeft bewezen dat als je goed met elkaar samenwerkt, wat de griffie met de

ambtelijke organisatie heeft gedaan, we het tot een hoog niveau kunnen brengen. Ik ben apetrots op ‘mijn club’ en ook op mijn Staten. Ik vind dat u vandaag weer een voorbeeldige vergadering heeft gehad.

Ik zie u graag gezond en wel terug in de eerstvolgende Statenvergadering op 21 januari 2022. Ik sluit de vergadering. Ik hoop u allen in goede gezondheid in het nieuwe jaar weer terug te zien. Dank u wel.

Sluiting 21.14 uur

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
Algemeen														
1e Begrotingswijziging													allen	2022: 1e Begrotingswijziging 14-02 M&B, 07-03 PS
2e Begrotingswijziging													allen	2022: 2e Begrotingswijziging 12-09 M&B, 19-09 PS
Laatste begrotingswijziging														2021: laatste Begrotingswijziging 29-11 M&B, 13-12 PS 2022: laatste Begrotingswijziging 05-12 M&B, 19-12 PS
Jaarstukken en Kaderbrief													allen	2022: 20 juni in commissie M&B (A-agenda) en 4 juli in PS
Begroting													allen	2021: 28 oktober in commissie M&B (A-agenda) en 8 november in PS 2022: 31 oktober in commissie M&B (A-agenda) en 14 november in PS
Mobiliteit/ Bereikbaarheid														
Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG)													Olthof	28-09-2020 Technische briefing (met uitnodiging van de cie. EFB) 26-10-2020 Voordracht in cie. M&B 09-11-2020 Voordracht in PS Nadere invulling van de duurzaamheidsambities binnen de infrastructurele projecten 2021-2023 zoals eerder aangekondigd in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2020-2023 (NIKG). 22-04-2021 Voordracht Duurzaamheidsambities provinciale infrastructuur '21-'23 in cie. M&B, 17-05-2021 in PS
Bijpraatmoment Rocov-NH (Regionaal Overleg Consumentenbelangen Openbaar Vervoer NH)													Olthof	Halfjaarlijks bijpraatmoment over recente ontwikkelingen. Het is gebruikelijk dat Rocov de cie. 2 x (soms 1 x) per jaar informeert. 18-01 18.30 uur online overleg met Rocov-NH 27-09-2021 overleg 21-03-2022 volgend overleg
Jaarlijks overleg met raadscie. gem. A'dam en Vervoerregio Amsterdam													Olthof	Eens per jaar is er een bijeenkomst met de leden van de commissie, leden van de raadscie. verkeer (Raadscommissie Mobiliteit, Luchtkwaliteit en Water (MLW)) van Amsterdam en de Vervoerregio Amsterdam. Voorjaar 2022 (na raadsverkiezingen)
Verkeersveiligheid													Olthof	Jaarverantwoording verkeersveiligheid 2020: In de commissievergadering Bereikbaarheid en Mobiliteit van 20 januari 2020 is toegezegd de commissie jaarlijks te rapporteren over de activiteiten van GS op het gebied van verkeersveiligheid. In de jaarverantwoording wordt naast een terugblik op 2020 ook vooruitgeblikt op de activiteiten in 2021. 15-02-2021 C-agenda: Uitvoeringsregelingen verkeersveiligheid 2021 en jaarverantwoording 2020 17-01-2022 C-agenda Uitvoeringsregeling subsidie Verkeerseducatie Scholieren Noord-Holland 2022 en de Uitvoeringsregeling subsidie Doortrappen Noord-Holland 2022
Perspectief Mobiliteit (v/h Agenda Mobiliteit)													Olthof	*Perspectief Mobiliteit* is de nieuwe titel van Agenda Mobiliteit. De Agenda Mobiliteit is al eerder in de commissie besproken, nl.: 11-02-2019 discussiestuk Agenda Mobiliteit (B-agenda) 16-09-2019 BOT-overleg Agenda Mobiliteit Onder de nieuwe naam *Perspectief Mobiliteit* bespreekt GS graag: 22-04-2021 concept-Agenda Perspectief Mobiliteit (B-agenda) 06-09-2021 voordracht definitief Perspectief Mobiliteit (A-agenda) (13-09 in PS)

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
Verbinding A8-A9 / Landschapsplan													Olthof	Juni 2019: Dit onderwerp maakt deel uit van het coalitieakkoord “Duurzaam doorpakken”: In februari en eind mei van dit jaar bent u per brief geïnformeerd (kenmerken 1 1 60469/1 357255 en 1 427994/1 427999) over de stappen van het project 'Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9'. In de brief van eind mei hebben wij o.a. aangegeven dat u het Landschapsplan in kwartaal 1 van 2021 zou ontvangen. Dat wordt nu Q4 van 2021. Wij bekijken samen met de partners uit de Stuurgroep Verbinding A8-A9 en het consortium of dit proces is te versnellen. 14-06 technische briefing 06-09 ter kennisname Bouwstenen voor het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9’ (C-agenda) 11-01-2022 19.00-21.00 uur technische sessie Landschapsplan Stelling van Amsterdam/A8-A9, met uitnodiging van de commissie EFB 17-01-2022 Landschapsplan Stelling van Amsterdam/A8-A9 (A-agenda), met uitnodiging van de commissie EFB *Krommenie/Assendelft:* Informeren over het uitvoeringsprogramma Krommenie/Assendelft cie M&B april 2021 (C-stuk)
Bereikbaarheid Haarlemmermeer-Bollenstreek													Olthof	Juni 2019: dit onderwerp staat in het coalitieakkoord “duurzaam doorpakken”: Bereikbaarheid Bollenstreek. Alle Noord-Hollandse belanghebbenden zullen opnieuw gehoord worden over de voorkeursvariant. N.a.v. deze gesprekken zal, op basis van het Noord-Hollandse belang, opnieuw gesproken worden met de provincie Zuid-Holland over de verdere realisatie van de weg en de voorkeursvariant. 25-03-2020 in Stuurgroep 20-04-2020 Voordracht in cie. M&B 18-05-2020 Voordacht in PS (in uitloopvergadering 25-05) Juni 2020 *Netwerkstudie Haarlemmermeer* PNH start samen met Haarlemmermeer (penvoerder) en Vervoerregio Amsterdam een Netwerkstudie Haarlemmermeer 2040 (zie brief 1440252/1440261 van 24-06-2020, C-agenda alle commissies aug. 2020). 20-05-2021 gezamenlijke online informatiebijeenkomst, organisatie vanuit Haarlemmermeer 06-09-2021 Gezamenlijke actie-agenda netwerkstudie Haarlemmermeer (B-agenda) *Bennebroekerweg* Begin oktober 2020 hebben wij u geïnformeerd over de intentieovereenkomst die wij hebben afgesloten met onze partners de Vervoerregio en gemeente Haarlemmermeer. Cie M&B 22 maart 2021 (C-agenda) Aanpak en een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) voor de gecombineerde verkenning- en

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														planfase. In de SOK maken wij afspraken over de organisatie, planning en financiën van het project (Nieuwe) Bennebroekerweg voor het komende jaar. Gedurende het jaar werken we toe naar een voorkeursalternatief voor de (Nieuwe) Bennebroekerweg.
Broek in Waterland													Olthof	De gekozen vorm van co-creatie is ingezet door PS en wordt doorgezet in de vervolgaanpak. Het Plan van Aanpak voor het vervolg zal in april 2020 worden voorgelegd aan de Stuurgroep. Vervolgens zal dit door GS worden vastgesteld. De aanpak is in lijn met het reeds doorlopen proces. Als onderdeel hiervan worden de commissieleden Mobiliteit en Bereikbaarheid uitgenodigd voor specifieke inloopavonden/workshops. In Q4 2020 wordt een moment gezocht om de commissie bij te praten over deze aanpak. 26-10-2020 Nota vervolgstudie naar een mogelijke onderdoorgang in Broek in Waterland, N247 (B-agenda) De vervolgstudie naar een mogelijke onderdoorgang in de N247 in Broek in Waterland is gestart. Hiervoor hebben de leden van de Statencommissie Mobiliteit en Bereikbaarheid een uitnodiging ontvangen om dit proces van dichtbij te volgen via ateliers. Streven is om in Q2 van 2022 een uitgewerkt voorstel voor de onderdoorgang voor te kunnen leggen aan GS en PS waarbij er inhoudelijk nog een keuze kan worden gemaakt over de inrichting van de N247 qua rijstrookindeling, mede in relatie tot de financiering. In Q3 2022 zal dan een definitieve keuze worden voorgelegd aan PS over de realisatie van een onderdoorgang.
N247-16, Bereikbaarheid Waterland													Olthof	29-11 Voortgang project N247-16, Bereikbaarheid Waterland (B-agenda) 14-02 Voordracht Vaststelling partiële herziening PIP N247, kavelpad Molenkade 2, 07-03 in PS
Bereikbaarheid kust Zuid-Kennemerland													Olthof	Bereikbaarheid kust Zuid-Kennemerland: De eerste stap is gezet: het verbeteren van de spoorverbinding tussen Amsterdam/Haarlem en Zandvoort. De regio is uitgenodigd om voorstellen te doen hoe om te gaan met het resterende budget. De coronaperikelen en beperkte capaciteit bij de gemeenten hebben er toe geleid dat niet meer in Q3 2020 maar voor de zomer van 2021 de voorstellen gereed zijn voor besteding van het resterende budget. Doel van de strategische samenwerkingsagenda is om eind dit jaar een PvA te hebben en daarin voorstellen voor het resterende te doen. Dat komt dan in de eerste helft van 2022 terug in de commissie M&B.
Houtribdijk													Olthof	In Q1 en Q2 2020 inventariseren we bij RWS de huidige situatie en ambities voor de Houtribdijk, zowel op het gebied van mobiliteit als de potentie om de biodiversiteit van het Markermeer te versterken. Ook met Flevoland gaan we in gesprek om de ontwikkelingen aldaar te bespreken. De verwachting is dat PS in Q4 2020 een notitie ontvangt wat de inventarisatie tot dan toe heeft opgeleverd en waar we als provincie eventueel op zouden kunnen inspelen. De inventarisatie is nodig om richting te kunnen bepalen. Hierin betrekken we ook de Omgevingsvisie en het OV Toekomstbeeld. RWS beheert de Houtribdijk, IJsselmeer en het Markermeer. Noord-Holland gaat over

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														het Natura 2000 beleid van het Markermeer. 26-10-2020 in cie. M&B (B-agenda)
iDienst VMAAS (Verkeersmanagement as a Service)														Nieuw onderwerp betreffende de verkeersmanagement IDiensten: MAAS/IDiensten, eerder Verkeersmanagement as a Service genoemd. (Samenhang met andere onderwerpen zoals smart mobility en toekomst bediening kunstwerken.) 14-06-2021 Afnemen iDienst VMaaS ('Verkeersmanagement as a Service') door en voor provincie Noord-Holland (B-agenda)
Smart Mobility													Olthof	Er wordt jaarlijks gerapporteerd over de activiteiten in het Uitvoeringsprogramma. De Voortgangsrapportage 2019 Uitvoeringsprogramma Smart Mobility 2018 - 2020 is voor het zomerreces toegezonden. (C-agenda 31-08) 30-11-2020 technische briefing 22-04-2021 Voordracht Focus Smart Mobility in cie. M&B, 17-05 in PS
Gebiedscontracten														30-11-2020 technische briefing
OV Toekomstbeeld OV jaarverslag OV-concessies OV-concessie Gooi en Vechtstreek													Olthof	22-06-2020 Technische briefing over de winnende aanbieder van de nieuwe OV-concessie Gooi en Vechtstreek 31-08-2020 input PS voor de nieuwe OV-concessie Gooi en Vechtstreek (B-agenda). In Q4 2020 kan hierover terug worden gerapporteerd. 31-08-2020 Ter kennisname Het Jaarverslag 2019 concessies Openbaar Vervoer (C-agenda) Er is een start gemaakt met het opstellen van een Ketenaanpak Noord-Holland. Dit is een vertaling van de opdracht om een OV-visie te maken: Beleidsmatig is namelijk met alle partners het Regionaal OV toekomstbeeld opgesteld. Hierin is feitelijk een visie voor heel NH geschetst (stip aan de horizon). Het ontbreekt nu aan een aanpak voor de komende jaren en de rol van PNH hierin. Voor de zomer hebben wij een inventarisatie gemaakt van de knelpunten in de concessiegebieden en met de aangrenzende concessies. Daarvoor doen we een ronde langs de aangrenzende provincies, de VRA, de gemeenten (via de PVVB'n), ROCOV NH, ROVER en PS. Deze laatste willen wij inplannen op 20 april 2020. Omdat er natuurlijke momenten zijn om aanpassingen door te voeren in de concessies (herijking NHN in 2021, HIJ in 2022 en start nieuwe concessie GV in 2021), gebruiken we Q2 en Q3 2020 voor de inventarisatie. In Q4 2020 kan hierover terug worden gerapporteerd. In de ketenaanpak worden alle OV gerelateerde werkzaamheden met elkaar in verband gebracht en met andere beleidsvelden/programma's, zoals OV-knooppunten/Samen Bouwen aan Bereikbaarheid en de Verstedelijkingsstrategie. OV Toekomstbeeld: De provincie Noord-Holland werkt samen met vervoerders en overheden in de regio aan een sterk OV-netwerk in de provincie. Eind 2019 is het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 voor Noord-Holland en Flevoland (ROVT) opgeleverd en bestuurlijk vastgesteld. Met de vaststelling van het ROVT hebben de betrokken bestuurders besloten om vervolgstappen te zetten om het voorkeursnetwerk ROVT te realiseren. Dit netwerk is een visie op het toekomstig OV-netwerk dat in 2040 gerealiseerd moet zijn. Voordat daadwerkelijke realisatiebesluiten

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														van ambities in het netwerk aan de orde zijn, zal eerst nog verkennend onderzoek moeten worden uitgevoerd. Na vaststelling van het ROVT eind 2019 is de commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid in 2020 geïnformeerd over de voortgang van het vervolg op het ROVT: - 20 januari 2020 : B-agenda – kenmerk 1309457/1309462; - 31 augustus 2020 : C-agenda – kenmerk 1440972/1440978; - 30 november 2020 : B-agenda – kenmerk 1510902/1519010. 15-02 vaststellen onderzoeksagenda vervolg Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 01-03-2021 Technische briefing Transitieplan OV-concessies N-H als gevolg van de coronacrisis 22-03-2021 Transitieplan OV-concessies N-H als gevolg van de coronacrisis (B-agenda) 06-09 Beschikbaarheidsvergoeding 2021 en transitieplan Openbaar Vervoer Noord-Holland (C-agenda) 14-02-2022 jaarrapportage Onderzoeksagenda ROVT 2040 (C-agenda)
Fiets													Olthof	31-08-2020 Uitvoeringsregeling subsidie regionaal fietsnetwerk 2020 en intentieverklaring doorfietsroute regio Alkmaar (C-agenda) 15-02-2021 Uitvoeringsregelingen verkeersveiligheid (incl fiets) 2021 (C-agenda) Begin Q2 2021 zullen wij een Uitvoeringsagenda Actieve Mobiliteit voorleggen aan PS. Onderdeel daarvan is een bestedingsplan voor de bestaande en nieuw beschikbare middelen uit het coalitieakkoord. In de regio's Alkmaar en Gooi- en Vechtstreek is inmiddels een intentieverklaring voor regionale doorfietsroutes ondertekend. In 2021 verwachten we ook in de regio Zuid-Kennemerland-IJmond bestuurlijk gedragen plannen te kunnen bekrachtigen. In samenwerking met de partners in de MRA werken we aan een plan om gezamenlijk de fietsparkeervoorzieningen bij R-Net haltes te gaan verbeteren. Met ProRail en gemeenten werken we samen aan een plan om fietsparkeervoorzieningen bij stations in Noord-Holland in beeld te brengen bij het door het Rijk beschikbaar gestelde gelden vanuit het Klimaatakkoord. Bij het BO-Mirt van 26-27 november 2021 zijn voor diverse stations gelden beschikbaar gesteld. Binnen de INHI nemen we fietsveiligheid mee in de beoordeling van onze wegen. In 2021 lanceren wij een vernieuwde en met de (door-)fietsopgave samengevoegde uitvoeringsregeling Kleine Infrastructuur met hoge subsidiepercentages voor investeringen in fietsveiligheid (70%) en doorfietsroutes (80%). Vooralsnog zijn er voor de Spitspont Velsen geen nieuwe afspraken nodig. Wij houden de ontwikkelingen in de gaten. *Proces Nationaal Toekomstbeeld Fiets, Regionaal Toekomstbeeld Fiets en de oplegger Actieve Mobiliteit* De besluitvorming over het Nationaal en het Regionaal Toekomstbeeld zal in november 2021 op het BO MIRT plaatsvinden. De eerste fase voor het Nationaal Toekomstbeeld fiets (NTF) is een Nationale Contourenschets van het NTF.

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														Onze input hiervoor zal geleverd worden via een Regionale Contourenschets voor Noord-Holland, VRA en Flevoland. De verwachting is om in Q2 de Regionale Contourenschets, tezamen met een eerste concept van de 'oplegger Actieve Mobiliteit' (eerder ook genoemd Uitvoeringsagenda Actieve Mobiliteit), voor te leggen. Als B-stuk om te bespreken. 14-06-2021 Concepten actieve mobiliteit en regionaal toekomstbeeld fiets (B-agenda) Verwachting 14-02-2022 cie. M&B Voordracht Regionaal Toekomstbeeld Fiets en de oplegger actieve mobiliteit
N241 - AC de Graafweg													Olthof	19 september 2019: Provinciale Staten heeft het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) definitief vastgesteld op 4 maart 2019. Er lopen dertien beroepszaken tegen het PIP, waaronder één van gem Opmeer. GS heeft 14 mei 2019 het Landschappelijk Inpassingsplan(LIP) vastgesteld. 31-08-2020 Onteigening N241 (C-agenda) 28-10-2021 Voordracht Verklaring van geen bedenkingen (VVGB) in cie. M&B (8-11 in PS)
PIP vernieuwing en verbreding Cruquiusbrug													Olthof	Q3 2020 ontwerp PIP ter kennisname naar PS (C-agenda 28-09-2020). 18-01-2021 Samenwerkingsovereenkomst Cruquiusbrug (C-agenda) 22-03-2021 Voordracht vaststelling PIP in cie. M&B (12-04 in PS)
Programma centrale bediening kunstwerken													Olthof	30-03-2020 Werkbezoek Bediencentrale en Vrouwenverdrietbrug is i.vm. het coronavirus vervallen. In de cie. M&B van 24-02-2020 heeft u besloten 32 kunstwerken volgens de veiligheidseisen van de machinerichtlijnen (MRL) te koppelen aan de bediencentrale in Heerhugowaard en daarvoor het benodigde budget beschikbaar te stellen. Dit besluit is in uw PS-vergadering van 09-03-2020 bekrachtigd. Met dit besluit is een extra investering van € 9,5 miljoen gemoeid. In de Statencommissie is reeds aangegeven dat niet met zekerheid te zeggen is of dit bedrag voldoende is, omdat op dit moment niet exact bekend is wat de status van de kunstwerken is. Ook is er een diversiteit van de kunstwerken waardoor ieder kunstwerk apart moet worden beoordeeld. GS zullen u spoedig informeren over de ontwikkelingen. 22-06-2020 Brief PS over 24u centrale bediening (van C naar B-agenda) 31-08-2020 Voortgang transitie brug- en sluisbediening (van C naar B-agenda) 17-09-2020 werkbezoek aan de bediencentrale Langebalk in Heerhugowaard en de Kogerpolderbrug bij De Woude (geannuleerd wegens onvoldoende aanmeldingen) 27-09-2021 Vervolg centrale bediening kunstwerken (B-agenda)
Herstel bruggen Krommenie													Olthof	28-09-2020 Stand van zaken via brief van GS (C-agenda) Verwachting eind Q1 2022 PS worden geïnformeerd over planning bruggen Krommenie (B-agenda)
Leeghwaterbrug													Olthof	Evaluatie gehele project Q1-2022, verwachting februari (C-stuk)

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		**2022**									**2023**	**GS**	**Behandeling**
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
Agenda slimme en schone logistiek													Olthof	Nieuwe onderwerp, zoals aangekondigd in het coalitieakkoord. De provincie stelt een agenda slimme en schone logistiek op om de provinciale inzet betreffende het goederenvervoer verder vorm te geven. 30-09 (uitloop 27-09) concept Agenda Slimme en Schone Logistiek Noord-Holland (B-agenda) Q4 '21/Q1 '22: Verwerken feedback commissie en stakeholders tot definitieve agenda slimme en schone logistiek Verwachting 21-03-2022 cie M&B: Voordracht Agenda Slimme en Schone Logistiek Noord-Holland
Goederenvervoer over water en Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) / Duurzame Mobiliteit													Olthof	Goederenvervoer over water: Op 4 februari 2020 hebben wij kennis genomen van het rapport 'Vervolgonderzoek goederenvervoer over water, provincie Noord-Holland'. We gaan aan de slag met de aanbevelingen uit het onderzoek en werken dit de komende periode uit in beleidsvoorstellen. Het genoemde onderzoek wordt als input gebruikt voor de totstandkoming van het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP). De provincie Noord-Holland en de provincie Flevoland werken samen met gemeenten en andere relevante partijen de afspraken uit het Klimaatakkoord uit via het RMP. De aanbevelingen uit het genoemde onderzoek zullen landen in het concept-RMP dat in Q3 aan u wordt voorgelegd ter bespreking. Op basis van uw bespreking en de bespreking in andere bestuursorganen in de regio wordt eind 2020 een definitief RMP opgesteld dat aan u begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd wordt. 20-04-2020 Technische briefing Duurzame Mobiliteit 28-09-2020 concept-RMP in cie. M&B (B-agenda) 27-09-2021 Definitief RMP in cie. M&B (B-agenda)
Onderzoeken doortrekken NZ-lijn Zaanstad/Purmerend en Schiphol/Hoofddorp													Olthof	*Onderzoek doortrekken NZ-lijn Zaanstad/Purmerend:* Samen met onze partners VRA, gemeente Amsterdam, Zaanstad en Purmerend zijn we gestart met het uitvoeren van een probleemanalyse naar de HOV capaciteit tot en met 2040 op de ZaanIJ-corridor en de verbinding Amsterdam-Purmerend. In het onderzoek is gekeken naar de Ruimtelijke ontwikkelingen in Amsterdam-Noord en Zaanstad, ook in samenhang met Haven-Stad. De probleemanalyse is de eerste fase in het onderzoek naar het doortrekken van de noord-zuidlijn richting Zaanstad en Purmerend en het project loopt richting zijn einde. Naar planning worden de resultaten in Q1 2021 vastgesteld en verwachten wij PS in een gezamenlijke informatiebijeenkomst met raadsleden te informeren over de resultaten. 01-03-2021 19.00-21.00 uur online presentatie aan raads- en Statenleden over de onderzoeksresultaten naar het HOV op de Zaan-IJ corridor en de corridor Amsterdam-Purmerend (i.s.m. en georganiseerd door Vervoerregio Amsterdam) 22-03-2021: rapport in cie. M&B ter bespreking (B-agenda) In de volgende fase wordt onderzocht welke oplossingsrichting het meest geschikt is om de reizigersgroei op de corridors op te vangen. Het is de intentie om het onderzoek uit te voeren onder het programma SBaB. *Doortrekken NZ-lijn naar Schiphol/Hoofddorp:* Onze belangrijkste prioriteit in het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 (ROVT) is

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														deze doortrekking. Het ROVT is aangeboden aan de Minister van I&W in het BO MIRT 2019. Een nationale alliantie van zeven partijen, waaronder de provincie Noord-Holland, heeft in november 2020 een bod neergelegd bij het Rijk met het voornemen om gezamenlijk circa € 1 miljard bij te dragen ten behoeve van het doortrekken van de NZ-lijn en het sluiten van de ringlijn Amsterdam. In het BO MIRT 2020 is vervolgens geconstateerd dat er nu geen middelen beschikbaar zijn voor het starten van een MIRT-verkenning. De afspraak is gemaakt om in het project ZWASH (Zuidwestcorridor Amsterdam/Schiphol/ Hoofddorp) gezamenlijk door te gaan met de verdere uitwerking van een integrale ontwikkelstrategie, waarin de ruimtelijke economische ontwikkelingen inclusief versnelling woningbouw en de ontwikkelingen omtrent luchtvaart en internationaal treinverkeer aansluiten op de bereikbaarheidsmaatregelen in openbaar vervoer, weg en fiets. In het BO MIRT 2021 moet dan een besluit worden genomen. Dit project is één van de onderdelen van het Rijk/Regio programma Samen Bouwen aan bereikbaarheid (SBAB). Voor beide onderzoeken zal aan PS worden gevraagd hoe zij hierbij betrokken willen worden. 07-12-2021 Digitale bijeenkomst op 7 december over Hoogwaardig OV corridor Haarlem-Schiphol/Amsterdam 2040. Dit is een technische briefing waar PS-leden technische en verhelderende vragen kunnen stellen over de studie. 17-01-2022 cie M&B Bekostigen doortrekken Noord/Zuid-lijn naar Schiphol en Hoofddorp (C-agenda) 14-02-2022 rapport Hoogwaardig OV corridor Haarlem-Schiphol/Amsterdam 2040 (B-agenda)
Verdubbeling spoor Alkmaar-Den Helder													Olthof	Met de regio is gesproken over de ontwikkeling van deze spoorverbinding in het samenwerkingsprogramma De Kop Werkt! Er ligt een niet-gepubliceerd rapport, waarin gekeken is naar een aantal mogelijkheden (andere spoorproducten). De regio wil echter vooral vasthouden aan wat ze nu hebben, namelijk een IC, en van daaruit verder (een verdubbeling, die zo'n 400 mln. euro kost). In Q2 van 2021 zullen PS worden geïnformeerd over de resultaten van onze inzet rond de opgave. Op initiatief van de NS is de provincie samen met de gemeenten gestart met het opstellen van een ontwikkelagenda voor de corridors in Noord—Holland waaronder de Zaancorridor. Stand van zaken van deze regionale ontwikkelagenda (C-agenda cie. M&B 22-03-2021)
Oplossen knelpunten Den Helder													Olthof / Pels	Eind 2020 worden maatregelen uitgevoerd aan de N250. Hierbij worden intelligente verkeersregelinstallaties geplaatst en een kruising aangepast. De fysieke werkzaamheden zijn uitgevoerd. Verder is binnen het samenwerkingsverband De Kop Werkt! onderzoek gedaan naar verkeers-/mobiliteitsmanagement maatregelen om de verkeersstromen te spreiden/reguleren. Ook is nader onderzoek gedaan naar meer grootschalige

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														infrastructurele oplossingen. Zoals een nieuwe brug ter hoogte van de Ravelijnweg en het verplaatsen van de Moormanbrug. Deze maatregelen zullen in samenhang met de ontwikkeling van het maritiem cluster verder worden uitgewerkt en beoordeeld. In Q2 2022 zullen PS over de voortgang van het maritiem cluster geïnformeerd worden.
Herallocatie Investerings-pakket Bereikbaarheid Regio Alkmaar													Olthof	06-09-2021 Voordracht Herallocatie van de middelen in het Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar (13-09-2021 in PS)
Duurzame oeververvangingen													Olthof	22-03-2021 technische briefing
Infrastructuur														
PMI/PMO: Doorontwikkeling Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur& Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud iMPI (incl. doorfietsroute N232 bij Badhoevedorp)													Olthof	In april 2020 ontvangt de cie. een enquête over de doorontwikkeling PMI/PMO, waarvan de uitkomsten worden besproken in een BOT-overleg op 15-06. N.a.v. de uitkomsten van de enquête is dit BOT-overleg vervallen (zie nieuwsmail 27 mei 2020): *BOT-overleg PMI/PMO commissie M&B 15 juni vervalt vanwege aangeleverde informatie in de enquête* De enquête over de doorontwikkeling van het PMI/PMO is met veel aandacht ingevuld door PS. De duidelijke onderbouwde antwoorden geven een goed beeld van de wensen en verbetervoorstellen van PS. Daarbij valt op dat uw ideeën over het PMI/PMO verder reiken dan enkel het visueel samenvoegen van beide meerjarenprogramma's. Bijvoorbeeld de wijze van de politieke agendering van de geprogrammeerde projecten komt als thema naar voren. PS bevragen met een digitale enquête is een nieuwe methode en past goed in deze 'corona-tijd'. De uitgebreide antwoorden en de reikwijdte van de verbetervoorstellen vragen een bredere analyse dan voorzien. Voor de aankomende commissie M&B zal daarom het BOT-overleg komen te vervallen. Uw input gaan wij meenemen en wij zullen u voor het zomerreces informeren over de resultaten en de vervolgstappen. De eerste laagdrempelige aanpassingen die uit de enquête komen kunnen we wel al meenemen in de behandeling van het nieuwe meerjarenprogramma 2021-2028, hierover zullen wij u ook informeren. Uiteindelijk zal de eerste 'concept'versie van het samengevoegde PMI/PMO onder de nieuwe naam 'integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur' (iMPI) komend najaar, tegelijk met de nieuwe begroting, geagendeerd worden in de vergadering van PS. 31-08-2020 Uitkomsten enquête en bespreken stand van zaken doorontwikkeling PMI/PMO (B-agenda) 26-10-2020 Voordracht iMPI (v/h PMI/PMO) in cie. M&B 09-11-2020 Voordracht in PS Actualisatie iMPI zit bij de Eerste begrotingswijziging 2021: M&B 15-02-2021, PS 08-03-2021 (zie schema bovenaan) 22-04 BOT-overleg Financiële opgave bouwen en onderhouden infrastructuur (komt aan de orde bij behandeling in de kaderbrief in juni) 06-09-2021 Actualisatie werkafspraken met PS over het iMPI (C-agenda)

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														06-09-2021 Technische briefing Pitch promoties infraprojecten 27-09-2021 2e Technische briefing over projecten iMPI 28-10-2021 Voordracht iMPI 2022-2029 en voordracht bij Begroting 2022, 08-11 in PS 27-01-2022 Halfjaarlijkse technische briefing “Projecten iMPI” 14-02-2022 Actualisatie iMPI 29-09-2022 Halfjaarlijkse technische briefing “Projecten iMPI” 31-10-2021 Actualisatie iMPI 2023 e.v.: 1 cie.verg. eerder dan behandeling EBW: technische briefing “Projecten iMPI” 2023 e.v.: 1 cie.verg. eerder dan behandeling begroting; technische briefing “Projecten iMPI”
investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi)														De investeringsstategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi) heeft raakvlakken met de commissies NLG (biodiversiteit) en RWK (wonen/bereikbaarheid/ruimte). 22-04-2021Technische briefing Algemene beeldvorming iNHi, met uitnodiging van NLG en RWK In plaats van het BOT-overleg op 17-01-2022 een ambtelijke toelichting middels een technische briefing in Q2-2022 en daarna voor bespreking agenderen op de B-agenda. Het ‘instrument’ iNHi wordt voor het eerst toegepast als uitwerking van het nieuwe coalitieakkoord (2023). Daarna zal de toegepaste iNHi (de ‘iNHi 2023-2027’) het formele traject doorlopen van met uiteindelijke vaststelling in PS rond Q4-2023 / Q1-2024. Na vaststelling kunnen de resultaten geborgd worden in het iMPI en vergelijkbare programma’s. Concreet (onder voorbehoud) 9 mei 2022: TB - 20 juni 2022: B-agenda - Q4-2023: start formeel traject tot vaststelling ‘iNHi 2023-2027’ - Q2-2024: borging resultaten uit de ‘iNHi 2023-2027’ in het iMPI-proces - Q3/4-2024: vaststelling iMPI met resultaten uit de ‘iNHi 2023-2027’
Verandering Onteigeningsprocedure													Rommel (Grond)	Omdat de Omgevingswet opnieuw is uitgesteld wordt de op 31-08-2020 geplande technische briefing ‘verandering Onteigeningsprocedure’ voor de commissies NLG (trekkende commissie) en M&B (Infrastructuur) verplaatst naar Q1 2022.
Luchtvaart (incl. Schiphol)														
Luchtvaart													Olthof	Zoals in het coalitieakkoord al is aangegeven, is het Rijk bevoegd gezag ten aanzien van Schiphol. Daarmee is het overleg op nationaal niveau richtinggevend. Dit voorjaar wordt vanuit het kabinet de concept-luchtvaartnota 2020-2050 verwacht. Deze nota dient antwoord te geven op de vraag hoe de luchtvaart zich kan ontwikkelen in balans met andere maatschappelijke belangen zoals veiligheid, duurzaamheid en leefbaarheid. Inzet vanuit het kabinet is dat de luchtvaart stiller en duurzamer wordt, waarbij veiligheid steeds voorop staat. De Bestuurlijke Regie Schiphol – het samenwerkingsverband van

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														provincies en gemeenten die binnen het werkingsgebied van Schiphol (48 Lden) – zal een zienswijze voorbereiden op de concept-luchtvaartnota. De Staten zullen daarover worden geïnformeerd. 15-06-2020 Masterclass Luchtvaart 22-06-2020 Bespreken Zienswijze BRS op Luchtvaartnota (B-agenda) 15-02-2021 Zienswijze BRS op ontwerp-Voorkeursbesluit luchtruimherziening (B-agenda) 15-02-2021 Position paper BRS governance omgeving Schiphol (C-agenda) 22-03-2021 Technische briefing planning en proces komende 2 jaar April 2021: - Schiphol (LVB1) initiatiefwet nachtsluiting. PS informeren over de ter visielegging van twee ontwerpbesluiten over luchtvaart en insteek BRS bij de inhoudelijke beoordeling daarvan. 14-06-2021 Zienswijze van de Bestuurlijke Regie Schiphol op de “ontwerpwijziging Luchthavenindelingbesluit Schiphol vanwege technische wijzigingen” van het kabinet (C-agenda). 20-05-2021 voorbereiden BOT overleg proces luchtvaart 27-09-2021 technische briefing proces luchtvaart / samenhang met RO, met uitnodiging van cie. RWK 28-10-2021 o.v.b. BOT overleg proces luchtvaart, met uitnodiging van cie. RWK 29-11-2021 Informeren PS over aanpassing luchthavenbesluiten in de omgevingsverordening
Luchthavenbesluit (LHB) Amsterdam Heliport (Westpoort)													Olthof	De provincie is ten aanzien van de regionale luchtvaart wél bevoegd gezag. De agendering van het Ontwerp-Luchthavenbesluit (LHB) Westpoort in de cie. volgt naar verwachting in oktober of november (C-stuk). 18-01-2021 Voordracht Luchthavenbesluit Westpoort in cie. M&B 01-02-2021 Voordracht Luchthavenbesluit Westpoort in PS
NZKG en (Zee)havens														
Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren													Pels	Via het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied zijn wij met onze partners de ruimtebehoefte voor de toekomst aan het uitwerken. Welke ruimte is er op korte en lange termijn nodig voor de verplaatsing van bedrijven uit de transformatiegebieden. Tevens wordt de benodigde ruimte voor energietransitie verder uitgewerkt en gekwantificeerd. Ook de benodigde ruimte voor circulaire economie en groei van de haven wordt in beeld gebracht. Q4 2020 worden deze feiten m.b.t. de benodigde ruimte aan de Staten aangeboden. Op basis van deze feiten zal een gezamenlijk proces met de partners in het Noordzeekanaalgebied starten om integrale keuzes te maken. Hoe dit proces er precies uit gaat zien is nog niet te voorspellen omdat het Noordzeekanaalgebied wellicht door het Rijk aangewezen wordt als NOVI gebied. In NOVI-gebieden kunnen ook pilots gestart worden met wet- en regelgeving die van invloed kunnen zijn op de integrale afweging. De Staten en de gemeenteraden zullen hier nauw bij betrokken worden. Ook de uitkomsten van de verstedelijkingsopgave Q4 2020 zullen hierbij ook een bouwsteen zijn. *Den Helder* De Rijksbouwmeester zal samen met de regio, het Rijk en de provincie een strategisch ruimtelijke verkenning laten verrichten voor het maritiem cluster Den Helder en de Kop van Noord-Holland. Speerpunten hierbij zijn

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor PS 31 januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021		2022									2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**28-10**	**29-11**	**17-01**	**14-02**	**21-03**	**09-05**	**20-06**	**12-09**	**29-09**	**31-10**	**5-12**	**Q1**		
														havenontwikkeling, maritieme stadsontwikkeling, energietransitie en bereikbaarheid. De verkenning levert een aantal scenario's op, als input voor de gemeentelijke omgevingsvisie. In Q4 worden de resultaten van de verkenning ter informatie aan PS verstrekt. 01-10-2020 informatiebijeenkomst Energiehaven, met gem. Velsen en cie. EFB (geannuleerd wegens onvoldoende aanmeldingen) Datum volgt voor BOT/TB havens

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
Januari 2022~~december 2021 – versie 30-11-2021~~

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				2022					2022		2023	GS	Behandeling
	~~30-08~~	~~20-09~~	~~25-10~~	~~22-11~~	~~10-01~~	~~07-02~~	~~14-03~~	~~11-04~~	~~13-06~~	Q3	Q4	Q1		
Algemeen														
1e Begrotingswijziging													allen	2022: 07-02 NLG (A-agenda), 07-03 PS
2e Begrotingswijziging													allen	2021: 20-09 NLG, 11-10 PS 2022: 05-09 NLG, 19-09 PS
Laatste begrotingswijziging													allen	2021: 22-11 NLG, 13-12 PS 2022: 28-11 NLG, 09-12 PS
Jaarstukken en Kaderbrief													allen	2022: 13-06 NLG (A-agenda), 04-07 PS
Begroting													allen	2021: 25-10 NLG (A-agenda), 08-11 PS 2022: 24-10 NLG (A-agenda), 14-11 PS
Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu														
Interbestuurlijk toezicht (VTH-taken) en omgevingsdiensten algemeen													Olthof	Voor elke commissie NLG wordt er door het college een voortgangsbrief gestuurd aan Provinciale Staten over de uitvoering van de vergunningsverlenings-, toezichts- en handhavingstaken door de omgevingsdiensten bij majeure risicobedrijven en in het bijzonder Tata Steel en Harsco 8 Onderwerp Portefeuillehouder Planning Metals. (B-agenda maandelijks) 15-03-2021 VTH taken/Ruimte: C- naar B-verzoek (SP) inz. datacenters Hollands Kroon (zie ag.pnt. 17d), met uitnodiging van cie. RWK) 04-10-2021 werkbezoek omgevingsdienst NZKG - Tata Steel Verwachting 10-01-2022 Brief aan PS voor de B-agenda betreffende het informatieprotocol uitvoering VTH. Deze brief is naast de maandelijkse VTH-taken brief met bijlage. Verwachting 10-01-2022 Beleidsnota uitvoering en handhaving VTH 2022 c-brief Verwachting 10-01-2022 Goedkeuring Overeenkomsten en uitvoeringsprogramma's 2022 Omgevingsdiensten c-brief
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG)													Olthof	13-06-2022 Jaarstukken en resultaatbestemming 2021, Begrotingswijziging 2022, Kadernota en begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 PS Verwachting 7-02-2022 Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG A-stuk Voordracht
Omgevingsdienst IJmond (ODIJ)													Olthof	22-11-2021 Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 13-06-2022 Jaarstukken en resultaatbestemming 2021, Begrotingswijziging 2022, Kadernota en begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 PS
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN)													Stigter	22-11-2021 Zienswijze PS op de 1ste begrotingswijziging 2022 07-02-2022 Zienswijze Kadernota 2023 OD NHN (A-agenda), 07-03-2022 in PS 13-06-2022 Jaarstukken en resultaatbestemming 2021, begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 PS
Omgevingsdienst Flevoland en Gooi & Vechtstreek (OFGV)													Stigter	20-09-2021 Resultaatbestemming 2020 (A-agenda), 11-10 in PS 13-06-2022 Jaarstukken 2021, Begrotingswijziging 2022, Kadernota en begroting 2023 in cie. NLG (A-agenda), 04-07-2022 in PS 05-09-2022 Resultaatbestemming 2021 (A-agenda), 19-09-2022 in PS
Programma gezonde leefomgeving -Geur -Geluid -Stiltegebieden -Luchtmeetnet IJmond - varend ontgassen													Olthof	Met dit programma wordt invulling gegeven uit de ambities uit het coalitieakkoord om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren door middel van een programmatische aanpak. Het Programma Gezonde Leefomgeving geldt als een vrijwillig programma onder de Omgevingswet. Het Programma Gezonde Leefomgeving is behandeld tijdens de commissie NLG van 22 juni 2020. Daarbij heeft de commissie aangegeven de bij het programma behorende uitvoeringsregeling apart te willen bespreken. De concept-uitvoeringsregeling van het Programma Gezonde Leefomgeving komt op de B-agenda van de commissie NLG van 21 september 2020.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
Januari 2022~~december 2021 – versie 30-11-2021~~

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~30-08~~	~~20-09~~	~~25-10~~	~~22-11~~	~~10-01~~	~~07-02~~	~~14-03~~	~~11-04~~	~~13-06~~	~~Q3~~	~~Q4~~	~~Q1~~		
														~~22-06-2020 Programma Gezonde Leefomgeving (van C- naar B-agenda)~~ 21-09-2020 Uitvoeringsregeling Gezonde Leefomgeving (B-agenda) 30-08-2021 Technische briefing gezonde leefomgeving **Verwachting Q1: Beleidsregel stilliggend ontgassen c-brief** **Verwachting Q1: convenant e-noses c-brief**
Programma Tata Steel 2020-2050													Olthof	25-06-2020 Commissiebijeenkomst over concept-programma Tata Steel 2020-2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond 24-08-2020 Onderzoek ultrafijn stof IJmond (B-agenda) 11-01-2021 Technische briefing Programma Tata Steel 2020-2050 en Uitvoeringsprogramma VTH Tata Steel 2020 – 2022 14-01-2021 Programma Tata Steel 2020 - 2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond (B-agenda) 27-01-2021 Presentatie Randstedelijke Rekenkamer Eindrapport “stof tot nadenken” 11-02-2021 Randstedelijke Rekenkamer Eindrapport "stof tot nadenken" (A-agenda), 08-03-2021 in PS *Voortgangsrapportage*: In het Programma Tata Steel 2020-2050 is opgenomen dat Provinciale Staten jaarlijks worden geïnformeerd over de voortgang van het programma. Q3 2021 volgt de eerste rapportage. De motie M25/PS08-03-2021 “Motie Duurzaam doorpakken Tata” gevraagde informatie wordt daar ook in opgenomen. 30-08-2021 Jaarlijkse Voortgangsrapportage incl. afdoeningsvoorstel motie M25-2021 (B-agenda) Gezondheidsonderzoek RIVM: Naar aanleiding van de grafietregens zijn door het RIVM verschillende vragen en zorgen van bewoners verzameld. Een deel is beantwoord met het onderzoek “grafietregen en gezondheid” van 2019. Een ander deel is beantwoord op basis van bestaande rapporten en onderzoeken. Daarna bleven nog een aantal vragen over. Deze vragen zijn ingedeeld in drie clusters met in totaal acht onderwerpen die in een vervolg (verder) onderzocht kunnen worden. Het RIVM heeft mede op basis van afstemming met een klankbordgroep (met bewoners en experts) in maart 2020 een onderzoeksvoorstel (advies) gegeven over de vraag welke onderwerpen verder te onderzoeken en met welke prioritering. In 2021 worden verschillende onderdelen van het onderzoeksvoorstel uitgevoerd en opgeleverd. Het betreft: Q2: Voorstellen om inzicht te geven in “pieken” van bijvoorbeeld fijnstof, in aanvulling op jaargemiddelden, inzicht in acute klachten (op basis van huisartsenregistratie) en een advies over het uitvoeren van dagboekonderzoek door bewoners (zelfmelding van klachten) (B-agenda) 14-04-2021: Toelichting RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond (webinar) 19-04-2021 RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond (B-agenda) 07-06-2021 Voordracht Provinciale coördinatieregeling (PCR) afvang Co2- Everest 02-09 19.30 uur webinar RIVM onderzoek 20-09 Rapportage RIVM stofdepositie (B-agenda) 22-11 Geur - Ontwerpbesluiten I en II Tata Steel (B-agenda)

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
Januari 2022~~december 2021 – versie 30-11-2021~~

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~30-08~~	~~20-09~~	~~25-10~~	~~22-11~~	~~10-01~~	~~07-02~~	~~14-03~~	~~11-04~~	~~13-06~~	~~Q3~~	~~Q4~~	~~Q1~~		
														verwachting vanuit het RIVM: 7-02 of 14-03-2022 het volgende onderdeel van het RIVM gezondheidsonderzoek waarin door bron- en patroonherkenning wordt getracht verder inzicht te krijgen in de bijdragen van verschillende emissiebronnen aan de concentraties van stoffen in de lucht die mensen kunnen inademen. (B-agenda) Het Roland Berger onderzoek naar de “waterstofroute” van Tata Steel is afgerond. Dit onderzoek isuitgevoerd in opdracht van Tata Steel en FNV. 10-01-2022 Kamerbrief Tata Steel en Plan van Aanpak I&W "Op naar een gezondere leefomgeving in de IJmond" c-brief
Schone luchtakkoord													Olthof	Jaarlijkse voortgangsrapportage via uitvoeringsplan 30-08-2021 Uitvoeringsplan Schone luchtakkoord 2021 (C- naar B-verzoek PvdD 19-04-2021)
ZZS-inventarisatie													Olthof	07-06-2021 Eerste rapportage uitkomsten inventarisatie ZZS (B-agenda) Inventarisatie en rapportage Tata Steel: Oplevering Q3 september 2021 25-10-2021 cie. NLG B-agenda
PFAS													Olthof	Landelijk Definitief handelingkader en consequenties EFSA opinie voor grondwater. Q2 publicatie door IenW/RIVM. Hierdoor mogelijke aanpassing beleidsregel PFAS Noord-Holland **Q1- cie febr. C-brief PFAS: informeren over de resultaten van de onderzoeken naar PFAS in grondwater in de kuststrook.**
Bodem en bodemsanering													Olthof	25-10-2021 Bodem: voortgang warme overdracht bodemtaken inzake Omgevingswet (C-stuk) Verwachting 7-02-2022 Voortgang Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2021 en wijziging Uitvoeringsregeling subsidie bodemsanering 2022 c-brief Eind Q1, verwachting 14-03-2022 Technische briefing bodemonderwerpen (incl PFAS) Verwachting 10-01-2022 Overdracht bodemtaken en bodemdata Weesp c-brief
Natuur														
Uitvoeringsplan NNN – *Voorheen Programma Natuurontwikkeling (PNO)*													Rommel	*Jaarlijks vast te stellen/ BOB* Onderwerp komt jaarlijks terug (september/oktober 2021) Bespreking in cie NLG op 19 oktober 2020 en vaststelling in PS op 9 november 2020. Op 29 september jl. heeft het college de Realisatiestrategie NNN vastgesteld, waardoor de sturing op de afronding van het NNN wordt aangescherpt. Dit betekent dat 2020 het laatste jaar was waarin het PNO in deze vorm is verschenen. Vanaf 2021 zal gewerkt worden met een ‘uitvoeringsplan NNN’. Dit plan bevat uitgangspunten en ambities, zicht op planning, realisatie en kosten en prognoses op de voltooiing van het NNN. Met het uitvoeringsplan vindt jaarlijkse verantwoording over de voortgang plaats. De beschrijving van de overige beleidsinstrumenten ter bevordering van de biodiversiteit zal al vanaf dit jaar onderdeel uitmaken van het Masterplan biodiversiteit.
Programma Groen Kapitaal en Biodiversiteit													Rommel	*Geen Bob model, GS besluiten* 11-1-16 BOT-overleg op locatie. In februari 2016 zal een eerste discussiestuk ter bespreking worden voorgelegd aan de Statencommissie NLM. Met medeneming van de uitkomsten daarvan zal het e.e.a. verder worden vormgegeven. 15-05-2017: Bespreking Rapport biodiversiteit in Noord-Holland Biodiversiteit is onderdeel van de expertmeeting over NNN op 12 oktober November 2017: Doorlopend programma met regelmatig bijeenkomst en informatie voor commissie via C-agenda Comm NLG 16 april 2020: Verzoek vanuit commissie dat NLG een presentatie krijgt over het programma Groen Kapitaal en dat het programma wordt geëvalueerd Juni 2021 TB Groen Kapitaal

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Januari 2022~~december 2021 – versie 30-11-2021~~

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~**30-08**~~	~~**20-09**~~	~~**25-10**~~	~~**22-11**~~	~~**10-01**~~	~~**07-02**~~	~~**14-03**~~	~~**11-04**~~	~~**13-06**~~	~~**Q3**~~	~~**Q4**~~	~~**Q1**~~		
~~Groene Hart Visie~~													Rommel	~~*Gedeeltelijk Bob, 3 provincies*~~ Medio 2019 na de Statenverkiezingen komt mogelijk een vervolg. Het gebied is als NOVI-gebied aangewezen door het Rijk. GS is nog in overleg wat de provinciale rol zal zijn.
Masterplan biodiversiteit													Rommel	Het Masterplan biodiversiteit zal in 2020 worden ontwikkeld. Het is in januari 2021 vastgesteld. Er wordt tweemaal per jaar over gerapporteerd.
Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof													Rommel	De planning van dit onderwerp is sterk afhankelijk van de politieke ontwikkelingen. In 2020 start de gebiedsgerichte aanpak. Via het Programma Natuurontwikkeling, dat in november 2020 aan de Staten zal worden voorgelegd, wordt over de voortgang gerapporteerd. Sept 2020: komt er een brief met update voor de cie NLG op 21 september. Feb 2021 Technische briefing & in commissie brief stikstof strategie besproken. Ook in de regietafel besproken. De besprekingen verwerkt in de definitieve opmaak van de stukken. Bij de bespreking van de rol van PS en bij het vaststellen van de doelen is uitvoerig stilgestaan bij de ambitie die PS heeft op dat vlak. Dat is aanleiding geweest om te komen tot een concept-voordracht aan PS, waarmee de staten in positie komen om naast hun budgetrecht kaders te stellen voor de verdere aanpak. Het GS-voorstel is nu ook daarop ingericht en een concept-voordracht is voorbereid, waarbij de doelen en de bijdrage vanuit alle sectoren in evenredigheid is gekwantificeerd per kwetsbaar natura-2000- gebied. De uitvoeringsvragen, die hiermee gemoeid zijn, zijn vervolgens dan ook echt de verantwoordelijkheid van GS. De bespreking van een voordracht volgt in de commissie NLG van 19 april en vervolgens de PS-vergadering van 17 mei 2021. PS 17 mei 2021: Het onderdeel Verleasen komt nog terug in de commissie als A-stuk. Mei 2021: NA het zomerreces wordt er een collegetour georganiseerd voor de Staten om de GGA in de polder Westzaan in samenhang met OLAM te organiseren. (4 oktober 2021)
NNN-opgave													Rommel	Over de NNN-opgave ontvangen de Staten in april 2020 een stand-van-zaken-brief. Via het Programma Natuurontwikkeling, dat in november 2020 aan de Staten zal worden voorgelegd, wordt over de voortgang gerapporteerd. De realisatiestrategie NNN stond gepland als bespreekstuk voor de cie NLG van 24 augustus. Helaas is de strategie aangehouden in GS vanwege de behoefte van het college om gezien de coronacrisis het coalitieakkoord opnieuw tegen het licht te houden. de NNN strategie is vastgesteld 29 september jl. in het college en besproken in commissie NLG op 19 oktober 2020. Om de controlerende taak van de Staten ten aanzien van de NNN-voortgang te faciliteren, wordt jaarlijks een uitvoeringsplan opgesteld om de voortgang te kunnen volgen. De vorm die dit uitvoeringsplan krijgt, en de wijze waarop dit plan zal samenhangen met het PNO, zal in de komende maanden verder worden uitgedacht.
Collectief agrarisch natuurbeheer / NNN begrenzing													Rommel	November 2017: Motie aangenomen in PS 13-11 voor een verkenningsjaar (M126-2017). Er lopen 3 pilots. In maart 2021 op de B-agenda in de commissie.
Bossenstrategie													Rommel	Er is behoefte aan meer informative en inzicht aan wat er binnen de provincie gebeurd aan de bomenbalans bij projecten (comm NLG 16 april 2020) -op 11 juni 2020 is in de uitloopvergadering van de cie NLG de Bossenstrategie besproken. Toegezegd is de Staten bij nieuwe ontwikkelingen te informeren. - op 10 december 2020 zijn PS geïnformeerd over de Bossenstrategie van Rijk en provincies alsmede de begeleidende brief die de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hierover op 18 november 2020 aan de Tweede Kamer heeft gestuurd. De stukken staan op de agenda van de commissie NLG van 15 maart 2021. In maart 2022 komt het op de B-agenda van NLG na toezgging van gedeputeerde Rommel
Damhertenbeheer													Rommel	31 augustus 2020 werkbezoek damherten beheer in waterleidingduinen In Okt 2020 komt het damhertendossier in de commissie NLG . Eind 2020: Het dossier damherten beheer is vastgesteld. op 20 oktober 2020 heeft het college het faunabeheerplan Damhert 2020-2026

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
Januari 2022~~december 2021 – versie 30-11-2021~~

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~**30-08**~~	~~**20-09**~~	~~**25-10**~~	~~**22-11**~~	~~**10-01**~~	~~**07-02**~~	~~**14-03**~~	~~**11-04**~~	~~**13-06**~~	~~**Q3**~~	~~**Q4**~~	~~**Q1**~~		
														~~goedgekeurd, behoudens de gevraagde verruiming met drie maanden van de beheerperiode.~~ Voor Noord-Hollands grondgebied blijft 1 november tot en met 31 maart als beheerperiode gelden. Op 9 maart 2021 heeft het college het definitieve besluit tot goedkeuring van het Faunabeheerplan Damhert 2020-2026, na de verleende instemming met de goedkeuring door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland genomen. PS worden hierover bij brief geïnformeerd. Dit betreft een c stuk dat op de agenda van de commissie in april zal staan.
Weidevogels													Rommel	Motie weidevogels is in de com 14 augustus 2020 besproken en als afgedaan beschouwd. In najaar 2020 komt er een update. (November) Gedeputeerde heeft Aanbod gedaan om werkbezoek te organiseren. Dit werkbezoek komt in feb of maart 2022~~.~~
Ganzen & Faunabeheer													Rommel	Op 24 augustus 2020 besproken in de commissie. Het ganzenbeheerplan komt in het derde kwartaal 2021 aan de orde. (na de zomer 2021)
Landbouw / Fauna														
Pilot Natuurinclusieve landbouw													Zaal	N.a.v. in PS aangenomen motie. Er is een BOT-overleg op 16 november 2017. Op basis daarvan vervolg voor uitvoering motie. 25-06-2018: Bespreken op de B-agenda 'Programma Natuur-inclusieve landbouw' en voorstel afdoen motie 40-2017. Eind 2018 organiseert GS een conferentie over de stand van zaken geweest waar ook PS voor is uitgenodigd.
Voedselvisie													Zaal	De Voedselvisie, waarin het onderwerp kringlooplandbouw is vervat, zal in 2020 worden ontwikkeld. Het streven is om de Voedselvisie, in samenhang met o.a. de Visie recreatie en toerisme en het Masterplan biodiversiteit, in januari 2021 ter besluitvorming aan PS voor te leggen De uitvoeringsagenda 2021-2022 is op 30 augustus in de commissie besproken. Als B-stuk
Water														
Waddenfonds													Loggen	Tussentijdse evaluatie Waddenfonds komt als C-stuk op de agenda van NLG 7 juni 2021. Het Uitvoeringskader staat op de agenda van 30 augustus 2021 als A-stuk. De begroting 2023 van het Waddenfonds komt naar verwachting In juni 2022 aan de orde. Q4 2022: Komt er vanuit het Investeringskader Waddengebied een voorstel over de inzet van de algemene reserve van het Waddenfonds.
Ruimtelijk programma Markermeerdijken													Loggen	voorstel voor besteding van de meekoppelkansen naar PS. Ruimtelijk programma MMD (eigenlijk: AmbitieprogrammaRuimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam): In april jl. Hebben de RvS een definitief besluit genomen over de versterking van de Markermeerdijken. Daarbij zijn alle beroepen en bezwaren ongegrond verklaard. Dit betekent dat de versterking van de Markermeerdijken uitgevoerd gaat worden. En dit betekent tevens dat de bestuurlijke besluitvorming over het Ambitieprogramma kan gaan plaatsvinden. Doel is voor het einde van 2020 het Ambitieprogramma aan PS voor te kunnen leggen. Na het zomerreces 2020 volgt een Technische Briefing Markermeerdijken. In Nov 2020 komt het onderwerp aan de orde in de commissie 1 januari 2021 moet het ontwerp gereed zijn 2e kwartaal 2021 volgt brief mbt participatietraject.
Voortgangsrapportage Watervisie / stand van zaken Watervisie													Loggen	Voortgangsrapportage komt naar PS. Commissie NLG 16 april 2020. De watervisie loopt tot en met 2021. Er komt nog eén (afrondende) voortgangsrapportage. Deze zal ongeveer samenvallen met de vaststelling van de vier verplichte programma's voor de komende Jaren (het jaarlijks zwemwaterprogramma en zes (22-27) jarige ROR, KRW en grondprogramma). De planning daarvan volgt op een later moment.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
Januari 2022~~december 2021 – versie 30-11-2021~~

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	~~**30-08**~~	~~**20-09**~~	~~**25-10**~~	~~**22-11**~~	~~**10-01**~~	~~**07-02**~~	~~**14-03**~~	~~**11-04**~~	~~**13-06**~~	~~**Q3**~~	~~**Q4**~~	~~**Q1**~~		~~De voortgangsrapportage volgt 10 januari 2022 in de commissie en op 31 januari in PS.~~
Regionaal Waterprogramma NH 2022–2027													Loggen	PS worden in het tweede kwartaal van 2018 geïnformeerd over de voortgang. Technische Briefing is in februari 2019 voor de verkiezingen georganiseerd. In maart 2020 zou een tweede technische briefing hebben plaatsgevonden rond de voorbereiding van het regional KRW-programma 2022-2027. Vanwege de coronamaatregelen werd deze briefing uitgesteld tot oktober 2020, als ook het concept ontwerp regional KRW-programma in de commissie NLG wordt besproken. Het KRW programma is 1ste kwartaal 2021 (14 janauri 2021) behandeld. Komt terug Q1 2022 (besluitvorming)
Verdroging / bodemdaling													Rommel	Najaar 2018 is het vervolg over programma Bodemdaling besproken in NLWM. Vervolg na PS-verkiezingen. Het rapport-Veerman over de bodemdalingsproblematiek is in februari 2020 in de Statencommissie besproken. Het thema bodemdaling zal worden meegenomen in de verdere uitwerking van het gebiedsprogramma Laag Holland. Dit gebiedsprogramma wordt in 2020 verder uitgewerkt. De startnotitie van dit gebiedsprogramma wordt in het najaar 2020 geagendeerd. Voor de commissievergadering NLG 21 sept 2020 ligt er een brief van GS aan PS over de toekenning impulsgelden bodemdaling ter vaststelling voor. Verder wordt er gewerkt aan een integraal gebiedsprogramma voor het veenweidegebied van Laag Holland. De Staten worden hiervan op de hoogte gehouden. PS zijn in september 2020 geïnformeerd over de toekenning van de impulsgelden bodemdaling. Deze middelen van het Rijk (18 miljoen) worden voor het Noord-Hollandse deel in de lopende gebiedsprocessen in het veenweidengebied ingezet, om hierbij, samen met de partijen in het gebied, zoveel mogelijk synergie te verkrijgen met andere provinciale doelen, zoals de realisatie van het NNN, het verbeteren van de natuurkwaliteit in de Natura2000-gebieden en het terugdringen van de stikstofuitstoot
Recreatie														
Transitie Recreatieschappen													Zaal	De transitie recreatieschappen kent twee sporen: een nieuwe manier van samenwerking (governance) en de scheiding van beleid- en beheertaken bij Recreatie Noord-Holland N.V.. 6 Onderwerp Portefeuillehouder Planning Beide sporen komen in de tweede helft van 2020 bij elkaar en vormen de basis voor het nieuwe contract over de beheertaken en het onderbrengen van de beleidsvormingstaken. Provinciale Staten worden hier in de tweede helft van 2020 over geïnformeerd. Binnen het gehele NNN, waaronder de recreatieschappen, wordt sinds 2019 gewerkt met het systeem van door de provincie uitgewerkte wezenlijke kenmerken en waarden, die de balans tussen natuur en recreatie moet borgen. Dit is verankerd in de door PS vastgestelde Provinciale Ruimtelijke Verordening. Voor Plassenschap Loosdrecht geldt dat onder de noemer van ‘RMN in Transitie’ toekomstperspectieven worden geschetst, die rond de zomer 2020 worden verwacht. RMN wil de Staten hierover voor de zomer verder informeren. In het najaar wordt vervolgens een keuze gemaakt hoe de recreatieschappen de uitvoering willen gaan organiseren. Hierover worden in nauw overleg met PS of – afhankelijk van het gekozen perspectief – door PS verdere besluiten genomen.
Visie Recreatie & Toerisme													Zaal	De Visie Recreatie & Toerisme komt naar verwachting in juni of augustus 2021 in de commissie. Het Masterplan biodiversiteit en de Voedselvisie zijn in januari 2021 ter besluitvorming aan PS voor te leggen. Maart 2021: BOT-overleg 80% versie
Toekomst Recreatieschappen Wijziging PRV, WKW NNN-gebieden (EFB/NLG)													Zaal	*BOB* De discussie over de toekomst van de recreatieschappen en de natuurwaarden in deze recreatiegebieden wordt gezamenlijk opgepakt door de commissies EEB en NLWM. Wordt na PS verkiezingen vervolgd.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Januari 2022~~december 2021 – versie 30-11-2021~~

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. NLG of PS)

	2021				**2022**					**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	30-08	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**10-01**	**07-02**	**14-03**	**11-04**	**13-06**	**Q3**	**Q4**	**Q1**		

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

						2022	2023	GS	Werk vorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie EFB	**17-1**	**14-2**	**21-3**	**9-5**	**20-6**					**Roodgedrukte teksten** *zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie EFB*
Algemeen										
1e begrotingswijziging 2022								Allen		2022: Cie EFB: 14 februari 2022 PS: 7 maart 2022
Jaarstukken 2021								Allen		2022: Rekeningencommissie Maandag 30 mei 2022 en Mondelinge technische vragen sessie op 30 mei Reguliere commissies - maandag 13 juni 2022 (NLG en RWK - maandag 20 juni 2022 (EFB en M&B) PS 4 juli 2022
Evaluatie procedure indienen moties positief rekeningenresultaat 2020										1e kwartaal 2022?
Kaderbrief 2023								Allen		Reguliere commissies - maandag 13 juni 2022 (NLG en RWK - maandag 20 juni 2022 (EFB en M&B) PS 4 juli 2022
Perspectiefnota				Technische briefing over reserves						Komt in juni 2022 GS stellen voor in de brief bij de Kadernota risicomanagement en weerstandsvermogen om het gesprek over de algemene reserves (normen tav de gewenste omvang) te voeren bij de perspectiefnota (juni 2022). Ter voorbereiding hierop zal op 9 mei 2022 een technische briefing worden gehouden over dit onderwerp
2e begrotingswijziging 2022								Allen		maandag 5 september NLG en RWK Maandag 12 september EFB en M&B - PS
Begroting 2023								Allen		24 oktober in commissie NLG en RWK 31 oktober in commissie EFB en M&B 14 november in PS.
Laatste begrotingswijziging								Allen		cie EFB :5 december 2022

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

2022										PS :19 december 2022
Motie 41 (noodfonds)								Pels		Op 22 maart 2021 is voortgang besproken. Zie ook brief c-agenda EFB 27-9-2021
motie 42 (herstelfonds)								Div		Cie EFB 28 oktober 2021 bij begroting: De effecten van de afbouw van de landelijke maatregelen worden nu ook zichtbaar en die worden meegenomen in de evaluatie, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de economische kant maar ook naar de voortgang van duurzaamheid. Op een later moment gaat men hierover met PS in gesprek Op c-agenda EFB 17/1/2022 staat brief GS over proces. In april 2022 komt GS met brief over effecten huidige maatregelen en inzet 3e tranche . Blauwdruk is behandeld in EFB 26-10-2020 (en RWK 19-10-2020). 1e begrotingswijziging behandeld in EFB 15-2-2021 Stand van zaken eerste tranche en voorbereiding 2 tranche besproken in EFB 22-3-2021 2e tranche besproken in EFB 14 juni 2021 Zie ook brief over 3e tranche op c-agenda EFB 28-10-2021 Voor toezeggingen: zie toezeggingenlijst EFB
Financiën, Cultuur en Erfgoed (Pels)										
Voorstel om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken (indicatoren)								Pels		In de rekeningencommissie (valt onder commissie EFB) van 26 augustus 2019 is over dit onderwerp gesproken, GS zullen met een voorstel richting commissie/PS komen om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken. In rekeningencommissie 20-9-2021 is ook over dit onderwerp gesproken. Zie verslag c-agenda EFB 28-10-21; zie ook toelichting in brief GS bij begroting 2022.
Legesverordening								Pels		Legesverordening 2022 vastgesteld in PS van 13-12-2022 met Amendement 41-2022: stikstofvergunningen kostendekkend
Kostendekkendheid Milieuleges Omgevingswet								Pels		Wordt in IPO verband besproken: hoe richten we dit in. Moet voor 1/1/2023 op orde zijn. Met commissie bespreken in Q3
Nazorg stortplaatsen .				?				Pels		Cie EFB 17-1-2022: Gedeputeerde Pels gaat onderzoeken wat 'eeuwigdurende nazorg' betekent, hoe deze door de provincie kan worden afgehecht en op welke wijze hieraan kan worden voldaan.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										Rekenrentes: In februari a.s. worden de uitkomsten van het gezamenlijke onderzoek en het opstellen van scenario's verwacht en kan een besluit worden genomen. De resultaten van de scenario's kunnen verwerkt worden in de begroting 2023
Nota Verbonden Partijen								Pels		Evaluatie behandeld in EFB van 16 september 2019. De nieuwe nota verbonden partijen is in de commissie van 31 augustus 2020 behandeld en als hamerstuk in PS van 5 oktober 2020. In de jaarstukken zal hier aandacht aan worden besteed.
Actualisatie Cultuurnota								Pels		Op 13-12-2021 heeft PS de Beleidskader erfgoed en cultuur 2022 vastgesteld. Hierbij zijn 2 moties aangenomen: M237-2021: inspiratie her- en bijbestemmingen M239-2021: inbreng van de makers bij cultuurbeleid Bij behandeling cultuurnota in EFB van 29 november is aangegeven: Beperkte ambtelijke capaciteit gemeenten erfgoed: De risico's van de beperkte ambtelijke capaciteit bij gemeenten, zeker voor erfgoed, zijn bekend. Mw. Pels zegt toe dit mee te nemen naar de MRA en het cultuurprofiel NHN en de stand van zaken na een jaar te melden aan PS Cultuureducatie: Voorgesteld wordt om eerst af te wachten wat in het regeerakkoord beschikbaar komt voor cultuureducatie. Het is jammer dat elke coalitieperiode opnieuw moet worden beoordeeld of incidenteel geld beschikbaar moet worden gesteld voor cultuureducatie omdat telkens de inzet van het Rijk moet worden afgewacht. Dat doet geen recht aan het belang van cultuureducatie. Zodra bekend is wat het nieuwe kabinet gaat doen met cultuureducatie, dan komen GS terug bij PS. Vouchers voor onderwijs: Het gebruik van vouchers voor het onderwijs wordt meegenomen bij de uitwerking van de derde tranche van het herstelfonds Stolpen: Na een jaar zal mw. Pels een terugkoppeling geven over de voortgang van het beleid voor stolpen, dan zijn de gesprekken met gemeenten gevoerd en is de waarderingskaart onder de aandacht gebracht van eigenaren
Investeren in behoud van archeologisch erfgoed								Pels		Met de actualisatie van het cultuurbeleid (zie hierboven) komt de beleidsinzet op het gebied van onderwaterarcheologie aan de orde. Onderwerpen daarbij zijn beschermingsbeleid van wrakken

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										in de Waddenzee en extra onderzoek naar nieuw aangeleverde vondsten. In het tweede kwartaal 2020 worden PS geïnformeerd over de presentatie van de vondsten van het Palmhoutwrak. Financiële bijdrage Kaap Skil voor tentoonstellen Palmhoutwrak-collectie (28-9 c-agenda)
Stelling van Amsterdam								Pels		Technische briefing gehouden op 6/9/2021
Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (Pels)										
Sport								Pels		Op 8 november 2021 hebben PS de motie Toekomstperspectief Sport aangenomen. PS vragen GS: - Een toekomstperspectief of discussienota uit te werken over sport in Noord-Holland in de vorm van een update over de beleidsnotitie Sport (2020), bestaande uit: • de stand van zaken van de beleidsnotitie Sport; • een uiteenzetting van de taken van de Provincie Noord-Holland op dit gebied; • een vergelijk van het sportbeleid met andere provincies; • de (mogelijk structurele) rol die Sportservice Noord-Holland of anderen hierin kunnen spelen> GS hebben aangegeven met een dergelijke notitie te komen. Voortgang Beleidsnotitie Sport EFB besproken in EFB 18 januari 2021. Toegezegd is: Het aanbieden van plantaardige maaltijden en snacks in de kantine zal wederom bij de eerstvolgende kennissessie via Sportservice onder de aandacht gebracht worden. De focus op natuurinclusiviteit kan bij een volgende ronde aan de orde komen, aangezien het huidige budget daarvoor onvoldoende is.
Goed werkgever- en opdrachtgeverschap								Pels		Zie GS brief c-agenda EFB 26 oktober 2020 over duurzaam doorpakken en rol als werkgever - diversiteit op de werkvloer Binnen de ambtelijke organisatie is 'goed werkgeverschap en eigentijdse arbeidsverhoudingen' één van de pijlers van het strategisch HR beleid. Onder deze noemer wordt gewerkt aan diverse thema's, waaronder diversiteit en inclusiviteit en ontwikkel- en loopbaanmogelijkheden. Naar verwachting in het tweede kwartaal van dit jaar zullen GS de Staten nader informeren over de wijze waarop wij uitvoering geven aan dit onderdeel van het

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										Coalitieakkoord, en de komende tijd met onze verbonden partijen in gesprek gaan welke stappen ze hierin kunnen zetten.
Voortgang Social Return								Pels		Zie ook brief C-agenda EFB 29-11-2021 Social Return Statushouders. Voortgang: 1e kwartaal 2020 (zie c-agenda EFB 31-8-2020) Voortgang 2021: 'Social return in één oogopslag 2021 met daarin de voortgang vanaf januari 201 5 tot mei 2021 (C-agenda EFB 6-9-2021); Eerste kwartaal 2022: voortgang social return in 1 opslag Herijking social return 1e kwartaal 2023
Inkoopbeleid								Pels		**Besproken in commissie EFB 22 maart 2021**
Circulaire economie en PDNH Per 1-1-2021 van M&B naar EFB (Pels)										
Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025								Pels		18-1-2021 concept-Actieagenda in cie. EFB (besproken B-agenda)
PDENH (Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland)								Pels		Bij de behandeling van de Mid Term Review heeft Gedeputeerde Pels aangegeven: PDNH loopt af in 2024, daarom is het idee om na de zomer in 2022 het toekomstscenario PDNH te gaan bespreken zodat alle instrumenten op elkaar aansluiten en elkaar blijven versterken N.a.v. veel vragen over dit onderwerp is op verzoek van PS een technische briefing PDENH gehouden op 3 september 2020 in de commissie M&B. Op 7 december 2020 heeft er een expertmeeting plaats gevonden over revolverende fondsen. .
Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (Zaal)										
Voortgangsrapportage/actualisatie economisch uitvoeringsbeleid/ Dashboard								Zaal		Op 6 Sept 2021 is het nieuwe uitvoeringsprogramma in EFB besproken

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Voortgang Pallas project								Zaal		29-11-2021 is uitstel terugbetaling lening besproken. In Q4 2022 wordt de toekomst van Pallas besproken en kan een besluit worden genomen (na het besluit van het Rijk). De speciaal gezant zal voor de commissie uitgenodigd worden. Bespreking in EFB zal naar alle waarschijnlijkheid op 5/12/2022 plaatsvinden
HIRB/werklocaties								Zaal		Zie c-agenda EFB 17-1-2022: -wijziging uitvoeringsregeling HRB duurzaamheid; - vaststelling HIRB regelingen 2022 - Onder de noemer HIRB-plus zijn regelingen opgesteld voor het toekomstbestendig maken en houden van bedrijventerreinen en winkelgebieden. Ook zijn middelen vrijgemaakt ten behoeve van pilots op het gebied van verblijfsrecreatie. In totaal wordt voor HIRB-plus in de periode 2020-2023 een bedrag van € 2,5 mln. per jaar ingezet. In de subsidieregeling voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen krijgen de aspecten duurzaamheid (waaronder CO2-reductie), circulariteit en leefbaarheid grotere nadruk. Projecten die op deze gebieden veel maatregelen nemen hebben een grotere kans op subsidie in de jaarlijkse subsidietender. PS worden jaarlijks geïnformeerd over de gehonoreerde projecten. Regionale afspraken werklocaties: Hiervoor worden de afspraken gevolgd die gemaakt zijn inde PRV; ramingen worden minimaal eens in de 5 jaar voorzien. Voor NHN is net een herziening van de raming gestart (oplevering 2e helft 2020). Zie brief GS aan PS inz. Monitor Werklocaties 2020 c-agenda EFB 30 november 2020
Jaarprogramma van De Kop Werkt! (wensen en bedenkingen').								Zaal		De Halfjaarrapportage 2021 van het programma 'De Kop Werkt! staat op C-agenda EFB 17-1-2022 FB 20-1-2020: programma loopt af: hr. Van der Hoek zegt toe dat het onderwerp terugkomt op de agenda van de commissie na afronding van de effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance. 29/6: Zie ook brief C-agenda EFB 31/8 inz. jaarrapportage 2019 en verlengen programma. De effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance komen nog terug op de agenda. Aan de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance wordt nu gewerkt. De effectrapportage wordt circa 1 jaar uitgesteld. In 2021 worden dit allemaal te samen aan de Cie aangeboden 2e tranche jaarprogramma 2020 is op 18 januari in cie EFB behandeld. Jaarrapportage 2020 staat op c-agenda EFB 14-6-2021

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Herstructurering Winkelgebieden .								Zaal		EFB 20-1-2020 (rondvraag Van der Hoek): negatieve berichtgeving winkelleegstand. Primair gemeenten aan zet. Wordt wel in regionaal en in MRA verband over gesproken. Eventuele acties zullen in gezamenlijkheid plaatsvinden. In dat geval worden PS geïnformeerd
Continuering regionale economische samenwerking NHN								Zaal		.De provincie en 18 NHN gemeenten hebben op 17 december 2017 een aandeelhouders- en dienstverleningsovereenkomst ondertekend, waarin de strategische samenwerking van en onderlinge afstemming tussen ondernemers, onderwijsinstellingen, kennisinstellingen, lokale en provinciale overheden en regionale samenwerkingsverbanden in NHN is vastgelegd. In deze overeenkomsten is bepaald dat uiterlijk in oktober 2021 een tussenevaluatie is uitgevoerd en uiterlijk in mei 2023 een eindevaluatie is uitgevoerd. De tussenevaluatie wordt opgeleverd in oktober 2021 en in het Bestuurlijk Afstemming Overleg NHN (BAO) en de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 22 november 2021 vastgesteld, opdat de uitkomsten van de evaluatie kunnen worden vertaald in het Jaarplan ONHN van 2022. De resultaten van deze tussenevaluatie zullen na deze datum aan de Commissie worden voorgelegd.
Uitkomsten evaluatie detailhandelbeleid								Zaal		Zie ook brief GS inz. monitor detailhandel op c-agenda EFB 31-8-2020
Hoogwaardige en digitale verbindingen								Zaal		Bij de behandeling van de MId Term review in EFB van 29-11-2021 heeft de commissie aangeven dit onderwerp ter bespreking te willen agenderen.
Discussienotitie PvdD naar een nieuwe economie								Zaal/Pels		Nav behandeling in cie EFB 31-8-2020 zal Ines Kostic zal samen met andere partijen een aantal initiatiefvoorstellen uitwerken.
Een innovatief klimaat bevorderen Economie en inclusieve arbeidsmarkt								Zaal		GS streeft naar een optimaal vestigingsklimaat voor ondernemers in Noord-Holland. Een nationaal en Europees gelijk speelveld is hierbij van groot belang. We stellen geen strengere normen dan de wettelijke, maar stimuleren bedrijven om duurzame maatregelen te nemen. De provincie ondersteunt het vestigingsklimaat door in te zetten op goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving. Om de verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunen en stimuleren GS over de volle breedte duurzame innovatie. Hiervoor stelt GS middelen beschikbaar.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										GS stimuleert (duurzame) innovatie op verschillende manieren, met de MKB innovatie-instrumenten en -fondsen. Voor de financiële stimulering van innovaties is de MIT-subsidieregeling ingesteld (MKB innovatiestimulering regio en Topsectoren), het Participatiefonds Duurzame Economie NH en het Innovatiefonds NH. Met het investeringsgereedprogramma PIM worden (duurzame) ondernemers met het vinden van passende financiering geholpen, en met het versnellingsprogramma GO!-NH worden duurzame innovaties versneld. Al deze innovatie-instrumenten worden in de huidige coalitieperiode voortgezet en/of uitgebreid. Daarnaast start, in samenwerking met regionale partners, een pilot 'Globalisers' om Noord-Hollandse scale-ups te helpen groeien door ondersteuning te bieden bij het toetreden op de internationale markt. De uitvoering van deze instrumenten wordt door GS georganiseerd. PS worden jaarlijks per brief geïnformeerd.
Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen								Zaal		6 september is een technische briefing gehouden door de werkambassadeur en op 27 september is de uitvoeringsagenda besproken. De door GS vastgestelde definitieve uitvoeringsagenda staat op de c-agenda van EFB van 17-1-2022
Nieuwe Europastrategie								Zaal		De Europastrategie is op 13 december 2021 door PS vastgesteld met 2 amendementen: A 38-2021: In 2026 tussentijdse beschouwing Europastrategie A 40-2021: verdienmodel agrariers. Teven is motie 233-2021 aangenomen: Europa dichter bij PS.
Sponsoring								Zaal		In 2022 vindt een evaluatie van de doelstellingen en de resultaten plaats. Zie ook c-agenda EFB 22-4-2021: Brief GS aan PS inz. verruimde uitgangspunten evenementensponsoring 2021-2022 In oktober 2019 zijn de uitgangspunten in de commissie besproken en in november 2019 heeft GS het definitieve sponsorbeleid 2020-2023 vastgesteld. PS zullen jaarlijks een voortgangsrapportage ontvangen over de duurzaamheidsmaatregelen die de gesponsorde evenementen invoeren. 18 Januari 2021 is de Voortgangsbrief dierenwelzijn gesponsorde evenementen 2020 op B-agenda EFB.
Initiatiefvoorstel wijziging Referendumverordening van FvD								Zaal		Behandeld in cie EFB van28-9-2020:. Toegezegd is: GS zullen goed blijven volgen of sprake is van gestrande pogingen en in dat geval zullen PS worden geïnformeerd Mw. Zaal geeft aan dat op basis van de motie van FvD is al een communicatietraject gestart, voorgesteld wordt na te gaan wat dit heeft opgeleverd alvorens weer een nieuw traject te starten. Zodra de digitale mogelijkheid aanwezig is, zal hierover gecommuniceerd worden.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										De vraag van de PVV over de geschatte kosten van een referendum (bedrag concretiseren) is schriftelijk beantwoord. Zie ook Statenvragen FvD 115-2020 Bindend correctief referendum agenderen in commissie zodra de Grondwetswijziging dat mogelijk maakt
Beleidskader bestuurskracht								Zaal		Momenteel wordt bezien of het nodig is om deze aan te passen (itt tot hetgeen in de MTR staat, dat er begin 2022 een startnotitie voor een nieuw beleidskader komt)
Datacenterstrategie								Zaal		Definitieve versie in EFB van 17-1-2022 en PS van 31-1-2022 Na een jaar zal de strategie geëvalueerd worden (februari 2023) BOT overleg heeft plaatsgevonden op 10 mei 2021 Eerste contouren 6 september 2021 in cie EFB
Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (CdK)										
Bestuurscultuur								CdK		Concept Agenda bestuurlijke vernieuwing en participatie/notitie bevoegdheidsverdeling GS/PS is besproken in EFB 18 januari 2021 Werkgroep burgerparticipatie is nieuw leven ingeblazen (eerste vergadering heeft op 6/9 plaatsgevonden en vervolgvergadering op 27/9 en 29-11.
inspraak en participatieverordening.								CdK		Mededeling CDK EFB 6/9/2021: Het aangekondigde wetsvoorstel met als titel 'Versterking Participatie Decentrale overheden' is nog niet behandeld door de Tweede Kamer. Daarom kan de toezegging om de inspraak- en participatieverordening uit te breiden en voor de zomer van 2022 af te ronden, niet nagekomen worden. Er wordt gestart met een bijeenkomst over digitale participatie op 6 oktober a.s. met burgemeesters en wethouders. Het resultaat hiervan wordt verwerkt in het grotere geheel. De aangekondigde conferentie over participatie is voorlopig uitgesteld.
1e begrotingswijziging Randstedelijke Rekenkamer voor zienswijze 2022								CdK/PS		Februari 2022
Begroting Randstedelijke Rekenkamer 2022								CdK/PS		April 2022
Ondermijning, tegengaan, weerbaarheid stimuleren								CdK		De cdK zal over de voortgang van de agenda ten minste een keer per jaar aan de Staten rapporteren (los van de P&C-cyclus;(eerste voortgangsrapportage is 27 september 2021 in EFB behandeld).

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Januari 2022

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

										Ten aanzien van de interne weerbaarheid: zoals in de Agenda Weerbaar NH opgenomen zal een provinciaal weerbaarheidsbeeld wordt opgesteld. De oplevering wordt eind december verwacht en zal input vormen voor een actieplan interne weerbaarheid. Zie ook brief C-agenda EFB 18-1-2021 en 29-11-2021: Brief van GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie bestuurlijke weerbaarheidsscans
Statenvoordracht - Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021								CdK		EFB 17 januari 2021 en PS 31-1-2022
Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen,								CdK		GS stellen voor in de brief bij de Kadernota om het gesprek over de algemene reserves (normen tav de gewenste omvang) te voeren bij de perspectiefnota (juni 2022). Ter voorbereiding hierop zal op 9 mei 2022 een technische briefing worden gehouden over dit onderwerp
MRA versterkte samenwerking								CdK		Samenwerkingsvoorstellen staan op agenda EFB 14-2-2022 evenals afdoening motie 52-2021 (governance MRA) Samenwerkingsafspraken zijn op 15/11/2021 in PS vastgesteld.
Agenda's AV en Raadtafel MRA		**Raadtafel schriftelijk**								Data vergaderingen AV 18/2; 20/5; 16/9; 18/11 Data vergaderingen Raadtafel: 9/2 (schriftelijk); 10/5; 7/9 (schriftelijk); 8/11
Beleidskader verboden handelingen										C-agenda EFB 17-1-2022
Initiatiefvoorstel van Denk inz. uitgebreid onderzoek naar het slavernijverleden en de rol van de Provincie Noord-Holland								CdK		Op verzoek van Denk wordt het initiatiefvoorstel en advies GS op 17 januari behandeld.
IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (Stigter)										
Kaderbrief 2023/IPO begroting 2023								Stigter		Kaderbrief 2023 van het IPO mei 2022? Begroting IPO 2023: oktober 2022
Datastrategie								Stigter		In 2022 zal er een voortgangsrapportage komen en in 2023 een evaluatie en een geactualiseerde datatstrategie. 31-8-2020: technische briefing datastrategie. Voortgangsrapportage heeft op de B-agenda van EFB 30 november gestaan. Geactualiseerde datastrategie 14 juni in cie behandeld en op 28/6 door PS vastgesteld.

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor RWK ~~7-22~~25-~~10~~-2022~~1~~

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

	2021				2022									2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**10-01**	**7-02**	**14-3**	**11-4**	**13-6**	**5-09**	**26-9**	**24-10**	**28-11**				*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
Algemeen																	
Begrotingswijziging															Allen		2021: 1e Begrotingswijziging 7 februari op agenda in commissie RWK en 8 maart in PS
Jaarstukken en Kaderbrief															Allen		2021: 7 juni in commissie RWK.
Begroting															allen		2021: 25 oktober in commissie RWK.
Ruimte & Wonen																	
Voortgang Woonopgave/ uitvoering Woonagenda 2020-2025															Loggen		N.a.v. toezegging in cie. RWK 10-02-2020: Mogelijk rondom P&C cyclus met de commissie de voortgang van de Noord-Hollandse woonopgave bespreken (2x per jaar op de B-agenda). Eerste verwacht in cie van april of juni. Toezegging: uitgebreide stand van zaken en tussentijdse rapportage in 4e kwartaal van 2022
Masterplan Wonen															Loggen		Masterplan Wonen 2.0 in 1e kwartaal 2022
Rapport "Locatieanalyse naar middelgrote locaties voor de huisvesting van buitenlandse werknemers, Provincie Noord Holland en gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen"															Loggen		Onderwerp komt tzt terug om voortgang te volgen
Voortgang fonds OV-knooppunten															Loggen / Olthof	Cie RWK en M&B gezamenlijk	Besproken op B-agenda in commissie van 08-06-2020 Voordracht over besloten agenda in PS 14-09-2020 Jaarlijkse voortgang staat op de C-agenda (25 oktober 2021)
Monitor OV-knooppunten															Loggen		Jaarlijks t.k.n. op c-agenda
Kustvisie															Loggen	BOB	Kustvisie wordt in maart 2022 als A-stuk verwacht

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor RWK ~~7-22~~25-~~10~~-202~~21~~

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

	2021				2022									2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**10-01**	**7-02**	**14-3**	**11-4**	**13-6**	**5-09**	**26-9**	**24-10**	**28-11**				*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
Voortgang bouwambassadeur																	28-11-2022: C-agenda – Vooraf Technische briefing Bouwambassadeur over werkzaamheden en resultaten
MRA verstedelijkingsstrategie																	TB 22-11-2021 Commissie 10-01 PS 31-01
Omgevingsverordening																	
Omgevingsverordening NH 2020																	Betreft een partiele herziening van de OV NH2020, alleen t.a.v. regels RES'en leidend voor wind op land identiek aan OV NH2022 commissie RWK van september 2021 en voor behandeling in de commissie RWK na de ter inzage legging en besluitvorming in PS (7 februari en 7 maart 2022)
Omgevingsverordening NH 2022															Loggen	BOB	Hieronder de voorgenomen gewijzigde planning op hoofdlijnen van de Omgevingsverordening NH2022: Besluitvorming: – September 2020: Eerste ronde externe ambtelijke inputsessies (voorleggen concept regels en kijken waar dit knelt) – 19 oktober 2020: Technische briefing over de Omgevingsverordening NH2022 – 19 November 2020: Externe bestuurlijke inputsessies (bestuurders van gemeenten, waterschappen etc. van de provincie N-H wordt om input gevraagd) – December 2020: Eventueel Tweede ronde ambtelijke input-sessies Besluitvorming: 13 april 2021 GS; vaststellen ontwerp- OV NH 2022 19 april 2021 Commissie RWK 26 april 2021 Extra cie. RWK Start ter inzage legging

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor RWK 7-225-10-20221

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

	2021				2022									2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**10-01**	**7-02**	**14-3**	**11-4**	**13-6**	**5-09**	**26-9**	**24-10**	**28-11**				*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
																	19 juni 2021 Einde ter inzage legging 7 september 2021 GS; OV NH2022 20 september 2021 Commissie RWK 4 oktober 2021* PS; vaststellen OV NH2022 1 januari 2022 Inwerkingtreding *Eventueel laatste uitwijkmogelijkheid; PS van november 2021. Later kan niet i.v.m. het omzetten van de Omgevingsverordening NH2022 naar het nieuwe DSO-LVBB voor publicatie. Uitgesteld, zie brief GS uit juli 2021: waarbij OV NH2022 tijdelijk wordt stilgelegd en dus niet voor behandeling in de commissie RWK van september en PS van oktober wordt aangeboden maar later, gelijk op met de partiele herziening van de OV NH2020
2022 1e ronde wijziging werkingsgebieden OV																	
2022 2e ronde wijziging werkingsgebieden OV																	
2022 wijzigingsronde OV																	De OV wordt jaarlijks herzien. Dit wordt een vast cyclisch proces. 2022 geldt als overgangsjaar en vanaf 2023 geldt een hier een vast terugkerend besluitvormingsproces voor. De herziene OV treedt 1 januari van het nieuwe jaar in werking.
Klimaat & Energie																	
RES 2.0															Stigter	n.n.b.	Startdocument RES 2.0 komt medio zomer 2022, na de gemeenteraadsverkiezingen 2022 Vaststelling RES 2.0 24 maanden na invoering RES 1.0
Uitvoeringsprogramma RES																	Commissie wordt meegenomen in hoe de RES 1.0 in uitvoering wordt gebracht.
Provinciaal inpassingsplan (Pip) 150 Kv															Stigter		Wordt verwacht 2e kwartaal 2021 - Voorbereidingsbesluit is reeds via voordracht

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor RWK ~~7-22~~25-~~10~~-202~~21~~

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

	2021				2022									2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**10-01**	**7-02**	**14-3**	**11-4**	**13-6**	**5-09**	**26-9**	**24-10**	**28-11**				*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
																	in PS geweest (RWK 08-06-2020)
Warmtestrategie															Stigter		Na gereed komen van het warmtebronnenregister medio 2020, zullen Statenleden hierover worden geïnformeerd. Naar verwachting komt voor de zomer van 2020 het Rijks duurzaamheidskader voor biomassa gereed. PS (commissies RWK en EFB) worden na het zomerreces van 2020 betrokken bij de ontwikkeling van het Noord-Hollandse duurzaamheidskader voor biomassa. De wijze waarop PS wordt betrokken stemmen GS af met PS nadat het duurzaamheidskader van het Rijk is verschenen. Verwachting: Warmtestrategie in januari 2022 op de B-agenda (onder voorbehoud)
CES= Cluster Energie Strategie NZKGebied																	TB is eind augustus Behandeling voorstel 20 september in RWK
TB geothermie																	Voorafgaand cie RWK van september, circa 1 uur
Discussienotitie JA21 Ontlasting overbelaste energienetwerken/congestieproblematiek																	Naar aanleiding van de discussie in de commissie zegt dhr. Daniël van de Berg met een initiatiefvoorstel te komen.

Provincie Noord-Holland

lijst Ingekomen stukken december 2021 voor PS 31 januari 2022

Nr.	Omschrijving
1	**Audit/Omgevingsdiensten: Brief GS aan PS inz. Auditjaarplan 2022 onderzoeken GS(C-agenda NLG 10-1-2022 en EFB 17-1-2022)** Gedeputeerde Staten (GS) voeren op grond van artikel 217a, eerste lid, van de Provinciewet periodiek onderzoek uit naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hen gevoerde bestuur (GS-onderzoeken). Het "Auditjaarplan 2022 onderzoeken GS" beschrijft de voorgenomen GS-onderzoeken voor dit jaar.
2	**Cultuur: Brief GS aan PS inz. Noord-Hollandse Cultuurlening (c-agenda EFB 17-1-2022)** De Noord-Hollandse Cultuurlening is een uitwerking van het Economisch herstel- en duurzaamheidsfonds ten behoeve van de versterking van de culturele sector.
3	**Dierenwelzijn: Nieuwsbrief 2 Raad voor Dierenaangelegenheden (C-agenda NLG 10-01-2022)**
4	**Koloniaal verleden: Brief GS aan PS inz .Voortgang verdere uitvoering motie 48-2020 Educatie koloniaal verleden (c-agenda EFB 17-1-2022)** Op 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen waarin zij Gedeputeerde Staten oproepen om stil te staan bij de jaarlijkse Keti Koti viering alsmede een expositie en activiteiten te organiseren gericht op educatie over het slavernijverleden. In een brief lichten Gedeputeerden Staten de voortgang van de verdere uitvoering van deze motie toe.
5	**ODIJ nieuwsbrief**
6	**Recreatie: Bestuursmededeling AB RAUM december 2021 (C-agenda NLG 10-01-2022)**
7	**Recreatie: bestuursmededeling Twiske-Waterland na AB 2 december 2021 (C-agenda NLG 10-01-2022)**
8	**Recreatie: Kadernota 2023 Groengebied Amstelland (C-agenda NLG 10-01-2022)**
9	**Recreatie: Kadernota 2023 Twiske Waterland (C-agenda NLG 10-01-2022)**
10	**Recreatie: Bestuursmededeling recreatieschap Spaarnwoude december 2021 (C-agenda NLG 10-01-2022)**
11	**Recreatie: Kadernota 2023 Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (C-agenda NLG 10-01-2022)**
12	**Recreatie: kadernota 2023 recreatieschap Spaarnwoude (C-agenda NLG 10-01-2022**

13	**Personeel: Brief GS aan PS inz. Gewijzigd beleggingsbeleid ABP (c-agenda EFB 17-1-2022)**
14	**Mobiliteit: Vaststelling gedragssubsidies verkeersveiligheid 2022 en SWOV-rapport N-wegen (C-agenda M&B 17-01-2022)** De provincie vindt het belangrijk om de verkeersveiligheid te verbeteren door weggebruikers te stimuleren om veiliger gedrag aan te leren. Uit onderzoek blijkt dat met name schoolgaande kinderen en senioren op de fiets een groter risico lopen in het verkeer. Daarom geeft de provincie subsidie aan projecten die specifiek voor deze doelgroepen educatie aanbieden. Subsidie voor verkeerseducatie kan worden aangevraagd door organisaties die verkeerseducatie op scholen aanbieden of gemeenten die het programma Doortrappen willen uitrollen.
15	**Economie: Commissie EFB 29 nov. 2021 schriftelijke beantwoording vraag hr. Mangal inz. banen Pallas (C-agenda EFB 17-1-2022)**
16	**Interbestuurlijk Toezicht: Brief GS aan PS inz. Beleid Interbestuurlijk Toezicht 2022-2025 (C-agenda EFB 17-1-2022 en C-agenda RWK en NLG 10-1-2022)** De provincie heeft het Beleid Interbestuurlijk Toezicht geactualiseerd. De provincie houdt toezicht op financiën, informatie- en archiefbeheer, omgevingsrecht en huisvesting statushouders.
17	**Recreatie: Toekomst samenwerking rond het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de opheffing van de beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland (A-agenda NLG 10-01-2022)** Begin 2021 hebben de deelnemers van het Plassenschap Loosdrecht e.o. ingestemd met de voorgenomen opheffing van Recreatie Midden-Nederland en besloten om de samenwerking in het Plassenschap opnieuw vorm te geven. Kockx-deVoogd heeft de opdracht gekregen om het proces rond de liquidatie van Recreatie Midden-Nederland en de vernieuwing van de samenwerking, vorm te geven. Voor de voortgang rond dit proces is het nu nodig dat de betrokken colleges, gemeenteraden en Provinciale Staten van de deelnemers een besluit nemen over de vernieuwde samenwerkingsvorm en het besluit voor de opheffing van Recreatie Midden-Nederland per 31 december 2022 van het schapsbestuur onderschrijven.
18	**Subsidies: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling subsidie eren en herdenken (c-agenda EFB 17-1-2022)** Gedeputeerde Staten stellen een subsidieregeling open voor aanvragen in het thema eren en herdenken. De uitvoeringsregeling subsidie eren en herdenken wordt voor 2022 opengesteld met een plafond van € 50.000.
19	**Water: Wijziging reglement van Rijnland i.v.m. geborgde zetels (C-agenda NLG 10-01-2022)** GS van Zuid-Holland hebben verzocht om het aantal geborgde zetels in het algemeen bestuur van het Hoogheemraadschap van Rijnland op het wettelijk minimum van 7 zetels vast te stellen. GS zijn van oordeel dat gronden aanwezig zijn om een wijziging van het reglement van het Hoogheemraadschap van Rijnland te overwegen, om het aantal geborgde zetels terug te

	brengen naar het wettelijk minimum van 7. Op dit moment zijn er 9 geborgde zetels. Dit is vastgelegd in het reglement van bestuur voor het Hoogheemraadschap van Rijnland. Het wijzigen van dit reglement is een gezamenlijke bevoegdheid van PS Noord-Holland en PS Zuid-Holland. Deze reglementswijziging zal in gang worden gezet. Hiertoe wordt een commissie ingesteld van de gedeputeerden met portefeuille water van beide provincies.
20	**Bereikbaarheid: HOV Beverwijk (C-agenda M&B 17-01-2022)** Provincie Noord-Holland, de gemeenten Velsen en Beverwijk, ProRail en NS werken aan twee nieuwe busbanen tussen Beverwijk en Velsen en aan een voet- en fietsonderdoorgang onder de Velsertraverse. In het viaduct van de Velsertraverse zijn scheuren ontdekt. In afwachting van nader onderzoek door Rijkswaterstaat vertraagt het project HOV Station Beverwijk.
21	**Datacenters: Statenvoordracht Datacenterstrategie Noord-Holland (A-agenda EFB 17-1-2022 met uitnodiging van de commissies RWK en NLG)** In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' geeft het college aan: "Noord-Holland is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor datacenters. We willen deze ontwikkeling verder faciliteren en daarmee de ICT-sector versterken. Daarbij hebben we oog voor het effect van datacenters op het landschap, het benutten van de restwarmte en de energievoorziening. We verankeren dit in ons beleid." In de Noord-Hollandse Datacenterstrategie wordt dit beleid uitgewerkt.
22	**Economie: Brief GS aan PS inz. Programma De Kop Werkt! (c-agenda EFB 17-1-2022)** De provincie Noord-Holland werkt met de vier gemeenten in de Kop van Noord-Holland (Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel) aan de uitvoering van het programma De Kop Werkt! Over de voortgang van het programma wordt gerapporteerd. De Stuurgroep De Kop Werkt! vergadert op 16 december.
23	**MRA: Agenda 1e Algemene Vergadering op 22 december 2021 (c-agenda EFB 17-1-2022; de agenda wordt u aangeboden door de leden van de AV (hr. Olthof en de CdK) conform de oproep in de motie (52-2021) over de samenwerking tussen GS en PS; de agenda en de stukken zijn ook te vinden op de site van de MRA https://www.metropoolregioamsterdam.nl/?s=algemene+vergadering**
24	**Economie/Pallas: Beantwoording technische vragen die tijdens de technische briefing Pallas op 29 november 2021 zijn gesteld (c-agenda EFB 17-1-2022)**
25	**Mobiliteit/Landschapsplan S.v.A.: Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief (A-agenda M&B 17-01-2022 en C-agenda EFB 17-01-2022)** Het landschapsplan voor de Stelling van Amsterdam en de Verbinding A8-A9 is afgerond. Door een samenhangend pakket van 40 maatregelen gaan herstel van het werelderfgoed én een goede inpassing van de weg hand in hand. De eindconclusie luidt dan ook dat de uitvoering van dit plan zal leiden tot een kwaliteitsimpuls aan het gebied. Door de aanleg van de Verbinding A8-A9 neemt de verkeersdrukte in Krommenie aanzienlijk af, waardoor de leefbaarheid verbetert. De verdiepte ligging zorgt voor minder geluidsbelasting in zowel de

	Broekpolder als in Assendelft. Meer informatie over het project staat op de website www.VerbindingA8-A9.nl van de provincie Noord-Holland.
26	**MRA: MRA Raads en Statenleden Bericht (c-agenda alle commissies januari 2022)**
27	**Natuur: Gemeente Velsen Motie 26 van 2021 Geen Onteigening NNN (C-agenda NLG 10-01-2021)**
28	**Economie/RO: Brief van Red de Wieringermeer inz. moratorium datacenters (brief kan betrokken worden bij de behandeling van de voordracht datacenterstrategie die naar alle waarschijnlijkheid in EFB van 17-1-2022 wordt behandeld)**
29	**Economie/Energie: Brief GS aan PS inz. Wijzigen Uitvoeringsregeling HIRB Duurzaamheid (C-agenda RWK 10-1-2022 en EFB 17-1-2022)** De subsidieregeling voor duurzame energieprojecten op bedrijventerreinen uit 2021 blijft ook in 2022 open voor aanvragen. Voor deze regeling die zich richt op energiebesparing en het opwekken van duurzame energie op bedrijventerreinen, is in 2021 en 2022 gezamenlijk € 2,5 miljoen beschikbaar.
30	**Economie: Brief GS aan PS inz. Vaststelling HIRB+ regelingen 2022 (C-agenda EFB 17-1-2022)** Met de vaststelling van het Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen programma (HIRB+ programma) is besloten om de subsidieregelingen voor ondersteuning voor bedrijventerreinen en winkelgebieden te continueren. Voor nu betreft dit de HIRB+ Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Werklocaties 2022 en de HIRB+ Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden 2022. Vanwege het succes van de subsidieregeling wordt het subsidieplafond van de Uitvoeringsregeling Ondersteuning Toekomstbestendige Werklocaties verhoogd tot €550.000.
31	**Financiën: Voordracht wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999; aanpassing Tarieventabel (A-agenda EFB 17-1-2022)Nazorgfonds stortplaatsenbegroting 2022** Ingevolge de nazorgregeling in de Wet milieubeheer is de provincie na sluiting van een stortplaats belast met de eeuwigdurende nazorgverplichting. Voor de uitvoering van de nazorgverplichtingen is het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland ingesteld. Het college van GS stelt jaarlijks de begroting en de tabel met doelvermogens vast.
32	**Interne Organisatie/verduurzaming: Brief GS aan PS inz. Verduurzaming Eigen Organisatie (C-agenda RWK 10-1-2022 en EFB 17-1-2022)** De provincie Noord-Holland zet sterk in op het verduurzamen van haar eigen bezit. Daar valt namelijk grote winst te halen. Met een kleine selectie uit de vele projecten gericht op CO2 reductie, samengebracht in een digitaal boekje, geeft de provincie een aantal voorbeelden ter inspiratie aan elkaar en onze partners om vooral door te gaan op deze goede weg.

33	**Monumenten: Brief GS aan PS inz. Wijziging Uitvoeringsregeling subsidie onderzoeken duurzaam benutten monumenten Noord-Holland 2021(C-agenda EFB 17-1-2022)** De Uitvoeringsregeling subsidie onderzoeken duurzaam benutten monumenten Noord-Holland 2021 stimuleert onderzoek naar mogelijkheden voor duurzaam hergebruik van monumenten die hun functie verloren hebben of dreigen te gaan verliezen. De regeling is op enkele technische punten aangepast. De regeling is een aanvulling op maatregelen die genomen worden binnen het Economisch herstel en duurzaamheidsfonds.
34	**Stikstof: Voorbereiding Bestuurlijk Overleg Stikstof (C-agenda NLG 10-01-2022)** GS informeren PS over een propositie stikstof en natuur waarmee GS richting de formatietafel voor een kabinet aangeeft welke rol zij wil spelen bij een integrale aanpak van stikstof en natuur en wat daarvoor de benodigde voorwaarden zijn.
35	**Water: Bestuursovereenkomst Waterverdeling regio IJsselmeergebied (C-agenda NLG 10-01-2022)** Voor de waterverdeling binnen de regio IJsselmeergebied is de Bestuursovereenkomst Waterverdeling regio IJsselmeergebied opgesteld. De belangrijkste ontwikkeling is de intentie die wordt uitgesproken in de bestuursovereenkomst over het opnemen van een uniforme verdringingsreeks in de provinciale omgevingsverordeningen binnen de regio IJsselmeergebied. Dit heeft invloed op de waterverdeling en vervolgens op afspraken tussen de partijen van de bestuursovereenkomst. Het voorstel voor de regionale verdringingsreeks is opgenomen in de bestuursovereenkomst, maar treedt pas in werking na vaststelling van een wijziging van de Omgevingsverordening door PS. De bestuursovereenkomst wordt in januari 2022 door de deelnemende partijen ondertekend.
36	**Mobiliteit/Ruimte: Reserveringsaanvraag en intentieovereenkomst OV-knooppunten Haarlem (c-agenda RWK 10-1-2022 en M&B 17-1-2022)** De provincie Noord-Holland werkt sinds 2017 samen met de gemeente Haarlem (en partners NS en ProRail) aan de integrale ontwikkeling van de OV-knooppunten in Haarlem. Vanuit deze samenwerking blijkt de komst van een nieuw OV-knooppunt buiten het centrum van Haarlem essentieel: Haarlem Nieuw-Zuid. De plannen voor dit knooppunt bevinden zich in een dusdanig vergevorderd stadium dat de gemeente een aanvraag heeft ingediend voor een reservering van een bijdrage uit het OV-fonds. Daarnaast gaan gemeente en provincie een intentieovereenkomst aan om de samenwerking op de overige knooppunten en voor de lange termijn te bestendigen.
37	**Referendum: Brandbrief van Noord-Holland referendum tbv bezwaar RES (Betrekken bij PS 13-12-2021, agendapunt 9)**
38	**Mobiliteit: Ingekomen mail over Radenbijeenkomst Zuid-Kennemerland en IJmond op 17 november 2021 (C-agenda M&B 17-01-2021)**
39	**Natuur: Uittreding uit Stichting Goois Natuurreservaat (C-agenda NLG 10-01-2022)** De provincie Noord-Holland en de gemeente Amsterdam willen uittreden uit de Stichting Goois Natuurreservaat. Voor zowel de provincie als de gemeente Amsterdam is een

	uittredingsovereenkomst opgesteld, waarin afspraken staan hoe deze uittreding wordt vormgegeven en hoe de provincie in de toekomst betrokken zal blijven bij de Gooise natuur. Om deze betrokkenheid vorm te geven is onder andere een Gooise Natuuragenda opgesteld en investeert de provincie de komende jaren in de Gooise natuur.
40	**Stand van zaken Tata Steel en Plan van Aanpak "Op naar een gezondere leefomgeving in de IJmond" (c-agenda NLG 10-1-2022)** Door de Tweede Kamer zijn in september 2021 verschillende moties aangenomen over Tata Steel. Ook heeft I&W een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld. Het PvA en de reactie op verschillende moties is in nauwe samenspraak met de provincie Noord-Holland tot stand gekomen. Provinciale Staten worden geïnformeerd over de stand van zaken en over het plan van aanpak.
41	**Water: Afdoening motie dierenwelzijn Waddenfonds (B-agenda NLG 10-01-2022)** Provinciale Staten hebben in hun vergadering van 13 september 2021 een motie aangenomen waarin het Waddenfonds opgeroepen wordt meer rekening te houden met dierenwelzijn.
42	**Recreatie: Agenda en stukken vergadering AB recreatieschap Spaarnwoude op 16-12-2021 (C-agenda NLG 10-01-2022)**
43	**Europastrategie 2022-2030 -herziene versie na cie EFB d.d. 29-11-2021 (te betrekken bij PS 13-12-2021)** In de Europastrategie beschrijven wij voor prioritaire onderwerpen welke Noord-Hollandse belangen er op Europees niveau spelen en welke Europese activiteiten en samenwerkingen bijdragen aan het realiseren van de provinciale opgaven.
44	**Grond: Kavelruil Keverdijk-Noordpolder (NLG 10-01-2022)** In de regio noordelijke Vechtstreek is de provincie Noord-Holland in 2016 gestart met een kavelruil- en verkoopproject ten behoeve van de agrarische structuurversterking en realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. De kavelruil Keverdijk-Noordpolder is de eerste fase van dit traject.
45	**Natuur: Convenant Westeinderscheg (C-agenda NLG 10-01-2022)** Door de ondertekening van het convenant Westeinderscheg op 17 december 2021 geven de partners te kennen samen aan de realisatie van de Westeinderscheg te willen werken. En geven opdracht voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma. De ondertekening van het convenant Westeinderscheg is tevens het eindresultaat van de verkenningsfase
46	**Arbeidsmarkt en Onderwijs: Brief GS aan PS inz. definitieve vaststelling Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2020-2023 (C-agenda EFB 17-1-2022).** Het beleid van de provincie is gericht op een duurzame en veerkrachtige Noord-Hollandse arbeidsmarkt. De ambitie is het realiseren van voldoende gekwalificeerde medewerkers in de techniek en technologie ten behoeve van de transitieopgaven, waarbij we streven naar

	inclusiviteit. Het manifest Werken & Ontwikkelen 2030 Noord-Holland is een belangrijk instrument als onderliggend visiedocument op de provinciale uitvoeringsagenda 2021-2023
47	**Bestuur: Brief van de CdK aan PS inz. spoedverzoek kabinet extra opvangplekken asielzoekers (C-agenda EFB 17-1-2022)** Op 19 november jl. is een kabinetsbrief verstuurd aan alle rijksheren, gedeputeerden, burgemeesters en wethouders. In de kabinetsbrief wordt onder meer verzocht om nog voor het einde van het jaar 1200 extra opvangplekken voor asielzoekers te realiseren. De rijksheer informeert Provinciale Staten over de kabinetsbrief en de wijze waarop dit verzoek wordt opgepakt.
48	**Bestuur: Brief CdK aan PS inz. Beleidskader verboden handelingen (C-agenda EFB 17-1-2022)** Op basis van artikel 15 van de Gemeentewet en de Provinciewet mogen politieke ambtsdragers een aantal handelingen niet verrichten omdat deze zouden kunnen leiden tot belangenverstrengeling. Voor enkele verboden handelingen kan ontheffing worden verleend. GS hebben hiervoor een beleidskader vastgesteld. Het beleidskader is te raadplegen via www.overheid.nl.
49	**Landbouw: Brief publicatie Boeren met Toekomst (C-agenda NLG 10-01-2022)**
50	**Recreatie: Bestuursmededeling Groengebied Amstelland (C-agenda NLG 10-01-2022)**
51	**EFB: Schriftelijke beantwoording vragen, die gesteld zijn bij de behandeling van de Mid term review commissie EFB van 29 november 2021, die tot de portefeuille van de hr. Loggen behoren (C-agenda EFB 17-1-2022)**

Provincie Noord-Holland

Lijst Ingekomen stukken t/m 19 januari PS 31 januari 2022

Nr.	Omschrijving
1	**Brief GS aan PS inz. Kennis- en innovatienetwerken: verlenging samenwerkingsovereenkomst Amsterdam Smart City (C-agenda EFB 14-2-2022 en RWK 7-2-2022 en M&B 14-2-2022)** Het publiek-private netwerk van Amsterdam Smart City biedt een platform voor het gezamenlijk werken aan vier verschillende relevante opgaven: energietransitie, circulaire economie, mobiliteit en digitale stad. Vanwege de relevantie van deze gebieden voor de provinciale opgaven, en de rol van de provincie in dergelijke kennis- en innovatie platformen, heeft het college van GS besloten om de samenwerkingsovereenkomst met Amsterdam Smart City voor de duur van één jaar te verlengen.
2	**Klimaat/economie: ingekomen mail inwoner**
3	**Bereikbaarheid/Erfgoed: Reactie OV IJmond op verbinding A8 - A9 Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief (te betrekken bij agendapunt 4a cie. M&B 17-01-2022)**
4	**Bereikbaarheid/Erfgoed: Ingekomen brief Rover, vereniging van reizigers in het openbaar vervoer (te betrekken bij agendapunt 4a cie. M&B 17-01-2022)**
5	**Mobiliteit: Vaststelling partiële herziening PIP N247, kavelpad Molenkade 2 (A-agenda cie. M&B 14-02-2022)** In overleg met de grondeigenaren en de gemeente Waterland is de ligging van het kavelpad naar de Molenkade 2 te Katwoude, zoals dat is bestemd in het eerder vastgestelde en onherroepelijk geworden provinciaal inpassingsplan N247 (hierna het PIP), gewijzigd. Met de partiële herziening van het provinciaal inpassingsplan wordt voorzien in een bestemmingswijziging, zodat de gewijzigde ligging van het aan te leggen kavelpad Molenkade 2 wordt bestemd als 'Verkeer' en de oude ruimtereservering uit het onherroepelijke PIP N247 weer als 'Agrarisch' word bestemd.
6	**Waterstof/OD NZKG/OD NHN: Position papers hydrogen Noordzeekanaalgebied (NZKG) en Noord-Holland Noord (NHN) (c-agenda RWK 7-2-2022 & NLG 7-2-2022)** De Provincie Noord-Holland ziet waterstof als essentieel onderdeel van onze verduurzamingsstrategie. Waterstof is noodzakelijk om de klimaatdoelen van 2030 en 2050 te behalen. Ook vanuit economisch perspectief en het behoud van werkgelegenheid is het inzetten op waterstof in Noord-Holland van groot belang.

	Om die reden hebben GS in oktober vorig jaar een waterstofstrategie vastgesteld waarmee GS de ontwikkeling van de waterstofmarkt willen ondersteunen. De ambities en beoogde ontwikkelingen van de waterstofmarkt in de provincie Noord-Holland is beschreven in position papers. Zowel de regio Noordzeekanaalgebied als de regio Noord-Holland Noord hebben hun ambities, mogelijke groeipaden en verduurzaming- strategie in regionale position papers beschreven.
7	**Wonen: Samenwerkingsovereenkomst Wonen gemeente Den Helder - provincie Noord-Holland (c-agenda RWK 7-2-2022)** Provincie Noord-Holland en gemeente Den Helder hebben beide taakstellingen en doelen die zij willen behalen. In deze Samenwerkingsovereenkomst Wonen hebben gemeente Den Helder en provincie Noord-Holland afspraken gemaakt op de thema's huisvesting buitenlandse werknemers, reguliere woningbouw en het huisvesten van statushouders en asielzoekers.
8	**Mobiliteit, Ruimte, Klimaat: Reactie Afslag A9, Zandzoom, Groene straten inzake zienswijze bij gemeente Heiloo (c-agenda RWK 10-1-2022 & M&B 17-10-2022)**
9	**Leefbaarheid, gezondheid & milieu: Brief publicatie RIVM onderzoek IJmond**
10	**Leefbaarheid, gezondheid & milieu: ingekomen mail over gebruik schadelijke stoffen**
11	**Bereikbaarheid/Erfgoed: Ingekomen brief Keuze voor Golfbaanvariant bij A8 A9 onbegrijpelijke beslissing (te betrekken bij agendapunt 4a cie. M&B 17-01-2022)**
12	**Bereikbaarheid/Erfgoed: Ingekomen brief winkeliersvereniging DOKA over verkeersproblematiek Krommenie (te betrekken bij agendapunt 4a cie. M&B 17-01-2022)**
13	**Bereikbaarheid/Erfgoed: Brief Platform Krommenie over A8-A9 (te betrekken bij agendapunt 4a cie. M&B 17-01-2022)**
14	**Bestuur: Brief Turkse Arbeidersvereniging in Nederland inz. plannen Kabinet Rutte IV (c-agenda EFB 14-2-2022)**
15	**Financiën: Brief ministerie BZK inz. Toezichtregime 2022 Noord-Holland (C-agenda EFB 14-2-2022)**
16	**Bereikbaarheid: Ingekomen mail EVOFENEDEX mede namens VNO NCW Wet en TLN over Landschapsplan SvA A8-A9 (C-agenda M&B -trekker- en EFB 17-01-2022)**
17	**Bereikbaarheid: Ingekomen mail bewonersvereniging Noorderveenweg - Assendelft over A8 - A9 (C-agenda M&B -trekker- en EFB 17-01-2022)**
18	**Landbouw: Brief Gemeenteraad Hollands Kroon - zorgen t.a.v. plannen Wieringermeer (C-agenda NLG 07-02-2022)**
19	**Bereikbaarheid: Bericht van Landschap Noord-Holland voor commissieleden M&B - A8-A9 (C-agenda M&B -trekker- en EFB 17-01-2022)**

20	**Fauna: Brief Bezwaarschrift tegemoetkoming faunaschade (C-agenda NLG 07-02-2022)**
21	**Landbouw: Brief GS aan PS inzake Gemeenschappelijk landbouwbeleid Indiening Nationaal strategisch plan (C-agenda NLG 07-02-2022)**
22	**Luchtvaart: Beantwoording ORS KCCA over luchtvaart in relatie tot de CO2-impactanalyse Noord-Holland (C-agenda M&B 17-01-2022)**
23	**Natuur: Brief Reactie op haalbaarheidsstudie Deltares Achteroevers Wieringermeer (C-agenda NLG 07-02-2022)** Beste Raadsgriffiers en gedeputeerde, Op 17 november stuurde GS een brief en het Haalbaarheidsonderzoek Plan Achteroevers van Deltares naar GS. Dit als antwoord op de door GS gevraagde haalbaarheidsstudie naar het "Onderzoek Binnendijkse Achteroevers met zon, natuur en recreatie Wieringerhoek" (motie 115-2021). In deze factsheet reageren Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Natuur en Milieu Noord Holland en Vogelbescherming Nederland graag op deze brief en studie. Wilt u deze factsheet svp doorgeleiden naar de commissies.
24	**Omgevingswet/ Water: Brief ministerie Wijkwaterstaat Omgevingswet en rol RWS bij onteigeningen (C-agenda NLG & RWK 07-02-2022)**
25	**Water: Brief Beëindiging onderzoek vaarverbinding Loosdrechtse Plassen-Hilversums Kanaal en afwikkeling zienswijzen (C-agenda NLG 07-02-2022)**
26	**Klimaat/energie: ingekomen stuk reactie op haalbaarheidsstudie Deltares Plan Achteroever**
27	**Omgevingswet: Nieuwsbrief programma team omgevingswet**

Provincie Noord-Holland

Aan
Provinciale Staten

Uw contactpersoon mw
V. Mulder
AD/STG

Telefoonnummer 0235144186
mulderv@noord-holland.nl

Bijlage: overzicht openstaande moties

Betreft: lijst moties PS 31 januari 2022

Memo

20 januari 2022

Inleiding:
Bijgevoegd treft u aan een gewijzigd overzicht van alle openstaande moties.

Alle moties en amendementen zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs.
In de kolom “Voorstel voor PS/Presidium” op bijgevoegde lijst wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS en/of commissie is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Voorstel: in te stemmen met de afdoeningsvoorstellen bij de volgende moties:

Nummer (hyperlink)	Datum PS	Onderwerp	Opmerking voor PS/Presidium
M164-2021	13-09-2021	Motie Houd rekening met dierenwelzijn. (PvdD)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie NLG bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie NLG van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M125-2021	05-07-2021	Motie Jeugd Kinderres. (DENK, D66, GL, PVDA, PvdD, CU, CDA)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie RWK bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie RWK van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M115-2021	05-07-2021	Motie RES Onderzoek naar Binnendijkse achteroevers met zon, natuur en recreatie Wieringerhoek. (PVDA, D66, PvdD)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie RWK bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie RWK van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.

M92-2021	28-06-2021	Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen. (GL, PvdA, D66, PvdD, SP)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie NLG bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie NLG van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.

Instemmen leidt tot opschoning van de lijst moties na vaststelling in PS van 31 januari 2022.

Lijst openstaande moties voor PS van 31 januari 2022

De lijst wordt 4 keer per jaar door GS geactualiseerd voor PS van maart, juni, oktober en december 2022. Tussentijds worden op de website actualisaties vanuit de commissies en vanuit de GS-besluitenlijst bij de moties gepubliceerd.

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M239-2021	13-12-2021	Motie cultuur : Inbreng van de makers bij cultuurbeleid (GroenLinks)	
M237-2021	13-12-2021	Motie Inspiratie her- en bijbestemming (PvdD)	
M233-2021	13-12-2021	Motie Europa dichter bij Provinciale Staten (PvdD)	
M221-2021	15-11-2021	Motie: Terughoudend met betonnen fietspaden in NNN (JA21)	
M216-2021	08-11-2021	Motie Bij de begroting jongerenperspectief op bereikbaarheid (PvdA)	
M215-2021	08-11-2021	Motie Energiearmoede in kaart brengen (PvdA)	
M214-2021	08-11-2021	Motie Broedplaats Blakende Bollen (GroenLinks)	
M212-2021	08-11-2021	Motie Pontveren Ilpendam en Spaarndam (CU)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M192-2021	08-11-2021	Motie Ecologie en natuur bij nieuwe organisatie Hollandse waterlinies (PvdD)	
M187-2021	08-11-2021	Motie toekomstperspectief sport Noord-Holland (CDA)	
M173-2021	11-10-2021	Motie Inclusievere communicatie over deelmobiliteit (DENK)	
M169-2021	13-09-2021	Motie 'Betaalbaarheid OV' opnemen als uitgangspunt in het Perspectief Mobiliteit. (SP)	
M167-2021	13-09-2021	Motie Verdere uitrol infrastructuur van gerecycled plastic bij positieve pilotresultaten. (VVD)	
M164-2021	13-09-2021	Motie Houd rekening met dierenwelzijn. (PvdD)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie NLG bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie NLG van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M141-2021	13-09-2021	Motie Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk. (JA21)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M133-2021	05-07-2021	Motie Toekomstbestendig energienet. (JA21)	
M127-2021	05-07-2021	Motie Windturbines en gemeentegrenzen. (VVD, D66, PVDA, DENK, SP, JA21)	
M126-2021	05-07-2021	Motie RES 1.0 andere doelgroepen betrekken bij participatie. (GL, D66, PVDA, PvdD)	
M125-2021	05-07-2021	Motie Jeugd Kinderres. (DENK, D66, GL, PVDA, PvdD, CU, CDA)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie RWK bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie RWK van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M124-2021	05-07-2021	Motie Uitdaagrecht bij RES. (D66, GL)	
M122-2021	05-07-2021	Motie RES Volkstuinen gevoelige bestemmingen. (CU, PvdD)	
M121-2021	05-07-2021	Motie RES Grensoverschrijdende teams. (CU, PvdD, PVDA)	
M117-2021	05-07-2021	Motie Financiële participatie in de RES voor en door iedereen. (PVDA, GL, D66, PvdD, CU, SP)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M116-2021	05-07-2021	Motie RES Energie-armoede. (PVDA, GL, D66, PvdD, CU, SP)	
M115-2021	05-07-2021	Motie RES Onderzoek naar Binnendijkse achteroevers met zon, natuur en recreatie Wieringerhoek. (PVDA, D66, PvdD)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie RWK bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie RWK van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M112-2021	05-07-2021	Motie monitoring gezondheids - en veiligheidseffecten. (DENK, CDA)	
M108-2021	05-07-2021	Motie gesprekken tussen buurgemeenten. (DENK, PvdD)	
M106-2021	05-07-2021	Motie RES: Bescherm natuur en cultuurhistorie in het IJmeer. (PvdD, PVDA, GL, D66, DENK)	
M105-2021	05-07-2021	Motie RES: Vogelvriendelijkere windmolens. (PvdD, CU, PVDA, GL, CDA)	
M104-2021	05-07-2021	Motie RES: Meer initiërende rol provincie. (PvdD, PVDA, DENK)	
M103-2021	05-07-2021	Motie CO2 opslag versus haalbaarheidsstudie Groen staal/Zeester.	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
		(PVDA, GL, D66, VVD, SP, CDA, CU)	
M102-2021	05-07-2021	Motie Problemen Tata Steel niet doorschuiven, maar bij de bron aanpakken. (PvdD, DENK)	
M96-2021	05-07-2021	Motie Wensen en opvattingen Verstedelijkingsstrategie MRA : leefomgeving en leefbaarheid. (PvdD, CU, PVDA, SP, 50PLUS/PvdO, DENK, D66, GL)	
M93-2021	28-06-2021	Motie Slim en in lijn met wetenschap investeren (ROM). (PvdD, DENK, SP)	
M92-2021	28-06-2021	Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen. (GL, PvdA, D66, PvdD, SP)	Er is in januari een actualisatie vanuit cie NLG bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Commissie NLG van 10-01-2022 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M88-2021	28-06-2021	Motie "Ladder van Leisure'. (SP)	
M52-2021	17-05-2021	Motie Governance MRA. (VVD, D66, GL, CDA, CU, FvD, SP, PVV)	
M51-2021	17-05-2021	Motie Voorbereiden op 55% co2-reducatie. (GL, D66, PvdA, SP)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M36-2021	12-04-2021	Motie Wind en geluidsschermen benutten voor zonnepanelen. (50PLUS/PvdO)	
M24-2021	08-03-2021	Motie Betrek buurgemeenten óók bij het meten van draagvlak over het plaatsen van windturbines. (DENK, JA21)	
M4-2021	01-02-2021	Behoud loketfunctie o.a. op stations Alkmaar, Hoorn en Hilversum. (PvdA, SP, DENK, VVD, ChristenUnie, JA21, PVV)	
M1-2021	01-02-2021	Onderzoek informatievoorziening burgers RES. (JA21, D66)	
M187-2020	16-11-2020	Optimaal onderhouden snelfietsroutes (D66, GroenLin.ks, ChristenUnie, PvdA, PvdD)	
M185-2020	16-11-2020	Varende fietspaden . (D66, GroenLinks, ChristenUnie, PvdA)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M148-2020	22-10-2020	Heroverweging Zijpe –en Hazepolder. (PvdA, D66, ChristenUnie, GroenLinks)	
M147-2020	22-10-2020	Functiewijziging agrarisch bouwperceel (ChristenUnie, CDA, PvdA)	Er is in januari een actualisatie vanuit GS bij deze motie gepubliceerd.
M146-2020	22-10-2020	Tiny Houses positief tegemoet treden. (ChristenUnie, PvdD)	
M143-2020	05-10-2020	RES-Geingebied. (SP)	
M140-2020	05-10-2020	RES-participatie. (SP)	
M138-2020	05-10-2020	Kansen voor de werkgelegenheid in de RES. (PvdA, D66, PvdD, GroenLinks)	
M135-2020	05-10-2020	Motie bij concept-RESsen over burgerparticipatie. (D66, PvdA, VVD)	
M130-2020	05-10-2020	Participatie voor iedereen. (ChristenUnie, PvdD, CDA)	
M126-2020	05-10-2020	Provinciale visie op RES. (ChristenUnie)	
M125-2020	05-10-2020	Koppel biodiversiteit aan de energietransitie.	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
		(PvdD)	
M116-2020	05-10-2020	Leidraad Weidevogels. (GroenLinks, PvdD)	
M115-2020	05-10-2020	Weidevogels Zijpe. (GroenLinks, PvdA)	
M97-2020	05-10-2020	Aanpassen begrenzing bij terrein Tergooi ziekenhuis in Blaricum. (CDA, FvD)	
M75-2020	14-09-2020	Pont Ilpendam-Landsmeer. (ChristenUnie, PvdD, GroenLinks, PvdA, D66, VVD, SP)	
M42-2020	18-05-2020	Motie Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. (VVD, GroenLinks, PvdA, D66, CDA)	
M41-2020	18-05-2020	Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur. (PvdA, VVD, D66, SP, GroenLinks, ChristenUnie, CDA)	
M21-2020	09-03-2020	Vang de kinderen van Moria op.	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
		(PvdA, GroenLinks, PvdD, D66, CDA, ChristenUnie, SP)	
M2-2020	03-02-2020	Stop de verhuurderheffing. (SP, PvdA, PvdD, 50PLUS/PvdO)	In januari is er een actualisatie vanuit GS bij de motie gepubliceerd.
M107-2019	18-11-2019	Natuurinclusief bouwen meenemen in klimaatambities voor gebouwde omgeving. (PvdD)	
M83-2019	11-11-2019	Fietsvriendelijke stoplichten. (ChristenUnie)	
M68-2019	11-11-2019	Bomen voor klimaat en stikstof. (PvdD)	
M47-2019	30-09-2019	Draagvlak en participatie in de Regionale Energiestrategieën, RES. (SP)	

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8639
Extern Zaak ID	1750106
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	8.a
Titel	Definitief Verstedelijkingsconcept (MRA) Metropoolregio Amsterdam (VD-01).
Organisatieonderdeel	BEL/RO

Geagendeerd	Vergaderdatum
PS-vergadering	31 januari 2022

Toelichting

De MRA heeft samen met het Rijk het Verstedelijkingsconcept opgesteld. Het Verstedelijkingsconcept is een belangrijke basis van de Verstedelijkingsstrategie. Andere onderdelen van de Verstedelijkingsstrategie zijn de fasering en een investeringsstrategie. Daar wordt nu aan gewerkt. In juni hebben PS hun wensen en opvattingen kenbaar gemaakt over het Verstedelijkingsconcept. In deze eindversie van het Verstedelijkingsconcept zijn de wensen en opvattingen van het college en PS verwerkt dan wel beantwoord in de bijbehorende Nota van beantwoording.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
A.P. van Eijk
BEL/RO

Telefoonnummer +31235144747
eijka@noord-holland.nl

Verzenddatum
15 DEC. 2021

Kenmerk
1750106/1751395

Uw kenmerk

Betreft: Onderschrijven van Verstedelijkingsconcept MRA

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over het onderschrijven van de eindversie van het Verstedelijkingsconcept MRA.Het Verstedelijkingsconcept is een belangrijke basis van de Verstedelijkingsstrategie. In juli hebben wij uw wensen en opvattingen over versie 2 van het Verstedelijkingsconcept aan de MRA kenbaar gemaakt (kenmerk 1641688/1641733). Die zijn overeenkomstig de Nota van beantwoording verwerkt in de eindversie van het Verstedelijkingsconcept.
We vragen u conform bijgevoegde voordracht het Verstedelijkingsconcept MRA te onderschrijven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

bijlage(n)

- PS voordracht
- Brief Bestuurlijk Kernteam MRA Verstedelijkingsstrategie d.d. 8 november 2021
- Eindversie Verstedelijkingsconcept 2050 MRA
- Nota van beantwoording Wensen op opvatingen Verstedelijkingsconcept versie 2

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

metropool
regioamsterdam

Retouradres: Strawinskylaan 1779, 1077 XX Amsterdam

Aan:
Colleges van burgemeester en wethouders en
gemeenteraden
Colleges van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten
Dagelijks bestuur Vervoerrregio en Regioraad

Datum 8 november 2021
Behandeld door P.A. Menting

Onderwerp Verstedelijkingsstrategie 2030/2050 Metropoolregio Amsterdam:
Verzoek tot onderschrijven Verstedelijkingsconcept MRA

Geachte deelnemers van de Metropoolregio Amsterdam,

Wij informeerden u eerder dit jaar via brieven op 5 maart, 31 maart en 12 mei jongstleden over het Rijk-regio-project Verstedelijkingsstrategie, waarmee gezamenlijk de koers wordt uitzet voor de ruimtelijke ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) op de middellange (2030) en lange termijn (2050). De Verstedelijkingsstrategie omvat diverse onderdelen:

1. het Verstedelijkingsconcept (de inhoudelijke basis);
2. de fasering;
3. de investeringsstrategie.

In deze brief informeren wij u over de stand van zaken van het eerste onderdeel en verzoeken wij u of u het Verstedelijkingsconcept kunt onderschrijven. Deze wordt aangeduid als versie 3 (eindversie).

Verstedelijkingsconcept als gemeenschappelijke basis
Met genoegen sturen wij u versie 3 (eindversie) van het Verstedelijkingsconcept (voorzien van een samenvatting)**.** Dit is de afgelopen twee jaar tot stand gekomen met inbreng van alle MRA-deelnemers en diverse departementen. Het vormt een gemeenschappelijke basis voor het maken van afspraken tussen Rijk en regio als input voor op lokaal en regionaal niveau op te stellen beleid voor de toekomst van de MRA. Het Verstedelijkingsconcept is integraler van aard dan de koers die we regionaal voorheen zijn ingeslagen met het Ontwikkelingsbeeld Noordvleugel 2040.

Belangrijke wijziging is de nadrukkelijke inzet op de evenwichtige ontwikkeling van onze regio als *meerkernige metropool*. En de aandacht die er naast wonen, werken en mobiliteit is voor de grote maatschappelijke opgaven en transities waar we voor staan zoals klimaatadaptatie, energietransitie, landschap en gezondheid. Anders is ook dat de koers in dit proces van begin af aan samen met het Rijk ontwikkeld is. Draagvlak voor het Verstedelijkingsconcept onder de gekozen volksvertegenwoordigers is essentieel, zodat we als MRA met een sterke positie eensgezind en gezamenlijk met het Rijk kunnen werken aan de realisatie van de grote opgaven die voor ons liggen.

Eerdere wensen en opvattingen raden/Staten

De voor het zomerreces door raden en Staten ingediende wensen en opvattingen op voorgaande versie van het Verstedelijkingsconcept (versie 2) vormden belangrijke inbreng bij de totstandkoming van versie 3 (eindversie) van het Verstedelijkingsconcept, dat nu voorligt. De nota van beantwoording op uw wensen en opvattingen op de voorgaande versie treft u hierbij aan.

Resultaten Rijk-regio samenwerking Verstedelijkingsconcept

Op 3 november jl. heeft de Rijk-regio Stuurgroep versie 3 (eindversie) van het Verstedelijkingsconcept MRA en daarmee de volgende ambities voor de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam vastgesteld:

- De hele metropoolregio laten profiteren van de groei.
- Voldoen aan de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan woon- en werkmilieus.
- Diversiteit en verbondenheid in de economie versterken.
- Meer balans brengen in wonen en werken.
- Zorgen voor een gezonde leefomgeving.
- Bereikbaarheid en bereisbaarheid in de MRA bevorderen.
- De uitstoot van broeikasgassen terugdringen.
- Doorontwikkelen van het metropolitane landschap.
- De regio klimaatadaptief inrichten.
- De biodiversiteit vergroten.

Essentieel is de nadrukkelijke inzet op de verdere ontwikkeling van onze regio als een toekomstbestendige, evenwichtige *meerkernige metropool.* Met deze koers wordt ruimte gegeven aan 325.000 extra woningen tot 2050, waarvan minimaal 175.000 tot 2030 en ongeveer evenveel aan banen. En met de integrale aandacht die er is voor de grote maatschappelijke opgaven en transities waar we voor staan, bouwen we niet alleen woningen, maar duurzame steden en samenlevingen in een aantrekkelijk en vitaal landschap. Daarmee versterken de afzonderlijke gebieden van de MRA elkaar en de regio als geheel.

We hebben binnen onze regio en met het Rijk overeenstemming bereikt over hoe de veelheid aan onderwerpen in samenhang 'landen' in het Verstedelijkingsconcept. Kortheidshalve verwijzen wij u naar de samenvatting. De Stuurgroep kan zich vinden in de eindversie van het Verstedelijkingsconcept.

Verzoek tot onderschrijven eindversie Verstedelijkingsconcept
Gemeentesecretarissen en griffiers zijn reeds verzocht om ruimte te reserveren in uw agenda's voor behandeling van het Verstedelijkingsconcept. *Wij verzoeken uw college/dagelijks bestuur en raad/Staten de eindversie van het Verstedelijkingsconcept MRA te onderschrijven.*

Uw college/dagelijks bestuur wordt verzocht ons uiterlijk vrijdag 11 februari 2022 schriftelijk op de hoogte te brengen: Metropoolregio Amsterdam, Voorzitter bestuurlijk kernteam Verstedelijkingsstrategie, t.a.v. projectsecretaris Femke Kaptein (femke.kaptein@haarlemmermeer.nl). Uiteraard hopen wij dat het Verstedelijkingsconcept een breed draagvlak zal krijgen.

Vervolgproces
Indien het Verstedelijkingsconcept wordt onderschreven gaan we een nieuwe fase in. Daarin worden verstedelijkingsopgaven in onze regio geagendeerd die we verder gaan oppakken in het vervolgproces. We willen in de MRA met elkaar en met het Rijk concretere uitwerking van de opgaven, oplossingen en de fasering opnemen in de investeringsstrategie (bekostiging en financiering). In een uitvoeringsprogramma gaan we met het Rijk hierover afspraken maken.

Vooruitlopend daarop willen we als MRA over de opgaven uit de Verstedelijkingsstrategie met het nieuwe kabinet afspraken maken in een Verstedelijkingsakkoord. Mede op basis daarvan kunnen alle overheidspartners op de diverse schaalniveaus de komende jaren ook zelf handen en voeten geven aan de verstedelijking, ieder vanuit de eigen bevoegdheden en instrumenten. Het Rijk beoogt de Verstedelijkingsstrategie op te nemen in de Omgevingsagenda Noordwest Nederland en daarmee in het rijksbeleid. Binnen de MRA zal het Verstedelijkingsconcept doorwerken in de relevante lopende uitvoeringslijnen. Bestuurlijke gesprekken daarover vinden plaats in de diverse MRA-platforms.

Uiteraard blijven de bevoegdheden van alle MRA-deelnemers en de betrokkenheid van raden en Staten in het vervolgproces volkomen overeind. Onder andere in de MRA Raadtafel zal worden besproken wanneer en hoe het vervolgproces vorm kan worden gegeven. Wij verwachten u in het voorjaar van 2022 over gezamenlijke MRA- en Rijk-regio vervolgacties nader te kunnen informeren.

Contact en informatie
We houden de MRA-website actueel, inclusief de bijlagen die u ook kunt downloaden:
www.metropoolregioamsterdam.nl/project/Verstedelijkingsstrategie
Voor eventuele vragen naar aanleiding van deze brief kunt u contact opnemen met projectsecretaris Femke Kaptein (femke.kaptein@haarlemmermeer.nl).

Hoogachtend,
Namens het Bestuurlijk Kernteam MRA Verstedelijkingsstrategie,

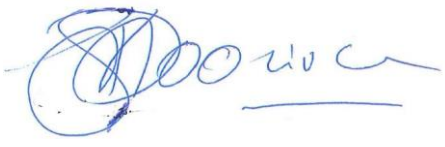

Marieke van Doorninck,

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Voorzitter Rijk-regio Stuurgroep en Bestuurlijk Kernteam MRA Verstedelijkingsstrategie
Samenstelling Bestuurlijk Kernteam MRA Verstedelijkingsstrategie
Marieke van Doorninck (voorzitter), MRA platform Ruimte
Jan de Reus, MRA platform Mobiliteit en platform Ruimte
Maaike Veeningen, MRA platform Economie en platform Ruimte
Marja Ruigrok, MRA platform Economie en platform Mobiliteit
Songül Mutluer, MRA platform Ruimte, Portefeuillehoudersoverleg Bouwen en Wonen

Een afschrift van deze brief wordt verstuurd aan de dagelijks besturen van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, het Hoogheemraadschap van Rijnland, het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en het Waterschap Zuiderzeeland.

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

METROPOOLREGIO AMSTERDAM

VERSTEDELIJKINGSCONCEPT 2050

METROPOOL VAN GROTE KLASSE MET MENSELIJKE MAAT

3 november 2021
Een gezamenlijke koers voor de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam

metropool regioamsterdam

Rijksoverheid

Het wat en hoe van het Verstedelijkingsconcept MRA

Het Rijk en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) willen gezamenlijk afspraken maken over de ontwikkeling van de MRA op middellange en lange termijn. Daartoe werken zij samen aan een integrale verstedelijkingsstrategie voor de MRA.

Het Verstedelijkingsconcept, inclusief fasering op hoofdlijnen, vormt de inhoudelijke basis voor deze Verstedelijkingsstrategie. De verdere uitwerking van de fasering en investeringsstrategie geven richting aan de uitvoering van dit concept. De Verstedelijkingsstrategie wordt gecomplementeerd met het Verstedelijkingsakkoord waarin de uiteindelijke wederkerig bindende afspraken tussen Rijk en regio voor de komende jaren gestalte zullen krijgen.

De Verstedelijkingsstrategie van de MRA is de gebiedsgerichte uitwerking van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). De Verstedelijkingsstrategie wordt opgenomen in de Omgevingsagenda Noordwest Nederland en vormt daarmee het gezamenlijke beleidskader en de uitvoeringsagenda voor de samenwerking tussen Rijk en regio. Dit Verstedelijkingsconcept (inclusief de fasering op hoofdlijnen) vormt de inhoudelijke basis voor de Verstedelijkingsstrategie van de MRA en voor lokaal en regionaal op te stellen beleid.

De Verstedelijkingsstrategie biedt zodoende een gezamenlijke koers, en tegelijk is het een uitvoeringsinstrument.

Totstandkoming

Het Verstedelijkingsconcept is tot stand gekomen in een gezamenlijk productieproces van Rijk en regio. Het vertrekpunt voor het Verstedelijkingsconcept is bestaand beleid op nationaal niveau, op provinciaal niveau en op gemeentelijk niveau, waaronder de Nationale Omgevingsvisie, de omgevingsvisies die voor provincies en gemeenten zijn gemaakt en het nationale Deltaprogramma. Ook zijn de afspraken die Rijk en regio in het recente verleden hebben gemaakt erin verwerkt, waaronder de afspraken over de meerkernige ontwikkeling tot 2030, gemaakt bij BO-MIRT 2020 en BO Leefomgeving 2020.

Op actuele maatschappelijke opgaven die met het bestaande beleid nog onvoldoende werden geadresseerd heeft aanvullend onderzoek plaatsgevonden. Dat is onder meer het geval op het punt van het sociaal-maatschappelijke handelingsperspectief (kansengelijkheid, woonwerkbalans en gezondheid), het economisch ontwikkelperspectief, de ontwikkeling en verduurzaming van het Noordzeekanaalgebied en de ontwikkeling van het energiesysteem op lange termijn.

Daarnaast heeft afstemming plaatsgevonden met relevante beleidsprogramma's die parallel in ontwikkeling zijn, zoals het Rijk-regioprogramma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) en programma's voor specifieke gebieden zoals het Handelingsperspectief Oostflank en het NOVI-gebied Noordzeekanaalgebied. Het Verstedelijkingsconcept brengt samenhang en focus aan in al deze onderdelen.

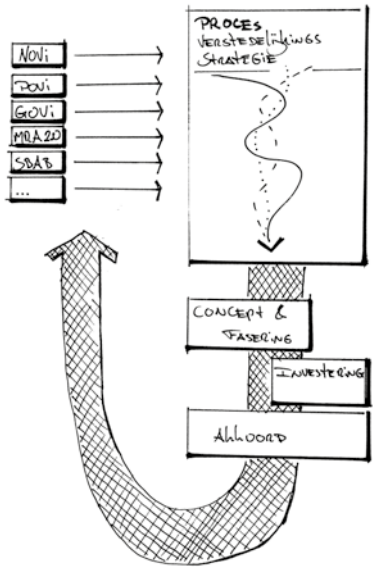

afbeelding 1
Proces Verstedelijkingsstrategie

Bestuurlijk proces

De definitieve Verstedelijkingsstrategie wordt – afhankelijk van de voortgang van de huidige kabinetsformatie – ter vaststelling aangeboden aan het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving voorjaar 2022, met daaraan gekoppeld het Verstedelijkingsakkoord, een set aan afspraken tussen Rijk en regio. Voorafgaand hieraan worden raden en Staten verzocht de inhoudelijke koers voor de Verstedelijkingsstrategie – het Verstedelijkingsconcept – te onderschrijven en daarmee de intentie uit te spreken deze gezamenlijke koers voor de regio te vertalen in de toekomstige eigen beleidsinstrumenten.

Aan de voorliggende versie van het Verstedelijkingsconcept gingen twee versies vooraf. Elke versie is besproken door de Stuurgroep van Rijk en regio, die telkens werd voorafgegaan door bestuurlijk overleg van MRA Platform Ruimte ten behoeve van afstemming binnen de MRA. Raads- en Statenleden hebben in april 2021 de mogelijkheid gehad geïnformeerd te raken over versie 1 en aandachtspunten mee te geven. In het voorjaar van 2021 hebben raden en Staten gelegenheid gekregen om hun wensen en opvattingen mee te geven, op grond van de tweede conceptversie van het Verstedelijkingsconcept. Ook Rijkspartners kregen gelegenheid om te reageren. De resultaten daarvan zijn in de voorliggende versie van het Verstedelijkingsconcept verwerkt.

Samenvatting

De samenvatting is een zeer verkorte weergave van het Verstedelijkingsconcept. De tekst van het totale Verstedelijkingsconcept is leidend.

Wat en hoe van de Verstedelijkingsstrategie
De Verstedelijkingsstrategie van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is de uitwerking van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) voor dit gebied en wordt opgenomen in de Omgevingsagenda Noordwest Nederland. De Omgevingsagenda vormt het gezamenlijke beleidskader en de uitvoeringsagenda voor de samenwerking tussen Rijk en regio

Dit Verstedelijkingsconcept (inclusief de fasering op hoofdlijnen) vormt de inhoudelijke basis voor de Verstedelijkingsstrategie van de MRA en voor lokaal en regionaal op te stellen beleid. Het Verstedelijkingsconcept is door Rijk en regio samen opgesteld. De Verstedelijkingsstrategie wordt gecomplementeerd met het Verstedelijkingsakkoord waarin de uiteindelijke wederkerig bindende afspraken tussen Rijk en regio voor de komende jaren gestalte zullen krijgen.

Het vertrekpunt van het Verstedelijkingsconcept is bestaand beleid op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Daarnaast is het concept gemaakt in samenhang met (beleids)programma's die tegelijkertijd in ontwikkeling zijn en die de leefomgeving raken. Bovendien hebben we op een aantal onderdelen aanvullend onderzoek gedaan. Het Verstedelijkingsconcept brengt in dit alles samenhang en focus aan.

Gemeenteraden, provinciale staten, de vervoerregio, waterschappen hebben een reactie gegeven op een vorige versie van het Verstedelijkingsconcept. Hun wensen en opvattingen zijn in deze versie verwerkt. De stuurgroep Verstedelijkingsstrategie heeft op 3 november 2021 ingestemd met het Verstedelijkingsconcept inclusief fasering . Raden en staten worden na de stuurgroep verzocht om het Verstedelijkingsconcept te onderschrijven en de intentie uit te spreken deze te vertalen naar het eigen beleid. De uiteindelijke afspraken leggen we vast in een Verstedelijkingsakkoord, dat in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving 2022 tussen Rijk en regio wordt vastgesteld.

1. Inleiding

De komende jaren staat de Metropoolregio Amsterdam voor grote opgaven. Als Rijk en regio moeten we veel woningen bouwen en tegelijkertijd de overgang maken naar duurzame energie en warmte. We moeten ons aanpassen aan verandering van het klimaat en zorgen voor een sterke economie in een gezond leefklimaat voor mens plant en dier. En dat terwijl de tijd dringt, de ruimte schaars is en niet alle wensen naadloos op elkaar aansluiten.

Alleen als we het samen doen en de opgaven samenhangend aanpakken, zal het ons lukken om deze vraagstukken het hoofd te bieden. Daarom zetten het Rijk en de MRA) met de Verstedelijkingsstrategie gezamenlijk een koers uit voor de middellange (2030) en de lange (2050) termijn. In de strategie komen alle keuzes die we moeten maken, bij elkaar. Van hoe we duurzaam willen leven, wonen, werken en ons verplaatsen tot hoe we omgaan met landschap, energie, water, natuur en circulaire economie. De Verstedelijkingsstrategie draait daarmee niet om het bouwen van huizen, maar om het bouwen van complete steden en samenlevingen. De strategie laat zien waar we samen naartoe willen: naar een evenwichtige metropoolregio met een gezonde en veilige leefomgeving. Aantrekkelijk en internationaal georiënteerd. Van grote klasse, en met een menselijke maat.

Dat wil niet zeggen dat we alles al precies weten. Het Verstedelijkingsconcept bevat nog onbeantwoorde vragen en onzekerheden zoals de effecten van klimaatverandering, de impact van technologische ontwikkelingen en de lange termijneffecten van de COVID-pandemie. Zeker is dat we keuzes moeten maken, want niet alles kan overal en tegelijk. We moeten die keuzes in samenhang met het MRA-schaalniveau uitwerken. Zeker is ook dat we moeten investeren. Maar ook dat kan niet allemaal overal tegelijk. De Verstedelijkingsstrategie bestaat daarom uit drie onderdelen: een Verstedelijkingsconcept inclusief een fasering in de tijd, een investeringsstrategie en een Verstedelijkingsakkoord, waarmee Rijk en regio voor de komende jaren afspraken maken over hun inzet voor de ontwikkeling van de MRA.

Verstedelijkingsconcept 2050

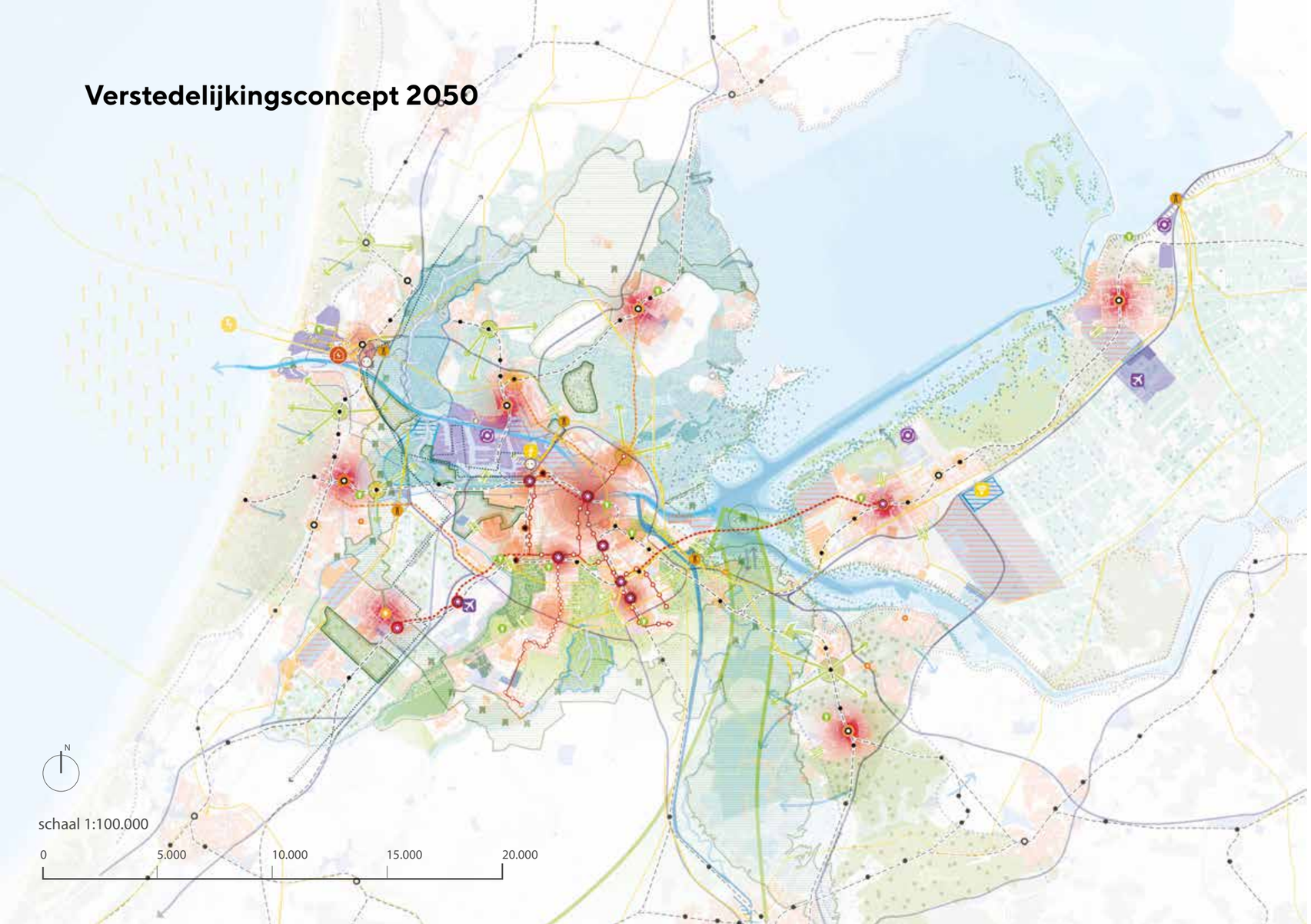

schaal 1:100.000

0 5.000 10.000 15.000 20.000

Legenda

- 380 kV-onderstation
- Conversie van waterstof naar elektriciteit
- EnergieHUB
- Windturbines op zee
- Ruimte voor Energietransitie
- Data
- Circulaire economie (grondstoffen)
- Vliegveld
- Woningbouw
- Kantoren / bedrijventerrein
- Zoekgebied 4e connectiviteitshub
- Waterrobuust en klimaatbestendig ontwikkelen
- Multimodal knooppunt
- Kennis & Innovatieclusters
- Energie Infrastructuur
- Bestaande snelwegen
- Bestaande spoorwegen
- Ringen draaiend houden
- Bestaande HOV metrolijnen
- Nieuwe HOV lijnen
- Nieuwe HOV metrolijnen
- Metrohalte
- Sprinter stations
- Intercity stations
- Stadshart
- Ecologische verbinding
- Waterbuffer
- Kustzone IJmeer
- Verdiepen open water
- Vasthouden en kwelwater benutten
- Zoekgebied tijdelijke waterbuffer
- Spons
- Extra afvoer
- Transitie beplanting
- Dijken versterken
- Zoetwater reservoir en piekwater berging
- Transformatie van agrarische functie
- Regionale kering
- Unesco heritage
- Recreatie gebied
- Scheggen (Diemerscheg, Westeinderscheg, Amstelscheg)
- Veenweiden Laag Holland
- Gooi en Vechtplassen
- Recreatieve landschapscorridors
- Buitenpoort
- Ecologische verbindingen
- Verbindingen
- NZKG landschap
- Stelling van Amsterdam

2. De groei en transitie in de metropoolregio Amsterdam: ambities

Met het Verstedelijkingsconcept willen Rijk en regio de onderstaande 10 ambities bereiken.

- De hele metropoolregio profiteert van de groei.
- Er zijn genoeg woon- en werkmilieus van goede kwaliteit.
- We versterken diversiteit en verbondenheid in de economie.
- We brengen wonen en werken meer met elkaar in balans.
- De MRA wordt beter bereikbaar en bereisbaar.
- De regio biedt een gezonde leefomgeving.
- We stoten minder broeikasgassen uit.
- We versterken de kracht van ons gevarieerde landschap.
- We richten de regio zo in dat die bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering.
- We vergroten de biodiversiteit.

3. Verstedelijkingsconcept: metropool van grote klasse met menselijke maat

3.1 Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

Via een meerkernige ontwikkeling geven we invulling aan onze ambities van evenwichtige groei.

Ontwikkeling van woon- en werklocaties

Het Rijk en de regio hebben afgesproken tot 2030 175.000 woningen te bouwen. Omdat de vraag naar woningen zo groot is, kijken we of we de bouwproductie tot 2030 kunnen verhogen tot 220.000 woningen. Voor het bouwen van complete steden en hun economische ontwikkeling is het van belang dat we voldoende ruimte hebben voor de bedrijven, waaronder te verplaatsen industrie uit de transformatiegebieden, en dat deze bereisbaar zijn voor de werknemers. Met het oog hierop ontwikkelen we een regionale bedrijventerreinenstrategie. Willen nieuwe woon- en werkmilieus daadwerkelijk bijdragen aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, dan zullen deze aan een aantal voorwaarden moeten voldoen op het gebied van bereikbaarheid, klimaatadaptie, biodiversiteit, water en energie.

De volgende ontwikkel- en stedelijke vernieuwingslocaties hebben prioriteit voor Rijk-regio-samenwerking:

- Knooppunten in en om Amsterdam.
- Stadsharten Almere, Haarlem, Hilversum, Hoofddorp, Lelystad, Purmerend en Zaanstad.
- Mogelijke versnelling op grote ontwikkellocaties in Almere Pampus, Westflank Haarlemmermeer en Hoofddorp, Zaanstad Achtersluispolder en Amsterdam (Zuidoost en Havenstad)
- Grote stedelijke vernieuwingsgebieden in Amsterdam, Lelystad en Zaanstad.
- Behoud van voldoende (milieu)ruimte voor bedrijventerreinen in het Noordzeekanaalgebied.

Met name de ontwikkeling van centrumgebieden buiten Amsterdam (de stadsharten en regionale centra zoals Beverwijk en Amstelveen) is van belang bij de ambitie om economische groei evenwichtig over de regio te verdelen en de woon-werkbalans in de afzonderlijke gebieden te verbeteren. We verwachten dat we van zo'n 10% van de banengroei in de nabijheid van OV knooppunten tot 2030 kunnen beïnvloeden waar deze landt, in aanvulling op de banengroei die al uit de deelregio zelf voortkomt.

Divers woningaanbod in de hele regio

Door de stijgende koop- en huurprijzen wordt de woningmarkt in grote delen van de MRA voor lagere en middeninkomens steeds minder betaalbaar en toegankelijk. Om de MRA op de gewenste manier sociaal en economisch te ontwikkelen, moeten we zorgen voor een divers woningaanbod dat overal in de regio qua prijs, grootte, type en woonmilieu aansluit bij de behoeften.

Ruimtelijk-economische strategie

De meerkernige ontwikkeling vraagt een ruimtelijk-economische strategie om de economische profielen van de deelregio's te versterken en daarmee de werkgelegenheid evenwichtiger over de MRA te verdelen. Deze strategie spitst zich toe op het uitbreiden van het economisch kerngebied, het versterken van gespecialiseerde clusters en het vergroten van de voordelen van sociale en economische diversiteit. Het economisch kerngebied wordt uitgebreid naar de stadsdeelcentra Noord, Nieuw-West en Zuidoost van Amsterdam en naar Zaanstad. In Hoofddorp bevorderen we economische diversiteit. Almere en Haarlem worden volwaardige stedelijke centra in samenhang

met het kerngebied. In Hilversum ligt de nadruk op het opschalen van de krachtige en veelbelovende sectoren. Een corridorontwikkeling kan de ontwikkeling van deze centra versterken. Goede verbondenheid met andere delen van de metropool is daarvoor een belangrijke randvoorwaarde. In de ontwikkeling van Amstelveen, Beverwijk, Lelystad en Purmerend ligt functiemenging en diversificatie van de bestaande economische structuur voor de hand.

Grotere kansengelijkheid
We willen dat de inwoners in onze regio gelijke kansen krijgen, onafhankelijk van waar ze wonen. Waar mogelijk dragen we daar met de Verstedelijkingsstrategie aan bij, bijvoorbeeld door maatregelen die segregatie tegengaan en nabijheid van werk en voorzieningen bevorderen. Het vergt voortdurende en per gebiedsdeel verschillende interventies op de woningmarkt om ook lage en middeninkomens blijvend te binden aan alle deelregio's van de MRA.

Stedelijke vernieuwing en beheer
Ons doel is dat zittende bewoners per saldo baat hebben bij de bouwopgave en verdichting. Tot 2030 wordt een deel van de nieuwe woningen gebouwd in stedelijke vernieuwingsgebieden, als onderdeel van een samenhangende, gebiedsgerichte aanpak die de leefbaarheid en de sociaaleconomische positie van de huidige bewoners versterkt. In voormalige groeikernen (Lelystad, Almere, Purmerend en Haarlemmermeer) zijn nieuwe vormen van beheer nodig om specifieke problemen in de wijken vroegtijdig te signaleren en aan te pakken.

Leefkwaliteit Schiphol in relatie tot verstedelijking in de MRA
In een groot deel van de MRA, in het bijzonder in de regio Amstelland-Meerlanden, beïnvloedt Schiphol de verstedelijkingsmogelijkheden voor de meerkernige ontwikkeling in een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Schiphol is een economische motor, maar de luchtvaart beïnvloedt ook de leefkwaliteit en draagt bij aan de relatief ongezonde leefomgeving in nabijgelegen gemeenten. De luchthaven legt daarnaast een claim op de ruimte en beïnvloedt de ontwikkelingsmogelijkheden waaronder de mogelijkheden om het areaal verrommeld glas te transformeren. De regio heeft grote opgaven op het gebied van woningbouw, economie, mobiliteit, klimaat, energietransitie en groen. Dat vraagt om een integrale belangenafweging, met als uitgangspunt het principe van wederkerigheid tussen 'de lucht' en 'de grond': de luchtvaart houdt rekening met het ruimtegebruik op de grond en vice versa.

3.2 Groenblauw netwerk in en om de stad

Het gevarieerde en samenhangende landschap is een unieke, onderscheidende kwaliteit van de metropoolregio. Uitgangspunt bij de ontwikkeling van het groenblauwe netwerk is dat functionele ingrepen in het landschap ook de beleving vergroten en dat ingrepen die de landschappelijke beleving moeten vergroten, ook andere doelen dienen. We werken dat uit via onderstaande lijnen.

Landschappen met bijzondere waarden: kwaliteitsimpuls
Een aantal gebieden binnen de MRA met bijzondere natuur-, erfgoed- of recreatiewaarden, vraagt om een kwaliteitsimpuls. Zo zijn de komende jaren veel inspanningen nodig om het Natuurnetwerk Nederland - inclusief Natura 2000 - af te ronden, waarna beheer en verbetering nodig blijven. Ook goede landbouwgronden blijven nodig, daarom moet bij afwegingen over ruimteclaims het behoud daarvan altijd meewegen.

Landschappelijke versterking
Onze landschappen dragen bij aan gezondheid, recreatie, verduurzaming en klimaatadaptatie. Daarom willen we de landschappen versterken en zorgen dat ze voor iedereen bereikbaar en toegankelijk zijn.

Groene zones: landschappelijke verbindingen
De landschappen in de MRA zijn niet alleen divers, maar hebben ook een aaneengesloten karakter. Menging van functies is hier een uitgangspunt, zodat de landschappelijke verbindingen - 'groene zones'- aan verschillende ambities kunnen bijdragen. Veel verbindingen - ook ecologische - moeten worden verbeterd om goed te functioneren.

Landschaps- en natuurinclusieve verstedelijking
Bij de aanleg van bijvoorbeeld wegen, woonwijken en bedrijventerreinen zorgen we dat die meehelpen om het landschap te versterken, in plaats van dat ze het landschap aantasten. Daarom werken we met een 'landschapsinclusieve ontwikkeling'.

Uitbouwen van een MRA-dekkende recreatieve structuur
We willen door de hele MRA een recreatieve structuur ontwikkelen die het mogelijk maakt het landschap te 'beleven', van voordeur tot buitengebied. We werken daartoe aan een schaalsprong via versterking en doorontwikkeling van de bestaande recreatieve structuur, rekening houdend met groei van de bevolking en van de recreatiebehoefte.

3.3 Systemen voor de toekomst

De meerkernige ontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen en de ontwikkeling van het groenblauw netwerk in en om de stad vindt plaats in wisselwerking met de systemen van mobiliteit, ecologie, water en energie.

Water

Klimaatverandering en verdergaande verstedelijking hebben grote invloed op ons watersysteem. Dat vraagt om fundamentele veranderingen in het gehele watersysteem in samenhang met hoe we onze leefomgeving inrichten. De nadruk bij een waterrobuuste inrichting ligt op het vasthouden van water, op het zorgen voor voldoende drinkwater en verbeteren van de waterkwaliteit en op het zodanig inrichten van de omgeving dat de gevolgen van wateroverlast en overstroming zoveel mogelijk beperkt blijven, ook na 2050. Rijk en regio gaan een samenhangende systeemuitwerking maken voor een waterrobuuste en klimaatbestendige regio, waaruit blijkt waar en hoe de ruimtelijke ordening rekening moet houden met maatregelen voor de impact van klimaatverandering in locatiekeuze en gebiedsinrichting inclusief zoekgebieden voor tijdelijke piekwaterbuffering

Ecologie

Een toekomstbestendig ecologisch systeem draagt bij aan onze ambitie om de biodiversiteit te vergroten, maar ook aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, in en buiten de stad. Tot 2027 werken we aan de afronding van het Natuur Netwerk Nederland. Tegelijk werken we aan de groene zones met landschappelijke en ecologische verbindingen en aan een 'natuurinclusieve samenleving, met meer aandacht voor biodiversiteit.

Mobiliteit

Er is een mobiliteitstransitie nodig om de MRA bereikbaar en de steden leefbaar te houden. Met een samenhangende aanpak van de verstedelijking en het mobiliteitssysteem dragen we niet alleen bij aan bereikbaarheid en leefkwaliteit, maar ook bij aan duurzaamheid, gezondheid en inclusiviteit. Een Multimodaal Toekomstbeeld 2040 MRA (MTB 2040) is in ontwikkeling om richting te geven aan de keuzes die we hiervoor moeten maken. Omdat verstedelijking en mobiliteit samen oplopen, nemen we samenhangende besluiten over investeringen ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe woon- en werklocaties en het mobiliteitssysteem.

Een mix van maatregelen is nodig om duurzaamheid, leefkwaliteit en het functioneren van de netwerken te verbeteren. Bijvoorbeeld temperen van de groei van het autoverkeer via gedragsmaatregelen. En slim verstedelijken, via de meerkernige ontwikkeling en gemengde woon-werkmilieus op vooral binnenstedelijke ontwikkelingslocaties bij belangrijke ov-locaties.

Daarnaast zijn investeringen nodig in netwerken van fiets, openbaar vervoer, auto en hubs:

- Uitbreiding van het fietsnetwerk, onder andere met veilige, snelle en comfortabele doorfietsroutes.
- Een stapsgewijze schaalsprong van het regionale openbaar vervoer: regionale metronetwerk(zie paragraaf 3.3 systemen vor de toekomst onder mobiliteit) , HOV-busverkeer en mogelijk tram/ lightrail, ontvlechten van het regionale en nationale spoor voor meer capaciteitsruimte op het nationale spoor.
- Het autoverkeer op de ringwegen blijven sturen en verdelen over het netwerk. Afhankelijk van het resultaat van maatregelen voor verkeersvermindering, zijn grootschaligere investeringen in het wegennet nodig.
- Voor regionale en stedelijke bereikbaarheid: ringen van regionale hubs langs de corridors richting Amsterdam, autoluwe binnensteden en kernen, aandacht voor bereisbaarheid en betaalbaarheid voor praktisch en middelbaar opgeleiden en stimuleren efficiënte bundeling van goederenstromen.

Energie

We werken toe naar een geïntegreerd, hybride energiesysteem. De keuzes daarvoor hebben ruimtelijke gevolgen. Met de keuzes voor de verstedelijking in de MRA willen we daar, voor zover mogelijk, op anticiperen. Voor de energietransitie tot 2030 werken we met het 'basispad', met daarin projecten uit onder andere de Regionale Energiestrategieën (RES), investeringsplannen van TenneT, Gasunie en Liander en de Cluster Energiestrategie van het Noordzeekanaalgebied.

De energievoorziening zal in de periode 2030-2050 drastisch veranderen, maar hoe precies is nog onduidelijk. De volgende no regret-maatregelen zullen in de MRA in ieder geval nodig zijn:

- Het aanleggen van nieuwe onderstations.
- Het plaatsen van lokale (wijk)opslag voor elektriciteit om het netwerk te ontlasten.
- Ontwikkeling van de regionale waterstofbackbone, aansluiting op de nationale waterstofbackbone en koppelingen maken tussen het waterstof- en elektriciteitsnetwerk op de strategische locaties Velsen en Hemweg.

- Ruimte reserveren voor aanlanding, import, opslag en conversie van energie waarbij in het energiesysteem het Noordzeekanaalgebied net als nu een belangrijke rol heeft.
- Het maken van integrale uitvoeringsplannen, zowel ondergronds als bovengronds.
- Het ontwikkelen van warmtenetten in het stedelijk gebied.

4. Integraal te ontwikkelen gebieden

Wat betekenen de hierboven beschreven keuzes voor de bestaande landschappen, steden en economische centra in de MRA? Hoe kunnen we de kracht van diversiteit en identiteit optimaal benutten en versterken? Dat werken we in het Verstedelijkingsconcept uit voor zeven deelgebieden.

Noordzeekanaalgebied (NZKG)

Het Noordzeekanaalgebied geldt als cluster van stuwende, industriële economie en werkgelegenheid, kennis- en energiehotspot aan zee, nautische toegangspoort van de MRA en proeftuin voor toegepaste innovatie op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie.
Rijk en regio hebben in 2013 in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 keuzes gemaakt voor de ontwikkeling van dit gebied. Daarbovenop liggen er nu ook de nieuwe grote opgaven: verduurzaming havencomplex, energietransitie, circulaire economie, woningbouw en stedelijke vernieuwing, gezondheid van de leefomgeving, watersysteem en het aanpassen aan klimaatverandering. De ruimteclaims vanuit deze opgaven wijzen niet automatisch dezelfde kant op.
Om deze complexe opgaven te beantwoorden is het Noordzeekanaalgebied aangewezen als NOVI-gebied. Voor vraagstukken die niet in het NOVI-gebied kunnen worden opgelost of een bredere reikwijdte hebben, wordt de afweging gemaakt op het schaalniveau van de MRA en daarbuiten.

Op acht punten maken Rijk en regio nu al een keuze die duidelijkheid geeft over de te volgen koers:

- Verduurzaming (waaronder Tata Steel)
- Aansluiten op waterstofbackbone en overige in het CES-traject besloten onderdelen
- Ontwikkeling van transformatiegebieden onder de voorwaarden van de Visie NZKG 2040
- Het niet inzetten van de Wijkermeerpolder voor droge bedrijventerreinen inclusief de acceptatie consequentie dat ruimte voor uitbreiding zal moeten worden gezocht op andere locaties. Mogelijke locaties: Boekelermeer in Alkmaar, Baanstee Noord Purmerend, De Vaart Almere en Flevokust Lelystad
- Verbeteren gezondheid en leefkwaliteit als randvoorwaarde voor toekomstige ontwikkelingen
- Borgen en ontwikkelen natuur- en recreatiegebieden
- Identificeren van een zoekgebied voor tijdelijke piekwaterberging
- Behoud van de status van Unesco-werelderfgoed voor de Stelling van Amsterdam als randvoorwaarde voor toekomstige ontwikkelingen

Zes punten agenderen we voor verdere uitwerking in de NOVI-gebiedsaanpak Noordzeekanaalgebied:

- Transitie haven naar hub voor duurzame brandstof en goederenstromen
- Ruimte voor circulaire economie
- Ruimte voor bedrijventerreinen
- Uitwerking strategische reservering Houtrakpolder
- Verbeteren van de gezondheid en de leefkwaliteit, met name in de IJmond
- Locatiekeuze, omvang en inrichting van de tijdelijke piekwaterberging in/bij het Oer-IJ

IJmond, Noord- en Zuid-Kennemerland

Dit gebied biedt ruimte voor de bouw van zo'n 40.000 woningen. Het accent van de meerkernige ontwikkeling ligt op de stadshartontwikkeling in Haarlem en de intensieve verstedelijking rondom station Beverwijk. Het deelgebied heeft een gevarieerd economisch profiel met werk voor zowel praktisch geschoolden als kenniswerkers. Het havengebied van de IJmond ontwikkelt zich als nautische toegangspoort, als 'groene stekker' en als TechPort. Ontwikkelgebieden rond OV-knooppunten bieden de kans om het Haarlemse economisch profiel te versterken. De Beverwijkse spoorzone legt een basis voor verdere verstedelijking en economische ontwikkeling ten noorden van het Noordzeekanaal. Via 'Amsterdam Beach' versterken we het toeristische karakter van de kustplaatsen. Keuzes zijn onder ander nodig rond regionale bereikbaarheid, het verbinden van Nationaal Park Zuid-Kennemerland met Spaarnwoude en PARK21, en de continuïteit van de landschappelijke structuur aan weerszijden van het Noordzeekanaal.

Zaanstreek, Waterland, Corridor Amsterdam-Hoorn

De stedelijke gebieden ten noorden van het IJ groeien de komende decennia door tot ruim 500.000 inwoners. Die groei zetten we in voor economische en sociaal-maatschappelijke versterking, bijvoorbeeld via integrale plannen voor de stadsharten van Zaanstad en Purmerend. Verdere relevante ontwikkelingen in Zaanstad zijn de mogelijk versnelde ontwikkeling van Achtersluispolder,

stedelijke vernieuwing in Zaandam Oost en de aanleg van de HOV-verbinding ZaanIJ. De veenweidegebieden, de droogmakerijen en de Zaanoever maken we beter bereikbaar ter versterking van de recreatiefunctie. Samen met alle betrokkenen kijken we naar de beste aanpak van bodemdaling in veenweidegebieden. Andere aandachtspunten: mogelijke versterking van het hoofdelektriciteitsnet naar Noord-Nederland en de verbinding A8-A9. Voor de hele regio is de ontwikkeling van de corridor Amsterdam-Hoorn van belang.

Oostflank en Markermeer/IJmeer

De Oostflank levert een grote bijdrage aan de MRA qua wonen, werken en recreëren. Met versnelling van de woningbouw in de stadsharten, met de grote gebiedsontwikkeling Pampus, de verkenning versnelling woningbouw Lelystad Zuid/ Warande in samenhang met (her)ontwikkeling bestaande stad en stedelijke vernieuwing spelen we hierop in.
Daarbij werken we toe naar complete steden en verbetering woon-werkbalans. Het economisch karakter van dit nieuwe land is nog volop in beweging. Het economisch profiel van Almere ontwikkelt zich verder door versterking van het cluster circulaire economie, ICT-tech en energietransitie. De ontwikkeling van hoger (technisch) onderwijs is hiervoor een belangrijke voorwaarde. Lelystad krijgt steeds meer een profiel als multimodale logistieke hub, ook dankzij economische ontwikkelingen in relatie tot Lelystad Airport, de haven, de positie in het energienetwerk en de sterke agrifoodsector. Het gebied biedt daarnaast kansen om de vrijetijdseconomie verder te ontwikkelen.
Opgaven in dit gebied zijn onder meer: multimodale bereikbaarheid, natuur- en landschapsontwikkeling in en om Markermeer en IJmeer, en de mogelijke aanleg van een hyperconnectiviteitshub.

Gooi en Vechtstreek

De Gooi en Vechtstreek verbindt de dichtbevolkte stedelijke regio's Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht. De media vormen in dit deelgebied een herkenbaar cluster binnen het economische profiel. De Gooi en Vechtstreek onderscheidt zich door de grote cultuurhistorische gelaagdheid en diversiteit van het landschap en de natuur. De stadshartontwikkeling van Hilversum,de ontwikkelingen rond Station Hilversum, Hilversum Sportpark en Hilversum Mediapark, dragen bij aan de verdere ontwikkeling van het economisch profiel van de regio. Aandachtspunten in dit gebied: verdroging in de Heuvelrug mede in relatie tot de Vechtplassen. Om natuurwaarden te beschermen, waterkwaliteitsdoelen te halen en te zorgen voor een klimaatbestendig bebouwd gebied, is een integrale aanpak van het watersysteem nodig, in relatie tot het gebruik en de inrichting in de Gooi en Vechtstreek. Daarnaast is aandacht nodig voor het functioneren van de A1 en A27 in relatie tot (H)OV-verbindingen en het behoud van praktijkgeschoolde werkgelegenheid in de regio.

Zuidflank

Het samenhangend gebied van Amstelland-Meerlanden en de zuidkant van Amsterdam bruist van economische activiteit en trekt bedrijvigheid uit binnen- en buitenland. Naast algemene knelpunten zorgt de aanwezigheid van Schiphol op diverse plekken voor een extra uitdaging bij woningbouw. Het heeft tevens invloed op de mogelijkheden voor verstedelijking en het saneren van zo'n 800 hectare verrommeld glas. Rijk en regio moeten daarom keuzes maken over de leefkwaliteit rondom Schiphol in relatie tot de verstedelijking en de toekomst van de luchthaven. Dit vraagt om een integrale en gebiedsaanpak in de Zuidflank. Andere aandachtspunten in dit gebied: integrale ontwikkeling van stadshart van Hoofddorp in combinatie met het doortrekken van de Noordzuidlijn, de westflank Haarlemmermeer en de ontwikkelingen rondom station Duivendrecht passend bij het LIB, versnelling aanleg recreatiegebieden en het toegankelijk maken van het landschap tussen de dorpen en steden. Ook zijn er ontwikkelingen langs de vernieuwde Amstelveenlijn en in het centrum van Amstelveen.

Amsterdam

Amsterdam is de kernstad van de metropoolregio, met een zeer diverse bevolking, gevarieerde economische structuur en een grote aantrekkingskracht. Groei van de bevolking en van de economie moeten hand in hand te gaan met verbetering van het leefklimaat en gelijke kansen voor alle inwoners. Opgaven hier zijn de bouw van 150.000 woningen met bijbehorende voorzieningen en werkruimtes binnen de bestaande stad tot 2050, het bevorderen van de bouw van sociale en middeldure huurwoningen en het versnellen van de bouwproductie tot 2030 in Haven-Stad en Amsterdam Zuidoost. Aandachtspunten zijn onder andere: het bereikbaar houden van de woningmarkt voor lage en middeninkomens, de omschakeling naar een autoluwe stad, de schaalsprong in het hoogwaardige openbaar vervoer en het behouden en versterken van de groene scheggen en landschappen. Ook bínnen de stad wordt gestreefd naar meerkernigheid, door versterking van de centra in Noord, Nieuw-West en Zuidoost en door de verdere ontwikkeling van de Zuidas.

5. Fasering

We kunnen de ontwikkelingen in de Verstedelijkingsstrategie niet allemaal tegelijk uitvoeren. In een faseringsbeeld schetsen we de ideale ontwikkeling in de tijd.

Het komend decennium ligt de nadruk op het verlichten van de druk op de woningmarkt met de bouw van 175.000-220.000 woningen tot 2030. We benaderen de woningbouwopgave integraal: we bouwen niet alleen woningen, maar steden en samenlevingen. Het gaat hierbij vooral om ontwikkelingen rond ov-knooppunten en versterken van de stadsharten en economische profielen van de kernen buiten Amsterdam. Klimaatadaptatie, waterrobuustheid, natuurinclusiviteit en investeringen in het landschap zijn onderdeel van deze ontwikkelingen. Wat betreft mobiliteit zetten we de komende tien jaar vooral in op het uitvoeren van bestaande Rijk-regio-afspraken, maatregelen om de bereikbaarheid van Amsterdam en de stadsharten te verbeteren, afronding metropolitaan fietsnetwerk en voorbereiden schaalsprong mobiliteitsnetwerk. Voor energie richten we ons het komende decennium op het oplossen van knelpunten in het huidige netwerk en het verder uitwerken van een hybride energienetwerk voor de toekomst.

Voor een meer gedetailleerd faseringsbeeld verwijzen we naar het Verstedelijkingsconcept. Het faseringsbeeld zal in de uitwerking van het verstedelijkingsconcept worden aangescherpt en jaarlijks worden geactualiseerd.

Inhoudsopgave

Het wat en hoe van het Verstedelijkingsconcept MRA	2
Samenvatting	4
1. Inleiding	**13**
2. De groei en transitie in de metropoolregio	**15**
2.1 De kracht van de MRA	16
2.2 Urgentie van een integrale aanpak	21
2.3 Onze ambities	22
3. Verstedelijkingsconcept	**33**
3.1 Meerkerninge ontwikkeling met menselijke maat	35
3.2 Groenblauw netwerk in en om de stad	48
3.3 Systemen voor de toekomst	53
4. Integraal te ontwikkelen gebieden	**69**
5. Fasering	**103**
Bijlagen	**112**
Colofon	134

1. Inleiding

Inleiding

De Metropoolregio Amsterdam biedt een thuisbasis voor 2,5 miljoen inwoners, verdeeld over een groot aantal steden en dorpen. Dankzij de grote variëteit in woon- en werkmilieus is er ruimte voor iedere leefstijl in elke levensfase. En hoewel de meeste inwoners zich in de eerste plaats verbonden voelen met hun woonplaats, speelt het leven zich ook daarbuiten af. Sociale contacten, werk, uitgaan, bewegen: binnen het gebied dat ze kunnen bereizen, kiezen mensen daarvoor de meest geschikte of aantrekkelijke plekken uit, ongeacht gemeentegrenzen. De meerkernige structuur van steden en dorpen in een aaneengesloten landschap brengt een grote diversiteit in stedelijke milieus en landschappen met zich mee, en zorgt ervoor dat de menselijke maat behouden blijft.

De MRA is tegelijk een van de belangrijkste economische motoren van Nederland, met 300.000 bedrijven en 1,5 miljoen banen. De internationale oriëntatie en bereikbaarheid, in combinatie met de hoge leefkwaliteit, maakt dat de MRA meedraait in de internationale top. Dankzij de hoge leefkwaliteit en de gunstige economische positie oefent de MRA een enorme aantrekkingskracht uit, in binnen- en buitenland. Tot 2050 wordt een groei met bijna 700.000 inwoners en 270.000 banen verwacht. De komende tien jaar zal die groei het sterkst zijn.

Die magneetfunctie zet de leefkwaliteit tegelijk op onderdelen onder druk. De afgelopen jaren concentreerde de groei zich voornamelijk in en om Amsterdam. Dit heeft toenemende drukte en oplopende vastgoedprijzen tot gevolg. En als de verdeling van de groei blijft zoals nu, dan groeien de sociaaleconomische verschillen in de regio, met een negatieve uitwerking op de kansengelijkheid binnen de MRA. We moeten voorkomen dat een deel van de inwoners wordt weggedrukt vanwege de internationale aantrekkingskracht, zoals in veel andere metropoolgebieden in de wereld het geval is. De vraag is hoe we de groei accommoderen op zo'n manier dat we de leefkwaliteit en de economische kracht van de regio bestendigen.

Daarbovenop komen de transities die nodig zijn om de regio ook in de verre toekomst bewoonbaar en leefbaar te houden. De MRA ligt voor een belangrijk deel onder NAP en krijgt in hevige mate te maken met de gevolgen van de klimaatverandering, die ook nu al merkbaar zijn. Er liggen nationale en internationale afspraken om verdere klimaatverandering tegen te gaan en de biodiversiteit te versterken. Deze moeten op regionaal niveau gestalte krijgen.

Het schaalniveau van de Metropoolregio Amsterdam is hierbij van groot belang. De regio vormt functioneel één geheel: de MRA omspant het gebied waarbinnen het grootste deel van het woon-werkverkeer, de recreatieve verplaatsingen en de verhuisbewegingen plaatsvindt. Ontwikkelingen in het ene deel van de regio zijn ook van betekenis voor inwoners elders in de MRA. En ontwikkelingen op de ene plek beïnvloeden het functioneren van andere plekken in de MRA. Dit 'daily urban system' dijt uit. Er is sprake van een steeds sterkere uitstraling naar steden en regio's in alle windrichtingen. En internationaal is de metropoolregio goed verbonden met andere stedelijke regio's in Noordwest-Europa.

Om de urgente, complexe en omvangrijke opgaven tot een goed einde te brengen, zetten het Rijk en de MRA met de Verstedelijkingsstrategie samen de koers uit voor de ontwikkeling op de middellange en lange termijn. In de strategie komen keuzes op het gebied van leefkwaliteit, woningbouw, werklocaties, mobiliteit, landschap, energie, water, circulaire economie en ecologie bij elkaar. De strategie geeft aan waar we gezamenlijk met de regio naar toe willen. Hoe we voortbouwen aan een metropoolregio van grote klasse met een menselijke maat. En hoe we samen werken aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, ook op de lange termijn.

2. Groei en transitie in de metropoolregio

De Metropoolregio Amsterdam biedt een grote kwaliteit van leven. Dat is te danken aan de verscheidenheid, verbondenheid en menselijke maat die eigen zijn aan deze metropool.

De eerste helft van de 21e eeuw is een periode van groei en transitie. Iedereen krijgt daarmee te maken. Bewoners, ondernemers, bezoekers. Wij willen die ontwikkeling zo vormgeven, dat de kwaliteit van leven toeneemt. Een gezonde en veilige leefomgeving, aantrekkelijk en internationaal georiënteerd. Een metropool van grote klasse, met menselijke maat. Dat is goed voor wie woont, werkt of verblijft in de MRA, maar ook voor de welvaart en het welzijn in Nederland.

2.1 De kracht van de MRA
2.2 De urgentie van een integrale aanpak
2.3 Onze ambities

2.1 De kracht van de MRA

De MRA is een metropool van grote klasse met een menselijke maat. De inzet voor de verdere verstedelijking van de metropoolregio is om de identiteit en kwaliteiten van de MRA te versterken. Gecombineerd met de urgente, complexe en omvangrijke opgaven waar we voor staan, betekent dit dat we inzetten op een meerkernige ontwikkeling in een leefomgeving die in alle opzichten gezond, veilig en aantrekkelijk is.

De rijkdom van verscheidenheid

Verscheidenheid bepaalt de kracht van de Metropoolregio Amsterdam. Van de eeuwenoude binnensteden van Amsterdam, Haarlem en Weesp tot de groene wijken in Hoofddorp en Almere; van grootstedelijk tot suburbaan en dorps; van stranden bij Zandvoort en Wijk aan Zee tot de heidevelden bij Hilversum en Bussum.

Weinig metropolen ter wereld kennen zo'n verscheidenheid op relatief kleine afstand als de Metropoolregio Amsterdam. En die gaat veel dieper dan alleen in de landschappelijke en stedelijke verschijningsvorm. Binnen de MRA geeft de bevolking iedere stad en elk dorp zijn eigen couleur locale. Ook de afkomst van de bewoners in de regio weerspiegelt verscheidenheid, met maar liefst zo'n 180 nationaliteiten. Een breed scala aan bedrijven en instellingen maakt alledaagse diensten en producten permanent beschikbaar. Andere weten met hun innovaties en producties de ogen van de wereld op zich gericht. De Metropoolregio Amsterdam wil de meest inventieve regio van Europa zijn met de best opgeleide bevolking.

De verschillende delen van de regio hebben hun eigen specifieke economische profiel en deze profielen tellen op tot een compleet economisch spectrum, dat talent opleidt en aantrekt en op een aantal terreinen op een wereldwijd speelveld opereert. Het is op dit moment echter vooral het aaneengesloten stedelijk gebied van Amsterdam en de Zuidflank dat profiteert van de schaalvoordelen die een metropoolregio met zich meebrengt. Andere delen van de MRA kennen hun eigen specialisatie, maar die specialisaties doen nog te weinig met elkaar.

Regionaal en internationaal sterk verbonden

De Metropoolregio Amsterdam is een sterk verbonden regio. De stedelijke regio functioneert als één grote stad – als een samenhangend daily urban system – met 2,5 miljoen inwoners, 300.000 bedrijven en 1,5 miljoen banen. Veel mensen werken in een andere stad dan waar ze wonen. Inwoners kennen hun favoriete plekken om te winkelen, te stappen, te sporten of uit te waaien. Die plekken kunnen verdeeld zijn over de hele regio, alhoewel grote bevolkingsgroepen ook zijn aangewezen op werk en voorzieningen in een beperkter gebied.

De metropoolregio omspant het gebied waarbinnen het meeste woon-werkverkeer plaatsvindt. Tegelijkertijd heeft de metropoolregio ook een sterke band met de direct omliggende regio's. Ook daar wonen mensen die in de MRA werken, zijn bedrijven gevestigd die producten en diensten leveren aan de inwoners en bedrijven in de MRA en is op het gebied van vrije tijd onderling veel verkeer. Het gebied dat als dagelijks systeem (Daily Urban System) functioneert is dan ook groter dan het MRA-

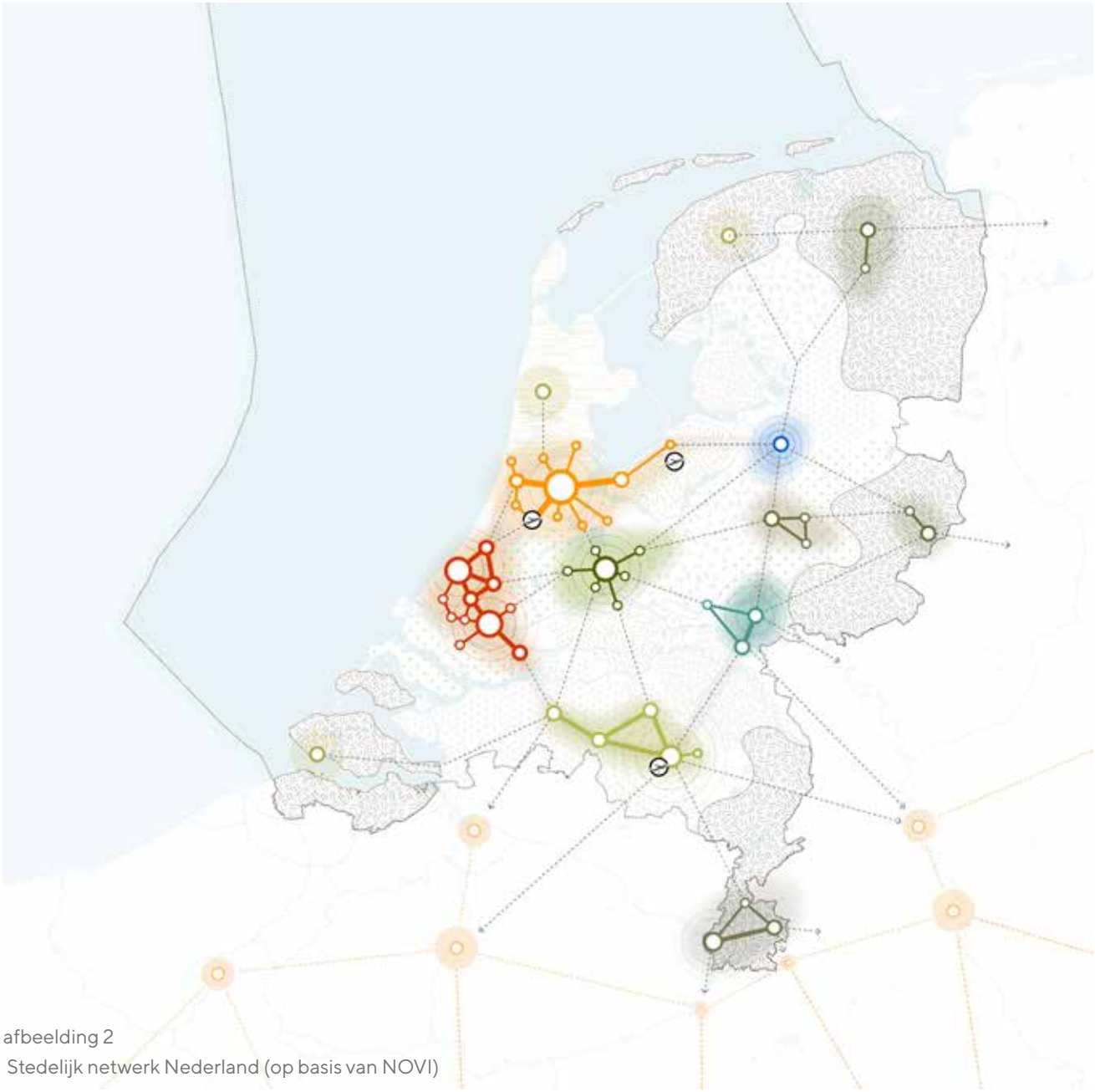

afbeelding 2
Stedelijk netwerk Nederland (op basis van NOVI)

samenwerkingsgebied. In functionele zin is er sprake van een steeds sterkere uitstraling van de metropool in alle windrichtingen: naar Noord-Holland Noord met Alkmaar en Hoorn, naar de Leidse regio en verder richting Rotterdam-Den Haag, naar Utrecht, Amersfoort en Zwolle.

Als een van de belangrijkste economische groeimotoren en het belangrijkste sociale en digitale knooppunt van Nederland doet de metropoolregio mee in de internationale top en is de regio ook internationaal sterk verbonden. Via de luchthaven Schiphol, de haven en internationale treinen, via digitaal knooppunt AMS-IX en via de sociale netwerken van de inwoners. Belangrijk is daarbij de verbinding met andere stedelijke regio's in Noordwest-Europa, zoals het Ruhrgebied, Frankfurt, Hamburg, Berlijn, Brussel, Parijs en Londen.

Meerkernige structuur in een aantrekkelijk landschap

De metropoolregio heeft een internationale oriëntatie, en weet die te combineren met de menselijke maat en hoge leefkwaliteit. Een belangrijke bijdrage daaraan levert de meerkernige structuur van de metropool, met Amsterdam als kernstad en op korte afstand een aantal nieuwe en historische steden en karakteristieke dorpen. Daartussen bevindt zich een aantrekkelijk en bijzonder gevarieerd landschap met veel open water. Het herbergt een veelheid aan waarden en kansen en is essentieel voor een hoge leefkwaliteit, maar staat op sommige plaatsen wel onder druk. In als zijn veelzijdigheid vormt het landschap een aaneengesloten gebied. Dankzij die structuur blijven de afzonderlijke steden herkenbaar en vormt het landschap een uitgestrekt recreatiegebied dat voor iedereen in de regio dichtbij is, hoewel op dit moment niet altijd toegankelijk.

In verhouding met andere metropoolgebieden in de wereld is in de MRA sprake van relatieve sociaaleconomische gelijkheid. Dat neemt niet weg dat ook hier sprake is van een toenemende ongelijkheid in de verdeling van inkomensgroepen over de regio, en van gebiedsgebonden gezondheidsachterstanden. Over de hele linie is de leefkwaliteit hoog, maar niet iedereen profiteert daar in gelijke mate van.

Zeven deelregio's met eigen, unieke kwaliteiten

De Metropoolregio Amsterdam is ingedeeld in zeven deelregio's die elk hun eigen unieke kwaliteiten hebben en die tezamen de kracht van de MRA bepalen .

Zuid-Kennemerland

De deelregio Zuid-Kennemerland biedt de MRA een uniek en aantrekkelijk vestigingsklimaat met ruime mogelijkheden voor recreatie en een hoogwaardig woon- en leefmilieu, dankzij de ligging aan de kust en de aanwezigheid van de historische stad Haarlem. De bevolking is relatief hoog opgeleid en onder hen bevindt zich een groeiend aantal expats. De badplaatsen en de natuur aan de kust (Nationaal Park Zuid-Kennemerland, de landgoederenzone in de binnenduinrand en het recreatiegebied Spaarnwoude) vormen een trekpleister voor een groeiend aantal bezoekers.

De economie kenmerkt zich door een groot aandeel zzp'ers en mkb'ers in de zakelijke dienstverlening, detailhandel en de creatieve en digitale sector. Daarnaast kent Zuid-Kennemerland een hoog aandeel (semi) overheidsorganisaties (provincie, rechtbank, onderwijs en zorg). Onderscheidend zijn culturele voorzieningen zoals een aantal grote musea, het horeca-aanbod en de positie van Haarlem als een van de beste winkelsteden van Nederland. Recent valt in de Haarlemse regio de dynamiek op van start-ups en scale-ups op het gebied van circulaire economie, gezondheid en toegepaste innovatie. In Waarderpolder Haarlem Business Park is Bouwlab gevestigd: een nationaal erkend fieldlab als innovatiehub voor nieuwe bouwtechnologieën.

IJmond

De IJmond kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan woonkwaliteiten. Van stedelijk tot dorps wonen, van betaalbaar tot duur. De woonomgeving wordt omrand door waardevolle landschappen: de kust, de ruige natuur van de duinen, de landgoederen, de Stelling van Amsterdam en het Oer-IJ.

Het gebied vormt de nautische toegangspoort van de MRA. Dankzij de ligging aan het Noordzeekanaal is het een centrum van productie, ontwikkeling en innovatie. De deelregio huisvest ook de opleiding in de maakindustrie. Daarmee is het de 'techport' van de MRA. De ambitie van de IJmond is om Techport beter nationaal bekend te maken, naar analogie van brainport Eindhoven. IJmond heeft een sleutelpositie in de bouw en onderhoud van offshore-windenergie en is daarmee ook de 'groene stekker' van de MRA. Daarnaast kent de deelregio een sterke logistieke sector, een regionaal georiënteerde zorgsector, innovatieve tuinbouw en dienstverlening. Bijzondere kwaliteiten voor toerisme en recreatie zijn de Beverwijkse Bazaar, de kustplaatsen, het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en het recreatieschap Spaarnwoude.

Zaanstreek-Waterland

De kwaliteit van Zaanstreek-Waterland is ruimte om te leven middenin authentiek landschap. Wonen in de stad of in het landelijk gebied, met scholen en voorzieningen nabij, altijd nabij water, groen en recreatiemogelijkheden,

afbeelding 3
Zaantheater

afbeelding 4
Heide en bos in het Gooise landschap

en goed bereikbaar via openbaar vervoer of auto. Het energieke regionale bedrijfsleven is gefocust op voedsel, (hout-)bouw, maakindustrie, circulaire economie en energietransitie en een ambitieus techniek- en ICT-cluster. Er wordt intensief samengewerkt tussen onderwijs ondernemers en overheid om daarmee de kwaliteit aan elkaar toe te voegen.

Het is niet alleen kwaliteit, het is ook identiteit die Zaanstreek-Waterland onderscheidt; Hollandser dan Hollands. Daardoor heeft de deelregio een grote toeristisch-recreatieve betekenis. Prachtige veenweidegebieden met eeuwenoude dijken en molens, weilanden rondom historische lintdorpen. De regio heeft een historie van economische en stedelijke ontwikkeling. In de 19e en 20e eeuw is de bedrijvigheid in de regio gemoderniseerd, maar sterk ondernemerschap, doe-mentaliteit en innovatiekracht bleven.

Almere-Lelystad
De steden op het nieuwe land kennen een unieke stedenbouwkundige opzet. Het landschap en de steden zijn tegelijk en in samenhang ontworpen. De samenleving is al sinds het begin krachtig verbonden is met de andere delen van de regio, zowel als het gaat om werk en stedelijke voorzieningen als in verhuisbewegingen. De natuurontwikkeling voor de kust levert een zeer bijzonder recreatie- en woonlandschap op en verrijkt daarmee het palet aan milieus in de MRA.

Het economisch profiel is nog vol in ontwikkeling. De economische structuur kenmerkt zich in toenemende mate door logistiek, ICT, techniek, circulaire economie, energietransitie, food, toerisme en recreatie. Op De Steiger en De Vaart in Almere zijn inmiddels belangrijke clusters in de circulaire economie ontstaan en Lelystad beschikt over bijzondere laboratoriumfaciliteiten op het gebied van luchtvaart, voeding en diergezondheid.

Gooi en Vechtstreek
Gooi en Vechtstreek is de groenblauwe verbinder van de dichtbevolkte stedelijke regio's Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht. Met hoogwaardige voorzieningen is de deelregio een prettige plek om te wonen, werken en recreëren. De woonomgeving is organisch gegroeid. Dit heeft geleid tot een grote variatie in kernen, elk met een eigen identiteit, en woonmilieus. Het hart van de Media Valley ligt in Gooi en Vechtstreek. Sectoren zoals ICT, artificial intelligence, creatieve industrie, zorg en recreatie vormen eveneens belangrijke onderdelen van de economie.

Het landschap is speciaal en heel divers. Er is bos, heide en open weiland. Er liggen historische buitenplaatsen en er is veel water, zoals het Naardermeer, het plassengebied, het IJmeer en het Gooimeer. Verschillende gebieden hebben een nationaal of zelfs internationaal beschermde status. De verscheidenheid aan landschapstypen en de kwaliteit daarvan, in een relatief klein gebied in de verstedelijkte Randstad, maken Gooi en Vechtstreek uniek.

Amstelland-Meerlanden
Deze deelregio heeft een stevige economische positie binnen de MRA, mede dankzij Schiphol en Greenport Aalsmeer. Vervoer en opslag, groothandel, detailhandel en overige zakelijke diensten zijn de grootste economische sectoren. Vanwege deze sterke concentratie van (internationale) economische activiteit heeft Amstelland-Meerlanden een grote aantrekkingskracht op werkgelegenheid vanuit heel Nederland. Het aantal arbeidsplaatsen is groter dan

de beroepsbevolking. Dat heeft zijn weerslag op de woningbehoefte. De plancapaciteit is groot. Naast generieke woningbouwknelpunten is de aanwezigheid van Schiphol een extra uitdaging voor het bouwen van de wenselijke nieuwe woningen.

De deelregio biedt diverse hooggewaardeerde woonmilieus. Van stedelijke appartementen tot historische kernen en dorpse en landelijke woonmilieus, aangevuld met hoogwaardige culturele voorzieningen en liggend in een rijkgeschakeerd landschap. Van buitenplaatsen langs de Amstel, recreatie bij de Westeinderplassen, Ouderkerkerplas, Diemerscheg en in het Amsterdamse Bos, natuurschoon in de Amstelscheg met de Ronde Hoep, de weidsheid van de Bovenkerkerpolder tot nieuwe en te ontwikkelen landschappen als PARK21 en de Westeinderscheg.

Amsterdam

Amsterdam is van oudsher een centrum van internationale handel. Grote stromen mensen, goederen, informatie en geld komen er samen. De aantrekkingskracht is vandaag de dag onverminderd groot, ook dankzij de cultuurhistorische rijkdom van de binnenstad met zijn grachtengordel en de internationale, vrijzinnige ambiance. Amsterdam trekt hierdoor niet alleen drommen toeristen, maar het heeft de handelsstad ook gemaakt tot een centrum van kennis, onderzoek en innovatie. De universiteiten, scholen en kennisintensieve bedrijven trekken het talent aan dat het menselijke kapitaal vormt voor de groeiende kenniseconomie. Een belangrijk positie daarbinnen hebben startups en de tech-sector.

Met name binnen en nabij de ring/A10 heeft Amsterdam alle kenmerken van een hoogstedelijk woonwerkmilieu, met een hoge bebouwings- en bevolkingsdichtheid en een grote diversiteit aan functies. Zo zijn er tal van internationaal vermaarde culturele instellingen gevestigd. Buiten de ring liggen uitgestrekte, modernistische tuinsteden waar steeds meer werkfuncties en voorzieningen neerstrijken. Het omringende landschap dringt via groene scheggen tot diep in het stadslichaam door.

afbeelding 5
Amsterdam

2.2 Urgentie van een integrale aanpak

De combinatie van de hoge leefkwaliteit, de menselijke maat en de internationale oriëntatie is een krachtige kwaliteit, maar het vergt flinke inspanningen om deze voor iedereen in de MRA in stand te houden. Zeker in het licht van de demografische en economische groei die wordt verwacht.

De afgelopen jaren, zeker vóór de coronacrisis, plukte de MRA in economisch opzicht de vruchten van haar internationale aantrekkingskracht. Maar die economische groei gaat niet overal even hard en niet iedereen profiteert er in gelijke mate van. De woningmarkt staat onder hoogspanning en de tekorten op de arbeidsmarkt lopen op. De sociaaleconomische verschillen binnen de regio nemen toe. Dat is onwenselijk – omdat de plek waar je woont niet van invloed mag zijn op de kansen die je krijgt, maar ook omdat praktisch en middelbaar opgeleide vaklieden onmisbaar zijn voor een goed functionerende metropoolregio.

Tegelijk hebben we te maken met een in hoog tempo veranderend klimaat en een biodiversiteit die in een paar decennia achteruit is gehold. De gezondheid van de woonomgeving staat op veel plekken onder druk. Het zijn processen die met spoed actie vereisen.

De urgentie werkt door in de volle breedte van de verstedelijking. We zien iedere ontwikkeling als een kans om de leefomgeving gezond, veilig en aantrekkelijk te houden of te maken. Groot of klein, binnen of buiten de stad. Die kansen zijn niet vrijblijvend: de urgentie is hoog opgelopen, elke kans moet worden gegrepen.

Dat betekent niet dat oplossingsrichtingen voor de verschillende opgaven één kant op wijzen. Ruimtelijke keuzes en keuzes in de tijd zijn en blijven noodzakelijk. Het betekent wel dat die keuzes gemaakt moeten worden vanuit een samenhangend, integraal, MRA-breed perspectief. Dat we opgaven zo veel mogelijk combineren in integrale projecten en gebiedsontwikkelingen. Pregnante voorbeelden zijn de leefkwaliteit rond Schiphol (paragraaf 3.1 en 4.6), de ontwikkeling en verduurzaming in het Noordzeekanaalgebied (paragraaf 4.1) en de sterke relatie tussen de stedelijke ontwikkeling (wonen, werken, voorzieningen) en de ontwikkeling van het mobiliteitssysteem. Keuzes hiervoor werken door in andere delen van de MRA en daarbuiten, en in de kwaliteit van de leefomgeving. De ontwikkelingen zullen dan ook in samenhang met het MRA-schaalniveau worden uitgewerkt.
Om tegemoet te komen aan alle urgenties zijn substantiële investeringen nodig, van publieke zijde maar zeker ook van private zijde. Veel van die investeringen moeten al op korte termijn, voor 2030, worden gedaan. Maar daarvoor hebben (internationale) investeerders, net als bewoners, wel het vertrouwen nodig dat de MRA ook op lange termijn voor iedereen een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving blijft bieden. De keuzes in dit Verstedelijkingsconcept zijn daarop geënt. Bij keuzes voor de korte termijn houden we steeds oog voor de lange termijn. We kijken zo'n dertig jaar vooruit, of nog veel langer als het om de effecten van de klimaatverandering gaat. Zo voorkomen we dat we vóór die tijd weer nieuwe maatregelen moeten nemen, en de kosten uiteindelijk nog hoger zullen uitpakken.

2.3

Onze ambities

Verstedelijking is meer dan het bouwen van woningen en bedrijfsruimten alleen. We bouwen complete steden met een hoge leefkwaliteit. Dat betekent dat aan bouwlocaties, zeker de grotere, ook investeringen verbonden kunnen zijn in infrastructuur, voorzieningen, de openbare ruimte en de energievoorziening. Andersom stellen het groenblauwe netwerk en systemen voor mobiliteit, water en energie voorwaarden aan de ontwikkeling van woon- en werkgebieden.

Bij alle stedelijke ontwikkelingen willen we de kans aangrijpen om de regio klimaatadaptiever, natuurinclusiever en waterrobuuster te maken, het specifieke profiel van de omgeving te versterken en het sociaal-maatschappelijke evenwicht in de MRA te verbeteren.

Stad en landschap hangen nauw samen. Het aaneengesloten, gevarieerde en waterrijke landschap is een belangrijke troef van de metropoolregio en is onmisbaar voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Landschappelijke structuren zetten zich door in de stad, soms verscholen en soms uitgesproken. Verschillende functies van het landschap (zoals natuur, recreatie, water) kennen haarvaten al in de woonbuurt. Ambities voor stad en landschap zijn daarom nauw verbonden.

Ambities

- De hele metropoolregio laten profiteren van de groei
- Voldoen aan de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan woon- en werkmilieus
- Diversiteit en verbondenheid in de economie versterken
- Meer balans brengen in wonen en werken
- Zorgen voor een gezonde leefomgeving
- Bereikbaarheid en bereisbaarheid in de MRA bevorderen
- De uitstoot van broeikasgassen terugdringen
- Doorontwikkelen van het metropolitane landschap
- De regio klimaatadaptief inrichten
- De biodiversiteit vergroten

De hele metropoolregio laten profiteren van de groei

De bevolking en de economie van de MRA blijven groeien. We willen die groeipotentie inzetten om de onderscheidende kwaliteiten verder te versterken: de combinatie van leefkwaliteit, menselijke maat en internationale oriëntatie, en de kenmerkende diversiteit. Om dat te bereiken, zetten we de meerkernige structuur van sterke steden en dorpen in een sterk landschap verder kracht bij.

Met de inzet op meerkernige ontwikkeling combineren we verschillende ambities. We verminderen de druk op de woon- en werklocaties in de Amsterdamse agglomeratie en beperken de groei van de spitspendel richting Amsterdam. We benutten de kwaliteiten van alle steden en dorpen in de MRA en komen tegemoet aan woningbehoeften per deelregio. We houden de menselijke maat in stand en we behouden zoveel mogelijk de open landschappen tussen de stedelijke gebieden in. Zo creëren we tegelijk gunstige ruimtelijke voorwaarden voor de grote duurzaamheidsopgaven van deze tijd: de mobiliteitstransitie, klimaatadaptiviteit, waterrobuustheid, biodiversiteit en schone energie.

Het is daarbij onze ambitie om door verstedelijkingskeuzes ook bij te dragen aan een verbetering in wijken waar een combinatie van ruimtelijke condities en sociaaleconomische kenmerken van de bevolking zorgen voor lagere kansen op een aantal kernonderdelen van het leven: welvaart, gezondheid en welzijn. Daarbij denken we aan menging en verbeteren van wijken door woningbouw en transformatie, het verbeteren van sociaal-maatschappelijke kansen, sociale cohesie en leefbaarheid in kwetsbare wijken door onder andere voorzieningenplanning, en verbetering van sociaaleconomische kansen in kwetsbare wijken door een betere bereikbaarheid van banen.

Voldoen aan de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan woon- en werkmilieus

Rijk en regio hebben afspraken gemaakt over de bouw van 175.000 woningen tot 2030 en onderzoeken de mogelijkheid om in die periode nog eens 45.000 woningen te bouwen. Na 2030 lijkt de behoefte aan nieuwe woningen af te nemen, maar de prognoses kennen flinke bandbreedtes. Vooralsnog wordt uitgegaan van een bouwopgave van 75.000 woningen tussen 2030 en 2040 en nog eens 75.000 woningen tussen 2040 en 2050.

De verwachte economische groei, uitgedrukt in arbeidsplaatsen (banen groter dan 12 uur per week), bedraagt zo'n 250.000 tot 2040. Waar eerder werd verwacht dat vergrijzing zou zorgen voor afvlakkende groei, is de verwachting momenteel dat tussen 2040 en '50 de werkgelegenheid in dezelfde mate doorgroeit. We willen hier ruimte voor vinden, passend bij de aard van de bedrijvigheid.

De te ontwikkelen woon- en werkmilieus moeten passen bij de kwalitatieve vraag. Die gaat in toenemende mate uit naar gemengde (hoog)stedelijke woonwerkmilieus. De vraag naar nieuwe woningen komt vooral van starters op de woningmarkt en huishoudens die een kwalitatieve stap in hun wooncarrière willen maken. Daaronder bevinden zich ook senioren die passende woonruimte zoeken, en als ze die gevonden hebben een eengezinswoning achterlaten. De MRA, in het bijzonder Amsterdam, trekt bovendien veel jonge mensen uit binnen- en buitenland aan. De nieuwbouwvraag lijkt zich na 2030 te concentreren op (hoog)stedelijke

milieus, met een groot aandeel woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens die dichtbij voorzieningen, werk en openbaar vervoer willen wonen. Tot 2030 zijn naast appartementen ook relatief veel eengezinswoningen in woonwijken nodig.

De betaalbaarheid van woningen is daarbij een steeds belangrijker aandachtspunt. Door de stijgende woningprijzen zijn betaalbare woningen in toenemende mate vooral in de randen van de MRA te vinden. Voor een evenwichtige (sociale en economische) ontwikkeling is het belangrijk dat in de hele regio voldoende betaalbare woningen van voldoende kwaliteit en omvang beschikbaar zijn. Dit geldt met name voor de binnenstedelijke locaties nabij ov-knooppunten, stadsharten en de grote ontwikkellocaties. Voldoende betaalbaar aanbod is niet alleen te realiseren door nieuwbouw, maar ook door het betaalbaar houden van de bestaande voorraad.

De kenniseconomie gedijt in gemengde milieus, omdat die de interactie en kennisuitwisseling bevorderen. Maar we willen ook productiebedrijven inpassen in de stad, in 'productieve wijken'. Transformatie van bedrijventerreinen met grootschalige woningbouw vergroot de sociaaleconomische opgave om voldoende ruimte op de locatie of in de nabijheid te behouden voor lokaal voorzienende bedrijven en werkgelegenheid voor met name praktisch geschoolden. Dat is een voorwaarde om te zorgen dat de reis tussen woon- en werkplaats voor praktisch geschoolden niet te lang en/of te kostbaar wordt. Bedrijfsruimte voor kleinschalige maakbedrijven en stadsverzorgende bedrijven is (net als sociale woningbouw) afhankelijk van betaalbare huurprijzen en wordt daardoor niet vanzelf door marktpartijen gerealiseerd. Ook vraagt het aandacht in de sfeer van de regelgeving.

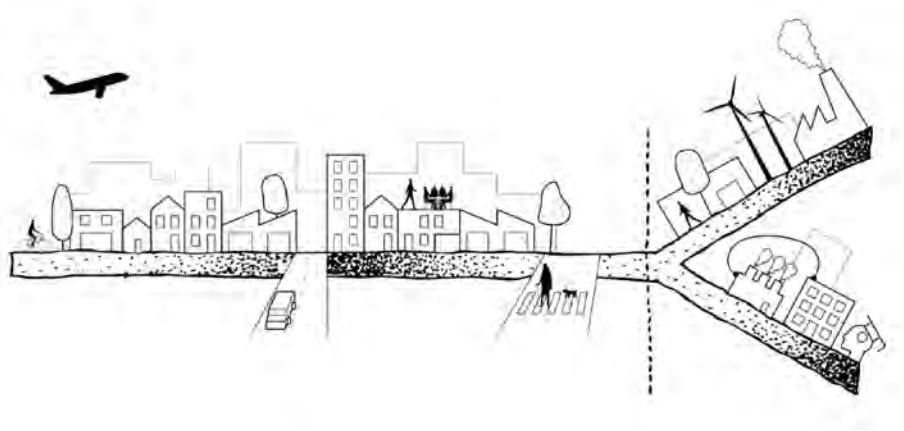

afbeelding 6 - De MRA voorziet in een rijk scala aan complementaire werk- en leefmilieus (bron: Mensen Werk, Hoe geven we ruimte aan de toekomst van werk? (2018), Spontaneous City)

Niet ieder bedrijf leent zich voor menging met woningbouw. Voor deze bedrijven, die wel belangrijk zijn voor de werkgelegenheid in de MRA, blijven voldoende ongemengde bedrijventerreinen nodig. Nieuwe plannen voor woningbouw die leiden tot transformatie en verlies aan bedrijventerreinen kunnen als voldoende ruimte voor bedrijvigheid beschikbaar is.

Diversiteit en verbondenheid in de economie versterken

'Diversiteit' en 'verbinding' zijn de leidende principes voor een meerkernige economische ontwikkeling. Regionale economische profielen dragen bij aan de verscheidenheid die de MRA kenmerkt. Schaalvoordelen op het niveau van de stad komen voort uit onderlinge nabijheid van economische activiteiten, waarbij een natuurlijke verdeling ontstaat tussen grotere steden met een diverse economische structuur en meer gespecialiseerde, kleinere steden. Amsterdam en omliggende gemeenten vormen in deze meerkernige structuur het economisch dominante kerngebied. Schaalvoordelen op het niveau van de metropoolregio komen voort uit sterke verbondenheid: fysiek, sociaal en economisch.

Een groot deel van de gemengde woonwerkgebieden zal ook in de toekomst in en om Amsterdam zijn geconcentreerd. Om de hele metropoolregio te laten profiteren van de groei van de werkgelegenheid, versterken we de vestigingsmilieus elders in de regio. Dat doen we door ook daar in te zetten op gemengde woonwerkmilieus met een eigen onderscheidend profiel en een wenkend ontwikkelingsperspectief, voortbouwend op de bestaande economische karakteristiek.

Met deze ambitie bouwen we ook door op het innovatie-ecosysteem in de MRA, waarin het bedrijfsleven,

kennis- en onderwijsinstellingen en de overheid elk hun rol hebben. De koers die de economie heeft ingezet, is die richting circulariteit en digitalisering. Stromen en kringlopen bepalen meer en meer de structuur van de regionale economie. Reststoffen van het ene bedrijf kunnen worden benut door een ander bedrijf, of door particulieren. Dat kan gaan om grondstoffen, restwarmte, CO2, afvalwater. We houden rekening met de mogelijkheid dat voorzieningen voor de circulaire economie en de traditionele economie gedurende enige tijd naast elkaar zullen bestaan, wat een tijdelijk extra ruimtebeslag tot gevolg heeft.

De innovatiekracht van de regio is hard nodig bij de omslag naar een circulaire economie. Hetzelfde geldt voor de digitalisering. Kennisontwikkeling en -toepassing zijn in de huidige praktijk al nauw verbonden. Stimulering is vooral wenselijk in de afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Nieuwe generaties werkenden hebben skills nodig die passen bij een circulaire en gedigitaliseerde economie.

De inzet op diversiteit en verbondenheid zal tot slot hand in hand gaan met het versterken van de internationale positie van de MRA. Door de verdere ontwikkeling van de haven, de luchtvaart, het internationale treinverkeer en het digitale knooppunt AMS-IX. Bij deze ontwikkelingen zetten we in op verduurzaming en het verbeteren van de gezondheid en leefbaarheid in de omliggende gebieden.

Haveneconomie

Het havenindustrieel cluster zorgt voor stuwende werkgelegenheid, waarmee geld over de grens wordt verdiend en die een grote multiplier voor de lokale economie kent. De haven fungeert als doorvoerhaven van hoogwaardige producten, vestigingsplaats van hoogwaardige industrie en bedrijven, proeftuin voor nieuwe bedrijvigheid en als ecosysteem met interacterende bedrijven, kennisinstellingen en publieke partijen. Om die rol te kunnen blijven spelen is recent geïnvesteerd in het vernieuwen van de zeesluis.
Het havengebied is voor een blijvend sterke positie op het internationale toneel en voor zijn spilfunctie in de nationale economie niet meer alleen afhankelijk van volumes, maar juist ook van de duurzaamheid van de bedrijfsvoering en de innovaties die daarbij horen. In de energietransitie is een belangrijke rol weggelegd voor de haven, vanwege de aanwezigheid van grote energievragers en de traditionele, maar eindigende doorvoerfunctie voor grondstoffen zoals kolen. Ook in de overgang van een fossiele, lineaire economie naar een circulaire economie is een belangrijke rol weggelegd voor het havengebied. De haven kan met zijn innoverend vermogen de transities in de bredere regionale economie aanjagen.

We willen dat het havencomplex zijn sterke internationale concurrentiepositie behoudt en bijdraagt aan een duurzame economische ontwikkeling. Daarvoor, en om de gezondheid en leefkwaliteit in de MRA te verbeteren, is verduurzaming noodzakelijk. Ook hechten we bijzondere waarde aan de specifieke werkgelegenheid die de haven biedt: praktische banen, binnen de geografische reikwijdte van veel inwoners.

Meer balans brengen in wonen en werken

Bij de expliciete keuze voor een meerkernige ontwikkeling is een evenwichtige ontwikkeling van de metropoolregio het doel. Op dit moment is in de metropoolregio sprake van een onevenwichtige ruimtelijke verdeling tussen de locaties waar mensen werken en wonen. Dit is een gevolg van een disbalans tussen een meerkernige ruimtelijke spreiding van wonen en een ruimtelijke concentratie van banen.

Vooral praktisch en middelbaar opgeleiden zijn om verschillende redenen minder goed in staat en bereid om ver, lang en tegen hoge kosten te reizen voor hun baan. Zij hebben doorgaans een lager inkomen, een lager autobezit en een lagere werkgeversvergoeding voor woon-werkverkeer. Daardoor weegt de afstand in tijd, geld en moeite relatief zwaarder voor hen dan voor hoger opgeleiden. Toch wonen deze groepen door processen op de woningmarkt vaker dan theoretisch opgeleiden buiten de kernagglomeratie, met relatief weinig lokale banen waardoor ze naar die voor hen in pure reistijd en brede bereikbaarheid minder goed bereikbare kernagglomeratie moeten reizen voor hun baan. Binnen de kernagglomeratie, waar juist meer banen zijn dan beroepsbevolking, zijn banen voor praktisch en middenopgeleiden bovendien vaker te vinden op de minder goed per openbaar vervoer bereikbare locaties.

Woonwerk balans

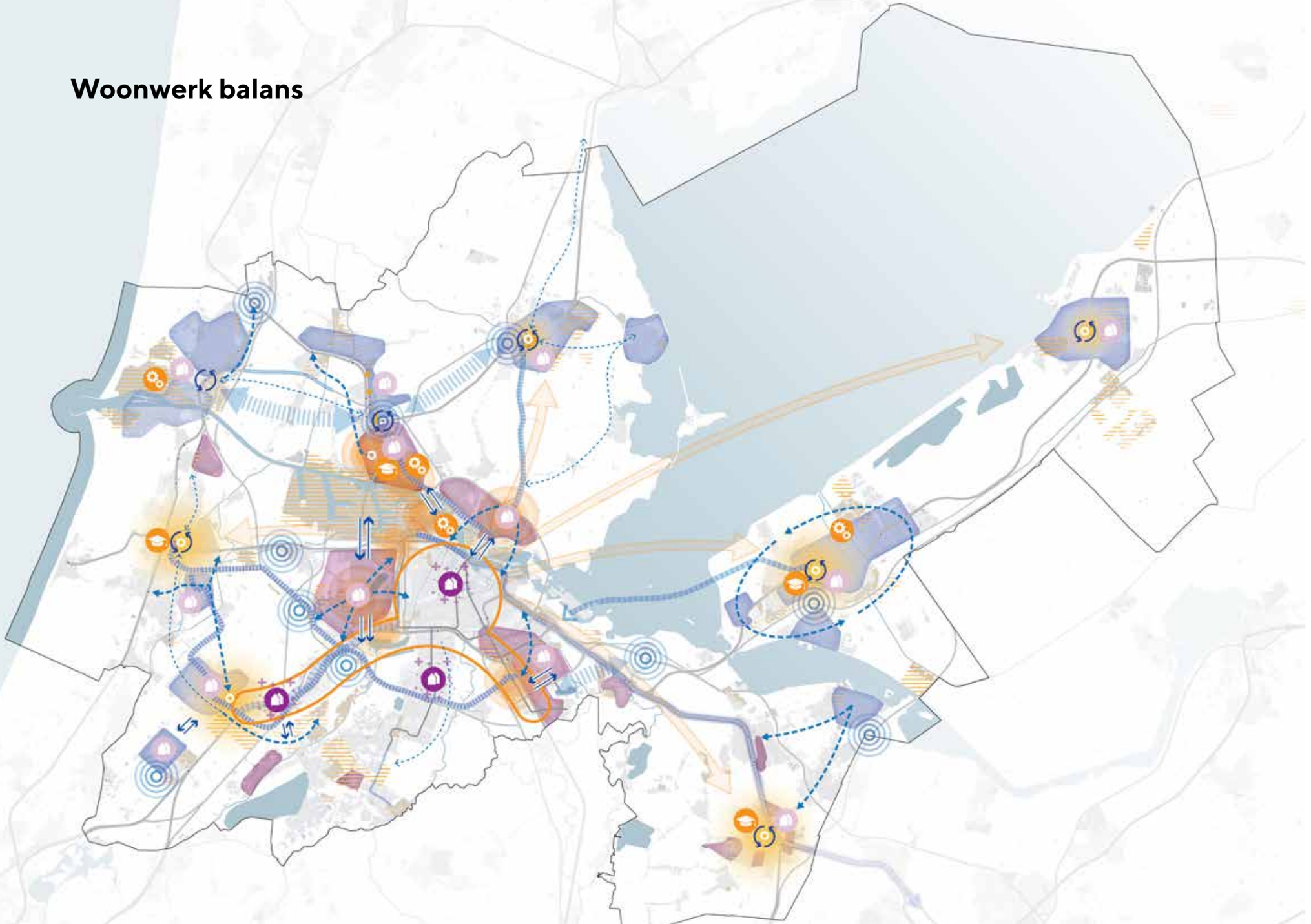

Legenda

Interventies wonen

- Concentraties praktisch en middelbaar geschoolden nabij werkconcentraties (fijnmazig lokaal verbinden)
- Uitbreiden betaalbare woonvoorraad
- Op peil houden betaalbare woonvoorraad

Interventies economie en onderwijs

- Economisch kerngebied
- Uitbreiding economisch kerngebied
- Versterken economische subcentra
- Versterken onderwijsstructuur
- Versterken maakindustrie, organiseren specialisatie
- Verleiden van bedrijven, versterken economisch profiel
- Ontwikkelen bedrijvigheid, sociaal economisch binden werkgelegenheid

Interventies bereikbaarheid banen

- Praktisch en middelbaar geschoolden op afstand van werkconcentraties (regionaal verbinden wonen en werken)
- Fijnmazig verbinden met economisch kerngebied
- Fijnmazig lokaal verbinden
- Verbinden economische centra met HOV
- Verbinden economische centra met fiets
- Zoeklocatie regiohub

Overige

- Stadsharten MRA Verstedelijkingsstrategie
- BBG
- Bedrijven en industrieterrein
- Treinspoor
- Snelweg

Deze ruimtelijke disbalans in de metropoolregio leidt tot een flinke woon-werkpendel die de vervoersongelijkheid versterkt tussen praktisch en middelbaar opgeleiden met lagere inkomens aan de ene kant, en theoretisch opgeleiden met gemiddeld hogere inkomens aan de andere kant.[1] Deze disbalans leidt er ook toe dat werkgevers in de kernagglomeratie en praktisch en middelbaar geschoolden elkaar moeilijker of niet kunnen vinden.

Het is onze ambitie om deze disbalans en ongelijkheid waar mogelijk te verminderen. De uitdaging is om via een slimme onderlinge afstemming tussen keuzes in locaties van wonen en werken en hun onderlinge bereikbaarheid bij te dragen aan meer balans tussen wonen in werken in alle deelregio's, in termen van de verhouding van het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking.

De bijdrage van de Verstedelijkingsstrategie bestaat aan de ene kant uit maatregelen om op decentrale locaties met een hoge concentratie van praktisch en middelbaar opgeleiden (de blauwe gebieden op de kaart):

- Het bestaande werk te behouden en te integreren in ruimtelijke transformatiegebieden
- De condities voor werkgelegenheidsgroei te verbeteren door de decentrale economische profielen te versterken, daarmee specialisatie en concurrentiekracht te versterken en bedrijven te verleiden zich te vestigen
- Wonen en werken op transformatielocaties waar mogelijk te mengen in productieve buurten of wijken, en bedrijventerreinen te reserveren nabij plekken waar veel werkgebieden worden getransformeerd
- De nabijheid en bereisbaarheid te verbeteren tussen woon- en werklocaties met deelauto's, auto-fiets en auto-ov combinaties voor autogebonden reizigers en het streven naar betaalbare en beschikbare alternatieven van lopen, (e-)fiets en openbaar vervoer met aandacht voor de fijnmazigheid van het netwerk

Aan de andere kant kan de Verstedelijkingsstrategie mogelijke arbeidstekorten tegengaan in cruciale beroepen en competitieve sectoren in de kernagglomeratie (het oranje gebied op de kaart) met meer woonmogelijkheden voor praktisch en middelbaar geschoolden met een laag- of middeninkomen in de steden en kernagglomeratie. Dit betekent dat de betaalbare woningvoorraad op peil moet worden gehouden en waar mogelijk vergroot dient te worden. Daarnaast vraagt het in de paarse gebieden op de kaart om gerichte maatregelen die fijnmazige, betaalbare en veilige verbindingen tussen de woon- en de werkplek helpen verbeteren.

Deze aanpak vraagt om maatwerk per gebied én om een MRA-brede integrale uitwerking, beide op het snijvlak van wonen, economie en bereikbaarheid. Deze integrale uitwerking omvat:

1. Het voor verschillende opleidingsniveaus, sociale groepen en bedrijfssectoren in beeld brengen van de huidige verhouding banen/beroepsbevolking, functiemix wonen-werken-voorzieningen en bereikbaarheidsprofiel, geredeneerd vanuit de deelgebieden én het grotere systeem
2. Het bepalen van de ambities van deelregio's en stadsharten voor de doorontwikkeling van deze functiemix en het bereikbaarheidsprofiel, dat laatste ook in relatie tot veranderingen in het bereikbaarheidssysteem
3. Het bepalen van een typologie voor de 'optimale' functiemix van de verschillende woonwerkmilieus in relatie tot het (toekomstig) bereikbaarheidsprofiel en vestigingsklimaat met handvatten voor gebiedsontwikkeling en bereikbaarheidsinterventies
4. Het invullen en waar nodig aanscherpen van de ambities van deelregio's en stadsharten op basis van de typologie voor de 'optimale' functiemix, woon-, vestigings- en bereikbaarheidsklimaat

1 Vervoersongelijkheid betekent dat voor praktisch en middelbaar opgeleide inwoners van de MRA zowel binnen de MRA als geheel, als binnen de diverse deelregio's de kosten voor het reizen tussen woonplek en werkplek in termen van tijd, geld en moeite hoger zijn dan voor theoretisch opgeleide inwoners in de MRA, voor velen vermoedelijk zelfs in die mate dat het een drempel oproept voor arbeidsparticipatie.

Bereikbaarheid in de MRA bevorderen: toegankelijk en betaalbaar

Door de groei van de metropoolregio zal ook de mobiliteit in, van en naar de MRA toenemen. Die toenemende mobiliteit moet passen in het streven naar een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Economische centra blijven bereikbaar, en tegelijk mag de reisafstand tussen de woning aan de ene kant, en de werkplek en voorzieningen aan de andere kant, niet te groot worden. We willen dat deze dagelijkse mobiliteit voor iedereen toegankelijk en betaalbaar blijft. Met name onder praktisch geschoolden is de bereisbaarheid een aandachtspunt.

De Verstedelijkingsstrategie en de ontwikkeling van het mobiliteitssysteem leiden in hun onderlinge wisselwerking tot een mobiliteitstransitie. Ambitie is een duurzame, gezonde en slimme mobiliteit, die het mensen gemakkelijk maakt om hun reis van deur tot deur te organiseren, op betaalbare wijze en beperkt afhankelijk van een eigen auto. En we willen ook dat het goederenvervoer minder afhankelijk wordt van de vrachtauto, met name in de stadsdistributie. Door logistiek en goederenvervoer slimmer en duurzamer te maken, ook met logistiek en goederenvervoer over water, kan deze sector andere ambities ondersteunen.

In de internationale verbindingen heeft het vliegverkeer een belangrijke rol. We willen het vliegverkeer op korte afstanden terugdringen door meer ruimte te creëren voor internationale treinen op het spoorwegnet. Schiphol kan daardoor verder groeien als een internationaal knooppunt voor het treinverkeer. Om de ruimte op het spoor te creëren, is het nodig om Hoofddorp en Schiphol te verbinden met het metronetwerk van Amsterdam. De consequentie van meer internationaal treinverkeer kan zijn dat de milieueffecten en het ruimtebeslag van de spoorbaan toenemen. Negatieve effecten op het binnenlandse en het regionale treinverkeer moeten worden voorkomen. Daarnaast betekent het niet vanzelf dat hiermee de milieueffecten en het ruimtebeslag van de luchtvaart afnemen. De vrijkomende luchtvaartcapaciteit kan tenslotte ingenomen worden door vluchten op lange afstanden. Hier moet een evenwicht in worden gevonden.

Om de ontwikkeling van een veilig, gezond en duurzaam metropolitaan mobiliteitssysteem te bevorderen, benaderen we het mobiliteitssysteem als één samenhangend systeem van verschillende modaliteiten voor personen- en goederenvervoer: spoor en openbaar vervoer, weg, waterweg, fiets en lopen. De ontwikkeling van binnenstedelijke woningbouw in gemengde milieus is een krachtige ondersteuning van deze ambitie.

afbeelding 7
Mobiliteitssysteem als één samenhangend systeem
station Bijlmer-Arena

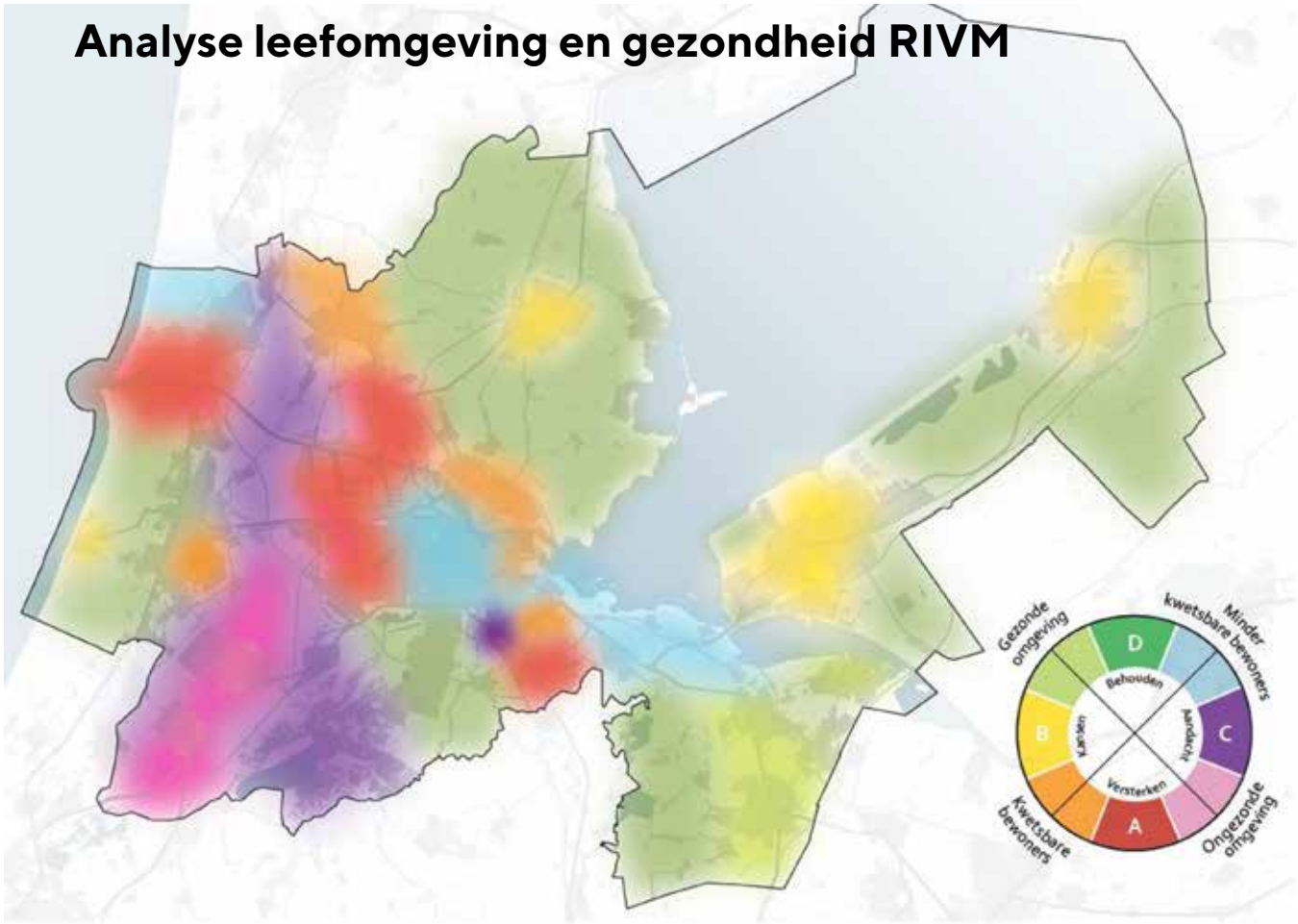

afbeelding 8
Thema's gezondheid beschermen en bevorderen

Zorgen voor een gezonde leefomgeving

In de MRA zijn er grote verschillen in de lokale gezondheidssituatie. Zo zijn er verschillen tussen gebieden waar de leefomgeving relatief gezond dan wel ongezond is, en tussen gebieden waar relatief veel dan wel weinig mensen wonen die kwetsbaar zijn voor fysieke en mentale gezondheidsrisico's. Dat blijkt uit een analyse die het RIVM heeft uitgevoerd voor het Verstedelijkingsconcept.

Onze ambitie is om iedereen in de MRA een gezonde leefomgeving aan te bieden door te investeren in een omgeving die inwoners beschermt tegen milieudruk en die de mentale en fysieke gezondheid bevordert. Deze ambitie laat zich het meest voelen in keuzesituaties in gebieden waar een oververtegenwoordiging van mensen met een kwetsbare gezondheid stapelen met ongezonde leefomgevingsfactoren, of waar de ruimtevragers met een negatieve impact op gezondheid concurreren in ruimtegebruik met interventies ter bevordering van de gezondheid.

De primaire aandachtsgebieden zijn de rood-oranje-roze gebieden op de kaart. Hier wonen relatief veel mensen die kwetsbaar zijn voor fysieke en mentale gezondheidsrisico's in een relatief ongezonde omgeving. Om de gezonde leefomgeving te versterken is een combinatie van ruimtelijke maatregelen ter bescherming én bevordering van de gezondheid hier op zijn plek, met name ook als er veel nieuwbouw is gepland.

In de paarse gebieden waar een ongezonde omgeving het belangrijkste probleem is, maar relatief weinig mensen wonen, is gezondheidsbescherming de primaire uitdaging. In de gele gebieden wonen relatief veel kwetsbare mensen, maar is de omgeving relatief gezond.

Hier is gezondheidsbevordering en het verminderen van deze kwetsbaarheid van belang. In de groene gebieden waar relatief gezonde mensen in een gezonde omgeving wonen, is het zaak deze gezonde omgeving te behouden ondanks verstedelijkingsdruk.

Beschermen van de gezondheid betekent in de eerste plaats maatregelen tegen geluidsbelasting en luchtvervuiling in de woon- en leefomgeving. Daarbij kan gedacht worden aan het verminderen, verduurzamen of verplaatsen van geluid- en fijnstofbronnen zoals industrie en luchthavenactiviteiten, en het verlagen van de maximumsnelheid op autowegen in de nabijheid van huidige en toekomstige woonlocaties. Maar ook bescherming tegen wateroverlast en hittestress zijn belangrijk in het beschermen van de gezondheid, net als de verkeersveiligheid. Er ligt een relatie met de energietransitie en circulaire economie, die enerzijds nodig zijn voor een structureel schonere en gezondere omgeving, maar waarvan de infrastructuur plaatselijk nadelige effecten kan hebben (milieu- en veiligheidscontouren). Tenslotte is er een sterke relatie tussen gezondheid en een slechte woningkwaliteit (schimmel, rotte fundering), die ook kan leiden tot energiearmoede. Daarmee zijn gerichte acties om via inzet op verduurzaming van woningen in bepaalde wijken niet alleen van belang om de energietransitie te stimuleren, maar ook om gezondheidswinst te behalen.

Een ruimtelijke inrichting die uitnodigt tot bewegen, ontspannen en ontmoeten en tot actieve vormen van mobiliteit (lopen en fietsen) bevordert de gezondheid. Belangrijk daarin zijn functiemenging (de nabijheid van dagelijkse voorzieningen, werk en opleiding en voorzieningen voor ontspanning) en de nabijheid en kwaliteit van groen; zowel groen in de directe woonomgeving als aantrekkelijke en toegankelijke recreatie- en natuurgebieden. Vooral in de rode, roze en paarse gebieden, waar ruimteclaims ter bevordering van de gezondheid concurreren met andere ruimteclaims, vraagt dit om een zorgvuldige afweging.

In algemene zin is ook de ontwikkeling van (snel) fietspaden en openbaar vervoer bevorderlijk voor de gezondheid. Verder kan maatschappelijke participatie de gezondheid bevorderen. Daarvoor is de nabijheid van werk en opleiding relevant, net als ontmoeting en sociale cohesie. Aandachtspunt daarbij is dat segregatie en gentrificatie in wijken de oorzaak kunnen zijn van vermindering van sociale cohesie en ontmoeting, en een negatieve invloed hebben op de mentale gezondheid. Tot slot geldt dat ruimtelijke inrichting veelal niet voldoende zal zijn. Voor daadwerkelijke gedragsverandering en gezondheidsbevordering is ruimtelijk beleid in combinatie met sociale maatregelen nodig.

De uitstoot van broeikasgassen terugdringen

We werken toe naar een schone MRA, circulair en fossielvrij. Met name in het terugdringen van de uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen kan de Verstedelijkingsstrategie veel betekenen. Dat is noodzakelijk om verdere klimaatverandering en de daaruit voortvloeiende effecten op de veiligheid en de gezondheid van de leefomgeving tegen te gaan. Het energiesysteem staat voor een fundamentele vernieuwing. Duurzame energiebronnen zoals wind, zon en geo- en aquathermie zullen fossiele bronnen vervangen. Dat vraagt om een geïntegreerd hybride energiesysteem; een systeem dat gebruik maakt van verschillende duurzame bronnen, dat kleinschalige energiewinning tot op buurtniveau integreert en een stabiele energievoorziening waarborgt. Meer dan in het verleden zal dat sturend zijn voor verstedelijkingskeuzes. De energietransitie werkt door in de industrie, die ook in de energievoorziening meer circulair zal gaan werken, en in de mobiliteitstransitie.

We willen bevorderen dat in de bouw materialen worden gebruikt die bij de productie weinig tot geen CO2 -uitstoot veroorzaken, of die zelfs CO2 opslaan, zoals hout. Bosaanleg helpt om CO2 op te slaan. En ook het terugdringen van de bodemdaling levert een reductie op van de uitstoot van broeikasgassen.

Doorontwikkelen van het metropolitane landschap

Dankzij de meerkernige stedelijke structuur van de MRA is het landschap nooit ver weg. Onze ambitie is dat vanaf iedere woning binnen vijftien minuten fietsen een aantrekkelijk en toegankelijk landschap bereikbaar is. Zo levert het landschap een belangrijke bijdrage aan de leefkwaliteit en de menselijke maat. Of het nu is om stil te genieten van de natuur of om een festival te bezoeken, om een rondje te sporten of een dag op het water door te brengen. De behoefte aan recreatie in landschap nabij de steden groeit als de steden drukker worden. Dat maakt aandacht voor beleving, de recreatieve functie, toegankelijkheid en stad-landverbindingen (de scheggen en stadsranden) op zijn plaats bij ruimtelijke ingrepen die invloed hebben op het landschap.

Het landschap draagt bij aan de identiteit van het gebied, is een drager van cultuurhistorische waarden, biedt ontspanning en is productief als landbouwareaal. Het aaneengesloten landschap is essentieel voor het herstellen van de biodiversiteit. Een sterk landschap functioneert bovendien als leverancier van een aantal

Terugdringen van de bodemdaling

De bodemdaling in veenweidegebieden (Waterland, Amstelscheg, Vechtstreek) is een gevolg van het oxideren van veen. Daarbij komen broeikasgassen zoals CO2 vrij. De bodemdaling in droogmakerijen ontstaat door een combinatie van inklinkende kleigronden en oxidatie van veen. Dalende bodems kunnen ook gevolgen hebben voor onder meer het grondgebruik, het beheer van infrastructuur en de kwaliteit van houten funderingen.

Het tempo waarin veen oxideert heeft te maken met het grondwaterpeil dat nodig is voor het huidige agrarische grondgebruik. Naarmate de grond natter is, daalt de bodem trager. Het huidige peilbeheer in veel agrarische veenweidegebieden, waarbij slootwater wordt weggepompt om de bodem voldoende droog te houden voor agrarische productie, draagt bij aan het tempo van de bodemdaling. Een optie om de bodemdaling in veenweidegebieden tegen te gaan, is om het grondwaterpeil structureel te verhogen. Dat heeft al gauw gevolgen voor het grondgebruik. Dat zou daarop afgestemd moeten worden, hetzij door een aangepaste agrarische bedrijfsvoering, hetzij door een keuze voor natuur of recreatie, of een combinatie van de drie. Technische oplossingen (zoals drukdrainage of onderwaterdrainage) zijn ook denkbaar en worden momenteel onderzocht op hun kansen en mogelijke effecten.

Welke oplossing voor welk veenweidegebied het meest in aanmerking komt, wordt uitgewerkt in integrale gebiedsprocessen met alle betrokken partijen, zoals in Laag-Holland en het Groene Hart. In deze integrale gebiedsprocessen wordt gezocht naar oplossingen die de bodemdaling tegengaan en op maatschappelijk draagvlak kunnen rekenen. Ook in de Amstelscheg werken gebiedspartijen samen aan een integraal Gebiedsperspectief, waarin dit onderwerp wordt meegenomen.

Eerste oorzaak van de bodemdaling in Flevoland is het inklinken van klei. Dat is een natuurlijk proces dat op termijn tot stilstand komt. Daarnaast is er sprake van lokale veenpakketten die dicht op het oppervlakte zitten. Oxidatie van deze veenpakketten heeft (naast de inklinking) daling tot gevolg. Bepaalde vormen van intensieve akkerbouw kunnen op een aantal plekken op termijn niet meer haalbaar zijn. Hier moet worden gezocht naar ander gebruik van deze gronden.

groenblauwe diensten die stuk voor stuk van belang zijn voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, zoals schone lucht, waterwinning voor de drinkwaterproductie, waterbuffering, verkoeling, energie en de mentale gezondheid die verbonden is aan een groene omgeving.

De landschappelijke waarden en groenblauwe diensten vragen allemaal aandacht en onderhoud, willen we ze op de lange duur kunnen handhaven en versterken. Het behoud van de doorgaande landschappelijke structuur, de ontwikkeling van de landschapseenheden die daar deel van uitmaken en een landschapsinclusieve verstedelijking hebben een cruciale rol in het borgen van een goede leefkwaliteit voor iedereen in deze groeiende metropoolregio.

De regio klimaatadaptief inrichten

Het klimaat verandert snel. Dat betekent een grotere toevloed van water via de rivieren, een stijgende zeespiegel, extreme buien, maar ook perioden van hitte en extreme droogte. Ruimtelijke ontwikkelingen van nu krijgen gedurende hun levensduur te maken met een wezenlijk ander klimaat. In de tweede helft van deze eeuw zal de klimaatverandering waarschijnlijk accelereren. Dat maakt de urgentie van een klimaatadaptieve inrichting des te groter. Er zal steeds kortere tijd zijn om keuzes te maken, ontwikkelingen voor te bereiden en maatregelen uit te voeren. Wachten met klimaatadaptieve maatregelen leidt ertoe dat we binnen afzienbare termijn de ruimtelijke inrichting en het watersysteem in veel landelijke en stedelijke gebieden opnieuw moeten aanpassen, willen we de metropoolregio leefbaar houden en mogelijke schade beperken.

In gebieden met veel economische waarde, waar veel mensen wonen en werken, is dat ingewikkeld en kostbaar. Enkele jaren voor je uitschuiven of alleen rekenen met mogelijke scenario's tot 2050 resulteert al snel in miljarden euro's aan extra investeringen in de ruimtelijke inrichting van met name stedelijk gebied en in het watersysteem. Kortom: hoe eerder we beginnen met aanpassen, hoe beperkter de uiteindelijke totaalkosten.

Bij ruimtelijke plannen en projecten moeten we direct al de gehele levensduur in beschouwing nemen en kijken naar de verre horizon van 2100. Dat betekent dat ruimtelijke ontwikkelingen ook op korte termijn moeten worden getoetst aan alle scenario's voor de lange termijn. Daar zitten onzekerheden in. We weten niet precies hoe snel de klimaatverandering gaat verlopen en hoe zwaar de effecten zullen zijn. Een klimaatadaptieve regio moet met die onzekerheden weten om te gaan. Zo kunnen ingrepen vermeden worden die op lange termijn tot grote extra risico's of kosten zullen leiden, en blijven verschillende ontwikkelpaden open.

Elke ontwikkeling draagt zo bij aan een klimaatadaptieve regio[2] . Dat is een regio waar:

- Risico's van overstroming beperkt zijn
- Voldoende ruimte is om water vast te houden en te bergen, ook in periodes van hevige neerslag of grote toevoer
- Men niet afhankelijk is van meer drinkwater en zoetwater dan beschikbaar is, ook niet bij langdurige droogte
- Stedelijke gebieden voldoende verkoelingsmogelijkheden bieden bij extreme hitte

Terugdringen hittestress

Hitte vormt een steeds groter gezondheidsrisico, vooral in stedelijk gebied. Vanwege de klimaatverandering komen hittegolven steeds vaker voor. Bij een hittegolf ontstaan temperatuurverschillen tot wel acht graden tussen stedelijk en landelijk gebied. Reductie van hittestress werkt door in de inrichting van nieuwe en bestaande stedelijke gebieden, in het bijzonder bij stedelijke verdichtingsprojecten. Voorbeelden van verkoelende maatregelen zijn het creëren van meer schaduw in de stad en meer ruimte voor groen en bewegend water, zowel in het openbaar domein (parken, plantsoenen, groenstroken) als in het private domein (inwoners en bedrijven stimuleren om daken, gevels of verharde tuinen te vergroenen). Op een groter schaalniveau kunnen stedenbouwkundige keuzes helpen om verkoelende wind uit het buitengebied diep de stad in te laten waaien.

De biodiversiteit vergroten

De MRA onderscheidt zich van de meeste andere metropolen door de aaneengesloten landschappelijke structuur, waardoor nabij de stedelijke gebieden steeds goed bereikbare en waardevolle landschappen te vinden zijn. Zee, strand, duinen, bos, heide, veenweiden, moerassen, polders en de grote meren – ze kennen allemaal eigen en belangrijke natuurwaarden. Tezamen vormen ze een leefomgeving voor duizenden plant- en diersoorten. Die landschappelijke en ecologische variatie neemt niet weg dat de biodiversiteit in de loop van de twintigste eeuw dramatisch is afgenomen. Die afname is de laatste jaren afgeremd, maar nog steeds ligt er een grote herstelopgave.

Op lange termijn moet het ecologische systeem zodanig veerkrachtig en robuust zijn, dat de natuur tegen een stootje kan zonder direct aan waarde te verliezen. Zo'n robuuste ecologische droge en natte structuur is een voorwaarde voor het herstel van de biodiversiteit en voor een duurzame stedelijke en ruimtelijk-economische ontwikkeling.

We werken toe naar een situatie waarbij de aandacht voor planten en dieren als vanzelfsprekend is ingebed in ieders leefomgeving en in de planning, het ontwerp, de ontwikkeling en het beheer van steden, dorpen en landschappen. De natuur loopt zo vanaf de achtertuin in de stad en het dorp naar de natuurgebieden door de hele MRA. Zo versterkt de natuur zich in alle haarvaten van de samenleving en kunnen inwoners profiteren van de gezondheidseffecten van een groene en biodiverse omgeving.

2 *Bij de transitie naar een klimaatadaptieve regio kan gebruik worden gemaakt van de resultaten uit het proces van de Deltaprogramma's Ruimtelijke Adaptatie en Zoetwater.*

3. Verstedelijkingsconcept

Ambities worden concreet in het Verstedelijkingsconcept. Het laat zien hoe we de meerkernige ontwikkeling in een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving willen vormgeven. Niet alles kan overal. We zijn zuinig op bestaande waarden en kwaliteiten van de leefomgeving. De wisselwerking tussen stedelijke ontwikkeling en de systemen van water, energie en mobiliteit stelt voorwaarden. Maatregelen ondersteunen verschillende ambities tegelijkertijd, maar er ontstaan ook schuurpunten die om keuzes vragen.

Bij verstedelijking komen vele aspecten samen. In dit hoofdstuk wordt het Verstedelijkingsconcept uiteengezet in de drie hoofdlijnen van het concept:

3.1 Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat
3.2 Groenblauw netwerk in en om de stad
3.3 Systemen voor de toekomst

Verstedelijkingsconcept 2050

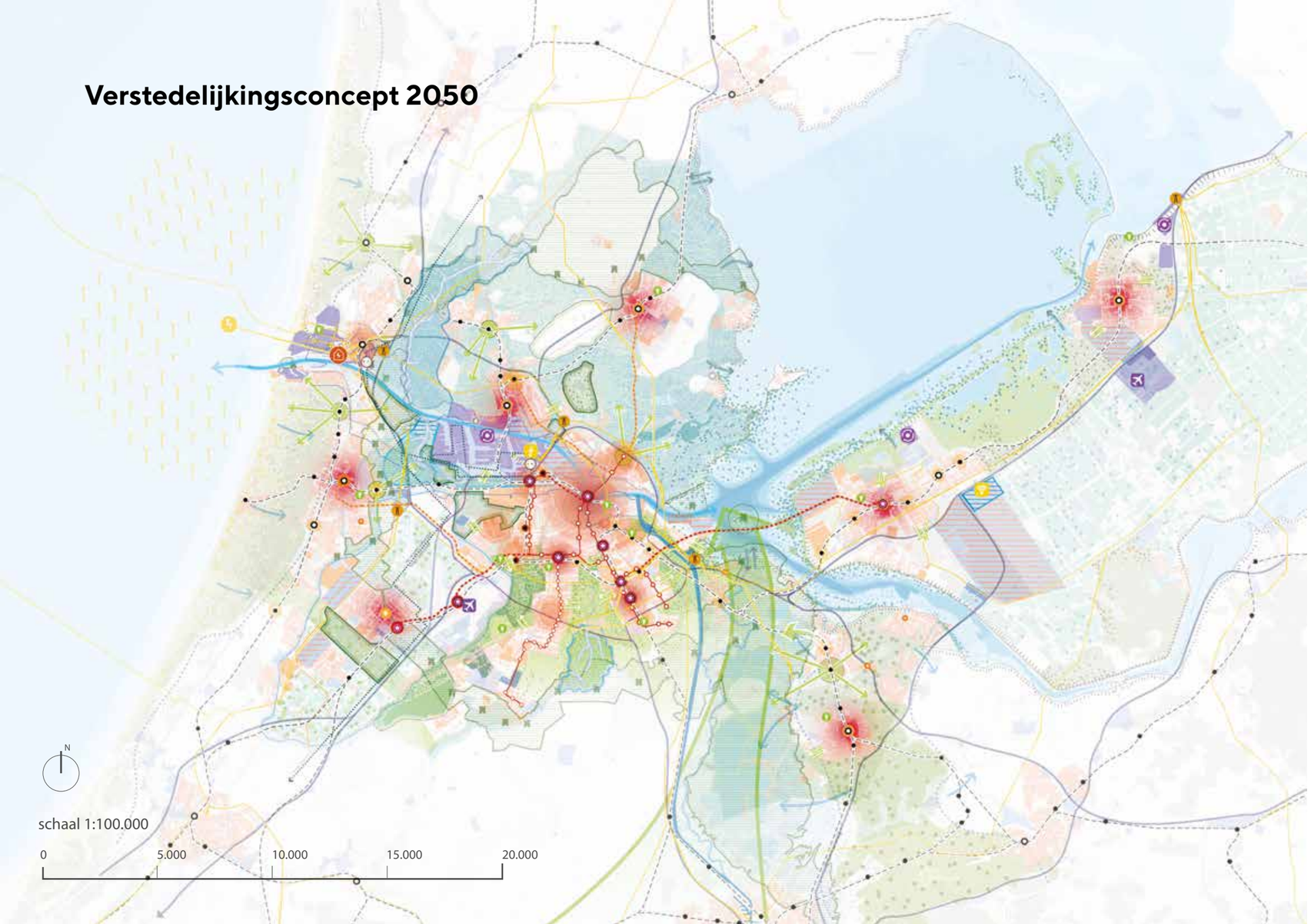

schaal 1:100.000

0 5.000 10.000 15.000 20.000

Legenda

- 380 kV-onderstation
- Conversie van waterstof naar elektriciteit
- EnergieHUB
- Windturbines op zee
- Ruimte voor Energietransitie
- Data
- Circulaire economie (grondstoffen)
- Vliegveld
- Woningbouw
- Kantoren / bedrijventerrein
- Zoekgebied 4e connectiviteitshub
- Waterrobuust en klimaatbestendig ontwikkelen
- Multimodal knooppunt
- Kennis & Innovatieclusters
- Energie Infrastructuur
- Bestaande snelwegen
- Bestaande spoorwegen
- Ringen draaiend houden
- Bestaande HOV metrolijnen
- Nieuwe HOV lijnen
- Nieuwe HOV metrolijnen
- Metrohalte
- Sprinter stations
- Intercity stations
- Stadshart
- Ecologische verbinding
- Waterbuffer
- Kustzone IJmeer
- Verdiepen open water
- Vasthouden en kwelwater benutten
- Zoekgebied tijdelijke waterbuffer
- Spons
- Extra afvoer
- Transitie beplanting
- Dijken versterken
- Zoetwater reservoir en piekwater berging
- Transformatie van agrarische functie
- Regionale kering
- Unesco heritage
- Recreatie gebied
- Scheggen (Diemerscheg, Westeinderscheg, Amstelscheg)
- Veenweiden Laag Holland
- Gooi en Vechtplassen
- Recreatieve landschapscorridors
- Buitenpoort
- Ecologische verbindingen
- Verbindingen
- NZKG landschap
- Stelling van Amsterdam

3.1 Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

Aan de basis van het Verstedelijkingsconcept staat de inzet op een meerkernige ontwikkeling. Daarmee geven we uitwerking aan de ambities van een evenwichtige groei van de woningmarkt en de werkgelegenheid en het voorzieningenniveau en het voldoen aan de kwalitatieve en kwantitatieve vraag: het ontwikkelen van complete steden en samenlevingen.

Nog steeds zal een groot deel van de behoefte aan woningen en arbeidsplaatsen voortkomen uit de Amsterdamse agglomeratie en daar ook worden opgevangen. Maar een fors deel landt ook elders, in aanvulling op de behoefte die uit de deelregio's zelf voortkomt. Door een samenhangende verdeling van woningbouw, arbeidsplaatsen en voorzieningen, versterken we de afzonderlijke delen van de metropoolregio.

Dit hoofdstuk beschrijft in de eerste paragraaf welke woon- en werklocaties worden ontwikkeld en onder welke voorwaarden, met een nadruk op de locaties waar samenwerking tussen Rijk en regio voor nodig is. De daaropvolgende paragrafen geven weer hoe we, onder meer met deze woon- en werklocaties, willen bouwen aan de samenleving: via een divers woningaanbod in de hele regio, via strategische economische ontwikkellijnen en de inzet op een grotere kansengelijkheid. Vervolgens wordt de relatie gelegd met de bestaande wijken, in de paragraaf 'Stedelijke vernieuwing en beheer'. Het hoofdstuk over de meerkernige ontwikkeling sluit af met een paragraaf over de ontwikkeling van Schiphol in relatie tot de verstedelijking.

De ontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen vindt plaats in wisselwerking met de systemen van mobiliteit, ecologie, water en in toenemende mate ook energie. Deze systemen stellen voorwaarden aan de stedelijke ontwikkeling en andersom zijn met name de grote bouwlocaties ook afhankelijk van investeringen in deze systemen. Door de woon- en werkmilieus klimaatadaptief en natuurinclusief te ontwikkelen, dragen ze ook bij aan de doelstelling van een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving.

Ontwikkeling van woon- en werklocaties

De druk op met name de woningmarkt vertaalt zich in onze afspraak om 175.000 woningen te bouwen tot 2030 en 325.000 tot 2050, afgestemd op de kwalitatieve woningbehoefte. Daarbij worden de mogelijkheden verkend om tot 2030 de woningbouw te versnellen met nog eens maximaal 45.000 woningen. Deze gezamenlijke ambitie om 220.000 woningen te realiseren vraagt om een hoog bouwtempo.

Meerkerninge ontwikkeling met menselijke maat

Verstedelijkingsconcept 2050

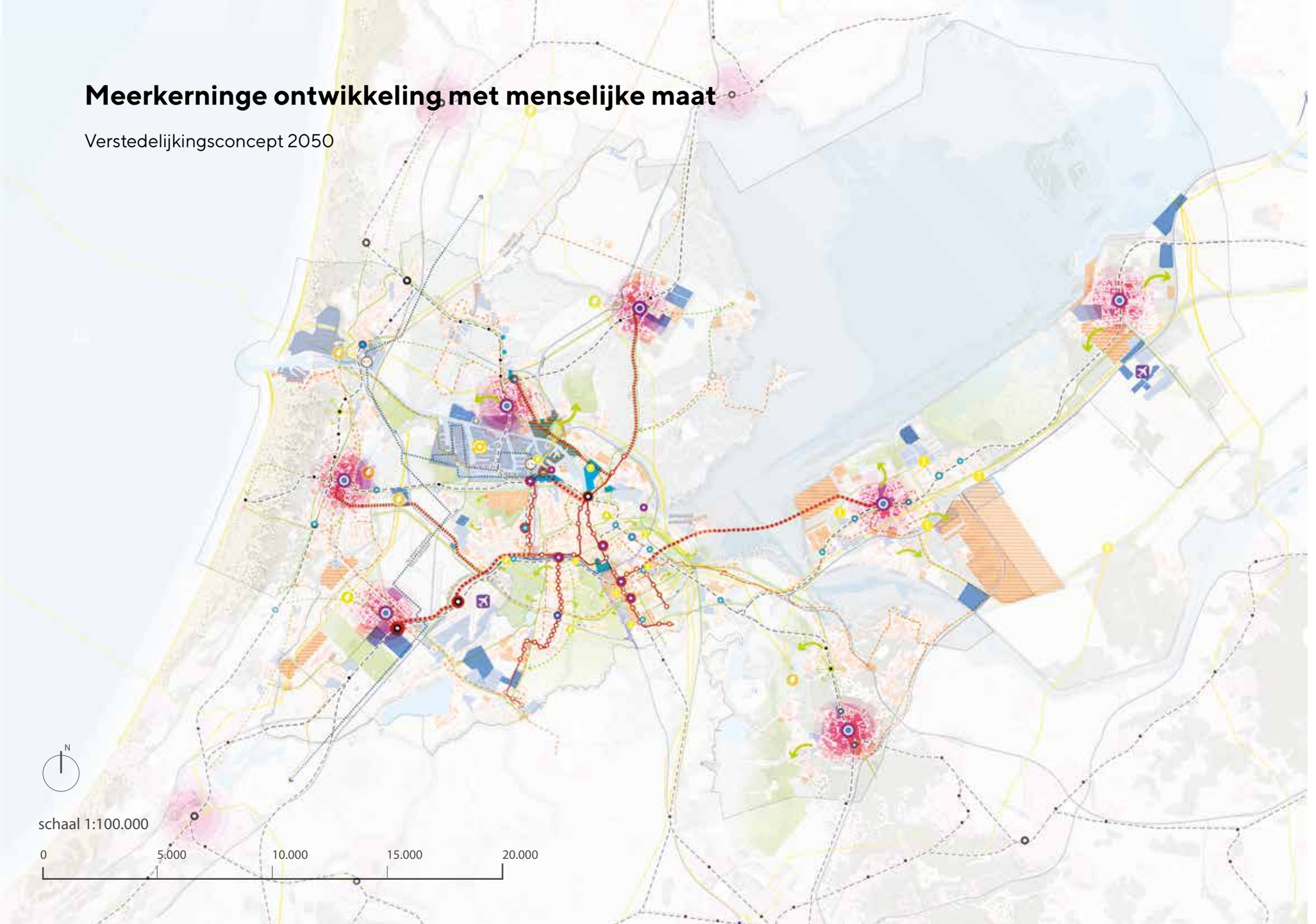

Legenda

- 380 kv onderstation
- Energie infrastructuur
- Ruimte voor energietransitie
- Circulaire economie (grondstoffen)
- EnergieHUB
- Woningbouw
- Kantoren / bedrijventerrein
- Zoekgebied 4e connectiviteitshub
- Waterrobuust en klimaatbestendig ontwikke
- Vliegveld
- Bestaande snelwegen
- Bestaande wegen
- Bestaande spoorwegen
- Bestaande HOV metrolijnen
- Bestaande snelle fietsnetwerk
- HUB (mobiliteitstransitie)
- HOV busstation
- Metrostation
- Sprinter stations
- Intercity stations
- Verbeteren HOV lijnen
- Potentiele nieuwe HOV metrolijnen
- Nieuwe fietsverbinding
- Potentiele nieuwe verbinding A8-A9
- Stadshart
- Scheggen (Diemerscheg, Westeinderscheg, Amstelscheg)
- Veenweiden Laag Holland
- Gooi en Vechtplassen
- Recreatieve landschapscorridors
- Buitenpoort
- Verbindingen

N

schaal 1:100.000

0 5.000 10.000 15.000 20.000

Uit onze ambities vloeit een accent voort op de ontwikkeling van gemengde milieus nabij knooppunten en haltes van openbaar vervoer. Daaronder vallen bijvoorbeeld de ontwikkeling van stationsomgevingen, te transformeren bedrijventerreinen en nieuwbouwgebieden die al sinds lang geprojecteerd zijn als onderdeel van Haarlemmermeer, Almere en Lelystad en die bijdragen aan de doorgroei van deze nieuwe steden tot complete steden. Een klein deel van de woningbouwproductie vindt plaats in uitbreidingswijken. Woningbouw bij kleine kernen en aan dorpslinten blijft binnen de geldende regimes mogelijk om de leefkwaliteit in deze kernen en linten in stand te houden: het behoud van winkels, openbaar vervoer en/of andere voorzieningen. Een deel van de bouwproductie voor bedrijfshuisvesting tot slot vindt plaats op ongemengde bedrijventerreinen.

Veel ontwikkellocaties kunnen door gemeenten gerealiseerd worden, zonder dat Rijk-regio-samenwerking nodig is. Maar dat geldt niet voor alle ontwikkellocaties. Prioriteit voor Rijk-regio-samenwerking hebben:

- De ontwikkeling in de nabijheid van knooppunten in en om Amsterdam
- De ontwikkeling in zeven stadsharten (Almere, Haarlem, Hilversum, Hoofddorp, Lelystad, Purmerend en Zaanstad)
- Een aantal grote ontwikkellocaties in Almere, Haarlemmermeer, Zaanstad en Amsterdam waar de mogelijkheden voor versnelling worden onderzocht
- De grote stedelijke vernieuwingsgebieden in Amsterdam, Lelystad en Zaanstad
- Behoud van voldoende ruimte voor bedrijventerreinen in het Noordzeekanaalgebied

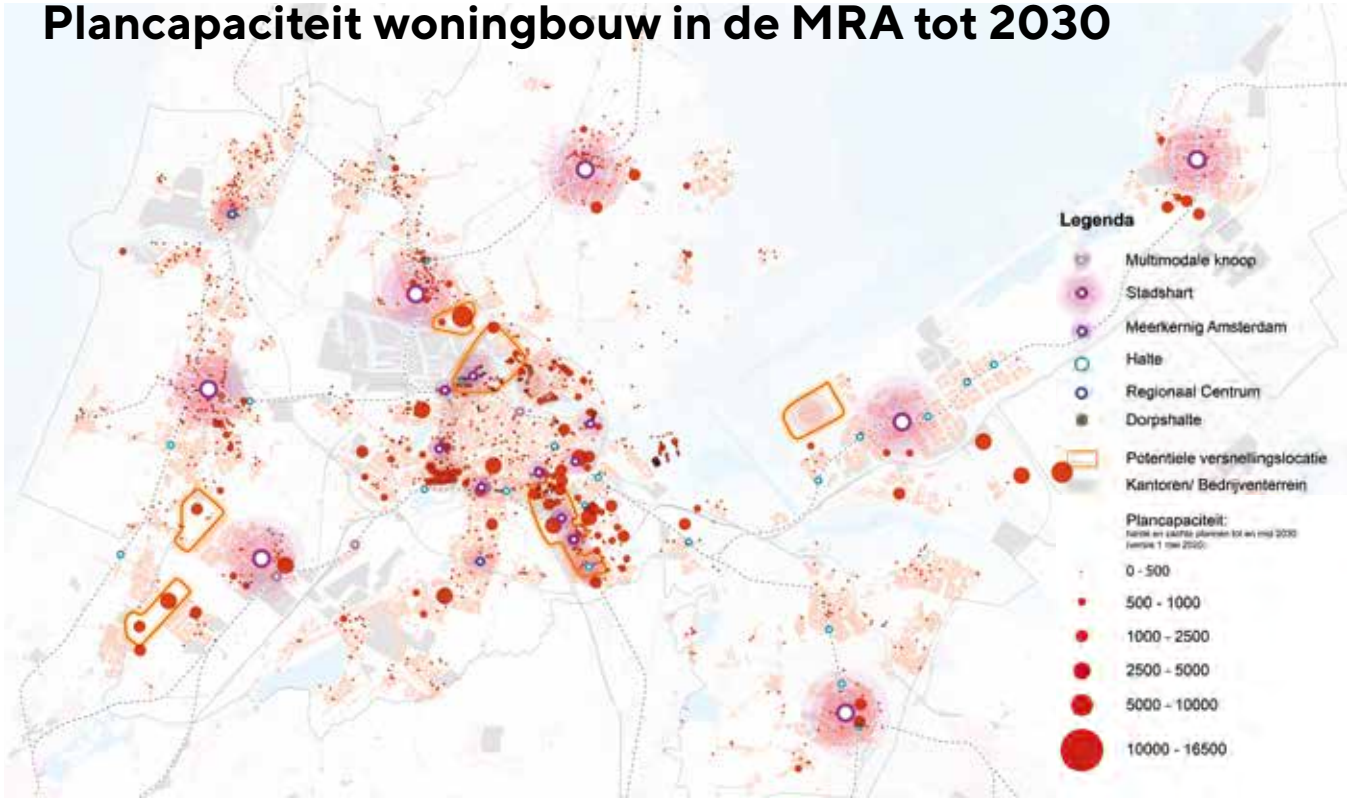

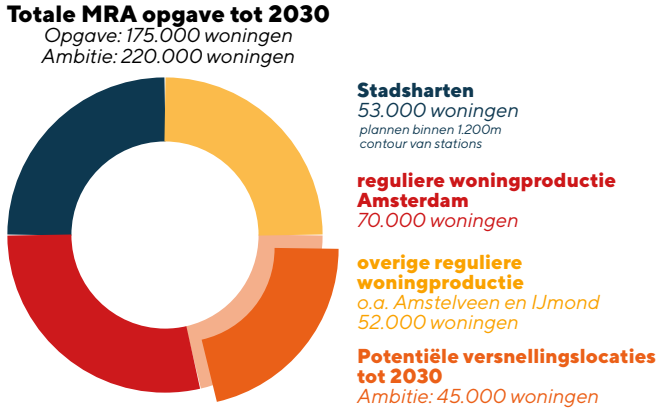

afbeelding 9 - Verdeling MRA woningbouwopgave

Openbaarvervoerslocaties

De ontwikkelingsmogelijkheden aan knooppunten en haltes van het openbaar vervoer zijn mede afhankelijk van de positie in het mobiliteitssysteem. We maken onderscheid in:

1. Multimodale knooppunten: (hoog)stedelijk gemengd woonwerkmilieu direct bereikbaar met bus, trein én metro, met aanwezigheid van of potentie voor een stevig economisch programma
2. Stadsharten: (hoog)stedelijke gemengde woonwerkmilieus met veel stedelijke voorzieningen, direct bereikbaar via bus en trein of metro en met de potentie voor groei van economisch programma
3. Regionale centra: stedelijke gemengde woonwerkmilieus met stedelijke voorzieningen, direct bereikbaar via bus en trein of metro en met de potentie voor een licht economisch programma
4. Haltes: stedelijk woonmilieu direct bereikbaar via trein of metro met potentie voor een licht commercieel programma. De dichtheid kan variëren. Naarmate de afstand naar de halte groter wordt, zal de dichtheid soms minder worden, waardoor er ook suburbane woonmilieus in de invloedssfeer van 'haltes' worden gerealiseerd

Met name de woningbouwontwikkeling in de stadsharten en de regionale centra in de MRA is van belang bij de ambitie om de economische groei evenwichtig over de regio te verdelen. Naar verwachting is met ruimtelijk-economisch beleid de locatiekeuze van zo'n 10% van de banengroei op ov-locaties te beïnvloeden. De inzet is om dit beïnvloedbare aandeel te benutten om deze centrumgebieden te versterken, in aanvulling op de banengroei die uit de deelregio zelf voortkomt. Daarvoor zijn aantrekkelijke hoogstedelijke woonwerkmilieus nodig op korte afstand (maximaal vijftien minuten lopen) van een intercitystation of ander hoogwaardig ov-knooppunt, die aansluiten op het economische profiel van de omgeving. De versnelling van de woningbouw in de stadsharten en regionale centra tot 2030 is een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsmilieu, naast een helder economisch profiel (zie ook de paragraaf 'Ruimtelijk-economische Strategie').

Voor zeven stadsharten zijn integrale gebiedsplannen gemaakt, met een samenhangende aanpak en uitvoeringsstrategie voor zowel de toe te voegen bebouwing als de bestaande voorraad en de openbare ruimte. Dit gaat om Almere, Haarlem, Hilversum, Hoofddorp, Lelystad, Purmerend en Zaanstad. Deze integrale plannen omvatten:

- Blijvend investeren in de leefbaarheid, de ontmoetingsfunctie en aantrekkingskracht
- Een forse en versnelde woningbouwproductie
- Een noodzakelijke impuls aan de economische profilering, economische structuurversterking en extra banen
- Het klimaatbestendig maken
- Het benutten en optimaliseren van de ov-bereikbaarheid en het langzame verkeer
- De toegankelijkheid van groen in en om deze woningbouwlocaties

In het Verstedelijkingsakkoord worden afspraken gemaakt over de Rijk-regio inzet op deze gebiedsplannen.

Versnelling grote ontwikkellocaties

Met oog op de grote woningbehoefte wordt gezocht naar mogelijkheden om de bouwproductie tot 2030 te verhogen tot 220.000 woningen door realisatie op een aantal grote locaties te versnellen .[3] Rijk en regio verkennen de mogelijkheden om nog eens maximaal 45.000 woningen in de MRA al voor 2030 te bouwen, verdeeld over vijf ontwikkellocaties:

- Haven-Stad in Amsterdam
- Achtersluispolder in Zaanstad
- Almere Pampus
- Amsterdam Zuidoost/Duivendrecht
- Hoofddorp centrum en westflank Haarlemmermeer

Om de versnelling op deze vijf locaties waar te maken, moet aan randvoorwaarden worden voldaan. Dat betekent dat niet alleen de woningbouw wordt versneld, maar ook andere maatregelen en projecten die daar één op één aan verbonden zijn, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit, energie, klimaatadaptatie of gezondheid. In de transformatiegebieden vraagt het uitplaatsen van bedrijven een gedegen voorbereiding. Hier zullen kosten mee gemoeid zijn.

Ook de bereikbaarheid vraagt om forse investeringen. Vanwege de lange doorlooptijd van grote infrastructuurprojecten zoals nieuwe metrolijnen, zullen deze op z'n vroegst pas medio jaren dertig tot ontlasting van het mobiliteitsnetwerk kunnen leiden. Afhankelijk van de uiteindelijke snelheid van de verstedelijking kan dit mogelijk in een bepaalde periode tot knelpunten leiden. Om bereikbaarheidsproblemen te voorkomen, is

3 *Hierover zijn afspraken gemaakt in het BO-MIRT van najaar 2020.*

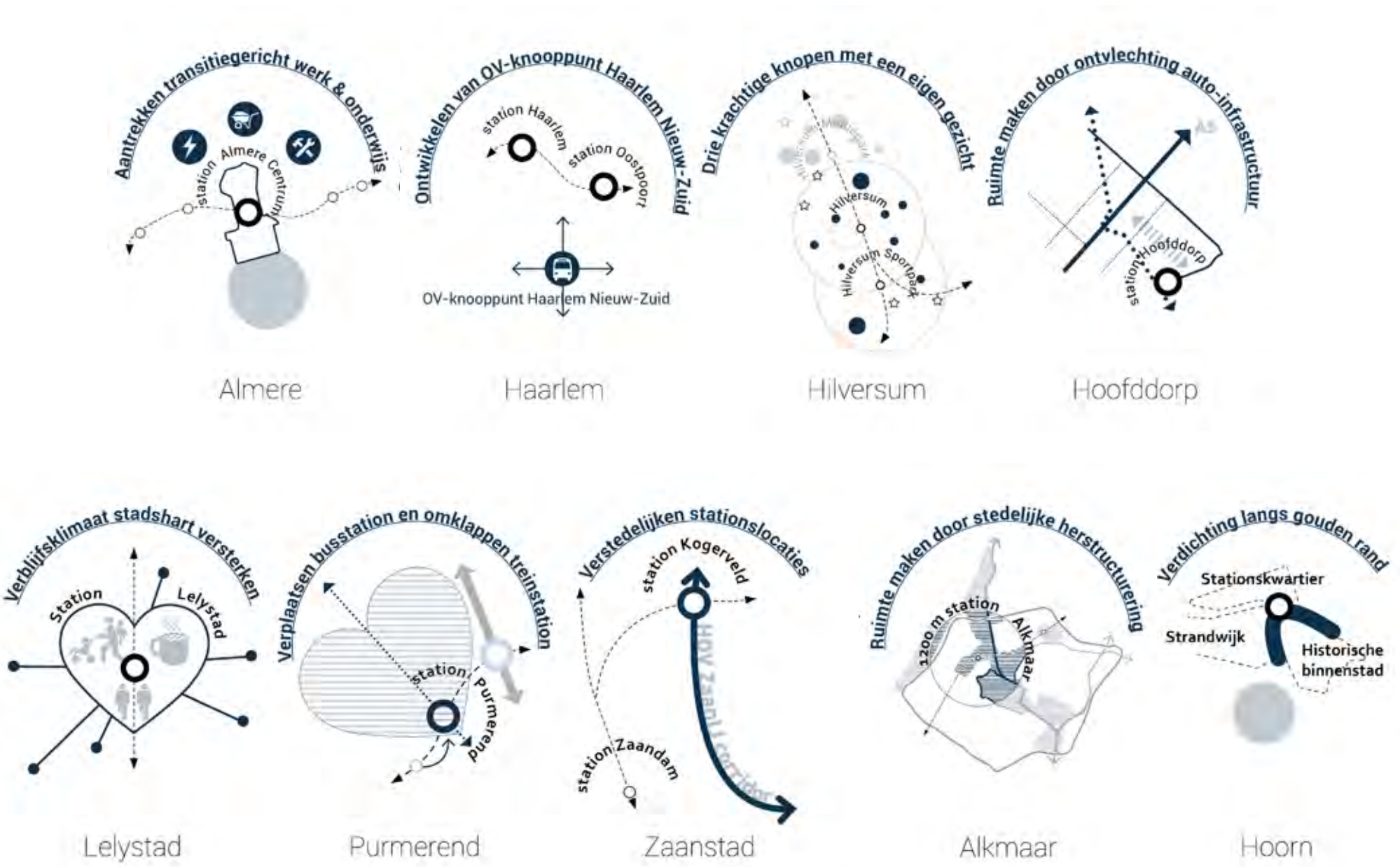

afbeelding 10

Stadsharten (uit Programma Bereikbare Steden, waar ook de stadsharten in Noord-Holland Noord onderdeel van uitmaken)

afstemming in de tijd van woningbouw en infrastructuur noodzakelijk. Daarbij kan gedacht worden aan ingroeistrategieën voor de mobiliteit.

Wat voor woon- en werkmilieus op deze locaties worden gerealiseerd, wordt bepaald aan de hand van de kwalitatieve behoefte, de kwaliteiten van de locatie en de positie in het mobiliteitssysteem. De twee ontwikkellocaties in het Noordzeekanaalgebied (Achtersluispolder en Haven-Stad) lenen zich bijvoorbeeld goed voor het realiseren van productieve wijken waarin woningbouw wordt gemengd met bestaande bedrijvigheid, lokaal verzorgende bedrijven en werkgelegenheid voor met name praktisch geschoolden.

Ongemengde bedrijventerreinen
Niet ieder bedrijf leent zich voor menging met woningbouw in 'productieve wijken'. Voor deze bedrijven, die wel belangrijk zijn voor de werkgelegenheid in de MRA, blijven ongemengde en gezoneerde bedrijventerreinen nodig.

Bij grootschalige transformatie van bedrijventerreinen ontstaat de noodzaak voor alternatieve vestigingslocaties. Tot 2040 heeft de MRA alle beschikbare harde en zachte plancapaciteit nodig om te voorzien in de behoefte aan bedrijventerreinen, zowel voor nieuwe bedrijven als bedrijven afkomstig van te transformeren terreinen. Die harde en zachte plancapaciteit is vooral te vinden in de gemeenten Lelystad en Almere, ten noorden van het IJ en in Purmerend/Edam-Volendam, en in de Zuidflank. In de Zuidflank is de vestigingsdruk van met name nieuwe bedrijven groot. Het is noodzakelijk om zuinig met de ruimte en plancapaciteit om te gaan, zodat nieuwe en te verplaatsen bedrijven een plek in de metropoolregio kunnen vinden.

Ook het havenindustrieel complex staat onder ruimtelijke druk van de woningbouwopgave, gecombineerd met toenemende vraag naar ruimte voor circulaire bedrijvigheid en de energietransitie. Dit kan ertoe leiden dat bedrijven verplaatst moeten worden, daarvoor moet een nieuwe locatie worden gevonden. Belangrijk hierin is dat onderscheid wordt gemaakt tussen kade- en havengebonden bedrijven, die zich moeilijker laten verplaatsen, en 'droge' bedrijven. Intensivering heeft daarbij altijd de voorkeur, maar zal niet altijd haalbaar zijn.

Dit alles vergt een regionale bedrijventerreinenstrategie. Daarnaast zien wij de opgave deze bedrijventerreinen voor het personeel uit de regio goed bereikbaar te maken.

Voorwaarden voor ontwikkeling
Willen ze daadwerkelijk bijdragen aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, dan zullen nieuwe woon- en werkmilieus aan een aantal voorwaarden moeten voldoen op het gebied van bereikbaarheid, klimaat, biodiversiteit, water en energie.

Bereikbaarheid op orde
Door de keuze voor een nadruk op binnenstedelijke ontwikkellocaties en ontwikkeling rondom ov-knooppunten, beperken we het aantal verplaatsingen dat wordt gegenereerd en de daarbij afgelegde afstand, en benutten we de bestaande infrastructuur optimaal. Dat neemt niet weg dat op die ontwikkellocaties zelf investeringen in bereikbaarheid nodig zijn, soms substantieel in omvang; in slimme en betaalbare mobiliteit, goede stedelijke bereikbaarheid en het regionale en nationale multimodale netwerk. Capaciteitsuitbreiding en versterking van onder meer het stedelijke fietsnetwerk en openbaar vervoer en het wegsysteem in hun onderlinge samenhang vragen

Strategie voor datacenters

De digitale infrastructuur groeit en alles wijst erop dat deze groei zich doorzet. Conform de Nationale Omgevingsvisie gaat voor hyperscale datacenters (die in bezit zijn van grote techbedrijven en alleen door hen worden gebruikt) de voorkeur uit naar locaties aan de randen van Nederland, maar voor andere datacenters liggen er mogelijkheden in de MRA. Op dit moment bieden drie locaties in de MRA vestigingsmogelijkheden voor datacenters die gebruik willen maken van hyperconnectiviteit, om extra digitale snelheid te kunnen aanbieden. Deze 'hyperconnectiviteitshubs' liggen in Haarlemmermeer (Schiphol) en Amsterdam (Science Park en Zuidoost). Het beleid is gericht op selectieve, geclusterde groei van deze hubs, en tegelijk lijkt in de markt behoefte te bestaan aan een vierde hub. De MRA is voornemens daar ruimte voor te bieden. In Flevoland onderzoeken provincie en gemeenten een mogelijke ontwikkeling van deze vierde hyperconnectiviteitshub.

De MRA heeft een Datacenterstrategie in voorbereiding die vormgeeft aan een selectieve, geclusterde groei van datacentercapaciteit met hyperconnectiviteit in de MRA. Hierin worden ook de voorwaarden voor ontwikkeling opgenomen. Deze voorwaarden gaan onder meer over de locatiekeuze, de ontwerpkwaliteit, een duurzame energievoorziening, warmtelevering, waterveiligheid en het gebruik van drink-, grond- en oppervlaktewater.

om grote investeringen. En de ontwikkellocaties zijn tegelijk overstappunten, waar doorgaande reizigers snel en soepel hun aansluiting moeten kunnen vinden, hun fiets kunnen parkeren of voor de last mile een deelfiets, scooter of auto kunnen huren. Mobiliteitsvoorzieningen moeten zich voegen in een openbare ruimte die ook als verblijfsomgeving aantrekkelijk is.

Grote ontwikkellocaties hebben bovendien een goede aansluiting op het regionaal openbaar vervoer nodig. Over de uitbreiding van het metronet en ander HOV hebben Rijk en regio afspraken gemaakt in het BO-MIRT van 2019 en 2020 (zie daarvoor de paragraaf over het mobiliteitssysteem voor de toekomst).

Klimaatadaptief en natuurinclusief ontwikkelen
De ambitie is om ervoor te zorgen dat de MRA op zo'n manier wordt ontwikkeld, dat er geen nadelige effecten (afwenteling) ontstaan voor het watersysteem en de klimaatbestendigheid. We streven naar een wijze van ontwikkelen (op alle schaalniveaus, van gebouw en infrastructuur tot de regio als geheel) die niet leidt tot extra belasting van het watersysteem (kwantitatief of kwalitatief, zoals het risico op verzilting door verticale drainage) of tot een hoger risico bij overstromingen, en die het mogelijk maakt om snel en adequaat in te grijpen in geval toch wateroverlast of -schaarste dreigt en die de gevolgen van zo'n crisis beperkt. Als dat niet mogelijk is, streven we naar een oplossing voor het watersysteem waarbij de consequenties (kosten, planning, ruimte) expliciet worden meegenomen in de businesscase van de verstedelijking. Partijen in de MRA willen binnenkort een intentieovereenkomst 'klimaatbestendige nieuwbouw' ondertekenen met daarin een basisveiligheidsniveau waar nieuwbouw minimaal aan zou moeten voldoen.

Oplossingen voor een klimaatadaptieve en waterrobuuste ontwikkeling, gaan vaak hand in hand met een natuurinclusieve ontwikkeling en een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen en het risico op hittestress terugdringt en daarmee de gezondheid van bewoners zowel bevordert als beschermt. Al deze ambities vragen om voldoende groen en water in de omgeving: in de woonbuurt zelf, maar ook in het buitengebied in de directe omgeving. Aan de ontwikkeling van een aantal grote locaties zijn investeringen verbonden in de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van stadsranden en groene scheggen.

Knelpunten energiesysteem oplossen
Uitgangspunt bij stedelijke ontwikkelingen is een inzet om energieneutraal of energieleverend te ontwikkelen. Met name bij de ontwikkeling van grote energievragers is de leveringszekerheid van energie een aandachtspunt. Op korte termijn (tot 2030) doen zich al knelpunten in de energie-infrastructuur voor. In het nationale net liggen er knelpunten in het netwerk van 380 kV-hoogspanningsleidingen. Voor de verbinding door Flevoland is een capaciteitsuitbreiding in gang gezet. Momenteel wordt onderzocht in hoeverre een tweede 380 kV-leiding tussen het Noordzeekanaalgebied en Noord-Nederland wenselijk of noodzakelijk is.

In het Noord-Hollandse deel van de MRA vraagt de verstedelijking tot 2030 om capaciteitsvergroting van bijna alle onderstations. Op een aantal onderstations doet zich al voor 2025 een knelpunt voor, zoals in Haarlemmermeer. Een taskforce van de provincie Noord-Holland en de netbeheerders adviseert over het oplossen van zulke knelpunten, in samenwerking met lokale partijen. In het kader van de Verstedelijkingsstrategie is die taskforce gevraagd om aan te geven wat er nodig is om het voorziene programma tot 2030 (inclusief de opwek van duurzame energie) te faciliteren zonder dat het energiesysteem dwingt tot een prioriteitenstelling, en of daar wellicht een aanpassing in de programma's voor nodig is.

In Flevoland zijn de voorbereidingen gestart voor nieuwe onderstations die de stedelijke groei en de toename in de opwek van duurzame energie ondersteunen. Een nieuw onderstation bij Almere met voldoende capaciteit kan ook de vestiging van een vierde hyperconnectiviteitshub in de MRA voor datacenters faciliteren.

Divers woningaanbod in de gehele regio

Om de gewenste sociale en economische ontwikkeling van de MRA te realiseren is het noodzakelijk om in alle delen van de MRA de diversiteit in woningaanbod (prijs, grootte, type, woonmilieu) na te streven die past bij de woningbehoefte. Dit is een gemeenschappelijke opgave, die afhankelijk van het karakter van de deelregio's, verschillend ingevuld wordt. Dat betekent niet overal dezelfde mix, maar wel een die in alle deelregio's kansen biedt voor alle inkomensgroepen om op een acceptabele afstand van hun werk te wonen in een woning die aansluit op hun wensen en (financiële) mogelijkheden. Economisch is diversiteit in het woningaanbod belangrijk om voldoende praktisch en middelbaar opgeleide arbeidskrachten te behouden, en een plek te bieden aan de jonge starters die we nodig hebben om een innovatieve en levendige regio te blijven. Sociaal is een divers woningaanbod belangrijk om alle huishoudens in deze regio kansen te bieden op ondersteuning, zorg, inburgering en meedoen in de maatschappij/ werk. Voor arbeidsparticipatie van praktisch opgeleiden is nabijheid van werk in de woonomgeving vaak een doorslaggevende factor.

Door de stijgende koop- en huurprijzen staan de betaalbaarheid en toegang tot de woningmarkt in grote delen van de MRA voor lagere en middeninkomens onder druk. De wachtlijsten voor een sociale huurwoning zijn lang. Er zijn voor lagere en middeninkomens steeds minder betaalbare koopwoningen, zeker in het economisch kerngebied. De huren in de vrije sector zijn vaak hoog en moeilijk op te brengen voor deze groepen. Zonder aanvullende maatregelen staat de toegankelijkheid voor hen in grote delen van de regio onder druk.

Rijk en regio kunnen samen werken aan de randvoorwaarden voor de diversiteit van het woningaanbod. Gemeenten werken aan concrete gebeidsontwikkelingen en woningbouwprogrammeringen en kunnen hier afspraken over maken met woningcorporaties en marktpartijen. Het Rijk kan een bijdrage leveren aan het instrumentarium waarmee gemeenten de betaalbaarheid van de bestaande woningvoorraad kunnen borgen en aan voldoende investeringsruimte voor woningcorporaties om de opgaven voor nieuwbouw én aanpak bestaande voorraad (woningkwaliteit, verduurzaming, energietransitie, betaalbaarheid) te realiseren. Tot slot is de beschikbaarheid van voldoende ambtelijke capaciteit bij gemeenten een belangrijk knelpunt bij tijdige bouwproductie. Rijk en regio kunnen hier een rol in spelen door bij te dragen aan een flexibele schil van experts, die kunnen worden ingezet om bouwplannen (versneld) te realiseren.

Ruimtelijk-economische strategie: evenwichtige ontwikkeling werkgelegenheid

De meerkernige ontwikkeling sluit aan bij de ruimtelijk-economische strategie om de deelregio's te versterken en daarmee de werkgelegenheid evenwichtiger over de MRA te verdelen. Buiten het economische kerngebied profiteren huishoudens en bedrijven van de voordelen van specialisatie in concurrerende en veelbelovende bedrijfstakken en van concentratie rondom bepalende infrastructuur zoals lucht- en zeehaven, de veiling in Aalsmeer, AMS-IX, en op het Mediapark. In Amsterdam en omliggende gemeenten profiteren huishoudens en bedrijven van de sociaaleconomische diversiteit en de complexiteit van de aanwezige economische activiteiten.

De ruimtelijk-economische strategie spitst zich toe op het versterken van gespecialiseerde clusters en het vergroten van de voordelen van sociale en economische diversiteit. Door de bestaande economische profielen in de deelregio's te versterken ontstaan er interessante en complementaire vestigingsmilieus, voor bedrijven én huishoudens. Met deze inzet worden bedrijven en kantoren verleid naar plekken waar zij het beste tot hun recht komen en tegelijk een grote toegevoegde waarde leveren in de doorontwikkeling van de deelregio's en hun economische profielen. Zo wordt lokaal en regionaal een bijdrage geleverd aan de spreiding van welvaart en welzijn en invulling gegeven aan 'de juiste functie op de juiste plaats'. De complementariteit en trekkracht van de economische profielen wordt ondersteund door versnelling van de woningbouw in de stadsharten en regionale centra en hoogwaardig openbaar vervoer.

Hoogwaardig openbaar vervoer verbindt de centra, bedrijven, huishoudens en mensen fysiek, en daarmee economisch en sociaal-cultureel.

Met de ruimtelijk-economische strategie wordt het economisch kerngebied uitgebreid naar de stadsdeelcentra Noord, Nieuw-West en Zuidoost van Amsterdam en naar Zaanstad. Voor Hoofddorp wordt ingezet op het bevorderen van economische diversiteit. Almere en Haarlem worden volwaardige stedelijke centra in samenhang met het kerngebied. Daar wordt ingezet op het verhogen van de functiemenging, verbeteren van de verbondenheid met het kerngebied en verbreding van de economische diversiteit. In Hilversum ligt de nadruk op het opschalen van de krachtige en veelbelovende sectoren. Een corridorontwikkeling kan de ontwikkeling van deze centra versterken. Goede verbondenheid met andere delen van de metropool is daarvoor een belangrijke randvoorwaarde. In de ontwikkeling van Amstelveen, Beverwijk en Purmerend ligt functiemenging en diversificatie van de bestaande economische structuur voor de hand. De structuurversterking van de stadsharten tot 2030 is voor de geschetste ontwikkeling cruciaal. De bovenstaande ambitie voor de doorontwikkeling van de meerkernige structuur na 2030 behoeft nadere uitwerking en concretisering.

Om vorm te geven aan deze gewenste ontwikkeling zijn er per deelregio strategische lijnen uitgezet. De deelregio's geven daarmee invulling aan de drie principes van economische ontwikkeling: inclusie, innovatie en interactie .[4] De tabel vat deze strategische lijnen samen . De strategische lijnen worden aangevuld met concrete

4 Deze driedeling sluit inhoudelijk aan op de MRA-Agenda 2020-2024. Inclusie gaat om (on)gelijkheid, rechtvaardigheid, en evenwichtigheid. Innovatie gaat om waarde, waarde-creatie en toekomstbestendigheid. Interactie gaat over interactiemogelijkheden, toegankelijkheid, functiemenging wonen-werken-voorzieningen.

Strategische lijnen voor het versterken van het economisch profiel per deelregio, volgens de principes inclusie, innovatie en interactie

Deelregio en zwaartepunt economsich profiel	Inclusie	Innovatie	Interactie
Almere-Lelystad *Logistiek cluster, transitietechniek en -markten voor duurzame verstedelijking, met Medium & High Tech Campus*	Uitbouwen van lokale MBO, HBO en op termijn WO werkgelegenheid; door versterken kennis, kunde, vakmanschap en vaardigheden in sterke sectoren industrie, logistiek en transities; en daarvoor integrale afspraken te maken over wonen-werken-voorzieningen.	Verbreden gerelateerde vaardigheden op het snijvlak van maatschappelijke transities, toegepaste technologie en (nieuwe) verstedelijking; door verbreden kennisbasis en menselijk kapitaal in toegepaste en experimentele technologie; en daarvoor een ecosysteem op te zetten en inspirerende missies te formuleren gericht op 'de toekomst van steden'.	Versterken eigenheid van stedelijke profielen van Almere-C en Lelystad-C; door verdichten en verstedelijking van de stadsharten; en daarvoor de woon-werkmilieus van deze centra te programmeren en profileren.
Amstelland-Meerlanden *Diverse economische structuur met zowel groothandel, logistiek, landbouw en industrie als financiële en specialistische dienstverlening*	Behouden balans/evenwicht wonen-werken-voorzieningen; door o.a. compenseren van m2 en ha bij onttrekken door transformaties, toevoegen ruimte als markt daarom vraagt en integrale ontwikkeling werklocaties i.r.t. bereikbaarheid; en daarvoor o.a. transformeren verouderde glastuinbouw en onttrekken/herontwikkelen incourante kantoren.	Voldoende en kwalitatief passend aanbod van toekomstbestendige werklocaties; door o.a. inzetten op complementair en divers palet werkmilieus, positionering werklocaties en ruimte geven aan lokale en regionale dynamiek; en daarvoor o.a. actualiseren van profielen werklocaties, toevoegen nieuwe ontwikkelruimte voor na 2030 en invulling geven de grote bijdrage aan economische schaalsprong.	Optimaliseren ondernemersklimaat; door o.a. behoud internationaal profiel, inzet op diversificatie en menselijk kapitaal en verbinden, lokale, regionale en (inter)nationale bedrijvigheid; en daarvoor o.a. behouden en aantrekken van bedrijven die bijdrage leveren aan structuurversterking (o.a. via AiB), versterken mobiliteit (o.a. doortrekken Noord-Zuidlijn en in Zuidoostlob), en stimuleren duurzaamheid (via ROM)
Amsterdam *Diverse economische structuur met geavanceerde (zakelijke) dienstverlening en grootstedelijke interactiemilieus*	Versterken van economische diversiteit en tegengaan uitsortering en ontmenging van buurten; door behouden gemengde buurten en functiemenging wonen-werken-voorzieningen, realiseren van ruimte voor bedrijvigheid in transformatiegebieden, bedrijventerreinen/haven en nieuwe gebieden, en voor praktisch geschoolden en marginale functies (die stad nodig hebben om te overleven); en daarvoor koppelen van transformatie aan behoud voldoende ruimte voor passende bedrijven in transformatiegebieden en compensatie elders in de stad en metropool.	Versterken kenniseconomie en bijbehorende vaardigheden zodat alle opleidingsniveaus profiteren en opleidingen aansluiten op de arbeidsmarkt; door stimuleren sleuteltechnologieën en innovatie voor de transitie van de stad, zoals IA, Life Sciences/Smart Health, TMT, energietransitie en circulaire economie; en daarvoor versterken ruimtelijke kwaliteit, economische mix en innovatienetwerk van innovatiegebieden, versterken positie Haven op het gebied van energietransitie en circulair en opbouwen ecosysteem waterstof en Carbon Capture Storage Utilisation met Haven, NZKG en MRA, en verbreden inzetbaarheid van kennis voor alle opleidingsniveaus.	Uitbreiden en ontwikkelen (hoog)stedelijke milieus met hoge economische mix en goede bereikbaarheid; door realiseren van 15 min bereikbaarheid van wonen-werken-vrijetijdsvoorzieningen-interactieplekken met langzaam verkeer binnen Amsterdam en 30 min toegankelijkheid van Amsterdam vanuit de stadshaltes en regiohaltes; en daarvoor realiseren van HOV-infrastructuur en het doorontwikkelen van verschillende stedelijke milieus: stadscentra, gemengde buurten, productieve wijken, innovatie districten en stationskwartieren.
Gooi en Vechtstreek *Data-gedreven media industrie met Media Campus en AI-hub als aanjager voor innovatieve en cross-sectorale toepassingen*	Verbeteren balans wonen-werken en versterken draagvlak voor voorzieningenniveau; door het geven van prioriteit aan- en ruimte voor meer banen en passend werk voor bestaande en toekomstige beroepsbevolking, praktisch geschoolden en MBO+, en verbeteren bereikbaarheid banen; en daarvoor vergroten vestigingsmogelijkheden voor werk en een betere aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.	Doorontwikkelen van de mediasector gericht op innovatie en toepassing van disruptieve technologieën gericht op versnelling digitale transformatie en vergroten kennis en innovatie intensiteit; door verbreden van bestaand ecosysteem door cross-sectorale vervlechting met ICT, CI en Tech zoals AI, AR, VR en Gaming en toepassing kennis en vaardigheden voor maatschappelijke uitdagingen zoals zorg, onderwijs en mediawijsheid; en daarvoor vormgeven van een campus voor Digitale Media en Content Technologie en AI-hub op het Mediapark.	Versterken identiteit en uniek vestigingsklimaat: voldoende formele werklocaties en goede aantrekkelijke informele milieus werkmilieus, op goed bereikbare plekken, te midden van waardevol landschap; door binnenstedelijk ontwikkelen met gewenste en gevraagde kwaliteiten en verbinden werkmilieus met speerpunten sectoren zorg, recreatie en vrijetijdseconomie, en creatieve industrie; en daarvoor vergroten functiemix rond stationslocaties en overige OV-hubs, versterken voorzieningenniveau en identiteiten van kernen in regio, en verbeteren multimodale bereikbaarheid van werklocaties.
IJmond *Brainport maak- en onderhoudsindustrie, met het cluster voor energietransitie van de MRA*	Doorontwikkelen Techport tot Brainport voor maak- en onderhoudsindustrie als slimme werkplaats van de MRA; door positioneren van de IJmond als de plek voor innovatieve en schone maak- en onderhoudsindustrie en zorgen voor voldoende kwantitatief en kwalitatief goed opgeleid personeel; en daarvoor realiseren van Meerjarenagenda Techport, profilering van Brainport samen met regio en Rijk, doorontwikkeling van triple helix naar quadruple helix, en toevoegen van hoger technisch onderwijs in de regio.	Versterken positie in technische maak- en onderhoudsindustrie en het energiecluster: de IJmond is de groene stekker van de MRA; door verduurzamen van de economie, versterken van het cluster energietransitie, en benutten van de nautische toegangspoort NL; en daarvoor stimuleren van (product) innovatie, uitvoeren van JTF-projecten energietransitie, en verduurzaming van de maak- en onderhoudsindustrie in de IJmond (alles met oog voor de gezondheidseffecten).	Voldoende kwalitatieve woonmilieus in de regionale centra gericht op een divers palet van woon(werk)milieus en een prettig en kwalitatief hoogwaardig leefklimaat; door koppelen noodzakelijke verduurzaming en energietransitie aan de gewenste verbetering van o.a. leefbaarheid luchtkwaliteit en gezondheid en verbeteren van de (OV) bereikbaarheid en ontsluiting, bijv. 30 min bereikbaarheid Amsterdam-C, Schiphol en Zuidas; en daarvoor transformatie in stadsharten tot kwalitatieve woon (-werk)milieus en verkennen 30 min metropool
Zaanstreek-Waterland *Hoogwaardige maak- en procesindustrie en agrifood, met Tech & E-sports campus*	Arbeidsmarkt klaar maken voor de toekomst zodat aanbod aansluit op vraag; door stimuleren van een wendbare en weerbare beroepsbevolking en leven lang leren voor iedereen met doorlopende leerlijnen (V)MBO-HBO en een focus op (proces)techniek en ICT; en daarvoor versterken triple helix samenwerking, koppelen onderwijs, innovatie, kennisinstellingen en bedrijfsleven, en ontwikkelen tech-campussen: Purmer Valley, H20 Esports Campus en Techlands.	Excelleren in innovatie in agrarische- en foodindustrie, circulair bouwen/houtbouw, en maakindustrie gericht op de grote transities, verduurzaming en digitalisering; door aanjagen innovatie en digitalisering, samenwerking in maak- en procesindustrie, en ICT/Tech; en daarvoor aangaan van samenwerkingsverbanden met bedrijfsleven om vestigingsmilieus te realiseren die ondernemerschap en innovatie versterken.	Borgen voldoende ruimte voor economische activiteiten, verbeteren balans wonen-werken-verblijven, inclusief inlopen achterstand, door koppelen voorzieningen aan groei woningen; door creëren ruimte voor werken en gemengde, goed bereikbare woon-werkmilieus en voldoende vrijetijdsvoorzieningen in stedelijke en landelijk gebied; en daarvoor intensiveren van woon-werkgebieden, verhogen menging en dichtheid stedelijke centra, en versterken van fietsinfra, routes langzaam verkeer en parken.
Zuid-Kennemerland *MKB en ondernemerschap in ICT & CI sector met 'living labs' voor toegepaste innovatie*	Aanpakken van de kwalitatieve mismatch op de arbeidsmarkt (banen vs. beroepsbevolking) ter voorkoming van pendel, het beter benutten van het aanwezig economisch kapitaal, en het ontwikkelen en aantrekken talent; door een betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt, het uitbouwen van (kennisintensieve) werkfuncties; en daarvoor werkgebieden intensiveren: stapelbaar, bereikbaar, gemengde woon-werkmilieus.	Benutten van ondernemerschap en talent voor het aanjagen van open innovatie gericht op transities en andere maatschappelijke opgaven; door proeftuinen/broedplaatsen op te zetten voor toegepaste innovatie; en daarvoor het uitbouwen van een ecosysteem ecosystemen waarin bestaande sterke sectoren, zoals de digitale/ICT en creatieve sector, worden verbonden met circulair, duurzaamheid, gezondheid en sport.	Versterken van het voorzieningenniveau passend bij het hoge woon- en leefklimaat; door het realiseren van goed bereikbare multifunctionele woon-werkmilieus rondom de OV-knooppunten; en daarvoor (stapelbare en kennisintensieve) werkfuncties toe te voegen rondom OV-knooppunten voor een kwalitatieve, aantrekkelijke en levendige mix van wonen/werken/verblijven, het uitwerken van het concept 'Werken aan zee' Zandvoort, en versterken Noordzeekust.

handelingsperspectieven. Daarvoor moeten op korte termijn vier onderzoeken worden uitgevoerd. Concreet gaat het om onderzoek naar het versterken van onderzoeks- en innovatie-ecosystemen, naar slimme specialisatie van bestaande sectoren en clusters, naar de balans van wonen-werken-voorzieningen-bereikbaarheid, en naar het sociaaleconomische karakter van de deelregio's. Onderwijs en arbeidsmarkt vraagstukken spelen in al deze verkenningen een rol. Op basis hiervan kan een samenhangende uitvoeringsstrategie worden opgesteld.

Grotere kansengelijkheid

De evenwichtige verdeling van de groei over de regio heeft onder meer de bedoeling om de kansengelijkheid te bevorderen. We willen de opkomende segregatie ermee doorbreken. Daaruit volgt de opgave om overal in de regio betaalbaar te bouwen, in kwetsbare wijken te werken aan functiemenging, de nabijheid en betaalbare bereikbaarheid van dagelijkse voorzieningen en te zorgen voor voldoende en passende werkgelegenheid, vervoers- en energiearmoede tegen te gaan en de gezondheid van de leefomgeving in kwetsbare wijken te bevorderen. Onder de huidige marktomstandigheden gaat het tegengaan van segregatie en het zorgen voor voldoende menging niet vanzelf. Het vergt voortdurende en vergaande interventies op de woningmarkt om ook lage en middeninkomens blijvend te binden aan alle deelregio's van de MRA. In alle gebieden moet om verschillende redenen voldoende betaalbare voorraad beschikbaar zijn:

- In de kernagglomeratie: het behoud van voldoende betaalbare woningen voor vestigers en jonge starters, met name met een middelbare of praktische opleiding (die andere woonwensen hebben dan hoogopgeleide starters).
- In MRA-Noord: het bedienen van de woonvraag van de vergrijzende bevolking (ten behoeve van de doorstroming), lokale starters en vestigers in de MRA met een kleinere beurs; en het versterken van kwetsbare wijken. Daarnaast het optimaal benutten van de betaalbaarheid van het wonen in de MRA-Noord, waarbij het in verhouding tot de bevolkingsgroei minimaal op peil houden en dus laten meegroeien van het aantal bereisbare banen boven het IJ en Noordzeekanaalgebied belangrijk is.
- In Flevoland: behoud van betaalbare ruim opgezette woonmilieus en de zorg dat de nieuwbouwopgave niet ten koste gaat van bestaande wijken waar sociale problematiek speelt of op de loer ligt. Daarnaast het optimaal benutten van de betaalbaarheid van het wonen in Flevoland, waarbij het in verhouding tot de bevolkingsgroei minimaal op peil houden en dus laten meegroeien van het aantal bereisbare banen in Flevoland belangrijk is.
- In de nabijheid van Schiphol: het betaalbaar aanbieden van nieuwe woningen voor starters en doorstromers uit de betreffende gebieden, onder wie doorstromende ouderen, en nieuwe doelgroepen van starters en praktisch en middenopgeleiden.

Stedelijke vernieuwing en beheer

De ambitie is dat zittende bewoners per saldo baat hebben bij de bouwopgave en verdichting. In de periode tot 2030 landt een deel van de binnenstedelijke bouwopgave in stedelijke vernieuwingsgebieden. Hier wordt verdichting ingezet als deel van een integrale gebiedsgerichte aanpak die de leefbaarheid in deze wijken en de sociaaleconomische positie van de huidige bewoners versterkt. Dat vraagt om woningen in verschillende woonsegmenten, voorzieningen en ruimte voor lokaal ondernemerschap.

Sturing en regie op toeristische druk

Spreiden van de druk, om de groei evenwichtiger te verdelen en de leefkwaliteit te beschermen, gaat ook over het toerisme in de MRA. Door samen te blijven werken en de grote diversiteit in de MRA te benutten, kunnen we de bezoekersstromen spreiden over een groter aantal bestemmingen. Daarbij zoeken we steeds naar balans tussen de belangen en behoeftes van bewoners, bezoekers en bedrijven.

Landelijk wordt gezocht naar vormen van sturing en regie die recht doen aan de druk op de belangrijke toeristische bestemmingen en hun draagkracht. De MRA met haar internationaal bekende en attractieve bestemmingen wil daarbij een belangrijke rol spelen en werkt daarom aan een actuele, datagedreven strategie voor toerisme en recreatie. Die heeft raakvlakken met bijvoorbeeld het beleid voor mobiliteit, duurzaamheid en werkgelegenheid (de sector levert veel banen op, juist ook voor praktisch geschoolde mensen).

Brede aanpak stedelijke vernieuwing en kansengelijkheid

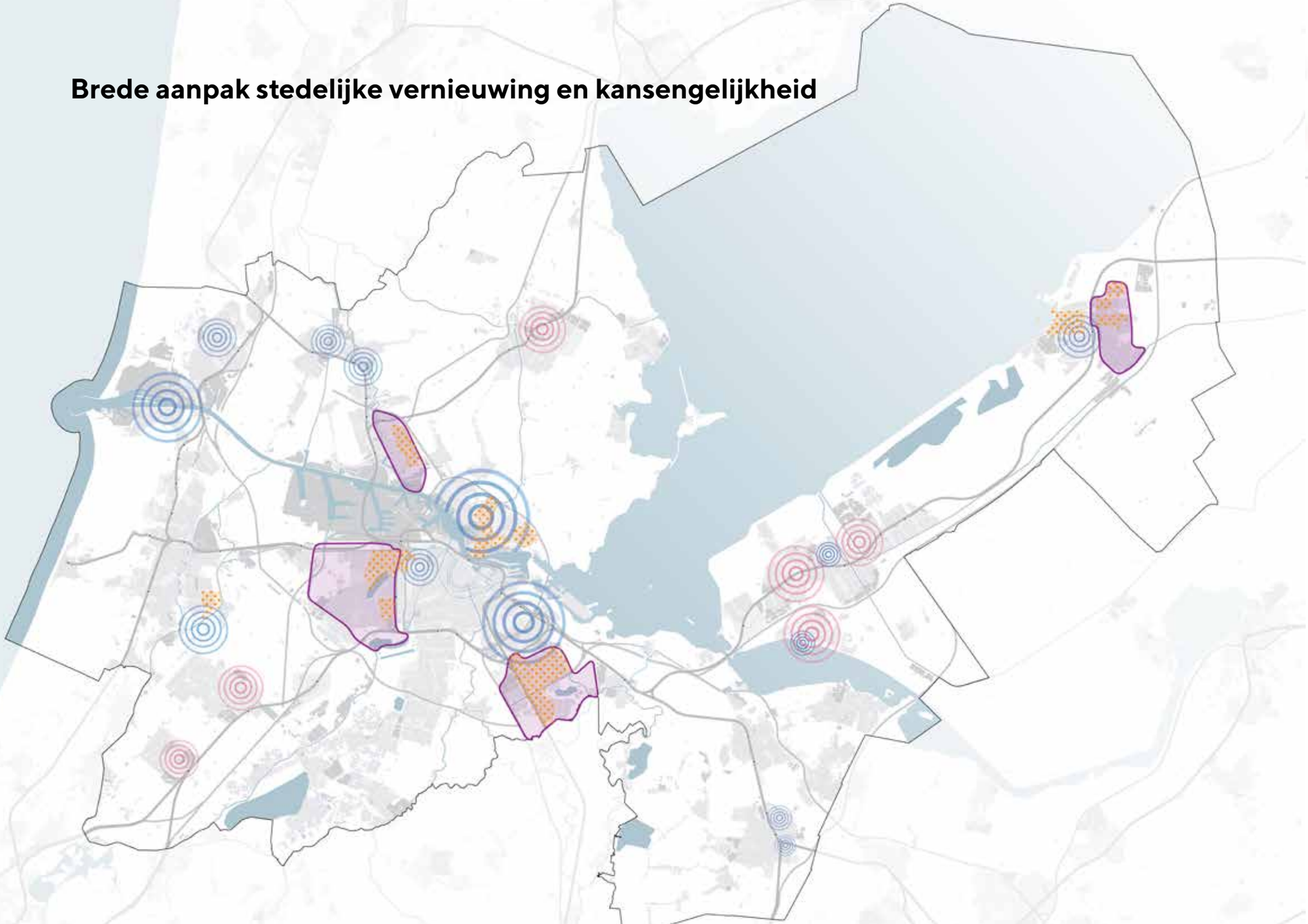

In vier gebieden werken Rijk en regio samen aan de stedelijke vernieuwing, binnen het Programma Leefbaarheid en Veiligheid: Amsterdam Zuidoost, Amsterdam Nieuw-West, Lelystad Oost en Zaandam Oost. Voor deze gebieden werkt het Rijk samen met decentrale overheden en maatschappelijke partners (zoals scholen, bedrijven, politie en woningcorporaties) aan een langjarige maatwerkaanpak per gebied. Ook in andere wijken en buurten met een stedelijke vernieuwingsopgave kan vanuit het Programma Leefbaarheid en Veiligheid een bijdrage worden geleverd met kennis, expertise en het stimuleren van doorbraken.

De bouwopgave wordt ook ingezet als vliegwiel voor een gezamenlijke inzet op het verminderen energiearmoede in delen van kwetsbare wijken waar dit speelt. Dit om maatschappelijke kosten als gevolg van gezondheidsproblematiek of andere sociaaleconomische problematiek ten gevolge van de slechte staat van de woningvoorraad verminderen.

Een specifieke opgave ligt in de voormalige groeikernen, waar grote delen van de stad gelijktijdig verouderen. Dat gaat om Lelystad, Almere, Purmerend en Haarlemmermeer. Voor deze relatief jonge steden zijn nieuwe, preventieve vormen van beheer nodig. Die moeten ervoor zorgen dat problemen op fysiek en sociaal terrein, verbonden aan de typische leeftijdsopbouw van de bevolking en het eigen karakter van deze wijken, vroegtijdig worden gesignaleerd en aangepakt.

Leefkwaliteit Schiphol in relatie tot verstedelijking in de MRA

In een groot deel van de MRA, in het bijzonder in Amstelland-Meerlanden, heeft de ontwikkeling van Schiphol grote invloed op de verstedelijkingsmogelijkheden ten behoeve van de meerkernige ontwikkeling in een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving.

Schiphol is een economische motor voor Nederland en de regio in het bijzonder. Direct en indirect zijn 114.000 banen met de aanwezigheid van Schiphol gemoeid. De toegevoegde waarde die hiermee samenhangt bedraagt € 10,4 miljard. Tegelijkertijd beïnvloedt de luchtvaart de leefkwaliteit in de omgeving en draagt het in gemeenten in de Schipholregio in grote mate bij aan de relatief ongezonde leefomgeving rond Schiphol (zie de analyse van het RIVM op pagina 29). De luchthaven legt daarnaast een claim op de ruimte in de omgeving, door beperkingen die gelden voor de ontwikkelingsmogelijkheden van andere functies vanwege de geluid- en risicobelasting door de luchtvaart. Tot slot beïnvloedt de aanwezigheid van Schiphol ook de mogelijkheden om het areaal verrommeld glas (zo'n 800 hectare) te transformeren. Vanwege de beperkingen voor woningbouw en andere geluidgevoelige en kwetsbare functies is het moeilijk om hiervoor een sluitende businesscase te formuleren. Een knelpunt dat zich voortsleept, waardoor de gebieden verder verpauperen, met negatieve gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en leefkwaliteit.

Het kabinet heeft zijn koers voor de ontwikkeling van de luchtvaart uiteengezet in de Luchtvaartnota 2020-2050 'Verantwoord vliegen naar 2050'. Hierin is onder meer opgenomen dat er ruimte voor groei van de luchtvaart kan ontstaan, als door innovatie en vlootvernieuwing de negatieve effecten van de luchtvaart op het klimaat en de leefomgeving aantoonbaar zijn verminderd. 'Van ongeclausuleerde groei kan niet langer sprake zijn'. Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving door het verminderen van de negatieve effecten van de luchtvaart op mens en natuur is een belangrijk doel in de Luchtvaartnota. Daarbij wordt gesteld dat het verminderen van het aantal nachtvluchten op Schiphol mede afhankelijk is van (het besluit over) de opening en ontwikkeling van Lelystad Airport en de substitutie van vliegverkeer door treinen.[5]

De regio heeft te maken met grote opgaven op het gebied van woningbouw, economie, mobiliteit, klimaat, energietransitie en groen. Dat vraagt op de eerste plaats om een brede belangenafweging en een zorgvuldige toedeling van functies aan de schaarse ruimte. De luchthaven is van waarde voor Nederland en voor de regio, net zoals woningbouw van waarde is voor het versterken van het vestigingsklimaat en als bijdrage aan de bouwopgave. De luchtvaart is in beweging, net zoals ontwikkelingen op de grond. Uitgangspunt is het principe van wederkerigheid tussen 'de lucht' en 'de grond': de luchtvaart houdt rekening met het ruimtegebruik op de grond en vice versa.

5 *Kamerbrief 26 juni 2020: "Een eerste stap naar 29.000 nachtvluchten legt het kabinet vast in het komende Luchthavenverkeersbesluit (LVB1). Het gaat hierbij om een evenredige bijdrage. De stapsgewijze vermindering naar 27.000 en 25.000 zal nader worden uitgewerkt en vastgelegd in regelgeving. Deze laatste stappen zijn mede afhankelijk van voorwaarden zoals de opening van Lelystad Airport en substitutie door treinverkeer op bestemmingen zoals Brussel en Düsseldorf."*

Over het langdurig openhouden van planologische reserveringen, zoals die voor de parallelle Kaagbaan, heeft de BRS al een standpunt ingenomen. [6] Over het continueren van de reservering voor een parallelle Kaagbaan wordt in 2021/2022 van Rijkswege een besluit genomen.

Ook luchtkwaliteit is een belangrijk aandachtspunt. Dit jaar komen onderzoeksresultaten van het RIVM gereed over de gezondheidseffecten van ultrafijn stof in deze regio, en zal de Gezondheidsraad een advies uitbrengen hierover. Vervolgens kan besloten worden over de beleidsvertaling van de onderzoeksresultaten.

Verkend wordt of met maatwerk en een zorgvuldige belangenafweging meer ontwikkelingsruimte mogelijk kan worden gemaakt dan op dit moment, binnen de randvoorwaarden van veiligheid en gezondheid. Dat geldt in het bijzonder voor de directe omgeving van Schiphol (zie paragraaf 4.6 over de Zuidflank).

afbeelding 11
Leefkwaliteit Schiphol in relatie tot verstedelijking

6 In reactie op de ontwerp Luchtvaartnota hebben de leden van de BRS (Bestuurlijke Regie Schiphol) als volgt gereageerd op de voorgestelde verlenging van de reservering voor de parallelle Kaagbaan: "Er ligt al jaren een planologische reservering voor de Tweede Kaagbaan. Ook nu schuift de besluitvorming hierover weer door. Deze ruimtelijke reservering gaat ten koste van ontwikkelingen op de grond, zoals het verzorgen van een robuust energiesysteem waar in de Schipholregio veel urgentie voor is. Het nodeloos overeind houden van een ruimtelijke reservering is ruimtelijk suboptimaal."

3.2 Groenblauw netwerk in en om de stad

De grote variatie aan waardevolle landschappen draagt het aaneengesloten groenblauwe netwerk van de MRA, dat zich doorzet tot diep in de stedelijke gebieden. Een hoge en toekomstbestendige kwaliteit van dit netwerk is een onmisbaar element in de gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving die we nastreven.

Sterke steden kunnen niet zonder sterk landschap. Een sterk landschap draagt bij aan de identiteit van het gebied, is een drager van cultuurhistorische waarden, biedt ontspanning en is productief (als landbouwareaal en als leverancier van groenblauwe diensten zoals schone lucht, drinkwater, waterbuffering, verkoeling, energie en biodiversiteit). De variatie in samenhangende landschappelijke eenheden is een unieke, onderscheidende kwaliteit. De metropoolregio beschikt over cultuur- en natuurlandschappen, oude en nieuwe landschappen, en natte landschappen in de vorm van het IJmeer-Markermeer en de Noordzeekust. De kwaliteit en het functioneren van deze landschappen staat in nauw verband met de landschappelijke waarden en structuren in de gebieden rondom de MRA.

Hoewel in het spraakgebruik vaak een onderscheid wordt gemaakt tussen stad en land, is die grens niet zo hard. Integendeel: landschappelijke structuren zetten zich door in de stad, soms verscholen en soms uitgesproken. Die samenhang wordt versterkt door de noodzaak om de regio klimaatadaptief en natuurinclusief in te richten. Factoren als de bodemsoort en -kwaliteit, de hoogteligging en de watervoorziening zijn richtinggevend bij keuzes voor het ruimtegebruik, zowel in een stedelijke als in een landelijke omgeving. Er ligt een nauwe relatie met de ontwikkeling van het watersysteem.

Bij de ontwikkeling van het groenblauwe netwerk is steeds het uitgangspunt dat functionele ingrepen in het landschap ook de beleving vergroten, en andersom, dat ingrepen die de landschappelijke beleving moeten vergroten ook andere doelen dienen. We maken daarbij onderscheid in vijf pijlers:

1. Koesteren van en een kwaliteitsimpuls voor landschappen met bijzondere waarden (agrarisch, cultuurhistorisch, ecologisch),
2. Landschappelijke versterking,
3. Aanleg van groene zones,
4. Landschaps- en natuurinclusieve verstedelijking,
5. Uitbouwen van een MRA-dekkende recreatieve structuur.

Groenblauw netwerk in en om de stad

Verstedelijkingsconcept 2050

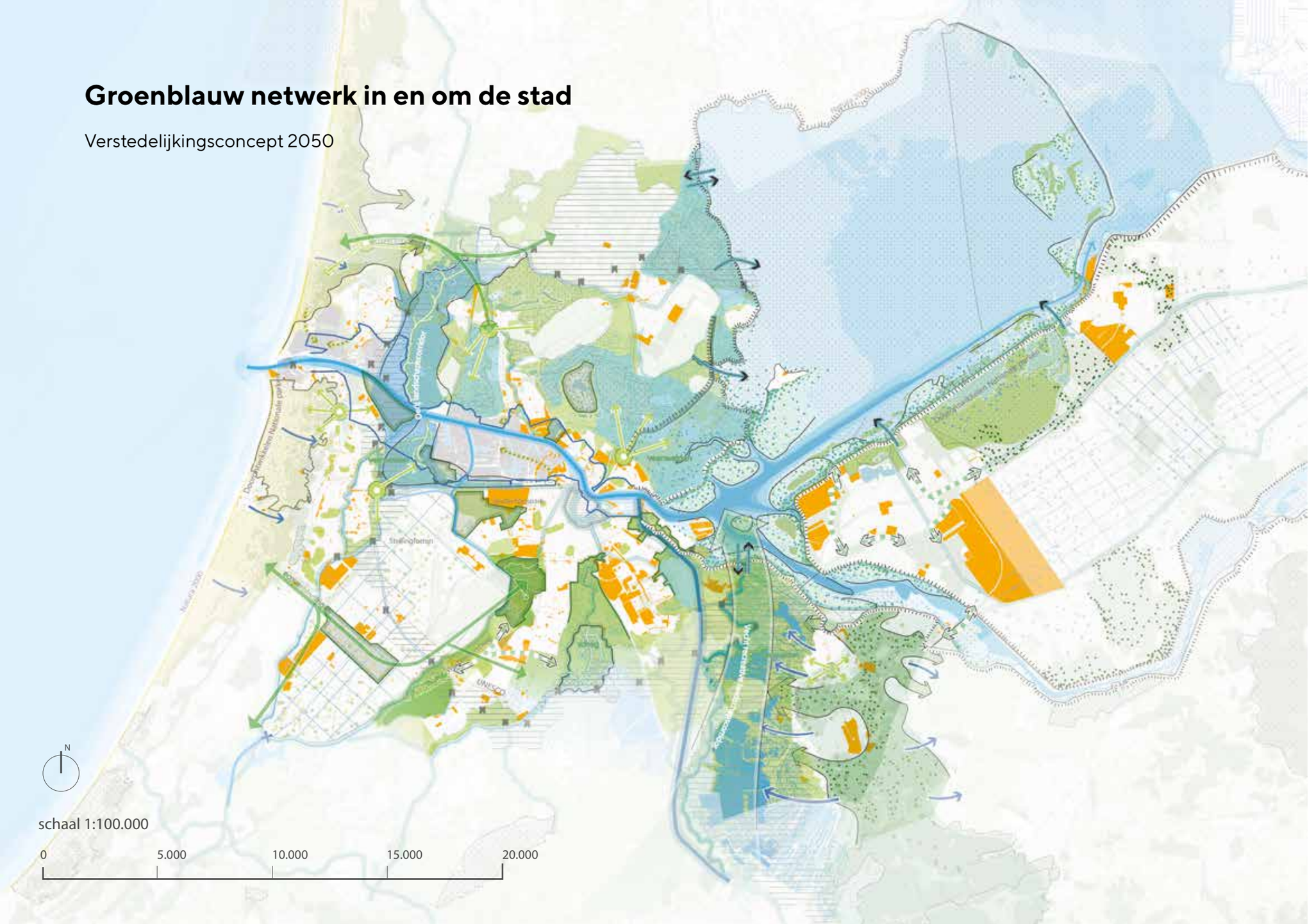

Legenda

- Natura 2000
- Unesco Werelderfgoed
- Recreatie gebied
- Nationaal park
- Scheggen (Diemerscheg, Westeinderscheg, Amstelscheg)
- Kustzone Oostvaardersoevers
- Gooi en Vechtplassen
- Recreatieve landschapscorridors
- Vasthouden en kwelwater benutten
- Landschapsverbindingen
- Ecologische verbindingen
- Extra afvoer
- Dijkversterking
- Buitenpoort
- Tijdelijk pijlverhoging
- MRA Plancapaciteit tot 2030
- Veenweidegebied als spons
- NZKG landschap

N

schaal 1:100.000

0 5.000 10.000 15.000 20.000

Landschappen met bijzondere waarden: koesteren en kwaliteitsimpuls

Een aantal gebieden binnen de MRA heeft bijzondere natuur- of erfgoedwaarden of een belangrijke functie als recreatiegebied. Het zijn gebieden om te koesteren, maar die in sommige gevallen wel om een kwaliteitsimpuls vragen. De landschappelijke waarden vragen aandacht en onderhoud, willen we ze op de lange duur kunnen handhaven en versterken.

De grootste concentraties van natuurwaarden zijn te vinden in de gebieden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland, waaronder de natuurgebieden die vallen onder het beschermde Europese netwerk Natura 2000. De komende jaren zijn nog veel inspanningen nodig om het Natuurnetwerk Nederland af te ronden, en ook daarna vraagt dit netwerk inspanningen voor beheer en verbetering. Dat geldt in het bijzonder voor de instandhoudingsverplichting in Natura 2000-gebieden. Zo gaat de agenda voor het 'Toekomstbestendig Ecologisch Systeem' in en om Markermeer en IJmeer veel verder dan 2027. In beide Nationale Parken in de MRA, Zuid-Kennemerland en Nieuw Land, is de ambitie om een ecologische en recreatieve bufferzone rond de Natura 2000-gebieden te realiseren, in lijn met het programma Nationale Parken Nieuwe Stijl van het ministerie van LNV.

Erfgoedwaarden zijn in het bijzonder aanwezig in de drie Unesco-werelderfgoederen in de MRA. Naast de grachtengordel van Amsterdam zijn dat de landschappelijke werelderfgoederen van de Beemster en de Hollandse Waterlinies. De laatste is in de zomer van 2021 ontstaan door uitbreiding van het bestaande werelderfgoed Stelling van Amsterdam met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Andere landschappen met bijzondere cultuurhistorische waarden zijn in Noord-Holland de 'bijzondere provinciale landschappen'.

Ook de open en weidse landbouwgebieden zijn een belangrijk onderdeel van de cultuur en de historie van de regio, maar deze zijn niet altijd beschermd. Deze karakteristieke landschappen zijn afhankelijk van het agrarische grondgebruik. Goede landbouwgronden blijven noodzakelijk voor de voedselvoorziening en ook voor de transitieopgave naar kringlooplandbouw, de productie van duurzaam streekvoedsel en het verkorten van de voedselketen. Bij afwegingen over ruimteclaims in het landschap moet het behoud van goede landbouwgronden daarom altijd een criterium zijn.[8]

Behoud agrarische gronden voor kringlooplandbouw

Onder de noemer 'kringlooplandbouw' vallen vormen van landbouw met een duurzaam beheer van de bodem (waardoor de agrarische productiefunctie op lange termijn behouden blijft), waarbij zo min mogelijk afval vrijkomt, de uitstoot van schadelijke stoffen (zoals stikstof) zo klein mogelijk is en grondstoffen en eindproducten met zo min mogelijk verliezen worden benut. Kringlooplandbouw is ook een natuur- en landschapsinclusieve landbouw die bijdraagt aan het behoud en vergroten van de biodiversiteit in zowel het agrarisch gebied zelf als natuurgebieden in de omgeving. De landbouw binnen de MRA biedt ook oplossingen om CO2 op te slaan en vast te houden, door het beheer van de bodem en gewaskeuze daar meer op te richten.

Voorwaarde voor de transitie naar kringlooplandbouw is dat er voldoende goede landbouwgrond beschikbaar is, waarbij er per productie-eenheid meer grond nodig zal zijn.

In de MRA worden proeftuinen voor kringlooplandbouw ingericht – Laag Holland, de Amstelscheg en Flevoland komen daar bijvoorbeeld voor in aanmerking. In Lelystad is in samenwerking met het ministerie van LNV de Boerderij van de Toekomst opgezet. Daarnaast is Flevoland een van de vijf experimenteergebieden voor kringlooplandbouw in Nederland.

Landschappelijke versterking

Het landschap is voortdurend in beweging en in een aantal gebieden kondigt de verandering zich al aan. Het zijn de gebieden waarmee we aan de slag zijn of aan de slag moeten. Dat gaat lang niet alleen om verstedelijking in de beperkte zin van het woord: de bouw van stedelijke en industriële functies en infrastructuur. In veel landschappen wordt de ontwikkeling aangejaagd door een andere factor. Dat kan de behoefte aan gezondheidsbevordering zijn, bijvoorbeeld in gebieden met tekorten aan groen in de woonomgeving of direct bij de kernen (zoals in de Haarlemmermeer en de Westeinderscheg). Rond kwetsbare natuurgebieden kan ook de opvang of regulering van groeiende recreatieve druk een aanleiding zijn en ook natuurontwikkeling

8 *De Tweede Kamer heeft in september 2021 een motie aangenomen die de regering vraagt om te onderzoeken hoe met oog voor de ruimteclaims voor onder andere woningbouw en energie, hoogwaardige landbouwgronden in Nederland beschermd kunnen worden (motie Boswijk c.s. kamerstuk 33037-391),*

geeft kans op landschappelijke versterking. In de Zuidflank is de noodzakelijke sanering van verouderde glastuinbouwgebieden een directe aanleiding.

Het kan ook om duurzaamheidsambities gaan, zoals het beperken van de bodemdaling of de aanleg van nieuwe bossen. Het Rijk en de twaalf provincies hebben zich voorgenomen om 37.000 hectare nieuw bos aan te planten. Het vasthouden van CO2 en het vergroten van de biodiversiteit behoren tot de beweegredenen achter deze nationale Bossenstrategie, net als de functie voor de recreatie, de bijdrage aan de klimaatadaptiviteit en de productie van hout als duurzaam en hoogwaardig bouwmateriaal. Een deel van de 37.000 hectare kan goed in de MRA worden aangelegd, in landschapstypen die zich daarvoor lenen en waar bossen kunnen helpen om andere opgaven aan te pakken. Zo wordt in Flevoland 1700 hectare bos bij de nieuwe woningbouwlocaties aangeplant en kunnen ook PARK21 en de Westeinderscheg mogelijkheden bieden.

De noodzaak om tot een waterrobuuste, klimaatadaptieve inrichting te komen, kan landschappelijke versterking aanjagen in gebieden die te maken hebben met verdroging (zoals de Heuvelrug) of verzilting (zoals de droogmakerijen). De noodzaak voor grootschalige tijdelijke piekwaterbuffering vanuit het hoofdwatersysteem kan ook een aanleiding zijn. Zoekgebieden daarvoor liggen in het Oer-IJ en bij de Gooi en Vechtstreek. Vanwege de klimaatverandering is tijdelijke piekwaterbuffering in deze gebieden noodzakelijk voor de waterveiligheid van de MRA als geheel. Ze vormen een aanvulling op het nieuwe noodoverloopgebied in De Ronde Hoep en de tijdelijke waterberging in de zuidpunt van Haarlemmermeer, waartoe al besloten is. Tijdelijke piekwaterbufferlocaties kunnen, afhankelijk van de inrichting, deels samenvallen met andere functies in deze gebieden zoals landbouw, natuur, recreatie en energie.

Biodiversiteit vergroten, ook buiten natuurgebieden

In het nationale Programma Natuur wordt het begrip 'basiskwaliteit natuur' gehanteerd, als tweede spoor naast het verbeteren van de ecologische kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland (door maatregelen binnen en buiten dat netwerk). De Basiskwaliteit Natuur is een instrument om biodiversiteit buiten natuurgebieden te versterken. Het is gericht op een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting bij verstedelijking, infrastructuur, industrie en de energietransitie, dus in de gehele samenleving. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat al voorafgaand aan investeringen in woningbouw, economische projecten of infrastructuur maatregelen genomen worden om het ecologische systeem te versterken, ook als de instandhouding van de ecologische kwaliteit in Natura 2000-gebieden daar niet toe verplicht.

Meer in het algemeen is in één gebied vaak meer dan één opgave aan de orde. Ambitie bij de landschappelijke versterking is dat functionele ingrepen in het landschap steeds ook de beleving vergroten en bijdragen aan de toegankelijkheid, en andersom, dat ingrepen om de landschappelijke beleving te vergroten ook andere doelen dienen.

Groene zones: landschappelijke verbindingen

Eigen aan de MRA is niet alleen de diversiteit aan landschappen, maar ook het aaneengesloten karakter ervan. De steden en dorpen liggen in het landschap – daarin onderscheidt de MRA zich van de meeste andere metropolitane gebieden in de wereld. Juist omdat de landschappen verbonden zijn, kunnen ze hun bijdrage leveren aan de leefkwaliteit, de menselijke maat en de biodiversiteit in de MRA. Dat maakt de landschappelijke verbindingen belangrijk, ook buiten de ecologische verbindingen die zijn opgenomen in het Natuurnetwerk Nederland.

Om ervoor te zorgen dat deze 'groene zones' aan meerdere ambities tegelijk bijdragen (bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, klimaatadaptatie, erfgoed en biodiversiteit) is menging van functies een uitgangspunt (zoals natuur, landbouw, waterbuffering, en recreatie). De verhouding tussen deze functies verschilt per zone. Verbindingen lopen over land en over water en vaak ook langs oevers en dijken. Als ze historische lijnen of structuren volgen, zoals het Oer-IJ of de Stelling van Amsterdam, ondersteunen ze ook de cultuurhistorische waarde van het landschap. Veel verbindingen moeten worden verbeterd om goed te functioneren. Ze hebben niet altijd een inrichting die bij de verbindende functie past en er moeten barrières worden genomen, vooral van grote infrastructuur. Hetzelfde geldt voor ecologische verbindingen binnen het Natuurnetwerk Nederland. Sommige moeten nog worden aangelegd. Andere zijn kwetsbaar, bijvoorbeeld op plekken waar ze grote infrastructuur kruisen.

Landschaps- en natuurinclusieve verstedelijking

De groei in de MRA brengt ook ingrepen met zich mee die zich moeilijk laten combineren met de beleving van het landschap, een belangrijk aspect van een

gezonde leefomgeving. Die spanning bestaat vooral bij nieuwe verkeersinfrastructuur en uitbreidingen van het energienetwerk (zoals leidingen en opwekking) en bij bedrijventerreinen en nieuwe woonwijken. Het ontwikkelprincipe van een 'landschapsinclusieve ontwikkeling' betekent dat als voor zo'n ingreep wordt gekozen, de landschappelijke kwaliteit deel uitmaakt van de afweging en zo mogelijk geïntegreerd wordt in de oplossing. Dat gaat verder dan een zorgvuldige inpassing; het betekent ook dat parallel of anticiperend wordt geïnvesteerd in compensatie van de verloren gegane waarden, op of direct rondom de locatie of het tracé.

Ruimtedruk van infrastructuur en/of stedelijke en economische functies kan leiden tot keuzesituaties die zich niet of niet eenvoudig met het ontwikkelprincipe van een landschapsinclusieve ontwikkeling laten oplossen. Op locaties waar infrastructuur en/of stedelijke en economische ontwikkeling noodzakelijk wordt bevonden, en landschappelijke waarden daar niet zonder netto kwaliteitsverlies in geïntegreerd kunnen worden, krijgt het ontwikkel- en inrichtingsprincipe van een 'ruimhartige compensatie' invulling op grotere afstand. Dat laat de noodzaak van een goede landschappelijke inpassing onverlet.

Uitbouwen van een MRA-dekkende recreatieve structuur

Aan de basis van de landschapsbeleving staat een uit te bouwen MRA-dekkende recreatieve structuur. Die begint idealiter bij de voordeur, loopt via groenzones in de stad naar stadsparken en via aantrekkelijke stad-landverbindingen naar het buitengebied. Cultuurhistorische structuren spelen hier een belangrijke rol in, zoals rivieren, waterlopen en dijken. Onderdelen zijn zowel landschapsparken[7] als goede routestructuren en spreiding van bestemmingen. Om te komen tot een MRA-dekkende recreatieve structuur van goede kwaliteit, die berekend is op de verwachte bevolkingsgroei en toename van de gebruiksdruk van de MRA, is een schaalsprong nodig in het recreatieve netwerk. Dat vraagt om een drievoudige aanpak:

1. *Versterking van de bestaande recreatieve structuur* (waar deze sleets is en/of schakels mist). Verantwoordelijkheden voor recreatieve voorzieningen die niet onder een recreatieschap vallen, zijn versnipperd over een groot aantal organisaties en een adequaat en helder financieel kader ontbreekt. Deze situatie leidt tot achterstanden in het beheer en ontbrekende schakels in het netwerk. Aanleg van nieuwe gebieden en verbindingen vermindert de recreatieve druk op kwetsbare natuurgebieden. De opgave is niet alleen om deze knelpunten in de huidige recreatieve structuur te verhelpen, maar ook om toe te werken naar een beter systeem om het beheer te bekostigen.
2. *Het doorontwikkelen van de bestaande recreatieve structuur.* Dit behelst onder meer de lopende ontwikkeling van landschapsparken (zoals PARK21 in Haarlemmermeer en de Noorder IJplas tussen Amsterdam en Zaandam), de doorontwikkeling van Spaarnwoude en de lopende ontwikkeling van gebieden rondom de natuurkernen van Nationale Parken Zuid-Kennemerland en Nieuw Land, die de natuur beleefbaar en toegankelijk moeten maken zonder de ecologische waarde van de natuurkernen zelf aan te tasten. Bij het doorontwikkelen vragen vooral stadsranden en groene verbindingen in de stad aandacht, zeker daar waar de recreatieve druk hoog is of waar sprake is van relatief veel bewoners met een kwetsbare gezondheid en waar kwalitatief groen schaars is en recreatief groen buiten de bebouwde kom slecht bereikbaar is. Onderdeel van het 'doorontwikkelen' is ook het op orde houden dan wel verbeteren van de bereikbaarheid. Sommige gebieden kennen een hoge recreatiedruk en het verkeer erheen zorgt op topdagen voor congestie. Om de bereikbaarheid per openbaar vervoer te verbeteren, wordt het concept van de 'buitenpoorten' doorontwikkeld. Dit zijn halteplaatsen die direct toegang bieden tot recreatie- en natuurgebieden. De eerste pilot is afgerond (Santpoort-Noord) en vier nieuwe potentiële buitenpoorten worden onderzocht (Bussum-Zuid, Wormerveer, Haarlem-Spaarnwoude en Castricum).
3. *Het anticiperen op de toekomstige groei en de recreatieve behoefte van de bewoners.* Hierin hebben de gebieden die hierboven zijn benoemd voor 'landschappelijke versterking' en 'landschappelijke verbindingen' een belangrijke rol. Hier liggen de beste kansen om de aantrekkelijkheid en capaciteit voor recreatief bezoek te vergroten, respectievelijk het recreatieve netwerk uit te breiden.

7 Onder een landschapspark verstaan we een deel van het natuur- of cultuurlandschap, gelegen direct binnen de stedelijke invloedssfeer, waar specifieke voorzieningen zijn getroffen voor openbare openluchtrecreatie en hoge recreatieve gebruiksdruk. Landschapsparken hebben een flinke maat en schaal, ze zijn groter dan parken in het stedelijk gebied en kleiner dan de oorspronkelijke landschappelijke eenheden. Door deze maat is er veel ruimte om recreatieve, productieve, cultuurhistorische en ecologische waarden te verenigen. Het zijn dan ook vaak rijk gevarieerde gebieden (denk aan het Twiske, het Amsterdamse Bos, de Tuinen van West, het Diemerbos en Spaarnwoude).

3.3 Systemen voor de toekomst

Keuzes voor de meerkernige ontwikkeling en het groenblauwe netwerk hangen nauw samen met de ontwikkeling van de belangrijkste ‘systemen’: die voor water, ecologie, mobiliteit en energie. Uit deze systemen volgen voorwaarden voor de ruimtelijke ontwikkeling en andersom zullen de systemen op sommige punten moeten worden aangepast aan ruimtelijke ontwikkelingen.

Eigen aan al deze vier MRA-systemen is dat ze deel uitmaken van nationale en internationale systemen. Keuzes voor de MRA kunnen niet los worden gezien van de (inter)nationale context. Dat maakt samenwerking tussen Rijk en regio tot een voorwaarde.

Watersysteem en klimaatadaptatie

Ontwikkelrichting 2050

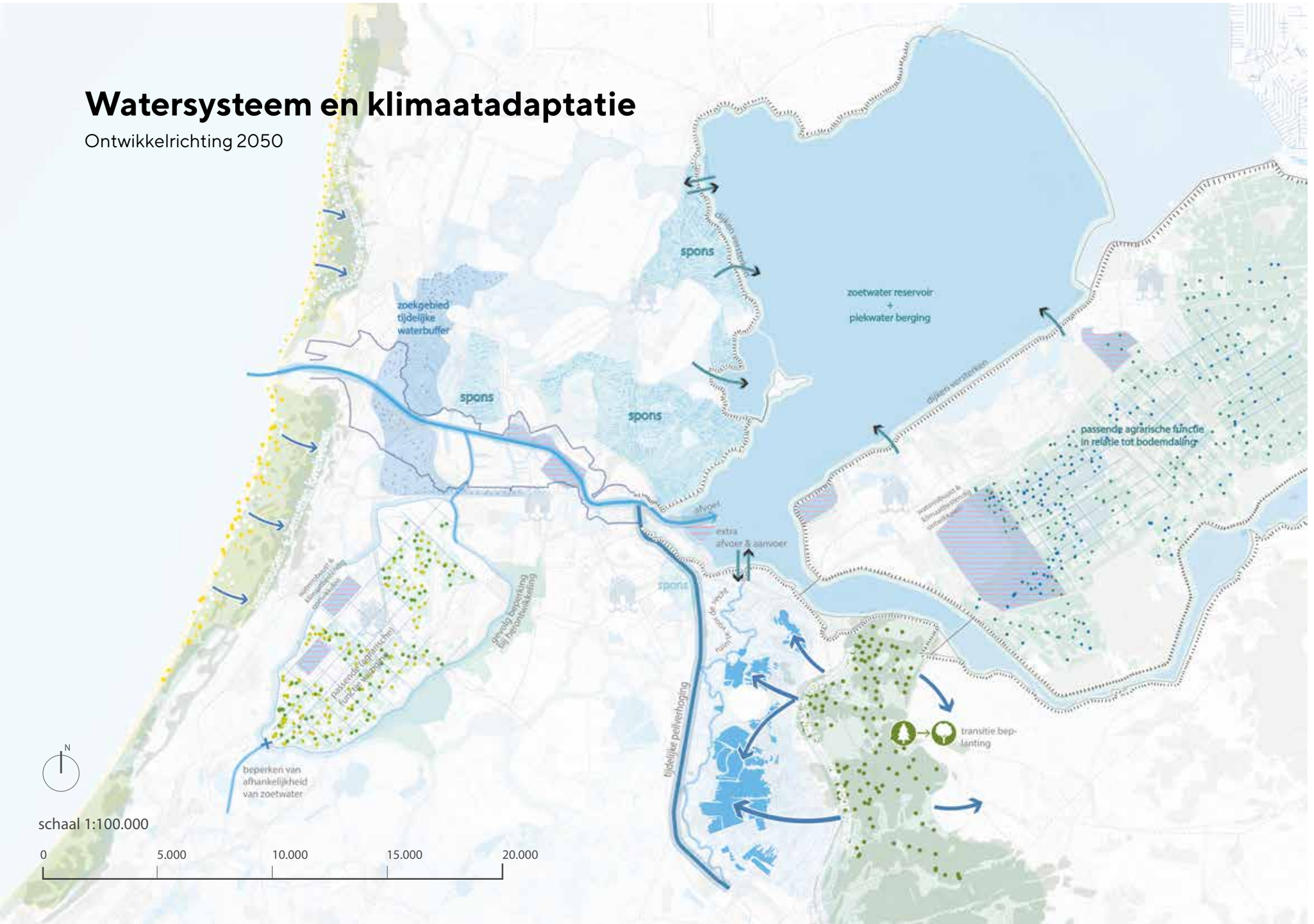

Legenda

- Vasthouden en kwelwater benutten
- Zoekgebied tijdelijke waterbuffer
- Spons
- Waterrobuust en klimaatbestendig ontwikkelen - uitbreidings/transformatielocatie
- Verminderen doorspoelen met gebiedsvreemd water
- Extra afvoer
- Tijdelijke peilverhoging
- Transitie beplanting
- Dijken versterken
- Regionale kering
- Zoetwater reservoir en piekwater berging
- Transformatie van agrarische functie
- Waterrobuust en klimaatbestendig ontwikkelen - inbreidingslocatie

Watersysteem

Waterrobuuste ontwikkeling

Tot dusver slagen we er doorgaans in om het watersysteem met technische middelen aan te passen aan het bestaande of gewenste grondgebruik, verzekerd te blijven van voldoende zoetwater, én watersnood en substantiële wateroverlast te voorkomen. Maar de druk op het watersysteem loopt op. Klimaatverandering vraagt een klimaatadaptieve en waterrobuuste ruimtelijke inrichting. Naast de klimaatverandering zorgen ook ruimtelijk-economische ontwikkelingen voor toenemende druk op het watersysteem. Stedelijke en economische ontwikkeling hebben een toenemende vraag naar water tot gevolg, waar niet voor alle doeleinden zonder meer in voorzien kan worden. Het beïnvloedt ook de belasting van het watersysteem, bijvoorbeeld doordat extra verharding bij extreme buien leidt tot een grotere waterafvoer en doordat meer afvalstoffen in het watersysteem terecht komen. Dit vergroot de opgaves om wateroverlast, watertekort en verzilting tegen te gaan en om te werken aan een structureel betere waterkwaliteit. Ook de druk op waterkeringen neemt toe, door uitbreidingen van woningbouw en bedrijvigheid, door de klimaatverandering en door keuzes in waterbeschikbaarheid (bijvoorbeeld peilopzet).

Betere wisselwerking tussen ruimtegebruik en watersysteem

Het watersysteem zit aan zijn limiet. Er is meer ruimte nodig voor een natuurlijk waterbeheer, naast het technische watermanagement, op alle schaalniveaus – van de straat tot het nationale watersysteem. Dat vraagt om een betere wisselwerking tussen ruimtegebruik en watersysteem door:

1. De bekende drieslag in het waterbeleid van vasthouden, bergen en afvoeren strikter toe te passen. Waarbij meer dan in het verleden de grootste nadruk ligt op vasthouden, vasthouden en nog eens vasthouden, in groen, op alle schalen en in alle gebieden. Op daken en percelen, in straten en wijken, lokaal in sloten en polders, in het regionale watersysteem en aan en in het hoofdwatersysteem.
2. De beschikbaarheid van water sturender te laten zijn voor de situering van functies die afhankelijk zijn van veel water en kwetsbaar zijn in periodes van droogte, zoals bedrijven die veel koel- of proceswater gebruiken, maar ook agrarische bedrijvigheid en natuur. Dat vraagt ook om zo mogelijk technieken toe te passen die de afhankelijkheid van water inperken, zoals voor de koeling van datacenters. Zoetwater is niet onbeperkt beschikbaar. Bij ernstige tekorten wordt het beschikbare zoete oppervlaktewater verdeeld volgens de landelijke verdringingsreeks. Het gebruik van drinkwater is geen alternatief voor functies die deze waterkwaliteit niet per se nodig hebben. Water van drinkwaterkwaliteit is schaars en wordt alleen gebruikt als dat noodzakelijk is of als er geen alternatief voorhanden is.
3. Nieuwe ontwikkelingen zodanig vorm te geven dat de gevolgen van wateroverlast door regen, mogelijke overstromingen en zeespiegelstijging zoveel mogelijk beperkt blijven. Vitale en kwetsbare functies worden bij voorkeur niet op plekken ontwikkeld waar sprake

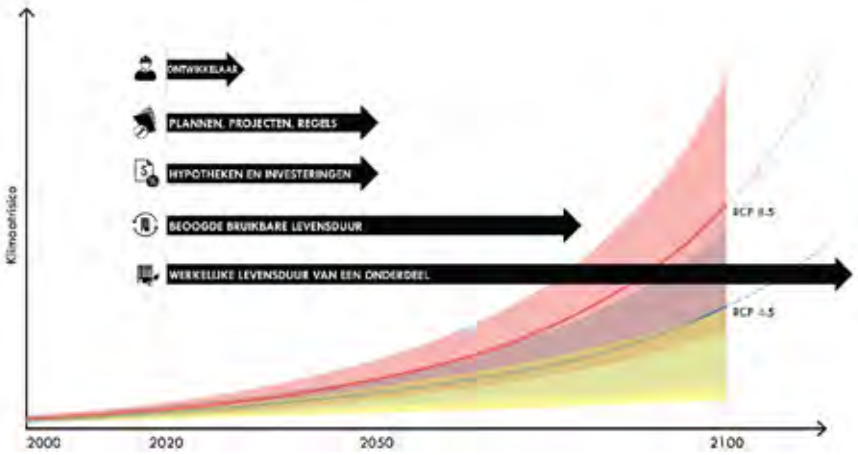

afbeelding 12 - Klimaatrisico, tijdshorizon en levensduur (uit Resilience by Design)

is van een hoog plaatselijk risico, ofwel worden voldoende robuust aangelegd. Bij ontwikkelingen in kwetsbare gebieden is voldoende aandacht voor calamiteitenbeheersing, bijvoorbeeld door rekening te houden met evacuatieroutes en bereikbare veilige plekken in de buurt. Bij nieuwbouw is dat relatief eenvoudig, in bestaande woon- en werkgebieden is dat uitdagender. Toch moeten ook die aangepakt worden. Een oplossing is om bestaand stedelijk gebied en nieuwe ontwikkelingen in samenhang aan te pakken.

Met name in landelijk gebied kunnen de effecten van klimaatverandering ook tot gevolg hebben dat het huidige grondgebruik niet meer houdbaar is, bijvoorbeeld in tijden van droogte. Dat kan aanpassing van het grondgebruik en/of functieverandering tot gevolg hebben.

De komende jaren werken we aan een integrale systeemuitwerking voor een robuuste en klimaatbestendige regio, die moet bijdragen aan een betere wisselwerking tussen het watersysteem en de ruimtelijke inrichting. In deze systeemuitwerking zal ook gekeken worden naar de effecten van de zeespiegelstijging en klimaatverandering op locatiekeuzes, naar hoe de verschillende toekomstscenario's (adaptatiepaden) in de ruimtelijke inrichting opengehouden kunnen worden, en naar de afweging welke gebruiksfuncties op lange termijn nog kunnen worden gefaciliteerd. Daarnaast geeft deze systeemuitwerking aan hoe en waar de ruimtelijke planning rekening moet houden met ruimte voor vasthouden, bergen en afvoeren van water.

Investeringen in het hoofdwatersysteem

De noodzaak van een klimaatadaptieve ontwikkeling werkt door in de voorwaarden voor meerkernige ontwikkeling en de stedelijke inrichting, en in de ontwikkeling van het groenblauwe netwerk. Op een aantal punten is onderzoek nodig naar investeringen in het hoofdwatersysteem voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water.

Zo is onderzoek nodig naar de mogelijkheden om het huidige hoofdwatersysteem in te zetten voor het tijdelijk vasthouden van water, als mogelijk noodzakelijke aanvulling op het vasthouden van water in de bebouwde gebieden, polders en regionale watersystemen en het tijdelijk bergen van water in piekwaterbufferingsgebieden aan het hoofdwatersysteem (waarvoor zoekgebieden zijn geïdentificeerd in het Oer-IJ en het Vechtplassengebied). Daarnaast kan gedacht worden aan het benutten van de ruimte in het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal (via het incidenteel accepteren van hogere peilen bij een dreigende calamiteit), en een grotere functie van het Markermeer en IJmeer voor de piekwaterberging en als buffer voor waterbeschikbaarheid dan nu voorzien (ten behoeve van zoetwater- en drinkwatervoorziening, mogelijk ook voor Gooi en Vechtstreek). Dit vraagt om een grotere aan- en afvoercapaciteit richting het Markermeer, waarvoor de gemaalcapaciteit bij omgeving Muiden en Amsterdam-Rijnkanaal vergroot zou moeten worden. Bij deze actie moeten ook de ruimtelijke en economische consequenties, de doorwerking en effecten op de aangrenzende watersystemen en de infrastructuur (zoals doorvaarhoogten) in beeld worden gebracht. Ook moet onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden voor een grotere en efficiënte aan- en afvoercapaciteit voor het watersysteem. Naast de aan- en afvoercapaciteit op het Markermeer gaat dat om de aan- en afvoercapaciteit van en naar de Lek en de mogelijkheden om meer water naar zee te kunnen afvoeren via de gemalen in IJmuiden en Katwijk. Dit wordt uitgewerkt in het programma 'Toekomstbestendig Watersysteem Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaal' en het Deltaprogramma IJsselmeergebied.

Verzilting via het Noordzeekanaal

De waterkwaliteit van het Noordzeekanaal wordt beïnvloed door indringing van zout water via de zeesluizen. De toenemende droogte kan het zoutgehalte verder doen toenemen. Enige mate van verzilting is geen bezwaar en zelfs wenselijk voor natuurwaarden langs de oevers. Te veel verzilting is echter schadelijk voor de landbouw, de natuur en de industrie (die het water gebruikt als koel- en/of proceswater), en het bemoeilijkt de drinkwaterproductie. Om een teveel aan zoutwatertoevoer te voorkomen, wordt bij de zeesluizen een constructie gebouwd voor 'selectieve onttrekking', waardoor een deel van het zoute water weer terugstroomt naar zee. Verdere ontwikkeling van de haveneconomie kan leiden tot meer scheepvaartverkeer, en daardoor een grotere zoutindringing. Deze verzilting kan via de Oranjesluizen ook de waterkwaliteit van Markermeer-IJmeer beïnvloeden, zeker als een toename van de binnenvaart op die route tot meer schutbewegingen leidt. De omvang van dit effect is onbekend en moet worden onderzocht. Daaruit zal moeten blijken of het een potentieel knelpunt is en wat eraan gedaan kan worden, en of technische middelen zoals de selectieve onttrekking een afdoende oplossing vormen.

Verbetering van de waterkwaliteit

Een goede kwaliteit van het water is belangrijk voor de natuur, maar ook voor een leefbare en gezonde metropoolregio. Op dit moment worden de normen van de Kaderrichtlijn Water op veel plaatsen niet gehaald. Verontreiniging is onder meer afkomstig van medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen, bemesting, riooloverstorten, foutieve aansluitingen (riool op hemelwaterafvoer) en overmatige organische belasting door bladeren en groenafval. Zeker in stedelijk gebied spelen deze laatste factoren een belangrijke rol. Daarnaast wordt de waterkwaliteit ook bepaald door de inrichting van wateren. Verstedelijking en klimaatverandering (met bijbehorende droogte en verzilting) kunnen leiden tot een verdere vermindering van de waterkwaliteit. Om dat te voorkomen en juist tot een verbetering te komen, is de landelijke voorkeursvolgorde 'schoonhouden, scheiden, zuiveren' van belang.

De waterkwaliteit hoeft niet overal hetzelfde te zijn. Van belang is dat er in het watersysteem een ordening ontstaat van schoon naar minder schoon water en van zilt naar zoet water, en dat deze ordening is afgestemd met het bestaande en verwachte ruimtegebruik. De behoefte aan zoet water neemt bijvoorbeeld af als het grondgebruik in verziltende gebieden op die verzilting wordt afgestemd. Zo'n oplossing zou van agrariërs vragen om na te denken over andere teelten of om een ander grondgebruik. De inrichting van de stad kan bijdragen aan de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater door plekken met een hoge gebruiksdruk in en naast het water (denk aan steigers, vaarroutes, drijvende objecten) af te wisselen met rustige natuurvriendelijke plekken in en op het water. Maar ook het bouwrijp maken zonder drainage op klei- en veengronden bevordert de waterkwaliteit.

afbeelding 13
Het watersysteem en grondgebruik balans

Ecologisch systeem

Ontwikkelrichting 2050

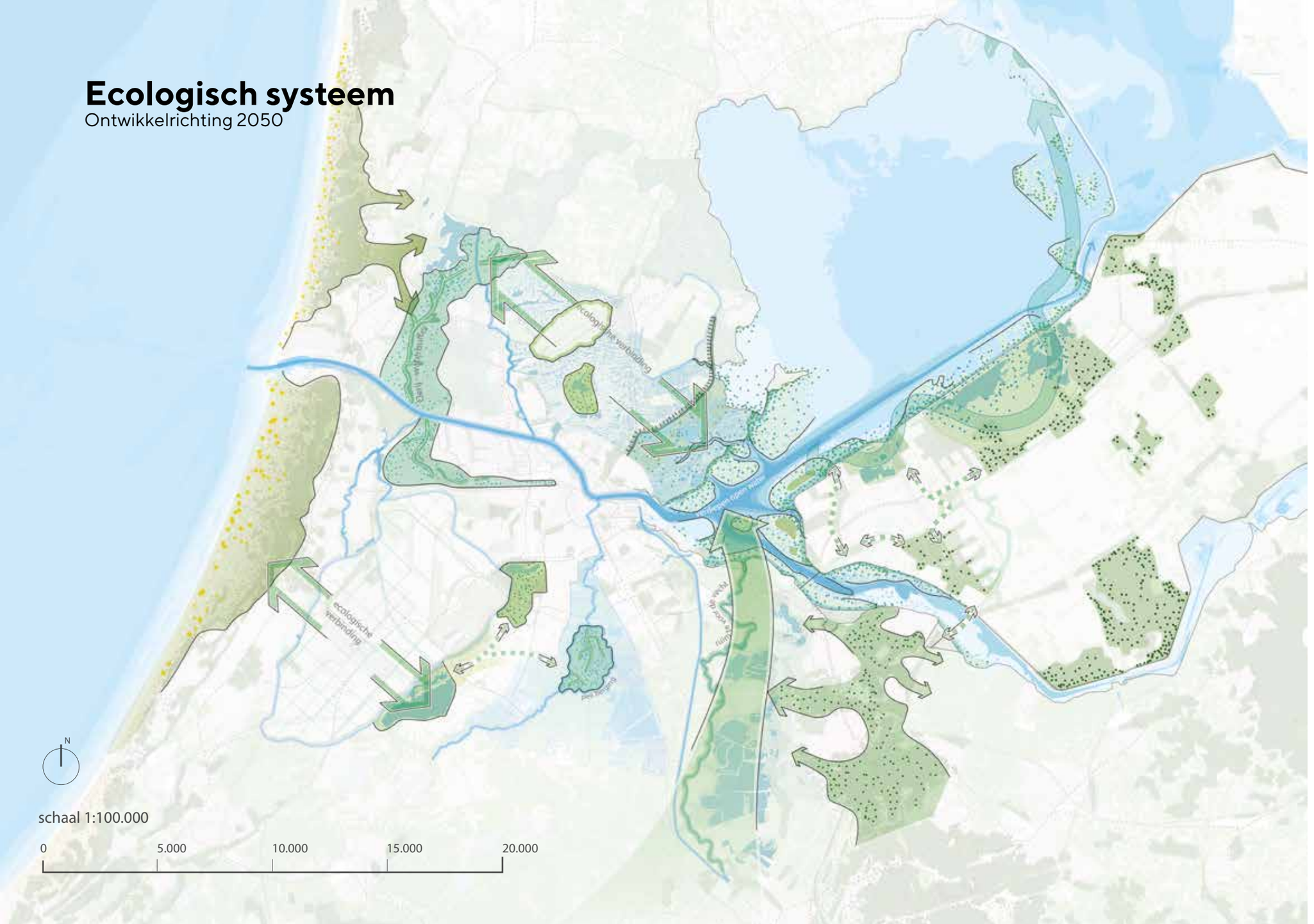

Legenda

- Ecologische verbinding
- Waterbuffer
- Kustzone IJmeer
- Verdiepen open water
- Dijk versterken
- Ecologische verbindingen

N

schaal 1:100.000

0 5.000 10.000 15.000 20.000

Ecologisch systeem

Een toekomstbestendig ecologisch systeem draagt in de eerste plaats bij aan onze ambitie om de biodiversiteit te vergroten, maar er zijn meer redenen om te investeren in de natuur. Een vitale natuur draagt bij aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, zowel binnen de stad als daarbuiten. De versterking van het groenblauwe netwerk, met zijn functies voor bijvoorbeeld recreatie, erfgoed, schone lucht, waterwinning voor de drinkwaterproductie, waterbuffering en verkoeling is mede afhankelijk van de natuurkwaliteit.

Tot 2027 werken we aan de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (het netwerk van onderling verbonden natuurgebieden, waaronder de Natura 2000-gebieden). Dat legt de basis voor zo'n robuust en veerkrachtig systeem. Tegelijk werken we op de korte en lange termijn aan een 'natuurinclusieve ontwikkeling', met versterkte aandacht voor de biodiversiteit in de nabije omgeving, dus niet alleen in natuurgebieden.

Natuurnetwerk Nederland

De komende jaren zijn nog veel inspanningen nodig om het Natuurnetwerk Nederland af te ronden, en ook daarna vraagt dit netwerk inspanningen voor beheer en verbetering. Zo gaat de agenda voor het 'Toekomstbestendig Ecologisch Systeem' in en om Markermeer en IJmeer veel verder dan 2027. De ambitie met het Nationaal Park Nieuw Land (bestaande uit Markermeer, Trintelzand, Marker Wadden, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen) is om dit systeem robuust en veerkrachtig te maken, zodanig dat het bestand is tegen de jaarlijkse schommelingen die inherent zijn aan elk ecosysteem. Ook in perioden van schaarste, door welke oorzaak dan ook, kan Nieuw Land omvangrijke populaties trekvogels ontvangen – een belangrijke maatstaf voor dit deel van de MRA-natuur. Ook elders in de regio moeten nog verbindingen worden aangelegd of zijn ze kwetsbaar, bijvoorbeeld op plekken waar ze grote infrastructuur kruisen.

De verdrogingsproblematiek en de stikstofcrisis tonen indringend aan dat de robuustheid en veerkracht van het Natuurnetwerk Nederland sterk wordt beïnvloed door het ruimtegebruik buiten het Natuurnetwerk zelf. Een robuust 'groengehalte', reductie van emissies en een klimaatbestendige waterhuishouding buiten de natuurgebieden zijn ook van belang voor de kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland. Natuur kan een zuiverende werking hebben op lucht en water, maar lijdt ook onder lucht- en waterverontreiniging. Die invloed kan vooral consequenties hebben als een grote bron van emissies zich nabij een bestaand of gewenst natuurgebied bevindt. De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en de waterpeilen hebben eveneens invloed. De normen van de Kaderrichtlijn Water, onder meer afgestemd op een vitale natuur, worden nog lang niet overal gehaald.

Het verbeteren van de ecologische kwaliteit buiten het Natuurnetwerk Nederland (inclusief de Natura 2000-gebieden), maar wel ten behoeve van dat Natuurnetwerk, is onderdeel van het nationale Programma Natuur dat het Rijk en de provincies uitwerken.

Groene zones: ecologische verbindingen

Natuurverbindingen kunnen verschillende vormen aannemen, afhankelijk van de ecologische functie. Binnen het in 2027 af te ronden Natuurnetwerk Nederland zijn ecologische verbindingen aangewezen met een heldere functie binnen dat netwerk. Na 2027 worden nieuwe 'groene zones' op regionale schaal voor de natuur geïntegreerd in de landschappelijke verbindingen (paragraaf 3.2), en is menging met andere functies (zoals landbouw, waterbuffering, klimaatadaptatie, gezondheid en recreatie) een uitgangspunt. De landbouw kan hier, gezien haar grote aanwezigheid in en impact op de omgeving, een belangrijke rol in spelen door kringlopen te sluiten en om te schakelen naar een natuurinclusieve bedrijfsvoering. Voorwaarde is dat voldoende landbouwgrond behouden blijft voor de landbouw, zoals toegelicht wordt in hoofdstuk 3.2. Natuurontwikkeling is ook een krachtig middel om de landschapsbeleving te vergroten en daarmee de recreatieve kwaliteit te versterken. Verbindingen lopen over land en over water en vaak ook langs oevers en dijken.

De volgende groene zones/ecologische verbindingen op regionale schaal zijn in beeld:

- Tussen de duinen en het Groene Hart (via PARK21 in Haarlemmermeer, de Westeinderplassen en de Amstelscheg)
- Tussen Spaarnwoude en de Zaanstreek (in combinatie met het zoekgebied voor tijdelijke waterbuffering, via het gebied van het Oer-IJ)
- Tussen de Zaanstreek en IJmeer (via Waterland)
- De Oostvaardersoevers als schakel tussen de Oostvaardersplassen/Lepelaarplassen, IJmeer/Markermeer en Kustzone Lelystad (de kustontwikkeling aan het Markermeer is onderdeel van het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem rond Markermeer en IJmeer, en maakt deel uit van de Natte As tussen de Noord-Hollandse laagveengebieden, het Markermeer en randmeren, en de laagveengebieden in Overijssel)
- Groenblauwe dooradering van het landbouwgebied van Flevoland en Noord-Holland

- De verbinding van de natte en droge natuurgebieden in Gooi en Vechtstreek met de natte natuur van Waterland en de natte natuur en bosgebieden van Flevoland

Natuurinclusieve ontwikkeling

Een logische natuurlijke structuur biedt de beste basis om te komen tot een robuust natuurlijk systeem waarvan zowel het waterbeheer als de biodiversiteit profiteren, en waar een positief effect van uitgaat op de gezondheid en leefbaarheid in de metropoolregio. Het groenblauwe raamwerk van de MRA, de aaneengesloten landschapsstructuur, is het frame waarbinnen de andere ontwikkelingen plaats kunnen vinden. De te versterken landschappen en landschappelijke verbindingen buiten het Natuurnetwerk Nederland die hier onderdeel van zijn, hebben een belangrijke rol in een het vergroten van de biodiversiteit.

Maar ook daarbuiten is een natuurinclusieve ontwikkeling gewenst, gericht op een vitaal platteland en een vergroende bebouwde omgeving waarin biodiversiteit als vanzelf verweven is. Een natuurinclusieve ruimtelijke inrichting werkt door in de verstedelijking, infrastructuur, industrie en de energietransitie, dus in de gehele samenleving. In het nationale Programma Natuur wordt hiervoor het begrip 'basiskwaliteit natuur' gehanteerd. De Basiskwaliteit Natuur is een instrument om biodiversiteit buiten natuurgebieden te versterken.

Ook in de eigen woonomgeving moeten inwoners van de regio meer dan nu in aanraking kunnen komen met de natuur. De ambitie van een natuurinclusieve ontwikkeling heeft ook betrekking op stedelijk gebied. Groen in de stad is een belangrijk thema in de 'Agenda Natuurinclusief', onderdeel van het Programma Natuur. Het dient vele doelen; naast ecologie met name klimaatadaptatie, waterbuffering, verkoeling, educatie en voedselvoorziening. Groen is essentieel voor een gezonde en leefbare omgeving die gezondheidsachterstanden en -problemen helpt tegengaan. De opgave om de biodiversiteit in de stad te vergroten (bijvoorbeeld via groenstructuren in de stad, natuurinclusief bouwen en het stimuleren van inwoners en bedrijven om tuinen, balkons en daken te vergroenen) draagt bij aan een robuust en veerkrachtig ecologisch systeem.

afbeelding 14
Natuurverbinding in Zuid Kennemerland

Mobiliteitssysteem

Ontwikkelrichting 2050

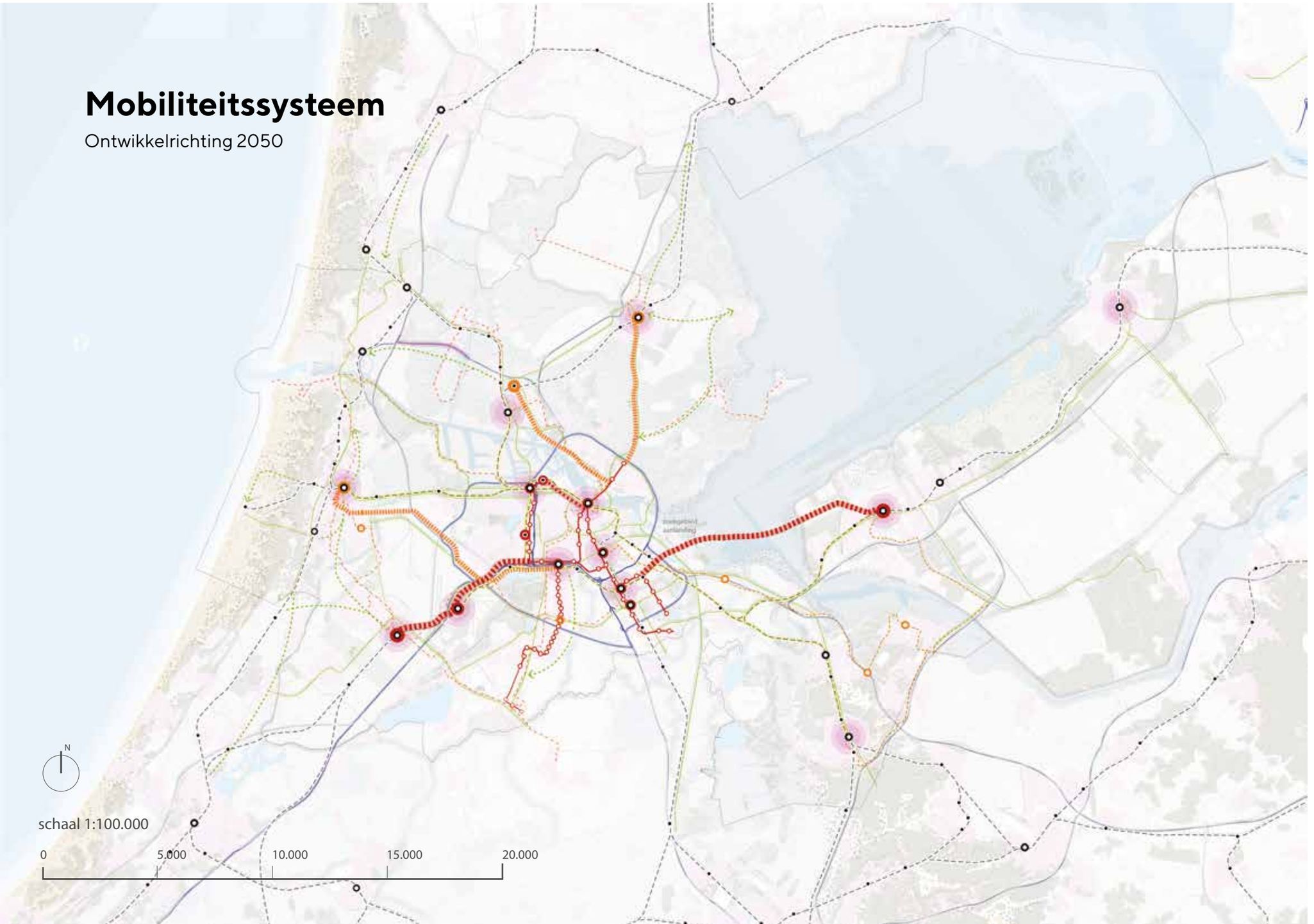

Legenda

- Bestaande snelwegen
- Bestaande wegen
- Bestaande spoorwegen
- Ontvlechting regionaal spoor
- Bestaande HOV metrolijnen
- Bestaande snelle fietsnetwerk

Onderzoek naar re-design wegen

- onderzoek naar aansluiten A8/A9
- ringen draaiende houden
- HUB (mobiliteitstransitie)
- HOV station
- Metrostation
- Sprinter stations
- Intercity stations

- Verbeteren HOV lijnen
- Potentiele nieuwe HOV metrolijnen
- Nieuwe fietsverbinding

*Het kaartbeeld ten aanzien van hubs en regionaal fietsnetwerk kan nog veranderen o.b.v. het multimodaal toekomstbeeld

N

schaal 1:100.000

0 5.000 10.000 15.000 20.000

Mobiliteitssysteem

Om de groei van de bevolking en de economie op te kunnen vangen is in de hele Metropoolregio Amsterdam een volgende stap nodig in de ontwikkeling naar slim, duurzaam en ruimte-efficiënt vervoer. Door de snelle verstedelijking fungeert de MRA meer en meer als één stedelijk systeem. Dit vraagt om een daarmee nauw samenhangend en multimodaal vervoersysteem voor personen en goederen én om een versneld ander en meer duurzaam reisgedrag van bezoekers, bestaande en nieuwe bewoners. Er is een mobiliteitstransitie nodig in de MRA om de bereikbaarheid van en naar de MRA en de leefkwaliteit in de steden te borgen. Dit doen we met een mix van gedragsverandering, investeren in de netwerken voor fiets, openbaar vervoer en weg en slim verstedelijken.

Als er niets wordt gedaan aan extra verdichting met gemengde woon-werkmilieus en bijbehorende mobiliteitstransitie wordt het fors drukker in het OV en op de weg met 70% meer OV-ritten en 50% meer autoverplaatsingen in 2040. Uitgaande van een verstedelijkingstempo van +175.000 woningen tot 2030, is circa 75% van deze groei al in 2030 een feit. Ondanks de geplande investeringen de komende 10 jaar lopen al in 2030 de netwerken vol, en raken op veel plekken en voor alle modaliteiten de netwerken verzadigd. Op MRA-niveau verslechtert dan de bereikbaarheid van banen en economische centra en zorgt de groeiende ruimteclaim vanuit (auto)mobiliteit voor verminderde leefbaarheid. Als het gaat om de duurzaamheidsdoelen, dan worden deze met louter elektrificatie van het wagenpark bij lange na niet gehaald. Ook kan voor met name lager opgeleiden de vervoersarmoede toenemen.

Met een samenhangende aanpak van de verstedelijking en het mobiliteitssysteem dragen we naast aan bereikbaarheid en leefkwaliteit ook bij aan doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, gezondheid en inclusiviteit. Daarvoor is een mix van maatregelen noodzakelijk die elkaar versterken. Cruciaal is het afremmen en spreiden van de mobiliteitsgroei, het versneld doorzetten van de (ingezette) mobiliteitstransitie en het nauw afstemmen van verstedelijking op nabijheid en bereikbaarheidskwaliteit. Dit laatste geven we invulling met de meerkernige ontwikkeling en het realiseren van gemengde woon-werkmilieus met het accent op binnenstedelijke ontwikkelingslocaties, vooral op en rond belangrijke ov-locaties.

Om meer inzicht in het complexe functioneren van het vervoersysteem in de MRA te krijgen is een Multimodaal Toekomstbeeld 2040 MRA (MTB 2040) in ontwikkeling als verdiepingsslag op de Netwerkstrategie MRA. Dit MTB 2040 geeft richting aan de keuzes die op netwerkniveau moeten worden gemaakt om de groei van alle modaliteiten en de verstedelijking tot 2040 in de MRA zo goed mogelijk op te kunnen vangen met behoud of verbetering van de leefkwaliteit in de regio. Daarvoor worden onder andere het Landelijk OV Toekomstbeeld en Regionaal OV Toekomstbeeld als basis gebruikt. In de vervolgstap van het MTB zal bezien worden welke investeringen, aanscherpingen in beleidskeuzes en aanscherpingen op het verstedelijkingsconcept (woonmilieus en vestigingsklimaat) nodig zijn. Die worden vervolgens weer ingebracht in het vervolgtraject van de Verstedelijkingsstrategie.

Afremmen en spreiden van de mobiliteitsgroei
Om de verkeersdruk op het regionale en nationale mobiliteitssysteem zoveel mogelijk te beperken zetten we allereerst in op het afremmen en spreiden van de mobiliteitsgroei. Dit doen we door ervoor te zorgen dat veel nieuwe (betaalbare) woningen, werkplekken en voorzieningen in (hoog)stedelijke woonmilieus goed bereikbaar zijn per openbaar vervoer en fiets en dat deze zich op loop- en fietsafstand bevinden van een groot aantal bestaande woningen, werkplekken en voorzieningen als winkels, scholen en gezondheidscentra. Hiermee wordt de behoefte aan automobiliteit verminderd. Ook draagt dit bij aan een leefbare, veilige, gezonde openbare ruimte, door het aandeel van de auto in de openbare ruimte minder te laten zijn ten opzichte van groen en verblijfsruimte. Daarnaast blijft er in delen van de MRA en ook elders behoefte bestaan aan andere minder gemengde en verdichte woonmilieus. Deze zijn niet altijd even goed aangesloten op het regionale en landelijke OV-systeem. De auto houdt in deze gebieden een rol van betekenis. Wel kunnen we bevorderen dat de rit per auto deel wordt van een ketenverplaatsing, met overstappen op de fiets of openbaar vervoer, en dat het aandeel deelauto's toeneemt.

Eén samenhangend, multimodaal systeem
Verdichting en mobiliteitstransitie dragen bij aan minder en/of kortere verplaatsingen. Ze geven lucht aan het mobiliteitssysteem en verbeteren de bereikbaarheid en leefkwaliteit van economische centra en woningbouwlocaties. We kunnen daar echter niet alle (voorspelbare) knelpunten direct mee oplossen. Naast een krachtige inzet op gedragsbeïnvloeding zijn flinke investeringen nodig in alle netwerken en bijbehorende knopen.

Het mobiliteitssysteem functioneert als één samenhangend systeem van verschillende modaliteiten voor personen- en goederenvervoer: spoor en openbaar vervoer, weg, waterweg, fiets en lopen. Het MTB 2040 is nog in ontwikkeling, maar duidelijk is al wel dat in alle onderdelen/facetten van dit mobiliteitssysteem maatregelen nodig zijn.

Multimodale en integrale aanpak noodzakelijk
Om doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en leefkwaliteit te halen en het functioneren van de netwerken te verbeteren, is een mix van maatregelen noodzakelijk.

- Gedragsmaatregelen/beleid
  De groei van het autoverkeer wordt getemperd door het versterken en uitbouwen van de inzet van integrale gedragsmaatregelen zoals financiële prikkels, autoluwe steden, multimodale gebiedsontwikkeling, onderwijs- en werkgeversaanpak. Dit leidt tot meer ruimte in de steden voor verblijven, lopen en fietsen, én betere bereikbaarheid van onder meer de economische centra.

- Investeren in de netwerken
  Ondanks de positieve effecten van gedragsmaatregelen zijn stevige investeringen onontkoombaar. Het gaat om investeringen in de stedelijke, regionale en nationale netwerken van fiets, openbaar vervoer, auto en hubs ten behoeve van de verbetering van de bereikbaarheid, inclusiviteit, leefkwaliteit, gezondheid en duurzaamheid.

Investeren in het **fietsnetwerk** en -gebruik is cruciaal omdat de (e-)fiets de meest ruimte-efficiënte, gezonde en duurzame vorm van regionale mobiliteit is. Extra inzet op de fiets draagt sterk bij aan het behalen van doelen van leefbaarheid en duurzaamheid. De fiets leent zich naast voor de volledige verplaatsing ook uitstekend voor de 'first & last mile' in de keten van verplaatsingen met openbaar vervoer of auto. Daarnaast zijn kwalitatief goede loop- en fietsroutes naar ov-knopen in de steden en het bieden van voldoende veilige stallingscapaciteit van belang.
De E-bike en speed pedelec bieden een hoogwaardig alternatief voor verplaatsingen tot 20 kilometer en leiden tot een toenemend fietsgebruik op stedelijke en regionale fietsroutes. Investeren in het regionale en stedelijke fietsnetwerk is daarmee een belangrijke stap. Dat doen we onder meer door de ontwikkeling van doorfietsroutes. Dat zijn veilige, comfortabele en snelle fietsroutes, met weinig stops en in een aantrekkelijke omgeving.

De verstedelijking en inzet op mobiliteitstransitie leiden tot extra druk op het **openbaar vervoer**. Een stapsgewijze schaalsprong van het regionale openbaar vervoer (metro, HOV) speelt ruimte vrij op het (inter) nationale spoornetwerk en versterkt de (inter)nationale concurrentiepositie en de agglomeratiekracht van de MRA, en de ontsluiting van bestaande steden en nieuwe stedelijke ontwikkelgebieden. De beste manier om meer capaciteit te creëren in het openbaar vervoer en de betrouwbaarheid te verbeteren, is het zoveel mogelijk ontvlechten van lokale/regionale netwerken en het (inter) nationale netwerk. Het gaat hier om investeringen in het regionale metronetwerk vanuit cruciale netwerk-ingrepen of gekoppeld aan grootschalige woningbouwlocaties (doortrekken van de Noord/Zuidlijn tussen Amsterdam-Zuid en Hoofddorp, het sluiten van de Amsterdamse metroring tussen Isolatorweg en Amsterdam Centraal en aanleg van de IJmeerverbinding). Daarnaast gaat het om het uitbreiden en versterken van snel, frequent en filevrij busverkeer en mogelijk tram/lightrail (vooral HOV Haarlem-Schiphol-Amsterdam Zuid en HOV ZaanIJ). Op het hoofdrailnet gaat het om het ontvlechten van het regionale spoor (Intercity of Sprinter) en meer capaciteitsruimte op het nationale spoor.

De overstapcapaciteit van de hoofdknopen bereikt zijn grens. Het spreiden van het aantal overstappen door een betere benutting van kleinere ov-knopen zoals in de regio Haarlem-IJmond en middelgrote ov-knopen in Amsterdam (bijv. Muiderpoort en Lelylaan) sluit beter aan bij de mobiliteits- en verstedelijkingsdoelen.

In het onderliggende ov-systeem blijft de fijnmazigheid, betaalbaarheid en beschikbaarheid in de tijd van groot belang om vervoersongelijkheid onder specifieke doelgroepen tegen te gaan en de nabijheid en bereisbaarheid van voorzieningen en werklocaties (24 uurseconomie) te vergroten.

Investeringen in fiets en openbaar vervoer zijn – ook in combinatie met gedragsmaatregelen – onvoldoende om in het **autonetwerk** de doorstroming op de ringwegen rond Amsterdam te borgen. Het blijft van belang dat we ook in de toekomst het autoverkeer op de ringwegen kunnen blijven sturen en verdelen over het netwerk. Hierbij zou gedacht kunnen worden aan maatregelen die het huidig areaal/asfalt slim en vraagafhankelijk maximaal benutten, bijvoorbeeld met dynamische snelheden en flexibele (doelgroep)stroken. Het is niet opportuun om een keuze te maken tussen de grote ring (A5, A9, A10 Noord en Oost) en de kleine ring (A10). Beide verdeelringen zijn ook nodig bij de afwikkeling van incidenten en de robuustheid van het systeem. Afhankelijk van het oplossend vermogen van maatregelen die de vraag reduceren, zijn grootschaligere investeringen

in het wegennet nodig. Deze investeringen dienen bij te dragen aan de doorstroming op de ringwegen. Op de A10-noord en de A9 Raasdorp – Holendrecht liggen opgaves, alsmede op enkele knooppunten zoals Watergraafsmeer en Holendrecht.

Naast deze hoofdkeuzes zijn er voor weg en openbaar vervoer ook opgaven op vrijwel alle corridors naar en van Amsterdam en op de verbinding Flevoland-Utrecht.

Regionale en stedelijke bereikbaarheid
Onderdeel van het multimodale netwerk zijn ringen van regionale hubs langs de corridors richting Amsterdam om autoverkeer naar de hoofdwegen vroegtijdig af te vangen en om over te stappen op (e-)fiets en HOV. Een succesvolle hubs-strategie is afhankelijk van flankerend beleid en de mobiliteitstransitie in het hele netwerk.

Autoluwe binnensteden en kernen, met minder ruimte voor (vooral privé auto)mobiliteit, vergroten de aantrekkelijkheid en leefkwaliteit in steden en dorpen. Het vergroten van verblijfsgebieden (30 km/u) in het onderliggende stedelijke netwerk (50 km/u) verbetert de verkeersveiligheid en draagt bij aan de afname van milieu- en gezondheidsrisico's. Om dit te bereiken moet geïnvesteerd worden in de openbare ruimte en de stedelijke fiets- en ov-netwerken.

Voorkom vervoersongelijkheid
Voor praktisch en middelbaar opgeleiden verdient de bereisbaarheid en betaalbaarheid blijvende aandacht. Binnen stedelijke centrumgebieden zijn werk en voorzieningen goed bereikbaar omdat openbaar vervoer en fiets concurrerend zijn in woon-werkverplaatsingen met de auto. Buiten die stedelijke centrumgebieden zijn openbaar vervoer en fiets minder concurrerend met de auto in tijd en prijs. Ook vanuit het oogpunt van vervoersarmoede is de opgave om de betaalbaarheid en kwaliteit van openbaar vervoer, de kwaliteit van fietsvoorzieningen en spreiding van werkgelegenheid in de regio te versterken en zo vervoersongelijkheid tegen te gaan. Dit draagt bij aan de bereikbaarheid van banen voor het schaarser wordend personeel in de cruciale beroepen (onderwijs, zorg en veiligheid) en de concurrentiepositie van bedrijven in de MRA.

Goederenvervoer
Nauw verbonden aan het mobiliteitssysteem voor personen zijn de logistieke stromen. Op (inter)nationale relaties stimuleren we een efficiënte bundeling van goederenstromen door slim gebruik te maken van het wegennet, spoornetwerk en de vaarwegen. Over het spoor zetten we stevig in op het stapsgewijs ontvlechten van personen- en goederenvervoer in een toekomstbestendig en efficiënt Basisnet. Het gaat om twee samenhangende opgaven uit het Toekomstbeeld OV: een voor het hele spoorsysteem cruciale ontvlechting van de 'dedicated' Goederenroute Noordoost Europa en vanuit de haven is een directe toegang gewenst naar de Aziëhaven in het Noordzeekanaalgebied. Zo wordt ruimte vrijgespeeld op het (inter)nationale spoornetwerk en ontstaan betere ruimtelijke condities voor verstedelijking (ruimte, veiligheid, milieuwinst). De omvang van stadslogistiek groeit door toenemende online-aankopen, verdichting en bouwlogistiek. We willen deze stapsgewijs duurzamer, slimmer en (waar nodig) compacter en lichter organiseren, bijvoorbeeld met hubs voor goederenvervoer of bouwlogistiek, vervoer over water en ruimte voor technologische ontwikkelingen zoals cargoloop en laadinfrastructuur.

Verstedelijking en mobiliteit lopen samen op
Gezien de omvang van de verstedelijking en het effect hiervan op het mobiliteitssysteem, zetten we in op een integrale ontwikkeling van de ontwikkeling van nieuwe woon- en werklocaties en het mobiliteitssysteem, zowel in de tijd als qua functiemenging. Door integrale besluitvorming over de investeringskeuzes voorkomen we zo veel mogelijk dat de bereikbaarheid en de leefkwaliteit in de regio eerst afneemt voordat er weer verbetering mogelijk is.

Energiesysteem

Basispad en no regret maatregelen tot 2050

400 ha
100 ha
0 1 2 3 4 5 km

Legenda

No-regret maatregelen 2030 - 2050

- Versterken van elektriciteitsnetwerk
- Uitbreiden en bijbouwen van onderstations (locatie indicatief)
- Het plaatsen van lokale (wijk) opslag voor elektriciteit (locatie indicatief)
- Energiehubs: Strategische locaties waar verschillende soorten energie-infrastructuur elkaar ontmoeten.
- Ruimte reserveren in NZKG voor aanlanding / import, opslag en conversie van energie
- Het maken van integrale uitvoeringsplannen, zowel ondergronds als bovengronds
- Uitbreiden van warmtenet in stedelijk gebied tussen IJmond en Almere

Basispad 2030

- Eén extra aanlanding wind op zee
- Waterstof productie (uit restgassen of electrolyse)
- Waterstof verwerking (tot synthetische brandstoffen)
- HyWay 27 (Nationale waterstofbackbone)
- Regional Integrated Backbone NZKG
- Lagedruk waterstofnetwerk (H2aven, locatie indicatief)
- Carbon Capture (afvang)
- CO_2 Verwerking (biokerosine en glastuinbouw)
- CO2-infrastructuursysteem (Athos)
- Stoomnetwerk
- E-Boiler (150MW)
- Tijdelijke windturbine (Almere Pampus)
- Zoekgebieden RES en wind op zee
- Verhogen capaciteit 380 kV / (ondergronds) 150 kV
- Nieuw netwerk 380 kV / (ondergronds) 150 kV
- Uitbreiden onderstation
- Nieuw onderstation

Overige

- Huidige windturbine
- Huidig Hoogspannings onderstation
- Huidig Middenspanning onderstation
- Huidig 380 kV netwerk
- Huidig 150 kV bovengronds netwerk
- Huidig 150 kV ondergronds netwerk
- Huidig middenspanningsnetwerk
- Plancapaciteit wonen
- Plancapaciteit industrieterreinen en kantoren
- Aanpak infrastructuur

Energiesysteem

We werken toe naar een geïntegreerd, hybride energiesysteem. Dat is een systeem dat gebruik maakt van verschillende duurzame bronnen, dat kleinschalige energiewinning tot op buurtniveau integreert met grootschalige energieprojecten zoals aanlanding of elektrificatie en daarbij een stabiele energievoorziening en gezonde leefomgeving waarborgt. Deze aanpassingen zijn nodig om onze energievoorziening betrouwbaar te houden en om functies zoals vervoer en industrie in staat te stellen om de uitstoot terug te dringen.

De komende jaren moet de ombouw naar dit geïntegreerde, hybride systeem van de toekomst vorm krijgen, in samenwerking met alle betrokken partijen en in samenhang met keuzes die voor het nationale schaalniveau worden gemaakt. Dat zijn bijvoorbeeld keuzes over de capaciteit van de aanlandingspunten voor windenergie afkomstig van de Noordzee, of over de inzet op waterstof en warmte als energiemodaliteiten. De ombouw van het energiesysteem als geheel krijgt op lange termijn gestalte.

Aan de keuzes voor het energiesysteem op lange termijn zijn ruimtelijke consequenties verbonden, niet alleen vanwege het ruimtebeslag van de energie-infrastructuur zelf, maar ook omdat het energiesysteem in toenemende mate sturend wordt in de keuze en inrichting van stedelijke en economische ontwikkelingslocaties. De huidige praktijk waarin het energiesysteem volgend is op ruimtelijke ontwikkelingen, is op de lange termijn niet vol te houden. Met de keuzes voor de verstedelijking in de MRA willen we daar, voor zover mogelijk, op anticiperen.

Voor de ontwikkeling van het energiesysteem op lange termijn gelden de volgende ontwikkelingsprincipes:

- De capaciteit van de energie-infrastructuur (opwekking, transport, conversie, opslag) wordt meegewogen in de keuze en inrichting van stedelijke ontwikkelingslocaties. Daarbij wordt rekening gehouden met de verwachte omslag naar een ‘geïntegreerd hybride energiesysteem’ dat meerdere duurzame energiebronnen en -modaliteiten (elektriciteit, waterstof, warmte en CO2) benut en vraag en aanbod ook op wijk- en buurtniveau koppelt.
- Met name grote energieverbruikers worden gesitueerd in de buurt van locaties waar duurzame energie gewonnen wordt en nabij de hoofdverbindingen in het energienet tussen het MRA-gebied en de rest van Nederland (voor elektriciteit en mogelijk ook voor waterstof, als de huidige aardgasleidingen deels worden omgevormd tot waterstofleiding).
- Op plekken en in gebieden die een rol spelen in het toekomstige energiesysteem of daarvoor (na integrale afweging) in aanmerking komen, kunnen strategische ruimtereserveringen worden gemaakt. De aanwezige milieuruimte blijft daar in stand en wordt, indien nodig en acceptabel, uitgebreid. Bij eventuele uitbreiding moet het belang van een gezonde leefomgeving integraal onderdeel van de afweging zijn.

Daarnaast hangt de in ontwikkeling zijnde datacenterstrategie (hoofdstuk 2) nauw samen met de ontwikkeling van het energiesysteem, vanwege de grote vraag naar energie die van datacenters uitgaat.

Basispad 2030

De energietransitie volstrekt zich in een hoog tempo en dat gaat gepaard met de nodige onzekerheden. Omdat het doorgaans om grote projecten met een lange doorlooptijd gaat, kunnen we voor de periode tot 2030 al wel met redelijke zekerheid stellen wat er zal gaan gebeuren. Die projecten zijn nu immers al in voorbereiding en als ze dat niet zijn, is de kans op realisatie voor 2030 heel klein. We noemen dat het basispad. Hierin zien we projecten terug die zijn opgenomen in stukken zoals de Regionale Energiestrategieën (RES), investeringsplannen van TenneT, Gasunie en Liander en de Cluster Energiestrategie van het Noordzeekanaalgebied. Voorbeelden zijn:

- Aanlanding 2,1 gigawatt windenergie in de IJmond zoals vastgelegd in de inpassingsplannen
- Zoekgebieden wind- en zonne-energie zoals opgenomen in de RES van Noord-Holland Noord, Noord-Holland Zuid en Flevoland
- Nationale waterstofbackbone, HyWay27. En de Regional Integrated Backbone NZKG
- Realisatie groene waterstoffabriek, opslag en bunkerplaats bij Lelystad als stap richting de ontwikkeling van een multimodaal energieknooppunt
- Versterken van het elektriciteitsnetwerk door de uitbreiding van 150/380 kV-leidingen naar Noord-Holland Noord danwel door Flevoland, en het uitbreiden en bijbouwen van onderstations. Een goede inpassing (ruimtelijke, landschappelijk en wat betreft leefbaarheid/gezondheid) is hierbij van belang

Ontwikkelrichting 2050

Rond 2030 zal een kantelpunt in het energiesysteem ontstaan, onder meer door de sluiting van energiecentrales Velsen Cluster, de ontwikkeling van windparken op de Noordzee en de uitvoering van de RES'sen. De energievoorziening zal in de periode 2030-2050 drastisch gaan veranderen. Dat is onvermijdelijk, willen we de gestelde klimaatdoelen behalen. Maar hoe precies, is nu nog onduidelijk. Het is bijvoorbeeld nog onzeker:

- Waar, hoeveel en in welke vorm energie van wind op zee gaat aanlanden
- De mate waarin zoekgebieden uit de RES Noord-Holland Zuid en de RES Flevoland worden gerealiseerd
- Welke rol de strategische locaties rond de bestaande centrales Velsen, Hemweg, Diemen en Lelystad zullen innemen in het toekomstige energiesysteem – deze locaties aan de hoofdverbindingen in het energienet lijken geschikt voor de vestiging grote energievragers vanuit het principe om vraag en aanbod van energie bij elkaar te brengen
- Hoe de ontwikkeling rondom waterstof en het bijbehorend netwerk verloopt

Om meer houvast te hebben voor de periode na 2030, is op basis van de scenario's uit de Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 onderzocht welke maatregelen in ieder geval genomen kunnen worden. De zogenaamde 'no regret-maatregelen': maatregelen die in alle scenario's voorkomen. Centrale vraag in dit onderzoek is hoeveel ruimte (waar en wanneer) in de Metropoolregio Amsterdam gereserveerd moet worden voor het toekomstige energiesysteem en wat de effecten daarvan zijn. Het resultaat laat verschillende ontwikkelrichtingen zien, die beschrijven hoe een duurzaam energiesysteem er in 2050 uit kan zien, uitgaande van sterk verschillende infrastructuurbehoeften. Uit die verschillende ontwikkelrichtingen volgt ook welke de no regret-maatregelen voor het energiesysteem zijn. Dit zijn ontwikkelingen bovenop de verwachte ontwikkelingen voor 2030 (het Basispad). Het gaat om de volgende no regret-maatregelen:

- Het aanleggen van nieuwe onderstations. Zowel voor 2030 als 2050 is door een toenemende vraag en teruglevering van elektriciteit versterking van het netwerk nodig. Welke onderstations na 2030 moeten worden bijgebouwd en uitgebreid, is op dit moment nog niet bekend. Dat hangt af van de ontwikkelingen in het elektriciteitsnet. Bij ontwikkelingen in de buurt van onderstations kan rekening worden gehouden met een toekomstige toenemende ruimtevraag van deze onderstations.
- Het plaatsen van lokale (wijk)opslag voor elektriciteit om het netwerk te ontlasten. Wanneer elektriciteit lokaal (voor korte tijd) wordt opgeslagen in batterijen kan dit zorgen voor een ontlasting van het elektriciteitsnetwerk.
- De ontwikkeling van de regionale waterstofbackbone en de aansluiting op de nationale waterstofbackbone (opgenomen in het basispad) zijn cruciaal om te kunnen voldoen aan de waterstofvraag in de regio. Daarnaast is het van belang om op de strategische locaties Velsen en Hemweg koppelingen te maken tussen het waterstof- en elektriciteitsnetwerk. Via deze energiehubs kan het elektriciteitsnetwerk worden ontlast en energie kan worden opgeslagen. Dit gaat zowel om elektrolyzers die elektriciteit naar waterstof omzetten als centrales die waterstof omzetten in elektriciteit. Ook import van waterstof per schip kan bijdragen aan de beschikbaarheid.
- Ruimte reserveren in de MRA voor aanlanding, import, opslag en conversie van energie. Ongeacht in welke richting het energiesysteem zich gaat ontwikkelen, blijft het Noordzeekanaalgebied belangrijk in het energiesysteem. Daarvoor is ruimte nodig. Als bij ruimtereserveringen sprake is van uitbreiding van milieuruimte, moet het belang van een gezonde leefomgeving een zwaarwegend en integraal onderdeel van de afweging zijn.
- Het maken van integrale uitvoeringsplannen, zowel ondergronds als bovengronds, zodat de uitvoering van de verschillende werkzaamheden op elkaar kan worden afgestemd en werk met werk kan worden gemaakt.
- Het ontwikkelen van warmtenetten in het stedelijk gebied. Er zijn meerdere (rest)warmtebronnen aanwezig in de MRA. Door de ontwikkeling van warmtenetten vermindert de behoefte aan elektrische verwarming en kan het toekomstige elektriciteitsnet worden ontlast.

Impact op de gezondheid en leefkwaliteit in IJmond

De ruimtelijke indeling van de MRA is zodanig dat de IJmond een knooppunt is voor industrie (als grote energievrager) en energie (aanbod en transport). Dat heeft impact op de gezondheid en leefkwaliteit in IJmond. In de gezondheidsscan die het RIVM voor de Verstedelijkingsstrategie heeft uitgevoerd (hoofdstuk 2; 'Zorgen voor een gezonde leefomgeving') komt IJmond naar voren als een gebied waar de omgeving ongezond is, en waar bovendien relatief veel mensen wonen die kwetsbaar zijn voor fysieke en mentale gezondheidsrisico's. Andere recente RIVM-rapporten geven eveneens aan dat de belastbaarheid van een deel van de IJmond als gevolg van industrie, mobiliteit (over land, lucht en water) en energie-infrastructuur

reeds is overschreden. Ieder nieuw onderdeel van de energievoorziening draagt bij aan die druk, in ieder geval vanwege de ruimtelijke impact en de gevolgen voor de gezondheid en leefkwaliteit. Het precieze effect is afhankelijk van de ontwikkeling. Daar staat tegenover dat maatregelen gericht op verduurzaming van mobiliteit en industrie ook bijdragen aan een betere leefomgevingskwaliteit.[9] Zonder aanvoer van groene energie kan de industrie haar uitstoot niet terugdringen. Klimaatverandering en gezondheid maken aanpassingen aan de energie-infrastructuur noodzakelijk.

Voor nieuwe energieprojecten in de IJmond is de belastbaarheid van de omgeving en de inwoners bepalend en richtinggevend. De energievoorzieningen binnen de IJmond zijn daarmee afgestemd op de vraag binnen het gebied en het belang van de inwoners van de IJmond.

afbeelding 15
IJmond als nautische toegangspoort van de MRA

9 https://www.rivm.nl/nieuws/gezamenlijk-overzicht-op-effecten-van-klimaatbeleid

4. Integraal te ontwikkelen gebieden

Alle ambities in dit Verstedelijkingsconcept landen uiteindelijk in de landschappen, steden en economische centra van de MRA. Om de kansen, consequenties en potentiële dilemma's zichtbaar te maken, zetten we een vergrootglas op zeven samenhangende deelgebieden.

Deelgebieden kennen geen harde grenzen. Daarin onderscheiden ze zich van de deelregio's in de MRA. Ze zijn bepaald op basis van de ruimtelijke samenhang en ze overlappen. Zo hoort bij vrijwel elk deelgebied een deel van het grondgebied van de gemeente Amsterdam. Het deelgebied 'Amsterdam' zelf is in dit hoofdstuk gereserveerd voor ontwikkelingen met regionale betekenis binnen die gemeente zelf.

De integrale ontwikkeling van deze deelgebieden vraagt op onderdelen gezamenlijke inzet van Rijk en regio, en op onderdelen inzet op regionaal niveau. In veel gevallen kan worden aangesloten op lopende beleidsprogramma's. Het op te stellen Verstedelijkingsakkoord van Rijk en regio maakt die inzet concreet.

4.1 Noordzeekanaalgebied
4.2 IJmond, Noord- en Zuid-Kennemerland
4.3 Zaanstreek, Waterland, corridor Amsterdam-Hoorn
4.4 Oostflank en Markermeer/IJmeer
4.5 Gooi en Vechtstreek
4.6 Zuidflank MRA
4.7 Amsterdam

4.1

Noordzeekanaalgebied
Ontwikkeling en verduurzaming

Rijk en regio hebben in 2013 in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 keuzes gemaakt voor de ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied. In deze visie komen ruimtelijke functies op het gebied van haven en havenlogistiek, industrie, wonen, bereikbaarheid, natuur en recreatie samen. In aanvulling daarop liggen er nu ook nieuwe grote opgaven ten aanzien van de energietransitie, circulaire economie, vergrote en versnelde woningbouwopgaven en stedelijke vernieuwing, de gezondheid van de leefomgeving, het watersysteem en klimaatadaptiviteit. De ruimteclaims die uit deze opgaven volgen, wijzen niet automatisch dezelfde kant op. Om deze complexe opgaven te beantwoorden en de verbinding met het schaalniveau van MRA en daarbuiten te borgen is het Noordzeekanaalgebied aangewezen als NOVI-gebied. Bestuursplatform NZKG, waarin alle gemeenten rond het NZKG vertegenwoordigd zijn, is samen met het Rijk bestuurlijk opdrachtgever van deze NOVI-gebiedsaanpak voor het NZKG. Voor vraagstukken die niet in het NOVI-gebied kunnen worden opgelost of een bredere reikwijdte hebben, wordt de afweging gemaakt op het schaalniveau van MRA en daarbuiten.

Voor het Verstedelijkingsconcept MRA is een verkenning uitgevoerd naar de ontwikkelrichting van het Noordzeekanaalgebied.[10] De resultaten hiervan staan mede aan de basis van de samenwerking in het NOVI-gebied. Op zeven punten maken Rijk en regio nu al een keuze, waardoor duidelijkheid ontstaat over de te volgen koers. Op zes andere punten ligt er een concrete uitwerkingsopgave voor het NOVI-gebied.

Op basis van deze verkenning en in navolging en aanvulling op de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 maken (c.q. bevestigen) we met dit Verstedelijkingsconcept de volgende keuzes:

Voor de ontwikkeling van het havencomplex:

- Verduurzaming, waaronder verduurzaming van Tata Steel
- Aansluiten op waterstofbackbone en overige in het CES-traject besloten onderdelen

10 Advies Ontwikkelrichting Noordzeekanaalgebied, Breen Stedenbouw, 9 september 2021. De gezonde leefomgeving als randvoorwaarde en uit te werken punt is een aanvulling ten opzichte van het advies.

Noordzeekanaalgebied

Ontwikkeling en verduurzaming

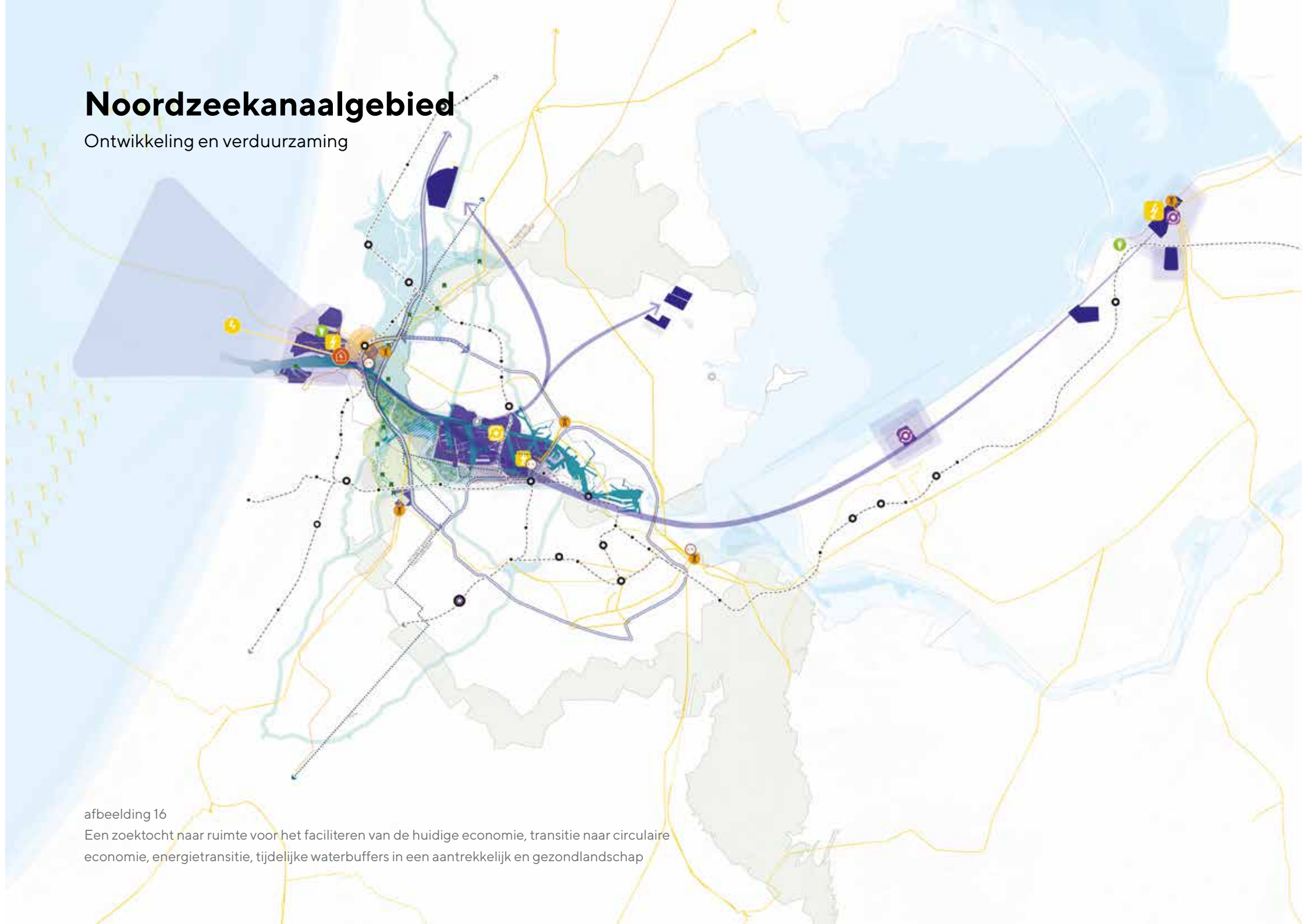

afbeelding 16
Een zoektocht naar ruimte voor het faciliteren van de huidige economie, transitie naar circulaire economie, energietransitie, tijdelijke waterbuffers in een aantrekkelijk en gezondlandschap

Voor de ontwikkeling van de woon- en leefomgeving:
- Ontwikkeling van transformatiegebieden onder de voorwaarden van de Visie NZKG 2040
- Het niet inzetten van de Wijkermeerpolder voor droge bedrijventerreinen inclusief de acceptatie consequentie dat ruimte voor uitbreiding zal moeten worden gezocht op andere locaties. Mogelijke locaties: Boekelermeer in Alkmaar, Baanstee Noord Purmerend, De Vaart Almere en Flevokust Lelystad
- Verbeteren gezondheid en leefkwaliteit als randvoorwaarde voor toekomstige ontwikkelingen

Voor de ontwikkeling van het groenblauwe raamwerk:
- Borgen en ontwikkelen natuur- en recreatiegebieden
- Identificeren van een zoekgebied voor tijdelijke piekwaterberging in het Oer-IJ
- Behoud van de status van Unesco-werelderfgoed voor de Stelling van Amsterdam als randvoorwaarde voor toekomstige ontwikkelingen

Een aantal punten werken we verder uit, voordat we keuzes kunnen maken. Deze uitwerking vindt plaats in het kader van de NOVI-gebiedsaanpak Noordzeekanaalgebied in afstemming met de Verstedelijkingsstrategie MRA. Naar aanleiding van de ruimtelijke verkenning, agenderen we vanuit het Verstedelijkingsconcept de volgende uitwerkingspunten voor het NOVI-gebied:

Voor de ontwikkeling van het havencomplex:
- Transitie haven naar hub voor duurzame brandstof en goederenstromen
- Ruimte voor circulaire economie
- Ruimte voor bedrijventerreinen
- Uitwerking strategische reservering Houtrakpolder

Voor de ontwikkeling van de woon- en leefomgeving:
- Verbeteren van de gezondheid en de leefkwaliteit

Voor de ontwikkeling van het groenblauwe netwerk:
- Locatiekeuze, omvang en inrichting van de tijdelijke piekwaterbuffering in het Oer-IJ

In onderstaande tekst worden deze keuzes en uitwerkingspunten toegelicht, met een aantal daarmee samenhangende opgaven, achtereenvolgens voor de ontwikkeling van het havencomplex, de woon- en leefomgeving en het groenblauwe netwerk.

Ontwikkeling van het havencomplex

Het Noordzeekanaalgebied geldt als cluster van stuwende, industriële economie en werkgelegenheid, kennis- en energiehotspot aan zee, nautische toegangspoort van de MRA en proeftuin voor toegepaste innovatie op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie. We willen dat het havencomplex zijn sterke internationale concurrentiepositie behoudt en bijdraagt aan een duurzame economische ontwikkeling. Daarvoor, en om de gezondheid en leefkwaliteit in de MRA te verbeteren, is verduurzaming noodzakelijk. Dat gaat met name om de energie-infrastructuur, de verduurzaming van de industrie (waaronder de omslag naar een circulaire economie) en het aanbod aan geschikte bedrijventerreinen.

Energietransitie

In de Havennota 2020-2030 zet het Rijk in op een sterke offshore windhaven, een (inter)nationale waterstofhub, CO2 als grondstof, schone brandstoffen met sterke focus op ontwikkeling van synthetische kerosine op basis van groene waterstof en groene CO2 en (rest)warmte. Omvang en aard van het ruimtebeslag (inclusief milieuzones) is sterk afhankelijk van keuzes over het nationale energiesysteem. Aanleg van een waterstofleiding met regionale vertakking is onmisbaar. Door conversie van elektriciteit naar waterstof en vice versa kan het stroomnet worden ontlast en ontstaat een alternatief voor processen die hoge temperatuur nodig hebben en niet kunnen elektrificeren. We kiezen daarom voor aansluiting op de nationale waterstofbackbone (vanaf 2028).

In de CES (de Cluster Energie Strategie voor het Noordzeekanaalgebied) is een aantal andere maatregelen ten behoeve van de energietransitie benoemd. In november wordt besloten welke projecten definitief onder het MIEK (het nationale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat) zullen vallen. Met dat voorbehoud gaat het om de volgende benodigde energie-infrastructuurprojecten van nationaal belang:
- Een verzwaring van het elektriciteitsnet
- Een 'Regional Integrated Backbone' (RIB) voor waterstof

en van regionaal belang:
- Een stoomnet in de haven
- Een lokaal waterstofnet in de haven (H2avennet)
- Een waterstofnet voor Zaandam (ZaannetH2)
- Een regionale verzwaring van het elektriciteitsnet.

In de CES is daarnaast sprake van een systeem voor afvang en distributie van CO2 (Athos). Dit was voorzien om met name de CO2-uitstoot van Tata Steel te reduceren. Tata heeft echter gekozen voor een andere route om te verduurzamen (eerst staalproductie middels aardgas, daarna via waterstof). CO2-afvang wordt daarbij nog steeds voorzien, maar op een zoveel kleinere schaal dat Athos is gestaakt. Bezien moet worden hoe in de resterende CO2-afvang en opslag voorzien kan worden.

Aanlanding van extra op zee opgewekte windenergie is niet mogelijk voor 2030, omdat eerst ruimte moet worden vrijgemaakt. Voor de periode daarna zijn nog keuzes te maken. Als niet gekozen wordt voor extra aanlandingscapaciteit in de IJmond, kunnen extra 380 kV-hoogspanningsleidingen nodig blijken om de elektriciteit van de aanlandingspunten naar het Noordzeekanaalgebied te brengen. Als wel gekozen wordt voor extra aanlanding in de IJmond, dan vraagt dit ruimte.

Verduurzaming en circulaire economie
Nauw verbonden aan de energietransitie is de keuze om Tata Steel en de rest van het Noordzeekanaalgebied te verduurzamen. Dat is een randvoorwaarde voor het verbeteren van de gezondheid en de leefkwaliteit in de IJmond en voor het behalen van de klimaatdoelen. Projecten uit de CES zijn randvoorwaardelijk voor de gewenste transitie van Tata Steel en de overige industrie in het Noordzeekanaalgebied.

Andere opgaven rond verduurzaming worden uitgewerkt in het NOVI-gebied Noordzeekanaalgebied. Dat gaat om de transitie van de haven naar een hub voor duurzame productie en brandstof- en goederenstromen. Deze en de andere transities vragen alle om inpassing in de fysieke ruimte, milieuruimte, veiligheidscontouren en ruimte voor ondergrondse infrastructuur.

In de context van een omslag naar een circulaire economie gaat de transitie wat betreft goederenstromen met name om installaties voor opslag en bewerking van te hergebruiken materialen met hun milieucontouren. Transities als deze kennen geen lineair verloop, waardoor onduidelijk is of hiervoor in de toekomst significante additionele ruimte nodig is. In de overgangsperiode naar een circulaire economie houden we rekening met de mogelijkheid van een tijdelijk extra ruimtebeslag, waarin voorzieningen zowel voor de 'oude' als de circulaire economie nodig zijn. In het NOVI-gebied zijn vragen aan de orde rond de ruimtelijk impact van de reststromen, de bedrijven die in het Noordzeekanaalgebied moeten worden geaccommodeerd en welke elders gevestigd kunnen worden, wat de beste plek in het Noordzeekanaalgebied is voor deze bedrijven en of dat ten koste gaat van het havenareaal. Uitwijk naar Lelystad of Almere, in aansluiting op de 'circulaire as' die daar in ontwikkeling is, kan een optie zijn voor bedrijven die niet gebonden zijn aan korte ketenrelaties binnen het Noordzeekanaalgebied en niet diepgeworteld zijn in het Noordzeekanaalgebied.

Ruimte voor bedrijventerreinen
De transitie naar duurzame energie, de hubfunctie voor duurzame brandstof en goederenstromen en de omslag naar een circulaire economie brengen allemaal een ruimtebehoefte met zich mee, al dan niet in de overgangsfase van de oude naar de nieuwe economie. Daarnaast kent de dynamiek van het bedrijfsleven in de haven zijn eigen ruimtebehoefte en leidt de transformatie van bedrijventerreinen naar gemengde stedelijke gebieden (in en buiten het Noordzeekanaalgebied) tot een ruimtebehoefte voor bedrijven. De verplaatsingsbehoeften kunnen worden beperkt door maatregelen en innovaties die de milieuhinder beperken, aan de zijde van de bron en/of de ontvanger. Niet iedere kavel is echter geschikt voor elk bedrijf, met name in de hogere milieucategorieën. Sinds de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 is de Wijkermeerpolder niet meer in beeld als mogelijke locatie voor bedrijvigheid.

De bedrijventerreinen in het Noordzeekanaalgebied spelen een grote rol als bron van werkgelegenheid voor praktisch, middelbaar en theoretisch geschoolden. Het heeft de voorkeur deze banen parallel te laten groeien met de woningbouwopgave in het Noordzeekanaalgebied. Vier locaties buiten het Noordzeekanaalgebied worden onderzocht op de vraag of ze in een deel van de behoefte aan droge en/of natte bedrijventerreinen kunnen voorzien: de Baanstee (Purmerend / Edam-Volendam), Flevokust Haven (Lelystad), De Vaart (Almere) en buiten de MRA Boekelermeer (Alkmaar). Dit is een belangrijk onderdeel van de regionale bedrijventerreinenstrategie die wordt opgesteld in MRA-verband in samenwerking met de NOVI-gebied-samenwerking.

Voor de Houtrakpolder is in de Visie NZKG 2040 een strategische reservering gemaakt voor havengerelateerde bedrijven. De Visie is vastgesteld door de gemeenteraden in het Noordzeekanaalgebied, Provinciale Staten van Noord-Holland en het Rijk, en opgenomen in de Provinciale Omgevingsvisie, maar wordt op dit punt niet onderschreven door de gemeente Haarlemmermeer. In de Visie zijn ook procedurele afspraken gemaakt over de wijze waarop gekomen wordt tot een besluit over het al dan niet inzetten van deze strategische reservering. De voorwaarden en procedurele afspraken die in de Visie NZKG 2040 zijn gesteld aan het benutten van deze strategische reservering, blijven van kracht. Een van die voorwaarden luidt dat het huidige havenareaal in voldoende mate is geïntensiveerd.

In het NOVI-gebied wordt de strategische reservering van de Houtrakpolder uitgewerkt. Het gaat om de vraag wanneer er een noodzaak is om de Houtrakpolder te transformeren (internationale concurrentiepositie,

energietransitie, circulaire economie), en of dit dan ten koste gaat van het hele gereserveerde gebied of een deel. De Houtrakpolder maakt deel uit van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN). Indien (een deel van) de Houtrakpolder gebruikt zou worden voor havenuitbreiding, dan gaat dat ten koste van het NNN-gebied. Dit dient gepaard te gaan met compenserende maatregelen zoals omschreven in de Provinciale Omgevingsverordening van Noord-Holland.[11]

Waterveiligheid
Onze ambitie is dat elke ontwikkeling in de MRA bijdraagt aan een klimaatadaptieve regio (zie het hoofdstuk 'Ambities'). Zo ook de ontwikkeling van het havencomplex.

Vanwege de concentratie van vitale en kwetsbare infrastructuur nu en in de toekomst, is in het Noordzeekanaalgebied extra aandacht nodig voor waterveiligheid. Wateroverlast en overstromingen uit zee zouden leiden tot grote schade, gevaar voor volksgezondheid en een ontwrichting van een gebied dat veel groter is dan het Noordzeekanaalgebied alleen. Door de toepassing van ruimtelijke maatregelen en een goede rampenstrategie zijn de risico's sterk te verminderen. Door de vrij hoge ligging van het havengebied zijn maatregelen relatief eenvoudig te realiseren. In nieuwe gebiedsontwikkelingen moet met de maaiveldhoogte rekening worden gehouden met de waterveiligheid.

Ontwikkeling van woon- en leefomgeving

Gezondheid en leefkwaliteit als randvoorwaarde
De bevolking van de IJmond heeft een bovengemiddeld kwetsbare gezondheid en leeft in een bovengemiddeld ongezonde omgeving. Dit vraagt in het Noordzeekanaalgebied om prioritering van investeringen en ruimtelijke keuzes die deze situatie verbeteren. De bewoners van de IJmond hebben om deze reden allereerst behoefte aan rijk-regioinvesteringen in gezondheidsbescherming tegen milieudruk van vooral industrie (verduurzaming van Tata) en weg- en vliegverkeer. Daarnaast vraagt de verbetering van de leefkwaliteit en gezonde leefomgeving om prioritering van ruimtelijke reserveringen en investeringen in gezondheidsbevorderende maatregelen (onder andere in bereikbaar groen, recreatie en gezonde mobiliteit) boven andere ruimtevragers, met name die ruimtevragers die een extra belasting zijn op de gezonde leefomgeving. In voorkomende gevallen kunnen duurzaamheidstransities betekenen dat installaties of voorzieningen nodig zijn die op zichzelf een claim leggen op de leefomgeving, maar het daarna mogelijk maken dat meer vervuilende installaties en voorzieningen kunnen worden vervangen. De vraag hoe we de verbetering van de gezondheid en het leefklimaat realiseren, wordt uitgewerkt in het NOVI-gebied in afstemming met de Verstedelijkingsstrategie MRA.

Woningbouw en transformatie naar woonwerkmilieus
Op drie locaties is de transformatie naar woonwerkmilieus aan de orde: de Spoorzone in Beverwijk, Hembrugterrein / Achtersluispolder in Zaandam en Haven-Stad in Amsterdam. Voor de Achtersluispolder en Haven-Stad loopt een onderzoek naar de mogelijkheid om de woningbouw voor 2030 te versnellen. Transformatie kan plaatsvinden onder de voorwaarden die gesteld zijn in de Visie NZKG 2040 en voorwaarden die voortkomen uit de Verstedelijkingsstrategie: de aansluiting op het energiesysteem en op de infrastructuur, voldoende maaiveldhoogte om overstromingen te voorkomen, natuurinclusief ontwikkelen en maatwerkoplossingen daar waar woningbouw en bedrijvigheid niet vanzelf samengaan.
Behalve met de te transformeren bedrijventerreinen, ligt er ook een relatie tussen de ontwikkeling in het Noordzeekanaalgebied en de stedelijke vernieuwing

11 Conform de Ontwerp Omgevingsverordening NH2022 geldt dat de fysieke maatregelen ter compensatie van de aantasting van het Natuurnetwerk Nederland:
a. Plaatsvinden buiten het werkingsgebied Natuurnetwerk Nederland op een locatie die bijdraagt aan de versterking van de samenhang van het netwerk, of, indien aannemelijk is dat fysieke maatregelen buiten het Natuurnetwerk Nederland niet mogelijk zijn, in nog niet gerealiseerde delen van het Natuurnetwerk Nederland;
b. Plaatsvinden in de nabijheid van het aangetaste gebied tenzij aantoonbaar is dat dit niet mogelijk is;
c. Plaatsvinden in een gebied dat minimaal gelijk is aan de oppervlakte van het aangetaste gebied;
d. De aangetaste wezenlijke kenmerken en waarden compenseren; en
e. Tenminste de inrichting van het gebied ten behoeve van de ontwikkeling van de gewenste natuur en ontwikkelingsbeheer van die natuur voor een duur van tenminste 5 jaar, en in geval van bos 10 jaar, omvatten."

in met name Zaandam-Oost en Amsterdam-Nieuw West. Deze heeft te maken met de functie van het havencomplex en gemengde woonwerkgebieden als bron van werkgelegenheid voor praktisch, middelbaar en theoretisch geschoolden. Met name voor praktisch geschoolden zijn korte en betaalbare woonwerkritten van belang, om vervoersarmoede te voorkomen. Dat betekent dat er voldoende passende woningbouw moet zijn op een voor deze groepen bereisbare afstand tot de werkplekken in het Noordzeekanaalgebied. Ook vraagstukken op het gebied van gezondheid en leefkwaliteit zijn hier aan de orde.

Ontwikkeling van het groenblauwe netwerk

Natuur en recreatie
inherent aan de ambitie van de meerkernige ontwikkeling is dat bebouwde gebieden niet aan elkaar groeien. Het Noordzeekanaalgebied is deel van aaneengesloten landschappelijke verbindingen tussen de veenweidegebieden in de Zaanstreek, het Oer-IJ, Spaarnwoude en de westkant van Haarlemmermeer, en langs de kust. Het strand, de duinen, de binnenduinrand, de Wijkermeerpolder, Spaarnwoude, de Houtrakpolder, de Brettenzone en de Noorder IJplas vormen belangrijke elementen die de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de MRA mede bepalen. Deze gebieden hebben zowel een recreatieve als een ecologische betekenis en bevatten goede landbouwgronden. We maken in de Verstedelijkingsstrategie de keuze om deze natuur- en recreatiegebieden te borgen en verder te ontwikkelen. De Houtrakpolder kan een uitzondering zijn volgens de hierboven genoemde voorwaarden, waaronder natuurcompensatie.

Werelderfgoedstatus Stelling van Amsterdam als randvoorwaarde
Een deel van het open landschap (globaal het westelijke deel van het Oer-IJ) is onderdeel van de Stelling van Amsterdam. Dit militair-historische landschap staat op de Werelderfgoedlijst van Unesco. Deze zomer is die status herbevestigd met het besluit van Unesco om dit werelderfgoed uit te breiden met de Nieuwe Hollandse Waterlinie tot het werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Dat maakt instandhouding van de Outstanding Universal Value (OUV) van het werelderfgoed randvoorwaardelijk. Die OUV is geoperationaliseerd in kernkwaliteiten van het militair-historische systeem, opgebouwd uit het strategisch landschap (met onder meer de inundatievelden), waterstaatkundige werken en militaire versterkingen met hun schootsvelden. Bij landschappelijke ontwikkelingen (in combinatie met tijdelijke piekwaterbuffering) is de openheid van belang en het aansluiten bij het historische systeem van inunderen. Grootschalige stedelijke ontwikkelingen binnen de begrenzing zijn in beginsel uitgesloten. Kleinschaliger ontwikkelingen vragen om een zorgvuldige inpassing. Het toevoegen van infrastructuur (wegen, spoorlijnen, hoogspanningsverbindingen) wordt liefst voorkomen en vraagt minimaal om uiterst zorgvuldige inpassing.

Zoekgebied tijdelijke piekwaterbuffer
Het Oer-IJ is zoekgebied voor tijdelijke piekwaterbuffering ten behoeve van een klimaatadaptieve en waterrobuuste regio. In de Verstedelijkingsstrategie identificeren we het zoekgebied voor tijdelijke piekwaterbuffering. In het NOVI-gebied werken we deze opgave verder uit samen met het programma Toekomstbestendig Watersysteem Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaal: de exacte locatie, de benodigde omvang en de mogelijkheden voor combinaties met andere functies. Ook de gevolgen voor de waterkwaliteit in het gebied moeten nog onderzocht worden. Deze buffercapaciteit is nodig om grote wateroverlast en overstromingen te voorkomen in periodes dat extreme neerslag niet of maar beperkt kan worden afgevoerd naar zee, het Markermeer-IJmeer of de Lek. Daarnaast wordt tijdelijke peilverhoging in het Noordzeekanaal (en in het Amsterdam-Rijnkanaal) onderzocht. Hiervoor zal dan het waterpeil tijdelijk moeten worden opgezet. Dat heeft gevolgen voor de aanleghoogtes en nieuwe maaiveldhoogtes langs het kanaal en het stelt hogere eisen aan een klimaatadaptieve inrichting van het gebied. Verder wordt onderzoek gedaan naar extra afvoer naar het Markermeer, de Lek en alternatieve afvoerroutes naar zee. Hoogstwaarschijnlijk zal een combinatie van deze maatregelen nodig zijn. Elk van deze oplossingen kent echter eigen bezwaren en belemmeringen.

Verzilting
Er zijn grote publieke investeringen gedaan in een nieuwe zeesluis om verdere ontwikkeling van de haven mogelijk te maken. Een voorziening voor ‘selectieve onttrekking’ beperkt de toevoer van zout water via deze sluis. Dat is van belang voor de waterwinning ten behoeve van drinkwater, landbouw en natuur. Verdere ontwikkeling van de haveneconomie kan leiden tot meer scheepvaartverkeer, en daardoor een grotere zoutindringing. De toenemende droogte zal dit verergeren. Deze verzilting kan via de Oranjesluizen ook de waterkwaliteit van Markermeer-IJmeer beïnvloeden, zeker als een toename van de binnenvaart op die route tot meer schutbewegingen leiden. De omvang van dit effect is onbekend en moet worden onderzocht.

Agendering vanuit het Verstedelijkingsconcept voor het NOVI-gebied Noordzeekanaalgebied

Transitie haven naar hub voor duurzame brandstof en goederenstromen

- In relatie tot de inpassing in de fysieke ruimte, milieuruimte, veiligheidscontouren en ruimte voor ondergrondse infrastructuur.

Ruimte voor circulaire economie

- Circulair specialisten moeten reststromen in beeld brengen zodat ruimtelijke impact kan worden ingeschat.
- Welke bedrijven met betrekking tot circulaire economie moeten we in het Noordzeekanaalgebied accommoderen en welke kunnen elders in MRA?
- Wat is de beste plek in het Noordzeekanaalgebied voor deze bedrijven?
- Gaat deze ruimte ten koste van havenareaal?

Ruimte voor bedrijventerreinen

Als het niet mogelijk is voldoende ruimte in het Noordzeekanaalgebied te realiseren, wat zijn dan de mogelijkheden en voor- en nadelen in Alkmaar, Purmerend, Almere en Lelystad (ruimtelijk, bereikbaarheid, milieuruimte, sociaal-maatschappelijk etc) – uit te werken in samenhang met de regionale bedrijventerreinstrategie.

Uitwerking strategische reservering Houtrakpolder

- Wanneer ontstaat de noodzaak om de Houtrakpolder te transformeren (in relatie tot de intensiveringsmogelijkheden van het bedrijfsareaal en de internationale concurrentiepositie, energietransitie, circulaire economie)?
- Gaat dit ten koste van het hele gereserveerde gebied of een deel?

Verbeteren van de gezondheid en de leefkwaliteit

Gegeven de keuze om de gezondheid en de leefkwaliteit in en om het Noordzeekanaalgebied te verbeteren, moet worden onderzocht wat dat betekent voor ruimtelijke reserveringen en prioriteringen in het gebied.

Locatiekeuze, omvang en inrichting van de tijdelijke piekwaterbuffering in het Oer-IJ

Gegeven de keuze om een zoekgebied voor tijdelijke waterbuffering te identificeren in het Oer-IJ moet worden onderzocht:

- Wat de voor- en nadelen zijn van een inrichting voor de opvang van een dergelijke hoeveelheid water in het aangewezen zoekgebied (landbouw, cultureel erfgoed, bereikbaarheid, bodemdaling, natuurontwikkeling, recreatie etc).
- Wat de benodigde omvang is van de tijdelijke piekwaterbuffering in samenhang met andere mogelijke maatregelen zoals tijdelijke peilverhoging in Noordzeekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal, extra gemalen en alternatieve afvoerroutes naar zee.
- Wat binnen het zoekgebied de beste plek(ken) is/zijn voor de tijdelijke buffering van water en wat de waterkwaliteit is van het te bufferen water.

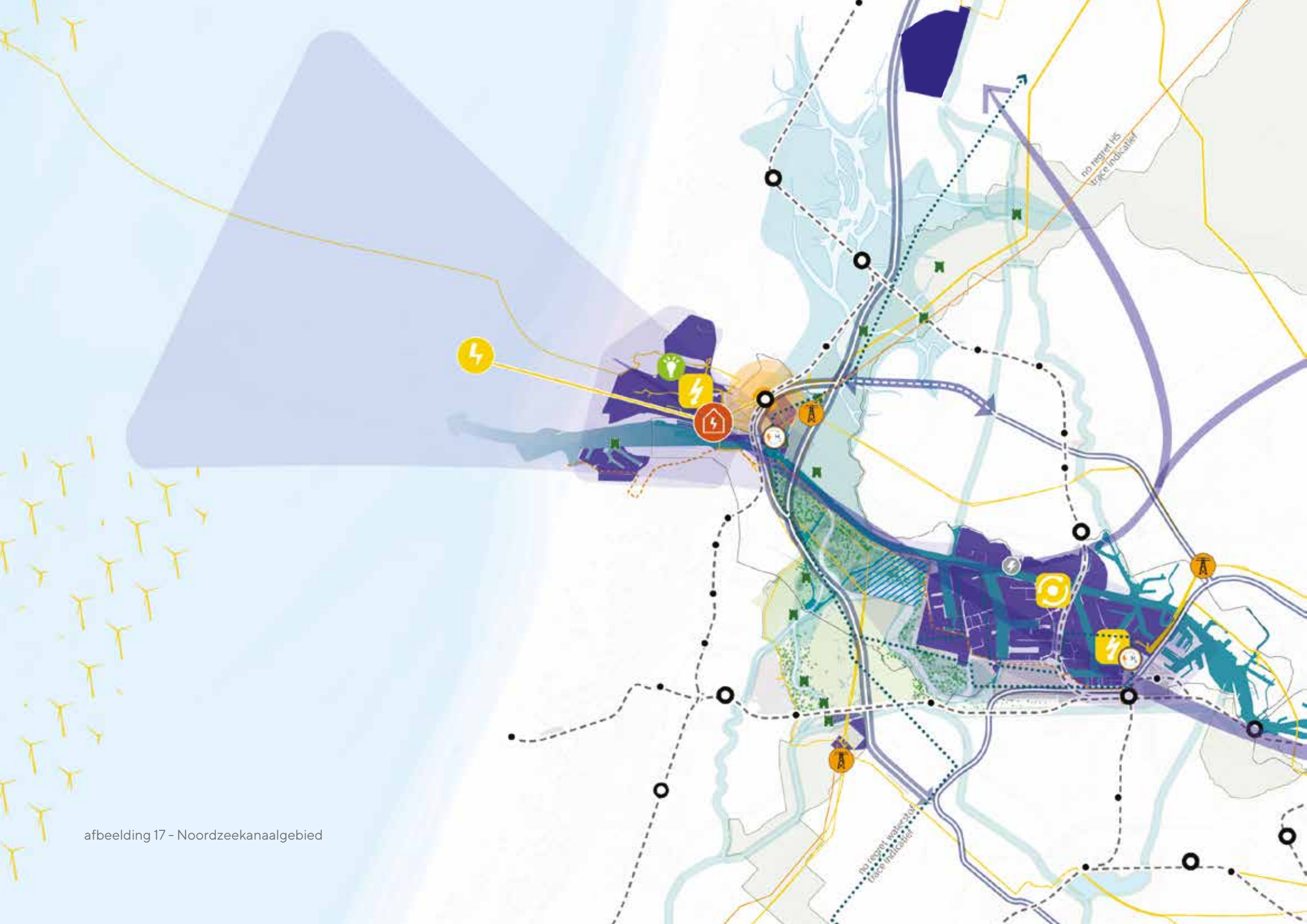

afbeelding 17 - Noordzeekanaalgebied

4.2

IJmond, Noord- en Zuid Kennemerland

Wonen, werken en recreeren bij kust en duin

Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

In het kustgebied van de metropoolregio is ruimte voor de bouw van zo'n 40.000 woningen en ligt het accent van de meerkernige ontwikkeling op de stadshartontwikkeling in Haarlem en de intensieve verstedelijking rondom station Beverwijk.

Het deelgebied heeft over de hele linie een divers economisch profiel met werk voor zowel praktisch geschoolden als kenniswerkers. Het havengebied van de IJmond ontwikkelt zich als nautische toegangspoort tot de MRA, als 'groene stekker' voor de aanlanding van op zee opgewekte windenergie en als 'Techport' voor hoogwaardige maak- en onderhoudsindustrie. De toekomstige ontwikkeling van dit economische complex, in samenhang met andere waarden en kwaliteiten, wordt uitgewerkt in het NOVI-gebied Noordzeekanaalgebied (zie hiervoor de paragraaf 'Noordzeekanaalgebied'). Daarbij zijn verbetering van de gezondheid en leefbaarheid een belangrijke randvoorwaarde.

Opvallend is dat Haarlem voor een stedelijke economie juist relatief veel werk voor praktisch geschoolden heeft, en dat veel theoretisch geschoolden uit Zuid-Kennemerland juist buiten die deelregio werken. Gevolg is veel pendel van en naar Haarlem. De ambitie om de economische groei evenwichtig over de MRA te verdelen, is onder meer bedoeld om die mismatch terug te dringen door het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking te laten toenemen. Om uitvoering te geven aan deze ambitie zet Zuid-Kennemerland zich in om de bestaande werkgelegenheid te behouden en om meer kennisintensieve werkfuncties te creëren. Kansen hiervoor liggen in de stadshartontwikkelingen rondom de OV-knooppunten Haarlem Centraal, Haarlem station Spaarnwoude (Oostpoort) en Haarlem Nieuw-Zuid. Op de lijn van Haarlem Centraal en Oostpoort is een economische corridor in ontwikkeling, waarin ook het voormalige gevangeniscomplex De Koepel en het C-district zijn gelegen. De Koepel wordt ontwikkeld tot een academische campus gericht op business studies met de pijlers ondernemerschap, circulaire economie en digitalisering & robotisering, met een mkb-innovatiehub, studentenwoningen, sociale woningbouw voor jongeren en diverse culturele en maatschappelijke functies. Deze ontwikkelingen geven kans om het Haarlemse economisch profiel van digitalisering, gezondheid en circulariteit, met name in de sfeer van toegepaste innovaties en proeftuinfuncties/living labs, te versterken.

De kustplaatsen hebben een sterk toeristisch profiel. Onder de noemer Amsterdam Beach wordt dit profiel versterkt. De grootste badplaats is Zandvoort. Hier wordt ingezet op het jaarrond-toerisme, het 'werken aan zee' en het versterken van het recreatie- en sportcluster,

IJmond, Noord- en Zuid Kennemerland

Wonen, werken en recreeren bij kust en duin

afbeelding 18
Evenwichtig recreatief aantrekkelijk landschap aan de west- en oostkant van de met groen dooraderde verstedelijkingsband Heemskerk - Hoofddorp

in samenhang met onderzoek naar de waterveiligheid van de kustregio. Ook in IJmuiden aan Zee worden recreatieve jaarrond-voorzieningen ontwikkeld. Voor een kwaliteitsimpuls aan de kust is het belangrijk dat de verscheidenheid van de kustplaatsen behouden blijft. Dit is van belang voor de leefkwaliteit in de regio en de verschillende doelgroepen die de Noordzeekust bedient.

De economische kansen hangen sterk samen met de bereikbaarheid. Onderdeel van het onderzoek naar het wegennet (voor het 'Multimodaal Toekomstbeeld 2040') is de belasting van de A9 en A22, en de invloed daarop van maatregelen in het wegennet om bij te dragen aan de doorstroming op de ringwegen rond Amsterdam.

Groenblauw netwerk in en om de stad

Met de kust, de duinen en de binnenduinrand beschikt dit deelgebied over een aantal drukbezochte landschappen. Hetzelfde geldt voor Spaarnwoude, het recreatiegebied dat deels beschermd wordt als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland en deels als onderdeel van het werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Toch kan het landschap in dit deelgebied nog beter bijdragen aan de leefkwaliteit van de MRA. De recreatieve druk op Nationaal Park Zuid-Kennemerland is groot. "De ambitie is om – in lijn met de benadering van Nationale Parken Nieuwe Stijl – de samenhang van het Nationaal Park met de strandvlakte en de binnenduinrand te versterken, verbonden aan een transitie naar natuurinclusieve landbouw en een klimaatadaptieve inrichting. Recreatief bezoek kan zich dan meer verspreiden. Met een natuurinclusieve ontwikkeling in de directe omgeving van de natuurkern in het Nationaal Park wordt ook de ecologische potentie van het kwelwater beter benut. Om de recreatieve druk te verlichten, wordt samengewerkt

met Spaarnwoude. Voor de doorontwikkeling van dit recreatie- en natuurgebied zijn afspraken gemaakt in de Visie Spaarnwoude Park 2040, onder meer gericht op het ontvangen van een groter aantal bezoekers.

Om het landschap van strand, duinen en binnenduinrand goed te verbinden met het achterland en in te bedden in een regio-brede recreatieve structuur, is meer nodig. Het is van belang om aan beide zijden van het Noordzeekanaal de verbindingen met het polderlandschap te versterken, zowel voor de natuur als voor de recreatie. Grote infrastructuurlijnen, stedelijk gebied en de huidige inrichting van landbouwgebieden maken die landschappelijke verbindingen in de huidige situatie ontoereikend. Ook het landschap van het Oer-IJ kan daar een functie in hebben, in de context van de keuzes die voor het Noordzeekanaalgebied als geheel moeten worden gemaakt. De keuze voor een zoekgebied voor tijdelijke piekwaterbuffering past daar goed bij.

Het landschap in Kennemerland wordt doorsneden door het Noordzeekanaal. Om de continuïteit van de landschappelijke structuur te versterken en de barrièrewerking van het Noordzeekanaal te verminderen wordt ingezet op het verhogen van de belevingswaarde van het kanaal en het aan weerszijden van het kanaal herkenbaar maken van het landschap van het Oer-IJ.

Onderwerpen voor gebiedsgerichte afspraken

De meest urgente gebiedsgerichte opgaven en vraagstukken die om rijk-regio inzet vragen:

- De uitwerking van de ontwikkeling en verduurzaming van het Noordzeekanaalgebied (zie de paragraaf 4.1), nauw verbonden aan dit deelgebied IJmond en Noord- en Zuid-Kennemerland
- Maatregelen in het wegennet met aandacht voor onder meer de belasting van de A9 en A22 (onderdeel van het Multimodaal Toekomstbeeld 2040, SBaB)
- De integrale ontwikkeling van stadshart Haarlem met drie ov-knooppunten

Om regionale inzet vragen:

- Economische ontwikkeling IJmond en Zuid-Kennemerland op basis van het economische profiel en in aansluiting op de beroepsbevolking in de deelregio's (met het oog op o.a. een evenwichtigere woonwerkbalans en het voorkómen van vervoersarmoede)
- De ontwikkeling van Haarlem als creatieve stad en Zuid-Kennemerland als regio van toegepaste innovatie op het gebied van circulaire economie, duurzaamheid, gezondheid en de creatieve en digitale sector als verbindende sectoren
- De ontwikkeling van de Koepel in Haarlem als anker voor universitair onderwijs in combinatie met een MKB-innovatiehub
- Het versterken van de regionale aantrekkelijkheid van de Haarlemse binnenstad op gebied van retail, horeca en cultuur
- Landschappelijke ontwikkeling en recreatieve ontsluiting van het Oer-IJ, in samenhang met de wateropgave
- Het verbinden van Nationaal Park Zuid-Kennemerland met Spaarnwoude en PARK21 en verlichten van recreatieve druk op Nationaal Park Zuid-Kennemerland, in lijn met het programma Nationale Parken Nieuwe Stijl
- Verbeteren recreatief profiel Spaarnwoude op basis van vastgestelde gebiedsvisie
- Kwaliteitsimpuls Noordzeekust ('Amsterdam Beach'): een kwaliteitsslag van Zandvoort en IJmuiden aan Zee, ontwikkeling jaarrond-voorzieningen, werken aan zee en bereikbaarheid van de kust, in samenhang met onderzoek naar de waterveiligheid van de kustregio op lange termijn met een versnelde zeespiegelstijging
- In de duinen en de binnenduinrand ruimte zoeken om schoon kwelwater in het gebied vast te houden en beter te benutten, met mogelijk beperking of aanpassing van agrarische functies tot gevolg, in samenhang met de ontwikkeling van Natuurnetwerk Nederland en de stikstofaanpak van de provincie
- Landschappelijke verbindingen tussen de kust en het achterland, waaronder door versterking van het fietsnetwerk.

4.3

Zaanstreek, Waterland, corridor Amsterdam - Hoorn

Inclusieve steden in een eigentijds Hollands landschap

Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

De stedelijke gebieden ten noorden van het IJ groeien de komende decennia door tot een totaal van 500.000 tot 600.000 inwoners. Die groei zetten we in om economische en sociaal-maatschappelijke waarde toe te voegen en zo meer evenwicht in de metropoolregio te creëren. Dat betekent dat het omvangrijke woningbouwprogramma (circa 30.000 woningen tot 2030 inclusief Amsterdam-Noord) gepaard moet gaan met investeringen in werkgelegenheid, voorzieningen en bereikbaarheid. De pendelstromen vanuit dit deelgebied zijn buitenproportioneel groot en eenzijdig op Amsterdam gericht. Zaanstad en Amsterdam-Noord kennen relatief veel sociaaleconomisch zwakke wijken met ruimte voor nieuwe economische ontwikkeling.
Er wordt ingezet op stadshartontwikkeling in Zaanstad en Purmerend. De omgeving van het Buikslotermeerplein in Amsterdam-Noord functioneert als derde regionaal centrum. Met een HOV-verbinding ontstaat in de ZaanIJ-corridor een tweede backbone tussen Amsterdam en de Zaanstreek. De omgeving van Station Kogerveld kan worden ontwikkeld als onderdeel van die corridor. In Purmerend ligt er een relatie met de economische ontwikkeling in het noorden van de stad, met onder meer bedrijventerrein Baanstee, en de H20-campus voor e-sports als uithangbord voor het Purmerendse IT- en e-sportscluster. Baanstee-Noord kan daarbij profiteren van de vraag naar bedrijventerrein die niet in het Noordzeekanaalgebied kan worden opgevangen. De ontwikkeling van woonwerkmilieus in de ZaanIJ-corridor (Hembrugterrein, Achtersluispolder) en de ontwikkeling van de Noorder IJplas als landschapspark dragen bij aan de sociaal-maatschappelijke versterking in dit deelgebied. Deze laatste ontwikkelingen hangen samen met de keuzesituatie in het Noordzeekanaalgebied. Voor de Achtersluispolder wordt onderzocht of de ontwikkeling versneld kan plaatsvinden.

Ook is aandacht nodig voor bestaande kernen, wijken en bedrijventerreinen. Woningbouw bij kleine kernen en dorpslinten kan wenselijk zijn om de leefbaarheid in die kernen en linten te behouden. Binnen de geldende regimes is dat mogelijk. In wijken met een sociaaleconomische problematiek zijn kwaliteitsverbeteringen nodig. In de Regio Deal ZaanIJ werken Rijk en regio samen aan meer werk, beter onderwijs en een groene en veilige leefomgeving in vooral Amsterdam Molenwijk en Tuindorp Oostzaan en Zaandam Peldersveld en Poelenburg, waarbij de laatste ook onderdeel is van het interbestuurlijke Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Bestaande bedrijventerreinen hebben een rol in de herhuisvesting van bedrijven op te transformeren terreinen. Op nieuwe bedrijventerreinen (Baanstee-Noord en HoogTij zijn nu in ontwikkeling) is een slim en zorgvuldig ruimtegebruik nodig.

Zaanstreek, Waterland, corridor Amsterdam-Hoorn

Inclusieve steden in een eigentijds Hollands landschap

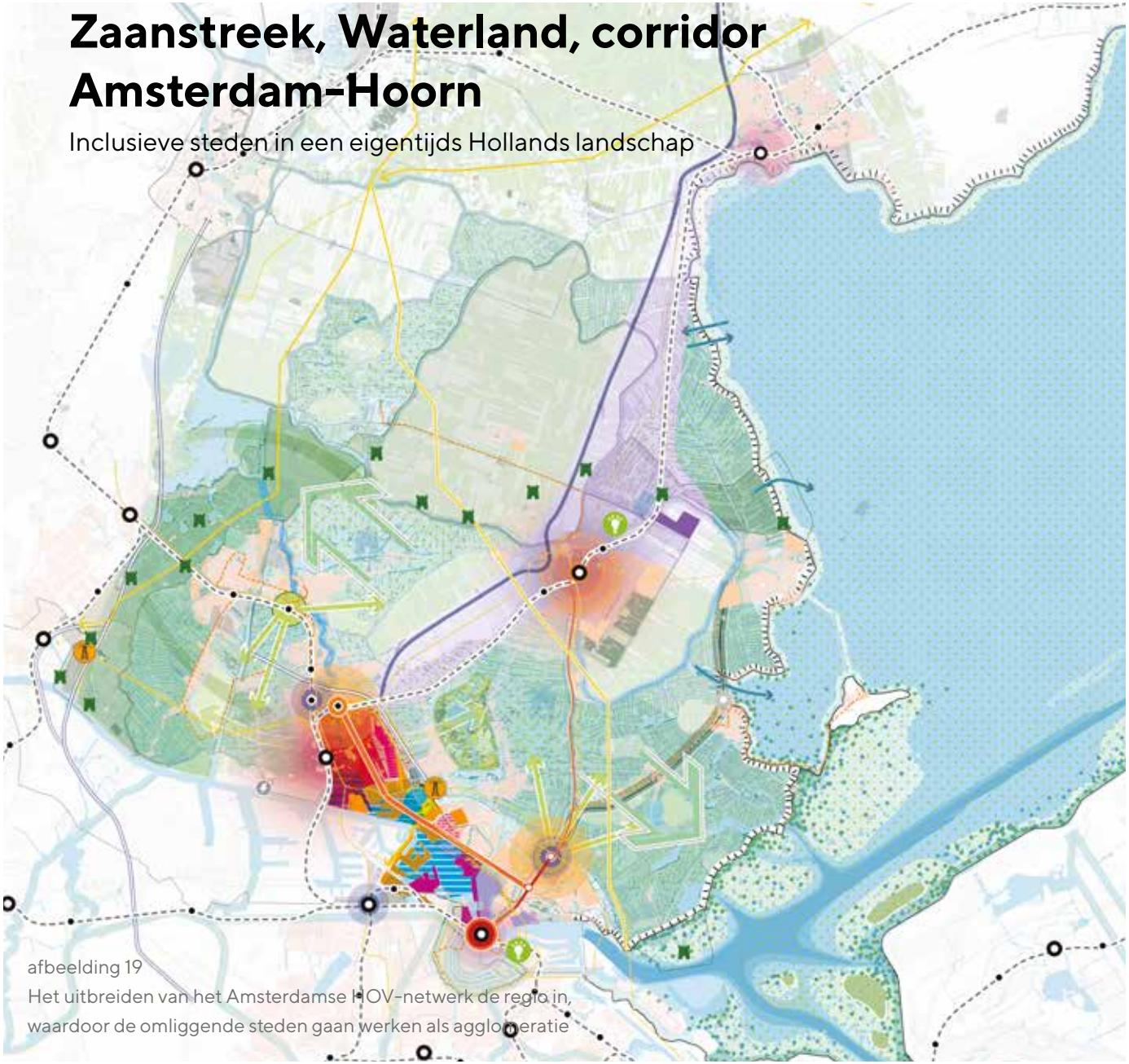

afbeelding 19
Het uitbreiden van het Amsterdamse HOV-netwerk de regio in, waardoor de omliggende steden gaan werken als agglomeratie

Aanpak van de filedruk ondersteunt de aanpak van deze opgaven. Verbetering van de hoofdinfrastructuur gaat vooral om de verbinding tussen de A8 en A9, en de corridor Amsterdam-Hoorn. Die corridor vormt een as voor geclusterde economische ontwikkeling, ook buiten de MRA op locaties als de Poort van Hoorn.

Groenblauw netwerk in en om de stad

Het landschap in dit deelgebied is hoog gewaardeerd vanwege het typische Hollandse karakter en de erfgoedwaarden die erin vervat zijn. De veenweidegebieden, de droogmakerijen en de Zaanoever zijn waardevolle landschappen. De Beemster heeft als agrarische droogmakerij de status van Unesco Werelderfgoed. Deze landschappen hebben een grote recreatieve betekenis. Die recreatiefunctie kan nog verder doorontwikkeld worden, onder meer door de bereikbaarheid van deze landschappen te verbeteren.

Dit landschap staat onder druk. Voornaamste oorzaak is de daling van de veenbodem. Die hangt samen met het lage grondwaterpeil dat nodig is voor het huidige agrarische gebruik. Verhoging van de grondwaterstand vraagt echter veel van de landbouw, zeker in combinatie met het terugdringen van de stikstofemissies. Het vraagt van de landbouw om zich opnieuw te oriënteren, op zoek te gaan naar nieuwe teelten of nieuwe markten waarover nu nog weinig bekend is. Tegelijk kan het andere ambities dichterbij brengen; bijvoorbeeld om de ecologische waarde van het landschap te vergroten of het toegankelijker te maken voor recreatief bezoek. De verbindende functie van Zaanstreek en Waterland in het landschap (voor zowel recreatie als natuur) kan worden versterkt.

De aanpak van de veenweideproblematiek is sterk gebiedsgebonden. De situatie verschilt per gebied, en daarmee ook de mogelijkheden en oplossingsrichtingen. Het is daarom van belang om de aanpak van onderop te formuleren en het gesprek aan te gaan met alle betrokken partijen, vanuit wederzijdse erkenning van de maatschappelijke urgentie en de belangen van de agrarische ondernemers. Doel van zo'n gesprek is om gezamenlijk toe te groeien naar een nieuwe toekomst, waarbij ook het tijdpad en het instrumentarium aan de orde kunnen komen. Een transitie als deze neemt vele jaren in beslag.

Een gebiedsproces over een nieuwe toekomst van het veenweidelandschap in Zaanstreek en Waterland kan zich van vele kanten laten voeden. Er kan worden voortgeborduurd op onderzoek elders in het land, zoals bij het Veenweide Innovatie Centrum, en op lopende pilots in Laag-Holland. In Noord-Holland wordt gewerkt aan een Regionale Veenweidestrategie voor de hele provincie, en de Regiegroep Laag-Holland werkt samen met de provincie, gemeenten, het hoogheemraadschap en natuur- en landbouworganisaties aan een integraal gebiedsprogramma voor het landschap van Laag-Holland.

Onderwerpen voor gebiedsgerichte afspraken

De meest urgente gebiedsgerichte opgaven en vraagstukken die om rijk-regio inzet vragen:

- Integraal gebiedsproces voor de toekomst van de veenweidegebieden, aangestuurd van onderop, in de context van het interbestuurlijke programma Veenweide en het gebiedsproces in Laag-Holland (met aandacht voor de bodemdalings- en de stikstofproblematiek, de transitie van en innovatie in de landbouw, natuurontwikkeling, recreatieve ontwikkeling)
- Integrale ontwikkeling van de stadsharten Zaanstad en Purmerend
- Bij gebleken noodzaak voor versterking van het elektriciteitsnet naar Noord-Nederland: onderzoek naar tracé-alternatief 380 kV-hoogspanningsleiding via Noord-Holland Noord
- Opgaven die raken aan de ontwikkeling en verduurzaming van het Noordzeekanaalgebied (NOVI-gebied), met name de ontwikkeling van ZaanIJ/Achtersluispolder (woonwerkmilieu) en ruimte voor bedrijven afkomstig van te transformeren bedrijventerreinen
- Versnelling van de ontwikkeling van Achtersluispolder in samenhang met de noodzakelijke randvoorwaarden

Rijk-regio inzet op basis van bestaande afspraken:

- Stedelijke vernieuwingsopgave in Zaandam Oost (onderdeel van het Programma Leefbaarheid en Veiligheid)
- Regio Deal ZaanIJ
- De bereikbaarheid op de corridor Amsterdam-Hoorn (spoor en A7) conform de afgesloten bestuursovereenkomst

Om regionale inzet vragen:

- De HOV-verbinding ZaanIJ, verbonden aan de ontwikkeling van woningbouw in de Achtersluispolder en Amsterdam-Noord, en stedelijke vernieuwing in Zaandam-Oost
- Werken aan doorontwikkeling recreatieve structuur (waaronder de bereikbaarheid van de belangrijkste groene gebieden zoals 't Twiske, Purmerbos en wandel- en fietsroutes in veenweidegebieden, in samenhang met de integrale gebiedsuitwerking over de toekomst van de veenweidegebieden)
- De verbinding A8-A9 en de inpassing in het landschap van het Unesco-werelderfgoed Stelling van Amsterdam (landschappelijk onderzoek loopt)
- Behoud en ontwikkeling van Unesco-werelderfgoederen Stelling van Amsterdam en Beemster (in samenhang met de integrale gebiedsuitwerking over de toekomst van de veenweidegebieden)
- Ontwikkeling landschapspark Noorder- IJplas
- Verstevigen economisch profiel (in de vorm van bijvoorbeeld de complementaire ontwikkeling van regionale centra en een slim gebruik van de ruimte op bedrijventerrein Baanstee-Noord/Noordoost in Purmerend/Edam-Volendam)
- Inpassing opwek energie (via RES) en energie-infrastructuur, mede in relatie tot eventueel tracé 380 kV-hoogspanningsleiding

4.4

Oostflank en Markermeer/IJmeer
Ontwikkelen van complete steden aan het water

Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

De Oostflank biedt in belangrijke mate ruimte voor de groeiopgave van de regio. De Oostflank biedt een gezonde leefomgeving, de woningmarkt is relatief betaalbaar en in dit deel van de MRA kunnen ruim 100.000 woningen worden toegevoegd en is er nog volop ruimte voor bedrijvigheid. Belangrijk is daarbij wel dat groei van Almere en Lelystad bijdraagt aan de ontwikkeling van complete steden en dat de momenteel scheve woon-werkbalans verbetert. Voor de ambitie van complete steden en een evenwichtige, meerkernige ontwikkeling van de MRA, is de stadshartontwikkeling en het versterken van het economisch profiel van Almere en Lelystad een belangrijke voorwaarde.

Het economische profiel van Almere is volop in ontwikkeling. Als jongste stad in de regio beschikt Almere over veel mogelijkheden voor woningbouw en ruimtelijk-economische ontwikkeling, maar de economische activiteit is divers en verdient een impuls om de groei van de bevolking beter bij te houden. Het logistieke cluster is in Almere een sterk cluster dat relatief veel werkgelegenheid biedt en vooralsnog groeiende is. Met het oog op de maatschappelijke opgaven en verstedelijkingsvraagstukken is in het afgelopen decennium gebouwd aan een cluster circulaire economie. Dit cluster tekent zich af op bedrijventerreinen als De Vaart en De Steiger en kan nog verder doorgroeien, waaronder met bedrijven uit het Noordzeekanaalgebied als die een nieuwe vestigingslocatie zoeken. Ook wordt sterk ingezet op de clusters ICT-tech en Energietransitie, met kansen voor Medium en High Tech industrie. De verstedelijkingsopgave in Almere wordt onder andere ingezet om de profilering in deze clusters verder uit te bouwen en de daarvoor benodigde kennisinfrastructuur te versterken. Belangrijk onderdeel daarbij is de ontwikkeling van hoger (technisch) onderwijs. Dat is een voorwaarde voor een volwaardige economische clustervorming en ondersteunt de veerkracht van de samenleving. De prioriteit voor wonen en werken in een gemengd milieu bij het stadshart schept daar een stedelijke context voor.

De combinatie met de bouwopgave biedt kansen om stevig in te zetten op een circulaire bouweconomie en circulaire gebiedsontwikkeling. In combinatie met bedrijven werkzaam in de energietransitie die ook in Almere gevestigd zijn, lijkt een economisch profiel op het snijvlak van hoogwaardige technologie en transitie (energie en circulair) hier heel passend.

Lelystad groeit toe naar een economisch profiel als multimodaal bereikbare hub, mede dankzij Lelystad Airport, de haven, de wind- en zonne-energie in de polder, de sterke agrifoodsector en de ligging aan een backbone voor elektriciteit en gas in het energienetwerk. Dit wordt versterkt met inzet op versterking van het onderwijs met

Oostflank en Markermeer/IJmeer

Ontwikkelen van complete steden aan het water

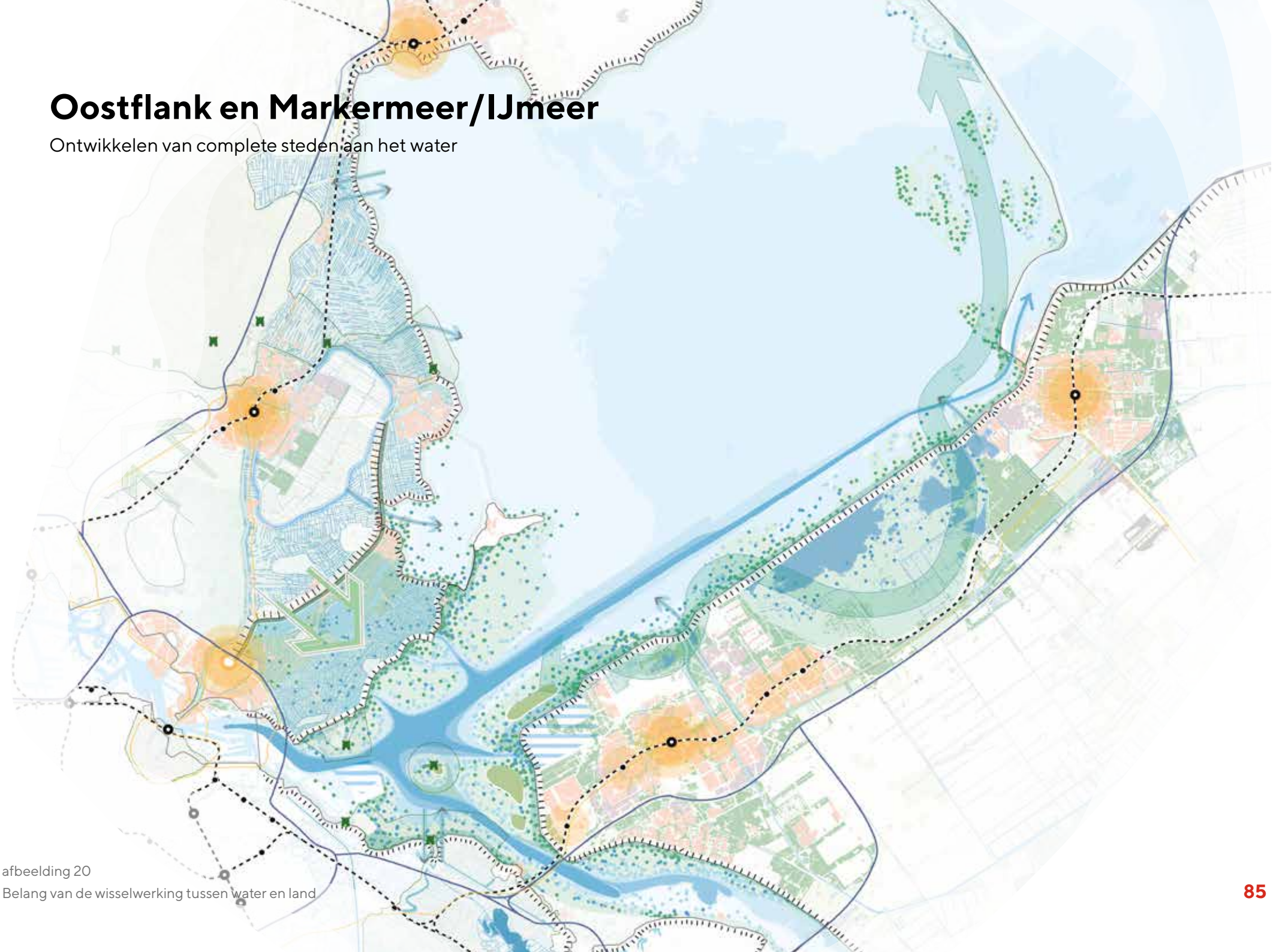

afbeelding 20
Belang van de wisselwerking tussen water en land

opleidingen die aansluiten op het economisch profiel. Hier ontstaat een cluster waar andere werkgelegenheid omheen groeit. De circulaire economie kan binnen dit profiel groeien in samenhang met ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied. Afhankelijk van de te kiezen ontwikkelingsrichting, kan uitwijk van watergebonden en circulaire economie naar de haven van Lelystad een optie zijn. Flevokust Haven heeft volop ruimte voor circulaire economie. Er ontstaat in dat geval zicht op de vorming van een 'circulaire as' tussen IJmuiden, Almere en Lelystad.

Ontwikkeling van de economie met groei van circulaire bedrijvigheid en Lelystad Airport heeft een onmiskenbaar positief effect op de werkgelegenheid en het economisch vestigingsklimaat. Ook kan Lelystad Airport bijdragen aan het verminderen van het aantal nachtvluchten op Schiphol (zie ook paragraaf Leefkwaliteit Schiphol onder 3.1). T egelijkertijd hebben dergelijke ontwikkelingen ook een (plaatselijke) invloed op de leefomgeving. De gezonde leefomgeving van de Oostflank is een grote kwaliteit. In de verdere ontwikkeling van de Oostflank zal de balans tussen deze kwaliteit van de gezonde leefomgeving en economische belangen zorgvuldig bewaakt moeten worden.

Doorgroei naar complete steden betekent verder een wenselijke groei in de voorzieningen voor cultuur, gezondheidszorg en sociale infrastructuur. De ligging in de natuurrijke omgeving van Nationaal Park Nieuw Land en het groene karakter van het stedelijke gebied geven richting en identiteit aan de stedelijke ontwikkeling van Almere en Lelystad, waarbij Lelystad zich profileert als hoofdstad van de nieuwe natuur. Daarnaast biedt het de aanleiding om ook de vrijetijdseconomie van Lelystad en Almere verder te ontwikkelen.

Onderzoek naar vierde hub voor hyperconnectiviteit

Met het oog op de ontwikkeling van de data-infrastructuur in de regio is onderzoek gedaan naar een mogelijke locatie voor een vierde hub voor hyperconnectiviteit. Dit onderzoek spitste zich toe op ruimtelijke mogelijkheden, de aansluiting op het stroomnet en de kansen van restwarmte. Daaruit kwam als voorkeurslocatie een zoekgebied naar voren in Oosterwold, nabij Almere. Datacenters zijn grootverbruikers van energie en in dit gebied kan voor de stroomvoorziening worden aangesloten op een nieuw onderstation dat ook gebruikt zal worden om de groei van Almere te faciliteren en de windenergie uit de omgeving naar het net te brengen. In het te ontwikkelen datacenterbeleid van de provincie worden de uitkomsten van dit onderzoek meegenomen.

Als eerste stap wordt nu onderzoek verricht naar de inpassingsmogelijkheden. Hierbij komen ook andere zaken aan de orde dan de beschikbare ruimte en de energievoorziening; het gaat bijvoorbeeld ook om de economische effecten (waaronder de werkgelegenheid) en de mogelijkheden van een klimaatadaptieve ontwikkeling (ten eerste risicobeperking bij overstromingen of wateroverlast en ten tweede de wijze van koeling en lozen – als voor de koeling een beroep op drink- of oppervlaktewater moet worden gedaan, is ook de beschikbaarheid daarvan een criterium, vooral in periodes van droogte).

Op basis van het te formuleren locatiebeleid en dit onderzoek beslissen de provincie en betreffende gemeenten of zij een locatie in het zoekgebied willen toewijzen. Als de genoemde partijen negatief beslissen, dan komt de vraag naar de mogelijkheid en wenselijkheid van een vierde hyperconnectiviteitshub terug bij de MRA..

Groenblauw netwerk in en om de stad

Het Markermeer en IJmeer behoren in veel opzichten tot de grote ruimtelijke kwaliteiten van de MRA. Niet voor niets kiezen Almere en Lelystad in hun stedenbouwkundige programma's nadrukkelijk voor samenhang met het open water. Markermeer en IJmeer zijn, samen met hun oevers, deel van veel lopende rijks-regionale programma's. Die gaan onder meer over verbetering van het ecologische systeem, de betekenis voor het regionale watersysteem en de samenhang met de stedelijke ontwikkeling in de Oostflank. Op het raakvlak met de stedelijke ontwikkeling zal, conform de afspraken in RRAAM, de inpassing van een eventuele IJmeerverbinding zich tot een opgave ontwikkelen, nu gebleken is dat deze in de vorm van een lightrailverbinding een kansrijke oplossing vormt bij de in Amsterdam Bay Area onderzochte programma's voor wonen en werken. Als nut en noodzaak vaststaan kunnen tracévarianten worden uitgewerkt, al dan niet deels ondergronds.

Ontwikkelingen en opgaven elders in de MRA kunnen op een aantal manieren invloed hebben op het IJmeer-Markermeer en zijn oevers. Die liggen voor een belangrijk deel aan de zuidoever van het IJmeer. Dit gebied is een schakel in de open landschappelijke structuur met waterrijke natuur die loopt tussen de Vechtstreek, via het IJmeer, naar Waterland – deel van de Stelling van Amsterdam. Naar het westen gaat de zuidoever over in de Diemerscheg, een van de groene scheggen rond

Amsterdam. Door de verdere verstedelijking aan de randen van de Diemerscheg wordt een groene Diemerscheg steeds belangrijker. De betrokken partijen zetten in op een kwaliteitsverbetering van de Diemerscheg: landschappelijk, ecologisch, cultuurhistorisch en qua recreatieve voorzieningen. Om toekomstbestendig te zijn wordt gedacht aan het ontwikkelen van klimaatbossen, met een hogere grondwaterstand, opvangmogelijkheden van water en minder CO2-uitstoot. Ook moet er ruimte zijn voor de energietransitie, mits deze goed landschappelijk wordt ingepast. Voor de eventuele aanleg van de IJmeerverbinding geldt ook dat deze landschapsinclusief moet worden uitgevoerd. Dat wil zeggen dat de landschappelijke kwaliteit deel uitmaakt van de afweging en zo mogelijk geïntegreerd wordt in de oplossing (zie paragraaf 3.2).

Een aantal grote infrastructuurlijnen doorkruist deze zone. Dat leidt tot een opgave van landschappelijke versterking. Die opgave kan aan urgentie winnen als nieuwe infrastructuur zich aandient, bijvoorbeeld wanneer de IJmeerverbinding in de oostkant van Amsterdam aan land komt. Ook is er een kans dat de energie-infrastructuur verzwaard zal worden, bijvoorbeeld met een 380 kV-hoogspanningsleiding, mede vanwege de aanwezigheid van de Diemercentrale. Daar zijn inpassingsvragen en/of compensatievragen aan verbonden. Behoud van de werelderfgoedstatus van de Hollandse Waterlinies is randvoorwaardelijk.

Aanpassingen in het watersysteem in de MRA kunnen hun weerslag hebben op de waterkwaliteit, de waterhoeveelheid en de aan- en afvoer van water in het Markermeer en IJmeer. Of dat aan de orde is en zo ja, hoe substantieel die effecten zijn, is nog niet duidelijk. Het kan gaan om het verder versterken van de nu al belangrijke functie van het Markermeer en IJmeer als 'regenton': buffer voor waterbeschikbaarheid en voor de piekwaterberging. De haven van Lelystad kan voor een deel functioneren als uitwijkmogelijkheid voor circulaire en watergebonden bedrijven uit het Noordzeekanaalgebied. Dan zijn wel meer schutbewegingen in de Oranjesluizen nodig en kan meer brak water het IJmeer-Markermeer binnendringen. De consequenties van een nog sterkere regentonfunctie, bijvoorbeeld voor de fluctuatie van het waterpeil en de belasting van de keringen, is deel van onderzoek dat geagendeerd wordt in de Verstedelijkingsstrategie. Het effect van verzilting via de Oranjesluizen moet worden onderzocht zodra een dergelijke ontwikkeling concreet in beeld komt.

De ambitie met het Nationaal Park Nieuw Land (bestaande uit Markermeer, Trintelzand, Marker Wadden, Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen) is om dit systeem robuust en veerkrachtig te maken, zodanig dat het bestand is tegen de jaarlijkse schommelingen die inherent zijn aan elk ecosysteem. Ook in perioden van schaarste, door welke oorzaak dan ook, kan Nieuw Land omvangrijke populaties trekvogels ontvangen – een belangrijke maatstaf voor dit deel van de MRA-natuur. In het Nationaal Park wordt een ecologisch-recreatieve 'mantel' rondom de natuurkernen ontwikkeld, met poortgebieden bij Lelystad en Almere. Een natuurinclusieve ontwikkeling in de directe omgeving van de natuurkernen vergroot niet alleen de toegankelijkheid, maar ook de robuustheid van het Nationaal Park.

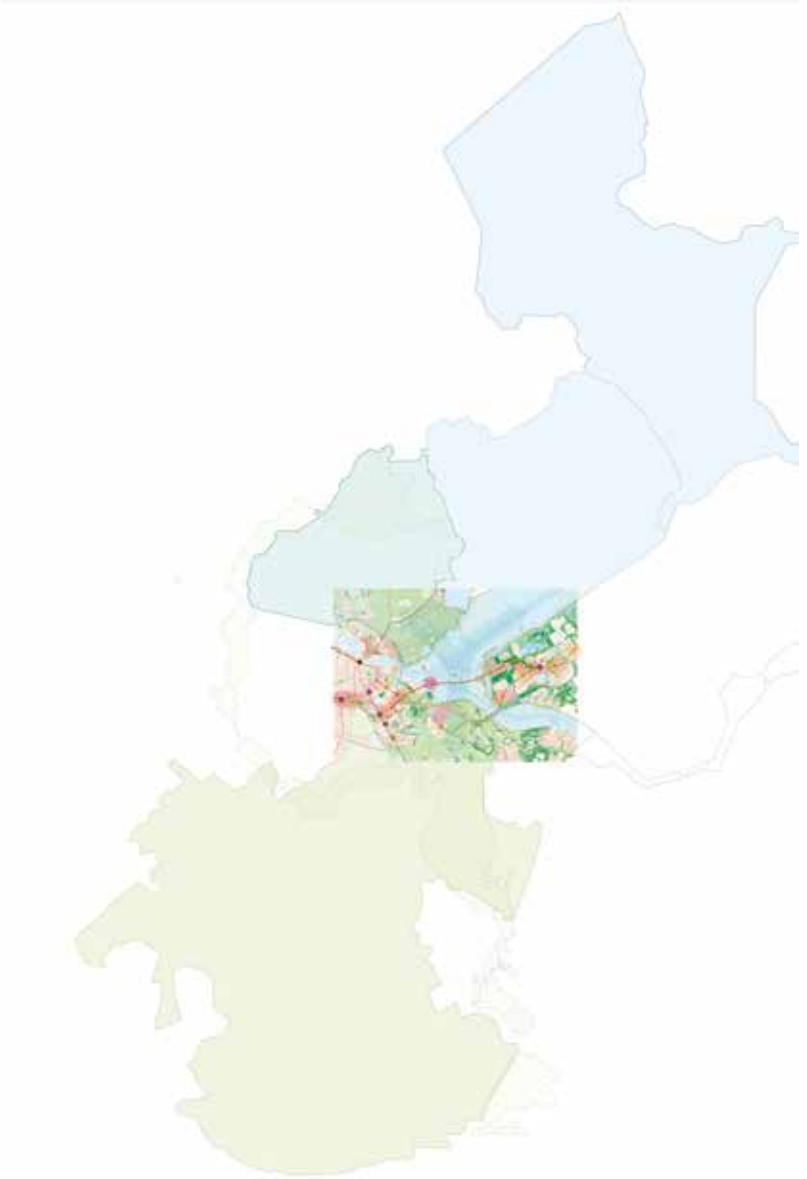

afbeelding 21
IJmeer in context van de grote landschappen; het Groene Hart, Waterland en IJsselmeer

Onderwerpen voor gebiedsgerichte afspraken

De meest urgente gebiedsgerichte opgaven en vraagstukken die om rijk-regio inzet vragen:

- Natuur- en landschapsontwikkeling verbonden aan het tot stand brengen van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem Markermeer-IJmeer en het Handelingsperspectief Oostflank, op basis van de ontwikkelprincipes van Panorama Markermeer-IJmeer en in de context van Amsterdam Bay Area, Nationaal Park Nieuw Land en de Kustzone van Lelystad
- Versterken economisch profiel Almere door o.a. uitbreiding van het onderwijsaanbod en voorzieningen
- Integrale ontwikkeling stadsharten Almere (verbonden aan het ontwikkelen van het economisch profiel) en Lelystad
- Versnelling woningbouw in Almere Pampus mede in relatie tot de IJmeerverbinding en het vooruitontwikkelen van het groenblauwe netwerk rond Almere Pampus ten behoeve van een klimaatbestendige ontwikkeling
- Verkenning versnelling woningbouw Lelystad Zuid/ Warande in samenhang met (her)ontwikkeling bestaande stad (inzet rijksgronden, oplossen stikstofrestricties, verbonden aan Lelystad Next Level)
- Multimodale bereikbaarheid, waaronder de uitwerking van de conclusies uit het MIRT-onderzoek Amsterdam Bay Area
- Economische ontwikkelingen in relatie tot Lelystad Airport
- Mogelijke aanleg van een hyperconnectiviteitshub in Flevoland
- Als vervolgacties m.b.t. het watersysteem er aanleiding toe geven: onderzoek naar invloed van ingrepen elders op het waterbeheer van het Markermeer en IJmeer (dat kan gaan om onderzoek naar een grotere bufferingscapaciteit en/of voorraadfunctie, of om een risico op verzilting bij meer scheepvaartbewegingen door de Oranjesluizen)
- Behoud en ontwikkeling van de ecologische en recreatieve waarden aan de oevers van het Gooimeer

Rijk-regio inzet op basis van bestaande afspraken:

- Rijk-regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM/Almere 2.0, inclusief traject Handelingsperspectief Oostflank MRA)
- Het programma Lelystad Next Level
- Stedelijke vernieuwingsopgave in Lelystad-Oost (onderdeel van het Programma Leefbaarheid en Veiligheid)
- Programmatische Aanpak Grote Wateren
- Experimenteergebied kringlooplandbouw
- Nationale proeftuin precisielandbouw

Om regionale inzet vragen:

- Corridorontwikkeling Amsterdam-Almere-Lelystad (economisch profiel, kennisprofiel, woon- en werkmilieus) in combinatie met bereikbaarheidsinvesteringen
- Ontwikkelen van Lelystad als multimodaal bereikbare hub en regionale multimodale energiehub, door het benutten van de ligging aan energienetwerken, windparken, Maximacentrale, Flevokust Haven, luchthaven en agrifood
- Nieuwe vormen van wijkgerichte aanpak voor de bestaande stad, als spoor 2 van het Programma Leefbaarheid en Veiligheid
- Verdere ontwikkeling van de vrijetijdseconomie
- Passende agrarische functie in gebieden met sterke bodemdaling
- Behoud en verdere groen-recreatieve ontwikkeling van de Diemerscheg en onderzoek naar mogelijkheden om landschappelijk goed ingepaste bijdragen te leveren aan klimaatadaptatie en energietransitie (waarbij op dit laatste punt rijksbetrokkenheid aan de orde kan zijn)

IJmeer

afbeelding 22
IJmeer - verstedelijking in een doorlopend landschap

4.5

Gooi en Vechtstreek

Klimaatbestendig, recreatief en cultureel waardevol landschap

Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

De Gooi en Vechtstreek verbindt de Metropoolregio Amsterdam aan de Utrechtse regio en draagt bij aan de meerkernige metropool met ontwikkelingen die zich concentreren langs de Gooicorridor en HOV-lijnen. De ambitie is om daarmee te zorgen voor de bouw van 11.500 woningen tot 2040, conform de Regionale Woonvisie en binnen de bestaande plancapaciteit. Woningen die voor een belangrijk deel ook voor lagere (midden)inkomens bereikbaar zijn, om te zorgen voor voldoende praktijkgeschoolde werknemers in dit deel van de metropoolregio. Met de stadshartontwikkeling van Hilversum, de ontwikkelingen rond Station Hilversum, Hilversum Sportpark en Hilversum Mediapark, wordt ook bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van het economisch profiel van de regio.

De media vormen in dit deelgebied een herkenbaar cluster binnen het economische profiel In Hilversum liggen kansen voor een gefaseerde doorgroei tot Media Campus en Artificial Intelligence (AI)-hub met innovatieve en cross-sectorale toepassingen binnen en buiten de data-gedreven media-industrie. Zo'n ontwikkeling kan worden gestimuleerd via een verdicht programma, een gemengd milieu en zo mogelijk een hogere frequentie van openbaar vervoer. Ook elders in de regio liggen kansen voor binnenstedelijke ontwikkeling voor woningbouw en werkgelegenheid. Versterking van andere openbaarvervoerlocaties aan de Gooicorridor, onder andere met onderwijsvoorzieningen, helpt om het economisch profiel verder uit te bouwen. Naast media zijn er ook kansen voor economische groei op het gebied van creatieve industrie, zorg en recreatie en toerisme.

Gevolg van de ligging tussen Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht is dat veel pendelstromen het gebied doorkruisen. De woonwerkbalans is wat scheef en aan het verslechteren. Ambitie is om deze te verbeteren. Dit vraagt om een toename van (ruimte voor) werklocaties. Ook is er een kwalitatieve mismatch. Hierdoor is er een aanzienlijke uitgaande pendel, maar er is ook een pendelstroom naar het gebied toe. Woonwerkrelaties tussen Gooi en Vechtstreek en Flevoland groeien langzaam. Een betere spreiding in het pendelpatroon ontstaat door het economische profiel in beide gebieden onderscheidend te ontwikkelen en versterken, zonder elkaar te beconcurreren, en door te investeren in de onderlinge bereikbaarheid.

In het Multimodaal Toekomstbeeld 2040 (SBaB) wordt onderzocht of de corridors naar de ring van Amsterdam aangepast moeten worden om optimaal te functioneren. Onder die corridors vallen onder meer de A1 en A27, die een rol kunnen hebben in het tot stand brengen van een meer evenwichtige woonwerkbalans. Frequentieverhoging op het spoor (de Gooilijn) is afhankelijk van de toekomst van het goederenvervoer dat nu op die lijn zit. Dat valt buiten het bestek van SBaB, maar is onderdeel van het nationale Toekomstbeeld OV 2040.

Gooi en Vechtstreek

Klimaatbestendig, recreatief en cultureel waardevol landschap

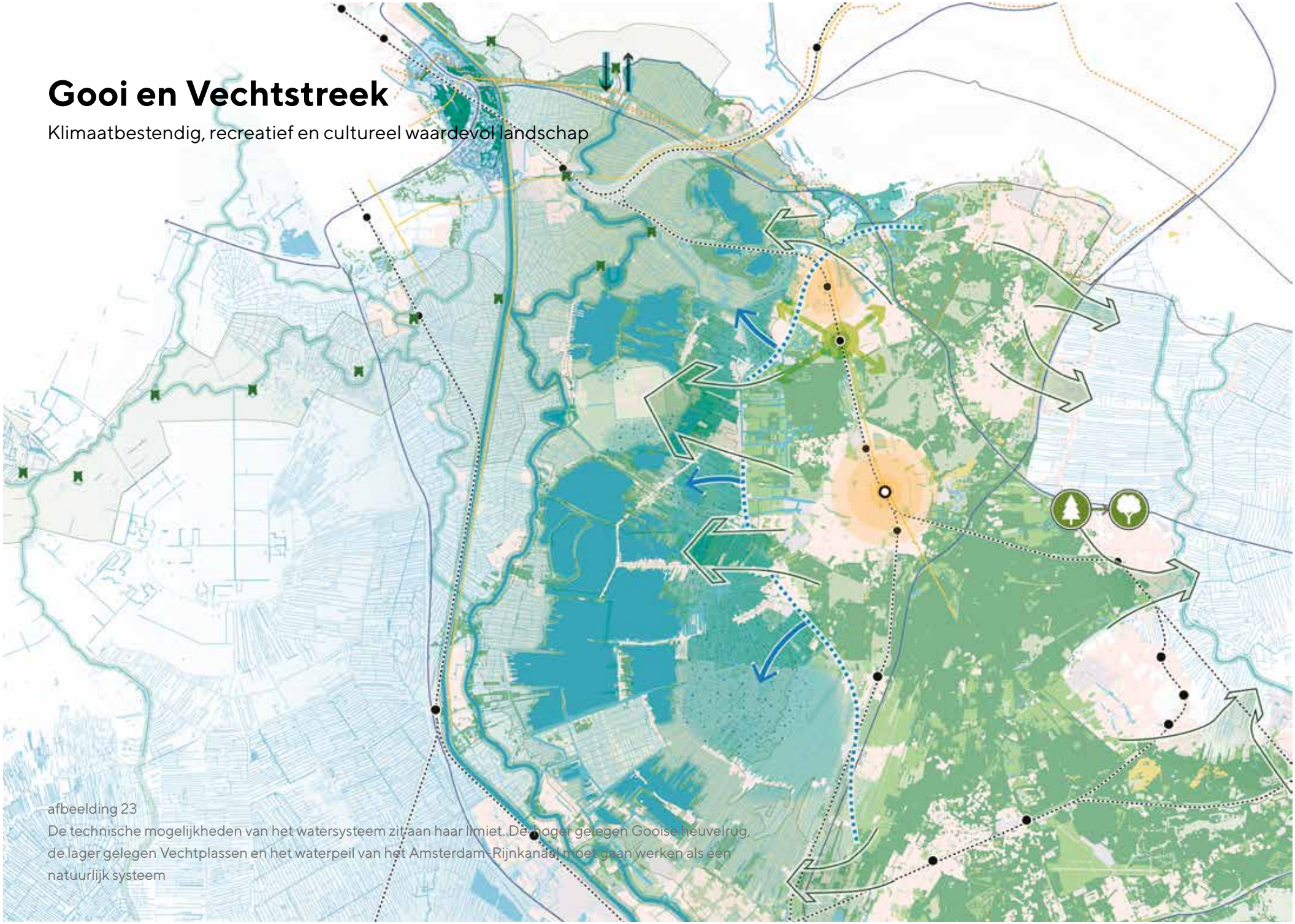

afbeelding 23
De technische mogelijkheden van het watersysteem zit aan haar limiet. De hoger gelegen Gooise heuvelrug, de lager gelegen Vechtplassen en het waterpeil van het Amsterdam-Rijnkanaal moet gaan werken als één natuurlijk systeem

Groenblauw netwerk in en om de stad

De Gooi en Vechtstreek onderscheidt zich door de grote cultuurhistorische gelaagdheid en diversiteit van het landschap en de natuur. Dit is een voorwaarde voor de bijzondere woon-, werk- en recreatieomgeving. De natuur en het landschap in zowel het hoge als het lage gedeelte van de Gooi en Vechtstreek staan onder druk door verdroging in de Heuvelrug. Grondwater stroomt van de hogere zandgronden van het Gooi naar het westen en het oosten. De natuurwaarden van de Vechtplassen en het Naardermeer, Natura 2000-gebieden, zijn afhankelijk van deze kwel.

Waterwinning ten behoeve van drinkwaterproductie, verminderde infiltratie in de stuwwal en bemaling van de polder zetten dit systeem onder druk. In de Vechtstreek moet gebiedsvreemd water uit het Markermeer worden ingelaten om brak (kwel)water uit polders af te voeren en het water van Naardermeer en Vechtplassen aan te vullen.

Het is daardoor lastig om de natuur- en waterkwaliteitsdoelen te halen. Voor het ecologische systeem is dat geen duurzaam houdbare situatie, maar voor het watersysteem evenmin. Ook de bebouwde omgeving heeft er last van, want bij extreme buien kan het water niet wegstromen. Dit leidt tot overlast en schade. De klimaatverandering (met name de toenemende droogte) en de groeiende vraag naar drinkwater zullen dit systeem steeds verder onder druk zetten. De zandgronden moeten het water zo lang mogelijk vasthouden en het kwelwater kan beter benut worden.

De vraag is wanneer het punt wordt bereikt dat principieel moet worden gekozen voor een andere oplossing dan grote (technische) investeringen. Zo'n oplossing zou gericht moeten zijn op een klimaat- en waterrobuuste inrichting van landelijk en stedelijk gebied, met een tijdpad op weg daarnaartoe. Rijk en regio gaan binnen de Verstedelijkingsstrategie een integrale aanpak uitwerken van het watersysteem in relatie tot functies en inrichting in de Gooi en Vechtstreek, met aandacht voor de Natura 2000-gebieden, de landbouw, de inrichting van natuur- en woningbouwgebieden op de Heuvelrug, waterwinning ten behoeve van drinkwater, het peilbeheer van de Vechtplassen, het benutten en vasthouden van kwelwater, mogelijke piekwaterbergingslocaties en extra gemaalcapaciteit bij Muiden. Een voorbeeld van een mogelijke maatregel waar nu al een pilot naar loopt, is het oppompen van brak grondwater uit de Horstermeerpolder, voordat het als brak kwelwater aan de oppervlakte komt. Het opgepompte water wordt vervolgens gezuiverd en gebruikt voor de drinkwatervoorziening.

De uitwerking vindt plaats in de context van de waardevolle cultuurlandschappen in dit deelgebied: de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Heuvelrug en het Groene Hart met daarin Natura 2000-gebieden zoals het Naardermeer en de Vechtplassen. Het Groene Hart heeft in de Nationale Omgevingsvisie de status gekregen van NOVI-gebied. De opgave in dit NOVI-gebied als geheel is gericht op het beperken van bodemdaling, van CO2-uitstoot en het aanpassen van de waterhuishouding, ruimte voor landbouw, het verbeteren van de relatie stad-land, omgaan met nieuwe bebouwing, erfgoed en bereikbaarheid.

In Gooi en Vechtstreek gaat de aandacht sterk uit naar een aantal landschappelijke verbindingen, belangrijk om het karakter van de MRA in stand te houden als netwerk van steden en dorpen in een aaneengesloten landschap, en voor een robuust en veerkrachtig ecologisch systeem. Er is sprake van twee grote structuren: de 'natte natuur' in de Vechtstreek die zich doorzet tot in de Diemerscheg, en de 'droge natuur' van de Heuvelrug. Deze structuren moeten worden verbonden met de natte natuur van Waterland en de natte natuur en bosgebieden van Flevoland. Met name de verbindingen tussen het Naardermeer en omgeving aan de ene kant, en het noordwesten van het Gooi aan de andere kant zijn erg kwetsbaar. De monding van het IJ is ook een grote barrière.

Onderwerpen voor gebiedsgerichte afspraken

De meest urgente gebiedsgerichte opgaven en vraagstukken die om rijk-regio inzet vragen:

- Uitwerking van een integrale aanpak van het watersysteem in relatie tot functies en inrichting in de Gooi en Vechtstreek met aandacht voor de Natura 2000-gebieden, de landbouw, de inrichting van natuur- en woningbouwgebieden op de Heuvelrug, drinkwaterwinning in het gebied, het peilbeheer van de Vechtplassen, het benutten en vasthouden van kwelwater, mogelijke tijdelijke waterbuffers en extra gemaalcapaciteit bij Muiden
- Aandacht voor het functioneren van de A1 en A27, als onderdeel van het Multimodaal Toekomstbeeld 2040
- De integrale ontwikkeling van stadshart Hilversum

In het NOVI-gebied Groene Hart werken Rijk en regio samen aan:

- Een toekomstbestendig en ecologisch veerkrachtig Groene Hart waar het prettig wonen, werken en recreëren is, relevant voor het behoud en de ontwikkeling van de oude cultuurlandschappen in dit deelgebied (waarvan een deel 'nationale importantie' heeft als onderdeel van het werelderfgoed Hollandse Waterlinies)

Om regionale inzet vragen:

- Verder versterken van het economisch profiel Gooi en Vechtstreek op media (Mediapark), gezondheid (in Arenapark en elders in het deelgebied) en vrijetijdseconomie
- Versterken van de (internationale) concurrentiekracht en verdienvermogen van de media-industrie in Nederland door in te zetten op innovatie en talentontwikkeling, gebruik makend van de mogelijkheden die AI biedt, vanuit een sterke toekomstvaste Media Campus in Hilversum
- Voldoende aandacht voor behoud van praktijkgeschoolde werkgelegenheid in Gooi en Vechtstreek, als voorwaarde voor leefbaarheid en inclusiviteit
- De woonwerkrelatie met Utrecht, Amersfoort, Amsterdam en Flevoland, met aanvullend aandacht voor HOV- en fietsverbindingen richting de werkplekken in deze gebieden en vice versa
- Het behoud van de leefbaarheid in de kleine kernen, zoals met inzet op het tegengaan van winkelleegstand en het verbeteren van de bereikbaarheid per HOV en fiets

afbeelding 24
Vechtplassen

4.6

Zuidflank MRA
Leefbare internationale entree van Nederland

Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

De Zuidflank van de MRA is het samenhangend gebied van Amstelland-Meerlanden en de zuidkant van Amsterdam, dat de verbinding maakt met de zuidelijke Randstad. De meerkernige ontwikkeling uit zich hier in de stadshartontwikkeling in Hoofddorp en andere omvangrijke gebiedsontwikkelingen in de Haarlemmermeer, de ontwikkelingen rond de ov-knooppunten Diemen-Zuid en Duivendrecht en ontwikkelingen langs de vernieuwde Amstelveenlijn en in het centrum van Amstelveen. In totaal, exclusief Amsterdam, is hier ruimte voor zo'n 60.000 woningen in gemengde woonwerkmilieus die grotendeels ook de verwachte groei aan banen (zo'n 60.000 tot 2040) moeten accommoderen. De grote vraag naar ruimte voor bedrijvigheid maakt dat uitbreidingsruimte voor bestaande bedrijven onder druk staat.

Dankzij de internationalisering, de hoogwaardige logistiek en de greenport/sierteelt is de Zuidflank een magneet voor economische groei, met name in de stedelijke band tussen Hoofddorp, Schiphol, de Zuidas, Zuidoost/Duivendrecht en Diemen. Die groei weerspiegelt zich in de druk op de infrastructuur. De corridor ZWASH (Zuidwestkant Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp) heeft daarom prioriteit binnen het Rijks-regionale SBaB-programma. Daarin zit onder meer de ontwikkeling van een woonwerkmilieu in het stadshart van Hoofddorp, gerelateerd aan het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp. Met name de groei van de bedrijvigheid in Haarlemmermeer leidt tot een acute behoefte om de capaciteit van het energienetwerk te vergroten.

In deze context speelt een aantal specifieke mobiliteitsvraagstukken, die geadresseerd zijn in SBaB. Voor het wegverkeer gaat dat vooral om het onderzoek voor het Multimodaal Toekomstbeeld 2040 naar de ringen rond Amsterdam, waaronder de A9 en A5, en maatregelen in het hoofdwegennet. In het openbaar vervoer is het de opgave de bereikbaarheid te behouden en versterken rond gebiedsontwikkelingen bij knooppunten (zoals Diemen-Zuid voor de ontwikkeling van Holland Park en Duivendrecht voor de ontwikkelingen De Nieuwe Kern, Werkstad Over-Amstel en Entrada), op alle schaalniveaus: nationaal, regionaal en fijnmazig. Verder is een nieuwe A2-Entree in onderzoek, in de context van de te ontwikkelen gebieden in Duivendrecht (als onderdeel van ontwikkellocatie Amsterdam Zuidoost/Duivendrecht) en het Zuidasdok. Dit betreft het afwaarderen van het eerste deel van de A2 (vanaf de Utrechtsebrug tot aan het knooppunt Amstel/A10). En mede in combinatie met het openbaar vervoer is een steeds belangrijker rol weggelegd voor de (al dan niet elektrische) fiets. Dit speelt zeker in de Zuidflank waar wonen en werken voor MRA-begrippen dichtbij elkaar zijn gesitueerd. Ook die elementen krijgen een plek in de programmalijn 'Multimodaal Toekomstbeeld 2040' van SBaB.

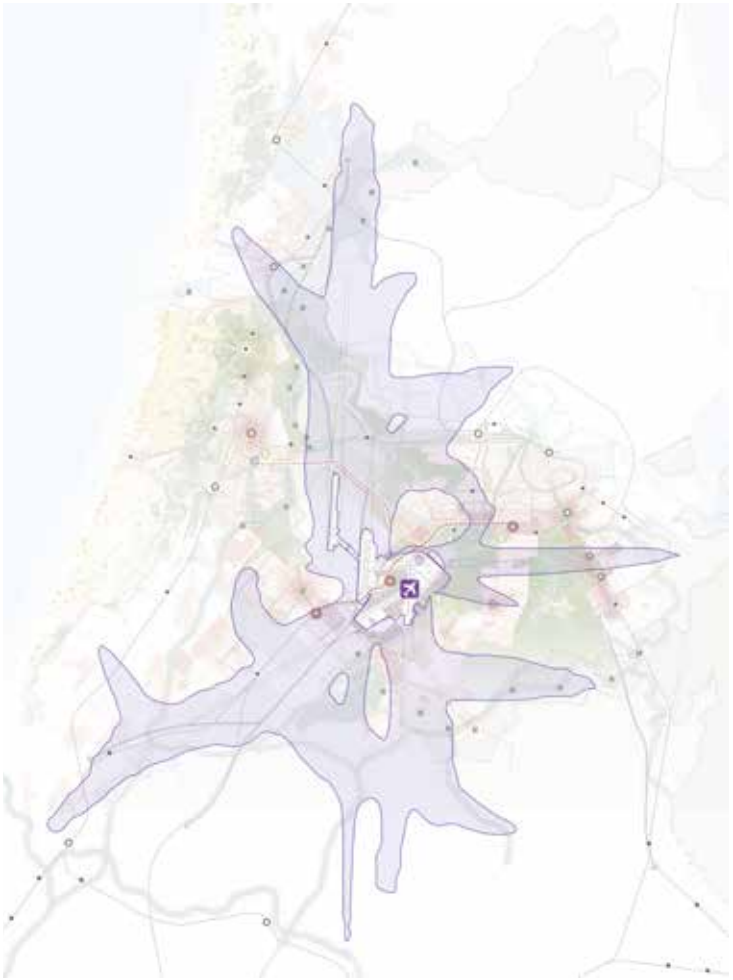

afbeelding 25
LIB-contour Schiphol

In de Zuidflank heeft de aanwezigheid van Schiphol veel invloed op de mogelijkheden voor verstedelijking en het saneren van zo'n 800 hectare verrommeld glas. In paragraaf 3.1 is gesteld dat wordt verkend of met maatwerk en een zorgvuldige belangenafweging meer ontwikkelingsruimte mogelijk kan worden gemaakt dan op dit moment, binnen de randvoorwaarden van veiligheid en gezondheid. Oplossingsrichtingen met bijzondere betekenis voor de Zuidflank zijn:

- Onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van innovaties, zoals geluidadaptief bouwen. Daarbij wordt gestreefd naar meer flexibiliteit in de regelgeving om kleinschalig woningbouw toe te staan om lokaal de leefkwaliteit op peil te houden en verloedering, bijvoorbeeld door verouderde en vervallen kassen, tegen te gaan. De mogelijkheden voor geluidadaptief bouwen kunnen ook toegepast worden op de gebieden waar al gebouwd mag worden maar waar ook geluidbelasting is. De resultaten van de testlocatie die de gemeente Haarlemmermeer realiseert in samenwerking met Schiphol, de provincie en het Rijk (fieldlab geluidadaptief bouwen) zullen hiervoor worden ingezet. Rijk en regionale overheden verkennen samen de mogelijkheden voor meer ruimtelijke ontwikkelingen rond burgerluchthavens om de leefkwaliteit op peil te houden. Dit gebeurt binnen de randvoorwaarden voor veiligheid en gezondheid en in lijn met de Omgevingswet. In de uitvoeringsagenda bij de Luchtvaartnota is een verkenning opgenomen naar de verruiming van mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen en proefprojecten rond Schiphol. De Verklaring van geen bezwaar ex artikel 8.9 Wet luchtvaart biedt op dit moment ruimte om in specifieke situaties maatwerk te kunnen bieden. Of en hoe deze procedure voor toekomstig beleid verbeterd kan worden, zal worden verkend in het traject van de vernieuwing van het Luchthavenindelingbesluit (LIB) en in overleg met alle betrokken partijen.
- Om zones waar niet gebouwd kan worden te laten bijdragen aan de leefkwaliteit van de regio, kan bijvoorbeeld gedacht worden aan investeren in landschappelijke ontwikkelingen met functies die zich verhouden tot de nabijheid van Schiphol. Deze kunnen worden omschreven als attractieve en vitale landschappen, die bijdragen aan de gezondheid en de klimaatadaptiviteit van de omgeving en die een cultuurhistorische waarde vertegenwoordigen. Koppelingen zijn denkbaar met bijvoorbeeld de wateropgave en het recreatieve netwerk.

Integrale gebiedsaanpak leefomgevingskwaliteit

Rijk en regio moeten keuzes maken over de leefkwaliteit rondom Schiphol in relatie tot de verstedelijking en de toekomst van de luchthaven. Dit vraagt om een integrale gebiedsaanpak in de Zuidflank (samenwerking Luchtvaartnota en VS MRA) waarbij de centrale vraag is: wat is de juiste balans tussen ruimte voor woningbouw, leefomgevingskwaliteit, gezondheid en de ruimte voor luchtvaart en welke keuzes en maatregelen (financieel, compensatie, isolatie, etc) zijn daarvoor nodig?

Voor de korte termijn (tot 2030) is uit te werken of en zo ja hoe stedelijke ontwikkelingen in een brede belangenafweging vorm kunnen krijgen in balans met de luchtvaartontwikkeling,wat de gezamenlijke ambities op het gebied van leefkwaliteit voor de Zuidflank zijn, wat oplossingen/kansen zijn om de leefkwaliteit te verbeteren en hoe de eventuele meerkosten voor het kwalitatief inrichten of ontwikkelen van gebieden kunnen worden gefinancierd.

Uitgangspunt is het principe van wederkerigheid tussen ‘de lucht’ en ‘de grond’: de luchtvaart houdt rekening met het ruimtegebruik op de grond en vice versa. We willen inwoners bescherming bieden tegen geluid en veiligheidsrisico’s en innovaties de ruimte geven. Hierbij zoeken we naar een systematiek die aansluit bij de omgevingswet.

In gebieden waar geen woningen gebouwd kunnen worden, zijn kansen voor versterking van groen, recreatie, waterbuffering, energietransitie en natuur.

Onder andere de volgende oplossingen zullen in relatie worden gebracht met de verdere uitwerking van de integrale gebiedsaanpak:

- Oplossingen die voortkomen uit het traject ruimtelijke herziening Schiphol (LIB) bijvoorbeeld ten aanzien van de mogelijkheden voor maatwerk en het maken van een integrale afweging
- Optimalisatie van vliegroutes en waar mogelijk ook onderzoeken of bijvoorbeeld aanpassing /amoveren van radarsystemen een optie is (met inachtneming van de vliegoperatie en veiligheid)
- Het betrekken van het inzicht dat de fysieke omgeving invloed heeft op de daadwerkelijke geluidsbelasting
- Ruimte bieden voor innovaties op het gebied van soundscape en geluidadaptief bouwen, gericht op het beperken en voorkomen van geluidbelasting en hinder van het vliegverkeer voor bewoners
- Inzet op landschappelijke en recreatieve ontwikkelingen en verbindingen

Groenblauw netwerk in en om de stad

In de Zuidflank is het (bestuurlijk vastgestelde) ontwikkelingsprincipe dat stad en landschap in samenhang worden ontwikkeld, nadrukkelijk aan de orde. De Zuidflank raakt een aantal landschappen met een bijzondere beleidsstatus: het Groene Hart, de duinen met de binnenduinrand en de Stelling van Amsterdam. Samen met de groene scheggen in de omgeving van Amsterdam zoals de Amstelscheg, de Westeinderscheg en de Diemerscheg, zorgen deze landschapsstructuren ervoor dat een uitgestrekt uitloopgebied voor niemand in de MRA ver weg is.

Willen deze groenstructuren ook functioneren als volwaardige uitloopgebieden, zeker gelet op de verdergaande verstedelijking, dan vraagt dat om een duurzame inrichting. Voor gebieden als De Ronde Hoep en de Bovenkerkerpolder, en in het kader van het Ontwikkelperspectief Amstelscheg, werken gebiedspartners en gezamenlijke overheden daar samen aan in gebiedsprocessen.

Vooral in de Westeinderscheg, waar in de Bovenlanden sprake is van verouderde of in onbruik geraakte tuinbouwkassen en -gronden, vraagt dit om een gezamenlijke inspanning van partijen om te komen tot een toekomstbestendig groen-recreatief landschap. Bij de inrichting van dit gebied speelt ook het verbeteren van de recreatieve bereikbaarheid een belangrijke rol. Voor de Westeinderscheg is recent een gebiedsproces gestart, waarin onderzocht wordt om het gebied te definiëren als een aaneengesloten landschappelijke structuur tussen het IJ en het Groene Hart ver voorbij Aalsmeer. Het project geeft vorm aan de Westeinderscheg, zet het op de kaart en zal het bestuurlijk verankeren. In de Zuidflank gaat het vooral om het gedeelte ten zuiden van het Amsterdamse Bos (Bovenlanden en Westeinderplassen), dat is vorm te geven als volwaardige groenblauwe scheg, in aansluiting op de Amsterdamse Bos-visie die recent is uitgekomen.

In algemene zin speelt de behoefte om de verschillende landschappen in de Zuidflank te verbinden, en bestaande verbindingen te verbeteren dan wel te behouden. Uit analyses van het Planbureau voor de Leefomgeving voor de MRA blijkt dat de aanwezigheid van groen en landschap in deze deelregio tekortschiet (met name in het gebied tussen Hoofddorp/Nieuw-Vennep enerzijds en Aalsmeer/Uithoorn anderzijds). Vanwege vele barrières (weginfrastructuur, Ringvaart Haarlemmermeer) zijn de recreatieve bereikbaarheid en de ecologische verbindingen zeer beperkt. Er is in het bijzonder behoefte aan een ecologische verbinding tussen de duinen en het Groene Hart (via PARK21 in Haarlemmermeer en de Westeinderplassen en Amstelscheg) en een recreatieve verbinding die daar grotendeels mee overlapt: vanaf de Amsterdamse waterleidingduinen via PARK21, over de Ringvaart naar de Westeinderscheg, Amsterdamse Bos en Amstelscheg. Hier liggen ook kansen voor versterking van het watersysteem, bijvoorbeeld waterberging. Bij Uithoorn wordt gekeken naar een groene recreatieve verbinding tussen de Westeinderplassen en de Amstel, onder andere via de Vuurlijn — onderdeel van de Stelling van Amsterdam. Daarnaast is behoefte aan een recreatieve verbinding ‘Amsterdamse waterleidingduinen-Heemstede-Westflank-Haarlemmermeer/Liniepad (ten noorden van Hoofddorp)’ en een recreatieve corridor door de Westeinderscheg.

Tot slot komt uit het watersysteem de behoefte voort om het doorspoelen van het verziltende grondwater met zoetwater te begrenzen. Dat zou van agrariërs

Zuidflank MRA

Leefbare, internationale entree van Nederland

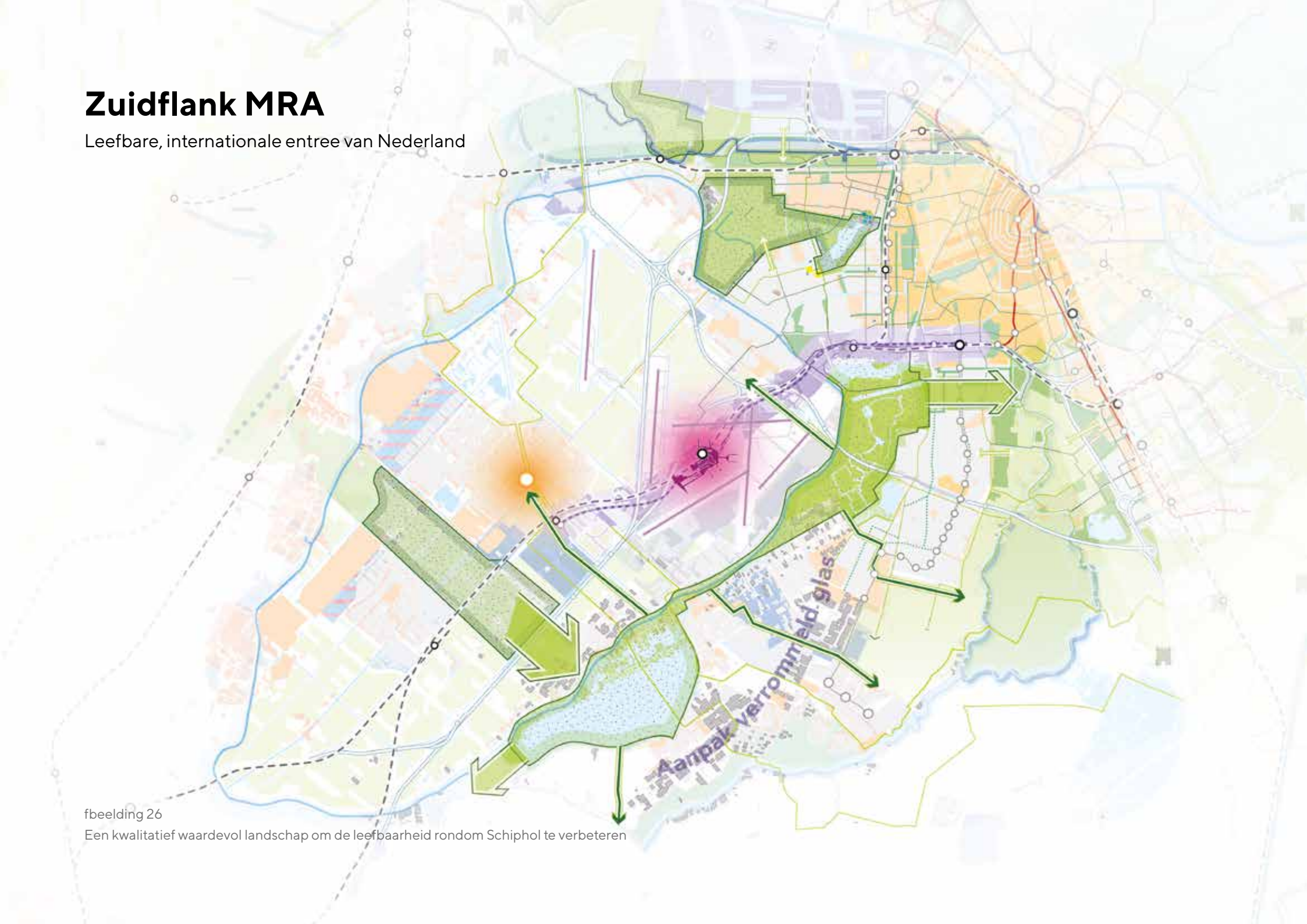

fbeelding 26

Een kwalitatief waardevol landschap om de leefbaarheid rondom Schiphol te verbeteren

vragen om na te denken over andere teelten en kan nieuwe kansen voor natuur en recreatie opleveren. Op lange termijn kan een klimaatadaptieve ontwikkeling vragen om ruimtelijke ingrepen aan bestaande dijken of om nieuwe compartimenteringsdijken, als de verdere ontwikkeling in Haarlemmermeer (die tot een hogere economische waarde leidt) om een hoger beschermingsniveau vraagt. Door de bouwprogramma's en de ligging spelen klimaatadaptiviteit en zeker ook inzetten op gevolgbeperking een belangrijke rol bij gebiedsontwikkelingen in Haarlemmermeer. Bij de Westeinderscheg en de Amstelscheg moet balans worden gevonden tussen stedelijke druk en landschap, tussen klimaatadaptatie, energie, bodemdaling, veranderingen in de landbouw, natuurontwikkeling en recreatie.

De landschappelijke ontwikkelingsbehoeften zetten we in om de groenblauwe structuur op regionaal niveau te versterken: een doorgaand groenblauw netwerk dat de groene gebieden onderling verbindt en een bijdrage levert aan andere opgaven (water, klimaat, erfgoed). Dit betekent concreet:

- Inzet op de verdere ontwikkeling van PARK21 en in het bijzonder de verbindingen met het omliggende landschap, waarbij vooral de kruisingen met de A4 en de spoorlijn aandacht vragen. Hier speelt zowel de barrièrewerking van de infrastructuur als de afstemming met de economische ontwikkeling langs de A4. Dit is een vitale schakel in een recreatieve en ecologische structuur die verbindingen legt tussen het duinlandschap, PARK21, Westeinderscheg, Amstelscheg en Groene Hart.
- Inzet op de verdere recreatieve en natuurontwikkeling van de Westeinderscheg, met de Bovenlanden en Westeinderplassen, als volwaardige groenblauwe scheg, in aansluiting op het Amsterdamse Bos, PARK21 en het Groene Hart, met daarin functies die zich tot de ontwikkeling van de scheg verhouden. De recreatieve bereikbaarheid van de Westeinderscheg en de verbindingen met aangrenzende landschappen zijn belangrijke aandachtspunten.

De groene aaneenrijging van het Groene Hart, Westeinderscheg en PARK21 (en verder naar de duinen) vraagt om uitwerking op verschillende punten:

- De programmatische uitwerking: wat is er nodig voor een doeltreffende ecologische en recreatieve verbinding
- (Daaraan verbonden) het ambitieniveau: inzet op een groenstructuur en onderzoeken van de mogelijkheden om aan te sluiten bij de nationale Bossenstrategie waarin het Rijk en de twaalf provincies zich hebben voorgenomen om 37.000 hectare nieuw bos aan te planten
- De transformatieopgave van verouderde (glas)tuinbouw naar natuur en recreatie in de Westeinderscheg
- De wisselwerking met het agrarisch grondgebruik en de wateropgaven in Haarlemmermeer
- De vormgeving van de zone waar de ecologische en recreatieve verbinding grote infrastructuur kruist (het spoor en de A4)
- De kruising met de Ringdijk, waar een ecologische en recreatieve ontwikkeling kan samengaan met verbetering van de waterveiligheid op lange termijn in Haarlemmermeer
- Het inpassen van economische functies binnen de hierboven genoemde randvoorwaarden

Tot slot is het van belang om de aansluiting tussen alle gebieden in beeld te houden. De Westeinderscheg en de verbinding met PARK21 raken elkaar ter hoogte van de Westeinderplassen en Rijsenhout. Sanering van oud glas in deze omgeving biedt kansen op nieuwe groenblauwe verbindingen, die tegelijk een impuls bieden aan de leefkwaliteit in Rijsenhout. Het is de bedoeling dat ze uiteindelijk als één aaneengesloten landschappelijke structuur gaan functioneren.

Onderwerpen voor gebiedsgerichte afspraken

De meest urgente gebiedsgerichte opgaven en vraagstukken die om rijk-regio inzet vragen:

- Integrale gebiedsaanpak leefkwaliteit Zuidflank. Deze aanpak focust op de uitwerking gezamenlijke ambities leefkwaliteit, de oplossingen en kansen voor de leefkwaliteit in samenhang met de ruimtelijk economische ontwikkelingen rond Schiphol. De integrale gebiedsaanpak kan input leveren voor vernieuwing ruimtelijk beleid Schiphol (LIB). Het transformeren van het verrommelde glas, de aanpak van verouderde monofunctionele kantoorgebieden binnen LiB-contouren en een te ontwikkelen landschappelijke verbinding tussen de Westeinderscheg, de Amstelscheg en het Groene Hart maken onderdeel uit van de uitwerking van deze gebiedsaanpak.
- Integrale ontwikkeling van het stadshart Hoofddorp
- Behoud en versterken ov-bereikbaarheid (nationaal, regionaal en fijnmazig) ten behoeve van gebiedsontwikkelingen bij ov-knooppunten (zoals Duivendrecht en Diemen-Zuid), onderdeel van SBaB
- Procesmatig voortgang Groeifondsvoorstel rondom Noord/Zuidlijn, inclusief financiering vanuit Rijk en regio
- Acties en afspraken verbonden aan het programma ZWASH, onder meer t.a.v. het doortrekken van de

Noord/Zuidlijn van Amsterdam-Zuid naar Hoofddorp
- Versnelling woningbouw onder andere in Westflank Haarlemmermeer en Hoofddorp in samenhang met de noodzakelijke randvoorwaarden
- Maatregelen in het wegennet (met aandacht voor het functioneren van de A9 en de N201) en versterking van het fietsnetwerk (beide onderdeel van het Multimodaal Toekomstbeeld 2040, SBaB)
- Transformatie van de Amstelscheg vanwege onder meer bodemdaling, ander type landbouw, natuurontwikkeling en recreatie, in de context van het interbestuurlijke programma Veenweide

In het NOVI-gebied Groene Hart werken Rijk en regio samen aan:
- Een toekomstbestendig en ecologisch veerkrachtig Groene Hart waar het prettig wonen, werken en recreëren is, relevant voor het behoud en de ontwikkeling van de oude cultuurlandschappen in dit deelgebied (waarvan een deel 'nationale importantie' heeft als onderdeel van het werelderfgoed Stelling van Amsterdam)

Om regionale inzet vragen:
- Uitwerken van het gebied PARK21/A4/ Westeinderscheg als zoekgebied voor ecologische en recreatieve verbindingen en functies in combinatie met economische ontwikkelingen (waarbij mogelijke inbreng wordt bekeken vanuit de nationale Bossenstrategie en synergie wordt gezocht met een klimaatadaptieve inrichting en opruimen verouderd glas)
- Uitwerken van de Westeinderscheg als volwaardig te ontwikkelen groenblauwe scheg met natuurontwikkeling, recreatieve functies en verbindingen
- Uitwerken van het economisch profiel
- Greenport Aalsmeer, herclustering en oplossen probleem verouderd glas door andere functies: woningbouw, landschapsontwikkeling/recreatie, voedsel (keten verkorten), opwek zonne-energie, bosbouw, innovatie glastuinbouw, in relatie tot rijks-regionale afspraken rond de keuzesituatie Leefkwaliteit Schiphol
- Substantiële woningbouw in Haarlemmermeer, Amstelveen, Ouder-Amstel, Aalsmeer
- Integrale ontwikkeling van het regionale centrum Stadshart Amstelveen
- Aanleg bedrijventerreinen in Haarlemmermeer met een oplossing voor het knelpunt van de energievoorziening

afbeelding 27
Greenport Aalsmeer

4.7

Amsterdam

Groene wereldstad, creatieve handelstad en cultureel hart van Nederland

Meerkernige ontwikkeling met menselijke maat

Amsterdam ziet zich in metropoolverband voor de complexe taak gesteld om de demografische en economische groei op een zorgvuldige en evenwichtige wijze te faciliteren, waarbij de leefkwaliteit in de stad verder wordt vergroot, de negatieve impact op het milieu niet verder toeneemt en de sociaal-ruimtelijke ongelijkheid wordt teruggedrongen. De stad neemt hiervoor nadrukkelijk haar verantwoordelijkheid, onder meer door ongeveer de helft van de woningbouwopgave van de MRA op Amsterdams grondgebied te laten landen. De stad koerst op minimaal 150.000 woningen erbij, voor 250.000 inwoners, in 2050 – en op 200.000 nieuwe arbeidsplaatsen. Economisch heeft Amsterdam een belangrijke functie voor startups en de tech-sector, en het is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor grootstedelijke voorzieningen.

Deze opgave krijgt met name gestalte via omvangrijke verdichtings- en transformatieprojecten zoals Haven-Stad en Amstelstad (waaronder ontwikkellocaties in Amsterdam Zuidoost en Duivendrecht vallen). Om deze te kunnen realiseren, moeten de randvoorwaarden op orde zijn. Knelpunten in het energiesysteem en de verkeersinfrastructuur moeten worden weggenomen en er is ruimte nodig voor bedrijven op deze locaties die zich niet laten mengen met woningbouw. Naast de huidige focus op de ringzone en de IJ-oevers, richt Amsterdam zich steeds meer op de flanken van de stad. In de stadsdelen Nieuw-West, Zuidoost en Noord ontstaan eigenstandige kernen met gemengde, stedelijke woonwerkmilieus, in een duurzame en groene leefomgeving. Amsterdam wordt zo een meerkernige stad binnen de meerkernige metropool. De nieuwe woonwerkgebieden liggen dichter bij de regio en sluiten vaak aan op ontwikkelingen bij buurgemeenten. Dit vraagt om een uitgelezen samenhang met de opgaven op MRA-niveau in de omliggende vijf deelgebieden.

Amsterdam wil een inclusieve en diverse stad zijn en blijven. Het vervullen van deze wens is allesbehalve vanzelfsprekend. In de steeds duurder wordende stad vergt het voortdurende en vergaande interventies op de woningmarkt om ook lage en middeninkomens blijvend aan de stad te binden. Om sociaal-ruimtelijke segregatie tegen te gaan streeft Amsterdam naar een evenwichtiger verdeling van arbeidspotentieel, werk, onderwijs en voorzieningen over de stad en de metropool. Hiertoe dient de vervoersarmoede in delen van stad en regio te worden teruggedrongen en moet worden ingezet op het behoud voor de stad van praktische werkgelegenheid en praktisch en middelbaar opgeleide arbeidskrachten.

Amsterdam

Groene wereldstad, creatieve handelstad en cultureel hart van Nederland

afbeelding 28
Verdichting in de stad vraagt om een kwaliteitsimpuls. Kwalitatief groen in de stad verbinden met de landschappen rondom.

Groenblauw netwerk in en om de stad

In de verdichtende stad wordt de schaarse openbare ruimte steeds belangrijker. Deze moet van hoge kwaliteit zijn en uitnodigen tot ontmoeten en bewegen. Het publieke domein wordt rigoureus vergroend. Er wordt geïnvesteerd in parkontwikkeling (onder meer Oeverlanden, Gaasperdakpark en Zuidasdokpark), in groene routes en ecologische verbindingen. Verkeerswegen, zoals Gooiseweg en Lelylaan, worden groene stadslanen begeleid door bebouwing. Maar er wordt ook geïnvesteerd in het landschap en de groene scheggen, via natuurontwikkeling, het bevorderen van kringlooplandbouw en het creëren van meer ruimte voor recreatie, sporten en bewegen.

Voor de leefkwaliteit in Amsterdam is ook het omliggende landschap van groot belang. Dat geldt in het bijzonder voor het openhouden en versterken van de groene scheggen en de metropolitane landschappen, mede in het licht van de toenemende recreatieve druk. Maar ook investeringen in het landschap ten behoeve van klimaatadaptiviteit, waterrobuustheid, (kringloop) landbouw, erfgoedbeheer en biodiversiteit dragen substantieel bij aan de gezondheid, veiligheid en aantrekkelijkheid van de leefomgeving van Amsterdammers.

Onderwerpen voor gebiedsgerichte afspraken

Over de volgende ambities, plannen en projecten zijn binnen afzienbare tijd (nadere) afspraken noodzakelijk met Rijk en/of regio:

1 - De bouw van 150.000 woningen met bijbehorende voorzieningen en werkruimtes binnen de bestaande stad tot 2050, via verdichting en transformatie

Rijk-regio:

- Het uitvoeren van de gemaakte afspraken in de Woondeal, onder meer om de bouw van sociale en middeldure huurwoningen te bevorderen; met nadere afspraken over het optimaliseren van de inzet van bouwimpulsgelden ten behoeve van de benodigde infrastructuur, de betaalbaarheid van woningen en de - complexe en kostbare - transformatie van gebieden (bijvoorbeeld voor het uitkopen van bedrijven)
- Versnelling van de bouwproductie tot 2030 in Haven-Stad en Amsterdam Zuidoost/Duivendrecht

Regio:

- Het versterken van de samenhang tussen de verdichtings- en transformatieprojecten in de flanken van de stad en naburige ontwikkelingen in omliggende deelregio's.

2 - Het verminderen van de sociaal-ruimtelijke ongelijkheid in stad en regio

Rijk-regio:

- Inzet van Rijksregelgeving die excessen op de woningmarkt helpt tegengaan
- Het helpen verminderen van de stedelijke en regionale vervoersarmoede
- Het terugdringen van milieugezondheidsrisico's in specifieke delen van stad en metropool

Regio:

- Een evenwichtiger verdeling van arbeidspotentieel, werk, onderwijs en voorzieningen over de stad en de metropool

Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over de inzet van het Programma Leefbaarheid en Veiligheid in de stadsdelen Nieuw West en Zuidoost.

3 - Optimaliseren en toekomstbestendig maken van het nationaal, regionaal en stedelijk verkeers- en vervoerssysteem

Rijk-regio:

- Verdere uitwerking Groeifondsvoorstel rondom Noord/Zuidlijn (SBaB), inclusief financiering vanuit Rijk en regio
- Afspraken over onderzoeken sluiten van de metroringlijn (SBaB)
- De aanleg van een aantal nieuwe vaste oeververbindingen over het IJ conform advies d'Hooghe en reeds gemaakte afspraken tussen Rijk en regio
- Het bevorderen van autoluwe stad via bijvoorbeeld innovatieve infrastructuur zoals hubs (personen, goederen), overslagpunten voor goederenvervoer, distributie over water (in samenwerking met SBaB)

4 - Toekomstbestendig integreren van de luchtvaart/Schiphol in de groeiende en intensiverende stad en metropool

Rijk-regio:

- De in paragraaf 4.6 opgenomen Rijk-regio inzet: Integrale aanpak leefkwaliteit Zuidflank
- Acties en afspraken verbonden aan het programma ZWASH (zie de paragraaf over de Zuidflank)

5 - Verwezenlijken van de metropolitane energietransitie met het Noordzeekanaalgebied als spil

Rijk-regio:

- Afspraken en afwegingen voortkomend uit de uitwerking in het NOVI-gebied Noordzeekanaalgebied (conform paragraaf 4.1 Noordzeekanaalgebied)

6 - Het realiseren van een robuust, veerkrachtig en klimaatbestendig watersysteem in stad en regio

Rijk-regio:

- Het versterken van de samenwerking om het groeiende aantal knelpunten in het stedelijke en regionale watersysteem op te lossen en de stad en regio waterrobuust en klimaatadaptief in te richten, volgens de in de paragraaf 3.3 (watersysteem) omschreven prioriteiten

7 - Openhouden en versterken van de groene scheggen en de metropolitane landschappen, mede in het licht van de toenemende recreatieve druk

Rijk-regio:

- Een gebiedsgerichte aanpak van de bodemdaling in veenweidegebieden zoals omschreven in paragraaf Zaanstreek-Waterland als 'Integrale gebiedsuitwerking over de toekomst van de veenweidegebieden'
- Het doorontwikkelen van de Westeinderscheg, de Amstelscheg, de Diemerscheg en Waterland zoals omschreven in de paragrafen Zuidflank, Oostflank, Gooi en Vechtstreek en Zaanstreek-Waterland

Regio:

- Versterking van de recreatieve structuur door een kwaliteitsslag in de bestaande recreatiegebieden, met onder meer de aanpak van het achterstallig onderhoud in de gebieden van Staatbosbeheer (afspraken zijn in voorbereiding met recreatieschappen en Staatsbosbeheer)

5. Fasering

De Verstedelijkingsstrategie voor de Metropoolregio Amsterdam geeft de koers aan voor de ontwikkeling van de regio tot 2050. In deze periode bieden we ruimte voor de bouw van 325.000 woningen en zo'n 400.000 extra banen, inclusief bijbehorende voorzieningen en infrastructuur voor de grote transities. We zorgen voor natuur- en landschapsontwikkeling en voor een leefomgeving die gezond is en bestand tegen de effecten van klimaatverandering. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de fasering van de verstedelijking van de Metropoolregio Amsterdam.

5.1 Fasering op hoofdlijnen

Gewenste ontwikkeling in de tijd

Dit hoofdstuk schetst op hoofdlijnen de ideale ontwikkeling in de tijd. De fasering concretiseert de gemaakte keuzes en legt de basis voor hoe Rijk en regio samenwerken aan de ontwikkeling van de Metropoolregio. De daadwerkelijke realisatie ervan is afhankelijk van veel factoren. Niet alles kan tegelijk. De investeringsmogelijkheden zijn niet onbeperkt en er zijn grenzen aan wat de markt aankan. Ook is maatschappelijk draagvlak een belangrijke factor.

Fasering afhankelijk van grote investeringen in de randvoorwaardelijke systemen

Voor een duurzame meerkernige metropoolregio die sociaal en economisch sterk is, zijn grote investeringen en meerdere systeemsprongen nodig, die van invloed zijn op de fasering. Om de regio met de voorziene groei bereikbaar te houden en na 2030 door te kunnen blijven groeien, moet de komende jaren flink geïnvesteerd te worden in onder andere het stedelijke mobiliteitssysteem en de start van de schaalsprong van het regionale mobiliteitssysteem. Hierover zal de komende jaren besloten moeten worden. De energietransitie maakt dat we moeten overstappen naar een ander – geïntegreerd en hybride – energiesysteem. En klimaatadaptiviteit stelt hoge eisen aan de ruimtelijke inrichting, om te voorkomen dat er wateroverlast, tekort aan zoetwater of hittestress ontstaat. Deze eisen aan de ruimtelijke inrichting kennen een directe wisselwerking met het watersysteem.
De systeemsprongen moeten komend decennium voorbereid en opgestart worden. Ze zijn in belangrijke mate bepalend voor de fasering van de ontwikkeling van de Metropoolregio na 2030. Tot 2030 zal zicht op realisatie van de systeemsprongen in belangrijke mate bepalend zijn voor het ontwikkeltempo in de komende jaren.

Onzekerheden, monitoring op ontwikkeling en investeringen

De benodigde investeringen voor het komende decennium en de langere termijn zijn niet allemaal tegelijkertijd te organiseren. In enkele gevallen wordt nog onderzocht welke investeringen in de randvoorwaarden voor ontwikkeling waar, wanneer nodig zijn. En het moment dat randvoorwaarden gerealiseerd moeten zijn, is afhankelijk van woningbouwplannen en het ontwikkeltempo. Tot slot brengt de toekomst onzekerheden met zich mee. Belangrijke onzekerheden zijn de langetermijneffecten van corona op bijvoorbeeld mobiliteit en woonvoorkeuren, ontwikkeling van de bevolking en specifiek immigratie, de economische conjunctuur, de snelheid en impact van klimaatverandering en de ontwikkelingen rondom de luchtvaart en bedrijven die grote impact hebben op de leefomgeving. Zodoende is het belangrijk dat de ontwikkeling van de regio jaarlijks wordt gemonitord, de fasering waar nodig wordt aangescherpt en dat daarbij de koppeling wordt gelegd met investeringen. Hiervoor zullen al bestaande monitors worden benut, zoals de Monitor Plancapaciteit (woningbouw) en de Plabeka-monitor (kantoren en bedrijfsterreinen), en zal bekeken worden wat aanvullend daarop nodig is.

5.2 Faseringsbeeld

Hieronder volgt een faseringsbeeld op hoofdlijnen. Het schetst de ideale fasering. Omdat het een beeld op hoofdlijnen is, bevat het niet alle maatregelen die in de voorgaande teksten zijn genoemd. Wel benoemt het de grootste ingrepen en worden op verschillende plekken enkele concrete voorbeelden genoemd.
Het faseringsbeeld geeft eerst de fasering van de ontwikkeling van de meerkernige metropool, dan op het groenblauwe netwerk (inclusief het watersysteem en ecologisch systeem) en de systemen van energie en mobiliteit. Dit faseringsbeeld zal in de uitwerking van het verstedelijkingsconcept worden aangescherpt en jaarlijks worden geactualiseerd.

Fasering meerkernige ontwikkeling

2021-2030: Verlagen druk op de woningmarkt met nadruk op ontwikkeling rond ov-knooppunten en versterken van de stadsharten en economische profielen van de kernen buiten Amsterdam; het voorbereiden van de randvoorwaarden voor versnelling woningbouw en grote ontwikkelingen na 2030.
Het komend decennium ligt de nadruk op het verlichten van de druk op de woningmarkt met de bouw van 175.000-220.000 woningen tot 2030. Hiervoor benutten we alle plancapaciteit in de regio. Amsterdam heeft daar het grootste aandeel in met locaties als IJburg 2e fase, Noord en Zuidoost (deze laatste in samenwerking met Ouder-Amstel). Voor de zeven stadsharten en vijf grote ontwikkellocaties waarvoor Rijk en regio samenwerken, kijken we of er nog verder kan worden versneld. We benaderen de woningbouwopgave integraal: er worden niet alleen woningen gebouwd, maar steden en samenlevingen. Zodoende wordt ook ingezet op stedelijke vernieuwing, met Rijk-regio inzet voor vier gebieden in de MRA. En met ontwikkelingen voor de woningbouwopgave accommoderen we ook de groei van de werkgelegenheid met zo'n 140.000 banen.

Bij de verstedelijking zetten we in op het versterken van de meerkernige opzet van de metropoolregio. Accent ligt daarbij op de ontwikkeling van de (hoog) stedelijke woon-werkmilieus rond ov-knooppunten en in de stadsharten in de MRA en het versterken van het economisch profiel in de kernen rond Amsterdam en stadsdelen Nieuw-West, Noord en Zuidoost binnen Amsterdam. Met als doel een meer evenwichtige werkgelegenheidsgroei in de MRA. Vanuit die optiek zal ook de ruimtebehoefte voor bedrijvigheid benaderd worden. In het Noordzeekanaalgebied leiden de energietransitie en omschakeling naar een circulaire economie tot aanvullende ruimtevraag. Hoewel dit met name na 2030 zal gaan spelen, is hier al op korte termijn (voor 2023) een uitgekiende bedrijventerreinenstrategie met bijbehorende bestuurlijke afspraken voor nodig. Belangrijke gebieden in dit verband zijn het verder te intensiveren bestaande havengebied van Amsterdam, Baanstee in Purmerend/Edam-Volendam, Flevokust Haven en De Vaart in de Oostflank en buiten de MRA de Boekelermeerpolder in Alkmaar. Deze strategie is ook van belang voor de ontwikkeling van de grote transformatielocaties Haven-Stad (Amsterdam) en Achtersluispolder (Zaanstad).

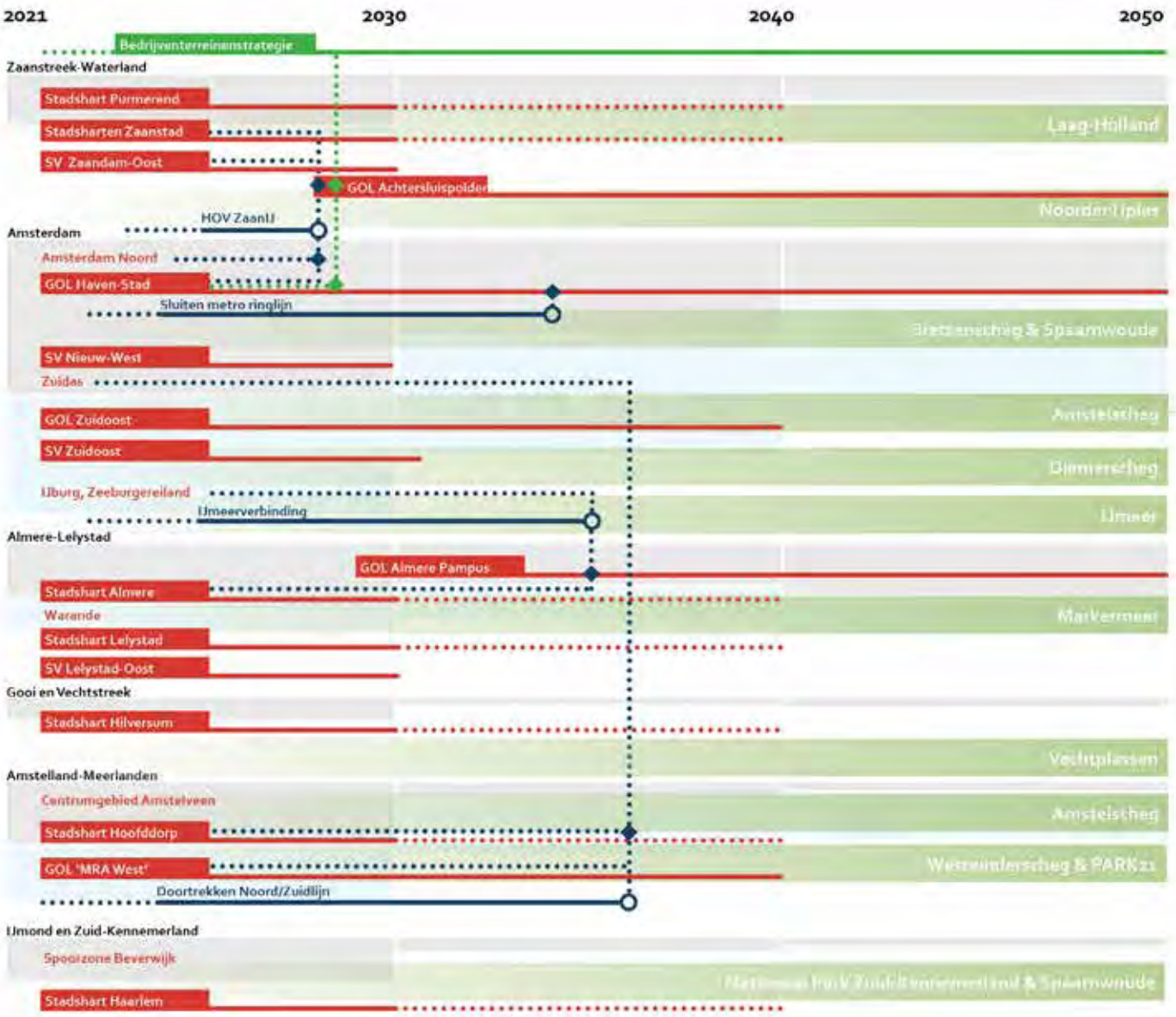

MRA plancapaciteit woningbouw en banengroei

238.000 woningen	129.000 woningen	104.000 woningen
140.000 banen	130.000 banen	130.000 banen

Onderdeel van de inzet op meerkernige ontwikkeling is het structureel versterken van de economische profielen van de deelregio's. Hiervoor moet op korte termijn een uitvoeringsstrategie worden opgesteld.

Deze meerkernige ontwikkeling ondersteunen we met mobiliteitsmaatregelen en het aanpakken van knelpunten in het energienet. Prioriteit ligt bij het in samenhang met bereikbaarheid ontwikkelen van de internationale corridor Zuidwest Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp, inclusief Amsterdam Zuidoost, het verder ontwikkelen van de Westkant Amsterdam, bij centrumontwikkeling Almere aan de oostkant en het waar mogelijk additionele stappen zetten ten aanzien van Amsterdam Bay Area. Voor versnelling van woningbouw en de ontwikkeling van de grote ontwikkellocaties na 2030, moet in dit decennium een schaalsprong in het ov-systeem worden voorbereid en opgestart.

Klimaatadaptatie, waterrobuustheid en natuurinclusiviteit zijn integraal onderdeel van de ontwikkelingen. Daarnaast investeren we in het landschap in de nabijheid van grote woningbouwlocaties, waar de recreatiedruk hoog is of toeneemt en waar de leefkwaliteit onder druk staat, bijvoorbeeld rond Schiphol.

2031-2040: voortbouwen op ingezette meerkernige koers, met meer aandacht voor grote ontwikkellocaties; transformaties in het Noordzeekanaalgebied komen op stoom
In deze periode wordt ingezet op de bouw van 75.000 woningen en groeit de werkgelegenheid naar verwachting met nog eens ruim 130.000 banen. De ontwikkeling rond ov-knooppunten en het versterken van de woonwerkmilieus in de stadsharten loopt in deze periode nog door. Daarnaast krijgen de grote ontwikkellocaties een steeds grotere rol in de verstedelijking, tenminste als de noodzakelijke randvoorwaarden daarvoor gerealiseerd zijn. Van groot belang daarbij zijn de metroprojecten: het doortrekken van de Noord/Zuidlijn tot Hoofddorp, het sluiten van de metroring in Amsterdam en de metroverbinding Amsterdam-Almere. Daarnaast is de HOV-verbinding ZaanIJ voorwaardelijk voor verdere ontwikkeling ten noorden van het IJ.

De transities op het gebied van energie en circulaire economie gaan in deze periode in het Noordzeekanaalgebied om steeds ruimte vragen. Net als de woningbouwontwikkeling in Haven-Stad en de Achtersluispolder. De bedrijvenstrategie zal ertoe moeten bijdragen dat de transities worden gefaciliteerd en dat er bij transformatie maatwerkoplossingen worden uitgewerkt voor ruimte voor woningbouw en bedrijvigheid.

Gebiedsontwikkelingen worden ook in deze periode vanzelfsprekend integraal aangepakt, klimaatadaptief, waterrobuust en natuurinclusief. Vanuit het hybride energiesysteem zullen de gebiedsontwikkelingen ook meer en meer nieuwe energieoplossingen als een netwerk van buurtbatterijen vergen. Ook in bestaande wijken zullen deze opgaven meer en meer gestalte krijgen.

2041-2050: naast de grote ontwikkellocaties steeds meer nadruk op de transformaties in bestaand stedelijk gebied voor waterveiligheid en transities
Met de kennis van nu, wordt ook voor deze periode de bouw van nog eens 75.000 woningen voorzien en groei van de werkgelegenheid met zo'n 130.000 banen. De ontwikkeling ingezet in de vorige periode zet zich voort. Nog meer dan in het vorige decennium komt de nadruk te liggen op de grote ontwikkellocaties. Naar verwachting zal de kwalitatieve vraag betekenen dat woningbouw zich in deze periode richt op aanvulling op het bestaande aanbod en zich met name concentreert op stedelijke woonmilieus en woningen voor kleinere huishoudens.

Het stedelijk gebied zal in deze periode een nog verdere transformatie doormaken om ervoor te zorgen dat de gebieden een gezonde en (water)veilige leefomgeving bieden en om de energietransitie en mobiliteitstransitie gestalte te geven.

Fasering groenblauw netwerk

Landschap, natuur en het bodem- en watersysteem zijn nauw verweven. Bij interventies in het ene domein van het groenblauwe netwerk in en om de stad, zullen er al snel kansen liggen om ook opgaven in het andere domein mee te nemen. Ook is er een sterke relatie met grootschalige gebiedsontwikkelingen. Die gebieden moeten integraal worden ontwikkeld, dus ook klimaatadaptief, waterrobuust, natuurinclusief en als een aantrekkelijke, gezonde leefomgeving met voldoende groen in de directe nabijheid. En de gebiedsontwikkelingen leiden tot meer recreatiebehoefte in de omliggende landschappen.

2021-2030: natuurnetwerk afronden, investeren in landschappen nabij grote ontwikkelingen, opstarten aanpak grote watersysteem- en landschapsopgaven
In deze periode worden de Nationale Parken doorontwikkeld in de lijn van Programma Nationale Parken Nieuwe Stijl, de Bossenstrategie uitgewerkt en uitgevoerd en het Natuurnetwerk Nederland afgerond. Bij dat laatste zijn in alle delen van de MRA interventies nodig en zijn er telkens koppelingsmogelijkheden met de andere opgaven.

Zoals met de grote transities in het groenblauwe netwerk. Het gaat dan om de integrale aanpak van de veenweidegebieden en van het watersysteemherstel in Gooi en Vechtstreek en om de integrale systeemuitwerking voor een klimaatbestendige en waterrobuuste regio. Kleine maatregelen uit deze aanpakken en visies kunnen in het eerste decennium uitvoering krijgen. Voor het watersysteem zal in deze periode in eerste instantie ingezet worden op het optimaliseren van het huidige watersysteem, onder andere met dijkversterkingen. Voor het verbeteren van de waterkwaliteit zijn vanuit de Kaderrichtlijn Water maatregelen geprogrammeerd, waaronder voor het Gooimeer. Landschapsontwikkeling kan hierop meeliften.

Met oog op de groeiende recreatiebehoefte wordt gelijk met grote gebiedsontwikkelingen geïnvesteerd in nabijgelegen landschap. Prioriteit hebben de Amstelscheg, de Westeinderscheg (gekoppeld aan het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit rondom Schiphol en de Greenport Aalsmeer), de Diemerscheg en de verbindingen tussen Nationaal Park Zuid-Kennemerland en Spaarnwoude en PARK21, eveneens in verband met Schiphol. Daarnaast wordt gewerkt aan een deel van de opgaven in/aan het Markermeer-IJmeer (MIRT-project Oostvaardersoevers, uitbreiding eilandenrijk Nationaal Park Nieuw Land/Marker Wadden en voor-investeren in relatie tot Pampus en de IJmeerverbinding). De recreatieve netwerken worden versterkt met onder meer de verdere ontwikkeling van het Metropolitaan Fietsnetwerk en de ontwikkeling van diverse treinstations tot 'buitenpoorten'.

Tot slot wordt in deze periode ook gewerkt aan vernieuwing van de landbouw, waaronder de transitie naar kringlooplandbouw. In de regio zijn er drie gebieden met proeftuinen: Laag-Holland, Amstelscheg en Flevoland. De proeftuin in Flevoland kan ook bijdragen aan de groenblauwe dooradering van het landbouwgebied.

2031-2040: start herinrichten van watersysteem, ontwikkelingen in het energie- en mobiliteitssysteem integreren in het landschap en verdere inzet op een natuurinclusieve samenleving
Dit decennium worden ook grotere maatregelen uitgevoerd die volgen uit de integrale aanpakken van de veenweidegebieden, het watersysteem in de Gooi en Vechtstreek en de integrale systeemuitwerking voor een klimaatbestendige en waterrobuuste regio. Hierbij gaat het inrichten van gebieden voor tijdelijke piekwaterbuffering bij het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal en het omschakelen naar ander grondgebruik, bijvoorbeeld op het vlak van landbouw. Dat laatste gaat hand in hand met de inzet op de transitie naar duurzamere vormen van landbouw. In het watersysteem wordt ook gewerkt aan zaken als dijkversterkingen en de bouw van extra gemalen om de spuicapaciteit te vergroten.

De uitvoering van de landschapsopgaven loopt in deze periode door, waarbij voor prioritering wederom de recreatiebehoefte en -druk leidend kunnen zijn. Maar ook andere ontwikkelingen kunnen een rol spelen in de prioritering. Zo zijn er dit decennium ontwikkelingen in het energie- en mobiliteitssysteem die van grote invloed zijn op de landschapsopgaven, zoals uitbreiding van het hoogspanningsnetwerk en de aanleg van ov-verbindingen. Waarbij de laatste ook kansen kan bieden voor de bereikbaarheid van het landschap en het recreatieve netwerk.

In de aanpak van natuurontwikkeling verschuift het accent dit decennium van het afmaken van natuurnetwerken naar het verhogen van de basiskwaliteit en het realiseren van een natuurinclusieve samenleving. Uitgangspunt is een vitaal platteland en een vergroende bebouwde omgeving, waarin biodiversiteit als vanzelf verweven is. De groene zones hebben hierbij bijzondere aandacht.

2041-2050: blijvende inzet op het op peil houden van natuur en waterkwaliteit en het beheer landschappen, de grote ontwikkelopgaven lopen door
Het op peil houden van de natuur en de waterkwaliteit en het beheer van de landschappen zal ook dit decennium blijvende aandacht vergen. De ontwikkelingen in het

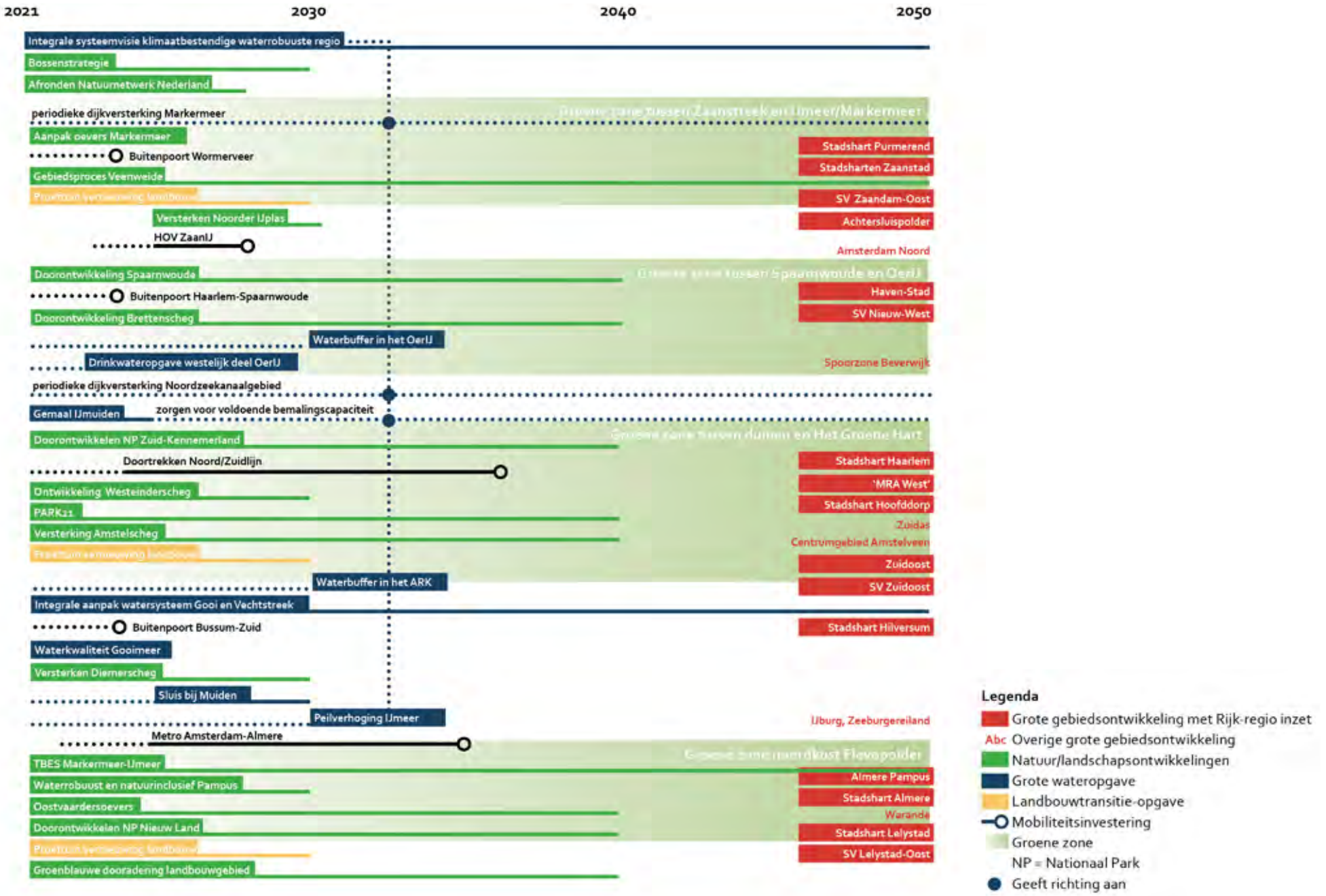
2021
2030
2040
2050
Integrale systeemvisie klimaatbestendige waterrobuuste regio
Bossenstrategie
Afronden Natuurnetwerk Nederland
periodieke dijkversterking Markermeer
Aanpak oevers Markermeer
Buitenpoort Wormerveer
Gebiedsproces Veenweide
Versterken Noorder IJplas
HOV ZaanIJ
Doorontwikkeling Spaarnwoude
Buitenpoort Haarlem-Spaarnwoude
Doorontwikkeling Brettenscheg
Waterbuffer in het OerIJ
Drinkwateropgave westelijk deel OerIJ
periodieke dijkversterking Noordzeekanaalgebied
Gemaal IJmuiden
zorgen voor voldoende bemalingscapaciteit
Doorontwikkelen NP Zuid-Kennemerland
Doortrekken Noord/Zuidlijn
Ontwikkeling Westeinderscheg
PARK21
Versterking Amstelscheg
Waterbuffer in het ARK
Integrale aanpak watersysteem Gooi en Vechtstreek
Buitenpoort Bussum-Zuid
Waterkwaliteit Gooimeer
Versterken Diemerscheg
Sluis bij Muiden
Peilverhoging IJmeer
Metro Amsterdam-Almere
TBES Markermeer-IJmeer
Waterrobuust en natuurinclusief Pampus
Oostvaardersoevers
Doorontwikkelen NP Nieuw Land
Groenblauwe dooradering landbouwgebied
Stadshart Purmerend
Stadsharten Zaanstad
SV Zaandam-Oost
Achtersluispolder
Amsterdam Noord
Haven-Stad
SV Nieuw-West
Spoorzone Beverwijk
Stadshart Haarlem
'MRA West'
Stadshart Hoofddorp
Zuidas
Centrumgebied Amstelveen
Zuidoost
SV Zuidoost
Stadshart Hilversum
IJburg, Zeeburgereiland
Almere Pampus
Stadshart Almere
Waranda
Stadshart Lelystad
SV Lelystad-Oost
Legenda
Grote gebiedsontwikkeling met Rijk-regio inzet
Abc Overige grote gebiedsontwikkeling
Natuur/landschapsontwikkelingen
Grote wateropgave
Landbouwtransitie-opgave
Mobiliteitsinvestering
Groene zone
NP = Nationaal Park
Geeft richting aan

groenblauwe netwerk in deze periode zijn in grote mate een voortzetting van de maatregelen uit de grote opgaven als de integrale aanpakken van de veenweidegebieden en het watersysteem in Gooi en Vechtstreek, de systeemuitwerking voor een klimaatbestendige en waterrobuuste regio, de ontwikkeling van het Markermeer-IJmeer en ook de transitie naar duurzame landbouw. Daarbij moet gezegd worden dat de trends van klimaatverandering grote invloed hebben op de ingrepen in het groenblauwe netwerk op langere termijn. Omdat hier nog veel onzekerheden aan kleven, zullen de genoemde grote opgaven bijtijds geactualiseerd moeten worden. Hetzelfde geldt voor het Deltaprogramma en daarmee de vraag of op termijn ook investeringen in kustversterking noodzakelijk zijn.

Fasering systemen voor de toekomst

De fasering van het watersysteem en het ecologisch systeem is geïntegreerd in de fasering van het groenblauw netwerk. Hieronder zijn de fasering van het mobiliteitssysteem en het energiesysteem opgenomen.

Fasering mobiliteitssysteem

Momenteel wordt in Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) gewerkt aan het Multimodaal Toekomstbeeld waarmee op basis van de gewenste fasering van de verstedelijking de fasering van maatregelen in het mobiliteitssysteem wordt uitgewerkt. De investeringsopgave die hier uitkomt, is van die orde dat prioritering noodzakelijk zal zijn. Die prioritering wordt in nauwe samenwerking met het traject van de Verstedelijkingsstrategie uitgewerkt in het Ontwikkelpad, waarmee Rijk en regio voor de komende jaren afspraken maken over investeringen in het mobiliteitssysteem van de MRA. Deze afspraken zullen naar verwachting voorjaar 2022 worden gemaakt. In het onderstaande faseringsbeeld is opgenomen wat tot op heden bekend is over de benodigde mobiliteitsinvesteringen voor de gewenste fasering van de verstedelijking.

2021-2030: uitvoering bestaande Rijk-regio afspraken, maatregelen stedelijke bereikbaarheid Amsterdam en stadsharten en afronding metropolitaan fietsnetwerk; voorbereiden schaalsprong mobiliteitsnetwerk
Dit decennium zetten we vooral in op het uitvoeren van bestaande afspraken. Dan gaat het onder andere om de A9 bij Amstelveen, de Duinpolderweg, start realisatie Zuidasdok, deelprojecten van het Programma Hoogfrequent Spoorvervoer, de vernieuwing van Amsterdam Lelylaan en van de Multimodale Knoop Schiphol en OV Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad.

Daarnaast worden voor het versnellen van de ontwikkeling van de stadsharten diverse ondersteunende mobiliteitsmaatregelen uitgevoerd, zoals uitgewerkt in Programma SBaB. In Amsterdam worden stedelijke bereikbaarheidsmaatregelen getroffen die momenteel worden uitgewerkt in verschillende mobiliteitsplannen. Ook worden het stedelijke en metropolitane fietsnetwerk en het lokale openbaar vervoer verder versterkt en werken we aan de verdere versterking van het functioneren van regionale hubs en ov-knopen.

Tot slot staat dit decennium in het teken van het voorbereiden (en waar mogelijk starten van de realisatie) van de schaalsprong van het mobiliteitsnetwerk: uitwerkingen gericht op de uitbreiding van het metronet en het versterken van het hoofdwegennet van/naar en rond Amsterdam. Waarbij uitbreiding van het metronet niet alleen zorgt voor regionale bereikbaarheid in brede zin, maar ook voorwaardelijk is voor de verdere doorgroei van grote ontwikkellocaties Haven-Stad, Almere Pampus en Hoofddorp. Ook de HOV ZaanIJ-verbinding draagt bij aan de schaalsprong en is voorwaardelijk voor ontwikkelingen in Amsterdam Noord en Zaandam, waarbij het kantelpunt al voor 2030 wordt verwacht.

2031-2040: realisatie schaalsprong mobiliteitsnetwerk en blijven investeren in stedelijke bereikbaarheid en de mobiliteitstransitie
Om de groei binnen de steden op te kunnen blijven vangen, moeten we blijven investeren in leefkwaliteit en bereikbaarheid in de steden. In het regionale net zullen in het begin van deze periode knelpunten rondom station Schiphol moeten worden aangepakt om te voorkomen dat het mobiliteitsnet vastloopt: de voorkeursvariant hierin is het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp. Dit maakt grootschalige woningbouw mogelijk en levert ruimte op het nationale spoor op voor de verbetering van (inter)nationale verbindingen. Voorwaardelijk voor de grote ontwikkellocaties Haven-Stad en Almere is realisatie van twee metroprojecten in deze periode: sluiten metroring en de IJmeerverbinding. Deze maatregelen wordt nog verder onderzocht in de MIRT-trajecten ZWASH en Amsterdam Bay Area. In het wegverkeer zullen aanvullende maatregelen in het autonetwerk (afhankelijk van de uitkomst van het 'Multimodaal Toekomstbeeld 2040' van programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid) uitvoering moeten krijgen. Daarnaast zijn er mogelijk aanvullende maatregelen uit het Multimodaal Toekomstbeeld die in deze periode uitvoering moeten krijgen.

2041-2050: verder benutten gerealiseerde mobiliteitsinvesteringen en mogelijk aanvullende maatregelen
Door de schaalspronginvesteringen in onder andere het metronet komt er ruimte in het systeem om verder

te groeien. Op termijn kan verdere ontwikkeling leiden tot de noodzaak om aanvullende maatregelen te nemen in het stedelijke en regionale mobiliteitssysteem. In diverse lokale omgevingsvisies zijn daartoe bereikbaarheidsmaatregelen genoemd als stip op de horizon, zoals de aanleg van een Oostwestlijn in Amsterdam, waarvoor nog geen concrete plannen zijn. Bij actualisatie van de Verstedelijkingsstrategie zal onderzocht moeten worden welke aanvullende maatregelen op termijn nodig zijn.

Fasering energiesysteem

2021-2030: korte-termijnknelpunten oplossen en verder uitwerken hybride energienetwerk voor de toekomst
De periode 2021-2030 staat in het teken van oplossen van knelpunten in het huidige energienetwerk. In het Noord-Hollandse deel van het energienet van de MRA is sprake van meerdere knelpunten. Waar deze de ontwikkellocaties raken, worden deze met prioriteit aangepakt. In Haarlemmermeer wordt een nieuw middenstation gebouwd en bij Almere/Zeewolde wordt een nieuw onderstation gerealiseerd dat verdere groei van de stad en de toename van de opgewekte duurzame energie in de omgeving faciliteert, net als de realisatie van de vierde hyperconnectiviteitshub als hiertoe besloten wordt. Het decennium staat verder in het teken van het uitwerken van het geïntegreerde hybride energiesysteem van de toekomst, waarbij de resultaten van de Regionale energiestrategieën (RES) en de Cluster energiestrategieën (CES) worden geïntegreerd. Voor het hybride energienetwerk worden nu nog drie scenario's voorzien. De richting voor het uiteindelijke scenario zal worden bepaald door de besluitvorming over de aanlanding wind op zee en de uitwerking van de Energiehoofdstructuur, waarmee ook de rol van het Noordzeekanaalgebied in het (inter)nationale energienetwerk wordt bepaald. Een belangrijke opgave is verder het opbouwen van een governance-structuur voor de energietransitie in afstemming met ruimtelijk-economische ontwikkelingen in de regio.

2031-2050: start aanleg hybride energienetwerk
De periode van 2030-2050 staat in het teken van de aanleg van een hybride energienetwerk gekoppeld aan ruimtelijk economische ontwikkelingen in de MRA en aan de ontwikkelingen in het (inter)nationale energiesysteem. De exacte maatregelen moeten nog worden uitgewerkt, ook in de tijd. Wel is een aantal no regret-maatregelen in beeld, zoals het versterken van het elektriciteitsnetwerk, het uitbreiden en bijbouwen van onderstations, de aanleg van transportleidingen voor waterstof; het plaatsen van lokale (wijk)opslag voor elektriciteit; het aanbrengen van koppelingen op strategische locaties tussen het waterstof- en elektriciteitsnetwerk; het reserveren van ruimte in het Noordzeekanaalgebied voor aanlanding, import, opslag en conversie van energie; het maken van integrale uitvoeringsplannen, zowel ondergronds als bovengronds en het ontwikkelen van warmtenetten in het stedelijk gebied tussen IJmond en Almere.

afbeelding 29
Energienetwerk in Flevoland

Bijlagen

Bijlage A - Opgaven Verstedelijkingsstrategie 2050

Bijlage B - Ontwikkel- en inrichtingsprincipes

Bijlage C - Gemaakte afspraken

Bijlage A

Opgaven Verstedelijkingsstrategie 2050

De teksten in deze bijlage bevatten de 'opgaven' waar de Verstedelijkingsstrategie een antwoord of oplossingsrichting voor formuleert. Ze zijn op 13 mei 2020 vastgesteld in de Stuurgroep voor de Verstedelijkingsstrategie.

De kern van de opgave voor het Verstedelijkingsconcept, als eerste stap op weg naar een complete Verstedelijkingsstrategie, is het faciliteren van stedelijke ontwikkelingen (voor wonen, werken, voorzieningen en recreatie) in samenhang met regionale systemen voor mobiliteit, energie, water en ecologie.

Dit ten dienste van het centrale doel van de Verstedelijkingsstrategie als geheel: de ontwikkeling van een duurzame en sociaal-maatschappelijk en economisch sterke metropoolregio op middellange en lange termijn, in aansluiting op het regionale DNA.

De systemen voor mobiliteit, energie, water en ecologie kennen elk hun eigen opgaven. Dat geldt ook voor de onderdelen van de verstedelijkingsopgave zelf: wonen, werken, voorzieningen en recreatie. Deze opgaven zijn belegd in afzonderlijke beleidstrajecten. Ontwikkelingen, keuzes en investeringen in deze vier systemen werken door in de mogelijkheden voor verstedelijking en andersom. Ze kunnen elkaar versterken, maar kunnen ook schuren of wederzijds voorwaarden stellen. Voor sommige opgaven is de koers binnen het betreffende beleidsveld al relatief ver uitgewerkt. Rond andere opgaven bestaat nog veel onzekerheid en wordt volop onderzoek gedaan naar mogelijke oplossingsrichtingen.

Het Verstedelijkingsconcept brengt al deze opgaven bij elkaar in een samenhangend ontwikkelingsbeeld voor stad en landschap. Om te komen tot een complete Verstedelijkingsstrategie, wordt dat ontwikkelingsbeeld vervolgens uitgewerkt in de fasering en investeringsstrategie.

Deze bijlage benoemt de opgaven ontstaan op het raakvlak van de verstedelijking en elk van de vier systemen. Die zijn in hoge mate bepalend voor de keuzes die in het Verstedelijkingsconcept zijn en worden gemaakt.

1. Verstedelijkingsopgaven

Keuzes op korte termijn (tot 2030) zetten de toon voor de aanpak van de verstedelijkingsopgave voor wonen, werken en voorzieningen. De manier waarop de groei de komende tien jaar gestalte krijgt heeft gevolgen voor de leefbaarheid en de kansengelijkheid tot ver daarna. Het verstedelijkingsconcept moet voorzien in de ruimtebehoefte op een wijze die:

- divers, leefbaar en sociaal-inclusief is,
- de internationale concurrentiekracht vergroot,
- de samenhang met en kwaliteit van het omliggend landschap versterkt.

De bouw van 325.000 woningen tot 2050

Het kwantitatieve woningbouwprogramma bestaat volgens de prognose van 2020 uit 325.000 nieuwe woningen (exclusief de vervanging van te slopen woningen) in de volgende fasering:

- 175.000 voor 2030,
- 75.000 tussen 2030 en 2040,
- 75.000 tussen 2040 en 2050.

Er is ruim voldoende plancapaciteit beschikbaar om te voorzien in het woningbouwprogramma tot 2030, ook als een deel van die locaties vertraging oploopt in de uitwerking of uitvoering of als de prognose naar boven moet worden bijgesteld (er is capaciteit voor minstens 130% van de behoefte).

Ruimte bieden aan de groei van werkgelegenheid

De Metropoolregio Amsterdam is een van de economisch sterke regio's in Nederland. Dit is zichtbaar in een hoge werkgelegenheidsgroei. Aangenomen wordt dat die de komende twintig jaar zal doorzetten. Deze aanname is onderbouwd en uitgewerkt in het RO/EZ-kader (in de bijlagen). Economische effecten van de coronacrisis zijn hier niet in meegenomen. Onderzoek naar de mogelijke effecten vindt de komende periode plaats.

De geprognosticeerde economische groei, uitgedrukt in arbeidsplaatsen (banen groter dan 12 uur per week), bedraagt 230.000 tot 2040. Vanaf ongeveer 2030 lijkt de groei af te vlakken, vooral als gevolg van de vergrijzende bevolking. De huidige inschatting is dat de groei tussen 2040 en '50 nog 40.000 arbeidsplaatsen bedraagt. De opgave is om hier ruimte voor te vinden, passend bij de aard van de bedrijvigheid. De ontwikkeling vindt zoveel mogelijk plaats in gemengde binnenstedelijke woon-werkmilieus, geconcentreerd rond knooppunten van openbaar vervoer.

Borgen van een goede leefbaarheid

De zorg voor een goede leefbaarheid is een permanente opgave die geldt voor het gehele grondgebied van de metropoolregio. Deel van de opgave is om voor alle inwoners van de regio eenzelfde niveau van leefbaarheid te borgen. Dat gaat bijvoorbeeld om de kwaliteit van de openbare ruimte, een voldoende voorzieningenniveau, de gezondheid van de omgeving en de beschikbaarheid en robuustheid van voldoende groen in de wijken en op korte afstand ervan.

Sociaal-inclusief bouwen

Kansengelijkheid is een belangrijk kenmerk van een evenwichtige metropoolregio zonder grote sociaaleconomische verschillen tussen gebieden. Kansengelijkheid betekent bestaanszekerheid voor alle inwoners. Processen van sociale en economische uitsluiting moeten worden voorkomen en bestreden. Voor zover daar ruimtelijke oorzaken aan ten grondslag liggen, moet de verstedelijkingsstrategie bijdragen aan het wegnemen van die oorzaken. Dat betekent bijvoorbeeld dat beperkingen als gevolg van economische druk, milieuhinder of de impact van de klimaatverandering niet vooral bij specifieke groepen terecht mogen komen. Dat leidt tot de opgaves om:

- de groeiende ontoegankelijkheid van een steeds groter deel van de regionale woningmarkt voor minder draagkrachtige huishoudens tegen te gaan, onder meer door te zorgen voor voldoende betaalbare woningen en een evenwichtige spreiding daarvan,
- te voorkomen dat wijken in kansrijkheid achteruit gaan (bijvoorbeeld door een eenzijdige bevolkingssamenstelling of woningvoorraad) en deze tendens doorbreken waar die zich al voordoet,
- te bevorderen dat voor alle inwoners de dagelijkse voorzieningen en passende werkgelegenheid ofwel nabij zijn, ofwel op een snelle en betaalbare manier te bereiken zijn (het voorkómen en bestrijden van vervoersarmoede).

Een opgave die zich op korte termijn lijkt aan te dienen, is het voorkómen van energiearmoede. Die ontstaat als minder draagkrachtige bevolkingsgroepen niet kunnen investeren in bijvoorbeeld warmtepompen en zonnepanelen, en de traditionele energievoorziening (aardgas, stroom van het net) duurder wordt.

We voeren op dit moment een analyse uit naar de sociaal-maatschappelijke effecten van verschillende vormen van verstedelijking. De resultaten van die analyse worden bij de Verstedelijkingsstrategie betrokken zodra ze beschikbaar zijn.

Integraal maatwerk in de stedelijke vernieuwing

De komende jaren spitst de stedelijke-vernieuwingsopgave voor Rijk en regio zich toe op vier

gebieden waar een combinatie en cumulatie van opgaven optreedt: Amsterdam Zuidoost, Amsterdam Nieuw-West, Lelystad Oost en Zaandam Oost. Die opgaven liggen (verschillend per gebied) op het terrein van onderwijs, werk/armoede/inclusie, veiligheid/ondermijning, wonen en gezondheid. De vier gebieden maken deel uit van het interbestuurlijke programma Leefbaarheid en Veiligheid. Hierin werkt de rijksoverheid samen met decentrale overheden aan een langjarige maatwerkaanpak per gebied. Deze aanpak zal de komende jaren verder gestalte krijgen. De stedelijke vernieuwing in de Metropoolregio beperkt zich niet tot de vier genoemde wijken. Ook in andere wijken en buurten wordt maatwerk geleverd, maar buiten de samenwerking in het programma Leefbaarheid en Veiligheid om.

Hittestress verminderen

Hitte vormt een steeds groter gezondheidsrisico, vooral in de stad. Bij een hittegolf ontstaan temperatuurverschillen tot wel acht graden tussen verstedelijkt en landelijk gebied. Dat komt doordat de warmte van de zon 's nachts blijft hangen in gevels en verharding, en het tegenwicht van groen, water en wind in de stad relatief schaars is. De stad verandert in een hitte-eiland. Stedelijke verdichting vergroot dit probleem als geen verkoelende maatregelen worden getroffen. Voorbeelden van zulke verkoelende maatregelen zijn het creëren van meer schaduw in de stad en meer ruimte voor groen en bewegend water, zowel in het openbaar domein (parken, plantsoenen, groenstroken) als in het private domein (inwoners en bedrijven stimuleren om daken of verharde tuinen te vergroenen). Op een groter schaalniveau kunnen stedenbouwkundige keuzes helpen om verkoelende wind uit het buitengebied diep de stad in te laten waaien.

Bouwen van uitbreidingswijken aan de rand van de stad tot circa 2035

De voorkeur voor het bouwen op binnenstedelijke locaties neemt niet de noodzaak weg om ook buiten bestaand stedelijk gebied te bouwen. Hiervoor liggen kansen op afgesproken locaties[12] aan de randen van steden, aan de westflank van Haarlemmermeer en in Flevoland – in Almere en Lelystad is het landschappelijk casco al bij de aanleg afgestemd op de toekomstige bouw van nieuwe stadswijken met verschillende woon- en woonwerkmilieus.
Deze nieuwe wijken bieden onder meer ruimte voor de behoefte aan eengezinswoningen, waarvan er in de periode tot en met circa 2030 nog relatief veel nodig zijn. In de periode daarna zal de aanvullende nieuwbouwvraag zich, nog meer dan nu, richten op één- en tweepersoonshuishoudens die dichtbij voorzieningen, werk en OV-knooppunten willen wonen.

Permanente beschikbaarheid van voldoende ongemengde bedrijventerreinen

Transformatie van bedrijventerrein tot nieuw gemengd woon-werkmilieu betekent onder meer dat bestaande en nieuwe bedrijvigheid in deze nieuwe wijken kan worden geïntegreerd. Er zal echter behoefte blijven bestaan aan bedrijventerreinen zonder woningbouw. Niet alle types bedrijven lenen zich immers voor menging met wonen, bijvoorbeeld vanwege hun volume, milieueffecten, verkeersintensiteit of uitstraling, dus niet ieder bedrijventerrein leent zich voor transformatie. Menging met andere functies (water, groen) is vaak wel denkbaar en kan de kwaliteit verhogen. In de regio is in vier gemeenten substantiële ruimte voor nieuwe aanleg van dit soort terreinen (los van de haven- en luchthavengebonden terreinen): Haarlemmermeer, Purmerend, Lelystad en Almere. Daarnaast lijkt de transitie naar een circulaire economie te leiden tot een ruimtevraag voor bedrijven die bijvoorbeeld materialen opslaan en geschikt maken voor hergebruik. Deze kunnen zowel in het havengebied als op deze bedrijventerreinen een plaats vinden.

Behouden en creëren van recreatief aantrekkelijke landschappen

Geschat wordt dat de recreatiebehoefte van de inwoners tot 2050 met meer dan 30% zal toenemen, vanwege de bevolkingstoename en de vergrijzing. De groei van het toerisme en de wens om dit meer te spreiden vergroten de drukte verder. Deze recreatief-toeristische druk beperkt zich niet tot de aangelegde recreatiegebieden, maar zien we ook terug in agrarische gebieden, in natuurgebieden, aan de kust en op het water. Het kan leiden tot spanning met andere functies van het landschap (zoals natuur en landbouw) en tot hogere beheerlasten.
Dit leidt tot de opgave om recreatief aantrekkelijke landschappen te behouden én te creëren. Dit kan niet los worden gezien van de woningbouwopgave. Woningbouw moet gepaard gaan met samenhangende investeringen in meer en betere recreatiemogelijkheden in en rond steden, inclusief middelen voor het beheer. Afhankelijk van het gebied kan het gaan om de aanleg van nieuwe recreatiegebieden of voorzieningen, of het verbeteren van de kwaliteit, bereikbaarheid en toegankelijkheid van bestaande landschappen. Waar mogelijk worden daarbij combinaties gelegd met andere opgaven in het landschap, zoals die voor biodiversiteit en waterberging. Een belangrijke rol kan zijn weggelegd voor de ondersteuning van agrariërs in

12 *Opgenomen op de kaart MRA Wonen tot 2030*

de transitie naar extensivering en kringlooplandbouw met een grotere nadruk op groene diensten, in ruil voor een redelijke vergoeding.

2. Verstedelijking en het mobiliteitssysteem

De opgave rond mobiliteit in relatie tot verstedelijking is een netwerkopgave: het opbouwen van een mobiliteitsnetwerk waarin de verschillende vervoerssoorten en de verschillende schaalniveaus zijn geïntegreerd, en dat de bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid in de metropoolregio versterkt.

De samenhang tussen de ontwikkeling van het mobiliteitssysteem en de verstedelijking wordt uitgewerkt in het programma SBaB van Rijk en regio (Samen Bouwen aan Bereikbaarheid). Aan SBaB zijn de volgende opgaven verbonden:

- Hoe zorgen we ervoor dat investeringen in de bereikbaarheid (voor zowel de korte als lange termijn) de concurrentiekracht van de MRA maximaal versterken? En hoe beperken we de economische verlieskosten als gevolg van hinder en vertraging?
- Hoe houden we de huidige en toekomstige economische toplocaties van de MRA bereikbaar op een manier die past bij de huidige en toekomstige functies en gebruikers van deze locaties?
- Hoe accommoderen we de urgente woningbouwopgave (onder andere voor de grote verdichtingslocaties) in de MRA zodanig dat een aantrekkelijk, vraaggericht woningaanbod wordt gerealiseerd op bereikbare en leefbare locaties?
- Hoe zorgen we voor een goed functionerend, vraaggericht Daily Urban System van de MRA en omgeving met aandacht voor reistijd, betrouwbaarheid en beleving?
- Hoe benutten en versterken we de ambities van Rijk, MRA, bedrijven en maatschappelijke organisaties met betrekking tot innovatie, smart mobility, (verkeers-)veiligheid, klimaat, gezondheid, energie en duurzaamheid bij het aanpakken van de bereikbaarheidsopgaven?

Bestuurlijk is een eenduidige richting gekozen om deze opgaven te beantwoorden: polycentrische verstedelijking in de metropoolregio, met het verdichten en ontwikkelen van Amsterdam, de internationale corridor (Hoofddorp-Schiphol–Zuidas, door te trekken richting Amstelstation en Amsterdam Zuidoost), grote verstedelijkingslocaties (met Haven-Stad en Amsterdam Bay Area) en stedelijke knopen (met Haarlem, Zaandam, Lelystad, Purmerend, Hilversum; naast de knopen Hoofddorp en Almere die in de hiervoor genoemde gebieden liggen).

Bij deze keuze groeit het gebruik van alle vervoerssoorten, en dan vooral het openbaar vervoer. Om die groei te faciliteren, moeten de 'draaischijven' (de ringstructuren in de regio voor het wegverkeer en het openbaar vervoer) blijven functioneren. Daartoe zijn in het BO MIRT 2019 de volgende systeemopgaven vastgesteld:

- Het versterken van zowel het (inter)nationaal spoorvervoer als het regionaal en stedelijk openbaar vervoer in en om Amsterdam.
- Het verbeteren van de robuustheid en doorstroming van het wegennet in de metropoolregio: het functioneren van de A10 en het versterken van de tweede ring in samenhang met de sterke verstedelijking aldaar.

Deze ontwikkelingsrichting draagt bij aan het creëren van een zo groot mogelijke onderlinge nabijheid van wonen, werken en voorzieningen in stedelijke gebieden, op locaties die goed ontsloten zijn per openbaar vervoer. Dat beperkt de groei van de autopendel. Ook fietsverkeer is een integraal onderdeel van de ontwikkeling van het mobiliteitssysteem. De verschillende modaliteiten moeten goed op elkaar aansluiten, onder meer door de ontwikkeling van 'multimodale hubs'.

Er is een samenhang tussen deze netwerkopgave en de opgave om sociaal-inclusief te bouwen. Mobiliteit is een voorwaarde om aan het dagelijkse maatschappelijke leven te kunnen deelnemen. Als mensen daar onvoldoende in slagen, bijvoorbeeld omdat betaalbare woningen te veraf liggen van voorzieningen en werklocaties voor praktisch en middelbaar geschoolden en inactieven, is sprake van vervoersarmoede. De netwerkstrategie kan bijdragen aan het verkleinen van de verschillen binnen de metropoolregio en vormt daarmee een belangrijk puzzelstuk om te werken aan een evenwichtige en sociaal-maatschappelijk sterke metropool.

3. Verstedelijking en het energiesysteem

Het energiesysteem groeit uit tot een factor van betekenis bij locatiekeuzes voor stedelijke en economische ontwikkeling. Nu al is het van belang om nieuwe bedrijven en voorzieningen met een grote energiebehoefte nabij de hoofdverbindingen in het energienet te plaatsen.
De opgave rond het energiesysteem komt neer op het realiseren van een geïntegreerd hybride energienetwerk (dat gebruik maakt van verschillende duurzame bronnen, kleinschalige energiewinning tot op buurtniveau integreert en een stabiele energievoorziening waarborgt).

De transitie naar een duurzame energievoorziening vraagt om slimme en innovatieve oplossingen. Die zijn volop in ontwikkeling. Hoe die er uiteindelijk uit zullen zien, hangt samen met factoren als de ontwikkeling van de techniek, de internationale energiemarkt, handelsverdragen enzovoort.

Het energiesysteem van de toekomst benut niet alleen andere bronnen, maar heeft ook een grotere capaciteit op het elektriciteitsnet nodig. Elektrische mobiliteit, Internet of Things (het 5G-netwerk) en andere factoren zullen de vraag naar stroom opdrijven en de druk op het elektriciteitsnet vergroten. De mate waarin is onzeker; netbeheerders gaan uit van een groei met 3% per jaar. Alleen al om te voorzien in de stroombehoefte van nieuwe datacenters is een benodigde capaciteit geraamd van 2500 MVA (mega-volt-ampère) in 2030. Ter vergelijking: het jaarlijkse gebruik van de gemeente Amsterdam ligt nu rond de 900 MVA. Het huidige net biedt vrijwel geen ruimte voor die extra capaciteit.

Momenteel zijn netbeheerders verplicht om nieuwe stedelijke en economische functies aan te sluiten op het energienet, ongeacht aard of locatie. Iedere ontwikkeling betekent een uitbreiding of verruiming van dat net. Dat leidt tot grote investeringen. Dit geldt in het bijzonder voor zware energievragers als industrieën en datacenters. De verwachting is dat die investeringen in de toekomst niet langer zonder meer mogelijk zijn, en dat de energieinfrastructuur daarom een belangrijke rol gaat spelen in de keuzes voor stedelijke en economische ontwikkelingen (net zoals mobiliteit en water).

Anticiperen op een ruimtelijk sturend hoofdnet voor duurzame energie

De ruimtelijke opgave die verbonden is aan de energietransitie, draait voor een belangrijk deel om een ruimtebehoefte voor opwekking, opslag, transport en conversie, en om het afstemmen van stedelijke en economische ontwikkelingslocaties op het energienet. Dat leidt tot de opgave om bestaand ruimtegebruik te structureren, transformeren en intensiveren, en om nieuwe ruimte te creëren. Over hoeveel hectares het gaat en welke eisen daaraan worden gesteld, hangt af van keuzes die voor een belangrijk deel nu nog niet gemaakt kunnen worden, maar waar wel op moet worden geanticipeerd.

Deels gaat het om het creëren van nieuwe ruimte voor het energiesysteem. De Regionale Energiestrategie die rond deze tijd wordt samengesteld, zal uitspraken doen over zoekgebieden, met 2030 als richtjaar en een doorkijk naar 2050.

Grote energievragers zullen bovendien via korte lijnen op de hoofdverbindingen in het nationale energienet moeten worden aangesloten. Deze hoofdstructuur voor energie bestaat uit de bestaande 380kV-hoogspanningsleidingen, de uitbreiding daarvan met een leiding door Noord-Holland richting Groningen als daarvoor wordt gekozen, en de aardgasleiding uit Groningen die in de toekomst omgevormd lijkt te kunnen worden tot een transportleiding voor waterstof. Ook ligt er een opgave voor de aanleg en uitbreiding van het CO2-netwerk. Dat moet voorzien in afvang, opslag en gebruik in de tuinbouw en door de industrie. Op regionaal niveau speelt de opgave voor de uitbreiding van het regionaal warmtenet.

Versterken en benutten van de hoofdstructuur in het energienet tussen het Noordzeekanaalgebied en Groningen

Bij de monding van het Noordzeekanaal wordt op zee opgewekte windenergie geschakeld aan het (inter) nationale hoofdnet voor energie. Vandaaruit wordt deze energie verder verspreid over de regio en verder. Om die reden is een van de bestuurlijke uitgangspunten dat het Noordzeekanaalgebied hét knooppunt voor duurzame energie in de Metropoolregio moet worden. Dat sluit aan op de Nationale Omgevingsvisie, die stelt dat bij de aanlandingsplekken actief ruimte wordt geboden aan (nieuwe) energie-intensieve industrie. Die keuze neemt niet weg dat ook in Flevoland grote hoeveelheden windenergie worden opgewekt en dat ook daar goede kansen liggen voor energiegerelateerde functies en grote energieverbruikers.

De windparken in en om de regio leveren aan het hoofdnet voor elektriciteit, maar andersom is de regio ook afhankelijk van het hoofdnet om een stabiele energievoorziening te waarborgen, ook als wind en zon tijdelijk minder opleveren. Beide functies (toevoer en afvoer) vragen versterking van de transportcapaciteit, waarbij vooral de hoofdverbinding voor stroom tussen het Noordzeekanaalgebied en Groningen kansen oplevert. Momenteel wordt ook gedacht aan doorvoer van elektriciteit uit windenergie die aan land komt nabij de Eemshaven in Groningen, via Flevoland. De aanwezigheid van een tweede hoofdverbinding tussen de Metropoolregio Amsterdam en Groningen versterkt die structuur verder: de hoofdleiding voor aardgas, die vanaf 2030 op grote schaal voor waterstof lijkt te kunnen worden gebruikt.

Deze hoofdstructuur levert een ruimtebehoefte op voor energievoorzieningen (ook voor bijvoorbeeld opslag van elektriciteit en conversie) en vestigingskansen voor grote energieverbruikers. Bestaande voorzieningen zoals de Máximacentrale in Lelystad en initiatieven van bestaande grote energieverbruikers zoals Tata Steel zijn daar belangrijk bij.

Toewerken naar een geïntegreerd hybride systeem dat verschillende duurzame bronnen integreert

Bestuurlijk is het uitgangspunt vastgesteld op een inzet om energieneutraal of energieleverend te ontwikkelen. De energietransitie zal daarnaast doorwerken in de bestaande woningvoorraad. Op het schaalniveau van de wijk en buurt en hoger, is de opgave om te komen tot een 'hybride energiesysteem'. Zo'n hybride systeem integreert verschillende bronnen, koppelt vraag en aanbod en voorziet in opslag in één systeem. Dat moet een geïntegreerd systeem zijn; het ontstaan of voortbestaan van parallelle systemen (zoals een gasnet en een warmtenet) is niet wenselijk. In een hybride energiesysteem worden korte ketens gelegd tussen leveranciers en afnemers van stroom en warmte. Het onderscheid tussen beide vervaagt.

De overgang naar zo'n geïntegreerd hybride energiesysteem vraagt nog veel denkkracht en innovatie. Onderzoek daarnaar door onder meer TNO staat in de steigers. Net als voor het hoofdnet geldt dat er een ruimtelijk sturende werking van kan uitgaan: ruimte creëren, structureren, intensiveren en transformeren. Elementen die op wijk- en buurtniveau een rol spelen, zijn:

- isolatie en andere vormen van energiebesparing in de bestaande voorraad.
- het gebruik van lagetemperatuurwarmte uit duurzame bronnen voor warmtenetten.
- innovaties voor opwekken van warmte (bijvoorbeeld onder de weg, of uit oppervlaktewater),
- kleinschalige energiewinning en -opslag: als gevolg van Europese wetgeving zullen lokale energiecoöperaties steeds belangrijker worden. Zij zullen worden ondersteund door zogenaamde independent aggregators. Die leggen de verbinding met het landelijke net om een stabiele energielevering mogelijk te maken. Dit vereist niet alleen aanpassing van de laagspanningsnetten, maar ook van een marktmodel dat uitwisseling mogelijk maakt.

Bij deze overgang naar een duurzaam energiesysteem moet worden gewaakt voor het ontstaan van energiearmoede.

Aanleg van een vierde hyperconnectiviteitshub voor datacenters

De ruimtebehoefte voor datacenters is geraamd op 250 hectare tot 2030, uitgaand van enkellaags bouwen. Deze oppervlakte komt overeen met de benodigde stroomcapaciteit van 2500 MVA. Van de 250 hectare zal naar verwachting 60% gebruik willen maken van hyperconnectiviteit. Op dit moment is dat beschikbaar op drie locaties in de regio: Schiphol Rijk, Amsterdam Zuidoost en Amsterdam Science Park. Voor de toekomst is dat niet voldoende.
Een vierde hyperconnectiviteitshub vraagt om een extra load pocket (een uitbreiding op het elektriciteitsnet waarmee een datacenter kan worden gevoed). De realisatietermijn daarvan bedraagt zeven tot tien jaar. Daarnaast zijn forse investeringen nodig door het bedrijfsleven in digitale infrastructuur. Uit onderzoek komt een voorkeur naar voren voor een locatie bij Almere-Zeewolde, maar ook een alternatief in IJmond is nog in beeld.

4. Verstedelijking en het systeem van water en bodem

Veel opgaven op het raakvlak van verstedelijking en het systeem van water en bodem komen voort uit de noodzaak om de regio te wapenen tegen de gevolgen van de klimaatverandering. Dat gaat vooral om bescherming tegen wateroverlast en overstromingen, en de permanente beschikbaarheid van voldoende zoetwater, ook bij langdurige droogte. Klimaatadaptiviteit en waterrobuustheid moeten vanzelfsprekende onderdelen worden van ruimtelijke keuzes voor stad en land. Ook de bodemsoort en bodemkwaliteit worden meer dan voorheen sturend voor het ruimtegebruik. Dat speelt in het bijzonder in gebieden waar bodemdaling moet worden vertraagd of tegengegaan en bij de toekomst van de grondgebonden landbouw.

De klimaatverandering manifesteert zich in deze regio misschien wel het duidelijkst in het watersysteem. Het systeem is in zijn huidige vorm niet berekend op de grotere extremen waar de regio mee te maken krijgt. Dat gaat zowel om langdurige droogte als hevige neerslag. Het watersysteem moet veerkrachtiger en robuuster gemaakt worden.

Daarmee worden klimaatadaptatie en water steeds belangrijker voor de keuzes in het ruimtelijk domein. Dat vraagt van de regio ten eerste een adaptieve ontwikkeling, die het mogelijk maakt om snel in te spelen op veranderende verwachtingen of omstandigheden, en ten tweede een waterrobuuste ontwikkeling, die het mogelijk maakt om snel en adequaat in te grijpen in geval van dreigende wateroverlast of waterschaarste en de gevolgen van zo'n crisis beperkt.

Omdat we nog niet weten hoe lang het klimaat blijft veranderen en in welk tempo, moeten ruimtelijke ontwikkelingen ook op korte termijn worden getoetst aan alle scenario's voor de lange termijn. Zo kunnen ingrepen vermeden worden die op lange termijn tot grote extra risico's of kosten zullen leiden, en blijven verschillende ontwikkelpaden open.

De noodzaak van een klimaatadaptieve en waterrobuuste ontwikkeling werkt door in alle ontwikkelings- en inrichtingskeuzes in de regio. Het is een voorwaarde voor een veilige en leefbare woon- en werkomgeving.

Risico's van overstroming beperken
Bij het beperken van risico's van overstromingen staat de meerlaagse veiligheid centraal. Tot nu toe was er vooral aandacht voor de bouw van sterke waterkeringen (laag 1). In de toekomst moet dit gebeuren in samenhang met een waterbestendige ruimtelijke inrichting (laag 2) en een adequate crisisbeheersing (laag 3). Dit betekent:

- Gebieden met verhoogde overstromingskans óf vrijwaren van verstedelijking, óf bebouwen op een wijze die bestand is tegen hoogwater (bijvoorbeeld drijvend of verhoogd). Dit geldt in het bijzonder voor gebieden die met diepe overstromingen te maken kunnen krijgen. Bij een relatief hoog risico op overstroming met geringe diepte, kunnen ook maatregelen zoals ophoging van de bodem worden getroffen.
- Kwetsbare functies en infrastructuur niet situeren in gebieden met een hoge overstromingskans en een hoge overstromingsdiepte, en/of extra beschermen tegen overstromingen.
- Ruimte behouden voor het versterken (verhogen en/of verbreden) van waterkeringen. Keuzes voor verstedelijking kunnen aanleiding geven voor nieuwe versterkingen, bovenop wat al is afgesproken, als de toename in de economische waarde van een gebied om een hoger beschermingsniveau vraagt.

Ruimte reserveren voor waterberging
Zowel in het hoofdwatersysteem, het regionaal watersysteem, de polders als in stedelijk gebied is ruimte nodig om water op te vangen in periodes van hevige neerslag of grote toevoer.

In het hoofdwatersysteem functioneert het Markermeer als waterbuffer. Overtollig water kan hiernaartoe geleid worden, bijvoorbeeld als de waterstand hoog is en afvoer naar zee niet of onvoldoende kan plaatsvinden. Die functie moet intact blijven. Daarnaast hebben het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal beide extra ruimte nodig om water tijdelijk naar af te voeren in periodes van een grote watertoevoer. Voor beide kanalen zijn verschillende zoekgebieden in beeld: ten noorden of ten zuiden van het Noordzeekanaal, en ten oosten of ten westen van het Amsterdam-Rijnkanaal (waarbij de westelijke locatie buiten de Metropoolregio ligt). Gebieden die hiervoor in aanmerking komen, blijven gevrijwaard van verstedelijking. Wel is recreatief medegebruik denkbaar.

Ook in het onderliggend watersysteem is meer bergingscapaciteit noodzakelijk. Het lokaal vasthouden van water in de haarvaten van het regionale watersysteem of in polders is vaak het meest effectief. Maar verspreid over de regio kunnen ook specifieke waterbergingsgebieden aan het regionale systeem nodig zijn.

De opgave om meer water te kunnen bergen, geldt ook voor stedelijk gebied. Ontwikkelingen zijn waterneutraal. Dat wil zeggen dat nieuwe woon- en werklocaties geen extra belasting met zich meebrengen voor het watersysteem op het gebied van veiligheid en waterkwantiteit, maar ook waterkwaliteit. Regenwater dat op de woon- en werklocaties valt wordt ter plekke vastgehouden en vertraagd afgevoerd, zodat overtollig water tijdens piekperioden niet wordt afgewenteld op het watersysteem en geen schade wordt veroorzaakt aan vastgoed en infrastructuur.

Water beschikbaar houden, ook tijdens droogte
Het groeiende aantal woningen en bedrijven leidt tot een stijgende vraag naar drinkwater. Zo schatten de waterleidingbedrijven in dat ze voor de Utrechtse Heuvelrug (waaronder 't Gooi) rond 2040 zo'n 30% meer drinkwater moeten winnen, terwijl er nu al water wordt gewonnen in gebieden waar dat vanuit een oogpunt van natuur en klimaatadaptatie niet of niet in die mate wenselijk is (zoals 't Gooi). Ook de eventuele overgang naar waterstof in het energiesysteem vraagt om veel water.

Bij de locatiekeuze van watervragende functies zoals datacenters en industrieën moet rekening worden gehouden met de beschikbaarheid van water. Dat geldt ook bij landschappelijke maatregelen zoals het vernatten van veenweidegebieden. Daarnaast is het van belang om in de toekomst de behoefte aan zoetwater te verminderen en bestaande reservoirs in en om de regio (waarvan het Markermeer het grootste is) intact te houden.

De opgave om voldoende water beschikbaar te houden krijgt extra urgentie door de klimaatverandering. Daardoor krijgen we vaker te maken met lange periodes van droogte. Dat benadrukt de noodzaak om voldoende water beschikbaar te houden en de behoefte aan water structureel te verminderen.

Verbeteren van de waterkwaliteit
Een goede kwaliteit van het water is belangrijk voor de natuur, maar ook voor de leefbaarheid en de volksgezondheid. Op dit moment worden de normen van de Kaderrichtlijn Water op veel plaatsen niet gehaald. Verstedelijking en klimaatverandering (met bijbehorende droogte en verzilting) kunnen leiden tot een verdere vermindering van de waterkwaliteit.
De waterkwaliteit hoeft niet overal hetzelfde te zijn. Van belang is dat er in het watersysteem een ordening ontstaat van schoon naar minder schoon water en van zilt naar zoet water, en dat deze ordening met het bestaande en verwachte ruimtegebruik is afgestemd. De behoefte aan zoet water neemt bijvoorbeeld af als het grondgebruik in verziltende gebieden op die verzilting kan worden afgestemd. Dat speelt in het bijzonder in veenweidegebieden. In combinatie met de opgave om de bodemdaling tegen te gaan, vraagt dat van agrariërs om na te denken over andere teelten.
De inrichting van de stad kan bijdragen aan de waterkwaliteit door plekken met een hoge gebruiksdruk in en naast het water (denk aan steigers, vaarroutes, drijvende objecten) af te wisselen met rustige natuurvriendelijke plekken in en op het water. Maar ook het bouwrijp maken zonder drainage op klei- en veengronden bevordert de waterkwaliteit.

Bodemdaling tegengaan
Daling van veenweidegebieden levert een grote bijdrage aan de uitstoot van CO2 in de regio en vraagt bij ongewijzigde agrarisch gebruik om een steeds diepere bemaling. De bodemdaling moet daarom worden tegengegaan. Dat heeft gevolgen voor het ruimtegebruik. Verstedelijking is op deze slappe bodemsoort niet het meest voor de hand liggende alternatief. Een inrichting met behoud van de landbouwfunctie, maar dan natuurinclusief en met gesloten kringlopen, of natuurontwikkeling liggen meer voor de hand. Combinaties met recreatie zijn goed denkbaar. In andere bodemdalingsgevoelige gebieden, zoals in Flevoland dat te maken heeft met een inklinkende kleibodem, kan verstedelijking wel een optie zijn. Dit zou voor de lange termijn echter wel leiden tot een grote opgave voor onderhoud en beheer.

Kringlooplandbouw
pm, in relatie met bodemdaling, verzilting, groene diensten, bodemuitputting, range van hyperlokaal tot hyperglobaal. Voedsel als kans om stad en land met elkaar te verbinden.

5. Verstedelijking en het ecologisch systeem

Afronden Nationaal Natuurnetwerk
Het ecologische systeem in de regio gaat over de biodiversiteit op land en in het water, binnen en buiten natuurgebieden. De Metropoolregio omvat twee Nationale Parken (Zuid-Kennemerland en Nieuw Land) en een aantal andere Natura 2000-gebieden (gesitueerd langs de kust, in Gooi- en Vechtstreek, Markermeer-IJmeer, Zaanstreek en Waterland). Samen met andere natuurgebieden en -verbindingen vormen zijn het Nationaal Natuurnetwerk in de regio. De vastgestelde ambitie is om dit netwerk in 2027 te voltooien. Om die ambitie te bereiken, is een versnelling van de natuurontwikkeling noodzakelijk.

Ecologische kwaliteit borgen van Natura 2000-gebieden en andere delen van het Nationaal Natuurnetwerk
Nationaal, en voor wat betreft de Natura 2000-gebieden ook internationaal, is bepaald dat in het Nationaal Natuurnetwerk het leefgebied voor aangewezen dier- en plantsoorten niet mag worden aangetast. Dat stelt ook eisen aan de ruimtelijke ontwikkeling in de omgeving. De stikstofdepositie als gevolg van ruimtegebruik in de omgeving van Natura 2000-gebieden die daar gevoelig voor zijn (in het bijzonder de veengebieden en de duinen), moet worden teruggedrongen. Het terugdringen van de stikstofdepositie is tegelijk een voorwaarde om ruimte te creëren voor nieuwe economische ontwikkelingen.

Vergroten biodiversiteit in de stad en in agrarisch gebied
Ook het stedelijk gebied draagt bij aan de biodiversiteit in de regio. Die bijdrage kan worden vergroot door de groenstructuren in de stad, maar ook door natuurinclusief te bouwen en inwoners en bedrijven te stimuleren om tuinen, balkons en daken te vergroenen. In agrarisch gebied kunnen vormen van agrarisch natuurbeheer en natuurinclusieve landbouw bijdragen aan de biodiversiteit, bijvoorbeeld via weidevogelbeheer.

Landschapsinvesteringen combineren met vergroten biodiversiteit
‘Landschapsinclusief ontwikkelen’ biedt uitgelezen kansen om de biodiversiteit te vergroten. Doelen op het gebied van flora en fauna kunnen in ruimtelijke ontwikkelingen worden geïntegreerd, bijvoorbeeld door ecologische verbindingen te verbeteren en bij te dragen aan de afronding van het Nationaal Natuurnetwerk.

Bijlage B

Ontwikkel- en inrichtingsprincipes

De teksten in deze bijlage bevatten de 'ontwikkel- en inrichtingsprincipes' die zijn vastgesteld tijdens de voorbereiding van de Verstedelijkingsstrategie. Ontwikkelprincipes zijn onderdeel van de bestuurlijke uitgangspunten die zijn vastgesteld in BO-MIRT van november 2019. Al deze principes van het BO-MIRT worden in deze bijlage cursief geciteerd. De nummering is die van de bestuurlijke uitgangspunten. Om ze nader te duiden, zijn deze principes op onderdelen verder ingevuld. Deze invullingen komen voort uit eerder gemaakte afspraken of lopende beleidstrajecten (zoals Samen Bouwen aan Bereikbaarheid – SBaB en Metropolitaan Landschap) en zijn vastgesteld door de Stuurgroep in haar vergadering van 13 mei 2020.

Principe 1.1
"Rijk en MRA streven naar een duurzame, sociaal-maatschappelijk en economisch sterke metropoolregio. Het verstedelijkingsconcept voor de middellange en lange termijn moet het gemeenschappelijke kader bieden voor de afwegingen en keuzes met goed interbestuurlijk samenspel."

Principe 2
"De polycentrische metropoolregio vormt de basis voor de verdere doorontwikkeling van het verstedelijkingsconcept. We werken aan verdere functionele integratie van de verschillende karakteristieken en elkaar versterkende kernen en aan de identiteit van de metropoolregio die als één grote stad functioneert."

1 Borgen van een goede leefbaarheid

Principe 1.2
"Rijk en MRA houden nadrukkelijk oog voor de effecten van de verstedelijkingsstrategie die de burger dicht bij huis, in bestaande wijken en buurten in de steden en in de kernen in landelijk gebied, ervaart en die de directe leefomgeving aantrekkelijker, gezonder en duurzamer kunnen maken".

Voor de uitwerking van dit principe in het verstedelijkingsconcept voegen we hier de volgende invulling aan toe:

- gezondheidsrisico's waaraan mensen worden blootgesteld (zoals geluid, hittestress en fijnstof) worden teruggedrongen,
- de inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan een gezonde leefomgeving, sociale interactie én een aantrekkelijk vestigingsmilieu,
- het lokale voorzieningenniveau wordt op een aanvaardbaar peil gehouden of gebracht, ook in gebieden waar dat onder druk staat (zoals in kleinere kernen in het landelijk gebied),
- de beschikbaarheid en robuustheid van voldoende groen in de wijken en op korte afstand wordt bevorderd.

2 Stad en landschap worden in samenhang ontwikkeld

Principe 3
"De ontwikkeling van stad en landschap is een samenhangende opgave. Onze inzet is landschap inclusieve ontwikkeling, waarbij we de functies en kwaliteiten van het landschap versterken. Het landschap vormt de contouren van de verstedelijking. De uitgangssituatie en de karakteristieken van het landschap in relatie tot verstedelijking verschillen binnen de MRA".

Voor de uitwerking van dit principe in het verstedelijkingsconcept voegen we hier de volgende invulling aan toe:

- Waarden en kansen van het landschap op het gebied van bijvoorbeeld water, bodem, erfgoed, natuur, recreatie en beleving zijn intrinsiek onderdeel bij alle ontwikkelingskeuzes, en ook het landschapsbeheer wordt daarbij betrokken, zodanig dat een bijdrage wordt geleverd aan een gezonde leefomgeving én een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor bedrijven.
- Waar en wanneer nieuwe bouwlocaties (voor functies als wonen, werken, infrastructuur, energie) buiten stedelijk gebied gevonden moeten worden, zijn landschappelijke kwaliteiten bepalend voor de locaties en begrenzingen.
- Als ruimtelijke ontwikkelingen niet binnen bestaand stedelijk gebied plaats kunnen vinden, nemen de regionale partijen een houding aan van ruimhartige compensatie van de vermindering van oppervlakte en aantasting van landschappelijke, recreatieve en ecologische kwaliteiten.[13]
- Vanaf iedere woning is een aantrekkelijk landschap binnen vijftien minuten fietsen bereikbaar.
- Aan stedelijke ontwikkelingen worden investeringen in een aantrekkelijk landschap gekoppeld.
- Ruimtelijke ontwikkelingen in het landschap dienen altijd meerdere doelen, bijvoorbeeld op het gebied van de waterhuishouding, het klimaat, de stikstofdepositie, de kringlooplandbouw, de biodiversiteit, de recreatie, het erfgoed of de bodemdaling.

3 Te ontwikkelen woonmilieus zijn divers, leefbaar en sociaal-inclusief

Principe 4.3
"Rijk en MRA verbeteren het functioneren van de woningmarkt en de leefbaarheid, zodat het zowel voor huidige als toekomstige bewoners mogelijk is een passende en aantrekkelijke woonplek te vinden. We werken aan voldoende woningen, met een divers en betaalbaar woningaanbod in diverse woonmilieus, in kwalitatief goede en veilige leefomgevingen".

Voor de uitwerking van dit principe in het verstedelijkingsconcept voegen we hier de volgende invulling aan toe:

- Op ontwikkelingslocaties worden woningen gebouwd in verschillende prijsklassen, waaronder voldoende betaalbare woningen, en in verschillende woningtypen in aansluiting op de woningbehoefte (tenzij het om een locatie met een zeer beperkt aantal woningen gaat).
- Waar eenzijdigheid in de woningvoorraad of bevolkingssamenstelling de kansengelijkheid in de regio bedreigt, doorbreken we dat door bij de woningbouw in of nabij dergelijke clusters slim te programmeren in woningtypen, voorzieningen en hun ontsluiting.
- Woonomgevingen nodigen uit tot een gezonde levensstijl, onder meer door voldoende groen en

goede wandel- en fietsvoorzieningen.
- Bij locatiekeuzes voor woningbouw, infrastructuur en werklocaties wordt gezocht naar toekomstbestendige maatwerkoplossingen, waarbij altijd de vraag centraal staat hoe we kunnen borgen dat mensen gezond, veilig en prettig kunnen wonen.
- Waar door verdichting de druk op de groenvoorzieningen toeneemt, worden de kwantiteit, kwaliteit en bereikbaarheid van het groen vergroot.

4 Stedelijke ontwikkelingen en investeringen in mobiliteitssystemen versterken elkaar in een samenhangend en evenwichtig mobiliteitsnetwerk

Principe 4.1
"Rijk en MRA realiseren woon-, werklocaties en voorzieningen zoveel mogelijk binnenstedelijk. Deze realiseren we via binnenstedelijke verdichting in gemengde milieus en geconcentreerd rond OV-knooppunten. De focus voor toekomstige binnenstedelijke ontwikkeling ligt bij de sleutelgebieden, de zoekgebieden voor grootschalige ontwikkellocaties in de MRA zoals opgenomen in de Ontwerp NOVI".

Principe 4.2
"Rijk en MRA realiseren de al aangewezen en toekomstige uitleglocaties op voorwaarde dat ze goed en tijdig ontsloten worden, ook met het openbaar vervoer".

Principe 5.1
"Om binnenstedelijke verdichting en concentratie rond knooppunten mogelijk te maken zetten we vooral in op regionale OV- en fietsverbindingen om ketenreizen beter mogelijk te maken".

Principe 5.2
"Ontwikkeling van nieuwe woon- en werklocaties en recreatiegebieden gebeurt in wisselwerking met het regionale OV-systeem en fietsnetwerk, zowel wat betreft capaciteit van de lokale, regionale en bovenregionale netwerken als ook in de tijd."

Principe 5.3
"We zetten in op een mobiliteitssysteem met aandacht voor alle modaliteiten (fiets, regionaal openbaar vervoer, spoor, auto), slimme mobiliteit ('smart mobility') en in wisselwerking met het verstedelijkingsconcept. Voor de grotere systeemopgaven werken we aan een netwerkstrategie en een goed functionerend 'daily urban system'."

Voor de uitwerking van deze principes in het verstedelijkingsconcept voegen we hier de volgende invulling aan toe:
- bij de verdeling van woon- en werkprogramma's nabij openbaar vervoer hanteren we een onderscheid tussen:
  - multimodale knooppunten: direct bereikbaar per bus, trein én metro, met (aanwezig of in potentie) een hoogstedelijk gemengd milieu en een zwaar economisch programma;
  - stadsharten: direct bereikbaar per bus en per trein of metro, met een hoogstedelijk gemengd milieu en groeimogelijkheden voor het economische programma;
  - haltes: direct bereikbaar per trein of metro met een stedelijk woonmilieu of met potentie voor een licht commercieel programma.

Het RO/EZ-kader, opgenomen in de bijlagen, bevat een programmatische invulling in bandbreedtes van het woon- en het werkprogramma.

Voor de uitwerking van het mobiliteitsnetwerk voegen we hier de zes principes aan toe die voortkomen uit het programma SBaB (Samen Bouwen aan Bereikbaarheid). Deze worden in de eerstvolgende Programmaraad van SBaB ter vaststelling aangeboden (14 mei a.s.).
1. we benutten de kracht van de modaliteiten en we faciliteren verschillende schaalniveaus van mobiliteitssystemen met hun eigen voorkeursmodaliteiten:
   - lopen, fiets en openbaar vervoer als basis in binnenstedelijk gebied,
   - openbaar vervoer primair op relaties tussen de grote steden en op de economische kerncorridors,
   - de auto als basis voor overige relaties;
2. we transformeren naar een slim en duurzaam mobiliteitssysteem;
3. we stellen de reiziger/verlader centraal; denken van deur-tot-deur;
4. we creëren vloeiende overgangen tussen schaalniveaus en tussen modaliteiten;
5. we werken aan leefbare (binnen)stedelijke gebieden met een focus op voorzieningen voor wandelen, fiets en openbaar vervoer;
6. we benutten de bestaande infrastructuur optimaal.

5 De ontwikkeling van economische centra en andere werklocaties draagt bij aan een veerkrachtige, schone en inclusieve MRA-economie

Principe 6.1
"Nieuwe plannen voor woningbouw die leiden tot transformatie en verlies aan bedrijventerrein kunnen als voldoende ruimte voor bedrijvigheid beschikbaar is".

Principe 6.2
"Rijk en MRA houden rekening met extra ruimte voor bedrijvigheid die nodig is voor de transformatieperiode naar een klimaatadaptieve, energieneutrale en circulaire economie, in het bijzonder in haven- en industriegebieden".

Principe 6.3
"Rijk en MRA ontwikkelen bestaande en nieuw te ontwikkelen woon- en werklocaties zoveel mogelijk circulair en met nadruk op de toepassing van hoogwaardige materialen".

Voor de uitwerking van deze principes in het verstedelijkingsconcept voegen we hier de volgende invulling aan toe:

- De ruimtelijk-economische ontwikkeling draagt bij aan de internationale concurrentiekracht en het innovatievermogen van de regio en van Nederland.
- Werkgelegenheid en arbeidsmarkt in de regio sluiten op elkaar aan. De druk op de ruimte mag er niet toe leiden dat voor veel praktisch geschoolden passende werkgelegenheid niet meer op een snelle en betaalbare manier bereikbaar is.
- In de overgangsperiode naar een circulaire economie houden we rekening met een tijdelijk extra ruimtebeslag, waarin voorzieningen zowel voor de 'oude' als de circulaire economie nodig zijn. Dit kan betekenen dat er strategische ruimtereserveringen worden gemaakt, en de aanwezige milieuruimte op die locaties nodig blijft en mogelijk wordt uitgebreid.

6 Ruimtelijke ontwikkelingen dragen bij aan de versnelling van de energietransitie

Principe 7.1
"Rijk en MRA zetten in op energieneutraal of energieleverend ontwikkelen".

Principe 7.2
"Rijk en MRA accommoderen vraag (verbruik energie) en aanbod (opwekking duurzame energie) zo dicht mogelijk bij elkaar en passend bij eigenschappen en efficiëntie van het netwerk. Daarbij houden we er rekening mee dat vanwege de energietransitie het elektriciteitsnetwerk versterkt moet worden en andere energienetwerken (warmte, waterstof) opgezet en uitgebreid moeten worden".

Principe 7.3
"Rijk en MRA houden regie op het ontwikkelen van datacenters afgestemd op de beschikbaarheid van stroom, de aanwezigheid van een warmtenetwerk en het verkleinen van de afstand tot de aanlanding van wind op zee of lokale (duurzame) opwekking".

Principe 7.4
"Het Noordzeekanaalgebied vormt hét knooppunt voor duurzame energie in de MRA".

Voor de uitwerking van deze principes in het verstedelijkingsconcept voegen we hier de volgende invulling aan toe:

- De capaciteit van de energieinfrastructuur (opwekking, transport, conversie, opslag) wordt meegewogen in de keuze en inrichting van stedelijke ontwikkelingslocaties. Daarbij wordt rekening gehouden met de verwachte omslag naar een 'geïntegreerd hybride energiesysteem' dat meerdere duurzame energiebronnen en modaliteiten (elektriciteit, waterstof, warmte en CO2) benut en vraag en aanbod ook op wijk- en buurtniveau koppelt.
- Met name grote energieverbruikers worden gesitueerd in de buurt van locaties waar duurzame energie gewonnen wordt en nabij de hoofdverbindingen in het energienet tussen het Noordzeekanaalgebied en Groningen (voor elektriciteit en mogelijk ook voor waterstof, als de huidige aardgasleiding wordt omgevormd tot waterstofleiding).
- Op plekken en in gebieden die een rol spelen in het toekomstige energiesysteem of daarvoor (na afweging in het Verstedelijkingsconcept) in aanmerking komen, kunnen strategische ruimtereserveringen worden gemaakt. De aanwezige milieuruimte blijft daar in stand en wordt mogelijk uitgebreid.

- Voor nieuwe datacenters die gebruik maken van hyperconnectiviteit wordt één locatie in de regio aangewezen van maximaal 150 hectare. Bij de locatiekeuze voor deze en andere nieuwe datacenters is de beschikbaarheid van voldoende koelwater een voorwaarde (tenzij voor een innovatieve, niet-watergekoelde oplossing wordt gekozen).

7 Ruimtelijke ontwikkelingen dragen bij aan een klimaatbestendige metropoolregio

Principe 7.5
"Rijk en MRA verstedelijken klimaatbestendig, door de gevolgen van klimaatveranderingen (droogte, hitte, extreme regenbuien en mogelijke overstromingen) te verkleinen".

Voor de uitwerking van dit principe in het verstedelijkingsconcept voegen we hier de volgende invulling aan toe:

- Nieuwe locaties en herstructureringsgebieden voor wonen en werken worden klimaatbestendig en waterneutraal ontwikkeld: regenwater wordt ter plekke vastgehouden en vertraagd afgevoerd, hittestress wordt tegengegaan en de schade bij mogelijke overstromingen blijft beperkt.
- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen vinden alleen plaats op locaties waar ze te combineren zijn met een robuust en toekomstbestendig systeem van water en bodem. Dat betekent onder meer dat niet wordt gebouwd in gebieden met een relatief hoge kans op overstromingen met een relatief grote diepte, tenzij gebouwd wordt op een wijze die bestand is tegen zo'n overstroming. Dat geldt in het bijzonder voor kwetsbare functies zoals datacenters, ziekenhuizen en vitale infrastructuur.
- Ontwikkelingen dragen zo mogelijk bij aan het tegengaan en vertragen van de bodemdaling.
- Er wordt voldoende ruimte gecreëerd voor tijdelijke waterberging in natte periodes, zowel in polders als aan het regionale watersysteem en het hoofdwatersysteem.
- Er wordt voldoende water vastgehouden of opgeslagen, zodat er ook in lange periodes van droogte voldoende zoetwater beschikbaar blijft voor natuur, drinkwater en landbouw. Nieuwe functies die veel water vragen worden gesitueerd op een locatie waar voldoende water in de nabijheid aanwezig is.

Bijlage C

Gemaakte afspraken

Uitkomsten BO Leefomgeving 8 juni 2020

(bron: brief van de minister van BZK aan de Tweede Kamer, 25 juni 2020, kenmerk 2020-0000381130)

Met de verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam (MRA) zetten Rijk en regio de koers uit naar een duurzame, sociaal-maatschappelijk en economisch sterke MRA in 2050. Een polycentrische ontwikkeling van de MRA met elkaar versterkende kernen vormt de basis voor de verdere doorontwikkeling. Hiervoor creëren Rijk en regio gezamenlijk en integraal randvoorwaarden en maken keuzes op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, landschap, energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie en leefbaarheid.
Er zijn afspraken gemaakt over de polycentrische en evenwichtige ontwikkeling van woningbouw en werkgelegenheid tot 2030 in samenhang met bereikbaarheid en de energietransitie tot 2050 in relatie tot de verstedelijking.
De MRA kent een urgente woningbouwopgave. Door de toenemende bevolkingsgroei moet de bouwproductie voor de MRA worden verhoogd naar 175.000 woningen tot 2030 (CBS prognose 2019).
Voor de woningbouwontwikkeling tot 2030 hebben Rijk en regio afgesproken om in aanvulling op eerder gemaakte afspraken de nadruk te leggen op versnelling van de uitvoering van vastgestelde plannen, plannen in voorbereiding en potentiële plannen tot 2030 en daarbij rekening te houden met de gevolgen voor de bereikbaarheid waarover besloten wordt in het gebiedsgerichte bereikbaarheidsprogramma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB).
Om te voorzien in de toegenomen woningbehoefte zal ik samen met de regionale partners volop meewerken om de jaarlijkse productie van 17.500 woningen te kunnen realiseren en om gezamenlijk de knelpunten, zoals benoemd in de woondeal, weg te nemen. Hierbij sturen we niet alleen op aantallen. We zorgen voor een evenwichtige verdeling van de woningvoorraad over de regio en een nieuwbouwprogramma dat aansluit bij de behoefte met betaalbare woningen voor zowel de lage- als middeninkomens. Ook pakken we de excessen op de woningmarkt aan. Voor de woningbouwontwikkeling tot 2030 is afgesproken om in samenhang met bereikbaarheid prioriteit te geven aan het ontwikkelen van de internationale corridor Zuidwest Amsterdam Schiphol Hoofddorp, inclusief Amsterdam Zuidoost, verder het ontwikkelen van de Westkant Amsterdam en aan de oostkant in te zetten op de centrumontwikkeling Almere t/m 2030 en waar mogelijk additionele stappen te zetten ten aanzien van Amsterdam Bay Area.
Er worden niet alleen woningen gebouwd, maar steden en samenlevingen. Voor een evenwichtige ontwikkeling van de polycentrische metropoolregio en het versterken van de leefbaarheid in bestaande kernen hebben Rijk en regio afgesproken om gezamenlijk uitvoering te geven aan de beleidsintentie indicatief 10% van de werkgelegenheidsgroei in de periode 2020-2030 evenwichtig te spreiden over de stadsharten van

Almere, Haarlem, Hoofddorp, Hilversum, Zaanstad, Purmerend en Lelystad. Hiermee wordt ook een bijdrage geleverd aan het zo optimaal mogelijk benutten van het bereikbaarheidssysteem, inclusief OV-knooppunten en (OV-)infrastructuur en het beter bereikbaar maken van arbeidsplaatsen voor met name praktisch en middelbaar opgeleiden in kernen buiten de kernstad.
Voor een duurzame MRA zijn tot 2030 aanzienlijke ingrepen en uitbreidingen nodig in de energie-infrastructuur. Het hoogspanningsnetwerk (150/380KV) kent anno 2020 al capaciteitsproblemen, evenals een aantal onderstations, die nodig zijn voor de regionale stroomdistributie. Het energienetwerk staat dan ook voor de middellange (tot 2030) en lange termijn (2030-2050) niet alle ambities op het gebied van woningbouw, werklocaties en energietransitie toe. Met betrekking tot de energietransitie hebben Rijk en regio afgesproken om de hoofdstructuur van de energievoorziening volwaardig mee te nemen in de afweging bij de verstedelijking en deze te koppelen aan de locaties voor opwek van hernieuwbare energie (RES) en ruimtelijk economische ontwikkelingen in de MRA in de periode 2020-2050. Voor de middellange termijn werken Rijk en regio in nauwe samenwerking met de netbeheerders een selectie van prioritaire no regret maatregelen uit, gericht op het oplossen van capaciteitsproblemen in de energienetwerken in de periode 2020-2025 en 2025-2030. Dit met als doel zoveel mogelijk te voorkomen dat vertraging optreedt en/of keuzes voor prioritering moeten worden gemaakt bij de gebiedsontwikkeling.
De overige keuzevraagstukken voor het verstedelijkingsconcept over energietransitie, de vierde hyperconnectiviteitshub, landschap, water en bodem voor de periode 2030-2050 zullen de komende maanden verder worden uitgewerkt. Het streven is om de besluiten hierover en de verstedelijkingsstrategie in het BO MIRT najaar 2020 vast te stellen. Het besluit over de fasering van grootschalige woningbouwlocaties tot 2050 zullen in samenhang met het bereikbaarheidsprogramma SBaB worden genomen.
De opgaven binnen de MRA voor de (middel)lange termijn hangen in meer of mindere mate samen met opgaven in de aan de MRA grenzende gebieden (Noord-Holland Noord, overig Flevoland, Utrecht, Leidse regio). Waar dit relevant is, zal de Verstedelijkingsstrategie MRA hier aandacht aan besteden of zullen deze worden uitgewerkt in de Omgevingsagenda Noordwest.
Voor het opstarten van de Omgevingsagenda Noordwest is besloten om dit jaar prioriteit te geven aan lopende Rijk-regiotrajecten, zoals de verstedelijkingsstrategieën MRA en MRU, waarin een groot aantal gebiedsgerichte opgaven al worden opgepakt. Zo ondersteun ik ook de NOVI-alliantie Noord Holland bij het opstellen van een Regionale Investeringsagenda's voor het gebied boven het Noordzeekanaal. Rijk en regio hebben afgesproken in januari 2021 te starten met een verkenning van aanvullende gebiedsgerichte opgaven, die mogelijk kunnen landen in de Omgevingsagenda. In het BO Leefomgeving van voorjaar 2021 wordt vastgesteld welke aanvullende gebiedsgerichte opgaven een plek krijgen in de Omgevingsagenda. De Omgevingsagenda Noordwest zal dan in principe in het BO MIRT van najaar 2021 worden vastgesteld.
De verstedelijkings- en bereikbaarheidsopgaven in de MRU en MRA zijn groot en urgent. Voor de realisatie van de opgaven zijn onvoldoende financiële middelen beschikbaar bij Rijk en regio. Dit vraagt om een reële fasering van de gebiedsontwikkelingen voor de middellange en lange termijn. Daarnaast zullen Rijk en regio moeten bezien in hoeverre extra financiële middelen beschikbaar kunnen komen.

Rijk-regio afspraken BO-MIRT 25 november 2020

Verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam

- Rijk en regio constateren een enorme woningbouwopgave in de MRA. Deze woningbouwopgave kan niet worden gerealiseerd, als er geen gezamenlijke maatregelen worden getroffen door zowel het Rijk als de regio op de noodzakelijke randvoorwaarden zoals mobiliteit, bereikbaarheid, economie, energie, klimaatadaptatie, water, ecologie, landschap en inclusiviteit. Deze randvoorwaarden zijn het cement voor de woningbouwopgave. Daarnaast zijn er op korte termijn maatregelen nodig inzake de stikstof en PFAS problematiek, geluidscumulatie en de coronacrisis die de bouwproductie enorm vertragen.
- Een versnelling van de woningbouwopgave betekent ook een versnelling van deze randvoorwaarden.
- Rijk en regio constateren dat de benodigde opgaven op wonen, werken, bereikbaarheid, landschap, ecologie, klimaatadaptatie, energie, circulaire economie en inclusiviteit vragen om systeemsprongen. Hierbij moet aandacht blijven voor hoge kwaliteit van leven in de MRA en de bijzondere kwaliteiten van een evenwichtige polycentrische metropool (zowel in sociaal-maatschappelijk als economisch opzicht) in een uniek en cultuurhistorisch waardevol landschap.
- Rijk en regio werken aan deze benodigde randvoorwaarden samen in de verstedelijkingsstrategie, Woondeal en het bereikbaarheidsprogramma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB). Daarnaast biedt de woningbouwimpuls mogelijkheden om de woningproductie op korte termijn te versnellen.
- Rijk en regio spreken af om richting het BO Leefomgeving en BO MIRT 2021 de uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie voort te zetten, ten einde een verstedelijkingsconcept MRA inclusief fasering en investeringsstrategie vast te stellen, waarbij in ieder geval de volgende onderwerpen in samenhang nader worden uitgewerkt.
- Rijk en regio bevestigen de ingeslagen hoofdkoers van de evenwichtige ontwikkeling van een polycentrische metropoolregio, met tot 2030 de ontwikkeling van 175.000 woningen en de inzet om het beïnvloedbare deel (ca. 10%) van werkgelegenheidsontwikkeling te spreiden over de stadsharten in de MRA. Daarbij geldt een aantal nadere afspraken, te weten:
- Versnelling woningbouw en noodzakelijke randvoorwaarden tot 2030:
  - Rijk (interdepartementaal, coördinatie BZK) en regio besluiten tot het uitwerken in concrete en integrale gebiedsplannen van de versnelde woningbouwontwikkeling 2021-2030 in de stadsharten Almere, Haarlem, Hoofddorp, Hilversum, Lelystad, Purmerend en Zaanstad, inclusief voor deze integrale ontwikkeling cruciale (financiële) randvoorwaarden onder andere op het gebied van bereikbaarheid en energie-infrastructuur. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de programmalijn Bereikbare Steden van het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB). Over de bereikbaarheidsonderdelen vindt besluitvorming plaats binnen SBaB. Deze onderdelen krijgen een plaats in de Uitvoeringsagenda SBaB.
  - Rijk en regio komen met een uitgewerkt voorstel op welke wijze en met welke noodzakelijke randvoorwaarden de woningbouw in de grootschalige locaties Achtersluispolder in Zaanstad, Almere Pampus, station Hoofddorp en westflank in Haarlemmermeer, Havenstad in Amsterdam en Zuidoostflank Amsterdam, die nu gepland staan na 2030, naar voren kunnen worden gehaald, in aanvulling op de reeds afgesproken doelstelling van 175.000 nieuwe woningen tot 2030, zonder deze doelstelling te frustreren en rekening houdend met de (MIRT) onderzoeken die voor deze locaties in het kader van het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid al lopen.
  - De voortgang van de hiervoor beschreven besluiten wordt besproken tijdens een extra BO Woningbouw in februari-maart 2021 vooruitlopend op de integrale besluitvorming in het BO Leefomgeving voorjaar 2021, en besluitvorming in BO MIRT najaar 2021.
- Water/klimaatadaptatie: o.a. afspraken maken tussen regio en Rijk (ministeries I&W/BZK/EZK/LNV) om vanuit eigen bevoegdheden in te zetten op klimaatadaptieve maatregelen bij alle gebiedsontwikkelingen (natuur, landbouw, wonen, bedrijvigheid, energie en infrastructuur) om te voorkomen dat toekomstige schade later onevenredige kosten met zich meebrengt. Daarnaast verkennen Rijk en regio gezamenlijk welke vervolgonderzoeken nodig zijn op het gebied van water en klimaatadaptatie; waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij bestaande programma's.
- Landschap en ecologie: o.a. afspraken maken tussen regio (deelnemers MRA) en Rijk (ministerie LNV) om vanuit eigen bevoegdheden in te zetten op gezamenlijke belangen, zoals bodemdaling in veenweidegebieden, verbeteren en aanvullen van ecologische verbindingen, stikstofgevoelige N2000,

de landbouwtransitie naar kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw en het versterken van de biodiversiteit. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande structuren en samenwerkingsverbanden (Veenplan, programma Natuur, bossenstrategie, NOVI gebieden, Stuurgroep Markermeer-IJmeer etc.).

- Energie: Rijk en regio spreken af om het proces voort te zetten om te komen tot een selectie van prioritaire no regret maatregelen gericht op het oplossen van huidige capaciteitsproblemen in de energienetwerken in de periode 2020-2025 en 2025-2030, in relatie tot de in die periode voorgestelde verstedelijkingslocaties en de resultaten daarvan voor te leggen in het BO Leefomgeving van voorjaar 2021;
- Energie: Rijk en regio nemen de hoofdstructuur van de energie volwaardig mee in de afweging bij de verstedelijking van de MRA en koppelen deze aan de locaties voor opwek van hernieuwbare energie (RES) en ruimtelijk economische ontwikkelingen in de MRA in de periode 2020-2050. Waarbij in ieder geval de volgende afwegingen worden geagendeerd voor verdere uitwerking:
  - Het koppelen van wonen, werken, bereikbaarheid aan de beschikbaarheid van energie en netwerken van energie met concrete voorstellen in het verstedelijkingsconcept;
  - Antwoord geven op de vraag of en zo ja waar ruimte is voor conversiefaciliteiten;
  - Uitspraken over de noodzakelijke/wenselijke toevoeging en/of aanpassing van hoofdnetwerken van energie;
- Economisch profiel Almere: Rijk en regio spreken af de komende maanden te verkennen welke gezamenlijke inspanning noodzakelijk is voor het versterken van het kennisprofiel in Almere ten behoeve van de groei van de stad en specifiek de groei van de lokale economie en werkgelegenheid. Indien nodig kan dit leiden tot aanpassing van het Convenant Hoger Onderwijs Flevoland.

Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB)

M.b.t. Netwerkstrategie
Rijk en regio constateren en concluderen dat:

- De verstedelijking leidt tot een forse groei van de mobiliteit. Het aantal auto- en openbaar vervoerverplaatsingen van, naar en binnen de MRA groeit tot 5,6 miljoen per dag in 2040, dit is een groei van 56% ten opzichte van 2014. Er is sprake van groei van verschillende mobiliteitssystemen: 1. binnen het sterk verstedelijkte gebied, waar openbaar vervoer (bus, tram, metro en trein), lopen en (elektrische) fiets sterk zijn; 2. tussen steden, waar de trein sterk is en 3. overige verplaatsingen met herkomst en/of bestemming in de MRA, waar de auto sterk is.
- Als gevolg van COVID-19 er op de korte termijn een afvlakking is van de mobiliteitsgroei, maar dat door de sterke ruimtelijk economische ontwikkeling van de MRA richting 2040 de mobiliteitsgroei naar verwachting weer sterk zal toenemen.
- Als gevolg van de verstedelijking en de ligging van de Rijksinfrastructuur in de MRA en rond Amsterdam in het bijzonder, deze in toenemende mate gebruikt wordt voor verplaatsingen met herkomst-/bestemming Amsterdam. Dit leidt ertoe dat zowel lokaal als doorgaand verkeer gebruik maken van de beperkte beschikbare capaciteit op de weg en het spoor. Zonder ingrijpende keuzes en maatregelen lopen de netwerken vast en verslechtert de bereikbaarheid van de steden en economische toplocaties (zoals de Zuidas, Schiphol en de Haven van Amsterdam).
- Om de groei de komende jaren op te kunnen vangen dienen de lopende MIRT afspraken uitgevoerd te worden (o.a. ZuidasDok, OV SAAL, A8-A9, Amsterdam Zuid, PHS) en de benodigde stedelijke bereikbaarheidsinvesteringen (lokale fietsnetwerk, uitbreiden BTM) in de MRA uitgevoerd te worden.
- Om een toekomstvaste oplossing voor zowel het (inter)nationale- als het regionale/stedelijke verkeer te bieden is een Netwerkstrategie richting 2040 opgesteld die bestaat uit de volgende hoofdkeuzes voor een samenhangend multimodaal netwerk:
- Een stapsgewijze schaalsprong in het regionaal HOV-systeem in het sterk verstedelijkte gebied van de MRA om ruimte te creëren op het (inter) nationaal spoornetwerk en als ontsluiting van nieuwe ontwikkelgebieden. Deze schaalsprong is nodig omdat het huidige openbaar vervoersysteem de sterke mobiliteitsgroei van, binnen en naar de MRA (69% groei t.o.v. 2014) niet kan opvangen. De eerste stappen zijn onderzocht en uitgewerkt in de MIRT-onderzoeken Zuidwestkant Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp en Amsterdam Bay Area.
- Een stapsgewijs re-design wegennet met het verleggen en versterken van de draaischijf voor het doorgaande verkeer rond Amsterdam (A5, A9, A10-Noord). Een re-design is nodig omdat de Ring A10 bij sterke groei van de automobiliteit tot 2040 van, binnen en naar de MRA (52% groei t.o.v. 2014) niet zowel het doorgaande verkeer als het herkomst-/bestemmingsverkeer kan blijven opvangen. Er is verdiepend onderzoek nodig om de optimale configuratie van maatregelen (fysiek en gedrag) te kunnen bepalen.

- De fiets is een belangrijke en kansrijke modaliteit om de MRA op een duurzame en gezonde wijze bereikbaar en leefbaar te houden. Drie oplossingsrichtingen bieden daarbij potentie: 1) het voltooien van regionale doorfietsroutes, 2) realiseren van aantrekkelijke routes (feederroutes) naar OV-knopen voor verbetering ketenreis en 3) de ontwikkeling van kwalitatief hoogwaardige fietsparkeervoorzieningen bij OV-knopen.
- Zet in op hoogwaardige stedelijke en regionale overstapvoorzieningen tussen mobiliteitssystemen (hubs).
- Naast de hoofdkeuzes die impact hebben op doorstroming in de hele MRA zijn er voor weg en OV ook opgaven op specifieke corridors, zoals de A27 van Almere naar Utrecht en de Gooicorridor, die met lokale maatregelen kunnen worden opgelost.

Rijk en regio spreken af:

- In de MRA integraal te werken aan (1) een stapsgewijze schaalsprong in het regionaal HOV-systeem in het sterk verstedelijkte gebied van de MRA om ruimte te creëren op het (inter) nationaal spoornetwerk en als ontsluiting van nieuwe ontwikkelgebieden, (2) een re-design van het wegennet en (3) het benutten van de groeiende potentie van de (e)fiets. Dit gebeurt stapsgewijs en in samenhang met (de fasering in) de verstedelijkingsstrategie. Deze strategie wordt in de MIRT-studies ZWASH en Amsterdam Bay Area gebiedsgericht uitgewerkt.
- Een onderzoek te starten naar het re-design van het (hoofd)wegennet, gericht op het verleggen en versterken van de draaischijf voor het doorgaande verkeer rond Amsterdam (A5, A9, A10-Noord). Dit onderzoek zal voor het Bestuurlijk Overleg MIRT van najaar 2021 inzicht geven in de optimale combinatie van weg-infrastructurele maatregelen en beleidsinzet om het wegennet (hoofdwegennet en onderliggend wegennet) in de MRA in beweging te houden.
- Voor het Bestuurlijk Overleg MIRT van najaar 2021 een multimodaal toekomstbeeld 2040 MRA op te stellen als uitwerking van de Netwerkstrategie. Met als doel de samenhang tussen de modaliteiten, de gebiedsonderzoeken en de transitie naar een veilig, slim en duurzaam mobiliteitssysteem verder uit te werken; passend bij de verstedelijkingsafspraken. Binnen dit toekomstbeeld wordt samen met maatschappelijke partners en kennisinstellingen:
  - de regionale bouwsteen voor het Nationaal Toekomstbeeld Fiets opgesteld;
  - het (door)ontwikkelen van multimodale hubs op stedelijk en regionaal niveau uitgewerkt;
  - verbinding gelegd met het vervolgonderzoek binnen ZWASH en Amsterdam Bay Area (in beide MIRT-studies zal de fiets worden betrokken);
  - verbinding gelegd met raakvlakken als de Verstedelijkingsstrategie MRA, Landelijk OV toekomstbeeld en projecten/studies van Rijk en regio (A27, Hoornse lijn, IJ-oeververbindingen, lokale maatregelen in het kader van autoluw, etc.).

M.b.t. MIRT-onderzoek ZWASH

Rijk en regio constateren en concluderen dat:

- Het doortrekken van de (metro) Noord/Zuid-lijn (NZL) tot Hoofddorp een goede oplossing is om ruimte te creëren voor de verdere groei van treinverkeer op het (inter)nationale netwerk.
- Het doortrekken van de NZL verdere ontwikkeling van de kerncorridor tussen de Zuidas en Hoofddorp als internationaal vestigingsklimaat mogelijk maakt en bijdraagt aan de ontwikkeling van dit gebied als de Internationale Entree van Nederland.
- Het doortrekken van de NZL belangrijk is voor een toekomstbestendige ontsluiting van de luchthaven Schiphol en het ontlasten van het drukke treinstation.
- Het doortrekken van de NZL belangrijk is voor diverse grootschalige woningbouwprojecten in zowel de directe omgeving van station Hoofddorp als in de hele Haarlemmermeer en aansluit op de ontwikkeling van 50.000 arbeidsplaatsen in de Haarlemmermeer binnen de invloedsfeer van de kerncorridor (inclusief Schiphol).
- Het sluiten van de Ringlijn randvoorwaardelijk is om de gebiedsontwikkeling in HavenStad met 70.000 woningen en 58.000 arbeidsplaatsen mogelijk te maken, en bijdraagt aan het scheiden van verkeersstromen in het OV (in het bijzonder in de Schipholspoortunnel) en zo aan een verbeterde nationale en regionale bereikbaarheid.
- De Airportsprinter een belangrijke rol kan vervullen in het OV-netwerk, maar minder kansen biedt voor woningbouw en ontvlechting in het netwerk om capaciteit op het spoornetwerk vrij te spelen op de lange termijn.
- Dat een airportsprinter-station 'HavenStad' geen toekomstbestendige optie is voor na 2040, zonder omvangrijke investeringen in het onderliggend tramnetwerk.
- De OV-onderwerpen voldoende uitgewerkt zijn om een verkenning te starten, maar dat het zicht op 75% financiering ontbreekt.
- Voor de onderzochte wegmaatregelen geldt dat uitbreiding van de wegcapaciteit voor een aantal wegvakken tot een verbetering van de doorstroming leidt, en de onderzochte pakketten

tot een vermindering van de capaciteitsknelpunten in het gebied leidt, maar nog onvoldoende tot een oplossing van de knelpunten.
- Toekomstige investeringen nodig blijven om deze knelpunten op de weg op te lossen.
- Er nog informatie ontbreekt en dat dit vraagt om verdere verdieping in een vervolgonderzoek naar de wegmaatregelen.

Rijk en regio spreken af om:
- Het MIRT-onderzoek Zuidwestkant-Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp als afgerond te beschouwen en de conclusies vast te stellen.
- Er nu geen middelen beschikbaar zijn om een startbeslissing te kunnen nemen voor de voorkeursalternatieven doortrekken Noord/Zuidlijn Amsterdam Zuid – Hoofddorp en het sluiten van de Ringlijn Isolatorweg – Amsterdam Centraal voor een totaalbedrag van € 4,7 miljard.
- Partijen om geen tijd te verliezen wel inhoudelijk doorwerken om een startbeslissing voor te bereiden.
- Gezamenlijk door te gaan met de verdere uitwerking van een integrale ontwikkelstrategie, waarin de ruimtelijke economische ontwikkelingen inclusief versnelling woningbouw en de ontwikkelingen omtrent luchtvaart en internationaal treinverkeer aansluiten op de bereikbaarheidsmaatregelen in openbaar vervoer, weg en fiets.
- Een verdiepend onderzoek uit te voeren naar de optimale combinatie van weg infrastructurele maatregelen voor de opgaven op de weg in de corridor, met nauwe afstemming met het onderzoek naar beleidsinzet en maatregelen op systeemniveau binnen de programmalijn Netwerkstrategie MRA.
- De onderdelen verstedelijking, OV, fiets en weg in de programmaraad weer bij elkaar te brengen richting het Bestuurlijk Overleg MIRT van najaar 2021, zodat integrale besluitvorming plaats kan vinden.

M.b.t. MIRT-onderzoek Amsterdam Bay Area

Rijk en regio constateren en concluderen dat:
- Er een grote woningbouwbehoefte in de MRA is van 250.000 woningen tot 2040 en dat de oostkant van de MRA een substantiële bijdrage levert aan deze woningbouwopgave, zoals in de verstedelijkingsstrategie is opgenomen.
- De woningbouwopgave tot 2030 vooral gericht is op het realiseren van een substantieel aantal woningen in IJburg en Almere, waarbij de grootste ontwikkelopgave ligt op het creëren van woon-werkmilieus in het Almeerse stadshart, door verdichting rond station Almere Centrum. De overige opgave focust zich op het toevoegen van woonmilieus rond de bestaande Almeerse stations en het versterken van de bestaande buurten.
- Na 2030 de grootste verstedelijkingsambitie rondom Almere Pampus ligt. Dat levert een belangrijke bijdrage aan de grote woningbehoefte in de MRA na 2030, en er wordt nog gekeken naar mogelijkheden om deze verstedelijkingsambitie te versnellen.
- Er een MIRT-onderzoek Amsterdam Bay Area is uitgevoerd, waarbij een integrale ontwikkelstrategie voor dit gebied is opgesteld. Vertrekpunt hiervoor vormen de RRAAM-afspraken uit 2013.
- De fiets en het onderliggende OV-netwerk een belangrijk onderdeel zijn van de ontwikkelstrategie voor de Oostflank en bijdragen aan een mobiliteitstransitie.
- Om een (substantieel) aantal woningen aan de oostkant van de MRA toe te voegen is een goede bereikbaarheid met alle modaliteiten van belang. In het onderzoek zijn verschillende OV-varianten onderzocht, waaronder een IJmeerverbinding en de verbetering van het bestaande spoor. In het onderzoek zijn de effecten van de ruimtelijke ontwikkeling op de weginfrastructuur in beeld gebracht, waarbij gebleken is dat er knelpunten zijn. Wegmaatregelen zijn in deze fase nog niet onderzocht.
- Uit de Mini-MKBA blijkt dat een IJmeerverbinding, bij de in dit onderzoek onderzochte programma's voor wonen en werken een maatschappelijke meerwaarde heeft. In de ontwikkelstrategie is uitgegaan van de bouw van ca. 100.000 woningen en de realisatie van ca. 40.000 arbeidsplaatsen in het gebied, waarvan 75.000 woningen en 35.000 arbeidsplaatsen in Almere.
- Los van alle ruimtelijke ontwikkelingen zijn maatregelen noodzakelijk om het ecologische systeem van het IJmeer/Markermeer te herstellen en bij te dragen aan de totstandkoming van een Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem (TBES). Met financiering door onder andere organisaties voor natuur en ecologie, zoals de partijen in de Stuurgroep Markermeer en IJmeer (SMIJ). Dit is conform eerdere afspraken in de RRAAM bestuursovereenkomst. Het Rijk investeert met enkele projecten zoals Markerwadden, Oostvaardersoevers en NH Markermeerkust, al in het verbeteren van de ecologische kwaliteit en zal dat ook in de toekomst doen.*

Rijk en regio spreken af om:
- Het rapport 'Naar een ontwikkelstrategie voor Amsterdam Bay Area' met daarin de (tussen) resultaten en conclusies van het MIRT-onderzoek vast te stellen en daarmee het onderschrijven van:

1. De integrale ambities rond verstedelijking, bereikbaarheid, natuur en ecologie in dit gebied.
2. De noodzaak en uitgangspunten voor de verdichting in Almere, versnelling Almere Centrum en de realisatie van Almere Pampus om daarmee een bijdrage te leveren aan de grote woningbehoefte in de MRA.
3. De IJmeerverbinding in de vorm van een light railverbinding, bij de in het onderzoek onderzochte programma's voor wonen en werken (ca. 100.000 woningen en 40.000 arbeidsplaatsen), een kansrijke oplossing vormt om bij te dragen aan de hoofdopgaven van het programma SBaB en aan de verstedelijkingsopgave in de Oostflank van de MRA.
4. De noodzaak van investeringen in natuur en ecologie in en rond het IJmeer/Markermeer.

- Het MIRT-onderzoek voort te zetten en voor het Bestuurlijk Overleg MIRT van najaar 2021 een gefaseerde en adaptieve ontwikkelstrategie af te ronden en te komen tot een integrale en robuuste afweging op het gebied van wonen, werken, ecologie, natuur, landschap, recreëren en bereikbaarheid (o.a. OV-systeemkeuze), in relatie met de hoofdopgaven van het programma SBaB en de verstedelijkingsstrategie.
- Dat voldoende nieuwe werkgelegenheid een essentiële voorwaarde is voor een goede balans in de stad en een evenwichtige gebiedsontwikkeling. Hier ligt een gezamenlijk opgave voor de regio en het rijk.
- In het vervolgonderzoek in ieder geval aandacht te besteden aan de benodigde fiets-, weg- en OV-maatregelen in relatie tot (de fasering van) de ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving (verstedelijkingsstrategie).
- Als onderdeel van de ontwikkelstrategie een financieel beeld te ontwikkelen, met een overzicht van de kosten, baten en (alternatieve) bekostiging van de maatregelenpakketten.
- Als eerste stap om de doorstroming op de A27 te verbeteren, de regio zal werken aan de realisering van de Quick Win A27, aansluiting Eemnes. Een reconstructie van het kruispunt onderaan de afrit Eemnes, draagt bij aan een betere doorstroming van het verkeer op de A27. De kosten hiervan zijn geraamd op € 2,4 – 3 miljoen (incl. btw). De Rijksbijdrage bedraagt maximaal € 1,5 miljoen (incl. btw). De realisatie is voorzien in 2022.
- Als tweede stap wordt gestart met een MIRT-verkenning naar de capaciteitsuitbreiding van de A27 tussen Almere Haven en knooppunt Eemnes als oplossing voor het NMCA-knelpunt op dit tracé en het leveren van een bijdrage aan een betere betrouwbaarheid van het HOV. De scope van de MIRT-verkenning zal integraal binnen het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid worden ingebed. Hierover zullen Rijk en regio gezamenlijke afspraken maken in de startbeslissing. De investeringskosten voor een verbreding zijn geraamd op € 29 miljoen (incl. btw). De regiobijdrage bedraagt 25%.

Uitkomsten BO Leefomgeving 21 april 2021

(bron: brief van de minister van BZK aan de Tweede Kamer, 7 juni 2021, kenmerk 2021-0000281596)

Rijk en regio hebben gezamenlijk de ambitie om de grote verstedelijkingsopgave in de Metropoolregio Amsterdam en Metropoolregio Utrecht versneld te realiseren. Dit is een complexe opgave, die alleen haalbaar is wanneer wordt voldaan aan een groot aantal randvoorwaarden op het gebied van betaalbaarheid, investeringscapaciteit corporaties, stikstof aanpak, geluidscumulatie, leefbaarheid, bereikbaarheid waaronder schaalsprong OV, energietransitie, klimaatadaptatie en landschappelijke ontwikkeling. Rijk en regio zien dat hiervoor meer middelen én een transitie van een projectgerichte financiering naar gezamenlijke en adaptieve, meerjarige, programmatische bekostiging nodig zijn. Rijk en regio spreken daarom af voor de Metropoolregio's Amsterdam en Utrecht als integraal onderdeel van de regionale verstedelijkingsstrategieën een Rijk-regio programmering op hoofdlijnen uit te werken, op basis waarvan in het BO MIRT van najaar 2021 gesproken kan worden over de te maken afwegingen en keuzes. De Rijk-regioprogrammering zal bestaan uit een meerjarig overzicht van de belangrijkste geachte samenhangende Rijk-regio investeringen, met daaraan verbonden de kosten en potentiële dekking, en kan jaarlijks worden geactualiseerd op basis van dan vigerende inzichten over fasering en prioritering. Na het zomerreces wordt een BO woningbouw en verstedelijkingsstrategieën ingepland om de voortgang van de verstedelijkingsstrategieën inclusief de Rijk-regioprogrammering en de inzet van het bestaande instrumentarium voor de woningbouw te bespreken.

Specifiek voor de verstedelijking in de provincies Noord-Holland en Flevoland spreken de partijen af om zich in te zetten voor een versnelling van de woningbouw van 240.000 woningen, waarvan 175.000 in de Metropoolregio Amsterdam. De inzet in de MRA is gericht op de reguliere woningbouw (122.000) en de stadsharten (53.000). Daarbovenop wordt ook de mogelijke versnelling met extra inspanning van alle partijen op vijf grootschalige locaties (45.000) onderzocht, nu grotendeels later in de tijd gepland, dan de genoemde 175.000 woningen. De woningen worden voornamelijk gerealiseerd in bestaand stedelijk gebied. Veelal gaat het om herstructurering waarbij sanering van bebouwing en bedrijfsverplaatsing aan de orde zijn. Deze factoren zijn van grote invloed op de mogelijke versnelling van de woningbouwontwikkeling. Rijk en regio hebben voor de versnelling van de woningbouw in de MRA afgesproken om integrale gebiedsplannen op te stellen voor de stadsharten en globale gebiedsplannen voor de vijf grootschalige ontwikkellocaties als onderdeel van de Verstedelijkingsstrategie MRA en daarin de Rijk-regio inzet in deze gebieden vast te stellen in het BO MIRT van najaar 2021. Op dit moment is er voor 40% van de te bouwen woningen in Noord-Holland onvoldoende stikstofruimte. Partijen hebben besloten tot een aantal maatregelen om voor de woningbouw voldoende stikstofruimte te creëren. Het gaat hierbij om ruimte reservering in een nog op te stellen stikstofdepositiebank, het voordragen van onrendabele toppen van woningbouwprojecten voor de Woningbouwimpuls, opties voor extern salderen en voor 1 september 2021 uitzicht op een oplossing voor de woningbouw in Zaanstad. Daarbij worden geen sectoren uitgesloten en worden de mogelijkheden van financiering door alle partijen betrokken. Partijen spreken af een vergelijkbare aanpak op te stellen voor deze problematiek in Flevoland. Rijk en regio spreken ten aanzien van de energietransitie in de MRA af een governance structuur uit te werken met als doel te komen tot een betere samenwerking met de energieketen (in het bijzonder de netbeheerders) en integrale besluitvorming op nationaal en regionaal niveau te waarborgen.

Colofon

Projectleiding	Ton Bossink Saskia Newrly
Projectleider Verstedelijkingsstrategie	Paul Menting
Projectsecretaris	Femke Kaptein
Tekst en redactie	Peter Paul Witsen Jolly Kerkstra
Fasering	Judith Lekkerkerker
Ontwerpteam	Jurjen Tjarks Martijn Veenstra PosadMaxwan strategy x design
Dronebeelden	Serge van Berkel

Het verstedelijkingsconcept is opgesteld in nauwe afstemming met ambtelijke vertegenwoordigers uit de deelregio's van de MRA: Juriaan Jansen, Harry Zondag, Marieke de Rijk (Almere-Lelystad/provincie Flevoland); Mette Vernooij, Mark Lammertink, Clement Jager (Amstelland-Meerlanden); Mirjam de Graaf, Koos van Zanen, Els Meines (Amsterdam); Rowena Kuijper, Christiaan van Zanten (Gooi en Vechtstreek); Astrid Schölvinck (IJmond); Cees van Wijnen, Mirte Rozemond, Herman Swen, Julius Betist (Zaanstreek-Waterland); Martijn Dekker (Zuid-Kennemerland); André van Eijk (provincie Noord-Holland). En met vertegenwoordigers van Projectbureau Noordzeekanaalgebied en betrokkenen bij het Luchtvaartdossier.

Economie	Arjen van Nieuwenhuizen William Stokman Jeroen Bakker
Landschap	Marja van Nieuwkoop Birte Querl Andreas van Braam Houckgeest (+ Ecologie) Peter van Cappellen
Ecologie	Mira Heesakkers Jacco Maissan
Wonen	Ivo Hamelynck Jan Jaap Visser Maaike Stoop Bart Boon
Energie	Geert Haenen Camila Pinzon Cortes Joost Gottmer Jeroen Bakker Ruben van den Berg Lonneke Graas
Mobiliteit	Peter van Hoek Leo van 't Hof in afstemming met kernteam SBaB
Klimaat	Lot Locher Nicky Schulz
Sociaal Maatschappelijk	Ralph Ploeger Sahar Tushuizen

Nota van beantwoording
Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio

3 november 2021

Inhoudsopgave

Leeswijzer

Beknopte samenvatting

Lijst indieners wensen en opvattingen Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio

Beantwoording per indiener en wens/opvatting

Leeswijzer

Voor u ligt de Nota van beantwoording behorend bij het Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio. Versie 2 van het Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio is tussen 17 mei en 12 juli 2021 voorgelegd aan gemeenteraden en waterschappen in de MRA en provinciale staten van Noord-Holland en Flevoland. In deze nota zijn alle 23 binnengekomen brieven met wensen en opvattingen van een antwoord voorzien. Wensen en opvattingen zijn soms per deelregio, soms vanuit de deelregio en aanvullend met een verbijzondering per gemeente ingediend. Daarnaast zijn wensen en opvattingen soms ook individueel per gemeente ingediend. Waterschapen hebben een gebundelde reactie gegeven.

De wensen en opvattingen leiden tot wijzigingsvoorstellen, zowel in tekst als op kaart. Op deze manier hebben raden, Staten en waterschappen een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio. Het resultaat, versie 3 van het Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio, wordt ter vaststelling voorgelegd aan raden, Staten en waterschappen en daarna aan het bestuurlijk overleg tussen Rijk en regio. Pas dan is het Verstedelijkingsconcept definitief en vormt het de gezamenlijke koers voor de MRA van Rijk en regio.

Deze Nota van beantwoording bevat een volledig overzicht van alle wensen en opvattingen en per wens en opvatting het antwoord daarop. In totaal gaat het om 212 wensen, opvattingen en suggesties. Deze staan uitgesplitst per indienende organisatie in de linker kolom op de pagina. In de rechterkolom staan de antwoorden op de betreffende wens, opvatting of suggestie. Daarin staan ook indien van toepassing, de voorgestelde wijzigingen opgenomen met indien mogelijk een verwijzing naar het betreffende hoofdstuk waar de wijziging is doorgevoerd.

Een aantal wijzigingsvoorstellen en suggesties heeft betrekking op het kaartmateriaal. Indien dit aanleiding is voor een wijziging in het kaartmateriaal, is dit in de beantwoording aangegeven.

Beknopte samenvatting Nota van beantwoording Verstedelijkingsconcept MRA
De wensen en opvattingenperiode liep van 17 mei tot 12 juli 2021. Er zijn 23 reacties op het Verstedelijkingsconcept versie 2 binnen gekomen van raden, Staten en waterschapsbesturen. Soms gebundeld per deelregio met een verbijzondering per gemeente, in andere gevallen individueel met uiteenlopende wensen per gemeente. In de zomerweken is een conceptnota van beantwoording geschreven zodat voor iedereen navolgbaar is wat er is ingebracht en wat en waarom hiervan iets is verwerkt in versie 3.

Proces
Raden, staten en waterschappen willen voor definitieve besluitvorming Rijk en regio over het Verstedelijkingsconcept zich kunnen uitspreken over Versie 3 van het Verstedelijkingsconcept. Hiervoor wordt een extra processtap ingebouwd.

Inhoud
Algemene indruk is dat er op hoofdlijnen inhoudelijk veel steun voor het verstedelijkingsconcept van tussenproduct versie 2 is. Met als belangrijkste *inhoudelijke* aandachtspunten:

- Noordzeekanaalgebied (NZKG):
    - Wijkermeerpolder; verzoek allen: 'niet benutten' voor droog bedrijventerrein
    - Tijdelijke piekwaterberging in de Wijkermeerpolder is mogelijk wel bespreekbaar. Als alternatieve locaties voor de vraag naar bedrijventerrein worden in Flevoland in De Vaart en Haven Flevokust genoemd.
    - Houtrakpolder; eerst huidige terrein intensiveren en terughoudendheid over benutting reservering, zoals ingebracht door gemeente Haarlemmermeer conform overgenomen standpunt van gemeente Haarlemmerliede Spaarnwoude tegen havenontwikkeling in Houtrakpolder)
    - Circulaire economie en energietransitie; meer grip op ruimteclaims nodig
    - Aandacht nodig voor milieu- en veiligheidscontouren voor nieuwe functies rond energietransitie en circulaire economie in relatie tot binnenstedelijke transformaties

- Leefkwaliteit rondom Schiphol in relatie tot toekomstige ontwikkeling luchthaven: redeneerlijn vanuit AM-regio wordt herkend, hoewel men de tekst nog niet helemaal in balans vindt. Vanuit de AM-regio is er een pleidooi om de door Rijk en regio gewenste integrale gebiedsuitwerking de status van MIRT-onderzoek te geven.

- Mobiliteit: in algemene is gebruik gemaakt van SBAB inbreng, er wordt meer aandacht gevraagd voor mobiliteitsonderwerpen die niet onder SBAB vallen. Hierbij worden veel mobiliteitswensen geuit, sommige Rijk-regio relevant, maar ook veel regionale wensen. Daarnaast een meermaals geuite zorg en ergernis over het te veel vooruitlopen op de uitkomsten van het onderzoek Redesign wegennet, waarbij het verschuiven van de functie van de ring A10 wordt onderzocht en gekeken wordt of de A5/A9 deze functie kan overnemen. Hier zitten potentieel negatieve effecten voor gemeenten rondom A5/A9 aan vast en op het onderliggende wegennet.

- Stadsharten: Beverwijk en Amstelveen bepleiten ook de status als stadshart. Dit wordt beargumenteerd vanuit het benutten van de meerkernige metropool én de regioverzorgende functie die beide plaatsen hebben. Bij Beverwijk speelt ook de werkgelegenheidsontwikkeling als argument een rol. Bij Amstelveen is het gekoppeld aan mogelijke afspraken met het Rijk.

- Woonwerkbalans: Meerdere gemeenteraden doen een beroep op inspanningen om de scheve woonwerkbalans in positieve zin te beïnvloeden.

Lijst indieners wensen en opvattingen Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio

Deelregio Zaanstreek-Waterland
Gemeente Zaanstad
Gemeenten Oostzaan en Wormerland (gezamenlijke reactie)
Gemeente Landsmeer
Gemeente Edam-Volendam
Deelregio IJmond
Gemeente Uitgeest
Gemeente Haarlem
Gemeente Bloemendaal
Gemeente Zandvoort
Gemeente Heemstede
Deelregio Gooi en Vechtstreek
Gemeente Amsterdam
Deelregio Amstelland Meerlanden
Gemeente Aalsmeer
Gemeente Amstelveen
Gemeente Diemen
Gemeente Haarlemmermeer
Gemeente Ouder-Amstel
Gemeente Uithoorn
Deelregio Almere-Lelystad (incl. provincie Flevoland)
Provincie Noord-Holland
Waterschappen
Vervoerregio Amsterdam

Nota van beantwoording

Periode wensen en opvattingen MRA Verstedelijkingsstrategie, verstedelijkingsconcept versie 2 (17 mei - 12 juli 2021)

Verseon nummer	Indiener	#	Beschrijving	Antwoord
1	Deelregio Zaanstreek-Waterland	1	Het concept stelt het Rijk-regio-verband centraal, waardoor te veel(deel)regionale vraagstukken achterwege blijven. Hoewel wij niet verwachten dat de strategie een tijdloze, uitputtende beschouwing van de MRA biedt, achten wij een stappenplan, waarin duidelijk wordt hoe de keuzes op macroniveau het microniveau (lokaal/gemeentelijk) beïnvloeden en vice versa,een pre. Wij kunnen het ons nu niet veroorloven om dit soort langetermijnkeuzes aan het toeval over te laten, temeer gezien het huidige proces reeds zoveel tijd, kennis en betrokkenheid van alle partners heeft vereist.	Het Verstedelijkingsconcept zet op hoofdlijnen de koers neer voor de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam. Het geeft richting aan samenwerking met het Rijk en ook aan de samenwerking binnen de MRA. In de verdere uitwerking en uitvoering van de koers in MRA-verband en in samenwerking met het Rijk zal de wisselwerking tussen micro- en macroniveau moeten worden opgepakt. Ook zal de koers gemonitord worden en kan deze waar nodig bijgesteld worden.
		2	Wij stellen voor om de strategie een positiever perspectief te geven. Hoewel het voorliggende concept de urgentie en verantwoordelijkheid om tot keuzes en acties te komen duidelijk maakt, dient het definitieve document de kansen als uitgangspunt te nemen.	Deze inbreng van de deelregio Zaanstreek-Waterland sluit aan op opmerkingen van andere indieners. Wij hebben ons deze ter harte genomen door in versie 3 extra aandacht te besteden aantoon, leesbaarheid en aantrekkelijkheid.
		3	De strategie zet in op binnenstedelijke verdichting ergo het buitenstedelijke landschap te sparen waar mogelijk. Dit betekent dat het tekort aan woningen, zowel in aantallen als in kwaliteit/ diversiteit en betaalbaarheid, deels opgelost moet worden via de transformatie van bedrijventerreinen naar een nieuw stedelijk gebied met wonen, werken en voorzieningen.	Dit is een juiste constatering.
		4	ZaWa wordt als een integraal te ontwikkelen gebied beschouwd in de strategie. Daarbij onderscheidt de strategie onderwerpen en ontwikkelingen die de regio samen met het Rijk moet oppakken en welke door de (deel)regio zelf moet worden uitgewerkt. Hierdoor worden bepaalde mobiliteitsontwikkelingen achterwege gelaten, waaronder de HOVZaanIJ. Gezien ontwikkelingen zoals voorgenoemde essentieel zijn voor en integraal zijn aan de stedelijke ontwikkelingen die in samenwerking met het rijk worden uitgevoerd (SBaB, Bereikbare Steden) is het voor ons onbegrijpelijk dat dit ontkoppeld is. Hoewel wij hiermee een glijdende schaal riskeren, achten wij het verstandig om deze afbakening te herzien.	Momenteel wordt binnen Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid onderzocht of de mobiliteitsopgave HOV ZaanIJ de aard heeft van een gedeelde Rijk-regio-opgave. Bij een bevestigende conclusie zal HOV ZaanIJ als Rijk-regio-opgave in het verstedelijkingsconcept worden opgenomen.
		5	De nadruk voor ZaWa ligt op de woningbouwontwikkelingen/werkgelegenheid, de mobiliteit en de landschapsontwikkeling, alsook de interactie tussen deze dossiers. Ondanks de inherente complexiteit zien wij het streven om tot samenhang te komen. De volgende stap is om de verschillende oplossingsrichtingen oftewel de keuzes voor te leggen. Dit hangt samen met het volgende punt. -> Wij zien uit naar het derde concept, ervan uitgaande dat deze versie meer	Mede naar aanleiding van deze reactie van de regio Zaanstreek-Waterland is in Versie 3 meer samenhang aangebracht tussen de verschillende opgaven en is een fasering in hoofdlijnen opgenomen. Verdere aanscherping van de fasering gekoppeld aan investeringsmogelijkheden heeft in verband met de kabinetsformatie en het organiseren van bestuurlijk draagvlak binnen de regio langer de tijd nodig.

			duidelijkheid over de fasering en investeringen zal geven. Dit is voorwaardelijk voor de werkelijke uitvoering van destrategie door gemeenten.	
		6	De deelregio ZaWa is op dit moment bezig een verdieping op te stellen met een overzicht van 'vraag en aanbod', die een aanscherping en duidelijkere prioritering zal opleveren(propositie) van de Samenwerkingsagenda ZaWa. Hiermee duidt de deelregio hetgeen het voor de MRA wilt betekenen alsook wat de inliggende gemeenten daarvoor nodig hebben. Het sluit dan ook nauw aan bij de Verstedelijkingsstrategie. De hoofdpunten zijn:-Een schaalsprong in de woningbouw op grote en kansrijke locaties waarbij de MRA Sleutelgebieden centraal staan; -Ruimte voor bedrijvigheid en een betere match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt; -Een mobiliteitstransitie met goede noord-zuid OV-verbindingen en een beter oost-west fietsnetwerk; -Een transitie in het landelijk gebied en het behoud en de versterking van het landschap; -Het versterken van de kwaliteit en/of toegankelijkheid van water, groen en recreatiegelegenheden, en van de natuurwaarden in de beschermde gebieden. Wij delen dit document, op een daartoe geëigend moment, graag met u opdat het mogelijk bijdraagt aan de uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie.	De voorziene hoofdpunten uit de Samenwerkingsagenda Zaanstreek-Waterland lijken goed aan te sluiten op de Verstedelijkingsstrategie. In de uitwerking zullen beide trajecten elkaar kunnen versterken.
		7	Daarnaast vragen wij aandacht voor het blijven informeren en betrekken van de raden voor het besluitvormingsproces in januari/februari 2022, wanneer versie 3 ter besluitvorming aan de raden en staten wordt aangeboden. Het is cruciaal dat er nog een bijeenkomst komt, b.v. in de vorm van een regionale raadsleden bijeenkomst, om draagvlak en commitment te behouden. Wij zouden dat zeer op prijs stellen ondanks dat de planning daar nagenoeg geen ruimte voor laat.	We onderschrijven het grote belang om de raden en Staten aangehaakt te houden om zo draagvlak, commitment en democratische legitimatie te borgen. Mede naar aanleiding van de reactie van de deelregio Zaanstreek-Waterland zal daarom een extra processtap worden ingebouwd voor bespreking van versie 3 in de raden en Staten, voordat tot definitieve besluitvorming tussen Rijk en regio zal worden overgegaan. Deze stap is voorzien in de periode november 2021-januari 2022, de exacte planning voor het vaststellen van het verstedelijkingsconcept door raden en Staten wordt voorgelegd aan de Stuurgroep.
1a	Gemeente Zaanstad	1	Het moment van de uitvraag om wensen en opvattingen uit te spreken door de raad van Zaanstad ten aanzien van het conceptverstedelijkingsconcept MRA valt samen met het maakproces van de Zaanse Omgevingsvisie. Hierin maakt Zaanstad keuzes voor onze stad en landschap die een sterke relatie hebben met de voorgestelde ontwikkelingen en keuzevraagstukken in de verstedelijkingsstrategie van de MRA. Het gaat dan om onder andere de keuze om de MRA evenwichtig en polycentrisch te ontwikkelen, de toekomst van het landschap en het versterken van de stadsharten in Bereikbare Steden. Het oplossen van de vraagstukken bijvoorbeeld in Zaandam Oost en de daarvoor noodzakelijke verbinding naar de Achtersluispolder kunnen alleen succesvol aangepakt worden in relatie en samenwerking met de regio. Voor een evenwichtige metropool is het van het grootste belang dat kansengelijkheid wordt bevorderd. Zaanstad vindt dat dit voortvarend moet worden opgepakt. Verstedelijking in Zaanstad gaat hand in hand met een evenwichtige verdeling van lusten	De constatering dat de lijn in het Verstedelijkingsconcept MRA goed aansluit op de inzet zoals in het maakproces van de Omgevingsvisie van Zaanstad naar voren komt, sterkt ons in de opzet van het Verstedelijkingsconcept MRA. De genoemde opgaven en ambities vanuit Zaanstad illustreren de complexiteit en omvang van de vraagstukken waar we gezamenlijk aan werken.

			en lasten binnen de regio. Hoe beter de metropoolregio functioneert als één samenhangend netwerk, hoe groter de economische kansen voor Zaanstad. Voor vraagstukken omtrent verbeteren bereikbaarheid, evenwichtige woningmarkt en energietransitie heeft Zaanstad de regio hard nodig. De keuze van de MRA om voornamelijk in te zetten op binnenstedelijke verdichting en daarmee te kiezen om niet te bouwen in het metropolitane landschap sluit aan op hoe Zaanstad de ontwikkeling van de stad ziet. De grote woningbouwopgave in de regio is in lijn met de opgave die Zaanstad hierin heeft: er is een tekort aan woningen, zowel in aantallen als in kwaliteit/ diversiteit en betaalbaarheid. In Maak. Zaanstad heeft de stad en de raad zich hier duidelijk over uitgesproken: Zaanstad groeit de komende jaren met 15 tot 20 duizend woningen op binnenstedelijke locaties en wil daarmee de kwaliteit in de stad versterken.	
		2	Naast de grotere woningbouwlocaties zijn ook kleine woningbouwontwikkelingen belangrijk voor de stad. Daarin wil de gemeenteraad van Zaanstad beleidsruimte om zelf een afweging te maken bij het wel of niet toestaan van kleinschalige ontwikkelingen in het Bijzonder Provinciaal Landschap. Zaanstad heeft een visie op linten, dijken en paden opgesteld die voldoende waarborgen in zich heeft om de juiste afweging te maken. De gemeenteraad van Zaanstad vraagt dringend om in de Verstedelijkingsstrategie versie 3 mee te nemen dat het regime binnen de MRA voor Bijzonder Provinciaal Landschap verruimd wordt.	De vraag van de gemeenteraad van Zaanstad is herkenbaar en begrijpelijk, maar kan niet binnen de Verstedelijkingsstrategie worden opgepakt. De zeggenschap over het regime voor Bijzonder Provinciaal Landschap ligt bij de Provincie Noord-Holland.
		3	Zaanstad herkent en onderschrijft de ontwikkelrichtingen In de Verstedelijkingsstrategie van de MRA ten aanzien van verstedelijking, maar ziet zich ook gesteld voor het dilemma of aanvullend op de vastgestelde ambities van Maak.Zaanstad nog verdere groei mogelijk is. Zaanstad is van oudsher een industriestad waar de combinatie van wonen en werken kansen biedt, maar ons ook voor complexe opgaven stelt om de leefbaarheid te verbeteren. Verdere verstedelijking binnen de bestaande stad maakt deze opgave nog groter. Een belangrijk deel van de oplossing voor de woningbouwopgave ligt voor Zaanstad (en de regio) in het transformeren van bedrijventerreinen naar een nieuw stedelijk gebied met wonen, werken en voorzieningen. Voor Zaanstad is de transformatie van de Achtersluispolder en het Hembrugterrein dan ook een vast gegeven binnen de Verstedelijkingsstrategie van de MRA. Tegelijkertijd wil de gemeenteraad van Zaanstad economie een prominente rol geven in een op te stellen afwegingskader. Door per gemeente een goede duiding te maken over welk profiel een bedrijfsterrein heeft en breed te kijken naar welke sterke punten er zijn en welke toegevoegde waarde een bedrijfsterrein heeft in de gemeente en regio. Pas na het opstellen van het profiel per gemeente en per bedrijfsterrein, en na instemming van de gemeenteraden, keuzes voor te leggen in de	Zaanstad wijst op een van de grote dilemma's waarmee we ons geconfronteerd zien: meer woningen, bedrijvigheid en voorzieningen in een gebied waar ruimte schaars is en de leefbaarheid onder druk staat. Waar het gaat om ruimte voor bedrijvigheid in relatie tot de transformatieopgave en de energietransitie schetst het Verstedelijkingsconcept een hoofdrichting die verder uitgewerkt moet worden. Een van de acties voor de korte termijn, voortvloeiend uit het Verstedelijkingsconcept, is het opstellen van een bedrijventerreinenstrategie met bijbehorende bestuurlijke afspraken. Gemeente Zaanstad wordt hier als vanzelfsprekend nauw bij betrokken.

			Verstedelijkingsstrategie 3.0 over de inzet van een bedrijfsterrein in het behalen van doelstellingen uit de Verstedelijkingsstrategie. De komende maanden nemen we de tijd en de ruimte om over bovenstaand dilemma (nog meer woningen, werken en voorzieningen, maar de ruimte is schaars en de leefbaarheid staat onder druk) nog na te denken en de koers te bepalen hoe we met verstedelijken de kwaliteit van de stad kunnen verbeteren. Dit doen we in het kader van de Zaanse omgevingsvisie.	
		4	Dit geldt ook voor de keuzes voor toekomst van het Noordzeekanaalgebied. Het Noordzeekanaalgebied is voor Zaanstad van groot belang. De lastige keuzes die hier gemaakt moeten worden ten aanzien van transformatie, energietransitie, ruimte voor bedrijvigheid enzovoort zien we ook terug in de VS MRA. De impact van de energietransitie op onder andere ruimtegebruik en milieucontouren hebben we onvoldoende in beeld en dat maakt een duidelijke koers uitstippelen ingewikkeld. Ook de samenhang met bijvoorbeeld transformatie van bedrijventerreinen in relatie tot voldoende ruimte voor bedrijvigheid is voor Zaanstad een puzzel waar nog volop over gesproken moet worden de komende weken en maanden.	Ook hierbij speelt het door Zaanstad genoemde dilemma rondom ruimtegebruik, waarvoor in het Verstedelijkingsconcept ten aanzien van de ruimte voor bedrijvigheid in relatie tot de transformatieopgave en de energietransitie een verder uit te werken hoofdrichting is geschetst. Een van de acties voor de korte termijn, voortvloeiend uit het Verstedelijkingsconcept, is het opstellen van een bedrijventerreinenstrategie met bijbehorende bestuurlijke afspraken. Gemeente Zaanstad wordt hier als vanzelfsprekend nauw bij betrokken. Dit zal tevens onderdeel zijn van de samenwerking onder het NOVI-gebied Noordzeekanaalgebied en het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied. Wat het NZKG betreft zijn in het Verstedelijkingsconcept in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord.
		5	Naast het vraagstuk van de energietransitie willen we specifiek het keuzevraagstuk rondom de toekomstige betekenis van de Wijkermeerpolder benoemen. Op dit moment ziet Zaanstad geen reden om af te wijken van de afspraken die gemaakt zijn in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040. Zaanstad meent dat eerst het huidige gebruik van het havengebied geoptimaliseerd moet worden en de terreinen die nu al aangewezen zijn als reserveringen voor bedrijvigheid in het Noordzeekanaalgebied en regionaal (bijvoorbeeld Edam/ Volendam, Purmerend). De komende maanden bekijken we vanuit ons eigen perspectief de kernkwaliteiten van de Wijkermeerpolder (bijvoorbeeld aanwezigheid Stelling van Amsterdam, groene verbindingen. water) en de belangen van omwonenden. Het gebruik van de Wijkermeerpolder als bedrijventerrein past niet binnen onze visie en wordt nadrukkelijk als ongewenst beschouwd.	In het Verstedelijkingsconcept zijn voor het NZKG in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. De Wijkermeerpolder is in het Verstedelijkingsconcept dan ook niet opgenomen als mogelijke bedrijventerreinlocatie. Wel is deze polder gedeeltelijk aangegeven als zoekgebied voor tijdelijke piekwaterberging, aangezien een tijdelijke piekwaterberging als onmisbaar element is geïdentificeerd. Een procesafspraak over hoe verder en waarover verder onderzoek en uitwerking nodig is, zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord.
		6	In de Verstedelijkingsstrategie voor de MRA heeft Schiphol grote invloed nu en in de toekomst. Zaanstad vindt een verdere uitbreiding van het aantal vliegbewegingen onwenselijk en dringt aan op stopzetting van de nachtvluchten. De luchthaven Schiphol veroorzaakt ernstige gezondheidsschade en vormt tevens een belemmering voor de woningbouw in het MRA gebied.	Rijk en regio staan de integrale benadering van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol voor. Dit vergt een nadere uitwerking die we als Rijk en regio gezamenlijke willen oppakken. Daartoe wordt een afspraak aan de Verstedelijkingsstrategie gekoppeld die zal worden opgenomen in het Verstedelijkingsakkoord MRA. De wensen van gemeente Zaanstad kunnen hierbij ingebracht worden. Daarnaast kan de gemeente Zaanstad haar opstelling kenbaar maken bij de Bestuurlijke Regie Schiphol, het samenwerkingsverband van gemeenten en provincies in de Schipholregio.
		7	In de gezamenlijke reactie vanuit Zaanstreek Waterland komt ook de voor Zaanstad essentiële HOV ZaanIJ aan de orde. Zaanstad onderschrijft nadrukkelijk deze inbreng. In het concept verstedelijkingsverstedelijkingsstrategie is Zaanstad	Het grote belang dat Zaanstad hecht aan de HOV lijn ZaanIJ is hier nog eens duidelijk onderstreept. Momenteel wordt binnen Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid onderzocht of de mobiliteitsopgave HOV ZaanIJ de aard heeft van een gedeelde Rijk-regio-

			onderdeel van het integraal te ontwikkelen gebied Zaanstreek Waterland. In deze deelregionale uitwerking maakt de verstedelijkingsstrategie onderscheid in onderwerpen en ontwikkelingen die de regio samen met het Rijk moet oppakken en welke in de (deel)regio zelf moet worden uitgewerkt. Opvallend hierin is dat de HOV lijn ZaanIJ hierin niet in de lijst met Rijk/ regio ontwikkelingen staat maar als ontwikkeling die opgepakt moet worden in de regio. Dat is onbegrijpelijk. Deze HOV lijn is de ruggengraat van een groot aantal ontwikkelingen die ook in samenwerking met het Rijk worden opgepakt: SBaB, Bereikbare Steden, aanpak Zaandam Oost (programma Leefbaarheid en Veiligheid), versnelling van 4 woningbouwlocaties (Achtersluispolder). Voor Zaanstad geldt nog steeds dat op deze HOV lijn op termijn een metro zou moeten gaan rijden. De HOV Lijn ZaanIJ hoort dan ook in de lijst met Rijk/regio trajecten.	opgave. Als de conclusie positief is, zal HOV ZaanIJ als Rijk-regio-opgave in het verstedelijkingsconcept worden opgenomen.
1b	Gemeenten Oostzaan en Wormerland	1	In Oostzaan heeft de commissiebehandeling plaatsgevonden. Het onderwerp stond vervolgens geagendeerd voor de raadsvergadering van 5 juli 2021maar is daar vanwege tijdsgebrek niet behandeld zodat formeel vanuit Oostzaan geen wensen en opvattingen kunnen worden meegegeven aan het Projectteam Verstedelijkingsstrategie. Voor de commissiebehandeling kan wel worden verwezen naar: https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/oostzaan/c2ea8c8a-b8b0-48ce-9f44-ccf7eefe3ff9(van1:48:35 -2:04:12).	Bij ontbreken van schriftelijke reactie hebben wij gebruik gemaakt van de verslaglegging van de commissiebehandeling om zodoende de inbreng van de gemeente Oostzaan Wormerland toch mee te kunnen wegen.
		2	In het Verstedelijkingsconcept dient expliciet te worden vermeld dat het toevoegen van woningen in de kernen en linten, onder meer door bouwen in de tweede lijn, ook kan bijdragen aan de invulling van de woningbouwopgave en bovendien van belang is met het oog op de leefbaarheid in de kernen en linten. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van de Zaanoever. TOELICHTING | P. 8: Er wordt hier vermeld dat de inzet op versnelde woningbouw gepaard zal moeten gaan met het versterken van de meerkernige opzet van de metropoolregio doordat er in alle kernen in de MRA gebouwd moet gaan worden om aan de vereiste aantallen te komen. Op p.19 wordt daaraan nog toegevoegd dat er sprake moet zijn van spreiding van woningbouw over de regio. Er kan worden ingebracht dat deze stellingname kan worden onderbouwd door in het Verstedelijkingsconcept expliciet te vermelden (bijvoorbeeld op p.20) dat het toevoegen van woningen in de kernen en linten ook kan bijdragen aan de invulling van de woningbouwopgave en bovendien van belang is met het oog op de leefbaarheid in de kernen en linten. Zonder zo'n passage blijft de meerkernige opzet van de MRA een holle frase.	Naar aanleiding van deze reactie van de gemeenten Oostzaan en Wormerland is in Versie 3 explicieter vermeld dat woningbouw verspreid in de MRA wordt gerealiseerd en binnen de geldende regels en afspraken ook in de kleine kernen. Daarbij is verder opgenomen dat bouwen in kleine kernen ook bijdraagt aan invulling van de woningbouwopgave én van belang is met het oog op de leefbaarheid van kleine(re) kernen. Het zwaartepunt voor de woningbouw blijft echter liggen bij het bouwen in de steden, op goed bereikbare plekken nabij voorzieningen en werk.
		3	In het Verstedelijkingsconcept zou expliciet melding moeten worden gemaakt van de doorontwikkeling van de recreatieve structuur in Zaanstreek-Waterland. Daarbij moet worden gedacht aan het versterken van de recreatieve mogelijkheden in	Deze wens van de gemeenten Oostzaan en Wormerland is al onderdeel van het Verstedelijkingconcept. In de algemene teksten die de koers voor de MRA als geheel beschrijven, gaat het om de hoofdlijnen van de koers. De uitwerking van thema's en opgaven in de deelgebieden wordt beschreven bij de integraal te ontwikkelen gebieden. Als een van de

			de veenweidegebieden. TOELICHTING | P.9: Er wordt hier vermeld dat ook wordt geïnvesteerd in het landschap. Op p.23 wordt zelf aangegeven dat een aantrekkelijke landschappelijke omgeving bijdraagt aan de internationale aantrekkingskracht van de MRA. Op p.34 e.v. wordt ook ingegaan op de waarden van het landschap. Er wordt aangegeven dat functionele ingrepen in het landschap om het landschap te versterken ook de beleving moeten vergroten en moeten bijdragen aan de toegankelijkheid (p.35). Een schaalsprong in het recreatieve netwerk is nodig (p.36) waarbij de recreatieve structuur wordt versterkt en doorontwikkeld. De doorontwikkeling van de recreatieve structuur in Zaanstreek-Waterland ontbreekt hier als voorbeeld. Daarbij moet worden gedacht aan het versterken van de recreatieve mogelijkheden in de veenweidegebieden, de droogmakerijen en langs de Zaanoever zouden hier als voorbeeld niet misstaan. Op p.36 wordt verder terecht aangegeven dat de bereikbaarheid van recreatie-en natuurgebieden moet worden verbeterd. Op p.18 wordt immers ook al aangegeven dat het landschap in de MRA zorgt voor een uitgestrekt recreatiegebied dat voor iedereen in de regio dichtbij is, maar dat het op dit moment niet altijd toegankelijk is. Daarbij gaat het echter niet alleen om de OV-bereikbaarheid zoals het Verstedelijkingsconcept het nu verwoord op p.36. Er dient op aan te worden gedrongen dat aanvullende teksten hier op z'n plaats zijn. Nu wordt alleen op p.28 aangegeven dat fietsroutes moeten worden aangelegd voor woon-werkverkeer waarbij overigens zou moeten worden aangegeven dat dit in Zaanstreek-Waterland vooral op oost-west fietsroutes betrekking heeft hetgeen bijvoorbeeld kan worden vermeld op p.52.	opgaven voor Zaanstreek-Waterland is benoemd de integrale aanpak van het veenweidegebied. Het toegankelijker maken voor recreatief bezoek en het versterken van de verbindende functie van Zaanstreek en Waterland voor recreatie zijn onderdeel van deze aanpak. De beschrijving voorziet zodoende al in de wens van gemeenten Oostzaan en Wormerland.
		4	Er dient op aan te worden gedrongen dat bij de versterking van de groene scheggen ook de groene scheggen in Zaanstreek-Waterland nadrukkelijk worden genoemd. TOELICHTING | Er dient op aan te worden gedrongen dat bij de versterking van de groene scheggen op p.9 ook de groene scheggen in Zaanstreek-Waterland nadrukkelijk worden genoemd. Een groene scheg (afgeleid van het woord 'wig') is een groen gebied van formaat dat vanaf het buitengebied, via de stadsrand doordringt in stedelijk gebied. De stellingname op p.17 dat landschap de MRA verbindt is dan ook uitstekend geformuleerd.	In lijn met wat de gemeenten Oostzaan en Wormerland benadrukken, ligt de essentie van het Verstedelijkingsconcept in het behouden dan wel versterken van een verbindend landschap in de MRA. De veenweidelandschappen rond Zaanstreek-Waterland krijgen in het Verstedelijkingsconcept dan ook veel aandacht, inclusief de daarbij horende betere stad-land verbindingen en de oost-west zone tussen duinen-veenweiden en Markermeer. De specifieke term 'groene scheg' wijst op robuuste groene structuren die vanuit het omringend landschap doorlopen tot diep in het stedelijk gebied. In Zaanstreek-Waterland is vrijwel geen sprake van dit soort landschapselementen.
		5	Hoe verhoudt de stellingname dat de afstand en reistijd tussen wonen en werken optimaal in balans moet zijn, zodat mobiliteit ook voor praktisch en middelbaar opgeleiden betaalbaar blijft zich tot de ervaringen die zijn opgedaan met werken op afstand in Coronatijd en tot de enorme druk op de woningmarkt en de beperkt beschikbare potentiele bouwlocatie. TOELICHTING | De passages in het Verstedelijkingsconcept over de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt sluiten goed aan bij de agenda en Propositie van Zaanstreek-Waterland. Op p.5 wordt echter ook aangegeven dat de afstand en reistijd tussen	Met de Verstedelijkingsstrategie wordt ingezet op het zoveel als mogelijk in elkaars nabijheid realiseren van wonen en werken, ook voor praktisch en middelbaar geschoolden. Juist voor deze groep is thuiswerken tijdens de coronacrisis minder een optie geweest en liepen mensen meer risico op besmetting, waarmee de urgentie van het streven naar nabijheid en kortere reisafstanden toeneemt. De druk op de woningmarkt maakt dat het realiseren van betaalbare woningen nabij werkgelegenheid een opgave is. Dat ligt niet aan de beperkte beschikbaarheid van potentiële bouwlocaties, die zijn er voldoende in de MRA. Wel is de vraag vele malen groter dan het huidige productietempo en vanuit de bestaande voorraad is het betaalbare aanbod bovendien sterk afgenomen. Onder de zogenoemde Woondeal werkt de MRA samen met het Rijk aan versnelling van de woningbouw en betaalbaarheid van het wonen.

			wonen en werken optimaal in balans moet zijn, zodat mobiliteit ook voor praktisch en middelbaar opgeleiden betaalbaar blijft. De vraag kan worden gesteld hoe dit uitgangspunt zich verhoudt tot de ervaringen die zijn opgedaan met werken op afstand in Coronatijd en tot de enorme druk op de woningmarkt en de beperkt beschikbare potentiele bouwlocatie.	
		6	De veenweidegebieden, de droogmakerijen en de Zaanoever zijn vanuit toeristisch/recreatief oogpunt interessante gebieden die kunnen bijdragen aan een spreiding van het toerisme over de regio. TOELICHTING | P.25: Hier wordt ingegaan op toerisme. De stellingname dat het toerisme meer over de regio zou moeten worden gespreid kan beter worden onderbouwd. Het versterken van de recreatieve mogelijkheden in de veenweidegebieden, de droogmakerijen en langs de Zaanoever kan bijdragen aan deze gewenste spreiding van het toerisme.	Unaniem gedeeld wordt de visie dat het toerisme meer over de regio gespreid moet worden, zoals ook de gemeenten Oostzaan en Wormerland hier benadrukken. De koers van de Verstedelijkingsstrategie is hierop gericht, met de inzet op het toegankelijker maken voor recreatief bezoek en versterken van de verbindende functie van Zaanstreek-Waterland voor recreatie. Spreiding van toerisme over de regio is daarnaast de centrale doelstelling van het MRA-programma Toerisme. Het programma werkt daaraan met marketing en promotie, het vergroten van de mobiliteit van bezoekers en het aanjagen van hotelontwikkeling in de regio.
		7	Op p.61-63 wordt het Verstedelijkingsconcept uitgewerkt voor MRA-deelregio Zaanstreek-Waterland. In de eerste plaats zou ook hier expliciet dienen te worden vermeld dat het toevoegen van woningen in de kernen en linten, onder meer door bouwen in de tweede lijn, ook kan bijdragen aan de invulling van de woningbouwopgave en bovendien van belang is met het oog op de leefbaarheid in de kernen en linten. Bij de gebiedsopgaven ontbreekt in dit verband ook de ontwikkeling van de Zaanoever. In de tweede plaats ontbreekt ook hier de eerder vermelde doorontwikkeling van de recreatieve structuur in Zaanstreek-Waterland c.q. de veenweidegebieden, de droogmakerijen en de Zaanoever. Dit geldt ook voor het verbeteren van de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van deze recreatieve gebieden en toeristische trekpleisters. Het is opvallend dat het landelijk gebied in de regio Zaanstreek-Waterland op deze pagina's vooral als problematisch wordt gezien vanwege de problematiek van de bodemdaling. Terwijl juist het landelijk gebied van Zaanstreek-Waterland zo veel kansen biedt. De natuur-en landschapsontwikkeling zoals die bijvoorbeeld ook op p.81 wordt genoemd zou eveneens moeten worden genoemd bij de Rijk-Regio-afspraken voor Zaanstreek-Waterland. In de derde plaats zou hier ook aandacht moeten worden gevraagd voor het verbeteren van de oost-west fietsroutes.	Mede naar aanleiding van deze wensen en opvattingen van de gemeenten Oostzaan en Wormerland zijn de kwaliteiten van het landschap van Zaanstreek-Waterland in de tekst van Versie 3 sterker benoemd. Zie in dit verband ook de antwoorden op wensen en opvattingen bij de punten 2 en 6 uit de inbreng van de gemeenten Oostzaan en Wormerland. De natuur- en landschapsontwikkeling is voorts onderdeel van de integrale aanpak door Rijk en regio van de veenweidegebieden.
		8	De vraag of het Oostzanerveld op p.37 het juiste label heeft gekregen. Het is beschermd natuurgebied en dat moet het vooral ook blijven.	Het Oostzanerveld staat in de legenda aangegeven als Natura 2000 gebied conform de aanwijzing. Het is daarmee inderdaad een beschermd natuurgebied.
1c	Gemeente Landsmeer	1	De Verstedelijkingsstrategie heeft een relatief hoog abstractieniveau en integreert het beleid van de afzonderlijke gemeenten, de provincies, de waterschappen en het Rijk. Voornoemde betekent dat onder andere de 'nieuwe' Omgevingsverordening van de provincie Noord-Holland, ofwel Omgevingsverordening NH2020, is gebruikt als onderlegger bij het opstellen van de Verstedelijkingsstrategie. De Omgevingsverordening leidt in de gemeente Landsmeer tot een	De gemeente Landsmeer is bezorgd over het ontbreken van mogelijkheden tot woningbouw binnen de gemeentegrenzen. De Verstedelijkingsstrategie is niet het instrument om deze mogelijkheden te kunnen verruimen. In de Verstedelijkingsstrategie zijn de 'Bijzonder provinciale landschappen' overgenomen. De Omgevingsverordening biedt het wettelijk kader voor deze gebieden. De zeggenschap over de regelgeving ten aanzien van het Bijzonder Provinciaal landschap ligt bij de Provincie Noord-Holland. Ten aanzien van kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied heeft de Verstedelijkingsstrategie een te hoog

			verdere minimalisering van het aantal (potentiële) woningbouwlocaties. Dit komt vooral doordat een groot gedeelte van het grondgebied van Landsmeer is opgenomen binnen de werkingsgebieden Bijzonder Provinciaal Landschap en (MRA) Landelijk Gebied. Een combinatie van voornoemde werkingsgebieden sluit woningbouw in de praktijk uit. In de Verstedelijkingsstrategie wordt hier helaas niet op ingegaan. Dit terwijl binnen de gemeente Landsmeer de vraag naar woningen groot is en niet aansluit op het woningaanbod.	abstractieniveau door het hoofdlijnenkarakter. Dit soort ontwikkelingen zijn aan de provincies en de desbetreffende gemeenten
		2	In de Verstedelijkingsstrategie wordt duidelijk gesteld dat de urgentie hoog is en er veel woningen moeten worden gebouwd binnen de MRA. Daarbij wordt gesteld dat voornamelijk wordt ingezet op binnenstedelijk bouwen en het realiseren van woningen rond OV-knooppunten. Daarentegen wordt in het document weinig tot geen rekening gehouden met de lokale situatie en woonvraag van kleine gemeenten. Zoals eerder aangegeven kent de gemeente Landsmeer een grote vraag naar woningen en heeft de gemeente te maken met lokale knelpunten. Zo beschikt de gemeente Landsmeer over weinig binnenstedelijke locaties om woningen te realiseren. Resumerend verzoeken wij u middels voorliggend schrijven om bij de verdere ontwikkeling van de Verstedelijkingsstrategie aandacht te besteden aan de lokale situatie en knelpunten van kleine gemeenten. De gemeente Landsmeer wordt momenteel vooral geduid als gemeente binnen de groene schil rond Amsterdam. Dit terwijl de gemeente Landsmeer ook een lokale woonvraag kent waar rekening mee dient te worden gehouden.	Dit sluit aan op het vorige punt van de gemeente Landsmeer. In de provincie Noord-Holland maakt de provincie per regio afspraken met gemeenten over het aantal te bouwen woningen, met aandacht voor de regionale én lokale woningbehoefte. Deze afspraken dienen vervolgens als basis voor de Verstedelijkingsstrategie.
1d	Gemeente Edam-Volendam	1	In het verstedelijkingsconcept wordt o.a. een mogelijke vernatting van de veenweidegebieden voorgesteld. De provincie Noord-Holland heeft onderzoek gedaan naar de bodemdaling in veenweidegebieden. Uit dit onderzoek blijkt dat er binnen onze gemeente geen sprake is van een urgent probleem met betrekking tot de bodemdaling. Aangezien het probleem van bodemdaling c.q. inklinking van het veen niet zozeer aan de orde is binnen de gemeente Edam-Volendam, wordt vanwege het huidige agrarische beheer en onderhoud van de gronden en daarmee het behoud van het Agrarische Cultuurlandschap van onze gemeente, een vernatting (het onder water zetten) niet voorgestaan. Indien bodemdaling zich in de toekomst in toenemende mate zal voordoen, heeft onderzoek naar andere technische oplossingen (zoals onderwaterdrainage e.d.) de voorkeur.	De voorgestelde integrale aanpak veenweidegebieden zal op basis van diverse onderzoeken invulling krijgen, waaronder het door de gemeente Edam-Volendam genoemde onderzoek. Per gebied zal worden bepaald wat passende maatregelen zijn. Gemeenten die het betreft zullen vanzelfsprekend bij de uitwerking van de integrale aanpak betrokken worden.
		2	Verder wijzen wij u op een tegenstrijdigheid van de aanduiding ontwikkellocatie Lange Weeren op verschillende kaarten. Op de voorpagina van het verstedelijkingsconcept wordt het gebied de Lange Weeren als groen aangeduid. Op de kaart op blz 16 met de aanduiding Verstedelijkingsconcept 2050 en de kaart op blz 22 (Meerkernige metropool) staat de genoemde woningbouwlocatie wel genoemd. Daarentegen staat op de	In Versie 3 zijn de kaartbeelden aangepast.

			kaart op blz 37 (Waardevol en verbindend landschap) het gebied weer aangeduid als groen veengebied. Dit is tegenstrijdig met elkaar. Wij verzoeken u de laatstgenoemde kaart en de voorpagina aan te passen conform de juiste kaart op blz 16 en 22.	
		3	Vanuit onze gemeentelijke beleving wordt in hoofdstuk 4.2 (blz 62/63) alleen aandacht gevraagd voor de opgaven in de veenweidegebieden en sociaal maatschappelijke vraagstukken. Het gaat de bewoners juist met name om verbetering van de mobiliteit (filedruk) en aandacht voor de hoge woningnood (vergroting woningbouwopgave, met name starterswoningen en sociale woningen). Dit wordt door onze inwoners als een groot probleem ervaren. Vanuit gemeentelijk oogpunt wordt dus gevraagd aandacht te schenken aan de woningbouwopgave in en bij de huidige kernen en een verbetering van de mobiliteit.	Terecht wijst de gemeente Edam-Volendam erop dat de gebiedsbeschrijvingen alle grote opgaven herkenbaar moeten bevatten. Daarom zijn in Versie 3 deze gebiedsbeschrijvingen aangepast, waarmee alle grote opgaven die in een gebied spelen worden beschreven.
		4	Verder vragen wij aandacht voor de toekomstige toepassing van de verstedelijkingsstrategie. Voor de leesbaarheid/helderheid zou het stuk korter moeten zijn voor een meer concretere en duidelijker toepassing daarvan. Al gedurende jaren worden wij geconfronteerd met een groot aantal beleidsstukken vanuit het MRA, zonder dat veel aandacht bestaat en wordt gevraagd voor een concrete/praktische toepassing daarvan met ook als gevolg dat het overzicht op het geheel verloren gaat. Ook nu wordt op een hoog abstractie niveau geschreven c.q. beleidsmatig ingestoken, waardoor een meer concretere visie/zicht en strategie op de toekomst (en daarmee echt noodzakelijke investeringen) ontbreekt. Verzocht wordt hieraan meer aandacht te besteden.	Deze inbreng van de gemeente Edam-Volendam sluit aan op opmerkingen van andere indieners. Wij hebben ons deze ter harte genomen door in versie 3 extra aandacht te besteden aantoon, leesbaarheid en aantrekkelijkheid.
		5	Daarnaast vervult onze gemeente/regio in dit stuk beleidsmatig gezien een nogal ondergeschikte rol. Het landschap van ons wordt als zeer waardevol gezien, maar gelijktijdig moet gewaakt worden voor invloeden die juist voor het waardevolle cultuur landschap gevaar kunnen opleveren zoals transitie (waaronder ook vernatting, ander agrarisch gebruik van gronden) en toenemende recreatiedruk (incl. mobiliteit) e.d. Er moet voor gewaakt worden dat het kind niet met het badwater wordt weggegooid.	Met de Verstedelijkingsstrategie worden de verschillende opgaven die raken aan het landschap met elkaar in samenhang gebracht. Uitgangspunt daarbij is om landschappelijke kwaliteiten te beschermen en waar mogelijk te versterken. Dat neemt niet weg dat veranderingen soms noodzakelijk zijn, waarbij goed naar de effecten moet worden gekeken die ten koste kunnen gaan van het landschap en hoe die kunnen worden voorkomen dan wel geminimaliseerd. Een grote rol is hierbij weggelegd voor de lokale overheden.
		6	Gezien het feit dat het concept ook een doorkijk geeft naar 2050 zien wij een doortrekking van de Noord/Zuidlijn richting het noorden (naar Purmerend en/of Edam-Volendam) als gemiste kans. Wij verzoeken u dit als financieringsonderdeel mee te nemen in de nog op te stellen investeringsstrategie. In het verstedelijkingsconcept versie 2 wordt echter alleen gesproken van een mogelijke doortrekking richting Hoofddorp (een heel andere kant op), terwijl een aantakking en doortrekking op het (metro)station Noord een logische voorkeur heeft. Gezien de huidige druk op de mobiliteit (fileprobleem), de aanzienlijke aantrekkingskracht die onze regio op het toerisme en recreatie uitoefent, de vergroting van het industrieterrein	Het Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB) bereidt de grote Rijk-regio-opgaven op het gebied van mobiliteit voor. Momenteel is uit onderzoeken geen noodzaak gebleken voor het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Purmerend/Edam-Volendam. In Versie 3 zijn de vanuit de regio gewenste mobiliteitsinvesteringen voor de lange termijn wel opgenomen als stip op de horizon. Voor de verbinding Amsterdam-Purmerend is dat geformuleerd als "een verbetering van de bus-corridor". Daarbij wordt ook rekening gehouden met de groei van werkgelegenheid, zoals de terecht door de gemeente Edam-Volendam genoemde mogelijke extra ontwikkelingen bij Baanstee-Noord.

			Baanstee-noord /Purmer (ook in relatie tot het vraagstuk opvang NZKG), de corridor Amsterdam/Hoorn (deze corridor vormt een as voor geclusterde economische ontwikkeling, ook buiten de MRA richting het noorden op locaties als de Poort van Hoorn) en een mogelijke verbreding van onderwijsvoorzieningen in de regio (technisch/ict) in relatie tot de in onze regio te vestigen bedrijven, vragen wij hiervoor opnieuw de aandacht.	
		7	Voor wat betreft het Energiesysteem en de gekozen ontwikkelrichting wordt als vastgestelde ordeningsprincipes het volgende gehanteerd: •concentreren op locaties waar capaciteit beschikbaar is in het net en op korte afstand van de opweklocaties voor duurzame energie (energy oriented development), waardoor de energie-infrastructuur een aanknopingspunt vormt om nieuwe ontwikkelingen te faciliteren;•concentreren verstedelijking bij knopen in het energienet, waarmee we de energieleverantie het minst afhankelijk maken van een specifieke bron. Als gemeente vinden wij het lastig op dit moment de gevolgen hiervan te kunnen inschatten voor de komende woningbouwopgave en mogelijkheden binnen onze gemeente/regio. Wij vragen u hierover meer concretere duidelijkheid voor de gevolgen op de langere termijn aan te geven. Daarbij geven wij u in overweging mee, dat vanwege de hoge agrarische cultuurwaarde van de veenweidegebieden grote opweklocaties voor duurzame energie relatief beperkt kunnen zijn.	De gemeente Edam-Volendam verzoekt om de consequenties van de ordeningsprincipes ten aanzien van het energiesysteem duidelijker te maken. Daartoe zijn in Versie 3 de vier eerdere abstracte scenario's over de toekomstige energiesystemen vervangen door regionale scenario’s, gebaseerd op de nationale scenario’s van de netbeheerders (II3050) en aangevuld met lokale informatie. In die regionale scenario's zijn de mogelijke ruimtelijke gevolgen inzichtelijk gemaakt. Daarbij is gekeken naar de koppeling tussen verstedelijking, zowel op toevoeging woningbouw als industrie en datacenters. Uit de scenario's is een aantal onmisbare elementen gedestilleerd die hoe dan ook noodzakelijk zijn om ook in de toekomst een robuust energienetwerk te hebben in de MRA en in Nederland: no-regret maatregelen. Deze elementen zijn opgenomen in hoofdstuk 3.3, systemen van de toekomst. De scenario’s vormen de hoeken van het speelveld: niet om uit te kiezen, maar om van te leren. In de komende jaren moet gekoppeld aan de discussie over regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie besloten worden welke invulling gekozen wordt. Voor de hoofdstructuur van het energienetwerk in Nederland verloopt dat via het landelijke programma's Energie Hoofdstructuur. In het kader van de Verstedelijkingsstrategie is tussen Rijk en regio afgesproken bij deze uitwerking ook de ruimtelijke inpassing en ruimtelijke ordening te betrekken.
2a	Deelregio IJmond	1	Het voorliggende concept van een verstedelijkingsstrategie MRA 2050 is een goed leesbaar, en tevens een doorwrocht, kwalitatief hoogstaand, product met veel aanknopingspunten om richting te geven aan de toekomst van de MRA. Dit wat betreft de ruimtelijke inrichting en de grote opgaven die daarin spelen. Dat er nog onzekerheden zijn bij de grote opgaven is logisch en daarmee moeten we zo goed mogelijk zien om te gaan.	Wij zijn erkentelijk voor het onderschrijven van het concept op hoofdlijnen en de geuite complimenten.
		2	In het concept is de IJmond ingedeeld in het Noordzeekanaalgebied, waardoor het erop lijkt dat dit de enige identiteit is van de IJmond. Dat is uiteraard niet het geval. De “verticale dynamiek” met Noord-Holland/Noord en Zuid-Kennemerland is bijvoorbeeld ook groot. Binnen het Noordzeekanaalgebied wordt de IJmond in het concept vooral benaderd als een onderdeel van de vraagstukken op het gebied van energie, circulaire economie, haveneconomie en landschap. Maar er zijn ook andere invalshoeken, zoals woningbouw en mobiliteit. De kwaliteit van de leefomgeving en gezondheid wordt wel nadrukkelijk en terecht als aandachtspunt gezien.	Terecht geeft de regio IJmond aan dat de IJmond ook een duidelijke noord-zuid oriëntatie heeft. In Versie 3 is dit toegevoegd. Verder is in Versie 3 het Noordzeekanaalgebied als apart integraal te ontwikkelen gebied opgenomen. De beschrijving van de opgaven in IJmond en Zuid-Kennemerland worden daarmee minder gedomineerd door de opgaven in het Noordzeekanaalgebied
		3	De ontwikkeling van de woningbouw in de IJmond, waaronder de Spoorzone Beverwijk, IJmuiden centrum en het spoorgebied van Heemskerk, is een gegeven. In het verstedelijkingsconcept wordt aangegeven dat de zogenaamde stadsharten in de MRA	Het benoemen van de 7 (+2 buiten de MRA gelegen Hoorn en Alkmaar) stadsharten, is een uitwerking van de eerdere keuzes die zijn gemaakt in de MRA door platform Ruimte op basis van de Sleutelgebieden (en onderdeel Woondeal MRA – Rijk). Het gaat om gemengde woon-

			delen in "10%-werkgelegenheidsspreiding" van de verwachte groei van Amsterdam. De IJmond heeft echter geen "stadshart" zoals bedoeld in het concept. De IJmond deelt daarmee ten onrechte niet mee in de 10%-werkgelegenheidsspreiding. In die zin is de meerkernige ontwikkeling van de MRA, waar de IJmond een sterk voorstander van is, niet evenwichtig genoeg.	werk ontwikkelingen gelegen aan Intercity stations. In dat traject zijn de regionale MRA centra Beverwijk en Amstelveen niet meegenomen. Tegelijkertijd onderkennen we in de Verstedelijkingsstrategie de regionale verzorgingsfunctie en vergelijkbare opgaven in Beverwijk en Amstelveen. Om die reden zijn deze twee regionale centra wel op de kaart als zodanig aangemerkt. Met de inzet op spreiding van de werkgelegenheidsgroei, waarbij geschat wordt dat 10% daarvan door de overheid beïnvloedbaar is, gaat specifiek aandacht uit naar de steden waar een groot deel van de regionale woningbouwopgave landt. In een deel van die gebieden is nu al sprake van een scheve woon-werkbalans. De woningbouwopgave in de IJmond is vergeleken bij die in andere delen van de MRA relatief beperkt. Daar komt bij dat zowel Velsen als Beverwijk een bovengemiddelde hoeveelheid werkgelegenheid ten opzichte van de beroepsbevolking heeft. Voor de IJmond wordt met de inzet op de omschakeling naar een circulaire economie in het Noordzeekanaalgebied op een andere manier werk gemaakt van toekomstbestendige werkgelegenheid in de IJmond.
		4	Wat betreft het energiesysteem ziet de IJmond met belangstelling uit naar de resultaten van de onderzoeken naar de consequenties van drie scenario's: het concentreren van verstedelijking op plekken waar netcapaciteit beschikbaar is en duurzame opweklocaties dichtbij zijn, het concentreren van verstedelijking bij knopen in het energienet en het concentreren van energievragers in zelfvoorzienende clusters. De IJmond toetst nieuwe initiatieven ook op het gebied van de energietransitie aan eventuele voordelen voor de leefbaarheid en gezondheid, spin off voor schone en innovatieve economie en een beter imago van het IJmond-gebied.	De regio IJmond vraagt naar de resultaten van onderzoeken naar consequenties van ordeningsprincipes ten aanzien van het energiesysteem. Op basis van wat nu bekend is, zijn in Versie 3 de vier eerdere abstracte scenario's over de toekomstige energiesystemen vervangen door regionale scenario's, gebaseerd op de nationale scenario's van de netbeheerders (II3050) en aangevuld met lokale informatie. In die regionale scenario's zijn de mogelijke ruimtelijke gevolgen inzichtelijk gemaakt. Daarbij is gekeken naar de koppeling tussen verstedelijking, zowel op toevoeging woningbouw als industrie en datacenters. Uit de scenario's is een aantal onmisbare elementen gedestilleerd die hoe dan ook noodzakelijk zijn om ook in de toekomst een robuust energienetwerk te hebben in de MRA en in Nederland: no-regret maatregelen. Deze elementen zijn opgenomen in hoofdstuk 3.3, systemen van de toekomst. De scenario's vormen de hoeken van het speelveld: niet om uit te kiezen, maar om van te leren. In de komende jaren moet gekoppeld aan de discussie over regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie besloten worden welke invulling gekozen wordt. Voor de hoofdstructuur van het energienetwerk in Nederland verloopt dat via het landelijke programma's Energie Hoofdstructuur. In het kader van de Verstedelijkingsstrategie is tussen Rijk en regio afgesproken bij deze uitwerking ook de ruimtelijke inpassing en ruimtelijke ordening te betrekken.
		5	Op het gebied van mobiliteit en de genoemde schaalsprong daarin, is de IJmond niet tevreden. Onduidelijk is wat de negatieve gevolgen zijn (bereikbaarheid, leefbaarheid, luchtkwaliteit) van de zgn. redesign van het ringwegennet, door de A5 en de A9 onderdeel te maken van de ring rond Amsterdam (MRA programma "Samenwerken aan bereikbaarheid"). Omdat de IJmond niet rechtstreeks in het zgn. platform mobiliteit van de MRA zit, zijn de belangen van de IJmond onvoldoende in beeld, ook in deze verstedelijkingsstrategie. De bereikbaarheid en de leefbaarheid van de IJmond staan nu al zeer onder druk. De IJmond heeft niet alleen te maken met een toekomstige situatie, maar staat nu reeds voor complexe opgaven, voornamelijk van regionaal-, en Rijksbelang. De IJmond is van mening dat er maatregelen moeten worden aangekondigd en genomen om tot een verbetering te komen van de situatie in de IJmond: - het verlagen van de maximumsnelheid op de A22,	De IJmond-regio wijst op serieuze mobiliteitsknelpunten, maar we wijzen erop dat deze slechts gedeeltelijk in de Verstedelijkingsstrategie een plaats kunnen krijgen. Een mogelijke 'redesign' van het wegennet is momenteel in onderzoek binnen het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB). Daarbij worden de gevolgen voor het hele wegennet in de gehele regio in ogenschouw genomen. Voor wat betreft de concreet genoemde gewenste maatregelen zijn enkele maatregelen primair de verantwoordelijkheid van de gemeente: het verbeteren/aanleggen van langzaam verkeer routes, doorgaande fietsroutes, verkeersmaatregelen spoorzone Beverwijk, verbetering Pontplein IJmuiden en het station Beverwijk toegankelijker maken aan de Oostkant. Als het gaat om regionale fietsroutes zijn er onder het MRA programma Metropolitane Fietsroutes de afgelopen paar jaar 9 projecten gerealiseerd in de IJmond en staan er nog 6 in de planning. Het organiseren van financiering waar die nog ontbreekt, loopt via de Vervoerregio en Platform Mobiliteit, niet via de Verstedelijkingsstrategie. De realisatie van de A8-A9 verbinding is momenteel in voorbereiding onder verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland, vooralsnog wordt start realisatie voorzien voor 2025. Het ministerie van IenW heeft eerder aangegeven niet in te kunnen stemmen met een verlaging van de snelheid op de A22. De Velserverbinding is eerder onderzocht, waarbij nut en noodzaak onvoldoende zijn aangetoond. De OV-verbinding met Schiphol en Amsterdam Zuid zal verbeterd worden met de verbetering van de HOV-verbinding tussen deze stations en Haarlem.

			- de verbinding A208-A9 ("Velserverbinding"), - de verbinding A8/A9, - rechtstreekse en snelle verbinding OV naar Amsterdam, Schiphol en Zuidas (30 minuten, evt. light rail), - verbeteren/aanleggen langzaam verkeer routes, - doorgaande fietsroutes, - verkeersmaatregelen spoorzone Beverwijk, - verbetering Pontplein IJmuiden, - het station Beverwijk toegankelijker maken aan de Oostkant.	
		6	Reactie keuzevraagstuk NZKG Energietransitie: De IJmond realiseert zich dat NZKG en de MRA niet zelfvoorzienend kunnen zijn en is bereid naar andere locaties (buiten NZKG) te kijken, zoals Flevoland en buiten de MRA, zoals Groningen en Den Helder en naar andere trace's voor de 380KV kabel, zoals in het concept geschetst. Eventuele extra aanlanding van wind op zee wordt in de IJmond getoetst aan economische spin off, leefbaarheid, gezondheid en verbetering imago. Kortom, voordeel voor de IJmond is voorwaarde en in dat licht staat de IJmond open voor een gesprek hierover. Daarbij is het belangrijk dat er een directe relatie is met verduurzaming van Tata en versnelling van de energietransitie van Tata. Circulaire economie: Gezien de geschetste onduidelijkheid van deze ruimteclaim (wanneer wordt dat duidelijker?) en de druk op de ruimte voor andere functies, ligt het op dit moment niet voor de hand hiervoor significante additionele ruimte te reserveren. Eventuele toekomstige ruimteclaims die substantieel bijdragen aan de circulaire economie worden integraal getoetst aan alle ruimtelijke thema's. Transformatie: in de IJmond is nauwelijks uitgeefbare ruimte op droge bedrijventerreinen (vgl. monitor NZKG-Uitvoeringsprogramma). De IJmond vindt het een goed idee als wordt verkend of dit buiten NZKG zou kunnen of buiten de MRA. Wijkermeerpolder: Om andere locaties in de regio bij dit vraagstuk te betrekken, zoals Baanstee Noord/De Purmer in Purmerend en/of Boekelermeer in Alkmaar of Almere en Lelystad, vindt de IJmond een goede richting. Een deel van de Wijkermeerpolder hiervoor benutten (welk deel?) ligt niet voor de hand gelet op alle provinciale beschermingsregimes, het zoekgebied waterbuffers langs het Noordzeekanaal en het belang van de groene buffer tussen de verstedelijkingsgebieden in de IJmond en Zaanstad. De IJmond staat nog steeds achter de afspraken gemaakt over de Houtrakpolder in NZKG visie 2040... [en verder]	Wat het NZKG betreft zijn in het Verstedelijkingsconcept in Versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. De verduurzaming van Tata, een zoekgebied voor tijdelijke piekwaterberging en het hebben van een *backbone* voor waterstoftransport zijn van die onmisbare elementen. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord.

		7	Reactie keuzevraagstuk Schiphol: Wettelijke- en beleidsontwikkelingen, alsook de mogelijke groei van de luchtvaart hebben een grote impact op allerlei vraagstukken en ambities in deze regio die elkaar beconcurreren in ruimte, zoals de woningbouwopgave, bereikbaarheid en de energietransitie. Het gaat hierbij niet alleen om regionale of lokale ambities, maar ook om gezamenlijke ambities die Rijk en de regio hebben. Ontwikkelingen die ook nadrukkelijk aandacht vragen voor de bescherming van het leefklimaat enerzijds en oog voor samenhang tussen de landzijdige ambities en de belangen in de lucht anderzijds. De IJmond wil dat het leefklimaat, dat nu al onder druk staat, voldoende wordt beschermd, waarbij de aandacht uitgaat naar een herijking van het normenkader voor de luchtvaart. Waar het nu nog te vaak gaat over aantallen 'ernstig gehinderden' (volgens een bepaalde definitie), moet er een betere definiëring komen van hinderbeleving. Uiteindelijk moet het normenkader bijdragen aan de bescherming van een basisleefomgeving.	Rijk en regio staan de integrale benadering van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol voor. Dit vergt een nadere uitwerking die we als Rijk en regio gezamenlijke willen oppakken. Daartoe wordt een afspraak aan de Verstedelijkingsstrategie gekoppeld die zal worden opgenomen in het Verstedelijkingsakkoord MRA. De wensen van de regio IJmond kunnen hierbij ingebracht worden. Daarnaast kan de regio IJmond haar opstelling kenbaar maken bij de Bestuurlijke Regie Schiphol, het samenwerkingsverband van gemeenten en provincies in de Schipholregio.
		8	In de raad van Beverwijk is bij de bespreking van de reactie unaniem een motie aangenomen: "Verzoekt het college om in de begeleidende brief te benadrukken dat voor Beverwijk verbetering van de leefomgeving en van de gezondheid van de inwoners van Beverwijk een absolute vereiste is bij de uitwerking van de opgaven in de verstedelijkingstrategie van de MRA; Dit kracht bij te zetten in de verschillende gremia door uit te dragen dat voor Beverwijk de verbetering van de leefomgeving en de gezondheid van de inwoners van Beverwijk absolute prioriteit heeft "	Het zorgen voor een gezondere leefomgeving is expliciet een van de uitgangspunten van de Verstedelijkingsstrategie. Het is een belangrijke opgave. Met de Verstedelijkingsstrategie agenderen we de opgave op dit vlak in de IJmond en worden afspraken gemaakt die verder worden uitgewerkt in de samenwerking onder het NOVI-gebied Noordzeekanaalgebied en het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied. De Verstedelijkingstrategie vormt zo dan ook een ondersteuning voor de door de gemeenteraad van Beverwijk gewenste verbetering van de leefomgeving en gezondheidsbevordering.
3a	Gemeente Haarlem	1	De Haarlemse raad vindt de aandacht voor bereikbaarheid in Zuid-Kennemerland in de verstedelijkingsstrategie onderbelicht. De raad wil met deze zienswijze specifiek aandacht vragen voor de mobiliteitstransitie en de ketenmobiliteit. Het gaat om een aantal bovenregionale projecten die opgenomen zijn in het MRA OV Toekomstbeeld, in relatie staan tot de verstedelijking in het westelijk deel van de MRA en een bovenregionale impact hebben op A9, spoor en de OV schaalsprong in het algemeen: • OV knooppunt Nieuw-Zuid, Oostpoort, Haarlem Centrum • De HOV Corridor Amsterdam-Schiphol-Haarlem (lightrail) • Velserverbinding A9-N208 • MRA fietsroutenetwerk voltooien De ontwikkeling van de OV-knooppunten wordt in de Verstedelijkingsstrategie goed geagendeerd, ook in het licht van de noodzakelijke mobiliteitstransitie en de ontwikkeling van nieuwe werkfuncties. Dit geldt zeker voor het nieuwe bovenregionale OV-knooppunt HaarlemNieuw-Zuid, maar ook voor stationsgebied Haarlem centrum en Oostpoort.	We zijn blij met de waardering van de Haarlemse gemeenteraad voor de wijze waarop de ontwikkeling van de HOV-knooppunten Nieuw-Zuid, Oostpoort en Haarlem Centrum in de Verstedelijkingsstrategie zijn geagendeerd. Deze ontwikkeling is ook onderdeel van een paralleltraject waar de investeringen in deze en andere knooppunten worden voorbereid. Het kan zijn dat Rijk en regio niet voor alle gewenste ontwikkelingen op korte termijn afspraken kunnen maken. Voor de HOV-corridor Amsterdam-Schiphol-Haarlem wordt momenteel onderzoek gedaan naar de manier waarop de huidige capaciteit van het hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) verder uitgebreid moet worden, rekening houdend met de toekomstige ontwikkelingen in de regio, zoals de woningbouwopgave. De resultaten worden eind 2021 verwacht. De uitkomsten hiervan kunnen leiden tot Rijk-regio samenwerking op deze corridor, maar vooralsnog is hier geen sprake van. De Velserverbinding is eerder onderzocht, waarbij nut en noodzaak onvoldoende zijn aangetoond. De werkzaamheden aan het MRA fietsnetwerk worden komende jaren voortgezet.

		2	• De Haarlemse raad is positief over de rijk-regio samenwerking in de Verstedelijkingsstrategie • Het concept van de poly-centrische metropool sluit goed aan op de ambities die Haarlem heeft en de positie van Haarlem in de MRA • Het is goed dat de complexiteit van ruimtelijke ontwikkelingen integraal wordt aangepakt	De constatering dat de lijn in het Verstedelijkingsconcept MRA goed aansluit op uw inzet, sterkt ons in de opzet en uitwerking van het Verstedelijkingsconcept MRA. Van deze constatering is met waardering kennis genomen.
		3	Ondanks dat de Koepel en het C-district vermeld worden in de gebiedsbeschrijving vraagt de raad wel meer aandacht voor de uitwerking van de economische functie. De onderbouwing van de spreiding van werkgelegenheid over de regio is nog mager. De economische ambitie van Haarlem is steviger dan nu in het Verstedelijkingsconcept staat verwoord. Redenerend vanuit het idee van de poly-centrische ontwikkeling van de metropool zou het uitgangspunt moeten zijn dat in de deelregio's de groei van het aantal banen minimaal gelijke tred houdt met de toename van het aantal inwoners. Dit ter voorkoming van het verder scheef trekken van de woonwerkbalans en de hieraan gerelateerde benodigde mobiliteitsinvesteringen. Het toevoegen van werkfuncties rondom de eerdergenoemde drie Haarlemse ov-knooppunten is daarbij cruciaal om deze woon-werkbalans te behouden. Hierbij is de mate van kwaliteit van de openbare ruimte en de hoogstedelijkheid van deze knooppunten essentieel voor het succes ervan.	Mede naar aanleiding van deze inbreng van de gemeente Haarlem zijn in Versie 3 van het verstedelijkingsconcept de economische profielen van de verschillende deelgebieden van de MRA aangescherpt. Deels bij de algemene teksten van het verstedelijkingsconcept, deels bij de gebiedsspecifieke beschrijvingen. Ten aanzien van de ambitie in te zetten op spreiding van de werkgelegenheidsgroei is de inschatting dat 10% daarvan door de overheid beïnvloedbaar is. Om de spreiding te bewerkstelligen, wordt ingezet op ontwikkeling van de stadsharten – d.w.z. gemengde stedelijke milieus rond ov-knooppunten – van de gemeenten die een fors aandeel hebben in de woningbouwopgave.
		4	Veel bestaande bedrijventerreinen worden getransformeerd tot gemengde woonwerklocaties. Het behouden van gezoneerde bedrijventerreinen zoals Waarderpolder Haarlem Business Park is belangrijk om voldoende ruimte voor bedrijvigheid te blijven bieden. Het versterken van de economische samenwerking aan de westflank van de MRA (Zuid-Kennemerland, IJmond, Haarlemmermeer) is belangrijk en biedt kansen. Haarlem en Zuid-Kennemerland zijn meer dan een fijne woon-, leef- en bezoekregio.	Deze reactie onderschrijft de met het Verstedelijkingsconcept ingeslagen koers. We waarderen deze ondersteuning.
		5	In de verstedelijkingsstrategie is meer aandacht voor de impact van recreatie en toerisme gewenst. Deze onderwerpen hebben niet alleen een grote economische impact, maar ook effect op de ruimte en op de leefkwaliteit van de inwoners. Voor de coronacrisis was er sprake van een hoge groeiverwachting van het aantal (internationale) toeristen. Nu leidt de groei van het aantal woningen en aantal inwoners en banen ook tot een groei van de recreatiebehoefte, zowel in de steden als in het buitengebied.	Deze reactie van de Haarlemse gemeenteraad is opgepakt door in Versie 3 ook aandacht te schenken aan recreatie en toerisme in het stedelijk gebied, naast de aandacht die in het verstedelijkingsconcept al uitging naar recreatiedruk en verbeteringen van de recreatieve structuren en voorzieningen in het landschap Daarbij is de algemene lijn van het MRA Programma Toerisme leidend: het opvangen van de groei door het ontlasten van drukke plekken en het spreiden van toeristen en de economische voordelen over de regio.
		6	Naarmate de verstedelijking toeneemt, is het des te belangrijker te investeren in natuur en recreatie. Dit is bij uitstek een bovenlokale opgave en het is goed dat zowel de investeringskant als de beheerkant in de Verstedelijkingsstrategie worden geagendeerd. Minder duidelijk is tot welke concrete acties dit gaat leiden.	In het verstedelijkingsconcept wordt het belang van investeren in natuur en recreatie in relatie tot verdere verstedelijking geagendeerd. De Verstedelijkingsstrategie beschrijft de gezamenlijke koers voor de ontwikkeling van de MRA op hoofdlijnen, inclusief voor de komende jaren de bijbehorende samenwerking en investeringsagenda. De uitwerking in concrete acties is een vervolgstap. Tegelijkertijd wordt daar soms al aan gewerkt, bijvoorbeeld aan het versterken van het Natuurnetwerk Nederland. Op een aantal concrete

				projecten volgen mogelijk Rijk-regio afspraken die dan opgenomen zullen worden in het bij de Verstedelijkingsstrategie behorende Verstedelijkingsakkoord.
		7	In het kader van het "keuzevraagstuk Noorzeekanaalgebied" wil de raad meegeven dat de Houtrakpolder een belangrijk onderdeel is van de groene buffer tussen Amsterdam en Haarlem. Gelet op het voorgaande punt is de gewenste lijn hier een versterking van de natuurwaarden en de recreatieve mogelijkheden	Wat het NZKG betreft zijn in het Verstedelijkingsconcept in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord. De Haarlemse raad vraagt in het bijzonder aandacht voor de Houtrakpolder. Ten aanzien van deze polder houdt de Verstedelijkingsstrategie vast aan eerdere afspraken uit de visie NZKG 2040. Dit betekent dat eerst intensiever gebruik moet worden gemaakt van het huidige haventerrein. Eventuele discussie over anders inzetten van gronden verloopt via het Bestuursplatform conform diezelfde afspraken uit de Visie NZKG 2040.
		8	Het abstractieniveau van de Verstedelijkingsstrategie en de hieruit voortvloeiende afspraken met Rijk en regio is hoog. De genoemde thema's en opgaven vragen om een degelijke uitwerking in programma's en projecten. De Haarlemse raad blijft graag betrokken bij deze uitwerking.	Ook de MRA wil de Haarlemse raad, net als de andere raden en Staten graag betrokken houden bij het vervolg. In het proces tot de vaststelling van het verstedelijkingsconcept door raden en Staten zal aandacht worden besteed aan het informeren en betrokken houden van raden en Staten. Voor de verdere uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie wordt de komende maanden een voorstel uitgewerkt voor de samenwerking met het Rijk. Voor de hand ligt dat hierin, net als tot nu toe, een grote rol is weggelegd voor MRA Platform Ruimte. MRA-bestuurders kunnen hierin, met ruggenspraak van hun raden, de belangen van de deelregio naar voren brengen. Daarnaast zullen raden en Staten geïnformeerd worden over de voortgang van en verdere uitwerking van de verstedelijkingsstrategie en zullen belangrijke besluiten aan hen worden voorgelegd.
3b	Gemeente Bloemendaal	1	De gemeente Bloemendaal onderschrijft de centrale gedachte achter de verstedelijkingsstrategie van een polycentrische ontwikkeling. De MRA bestaat uit veel verschillende en krachtige kernen, die elkaars kwaliteiten versterken, Ze liggen in een landschap dat al even gevarieerd is. Het dorpse en groene karakter van Bloemendaal, met de afzonderlijke kernen, is een te behouden kwaliteit voor de metropoolregio. In de verstedelijkingsstrategie wordt ingezet op een goede verdeling van de werkgelegenheid in de MRA en balans in woon- en werklocaties. In de doorontwikkeling van de MRA regio wordt daarnaast niet enkel ingezet op het toevoegen van woningen, maar nagedacht hoe de MRA leefbaar blijft met ook aandacht voor klimaatadaptatie en landschap. Dit zijn logische keuzes en sluiten goed aan op de ambities die de regio Zuid-Kennemerland heeft en de positie van Zuid-Kennemerland in de MRA.	De constatering dat de lijn in het Verstedelijkingsconcept MRA goed aansluit op uw inzet, sterkt ons in de opzet en uitwerking van het Verstedelijkingsconcept MRA. Van deze constatering is met waardering kennis genomen.
		2	Het verbeteren van de bereikbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van de regio Zuid-Kennemerland. In de regio wordt stevig ingezet op een mobiliteitstransitie en hiervoor zijn een schaalsprong van het regionale OV, het versterken van het regionale fietsroutenetwerk en het verbeteren van de voorzieningen voor ketenmobiliteit onontbeerlijk. De ontwikkeling van de OV-knooppunten wordt in de verstedelijkingsstrategie goed geagendeerd, ook in het licht van	Deze reactie onderschrijft de inzet op het thema mobiliteit van het Verstedelijkingsconcept. We waarderen deze ondersteuning.

			de noodzakelijke mobiliteitstransitie en de ontwikkeling van nieuwe werkfuncties.	
		3	In de verstedeliikingsstrategie is meer aandacht voor de impact van recreatie en toerisme gewenst. Deze onderwerpen hebben niet alleen een grote economische impact, maar ook effect op de ruimte, op de natuurwaarden en landschappelijke kwaliteit en op de leefkwaliteit van de inwoners. voor de coronacrisis was er sprake van een hoge groeiverwachting van het aantal (internationale) toeristen. Nu leidt de groei van het aantal woningen, aantal inwoners en banen ook tot een groei van de recreatiebehoefte, zowel in de steden als in het buitengebied. Naarmate de verstedelijking het toeneemt is des te belangrijker te investeren in natuur en recreatie. Dit is bij uitstek een bovenlokale opgave en het is goed dat zowel de investeringskant als de beheerkant in de verstedelijkingsstrategie worden geagendeerd. Minder duidelijk is tot welke concrete acties dit gaat leiden.	In het verstedelijkingsconcept wordt het belang van investeren in natuur en recreatie in relatie tot verdere verstedelijking geagendeerd. De Verstedelijkingsstrategie beschrijft de gezamenlijke koers voor de ontwikkeling van de MRA op hoofdlijnen, inclusief voor de komende jaren de bijbehorende samenwerking en investeringsagenda. De uitwerking in concrete acties is een vervolgstap. Tegelijkertijd wordt daar soms al aan gewerkt, bijvoorbeeld aan het versterken van het Natuurnetwerk Nederland. Op een aantal concrete projecten volgen mogelijk Rijk-regio afspraken die dan opgenomen zullen worden in het bij de Verstedelijkingsstrategie behorende Verstedelijkingsakkoord.
		4	Met betrekking tot de kwaliteitsimpuls van de Noordzeekust vinden wij het belangrijk om in te gaan op de zonering van de verschillende kustplaatsen. In de omschrijving van de opgaven van Zuidprofiel Kennemerland wordt omschreven dat de kustplaatsen een sterk toeristisch profiel hebben en dat dit onder de noemer Amsterdam Beach wordt versterkt. De verscheidenheid van de Noordzeekust komt hier onvoldoende in naar voren, terwijl dit een belangrijke kwaliteit is in de regio die geborgd moet worden. Naast het ontwikkelen van jaarrond-voorzieningen op de recreatiestranden (Zandvoord en IJmuiden aan Zee) is het voor een kwaliteitsimpuls belangrijk dat de verscheidenheid van de kustplaatsen behouden blijft. Dit is van belang voor de leefkwaliteit in de regio en de verschillende doelgroepen die de Noordzeekust bedient.	Naar aanleiding van deze wens van de gemeente Bloemendaal is de beschrijving in versie 3 aangevuld in hoofdstuk 4.2.
		5	Betreffende het "keuzevraagstuk Noorzeekanaalgebied" zijn wij van mening dat de Houtrakpolder een belangrijk onderdeel is van de groene buffer tussen Amsterdam en Haarlem. Gelet op de recreatieve druk in het buítengebied is de gewenste lijn hier een versterking van de natuurwaarden en de recreatieve mogelijkheden.	Wat het NZKG betreft zijn in het Verstedelijkingsconcept in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord. De raad van Bloemendaal vraagt in het bijzonder aandacht voor de Houtrakpolder. Ten aanzien van deze polder houdt de Verstedelijkingsstrategie vast aan eerdere afspraken uit de visie NZKG 2040. Dit betekent dat eerst intensiever gebruik moet worden gemaakt van het huidige haventerrein. Eventuele discussie over anders inzetten van gronden verloopt via het Bestuursplatform conform diezelfde afspraken uit de Visie NZKG 2040.
		6	De onderbouwing van de spreiding van werkgelegenheid over de MRA-regio is nog mager. De economische ambitie van Zuid-Kennemerland is steviger dan nu in het verstedelijkingsconcept staat verwoord. Redenerend vanuit het idee van de polycentrische ontwikkeling van de metropool zou het uitgangspunt moeten zijn dat in de deelregio's de groei van het aantal banen minimaal gelijke tred houdt met de toename van	Mede naar aanleiding van deze inbreng van de gemeente Bloemendaal zijn in Versie 3 van het verstedelijkingsconcept de economische profielen van de verschillende deelgebieden van de MRA aangescherpt. Deels bij de algemene teksten van het verstedelijkingsconcept, deels bij de gebiedsspecifieke beschrijvingen. Ten aanzien van de ambitie in te zetten op spreiding van de werkgelegenheidsgroei is de inschatting dat 10% daarvan door de overheid beïnvloedbaar is. Om de spreiding te bewerkstelligen, wordt ingezet op ontwikkeling van de stadsharten –

			het aantal inwoners. Dit ter voorkoming van verdere scheefgroei van de woon-werkbalans en de hieraan gerelateerde benodigde mobiliteits-investeringen. Het toevoegen van werkfuncties rondom de ov-knooppunten is daarbij cruciaal om deze woon-werkbalans te behouden.	dwz gemengde stedelijke milieus rond ov-knooppunten – van de gemeenten die een fors aandeel hebben in de woningbouwopgave.
		7	Veel bestaande bedrijventerreinen worden getransformeerd tot gemengde woonwerklocaties. Het behouden van voldoende gezoneerde bedrijventerreinen zoals waarderpolder Haarlem Business park is belangrijk om voldoende ruimte voor bedrijvigheid te blijven bieden. Het versterken van de economische samenwerking aan de westflank van de MRA (Zuid-Kennemerland, IJmond, Haarlemmermeer) is belangrijk en biedt kansen, Zuid-Kennemerland is meer dan fijne woon-, leef- en bezoekersregio.	Deze reactie onderschrijft de met het Verstedelijkingsconcept ingeslagen koers. We waarderen deze ondersteuning.
		8	Het abstractieniveau van de verstedelijkingsstrategie en de hieruit voortvloeiende afspraken met Rijk en regio is hoog. De genoemde thema's en opgaven vragen om een degelijke uitwerking in programma's en projecten. Wij blijven graag betrokken bij deze uitwerking.	Ook de MRA wil de Bloemendaalse raad, net als de andere raden en Staten graag betrokken houden bij het vervolg. In het proces tot de vaststelling van het verstedelijkingsconcept door raden en Staten zal aandacht worden besteed aan het informeren en betrokken houden van raden en Staten. Voor de verdere uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie wordt de komende maanden een voorstel uitgewerkt voor de samenwerking met het Rijk. Voor de hand ligt dat hierin, net als tot nu toe, een grote rol is weggelegd voor MRA Platform Ruimte. MRA-bestuurders kunnen hierin, met ruggenspraak van hun raden, de belangen van de deelregio naar voren brengen. Daarnaast zullen raden en Staten geïnformeerd worden over de voortgang en verdere uitwerking van de verstedelijkingsstrategie en zullen belangrijke besluiten aan hen worden voorgelegd.
3c	Gemeente Zandvoort	1	De Zandvoortse raad is in beginsel positief over de rijk-regio samenwerking in de Verstedelijkingsstrategie. Wel is de raad kritisch op de (wederom) korte reactietermijn die vanuit het MRA-bureau geboden wordt voor de bestuurlijke behandeling. Graag een volgende keer een realistisch tijdspad aanhouden.	Conform het convenant Versterken Samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (2016) is de reactietermijn van 8 weken gehanteerd.
		2	Het concept van de polycentrische metropool sluit goed aan op de waarde die de afzonderlijke deelregio's hebben voor de MRA. Er komen de komende decennia complexe ontwikkelingen op ons af en het is goed dat erop regionale schaal, samen met het Rijk, integraal nagedacht wordt over de ruimtelijke consequenties hiervan.	De constatering dat de lijn in het Verstedelijkingsconcept MRA goed aansluit op uw inzet, sterkt ons in de opzet en uitwerking van het Verstedelijkingsconcept MRA. Van deze constatering is met waardering kennis genomen.
		3	De raad vraagt meer aandacht voor de uitwerking van de economische functie. De onderbouwing van de spreiding van werkgelegenheid over de regio is nog mager. De economische en toeristische ambitie van Zandvoort is steviger dan nu in het Verstedelijkingsconcept staat verwoord. Voor Zuid-Kennemerland en in het bijzonder voor Zandvoort is recreatie en toerisme een hele belangrijke economische pijler. Dit verdient in de Verstedelijkingsstrategie meer aandacht. Zandvoort heeft de ambitie om als dé badplaats van de MRA "werken aan zee" te stimuleren als onderscheidend werkmilieu in de MRA. Deze ontwikkeling hangt sterk samen met de aanwezigheid van het station. Graag zou Zandvoort ook zien dat voor de knooppuntontwikkeling naar de stationsomgeving van Zandvoort wordt gekeken. De omgeving van het station	Mede naar aanleiding van deze inbreng van de gemeenteraad van Zandvoort zijn in Versie 3 van het verstedelijkingsconcept de economische profielen van de verschillende deelgebieden van de MRA aangescherpt. Deels bij de algemene teksten van het verstedelijkingsconcept, deels bij de gebiedsspecifieke beschrijvingen. Ten aanzien van de ambitie in te zetten op spreiding van de werkgelegenheidsgroei is de inschatting dat 10% daarvan door de overheid beïnvloedbaar is. Om de spreiding te bewerkstelligen, wordt ingezet op ontwikkeling van de stadsharten – d.w.z. gemengde stedelijke milieus rond ov-knooppunten – van de gemeenten die een fors aandeel hebben in de woningbouwopgave.

			Zandvoort aan Zee met het Entreegebied en Badhuisplein biedt kansen voor het toevoegen van werk- en commerciële functies. Hier wordt de uitstraling van Zandvoort de komende jaren fors verbeterd. Het belang van recreatie wordt de komende jaren steeds groter. Voor Zandvoort is naast de kustrecreatie ook de natuurrecreatie van belang. Om in de toenemende recreatieve en toeristische vraag in de MRA te kunnen voorzien gaat Zandvoort graag regionaal het gesprek aan over de ontwikkeling van meer jaarrond voorzieningen aan de kust.	
		4	Een ander belangrijk punt dat onvoldoende in het Verstedelijkingsconcept naar voren komt is de bereikbaarheid van de kust voor alle modaliteiten. Deze modaliteiten zijn gelijkwaardig en de auto blijft ook in komende jaren belangrijk voor een goede bereikbaarheid; investeringen in infrastructuur kunnen niet achterwege blijven. Eén van de maatregelen die leidt tot een verbetering van de bereikbaarheid van de kust is de aanleg van de verbinding A208-A9 (de zogenaamde "Velserverbinding").	De gemeenteraad van Zandvoort wijst op het belang van de zogeheten Velserverbinding voor de bereikbaarheid. De Velserverbinding is eerder onderzocht, waarbij nut en noodzaak onvoldoende zijn aangetoond. Daarom is deze verbinding niet in de Verstedelijkingsstrategie opgenomen.
		5	Uitbreiding van het Nationaal Park is een goede zaak, maar mag er niet toe leiden dat aan de kust de ruimte voor economische en toeristische ontwikkeling verder ingeperkt wordt.	Het plan voor uitbreiding van Nationaal Park Zuid-Kennemerland zal worden uitgewerkt in samenspraak met betrokken gemeenten, waaronder Zandvoort. Deze gemeenten hebben ook een rol in de uiteindelijke besluitvorming over uitbreiding.
		6	Het is een goede zaak dat, in het licht van de klimaatveranderingen, de noodzaak tot versterking van de kustverdediging wordt onderzocht. Zandvoort wil graag met het rijk en de regio verkennen wat dit kan betekenen voor Zandvoort en de ontwikkeling van de boulevardzone.	Dit onderzoek vindt plaats binnen het deltaprogramma voor Nederland. Hierin wordt de kustverdediging in zijn totaliteit beschouwd en gezocht naar mogelijke oplossingen: https://www.deltaprogramma.nl/deltaprogramma/kennisontwikkeling/zeespiegelstijging
4	Deelregio Gooi en Vechtstreek	1	De raden realiseren zich dat het traject van de Verstedelijkingsstrategie MRA van groot belang is voor het agenderen van agendapunten waarop de samenwerking met het Rijk de komende jaren essentieel is. De afstemming op MRA schaal is daar een belangrijk (lobby) middel voor, mede doordat het Rijk zelf de keuze heeft gemaakt via verstedelijkingsconcepten tot prioriteringen van Rijks inzet te komen. We pleiten voor een zo nauw mogelijke betrokkenheid van de raden en Staten in dit proces. Graag zien we deze democratische legitimiteit ook in het vervolgtraject voldoende geborgd. We vinden de timing van het vaststellen van het verstedelijkingsconcept begin 2022 zo vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen onhandig gepland. Dit had of veel eerder of juist over de verkiezingen heen getild moeten worden.	We onderschrijven het grote belang om de raden en Staten aangehaakt te houden om zo draagvlak, commitment en democratische legitimatie te borgen. Mede naar aanleiding van de reactie van de Gooi en Vechtstreek zal daarom een extra processtap worden ingebouwd voor bespreking van versie 3 in de raden en Staten, voordat tot besluitvorming tussen Rijk en regio zal worden overgegaan. Deze stap is voorzien in de periode november 2021-januari 2022, de exacte planning voor het vaststellen van het verstedelijkingsconcept door raden en Staten wordt voorgelegd aan de Stuurgroep. Het signaal van de regio Gooi en Vechtstreek over de timing in relatie tot de raadsverkiezingen zal daarbij kenbaar gemaakt worden.
		2	Wij vinden het een positieve ontwikkeling dat gezamenlijk met het Rijk wordt gewerkt aan de opgaven in het gebied. Als metropool kunnen we een belangrijke bijdrage leveren aan de doelstellingen van de Nationale Omgevingsvisie, zowel op stedelijke als landschappelijke ontwikkeling. Inzet van het Rijk is	In Versie 3 zijn de belangrijkste opgaven in de gebieden en op de verschillende thema's benoemd, waarbij er minder nadruk ligt op het onderscheid tussen Rijk-regio opgaven en regio-opgaven. Op basis van het Verstedelijkingsconcept maken Rijk en regio afspraken om samen te werken aan de ontwikkeling van de regio. In het geval er in de toekomst

			echter ook onmisbaar voor realisatie van deze doelen. Zeker in het licht van de druk die al bij gemeenten aanwezig is door decentralisatie van diverse taken. Daarom willen wij als aandachtspunt meegeven goed te letten op onderwerpen waarop in het verstedelijkingsconcept wordt aangegeven dat dit wel of juist geen Rijk-regio opgave zou zijn. Een belangrijk voorbeeld is de urgentie voor meer Rijksinzet voor landschap. Hier komen wij verder in deze brief op terug.	Rijksmiddelen voor landschap beschikbaar komen, kunnen mogelijk afspraken gemaakt worden over Rijk-regio samenwerking op dat thema.
		3	Wij zijn voorstander van het uitwerken van een polycentrisch model. Een sterke metropool heeft baat bij zowel een kernstad als een krachtige regio met kernen daaromheen. Dat draagt bij aan zowel de leef kwaliteit in Amsterdam, onze regio Gooi en Vechtstreek als ook van de andere gebieden in de metropool. Het versterken van de identiteit van de verschillende gebieden in de metropool complementair aan elkaar helpt om samen de hele metropoolregio te versterken. Het is dan ook sterk en logisch dat in het stuk de aandacht goed verdeeld is over de verschillende deelgebieden die onze metropool beslaat, o.a. via de uitwerking van verschillende integraal uit te werken gebieden. Als Gooi en Vechtstreek dragen wij bij aan de gehele metropool. We hebben een aantrekkelijk woon- en werkgebied in de metropool met hoge natuur- en recreatieve waarde en een sterk economisch profiel. De regio ontwikkelt zich steeds verder, zoals langs de Gooicorridor en HOV-lijnen (zie het recent gesloten woonakkoord met de provincie) en het landschap (bijvoorbeeld het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen).	De constatering dat de lijn in het Verstedelijkingsconcept MRA goed aansluit op uw inzet, sterkt ons in de opzet van het Verstedelijkingsconcept MRA. Van deze constatering is met waardering kennis genomen.
		4	Doel van de verstedelijkingsstrategie is dat 'in internationaal perspectief de regio zich niet alleen moet (blijven) onderscheiden door economische groeimogelijkheden, maar ook door de goed opgeleide beroepsbevolking, het sociaal evenwicht en de hoge kwaliteit van de leefomgeving'. Het onderdeel sociaal evenwicht of ook wel de inclusiviteit van de regio is misschien wel de lastigste en moeilijkste, maar tegelijk ook de meest essentiële opgave voor de komende jaren. Meer nog dan in de afgelopen periode zal deze pijler, die o.a. vorm en inhoud moet krijgen onder de paraplu van bereikbare steden, de komende tijd volop ontwikkeld moeten worden. Zo kunnen bijvoorbeeld niet alleen voldoende, maar ook voldoende betaalbare woningen op goed bereikbare plekken voor voldoende praktijkgeschoolde werknemers, de toekomstige welvaart en welzijn in onze regio borgen. Dit onderdeel zou nog verder uitgewerkt moeten worden in het verstedelijkingsconcept.	Het verstedelijkingsconcept is mede naar aanleiding van deze reactie van de deelregio Gooi- en Vechtstreek aangepast. In Versie 3 zijn de handelingsperspectieven op de sociaal-maatschappelijke verstedelijkingsopgaven daartoe verder uitgewerkt. In de latere uitwerking en uitvoering van de verstedelijkingsstrategie zal hier verder invulling aan worden gegeven. Verder zijn ook in Woondeal tussen Rijk en Regio afspraken gemaakt over de inzet voor voldoende betaalbare woningen. Binnen het traject Bereikbare Steden worden voorts per stadshart integrale gebiedsplannen opgesteld. Betaalbaar wonen zal hier ook een thema in zijn.
		5	Wij zijn voorstander van het uitwerken van een polycentrisch model met sterke deelgebieden die economisch complementair zijn aan elkaar. Het genoemde en al bestaande economisch profiel van Media, ICT, zorg en vrijetijdseconomie voor onze regio is sterk. Versterken van het economisch profiel Gooi en Vechtstreek op media met het perspectief van een AI-campus is	In Versie 3 van het verstedelijkingsconcept zijn de economische profielen van de verschillende deelgebieden van de MRA aangescherpt. Deels bij de algemene teksten van het verstedelijkingsconcept, deels bij de gebiedsspecifieke beschrijvingen. De kwalitatieve beschrijving van het economisch profiel van Gooi en Vechtstreek en ambities voor de toekomst zijn hierin meegenomen. Als het gaat om Rijksbetrokkenheid bij lokale/regionale

			een belangrijke ontwikkeling dat wet degelijk ook inzet en betrokkenheid van het Rijk vraagt en wij dan ook graag zo zien terugkomen op p.71. Doel is het verder benutten, versterken en verbreden van het bestaande ecosysteem door cross-sectorale vervlechting met ICT, CI en Tech (AI, AR, VR en Gaming), en toepassen vaardigheden in het ecosysteem voor maatschappelijke uitdagingen in bijv. zorg, onderwijs en het verrijken van de mediawijsheid van de Nederlandse bevolking. Het waardevolle landschap is een stevige pijler onder vestigingsvoorwaarden van werkgelegenheid. Ondanks beperkte ruimte in onze regio door het waardevolle landschap is er zeker plaats voor meer werkgelegenheid. Een goede woon-werkbalans en versterkte focus op behoud van praktijkgeschoold werk is relevant voor behoud en versterking van de leefbaarheid.....(p.8 reactie) Wat betreft de opgave van de ontwikkeling van een AI-Campus wordt dit in het verstedelijkingsconcept als regionale opgave gezien. Dat klopt grotendeels, echter wordt ook urgentie van betrokkenheid van de ministeries van BZK en OCW op onderdelen gezien.	economische ontwikkeling, dan zitten hier voorwaarden aan: de opgave moet van nationaal belang zijn, grote urgentie kennen en niet zonder Rijksinzet kunnen.
		6	Een aanvullende opmerking over de kaart op p.26 (veerkrachtige, schone en inclusieve economie) wat betreft ontwikkelingen rondom knooppunten Hilversum en Hilversum Mediapark: Hoewel het bolletje overlappend op beide knooppunten staat lijkt de kaart te suggereren dat (geplande) economische ontwikkeling rondom station Hilversum wegvallen en alles zich concentreert rondom het Hilversum Mediapark. Dat klopt niet. Hoewel inderdaad kansen worden gezien voor veel banengroei rondom het Mediapark, zijn er ook ontwikkelingen en kansen voor werkgelegenheidsgroei rondom station Hilversum. Wij gaan er vanuit dat deze bollen nu samen zijn genomen en dit niet alleen gaat om ontwikkeling van Mediapark en zien in de volgende versie dit graag verduidelijkt terugkomen in de legenda of met aparte bollen op de kaart.	Het algemene kaartbeeld wordt aangepast op deze reactie van de Gooi- en Vechtstreek. Per deelgebied is in Versie 3 tevens een meer gedetailleerd kaartbeeld toegevoegd waarbij het onderscheid tussen Mediapark en station Hilversum duidelijker is.
		7	Het valt op dat de mobiliteitsoplossingen voortkomen uit het programma Samen bouwen aan Bereikbaarheid. Dit programma heeft echter niet exact dezelfde doelen en reikwijdte als de Verstedelijkingsstrategie. Ook zijn niet alle deelregio's direct vertegenwoordigd in de besluitvormende gremia in dit programma. Dit vraagt daarom extra aandacht bij de integratieslag.	Het Rijk-regio Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) bereidt de grote Rijk-regio-opgaven op het gebied van mobiliteit voor. Gooi en Vechtstreek is in dit programma vertegenwoordigd via de provincie Noord-Holland. Er wordt intensief afgestemd tussen de Verstedelijkingsstrategie en SBaB.
		8	De doorstroom op de A1, A27 en Gooicorridor is essentieel voor ontwikkelingen en de leefbaarheid in onze regio. We zien deze urgentie met inzet op knelpunten op de doorstroming op de A1 en Gooicorridor in de volgende versie graag nadrukkelijker terug. De A1 en Gooicorridor zijn van essentieel belang voor de verbindingen met andere metropolen en het oosten van NL. Onterecht is dat de A1 niet wordt genoemd in het	De beschrijving van de opgaven in het mobiliteitssysteem is in Versie 3 aangepast op het oplossen van knelpunten in de doorstroming A1, A27, Gooicorridor waar Gooi- en Vechtstreek op wijst.. Ook is de relatie van de opgave op de A1 met de Gooicorridor benoemd in de deelgebied-beschrijving. Het functioneren van de corridors in de MRA is onderdeel van het Multimodaaltoekomstbeeld dat binnen Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB) wordt opgesteld, waarbij ook ontwikkelingen van buiten de MRA worden meegenomen.

			systeemvraagstuk mobiliteit en de fasering. Daarnaast is ook de Gooicorridor (trein) een belangrijke ader voor onze regio en een belangrijke verbinder met de regio Amersfoort en verder richting het Oosten. Versterking van de Gooicorridor kan een belangrijke bedrage leveren aan vermindering van NMCA knelpunt A1. De Gooicorridor moet daarom benoemd worden als Rijk-MRA opgave op p.71 en de tekst op p.52 moet hierop worden aangepast. Relevant is de afgesproken (BO MIRT 2020) vervolgstudie naar de gevolgen van besluitvorming OV SAAL voor de trajecten die reistijdverlies ondervinden en waar aanvullende maatregelen mogelijk en nodig zijn, zoals voor de verbinding Hilversum-Amsterdam CS. Voor A1 en Gooicorridor, de verbinding van Oost NL met de MRA, is het belangrijk de opgaven langs deze as bij elkaar op te tellen. De prognose tot 2040 is dat naast de 11.500 woningen en 115.000 banen in de Gooi en Vechtstreek, opgeteld nog eens 62.000 woningen en 367.000 arbeidsplaatsen extra aan deze corridor in de regio Amersfoort en Foodvalley en de Cleantechregio met de MRA worden verbonden. Daar komt bij dat met oog op toename van thuiswerken steeds meer mensen verder van hun werk verhuizen. Wij pleiten daarom voor een vervolg van het MIRT-onderzoek Oostkant Amsterdam, zowel in maatregelen als nader onderzoek naar de langere termijn via een integraal MIRT-onderzoek A1 (multimodaal, incl Gooicorridor). + Moties gem. Laren en Gooise Meren met wens dat hierbij de ondergrondse variant wordt meegenomen, ihkv leefbaarheid en mogelijk te creëren nieuwbouwlocaties en verbindingen.	
		9	Daarnaast willen we aandacht vragen voor doorwerking op het onderliggend wegennet bij het Re-design van het wegennet, in relatie tot de belasting van de A9. Het effect op onderliggend wegennet moet breder worden onderzocht dan nu onder het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid wordt gedaan. Effecten kunnen ook verderop op het wegennet doorwerking hebben. Om dit uit te kunnen sluiten of beter rekening mee te houden pleiten we ervoor ook hier de N201 en N236 in mee te nemen. Wij willen negatieve effecten voor de leefbaarheid of natuurwaarden voorkomen, zoals in Wijdemeren en Hilversum, waar de N201 door de stad aansluiting vindt op de A27/A1, of langs de N236.	In Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB) wordt het herontwerp van het wegennet onderzocht in het traject Multimodaal toekomstbeeld. Daarbij wordt, naast naar effecten elders in het hoofdwegennet, ook gekeken naar effect op het onderliggend wegennet van N-wegen. Bij een mogelijke verdere uitwerking komen thema's als leefbaarheid en natuurwaarden nadrukkelijk ook aan bod.
		10	Verder missen wij in het verstedelijkingsconcept op de kaart in het hoofdstuk mobiliteit de gewenste HOV route Gooi-Amsterdam Zuid (via Muiden P+R). Het inpassen van ruimte voor haltering op Amsterdam Zuid is hiervoor van belang. Zeker met de keuze voor Amsterdam Autoluw is dit een belangrijke aanvullende kansrijke verbinding. Daarnaast is doorontwikkeling van de HOV-verbinding tussen Almere, Gooi en Utrecht langs de A27 een kans.	Dit betreft een buslijn (321) die op dit moment al rijdt hij als spitslijn (221). Met de Vervoerregio Amsterdam is besproken dat de uiteindelijke route van de bus langs het busstation bij Zuid zal zijn. Hier is momenteel nog geen ruimte voor en tijdens de verbouwing ook niet. Er zijn op dit moment daarvoor een aantal tijdelijke haltes aangelegd. Sinds augustus rijdt lijn 200 van Huizen busstation naar Utrecht Science Park. Op halte Blaricum Carpoolplaats kan op dit moment overgestapt worden van lijn 326 uit Almere naar lijn 200. Er zijn bij de provincie Noord-Holland op dit moment geen plannen om daar iets op aan te

				passen. Wel staat de doorontwikkeling van de HOV-verbinding tussen Almere, Gooi en Utrecht langs de A27 opgenomen in het OV Toekomstbeeld.
		11	Tot slot een opmerking over kaartbeeld mobiliteit op p.22. Hier is Naarden-Bussum onterecht niet als halte gemarkeerd. Dit zien wij graag juist opgenomen in de volgende versie van het verstedelijkingsconcept.	Het kaartbeeld is op deze reactie aangepast.
		12	Landschap en recreatie is niet alleen een tegenhanger van verstedelijking, ook een zeer belangrijke randvoorwaarde voor verstedelijking als we dat inderdaad op een manier willen doen die bijdraagt aan de leefbaarheid. En leefbaarheid is immers een belangrijk uitgangspunt van het verstedelijkingsconcept. Wij kunnen ons goed vinden in het voorstel op p.36. Behoud van waardevolle cultuurlandschappen in onze regio, maar ook de gehele MRA is een urgente opgave. Daar zou ook het Rijk zich meer aan moeten committeren. Op dit moment ontbreekt een adequaat wettelijk en financieel kader voor beheer van recreatieve voorzieningen, waardoor feitelijk dit vraagstuk vooral bij gemeenten en terreinbeheerders landt. We willen het belang benadrukken om het Rijk vanuit de MRA om hun verantwoordelijkheid hierin te wijzen en vragen aan het Rijk een structurele financiële bijdrage hieraan te gaan leveren.	Het ministerie van OC&W wil dat iedereen cultuur kan beleven. Het stelt ook middelen beschikbaar voor behoud van waardevol cultuurlandschap, bijvoorbeeld via de erfgoeddeal. Het beheer van recreatieve voorzieningen valt in de huidige verdeling van taken niet onder Rijksverantwoordelijkheid, daarom is er hiervoor geen Rijksbudget beschikbaar. Indien er door het beheer aan Rijksdoelen bij wordt gedragen kan er mogelijk aansluiting worden gezocht bij bijbehorende Rijksinstrumenten. Volledig in lijn met deze suggestie van regio Gooi en Vechtstreek willen we vanuit de VS MRA de situatie m.b.t. de beheertekorten in kaart brengen om te agenderen bij het nieuwe kabinet en aan te sturen op het gezamenlijk oplossen ervan.
		13	We zijn tevreden over de aandacht die het onderwerp water krijgt in het verstedelijkingsconcept. Dat is immers een belangrijke randvoorwaarde voor verdere verstedelijking, leefbaarheid en natuurwaarden. Wij dragen graag bij aan het voorgenomen Rijk-regio onderzoek naar een waterrobuuste inrichting van Gooi en Vechtstreek en de tijdelijke waterbufferlocaties. Op pagina 40/41 worden de benodigde acties benoemd voor een water robuuste inrichting en klimaatadaptatie. Graag vragen wij daar in het bijzonder de aandacht voor drinkwater, waarvan de noodzaak om voldoende te hebben evident is. Daarnaast speelt hier in het bijzonder de integratieslag met de gebieden, dit wordt ook onderkend. Ook kan de keuze voor een gebied consequenties hebben voor een ander (zoals het Oer IJ en het Amsterdam Rijnkanaal qua waterberging of het IJmeer en onze drinkwaterwinning). Mocht het noodzakelijk zijn dat er ruimte gevonden moet worden in onze regio dan zullen we meedenken wat een meest geschikte plek is. Daarbij dient dan wel gezocht te worden naar passende oplossingen voor de huidige functies in dat gebied. Als lokale overheden hebben wij hier uiteraard een belangrijke stem in....(p9 reactie inz Noordzeekanaalgebied) De keuzevraagstukken die ons gebied wel indirect raakt is de keuze voor waterbuffering in het Oer IJ. Keuze hierop beïnvloedt de noodzaak van een tijdelijke piekwaterberging in de Vechtstreek. Wij zijn niet tegen een tijdelijke waterberging in het Oer IJ en zien de noodzaak de mogelijkheden daar eerst goed te	We waarderen de ondersteuning van de Gooi en Vechtstreek voor de aandacht in het verstedelijkingsconcept voor het onderwerp water. In Versie 3 is een verdere integratieslag uitgevoerd als het gaat om de verbinding van de wateropgave met andere opgaven. In de uitwerking van het onderzoek naar een waterrobuuste inrichting van Gooi en Vechtstreek en klimaatadaptatie kunnen de benoemde aandachtspunten een plek krijgen, waarbij uiteraard een rol is voor de betrokken gemeenten.

			onderzoeken. Tevens zullen we niet weglopen voor verantwoordelijkheid voor het zoeken naar een piekwaterberging in de Vechtstreek, waar nodig. Echter dient wel rekening te worden gehouden met beïnvloeding op aanwezige functies en dienen de gemeenten waar gezocht wordt vanaf het begin nauw aangehaakt te worden in het traject.	
		14	Wij kunnen ons goed vinden in het belang dat het ecologisch systeem goed op orde is. Wij leveren hier als gebied een belangrijke bijdrage aan met een grote hoeveelheid waardevolle natuur. Specifieke opmerking in deze betreft ecologische verbindingen. Dit is een cruciaal onderdeel voor het functioneren van het Nederlandse Natuurnetwerk. Er wordt gesproken over zones, maar daarnaast zijn concrete maatregelen voor ontsnippering minstens zo van belang, zeker als de hoeveelheid infrastructuur toeneemt of verbreed. Deze verbindingen zijn ook niet zo helder aangewezen als het stuk suggereert. In Noord-Holland zijn deze wel met een lijn in de verordening aangeduid, maar hier zit geen aangewezen (wettelijke) taak voor realisatie aan vast en het is dus geen gegeven dat deze er ook komen. Voorbeeld is de verbinding tussen de oostkant van het Gooi en Flevoland langs de A27. Er is en wordt ook veel geïnvesteerd om tussen het Naardermeer en het IJmeer de barrières door wegen te doorbreken voor de natuurverbinding 'Waterlandtak'. Verder is de verbinding tussen de Vechtstreek (inclusief Diemerscheg) en Waterland erg kwetsbaar, deze missen wij expliciet benoemd....(p.8 reactie) Hierboven hebben wij al het belang van ecologische verbindingen benoemd. Dit speelt zeker in onze regio, waar bijvoorbeeld de verbinding tussen alle heidegebieden afhangt van een ecoduct over de A1. Er is ook een sterke afhankelijkheid van de natte natuur in de Vechtstreek met de droge natuur op de Heuvelrug door het watersysteem. Hierbij kan worden verwezen naar het onderzoek naar dit systeem.	In de provinciale verordening zijn de maatregelen om ecologische barrières te slechten benoemd. Het verstedelijkingsconcept gaat over de hoofdlijnen van inrichtingsvraagstukken en dit meer algemene karakter betekent dat zulke maatregelen daarin niet zijn opgenomen. In de uitwerking van het NOVI-gebied Groene Hart, de groene zones en de uitwerking van de integrale aanpak van het watersysteem komen deze wel concreet aan bod.
		15	Wat wij nog missen in het stuk is verbetering van Natura 2000 in tot verstedelijking. Zo wordt weinig gesproken over stikstof. Compensatie van stikstof kan een belangrijke showstopper worden voor de verstedelijkingsopgave, hier zou meer aandacht naar uit moeten gaan in het stuk. Dit geldt ook voor de Kaderrichtlijn water. Wij merken nu al dat beoogde (recreatieve) ontwikkeling stuit op de waterkwaliteit.	In lijn met deze inbreng is in Versie 3 meer expliciet aandacht besteed aan de stikstofproblematiek en de invloed ervan op de verstedelijkingsopgave. Voor wat betreft de Kaderrichtlijn water en de waterkwaliteit is al afdoende aandacht in het verstedelijkingsconcept, zowel in relatie tot het watersysteem als tot ecologie.
		16	Daarnaast missen wij voldoende aandacht voor behoud van de leefbaarheid in bestaande kleinere kernen. Inzet op bereikbaarheid (OV, fiets, waar nodig uitbreiding P+R bij OV knooppunten) van deze kleinere kernen naar de regiokernen en (H)OV knooppunten is een gezamenlijke opgave die volgt op de keuze voor met name verstedelijken rondom de regiokernen en overstap op deze OV knooppunten. Ook moet meer aandacht uitgaan naar het op peil kunnen houden van voorzieningen en	Mede naar aanleiding van deze reactie wordt Versie 3 in de tekst expliciet aandacht besteed aan de leefbaarheid in kleine kernen. Vanuit de Provincie Noord-Holland is er inzet op het versterken van de leefbaarheid van kleine kernen, zoals door het tegengaan van winkelleegstand. Ook werkt de provincie aan het versterken van het HOV. De MRA werkt daarnaast met het programma Metropolitane fietsroutes ook in het Gooi aan het verbeteren van de fietsbereikbaarheid.

			de leefbaarheid in deze kernen. Verdere uitwerking, mede in het licht van voorgaande alinea, verdient de paragraaf over een sociaal sterke metropool.	
		17	Wat in het stuk gemist wordt is het goed verder kijken over de MRA grenzen heen. De MRA is in verbinding met Utrecht, Zuid-Holland, Noord-Holland Noord. De afstemming en verbinding met deze regio's komt weinig terug. Aanvullend op eerdere opmerkingen in deze brief van benodigde aandacht voor verbinding met buiten de MRA (zoals dit ook geldt voor de A1 corridor en Gooicorridor (trein), is dat daarbij juist afstemming goed gezocht moet worden. De verstedelijkingsstrategie MRA komt volgend jaar samen met die van Utrecht in landsdeel NW Nederland. Laat in de verstedelijkingsstrategie het belang van deze corridors sterker terugkomen en zo goed samenvallen met de (gezamenlijke) opgaven van Utrecht. Van belang daar nu al goed op voor te sorteren in dit verstedelijkingsconcept en juiste prioritering aan te geven.	In Versie 3 is de relatie van de MRA met omliggende regio's meer uitgewerkt.
		18	Overigens vinden wij dat het relevant dat in het verstedelijkingsconcept de bodem als randvoorwaarde aan de orde wordt gesteld. Deze is randvoorwaardelijk voor veel ruimtelijk te maken keuzes, zoals verstedelijking, waterhuishouding en biodiversiteit.	In Versie 3 is de bodem en ondergrond meer expliciet benoemd als randvoorwaarde voor verstedelijking.
		19	Markermeer en IJmeer(kusten) behoren in veel opzichten tot de grote ruimtelijke kwaliteiten van de MRA. Dat wordt ook genoemd in het verstedelijkingsconcept (o.a. p. 67). Het verstedelijkingsconcept laat de grote druk in dit gebied zien. Wij willen in het bijzonder wijzen op de opstapeling van mogelijke ingrepen op dit waardevolle landschap, zoals een mogelijke 380kV leiding en een IJmeerverbinding. De noordelijke Vechtstreek en Diemerscheg zijn al sterk versnipperd en het landschap in dit Unescowerelderfgoed heeft zijn laadvermogen al aardig bereikt. Tegenstrijdig met wat later in de alinea staat: Als nut en noodzaak vaststaan kunnen tracévarianten worden uitgewerkt, al dan niet deels ondergronds. Wij zijn zeer tegen een bovengrondse IJmeerverbinding in het IJmeer. Wat ons betreft zou deze zeker ondergronds moeten worden aangelegd als belangrijke randvoorwaarde. Wij zijn ervan overtuigd dat je bij verstedelijking rond het IJmeer alleen het kwalitatieve ambitieniveau kunt waarmaken als dit niet ten koste gaat van de landschappelijke en ecologische kwaliteit van dit gebied.	Wij zijn het met u eens dat Markermeer en IJmeer(kusten) een stapeling kennen van opgaven en mogelijke ingrepen. De versterkt de noodzaak voor een integrale visie en samenhangende realisatie. Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding en de ruimtelijke inpassing daarvan verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). Daarbij wordt gekeken naar alle relevante belangen.
		20	Verder valt op dat het ontwikkelen van de oevers van het Gooimeer gezien wordt als regionale opgave. Wij zien betrokkenheid van het Rijk hier echter ook van essentieel belang. Dit zou een Rijk-regio opgave moeten zijn. Een onderdeel is de waterplantenproblematiek die zowel de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn water) als de mogelijkheid tot recreatie beïnvloeden aan beide zijden van het Gooimeer.	De tekst in Versie 3 is hierop aangepast en aangegeven is nu dat dit om een Rijk-regio opgave gaat. Er staan in dit gebied vanuit het Rijk in ieder geval maatregelen vanuit de Kaderrichtlijn Water geprogrammeerd.

			Behoud van de waarden van dit N2000 gebied is niet alleen een regionale opgave.	
		21	We erkennen het belang van Almere om te komen tot een eigen economisch profiel. Gezien wordt de urgentie dat het economisch te ontwikkelen profiel niet concurreert met andere profielen in de MRA.	Het is goed om te zien dat de achterliggende analyses breed worden gedeeld.. Binnen de MRA wordt met de regionale economische strategie uitgewerkt wat de huidige en kansrijke economische profielen van de deelgebieden binnen de MRA zijn en hoe die elkaar kunnen versterken. Deze profielen zijn overgenomen in de Verstedelijkingsstrategie.
		22	We zijn tevreden over de uitwerking van stadshart Hilversum in het stuk. Wat betreft dit hoofdstuk dat meer inzoomt op het gebied wordt gemist dat dat naast Hilversum er ook aandacht uitgaat naar de andere gemeenten in deze regio. Aanvullende opmerking is op zijn plaats dat naast Hilversum, dat zeker de grootste stempel drukt, ook de hele regio bijdraagt aan werkgelegenheid op het economisch profiel. Dit komt niet sterk tot uiting in de tekst (p70). Het klopt dat de meeste banengroei en woningbouw in Hilversum kan plaatsvinden, echter elders in de regio zijn ook veel kansen voor binnenstedelijke ontwikkelingen, m.n. rondom (H)OV knooppunten.	Naar aanleiding van deze reactie van de Gooi en Vechtstreek is de tekst in Versie 3 aangepast.
		23	Keuzes voor dit deel van de MRA zijn ruimtelijk gezien zeer complex. Afweging van lokale overheden uit dit gebied moeten zeer serieus genomen worden. De toekomst/doorontwikkeling van Tata aan de ene kant staat tegenover verhoogde druk bij extra woningen in Amsterdam westelijk Havengebied die de industrie verder de stad uit duwen. Urgent is dat naast aandacht voor economie en wonen ook de leefbaarheid voor bestaande bewoners in het Noordzeekanaalgebied zeer goed worden meegenomen in de afweging bij te maken keuzes.	In versie 3 is een paragraaf over leefkwaliteit en gezondheid opgenomen.
		24	Zuidflank: Het is positief dat met de ontwikkelingen rondom Amsterdam Oost/ Duivendrecht ook aanvullend ingezet wordt op het opvangen van de daarmee toenemende recreatiedruk en daarmee de druk in andere delen van onze metropoolregio (bijvoorbeeld Diemerscheg en Gooi en Vechtstreek) te verlichten	We zijn blij dat u de in uw brief geschetste ontwikkelingen onderschrijft.
		25	Aan de orde komt dat rond Schiphol in een integrale aanpak gekeken wordt naar de leefkwaliteit in het gebied dat onder de invloed van Schiphol ligt, waarin de ruimtelijk economische ontwikkelingen rond Schiphol en de ontwikkeling van Schiphol zelf (in samenhang met de Luchtvaartnota) in samenhang worden bekeken(p77). Wij willen benadrukken dat bij de verdere ontwikkeling van Schiphol en besluitvorming rondom de luchtvaartnota ook goed gekeken (blijft) worden naar bestaand stedelijk gebied ook verder in onze regio waaronder ook de Gooi en Vechtstreek waarover gevlogen wordt. Aanvullende verstedelijking onder de rook van Schiphol kan ook van invloed zijn op toekomstige vliegbewegingen. Deze mogen niet ten nadele gaan van andere gebieden in de metropoolregio waarvan het belang van de leefbaarheid in het kader van de geluidshinder goed moet worden meegenomen in de afwegingen.... (p9 reactie) Zoals al eerder in deze brief aangegeven vinden we de leefbaarheid van inwoners onder de	Een van de uitwerkingsopgaven van het Verstedelijkingsconcept is het uitwerken van een integrale gebiedsaanpak met als doel het verbeteren van de balans tussen leefkwaliteit in het invloedsgebied van Schiphol in de MRA met inzet op vermindering overlast en meer ruimte voor ruimtelijke ontwikkelingen. De wensen van de Gooi en Vechtstreek kunnen hierbij ingebracht worden. Daarnaast kunnen de gemeenten in de Gooi en Vechtstreek hun opstelling kenbaar maken bij de Bestuurlijke Regie Schiphol, het samenwerkingsverband van gemeenten en provincies in de Schipholregio.

			rook van Schiphol van belang. Zo ook iets verder van Schiphol vandaan waaronder in de Gooi en Vechtstreek. Wij zien Schiphol als een belangrijke motor van Nederland en de MRA. Aanvullend denken we dat verdere verstedelijking mogelijk moet zijn rondom Amsterdam om de bestaande druk en vraag daar deels op te kunnen vangen. Wel is het belangrijk dat hierdoor ook goed naar de belangen van al bestaand stedelijk gebied verder in de MRA waarover gevlogen wordt gekeken of daar de geluidshinder en daarmee de leefbaarheid niet achteruit gaat. Keuze om vliegen te beperken kan een optie zijn, of uit te wijken naar Lelystad Airport.	
		26	Wij begrijpen het belang van het bevorderen van autoluwe stad voor behoud en versterking van de leefbaarheid in Amsterdam. Meer aandacht zou moeten uitgaan in het verstedelijkingsconcept naar de consequenties voor de andere delen van de metropoolregio, waaronder Gooi en Vechtstreek, omdat dit zal leiden tot een waterbedeffect. Hiervoor hebben de gemeenten in de Gooi en Vechtstreek ook al aandacht gevraagd in de zienswijzereactie op de Omgevingsvisie van Amsterdam. Het wordt lastiger om met de auto locaties binnen Amsterdam te bereiken of er te kunnen parkeren. Om mensen eerder uit de auto op het OV te kunnen laten stappen zijn opvanglocaties nodig, zoals benodigde uitbreiding van P+R locaties bij OV knooppunten elders in de MRA. Keuzes voor opvanggebieden raken de gebieden rondom Amsterdam. Naast dat dit extra financiële middelen vereist die niet (alleen) door de gemeenten rondom Amsterdam zouden moeten worden betaald, is het ook urgent om in samenspraak met deze gebieden de plekken voor afvang van reizigers te maken. Wij vragen aandacht voor afstemming met Utrecht dat ook autoluwer wordt. Opvang in onze deelregio werkt beide kanten op naar zowel Amsterdam als Utrecht. Wij zien dat het autoluwer maken van Amsterdam ook kansen biedt voor versterking van gebruik van bestaande en nieuwe (H)OV verbindingen op de stad Amsterdam en het urgenter worden van aanleg van het snel- en doorfietsroutenetwerk.	In Versie 3 is meer aandacht besteed aan de consequenties van autoluw-beleid. Binnen de MRA wordt onder Platform Ruimte gewerkt aan verdere ontwikkeling van P+R-locaties, (H)OV-verbindingen en regionale (snel)fietsverbindingen. Waar sprake is van samenwerking met het Rijk, vindt afstemming plaats in Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB).
		27	Het is goed dat er al een eerste schets gemaakt wordt van een mogelijke fasering, zodat raads- en statenleden hier ook op kunnen reageren vooraf aan het BO MIRT dit najaar. Zeer positief zijn de raadsleden over de inzet op de integrale aanpak van de veenweidegebieden en van het watersysteem in Gooi en Vechtstreek en in de fasering dit te plaatsen om de komende jaren al verder vorm te geven, naast het verder werken aan de integrale systeemvisie ten behoeve van een klimaatrobuuste regio. Ook de inzet voor stadsharten verspreid over de MRA tot 2030 (en verder) zien wij positief en sluit goed aan bij het daadwerkelijk uitvoeren van het polycentrisch model. Wij begrijpen de keuze voor inzet voor de Noord-Zuidlijn en ontwikkeling van Zuidasdok, wat effecten heeft op het gehele OV en spoorsysteem en daar profiteert iedereen in de regio (en	De fasering in Versie 3 omvat de ideale fasering van ontwikkelingen in de regio. De komende maanden wordt deze verder aangescherpt op basis van onderzoek en mede op basis van samenwerking tussen de programma's MRA Verstedelijkingsstrategie en Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid. Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding en de ruimtelijke inpassing daarvan verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). De uitkomsten worden meegenomen in de fasering van stedelijke ontwikkelingen in de MRA.

			zelfs landelijk) van mee. Wel zien we dat, althans bij mobiliteit, het ingezette polycentrisch model minder goed uit de verf komt en in prioritering de aders naar en van de deelregio's niet goed aan bod komen. Waar we van schrikken is dat bij de fasering de A1 totaal niet genoemd wordt. Meer inzet voor de A1 is zeer op zijn plaats. We willen de inzet te komen tot uitvoering van een MIRT onderzoek A1 (multimodaal) opgenomen zien in de fasering tot 2030. Wat betreft fasering voor een mogelijke IJmeerverbinding is het noodzakelijk dat bij eerdere verstedelijking er versneld de nodige maatregelen worden getrokken in het mobiliteitssysteem in de tussentijd, waarbij de bereikbaarheid van de Gooi en Vechtstreek geen nadeel mag ondervinden. Daarnaast moet het ook niet zijn dat de wens om een IJmeerverbinding versneld aan te leggen ertoe leidt dat het een bovengrondse verbinding wordt. Behoud van de kwaliteiten van het IJmeer mogen niet ondergesneeuwd worden.	
		28	Voor de keuze van het tracé van het 380 kV-netwerk dient goed te worden meegewogen dat verrommeling in waardevolle natuur en landschappen zoveel mogelijk wordt voorkomen. Kijk waar het niet mogelijk is dit uit de weg te gaan en waar mogelijk een tracé deels ondergronds kan lopen. Ook moet worden gerealiseerd dat een 380 kV lijn andere ontwikkelingen beperkt.	Momenteel wordt in het Programma Energiehoofdstructuur onderzoek gedaan naar de behoefte aan uitbreiding van het 380kV-net. Bij uiteindelijke uitbreiding worden voor tracékeuzes verschillende belangen, zoals de genoemde, afgewogen. In het kader van de Verstedelijkingsstrategie hebben Rijk en regio afgesproken intensiever samen te werken ten behoeve van een integrale besluitvorming op nationaal en regionaal niveau over ruimtelijke en economische ontwikkeling aan de ene kant en een robuust en duurzaam hybride energiesysteem aan de andere kant. Op basis van verder onderzoek zijn de 4 abstracte scenario's over de toekomstige energiesystemen vervangen. Door middel van regionale scenario's, gebaseerd op de nationale scenario's van de netbeheerders (II3050) en verrijkt met lokale informatie, zijn ruimtelijke gevolgen inzichtelijk gemaakt. Daarbij is gekeken naar de koppeling tussen verstedelijking, zowel op toevoeging woningbouw als industrie en datacenters. Uit de scenario's is een aantal onmisbare elementen gedestilleerd die hoe dan ook noodzakelijk zijn om ook in de toekomst een robuust energienetwerk te hebben in de MRA en in Nederland: no-regret maatregelen. Verder wordt gekeken naar de mogelijkheden tot het plaatsen van lokale (wijk) opslag voor elektriciteit om het netwerk te ontlasten. Wanneer elektriciteit lokaal (voor een korte tijd) wordt opgeslagen in batterijen, kan dit zorgen voor een ontlasting van het elektriciteitsnetwerk. Deze en meer elementen zijn opgenomen in hoofdstuk 3.3, systemen van de toekomst. In de komende jaren moet gekoppeld aan de discussie over regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie besloten worden welke invulling gekozen wordt
		29	Vooraf aan definitieve keuze voor de voorkeurslocatie van een vierde hyperconnectiviteitscluster bij Almere/Zeewolde dient te worden bekeken wat dit vraagt aan benodigd water voor koeling en welke effecten dat heeft voor benodigd water in het Gooimeer of IJmeer. Daarnaast benadrukken we dat een hyperconnectiviteitscluster een nationaal belang is, waardoor afwegingen voor het plaatsen elders buiten de MRA ook een optie kan zijn. Verder zouden investeringen ook vanuit het Rijk moeten komen.	Momenteel wordt voor de eventuele vestiging van een vierde hyperconnectiviteitscluster bij Almere-Zeewolde een inpassingsonderzoek uitgevoerd, waar de behoefte aan water voor koeling en de consequenties daarvan ook aan bod komen. Ook financiering is onderdeel van dit onderzoek. Het Rijk laat de inpassing van datacenters, ook hyperconnectiviteitsclusters, conform de NOVI aan de regio en speelt alleen een faciliterende rol waar dat nodig is. Rijksinvesteringen zijn daarmee ook niet te verwachten.
		30	Tenslotte, en dat geldt voor ieder keuzevraagstuk, hechten wij zeer aan de Unescostatus van de Stelling van Amsterdam (en hopelijk binnenkort Nieuwe Hollandse Waterlinie). Behoud van	Deze reactie onderschrijft het Verstedelijkingsconcept, waarin behoud van erfgoedwaarden, waaronder UNESCO-status, reeds zijn opgenomen. En we zijn natuurlijk met Gooi en Vechtstreek verheugd dat Nieuwe Hollandse Waterlinie inderdaad de Unescostatus heeft verkregen.

			deze status is wat ons betreft randvoorwaarde en ontwikkelingen dienen zich daartoe te verhouden.	
		31	Reactie Gemeente Hilversum: In het verstedelijkingsconcept hebben wij een aantal foutieve kaartbeelden geconstateerd: • Pagina 22: hier staat onterecht een rode bol geprojecteerd op Hilversum Noord. Zulke plannen heeft de gemeente Hilversum niet. • Pagina 26: de `stadshartontwikkeling' is ingetekend bij het verkeerde station (Mediapark). Dit moeten de stations Hilversum en Sportpark zijn. • Pagina 37: de Utrechtse Heuvelrug mist als waardevol landschap. Met name over de eerste twee genoemde kaartbeelden zijn wij buitengewoon ontstemd, omdat zij de politieke realiteit in Hilversum niet lijken te erkennen. In het afgelopen jaar is de MRA bestuurlijk en ambtelijk meermaals op deze fouten gewezen. Wij zijn zeer teleurgesteld dat deze fouten niet gerepareerd zijn en onze gemeenteraad opnieuw met een document is geconfronteerd dat het een bestaand sentiment dat `de MRA-organisatie zaken doordrukt' lijkt te bevestigen. Het niet herstellen van zulke fouten is schadelijk voor het vertrouwen in de bovenregionale samenwerking. De gemeenteraad heeft duidelijk uitgesproken dat als deze fouten niet worden hersteld, de gemeenteraad van Hilversum in 2022 in geen geval zal instemmen met de uiteindelijke verstedelijkingsstrategie MRA. Met andere woorden: herstel van deze fouten is een noodzakelijke voorwaarde om in 2022 vaststelling van de uiteindelijke verstedelijkingsstrategie MRA te willen overwegen.	We betreuren het zeer dat door de door de gemeente Hilversum genoemde fouten een beeld van 'doordrukken' is ontstaan, want dat is beslist niet onze werkwijze of intentie. In Versie 3 zijn de fouten in het kaartbeeld nu volledig hersteld.
		32	Reactie gemeente Hilversum • Te constateren dat het verstedelijkingsconcept de bestaande ambities, beleid en projecten van Hilversum en Gooi en Vechtstreek in de teksten en verbeelding `verstedelijkingsconcept 2050' op pagina 16 op een juiste manier weergeeft. • Op korte termijn meer helderheid te geven hoe de investeringsstrategie er uit kan zien. • Dat een zienswijzeprocedure voor gemeenteraden en Provinciale Staten nodig is voor de fasering en investeringsstrategie en deze zienswijzeprocedure voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 of te ronden. • Dat er voldoende tijd moet worden ingeruimd in het besluitvormingsproces na het BO MIRT van 25 november 2021 voor regionale onderlinge afstemming op het niveau van gemeenteraden, voor een toets aan de opbrengst van fase 2 (denkrichtingen) van het proces van de Omgevingsvisie en dat daarvoor naar onze inschatting een kwartaal extra voor nodig is.	De investeringsstrategie werkt verschillende financieringsmogelijkheden voor de benoemde opgaven uit en bestaat daarnaast uit een investeringsagenda die in samenhang met de fasering op regelmatige basis wordt geactualiseerd. In het vigerende convenant 'Versterken Samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam' (2016) is afgesproken dat raden en Staten worden geconsulteerd over regionale afspraken, in ieder geval over de MRA Agenda, het werkplan, de begroting en wijzigingen aan het convenant. Daarnaast leggen "de vertegenwoordigers van deelnemers betrokken bij de uitvoering van het convenant aan het eigen college en het vertegenwoordigend orgaan verantwoording af over de door hen in het kader van de MRA gemaakte afspraken. Zij geven daartoe op verzoek van het college of het vertegenwoordigend orgaan alle informatie die zij nodig achten voor de uitoefening van hun taak." De Verstedelijkingsstrategie is niet expliciet benoemd in het convenant. Voor de Verstedelijkingsstrategie is besloten tot een ronde wensen en opvattingen op het verstedelijkingsconcept, aangezien dat raakt aan de gemeentelijke/provinciale omgevingsvisies. De fasering en de investeringsagenda betreffen de onderdelen van de verstedelijkingsstrategie gericht op uitvoering, waarbij sprake is van bovenlokale belangenafwegingen. Eventuele onderhandelingen hierover in regionaal verband zullen plaats moeten vinden via de bestuurlijke platforms van de MRA. De wens het proces van de verstedelijkingsstrategie af te stemmen de eigen Omgevingsvisie is begrijpelijk. Het regionale proces kan echter niet wachten op lokale beleidsprocessen, wel kan de wisselwerking

				georganiseerd worden, bijvoorbeeld door deelregio-bijeenkomsten. In het proces tot de vaststelling van het verstedelijkingsconcept door raden en Staten zal aandacht worden besteed aan het informeren en betrokken houden van raden en Staten. Er wordt onder meer een extra processtap ingebouwd voor bespreking van versie 3 in de raden en Staten.
		33	Reactie Gemeente Hilversum: Aanpassen van de eerste zin op pagina 4 van de inleiding door het toevoegen van de woorden `de gemeenteraden en Provinciale Staten'.	De tekst is conform de wens van Hilversum aangepast.
		34	Reactie gemeente Hilversum: Toevoegen van het begrip `kringlooplandbouw' in verband met N2000 gebieden en stikstof.	De tekst is conform de wens van Hilversum aangepast.
		35	Reactie gemeente Hilversum: Duidelijker toelichten dat het in de regionale zienswijze aangegeven aantal van 11.500 woningen voor de Gooi en Vechtstreek uit de Regionale Woonvisie komt en dat deze woningen binnen de bestaande plancapaciteit gerealiseerd kunnen worden.	In de gebiedsbeschrijving in Versie 3 is dit nu toegelicht.
5	Gemeente Amsterdam	1	We zijn zeer tevreden met deze tweede versie met de belangrijke boodschap: We bouwen niet alleen woningen maar complete steden. Er is gezamenlijk met het Rijk en de regio veel uitgezocht en er ligt een goed inhoudelijk concept met inzicht in en ambities op de meest prangende ruimteclaims voor de komende 30 en 50 jaar: de enorme woningbouwopgave, de benodigde infrastructuur, de transities op het gebied van energie, (circulaire) economie en de knelpunten op het gebied klimaat en ecologie.	We zijn blij met deze ondersteuning en waarderen de complimenten.
		2	De MRA Verstedelijkingsstrategie sluit ook goed aan bij onze eigen Amsterdamse (concept) Omgevingsvisie en ambities. • De 150.000 woningen uit de Omgevingsvisie passen naadloos in de woningbouwambitie van de Verstedelijkingsstrategie • Het Verstedelijkingsconcept is een integraal concept met zowel aandacht voor de enorme woningbouwopgave als de benodigde voorwaarden op het gebied van mobiliteit, energie, klimaat, landschap. • Het polycentrische model voor de regio sluit aan bij de beoogde meerkernigheid binnen de gemeente Amsterdam. De gemeente Amsterdam ondersteunt het streven om een betere spreiding van de economische groei in de regio krijgen. We willen hier graag regionaal in optrekken. • De sociaal-maatschappelijke achterkant van het succes van stad en metropool (segregatie, ongelijkheid, verdringing, vervoersarmoede etc.) wordt in deze versie goed beschreven. Amsterdam wil met de verstedelijkingsstrategie ook de sociaal-maatschappelijke structuur van de regio versterken. • Amsterdam is blij met de regionale inzet om de landschappen en de scheggen open te houden en te verbeteren, zoals de Westereinderscheg. Dit gaat samen met de regionale inzet om zoveel mogelijk te bouwen binnen bestaand stedelijk gebied door het maken van keuzes en/of transformatie. Met de MRA Verstedelijkingsstrategie kunnen we de beperkte ruimte in de	De constatering dat de lijn in het Verstedelijkingsconcept MRA goed aansluit op de Amsterdamse Omgevingsvisie en ambities sterkt ons in de opzet en uitwerking van het Verstedelijkingsconcept MRA. Van deze constatering is met waardering kennis genomen.

			MRA zo goed mogelijk benutten door gezamenlijk met zowel de regio als het Rijk ruimtelijke keuzes te maken.	
		3	De Verstedelijkingsstrategie onderstreept de noodzaak om niet alleen met de regio maar ook met het Rijk samen te werken. Er is in het BO MIRT van vorig jaar afgesproken dat een deel van woningbouwopgave versneld gerealiseerd moet worden. In het BOL van dit jaar is bevestigd dat MRA hier graag aan bijdraagt, maar dat deze opgave alleen (versneld) gerealiseerd kàn worden als het Rijk eveneens inzet pleegt op knelpunten zoals de aanpak van stikstof en geluidscumulatie en de investeringscapaciteit van corporaties en voorwaarden zoals bereikbaarheid (OVschaalsprong), energietransitie, klimaatadaptatie en landschappelijke ontwikkeling. De gemeente Amsterdam is erkentelijk voor de reservering van het Groeifonds, maar er is meer nodig. Als in het komende BO MIRT geen invulling wordt gegeven aan bovenstaande randvoorwaarden en er geen extra financiële middelen (of benodigde regelgeving) beschikbaar komen, dan loopt niet alleen de woningbouwopgave, maar ook de benodigde transities op het gebied van mobiliteit, klimaat en energie onherroepelijk vast.	Wij zijn het eens dat samenwerking tussen Rijk en regio onontbeerlijk is. We zullen ons gezamenlijk in moeten spannen om noodzakelijke randvoorwaarden rond transities, woningbouwambities én het invullen van de daarbij benodigde randvoorwaarden waar te maken. Dit vraagt om een langjarig commitment op een gezamenlijke koers voor de ontwikkeling van de MRA en om afspraken over hoe we aan die gezamenlijke inspanning vormgeven. Deze afspraken leggen we vast in een Verstedelijkingsakkoord tussen Rijk en regio.
		4	Van versie 2 naar 3: fasering van het Verstedelijkingsconcept. In deze versie zit al een goede aanzet voor de fasering. Alle systemen zijn benoemd in deze fasering, maar het is nog geen integrale afweging van alle opgaven. Tot 2030 lijken de woningbouwopgave en de infrastructuur bepalend voor de fasering. Mogelijk komt dit omdat er nog veel onzekerheden zijn over opgaven en ruimtelijke consequenties van de energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. Wij adviseren in de 3e versie duidelijk aan te geven waar onzekerheden zitten, waar onderzoek nodig is, en hoe, ook bij onvolledige informatie, toch keuzes gemaakt kunnen worden.	In versie 3 is fasering verder uitgewerkt ten opzichte van versie 2. Per samenhangend gebied is inzichtelijk gemaakt welke ontwikkelingen samenhangen zowel functioneel als in de tijd. Het gaat om een zogenaamde ideale fasering. Deze fasering dient als een startpunt om na vaststelling van de Verstedelijkingsstrategie als Rijk en regio samen de uitvoering ter hand te nemen. Al naar gelang de (on-)mogelijkheden die er zijn, kunnen Rijk en regio samen bijsturen in tempo en prioritering van de gewenste ontwikkelingen.
		5	Uitwerken sociale maatschappelijke effecten van de verstedelijkingsstrategie. De 2e versie van het verstedelijkingsconcept geeft een goed inzicht in wat de sociaal-maatschappelijke effecten zijn van de verstedelijking en aandachtspunten zoals een betaalbaar vervoer en woningen, leefbaarheid en veiligheid. Dit inzicht leidt echter nog niet tot een integrale afweging met de andere opgaven en is ook geen onderdeel van de fasering. Wij adviseren deze opgave beter uit te werken in de verstedelijkingsstrategie. Tevens vragen we aandacht om inzicht te geven in de benodigde sociaal-maatschappelijke voorzieningen bij de verstedelijking.	De sociaal-maatschappelijke onderwerpen uit versie 2 zijn mede naar aanleiding van de reactie van de gemeente Amsterdam in versie 3 nu voorzien van een handelingsperspectief. Ze zijn opgenomen in verschillende onderdelen van het verstedelijkingsconcept.
		6	Zelfbewoonplicht en anti-speculatiebeding De bouwopgave moet leiden tot betaalbare huur- en koopwoningen. In de MRA wordt veel gespeculeerd. Wij gaan daarom graag met u in overleg over de mogelijkheden voor een anti-speculatiebeding en een zelfwoonplicht voor	De wens van de Amsterdamse gemeenteraad om te komen tot een anti-speculatiebeding en zelfbewoonplicht zijn gericht op het betaalbaar maken én houden van woningen. Voor de MRA is dit een belangrijke inzet om in lijn met de Woondeal als Rijk en regio tot gezamenlijke maatregelen hiervoor te komen, zodat woningen bereikbaar blijven voor alle doelgroepen. Via het MRA programma bouwen en wonen wordt kennis en ervaring uitgewisseld en

			nieuwbouwwoningen. Zie ook bijgaande Amsterdamse raadsmoties 620 en 621.	samengewerkt op gebied van maatregelen die bijdragen aan de betaalbaarheid van het wonen.
		7	Keuzevraagstukken energietransitie, circulaire economie en transformatie van bedrijven. In deze keuzevraagstukken wordt gevraagd of er bereidheid is ten aanzien van de energietransitie, circulaire economie en transformatie extra ruimte te reserveren, deels binnen de MRA, waaronder de Wijkermeerpolder, deels buiten de MRA. Conform haar (concept) Omgevingsvisie wil Amsterdam de bestaande landschappen openhouden en verbeteren. Over een mogelijke uitbreiding van het Havenareaal in de Noordelijke Houtrakpolder zijn afspraken gemaakt in de visie NZKG 2040. Dit geldt niet voor de Wijkermeerpolder. De transformatie van de Houtrakpolder is ook een nee, tenzij. Deze polder komt pas in beeld na maximale intensivering van bestaande terreinen en afstemming met ruimte op terreinen binnen, en buiten, de MRA. Daarnaast zal de uitbreiding samen moeten kunnen gaan met de woningbouwopgave die er ligt in Haven Stad. Tot slot adviseren we inzake de circulaire economie en de energietransitie nadrukkelijk om meer gezamenlijk onderzoek te doen om te komen tot reële, goed onderbouwde ruimteclaims. Er zijn nog te veel onzekerheden. Keuzevraagstuk gezonde leefomgeving nabij NZKG Wij zijn niet zonder meer bereid om de hogere grenswaarden voor geluid en risico maximaal uit te nutten voor nieuwe woningen. De nieuwe woningen, hoe groot ook in aantal, moeten in principe alle komen te staan in gebieden waar een goede leefkwaliteit gewaarborgd is. Bij twijfel over de leefkwaliteit, bijvoorbeeld in gemengde woonwerkgebieden, moet worden onderzocht hoe de kwaliteit van de leefomgeving alsnog op het gewenste niveau kan worden gebracht.	Voor het keuzevraagstuk rondom het NZKG is nader onderzoek verricht om meer inzicht te krijgen in keuzes en effecten van keuzes in samenhang. Tevens zijn de wensen en opvattingen van raden en staten betrokken bij de voorgestelde wijzigingen in versie 3. Dit heeft ertoe geleid dat het voorstel voor het NZKG in versie 3 als volgt luidt: De Wijkermeerpolder wordt gereserveerd als zoekgebied voor tijdelijke piekwaterberging (en dus niet voor bedrijventerrein). Voor bedrijven die door transformatie een andere plek zoeken wordt een aantal bedrijventerreinen in en net buiten de MRA betrokken (Boekelermeerpolder Alkmaar, Baanstee Noord Purmerend, Flevopolder). Conform de wens van de gemeente Amsterdam en overigens ook de gemeente Haarlemmermeer blijven de afspraken over de Houtrakpolder onveranderd. Dit betekent eerst maximaal intensiveren van het huidige haventerrein en het betrekken van andere locaties binnen en buiten de MRA waaronder Almere en Lelystad. Er wordt ruimte gereserveerd voor nationale en regionale waterstofleidingentracés. Waterstof wordt grotendeels geïmporteerd via deze leidingen van elders in Nederland en via de internationale scheepvaart. Tata verduurzaamt. In het kader van Het Novigebied NZKG wordt nader onderzoek uitgevoerd naar exactere ruimteclaims van energietransitie en circulaire economie
		8	Omgeving Schiphol, Zuidflank: Keuzevraagstukken leefkwaliteit en verrommeld glas (Westeinderscheg). De vraag wat de juiste balans is tussen woningbouw, leefomgevingskwaliteit, gezondheid en de ruimte voor luchtvaart in de Zuidflank van de MRA is een nogal academische. Niettemin staat het buiten kijf dat het een uiterst belangrijk gebied is om in te investeren, met name in allerlei landschapsaspecten. De leefkwaliteit staat er sterk onder druk door Schiphol, maar ook door de aanwezigheid van rijkswegen en bedrijventerreinen met logistieke en aan de luchthaven verbonden functies ('dozenlandschap') en het verrommeld glas van de tuinbouw. Dat neemt niet weg dat een kwalitatieve impuls geven aan dit gebied een kostbare en ingewikkelde operatie is. Ook liggen hier verantwoordelijkheden van betrokken gemeenten, provincie en het Rijk. Om zicht te krijgen op de mogelijkheden en consequenties van deze investering, adviseren wij voor dit gebied een nadere uitwerking te maken over de mogelijke financiering, regelgeving en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen in dit gebied (Schiphol, bedrijven, Rijk, Provincie en betrokken	Het advies van de gemeente Amsterdam voor een nadere uitwerking wordt overgenomen en zal worden opgenomen in de bij de Verstedelijkingsstrategie behorende afspraken in het Verstedelijkingsakkoord. Het belang van de multimodale knoop Schiphol voor (inter)nationaal treinverkeer wordt onderkend en zal mede bijdragen aan de ambitie voor een substitutie van middellang vliegverkeer naar het spoor. Reeds gemaakte afspraken over het versterken van de multimodale knoop Schiphol en de voorgenomen doortrekking van de NoordZuidlijn onderstrepen dit belang.

			gemeenten). Het recent opgeleverde Toekomstperspectief Oostflank Haarlemmermeer kan hierbij benut worden. Ten aanzien van mobiliteit willen we voor dit gebied het volgende meegeven. De trend van substitutie draagt bij duurzaamheidsdoelen en minder overlast voor de leefomgeving. Ook voor het treinverkeer zien wij Schiphol daarom in toenemende mate als het internationale knooppunt (en niet meer als een eindpunt).	
		9	Keuzevraagstuk waterbuffering: Door de klimaatverandering zijn extra mogelijkheden voor waterberging in de MRA vereist. Allereerst moeten hiertoe de lokale bergingsmogelijkheden worden geoptimaliseerd of daar waar mogelijk gerealiseerd (op daken, in de haarvaten van veenweidegebieden in combinatie met tegengaan bodemdaling). Dit is waarschijnlijk niet voldoende, dus daarnaast moet rekening gehouden worden met ruimteclaims voor grootschalige extra waterbuffering. Onderzoek of het Oer-IJ gereserveerd kan worden voor waterbuffering. Daarnaast is Vechtplassengebied (nabij het Amsterdam-Rijnkanaal)een goed zoekgebied. Beide opties bieden goede mogelijkheden om de opgaven inzake water en landschap met elkaar te combineren en om water beschikbaar te hebben in drogere perioden. Een laatste, maar beduidend minder wenselijke keuze, is een peilverhoging van Noordzeekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal. Deze optie heeft verstrekkende gevolgen voor doorvaarthoogten van zowel het Amsterdam-Rijnkanaal, IJ en Noordzeekanaal als op de Amstel en hiermee verbonden waterwegen zoals de grachten binnen Amsterdam. Daarnaast werkt een hoger waterpeil door op de bebouwing en gebiedsontwikkelingen direct langs het IJ en Noordzeekanaal. Voordat kan worden overgegaan tot besluitvorming over waterbuffering en bijhorende locaties, zullen de ruimtelijke en economische effecten in beeld moeten worden gebracht. Zolang deze nog niet duidelijk zijn, adviseren we om voor locaties die onder druk staan (zoals de Houtrakpolder en Wijkermeerpolder) nog geen onomkeerbare besluiten te nemen die eventuele waterbuffering in de weg staan. De waterbuffering dient ook meegenomen worden in de fasering.	De steun voor het aanwijzen van zoekgebieden van onder meer Amsterdam heeft geresulteerd in het aanwijzen van een tweetal zoekgebieden voor waterbuffering in versie 3, opgenomen in hoofdstuk 3.3 onder watersysteem en hoofdstuk 4.1 Noordzeekanaalgebied. Peilverhoging als mogelijke oplossing en de voor- en nadelige effecten daarvan worden meegenomen in het onderzoek van het project Toekomstbestendig watersysteem NKG/ARK.
		10	Keuzevraagstuk Hyperconnectiviteitshub. Ten aanzien van de Vierde Hyperconnectiviteitshub (in samenhang met onderzoek 4e HCH/datacenterstrategie MRA) sluiten wij aan bij de MRA Datastrategie.	Amsterdam onderschrijft de met het Verstedelijkingsconcept ingeslagen koers ten aanzien van de datastrategie. We waarderen deze ondersteuning. De voorlopige resultaten zijn reeds verwerkt in het Verstedelijkingsconcept versie 2. Het Rijk is blij met de inzet van de MRA op de datacenterstrategie, staat daarover in contact met de MRA en is ermee akkoord dat dit document leidend is in de regionale keuzes.
		11	De Verstedelijkingsstrategie bevat een goede samenhang tussen verstedelijking en mobiliteit voor de hoofdstructuren. Wij benadrukken het belang van een MRA-brede duurzame mobiliteitstransitie van regio en Rijk om de druk op het verkeerssysteem te verlichten. Een belangrijk onderdeel hiervan is het doortrekken van de Noord Zuidlijn en het sluiten van de	We ontvangen het uitgesproken compliment met waardering. Overige benodigde investeringen voor stedelijke mobiliteit worden meegenomen in het programma Samen Bouwen aan bereikbaarheid (SBAB) bij het onderdeel Bereikbare steden. Daarnaast zal dit onderwerp onderdeel uitmaken van de gezamenlijke inspanning richting uitvoering na vaststelling van de verstedelijkingsstrategie.

			kleine ring. We zijn erkentelijk voor de reservering hiervoor in het Groeifonds. Daarnaast vragen wij aandacht voor overige benodigde investeringen in stedelijke mobiliteit. Met name die bijdragen aan de grote woningbouwopgave in de MRA.	
		12	Publieksversie: Het verreist specifieke kennis om het verstedelijkingsconcept te lezen. Wij adviseren om van de 3e versie ook een publieksversie te maken, die de toegankelijkheid van de informatie verder vergroot.	Deze suggestie nemen we graag over. Van het definitieve verstedelijkingsconcept zal een (digitale) publieksversie worden gemaakt.
		13	Overwegende dat er binnen de MRA veel gespeculeerd wordt met woningen; speculatie leidt tot minder kansen voor starters en middeninkomens op een eigen woning, verzoek om met andere gemeenten binnen de MRA in gesprek te gaan over de invoering van een anti-speculatiebeding voor nieuwbouwwoningen en indien gewenst de mogelijkheden voor de invoering van een anti-speculatiebeding gezamenlijk te verkennen.	Deze wens sluit direct aan op wat in punt 6 van de reactie van de gemeente Amsterdam staat. We zetten in lijn met de Woondeal als rijk en regio gezamenlijk in op maatregelen om woningen betaalbaar te maken én te houden, voor alle doelgroepen. Via het MRA programma bouwen en wonen wordt kennis en ervaring uitgewisseld en samengewerkt op gebied van maatregelen die bijdragen aan de betaalbaarheid van het wonen.
		14	overwegende dat er in de MRA veel wordt gespeculeerd op vastgoed; speculatie leidt tot verminderde kansen voor starters en middeninkomens op de woningmarkt. Verzoek om met gemeenten in de MRA in gesprek te gaan over een zelfwoonplicht voor nieuwbouw; met gemeenten in de MRA te lobbyen bij het Rijk voor een zelfwoonplicht voor nieuwbouw.	Er bestaat al de mogelijkheid voor een zelfbewoningplicht voor nieuwbouw. Een aantal gemeenten hebben dit ook al ingevoerd, voor betaalbare nieuwbouw (grenzen verschillen) of specifiek project. Nieuw is de zelfbewoningsplicht – opkoopbescherming- in (een specifiek deel van) de bestaande voorraad die per 1 januari 2022 mogelijk wordt gemaakt door het ministerie van BZK. Gemeenten zijn nu bezig met de voorbereiding. We zijn van plan komende tijd te inventariseren of gemeenten in de MRA bezig zijn of interesse hebben in opkoopbescherming, en of we hierin samen kunnen optrekken.
6	Deelregio Amstelland Meerlanden	1	verzoek om mee betrokkenheid van de gemeenteraden in de stap van versie 2 naar versie 3 Nogmaals dank dat de raden en staten in de MRA de kans krijgen om wensen en opvattingen in te dienen op Verstedelijkingsconcept 2 van de MRA Verstedelijkingsstrategie. Hiermee kunnen de raden hun mening geven op versie 2, maar in het proces is nog geen stap opgenomen dat Raden ook betrokken worden bij versie 3 vóórdat deze met het Rijk besproken wordt. Wij zijn uiteraard benieuwd wat er met de ingediende opmerkingen gebeurt en of dat al dan niet tot wijzigingen leidt in de derde versie. De aangekondigde Reactienota helpt daarbij, maar deze dient ter informatie terwijl mogelijk juist discussie of reflectie/toelichting nodig is. Vaststelling van de derde versie ná het BO MIRT zonder tussentijds betrekken van de Raad, zoals nu voorgesteld is, kan dan ook niet op onze goedkeuring rekenen. Graag dus procesmatig een extra stap inbouwen.	We onderschrijven het grote belang om de raden en Staten aangehaakt te houden om zo draagvlak, commitment en democratische legitimatie te borgen. Mede naar aanleiding van de reactie van de deelregio Amstel Meerlanden zal daarom een extra processtap worden ingebouwd voor bespreking van versie 3 in de raden en Staten, voordat tot besluitvorming tussen Rijk en regio zal worden overgegaan. Deze stap is voorzien in de periode november 2021-januari 2022, de exacte planning voor het vaststellen van het verstedelijkingsconcept door raden en Staten wordt voorgelegd aan de Stuurgroep. Daarbij merken we op dat de Verstedelijkingsstrategie en het daarbij behorende Verstedelijkingsconcept voor de MRA van begin af aan mét de Rijksoverheid wordt opgesteld. De grondgedachte bij de start van de opdracht is om niet over maar met elkaar te praten over mogelijke gezamenlijke inspanningen van Rijk en regio om de MRA-ontwikkelingen te ondersteunen. Dat betekent dat alle versies, dus ook deze Versie 3, samen met het Rijk worden opgesteld.
		2	versie 2 is nog niet compleet, er is ook nog geen investeringsstrategie: hoe worden gemeenteraden hierbij betrokken? In aansluiting op het vorige punt merken wij op dat wij nu reageren op een Verstedelijkingsconcept dat nog niet compleet is. In het tweede concept mist bijvoorbeeld de uitwerking van de sociale component. Er zijn hier weliswaar een aantal	Aan het begin van het proces is met raden en Staten afgesproken dat zij tijdens het maakproces op tussenproducten kunnen reageren. Dat betekent dat er een onvoltooid product wordt voorgelegd met de idee dat via wensen en opvattingen invloed kan worden uitgeoefend op het definitieve product. In de nu voorliggende Versie 3, zijn naast de wensen en opvattingen ook de laatste onderzoeksresultaten meegenomen op de door Amstelland-Meerlanden genoemde onderwerpen sociaal en economie alsmede energie. Zoals aangegeven bij de reactie van Amstelland Meerlanden onder 1 wordt deze versie in een extra processtap aan de raden en Staten voorgelegd.

			keuzevraagstukken genoemd, maar nog niet bekend is tot welke (concrete) afspraken dit gaat leiden. Ook voor het onderwerp economie volgt een inhoudelijk uitwerking, zoals in versie 2 is aangekondigd "De MRA is dit jaar gestart met het opstellen van economische profielen". De uitwerking betreft een kwalitatief economische bouwsteen in aanvulling op de (reeds ingebrachte) kwantitatief economische bouwsteen. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande informatie zoals (economische) onderzoeken en gemeentelijke visies. Ander aandachtspunt betreft het maken van afspraken. Er wordt bijvoorbeeld gesproken over afspraken over verdeling van ruimte voor wonen en werken. Deze afspraken kunnen op MRA-schaalniveau niet gemaakt worden, dat is aan de gemeenteraden. De MRA stelt immers niks vast, die bevoegdheid is aan de raden en staten. Daarnaast ontbreekt de Investeringsstrategie nog volledig. Dit document zouden wij ook graag nog beoordelen alvorens dit met het Rijk besproken wordt.	
		3	Uitwerking keuzevraagstuk Leefkwaliteit Schiphol Wij zijn blij te vernemen dat het keuzevraagstuk Leefkwaliteit Schiphol als één van de belangrijke keuzevraagstukken wordt genoemd in de MRA Verstedelijkingsstrategie. Schiphol levert de gemeenten in de AM-regio lusten, maar ook lasten. Wij hebben de afgelopen jaren gemerkt dat het luchtvaartbelang regelmatig voor het bredere integrale ruimte-, milieu- en gezondheidsbelang wordt gesteld. We zien de MRA Verstedelijkingsstrategie als een goed podium om de wonen-vliegen discussie integraal en vanuit wederkerigheid te voeren, inclusief de afwegingen ten aanzien van leefkwaliteit. De teksten in het tweede concept bieden hier al eerste aanzetten toe, maar wij zien de balans toch regelmatig uitslaan richting de luchtvaart en een groei van Schiphol. Dat is voor ons geen gegeven. Wij gaan uit van een integrale aanpak leidend tot vergroting van de leefkwaliteit in de AM-regio (vermindering overlast, meer ruimte voor ruimtelijke ontwikkelingen, kansen voor opruimen verrommeld glas en vergroening) én een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol. De Corona crisis en de (harde) gevolgen voor de luchtvaart geeft hiervoor ook kansen. Inwoners moeten weer centraal staan.	De hier onder de punten 3, 4, 5 en 6 weergegeven wensen en opvattingen van de deelregio Amstel-Meerlanden hebben betrekking op de samenhang van complexe vraagstukken als leefkwaliteit, woningbouw, mobiliteit en economie. In de Verstedelijkingsstrategie worden deze vraagstukken in hun onderlinge verwevenheid bezien. Rijk en regio staan de integrale benadering van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol voor. Dit vergt een nadere uitwerking die we als Rijk en regio gezamenlijke willen oppakken. Daartoe wordt een afspraak aan de Verstedelijkingsstrategie gekoppeld die zal worden opgenomen in het Verstedelijkingsakkoord MRA. De wensen van de deelregio Amstelland Meerlanden kunnen hierbij ingebracht worden. Daarnaast kan de deelregio haar opstelling kenbaar maken bij de Bestuurlijke Regie Schiphol, het samenwerkingsverband van gemeenten en provincies in de Schipholregio.
		4	De grote opgaven in onze regio op het gebied van woningbouw, economie, mobiliteit, energietransitie en groen vragen om een brede belangenafweging en een zorgvuldige toedeling van functies aan de schaarse ruimte. Drie cruciale en soms conflicterende factoren spelen in dit keuzevraagstuk een rol: (1) de nodige verbetering van de leefkwaliteit voor onze inwoners, o.a. op het gebied van geluidhinder, luchtkwaliteit en gezondheid, (2) de grote bouwopgave in de regio en (3) de ontwikkeling van Schiphol. De luchthaven is van waarde voor de regio, net zoals woningbouw van waarde is voor het versterken	Zie de reactie op punt 3 hiervoor.

			van het vestigingsklimaat en als bijdrage aan de bouwopgave. De luchtvaart is in beweging, net zoals ontwikkelingen op de grond. Uitgangspunt voor de regio is het principe van wederkerigheid tussen 'de lucht' en 'de grond': Schiphol houdt rekening met ruimtelijke ontwikkelingen op de grond en vice versa. Bovendien staat vanuit de regio leefkwaliteit centraal. Bewoners van onze regio moeten daar van op aan kunnen, rechtszekerheid op dit punt is noodzakelijk. Uiteraard verliezen wij ook het economische en luchtvaartbelang niet uit het oog. De belangen van de luchtvaart, de ruimtelijk-economische ontwikkeling en de leefkwaliteit moeten met elkaar in evenwicht zijn. Dat vergt een integrale afweging. Ook de Commissie m.e.r. heeft recentelijk in haar adviezen met betrekking tot de LVB en Luchtruimherziening weer het belang van een integrale afweging en transparante keuzes tussen verschillende belangen benadrukt.	
		5	Deze afwegingen moeten voor de korte en middellange termijn (tot 2030 en daarna) worden uitgewerkt. Vragen die daarbij spelen zijn onder andere: hoe kan de luchtvaart de ruimte geven aan de leefkwaliteit in de regio? Alleen innovatie en vlootvernieuwing geven onvoldoende perspectief op de noodzakelijke verbetering van de leefkwaliteit, daar is meer voor nodig. welke basisleefkwaliteit hanteert de rijksoverheid als norm (normstelling), voldoet de leefsituatie van omwonenden hier ook inderdaad aan (monitoring), waarop kunnen de betreffende omwonenden aanspraak maken indien hun leefsituatie hier niet aan voldoet (wat) en waar kunnen zij zich daarvoor melden (hoe)? Conform het advies van Van Geel. of en zo ja hoe stedelijke ontwikkelingen met maatwerk en een brede belangenafweging vorm kunnen krijgen ondanks de beperkingen die de luchtvaart in beginsel met zich meebrengt? hoe wij in een gezamenlijke rijk-regio inspanning de leefkwaliteit versterken door vergroening? In gebieden waar geen woningen gebouwd kunnen worden wegens veiligheid of te veel hinder vanuit de lucht(haven), zou versterking van groen, recreatie en natuur bij kunnen dragen aan de leefkwaliteit in de regio. Hier ligt wel een gezamenlijke verantwoordelijkheid van partijen. hoe geven we, met ook hier wederkerigheid als vertrekpunt, vorm aan nieuwe rekenregels voor cumulatie van vliegtuiggeluid in combinatie met een gewijzigde omvang van het werkingsgebied voor die cumulatie? Het zondermeer verzwaren van de bijdrage van luchtvaart in het gecumuleerde geluidniveau (zoals werd voorgesteld in de Aanvullingsregeling	Zie de reactie op punt 3 hiervoor.

			geluid) zet de woningbouwopgave in de regio gevaarlijk onder druk. Naast verhoogde procesrisico's gaat het om vertraging en zelfs uitval van (delen van) belangrijke locaties.	
		6	Alleen het keuzevraagstuk Leefkwaliteit Schiphol noemen in de Verstedelijkingsstrategie leidt nog niet tot actie. Dit keuzevraagstuk moet leiden tot een concrete Rijk-regio afspraak in het BO MIRT van november 2021. Het MIRT zien wij als de plek waar op een integraal vlak rijk-regio belangen samenkomen en vanuit AM stellen wij dan ook het volgende besluit voor: Rijk en regio spreken af voor het keuzevraagstuk Leefkwaliteit Schiphol een MIRT Onderzoek te starten met als doel de vraagstukken rond dit keuzevraagstuk integraal op te pakken. Dit MIRT Onderzoek start eind 2021 en de resultaten worden besproken in het BO MIRT van het najaar 2022. Vanuit het ministerie van IenW is in 2020 al een visie neergelegd in de Luchtvaartnota waarbij een bijbehorende Uitvoeringsagenda is opgesteld. Deze stukken en de rijk-regio overleggen, bijvoorbeeld met de BRS, worden bij het MIRT traject betrokken. Het MIRT traject kan het vraagstuk echter breder trekken in een integraal ruimtelijk onderzoek, zodat een brede en transparante belangenafweging tot zijn recht komt.	Zoals aangeven in de reactie bij punt 3 zal de integrale aanpak van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol door Rijk en regio gezamenlijk worden uitgewerkt. Bezien zal worden welke systematiek het meest passend is voor deze gezamenlijke uitwerking. Centraal staat in ieder geval de gezamenlijke integrale afweging.
		7	Onderzoek naar afwaarderen A10 Om de autobereikbaarheid in de MRA te behouden, is het van belang dat de draaischijf (de ring A10) draaiende blijft. Daar zijn wij het over eens. Eén van de opties is om het doorgaand verkeer meer via de A5 en de A9 te leiden als "tweede ring" om Amsterdam heen. Hier wordt komende maanden binnen het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) onderzoek naar verricht. Het is van belang dat dit in het Verstedelijkingsconcept ook als onderzoek wordt genoemd en er niet vooruit wordt gelopen op nog te nemen besluiten. In het kaartmateriaal zien wij bijvoorbeeld al de tweede ring ingetekend en de huidige Ring A10 wat vager, nauwelijks zichtbaar gemaakt. Dit klopt niet en dient (voorlopig) aangepast te worden. Voor de AM-gemeenten is het van belang om uit te zoeken of het extra verkeer op de A5 en de A9 past, zowel qua doorstroming als qua leefkwaliteit / milieueffecten. Daarnaast willen wij in het onderzoek ook graag de effecten op de belangrijkste provinciale wegen (in ieder geval de N201 en N522) en op het onderliggend wegennet in de Zuidoostlob (Diemen/Ouder Amstel/ Amsterdam Zuidoost) meegenomen hebben. Pas na afronding van en akkoord op het SBaB-onderzoek kan het definitieve verhaal in het Verstedelijkingsconcept opgenomen worden, en niet eerder.	Mede naar aanleiding van deze inbreng van Amstelland Meerlanden is de aanduiding van een tweede ring in Versie 3 van de kaart verwijderd. Het onderzoek naar het toekomstig functioneren van de ring A10, een eventueel functioneren van een tweede ring en de effecten op het onderliggend wegennet worden in het genoemde onderzoek binnen het programma Samen Bouwen aan bereikbaarheid (SBAB) uitgevoerd. Volstaan wordt met een beschrijving in de tekst van het onderzoek.
6a		1		

			De leefkwaliteit van onze gemeente wordt voor een groot deel bepaald door de nadrukkelijke aanwezigheid van de luchthaven Schiphol. Zowel qua overlast (geluid en lucht/fijnstof) als qua ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden ervaren wij de negatieve consequenties voor de enorme beperkingen in de leefkwaliteit in onze gemeente en in de regio. Om de ervaren overlast van Schiphol voor onze gemeente op te lossen, zien voorlopig wij maar één echte oplossing: krimp in het aantal vluchten. In de toekomst zouden technologische ontwikkelingen mogelijk kunnen helpen, maar dat helpt voor nu nog niet. Gesprekken met het Rijk over Schiphol zijn de afgelopen jaren vooral gevoerd vanuit het luchtvaartbelang en dit belang gaat duidelijk voor alle andere belangen. Wij verwachten dat vanuit het Schiphol-keuzevraagstuk in de Verstedelijkingsstrategie er een evenwichtig integraal Rijk-regio traject gaat lopen vanuit wederkerigheid. Een MIRT-onderzoek vinden wij daarvoor het meest geschikte traject.	Rijk en regio staan de integrale benadering van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol voor. Dit vergt een nadere uitwerking die we als Rijk en regio gezamenlijke willen oppakken. Daartoe wordt een afspraak aan de Verstedelijkingsstrategie gekoppeld die zal worden opgenomen in het Verstedelijkingsakkoord MRA. Bezien zal worden welke systematiek het meest passend is voor deze gezamenlijke uitwerking. Centraal staat in ieder geval de gezamenlijke integrale afweging.
	Gemeente Aalsmeer	2	Voor de regionale bereikbaarheid van Aalsmeer en ook voor bereikbaarheid van de Greenport Aalsmeer is doorstroming van de N201 van groot belang. Eventueel extra verkeer mag ook niet ten koste gaan van de leefbaarheid in de nabijheid van deze weg. In het onderzoek over afwaardering van de A10 dient dan ook gekeken te worden naar de gevolgen voor de N201 zijn wanneer er meer verkeer over de A5 en de A9 wordt geleid. Wanneer deze wegen vast staan, zal het verkeer automatisch een ring verder kijken en dan komt de N201 in beeld. Vooruitlopend op resultaten van het onderzoek moet derhalve niet de indruk gewekt worden dat er al sprake is van een tweede ring en het verplaatsen van verkeer naar de A9 en de A5. Daarnaast is bereikbaarheid per openbaar vervoer en (elektrische) fiets voor gemeenten aan de randen van de MRA van groot belang. Juist door hier op in te zetten wordt er een volwaardig alternatief voor de auto geboden. Voor Aalsmeer en Kudelstaart gaat het niet alleen om directe verbinding met hoogwaardig openbaar vervoer, maar ook om mobiliteitshubs (zoals de hub die nu onderzocht wordt bij bedrijventerrein Amstelveen Zuid) om over te kunnen stappen op het openbaar vervoer. Zoek ook aansluiting bij de noordkant van Zuid-Holland: de MRA houdt wel op na Aalsmeer, maar de verbindingen lopen door.	Mede naar aanleiding van deze inbreng van de gemeente Aalsmeer is de aanduiding van een tweede ring in Versie 3 van de kaart verwijderd. Het onderzoek naar het toekomstig functioneren van de ring A10, een eventueel functioneren van een tweede ring en de effecten op het onderliggend wegennet worden in het genoemde onderzoek binnen het programma Samen Bouwen aan bereikbaarheid (SBAB) uitgevoerd. Volstaan wordt met een beschrijving in de tekst van het onderzoek. Verbetering van de regionale fietsstructuur is inderdaad van belang en loopt in via de regionale programma's van de vervoerregio in samenspraak met de provincie. Hierbij wordt in lijn met de inbreng van Aalsmeer ook contact gelegd met de provincie Zuid-Holland.
		3	Aanvullend hebben wij een tweetal aandachtspunten bij de ontwikkeling van de Westeinderscheg. In dit gebied komen tal van ruimtelijke opgaven samen. En er liggen unieke kansen voor meer natuur, ecologische en recreatieve verbindingen en versterking van cultureel erfgoed zoals de Stelling van Amsterdam, de Ringvaart en de Amstel. Voor Aalsmeer zijn de volgende onderwerpen van belang: transformatie van tuinbouw naar een groen/recreatief landschap, de vergroting van de recreatieve bereikbaarheid van de Westeinderplassen en de Bovenlanden, de groen/recreatieve verbindingen naar en tussen	In het Verstedelijkingsconcept is in Versie 3 een direct verband gelegd tussen de elementen zoals in deze inbreng van de gemeente Aalsmeer wordt voorgesteld. Dat sluit ook goed aan op de tekst en beelden in het verstedelijkingsconcept en we waarderen de ondersteuning voor de achterliggende visie. Voor een vervolgactie naar concrete afspraken over de koppeling van de bossenstrategie en invulling van de Westeinderscheg, wordt een afspraak opgenomen in het bijbehorende Verstedelijkingsakkoord.

			de deelgebieden van de Westeinderscheg, de Drechtdoorsteek, de vergroting van de leefbaarheid en beleving van Aalsmeer via de thema's water, bloemen, fietsen en wandelen op basis van het plan Villagedressing Aalsmeer, de versterking van de promotie van het gebied. Eerste aandachtspunt betreft de bossenstrategie van het Ministerie van LNV. In de Verstedelijkingsstrategie wordt namelijk regelmatig gesproken over deze bossenstrategie als een kansrijk traject om de Westeinderscheg door het aanplanten van bossen meer groen en leefbaar te maken. Hier zijn echter nog geen concrete afspraken over gemaakt en wij zien dat wel graag gebeuren. Tweede aandachtspunt is dat wij een directe link zien tussen het keuzevraagstuk leefkwaliteit Schiphol en de Westeinderscheg om daadwerkelijk stappen te zetten in het transformeren van 850 hectare verouderde glastuinbouw. Dit zorgt voor een vergroting van de leefkwaliteit van Aalsmeer en geeft een boost aan de ontwikkeling van de Westeinderscheg. Die versterking van de leefkwaliteit zit in de Zuidflank van de MRA in wonen en recreatie. Ontwikkelingen in dit gebied zouden hierop moeten aansluiten.	
		4	Opmerkingen over gevolgen uitgangspunt polycentrische en inclusieve metropool. De Verstedelijkingsstrategie gaat uit van deze gedachte; een MRA waar Amsterdam weliswaar de centrumstad is, de losse kernen zelfstandig functioneren, maar waar ook een meerwaarde ontstaat doordat de kernen onderdeel uitmaken van een stedelijk netwerk. Daarnaast gaat de Verstedelijkingsstrategie uit van een metropool waarin de welvaart gelijkmatig verdeeld is over de deelregio's, een ongedeelde inclusieve metropool. De vraag is of dit een (volledig) haalbare kaart is; theoretisch is het een mooi uitgangspunt maar is het reëel? Wij zijn van mening dat het goed is om zaken af te stemmen binnen de MRA, maar vinden dat de Verstedelijkingsstrategie er niet toe mag leiden dat kansrijke en gewenste (ruimtelijke) ontwikkelingen in Aalsmeer en omgeving niet door kunnen gaan als gevolg van de uitwerking van dit uitgangspunt. Ongedeeldheid moet niet hét belangrijkste criterium worden.	Zoals terecht door de gemeente Aalsmeer opgemerkt is het uitgangspunt voor het Verstedelijkingsconcept een polycentrische ontwikkeling van de MRA. Daarbij is de strategie om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de kernkwaliteiten van de verschillende deelregio's binnen de MRA, zoals die van Aalsmeer. Het doel daarbij is een evenwichtige ontwikkeling van de MRA waarbij zoveel mogelijk kansen en gewenste (ruimtelijke) ontwikkelingen worden benut om in alle delen van de MRA voldoende welvaartsniveau te ontwikkelen en behouden.
		5	Een belangrijke notie is dat de deelregio Amstelland-Meerlanden een belangrijke economische regio in de MRA is met een relatief groot aandeel in de (internationale) economie van de MRA. Economische versterking van de verschillende deelregio's buiten de kernstad Amsterdam is daarom van groot belang. Dit mag in de Verstedelijkingsstrategie nadrukkelijk worden benoemd.	Alle deelregio's in de MRA leveren een specifieke bijdrage aan de sterke economie van de MRA als geheel met een nationaal belang. Mede naar aanleiding van deze suggestie van de gemeente Aalsmeer zijn in Versie 3 voor elke deelregio teksten toegevoegd in het onderdeel integraal te ontwikkelen gebieden. Zo worden de bijdragen van de deelregio’s nadrukkelijker weergegeven. Daarbij is gebruik gemaakt van de in het kader van Plabeka opgestelde economische profielen en daarbij behorende strategische lijnen.
8	Provincie Noord-Holland	1	Wij herkennen in het Verstedelijkingsconcept veel van wat wij eerder in de provinciale Omgevingsvisie hebben gezegd. Het concept is op hoofdlijnen in lijn met het provinciaal beleid, waar wij dan ook blij mee zijn. Het gaat daarbij dan onder meer om de uitgangspunten van binnenstedelijke verdichting, van knooppuntontwikkeling, het doorontwikkelen van het	De constatering dat de lijn in het Verstedelijkingsconcept MRA goed aansluit op uw inzet, sterkt ons in de opzet van het Verstedelijkingsconcept MRA. Van deze constatering is met waardering kennis genomen.

			metropolitane landschap, de aanpassing van het mobiliteitssysteem, het watersysteem en van het energiesysteem en de ecologische versterking. Het is goed te lezen dat deze uitgangspunten mede in het licht staan van het behouden en versterken van de leefkwaliteit.	
		2	Maar wij zien ook dat bepaalde onderdelen nog onvoldoende zijn uitgewerkt of tegen elkaar zijn afgewogen. Over de wijze waarop het concept realiteit zou moeten worden en onder welke condities, moet nog wel het nodige worden uitgewerkt en afgesproken. Wij voelen als provincie een verantwoordelijkheid om bestaande kaders en liggende afspraken, of die nu het schaalniveau van de hele MRA betreffen, of het schaalniveau van (delen van) de MRA overstijgen, bij de Verstedelijkingsstrategie te betrekken. Twee belangrijkere nationale economische clusters, Schiphol en het Noordzeekanaalgebied, zijn verbonden aan de metropoolregio en liggen in onze provincie. Die zijn continu onderwerp van maatschappelijke discussie. Uit oogpunt van zorgvuldigheid en duurzaamheid vinden wij het een voorwaarde dat bestaande afspraken en kaders goed bij de afwegingen worden betrokken.	De constatering van de provincie dat onderdelen nog verder uitgewerkt moeten worden is juist. Bestaande afspraken en kaders zijn daarvoor leidend. De opgaven rondom Schiphol en het Noordzeekanaalgebied worden bovendien verder uitgewerkt in verbinding met de reeds bestaande samenwerkingen op deze gebieden.
		3	Wij hebben vorig jaar het programma Gezonde Leefomgeving vastgesteld. Een gezonde leefomgeving is een woon-werkomgeving die als prettig wordt ervaren, waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's, waar de druk op de gezondheid minimaal is én die uitnodigt tot gezond gedrag. Alle aspecten voorde gezonde leefomgeving zien we in meer of mindere mate wel terug in het Verstedelijkingsconcept. In het verstedelijkingsconcept wordt hierbij de term leefkwaliteit gehanteerd. We stellen voor om dit begrip in het verstedelijkingsconcept te wijzigen in gezonde leefomgeving, zodat het aansluit bij de Omgevingswet. In de lijst met keuzevraagstukken roept u de vraag op hoever we willen gaan in het benutten van de maximale wettelijke mogelijkheden voor hogere grenswaarden voor leefkwaliteit. In onze Omgevingsvisie NH2O5O hebben wij uitgesproken te streven naar het behalen van de WHO-normen in 2050, voor de hele provincie. Wij hebben in januari 2020 het Schone lucht Akkoord (SLA) ondertekend net als andere partijen binnen de MRA. Daarbij streven we actief naar het behalen van WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit per 2030 voor de stoffen fijnstof (PM10 en PM2.5) en stikstofdioxide. We beseffen dat dit consequenties heeft voor de mogelijkheden voor woningbouw en willen dan ook inzetten op het vinden van innovatieve oplossingen hiervoor. Voor de korte termijn achten wij een nadere uitwerking nodig naar hoe de stedelijke ontwikkeling in relatie tot gezonde leefomgeving en de normen vorm kan krijgen.	Naar aanleiding van deze suggestie van de provincie is in Versie 3 van het Verstedelijkingsconcept op de plaatsen waar de term 'leefkwaliteit' gewijzigd in 'gezonde leefomgeving' als daarop wordt gedoeld. Het begrip leefkwaliteit in Versie 3 betekent nu 'aantrekkelijke leefomgeving'. Ten aanzien van stedelijke ontwikkeling en normen voor een gezonde leefomgeving is in het traject van de MRA Verstedelijkingsstrategie samenwerking gestart met het RIVM. Het RIVM heeft de huidige stand van zaken m.b.t. leefomgeving en gezondheid in de MRA in beeld gebracht, en een inschatting gemaakt waar in de MRA opdrachten, kansen en risico's liggen om een gezonde leefomgeving te creëren of juist alert te zijn om deze onder verstedelijkingsdruk te behouden. Op basis van deze RIVM-verkenning worden verdere handelingsperspectieven voor het werken aan een gezondere leefomgeving uitgewerkt. Dit is onderdeel van de uitvoering van de Verstedelijkingsstrategie.

		4	Schiphol Airport is een essentieel onderdeel van de Noord-Hollandse economie. Het vormt een belangrijke spil in de internationale connectiviteit van ons land. Maar dit heeft ook een keerzijde, de impact op de leefomgeving is groot. Doel is te komen tot een gezond woon-, werk- en leefklimaat in de Schipholregio. De grote opgaven in onze regio op het gebied van woningbouw, economie, mobiliteit, energietransitie, klimaat, natuur en biodiversiteit vragen om een integrale belangenafweging. Luchtvaart is slechts één van die belangen en staat dus niet op zichzelf (zie ook adviescommissie MER over samenhang lucht en land). De uitdaging is de balans te vinden tussen de verschillende, soms met elkaar schurende opgaven en ambities. Hoewel de problematiek rond luchtvaart prominent aanwezig is in de Zuidflank, speelt het principiële vraagstuk over de integratie van luchtvaart in het stelsel van het omgevingsrecht in de hele MRA en zelfs daarbuiten. Wij pakken dit daarom op vanuit de Bestuurlijke Regie Schiphol om hier richting Rijk gezamenlijk onze koers in te bepalen. Wij willen dan ook voor dit keuzevraagstuk een andere, meer centrale plek in het Verstedelijkingsconcept.	In Versie 3 heeft de integrale opgave rondom Schiphol een centralere plek gekregen. Rijk en regio staan de integrale benadering van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol voor. Dit vergt een nadere uitwerking die we als Rijk en regio gezamenlijke willen oppakken. Daartoe wordt een afspraak aan de Verstedelijkingsstrategie gekoppeld die zal worden opgenomen in het Verstedelijkingsakkoord MRA.
		5	Daarbij moeten ook de consequenties van de uitbreiding van het werkingsgebied voor cumulatie van vliegtuiggeluid in combinatie met nieuwe rekenregels worden betrokken. De verzwaring van de bijdrage van luchtvaart in het gecumuleerde geluidniveau geeft problemen bij het realiseren van de woningbouwopgave in de hele MRA. Naast verhoogde procesrisico's gaat het om vertraging en zelfs uitval van (delen van) belangrijke locaties. Om zinvol te kunnen cumuleren moeten eerst principiële vraagstukken rond de regulering van vliegtuiggeluid worden opgelost. Onze oproep aan het Rijk is om hiermee voortvarend aan de slag te gaan en in de tussentijd te voorkomen dat er via de Aanvullingsregeling geluid Omgevingswet nieuwe belemmeringen voor de gezamenlijke woningbouwopgave in de MRA worden opgeworpen. In afwachting van de uitwerking van een deugdelijk stelsel voor de regulering van luchtvaartgeluid is de beproefde systematiek van het "rekenschap geven", zoals we dat conform de wonen-vliegen-afspraken in LIB 5 doen, een werkbaar alternatief om vliegtuiglawaai op een zorgvuldige manier mee te wegen bij ruimtelijke ontwikkelingen.	We zijn het eens met de provincie en onderkennen dat hier sprake is van een complexe problematiek. De discussie hierover wordt niet via de Verstedelijkingsstrategie MRA maar via het proces van de Luchtvaartnota gevoerd.
		6	De provincie werkt al lang samen met gemeenten, Rijk en havenbeheerders in het Bestuursplatform NZKG. In 2013 hebben alle betrokken partners de Visie NZKG 2040 vastgesteld. De provincie heeft ze vervolgens in haar Omgevingsvisie NH2050(2018) overgenomen. Voor ons zijn ze dan ook de basis voor regionale afspraken als het gaat om het NZKG. Wij staan nog steeds achter beide visies en de samen gemaakte	Wat het NZKG betreft zijn in het Verstedelijkingsconcept in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord. Wat de Houtrakpolder betreft, houdt de Verstedelijkingsstrategie vast aan eerdere afspraken uit de visie NZKG 2040. Dit betekent dat eerst intensiever gebruik moet worden gemaakt van het huidige haventerrein.

			afspraken. Dat betekent dat we ook nog steeds achter de ambitie staan om bepaalde gebieden te transformeren, mede gelet op de grote behoefte aan woningen inde regio. We wijzen onder andere op Havenstad, Achtersluispolder en Hembrugterrein. In lijn met de afspraken hebben wij als provincie dan ook meegewerkt aan de dezonering van Sloterdijk I, waarmee daar de ontwikkeling naar een gemengd woonwerkgebied is mogelijk gemaakt. Natuurlijk zijn wij ons ervan bewust dat de wereld sinds 2013 en 2018 niet heeft stilgestaan. Er zijn nieuwe ontwikkelingen met daarbij behorende ruimteclaims waarmee destijds geen of onvoldoende rekening is gehouden. Ook dienen bepaalde ontwikkelingen zich sneller aan dan verwacht. Die ontwikkelingen worden in het Verstedelijkingsconceptgoed beschreven. …Al deze opgaven komen samen in het Noordzeekanaalgebied, wat spanning oplevert voor de manier waarop daaraan aan tegemoet kan worden gekomen. Duidelijk is dat niet alles kan, of dat niet alles tegelijk kan en dat dus een zorgvuldige afweging is vereist. Wat ons betreft bieden de afspraken in het kader van Visie NZKG 2040 nog steeds het kader voor het maken van die afwegingen. Wij onderstrepen de afspraken over de te benutten locaties voor wonen, werken en recreatie. Echter, wel binnen de daarbij gestelde randvoorwaarden in de Visie NZKG 2040; daar hechten wij sterk aan. Het tempo waarin de gebieden kunnen ontwikkelen of transformatie kan plaatsvinden is afhankelijk van de invulling van die randvoorwaarden. Voor de volledigheid voegen we het rompbesluit uit 2013 als bijlage bij deze brief.	Eventuele discussie over anders inzetten van gronden verloopt via het Bestuursplatform conform diezelfde afspraken uit de Visie NZKG 2040.
		7	De energietransitie vraagt van ons om rekening te houden met alles wat met de aanlanding van de windenergie op land te maken heeft. De omvang van de benodigde ruimte is nog uiterst onzeker. De lopende strategieën en onderzoeken die in dat kader worden uitgevoerd, zoals Regionale Energie Strategie (RES)en Cluster Energie Strategieën (CES), geven ons op afzienbare termijn wel meer inzicht daarin. Voor de aanlanding van wind op zee, alsmede de productie en distributie van waterstof kijken wij verder dan alleen de MRA en het NZKG. Wij dringen aan op een integrale en gezamenlijke ontwikkeling met de gemeenten en bedrijven in de Noordkop en de Port of Den Helder (PoDH). De Noordkop en de haven van Den Helder zijn ideaal gesitueerd voor de aanlanding van wind op zee en de productie van waterstof. Deze samenwerking verlicht niet alleen de druk op de schaarse ruimte in de MRA, het biedt ook een stevige en duurzame economische en werkgelegenheidsimpuls voor deze regio. In plaats van een 'ieder voor zich' benadering zien wij graag een nauwe samenwerking tussen de MRA en de Noordkop/PoDH bij de	Zoals in reactie op de onder punt 6 weergegeven inbreng van de provincie is aangegeven, zijn wat het NZKG betreft in het Verstedelijkingsconcept in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord. De suggestie van de provincie met betrekking tot de afstemming met de Noordkop en Port of Den Helder betreft, deze kunnen worden meegenomen in de afstemming die plaatsvindt via het Bestuursplatform NZKG en het landelijke programma Hoofdinfrastructuur Energie.

			verdere uitwerking van de strategie op dit gebied. Heronderzoek naar de benodigde ruimte voor de energietransitie ondersteunen we. We nemen echter niet eerder een standpunt over de ruimte die moet worden gereserveerd in, dan nadat de uitkomsten bekend zijn.	
		8	Ook de transitie naar circulaire economie gaat met onzekerheden in het ruimtebeslag gepaard. Het is onduidelijk of die geheel binnen de contouren van het bestaande haven- en bedrijventerreincluster kan plaatsvinden; zowel de fysiek-ruimtelijke contour als de bestaande milieucontouren. De ruimte die nodig is voor circulaire economie moet ons inziens gevonden worden binnen de grenzen van bestaande haven-, industrieën bedrijventerreinen; daarvoor kunnen geen nieuwe gebieden binnen het Noordzeekanaalgebied worden aangewezen. We zijn dan ook niet bereid de Wijkermeerpolder aan te merken als (te reserveren) bedrijventerrein, ook niet voor uit te plaatsen niet-haven-gebonden bedrijven. We zijn er voorstander van dergelijke bedrijven te verwijzen naar bestaande terreinen in de omgeving, zoals in Purmerend en Alkmaar. Dit biedt in onze ogen tevens een kans om bij te dragen aan de werkgelegenheidsontwikkeling in deze gebieden. Vanwege de grotere woningbouwopgave dan waarmee eerder rekening is gehouden, wordt onderzocht of bepaalde bedrijventerreinen (zoals Coen- en Vlothaven Amsterdam, Achtersluispolder Zaanstad, De Pijp Beverwijk) nu – al dan niet eerder of in een sneller tempo dan gedacht – kunnen worden getransformeerd. Dat brengt met zich mee dat ruimte gevonden moet worden voor bedrijven die op zoek moeten naar een alternatieve locatie. Vooral als we ze willen behouden voorde regio.	Zoals eerder aangegeven zijn in het Verstedelijkingsconcept voor het NZKG in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. In lijn met de stellingname van de provincie is de Wijkermeerpolder in het Verstedelijkingsconcept dan ook niet opgenomen als mogelijke bedrijventerreinlocatie. Wel is het gedeeltelijk aangegeven als zoekgebied voor tijdelijke piekwaterberging, aangezien een tijdelijke piekwaterberging als onmisbaar element is geïdentificeerd. Een procesafspraak over hoe verder en waarover verder onderzoek en uitwerking nodig is, zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord.
		9	Ingebed in een natte en groene omgeving heeft het gebied ook te maken met vraagstukken rond bijvoorbeeld klimaatverandering, groenrecreatief landschap en natuur. Er moeten maatregelen worden getroffen om de piekbelasting van water op te vangen. Niet alleen door het peil van het Noordzeekanaal te verhogen, maar ook door ruimte te zoeken voortijdelijke waterbuffering. Wat betreft waterbuffering in het gebied zien wij mogelijkheden voor en zijn wij bereid om een deel van het Oer-IJ als tijdelijke waterbuffer, in combinatie met recreatie en natuurontwikkeling, te reserveren en in te richten.	Wat het NZKG betreft zijn in het Verstedelijkingsconcept in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. De tijdelijke waterbuffer is een dergelijk onmisbaar element en is als zoekgebied opgenomen in versie 3 van het Verstedelijkingsconcept. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord.
		10	Juist in het traject NOVI-gebied NZKG is het zaak om al deze aspecten, ruimte vragers, in samenhang te bekijken en tegen elkaar af te wegen. We verwachten dat de kaders die vanuit de Verstedelijkingsstrategie worden meegegeven voldoende ruimte bieden om binnen het traject van NOVI-NZKG ook eigen afwegingen te kunnen maken, pilots te kunnen doen en besluiten te nemen. Wij verwachten hierover goede afspraken in het kader van de Verstedelijkingsstrategie te kunnen maken.	Wat het NZKG betreft zijn in het Verstedelijkingsconcept in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord. Wat de Houtrakpolder betreft, houdt de Verstedelijkingsstrategie vast aan eerdere afspraken uit de visie NZKG 2040. Dit betekent dat eerst intensiever gebruik moet worden gemaakt van het huidige haventerrein.

				Enige discussie over anders inzetten van gronden verloopt via het Bestuursplatform conform diezelfde afspraken uit de Visie NZKG 2040.
		11	De energietransitie heeft impact op de energie-infrastructuur met ruimtelijke consequenties op de schaal van de MRA, maar ook op gebiedsniveau binnen de MRA. Bij de NZKG zijn we daar al op in gegaan. Wij benadrukken het belang van de energievraag en welke voorzieningen daarvoor ruimtelijk nodig zijn op gebiedsniveau. Wij willen dat de richting die het energiesysteem op gaat, wordt geconcretiseerd inclusief de ruimtelijke consequenties. Niet alleen de ruimtelijke impact van het systeem zelf, maar ook de uitwerking daarvan op andere ontwikkelingen, zoals wonen en werken. We willen dit dan ook terug zien in de volgende versie van het verstedelijkingsconcept.	Mede naar aanleiding van deze inbreng van de provincie is in Versie 3 is een volgende stap gezet in het in beeld brengen van de knelpunten in het energiesysteem op de korte termijn (tot 2030) en van de richting voor het hybride energiesysteem van de toekomst. De laatste is echter afhankelijk van verschillende trajecten op nationaal niveau, waarin nog bepalende keuzes gemaakt moeten worden. Het Programma Energiehoofdstructuur is hier in grote mate bepalend. In de Verstedelijkingsstrategie worden wel dezelfde scenario's toegepast als in het programma PEH: de landelijk II3050 scenario's. Voor de verdere uitwerking van het energiesysteem hebben Rijk en regio in het kader van de Verstedelijkingsstrategie afgesproken intensiever samen te werken ten behoeve van een integrale besluitvorming op nationaal en regionaal niveau over ruimtelijke en economische ontwikkeling aan de ene kant en een robuust en duurzaam hybride energiesysteem aan de andere kant.
		12	In de Verstedelijkingsstrategie wordt geconstateerd dat het mobiliteitssysteem vraagt om een transitie: "een duurzame, gezonde en slimme mobiliteit, die het mensen gemakkelijk maakt om hun reis van deur tot deur te organiseren, op betaalbare wijze en beperkt afhankelijk van een eigen auto". Dit sluit goed aan bij de drie pijlers van ons Perspectief Mobiliteit: Verminder, Verander, Verbeter. Daarom ook benadrukken wij de belangrijke relatie tussen het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) en meer specifiek het Multi Modaal Toekomstbeeld 2040. Juist deze multimodale strategie is van groot belang om de verstedelijkingsstrategie te laten slagen, ook met het oog op de Mobiliteitstransitie (die ook wordt uitgewerkt binnen datzelfde Multi ModaleToekomstbeeld). De relatie met het Regionaal OV Toekomstbeeld (ROVT) willen we uitgebreider hebben verwoord in de Verstedelijkingsstrategie. ROVT-projecten zoals HOV A9-corridor en HOV Hillegom-Schiphol horen ook te worden benoemd (naast HOV ZaanIJ, dat wel staat benoemd). Tenslotte vragen wij aandacht voor mobiliteitsvraagstukken die niet in het programma SBaB zijn ondergebracht, denk daarbij in ieder geval aan de Gooicorridor en de A22. Maar ook aan de doorwerking van het programma SBaB op het regionale wegennet, bijv, n.a.v. het onderzoek naar het "redesign" van het weggennet dat op dit moment wordt uitgewerkt in het Multi Modaal Toekomstbeeld.	Terecht wijst de provincie op de nauwe samenhang tussen de Verstedelijkingsstrategie en het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, w.o. het Multimodaal Toekomstbeeld. In lijn hiermee wordt dan ook nauw samengewerkt.. Bevindingen uit Programma SBaB worden geïntegreerd in het Verstedelijkingsconcept en vanuit de Verstedelijkingsstrategie wordt geborgd dat de mobiliteitsopgaven in SBaB gekoppeld zijn aan de integrale verstedelijkingsopgave. De elementen van het Regionaal OV Toekomstbeeld worden geïntegreerd in het verstedelijkingsconcept, waarbij wordt aangegeven of er momenteel voor ROVT-projecten al dan niet sprake is van Rijksbetrokkenheid. Zoals de provincie vraagt, wordt bij het onderzoek naar het herontwerp van het wegennet in het traject Multimodaal toekomstbeeld – naast naar effecten elders in het hoofdwegennet – ook gekeken naar de effecten op het onderliggend wegennet van N-wegen.
		13	Wij zien de verstedelijkingsstrategie als een stip op de horizon waar we binnen de MRA en met het Rijk gezamenlijk naar toe werken. Het kan zijn dat de verstedelijkingsstrategie nu of in de toekomst op onderdelen af zal wijken van lokale of regionale visies. Of dat ontwikkelingen in andere programma's consequenties hebben voor keuzes in de verstedelijkingsstrategie. Zie bijvoorbeeld het eerdergenoemde NOVI-gebied NZKG, waarbinnen de verdere gebiedsgerichte	Zoals gesignaleerd door de provincie markeert de Verstedelijkingsstrategie inderdaad een nieuwe wijze van samenwerken tussen regio en Rijk. Binnen de MRA wordt dit opgepakt en uitgewerkt door platform Ruimte. Ten aanzien van de samenwerking worden de komende tijd afspraken uitgewerkt over de manier waarop aan de verstedelijkingsopgaven in de MRA wordt gewerkt en hoe verschillende trajecten zich tot elkaar verhouden. Belanghebbenden worden betrokken bij het formuleren van die afspraken.

			uitwerking plaatsvindt van de daar spelende opgaven uit de Verstedelijkingsstrategie. We gaan ervan uit dat over deze punten het gesprek met elkaar wordt gevoerd binnen de MRA en waar nodig met het Rijk. We zien de Verstedelijkingsstrategie in die zin dan ook als een startpunt, waarbij de sturing op het invullen van de randvoorwaarden, die we noodzakelijk achten om de doelen te bereiken, en het maken van afspraken hoe we dat samendoen, centraal moet staan. Wij pleiten daarnaast voor het borgen van de afspraken, in het licht van de lopende programma's, om te vermijden dat partijen naar elkaar kijken in plaats van actie te ondernemen waar afgesproken en nodig. Dit geldt onder meer voor de lopende trajecten, programma's en onderzoeken in het kader van de nationale Energietransitie en voor klimaatadaptatie.	
		14	Klimaatverandering heeft terecht een stevige positie in het verstedelijkingsconcept gekregen. We moeten ons als samenwerkende overheden voorbereiden op de grote gevolgen die klimaatverandering voor de MRA kunnen hebben. Klimaatverandering leidt, naast wateroverlast, steeds meer tot watertekort, waarmee overlast in een ander perspectief komt te staan. Het is daarom belangrijk dat de Verstedelijkingsstrategie rekening houdt met lopende water- en klimaatprogramma's van Rijk, regio, provincie en waterschappen. Denk aan Deltaplan Zoetwater, Programma Toekomstbestendig Amsterdam-Rijnkanaal/ Noordzeekanaalgebied en Gebiedsprogramma Laag-Holland.	We waarderen de steun van de provincie voor de keuze om klimaatverandering een centrale positie te geven in het Verstedelijkingsconcept. Het Verstedelijkingsconcept agendeert de opgaven hiervoor en schetst een koers hoe deze kunnen worden aangepakt. In Versie 3 wordt verbinding gemaakt met lopende programma's op dit terrein. In de uitwerking van de opgaven zal vervolgens gekeken worden wat aanvullend op die programma's nodig is.
		15	De verstedelijkingsstrategie richt zich op kansengelijkheid en betaalbare woningen voor alle inwoners en refereert aan de grote bouwopgave van 175.000 woningen voor de hele regio. Er worden in de huidige versie geen expliciete strategische keuzes gemaakt over fasering en prioriteiten en regionale verdeling op woonmilieus, woningtypes en aantallen, noch over onderlinge taakverdeling tussen de samenwerkende partijen en hoe deze keuzes – gezamenlijk en op integrale, sector overstijgende wijze – gerealiseerd gaan worden, terwijl focus op de afgesproken locaties het juist mogelijk moet maken om andere plekken te vrijwaren van nieuwe grootschalige bebouwing. Een dergelijke expliciete keuze zou onderdeel moeten worden van een volgende versie van de verstedelijkingsstrategie cq daarin nader uitgewerkt zijn.	Tot 2030 heeft de MRA een woningbouwopgave van 175.000 woningen, tot 2050 een opgave van 325.000 woningen. In de Verstedelijkingsstrategie is gesteld dat tot 2030 alles nodig is om te voldoen aan de woningbouwopgave. Voor de decennia erna is meer sprake van keuzes maken. De fasering is in Versie 3 is in hoofdzaak een ideale fasering, aangescherpt ten opzichte van Versie 2 waar mogelijk. Verdere aanscherping en prioritering vergen een zorgvuldig proces en draagvlak. De komende maanden worden voor dit proces benut. De resultaten van de handelingsperspectieven sociaal-maatschappelijke opgaven bieden hier ook aanknopingspunten voor. En binnen MRA Bouwen en Wonen gesprekken gevoerd over de afstemming als het gaat om woningtypes, woonmilieus en spreiding van betaalbare woningen in de regio. Met de Woondeal hebben de MRA en het Rijk afspraken gemaakt over de Rijksinzet op investeringscapaciteit van woningcorporaties en betaalbaarheid. Betaalbaarheid heeft niet alleen betrekking op nieuwbouw maar is ook sterk gerelateerd aan de woningvoorraad.
		16	Tot slot willen we ingaan op de aangekondigde integratieslag richting versie 3 van het Verstedelijkingsconcept. Wij zien uit naar de wijze waarop de samenhang tussen functies en systemen inversie 3 vorm krijgt, want die stap is zeker nodig. Het gaat om de verweving van de meerkernige metropool met het groenblauwe netwerk, en dat we de stap zetten van het	De provincie wijst op het belang van een verdere integratie van de bouwstenen in het Verstedelijkingsconcept. In Versie 3 is een integratieslag doorgevoerd, voor de eerdere vraagstukken uit versie 2 zijn keuzevoorstellen opgenomen waarbij tevens is gelet op herkenbaarheid ten opzichte van versie 2.

			benoemen van schuurpunten naar het maken van daadwerkelijke keuzes, waarbij de consequenties van die keuzes op alle onderdelen inzichtelijk zijn gemaakt.	
6b	Gemeente Amstelveen	1	De Metropoolregio Amsterdam is een samenwerkingsverband en is niet democratisch gelegitimeerd zelfstandig besluiten te nemen, dat is aan de Raden en Staten in het gebied. Het is daarom van groot belang dat wij als gemeenteraad van Amstelveen goed betrokkenzijn in dit voor de regio én Amstelveen belangrijke traject. Ons college heeft ons geïnformeerd dat hier meermaals aandacht voor gevraagd is in ambtelijke overleggen en bij bespreking in de bestuurlijke MRA-platforms Economie en Ruimte/Wonen. Zoals eerder aangegeven is betrokkenheid bij de kaders tot op heden onvoldoende geweest, hierdoor is er in de Raad van Amstelveen geen mogelijkheid geweest hier een politieke discussie over te voeren. In het proces "van versie 2 naar versie 3" wordt de Raad ook niet actief betrokken. Dit kan niet en is niet conform de democratische legitimatie. Wij verzoeken u hier uitdrukkelijk om procesmatig een extra stap voor in te voeren.	Aan het begin van het proces is met raden en Staten afgesproken dat zij tijdens het maakproces op tussenproducten kunnen reageren. Tot op heden is op die wijze elke stap in het proces ter informatie aangeboden aan raden en Staten. De wensen- en opvattingenperiode is bedoeld om het inhoudelijke debat in raden en Staten te kunnen voeren en wensen en opvattingen mee te geven die van invloed zijn op de nu voorliggende Versie 3 van het Verstedelijkingsconcept. Mede naar aanleiding van de reactie van de gemeenteraad van Amstelveen wordt een extra processtap ingebouwd voor bespreking van Versie 3 in de raden en Staten, voordat tot besluitvorming tussen Rijk en regio zal worden overgegaan. Deze stap is voorzien in de periode november 2021-januari 2022, de exacte planning voor het vaststellen van het verstedelijkingsconcept door raden en Staten wordt voorgelegd aan de Stuurgroep..
		2	Het is terecht dat wij als Amstelland Meerlanden-regio een eigen plek in het Verstedelijkingsconcept hebben als gebied Zuidflank. De MRA is namelijk méér dan alleen Amsterdam. Juist de deelregio's binnen de MRA hebben hun eigen kwaliteiten en specifieke opgaven, dienen verder versterkt te worden en dragen zo ook bij aan het versterken van Amsterdam. Deze relatie tussen Amsterdam en de Zuidflank moet wat ons betreft evenwichtig zijn. Er kan geen sprake zijn van het (ongevraagd) afschuiven of overdragen van stedelijke problematiek op randgemeenten. Dit mag in het Verstedelijkingsconcept sterker neergezet worden.	Alle deelregio's in de MRA leveren een specifieke bijdrage aan de sterke economie van de MRA als geheel met een nationaal belang. Mede naar aanleiding van deze suggestie van de gemeente Amstelveen zijn in Versie 3 voor elke deelregio teksten toegevoegd in het onderdeel integraal te ontwikkelen gebieden. Zo worden de bijdragen van de deelregio's nadrukkelijker weergegeven. Daarbij is gebruik gemaakt van de in het kader van Plabeka opgestelde economische profielen en daarbij behorende strategische lijnen. Het uitgangspunt is een evenwichtige ontwikkeling van de MRA waarbij in samenspraak (dus niet ongevraagd) de ontwikkelingen als geheel worden geschetst.
		3	Als gemeente herkennen we ons in de gezamenlijke AM-reactie en wij hebben tevens een aantal aanscherpingen. Als Amstelveen ervaren wij ook de lusten en de lasten van de luchthaven Schiphol en bemerken wij dat de gesprekken met het Rijk over (de ontwikkeling van) Schiphol steeds meer vanuit het luchtvaartbelang gevoerd zijn de afgelopen jaren. Wat ons betreft moet het belang van de inwoners centraler staan en moet de ontwikkeling van Schiphol ook bezien worden vanuit zaken als leefkwaliteit, schonere lucht, ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. De Verstedelijkingsstrategie zien wij als grote kans om het gesprek over Schiphol integraal te voeren, vanuit de wederkerigheid van grond en lucht. Een MIRT Onderzoek zien wij als het juiste middel om het onderzoek ook echt integraal op te pakken.	Rijk en regio staan de integrale benadering van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol voor. Dit vergt een nadere uitwerking die we als Rijk en regio gezamenlijke willen oppakken. Daartoe wordt een afspraak aan de Verstedelijkingsstrategie gekoppeld die zal worden opgenomen in het Verstedelijkingsakkoord MRA. Bezien zal worden welke systematiek het meest passend is voor deze gezamenlijke uitwerking. Centraal staat in ieder geval de gezamenlijke integrale afweging.
		4	Voor de regionale bereikbaarheid van Amstelveen en in het bijzonder de bereikbaarheid van onze bedrijven en inwoners is de A9 van groot belang. Daarom wordt deze ook de komende jaren verbreed en verdiept om de doorstroming op de weg en de leefkwaliteit langs de weg te verbeteren én om de	Mede naar aanleiding van deze inbreng van Amstelveen is de aanduiding van een tweede ring in Versie 3 van de kaart verwijderd. Het onderzoek naar het toekomstig functioneren van de ring A10, een eventueel functioneren van een tweede ring en de effecten op het onderliggend wegennet worden in het genoemde onderzoek binnen het programma Samen Bouwen aan

			tweedeling van de stad te verminderen. Wij begrijpen dat voor de bereikbaarheid van de MRA het belangrijk is dat de Ring A10 (als draaischijf) door moet blijven stromen. Een eventuele afwaardering van de A10 betekent echter een groot risico dat verkeer zich verplaatst naar de A9 (als tweede ring) en mogelijk ook de N201 (als derde ring). De A9 loopt door het centrum van Amstelveen en extra verkeersbelasting zal zowel ten koste gaan van de doorstroming als de leefkwaliteit en gezondheid in Amstelveen. Wij verwachten dat het onderzoek naar een mogelijke afwaardering van de A10 dit ook zal uitwijzen. Voor de gemeente Amstelveen is een afwaardering van de A10 dan ook geen optie! Vooruitlopend op de resultaten van het onderzoek kan derhalve niet in de Verstedelijkingsstrategie de indruk gewekt worden dat er reeds sprake is van een "tweede ring" en het verplaatsen van doorgaand verkeer naar de A9 en de A5. Dit moet zowel op kaarten als in tekst aangepast worden. Alvorens dit in het Verstedelijkingsconcept op te nemen zullen eerst de resultaten van het onderzoek en het SBaB-traject rond de multimodale netwerkstrategie, waaronder onderzoek afwaardering A10, met ons besproken moeten worden.	bereikbaarheid (SBAB) uitgevoerd. Volstaan wordt met een beschrijving in de tekst van het onderzoek.
		5	Naast bovenstaande punten uit de AM-reactie willen wij wat opmerkingen meegeven over de gevolgen van het uitgangspunt van een polycentrische en inclusieve metropool. De Verstedelijkingsstrategie gaat uit van deze gedachte: een MRA waar Amsterdam weliswaar de centrumstad is, de losse kernen zelfstandig functioneren, maar waar ook een meerwaarde ontstaat doordat de kernen onderdeel uitmaken van een stedelijk netwerk. Daarnaast gaat de Verstedelijkingsstrategie uit van een metropool waarin de welvaart gelijkmatig verdeeld is over de deelregio's, een inclusieve en ongedeelde metropool. Theoretisch een mooi uitgangspunt, maar wij betwijfelen of dit haalbaar is. Rekening moet worden gehouden met de specifieke kenmerken van de verschillende deelregio's. Daarbij kunnen sterkere deelregio's de MRA als geheel naar een hoger welvaartsniveau brengen. Wij zijn van mening dat het goed is om zaken af te stemmen binnen de MRA, maar vinden dat de Verstedelijkingsstrategie er niet toe mag leiden dat kansrijke en gewenste (ruimtelijke) ontwikkelingen in Amstelveen en de Zuidflank niet door kunnen gaan als gevolg van de uitwerking van dit uitgangspunt. Ongedeeldheid is een mooie ambitie, maar kan geen uitgangspunt of randvoorwaarde worden. Zie ook onze eerdere opmerking over de deelgebieden.	Zoals terecht door de gemeente Amstelveen opgemerkt is het uitgangspunt voor het Verstedelijkingsconcept een polycentrische ontwikkeling van de MRA. Daarbij is de strategie om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de kernkwaliteiten van de verschillende deelregio's binnen de MRA, zoals die van Amstelveen. Het doel daarbij is een evenwichtige ontwikkeling van de MRA waarbij zoveel mogelijk kansen en gewenste (ruimtelijke) ontwikkelingen worden benut om in alle delen van de MRA voldoende welvaartsniveau te ontwikkelen en behouden.
		6	De Raad van Amstelveen heeft recentelijk de notitie 'Positie van Amstelveen in de regio' vastgesteld. Eén van de aandachtspunten hierin is dat de MRA de deelregio Amstelland-Meerlanden erkent als belangrijke deelregio met een relatief groot aandeel in de (internationale) economie van de MRA. Amstelveen geeft prioriteit aan een aantal thema's in de MRA, waaronder de economische versterking van de verschillende	Dit verzoek van de raad van Amstelveen is verwerkt door voor de deelregio Amstelland Meerlanden net als voor andere deelregio's een eigen profiel in Versie 3 op te nemen, waarin de specifieke bijdrage aan de sterke economie van de MRA als geheel is weergegeven. Daarbij is gebruik gemaakt van de in het kader van Plabeka opgestelde economische profielen en daarbij behorende strategische lijnen.

			deelregio's buiten de kernstad Amsterdam. Dit zien wij in de Verstedelijkingsstrategie graag nadrukkelijker terugkomen.	
		7	Nadat het Stadhart Amstelveen in een eerdere versie van het Verstedelijkingsconcept geheel ontbrak, is het in de tweede versie aangemerkt als "regionaal centrum". Toch is nog altijd onduidelijk hoe in het Verstedelijkingsconcept gekomen is tot de zeven geselecteerde Stadsharten (die toevallig allen nabij een NS-Station liggen) en waarom Amstelveen aangemerkt is als regionaal centrum en niet op korte termijn als rijk-regio project opgepakt wordt. Wij zijn van mening dat het Stadshart Amstelveen als goed bereikbaar centrum van een stad binnen de MRA met bijna 100.000 inwoners en met een belangrijke functie voor een veel groter verzorgingsgebied in de Verstedelijkingsstrategie aangemerkt zou moeten worden als één van de Stadsharten in de MRA. Dat hier toevallig, omdat er geen NS-Station in het Stadshart ligt, geen rijk-regio traject voor is opgestart moet geen reden zijn om het Stadshart niet de plek geven die het verdient.	Het benoemen van de 7 (+2 buiten de MRA gelegen Hoorn en Alkmaar) stadsharten, is tot stand gekomen in het programma Samen bouwen aan bereikbaarheid, bij het onderdeel bereikbare steden en in lijn met de MRA Sleutelgebieden (onderdeel Woondeal MRA-Rijk), voor zover gelegen in een stadscentrum. Het gaat om gemengde woon-werk ontwikkelingen gelegen aan Intercity stations. In dat traject zijn de regionale MRA centra Amstelveen en Beverwijk niet meegenomen. Tegelijkertijd onderkennen we in de VS de regionale verzorgingsfunctie en vergelijkbare opgaven in Amstelveen en Beverwijk. Om die reden zijn deze twee regionale centra wel op de kaart als zodanig aangemerkt. Daarbij geldt verder dat het leeuwendeel van de woningbouwopgave van Amstelveen niet in het Stadshart wordt gerealiseerd, maar vooral in Sleutelgebied Kronenburg en Woningbouwimpuls-/versnellingsproject Legmeer.
		8	De Amstelscheg is een voormalige Rijksbufferzone en vormt één van de landschapsparels van de MRA. In dit gebied komen veel opgaven samen: landbouw, weidevogels, klimaat, energie en een toenemende recreatieve druk vanwege ruimtelijke ontwikkelingen. Belangrijk dus dat deze scheg prominent genoemd wordt en dat wij bevestigen dat in deze scheg wat Amstelveen betreft geen ruimte is voor windenergie. Het bestaande Bestuurlijk Overleg Amstelscheg is weer opgepakt, er wordt een Ontwikkelvisie voor het gebied opgesteld en wij zijn benieuwd welke rol het Rijk wil pakken in de verdere ontwikkeling van dit gebied.	We zijn blij met de bevestiging van de gemeente Amstelveen omtrent de functie en status van de Amstelscheg. Wat de plaatsing van windturbines betreft wordt de input vanuit de RES Noord-Holland Zuid gevolgd. Wat betreft de betrokkenheid vanuit het Rijk wordt aansluiting gezocht met het NOVI-gebied Groene Hart.
		9	Wij vernemen graag hoe onze opvattingen verwerkt worden in de volgende versie (versie 3) van het MRA Verstedelijkingsconcept (inclusief de Investeringsstrategie). We verwachten ook actieve betrokkenheid en willen gekend worden voordat de derde versie met het Rijk besproken gaat worden in het BO MIRT. Dat geldt ook voor de uitkomsten van het SBaB-traject rond de multimodale netwerkstrategie. Veel succes gewenst met het verwerken van alle opmerkingen.	De werkwijze is als volgt. De wensen en opvattingen van alle betrokken raden en Staten worden voorzien van een antwoord en in de vorm van deze Nota van Beantwoording aan raden en Staten gestuurd, samen met Versie 3 van het Verstedelijkingsconcept. Zo kunnen alle betrokken zien hoe de wensen en opvattingen zijn verwerkt. Zoals aangegeven bij de reactie van Amstelveen onder 1 wordt deze versie in een extra processtap aan de raden en Staten voorgelegd. Daarbij merken we op dat de Verstedelijkingsstrategie en het daarbij behorende Verstedelijkingsconcept voor de MRA van begin af aan mét de Rijksoverheid wordt opgesteld. De grondgedachte bij de start van de opdracht is om niet over maar met elkaar te praten over mogelijke gezamenlijke inspanningen van Rijk en regio om de MRA-ontwikkelingen te ondersteunen. Dat betekent dat alle versies, dus ook deze Versie 3, samen met het Rijk worden opgesteld.
9	Waterschappen	1	Allereerst willen we u complimenteren met het Verstedelijkingsconcept dat nu voorligt. Er is een evenwichtig verstedelijkingsconcept opgesteld, waarin de belangen van 'water en klimaat' goed zijn meegenomen in de opgaven, systeemlagen en gebieden. Wel hebben we een aantal serieuze aandachtspunten, die vooral gaan over de integratie van opgaven en het borgen van de ambities in de praktijk.	Met waardering nemen we de uitgesproken complimenten in ontvangst.

			De MRA-verstedelijkingsstrategie vormt een belangrijk kader voor de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam de komende jaren. Daarbij blijven we benadrukken dat door water mede sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, we er samen voor kunnen zorgen dat we zowel nu als in de toekomst kunnen blijven wonen, werken en recreëren in dit mooie maar laaggelegen deel van Nederland.	
		2	Lange termijn perspectief Bij klimaatadaptatie, het aanpassen aan de impact van klimaatverandering, is geschetst dat het van belang is nu al rekening te houden met klimaatveranderingen op de lange termijn (2050 - 2100). Het Verstedelijkingsconcept gaat tot 2050, waarbij de focus ligt op de nabije toekomst (2030). De ruimtelijke ontwikkelingen in de MRA hebben echter een langere levensduur en stimuleren bovendien weer nieuwe toekomstige ontwikkelingen. Daarom is het van belang bij de huidige ruimtelijke ontwikkelingen al rekening te houden met de lange termijn impact van klimaatverandering, die zich uit in toenemende extreme neerslag, hitte, droogte en overstromingen. En de huidige ruimtelijke ontwikkelingen te benutten om de robuustheid van landschap en watersysteem te vergroten. Dit voorkomt afwenteling van kosten naar de toekomst, zoals in de studie 'Resilience by design' duidelijk is geworden. De ambitie is om in 2050 klimaatbestendig te zijn (zie ook het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie), maar klimaatadaptatie is een continu proces. Klimaatveranderingen zetten door en zullen ook daarna blijvend om adaptatie vragen. We merken op dat deze opgave nog onvoldoende doorwerking krijgt in alle andere thema's van het verstedelijkingsconcept. En dat vinden wij zorgelijk.	In Versie 3 gaat net als in versie 2 aandacht uit naar het belang van het hanteren van een lange termijn perspectief als het gaat om klimaatadaptatie en waterrobuustheid. Wij zijn het met u eens dat in de uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie en afzonderlijke ontwikkelingen dit lange termijn perspectief op de opgave verder doorwerking moeten krijgen waarbij klimaatadaptatie en waterrobuustheid continu moeten worden betrokken.
		3	Borging van de ambities De ambities op het gebied van klimaatadaptatie, energie, biodiversiteit en toetsen aan lange termijn scenario's zijn mooi, maar ook noodzakelijk om het hele gebied in de toekomst aangenaam leefbaar te houden. De ervaring leert echter dat ambities kunnen sneuvelen als gevolg van korte termijnbeleid of gebrek aan kennis bij de uitvoering van deelprojecten. Om dat te voorkomen roepen wij u op om de ambities te borgen in de uitvoering van de verstedelijkingsstrategie en de investeringsbeslissingen die daaraan ten grondslag liggen.	In lijn met deze suggestie van de Waterschappen zal de uitvoering van de verstedelijkingsstrategie worden gemonitord. De ambities op het gebied van 'klimaat en water' zullen vanzelfsprekend onderdeel zijn van deze monitor. De monitoring zal in overleg met onder andere de Waterschappen worden vormgegeven.
		4	Door de opgaven en ambities voor duurzaamheid (waaronder klimaatadaptatie) en landschap (waaronder biodiversiteit) in aparte paragrafen te behandelen, mist de doorwerkte integratie met de ambities voor wonen, werken en bereikbaarheid in het verstedelijkingsconcept. Het is een gezamenlijke opgave om te werken aan robuuste ruimtelijke ontwikkelingen om de leefbaarheid nu en in de toekomst te waarborgen en afwenteling naar de toekomst te voorkomen.	De door de Waterschappen bepleitte verdere integratie is in Versie 3 doorgevoerd, waarbij de opgaven van duurzaamheid (waaronder klimaatadaptatie en ecologie) een prominente rol heeft in het groenblauwe netwerk in en om de stad en ook bij de ontwikkeling van wonen, werken en bereikbaarheid. Deze staan verwoord in hoofdstuk 3. Verdere integratie zal bij de uitwerking van deze ontwikkelingen gerealiseerd moeten worden.

		5	Ook in de uitwerking van het faseringsbeeld missen we de integratie van de opgaven. Door het onderscheid dat is aangebracht in de fasering voor de meerkernige metropool en de groenblauwe netwerken mist de onderlinge afhankelijkheid. Als er nu minder klimaatadaptief wordt ontwikkeld, ontstaan er sneller problemen in het blauwe netwerk (watersysteem) waarbij er mogelijk niet genoeg tijd is om maatregelen te nemen, of mogelijk hele dure tijdelijke investeringen nodig zijn. Wij verzoeken u het volgende te verwerken in een volgende versie van de fasering: • Er wordt niet op ingegaan hoe de verschillende maatregelen die nodig zijn voor wonen, werken, energie, water, landschap ook in tijd van elkaar afhankelijk zijn. • Voor de systeemlagen water en ecologie worden de ingrepen niet duidelijk gemaakt. Ook in deze systeemlagen zitten faseringsvraagstukken, we willen u vragen om deze ook een plek te geven in de fasering. • Fase 2021-2030: hier graag toevoegen dat we: o in de eerste periode inzetten op verder optimaliseren van het huidige watersysteem (met dijkversterking etc.), o daarnaast inzetten op onderzoek en planvorming voor locaties voor piekwaterbergingsgebieden, o en vanuit de integrale systeemvisie water en RO de juiste keuzes maken voor mogelijke systeemveranderingen per gebied. • Fase 2031-2040: We missen in de fasering de maatregelen die sowieso nodig zijn voor het watersysteem, denk aan dijkversterkingen, aanleggen van extra gemalen om de spuicapaciteit te vergroten e.d. om deze regio op de toekomst voor te bereiden. • Fase 2041-2050: De invloed van trends waar wij maar weinig invloed op hebben wordt niet benoemd, denk aan klimaatverandering. De snelheid en grootte van deze trends weet men niet. Dit is een onzekerheid die mogelijk relevant wordt voor de latere fases, het is daarom goed deze te noemen.	Mede naar aanleiding van deze reactie van de Waterschappen is in Versie 3 de fasering aangescherpt, waarbij ook meer aandacht is voor de opgaven op het gebied van 'klimaat en water'.
		6	Water- en bodemsysteem medesturend bij ruimtelijke keuzes Het verstedelijkingsconcept maakt zichtbaar dat er een duidelijke concurrentie is om ruimte. Daarbij worden economische belangen afgezet tegen de belangen van een gezonde en veilige leefomgeving. Gezien de snelheid van de diverse ruimtelijke ontwikkelingen en de klimaatverandering, is het noodzakelijk dat het verstedelijkingsconcept gaat leiden tot ruimtelijke keuzes. Als gezamenlijke waterbeheerders vinden wij het van essentieel belang dat bij het maken van die keuzes het water- en bodemsysteem (inclusief de gevolgen van klimaatverandering) als een van de richtinggevende principes wordt gehanteerd.	In Versie 3 is de tekst van het verstedelijkingsconcept op dit punt aangescherpt in het intro van hoofdstuk 3.2 en verspreid over de tekst bij concrete situaties. Het is een uitwerking van de opgave die in Versie 2 was benoemd in de bijlage: " Klimaatadaptiviteit en waterrobuustheid moeten vanzelfsprekende onderdelen worden van ruimtelijke keuzes voor stad en land. Ook de bodemsoort en bodemkwaliteit worden meer dan voorheen sturend voor het ruimtegebruik."
		7	Investeren in het (toekomstige) waterbeheer De grenzen van ons watersysteem komen steeds meer in zicht. Voor een klimaatrobuust watersysteem is het noodzakelijk dat	De investeringen die nodig zijn voor het (toekomstig) waterbeheer zullen (mede) een plek krijgen in de investeringsagenda van de Verstedelijkingsstrategie. De opgaven worden

			er voldoende ruimte is voor (extra) waterberging (zowel in de ruimte als in het kunnen toestaan van meer flexibele waterpeilen), water aan- en waterafvoer. Dit geldt voor alle schaalniveaus, van stoeptegel tot hoofdwatersysteem. Dit wordt in het verstedelijkingsconcept weergegeven, maar we zien ook dat de druk op de ruimte groot is. De ruimtelijke en economische afwegingen die in het verstedelijkingsconcept gemaakt moeten worden, zullen (grote) financiële gevolgen hebben voor het (toekomstige) waterbeheer. We verzoeken u daarom om dit in het faseringsbeeld ook duidelijk zichtbaar te maken. En daarin naast de onderzoeken ook de fysieke maatregelen op te nemen die voor het watersysteem genomen moeten worden. Zoals aanleg piekwaterbergingen, maatregelen om verhoging calamiteitenpeil mogelijk te maken, aanleg extra gemalen etc. We willen ervoor waken dat de lasten eenzijdig bij de waterbeheerders vallen en verzoeken u om bij de verdere uitwerking van het verstedelijkingsconcept hiermee rekening te houden.	benoemd in het verstedelijkingsconcept en de fasering. De fasering is daarbij, samen met de investeringsagenda, een dynamisch onderdeel van de Verstedelijkingsstrategie.
		8	Neem de verschillende wateraspecten echt mee als een belangrijke ontwerpopgave voor diverse ruimtelijke en economische ontwikkelingen. De waterschappen hebben daarvoor de nodige (gebieds)kennis en kunde. Het verzoek is om ons hier vroegtijdig bij te betrekken. Enkele gebiedsspecifieke voorbeelden: • Westflank Haarlemmermeer. Hier kan sterker worden benadrukt dat investeringen in woningbouw (als dominante opgave) ook stevige investeringen vragen om deze water- en klimaatrobuust te maken, o.a. waar het gaat om de bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur tegen mogelijke overstromingen en het voorkomen van wateroverlast bij extreme neerslag. • OerIJ gebied. Waterberging in dit gebied zal meegenomen moeten worden bij de verschillende ruimteclaims. Bij een waterberging kan overigens sprake zijn van meervoudig ruimtegebruik (combinatie met bijvoorbeeld natuur en recreatie). • De wens ligt er om Nationaal Park Zuid-Kennemerland te verbinden met Spaarnwoude en PARK21. Hier liggen kansen in termen van een versterking van de groenblauwe structuur, inclusief ruimte voor extra waterberging. • Gooise Heuvelrug. Het watersysteem is nu al aan zijn grenzen en komt in de toekomst verder onder druk te staan door klimaatverandering en verstedelijking. Daarnaast is er een toenemende drinkwatervraag. Het is van belang om deze complexe opgave integraal te benaderen. En om op korte termijn knelpunten op te lossen, met de lange termijn in beeld. • Noord-Holland. Ten gevolge van het perforeren van de ondergrond bij de aanleg van verticale drainage ten behoeve van woningbouw, treedt de kans op verzilting op. Dit leidt tot effecten voor de grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit. Dit	In Versie 3 is de tekst op deze wens van de Waterschappen aangescherpt, zowel in de beschrijving van de koers van meerkernige ontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen als in die van het groenblauwe netwerk in en om de stad. Opmerkingen over concrete locaties (zoals Haarlemmermeer) zijn opgenomen in de gebiedsuitwerkingen.

			is een knelpunt wat mee moet worden genomen in locatiekeuze en ontwerp.	
		9	De eerder gevraagde integratie van alle opgaven mist bij de keuze om (clusters van) datacenters in de Haarlemmermeer en in Flevoland te plaatsen, in diepe polders. Daarbij lijkt geen rekening te zijn gehouden met klimaatadaptatie, de extra aandacht voor klimaatbestendigheid van vitale en kwetsbare (maatschappelijke) functies en waterbeschikbaarheid. Wat betreft het koelvraagstuk van datacenters willen we benoemen dat nuttig inzetten van restwarmte nagestreefd moet worden. Hiermee wordt de koelwatervraag sterk gereduceerd. De beschikbaarheid van voldoende zoet water ten behoeve van datacenters kan niet worden gegarandeerd zeker niet op langere termijn. Er zullen daarom afspraken moeten worden gemaakt over een continue inspanningsverplichting bij datacenters om laagwaardige toepassing van drinkwater, oppervlaktewater en grondwater sterk te beperken.	De MRA Datacenterstrategie is geïntegreerd in het Verstedelijkingsconcept. Bij de keuzes voor verdere ontwikkeling van datacenters is rekening gehouden met de huidige datainfrastructuur en met de nabijheid van energiehoofdnet. Ook in diepe polders kunnen datacenters klimaatbestendig worden ontworpen, getuige het datacenter in Amsterdam Watergraafsmeer. In de MRA Datacenterstrategie worden verder vestigingsvoorwaarden gesteld aan nieuwe datacenter, waarbij expliciet aandacht is voor water en klimaatbestendigheid. De tekst van Versie 3 is in lijn met de MRA Datacenterstrategie aangescherpt op de opmerkingen van de Waterschappen. Het Rijk steunt de opvatting dat de inzet van restwarmte nagestreefd moet worden. De zorgen over de beschikbaarheid van koelwater verhoudt zich moeilijk met de berichten uit de sector dat er slechts op de warmste dagen van het jaar met water gekoeld wordt, waarvoor ook nog eens gebruik wordt gemaakt van hemelwateropslag. Indien de nood onverhoopt toch groot zou worden, vallen datacenters onder de eerste groepen afnemers die worden afgesloten om te verzekeren dat de vitale onderdelen van de maatschappij over voldoende drinkwater blijven beschikken. Het Rijk is kritisch op de milieuprestaties van datacenters en heeft dit onlangs in de casus ‘Tulip’ ook gecommuniceerd naar de regionale overheden.
		10	Ook in het hoofdstuk over energietransitie missen we de aandacht voor de klimaatbestendigheid van de nieuw aan te leggen infrastructuur. Wat betreft de energietransitie willen we de potentie van aquathermie, geothermie en restwarmte benoemen. De waterschappen zijn betrokken bij de ontwikkeling hiervan en brengen graag kennis in, daarbij rekening houdend met andere belangen zoals bijvoorbeeld de afstand van warmteleidingen ten opzichte van drinkwaterleidingen.	De opmerkingen van de Waterschappen worden geagendeerd voor de verdere uitwerking van het energiesysteem. Op basis van verder onderzoek zijn de 4 abstracte scenario's over de toekomstige energiesystemen vervangen. Door middel van regionale scenario’s, gebaseerd op de nationale scenario’s van de netbeheerders (II3050) en verrijkt met lokale informatie, zijn ruimtelijke gevolgen inzichtelijk gemaakt. In deze scenario's is ook expliciet gekeken naar geo- en aquathermie. Locaties van geothermie zijn indicatief, over de potentie van geothermie is nog veel onbekend. De locaties zijn alleen ingetekend op locaties met een goede technische potentie van minimaal 5 MWth. Daarbij is gekeken naar de koppeling tussen verstedelijking, zowel op toevoeging woningbouw als industrie en datacenters. Daarbij zijn een aantal onmisbare elementen geanalyseerd die hoe dan ook noodzakelijk zijn om ook in de toekomst een robuust energienetwerk te hebben in de MRA en in Nederland: no-regret maatregelen. Deze elementen zijn opgenomen in hoofdstuk 3.3, systemen van de toekomst. In de komende jaren moet gekoppeld aan de discussie over regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie besloten worden welke invulling gekozen wordt.
		11	Kansen voor versterken landschap. watersysteem en biodiversiteit Er is in dit gebied een sterke link tussen het landschap en het watersysteem. Die link wordt in het Verstedelijkingsconcept maar een keer genoemd: "De noodzaak om tot een waterrobuuste, klimaatadaptieve inrichting te komen kan landschappelijke versterking aanjagen in gebieden die met verdroging of verzilting te maken hebben en ook natuurontwikkeling geeft kans op landschappelijke versterking". Om deze kansen ook werkelijk te verzilveren vragen we u om die koppeling sterker te leggen in de verdere uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie. Meer in detail vragen wij hierin ook aandacht voor het watererfgoed als belangrijk en waardevol onderdeel van het landschap.	In Versie 3 is de tekst op deze inbreng van de Waterschappen aangepast in hoofdstuk 3.2, in de beschrijving van de koers voor het groenblauwe netwerk in en om de stad.
		12	Opgaven in het landelijk gebied De nadruk ligt natuurlijk op verstedelijking. Opvallend afwezig vinden wij de landbouw en voedselvoorziening als thema in het	Naar aanleiding van deze reactie van de Waterschappen is in Versie 3 een afzonderlijke tekstbox over kringlooplandbouw ingevoegd. Ook op andere plaatsen in de tekst is de relatie

			verstedelijkingsconcept. Het wordt wel aangestipt, onder andere in het hoofdstuk Waardevol en Verbindend Landschap. Maar zelfs binnen dat hoofdstuk niet als apart onderwerp benoemd. Terwijl een groot deel van het oppervlak van de regio op dit moment agrarisch in gebruik is en van strategisch belang in ieder geval gedurende de transformatieperiode tot 2050 die het rapport beziet. Daarnaast spelen er allerlei opgaven zoals landbouwtransitie naar duurzaam en kringlooplandbouw en duurzame voedselproductie nabij de stad, die in samenhang moeten worden bezien met de verstedelijkingsopgave. We vragen u hier meer aandacht voor te hebben.	met landbouw gelegd. Behoud van goede landbouwgrond wordt in 3.2 opgevoerd als een vast criterium bij afwegingen over het ruimtegebruik in het landelijk gebied.
		13	• Voor wat betreft het klimaatadaptief bouwen missen we de verwijzing naar het document 'Basisveiligheidsniveau klimaatbestendige nieuwbouw' van de MRA. Het lijkt ons goed om betreffend document, na ondertekening van de intentieovereenkomst waar dit document onderdeel van is, stevig in de verstedelijkingsstrategie te verankeren.	Deze suggestie is overgenomen en de tekst is hierop aangepast.
		14	• Op blz. 40 worden medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen en bemesting genoemd als bron van waterverontreiniging. Dat is juist, maar verontreiniging is ook afkomstig van riooloverstorten, foutieve aansluitingen (riool op hemelwaterafvoer) en overmatige organische belasting door bladeren en groenafval. Zeker in stedelijk gebied spelen deze laatste factoren een belangrijke rol. Daarnaast wordt de waterkwaliteit ook bepaald door de inrichting van wateren. We willen u vragen deze aspecten ook te benoemen, het voldoen aan de normen van de Kaderrichtlijn Water is immers ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk.	Deze suggestie is overgenomen en de tekst is hierop aangepast.
6c	Gemeente Diemen	1	De Diemerscheg is een natuur- en recreatiegebied met een belangrijke functie voor meerdere omliggende deelgebieden. In het Verstedelijkingsconcept is de Diemerscheg opgenomen in het integraal te ontwikkelen gebied Gooi- en Vechtstreek (paragraaf 4.4). In de tekst komt de Diemerscheg echter nauwelijks voor. Daarom is het verzoek om op blz. 70 het volgende tekstblok toe te voegen: Door de verdere verstedelijking aan de randen van de Diemerscheg wordt een groene Diemerscheg steeds belangrijker. De betrokken partijen zetten in op een kwaliteitsverbetering van de Diemerscheg: landschappelijk, ecologisch, cultuurhistorisch en qua recreatieve voorzieningen. Om toekomstbestendig te zijn wordt gedacht aan het ontwikkelen van klimaatbossen, met een hogere grondwaterstand en opvangmogelijkheden van water en minder CO2 uitstoot. Ook moet er ruimte zijn voor de energietransitie, mits deze goed landschappelijk wordt ingepast. Voor de eventuele aanleg van de IJmeerlijn geldt ook dat deze goed landschappelijk moet worden ingepast om de ingezette versterking van de Diemerscheg niet teniet te doen	Terecht stelt de gemeente Diemen dat de Diemerscheg een belangrijk onderdeel vormt binnen het totale metropolitane landschap. Voorgesteld tekstdeel is overgenomen in hoofdstuk 4.4, integraal te ontwikkelen gebieden.

			(opgenomen bij het deelgebied Oostflank) en dat compensatie plaatsvindt in de Diemerscheg.	
		2	Daarnaast kan op een paar andere punten in deze paragraaf de Diemerscheg worden toegevoegd achter Gooi- en Vechtstreek omdat de betreffende opgaven ook in de Diemerscheg spelen (klimaat robuuste inrichting, natte natuur, rijke cultuurhistorie). Bij de afspraken over dit gebied staat de Diemerscheg al wel goed opgenomen. In de samenvatting vooraan dient in de tekst over dit gebied de Diemerscheg ook te worden opgenomen. De OV-bereikbaarheid van de Diemerscheg is een belangrijk aandachtspunt. Die is nu nog minimaal. Dit kan worden toegevoegd in paragraaf 2.6 bij de beleving van het landschap (blz. 36)	De passage over de Diemerscheg is in Versie 3 nu ook opgenomen in hoofdstuk 4.4, de paragraaf over de Oostflank, vanwege de nauwe relatie met de verstedelijking in dit deelgebied (w.o. mogelijke aanleg van de IJmeerlijn) en de landschappelijke verwevenheid met het IJmeer
		3	In hoofdstuk 3 over de toekomstig bestendige systemen komt ook het energiesysteem aan de orde. Daarbij worden vier ontwikkelrichtingen beschreven (blz. 49 en 50) . Het lijkt erop dat in deze ontwikkelrichtingen ruimte wordt geboden voor verstedelijking in de Diemerscheg nabij het energieknooppunt Diemen. Dit is in strijd met de rest van het Verstedelijkingconcept waarin het belang van het openhouden van de scheggen duidelijk is verwoord. De tekst bij het energiesysteem dient hier beter op te worden afgestemd.	Op basis van verder onderzoek zijn de 4 abstracte scenario's over de toekomstige energiesystemen vervangen door regionale scenario's, gebaseerd op de nationale scenario's van de netbeheerders (II3050) en aangevuld met lokale informatie. In die regionale scenario's zijn de mogelijke ruimtelijke gevolgen inzichtelijk gemaakt. Volledig in lijn met de opmerking van de gemeente Diemen is in geen van deze drie scenario's verstedelijking gekoppeld aan energieknooppunt Diemen: de scenario's sluiten aan op ruimtelijke ontwikkelingen uit de MRA Verstedelijkingsstrategie. Wel zijn voor energieknooppunt Diemen 3 mogelijke functies op de kaart gezet variërend in omvang en betekenis. De scenario's vormen de hoeken van het speelveld: niet om uit te kiezen, maar om van te leren. In de komende jaren moet gekoppeld aan de discussie over regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie besloten worden welke invulling gekozen wordt.
		4	In het Verstedelijkingsconcept staat dat gekeken wordt naar een nieuwe metroverbinding tussen Almere en Amsterdam via het IJmeer. Aangezien dit een forse doorsnijding betekent van het IJmeer en de Diemerscheg vinden wij het belangrijk dat deze oplossing goed wordt afgewogen tegen andere mogelijke oplossingen via de bestaande verbindingen tussen Amsterdam en Almere. Voor wat betreft het onderzoek naar de aanleg van een IJmeerlijn is voor Diemen cruciaal dat de barrièrewerking hiervan geminimaliseerd wordt en dat de inpassing in de Diemerscheg en in Diemen zelf zeer zorgvuldig plaatsvindt. Dit betekent dat naast een bovengrondse oplossing in ieder geval ook een ondergrondse oplossing op het tracédeel door Diemen dient te worden onderzocht. Bij een bovengrondse oplossing dient te worden uitgegaan van een viaduct om het ruimtebeslag en de barrièrewerking te minimaliseren. Indien de IJmeerlijn er komt kan een metrostation bij de keerlus van tram 19 bij Plantage de Sniep een goede aanvulling zijn op het OV-netwerk aan de oostkant van Amsterdam.	Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding en de ruimtelijke inpassing daarvan verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). Daarbij wordt tevens nut en noodzaak bezien van een mogelijke combinatie met een wegverbinding.
		5	De IJmeerlijn sluit aan op station Diemen Zuid. De positie van station Diemen Zuid als OV knooppunt in de Zuidoostlob van Amsterdam zal daarmee verder worden versterkt. Daarvoor dient dit station wel een goede aansluiting te behouden op het NS-netwerk als sprinter-station. Dit is ook een belangrijke randvoorwaarde voor de grootschalige woningbouw die bij dit	De huidige functie als sprinterstation Diemen Zuid is mede naar aanleiding van deze opmerking van de gemeente Diemen als zodanig opgenomen op de kaarten van het Verstedelijkingsconcept. Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding en de ruimtelijke inpassing daarvan verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). Daarbij wordt ook gekeken naar de aanlanding in de Amsterdamse regio.

			station al in gang is gezet. Bij de afspraken voor het deelgebied Zuidflank MRA is dit punt daarom ook specifiek opgenomen (blz. 77). Op de kaartbeelden dient dit sprinterstation daarom als zodanig te worden aangegeven.	
		6	In het onderzoek naar de IJmeerlijn wordt op dit moment de optie van een IJmeerweg meegenomen. In het Verstedelijkingsconcept wordt deze optie niet genoemd. Voor Diemen is van belang dat deze wegverbinding er niet komt omdat dit tot een nog grotere aantasting zal leiden van de Diemerscheg en ook tot grote problemen zal leiden op het onderliggend wegennet.	Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding en de ruimtelijke inpassing daarvan verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). Daarbij wordt tevens nut en noodzaak bezien van een mogelijke combinatie met een wegverbinding.
		7	Bij het onderzoek naar het aanpassen van de rol van de A10 en de A9 in het hoofdwegennet rond Amsterdam is het belangrijk dat de gevolgen voor het hoofdwegennet in de Zuidoostlob (Diemen, Ouder-Amstel en Amsterdam Zuidoost) goed in beeld worden gebracht en worden meegenomen in de verdere besluitvorming. In dit kader is het vanuit leefbaarheidsoverwegingen van groot belang dat op de A1 en de A10 de maximum snelheid wordt verlaagd naar 80 km/uur.	Mede naar aanleiding van deze inbreng van de gemeente Diemen is de aanduiding van een tweede ring in Versie 3 van de kaart verwijderd. Het onderzoek naar het toekomstig functioneren van de ring A10, een eventueel functioneren van een tweede ring en de effecten op het onderliggend wegennet worden in het genoemde onderzoek binnen het programma Samen Bouwen aan bereikbaarheid (SBAB) uitgevoerd. Volstaan wordt met een beschrijving in de tekst van het onderzoek.
		8	Bij het benoemen van de huidige plancapaciteit voor woningbouw in paragraaf 2.2. moet goed worden aangesloten bij de meest actuele opgave. Vanaf 1 mei zijn de actuele cijfers immers beschikbaar. Wij missen uitspraken over de gewenste differentiatie naar prijs en kwaliteit van de woningen.	Uiteraard zijn wij het eens met de gemeente Diemen dat voor woningbouwplannen de meest actuele cijfers gebruikt moeten worden. Voor de plancapaciteit wordt daartoe gebruik gemaakt van de plancapaciteitsmonitor van de MRA, die minimaal een keer per jaar wordt geactualiseerd en door gemeenten zelf wordt ingevuld. Deze cijfers zullen altijd dynamisch zijn. Om die reden wordt ook van de monitor gebruik gemaakt, ook na vaststelling van de Verstedelijkingsstrategie. Voor het opstellen van het Verstedelijkingsconcept hanteren we als peildatum mei 2020. Voor het concept hebben de fluctuaties in cijfers geen invloed. Voor de uitvoering wel. Bij de uitvoering worden de meest recente cijfers uit de plancapaciteitsmonitor wel gebruikt. Met betrekking tot de differentiatie: In de Woondeal hebben Rijk en Regio afgesproken zich in te zetten voor voldoende aanbod in alle segmenten, in het bijzonder voor lage en middeninkomens. Het gesprek over differentiatie naar prijs en kwaliteit wordt gevoerd in deelregio's, met de provincies (in NH via de Woonakkoorden) en in het PHO Bouwen en Wonen.
		9	De bestaande stad blijft onderbelicht. Paragraaf 2.4 Sociaal sterke metropool is nog niet verder uitgewerkt. Gezien het belang van deze ambitie is een nadere analyse en uitwerking benodigd. De kaart op pagina 29 die bij dit onderdeel hoort geeft slechts één van de vele indicatoren weer die deze ambitie in zouden moeten vullen richting sterke wijken, dorpen en steden. Van mogelijke scenario's of gewenste ontwikkelingen voor spreiding van de werkgelegenheid, gewenste woningbouwdifferentiatie of gewenste inzet op het voorzieningenniveau (zorg en welzijn) is nog geen sprake. Wij missen een uitwerking van de handelingsperspectieven die worden genoemd (op blz. 27 en 28).	In lijn met deze opmerking van de gemeente Diemen zijn voor de sociaal maatschappelijke onderwerpen drie handelingsperspectieven opgesteld. De resultaten daarvan zijn opgenomen in versie 3 in onderdeel 3A, meerkernige ontwikkeling met menselijke maat.

		10	In het Verstedelijkingsconcept is er weinig aandacht voor ZZP'ers en thuiswerkers, terwijl dit groepen werknemers zijn die wel veel impact gaan hebben op meerdere aspecten zoals wonen en mobiliteit. Door de toename van het aantal ZZP'ers en thuiswerkers nemen bijvoorbeeld forensenstromen af, is er meer behoefte aan flex-werkplekken dichtbij woonwijken en aan ontmoetings/vergaderlocaties etc.	Het is juist dat in het Verstedelijkingsconcept geen aandacht is voor ZZP'ers in relatie tot bijvoorbeeld mobiliteit. De huidige situatie rondom ZZP 'ers, waarbij onder andere de discussie woedt op het gebied van arbeidsrecht, maakt de structurele effecten en noden op dit moment moeilijk in te schatten.
		11	Ook is er weinig aandacht voor de kantorenparken terwijl die, doordat thuiswerken waarschijnlijk iets blijvends gaat zijn, met meer leegstand te maken kunnen krijgen. Er liggen daarom kansen om meer met de bestaande kantorenparken te doen dan nu het geval is. Bovendien zullen er in de toekomst minder nieuwe kantorenparken nodig kunnen zijn dan voor de corona-crisis werd becijferd. In paragraaf 2.3 staat dat de MRA tot 2040 alle beschikbare harde en zachte plancapaciteit nodig heeft om te voorzien in de behoefte aan bedrijventerreinen, zowel voor nieuwe bedrijven als bedrijven afkomstig van te transformeren terreinen. Die capaciteit is onder andere te vinden in de Zuidflank. Het wordt noodzakelijk gevonden om deze ruimte de komende 20 jaar vast te houden. In het hoofdstuk over de fasering staat dat er korte termijn (voor 2023) een uitgekiende bedrijventerreinenstrategie voor de MRA zal komen met bijbehorende bestuurlijke afspraken. In het Verstedelijkingsconcept zien wij graag duidelijker aangegeven dat deze reservering van plancapaciteit voor bedrijven de aanleg van nieuwe grote bedrijventerreinen betreft. Voor bestaande bedrijventerreinen in de Zuidflank dient er de mogelijkheid te blijven voor gemeenten om een eigen afweging te maken.	Op dit moment zijn de structurele effecten van de Coronapandemie waar de gemeente Diemen aandacht voor vraagt nog moeilijk in te schatten. Aan de actuele data valt vooralsnog niet af te lezen dat er substantieel en structureel minder vierkante meter kantooroppervlak wordt afgenomen. Wel is de inschatting dat op zijn minst de inrichting van kantoren sterk zal veranderen. Wat de economische ontwikkelingen betreft, is zijn aan versie 3 van het concept de strategische lijnen per deelregio toegevoegd.
		12	Voor wat betreft de vestgingsmogelijkheden voor datacenters is het belangrijk dat de MRA datacentercenterstrategie op korte termijn beschikbaar komt en hier voldoende duidelijkheid over geeft richting marktpartijen en gemeenten. Gelet op alle andere ruimteclaims vinden wij een meer terughoudende opstelling voor het MRA-gebied gewenst, waarbij wordt uitgegaan van concentratie in de bestaande drie clusters en een nieuwe vierde cluster in Flevoland.	We onderschrijven de door de gemeente Diemen bepleite terughoudendheid voor de vestiging van nieuwe datacenters conform NOVI. Dat betekent dat hyperscales bij voorkeur aan de randen van Nederland worden gesitueerd. Daarnaast gaat het om geconcentreerde ontwikkelingen zoals de 3 bestaande clusters in de MRA. Een locatie in Flevoland voor een eventuele hyperconnectiviteitshub ten behoeve van datacenters is onderwerp van lokale en regionale besluitvorming. We onderschrijven de ambitie te onderzoeken of en hoe een 4e hyperconnectiviteiteshub in Flevoland kan landen. Het lopende onderzoek van de gemeente Almere naar de mogelijkheid en wenselijkheid van deze hyperconnectiviteitshub en de door de gemeente Almere en de Provincie Flevoland nieuwe, nog op te stellen datacenterstrategie vormen hiervoor de basis.
		13	Bij toerisme wordt de impact van de coronacrisis op het aantal zakelijke bezoeken aan de MRA niet benoemd en waarschijnlijk onderschat. Een stijging van het aantal video-vergaderingen en een blijvende daling van het aantal fysieke bijeenkomsten ten opzichte van voor de coronacrisis is zeer waarschijnlijk	Op dit moment zijn de exacte structurele effecten van de Coronapandemie op dit vlak nog moeilijk in te schatten. Ze vormen wel een aandachtspunt richting uitvoering.
6d	Gemeente Haarlemmermeer	1	Het lijkt erop dat regionaal onvoldoende helder is wat voor precair onderwerp dit in Haarlemmermeer is. Op pagina 9 en 59, 84 en op de kaart op pagina 16 van het Verstedelijkingsconcept MRA van de tweede versie van het	Het standpunt aangaande de strategische reservering van de Houtrakpolder voor havenactiviteiten is duidelijk en tijdens het opstellen van het proces gehoord. Alle partners rond het NZKG hebben in 2013 de visie NZKG 2040 vastgesteld waarbij de gemeente Haarlemmerliede Spaarnwoude niet heeft ingestemd op het punt van de strategische

			Verstedelijkingsconcept MRA wordt de Houtrakpolder in Haarlemmermeer genoemd als strategische reservering voor Havenontwikkelingen. Dit is voor ons onacceptabel. Het is juist dat dit zo omschreven is in de visie Noordzeekanaalgebied 2040 en dat genoemd wordt dat Haarlemmermeer hier een afwijkend standpunt over heeft. Dit is voor ons niet voldoende. Wij willen dat deze reservering vervalt, omdat wij, de gebiedsautoriteit, dit gebied structureel open willen houden. Kortom de Houtrakpolder is niet (meer) beschikbaar voor Havenactiviteiten ook niet als strategische reservering. In een regio waar goed wordt samengewerkt wordt naar elkaar geluisterd en worden elkaars (sterke) wensen gerespecteerd, bij dit onderwerp ervaren wij dat niet en betreuren dat zeer. Wij verzoeken u in de tekst van het Verstedelijkingsconcept MRA hierop aan te passen en aan te geven dat de Hourakpolder in de gemeente Haarlemmermeer niet beschikbaar is voor haven activiteiten. Wij vinden dat uitbreiding van het Westelijk Havengebied van Amsterdam richting de Houtrakpolder niet past bij het open en groene karakter van de oorspronkelijke groene buffer tussen Haarlem en Amsterdam. Onze inzet is op diverse manieren vastgelegd in ons beleid en we hebben dat ook uitgedragen, ook richting de partners in het Bestuursplatform NZKG, waaronder de gemeente Amsterdam. In verschillende documenten is vastgelegd dan wel aangegeven dat de Houtrakpolder open moet blijven en niet beschikbaar is voor havenactiviteiten of voor de ruimtelijke opgaven voortvloeiend uit de Regionale Energie Strategie(RES).	reservering van de Houtrakpolder. In de Verstedelijkingsstrategie wordt gekeken naar de opgaven die op de regio afkomen. Deze opgaven rond onder andere energietransitie, circulaire economie en woningbouw doen zich allen in grotere omvang voor dan 8 jaar geleden werd voorzien en ook in een hoger tempo dan toen kon worden ingeschat. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging of en hoe sprake zou kunnen zijn van veranderend grondgebruik. Wat de Houtrakpolder betreft, houdt de Verstedelijkingsstrategie vast aan eerdere afspraken uit de visie NZKG 2040. Dit betekent dat eerst intensiever gebruik moet worden gemaakt van het huidige haventerrein. Eventuele discussie over anders inzetten van gronden verloopt via het Bestuursplatform conform diezelfde afspraken uit de Visie NZKG 2040. Letterlijke quote uit het betreffende besluit: "Alvorens het besluit tot de daadwerkelijke aanleg van een haven in de Houtrakpolder wordt genomen, wordt een voorstel hiertoe via een breed samengestelde stuurgroep voorgelegd aan de betrokken bestuurscolleges in het NZKG." Dit betekent dus dat de gemeente Haarlemmermeer als gebiedsautoriteit altijd betrokken is en moet worden bij een dergelijk besluit. In het Verstedelijkingsconcept zijn in versie 3 alleen die onderdelen opgenomen die als onmisbaar element zijn geïdentificeerd. Elementen waar geen overeenstemming over is of die nader onderzoek vergen, zijn als zodanig aangegeven en zullen in het gezamenlijk proces in het NOVI-gebied NZKG verder worden onderzocht en besproken. Een procesafspraak daarover zal onderdeel uitmaken van het bij het aan de Verstedelijkingsstrategie verbonden Verstedelijkingsakkoord.
		2	De algemene indruk is dat het stuk goed in elkaar zit en dat de meeste ontwikkelingen op een gunstige manier met elkaar verbonden worden. Complimenten voor de wijze waarop de vele opmerkingen op eerdere versies zijn verwerkt en hoe er met de meeste gemaakte opmerkingen is omgegaan.	De complimenten worden met waardering in ontvangst genomen
		3	Samen met onze (deel)regionale partners willen we vol inzetten op de doortrekking van de Noord/Zuidlijn tot Hoofddorp. De plannen voor deze doortrekking zijn in voorbereiding. Door de betere bereikbaarheid van Haarlemmermeer kunnen er 40.000 woningen worden toegevoegd in en rondom Hoofddorp, een ontwikkeling die wenselijk, zo niet noodzakelijk is in de toekomst perspectief van de MRA. Dit betekent dat komende decennia nog eens een middelgrote stad aan Haarlemmermeer wordt toegevoegd. Een opgave van nationaal en regionaal belang. De totale verstedelijkingsopgave is er een waarbij rijk, regio en gemeente de handen ineen moeten slaan. Dit gaat immers om meer dan huizen bouwen en infrastructuur aanleggen alleen. Dit gaat over mensen, samenleving opbouwen, goede voorzieningen,(internationale) economie en hoogwaardige leefomgeving.	De verdere onderbouwing van nut en noodzaak voor het doortrekken van de Noordzuidlijn naar Hoofddorp wordt via het programma Samen bouwen aan bereikbaarheid en de aanpak Bereikbare Steden uitgevoerd. In het Nationaal Groeifonds is hiervoor een financiële reservering opgenomen. Het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp in combinatie met de Verstedelijkingsontwikkeling in Hoofddorp wordt onderschreven en is opgenomen in het Verstedelijkingsconcept voor de MRA. In versie 3 onderdeel 3.1 meerkernige ontwikkeling met menselijke maat, zijn handelingsperspectieven opgenomen die bijdragen aan de door Haarlemmermeer genoemde opgaven om naast woningen en infrastructuur, aan samenlevingen te bouwen.
		4		

			De polder ligt in het recreatiegebied Spaarnwoude, da t is ontwikkeld als reactie op de behoefte van de stedelijke bevolking. Naast dagrecreatie wordt het gebied onder meer gebruikt voor grote evenementen. Het recreatiegebied Spaarnwoude maakt onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland en ontvangt jaarlijks 5,5 miljoen bezoekers. De Houtrakpolder neemt daar van ongeveer 900.000 bezoekers voor zijn rekening. De natuurwaarde van het gebied is hoog. Wij willen die recreatieve functie en landschappelijke openheid behoud en wijzen daarom elke vorm van havenactiviteit in de Houtrakpolder van de hand. Wij willen zien dat deze wens over ons grondgebied wordt gerespecteerd in de MRA en dat de Houtrakpolder een open en niet verstedelijkte polder blijft die op natuurontwikkeling en recreatie gericht is. Wij menen dat de hele transformatie opgave waar de MRA, het NZKG en de Amsterdamse Haven zich voor geplaatst ziet zodanig moet en kan worden ingevuld dat de bestemming van de Houtrakpolder daardoor niet verandert. Wij verwachten dat deze wens ook uitgangspunt is bij de verdere samenwerking in MRA verband.	Zie het antwoord bij 6 d1: de Verstedelijkingsstrategie houdt vast aan eerdere afspraken uit de visie NZKG 2040 ten aanzien van de Houtrakpolder.
6e	Gemeente Ouder-Amstel	1	We zijn blij dat verschillende van onze eerder ingebrachte punten (zowel via de Redeneerlijn van de AM gemeenten, als via de Raadsledensessie en ambtelijke inbreng) zijn opgenomen in de 2e versie en complimenteren u met al het werk wat al verzet is. Uiteraard zien wij ook nog punten die meer aandacht of verdere uitwerking behoeven.	Wij nemen de complimenten met waardering in ontvangst
		2	Projecten De Nieuwe Kern, Werkstad OverAmstel en EntradaGemeente: Ouder-Amstel neemt haar verantwoordelijkheid in de grote bouwopgave voor onze regio en heeft een grote bouwambitie met 5000 – 10.000 woningen tot 2030. Een deel hiervan wordt gerealiseerd in samenwerking met Amsterdam. In het Verstedelijkingsconcept staan verschillende bouwlocaties in de metropoolregio genoemd en sommigen krijgen meer urgentie dan anderen. Er zijn bijvoorbeeld voor verschillende grote ontwikkellocaties en Stadsharten al afspraken gemaakt met het Rijk, zoals in het Programma Bereikbare Steden. De ontwikkellocaties in Ouder-Amstel zoals De Nieuwe Kern, Werkstad OverAmstel en Entrada zijn alleen benoemd onder de kop Amsterdam Zuidoost/ Duivendrecht en de positie en mogelijkheden van de individuele projecten blijven zo onbenoemd. De bolletjes die refereren aan woningaantallen bij de kaartjes (op pagina 22) maken de projecten niet expliciet. De versnellingslocatie in Duivendrecht zoals getoond op deze kaart, omvat niet Werkstad OverAmstel en Entrada. Wij willen deze graag opgenomen hebben onder de versnellingslocatie omdat deze drie projecten gelegen rondom station Duivendrecht onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Wat ons daarnaast opvalt is dat in het Verstedelijkingsconcept op een aantal plekken wel Duivendrecht is opgenomen en op andere niet. Waar met Amsterdam-Zuidoost ook Duivendrecht wordt bedoeld, vragen wij om dat expliciet op te nemen	In versie 3 zijn conform de wensen en opvattingen van de gemeente Ouder-Amstel Werkstad OverAmstel en Entrada opgenomen als versnellingslocaties gekoppeld aan versnellingslocatie Duivendrecht vanwege de onlosmakelijke verbondenheid van de projecten. Tevens hebben wij Duivendrecht in de tekst opgenomen als bij Amsterdam Zuidoost ook Duivendrecht bedoeld is. Een verwijzing naar de gebruikte bron, de plancapaciteitsmonitor van de MRA is tevens opgenomen.

			(bijvoorbeeld op pagina 83). Wij wensen aandacht en positie voor de projecten De Nieuwe Kern, Werkstad en Entrada zodat deze waar nodig ondersteund kunnen worden en in ieder geval niet worden belemmerd. Verder valt het op dat de projecten schematisch staan opgenomen in de kaartbeelden. Wij stellen voor om hierbij te verwijzen naar de monitor plancapaciteit als brondocument voor de projecten. Dan weten we zeker dat ze correct zijn 5overgenomen.	
		3	Knelpunten voor woningbouw: De Verstedelijkingsstrategie heeft als een van de grote onderwerpen woningbouw. Juist hier ligt een grote en ingewikkelde opgave. Daarom bevreemdt het ons dat het adresseren van de knelpunten voor woningbouw niet zijn opgenomen. Wij denken hierbij aan de beperkende regelgeving en specifieke knelpunten voor kleinere gemeenten. Een voorbeeld is de woningbouwontwikkeling bij De Nieuwe Kern, Werkstad OverAmstel en Entrada, onderdeel van de genoemde vijf kernprojecten binnen de Verstedelijkingsstrategie waarbij gezocht wordt naar een versnelling van de bouwopgave. Aan randvoorwaarden zoals nu gesteld in de Woondeal of andere subsidietrajecten kan door ons als gemeente, ondanks deze enorme bouwopgave, niet worden voldaan.	Ouder-Amstel wijst op de knelpunten bij de woningbouwopgaven. De oplossingen die voor deze knelpunten moeten worden gevonden, zijn echter veelal locatiespecifiek en vragen om maatwerk. Deze passen daarom niet bij het hoofdlijnenkarakter van de Verstedelijkingsstrategie. Het gaat bij die oplossingen om uitvoering, waaraan o.a. via de MRA versnellingsaanpak en Woningbouwpuls invulling wordt gegeven. Overigens worden de knelpunten zelf wel besproken in het derde deel van de Verstedelijkingsstrategie, de investeringsstrategie.
		4	Nieuwe A2 Entree Mobiliteit is een ander belangrijk onderdeel van de Verstedelijkingsstrategie. In het Verstedelijkingsconcept wordt hiervoor verwezen naar SBaB (Samen Bouwen aan Bereikbaarheid), maar aangezien mobiliteit onlosmakelijk is verbonden aan de verstedelijkingsopgave vragen wij ook hier aandacht voor dit thema. Voor de ontsluiting van het te ontwikkelen gebied in Duivendrecht is een Nieuwe A2 Entree in onderzoek. Dit betreft het afwaarderen van het eerste deel van de A2 (vanaf de Utrechtsebrug tot aan het knooppunt A9). De nieuwe aansluiting van de A2 (kruispunt Van de Madeweg en Johan Muyskenweg) geeft mogelijkheden voor een betere ontsluiting van het te ontwikkelen gebied van De Nieuwe Kern en Werkstad. Binnen SBaB is dit onderzoek gekoppeld aan de ontwikkelingen van Zuidasdok. In de fasering in het Verstedelijkingsconcept staat Zuidasdok genoemd. Wij wensen dat bij deze fasering ook de Nieuwe A2 Entree expliciet moet worden opgenomen.	In lijn met deze opmerking van de gemeente Ouder-Amstel is in Versie 3 de Nieuwe A2 Entree opgenomen als onderdeel van de integrale ontwikkeling in Amsterdam Zuid-Oost/Duivendrecht en in bijbehorende fasering. Het Rijk-regio Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) bereidt de grote Rijk-regio-opgaven op het gebied van mobiliteit voor. Er wordt intensief afgestemd tussen de Verstedelijkingsstrategie en SBaB.
		5	Aanvulling op verrommeld glastuinbouwgebied: Wij zien de verrommeling zoals wij hebben benoemd in de AM reactie niet alleen bij de kassen, maar ook in breder opzicht in het landelijk gebied. Daarom willen wij het opruimen van verrommeld glas graag uitbreiden naar de noodzaak voor een bredere kwaliteitsimpuls.	Het vraagstuk over verrommeling in het landelijk gebied is in brede zin is opgenomen in de tekst in hoofdstuk 3.2, groenblauw netwerk. Het gaat daar o.m. om het versterken van landschappen en een kwaliteitsimpuls voor landschappen met bijzondere waarden. Sanering van tuinbouwkassen is een hardnekkig probleem dat ook afzonderlijk benoemd dient te worden. Tevens is het geagendeerd als onderdeel waarop mogelijk afspraken kunnen worden gemaakt in het Verstedelijkingsakkoord dat aan de Verstedelijkingsstrategie wordt gekoppeld.
6f	Gemeente Uithoorn	1	Wij onderschrijven het belang van de Verstedelijkingsstrategie, en zien het als een instrument om samen een gezamenlijke ruimtelijke strategie van de MRA en het Rijk uit te zetten. De	Wij waarderen de duidelijke ondersteuning door de gemeente Uithoorn van de hoofdambitie in de Verstedelijkingsstrategie.

			gemeenteraad van Uithoorn sluit zich aan bij de ambitie voor de MRA die uit het document blijkt; (door)ontwikkelen tot duurzame meerkernige metropoolregio van grote klasse, die sociaal en economisch sterk is, met menselijke maat. Ook wij kennen in onze gemeente grote en complexe uitdagingen op het gebied van wonen, mobiliteit, werken, verduurzaming, landschap en leefbaarheid, in een gebied waar de ruimte voor deze opgaven zeer beperkt is. Dat dit keuzes vereist, op ieder schaalniveau, is zonneklaar. Wij maken deze keuzes graag in overleg met andere overheden en stakeholders.	
		2	Potentie van de Stelling van Amsterdam voor grote opgaven Op het gebied van landschapsontwikkeling ligt de focus in de zuidflank voornamelijk op de scheggen (de Diemerscheg, Amstelscheg, ontwikkeling van de Westeinderscheg). Op het kaartbeeld 'Waardevol en verbinden landschap' (p.37) staan zij genoemd onder 'aan de slag'. De raad van Uithoorn is positief over de manier waarop er naar deze landschappen wordt gekeken. Er is druk op deze ruimten vanuit verstedelijking, en er zijn uitdagingen zoals bodemdaling. Maar ze kunnen ook bijdragen aan opgaven zoals klimaatadaptatie, energietransitie, natuur, ecologische en recreatieve verbindingen en toerisme. Samen kan er een integraal perspectief ontstaan, dat door gebieds-ontwikkeling dit erfgoed en de beleving daarvan versterkt. Lokaal zijn wij daar in Uithoorn mee bezig: er wordt gekeken naar een groene recreatieve verbinding tussen de Westeinderplassen en de Amstel, onder andere via de Vuurlijn — het gedeelte van de Stelling van Amsterdam dat over ons grondgebied loopt. Wij zien in dit gebied ruimte voor de opgaven die op de gemeente afkomen, en de potentie om een verbinding van regionaal belang te vormen. Wij zouden dit graag in het verstedelijkingsconcept terug zien, en gaan hierover (ambtelijk) graag met u in gesprek	We zijn het met de gemeenteraad van Uithoorn eens dat het belangrijk is cultureel erfgoed te behouden en versterken en daarbij een koppeling te zoeken met andere opgaven die hier goed aan kunnen worden verbonden. In het Verstedelijkingsconcept is daartoe in algemene zin een zinsnede opgenomen in hoofdstuk 3.2, groenblauw netwerk en specifiek in de paragraaf over de multifunctionele ‘Groene Zones’. Vuurlijn wordt opgenomen in de gebiedsparagraaf over de Zuidflank. Tevens stellen we voor te onderzoeken waar dit leidt tot regionale of Rijks- regionale afspraken in de uitvoering. Mogelijke afspraken hierover kunnen worden opgenomen in het bij de Verstedelijkingsstrategie behorende Verstedelijkingsakkoord.
		3	Knelpunten voor woningbouw: Voor het realiseren van de woningbouwopgaven (tot 2030 175.000 nieuwe woningen in de MRA) ligt de focus van het Verstedelijkingsconcept voornamelijk op grote ontwikkelingen, de zogenaamde stadsharten. Daarnaast wordt er gekeken naar grote ontwikkellocaties. Er moet echter ook aandacht zijn voor kleinere gemeenten met woningbouwopgave op de middellange termijn en lange termijn (na 2030). Vanwege de leefbaarheid in dorpen, om de doorstroom van doelgroepen te bevorderen, etc. Om de woningbouwproductie op gang te houden is het van belang om hier nu al in te investeren. De nieuwe locaties zijn in vergelijking tot het verleden veelal ingewikkelder om te ontwikkelen, en de gemeentelijke budgetten om in te zetten beperkt. U geeft aan dat beleid voor ruimtelijke ontwikkeling per definitie te maken heeft met onzekerheid, en dat ruimtelijke programma's voortdurend moeten worden herijkt en aangepast aan ontwikkelingen die nu nog onzeker zijn. U stelt daarom voor om een monitoringssysteem te verbinden aan de	We onderschrijven het dynamische karakter van de ontwikkeling van woningbouwlocaties waar de gemeente Uithoorn op wijst. Aan de Verstedelijkingsstrategie wordt een Verstedelijkingsakkoord verbonden. Hierin worden naast het vaststellen van een gezamenlijk verhaal in de vorm van het Verstedelijkingsconcept ook afspraken gemaakt richting uitvoering van gezamenlijke ambities en hoe we daar de komende jaren gezamenlijk aan werken. Onderdeel in het gezamenlijk werken aan ambities is het monitoren waar we wanneer ontwikkelen. Hierbij wordt ook ruimte ingebouwd voor actualiseringen bijvoorbeeld in de woningbouwplannen. Daarmee geven we invulling aan de reactie van Uithoorn over het dynamische karakter van woningbouwopgaven. Een en ander wordt beschreven in hoofdstuk 5, Van concept naar uitvoering.

			verstedelijkingsstrategie (p.3). Wij herkennen dit dynamische proces en vragen daarom, om bij het opstellen van dit systeem ook rekening te houden met ontwikkelingen die wel aan de randvoorwaarden voldoen, maar in de besluitvorming nog niet zover zijn dat zij mee kunnen worden genomen in deze versie van het verstedelijkingsconcept. Wanneer er, bijvoorbeeld in het kader van de gemeentelijke Omgevingsvisie, wel besloten is over een project, zouden wij graag de mogelijkheid hebben deze voor te dragen om opgenomen te worden in de strategie, zodat deze eventueel kan meelopen in de BO-MIRT cyclus.	
		4	Situatie Leefomgeving rond Schiphol: In aanvulling op de hierboven ingebrachte AM-reactie omtrent Schiphol stelt de gemeenteraad van Uithoorn dat zijn standpunt met betrekking tot de leefbaarheid in de omgeving van Schiphol, zoals weergegeven in een raadsbrede motie "Minder vliegen is minder hinder" van 4 maart 2021 nog onveranderd is. Hierin wordt aangegeven dat de raad van Uithoorn van mening is dat minder hinder echt alleen mogelijk is door minder vliegbewegingen.	De genoemde motie van de raad van Uithoorn over leefbaarheid in de omgeving van Schiphol valt buiten de reikwijdte van de Verstedelijkingsstrategie van de MRA. De discussie over de luchtzijdige kant van de ontwikkelingen van Schiphol wordt niet via de Verstedelijkingsstrategie MRA maar via het proces van de Luchtvaartnota gevoerd. Wel spreken Rijk en regio af een gezamenlijke integrale gebiedsuitwerking voor Schiphol en omgeving te maken waarin een integrale afweging wordt gemaakt over het verbeteren van de leefkwaliteit en een robuuste ontwikkeling van de luchthaven.
7	Deelregio Almere-Lelystad/Oostflank	1	In brede zin kunnen wij ons vinden in de inhoud van dit concept. Het heeft een heldere opzet. De bijzondere aandacht voor landschap en de systeemlagen mobiliteit, ecologie, water en energie onderschrijven wij.	Deze reactie onderschrijft de met het Verstedelijkingsconcept ingeslagen koers en de opzet. We waarderen deze ondersteuning.
		2	Wij onderstrepen het beeld van een evenwichtige meerkernige metropool, waarin niet alleen ruimte is voor wonen, maar ook voor werken en recreëren. Wij bouwen aan een samenleving. Een betaalbare woningmarkt voor alle doelgroepen die de MRA samen tot een succes maken, is daar bij voor ons een belangrijke randvoorwaarde. In de 'Metropool van grote klasse met menselijke maat ' ligt een grote opgave om de sociaal-maatschappelijke veerkracht in de samenleving te versterken. Hoe de verstedelijking ten dienste staat aan deze opgave is nog onvoldoende uitgewerkt. Naast een menselijke maat een hoge leefkwaliteit, gecombineerd met een internationale oriëntatie.	Mede naar aanleiding van deze reactie van de Oostflank MRA zijn voor de sociaal maatschappelijke onderwerpen drie handelingsperspectieven opgesteld. De resultaten daarvan zijn opgenomen in versie 3 in onderdeel 3A, meerkernige ontwikkeling met menselijke maat.
		3	De MRA is feitelijk een nationaal (mobiliteits)knooppunt. De meervoudige ontsluiting van dit nationale knooppunt is niet alleen voor het rijk maar ook voor ons van groot belang. Indien de verbinding naar het noorden wordt versterkt, dient er rekening mee te worden gehouden dat de IJmeerverbinding extra capaciteit op een verbinding naar het noorden biedt.	Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding inclusief capaciteitsafwegingen en de ruimtelijke inpassing daarvan verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB). Daarbij wordt ook gekeken naar de effecten van een IJmeerverbinding op het bestaande spoornetwerk.
		4	De Oostflank is een belangrijk onderdeel van de MRA. Er wordt veel gebouwd en er is veel ruimte om te bouwen (deels ook om tegemoet te komen aan de eigen woningbehoefte). Zo is het programma RRAAM/Almere2.0 en Lelystad NextLevel volop in uitvoering. De aandacht voor een veerkrachtige, schone en inclusieve economie waarderen wij, zeker ook in verband met de inzet op versterking van de stadsharten en de versterking van de economische profielen van Almere en Lelystad. De inzet opstuwende werkgelegenheid, een krachtige human capital agenda en onderwijs is voorwaarde voor succesvolle	We zijn het eens met de opmerkingen van de Oostflank MRA over het economisch profiel en het economisch potentieel. In Versie 3 zijn de door de regio opgestelde strategische lijnen voor economische ontwikkeling nu ook toegevoegd. De BO MIRT afspraak wordt inmiddels uitgevoerd. Mogelijke vervolgafspraken tussen Rijk en regio over dit onderwerp richting uitvoering kunnen worden opgenomen in het bij de Verstedelijkingsstrategie behorende Verstedelijkingsakkoord.

			ontwikkeling van de steden en behoeft versterkte inzet van rijk en regio? Daarbij benadrukken we het belang van de vorig jaar tijdens het bestuurlijk overleg MIRT gemaakte afspraak over het versterken van het kennisprofiel van Almere en de kansen die de luchtvaart en de logistiek hebben voor het kennisprofiel van Lelystad? Kortom, de Oostflank is een gebied met veel economisch groeipotentieel.	
		5	Verstedelijkingsstrategie ondersteunt afspraken Handelingsperspectief Oostflank en Lelystad NextLevel. Het is van belang te concluderen dat Rijk-regioprogramma's zoals het Handelingsperspectief Oostflank en Lelystad NextLevel bouwstenen zijn voor deze Verstedelijkingsstrategie. Deze programma's zijn nog volop in ontwikkeling en leiden in de komende tijd tot afspraken met lokale, regionale en Rijkspartners. Wij benadrukken dat afspraken die in het kader van de Verstedelijkingstrategie worden gemaakt in het verlengde liggen van de afsprak en die vla deze programma's worden gemaakt, dan wel deze afspraken versterken.	Terecht wijst de Oostflank MRA erop dat de genoemde bestaande Rijk-regio gebiedsprogramma's als bouwstenen dienen voor het Verstedelijkingsconcept en de afspraken in elkaar verlengde moeten liggen. Er wordt daarom expliciet aandacht aan besteed aan hoe verschillende trajecten zich tot elkaar verhouden.
		6	Versnelling woningbouw Almere en Lelystad. De woningbouwopgave in de MRA is groot en urgent. Almere (2e bouwgemeente van de MRA) en Lelystad kunnen en willen daar een belangrijke bijdrage aan leveren. En we zijn bereid in te zetten op versnelling van de woningbouw, met in achtneming van onze kernwaarden voor verstedelijking: leefbaarheid, betaalbare woningen, banen, goede voorzieningen en bereikbaarheid. Immers, we bouwen niet alleen woningen, maar een stedelijke samenleving. De bereikbaarheid van de Oostflank via alle vervoersmodaliteiten dient van een uitstekend niveau te zijn wanneer de regio verder voorziet in de regionale woningbehoefte. Een IJmeerverbinding is daar voor een randvoorwaardelijke toevoeging. De capaciteit van alle vervoersmodaliteiten dient ten minste gelijk op, maar beter nog, vooruit te lopen op de verstedelijkingen de ontwikkeling van de stedelijke samenleving. Zowel ruimtelijk als in de tijd. Ook aandacht voor een nachtnet is daarbij van belang.	We onderschrijven dat het bij Verstedelijking niet alleen gaat om het bouwen van woningen maar om het bouwen aan samenlevingen met alle randvoorwaarden die daarbij horen waaronder een goede bereikbaarheid. Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). De regio is daarbij intensief betrokken.
		7	Wat de fasering betreft zijn de afspraken van het bestuurlijk overleg MIRT van november 2020 voor ons leidend: tot 2030 prioriteit bij het versnellen van woningbouw en noodzakelijke randvoorwaarden in de 7 stadsharten (waaronder die van Almere en Lelystad) en de 5 grote ontwikkellocaties (waaronder AmsterdamBayArea/AlmerePampus). Dit is een aanscherping van de afspraak die bij BO Leefomgeving van juni 2020 was gemaakt over prioriteiten voor verstedelijking in de MRA en die ook terugkomt in de tekst van de Verstedelijkingsstrategie. 'Concreet moet er op veel plekken binnen de MRA vol op worden gebouwd. In tegenstelling tot de suggestie die de afspraak van BO Leefomgeving wekt, is de Oostflank volgens ons de sleutel in de woningbouw- en noodzakelijke versnellingsopgave. De Oostflank is onlosmakelijk onderdeel van	Het onderzoek naar de mogelijke komst van een IJmeerverbinding en de ruimtelijke inpassing daarvan verloopt via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB). De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de fasering van stedelijke ontwikkelingen in de MRA.

			de internationale corridor Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad airport.' In de komende periode moeten Rijk en regio met urgentie daar om voor de Oostflank een aantal cruciale besluiten nemen, zoals over de vorm van de IJmeerverbinding en de voorbereidingen voor Almere Pampus. Daarbij melden we nog eens dat de ontwikkeling van Pampus als krachtige woon- en werklocatie zonder volwaardige IJmeerverbinding geen optie is. En dat ook de autobereikbaarheid en fietsverbindingen daarbij op orde dient te zijn, waarbij alle opties -inclusief een IJmeerweg-onderzocht dienen te worden."	
		8	In de tekst over fasering tot 2030 vragen we -naast de Inzet op de ontwikkeling van het stadshart van Lelystad- aandacht voor uitbreiding in Lelystad Zuid (Warande), de versterking van de bestaande stad (w.o. Lelystad Oost, onderdeel van Programma Leefbaarheid en Veiligheid van BZK) en de ontwikkeling van de Kustzone Inclusief bovenregionale voorzieningen zoals vrijetijdseconomie, stedelijk wonen en natuurontwikkeling. Alleen onder de voorwaarde dat er een juiste mix van woonmilieus wordt ontwikkeld kan versnelling van de woningbouwopgave in Lelystad plaatsvinden. De woningbouw- en transformatieopgave dient een bijdrage te leveren aan de noodzakelijke "sterke schouders" en aan" extraschouders" in de stad. "Opnieuw eenzijdige woningbouwontwikkeling leidt onherroepelijk tot herhaling van problemen uit het verleden. In de periode na 2030 zijn voor de groeien leefbaarheid van Lelystad een station Lelystad Zuid en de bochtafsnijding N23/A23 (de doorgaande route Alkmaar-Zwolle) van belang. Het verkeer vanuit Enkhuizen richting Flevokust haven door Lelystad wordt daarmee voorkomen. Daarnaast is een aantakking van het spoor op Flevokusthaven voor een multimodale logistieke hub gewenst. Bij de aanleg van een Lelylijn vinden wij een intercity-stop op station Lelystad vanzelfsprekend.	We zijn het volledig eens met de visie van Oostflank MRA dat de ontwikkelingen van stadsharten en locaties als Lelystad Zuid niet een eenzijdige woningbouwontwikkeling, maar een gemengde ontwikkeling moet zijn. Vraag en aanbod op de markt zijn vervolgens bepalend voor de fasering van deze ontwikkeling. Die marktontwikkeling zal de komende jaren gezamenlijk gemonitord worden, om de beoogde functiemenging te kunnen bewaken. Mogelijke ingrepen in de bereikbaarheid na 2030, die passen bij de ontwikkeling van Lelystad, zullen op termijn geagendeerd moeten worden op het BO MIRT Noordwest.
		9	Flevoland -Gooicorridor: In Versie 2 staat onder 'mobiliteit' dat naast de hoofdkeuzes voor wegen openbaar vervoer de opgaven op specifieke corridors zoals Almere-Utrecht en de Gooicorridor "met lokale maatregelen kunnen worden opgelost". Dit is geenszins het geval. We verwijzen in dit verband naar de uitkomsten van het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 Noord-Holland&Flevoland uit 2019. In dit toekomstbeeld zijn ingrijpende maatregelen opgenomen. Momenteel loopt er een MIRT-verkenning naar de aanpak van knelpunten op de A27 tussen Almere Haven en knooppunt Eemnes. In de toekomst krijgen meerdere wegdelen van de A27 met knelpunten te maken. In dit verband zien wij graag terug dat de reservering die thans bestaat, in stand wordt gehouden voor een Stichtselijn van Almere naar Utrecht. De Intercity-of gelijkwaardige verbinding tussen Utrecht en Almere is niet alleen belangrijk voor de ontwikkeling van de Gooi-corridor maar ook voor de MRA als regionaal en nationaal knooppunt.	Het Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) bereidt de grote Rijk-regio-opgaven op het gebied van mobiliteit voor. In dat kader is in het BO MIRT van najaar 2020 afgesproken te starten met een MIRT-verkenning A27 Almere-knooppunt Eemnes. Voor het spoor zijn het OV Toekomstbeeld en de gemaakte afspraken over OV SAAL leidend.

		10	Nieuwe vormen van beheer, preventieve aanpak bestaand stedelijk gebied: jonge steden zoals Lelystad en Almere staan aan de vooravond van een heel nieuwe intensieve periode. Naast groei is dóórontwikkeling noodzakelijk. Daarbij mag het beheer van het bestaande niet worden vergeten. Net als in andere steden, is er aandacht nodig voor beheer, waarbij rekening moet worden gehouden met de leeftijdsopbouw van de wijken en het karakter van deze jonge steden (in verhouding kwalitatief goede woningvoorraad en leefomgeving). Beheer moet zich daarbij niet alleen richten op problemen op fysiek en/of sociaal terrein na dat ze zich manifesteren en er eenmaal zijn. Het Is juist nodig dit vroegtijdig aan te pakken, dan wel preventief. Steden zoals Almer een Lelystad zijn jonge steden waarde onderhouds- en beheer opgave zich ook meer dan in de oude steden massiever gaat voordoen. In het kader van de Verstedelijkingsstrategie pleiten wij er voordat er tussen Rijk en regio nieuwe vormen van beheer voor deze voormalige groeikernen worden uitgewerkt.	Het is terecht dat de Oostflank MRA de aandacht vestigt op de beheer- en onderhoudsopgaven in voormalige groeikernen. In de tekst van Versie 3 van het verstedelijkingsconcept is daar nu in hoofdstuk 3.1 een zinsnede aan gewijd. Dit onderwerp wordt later ook besproken in het kader van te maken afspraken als onderdeel van het Verstedelijkingsakkoord dat verbinden is aan de Verstedelijkingsstrategie.
		11	De Oostflank een gezonde en groene leefomgeving. De Oostflank heeft unieke landschappen en wateren die een nog grotere betekenis kunnen krijgen (Nationaal Park Nieuw Land, IJmeer als waterpark voor de MRA). De steden hebben attractieve groene suburbane woonwijken die door de bewoners worden gewaardeerd. Almere en Lelystad gaan ook bij de verdere ontwikkeling van de steden voor groene verstedelijking. Ons groen groeit mee met de verstedelijking. De groene scheggen en buffers van Almere en de polycentrische structuur zijn een kernwaarde van onze steden. Zo profileert Lelystad zich als Hoofdstad van de Nieuwe Natuur. Binnen de MRA biedt de Oostflank een gezonde en groene leefomgeving, in tegenstelling tot grote delen van de MRA die te maken hebben met een minder gezonde leefomgeving. Wij menen dat de kansen die de Oostflank op dit vlak biedt sterker In de Verstedelijkingsstrategie, en de keuzes die daarin worden gemaakt, zowel qua stads- als natuurontwikkeling, duidelijker terug mogen komen.	We herkennen het profiel van een gezonde en groene leefomgeving in de Oostflank van de MRA. Dit komt ook naar voren uit de analyse die we door het RIVM hebben laten opstellen op dit punt. Tegelijkertijd is het noodzakelijk, zoals de Oostflank MRA in haar brief eerder ook heeft gesteld, dat de economische potenties van de Oostflank worden benut. Ontwikkeling van de economie met groei van circulaire bedrijvigheid en Lelystad Airport heeft een onmiskenbaar positief effect op de werkgelegenheid en het economisch vestigingsklimaat. Ook kan Lelystad Airport bijdragen aan het verminderen van het aantal nachtvluchten op Schiphol. Tegelijkertijd hebben dergelijke ontwikkelingen ook een (plaatselijke) invloed op de leefomgeving. De gezonde leefomgeving van de Oostflank is een grote kwaliteit. In de verdere ontwikkeling van de Oostflank zal de balans tussen deze kwaliteit van de gezonde leefomgeving en economische belangen zorgvuldig bewaakt moeten worden. Activiteiten die worden toegevoegd bijvoorbeeld voor circulaire economie, zijn in het verstedelijkingsconcept op een selectief aantal plekken aangegeven in lijn met door gemeenten en provincies aangemerkte bedrijventerreinen.
		12	Verwevenheid stad en landschap in Lelystad en Almere Wij hebben onze waardering uitgesproken voor de aandacht voor het landschap en ecologie. Waar het gaat om de inhoud op deze thema's, kan de kwaliteit van Flevoland krachtiger voor het voetlicht worden gebracht. In woord en kaartbeeld moet sterker tot uitdrukking komen wat in Flevoland de kwaliteiten en opgaven van het landschap zijn. Concreet gaat het om de groenblauwe opzet van Lelystad en Almere en de daarmee samenhangende woonkwaliteit, de bestaande Flevolandse bossen en de rol die ze spelen als recreatie/rustgebied, de Bossenstrategie en nieuwe ecologische verbindingen in het stedelijk gebied.	In lijn met deze reactie is de samenhang in ontwerp en ontwikkeling stad-landschap expliciet benoemd in de paragraaf kernkwaliteiten. Nieuwe ecologische verbindingen in stedelijke gebied zijn (op de kaart) opgenomen als ‘aanleg groene zones’. Gelet op het hoofdlijnenkarakter van de Verstedelijkingsstrategie MRA zijn kansen voor de Flevolandse bossen voortvloeiend uit de nationale bossenstrategie in algemene zin benoemd.

		13	Samenhangende uitwerking energiesysteem, inclusief Waterstof, Warmte en CO2 In het licht van het streven naar duurzaamheid en robuustheid van de energievoorziening missen wij een samenhangende uitwerking met naast aandacht voor elektriciteit ook aandacht voor waterstof (ook transport en mogelijke aanlanding in Flevokusthaven), warmte (in verband met geothermie en restwarmte) en CO2 (onder meer gebruik van 'oude' gasleidingen naar opslag).	Op basis van verder onderzoek zijn in Versie 3 de vier eerdere abstracte scenario's over de toekomstige energiesystemen vervangen door regionale scenario's, gebaseerd op de nationale scenario's van de netbeheerders (II3050) en aangevuld met lokale informatie. In die regionale scenario's zijn de mogelijke ruimtelijke gevolgen inzichtelijk gemaakt. Daarbij is gekeken naar de koppeling tussen verstedelijking, zowel op toevoeging woningbouw als industrie en datacenters. Uit de scenario's is een aantal onmisbare elementen gedestilleerd die hoe dan ook noodzakelijk zijn om ook in de toekomst een robuust energienetwerk te hebben in de MRA en in Nederland: no-regret maatregelen. Deze elementen zijn opgenomen in hoofdstuk 3.3, systemen van de toekomst. De scenario's vormen de hoeken van het speelveld: niet om uit te kiezen, maar om van te leren. In de komende jaren moet gekoppeld aan de discussie over regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie besloten worden welke invulling gekozen wordt. Voor de hoofdstructuur van het energienetwerk in Nederland verloopt dat via het landelijke programma's Energie Hoofdstructuur.
		14	Keuzevraagstuk 4e hyperconnectiviteitshub is onderwerp van provinciale en lokale besluitvorming Het is goed om nogmaals te benadrukken, zoals de Verstedelijkingsstrategie ook al wel stelt, dat een locatie in Flevoland voor een eventuele hyperconnectiviteitshub ten behoeve van datacenters onderwerp is van lokale en regionale besluitvorming. We onderschrijven de ambitie te onderzoek en of en hoe een 4e hyperconnectiviteiteshub in Flevoland kan landen. Het lopende onderzoek van de gemeente Almere naar de mogelijkheid en wenselijkheid van deze hyperconnectiviteitshub en de door de gemeente Almere en de Provincie Flevoland nieuwe, nog op te stellen datacenterstrategie vormt hiervoor de basis. In de Verstedelijkingsstrategie is iedere concrete locatiekeuze prematuur.	Flevoland staat positief tegenover een 4e connectiviteitshub. De Provincie onderzoekt samen met lokale overheden waar en hoe dit kan landen. Het lopende onderzoek van de gemeente Almere naar de mogelijkheid en wenselijkheid van deze hyperconnectiviteitshub en de door de gemeente Almere en de Provincie Flevoland nieuwe, nog op te stellen datacenterstrategie vormen voor de verstedelijkingsstrategie de basis op dit onderwerp.
		15	Keuzevraagstuk Extra 380kV tracé Bij de toekomstige energievoorziening in de MRA is sprake van een mogelijk nieuw 380kV-tracé als keuzevraagstuk. Momenteel vindt al een verzwaring plaats van de bestaande 380kV-leidlng die door Flevoland loopt en dwars door het stedelijk gebied van Almere. Mocht een nieuw380kV-tracé nodig zijn in de MRA, dan dient rekening te worden gehouden met verstedelijking in Flevoland. Wij vinden het belangrijk dit vanuit de Verstedelijkingsstrategie MRA aan het ministerie van EZK mee te geven.	Zoals aangegeven in reactie op punt 13 van de reactie van de Oostflank MRA zijn nu drie scenario's voor energiesystemen uitgewerkt. Daarbij is een aantal onmisbare elementen geanalyseerd die hoe dan ook noodzakelijk zijn om ook in de toekomst een robuust energienetwerk te hebben in de MRA en in Nederland. Onderdeel daarvan zijn ook de mogelijke 380KV tracé's. Deze elementen zijn opgenomen in hoofdstuk 3C, systemen van de toekomst. In de komende jaren moet gekoppeld aan de discussie over regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie besloten worden welke invulling gekozen wordt. Voor de hoofdstructuur van het energienetwerk in Nederland verloopt dat via het landelijke programma's Energie Hoofdstructuur (EHS). Vanuit de Verstedelijkingsstrategie is aan het programma EHS, de wens en opvatting vanuit de Oostflank MRA aangegeven om te betrekken bij de afwegingen over mogelijke nieuwe tracés voor een 380KV.
		16	Keuzevraagstukken Noordzeekanaalgebied en Schiphol in relatie tot mogelijkheden in de Oostflank De keuzevraagstukken voor het Noordzeekanaalgebied, de haven van Amsterdam en de omgeving Schiphol zijn taaie vraagstukken. Hier kan de Oostflank een oplossing bieden. Openstelling van Luchthaven Lelystad voor vakantievluchten geeft mogelijkheden om een deel van de problematiek rond Schiphol te verlichten. Daarnaast is er rond Lelystad ruimte te vinden voor logistieke bedrijvigheid. Lelystad Airport en Flevokust Haven als multimodaal knooppunt zijn de motor voor de economische ontwikkelingen. Waar het gaat om de ruimte voor wonen of	De Oostflank van de MRA wordt nadrukkelijk meegenomen in de zoektocht naar ruimte voor bedrijven en benutten van economische kansen voor de Oostflank. Uiteraard is het de bedoeling dat bedrijven voor wie Flevoland een alternatief kan zijn, het economisch profiel van de Oostflank zo veel mogelijk versterken. We herkennen het genoemde *unique sellingpoint* van de Oostflank van de MRA. Dit komt ook naar voren uit de analyse die we door het RIVM hebben laten opstellen op dit punt. Tegelijkertijd is het noodzakelijk, zoals in de brief van de Oostflank eerder is gesteld, dat de economische potenties van de Oostflank worden benut. Ontwikkeling van de economie met groei van circulaire bedrijvigheid en Lelystad Airport heeft een onmiskenbaar positief effect op de werkgelegenheid en het economisch vestigingsklimaat. Ook kan Lelystad Airport bijdragen aan het verminderen van het aantal nachtvluchten op Schiphol. Tegelijkertijd hebben dergelijke ontwikkelingen ook een

			voor bedrijvigheid in het Noordzeekanaalgebied of in de haven van Amsterdam, kan de Oostflank met bedrijventerreinen zoals De Vaart en Flevokust Haven kansen en schuifruim te bieden als alternatief voor bedrijven van elders. Voorwaarde is dat dergelijke bedrijven en functies (zoals de energiehub) het economische profiel van de Oostflank versterken, er veel directe en indirecte arbeidsplaatsen mee gemoeid zijn en een duurzame bedrijfsvoering hebben. Om de kwaliteiten de leefbaarheid van de regio te behouden (onze unique sellingpoint), zijn overlast en hinder op de directe omgeving ongewenst.	(plaatselijke) invloed op de leefomgeving. De gezonde leefomgeving van de Oostflank is een grote kwaliteit. In de verdere ontwikkeling van de Oostflank zal de balans tussen deze kwaliteit van de gezonde leefomgeving en economische belangen zorgvuldig bewaakt moeten worden. Activiteiten die worden toegevoegd bijvoorbeeld voor circulaire economie, zijn in het verstedelijkingsconcept op een selectief aantal plekken aangegeven in lijn met door gemeenten en provincies aangemerkte bedrijventerreinen.
3d	Gemeente Heemstede	1	Wij onderschrijven de centrale gedachte achter de Verstedelijkingsstrategie van een polycentrische ontwikkeling. De MRA bestaat uit veel verschillende en krachtige kernen, die elkaars kwaliteiten versterken. Ze liggen in een landschap dat al even gevarieerd is. Iedere partner brengt daarbij zijn eigen kwaliteit in. Zo bezien is het goed om te constateren dat naast de inzet op woningbouw, een goede verdeling van werkgelegenheid in de MRA en balans in woon- en werklocaties, ook wordt nagedacht hoe de MRA leefbaar blijft met aandacht voor duurzaamheid, klimaatadaptatie en landschap. Dit sluit goed aan op de ambities die Heemstede met betrekking tot de regio Zuid-Kennemerland heeft en de positie van Zuid-Kennemerland in de MRA. Vanuit dit perspectief en met inachtneming van de inzet van de regio, zoals deze is vastgelegd in documenten als de Zuid-Kennemer agenda, het ontwikkelperspectief voor de Binnenduinrand en de regionale Bereikbaarheidsvisie, hebben wij het voorliggende Verstedelijkingsconcept beoordeeld.	Deze reactie onderschrijft de met het Verstedelijkingsconcept ingeslagen koers. We waarderen deze ondersteuning en het is goed te lezen dat het direct aansluit op de ambities van de gemeente Heemstede.
		2	Voor de toekomst heeft de raad van Heemstede uitgesproken dat groen, natuur en ruimte voor rust(recreatie) gebied belangrijke functies zijn, die even belangrijk als woon- en werkfuncties zijn. Heemstede fungeert in toenemende mate als toegangspoort tot de natuurgebieden in de Binnenduinrand en de MRA en vervult hierbij de functie van een duurzame, groene, historische en recreatieve oase. De door de raad aangenomen motie 'Heemstede; Groene Oase in de MRA/Binnenduinrand', waarin deze positionering nader is toegelicht, is als bijlage bij de zienswijze gevoegd. Daarbij past geen grote Verstedelijkingsambitie, de bijdrage van Heemstede aan de woningbouwopgave is afgelopen decennia geleverd.	Het Verstedelijkingsconcept is in lijn met de uitspraken van de gemeenteraad van Heemstede. In Heemstede staat geen grootschalige verstedelijkingsambitie geprojecteerd. Uitgegaan wordt van door de gemeente zelf aangedragen initiatieven voor woningbouw zoals opgegeven in de plancapaciteitsmonitor MRA. Tegelijkertijd hebben we door opname van Nationale Parken Nieuwe Stijl, verbinding proberen te leggen met de ambities van de gemeente in de Binnenduinrand waarbij natuur, recreatie, historisch erfgoed en gebieden om rust te vinden, een plek krijgen.
		3	Het verbeteren van de bereikbaarheid is voor Heemstede een van de belangrijke randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling van de regio Zuid-Kennemerland. Alle vervoerwijzen (auto, OV en fiets) zijn daarbij van even groot belang. De vervoerwijze(n) die voor een maatregel het beste resultaat biedt of bieden, moeten voor die maatregel in beeld komen. De ontwikkeling van de OV-knooppunten wordt in de Verstedelijkingsstrategie goed geagendeerd. Het is goed om te constateren dat station Heemstede-Aerdenhout op de kaart (blz	Alle modaliteiten zijn van belang in het MRA netwerk. Als MRA partners werken we aan de mobiliteitstransitie richting fiets en OV voor de doorstroming van de bestaande wegen en voor een gezonde leefomgeving in dorpen en steden. Het toekomstig functioneren van de N201 wordt in de netwerkstudie, het Multimodaal toekomstbeeld verder uitgewerkt en voor de deelregio's fijnmaziger in kaart gebracht.

			54.) voor de ontwikkelrichting van het mobiliteitssysteem van de MRA als Intercitystation is aangeduid. De HOV-as Zandvoort-Heemstede-Hoofddorp is gedeeltelijk (als onderdeel van andere verbindingen) wel aangeduid, maar wij missen deze verbinding als geheel op de genoemde kaart. In het Verstedelijkingsconcept wordt de problematiek rond de N201 alleen geadresseerd in de context van de uitbreiding van de ring rond Amsterdam. Wij verzoeken u deze problematiek ook in de context van de leefbaarheid in de Westflank te bezien. In het bijzonder wordt daarbij gedacht aan een extra oost-westverbinding, die een substantiële bijdrage kan leveren aan de nu al te grote verkeersdruk op de N201. Een verkeersdruk die nog wordt vergroot door de substantiële woningbouwambitie voor de Westflank van Haarlemmermeer.	
		4	Gezien de forse woningbouwopgave voor een al sterk verstedelijkte regio, is het van groot belang dat de natuurwaarden en de openheid die er tussen de kernen aanwezig is, wordt gekoesterd. Heemstede zet voor het eigen grondgebied en voor de gehele Binnenduinrand in op behoud en versterking van deze waarden, van volbouwen van het buitengebied kan geen sprake zijn. Tegelijkertijd komen deze waarden steeds meer onder druk te staan dor de groeiende recreatiebehoefte. De groei in recreatie en toerisme heeft niet alleen een groeiende economische impact, maar ook effect op de ruimte, op de natuurwaarden en landschappelijke kwaliteit en op de leefkwaliteit van de inwoners. Voor de Coronacrisis was er sprake van een hoge groeiverwachting van het aantal (internationale) toeristen. Nu leidt de groei van het aantal woningen, aantal inwoners en bannen ook tot een groei van de recreatiebehoefte, zowel in de steden als in het buitengebied. In het Verstedelijkingsconcept wordt hier al de nodige aandacht aan besteed. De bevestiging van de ecologische verbindingszone van de duinen naar het achterland, met de gewenste recreatieve fietsverbinding naar de kust als koppelkans en de vergroting van het Nationale Park en de doorontwikkeling van het recreatiegebied Spaarnwoude bieden goede kansen om zowel de in de regio aanwezige natuurwaarden te beschermen als de recreatieve druk te verminderen door deze meer over de hele MRA te spreiden. Naar mate de verstedelijking toeneemt is het des te belangrijker te investeren in natuur en recreatie. Dit is bij uitstek een bovenlokale opgave en het is goed dat zowel de investeringskant als de beheerkant in de verstedelijkingsstrategie worden geagendeerd. Minder duidelijk is echter nog tot welke concrete acties dit gaat leiden. In de verstedelijkingsstrategie is hiervoor meer aandacht gewenst.	Met waardering constateren wij dat voor natuur en recreatie de inhoud goed aansluit op de wensen van de gemeente Heemstede. In het Verstedelijkingsconcept schetsen we het gezamenlijke verhaal van Rijk en regio voor de MRA. Uiteraard moet dit leiden tot concrete acties naar uitvoering. Hiervoor zal aan de Verstedelijkingsstrategie als geheel een Verstedelijkingsakkoord worden gekoppeld met daarin naast het uit te spreken commitment op het gezamenlijke verhaal, de concrete acties die we als Rijk en regio samen oppakken, procesafspraken voor verdere uitwerking van plannen en hoe we dat met elkaar gaan organiseren én monitoren.
		5	De onderbouwing van spreiding van werkgelegenheid over de MRA regio is nog mager. De economische ambitie van Zuid-Kennemerland is steviger dan nu in het verstedelijkingsconcept staat verwoord. Redenerend vanuit het idee van de	Werkgelegenheidsontwikkeling laat zich moeilijk sturen, zeker als het om vestiging van bedrijven gaat. Net als de gemeente Heemstede beoogt de MRA de balans tussen wonen en werken te behouden en te verbeteren. Daarom is de inzet in het verstedelijkingsconcept, om bedrijven te verleiden zich in de verschillende deelregio's te vestigen, steeds passend bij de

			polycentrische ontwikkeling van de metropool zou het uitgangspunt moeten zijn dat in de deelregio's de groei van het aantal banen minimaal gelijke tred houdt met de toename van het aantal inwoners. Dit ter voorkoming van verdere scheefgroei van de woon-werkbalans en de hieraan gerelateerde mobiliteitsinvesteringen. Het toevoegen van werkfuncties rondom de ov-knooppunten is daarbij cruciaal om deze woon-werkbalans te behouden. Veel bestaande bedrijventerreinen worden getransformeerd tot gemengde woon-werklocaties. Het behouden van voldoende gezoneerde bedrijventerreinen zoals Waarderpolder Haarlem business park is belangrijk om voldoende ruimte voor bedrijvigheid te bieden. Het versterken van economische samenwerking aan de westflank van de MRA (Zuid-Kennemerland, IJmond, Haarlemmermeer) is belangrijk en biedt kansen, mits de balans met de unieke kenmerken van Zuid-Kennemerland behouden blijft.	eigen kwaliteiten van die deelregio's. Alle deelregio's in de MRA leveren daarbij een specifieke bijdrage aan de sterke economie van de MRA als geheel met een nationaal belang. Om nog meer duiding te geven aan die verschillende bijdragen, zijn in versie 3, puttend uit de in het kader van Plabeka opgestelde economische profielen en daarbij behorende strategische lijnen voor elke deelregio teksten toegevoegd in het onderdeel integraal te ontwikkelen gebieden. In hoofdstuk 3A is een alinea opgenomen over ongemengde bedrijventerreinen.
		6	Het abstractieniveau van de Verstedelijkingsstrategie en de hieruit voortvloeiende afspraken tussen Rijk en regio is hoog. De genoemde thema's en opgaven vragen om een degelijke uitwerking in programma's en projecten. De regio Zuid-Kennemerland blijft graag betrokken bij deze uitwerking.	De uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie vraagt om een langjarig commitment op een gezamenlijke koers voor de ontwikkeling van de MRA en om afspraken over hoe we aan die gezamenlijke inspanning vormgeven. Deze afspraken leggen we vast in een Verstedelijkingsakkoord tussen Rijk en regio. De regio Zuid-Kennemerland zal daarbij vanzelfsprekend betrokken worden.
2b	Gemeente Uitgeest	1	Het Oer-IJ als buffergebied voor de regio is een interessant idee waarbij aandacht moet zijn voor de inrichting van het landschap en de consequenties voor landbouw en natuur.	Wij zijn blij met de brede interesse, onder meer van de gemeente Uitgeest voor het idee om het Oer-IJ als zoekgebied voor waterberging aan te wijzen. In versie 3 van het Verstedelijkingsconcept is dit zoekgebied nu ok opgenomen.. De verdere uitwerking van exacte locatie, inrichting en consequenties vindt plaats in het vervolg in het project NOVI-gebied NZKG.
		2	De invloed van Schiphol - op bijvoorbeeld de mogelijkheid om te bouwen en de geluidshinder - zou sterker naar voren moeten komen.	Mede naar aanleiding van de reactie van de gemeente Uitgeest is in Versie 3 in hoofdstuk 3.3 meer aandacht gegeven aan de impact van Schiphol en ruimtelijk economische ontwikkelingen op elkaar. Ter vergelijking: in de vorige versie stond het keuzevraagstuk over leefkwaliteit en Schiphol in het hoofdstuk integraal te ontwikkelen gebieden onder gebied Zuidflank.
		3	Bij verandering van verkeersstromen en daarmee gepaarde hogere belasting van bepaalde wegen moet goed gekeken worden of die wegen inderdaad extra belast kunnen worden en of dit niet leidt tot extra geluidshinder.	Voor alle eventuele veranderingen in het mobiliteitsnetwerk geldt dat via modelberekeningen, berekend wordt wat de eventuele extra belasting is. Effecten als eventuele toename van geluidshinder worden hierbij ook meegenomen.
		4	Bij de voorbeelden over behoud en versterken van OV-bereikbaarheid ook de Kennemerlijn en de Zaancorridor noemen.	Deze wens van de gemeente Uitgeest is overgenomen. In Versie 3 is de ZaanIJ-corridor opgenomen in de hoofdstukken 3, 3.3 en 4 en is de Kennemerlijn opgenomen in hoofdstuk 4.
		5	Bij ontwikkelingen met gevolgen voor het grondgebied van Uitgeest, zoals verdichting van woningbouw rond OV-knooppunten en de uitbreiding van het 380-KV netwerken, moet aansluiting worden gezocht bij de gebiedsvisie van Uitgeest en het zijn van een groene HUB.	In lijn met deze reactie wordt de gebiedsvisie van Uitgeest betrokken bij het opstellen van dit Verstedelijkingsconcept van de MRA en in het vervolg bij de uitwerking hiervan.

24	Vervoerregio Amsterdam	1	Wij steunen de inzet op het poly-centrische model waarbij de nadruk ligt op het verdichten van centrum- en knooppuntlocaties van harte. Juist omdat er bij	Wij zijn blij met de door de VRA uitgesproken steun voor het polycentrische model en de daarin opgenomen knooppuntontwikkelingen. We onderschrijven dat

			knooppunten veel bij elkaar komt blijkt het ontwikkelen van deze locaties in de praktijk lastig. Wij zouden graag zien dat er meer aandacht wordt gegeven aan wat er nodig is om dit mogelijk te maken en te vereenvoudigen. Bijvoorbeeld door regelgeving of nieuwe samenwerkingsvormen waarbij wij binnen de MRA nauw samenwerken en elkaar vasthouden bij het kiezen van de locaties en de daaraan te stellen eisen. Los je dit niet op, dan bestaat het risico dat toch eerst de 'makkelijke' locaties worden bebouwd. Deze locaties zijn vaak slechter bereikbaar en lokken vervolgens op langere termijn grotere investeringen uit	voorkomen moet worden dat de zogenaamde 'makkelijke' locaties toch als eerste worden bebouwd. De afstemming over fasering en prioritering van te ontwikkelen locaties is op hoofdlijnen in het faseringsbeeld opgenomen in hoofdstuk 5. De nauwe samenwerking binnen de regio en het gesprek met het Rijk dient continu te worden gevoerd waarbij obstakels in de uitvoering onderwerp van gesprek zijn. Over de samenwerkingsvorm die daarbij past, vindt nog onderzoek plaats.
		2	Een van de meest complexe delen van de ruimtelijke puzzel bevindt zich rond Schiphol. Woningen bouwen bij de stations van Hoofddorp en Nieuw Vennep is lastig door de geluidscontouren terwijl de bereikbaarheid per OV daar erg goed is. Ons verzoek is om dit mee te nemen bij de integrale gebiedsaanpak in samenwerking met de luchtvaartnota om te kijken wat op dergelijke plekken wel mogelijk kan worden gemaakt.	Rijk en regio staan de integrale benadering van het vraagstuk verhogen leefkwaliteit en een duurzame en robuuste ontwikkeling van Schiphol voor. Dit vergt een nadere uitwerking die we als Rijk en regio gezamenlijk willen oppakken. Daartoe wordt een afspraak aan de Verstedelijkingsstrategie gekoppeld die naar verwachting zal worden opgenomen in het Verstedelijkingsakkoord MRA. De gebiedsontwikkeling rond station Hoofddorp is opgenomen in het Verstedelijkingsconcept.
		3	Op basis van de verstedelijkingsstrategie is het ons nog niet duidelijk of ook daadwerkelijk de beste keuzes worden gemaakt op het gebied van ruimte en mobiliteit. De kosten en baten van de investeringen in verkeer en vervoer die samenhangen met de ruimtelijke keuzes zijn onduidelijk. Voor het vervolgproces is het essentieel om voor elke ruimtelijke ontwikkeling duidelijk te hebben welke investeringen op het gebied van verkeer en vervoer op alle schaalniveaus nodig zijn. Bij het ene te ontwikkelen gebied kan daarbij gebruik worden gemaakt van bestaande systemen met restcapaciteit en zullen in het beste geval veel bestemmingen nabij liggen en per fiets bereikbaar zijn. Bij het andere gebied moeten er mogelijk miljarden geïnvesteerd worden in mobiliteitsoplossingen. Alleen door dit inzichtelijk te maken kan de beste integrale keuze worden gemaakt voor zowel mobiliteit als de ruimtelijke ordening. Daarbij dienen wat ons betreft de afspraken zoveel als mogelijk bij te dragen aan een duurzame mobiliteit (conform afspraken uit het klimaatakkoord). Wij verzoeken dan ook om dit expliciet te maken in het vervolgproces en ook ruimte in het proces in te bouwen om ruimtelijke keuzes te heroverwegen indien de kosten voor het mobiliteitssysteem bij bepaalde keuzes niet in verhouding staan met de baten.	In lijn met deze reactie van de VRA is in versie 3 van het verstedelijkingsconcept een uitgebreidere koppeling gemaakt in het hoofdstuk fasering. Deze kan helpen bij de afwegingen zoals de VRA vraagt. Die afwegingen zullen een continu gesprek vergen op basis van inzichten die worden opgedaan in concrete gebiedsuitwerkingen. In het concept schetsen we in samenhang de koers voor de MRA naar 2050. In de fase van uitvoering zullen we aandacht besteden aan de door de VRA gevraagde afwegingen.
		4	De ontwikkeling van het mobiliteitssysteem als randvoorwaarde is voor ons zeer logisch. Ons zorgpunt daarbij is wel dat het erg leunt op drie nieuwe metroverbindingen. Daar bovenop worden in de kaart voor 2050 zelfs nog een handvol "Potentiële HOV metrolijnen" toegevoegd. In de praktijk zijn de kosten om dergelijk verbindingen te realiseren erg hoog en het risico dat financiering hiervoor niet rondkomt groot. Ons verzoek is dan ook om daarnaast ook te focussen op minder omvangrijke opgaven waar meer gebruik wordt gemaakt van verbeteringen in het bestaande netwerk. Daarbij vragen wij ook meer aandacht voor nabijheid van werkgelegenheid en voorzieningen of voor zoiets als een 10-minutenstad waarbij veel meer verplaatsingen met actieve modaliteiten kunnen worden afgelegd. Dergelijke verbeteringen zijn zowel in het belang van rijk als regio.	De VRA stipt een terecht punt aan. Het Verstedelijkingsconcept heeft de door de VRA gevraagde nabijheid en het optimaal benutten van het bestaande mobiliteitsnetwerk als uitgangspunten. In de komende 10 jaar wordt vooral ingezet op de ontwikkeling van locaties die nu al goed ontsloten zijn of waar een beperkte aanpassing van de bestaande infrastructuur volstaat. Voor de periode daarna staat een aantal grotere gebiedsontwikkelingen op de kaart die naast de door de VRA genoemde aandachtspunten ook vragen om een transitie in het mobiliteitssysteem voor alle modaliteiten, waaronder voor het OV.
		5	Het concept stelt het Rijk-regio-verband centraal. Regio's lossen waar mogelijk onderling problemen op. Er zijn echter ook veel regionale projecten die een belangrijke bijdrage leveren aan landelijke doelstellingen. Er dreigen echter wel te veel (deel)regionale vraagstukken buiten de 'Rijk-regio-boot' te vallen. Keuzes op landelijk, regionaal en lokaal niveau hangen sterk samen en hebben invloed op elkaar. Verzoek is dan ook om alle schaalniveaus in samenhang te blijven bekijken en gezamenlijke doelen centraal stellen in plaats van de scheiding rijk-regio.	We zijn het eens met de VRA dat er naar de samenhang van grote en kleine, Rijks- en regionale projecten moet worden gekeken. Daarbij is echter ook selectiviteit in de vorm van de bijdrage aan de doelstellingen van het Verstedelijkingsconcept een belangrijk aandachtspunt. Als input voor Versie 3 is gebruik gemaakt van het multimodaal toekomstbeeld.

			Daarmee kan ruimte worden geboden voor het oplossend vermogen van vele regionale/lokale oplossingen voor een landelijk/regionale knelpunten zoals sprong over het IJ, HOV ZaanIJ, HOV Haarlem-A9-Amsterdam maar ook kleinere projecten en investeringen in stedelijke mobiliteit buiten de prioritaire/sleutelgebieden. Andersom doet de Vervoerregio ook soms mee met een rijksproject omdat dit primaire regionale doelen raakt. Daarom verzoeken wij om dergelijke projecten ook bij de Rijk-regio opgaven te noemen op pagina 64.	
		6	De HOV ZaanIJ is bijvoorbeeld noodzakelijk voor de gepland ruimtelijke ontwikkelingen. Bijvoorbeeld met trambus-concept als faseringsoplossing en met lightrail in het eindbeeld. Dat vraagt om de structurerende werking van OV die samen met de verstedelijkingsopgave zekerheid kan bieden voor marktpartijen en investeerders op de lange termijn. En mogelijk biedt de uitkomst van het onderzoek ook een kans om het hoofdrailnet te ontlasten, waaronder de knelpunten in de Hemtunnel en op de Hoornselijn. Het project HOV ZaanIJ betreft om deze reden een regionale opgave met landelijke betekenis, waarbij directe betrokkenheid van Rijk en regio van groot belang zijn.	Mede naar aanleiding van deze wens van de VRA is in Versie 3 van het Verstedelijkingsconcept de HOV ZaanIJ opgenomen.
		7	Dit is ook het geval bij de substantiële woningbouwprojecten in Zuid, waarvan de grootste in Haarlemmermeer zijn. Bij de projecten die op korte termijn gaan lopen (Hoofddorp Station/Centrum en Lisserbroek), is er wel al rijk-regio samenwerking en financiering. Bij Hoofddorp natuurlijk in de vorm van het Nationaal Groeifonds en het traject Bereikbare Steden. Bij Lisserbroek mogelijk in de vorm van de woningbouwimpuls van BZK. Om de binnenstedelijke woningbouw (15.500) en arbeidsplaatsen (6.200) rondom het stationsgebied Hoofddorp mogelijk te maken en daarmee bij te dragen aan de versnellingsambities die door het Rijk zijn geformuleerd in o.a. de NOVI, het noodzakelijk is om de Noord-zuidlijn naar Hoofddorp door te trekken. We gaan ervanuit dat het Rijk daaraan substantieel zal bijdragen.	Conform de suggestie van de VRA is in Versie 3 het doortrekken van de Noordzuidlijn opgenomen, mede gekoppeld aan de ontwikkelingen in Hoofddorp. Besluitvorming vindt plaats in het kader van het Nationaal Groeifonds.
		9	Logistiek wordt slechts één keer genoemd. Voor een gezonde en leefbare MRA is logistiek onmisbaar, zeker gezien de grote woningbouwopgave. De logistiek moet daarom goed gefaciliteerd worden maar wel gericht zijn op verduurzaming (zie afspraken uit het Klimaatakkoord) en het slimmer maken (digitalisering, bundelen, meer via een netwerk van logistieke hubs). Wij ontwikkelen dit jaar een netwerkvisie duurzame logistieke hubs voor de MRA. In 2018 is de Samenwerkingsagenda Logistiek voor de MRA vastgesteld. Deze is nog steeds actueel en kan zo worden overgenomen in de verstedelijkingsstrategie.	Terecht wijst de VRA op het belang van goede logistiek. Dit is in Versie 3 nadrukkelijk aangegeven door middel van een aparte alinea over logistiek. Tevens is er een toevoeging over goederenvervoer gedaan.
		10	Helaas zijn de mobiliteitsopgaven in de Verstedelijkingsstrategie hoofdzakelijk te lezen als (grote) infra-opgaven. Verschonen van mobiliteit, inspelen op veranderende reispatronen en beprijzen ontbreken nog grotendeels. Belangrijke punten waarop juist afspraken tussen rijk en regio gewenst zijn.	Zie de reactie onder punt 4 van de VRA.
		11	Ook is het belangrijk om flexibiliteit in te bouwen. Het is goed mogelijk dat wat er nodig is flink afwijkt van wat nu geschetst is volgens de oude verwachtingen qua bevolkingsontwikkeling, mobiliteitspatronen en keuzes voor woon- en werklocaties. We hebben bijvoorbeeld nog geen goed beeld van de mobiliteitsontwikkeling na COVID-19. De relatie tussen economische groei, vestigingsplaats, mobiliteitsgroei en spitsreizen is na corona zeer waarschijnlijk blijvend veranderd (denk aan meer thuis werken, wens om groener en rustiger te gaan wonen). Alleen weten we nog niet precies op welke manier. Het is wenselijk om deze inzichten te benoemen en te zorgen voor flexibiliteit.	We zijn ons bewust van de onzekerheden waar de VRA op wijst die spelen bij toekomstige ontwikkelingen. Het Verstedelijkingsconcept is daarom een adaptief concept dat meebeweegt met toekomstige ontwikkelingen en de opgaven die daaruit voortvloeien. Dit vergt continu aandacht en periodiek aanpassen van het Verstedelijkingsconcept en het nemen van daarop afgestemde uitvoeringsbesluiten. In het concept schetsen we in samenhang de koers voor de MRA naar 2050. In het vervolgtraject naar uitvoering zullen we aandacht besteden aan de door u gevraagde afwegingen.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 14 december 2021

Onderwerp: Definitief Verstedelijkingsconcept MRA

Kenmerk: 1750106 / 1750109

Bijlagen:
1. Brief Bestuurlijk Kernteam MRA Verstedelijkingsstrategie d.d. 8 november 2021
2. Verstedelijkingsconcept 2050 MRA d.d. 3 november 2021
3. Nota van Beantwoording Verstedelijkingsconcept MRA Rijk regio d.d. 3 november 2021
4. Brief PNH Wensen en opvattingen Verstedelijkingsstrategie 2030/2050 MRA d.d. 9 juli 2021

1. Inleiding

Met het traject Verstedelijkingsstrategie MRA wordt een gezamenlijke Rijk-regio-koers voor de ruimtelijke ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) op de middellange (2030) en lange termijn (2050) uitgezet. Het instrument Verstedelijkingsstrategie komt voort uit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI, 2020), onder Prioriteit 3 ‘Sterke en gezonde steden en regio’s’: “Steden ontwikkelen zich duurzaam door een samenhangende aanpak van wonen, werken, mobiliteit, gezondheid, veiligheid en leefomgevingskwaliteit. Het Rijk hanteert daartoe een integrale verstedelijkingsstrategie en is actief partij bij het formuleren van een regionale verstedelijkingsstrategie.”

U bent vanaf het begin van het traject diverse malen geïnformeerd over de voortgang. Zoals u weet omvat de Verstedelijkingsstrategie de volgende onderdelen:

1. Het Verstedelijkingsconcept
2. De fasering
3. De investeringsstrategie

In de vergadering van 5 juli hebt u uw wensen en opvattingen op de tweede versie van het Verstedelijkingsconcept kenbaar gemaakt. De opbrengst uit de wensen-en-opvattingenronde langs alle raden en staten van de MRA is verwerkt in versie 3, de eindversie, van het Verstedelijkingsconcept, die wij u hierbij, met het verzoek om deze te onderschrijven, aanbieden.

Op 22 november 2021 bent u via een technische briefing aan de Commissie RWK geïnformeerd over het Verstedelijkingsconcept.

Het Verstedelijkingsconcept vormt een gemeenschappelijke basis voor het maken van afspraken tussen Rijk en regio. Hierin worden verstedelijkingsopgaven in de MRA geagendeerd, die in het vervolgproces, na onderschrijving, worden opgepakt. Zo willen we in de MRA met elkaar en met het Rijk de opgaven en oplossingen concreter uitwerken en faseren en dat opnemen in de investeringsstrategie (financiering). Vooruitlopend op dit alles willen we voor de zomer van 2022 met het nieuwe kabinet wederkerige afspraken maken op basis van het Verstedelijkingsconcept.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Het Verstedelijkingsconcept vormt de gemeenschappelijke basis voor het maken van afspraken tussen Rijk en regio. Het is de afgelopen twee jaar tot stand gekomen met inbreng van alle MRA-deelnemers, raden en Staten en diverse departementen. Het Verstedelijkingsconcept beschrijft een integrale koers. Deze is van begin af aan samen met het Rijk ontwikkeld. Een door alle aan de MRA deelnemende partijen gezamenlijk gedragen Verstedelijkingsconcept is essentieel, zodat we als MRA met een sterke positie eensgezind en gezamenlijk met het Rijk kunnen werken aan de realisatie van de grote opgaven die voor ons liggen.

a. Inhoud algemeen

Het Verstedelijkingsconcept zoals die voorligt kan gerust als een integraal en samenhangend perspectief op de ontwikkeling van de Metropoolregio Amsterdam voor de middellange en lange termijn worden beschouwd. Essentieel is de nadrukkelijke inzet op de verdere ontwikkeling van onze regio als een toekomstbestendige, evenwichtige *meerkernige metropool.*

Naast aandacht voor wonen, werken en mobiliteit beschrijft het concept de inzet voor de grote maatschappelijke opgaven en transities waar de regio voor staat. Klimaatadaptatie, energietransitie, landschap, ecologie en gezondheid vormen de basis voor een evenwichtige ontwikkeling. Daarmee bouwen we niet alleen woningen, maar duurzame steden en samenlevingen in een aantrekkelijk en vitaal landschap. We versterken de ontwikkelingen in de afzonderlijke gebieden van de MRA, zoals Gooi en Vechtstreek en we versterken elkaar en de regio als geheel.

De Rijk-regio Stuurgroep heeft de volgende ambities voor de ontwikkeling van de Metropoolregio vastgesteld:

- de hele metropoolregio profiteert van de groei,
- voldoen aan de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan woon- en werkmilieus,
- versterken van de diversiteit en verbondenheid in de economie,
- meer balans in wonen en werken,
- bevorderen van de bereikbaarheid en bereisbaarheid in de MRA,
- terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen,
- doorontwikkelen van het metropolitane landschap,
- de regio klimaatadaptief inrichten,
- vergroten van de biodiversiteit, en
- zorgen voor een gezonde leefomgeving.

Met deze koers wordt ruimte gegeven aan 325.000 extra woningen in de MRA tot 2050, waarvan minimaal 175.000 tot 2030 en ongeveer evenveel banen. Met de integrale aandacht voor de grote maatschappelijke opgaven en transities waar we voor staan, bouwen we niet alleen woningen, maar duurzame steden en samenlevingen in een aantrekkelijk en vitaal landschap.

b. Wensen en opvattigen verwerkt

De door de provincie ingebrachte wensen en opvattingen op versie 2 van het verstedelijkingsconcept vindt u terug in de Nota van Beantwoording vanaf pag. 43. Wij zijn tevreden met de beantwoording en hebben vertrouwen in het vervolg.
De meeste opmerkingen hadden direct betrekking op de inhoud van het concept, en zijn verwerkt in de nu voorliggende versie.

Zo zien we dat in versie 3 een belangrijke integratieslag, die in versie 2 onvoldoende aanwezig was, is gemaakt. Ook is de term ‘gezonde leefomgeving’ nadrukkelijk opgenomen, in plaats van of als aanvulling op het begrip ‘leefkwaliteit’, wat meer de betekenis van een ‘aantrekkelijke leefomgeving’ heeft.
Tevens is in versie 3 gebruik gemaakt van de verkenning door het RIVM naar de stand van zaken rond leefomgeving en gezondheid in de MRA, met een inschatting van kansen en risico’s voor het creëren van een gezonde leefomging. In het kader van de uitvoering van de Verstedelijkings-strategie worden verdere handelingsperspectieven, om aan een gezondere leefomgeving te werken, uitgewerkt.
In het verlengde van gezondheid en leefkwaliteit is in versie 3 tegemoet gekomen aan de opmerking om de opgave rondom Schiphol een centralere plek te geven, vanwege het belang van een integrale benadering. We zijn er alert op dat hierover wederkerige afspraken worden gemaakt (Verstedelijkingsakkoord).
Van uw opmerkingen over het NZKG is goede notie genomen. Expliciet is in de tekst opgenomen dat de versnelling van en transformatie naar woningbouw in o.a. Haven-Stad alleen onder voorwaarden kan, waaronder die, die in de Visie NZKG 2040 zijn opgenomen. In het Verstedelijkingsconcept is rekening gehouden met bestaande afspraken, zoals die over de Houtrakpolder. En de Wijkermeerpolder is niet aangeduid als mogelijke bedrijventerreinlocatie.
Een aantal vraagstukken wordt nader geagendeerd voor de NOVI-gebiedsuitwerking NZKG. Er zal een procesafspraak worden gemaakt om de samenwerking tussen Verstedelijkingsstrategie en NOVI-gebied goed te laten verlopen.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Aan dit Verstedelijkingsconcept zijn nog geen bedragen verbonden. Wel vormt het de basis voor een fasering en daarbij horende investeringsstrategie, waarover met het Rijk afspraken zullen worden gemaakt. Het Verstedelijkingsconcept is gebaseerd op bestaande visies en beleid. Vanuit de provincie vormden het coalitieakkoord en de Omgevingsvisie NH2050 belangrijke bouwstenen, inclusief bijvoorbeeld de Visie NZKG 2040 (die al bouwsteen voor de Omgevingsvisie NH2050 was). Het Verstedelijkingsconcept is niet een nieuw beleidskader, maar een doorvertaling van ambities en doelen in bestaand beleid, op basis waarvan uitvoerings- en investeringsafspraken met het Rijk kunnen worden gemaakt.

4. Proces en procedure

Dit Verstedelijkingsconcept is het resultaat van een proces waarbij vanuit alle betrokken raden Staten inbreng is geleverd. Op 24 november 2021 is een eerste mijlpaal behaald met het onderschrijven van dit Verstedelijkingsconcept door bewindslieden van het Rijk. De volgende mijlpaal is het moment waarop alle raden en Staten in de MRA dit hebben onderschreven. Voor de zomer van 2022 worden er wederkerige afspraken tussen Rijk en regio gemaakt (Verstedelijkingsakkoord). Wij nodigen u uit daarvoor aandachtspunten mee te geven.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 01-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 14 december 2021;

besluiten:

1. De eindversie van het Verstedelijkingsconcept MRA te onderschrijven.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
K. Konings
AD/STG

Doorkiesnummer +31235144599
Koen.konings@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 31-1-2022
Commissie RWK
Datum commissievergadering 10-1-2022

21 januari 2022

Onderwerp: Voordracht Onderschrijven van Verstedelijkingsconcept Metropoolregio Amsterdam

Advies commissie RWK:

de Voordracht: Onderschrijven van Verstedelijkingsconcept Metropoolregio Amsterdam als hamerstuk door te geleiden naar PS van 31 januari 2022.

Uittreksel van het concept-verslag RWK 10-1-2022:

1. **A-Agenda Ruimte en Wonen**
   4.a. Ruimte/Wonen: Onderschrijven van Verstedelijkingsconcept Metropoolregio Amsterdam (MRA) (A-agenda RWK 10-1-2022 met uitnodiging van andere commissies)

De MRA heeft samen met het Rijk het Verstedelijkingsconcept opgesteld. Het Verstedelijkingsconcept is een belangrijke basis van de Verstedelijkingsstrategie. Andere onderdelen van de Verstedelijkingsstrategie zijn de fasering en een investeringsstrategie. Daar wordt nu aan gewerkt. In juni hebben PS hun wensen en opvattingen kenbaar gemaakt over het Verstedelijkingsconcept. In deze eindversie van het Verstedelijkingsconcept zijn de wensen en opvattingen van het college en PS verwerkt dan wel beantwoord in de bijbehorende Nota van beantwoording.
Mw. **Van Andel** (CDA) maakt haar complimenten voor het stuk waarin veel mooie ambities en alle reacties staan opgenomen. Zij vraagt wat het onderschrijven hiervan inhoudt. Het stuk omvat langjarige ambities waarbij in de uitwerking dilemma's naar voren kunnen komen. Het is wel belangrijk dat concrete uitwerkingen opnieuw voorgelegd worden zodat de juiste en zorgvuldige afwegingen gemaakt kunnen worden.
In de behandeling van de zienswijze is aangegeven dat de profielen van enkele gemeenten wat zijn aangescherpt. Een aantal gemeenten vragen opnieuw om het regime van bijzonder provinciaal landschap te verruimen. Ziet de gedeputeerde dit als een zienswijze in het kader van de Omgevingsverordening?
Aan JA21 vraagt spreekster hoe om te gaan met de samen ingediende motie over een open houding t.a.v. binnenstedelijk bouwen. Deze kan volgens haar beter bij de Omgevingsverordening worden betrokken.
Ten slotte de vraag hoe er wordt omgegaan met de Houtrakpolder. Er wordt verwezen naar de visie van het

NZKG maar de gemeente Haarlemmermeer en de provincie hebben hier verschillende ideeën over. Kan de gedeputeerde aangeven hoe het overleg met de gemeente Haarlemmermeer hierover verloopt en hoe de provincie staat in deze discussie?
Dhr. **Muurlink** (PvdA) geeft aan dat er in juli 2021 uitgebreid is gesproken over de verstedelijkingsstrategie van de MRA. Er zijn veel wijzigingsvoorstellen ingediend en opmerkingen gemaakt en deze zijn uitgebreid meegenomen in de notitie. Complimenten hiervoor. Het uitgangspunt van de PvdA is dat er bij de verstedelijking sprake is van een schone, gezonde en veilige leefomgeving van alle inwoners. Dit ziet hij terug in de verstedelijkingsstrategie.
Spreker benadrukt nogmaals de aandachtspunten van de PvdA: de verstedelijkingsstrategie van de MRA staat niet los van de kansen in de rest van de provincie, de keuze voor binnenstedelijk bouwen, voldoende betaalbare woningen en het betaalbaar houden van de woningen, de keuze voor een goede bereikbaarheid liefst per openbaar vervoer, het belang om aan de voorkant duurzame energievoorzieningen, bronnen en maatregelen te regelen en een balans tussen de leefbaarheid en economische ontwikkeling. Een aantal amendementen is op initiatief van of mede door de PvdA ingediend met als doel de verstedelijkingsstrategie op een aantal onderdelen te verbeteren. De verstedelijkingsstrategie bevat een goede samenhang tussen verstedelijking en mobiliteit voor de hoofdstructuur. De fractie benadrukt het belang van een brede, duurzame mobiliteitstransitie van regio en Rijk om de druk op het verkeerssysteem te verlichten en is tevreden omdat dit aandacht krijgt in de verstedelijkingsstrategie en in het programma Bereikbaarheid. Een serieus knelpunt echter is Schiphol. De PvdA is zeer kritisch over de gevolgen van de invulling van een robuust ontwikkeling van Schiphol voor de leefkwaliteit en het realiseren van voldoende betaalbare woningbouw voor de bewoners van Noord-Holland.
De energietransitie vraagt om een goede, ruimtelijke inpassing en het betrekken van ruimtelijke ordening. In de komende jaren moet deze gekoppeld worden aan de discussie over de regionale en landelijke hoofdstructuur voor energie. De fractie is blij dat in het kader van de verstedelijkingsstrategie afspraken hierover zijn of worden gemaakt tussen het Rijk en de regio.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) vraagt de heer Muurlink naar de oplossingen. Heeft de PvdA nagedacht over hoe er wordt omgegaan met de woningbouw na plaatsing van een grote hoeveelheid windmolens. Dit houdt veel woningbouw tegen omdat het de leefbaarheid van de bewoners aantast.
Dhr. **Muurlink** antwoordt dat het inderdaad noodzakelijk is om keuzes te maken gezien de kleine beschikbare ruimte. Daarom heeft de PvdA ervoor gepleit om niet alleen in MRA-verband maar breder te denken: oplossingen binnen de MRA moeten ook worden gevonden in de rest van de provincie en andersom. In de verstedelijkingsstrategie wordt een richting aangegeven maar in de uitwerking in de diverse uitwerkingsprogramma's zullen echte keuzes moeten worden gemaakt. Op dat moment moeten we samen in gesprek over de oplossingen voor specifieke situaties.
De PvdA is tevreden dat er een aanpassing is gedaan in de strategie over de tweedeling van de A10. Er wordt eerst gewacht op de resultaten van het onderzoek. De fractie kan de voordracht voor het Verstedelijkingsconcept MRA onderschrijven maar is benieuwd wat het onderschrijven betekent.

Dhr. **Kaptheijns** (PVV) geeft aan dat zijn fractie gemengde gevoelens heeft over het Verstedelijkingsconcept MRA. Het is positief dat in dit concept de groene wijk Meerpolder niet is aangeduid als mogelijke locatie voor een bedrijventerrein. Ook is het verstandig dat er een evenwichtige insteek is om bedrijventerreinen te transformeren voor woningbouw waarbij er aandacht is voor alternatieve locaties voor nieuwe en te verplaatsen bedrijven. De fractie hekelt echter de duurzame leefomgeving dat in het stuk wordt gepredikt. Dit mag wat minder. De woningopgave is enorm en het wordt een hels karwei om dit te realiseren. Door te streven naar duurzame steden en een duurzame samenleving wordt dit nog lastiger.
Mw. **Van Wijnen** (GL) zegt dat de PVV van mening is dat de duurzaamheid wel wat minder kan. Zij geeft aan

dat uit rapporten blijkt dat er in de Randstad woningen worden gebouwd in gebieden die een toenemend overstromingsrisico kennen. Is de fractie van de PVV bereid om woningen te bouwen in gebieden waar het overstromingsrisico groot is?
Dhr. **Kaptheijns** (PVV) antwoordt dat de PVV hier uiteraard niet toe bereid is. Gebleken is dat de rapporten met allerlei doemscenario's er vaak naast zitten. De fractie zal altijd oog houden voor de veiligheid die gepaard gaat met het wonen in steden. De opmerkingen over duurzaamheid hadden vooral betrekking op ontwikkelingen zoals tiny houses en hoogbouw. Dit spreekt de fractie totaal niet aan.
De bevolking is in het afgelopen jaar gegroeid met 100.000 inwoners met name door immigratie. Dit geeft nog meer druk op de nu al vastgelopen woningmarkt, het energienetwerk, de infrastructuur en het watergebruik. De fractie adviseert het college om het nieuwe Kabinet op te roepen om de aanpak van immigratie een kernpunt te maken in het beleid.
De plannen voor de toekomst inzake automobiliteit maken de fractie wat nerveus. De PVV vindt dat men terughoudend moet zijn met dit soort paternalistische maatregelen. Keuzevrijheid moet zo hoog mogelijk in het vaandel staan.
Mw. Van Wijnen (GL) vraagt wat de oplossingen van de PVV zijn voor het probleem dat het verkeer in de steden vast gaat lopen door een toenemende bevolking en een toenemende hoeveelheid verkeer.

Dhr. **Kaptheijns** (PVV) antwoordt dat er zeer kritisch gekeken moet worden naar immigratie en dit een integraal onderdeel zou moeten worden van het beleid. Door immigratie neemt de urbanisatiegraad toe en ontstaan er allerlei problemen in de steden. De paternalistische maatregelen van de overheid zorgen voor minder vrijheid voor de burgers en hier is de PVV geen voorstander van.

Mw. Van Wijnen (GL) vraagt of zij het juist heeft begrepen dat de verkeersproblemen in steden worden veroorzaakt door migranten.

Dhr. Kaptheijns (PVV) bestrijdt dit. Veel immigranten trekken uiteindelijk naar de steden.

Mw. Alberts (SP) geeft aan dat de laatste 10-20 jaar de insteek van de politiek is dat de invloed van de overheid zo klein mogelijk moet zijn omdat de verantwoordelijkheid vooral bij de burger ligt. Zij vraagt daarom waar het paternalisme dat uit het betoog van de heer Kaptheijns naar voren komt, vandaan komt.
Dhr. **Kaptheijns** (PVV) geeft aan dat er geïntervenieerd wordt in de persoonlijke levenssfeer: wat je eet, of je rookt, welke auto je rijdt, hoe vaak je op vakantie gaat.
Waar mevrouw Alberts op doelt, dat de overheid zich op veel terreinen terugtrekt, zorgt ervoor dat veel mensen aan hun lot worden overgelaten.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) merkt op dat de kleine overheid vooral betekent dat alles over de schutting wordt gegooid naar de gemeenten.
Er komen steeds meer elektrische auto's want dat is milieuvriendelijk. Spreekster vindt dat eigenaren van deze elektrische auto's dan wel de gelegenheid moeten krijgen om van de weg gebruik te maken.

Dhr. **Kaptheijns** (PVV) is het hiermee eens. Hij vervolgt zijn betoog. In de komende jaren wil de provincie 325.000 extra woningen realiseren en 400.000 extra banen. Het lijkt lastig om dit zo ver vooruit al te voorspellen. Daarnaast is er nu al een trend zichtbaar dat veel vacatures niet worden ingevuld. In het stuk ontbreekt de mogelijkheid van kernenergie. Dit zou verstandig zijn gezien het besluit van het nieuwe Kabinet om op kernenergie in te zetten. Alles overziend kan de PVV-fractie niet instemmen met het onderschrijven van het Verstedelijkingsconcept MRA.
Dhr. **Klein** (CU) geeft aan dat zijn fractie blij is met de manier waarop de wensen en opvattingen zijn verwerkt.

Een balans tussen het realiseren van noodzakelijke woningontwikkelingen en het zorgen voor landschap en natuur is heel belangrijk en het is goed dat er meer aandacht is voor een gezonde leefomgeving. Rondom Schiphol loopt het helemaal vast en dit is een belangrijk aandachtspunt. De fractie ziet uit naar de verdere uitwerking van dit aspect. De CU kan zich goed vinden in de definitieve versie van het Verstedelijkingsconcept MRA.

Dhr. **Köhler** (JA21) vindt het abstractieniveau van het stuk hoog, er wordt vaak gesproken over hoofdlijnen. Spreker vraagt naar de wijze van monitoring van alle ambities zoals het bouwen van 325.000 woningen. Er is vooral vraag naar woningen van starters voor 1-2 persoonswoningen in de buurt van voorzieningen. Starters kunnen zich echter de huurprijzen van de huidige projecten in Amsterdam niet veroorloven. Hoe wordt gemonitord of de woningen die gebouwd worden wel bereikbaar zijn voor de doelgroep?
Dhr. **Muurlink** (PvdA) is het eens dat monitoring essentieel is. Er worden huurwoningen gebouwd voor hoge, middelhoge en sociale huur. De gemeente is er verantwoordelijk voor dat er wordt gebouwd wat is afgesproken.

Dhr. **Köhler** (JA21) vindt dat er vooral gebouwd moet worden voor de starters op de Amsterdamse woningmarkt. Hiervoor zou hij graag betere monitoring zien.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) stelt dat er veel woningen in de Kop van Noord-Holland gebouwd zouden kunnen worden als er een goede verbinding met Amsterdam is.
Dhr. **Köhler** (JA21) vindt het prima om Noord-Holland verder te ontwikkelen maar hier komt meer bij kijken zoals werkgelegenheid, wegen, openbaar vervoer.
Mw. **Van Wijnen** (GL) vraagt hoe de heer Köhler aankijkt tegen de voorgestelde instrumenten zoals anti-speculatiebeding en de zelfbewoningsplicht. Is hij bereid om deze breder en/of scherper in te zetten?
Dhr. **Köhler** (JA21) antwoordt dat zijn fractie voorstander is van een anti-speculatiebeding en de zelfbewoningsplicht. Dit geldt echter alleen voor koopwoningen.

Dhr. **Mulder** (D66) zegt dat in het stuk veel vergezichten worden geschetst over wonen en werken. Er is echter weinig aandacht voor de aantrekkelijkheid van plekken om te wonen.
In het stuk staan teksten waarin keuzes worden gemaakt die tegen elkaar indruisen. In de bouwcapaciteit wordt een bepaalde capaciteit toebedeeld aan het Science Park. Hier zouden enkele duizenden woningen gebouwd kunnen worden. Verderop in het stuk staat dat het Science Park een goede plek zou kunnen zijn voor het bouwen van datacenters. Wie gaat deze keuzes maken en hoe ziet de gedeputeerde deze tegenstrijdigheid in het document?
De heren Vink en Hollebeek hebben in 2021 een amendement ingediend (A26-2021) die vaag werd beantwoord. Spreker is benieuwd naar de visie van de gedeputeerde op de beantwoording. Het betreft het gebrek aan strategische keuzes over fasering en prioriteiten en regionale verdelingen en onderlinge samenwerking tussen betrokken partijen. In een volgende versie van de strategie zou deze strategische keuze nader uitgewerkt moeten worden.
Mw. **Van Andel** (CDA) vraagt wat de heer Mulder bedoelt met onaantrekkelijke gebieden om te wonen. Ook vraagt zij hoe D66 in de discussie over de Houtrakpolder staat.
Dhr. **Mulder** (D66) antwoordt dat er weinig aandacht is voor de aantrekkelijkheid van de plekken. Er moet ook gekeken worden naar parken, cultuur, horeca e.d. Inzake de Houtrakpolder geeft spreker aan dat de haven moet uitbreiden maar bij voorkeur niet richting de polder.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) vraagt naar een toelichting op het genoemde amendement. Zij vraagt vervolgens of echt alle woningbouw uitgevoerd moet worden in Amsterdam. Waarom kan de Kop van Noord-Holland hier niet voor worden gebruikt?

Dhr. **Mulder** (D66) geeft aan dat het genoemde amendement destijds is aangenomen met een stem voor van 50 Plus/PvdO. Hij zal toezien op de naleving ervan. Spreker denkt niet dat het de bedoeling is om de Kop van Noord-Holland vol te bouwen. Er is een grote vraag naar woningen met name in Amsterdam e.o. De vraag naar woningen in de Kop van Noord-Holland is niet zo hoog.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) vraagt wat D66 verstaat onder betaalbaar wonen.
Dhr. **Mulder** (D66) antwoordt dat dit per groep verschilt. Het is een moeilijk begrip waar ook inflatie nog een rol in speelt. We moeten proberen te bouwen voor de groepen die dat nodig hebben. Daar is niet precies een prijs aan te koppelen. De vraag is hoe we zoveel mogelijk de schaarste op de woningmarkt tegen kunnen gaan.

Dhr. **Hollebeek** (PvdD) vindt het fijn dat door de samenwerking van een groot aantal fracties er invloed is uitgeoefend op de Staten waardoor leefbaarheid en een gezondere leefomgeving een prominentere plek hebben gekregen in het verstedelijkingsconcept. Hij dankt met name de heren Vink en Voskuil voor deze samenwerking. Toch is het jammer dat leefbaarheid en een gezondere leefomgeving onder groei, werk en economie terecht zijn gekomen evenals klimaat en biodiversiteit.
De fractie is van mening dat een gezonde economie niet perse een groeiende economie is. Er dient beleid opgesteld die de negatieve effecten van economische groei moeten verzachten. Het is goed om te constateren dat een natuur inclusieve ruimtelijke inrichting binnen de MRA steeds belangrijker wordt geacht. Misschien kan de provincie hier voortaan ook meer prioriteit aan geven met name bij de enorme woningbouwopgave die de provincie te wachten staat. Spreker vraagt hoe het amendement van de heer Vink en de heer Hollebeek in het verstedelijkingsdocument is geland.
Inzake Schiphol wordt gesproken over een robuuste ontwikkeling. Dit conflicteert met de woningbouwopgave. De luchthaven zou beter lean en mean kunnen ontwikkelen dan robuust.
Mw. **Alberts** (SP) geeft aan dat haar fractie blij is met de verbeteringen en aanscherpingen. Toch ziet men nog een flink aantal bedreigingen bij de uitvoering. Er staan conflicterende zaken in, er wordt niet ingezet op het terugdringen van het aantal vluchten op Schiphol wat de woningbouw enorm zou helpen, ook wordt niet gekeken of het plaatsen van datacenters en distributiecentra onbeperkt door moet gaan. Ook staat er niet voldoende in dat de infrastructuur voor openbaar vervoer prioriteit moet krijgen boven de infrastructuur voor auto's. Afsluiting van een deel van de A10 geeft veel mogelijkheden voor Havenstad. Ook het uitleggebied Almere Pampus moet worden genoemd. Ook moet er aangedrongen worden op wetgeving die de woningmarkt kan omvormen tot volkshuisvesting. Te denken valt aan subsidie op woningbouw. De zelfbewoningsplicht geldt maar voor 4 jaar en voor nieuw gekochte woningen. De markt kan nog steeds zijn gang gaan o.a. met splitsen en verkameren van woningen. Gekeken moet worden naar het optrekken van het woningwaarderingsstelsel naar een hogere huur zodat meer woningen onder de toewijzingsregels vallen. De fractie is het eens met D66 dat er nog meer aandacht aan groen en cultuur moet worden besteed.
Mw. **Van Wijnen** (GL) geeft aan dat haar fractie tevreden is met het gelopen proces en de wijze waarop de gemeenten, waterschappen en provincies betrokken zijn. Volgens het rapport van de deltacommissaris staat er een flink aantal woningen gepland in gebieden die met name na 2050 een toenemend overstromingsrisico kennen. De waterschappen wezen erop dat in de fasering van projecten er onvoldoende zicht is op flexibiliteit in de bouwplannen met het oog op klimaat adaptief bouwen. Hierdoor ontstaat er een risico op desinvesteringen. Spreekster vreest dat onvoldoende in kaart is gebracht hoe de fasering goed ingericht kan worden om rekening te houden met klimaat adaptatie. Hoe wordt dit goed gemonitord? Zij hoort graag van de gedeputeerde hoe hij PS hierbij gaat betrekken.
Dhr. **Mulder** (D66) geeft aan dat zijn fractie schriftelijke vragen heeft gesteld over het rapport van de deltacommissaris.
Mw. **Van Wijnen** (GL) merkt op dat ook haar fractie zorgen heeft over een gezonde leefomgeving in het kader

van de woningbouwopgave met betrekking tot Schiphol. Inzake Schiphol gaan de milieuaspecten via de Luchtvaartnota en gaat het integrale karakter verloren.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) vraagt waarom er steeds weer in Amsterdam en rondom Schiphol gebouwd moet worden.
Mw. **Van Wijnen** (GL) antwoordt dat het vanavond gaat over de verstedelijkingsstrategie van Amsterdam.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) wil graag dat de Provincie veel meer betrokken blijft bij de uitwerking van het Verstedelijkingsconcept MRA. Zij zou graag beginnen met het oplossen van de woningnood door meer woningen te bouwen voor ouderen. Als er ouderenwoningen in de wijken worden geclusterd met daarbij de nodige voorzieningen, dan zijn ouderen bereid hun grote woningen te verlaten waardoor deze beschikbaar komen voor gezinnen.
Mw. **Kaamer van Hoegee** (VVD) geeft aan dat besluiten over type woningen zoals ouderenwoningen door de gemeenten en niet door de PS worden genomen. Daarnaast vraagt zij waarom mevrouw Van Soest niet naar de Kop van Noord-Holland verhuist.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) antwoordt dat zij al heel lang werkt en woont in Amsterdam.

Mw. **Kaamer van Hoegee** (VVD) geeft aan dat dit precies de reden is waarom veel mensen in Amsterdam of de metropoolregio Amsterdam willen wonen en niet in de Kop van Noord-Holland.
Mw. **Van Soest** (50 Plus/PvdO) zegt dat zij voorstander is van het verplaatsen van werkgelegenheid naar andere gebieden. Door de woningbouw kunnen veel bedrijven geen plek meer vinden in Amsterdam. Zij roept op voor meer woningen, bedrijventerreinen en infrastructuur in de Kop van Noord-Holland.
Mw. **Kaamer van Hoegee** (VVD) is blij dat de opmerking dat de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 als uitgangspunt moet dienen is meegegaan in de reactie en de beantwoording daarvan stelt grotendeels gerust. Toch zijn er nog onderdelen waarover nog geen overeenstemming is of die nog onderzoek vragen. Zij vraagt de gedeputeerde om PS in de toekomst mee te nemen in deze onderwerpen. Wat zorgen baart is dat er geen concreet antwoord is gegeven op de vraag waar bedrijven die nu nog in het Amsterdamse havengebied zijn gevestigd naartoe verplaatst kunnen worden. De fractie kan het verstedelijkingsconcept MRA onderschrijven.

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat sommige van de opmerkingen over concrete invulling van de woningmarkt, de aantrekkelijkheid van wijken, aanleg van parken niet in deze bespreking thuishoren. Het gaat nu over een document waarmee met het Rijk in gesprek wordt gegaan over de investeringsstrategie die opgesteld moet worden. De verdere detaillering over verhoudingen en aankleding van wijken komt terug in de resp. Gemeenteraden. Het gaat dan om de deeluitwerkingen van de plannen. Wat hier wel thuis hoort is de vraag hoe we het op metaniveau aantrekkelijk kunnen maken. Daarom wordt er ook gekeken naar landschappen: waar willen we wel en niet bouwen.
Waarom PS gevraagd worden om het Verstedelijkingsconcept MRA te onderschrijven i.p.v. vast te stellen is omdat het niet alleen het eigen grondgebied betreft. Er kunnen geen zaken gewijzigd meer worden alleen nog mee worden gegeven die een plek zullen krijgen in de verdere uitwerking en discussie. Het Verstedelijkingsconcept wordt door meer dan 30 partijen vastgesteld. Het amendement van D66 en PvdD is opgenomen in een brief die is meegestuurd en zal een plek krijgen in de verdere uitwerking.
Spreker geeft aan dat de passage in het document over Schiphol robuuster is gemaakt. De opmerkingen vanuit gemeenten en Provincie over Schiphol hebben een plek gekregen in het document. De besluiten over Schiphol worden echter grotendeels genomen door het Rijk.
Vooralsnog wordt inzake de Houtrakpolder vastgehouden aan hetgeen is afgesproken in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040. Hierin is een ruimtelijke reservering voor de Houtrakpolder opgesloten. De gemeente Haarlemmermeer is tegen de Houtrakpolder. Het gesprek hierover wordt gevoerd tussen MRA en de gemeente Haarlemmermeer. Vooralsnog wordt vastgehouden aan de Visie Noordzeekanaalgebied 2040.

Mw. **Van Andel** (CDA) vraagt op welk moment de gedeputeerde een uitspraak van de PS nodig heeft in het vooralsnog vasthouden aan de visie.
Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat er geen uitspraak van de PS nodig is omdat deze destijds al de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 is vastgesteld. Er is geen actualisatie van deze visie en tot dan is er geen nieuwe uitspraak nodig en wordt vastgehouden aan wat is afgesproken in deze visie.
Mw. **Van Andel** (CDA) vraagt of het updaten van deze visie op de planning staat.
Gedeputeerde **Loggen** denkt dat dit pas op een later moment aan de orde is bij het NOVI-verhaal. De status van de Houtrakpolder is 3 jaar geleden bij de bespreking van de Omgevingsvisie 2050 herhaald.
Spreker was blij met de reflectie van de PvdA. Veel van wat de PS hebben ingebracht is herkenbaar in het stuk. De PVV schaart duurzaamheid van woningen onder hoogbouw en tiny houses. De eerste en beste stap in het kader van de energietransitie is echter het aanbrengen van isolatie en zonnepanelen en innovaties als warmtepompen e.d. Als dit al gebeurt tijdens de nieuwbouw, zijn de kosten veel lager. Het is verstandig om in 2022 duurzame woningen te bouwen. Duurzaamheid is geen hoogbouw of tiny houses maar aanpassingen aan de woning die ervoor zorgen dat de woning op een duurzame wijze naar de toekomst kan. De Provincie geeft aan waar er gebouwd kan worden, de gemeenten bepalen hoe de invulling is met eventueel tiny houses of hoogbouw. Wat wel duidelijk is, is dat het bouwen van honderdduizenden eengezinswoningen met een eigen tuin en parkeerplaats niet past binnen de beschikbare ruimte. Het zou ten koste gaan van het prachtige buitengebied. Er is een mengvorm van laagbouw verder van de stad en hoogbouw verder in de stad nodig. Het gaat om de aantrekkelijkheid van het wonen in de grote stad.
Kernenergie staat niet vermeld in het concept omdat de huidige Staten van Noord-Holland hebben aangegeven geen voorstander te zijn van kernenergie. Het is mogelijk om hierover een motie in te dienen, inclusief enkele suggesties in welke gemeenten een kerncentrale zou kunnen worden gebouwd.
Mw. **Van Soest** (PvdO/50 Plus) vraagt waarom er een kerncentrale in de Kop van Noord-Holland zou moeten komen als Zeeland aangeeft graag een kerncentrale te willen. Het is niet nodig om een kerncentrale in Noord-Holland te bouwen ook al is de fractie voorstander van kernenergie.
Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat zolang er een uitspraak ligt van deze Staten die geen voorstander is van kernenergie, GS hierover in haar uitlatingen niets over noemen en geen initiatieven nemen.
Er wordt gemonitord op woningbouwproductie en op harde en zachte plancapaciteit. Er wordt niet gemonitord op het detailniveau dat dhr. Köhler noemt. De prijs van een woning wordt gevormd door vraag en aanbod. Alleen als er voldoende woningen worden gebouwd zal de prijs stabiliseren. In Nederland is een gunstig vestigingsklimaat dat bedrijven en hun medewerkers aantrekt.
In deze fase van het concept wordt aangegeven wat de kansen zijn. In de volgende fase worden meer keuzes gemaakt. De tegenstrijdigheid inzake het Science Park zal dan weg worden genomen.
De kwesties op het gebied van ruimtelijke ordening zoals infrastructuur zullen op andere momenten in deze commissie worden besproken.
Mw. **Alberts** (SP) vraagt of zij het verkeerd heeft begrepen dat de strategie vooral gaat over een integrale aanpak.
Gedeputeerde **Loggen** beaamt dit. Een goed woonmilieu betekent echter dat hier ook winkels gevestigd worden die ook bevoorraad moeten worden waar hubs voor nodig zijn. Ook is er behoefte aan datacenters. De consequenties op het gebied van ruimtelijke ordening worden ook elders besproken. De gemeenten bepalen waar zij hun prioriteiten leggen op het gebied van infrastructuur. In de centrumgebieden wordt steeds meer het accent op het openbaar vervoer gelegd. Er zou zoveel mogelijk keuzevrijheid moeten zijn maar dit is helaas niet mogelijk. Spreker wijst op de notitie van de Provincie inzake OV-knelpunten.
Mw. **Van Wijnen** (GL) geeft aan dat de waterschappen hebben aangegeven de behoefte aan koelwater van datacenters niet te kunnen garanderen in bepaalde klimaatscenario's.
De **voorzitter** geeft aan dat dit een onderwerp is dat valt onder de datacenterstrategie dat bij een andere

commissie op de agenda staat.
Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat de waterschappen actief betrokken zijn bij de MRA. Zij maken deel uit van de platformen. Zij hebben meegeschreven aan de passage over klimaat adaptief bouwen.
In Nederland hebben we een verdringingsreeks. In geval van extreme droogte worden geleidelijke wijs bepaalde sectoren afgeschaald van water. Datacenters gebruiken momenteel 0,6% van het drinkwater. In de datacenterstrategie wordt ervoor gepleit om te zorgen voor het hanteren van de best beschikbare innovaties bij het aanleggen van datacenters.
Het is goed om aandacht te hebben voor het rapport van de deltacommissaris. Als alle gele gebieden in zijn rapport, die onderhevig kunnen zijn aan een overstromingsrisico, zouden worden geschrapt, blijft er heel weinig ruimte over voor woningbouw. Dit betekent dat bij elk bouwplan in geel gebied er goed nagedacht wordt over de klimaat adaptieve maatregelen die genomen moeten worden. Deze discussies zullen in de toekomst gevoerd moeten worden om te voorkomen dat er sprake is van desinvesteringen. De provincie is volop betrokken bij de verdere uitwerking van de MRA die ook weer terugkomt in de commissie. Het is erg lastig om bedrijven te verplaatsen naar andere regio's.
Mevrouw **Van Soest** (PvdO/50 Plus) geeft aan dat zij met name doelde op het MKB.
Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat het MKB volgens hem juist het best gedijd in het stedelijk gebied. Bij het realiseren van bedrijventerreinen is veel levendigheid uit de binnenstedelijke gebieden gehaald. Het MKB kan goed verweven worden in stedelijk gebied, zij bedienen vaak de lokale markt.

Tweede termijn

Dhr. **Hollebeek** (PvdD) geeft aan dat keuzevrijheid niet wil zeggen dat alle keuzes altijd open moeten blijven. Ook hoeven keuzes niet altijd hetzelfde uit te vallen. Inzake het rapport van de deltacommissaris en de veelheid aan gele gebieden vraagt spreker of er nagegaan kan worden of drijvend bouwen een optie is voor de toekomst. Inzake de motie gaat spreker ervan uit dat de gedeputeerde er zich hard voor zal maken dat er een expliciete focus komt op grootschalige bebouwing in specifieke gebieden.

Dhr. **Mulder** (D66) sluit zich aan bij de woorden van dhr. Hollebeek. Inzake de aantrekkelijkheid van de woonomgeving geeft hij aan dat tegenwoordig mensen niet meer gaan wonen waar hun werk is maar waar hun vrienden wonen en waar het leuk is om te wonen. Dit ontbreekt vaak in dit soort stukken terwijl er wel aandacht voor moet zijn.
Dhr. **Alkaduhimi** (DENK) merkt op dat gentrificatie alleen als aandachtspunt wordt genoemd in het stuk. Gentrificatie kan een negatieve invloed hebben op de sociale cohesie, de ontmoeting en de mentale gezondheid in wijken. Behalve deze constatering wordt er niets genoemd over gentrificatie. Spreker ziet dit graag aangevuld en pleit voor het hanteren van tools zoals de gentrificatiemonitor.
Mw. **Van Wijnen** (GL) geeft aan dat zij blij was met de reactie van de gedeputeerde over klimaat adaptief bouwen. Zij vraagt hoe hierover verder het gesprek wordt gevoerd en hoe de gedeputeerde de commissie hierover verder informeert.
Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat het amendement dat is ingediend door PvdD en D66 is aangenomen. Dit betekent dat GS eraan gehouden is om waar mogelijk zich hier sterk voor te blijven maken en dit zegt spreker dan ook toe.
Aantrekkelijkheid van wijken is belangrijk maar komt pas later in het proces aan de orde tijdens de planvorming en besluitvorming hierover van gemeenteraden.
Spreker is blij dat gentrificatie een plek in het concept heeft gekregen. De verdere uitwerking hiervan hoort thuis op gemeentelijk niveau omdat zij in aanraking komen met zowel de positieve als de negatieve effecten van gentrificatie. De provincie speelt hier slechts een bescheiden rol in.

Dhr. **Alkaduhimi** (DENK) vindt dat gentrificatie geen plek heeft gekregen in het concept maar slechts genoemd staat in een zin. Het is volgens hem een gemiste kans om hier verder niets mee te doen. Kan de provincie de gemeenten geen tools geven om gentrificatie zichtbaar te maken?
Gedeputeerde Loggen geeft aan dat de provincie geen beleid heeft voor gentrificatie. Hij kan de gemeenten daarom niets aanbieden. Aandacht voor het onderwerp is een eerste stap, de verdere uitwerking zal echt binnen de gemeenten plaats moeten vinden.
Gedeputeerde Loggen geeft aan dat er nog 175.000-225.000 woningen moeten worden gebouwd. De discussie over klimaat adaptief bouwen zal nog gevoerd moeten worden. De gedeputeerde zal PS hier zeker in meenemen in de verdere uitwerking.
De **voorzitter** concludeert dat het onderwerp als hamerstuk door kan naar de PS.

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8663
Extern Zaak ID	805589
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	8.b
Titel	Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NZKG (VD-02).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
PS-vergadering	31 januari 2022

Toelichting

In verband met de fusie tussen de gemeenten Weesp en Amsterdam dient de gemeente Weesp toe te treden tot de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. Gedeputeerde Staten vragen Provinciale Staten toestemming voor de daarmee samenhangende wijziging van de Gemeenschappelijke regeling.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. A.W. Voordenhout
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235143137
voordenhouta@noord-holland.nl

Verzenddatum

16 DEC. 2021

Kenmerk
805589/1748439

Uw kenmerk

Betreft: Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlage, over de voorgestelde wijzigingen in de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen:

Voordracht

Voorstel Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021

Gemeenschappelijke regeling

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Weesp en Zaanstad en gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland, ieder voor zover het hun bevoegdheden betreft,

Overwegende dat

het Rijk, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in 2009 in een package deal, welke wettelijk is vastgelegd, afspraken hebben gemaakt over de uitvoering van een basistakenpakket door verscheidene omgevingsdiensten;

Gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Amsterdam, Haarlemmermeer en Zaanstad in december 2011 een bestuursopdracht hebben vastgesteld om te komen tot een voorstel voor de oprichting van een Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied; het Rijk en het Interprovinciaal Overleg in maart en april 2012 afspraken hebben gemaakt over de wijze waarop de taken voortvloeiend uit het Besluit risico's zware ongevallen 1999 door zogeheten landsdelige omgevingsdiensten worden uitgevoerd;

De gemeente Amsterdam en de gemeente Weesp per 24 maart 2022 naar verwachting zullen gaan fuseren op grond van het wetsvoorstel Herindeling van de gemeenten Amsterdam en Weesp;

In genoemd wetsvoorstel is vastgelegd dat wijzigingen in de indeling in regio's van de wettelijk geregelde samenwerkingsverbanden al per 1 januari 2022 ingaan;

Tot 24 maart 2022 Weesp een zelfstandige gemeente blijft en dat dit tot gevolg heeft dat Weesp wettelijk verplicht is om in de periode van 1 januari tot 24 maart 2022 deel dient te nemen aan de wettelijke geregelde samenwerkingsverbanden;

Naar aanleiding van diverse wetswijzigingen technische aanpassingen op de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2016 worden doorgevoerd;

Gelet op
de Wet gemeenschappelijke regelingen;
de toestemming van provinciale staten van Noord-Holland en de toestemmingen van de raden van Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Weesp, en Zaanstad ex artikel 1, tweede lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

Besluiten
de navolgende gemeenschappelijke regeling te treffen:
de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021

<u>Hoofdstuk 1: Algemene bepalingen</u>

Artikel 1: Begripsbepalingen
In deze gemeenschappelijke regeling wordt verstaan onder:

a. algemeen bestuur: het algemeen bestuur van de Omgevingsdienst, bedoeld in artikel 4;
b. ambtenaren: ambtenaren, als bedoeld in artikel 1 van de Ambtenarenwet;
c. Amstellandgemeenten: de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn;
d. basistakenpakket het basistakenpakket voor omgevingsdiensten, versie 2.3 van 25 mei 2011, behorende bij de "package deal" gesloten door het Rijk, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in 2009;
e. BRZO-taken de taken waarover het Rijk en het Interprovinciaal Overleg in maart en april 2012 afspraken hebben gemaakt over de wijze waarop de taken voortvloeiend uit het Besluit risico's zware ongevallen 1999 door zogeheten landsdelige omgevingsdiensten worden uitgevoerd;
f. colleges: de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten en gedeputeerde staten van Noord-Holland;
g. dagelijks bestuur: het dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst, bedoeld in artikel 4;
h. directeur: de secretaris van de Omgevingsdienst, bedoeld in artikel 26;
i. gemeenten: de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn en Zaanstad;
j Omgevingsdienst: het openbaar lichaam bedoeld in artikel 3;
k. provincie: de provincie Noord-Holland;
l. regeling: de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021, en
m. vertegenwoordigende organen: de raden van de gemeenten en provinciale staten van Noord-Holland.

Artikel 2: Belang
De regeling wordt getroffen ter ondersteuning van de colleges bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten. Voorts wordt de regeling getroffen ter behartiging van de taken voortvloeiend uit het Besluit risico's zware ongevallen 1999.

Hoofdstuk 2: Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Afdeling 1: Instelling en taken

Artikel 3: Instelling
1. Er is een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam ingesteld genaamd Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.
2. De Omgevingsdienst is gevestigd te Zaandam.

Artikel 4: Bestuur
Het bestuur van de Omgevingsdienst bestaat uit het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter.

Afdeling 2: Algemeen bestuur

Artikel 5: Hoofdschap
Het algemeen bestuur staat aan het hoofd van de Omgevingsdienst.

Artikel 6: Samenstelling
1. De colleges wijzen uit hun midden ieder één lid van het algemeen bestuur aan, met dien verstande dat de colleges van Amsterdam, Haarlemmermeer en Noord-Holland ieder twee leden van het algemeen bestuur uit hun midden aanwijzen.
2. Het lidmaatschap van het algemeen bestuur eindigt van rechtswege, zodra men ophoudt wethouder of burgemeester respectievelijk gedeputeerde of commissaris van de Koning te zijn.
3. Een lid van het algemeen bestuur kan te allen tijde ontslag nemen. Het lid blijft aan tot het college dat hem heeft aangewezen in zijn opvolging heeft voorzien.
4. De colleges wijzen uit hun midden ieder één plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur aan. Het plaatsvervangend lid vervangt het lid, bedoeld in het eerste lid, bij afwezigheid. Hetgeen in deze regeling bepaald is omtrent het lid van een algemeen bestuur, is van overeenkomstige toepassing op het plaatsvervangend lid.
5. Het dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst IJmond kan uit zijn midden een vertegenwoordiger aanwijzen die een adviserende stem heeft in het algemeen bestuur.

Artikel 7: Meervoudig stemrecht
1. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland hebben ieder tien stemmen.
2. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam hebben ieder vijftien stemmen.
3. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van Haarlemmermeer hebben ieder acht stemmen.
4. Het lid van het algemeen bestuur, aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van Zaanstad heeft negen stemmen.
5. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door de colleges van burgemeester en wethouders van de Amstellandgemeenten ieder vijf stemmen hebben.

Artikel 8: Reglement van orde
Het algemeen bestuur stelt voor zijn vergaderingen en andere werkzaamheden een reglement van orde vast.

Artikel 9: Vergaderingen
1. Het algemeen bestuur vergadert jaarlijks tenminste tweemaal en voorts zo vaak als het daartoe besloten heeft.
2. Voorts vergadert het algemeen bestuur indien de voorzitter of het dagelijks bestuur het nodig oordeelt of indien ten minste een vijfde van het aantal leden waaruit het algemeen bestuur bestaat schriftelijk, met opgaaf van redenen, daarom verzoekt.

Artikel 10: Oproeping
1. De voorzitter roept de leden schriftelijk tot de vergadering op.
2. Tegelijkertijd met de oproeping brengt de voorzitter dag, tijdstip en plaats van de vergadering ter openbare

kennis. De agenda en de daarbij behorende voorstellen met uitzondering van de in artikel 23, tweede lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen bedoelde stukken worden tegelijkertijd met de oproeping en op een bij openbare kennisgeving aan te geven wijze ter inzage gelegd.

Artikel 11: Quorum
1. De vergadering van het algemeen bestuur wordt niet geopend voordat blijkens de presentielijst meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden tegenwoordig is.
2. Indien ingevolge het eerste lid de vergadering niet kan worden geopend, belegt de voorzitter, onder verwijzing naar dit artikel, opnieuw een vergadering tegen een tijdstip dat ten minste vierentwintig uur na het bezorgen van de oproeping is gelegen.
3. Op de vergadering, bedoeld in het tweede lid, is het eerste lid niet van toepassing. Het algemeen bestuur kan echter over andere aangelegenheden dan die waarvoor de ingevolge het eerste lid niet geopende vergadering was belegd alleen beraadslagen of besluiten, indien blijkens de presentielijst meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden tegenwoordig is.

Artikel 12: Immuniteit
De leden van het bestuur van het openbaar lichaam en andere personen die deelnemen aan de beraadslaging kunnen niet in rechte worden vervolgd of aangesproken voor dan wel worden verplicht getuigenis af te leggen als bedoeld in artikel 165, eerste lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering over hetgeen zij in de vergadering van het algemeen bestuur hebben gezegd of aan het algemeen bestuur schriftelijk hebben overlegd.

Artikel 13: Vergaderorde
1. De voorzitter zorgt voor de handhaving van de orde in de vergadering en is bevoegd, wanneer die orde op enigerlei wijze door toehoorders wordt verstoord, deze en zo nodig andere toehoorders te doen vertrekken.
2. Hij is bevoegd toehoorders die bij herhaling de orde in de vergadering verstoren voor ten hoogste drie maanden de toegang tot de vergadering te ontzeggen.
3. Hij kan het algemeen bestuur voorstellen aan een lid dat door zijn gedragingen de geregelde gang van zaken belemmert, het verdere verblijf in de vergadering te ontzeggen. Over het voorstel wordt niet beraadslaagd. Na aanneming daarvan verlaat het lid de vergadering onmiddellijk. Zo nodig doet de voorzitter hem verwijderen. Bij herhaling van zijn gedrag kan het lid bovendien voor ten hoogste drie maanden de toegang tot de vergadering worden ontzegd.

Artikel 14: Belangenverstrengeling
1. Onverminderd het bepaalde in artikel 2:4 van de Algemene wet bestuursrecht neemt een lid van het algemeen bestuur niet deel aan een stemming over:
a. een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
b. de vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of tot welks bestuur hij behoort.
2. Bij een schriftelijke stemming wordt onder het deelnemen aan de stemming verstaan het inleveren van een stembriefje.
3. Een benoeming gaat iemand persoonlijk aan, wanneer hij behoort tot de personen tot wie de keuze door een voordracht of bij een herstemming is beperkt.

Artikel 15: Stemming
1. Een stemming is alleen geldig, indien meer dan de helft van het aantal leden dat zitting heeft en zich niet van deelneming aan de stemming moet onthouden, daaraan heeft deelgenomen.
2. Het eerste lid is niet van toepassing:
a. ingeval opnieuw wordt gestemd over een voorstel of over een benoeming, voordracht of aanbeveling van een of meer personen ten aanzien van wie in een vorige vergadering een stemming op grond van dat lid niet geldig was;
b. in een vergadering als bedoeld in artikel 11, tweede lid, voor zover het betreft onderwerpen die in de daaraan voorafgaande, ingevolge artikel 11, eerste lid, niet geopende vergadering aan de orde waren gesteld.

Artikel 16: Besluitvorming
1. Voor het tot stand komen van een besluit bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht, met inachtneming van artikel 7.
2. Bij een schriftelijke stemming wordt onder het uitbrengen van een stem verstaan het inleveren van een behoorlijk ingevuld stembriefje.

Artikel 17: Stemwijze
1. De stemming over personen voor het doen van benoemingen, voordrachten of aanbevelingen geschiedt bij gesloten en ongetekende stembriefjes.
2. Indien de stemmen staken over personen tot wie de keuze door een voordracht of bij een herstemming is beperkt, wordt in dezelfde vergadering een herstemming gehouden.
3. Staken bij de stemming, bedoeld in het tweede lid, de stemmen opnieuw, dan beslist terstond het lot.
4. De overige stemmingen geschieden bij hoofdelijke oproeping, indien de voorzitter of een van de leden dat verlangt. In dat geval geschieden zij mondeling.
5. Bij hoofdelijke oproeping is ieder ter vergadering aanwezig lid dat zich niet van deelneming aan de stemming moet onthouden verplicht zijn stem voor of tegen uit te brengen.
6. Indien over een voorstel geen stemming wordt gevraagd, is het aangenomen.
7. Tenzij de vergadering voltallig is, wordt bij staking van stemmen, behoudens bij stemming over personen, het nemen van een besluit uitgesteld tot een volgende vergadering, waarin de beraadslagingen kunnen worden heropend.
8. Indien de stemmen staken in een voltallige vergadering of in een ingevolge het zevende lid opnieuw belegde vergadering, is het voorstel niet aangenomen.
9. Onder een voltallige vergadering wordt verstaan een vergadering waarin alle leden waaruit het algemeen bestuur bestaat, of hun plaatsvervangers, voor zover zij zich niet van deelneming aan de stemming moesten onthouden, een stem hebben uitgebracht.

Artikel 18: Ambtelijke bijstand
Het algemeen bestuur regelt op welke wijze ambtelijke bijstand wordt verleend aan de leden van het algemeen bestuur.

Artikel 19: Openbaarheid vergaderingen
1. De vergaderingen van het algemeen bestuur zijn openbaar. De deuren worden gesloten wanneer een vijfde gedeelte van de aanwezige leden daarom verzoekt of de voorzitter het nodig oordeelt. Het algemeen bestuur beslist vervolgens of met gesloten deuren zal worden vergaderd.

2. Van een vergadering met gesloten deuren wordt een afzonderlijk verslag opgemaakt, dat niet openbaar wordt gemaakt tenzij het algemeen bestuur anders beslist.

Artikel 20: Besluitvorming in besloten vergadering
1. In een besloten vergadering kan niet worden beraadslaagd, noch een besluit worden genomen, ter zake van de begroting, de wijzigingen daarvan en de jaarrekening.
2. In een besloten vergadering kan evenmin worden beraadslaagd, noch een besluit worden genomen, over het ontslag van leden van het dagelijks bestuur en de voorzitter.
3. In een besloten vergadering kan geen besluit worden genomen ter zake van:
a. het aangaan van geldleningen, het uitlenen van gelden en het aangaan van rekeningcourantovereenkomsten;
b. het kopen, ruilen, vervreemden, bezwaren en verpanden van eigendommen;
c. het doen van een uitgaaf voordat de begroting of de begrotingswijziging waarbij deze uitgaaf is geraamd, is goedgekeurd.
Artikel 21: Ontslag
De colleges kunnen ieder het door hen in het algemeen bestuur aangewezen lid te allen tijde ontslaan wanneer dit lid het vertrouwen van het betreffende college niet langer bezit.

Afdeling 3: Dagelijks bestuur

Artikel 22: Samenstelling
1. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vier andere door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen leden, waarbij de leden aangewezen door de colleges van Amsterdam, Haarlemmermeer, Zaanstad en een vertegenwoordiger namens de Amstellandgemeenten, alsmede het lid aangewezen door gedeputeerde staten van Noord-Holland in elk geval zitting hebben.
2. Degene die ophoudt lid van het algemeen bestuur te zijn, houdt tevens op lid van het dagelijks bestuur te zijn.
3. Indien tussentijds een plaats in het dagelijks bestuur vacant of beschikbaar komt, wijst het algemeen bestuur zo spoedig mogelijk een nieuw lid aan met inachtneming van het bepaalde in het eerste lid. Gaat het openvallen van een plaats in het dagelijks bestuur gepaard met het openvallen van een plaats in het algemeen bestuur, dan wordt het aanwijzen van een nieuw lid in het dagelijks bestuur uitgesteld totdat de opengevallen plaats in het algemeen bestuur is bezet.

Artikel 23: Vergaderingen
1. Het dagelijks bestuur vergadert zo vaak de voorzitter het nodig oordeelt of tenminste één lid daar de voorzitter om verzoekt.
2. De vergaderingen van het dagelijks bestuur zijn niet openbaar.
3. Ieder lid heeft één stem.
4. Het dagelijks bestuur besluit bij volstrekte meerderheid van stemmen.
5. Het dagelijks bestuur stelt een reglement van orde voor zijn vergaderingen en andere werkzaamheden vast.

Artikel 24: Ontslag
Het algemeen bestuur kan besluiten een lid van het dagelijks bestuur ontslag te verlenen, indien dit lid het vertrouwen van het algemeen bestuur niet meer bezit.

Afdeling 4: Voorzitter

Artikel 25: Aanwijzing
1. De voorzitter wordt door en uit het algemeen bestuur aangewezen.
2. Het algemeen bestuur kan de voorzitter ontslag verlenen, indien deze het vertrouwen van het algemeen bestuur niet meer bezit.
3. Uit de andere leden als bedoeld in artikel 22, eerste lid, wordt een plaatsvervangend voorzitter aangewezen door het algemeen bestuur. Het tweede lid is niet van toepassing op de plaatsvervangend voorzitter.

Afdeling 5: Secretaris
Artikel 26: Benoeming, schorsing en ontslag
1. De secretaris wordt door het dagelijks bestuur benoemd.
2. De bevoegdheid tot schorsing of ontslag van de secretaris berust bij het dagelijks bestuur.

Artikel 27: Taak
1. De secretaris staat het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter ter zijde bij de uitoefening van hun taak. Hij is aanwezig in de vergadering van het algemeen bestuur en van het dagelijks bestuur. Hij ondertekent de stukken die van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur uitgaan, mede.
2. De secretaris staat, als directeur, aan het hoofd van de ambtelijke organisatie van de Omgevingsdienst.
3. Het dagelijks bestuur stelt in de organisatieverordening nadere regels vast betreffende de taak en de bevoegdheid van de secretaris.

Artikel 28: Vervanging
1. Het dagelijks bestuur regelt de vervanging van de secretaris.
2. Artikel 26, tweede lid, en artikel 27 zijn van overeenkomstige toepassing op degene die de secretaris vervangt.

Afdeling 6: Ombudsfunctie

Artikel 29: Ombudsfunctie
Onverminderd het bepaalde in artikel 1a van de Wet Nationale ombudsman is de Nationale ombudsman als bedoeld in artikel 2 van de Wet Nationale ombudsman bevoegd verzoekschriften als bedoeld in artikel 9:18 van de Algemene wet bestuursrecht te behandelen.

Afdeling 7: Bestuurscommissies

Artikel 30: Instellen
Het algemeen bestuur is bevoegd een bestuurscommissie als bedoeld in artikel 25, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen in te stellen.

Hoofdstuk 3: Bevoegdheden van de Omgevingsdienst

Afdeling 1: Bevoegdheden van het bestuur

Artikel 31: Overdracht bevoegdheden
Aan het bestuur van de Omgevingsdienst worden geen bevoegdheden overgedragen.

Artikel 32: Mandaatverlening
1. De colleges kunnen aan het dagelijks bestuur onderscheidenlijk de secretaris mandaat verlenen ter uitvoering van de bevoegdheden van het betreffende college, voor zover deze binnen het belang van deze regeling vallen. Onverminderd het bepaalde in artikel 10:4 van de Algemene wet bestuursrecht moet de secretaris instemmen met de mandaatverlening door het betreffende college.
2. Gedeputeerde staten van de provincie en de colleges van de gemeenten verplichten zich er voor zorg te dragen dat namens hun bestuur ten minste de bevoegdheden noodzakelijk voor de uitvoering van het basistakenpakket en de VTH-taken voor BRZO- en RIE4-bedrijven aan het dagelijks bestuur onderscheidenlijk de secretaris in mandaat worden opgedragen.
3. De krachtens dit artikel genomen mandaatbesluiten worden overeenkomstig artikel 3:42, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht bekendgemaakt, onverminderd het bepaalde in artikel 10:5 van de Algemene wet bestuursrecht. Voorts worden de mandaatbesluiten opgenomen in een register.

Artikel 33: Privaatrechtelijke bevoegdheden
1. De privaatrechtelijke bevoegdheden van de Omgevingsdienst worden ingekaderd door de begroting, en nader ingevuld in onder meer het directiereglement en het treasurystatuut. Bij de ter inzagelegging van de ontwerpbegroting wordt melding gemaakt van voorgenomen rechtshandelingen die een bedrag van € 2,5 miljoen te boven gaan.
2. Het algemeen bestuur kan slechts bij vijf zesde meerderheid besluiten tot de oprichting van en de deelneming in stichtingen, maatschappen, vennootschappen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen.

Artikel 34: Treffen gemeenschappelijke regeling
1. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur onderscheidenlijk de voorzitter zijn bevoegd een gemeenschappelijke regeling te treffen met het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur onderscheidenlijk de voorzitter van een ander openbaar lichaam in de zin van artikel 8, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen voor zover dit binnen het belang van de regeling valt, als bedoeld in artikel 2.
2. Het dagelijks bestuur of de voorzitter gaat niet over tot het treffen van een gemeenschappelijke regeling dan na verkregen toestemming van het algemeen bestuur. De toestemming kan slechts onthouden worden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.
3. Onder het treffen van een gemeenschappelijke regeling wordt in dit artikel mede verstaan het wijzigen van, het toetreden tot en het uittreden uit een gemeenschappelijke regeling.
4. Het algemeen bestuur neemt de besluiten als bedoeld in dit artikel in afwijking van artikel 16, eerste lid, met een vijf zesde meerderheid.

Artikel 35: Dienstverleningshandvest
1. Het dagelijks bestuur stelt een dienstverleningshandvest vast, dat geldt als algemene voorwaarden voor de dienstverlening aan deelnemers en derden. In het dienstverleningshandvest worden in elk

geval opgenomen:
a. de basistaken die voor elke deelnemer structureel door de Omgevingsdienst moeten worden uitgevoerd;
b. de voorwaarden voor wijziging van het onder a bedoelde takenpakket, alsmede voor uitoefening van andere incidentele taken;
c. de aansprakelijkheid, verzekering en geschillen met betrekking tot de taakuitoefening;
d. de jaarlijkse vaststelling van de productcatalogus, welke de kwaliteit van de op te leveren producten bevat, en
e. een voorziening in geval van niet voldoen aan de door de deelnemers gestelde eisen.
2. Het dagelijks bestuur stelt het dienstverleningshandvest, bedoeld in het eerste lid, niet vast dan nadat het algemeen bestuur de gelegenheid heeft gekregen zijn wensen en bedenkingen inzake het dienstverleningshandvest aan het dagelijks bestuur kenbaar te maken.

Artikel 36: Uitvoeringsovereenkomst
De Omgevingsdienst zal meerjarige, jaarlijks te actualiseren, uitvoeringsovereenkomsten sluiten met de provincie en de gemeenten met betrekking tot de uit te voeren taken, zowel structurele als incidentele taken, de financiële vergoeding daarvoor en eventuele aanvullende afspraken daaromtrent. Bij de uitvoeringsovereenkomst kan niet worden afgeweken van het in artikel 35 bedoelde dienstverleningshandvest, tenzij het dagelijks bestuur hier met vijf zesde meerderheid mee instemt.

Afdeling 2: Bevoegdheden algemeen bestuur

Artikel 37: Algemene bevoegdheden
1. Onverminderd het bepaalde in artikel 57 van de Wet gemeenschappelijke regelingen berusten alle bevoegdheden tot regeling en bestuur van de Omgevingsdienst bij het algemeen bestuur, voor zover deze niet bij of krachtens de wet, algemene maatregel van bestuur of deze regeling zijn toegekend aan het dagelijks bestuur of de voorzitter.
2. Het algemeen bestuur is bevoegd tot het vaststellen van verordeningen binnen de bevoegdheden van de Omgevingsdienst.

Artikel 38: Overdracht van bevoegdheden
1. Het algemeen bestuur kan aan het dagelijks bestuur of aan een bestuurscommissie als bedoeld in artikel 30 bevoegdheden van het algemeen bestuur overdragen, tenzij de aard van de bevoegdheid zich tegen deze overdracht verzet.
2. Het algemeen bestuur kan in elk geval niet overdragen de bevoegdheid tot:
a. het vaststellen of wijzigen van de begroting;
b. het vaststellen van de jaarrekening;
c. het vaststellen van regels met betrekking tot de organisatie van de administratie en het beheer van vermogenswaarden van de Omgevingsdienst;
d. het vaststellen van regels met betrekking tot de controle op de administratie en het beheer van vermogenswaarden van de Omgevingsdienst; en
e. de bevoegdheden, bedoeld in artikel 30 en 33, tweede lid.

Artikel 39: Inlichtingen en verantwoording
1. Een lid van het algemeen bestuur geeft het college dat hem heeft aangewezen alle inlichtingen die door één of meer leden van dat college worden gevraagd.

2. Een lid van het algemeen bestuur kan door het college dat hem heeft aangewezen, ter verantwoording worden geroepen voor het door hem in het algemeen bestuur gevoerde beleid.
3. Een verzoek om inlichtingen te verschaffen en/of verantwoording af te leggen kan uitsluitend worden geweigerd indien dit in strijd zal zijn met de belangen genoemd in artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur.
4. Het bepaalde in het eerste en tweede lid is van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de vertegenwoordigende organen.
5. Het algemeen bestuur geeft de vertegenwoordigende organen mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen.

Afdeling 3: Bevoegdheden van het dagelijks bestuur

Artikel 40: Bevoegdheid
1. Het dagelijks bestuur is bevoegd:
a. het dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst te voeren, voor zover niet bij of krachtens de wet of de regeling het algemeen bestuur hiermee is belast;
b. beslissingen van het algemeen bestuur voor te bereiden en uit te voeren;
c. regels vast te stellen over de ambtelijke organisatie van de Omgevingsdienst;
d. ambtenaren in dienst te nemen, te schorsen en te ontslaan;
e. tot privaatrechtelijke rechtshandelingen van de Omgevingsdienst te besluiten, met uitzondering van privaatrechtelijke rechtshandelingen als bedoeld in artikel 33, tweede lid;
f. de inkomsten, uitgaven en het vermogen van de Omgevingsdienst te beheren, en
g. te besluiten namens de Omgevingsdienst, het dagelijks bestuur of het algemeen bestuur rechtsgedingen, bezwaarprocedures of administratief beroepsprocedures te voeren of handelingen ter voorbereiding daarop te verrichten, tenzij het algemeen bestuur, voor zover het het algemeen bestuur aangaat, in voorkomende gevallen anders beslist.
2. Het dagelijks bestuur neemt, ook alvorens is besloten tot het voeren van een rechtsgeding, alle conservatoire maatregelen en doet wat nodig is ter voorkoming van verjaring of verlies van recht of bezit.

Artikel 41: Mandaat en overdracht
1. Het dagelijks bestuur kan mandaat en volmacht, machtiging verlenen aan een of meer leden van het dagelijks bestuur.
2. Het dagelijks bestuur kan tevens mandaat, volmacht en machtiging verlenen aan de directeur, voor zover de aard van de bevoegdheid zich niet tegen mandatering verzet. Het dagelijks bestuur kan de directeur toestaan ondermandaat en ondervolmacht te verlenen.
3. Het algemeen bestuur kan, op voordracht van het dagelijks bestuur, bevoegdheden van het dagelijks bestuur overdragen aan een bestuurscommissie als bedoeld in artikel 30.

Artikel 42: Inlichtingen en verantwoording
1. De leden van het dagelijks bestuur zijn, tezamen en ieder afzonderlijk, aan het algemeen bestuur verantwoording verschuldigd voor het door het dagelijks bestuur gevoerde bestuur.
2. Zij geven het algemeen bestuur mondeling of schriftelijk de door een of meer leden van het algemeen bestuur gevraagde inlichtingen voor zover het verstrekken daarvan niet in strijd is met het openbaar belang.
3. Het dagelijks bestuur geeft de vertegenwoordigende organen mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen.

4. In aanvulling op het tweede en derde lid geeft het dagelijks bestuur het algemeen bestuur alle inlichtingen die het algemeen bestuur voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft.

Afdeling 4: De taken en bevoegdheden van de voorzitter

Artikel 43: Taken
1. De voorzitter bevordert een goede behartiging van de zaken van de Omgevingsdienst.
2. Hij heeft de leiding van de vergaderingen van het algemeen bestuur en van het dagelijks bestuur.
3. Hij ondertekent alle stukken welke van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur uitgaan.

Artikel 44: Vertegenwoordigingsbevoegdheid
De voorzitter vertegenwoordigt de Omgevingsdienst in en buiten rechte. Indien de voorzitter aan een ander machtiging verleent tot vertegenwoordiging, behoeft deze machtiging de instemming van het dagelijks bestuur.

Artikel 45: Inlichtingen en verantwoording
1. De voorzitter is aan het algemeen bestuur verantwoording verschuldigd voor het door hem gevoerde bestuur.
2. Hij geeft het algemeen bestuur mondeling of schriftelijk de door een of meer leden van het algemeen bestuur gevraagde inlichtingen voor zover het verstrekken daarvan niet in strijd is met het openbaar belang.
3. De voorzitter geeft de vertegenwoordigende organen mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen.

Hoofdstuk 4: Financiën van de Omgevingsdienst

Afdeling 1: Inleidende bepalingen

Artikel 46: Kostentoerekening
De kosten over het lopende kalenderjaar worden bij de gemeenten onderscheidenlijk de provincies in rekening gebracht op basis van de door het algemeen bestuur voor het betreffende jaar, bij de begroting, vastgestelde uitgangspunten.

Artikel 47: Inrichting
1. De begroting, de begrotingswijzigingen, de meerjarenraming, de jaarrekening en het jaarverslag worden ingericht overeenkomstig artikel 190 van de Provinciewet en het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
2. Op de administratie en controle is hoofdstuk XIV van de Provinciewet van overeenkomstige toepassing.

Artikel 48: Garantstelling
De gemeenten en de provincie zullen er steeds zorg voor dragen, overeenkomstig de systematiek voor kostentoedeling, dat de Omgevingsdienst te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen, onverminderd het bepaalde in artikel 1:1, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht.

Afdeling 2: De begroting

Artikel 49: Begroting
1. Voor alle aan de Omgevingsdienst opgedragen taken brengt het algemeen bestuur jaarlijks op de begroting de bedragen die het daarvoor beschikbaar stelt, alsmede de van de gemeenten of de provincies te ontvangen bijdragen en andere financiële middelen die naar verwachting kunnen worden aangewend.
2. De begroting bevat mede een bedrag voor onvoorziene uitgaven.
3. De begroting moet in evenwicht zijn. Hiervan kan worden afgeweken indien aannemelijk is dat het evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal zijn gebracht.
4. Ten laste van de Omgevingsdienst kunnen slechts lasten en daarmee overeenstemmende balansmutaties worden genomen tot de bedragen die hiervoor op de begroting zijn gebracht.
5. Het begrotingsjaar is het kalenderjaar.

Artikel 49a: Kadernota
Het dagelijks bestuur zendt vóór 15 april van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, de algemene financiële en beleidsmatige kaders ter informatie aan de vertegenwoordigende organen.

Artikel 50: Ontwerpbegroting
1. Het dagelijks bestuur zendt de ontwerpbegroting twaalf weken voordat zij aan het algemeen bestuur wordt aangeboden toe aan de vertegenwoordigende organen.
2. De ontwerpbegroting wordt door de zorg van de colleges voor een ieder ter inzage gelegd en tegen betaling van kosten algemeen verkrijgbaar gesteld. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling geschiedt openbare kennisgeving.
3. De vertegenwoordigende organen kunnen bij het dagelijks bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerpbegroting, zoals deze tijdig aan het algemeen bestuur wordt aangeboden.
4. Het eerste en derde lid zijn van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, met uitzondering van die wijzigingen waarbij geen verandering wordt gebracht in de bijdragen van de gemeenten onderscheidenlijk de provincie of waarbij de wijziging uitsluitend is gebaseerd op wijziging van een dienstverleningsovereenkomst als bedoeld in artikel 36.

Artikel 51: Vaststelling begroting
1. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast in het jaar voorafgaande aan dat waarvoor zij dient. In afwijking van artikel 16, eerste lid, wordt de begroting met vijf zesde meerderheid vastgesteld.
2. Het dagelijks bestuur zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus van het jaar voorafgaande aan het jaar waarop de begroting betrekking heeft, aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
3. Het algemeen bestuur zendt, zo nodig, de begroting aan de vertegenwoordigende organen, die ter zake bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hun zienswijzen naar voren kunnen brengen.
4. Besluiten tot wijziging van de begroting kunnen tot uiterlijk het eind van het desbetreffende begrotingsjaar worden genomen.
5. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, met inachtneming van het vierde lid. Het derde lid is van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, met uitzondering van die wijzigingen waarbij geen verandering wordt gebracht in de bijdragen van de gemeenten onderscheidenlijk de provincie of waarbij de wijziging

uitsluitend is gebaseerd op wijziging van een uitvoeringsovereenkomst als bedoeld in artikel 36.

Afdeling 3: Jaarrekening

Artikel 51a: Voorlopige jaarrekening
Het dagelijks bestuur zendt vóór 15 april van het jaar na afloop aan dat waarvoor de jaarrekening dient, de voorlopige jaarrekening ter informatie aan de vertegenwoordigende organen.

Artikel 52: Jaarrekening en jaarverslag
1. Het dagelijks bestuur legt aan het algemeen bestuur over elk begrotingsjaar verantwoording af over het door hem gevoerde bestuur, onder overlegging van de jaarrekening en het jaarverslag.
2. De in het eerste lid bedoelde stukken liggen, zodra zij aan het algemeen bestuur zijn overgelegd, voor een ieder ter inzage en zijn algemeen verkrijgbaar. Van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling wordt openbaar kennis gegeven. Het algemeen bestuur beraadslaagt over de jaarrekening en het jaarverslag niet eerder dan twee weken na de openbare kennisgeving.
3. Het algemeen bestuur stelt de jaarrekening en het jaarverslag vast in het jaar volgende op het jaar waarop ze betrekking hebben. De jaarrekening betreft alle baten en lasten van de Omgevingsdienst.
4. Indien het algemeen bestuur tot het standpunt komt dat onrechtmatige totstandkoming van in de jaarrekening opgenomen baten, lasten of balansmutaties aan de vaststelling van de jaarrekening in de weg staat, brengt hij dit terstond ter kennis van het dagelijks bestuur met vermelding van de gerezen bedenkingen.
5. Het dagelijks bestuur zendt het algemeen bestuur binnen twee maanden na ontvangst van het standpunt, bedoeld in het vierde lid, een voorstel voor een indemniteitsbesluit, vergezeld van een reactie op de bij het algemeen bestuur gerezen bedenkingen.
6. Indien het dagelijks bestuur een voorstel voor een indemniteitsbesluit heeft gedaan, stelt het algemeen bestuur de jaarrekening niet vast dan nadat hij heeft besloten over het voorstel.
7. De leden van het dagelijks bestuur nemen niet deel aan stemmingen over besluiten als bedoeld in het derde, vierde en zesde lid. Hun plaatsvervangers zijn wel stemgerechtigd.
8. Behoudens later in rechte gebleken onregelmatigheden, ontlast de vaststelling van de jaarrekening de leden van het dagelijks bestuur ten aanzien van het daarin verantwoorde financieel beheer.
9. Het dagelijks bestuur zendt de jaarrekening binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 15 juli van het jaar volgende op het jaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Hoofdstuk 5: Toetreding, uittreding, wijziging, opheffing

Artikel 53: Toetreding
1. Een bestuursorgaan kan een verzoek tot toetreding ter kennis brengen van het algemeen bestuur.
2. Toetreding kan geschieden nadat ten minste vijf zesde van de colleges, alsmede het bestuursorgaan dat wenst toe te treden hiertoe hebben besloten.
3. Een college kan pas instemming verlenen na verkregen toestemming van het vertegenwoordigend orgaan als bedoeld in artikel 51, tweede lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen.
4. Het toetredingsbesluit regelt wanneer de toetreding in werking treedt. Artikel 59 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 54: Uittreding
1. Voor uittreding uit de regeling wordt een opzegtermijn van ten minste één jaar in acht genomen. Gedurende drie jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
2. Artikel 53 is van overeenkomstige toepassing.
3. Het algemeen bestuur regelt de gevolgen van de uittreding, waarbij de kosten van de uittreding worden doorbelast naar de uittredende partij. Het besluit wordt met vijf zesde meerderheid vastgesteld.

Artikel 55: Wijziging
1. Het dagelijks bestuur en de colleges kunnen een voorstel tot wijziging van de regeling indienen bij het algemeen bestuur.
2. Het algemeen bestuur zendt het wijzigingsvoorstel aan de colleges.
3. Artikel 53 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 56: Opheffing en liquidatie
1. Het dagelijks bestuur en de colleges kunnen een voorstel tot opheffing van de regeling indienen bij het algemeen bestuur.
2. Het algemeen bestuur zendt het voorstel aan de colleges.
3. Artikel 53 en artikel 54, derde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk 6: Archief

Artikel 57: Archief
1. Het bestuur van de Omgevingsdienst is verplicht de onder hem berustende archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, alsmede zorg te dragen voor de vernietiging van daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden.
2. Overeenkomstig een door het algemeen bestuur vast te stellen verordening draagt het dagelijks bestuur zorg voor de archiefbescheiden van het bestuur van de Omgevingsdienst.
3. De kosten, verbonden aan de uitoefening van de in het tweede lid bedoelde zorg, komen ten laste van de Omgevingsdienst.
4. Voor de bewaring van de op grond van artikel 12, eerste lid en artikel 13, eerste lid van de Archiefwet 1995, over te brengen archiefbescheiden van het bestuur van de Omgevingsdienst wijst het dagelijks bestuur een archiefbewaarplaats van een van de gemeenten of de provincie aan.
5. Ten aanzien van het beheer van de archiefbescheiden van het bestuur van de Omgevingsdienst, voor zover deze archiefbescheiden niet zijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats, is, onder de bevelen van het dagelijks bestuur, met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de Archiefwet 1995 belast de archivaris. Met betrekking tot dit toezicht stelt het algemeen bestuur een verordening vast.
6. De archivaris wordt door het dagelijks bestuur benoemd, geschorst en ontslagen.
7. In afwijking van het vorige lid kan het dagelijks bestuur ook de archivaris van de gemeente onderscheidenlijk de provincie als bedoeld in het vierde lid aanwijzen als archivaris van de Omgevingsdienst.

Hoofdstuk 7: Slotbepalingen

Artikel 58: Duur van de regeling
De regeling wordt getroffen voor onbepaalde tijd.

Artikel 59: Inwerkingtreding
Deze regeling wordt bekend gemaakt in het publicatieblad van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en werkt terug tot en met 1 januari 2022.

Artikel 60: Citeerwijze
Deze regeling wordt aangehaald als Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021.

Artikel 61: Overgangsbepaling
1. De volgende voor 1 januari 2016 door het algemeen bestuur genomen besluiten worden vanaf 1 januari 2016 geacht te zijn genomen door het dagelijks bestuur, overeenkomstig de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen:
a. benoeming van de secretaris, bedoeld in artikel 26, eerste lid;
b. instructie of bestuursreglement, bedoeld in artikel 27, derde lid;
c. de vervanging van de secretaris, bedoeld in artikel 28, eerste lid;
d. het dienstverleningshandvest, bedoeld in artikel 35;
e. de rechtspositionele regelingen en besluiten, bedoeld in artikel 37, tweede lid, en
f. de verordening omtrent de ambtelijke organisatie, bedoeld in artikel 37, derde lid.
2. De artikelen waarnaar in het eerste lid wordt verwezen, zijn de artikelen zoals deze luidden voor de wijziging van de gemeenschappelijke regeling op 1 januari 2016.
3. In afwijking van artikel 1 onder i van deze regeling wordt voor de duur van 1 januari 2022 tot 24 maart 2022 onder "gemeenten" ook gemeente Weesp verstaan. Vanaf 24 maart 2022 is de gemeente Weesp opgeheven, is het grondgebied van de gemeente Weesp toegevoegd aan Amsterdam en is de gemeente Amsterdam de rechtsopvolger van de gemeente Weesp. Hiermee komt de deelname van de gemeente Weesp aan deze regeling van rechtswege te vervallen.
4. In afwijking van artikel 7 van deze regeling geldt voor de periode van 1 januari 2022 tot 24 maart 2022, de volgende stemverhouding in het algemeen bestuur:

a. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland hebben ieder tien stemmen.
b. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam hebben ieder veertien stemmen.
c. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van Haarlemmermeer hebben ieder acht stemmen.
d. Het lid van het algemeen bestuur, aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van Zaanstad heeft negen stemmen.
e. De leden van het algemeen bestuur, aangewezen door de colleges van burgemeester en wethouders van de Amstellandgemeenten ieder vijf stemmen hebben.
f. Het lid van het algemeen bestuur, aangewezen door het college van burgemeester en wethouders van Weesp heeft één stem.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 14 december 2021

Onderwerp: Wijziging Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

Kenmerk: 805589/1748439

Bijlagen:

1. Voorstel Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021

1. Inleiding

Het Algemeen Bestuur van de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) heeft op 9 juli 2021 ingestemd met een voorgenomen wijziging van de gemeenschappelijke regeling (GR) in verband met de fusie van de gemeenten Weesp en Amsterdam in maart 2022.

Op grond van artikel 51, tweede lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) dienen Provinciale Staten in te stemmen met deze wijziging. Op grond van genoemd artikel kunnen Provinciale Staten hun toestemming alleen onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Het verzoek is dat alle deelnemers van de OD NZKG de wijzigingen van de GR goedkeuren voor 1 januari 2022 in verband met de uittreding van de gemeente Weesp uit de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek per die datum. Waar dat qua procedure niet lukt voorziet het voorstel in een terugwerkende kracht van de wijzigingen tot 1 januari 2022.

2. Achtergrond GR-wijziging

Op 11 februari 2021 heeft de Tweede Kamer ingestemd met het wetsvoorstel Herindeling van de gemeenten Amsterdam en Weesp. De beoogde fusiedatum is 24 maart 2022.
In de genoemde wet is vastgelegd om wijzigingen van de wettelijk geregelde samenwerkingsverbanden - die van kracht zijn voor een gebied waarvan de omvang bij of krachtens de wet is vastgesteld - per 1 januari 2022 in te laten gaan. Dit betreft de veiligheidsregio's, de gemeentelijke gezondheidsdiensten en de omgevingsdiensten. De regering wil hiermee voorkomen dat er lopende het jaar een verandering dient plaats te vinden, met gebroken boekjaren en ingewikkelde berekeningen van gemeentelijke bijdragen als gevolg.
De gemeente Weesp dient echter wel formeel toe te treden tot deze GR-en voor de periode 1 januari 2022 tot 24 maart 2022. Na de datum van herindeling is het grondgebied van Weesp

toegevoegd aan Amsterdam en is Weesp geen zelfstandig deelnemer meer aan de gemeenschappelijke regeling. Ook dit is verankerd in de Wet herindeling van de gemeenten Amsterdam en Weesp.

In de tussenliggende periode van 1 januari tot 24 maart 2022 dient Weesp als zelfstandige gemeente toe te treden tot de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. De betreffende GR moet hierop worden aangepast en de colleges en raden dienen hiermee in te stemmen c.q. toestemming voor te verlenen conform de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het Algemeen Bestuur stelt de volgende wijzigingen van de GR OD NZKG voor:

- Fusie Weesp: Toevoegen van artikel 61 lid 3 (toevoeging Weesp) en lid 4 (aanpassing stemverhouding), de overgangsbepaling aangaande de toetreding van gemeente Weesp tot de GR. Toevoegen Weesp aan artikel 1;
- Tekstuele wijzigingen in het kader van de Wnra;
- Wijziging van artikel 32 lid 1: de secretaris stemt in met de mandaatverlening door het college in plaats van het dagelijks bestuur. Het komt nu voor dat een DB bijeenkomst op een veel later tijdstip pas bijeen komt, waardoor de instemming met het mandaatlaat plaatsvindt. Dit komt de voortgang van het proces rondom de vaststelling van het mandaat respectievelijk ondermandaat niet ten goede;
- Wijziging van artikel 41: Aan artikel 41 is volmacht toegevoegd. In het kader van de Wnra worden arbeidsovereenkomsten gesloten met medewerkers en dit is een privaatrechtelijke rechtshandeling. Dit maakt dat volmacht van toepassing is, aangezien de directeur gevolmachtigd is om deze taak te verrichten;
- Schrappen van artikel 59 en wijzigen van artikel 60: de OD NZKG kan sinds enkele jaren zijn eigen publicatie verzorgen. Dit hoeft niet meer naar Zaanstad;
- Een stem in het Algemeen bestuur van Amsterdam aan Weesp over te dragen. Hiermee blijven de stemverhoudingen zoveel mogelijk gelijk.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 02-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 14 december 2021;

besluiten:

1. Gedeputeerde Staten op grond van artikel 51, tweede lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen toestemming te verlenen tot het treffen van de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied 2021.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
K. Konings
AD/STG

Doorkiesnummer +31235144599
Koen.konings@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 31-1-2022
Commissie NLG
Datum commissievergadering 10-1-2022

18 januari 2022

Onderwerp: Voordracht OD NZKG: Wijziging gemeenschappelijke regeling OD NZKG

Advies commissie NLG:

de Voordracht OD NZKG: Wijziging gemeenschappelijke regeling OD NZKG als hamerstuk door te geleiden naar PS van 31 januari 2022.

Uittreksel van het concept-verslag NLG 10-1-2022:

5.a OD NZKG: Wijziging gemeenschappelijke regeling OD NZKG

Op onderhavig agendapunt hebben zich geen woordvoerders aangemeld voor een nadere inbreng. De **voorzitter** concludeert derhalve dat het onbesproken als hamerstuk wordt doorgeleid naar de eerstvolgende PS-vergadering op 31 januari a.s.

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8637
Extern Zaak ID	1546346
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	8.c
Titel	Toekomst samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o. en opheffing beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland (VD-03).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 december 2021
PS-vergadering	**31 januari 2022**

Toelichting

Begin 2021 hebben de deelnemers van het Plassenschap Loosdrecht e.o. ingestemd met de voorgenomen opheffing van Recreatie Midden-Nederland en besloten om de samenwerking in het Plassenschap opnieuw vorm te geven. Kockx-deVoogd heeft de opdracht gekregen om het proces rond de liquidatie van Recreatie Midden-Nederland en de vernieuwing van de samenwerking, vorm te geven. Voor de voortgang rond dit proces is het nu nodig dat de betrokken colleges, gemeenteraden en Provinciale Staten van de deelnemers een besluit nemen over de vernieuwde samenwerkingsvorm en het besluit voor de opheffing van Recreatie Midden-Nederland per 31 december 2022 van het schapsbestuur onderschrijven.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.W. Vos
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235145010
vosm@noord-holland.nl

Verzenddatum
15 DEC. 2021

Kenmerk
1546346/1748400

Uw kenmerk

Betreft: Toekomst samenwerking rond het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de opheffing van de beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de nieuwe samenwerkingsvorm voor het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de voorgenomen opheffing van de beheerorganisatie Recreatie Midden Nederland.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

bijlage(n)
1. Voordracht PS nieuwe samenwerking Plassenschap en opheffing RMN
2. Aanbiedingsbrief
3. Voorstel nieuwe samenwerking LSD
4. Intentieovereenkomst SBB
5. (Concept)Liquidatieplan RMN

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

- **TELEFOON**
  030 297 40 00
- **POSTADRES**
  Postbus 8058
  3503 RB Utrecht
- **BEZOEKADRES**
  Archimedeslaan 6
  3584 BA Utrecht
- **ONLINE**
  www.recreatiemiddennederland.nl
  info@recreatiemiddennederland.nl
- **FINANCIEEL**
  IBAN NL68 BNGH 0285012290
  BIC BNGH NL2G
  BTW NL804162591B01
  KvK 52394832

Aan:
de deelnemers van Plassenschap Loosdrecht
de gemeenteraden, de provinciale staten en colleges van B&W en GS

Onderwerp: Toekomstige organisatie voor Plassenschap Loosdrecht

Utrecht, 15 november 2021

Geachte deelnemer,

Hiermee informeren wij u over de voortgang van het proces om te komen tot een nieuwe toekomstige samenwerking voor de recreatieschappen. Door de Plassenraad is in de vergadering van 1 november 2021 een keuze gemaakt voor een nieuwe organisatiestructuur voor het Plassenschap Loosdrecht e.o. Het betreft een wijziging van de bestaande samenwerking door het aangaan van een nieuwe organisatiestructuur. De bestaande gemengde duale gemeenschappelijke regeling zal worden omgevormd tot een bedrijfsvoeringsorganisatie die de taakuitvoering via dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) uitbesteed aan nieuwe uitvoerende partijen. Hiermee wordt ingezet op verlaging van de bestuurlijke druk en overhead. Voorgesteld wordt door te gaan als bedrijfsvoeringorganisatie. Aan u als deelnemer van het schap wordt gevraagd een besluit te nemen om hiermee in te stemmen. Wij ontvangen uw reactie graag voor rond 1 februari 2022.

Digitale bijeenkomst voor raads- en statenleden
Om de raads- en statenleden mee te nemen in het proces en uitleg te geven over de stukken en de daarin verwoorde keuzes zullen er twee bijeenkomsten van de Raads- en Statenklankbordgroep via Teams worden gehouden. Daarin is er gelegenheid om vragen te stellen.
De bijeenkomsten worden gehouden op **dinsdag 30 november 2021, van 19.30 tot 21.00 uur** en op **woensdag 8 december 2021, van 19.30 tot 21.00 uur.**
Wij nodigen u uit om bij één van deze digitale informatiebijeenkomsten aanwezig te zijn. De link met de inloggegevens zullen aan de griffies worden toegezonden.

Context
In 2019 is geconstateerd dat de situatie bij de Recreatie Midden Nederland (RMN) zorgelijk is. De bedrijfsvoering van RMN was niet in control en de kosten liepen op. In het daaropvolgend proces is door Bureau Berenschot geconcludeerd dat er ook meer duidelijkheid nodig is over de basis voor samenwerking. Concreet: duidelijkheid van de deelnemers aan de schappen over doel, nut en noodzaak van de samenwerking.
Eind 2020 hebben de besturen van de schappen richtinggevende uitspraken gepresenteerd voor de toekomstige samenwerking binnen de schappen en daarbij aangegeven dat er geen draagvlak meer

is voor het voortbestaan van RMN. De deelnemers van het schap hebben hierop begin 2021 instemmend gereageerd, met enkele aanvullende aandachtspunten.
Vanaf begin dit jaar zijn, met ondersteuning van Bureau KokxDeVoogd, gesprekken gevoerd over de invulling van de nieuwe samenwerking. Met veel partijen (intern en extern) is gesproken en alle daaruit voortvloeiende informatie heeft geleid tot het voorstel dat u nu wordt aangeboden.

Korte uitleg beslispunten en onderliggende stukken
Aan de deelnemers is een voorstel met onderliggende stukken aangeboden. Hierbij een korte uitleg van de aangeboden stukken.

Als eerste willen wij de noodzaak van de besluitvorming op dit moment uitleggen. Om de opheffing van RMN op een zorgvuldige wijze mogelijk te maken is het van belang dat er duidelijkheid is over de nieuwe samenwerking en de vorm daarvan. De uitvoering van de werkzaamheden moet passen bij de organisatievorm die wordt gekozen. Met de besluitvorming in januari/februari 2022 is het mogelijk om in het voorjaar besluiten te nemen over de liquidatie/opheffing van RMN, zodat ook het personeel een redelijke termijn wordt geboden voor de overgang naar een nieuwe organisatie.

<u>Voorstel Toekomstige samenwerking recreatietaken</u>
In dit voorstel met bijlagen staat de nieuwe samenwerkingsvorm beschreven. Daarin vindt u de motivering voor de samenwerkingsvorm in verschillende onderdelen met consequenties en risico's. Daarin komt ook het financiële aspect aan bod. Het voorstel gaat uit van twee uitvoeringsorganisaties, de gemeente Wijdemeren voor de 'natte' gebieden [1.] van het schap en Staatsbosbeheer voor de 'droge' gebieden [2.] van het schap. Met Staatsbosbeheer wordt een intentieovereenkomst afgesloten, zoals hierna nader geduid. De richtinggevende uitspraken van december 2020 worden gevolgd. Voor een samenwerking met de Vinkeveense Plassen, onderdeel van deze uitspraken, is het op dit moment nog niet mogelijk vanwege de complexiteit en onderscheid in karakteristiek. In het voorstel is het door de deelnemers te nemen besluit opgenomen. U wordt gevraagd in te stemmen met de voorgestelde toekomstige organisatievorm. Verder wordt in het voorstel ook ingegaan op het beëindigen van het deelnemerschap van de gemeente Utrecht aan het Plassenschap. De deelnemersbijdrage van de gemeente Utrecht zal gecompenseerd worden door de Provincie Utrecht, zodat er geen financieel nadeel ontstaat voor de andere deelnemers aan het schap.

<u>Intentieovereenkomst tussen de recreatieschappen en Staatsbosbeheer</u>
Staatsbosbeheer wordt gevraagd de uitvoering van een deel van de taken, de 'droge' gebieden, over te nemen. Dit aansluitend bij de vraag die vanuit het Recreatieschap Stichtse Groenlanden is gesteld voor de uitvoering van alle werkzaamheden. Ter kennisneming is bijgevoegd de intentieovereenkomst die met Staatsbosbeheer wordt afgesloten. Hierin wordt het proces beschreven om te komen tot een concrete aanbieding van Staatsbosbeheer om de werkzaamheden voor het schap van RMN over te nemen, waar mogelijk inclusief personeel.

<u>Concept-Liquidatieplan RMN</u>
De bedrijfsvoeringorganisatie RMN is een gemeenschappelijke regeling waarin de dagelijks besturen van de twee recreatieschappen en Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht participeren als deelnemer. Door het bestuur van RMN is aan deze drie deelnemers voorgesteld om de regeling RMN per 31 december 2022 op te heffen. Dit is een jaar later dan eerder is aangegeven omdat het meer tijd kost een nieuwe uitvoeringsorganisatie voor de recreatieschappen te organiseren. Bij de opheffing RMN hoort een liquidatieplan waarin de liquidatie en de daaraan verbonden kosten worden beschreven. Een uitsplitsing van de kosten per deelnemer is in dit plan opgenomen. Inmiddels heeft het bestuur van RMN een concept-liquidatieplan opgesteld en dit ter kennis

1. Onder de 'natte' gebieden wordt verstaan de Loosdrechtse Plassen die vallen onder en behoren bij het zorggebied van het Plassenschap.
2. De 'droge' gebieden zijn: Aa, Bosdijk, Boterwal, De Geer, De Uitweg van Portengen, Oukoperdijk, Veenkade en Zwaan.

gebracht aan de drie deelnemers. Vanwege de financiële consequenties voor het Plassenschap wordt dit concept-plan ook ter kennis gebracht aan de gemeenten en de provincies, die deelnemen aan het schap.

Vervolgproces
Zoals hiervoor aangegeven wordt nu aan u als deelnemer gevraagd in te stemmen met de nieuwe samenwerkingsvorm. Gevraagd wordt om het besluit begin februari 2022 aan ons bestuur kenbaar te maken.
Na het verzamelen van alle besluiten is ons bestuur half februari 2022 in staat de vervolgstappen te zetten. Allereerst wordt een besluit genomen over het opheffen van RMN. Als ook het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Gedeputeerde Staten van de Provincie Utrecht besluiten tot opheffing is het besluit tot opheffing een feit. Dan kan het bestuur van RMN eind februari 2022 een besluit nemen over het liquidatieplan van RMN. De uitvoering van het besluit tot opheffing wordt pas genomen als er een definitieve overeenkomst met een toekomstige beheersorganisaties (de gemeente Wijdemeren en Staatsbosheer) is gesloten.

<u>Voorstel tot wijziging van de gemeenschappelijke regeling</u>
In het voorjaar kunt u de wijziging van de gemeenschappelijke regeling verwachten. Deze zal u worden aangeboden om vast te stellen, zodat vanaf 1 januari 2023 de nieuwe organisatie ook echt vorm kan krijgen.

<u>Uitvoering van de werkzaamheden na 1 januari 2023</u>
Het proces met Staatsbosbeheer over de uitvoering van de werkzaamheden in de ‘droge’ gebieden zal in juni 2022 leiden tot besluitvorming. Met Wijdemeren zal in dezelfde periode worden overlegd en besluitvorming plaats vinden over de taakuitvoering voor de ‘natte’ gebieden. Dit zal in nauw overleg tussen de twee gebiedsgemeenten plaatsvinden. Dan zijn alle (financiële) gevolgen inzichtelijk en kan ook gewerkt worden aan de overgang van medewerkers van RMN naar de nieuwe uitvoeringsorganisaties. Hiermee ontstaat een nieuwe situatie en een nieuwe werkelijkheid waarmee de noodzakelijke taakuitvoering voor de recreatiegebieden ook in de toekomst gewaarborgd is.

Namens het dagelijks bestuur van Plassenschap Loosdrecht,

Mw. drs. C.R. Larson
Voorzitter Plassenschap Loosdrecht

Voorstel

Onderwerp	Toekomstige samenwerking recreatietaken en opheffing RMN
Aan	Deelnemers in Plassenschap Loosdrecht e. o
Van	Algemeen bestuur
Datum	1 november 2021
Bijlagen	1. Intentieovereenkomst SBB, 2. Concept liquidatieplan RMN. A. Overzicht huidige situatie recreatieschappen en RMN, B. Onderzochte scenario's, C. Raming incidentele kosten omvorming en verdeling; bijlagen A, B en C zijn ingesloten.

Besluit

Gevraagde besluiten van colleges, raden en staten van de deelnemers, ieder voor zover bevoegd:

1. Instemmen met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm, uitgewerkt in paragraaf 4 van onderhavig voorstel.

2. In dat kader:

   a. Een voorstel tot wijziging van de Gemeenschappelijke regeling Plassenschap Loosdrecht e.o. in lijn met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm afwachten.

   b. Kennisnemen van de voorgestelde organisatorische oplossing voor het Routebureau per 1 januari 2023 en de besluitvorming in het Bestuurlijk Overleg Routebureau op dit punt afwachten, zoals beschreven in paragraaf 2.4.

   c. Kennisnemen van de intentieovereenkomst (onderzoek) met SBB, opgenomen als bijlage 1, en de uitkomsten van dat onderzoek afwachten.

   d. Het bestuur van het Plassenschap de ruimte geven om met voortvarendheid aan de slag te gaan met het voorbereiden van de implementatie van de nieuwe samenwerkingsvorm, gericht op realisatie per 1 januari 2023, waarbij u tussentijds op de hoogte wordt gehouden van de vorderingen.

3. Het besluit van het bestuur van het Plassenschap inhoudende opheffing van RMN per 31 december 2022 onderschrijven.

4. In dat kader: kennisnemen van het liquidatieplan RMN, bijgevoegd als bijlage 2, en de daarin opgenomen raming van de financiële consequenties voor het schap en de deelnemers, welke verwerkt zullen worden in de jaarrekeningen 2022/2023 van het schap en het voorstel over de dekking van het aandeel van het schap in deze kosten afwachten.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen bestuur, gehouden op 1 november 2021 in digitale vorm.

Voorzitter Secretaris

Inhoud

Voor u ligt het bestuursvoorstel voor de toekomstige vormgeving van de samenwerking op de recreatie-en gebiedstaken van het huidige Plassenschap Loosdrecht e.o.. Dit voorstel is als volgt opgebouwd:

0. Samenvattende toelichting op de voorstellen
1. Aanleiding
2. Context
3. Scenario's en weging
4. Kernelementen van het voorstel
5. Consequenties
6. Risico's en onzekerheden
7. Planning van het vervolgproces

Samenvattende toelichting op de voorstellen

Onderstaand geven wij een korte samenvattende toelichting op de gevraagde besluiten. Meer informatie vindt u verderop in dit voorstel.

Toelichting bij besluit 1: ***Instemmen met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm, uitgewerkt in paragraaf 4.***
De samenwerkingsvorm die wordt voorgesteld is schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding.

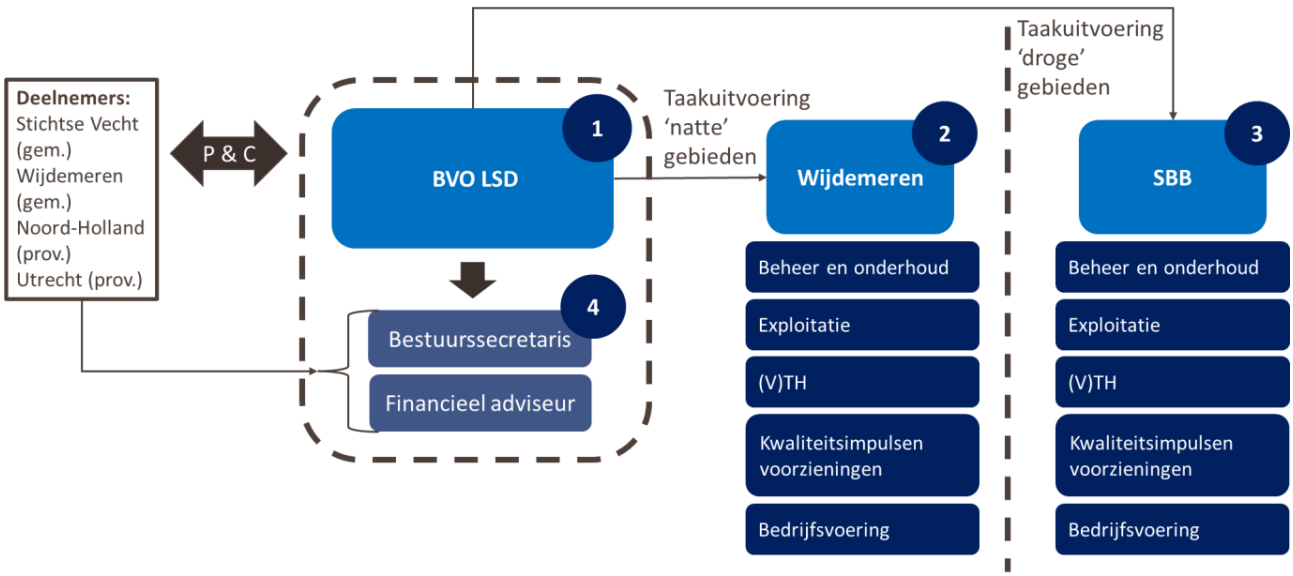

Deze samenwerkingsvorm heeft de volgende kernelementen:

1. De GR blijft in stand, maar wordt omgevormd naar een Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO). De BVO houdt de eigendommen die het nu op het grondgebied van beide gemeenten in het bezit heeft en houdt het eigendom over de materiële activa. Er worden dus geen gebieden aan de samenwerking onttrokken. De belangrijkste reden voor omvorming van de huidige GR naar een BVO is de op uitvoering gerichte aard van de schapstaken in de nabije toekomst. De op de uitvoering gerichte taken van het schap maakt het mogelijk te kiezen voor een 'beleidsarme' BVO met één bestuur. Hierdoor wordt de bestuurlijke drukte aanzienlijk verminderd. Het bestuur houdt zich bezig met het beheer van de eigendommen, het vaststellen van de kaders voor de taakuitvoering (beheer & onderhoud, (V)TH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering), het sluiten van DVO's met de uitvoerende partijen en het vaststellen van de begroting nadat hierover van de deelnemers een zienswijze is gevraagd. Het bestuur komt in beginsel 2x per jaar bij elkaar. Daarnaast geldt dat er ten aanzien van de VTH-taken geen reden is het schap verordenende bevoegdheden te laten behouden. De samenwerking kent immers maar twee grondgebiedgemeenten die onderling kunnen afstemmen over de APV's en mandaatverlening. Tegelijkertijd houden de raden en staten positie via de P&C-cyclus en kunnen zij betrokken blijven worden bij het werk van het schap, waarmee democratische legitimatie gediend is. Bij dit alles is van belang dat wij ons als bestuur LSD en als deelnemers realiseren dat deze nieuwe samenwerkingsvorm een trendbreuk is met hoe het nu gaat en dus ook om een cultuurverandering binnen de samenwerking vraagt, waar we samen aan moeten werken.

   De GR zal als gevolg van deze verandering uit (de stuurgroep van) het Gebiedsakkoord treden, omdat de deelnemers in de GR daarin ook al rechtstreeks participeren. De deelnemers aan de GR nemen de

contractueel vastgelegde financiële verplichtingen van de GR ten aanzien van het Gebiedsakkoord over, zodat deze stap voor het Gebiedsakkoord budgettair neutraal is.
De gemeente Utrecht is voornemens om per 1 januari 2023 uit de samenwerking te treden omdat zij daar geen belangen heeft en zal dus niet gaan deelnemen in de bedrijfsvoeringsorganisatie. In dat kader heeft de gemeente met de provincie afspraken gemaakt over de financiële uitruil in de bijdragen aan het Plassenschap en Stichtse Groenlanden, zodat dit budgettair uitwerkt voor de andere deelnemers. Het AB van het Plassenschap heeft hiermee recent ingestemd.

2. De GR draagt aan Wijdemeren de taakuitvoering op ten aanzien van het beheer & onderhoud, VTH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering voor wat betreft het 'natte deel' van het grondgebied. Het uitgangspunt hierbij is dat Wijdemeren het bestaande takenpakket van RMN op deze onderdelen en het bijbehorende personeel zo veel mogelijk over neemt.

3. De taakuitvoering van voor de 'droge' delen op het grondgebied van Stichtse Vecht zal op basis van de uitkomsten van het onderzoek worden opgedragen aan Staatsbosbeheer. Door het Recreatieschap Stichtse Groenlanden wordt een intentieovereenkomst aangegaan met Staatsbosbeheer waarmee een onderzoek wordt gestart naar uitvoering door SBB van de taken voor het schap die nu door RMN uitgevoerd worden, de condities die SBB daaraan verbindt en wat het betekent voor het RMN-personeel. Wij zullen hierop als bestuur LSD aanhaken en met Staatsbosbeheer hetzelfde onderzoek doen met betrekking tot de 'droge' gebieden van ons schap. We zullen de intentieovereenkomst – die geen van de partijen bindt aan daadwerkelijke opdrachtverlening – mee ondertekenen voor de 'droge' delen van LSD.

4. Het bestuur van de GR wordt ondersteund door een bestuurssecretaris en financieel adviseur. Deze functionarissen worden ingeleend bij de provincie Utrecht, zodat het schap niet hoeft op te treden als werkgever.

Toelichting bij besluit 2:

a. ***Een voorstel tot wijziging van de Gemeenschappelijke regeling in lijn met de voorgestelde toekomstige samenwerkingsvorm afwachten*.**
Op basis van een besluit over de toekomstige samenwerkingsvorm (besluit onder 1) is wijziging van de huidige tekst van de Gemeenschappelijke regeling nodig naar de BVO. In deze wijziging wordt de voorgenomen uittreding van de gemeente Utrecht uit het Plassenschap meegenomen. De deelnemers ontvangen in de eerste helft van 2022 een voorstel tot wijziging van de huidige tekst van de GR met het verzoek daarover voor het zomerreces een besluit te nemen. De gewijzigde GR in de vorm van de BVO kan dan per 1 januari 2023 in werking treden.

b. Kennisnemen van de voorgestelde organisatorische oplossing voor het Routebureau per 1 januari 2023 en de besluitvorming in het Bestuurlijk Overleg Routebureau op dit punt af te wachten, zoals beschreven in paragraaf 2.4.
Het Routebureau is nu organisatorisch ondergebracht bij RMN. Dat kan niet meer nu RMN wordt opgeheven. De provincie is bereid het Routebureau organisatorisch onder te brengen in de provinciale organisatie en de betrokken medewerkers van RMN over te nemen om zo frictiekosten te voorkomen. Deze overname zal niet leiden tot een hogere structurele bijdrage voor de Utrechtse gemeenten. In de recent uitgevoerde evaluatie van het Routebureau wordt als alternatief genoemd dat het Routebureau wordt ondergebracht bij een aparte stichting. Deze evaluatie wordt eind november 2021 besproken in het Bestuurlijk Overleg Routebureau, waarin alle gemeenten die deelnemen in het schap ook participeren. Mocht er over een andere oplossing niet tijdig uitsluitsel zijn, dan wordt het Routebureau ondergebracht bij de provincie Utrecht. Zie verder paragraaf 2.4.

c. ***Kennisnemen van de intentieovereenkomst (onderzoek) met SBB en de uitkomsten van dat onderzoek afwachten. Zie bijlage 1.***
Wij zullen een intentieovereenkomst 'onderzoek' sluiten met Staatsbosbeheer voor de 'droge' gebieden van Stichtse Vecht. Op basis van deze intentieovereenkomst wordt samen met het recreatieschap Stichtse Groenlanden een onderzoek gestart naar de uitvoering door SBB van de taken voor het schap die nu door RMN uitgevoerd worden voor deze 'droge' gebieden, de condities die SBB daaraan verbindt en wat het betekent voor het RMN-personeel. Deze intentieovereenkomst schept geen verplichtingen van ons schap tegenover SBB, anders dan dat we ons gezamenlijk inspannen om binnen de afgesproken termijn een adequaat onderzoeksresultaat op te leveren als basis voor de besluitvorming die daarna volgt. Wij streven ernaar dit gezamenlijke onderzoek voor 1 juni 2022 af te ronden en op basis van de uitkomsten daarvan in ons bestuur voor 30 juni 2022 een besluit te nemen over het aangaan van de samenwerking met SBB.

d. ***Het bestuur van het Plassenschap de ruimte geven om met voortvarendheid aan de slag te gaan met het voorbereiden van de implementatie van de nieuwe samenwerkingsvorm, gericht op realisatie per 1 januari 2023, waarbij u tussentijds op de hoogte wordt gehouden van de vorderingen.***
Indien u akkoord gaat met het voorstel voor de nieuwe samenwerking, pakken wij als bestuur van het Plassenschap de voorbereiding van de implementatie met voortvarendheid op, zodat de omvorming op 1 januari 2023 gereed is. Prioriteit heeft de uitwerking van de afspraken met de gemeente Wijdemeren over de taakuitvoering op de 'natte gebieden' en het onderzoek met Staatsbosbeheer voor de 'droge gebieden'.

Toelichting bij besluit 3: ***Onderschrijven van het besluit van het bestuur van het Plassenschap tot opheffing van RMN per 1 januari 2023, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.***
Het Plassenschap is een van de drie deelnemers in de BVO RMN. Wij hebben als bestuur van het Plassenschap ingestemd met het voorstel van het bestuur van RMN om RMN per 31 december 2022 op te heffen. Dit is geheel in lijn met de richtinggevende besluiten die begin 2021 in het bestuur van het Plassenschap met steun van de deelnemers genomen zijn.

Toelichting bij besluit 4: ***In dat kader, kennisnemen van het concept liquidatieplan RMN en de daarin opgenomen raming van de financiële consequenties voor het schap en de deelnemers, welke verwerkt zullen worden in de jaarrekening 2022/2023 van het schap. Zie bijlage 2.***
Het concept liquidatieplan is aan ons bestuur voor een reactie toegestuurd door het bestuur van RMN. In dit plan worden de liquidatiekosten geraamd op € 1,25 miljoen. Het betreft voornamelijk personele en contractuele kosten, die mede volgen uit de wens de BVO slank en doelmatig in te richten. Daarvoor moet de overhead worden beperkt; dat verhoogt de incidentele liquidatiekosten. Volgens de geldende verdeelsleutel komt hiervan € 0,39 miljoen voor rekening van ons schap. Deze kosten worden verantwoord in de jaarrekening 2022 van ons schap en de liquidatieverantwoording van RMN (in 2023). Aangezien RMN en het schap zelf niet over voldoende middelen beschikken om deze eenmalige kosten integraal te dragen zullen wij als bestuur LSD hiervoor volgend jaar en/of in 2023 een beroep moeten doen op de deelnemers. Hiervoor volgt te zijner tijd een separaat voorstel in de vorm van een begrotingswijziging. Uit bijlage 4 van het liquidatieplan RMN blijkt wat dit betekent voor de individuele deelnemers in SGL en LSD. De liquidatiekosten zijn beïnvloedbaar naar gelang de schappen of de toekomstige uitvoerders van taken die nu bij RMN zijn belegd, personeel van RMN over nemen. Al onze inzet is daarop gericht, zowel uit sociale als uit financiële overwegingen. Wij streven er naar hiermee het aandeel in de liquidatiekosten voor ons schap en zijn deelnemers naar beneden te kunnen bijstellen.

1. Aanleiding: koers richting een nieuwe samenwerking

1.1 Functioneren RMN

In 2019 is door de besturen van Plassenschap Loosdrecht e.o. en Recreatieschap Stichtse Groenlanden geconstateerd dat de situatie bij RMN hen zorgen baart. Eerder (2018) was door KokxDeVoogd een organisatiescan van RMN uitgevoerd met als belangrijke aanbevelingen de inrichting van de bedrijfsvoering grondig te herzien, het bestuur meer in de eigenarenrol te brengen en het ambtelijk opdrachtgevend systeem van de deelnemers te professionaliseren en uit de stuurlijn binnen RMN te halen. In de periode hierna is door RMN bij de deelnemers van beide schappen weinig vertrouwen gewekt dat de situatie zich zou verbeteren. De schapsbesturen, en daarmee hun deelnemers, zagen hun lasten voor RMN stijgen door kostenoverschrijdingen in de bedrijfsvoering van RMN maar kregen geen grip op de precieze oorzaken en waren bezorgd dat de lasten structureel zouden stijgen. Adequate maatregelen bleven naar hun gevoel binnen RMN uit.

Vanwege de toenemende onvrede over deze situatie heeft het RMN-bestuur de directeur verzocht om haar deelnemers (Provincie Utrecht, Recreatieschap Stichtse Groenlanden en Plassenschap Loosdrecht e.o.) mee te nemen in de problematiek en dit uit te werken in een plan van aanpak voor verbetering. Het rapport 'RMN in transitie' (2020) van RMN voorzag niet in werkbare oplossingen. In het rapport 'Organisatie van de recreatietaken in Midden Nederland' (2020) van Bureau Berenschot werd de conclusie getrokken dat er meer duidelijkheid nodig is over de basis voor samenwerking onder de deelnemers van RMN, de twee schappen en de provincie. En dat er duidelijkheid nodig is van de deelnemers aan de schappen over doel, nut en noodzaak van de samenwerking, omdat daarover geen eenduidig beeld bestond.

1.2 Richtinggevende uitspraken over andere samenwerkingsvorm

In het najaar van 2020 spraken de Dagelijks Besturen van Plassenschap Loosdrecht e.o. en Recreatieschap Stichtse Groenlanden elkaar over de toekomst van de uitvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (RMN). Door beide schappen werd een Bestuurlijke Begeleidingsgroep opgericht die uit de gesprekken richtinggevende uitspraken destilleerde, zoals opgenomen in de memo *'Besluitvorming over richtinggevende uitspraken voor vervolgstappen nieuw organisatie recreatietaken Midden Nederland'* van 7 december 2020. Deze uitspraken zijn onderschreven door de besturen van SGL en LSD.

Voor RMN:

- Het voornemen uit te spreken om Bedrijfsvoeringorganisatie RMN op te heffen. (…) Als streefdatum voor de liquidatie te opteren voor 1 januari 2022.

Voor Plassenschap Loosdrecht e.o.:

- Het uitwerken van een samenwerking binnen het schap op basis van centrumconstructie waarbij de gemeente Wijdemeren als opdrachtnemer kan optreden voor beheer en onderhoud en toezicht en handhaving van de gebieden.
- Het laten vervallen van de verordende bevoegdheid en de nautische bevoegdheid voor de plassengebieden om deze toe te wijzen aan de gemeente Wijdemeren (als opdrachtnemer van de samenwerking) en hierover advies in te winnen.
- Een verkenning uitvoeren naar scheiding van de zogenaamde 'natte' en 'droge' taken van het Plassenschap.
- Nader verkennen of samenwerking met de Vinkeveense plassen mogelijk is en op welke termijn.

1.3 Reacties van deelnemers op richtinggevende uitspraken

Aan de deelnemers van LSD (de 3 gemeenten en twee provincies) is gevraagd in te stemmen met de richtinggevende uitspraken en hier zo nodig inhoudelijk op te reageren. Op basis van deze reacties werd door ons bestuur geconstateerd dat de richtinggevende uitspraken door de deelnemers in essentie werden onderschreven. Daarnaast werd duidelijkheid gewenst over de financiële meerwaarde van de nieuwe vormgeving van de samenwerking, over de relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer voor de uitvoering, over gemeenschappelijk eigendom en over de inspraak van raden en staten.

1.4 Doorlopen proces vanaf 15 februari 2021

Op basis van de reacties van de deelnemers heeft de Bestuurlijke Begeleidingsgroep, die zoals gezegd mede door ons is ingesteld voor de begeleiding van de transitie, de volgende opdracht geformuleerd:

> *'Ontwerp het bestuurlijke en ambtelijke proces voor het tot stand brengen van een nieuwe organisatie voor de recreatietaken in het gebied van de huidige recreatieschappen, bereid de noodzakelijke besluitvorming voor en geef indien gewenst leiding aan de uitvoering van de besluiten (implementatie).'*

Voor het uitvoeren van deze opdracht is een extern bureau aangezocht.

Sinds 15 februari 2021 zijn wij als bestuur intensief bezig geweest met de zoektocht naar een goede samenwerkingsvorm. Op basis van een inventarisatie van de taken die RMN nu uitvoert zijn gesprekken gevoerd met de Ambtelijke en Bestuurlijke Begeleidingsgroep om te komen tot scenario's voor de toekomstige samenwerking.

De scenario's die voor de toekomstige samenwerking in LSD zijn opgesteld – deze worden toegelicht in paragraaf 3 – hadden allemaal het doel een alternatief te bieden voor de complexe governance-structuur van de huidige samenwerking. Onder het motto: eenvoudiger, eenduidiger, efficiënter en met minder bestuurlijke drukte. De huidige samenwerking kent immers een 'dubbele GR' – te weten: de GR LSD als één van de drie eigenaren van RMN en de GR RMN zelf. Door het opheffen van de constructie met een dubbele GR ontstaat er een directe relatie tussen de deelnemers en de organisatie die de recreatietaken uitvoert en krijgen de deelnemers van het Plassenschap bestuurlijke grip op deze taakuitvoering.

Een van de richtinggevende uitspraken was te opteren voor de opheffing van RMN per 1 januari 2022. Dit is het uitgangspunt geweest, maar onder meer door de tijd die het inzichtelijk krijgen van financiën en taakomvang van RMN ten behoeve van de schappen vergde en de tijd die de schappen nodig bleken te hebben voor de heroverweging van hun samenwerkingsvorm is deze datum niet haalbaar gebleken. Op dit moment wordt daarom uitgegaan van liquidatie van RMN per 31 december 2022. Dat vereist nog wel een forse inspanning.

Bij het uitwerken van de scenario's ontstond gaandeweg ook het inzicht dat ook niet alle andere richtinggevende uitspraken even goed gevolgd konden worden. Wij lichten dat in paragraaf 3 van dit voorstel toe. Wij hebben gezocht naar de best passende alternatieve samenwerkingsvorm die aan bovenstaand doel beantwoordt. Zoals in paragraaf 3 nader wordt toegelicht zijn wij uitgekomen op een samenwerkingsvorm waarbij GR LSD wordt omgevormd naar een BVO, de taakuitvoering voor de 'natte gronden' wordt belegd bij Wijdemeren en voor de 'droge gronden' bij Staatsbosbeheer – waarbij met beide partijen een DVO wordt gesloten.

Wij zijn nu zo ver met het uitwerken van het nieuwe samenwerkingsmodel dat wij u onderhavig voorstel voor een besluit aan u als deelnemers kunnen voorleggen. Daarbij streven wij ernaar, conform de wens van veel deelnemers, over de nieuwe samenwerkingsvorm voor LSD vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022 gezamenlijk een onomkeerbaar besluit te nemen.

2. Context: Samenhang met traject LSD en opheffing RMN

2.1 Duiding van de samenhang

Het proces om te komen tot een toekomstbestendige samenwerkingsvorm op de recreatietaken kent vier belangrijk onderdelen. Dat zijn naast het traject Plassenschap Loosdrecht e.o., het traject Recreatieschap Stichtse Groenlanden, het traject RMN en het traject Routebureau. In bijlage A wordt de huidige constructie en de relatie tussen deze vier onderdelen nader toegelicht.

Deze onderdelen hebben allemaal een eigen dynamiek en er zijn voor een belangrijk deel ook andere deelnemers bij betrokken. De verbindende schakel is het onderdeel opheffing van RMN. Dat kan pas geëffectueerd worden als over de drie andere onderdelen besluitvorming heeft plaatsgevonden en duidelijk is waar taken en medewerkers van RMN in de toekomst ondergebracht worden. Deze afhankelijkheid maakt ons eigen proces complex. We lichten in deze paragraaf de samenloop en stand van zaken op deze drie andere onderdelen toe.

2.2 Relatie met traject Recreatieschap Stichtse Groenlanden

Ook voor het huidige schap SGL wordt gezocht naar een nieuwe samenwerkingsvorm. Dit is inhoudelijk een autonoom proces. De financiële uitruil tussen de gemeente Utrecht en de provincie Utrecht komt hierin ook aan de orde. Naar het zich laat aanzien wordt er door de deelnemers in SGL voor een andere samenwerkingsvorm gekozen dan wij voorstellen voor ons schap. Niettemin verdient het sterk de voorkeur dat de besluitvorming binnen SGL op een parallel spoor verloopt aan ons proces. Ten eerste omdat drie deelnemers in LSD ook deelnemer zijn in SGL en met één voorstel naar hun staten en raden willen. Ten tweede omdat de liquidatie van RMN pas geëffectueerd kan worden als beide schappen samen met de provincie Utrecht een besluit genomen hebben over opheffing van RMN en er een oplossing is voor de taken en het personeel. In deze oplossing moeten primair LSD, SGL en de provincie Utrecht voorzien. De twee trajecten zijn dus niet van elkaar afhankelijk qua vormgeving van de nieuwe samenwerking, maar wel als het gaat om het opheffen van RMN en daarmee qua doorlooptijd.

2.3 Relatie met traject RMN

Met het traject RMN[1] wordt bedoeld: het traject tot opheffing van RMN per 31 december 2022. Het bestuur van RMN heeft ons bestuur als deelnemer in RMN onlangs het voorstel tot opheffing van RMN per 31 december 2022 voorgelegd. Wij hebben, geheel in lijn met uw richtinggevende uitspraak op dit punt, besloten in te stemmen met dit voorstel en RMN op te heffen. Het bestuur van RMN zond ons ook het concept liquidatieplan (ter informatie bijgevoegd als bijlage 2). In dit plan worden de liquidatiekosten geraamd op € 1,25 miljoen. Het betreft voornamelijk personele en contractuele kosten, die mede volgen uit de wens de BVO slank en doelmatig in te richten. Daarvoor moet de overhead worden beperkt; dat verhoogt de liquidatiekosten. Volgens de geldende verdeelsleutel komt hiervan € 0,39 miljoen voor rekening van ons schap. Aangezien RMN en ons schap niet over voldoende middelen beschikken om deze kosten integraal te dragen zullen wij hiervoor volgend jaar een beroep moeten doen op de deelnemers. Hiervoor volgt dan een separaat voorstel. Een overzicht hiervan is opgenomen als bijlage 4 in het liquidatieplan. Deze incidentele kosten worden gedekt op de begroting van ons schap in het jaar waarin de financiële verplichting voor deze kosten daadwerkelijk wordt aangegaan (2022) en zullen in de begrotingswijziging van september 2022 onder verwijzing naar dit voorstel worden verwerkt.

[1] In het liquidatieplan wordt ook ingegaan op de afspraken die gemaakt worden met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug in het kader van het aflopende contract met RMN.

De incidentele kosten zullen daarnaast uiteraard worden verantwoord in de jaarrekening 2022 van ons schap en in de liquidatieverantwoording van RMN (in 2023). Deze liquidatiekosten zijn beïnvloedbaar naar gelang de schappen of de toekomstige uitvoerders van taken die nu bij RMN zijn belegd, personeel van RMN over nemen. Dat is overigens geen vrijblijvende aangelegenheid, maar gebaseerd op het in overheidsland algemeen aanvaarde principe 'mens volgt werk' en mogelijk ook juridisch afdwingbaar op grond van de wettelijke bepalingen omtrent 'overgang van onderneming'.

Opheffing van RMN is weliswaar een gescheiden traject, maar de nauwe verbondenheid met het omvormingstraject van het schap LSD is evident. Het is in dit kader goed te weten dat het bestuur van RMN pas over gaat tot effectuering van het opheffingsbesluit als duidelijk is wat de gevolgen voor de taken en het personeel van RMN zijn van de nieuwe samenwerkingsvorm die ons schap en SGL kiest. Indien er niet tijdig is besloten over een nieuwe samenwerkingsvorm voor ons schap, en de implementatie ervan organisatorisch niet is afgerond vóór 1 januari 2023, dan kan RMN per 31 december 2022 niet worden opgeheven.

Het bestuur van RMN heeft vanuit haar werkgeversverantwoordelijkheid laten weten een besluit van de deelnemers over opheffing uiterlijk op 15 februari 2022 nodig te hebben om het personele traject dat daarna volgt zorgvuldig en tijdig voor 31 december 2022 te kunnen afronden. Dat betekent dus dat het besluit binnen ons schap over de toekomstige samenwerking voor 15 februari 2022 genomen moet zijn.

2.4 Relatie met traject Routebureau

In het Routebureau Utrecht werken alle Utrechtse gemeenten en de provincie samen op het terrein van routes en routenetwerken. De gemeente Wijdemeren neemt deel niet rechtstreeks deel maar via het Plassenschap. Gezamenlijk brengen zij ook de kosten voor instandhouding van het Routebureau op. Het Routebureau is nu organisatorisch ondergebracht bij RMN. Dat kan niet meer nu RMN wordt opgeheven. De provincie is bereid het Routebureau organisatorisch onder te brengen in de provinciale organisatie en de betrokken medewerkers van RMN over te nemen om zo frictiekosten te voorkomen. Deze overname zal niet leiden tot een hogere structurele bijdrage voor de Utrechtse gemeenten.

Er speelt in dit kader ook een andere relevante ontwikkeling. Recent is een evaluatie uitgevoerd over het Routebureau; daarin wordt (onder andere) de optie opgenomen is om het Routebureau onder te brengen in een aparte stichting. Dit evaluatierapport wordt op 26 november 2021 besproken in het Bestuurlijk Overleg Routebureau, waarin alle Utrechtse gemeenten deelnemen. Op deze uitkomst kan nu niet vooruitgelopen worden. Vandaar dat met de provincie het overleg plaatsvindt dat zij het Routebureau uiterlijk per 1 januari 2023, en zoveel eerder als mogelijk, opneemt in de provinciale organisatie. Dit tenzij er tijdig eerder in het Bestuurlijk Overleg Routebureau overeenstemming wordt bereikt over het onderbrengen van het Routebureau in een aparte stichting of er een andere oplossing komt, die voor 1 januari 2023 te realiseren is. Met deze 'vangnet-afspraak' blijft enerzijds de ruimte bestaan om eventueel tot een andere door de deelnemers gewenste oplossing voor de organisatorische inbedding van het Routebureau te komen en wordt anderzijds bereikt dat het Routebureau en de medewerkers die daar werken op 1 januari 2023 in ieder geval een organisatorische thuisbasis hebben.

3. Onderzochte scenario's en weging

3.1 Proces van verkenning

Met de Ambtelijke en Bestuurlijke Begeleidingsgroep zijn gesprekken gevoerd over de hoofdlijnen van mogelijke scenario's voor de toekomstige vormgeving van de samenwerking in ons schap. Op basis van deze gesprekken zijn uit een veelheid van scenario's vier scenario's geselecteerd die de basis vormden voor verdere verkenning. In de periode van uitwerken van de toekomstscenario's zijn ook gesprekken gevoerd met verschillende TBO's en andere organisaties die potentieel de rol van uitvoerder kunnen vervullen in de toekomstige samenwerking. Er is oriënterend gesproken met Recreatie Noord-Holland, Leisurelands, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Erfgoed Utrecht, Utrechts Landschap, RUD, ODRU, Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

Deze verdere verkenning heeft geresulteerd in vier hoofdscenario's.

3.2 De vier hoofdscenario's

Er zijn in dit traject vier scenario's uitgewerkt en bestuurlijk besproken en gewogen waarvan de essentie als volgt is:

1. **Scenario 'Basis'**: De GR LSD wordt opgeheven. De gronden, in eigendom van LSD, worden overgedragen naar de grondgebiedgemeenten. De gezamenlijkheid sluit een convenant met een uitvoerende partij voor het uitvoeren van de taken. Een gezamenlijke bestuurlijke stuurgroep wordt ingesteld om de taakuitvoering door de uitvoerende partij te monitoren.

2. **Scenario 'Basis+'**: De GR LSD blijft bestaan – zij het mogelijk anders vormgegeven. De gronden, nu in eigendom van LSD, blijven in eigendom van het schap. De gezamenlijkheid sluit een DVO met de uitvoerende partijen voor het uitvoeren van de taken die RMN nu uitvoert. Anders dan in het oorspronkelijke uitgangspunt, zal er bij het onderbrengen van alle taken bij een uitvoerende partij geen noodzaak bestaan om naast de GR nog een stuurgroep op te richten. De GR gaat het opdrachtgeverschap zelf invullen.

3. **Scenario 'TBO'**: De GR LSD wordt opgeheven. Een TBO neemt grondeigendom over, en daarmee de gehele taakuitvoer. Bij volledige overdracht van gronden wordt ook zeggenschap over de gebieden overgedragen. Er is hier in principe geen sprake meer van samenwerking tussen deelnemers, maar van overdracht van gebieden aan een nieuwe eigenaar. Deelnemers hebben slechts door bestemmingsplannen, en wellicht een bestuursovereenkomst, invloed op de ontwikkeling van de overgedragen gebieden.

4. **Scenario 'nul'**: De GR LSD wordt opgeheven en alle gronden worden overgedragen aan de grondgebiedsgemeenten. De aan deze gronden verbonden taken worden door de betreffende gemeente zelf uitgevoerd. De samenwerking richt zich op het in stand houden van de recreatieve functies, de samenhang tussen de gebieden en de inbreng van de benodigde middelen. Hiertoe wordt een stuurgroep tussen alle betrokken samenwerkingspartners opgericht.

De uitwerking van de scenario's en de weging per scenario is opgenomen in bijlage B.

3.3 De keuze voor scenario Basis+

De bovengenoemde scenario's zijn door ons bestuur besproken en beoordeeld op wenselijkheid en haalbaarheid.

We hebben unaniem geconstateerd dat scenario 'nul' niet wenselijk is. Dit zou immers betekenen dat de bestuurlijke samenwerking zou verdwijnen, waarmee ook de basis voor de provinciale bijdrage vervalt. Bovendien zouden eigendommen moeten worden verdeeld en zou elke gemeente en provincie zelf verantwoordelijk worden voor de taakuitvoering, wat tot kwetsbaarheid en inefficiency leidt en gemeentegrens-overschrijdende samenwerking bemoeilijkt.

Van meet af aan was het, zoals bevestigd door de richtinggevende uitspraken, de bedoeling om de gemeente Wijdemeren als opdrachtnemer van de samenwerking aan te wijzen voor de taken beheer en onderhoud en toezicht en handhaving. Het scenario 'TBO', dat meer voor de hand lag voor de samenwerking binnen SGL, werd hiermee als niet wenselijk beoordeeld.

We oordeelden voorts dat de scenario's 'Basis' en 'Basis+' het meest wenselijk zijn vanuit het oogpunt van continuering van de samenwerking en gedeeld opdrachtgeverschap. Het scenario 'Basis+', waarin eigendom in een GR/BVO blijft, heeft daarbij duidelijk voordelen ten opzichte van scenario 'Basis'. De samenwerking op de gemeente-grensoverschrijdende recreatietaken blijft robuust, de gronden blijven in gezamenlijk eigendom en de financiële stromen, ook van de provincies, en de solidariteit blijven behouden.

Een van de door ons bevestigde richtinggevende uitspraken was het terug laten vallen van de verordende bevoegdheid en de nautische bevoegdheid voor de plassengebieden aan de beide respectievelijke grondgebiedgemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht. Hierover oordeelden we dat dit een logische manier zou zijn om de samenwerking een beleidsarm karakter te geven. Wel is het zo dat ook Stichtse Vecht over natte gebieden beschikt te aanzien waarvan afstemming nodig is.

Een andere door ons bevestigde richtinggevende uitspraak was het uitvoeren van een verkenning naar scheiding van de zogenaamde 'natte' en 'droge' taken van het Plassenschap. We constateerden dat Wijdemeren een logische partij zou zijn voor de taakuitvoering voor de 'natte' gebieden, maar dat ze – gezien de aard en omvang van de algehele taak – voor de taakuitvoering van de 'droge' gebieden niet de meest gerede partij zou zijn.

Gezien de ontwikkelingen in SGL en de voortgang van de gesprekken met Staatsbosbeheer is deze laatste partij bij ons in beeld gekomen als uitvoerder van de taken voor de 'droge' gebieden. Staatsbosbeheer voert binnen de Provincie Utrecht al vergelijkbare werkzaamheden uit als RMN (hoewel Staatsbosbeheer beheer en onderhoud van 'natte' terreinen tot op heden alleen uitvoert in andere provincies). Staatsbosbeheer is bovendien in staat om niet alleen werk maar ook medewerkers over te nemen tegen arbeidsvoorwaarden die vergelijkbaar zijn met de huidige bij RMN.

In de richtinggevende uitspraken werd tevens gevraagd te verkennen of een samenwerking met de Vinkeveense plassen mogelijk is. Ten aanzien hiervan is geconcludeerd dat dit veel onderzoek en overleg vergt en dat het niet haalbaar is dat af te ronden binnen de tijdsspanne die tot de gemeenteraadsverkiezingen resteert voor de besluitvorming over de toekomstige samenwerking. Tegelijkertijd is geconcludeerd, dat een overhaaste afsplitsing van de 'droge' gronden complex is en met veel risico's omgeven. De 'droge' gronden en het bijbehorende takenpakket blijven daarom integraal onderdeel van het Plassenschap. Niettemin blijft het onderwerp op de bestuurlijke agenda staan met de bedoeling het gesprek hierover komend jaar voort te zetten. Dat hebben wij zo ook afgesproken met het bestuur van SGL.

Alles afwegende hebben wij besloten een toekomstige samenwerkingsvorm aan u voor te leggen die in de kern gebaseerd is op scenario Basis+. Deze samenwerkingsvorm wordt in de volgende paragraaf verder uitgewerkt.

4. Kernelementen van het voorstel

4.1 Kernelementen

De elementen van de voorgestelde nieuwe samenwerkingsvorm, zoals schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding, worden hierna per onderdeel toegelicht.

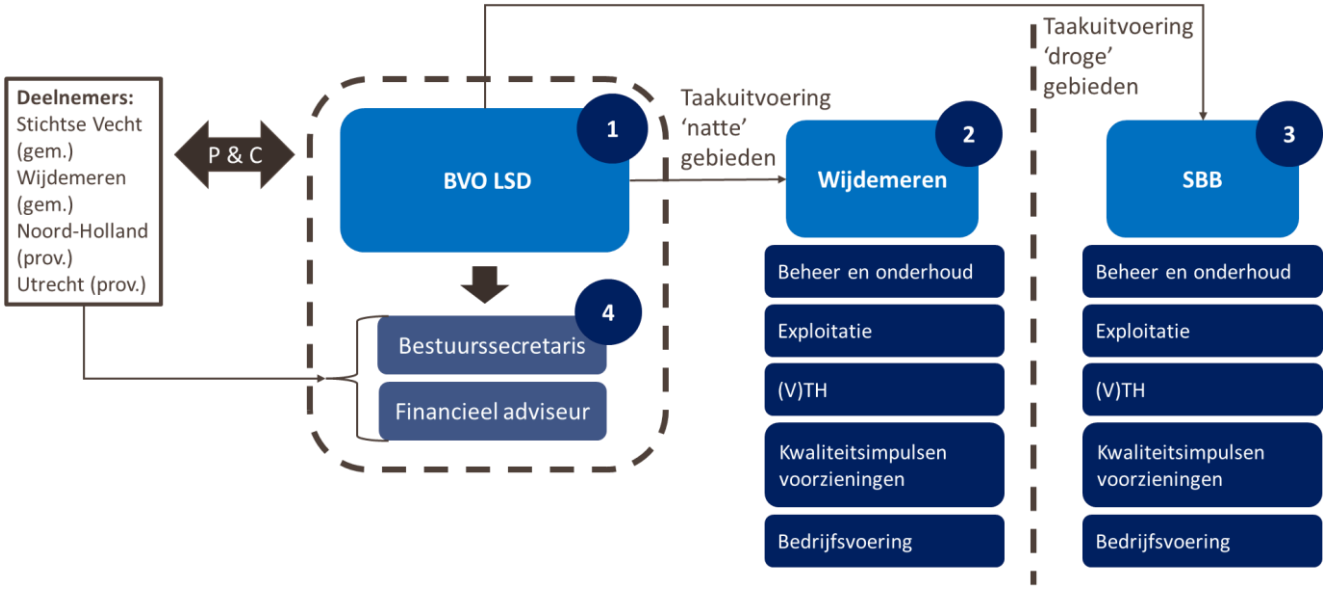

De GR LSD blijft weliswaar bestaan, maar wordt omgevormd tot een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) als bedoeld in de Wgr (**element 1**). Zij heeft uit dien hoofde geen verordenende bevoegdheden en geen beleidstaken. Die zijn in de nieuwe samenwerkingsvorm ook niet meer nodig. De GR houdt de eigendommen die het nu op het grondgebied van beide gemeenten in het bezit heeft en houdt het eigendom van de materiële activa. De GR blijft, om deze licht en eenvoudig te houden, een regeling zonder personeel en krijgt uit dien hoofde ook geen werkgeversverantwoordelijkheid.

De belangrijkste reden voor instandhouding van de GR LSD, in de vorm van een bedrijfsvoeringsorganisatie, is het behoud van gemeenschappelijk eigendom, hetgeen bijdraagt aan de stabiliteit en toekomstbestendigheid van de samenwerking. Er worden dus geen gebieden aan de samenwerking onttrokken. Ingewikkelde ontvlechting van eigendommen en activa wordt zo voorkomen. De provinciale en gemeentelijke bijdragen blijven beschikbaar omdat de samenwerking in een juridische entiteit wordt gecontinueerd.

De belangrijkste reden voor omvorming van de GR naar een Bedrijfsvoeringsorganisatie is de op uitvoering gerichte aard van de schapstaken in de nabije toekomst. Dit maakt het mogelijk te kiezen voor een 'beleidsarme' GR met één bestuur in plaats van een DB en AB. In het bestuur hebben alle vier de deelnemers 1 lid, door en uit de colleges van B&W en GS aan te wijzen. Om de huidige stemverhouding in de Plassenraad in stand te laten krijgen de bestuursleden van beide gemeenten elk 2 stemmen en de bestuursleden van beide provincies elk 1 stem. Besluitvorming vindt plaats - gelijk nu - bij gewone meerderheid van stemmen. Het bestuur houdt zich bezig met het beheer van de eigendommen, het vaststellen van de kaders voor de uitvoering (beheer & onderhoud, (V)TH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering), het sluiten van DVO's met de uitvoerende partijen en het vaststellen van de begroting nadat hierover van de 4 deelnemers een zienswijze is gevraagd. Het bestuur komt in beginsel 2x per jaar bij elkaar.

De gemeente Utrecht is voornemens om per 1 januari 2023 uit de samenwerking te treden omdat zij geen belangen te behartigen heeft in dit gebied en zal dus niet gaan deelnemen in de bedrijfsvoeringsorganisatie. Daarover en over de financiële uitruil met de provincie Utrecht is bestuurlijk overeenstemming bereikt.

Om als Bedrijfsvoeringsorganisatie te kunnen gaan werken is wijziging van de huidige tekst van de GR nodig. Het voorstel hiervoor ontvangt u in het voorjaar van 2022 met het verzoek daarover voor het zomerreces van 2022 een besluit te nemen, zodat we vanaf 1 januari 2023 kunnen functioneren als bedrijfsvoeringsorganisatie. Onderdeel van dit voorstel is ook de voorgenomen uittreding van de gemeente Utrecht.

Als gevolg van omvorming naar een bedrijfsvoeringsorganisatie treedt de GR als zodanig uit (de stuurgroep van) het Gebiedsakkoord, omdat de deelnemers in de GR daarin ook al rechtstreeks participeren. De deelnemers aan de GR nemen de contractueel vastgelegde financiële verplichtingen van de GR ten aanzien van het Gebiedsakkoord over, zodat deze stap voor het Gebiedsakkoord budgettair neutraal is. De totale verplichting van het Plassenschap aan het Gebiedsakkoord is € 906.000. Dit bedrag is met de storting die opgenomen is in de begroting 2022 van de GR LSD per ultimo 2022 beschikbaar in de bestemmingsreserve die van de bedrijfsvoeringsorganisatie blijft. Daarnaast geldt dat er ten aanzien van de VTH-taken geen alleenrecht hoeft te worden gevestigd om de verordenende bevoegdheid te behouden. Tussen de twee grondgebiedgemeenten, Stichtse Vecht en Wijdemeren, kan relatief eenvoudig worden afgestemd over de APV. Verder kan Stichtse Vecht Wijdemeren 1 op 1 mandaat verlenen voor het uitvoeren van VTH-taken.

De GR draagt aan Wijdemeren de taakuitvoering op ten aanzien van het beheer & onderhoud, VTH, exploitatie, communicatie en bedrijfsvoering voor wat betreft het ‘natte deel’ van het grondgebied (**element 2**). Hierbij wordt een beroep gedaan op de uitzonderingsgrond in de aanbestedingsregels van inbesteding. Deze ‘natte gronden’ worden vastgelegd in een overzichtskaart.

a) Het uitgangspunt hierbij is dat Wijdemeren het bestaande takenpakket van RMN op deze onderdelen en het bijbehorende personeel over neemt. Wijdemeren doet een boekenonderzoek naar de stand van de taakuitvoering om daarvan een duidelijk beeld te hebben. Voor wat betreft het overnemen van medewerkers op basis van het principe ‘mens volgt werk’ m.i.v. het gebruikelijke criterium 70% of meer, wordt nader bezien wat met name ten aanzien van de onderdelen communicatie en bedrijfsvoering verstandig is om te besluiten, ook voor de betrokken personeelsleden zelf, wanneer zou blijken dat zij slechts een zeer gering aantal uren voor LSD werkzaam zijn.
b) Door het bestuur van de GR worden de kaders, incl. het kostenniveau en de minimale standaarden vastgesteld voor de taakuitvoering voor de ‘natte delen’ en de ‘droge delen’. Eventuele door een gebiedsgemeente gewenste hogere standaarden voor de taakuitvoering die niet geaccordeerd zijn door het bestuur van de GR komen voor rekening van de betreffende gebiedsgemeente.
c) Doordat de verordening van LSD vervalt, herleven voor wat betreft de daarin genoemde regels de APV- bepalingen van respectievelijk Stichtse Vecht en Wijdemeren. Beide gemeenten harmoniseren tijdig hun APV’s om tot een efficiënte uitvoering van het bestaande pakket aan VTH-taken te komen.
d) Geregeld moet worden door de beide provincies dat de respectievelijke colleges van Stichtse Vecht en Wijdemeren (weer) bevoegd gezag worden op grond van de Scheepvaartverkeerswet.
e) De bevoegde gezagen van de gemeente Stichtse Vecht voorziet de gemeente Wijdemeren van de mandaten die nodig zijn om het bestaande pakket aan VTH-taken op het grondgebied van Stichtse Vecht op een adequate manier uit te voeren, tenzij er onvoorziene omstandigheden blijken te zijn die het verlenen van deze mandaten bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken.

Om er zeker van te zijn dat er geen activiteiten tussen wal en schip vallen wordt door beide gemeenten aan de hand van de huidige verordening van de GR LSD een ‘was-wordt’ overzicht gemaakt. Wanneer daaruit blijkt dat er bij het volgen van onderhavig voorstel activiteiten over blijven die nog belegd moeten worden, worden daarover tussen beide gemeenten aanvullende afspraken gemaakt.

De GR is voornemens de taakuitvoering voor de ‘droge’ delen op het grondgebied van Stichtse Vecht (Aa, Bosdijk, Boterwal, De Geer, De Uitweg van Portengen, Oukoperdijk, Veenkade en Zwaan) op te dragen aan SBB (**element 3**). Deze ‘droge gronden’ worden vastgelegd in een overzichtskaart.

Deze opdracht aan Staatsbosbeheer krijgt bij voorkeur vorm via ‘meeliften’ met de constructie van het alleenrecht die voor SGL in het kader van de opdrachtverlening aan Staatsbosbeheer in beeld is; dit omdat Stichtse Vecht als deelnemer in SGL al participeert in deze constructie. Door SGL wordt een intentieovereenkomst aangegaan met Staatsbosbeheer waarmee een onderzoek wordt gestart naar uitvoering door SBB van de taken voor het schap die nu door RMN uitgevoerd worden, de condities die SBB daaraan verbindt en wat het betekent voor het RMN-personeel. Wij zullen hier als bestuur LSD op aanhaken en met het oog daarop deze intentieovereenkomst mee aangaan. Deze intentieovereenkomst bindt geen van de partijen aan daadwerkelijke opdrachtverlening. Dit onderzoek start 1 november en moet de benodigde informatie verschaffen voor het opstellen van een concept-DVO. Beoogd wordt dat dit onderzoek uiterlijk op 1 juni 2022 afgerond en besluitvorming over de uitkomst voor 30 juni 2022 in de besturen van SGL en LSD plaats vindt. Zodat de resterende tijd tot 1 januari 2023 kan worden gefocust op het voorbereiden van de organisatie op de implementatie van de taken.

Het bestuur van de GR wordt ondersteund door een bestuurssecretaris en financieel adviseur. De provincie Utrecht heeft zich bereid verklaard deze twee functies in te vullen. Wij voeren hierover inmiddels overleg met de provincie en hebben vertrouwen in een goede afloop. De kosten komen voor rekening van de GR (**element 4**). Een van beide functionarissen kan de rol van materieel opdrachtgever tegenover Staatsbosbeheer vervullen, in mandaat van het schap als formeel opdrachtgever. De financieel adviseur stelt de P&C-documenten voor het schap op; dat zijn de jaarrekening en de begroting.

4.2 Evaluatie

De deelnemers aan de nieuwe samenwerking nemen zich voor om twee 2 jaar na de start met de bedrijfsvoeringsorganisatie, maar uiterlijk ultimo 2025, een evaluatie uit te voeren naar het functioneren van de aan SBB en Wijdemeren op te dragen taakuitvoering en van de werkbaarheid van de nu gekozen invulling van de functies van bestuurssecretaris en financieel adviseur.

5. Consequenties

5.1 Wat lossen we met dit voorstel op en wat wordt er anders t.o.v. de huidige situatie?

De voorgestelde samenwerkingsvorm, zoals in paragraaf 4 uitgewerkt, biedt oplossingen voor de problemen die door de deelnemers van LSD worden ervaren in het huidige construct. We lichten deze toe.

Een eerste probleem in de huidige samenwerking is het gebrek aan **bestuurlijke grip** op de taakuitvoering. De huidige samenwerkingsvorm kent een dubbele GR – te weten: LSD en de GR bedrijfsvoeringsorganisatie RMN. Deze GR BVO RMN brengt een extra bestuurslaag met zich mee die resulteert in verminderde bestuurlijke grip vanuit u als deelnemers in LSD op de taakuitvoering. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt dit opgelost door de GR RMN te laten verdwijnen en het bestuur van LSD nu directe verantwoordelijkheid te geven voor de taakuitvoering en de opdrachtverlening aan de uitvoerende partijen. U bent daar via uw vertegenwoordiger in het bestuur direct bij betrokken.

Een tweede als belangrijk ervaren probleem in de huidige samenwerking is de **bestuurlijke drukte**: teveel bestuursvergaderingen en te lange agenda's. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt deze bestuurlijke drukte aanzienlijk verminderd. De bestuurlijke gemeenschappelijkheid blijft in sterk afgeslankte vorm bestaan. Er komt één bestuur met 4 leden, door en uit de colleges van B&W en GS aan te wijzen. Deze vereenvoudiging leidt tot aanzienlijk minder bestuurlijke drukte..

De invloed en betrokkenheid van de raden en staten wordt geborgd via de P&C-cyclus rondom de begroting en jaarrekening van de GR. De deelnemers maken zelf aanvullende afspraken met hun eigen politieke organen over de vormgeving van de betrokkenheid van deze organen bij het werk van de GR.

Naast de bestuurlijke grip op de taakuitvoering ontbreekt het nu ook aan grip op de **financiën**. Er zijn in de huidige samenwerking geen heldere afspraken omtrent de taakuitvoering door RMN en het kwaliteitsniveau ervan vastgesteld. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt dit opgelost door het vooraf maken van heldere dienstverleningsafspraken met Wijdemeren en SBB. Hierdoor ontstaat meer grip op de prijs-kwaliteitverhouding en de efficiency.

Wijdemeren geeft aan de taakuitvoering voor de gebieden op eigen grondgebied graag zelf uit te willen voeren. In de nieuwe samenwerkingsvorm krijgt Wijdemeren via een DVO de gewenste uitvoering in eigen beheer, zonder direct verantwoordelijk te zijn voor de taakuitvoering in de droge delen. Stichtse Vecht krijgt voor de taakuitvoering in de 'droge' delen een robuuste oplossing via SBB.

De kosten van de huidige samenwerkingsvorm, specifiek de **'overhead' kosten** van RMN, worden in de huidige samenwerkingsvorm als problematisch ervaren. In de voorgestelde samenwerkingsvorm wordt een deel van deze kosten verlaagd door het wegvallen van RMN. Hierdoor verdwijnen naast bijbehorende bestuurskosten ook een deel van de administratiekosten. 'Overhead' kosten worden in de nieuwe samenwerkingsvorm zo beperkt mogelijk gehouden door deze taken tot een absoluut minimum te beperken en onder te brengen bij de uitvoeringsorganisaties Wijdemeren en Staasbosbeheer. Enkel de functies bestuurssecretaris en de financieel adviseur blijven actief voor het schap.

Bij dit alles is van belang dat wij ons als bestuur LSD en als deelnemers realiseren dat deze nieuwe samenwerkingsvorm een **trendbreuk** is met hoe het nu gaat en dus ook om een cultuurverandering binnen de samenwerking vraagt, waar we samen aan moeten werken.

5.2 Financiële consequenties

Voor de berekening van de financiële consequenties wordt onderscheid gemaakt in

a) de incidentele kosten van de omvorming en
b) de structurele effecten op de begroting van de deelnemers na implementatie van dit voorstel.

Ad a) de incidentele kosten van de omvorming

Voor de incidentele kosten van de omvorming gaan we in de eerste plaats uit van het aandeel LSD in de liquidatiekosten van RMN. Dit is een bedrag van € 0,39 miljoen. Daarnaast wordt een bedrag van € 0,11 miljoen geraamd voor aan incidentele kosten die samenhangen met de omvorming van het schap zelf. Daarbij gaat het om onderzoekskosten, opstartkosten en inrichtingskosten die in de besluitvormingsvoorbereiding worden gemaakt en die de nieuwe uitvoeringsorganisaties Wijdemeren, Staatsbosbeheer en de provincie Utrecht (als kandidaat gastheer voor de ondersteuningseenheid) maken en mogelijk doorbelasten aan ons schap[2].

Het totaal van de incidentele kosten voor de omvorming wordt daarmee voor ons schap geraamd op € 0,5 miljoen. In bijlage C is de verdeling van deze kosten over onze deelnemers opgenomen. Deze kosten worden gedekt op de begroting van ons schap in het jaar waarin de financiële verplichting voor deze kosten daadwerkelijk wordt aangegaan (2022) en zullen in de begrotingswijziging van september 2022 onder verwijzing naar dit voorstel worden verwerkt.

Ad b) de structurele effecten op de begroting van de deelnemers na implementatie van dit voorstel

Voor de berekening van de structurele effecten is op dit moment nog niet voldoende informatie beschikbaar. Hiervoor is een aanbod van de beoogde uitvoerder(s) van de beheer- en ander taken nodig. Desalniettemin kan een zeer globale raming van de structurele effecten worden gemaakt door uit te gaan van een gelijkblijvend saldo van baten en lasten op de primaire taken en een reële besparing op de overheadkosten in de toekomstige begroting. Dit voordeel kan geheel of gedeeltelijk worden ingezet voor de noodzakelijke kwaliteitsimpuls op de taakuitvoering.

Tabel 1: Programmabegroting 2021 LSD

LSD	LSD Lasten (huidige samenwerking)	LSD Lasten (nieuwe samenwerkingsvorm)	Verschil huidig - nieuw
P1 Beheer en onderhoud	€ 723,5	€ 723,5	€ 0
P2 Toezicht en handhaving	€ 250,3	€ 250,3	€ 0
P3 Ontwikkeling	€ 70,9	€ 70,9	€ 0
P4 Exploitatie	€ 633,8	€ 633,8	€ 0
P5 Overhead	€ 1.138,9	€ 845,1	€ -293,8
TOTAAL	€ 2.817,4	€ 2.523,6	€ -293,8

De totale lasten van LSD bedragen € 2,8 miljoen. De lasten voor de overhead bedragen € 1,1 miljoen, dit is ongeveer 40% van het totaal. Wanneer in de toekomstige samenwerkingsvorm de overhead wordt verlaagd van de huidige 40% naar 30% (dit is een aanname), ontstaat een structureel voordeel van afgerond € 0,3 miljoen op de totale lasten. In de te zijner tijd met de gemeente Wijdemeren en Staatsbosbeheer te maken afspraken zal duidelijk worden welk over een te komen percentage overhead aan de GR doorberekend zal worden.

De overheadkosten in de nieuwe situatie bestaan uit twee componenten:

a) de eigen kosten van het schap voor de bestuursondersteuning en het vormgeven van het opdrachtgeverschap namens de deelnemers van het schap naar Wijdemeren en Staatsbosbeheer (secretarisfunctie en controllersfunctie voor het opstellen van de P&C-documenten). Doordat er geen inhoudelijke eigenaarsvergaderingen meer zijn (omdat slechts via DVO's wordt gestuurd en verantwoord) kan de nieuwe samenwerking volstaan met 0,1 f.t.e. voor de bestuurssecretaris en 0,1 f.t.e. voor de businesscontroller. Dit is veel minder dat nu aan ons schap via de verdeelsleutel voor deze functies door RMN wordt doorbelast.

[2] Onderdeel zijn de kosten voor externe begeleiding van het besluitvormingsproces en voor een eventuele projectleider/ kwartiermaker van de nieuwe governance.

b) de overhead doorbelasting van de nieuwe opdrachtnemer (Wijdemeren en SBB). Omdat we het aanbod van Wijdemeren en SBB nog niet kennen moet een aanname worden gedaan over de omvang van de overhead die Wijdemeren en SBB doorbelasten in haar tarieven voor de uitvoering van de taken. 30% lijkt hiervoor een reële aanname.

Indien dit structurele voordeel wordt gerealiseerd, is bij de eerder berekende incidentele kosten van € 0,5 miljoen sprake van een terugverdientijd van minder dan 2 jaar. Naar de mate waarin het lukt meer medewerkers met hun werk mee over te laten gaan naar Staatsbosbeheer zullen daarmee de eenmalige liquidatiekosten afnemen[3].

De begroting van de GR bevat als inkomsten de huidige bijdragen van de vier deelnemers (provincie Utrecht incl. de ophoging met de bijdrage van gemeente Utrecht) en als uitgaven de kosten van het bestuur en van de taakuitvoering door de daarvoor aangewezen organisatie(s). De kosten van de primaire taakuitvoering worden vooralsnog op het huidige niveau gehouden.
Het Dagelijks Bestuur vraagt het Algemeen Bestuur om jaarlijks, te beginnen vanaf 2021, een extra storting te doen in de voorziening groot onderhoud. In 2021 wordt dit gedekt vanuit de algemene reserve en vanaf 2022 uit een verhoging van de deelnemersbijdragen. Vanaf 2023 wordt een structurele verlaging van de overheadkosten verwacht. Na vijf jaren zal worden bezien hoe dit zich per saldo ontwikkelt tot een stabiel niveau.

5.3 Overige consequenties

De provincie en de gemeente Utrecht hebben overleg gevoerd over een uitruil van hun financiële bijdrage voor ons schap en SGL. De reden hiervoor is dat de gemeente Utrecht per 1 januari 2023 uit LSD wil treden gezien het geringe belang dat zij bij dit schap heeft. De uitruil betekent dat waar de gemeente Utrecht niet meegaat in de nieuwe samenwerking voor LSD, de gemeente Utrecht meer verantwoordelijkheid en middelen toebedeelt aan de toekomstige samenwerkingsvorm voor SGL. Gelijktijdig maakt de provincie Utrecht de omgekeerde beweging. Een lagere bijdrage aan SGL en een hogere bijdrage in LSD. Daarmee kan de provincie Utrecht meer invloed uitoefenen op de opgave in LSD, inclusief daarbij de verwevenheid met de Natura 2000. De stad is omgekeerd meer betrokken bij de regionale opgave die de stad betreffen. In concreto: de huidige bijdrage van de gemeente Utrecht aan LSD (ca. € 185.000 per jaar) vervalt, maar wordt met eenzelfde bedrag gecompenseerd door de provincie Utrecht; in het schap SGL maken beide partijen de dezelfde beweging omgekeerd. De gemeente Utrecht blijft, ondanks de beoogde uittreding uit LSD, wel bijdragen in de liquidatiekosten van RMN. De gemeente en de provincie hebben hier inmiddels op bestuurlijk niveau overeenstemming over bereikt; definitieve besluitvorming vindt binnenkort plaats.

[3] Dat wil niet per definitie zeggen dat daarmee ook de structurele kosten toenemen die Staatsbosbeheer in rekening gaat brengen bij het schap voor de uitvoering van de taken.

6. Risico's en onzekerheden

6.1 Uitvoeringscapaciteit Wijdemeren

Een risico is dat de gemeente Wijdemeren, na meer inzicht te hebben gekregen in de aard en omvang van de taken 'beheer en onderhoud' en 'toezicht en handhaving', concludeert dat taakuitvoer meer capaciteit vergt dan Wijdemeren kan bieden.

Indien er met de gemeente Wijdemeren geen akkoord zou kunnen worden bereikt over de taakuitvoering zal moeten worden overwogen of de deelnemers in de samenwerking alsnog open staan voor taakuitvoering door een andere partij, zoals een TBO.. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan zijn er twee alternatieven: óf RMN blijft bestaan, óf RMN wordt toch opgeheven en de deelnemers zullen de taakuitvoering alsnog zélf moeten organiseren (scenario 'nul'). In dat laatste geval kunnen – een deel van de – deelnemers vervolgens ook besluiten hun krachten op dit punt in een door hen te bepalen vorm te bundelen. Dat is dan aan hen.

6.2 Het afhaken van Staatsbosbeheer

Een ander risico is dat er met Staatsbosbeheer geen akkoord bereikt kan worden over de uitvoer van taken van de 'droge gebieden' in de samenwerking. Het is mogelijk dat Staatsbosbeheer de taakuitvoer organisatorisch niet uitvoerbaar acht – bij specificering van werkzaamheden en budget – of omdat de door het schapsbestuur gewenste taakuitvoer te weinig aansluit bij de beleidsdoelstelling van Staatsbosbeheer. Ook kan het zijn dat we geen overeenstemming bereiken over de condities die SBB stelt aan de taakuitvoering of over het overnemen van RMN-personeel. Tot op heden zijn dergelijke 'bottlenecks' niet waargenomen, maar het is wel van belang hier alert op te blijven.

Er is op dit moment geen beheerorganisatie in beeld die het takenpakket van de 'droge' delen van LSD op zich kan nemen. Wellicht is bij het afhaken van Staatsbosbeheer nog een terugvaloptie dat Wijdemeren alsnog de taakuitvoering voor ook de 'droge' delen op zich wil nemen. Wanneer ook deze terugvaloptie er niet blijkt te zijn staat er geen uitvoeringsorganisatie gereed voor de taakovername per 1 januari 2023. Dan kan RMN niet kan worden opgeheven.

6.3 Aanbesteding

Voor het aangaan van de samenwerking met Wijdemeren voor de taakuitvoering voor de 'natte gebieden' zijn wij voornemens een beroep te doen op de uitzonderingsgrond inbesteding. Het vormgeven van deze inbesteding vraagt de komende periode nadere aandacht om het juridisch risico te beperken. Dat geldt ook voor een samenwerking met SBB voor de droge delen, waarmee we willen 'meeliften' op het contract dat SGL voornemens is af te sluiten met Staatsbosbeheer. Er zijn vergelijkbare casussen waarin Staatsbosbeheer taken is gaan uitvoeren voor publieke organisaties, onder andere voor de provincie Zuid-Holland en gemeenten in deze provincie. Wij zullen in het onderzoek met Staatsbosbeheer verkennen welke vormgeving daar gekozen is en nagaan of deze ook bruikbaar is in onze situatie.

Het aanbestedingsrisico moet overigens worden geduid in het perspectief van de beperkte mogelijkheden om voor RMN een andere oplossing te vinden. Hierbij is van belang dat Wijdemeren en SBB publieke partijen zijn die als enigen in staat zijn om medewerkers op lange termijn gelijksoortige arbeidsvoorwaarden te bieden. Daarbij komt dat geen 'werk' van de markt wordt gehaald. Ook nu worden de taken door een publieke partij uitgevoerd. De aard van het takenpakket maakt dat private partijen de taken niet uit kunnen voeren of tegen aantrekkelijke condities willen uitvoeren. Een afspraak waarbij gestuurd kan worden via de BVO en een DVO (met SBB) is dan feitelijk ook om deze reden de enige mogelijkheid met perspectief op een toekomstbestendige en robuuste taakuitvoering.

6.4 Niet overgeplaatst personeel

De inzet is dat het huidige personeel van RMN wiens werk over gaat naar Wijdemeren of SBB mee gaat naar de respectievelijke organisaties volgens het uitgangspunt ‘mens volgt werk’. Hetzelfde geldt voor het personeel van het Routebureau naar de provincie. Mocht het onverhoopt gebeuren dat personeel niet overgedragen kan worden dan blijven de liquidatiekosten navenant hoog en daarbij ook de bijdrage van de deelnemers in deze eenmalige kosten van ons schap.

6.5 Samenhangende besluitvorming

Zoals al vermeld is effectuering van het opheffingsbesluit van RMN pas mogelijk indien ook bij de parallelle trajecten van ons schap, SGL en Routebureau is besloten over een nieuwe samenwerkingsvorm respectievelijk nieuwe organisatie en duidelijk is welke medewerkers en contracten met hun werk mee over kunnen naar een andere organisatie. Risico is dat RMN niet op 31 december 2022 kan worden geliquideerd als er in deze drie trajecten geen alternatieve organisatie gereed staat voor taakovername met bijbehorend personeel.

7. Planning van het vervolgproces

Om tot ordentelijke en rechtsgeldige besluitvorming te komen volgen wij onderstaand stappenplan.

Tabel 2: Proces vanaf instemming met voorstel door DB en AB LSD

Stap:	Datum:
Stap 1: DB stuurt voorstel naar de deelnemers	**1 nov.**
Stap 2: Voorstellen toelichten aan Raadsklankbordgroep	**medio nov.**
Stap 3: Deelnemers behandelen het voorstel (colleges, raden, GS, PS) en informeren DB over de uitkomst	**1 feb.**
Stap 4: DB doet voorstel aan AB om besluit definitief te maken	**2 feb.**
Stap 5: AB maakt besluit definitief	**15 feb.**

Uiterlijk 15 februari 2022 stellen wij, als algemeen bestuur, vast of u instemt met de voorstellen voor de nieuwe samenwerkingsvorm.

Voor de implementatie van de nieuwe samenwerkingsvorm zal de planning vanaf 1 maart 2022 nog nader worden gespecificeerd. De hoofdlijnen hiervan zijn als volgt. Met ingang van 15 februari 2022 wordt met Wijdemeren een traject gestart om de voorgenomen opdracht tot taakuitvoering verder uit te werken. De komende periode wordt bekeken wat er aan voor te bereiden is, zonder dat onomkeerbare stappen gezet worden. Met ingang van 1 november 2021 wordt gestart met het onderzoek dat in de intentieovereenkomst met Staatsbosbeheer wordt afgesproken. Dit onderzoek loopt dus parallel aan de besluitvorming zoals in bovenstaande stappen beschreven. De uitkomsten van dit onderzoek De uitkomsten van dit onderzoek zullen uiterlijk 1 juni 2022 ter besluitvorming aan het AB worden voorgelegd. Het AB beslist vervolgens voor 30 juni 2022.

In het voorjaar van 2022 wordt de deelnemers een voorstel tot wijziging van de GR aangeboden, met het verzoek daarover voor het zomerreces 2022 een besluit te nemen, zodat deze wijziging per 1 januari 2023 kan ingaan en een stevige juridische basis legt onder de nieuwe samenwerkingsvorm.

De tweede helft van 2022 zal vervolgens worden gebruikt voor: a. het inregelen van de nieuwe bestuurlijke constellatie en b. taakopdracht en overdracht van medewerkers van RMN naar Wijdemeren en Staatsbosbeheer, zodat er op 1 januari 2023 organisaties gereed staan die de taken van het schap LSD adequaat kunnen gaan uitvoeren.

Bijlage A: Huidige situatie

Het Plassenschap Loosdrecht e.o. (LSD) is een gemeenschappelijk regeling waaraan 3 gemeenten (Stichtse Vecht, Utrecht en Wijdemeren) en twee provincies (Noord-Holland en Utrecht) deelnemen. LSD heeft, als openbaar lichaam, zowel een algemeen als een dagelijks bestuur. De regeling is een raadsregeling, hetgeen het schap voorziet van verordenende bevoegdheid.

Het schap LSD is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (RMN). RMN heeft daarnaast twee andere deelnemers, te weten: het Recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL), en de provincie Utrecht. RMN is bedoeld als personeelsorganisatie van de recreatieschappen SGL en LSD, en heeft daarom geen eigendommen.

Figuur 1: Huidige situatie

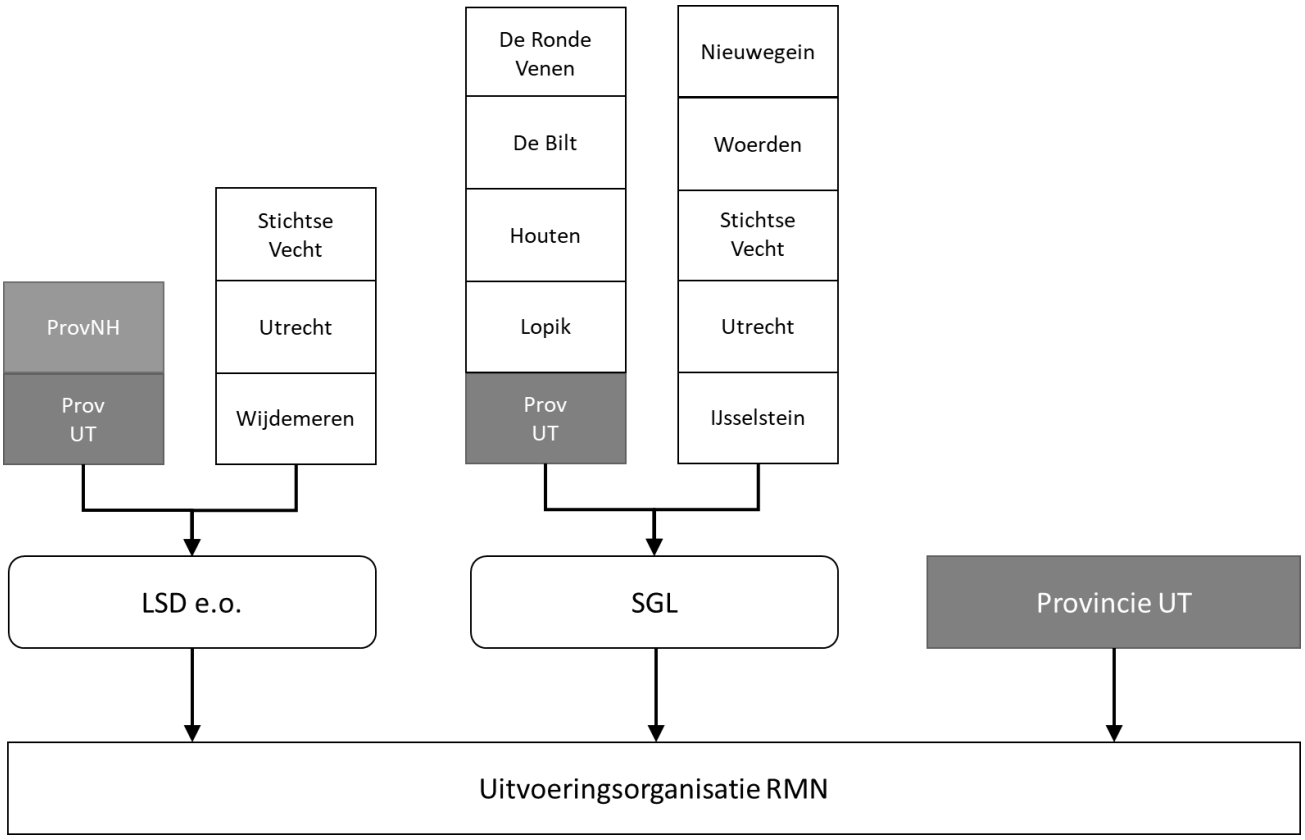

RMN voert aldus de taken uit van Plassenschap Loosdrecht e.o. en Stichtse Groenlanden. Naast de reguliere taken van de schappen voert RMN taken uit voor het Routebureau en het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH). Het Routebureau is als werkeenheid ondergebracht bij RMN.

De taken van LSD, waarvoor RMN de uitvoering verzorgt, zijn als volgt te onderscheiden:

- Beheer en onderhoud;
- Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving;
- Exploitatie;
- Verbeteren van bestaande bestemmingen met kwaliteitsimpulsen (ontwikkeling);
- Bedrijfsvoering, communicatie en bestuursondersteuning.

Exploitatie heeft betrekking op het contractbeheer en het beheer van inkomsten door exploitatie van schapsgronden en -eigendommen. Hieronder vallen onder meer: verpacht, verhuur van gebouwen (kiosk, restaurant, etc.) of terreinen (vissen, hondenuitlaat, evenementen, etc.) en sluisgelden.

Het verbeteren van bestaande bestemmingen met kwaliteitsimpulsen (ontwikkeling) is een taak van het schap die door RMN wordt uitgevoerd. Dit is onderscheiden van strategische ontwikkeling, de uitbreiding en het verbinden van gebieden. Dat is niet belegd bij RMN maar gebeurt op andere bestuurlijke tafels, zoals het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen.

Recreatie Midden Nederland kent voorts in de vastgestelde begroting van 2021 een formatie van 45,05 f.t.e. Hiervan behoort 13,90 f.t.e. tot de overheadfuncties directie en bedrijfsvoering (30%). De begroting 2021 voor LSD ziet er op de 5 programma's als volgt uit (bedragen x € 1.000):

Tabel 3. Programmabegroting 2021

LSD	LSD Lasten	LSD Baten	LSD Saldo
P1 Beheer en onderhoud	€ 723,5	€ 833,4	€ 109,9
P2 Toezicht en handhaving	€ 250,3	€ 569,4	€ 319,1
P3 Ontwikkeling	€ 70,9	€ 81,7	€ 10,8
P4 Exploitatie	€ 633,8	€ 1.258,2	€ 624,4
P5 Overhead	€ 1.138,9	€ 0	€ -1.138,9
TOTAAL	€ 2.817,4	€ 2.742,7	€ -75,7

Bijlage B: Weging van de vier hoofdscenario's

In paragraaf 3 van voorliggend voorstel zijn vier scenario's beschreven: 'Basis', 'Basis+', 'TBO' en 'nul'. In paragraaf 4 wordt het scenario Basis+ als voorkeursvariant uitgewerkt. In deze bijlage worden de kernelementen, consequenties en overwegingen van de andere drie afgevallen scenario's in meer detail toegelicht.

Omdat de scenario's rekening houden met de opheffing van RMN, kennen deze een gedeeld voordeel. Dat is: in alle vier de scenario's wordt de governance-structuur aanzienlijke vereenvoudigd omdat de 'dubbele GR' wordt opgeheven – te weten: de GR LSD als een van de opdrachtgevers van de BVO RMN. Hierdoor wordt de bestuurlijke drukte verminderd en ontstaat er een directe relatie tussen de deelnemers en de opdrachtnemer. Omdat dit een gedeeld voordeel is van alle vier de scenario's zal dit niet meer per scenario worden benoemd.

Scenario 'Basis'

Kernelementen:
In scenario 'Basis' wordt de GR opgeheven en worden de gronden uit het schap toebedeeld aan de respectievelijke grondgebiedgemeenten. Dit heeft tot gevolg dat eventuele zakelijke rechten ten laste of ten goede komen aan de grondgebiedgemeente. Dat geldt ook voor eventuele kwalitatieve contractuele verplichtingen. Deelnemers maken (per convenant) afspraken over een in gezamenlijkheid te verstrekken opdracht voor de taakuitvoering in de gebieden – ofwel aan een (centrum)deelnemer ofwel aan een TBO. Een gezamenlijke bestuurlijke stuurgroep wordt ingesteld om de taakuitvoer door de uitvoerende partij te monitoren.

Consequenties:
De solidaire grondslag en publieke basis onder de samenwerking vervalt. Er is geen sprake meer van een gezamenlijk optrekken op bestuurlijk niveau als het gaat om de recreatietaken. De raden en staten hebben geen positie meer. Daarmee vervalt ook de democratische legitimatie voor deze vorm. De bestuurlijke drukte wordt tegelijkertijd aanzienlijk verminderd. Alleen voor wat betreft de taakuitvoering wordt voor een gebundelde opdrachtverlening gekozen. De in te stellen stuurgroep (van de colleges) moet van een mandaat worden voorzien om te besluiten. Het wordt mogelijk om per convenant in een helder onderscheid tussen opdrachtgever en opdrachtnemer te voorzien. Deze wordt wel minder helder voor zover één van de deelnemers belast wordt met de taakuitvoering.

Overwegingen:
Met het opheffen van de GR valt een voorname lange-termijnbasis voor de samenwerking weg; dit maakt de samenwerking weinig toekomstbestendigheid. Dit scenario ligt ver weg van het gezamenlijke belang dat de deelnemers hebben bij het overleggen en afstemmen over recreatiestaken die gemeentegrens overschrijdend spelen. De stuurgroep is geen juridische entiteit. De opdracht voor de taakuitvoering moet in formele zin dus door een van de gemeenten of de provincie worden gegeven, mede namens de anderen. Er zijn hulpconstructies nodig om het opdrachtgeverschap juridisch goed te borgen en de vraag is of dat het niet weer weinig transparant maakt voor de raden die op afstand komen.
Indien een of meerdere centrumdeelnemers de taken (met name beheer en onderhoud) zouden uitvoeren in opdracht van alle deelnemers, ontstaat er een aanbestedingsrisico. Dit risico wordt groter indien enkele deelnemers zich beperken tot het doen van een financiële bijdrage. Het risico kan enigszins worden beperkt door veel nadruk te leggen op de gemeenschappelijke strategie in de samenwerking en bijvoorbeeld een zware governance-structuur op te tuigen waarin alle partijen zeggenschap hebben over de uitvoering van 'de opdracht'.

De robuustheid van de taakuitvoering – de mate waarin over een langere periode een stabiele kwaliteit van diensten kan worden geleverd – is afhankelijk van de taakuitvoerende organisatie in kwestie. Is dit een organisatorisch stabiele en (relatief) grote organisatie met ervaring met de uitvoering van soortgelijke taken, dan komt dit de robuustheid van de taakuitvoering ten goede.
De samenwerkingsvorm zal financieel houdbaar zijn voor zover de taken van de samenwerking worden belegd bij een kundige taakuitvoerder. Integrale belegging van taken bij één uitvoerder kan efficiëntievoordelen opleveren. Indien een centrumdeelnemer (een deel van) de taakuitvoering op zich neemt zal deze een prikkel hebben om de uitvoeringskosten van de opgedragen taken laag te houden – aangezien ze ook opdrachtgever is.

Scenario 'TBO'

Kernelementen:
In het scenario 'TBO' verdwijnt de GR LSD. De gronden worden overgedragen aan een TBO die daarmee ook de taakuitvoering overneemt.

Consequenties:
Omdat de GR LSD verdwijnt, verdwijnt ook het gemeenschappelijk eigendom. Het eigendom – en daarmee de zakelijke rechten – komt ten goede of ten laste aan de TBO die de gronden overneemt. Hiermee vervalt de samenwerking tussen de huidige schapsdeelnemers in zijn geheel en geven de deelnemers de zeggenschap over hun grondeigendommen en de benutting ervan geheel uit handen aan de TBO. Zij hebben ook geen kosten meer voor de taakuitvoering Deelnemers hebben door middel van bestemmingsplannen nog enige invloed op de bestemming van de overgedragen gronden, maar opdrachtgeverschap is hiervoor geen passende term. Het opdrachtgeverschap verdwijnt in dit scenario dus ook. De robuustheid van de taakuitvoering – de mate waarin over een langere periode een stabiele kwaliteit van diensten kan worden geleverd – is afhankelijk van de TBO waaraan de gronden worden overgedragen. Is dit een organisatorisch stabiele en (relatief) grote organisatie met ervaring met de uitvoering van soortgelijke taken, dan komt dit de robuustheid van de taakuitvoering ten goede.

Overwegingen:
In dit scenario dragen de deelnemers hun publieke taak feitelijk over aan een TBO en geven zijn alle zeggenschap daarover op. Zij raken zo ook de kosten voor de taakuitvoering kwijt. Van samenwerking op het terrein van recreatietaken is in zijn geheel geen sprake meer.

Scenario 'nul'

Kernelementen:
In scenario 'nul' verdwijnt de GR LSD. De gronden – en daarmee zakelijke rechten – komen ten laste of ten goede aan de grondgebiedgemeente. Dat geldt ook voor eventuele kwalitatieve contractuele verplichtingen. Anders dan bij scenario 'Basis' wordt er geen gezamenlijke opdracht bij een of meerdere taakuitvoerders neergelegd. Deelnemers maken alleen afspraken over het in stand houden van eventuele recreatieve paden of verbindingen.

Consequenties:
De samenwerking wordt feitelijk beëindigd. Willen de huidige deelnemers nog afstemmen dan is er geen gezamenlijk vehikel. Omdat ieder van de huidige schapsdeelnemers zelf verantwoordelijk is voor de taakuitvoering op het eigen grondgebied verdwijnt het collectieve opdrachtgeverschap.

Omdat gronden toekomen aan grondgebiedgemeenten wordt door de grondgebiedgemeenten invloed gewonnen en wordt de democratische legitimatie vergroot door vergrootte nabijheid en invloed van raden. De robuustheid van de taakuitvoering – de mate waarin over een langere periode een stabiele kwaliteit van diensten kan worden geleverd – is afhankelijk van de robuustheid van de taakuitvoerende partij. Voor veel grondgebiedgemeenten geldt dat zij niet zelf over zo'n organisatie beschikken. Dat geldt ook voor de kosten van de taakuitvoering. Bovendien vervalt de financiële bijdrage van de provincie bij het vervallen van de samenwerking.

Overwegingen:
Aan de samenwerking op gemeentegrensoverschrijdende recreatietaken komt een eind. Waar gemeenten onderling nog willen afstemmen ontbreekt daarvoor een construct. De taakuitvoering wordt door iedere deelnemer zelf opgepakt. Dit maximaliseert zijn zeggenschap en borgt de invloed van de raden en staten. Het leidt ook tot versnippering in de uitvoering en die daarmee niet robuust en niet efficiënt vorm gegeven zal kunnen worden.

Bijlage C: Raming incidentele kosten en verdeling

Deelnemer LSD	*Verdeelsleutel*	*Liquidatie RMN*	*Overig*	*TOTAAL*
Gemeente Utrecht	12,59%	€ 48.776	€ 14.164	€ 62.940
Gemeente Wijdemeren	27,38%	€ 106.082	€ 30.805	€ 136.887
Gemeente Stichtse Vecht	17,80%	€ 68.960	€ 20.025	€ 88.985
Provincie Utrecht	12,88%	€ 49.925	€ 14.498	€ 64.422
Provincie Noord-Holland	29,35%	€ 113.737	€ 33.028	€ 146.765
TOTAAL	**100,0%**	**€ 387.480**	**€ 112.520**	**€ 500.000**

Intentieovereenkomst onderzoek

Versie 1.0, 1 november2021

De publiekrechtelijke rechtspersoon, **Staatsbosbeheer**, gevestigd en kantoorhoudende te (3811 MG) Amersfoort, aan het Smallepad nr. 5, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door zijn directeur, de heer ir. Sylvo Thijsen BNT, [*]

en

Recreatieschap Stichtse Groenlanden, vertegenwoordigd door [*het dagelijks bestuur *]

Plassenschap *Loosdrechtse plassen,* *vertegenwoordigd door het* [*het dagelijks bestuur*] ***]**

Bedrijfvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland, vertegenwoordigd door [*het dagelijks bestuur*]

Hierna te noemen: Partijen

Overwegingen

Het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht e.o. zijn twee gemeenschappelijke regelingen waarbinnen respectievelijk de gemeenten De Bilt, De Ronde Venen, Houten, Lopik, Stichtse Vecht, Nieuwegein, Utrecht, Woerden en IJsselstein en de Provincie Utrecht, en de gemeenten Stichtse Vecht, Utrecht en Wijdemeren en de Provincies Utrecht en de Provincie Noord – Holland[1], het duurzame onderhoud en het beheer van terreinen en hun recreatieve functies hebben ondergebracht;

Recreatie Midden Nederland is gemeenschappelijke regeling waaraan Recreatieschap Stichtse Groenlanden, het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de provincie Utrecht deelnemen, en waarbinnen het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht e.o. de dienstverlening ten behoeve van het duurzame onderhoud en beheer van hun terreinen hebben ondergebracht, inclusief de bij de uitvoering van deze werkzaamheden betrokken medewerkers en benodigde materieel;

De besturen van het recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht e.o. hebben, mede gezien de richtinggevende uitspraken van hun deelnemers, besloten hun uitvoeringsorganisatie die nu is ondergebracht bij bedrijfsvoeringorganisatie Recreatie Midden Nederland (RMN) op een andere wijze vorm te geven;

De deelnemers van RMN hebben in principe het voornemen om middelen die nu worden besteed aan uitvoering van de taken langjarig beschikbaar te houden voor de over te dragen taakuitvoering;

Staatsbosbeheer is de grootse terreinbeherende organisatie in Nederland die als publieke partij staat voor de realisatie van zijn bij wet verankerde taak gericht op het beschermen, beleven en benutten van het groene erfgoed van Nederland;

[1] De provincie Noord – Holland maakt alleen deel uit van de gemeenschappelijke regeling van het Recreatieschap Loosdrechtse Plassen.

Staatsbosbeheer in het kader van die taakstelling het belang van Groen rondom de stad ziet en onderschrijft, en de ambitie heeft zijn positie als beheerder en ontwikkelaar van gebieden in stedelijk gebied te versterken, zo ook in de Provincie Utrecht en in dit geval specifiek bij het beheer van terreinen van het Recreatieschap Stichtse Groenlanden en voor wat betreft een deel van de terreinen van het Plassenschap Loosdrecht e.o.;

Staatsbosbeheer sinds 2017 een zelfde ondersteuning uitvoert ten behoeve van de Recreatieschappen in de provincie Zuid – Holland;

Staatsbosbeheer bereid is te onderzoeken in welke mate zij langjarig (delen van) taken voor het Recreatieschap Stichtse Groenlanden voor hun hele gebied en Plassenschap Loosdrecht e.o. voor het zogenoemde droge deel van hun gebied die nu worden uitgevoerd door RMN, kan overnemen van RMN;

Staatsbosbeheer haar rol als integraal gebiedsbeheerder alleen optimaal kan invullen als er een duurzame en langjarige verbintenis kan worden aangegaan met de recreatieschappen;

Partijen samen in een constructief, transparant en vooral zorgvuldig proces met respect voor elkaars wederzijdse belangen en op basis van een realistische planning willen onderzoeken of taken, medewerkers, materieel én de daaraan verbonden dienstverlening van RMN kunnen worden overgedragen aan Staatsbosbeheer;

Partijen bevestigen dat de kennis, inzet en betrokkenheid van de medewerkers van RMN van groot belang is voor de continuïteit van het beheer en de verbetering van de terreinen van de recreatieschappen en er gezamenlijk naar streven de gevolgen voor de medewerkers van RMN tot een minimum te beperken en zoveel mogelijk het principe ‘mens volgt werk’ toe te passen;

Partijen zich realiseren dat overdracht van taken en medewerkers een redelijke transitieperiode vergt en hier rekening mee houden bij de vormgeving van het proces.

Afspraken

Doel

Partijen onderzoeken in gezamenlijkheid de mogelijkheden om te komen tot a) een overeenkomst tot overdracht van werkzaamheden die RMN uitvoert voor de Recreatieschappen en b) een langjarige samenwerkingsovereenkomst tussen de Recreatieschappen, Stichtse Groenlanden voor hun gehele gebied en Plassenschap voor de zogenoemde droge delen van hun gebied, en Staatsbosbeheer voor de taakuitvoering. De taakuitvoering heeft betrekking op de volgende taken voor de gebieden die opgenomen zijn in bijgevoegde kaart[2]:

- Beheer en onderhoud;
- Exploitatie;
- Toezicht en handhaving;
- Verbeteren van bestaande gebieden met kwaliteitsimpulsen, met behoud van hun bestemming;
- De aan bovenstaande onderwerpen gekoppelde bedrijfsvoeringstaken.

[2] Kaart volgt.

Partijen hanteren de navolgende fasering voor wat betreft het te verrichten onderzoek en de daarmee verband houdende vervolgstappen en besluitvorming;

Fasering

Het onderzoek naar een mogelijke overgang zal gefaseerd plaatsvinden, waarbij na elke fase een besluitvormingsmoment is waarbij de partijen afzonderlijk en aansluitend gezamenlijk een unanieme go/no go geven voor de volgende fase.

Fase 1: Uitvoeren van het (boeken)onderzoek;

Fase 2: Het voorbereiden van een (voorgenomen) besluit;

Fase 3: Het doorlopen van het medezeggenschapstraject bij partijen;

Fase 4: Het voorbereiden van een definitief besluit.

Partijen spreken af fase 2 uiterlijk 30 juni 2022 af te ronden middels een (voorgenomen) besluit.

Nadat fase 4 is afgesloten met een definitief besluit, volgt aansluitend de voorbereiding en implementatie van de overeengekomen overgang van medewerkers en de uitvoering naar Staatsbosbeheer. Partijen spreken in het definitief besluit daarvoor een tijdpad af.

De uitvoering van de verschillende fases zal projectmatig plaatsvinden waaraan alle partijen deelnemen en daarbij de kosten voor de eigen inzet dragen. De projectuitvoering wordt per fase uitgewerkt in een projectplan.

Onderzoeksonderwerpen

Partijen spreken over de intentieperiode af dat in ieder geval de navolgende onderwerpen onderdeel zijn van het uit te voeren onderzoek:

1. de huidige juridische verhoudingen tussen de Recreatieschappen Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrechts e.o. en RMN, de rechten en verplichtingen van deze partijen onderling jegens elkaar, meer in het bijzonder gelet op de vaststelling van de wijze van overgang van RMN naar Staatsbosbeheer;
2. de financiële situatie van RMN over de periode van 2016 tot en met 2021 (balans, winst en verlies en vermogen) alsmede de verwachtingen voor 2022 en de financiële risico's die mogelijk daaruit zouden kunnen voortvloeien;
3. de personele bezetting van RMN, waaronder, doch niet beperkt tot, de juridische status van medewerkers, loonkosten, opgebouwde transitievergoedingen, verhouding vast – tijdelijk, leeftijdsopbouw, functieniveau, te verwachten uitstroom, arbeidsvoorwaarden zulks met inachtneming van de bestaande privacyregelgeving;
4. de rechtspositie van en de rechtspositionele gevolgen voor medewerkers en de daaraan verbonden financiële gevolgen voor RMN en Staatsbosbeheer;
5. de bestaande contractuele verplichtingen van RMN jegens derden in het kader van de taakuitvoering zoals eerder benoemd in deze intentieovereenkomst;
6. de eigendomssituatie van de gronden waarover de Recreatieschappen nu zeggenschap hebben, in het bijzonder voor wat betreft de aanwezigheid van erfpachtsituaties;
7. de juridische en fiscale risico's en mogelijkheden voor taakuitvoering door Staatsbosbeheer ten behoeve van de Recreatieschappen, meer in het bijzonder de vraagstukken van aanbesteding en staatssteun;

8. de omvang van de kosten en de aard van de financiering van de (basis)taken en eventuele ontwikkelingstaken rekening houdende dat exploitatie door derden thans onvoldoende inkomsten genereren;
9. de geprognotiseerde investeringen of groot onderhoud; voor zover geen onderdeel van het voorgaande punt;
10. de inhoud van de langjarige eisen van Recreatieschappen aan de taakuitvoering.

Overige afspraken

Deze intentieovereenkomst eindigt i) als partijen een overnameovereenkomst en samenwerkingsovereenkomsten zijn aangegaan, ii) partijen gezamenlijk constateren dat een samenwerking niet mogelijk is of bestuurlijk niet haalbaar of iii) door tijdsverloop op 1 januari 2023.

De recreatieschappen en RMN stellen de benodigde informatie, in het bijzonder gegevens over de terreinen, beheers- en onderhoudsniveaus, investeringsprogramma en lopende ontwikkelingen beschikbaar aan Staatsbosbeheer. Ook bieden de Recreatieschappen en RMN met inachtneming van de privacyregels inzicht in de omvang van de formatie en de bedrijfsvoering die wordt ingezet voor uitvoering van de taak.

Partijen komen overeen dat na beëindiging van deze intentieovereenkomst zonder dat nadere overeenkomsten tot stand komen zij jegens elkaar niets meer te vorderen hebben uit hoofde van welke titel dan ook.

Partijen spreken af dat communicatie over de inhoud, uitvoering en uitkomst van deze intentieovereenkomst gezamenlijk en zoveel mogelijk gelijktijdig wordt vormgegeven.

Partijen zijn uitdrukkelijk geen geheimhouding over de intentieovereenkomst overeengekomen.

Ondertekening:

Dagelijkse Besturen van GR SGL en GR LSD,

Bestuur GR RMN

Directie SBB

Liquidatieplan
Recreatie Midden Nederland

CONCEPT

Versie:	1.0 TER VASTSTELLING
Datum:	27-10-2021

Versiebeheer

Versie	Datum document	Datum besproken	Besproken met	Aangebrachte wijzigingen na bespreking
0.1	23 augustus 2021	07 september 2021	Directeur RMN	1. Besluitvormingsprocedure 2. Formatieoverzicht 3. Contractuele frictiekosten 4. Liquidatiebegroting 5. Duiding OvO bij boedelonderdeel personeel 6. Risicoparagraaf
0.2	08 oktober 2021	11 oktober 2021	Directeur RMN	1. Besluitvormingsprocedure 2. Toe te passen verdeelsleutel B2022 3. Teksten onderdeel personeel 4. Peildatum bezetting op 1/11/2021 5. Liquidatiebegroting + € 250.000 (afkoop verlofsaldi en ww-risico)
0.3	13 oktober 2021	19 oktober 2021	Directieteam en OR	1. Nadrukkelijker OR traject benoemd in het plan van aanpak 2. Diverse tekstuele wijzigingen 3. Management samenvatting toegevoegd
0.4	21 oktober 2021	25 oktober 2021	Bestuur RMN	1. Bijlage 4 toegevoegd met verdeling liquidatiekosten deelnemers van de schappen 2. Eerste alinea bovenaan p4 management samenvatting gecorrigeerd
1.0	27 oktober 2021	Planning deelnemers	Deelnemers RMN	Eindconcept versie
1.0	27 oktober 2021	Te plannen	Bestuur RMN	Vastgesteld

CONCEPT

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting **4**

1. Inleiding **5**

2. Procedure, uitgangspunten en spelregels opheffing **7**

3. Beschrijving van de boedel **12**
3.1. De taken 12
3.2. Het personeel 12
3.3. Het bezit en de schulden 15
3.4. De verplichtingen 15
3.5. Het archief 16

4. Plan van aanpak en begroting liquidatie **18**
4.1. Planning voorbereiding liquidatie 18
4.2. Liquidatiebegroting 20
4.3. Verdeling van de liquidatiekosten 20

5. Risicoparagraaf **21**

Bijlagen **22**
Bijlage 1 – Bronnen
Bijlage 2 – Contracten
Bijlage 3 – Activastaat per 31-12-2020
Bijlage 4 – Verdeling liquidatiekosten deelnemers SGL en LSD

CONCEPT

Managementsamenvatting

De gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (gevestigd in Utrecht, KvK-nummer 52393925)(hierna: RMN) is opgericht in 1996. De regeling is gewijzigd in 2008 en 2016 en heeft thans drie deelnemers: het Plassenschap Loosdrecht e.o. (hierna: LSD), het recreatieschap Stichtse Groenlanden (hierna: SGL) en de provincie Utrecht. De provincie Utrecht heeft als belangrijkste subsidiënt een zetel in het bestuur.

In 2019 is een bestuurlijk proces gestart waarin de toekomst van de schappen LSD en SGL wordt heroverwogen met als belangrijkste onderdeel de herziening van de relatie met RMN. Dit heeft in 2020 geleid tot richtinggevende uitspraken over een nieuwe inrichting van de samenwerking op het gebied van recreatie in de provincie Utrecht. Het gevolg van deze ontwikkeling is dat de gemeenschappelijke regeling RMN wordt ontbonden, omdat er geen draagvlak voor een voortbestaan meer is onder de deelnemers. Dit liquidatieplan beoogt de drie deelnemers alle informatie te verschaffen die zij nodig hebben om een besluit te kunnen nemen over de opheffing van RMN en de financiële en personele gevolgen daarvan, die voor hun rekening komen.

Om het voornemen tot opheffing te kunnen effectueren zijn zorgvuldig te nemen stappen in de besluitvorming nodig die in dit plan stap voor stap zijn beschreven. Uiteraard kan het liquidatiebesluit pas worden genomen als duidelijk is of en zo ja welke taken door andere partijen worden overgenomen of dat taken worden beëindigd. In dit liquidatieplan wordt uitgegaan van een liquidatiedatum van 31 december 2022, zodat er bij definitieve besluitvorming begin 2022 voldoende tijd is een zorgvuldige afwikkeling.

Het belangrijkste onderdeel van de ‘boedel’ is het personeel (38,32 f.t.e.) dat nu de werkzaamheden uitvoert. Veel werkzaamheden zullen ook in de nieuwe situatie worden uitgevoerd bij de nieuwe organisaties, sommige niet. In dit liquidatieplan is de spelregel opgenomen dat het personeel zo snel mogelijk, maar tenminste 6 maanden voor de opheffingsdatum (uiterlijk 30 juni 2022) duidelijkheid heeft over hun rechtspositie. Indien de organisaties die de taken beogen uit te voeren op 30 juni 2022 nog geen duidelijkheid kunnen geven over in dienst neming van de medewerkers in de nieuwe organisatie, wordt de liquidatiedatum met tenminste drie maanden uitgesteld.
Uit de beschrijving van de boedel van RMN blijkt voorts, dat in het kader van de vereffening geen noemenswaardige vervreemdingskosten aan de orde zijn omdat de omvang van de materiële vaste activa op de balans zeer beperkt is. Afhankelijk van het exploitatieresultaat in het laatste boekjaar kan hooguit een relatief klein positief of negatief vereffeningsaldo optreden.

De liquidatiekosten worden geraamd op totaal € 1,25 miljoen. De meeste kosten worden geraamd op het risico van de personele en frictie (die al dan niet in het kader van een sociaal plan worden gemaakt). De overige kosten worden gemaakt in de vorm van uren van de uitvoering van de liquidatievoorbereiding, boetebedingen uit de contracten en het liquidatieproces zelf. De kosten worden gedragen door RMN. De geraamde liquidatiekosten worden verdeeld over de deelnemers op basis van de verdeelsleutel die in de begroting van 2022 wordt gehanteerd. Dit betekent dat aan de liquidatiekosten SGL-A een bedrag van € 0,57 miljoen bijdraagt, SGL-B een bedrag van € 0,29 miljoen en LSD een bedrag van € 0,39 miljoen.

CONCEPT

1. Inleiding

De gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden Nederland (gevestigd in Utrecht, KvK-nummer 52393925)(hierna: RMN) is opgericht in 1996 (regeling gewijzigd in 2008 en 2016) en heeft thans drie deelnemers: het Plassenschap Loosdrecht e.o. (hierna: LSD), het recreatieschap Stichtse Groenlanden (hierna: SGL) en de provincie Utrecht. De provincie Utrecht heeft als belangrijkste subsidiënt een zetel in het bestuur..

In 2019 is een bestuurlijk proces gestart waarin de toekomst van de schappen LSD en SGL wordt heroverwogen met als belangrijkste onderdeel de herziening van de relatie met RMN. Dit heeft in 2020 geleid tot richtinggevende uitspraken over een nieuwe inrichting van de samenwerking op het gebied van recreatie in de provincie Utrecht. In het memo d.d. 7 december 2020 gericht aan de besturen 'Toekomstige samenwerking Recreatieschappen Besluitvorming over richtinggevende uitspraken voor vervolgstappennieuw organisatie recreatietaken Midden Nederland' zijn over RMN de volgende richtinggevende uitspraken gedaan:

- De gevolgen te onderzoeken van de wijzigingen voor de externe opdrachten die door RMN worden uitgevoerd voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en het Routebureau Utrecht, alsmede de positie van het Routebureau als organisatorisch onderdeel van RMN en hiervoor voorstellen te doen.
- Het voornemen uit te spreken om Bedrijfsvoeringorganisatie RMN op te heffen. Hiervoor een liquidatieplan te laten opstellen door een apart hiervoor aangestelde projectleider met ondersteuning van een bureau. Als streefdatum voor de liquidatie te opteren voor 1 januari 2022.

Om een besluit te kunnen nemen over een nieuwe inrichting van de samenwerking hebben de drie deelnemers onder meer informatie nodig over de consequenties van en de voorwaarden waaronder de opheffing van de gemeenschappelijke regeling RMN. Dit plan beoogt deze informatie te verschaffen.

De gemeenschappelijke regeling RMN is de uitvoeringsorganisatie voor LSD en SGL. Feitelijk betekent dit dat RMN voor haar opdrachtgevers de benodigde bemensing levert voor de taakuitvoering op het gebied van beheer en onderhoud, vergunningverlening, evenementen begeleiding, programma management (ontwikkeling), exploitatie, handhaving en toezicht, het leveren van bestuursondersteuning en bedrijfsvoering (waaronder marketing en communicatie). Daarnaast voert RMN opdrachten uit voor Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en is het Routebureau Utrecht organisatorisch bij RMN ondergebracht. Het personeel dat de taken uitvoert is in dienst van RMN. De schappen LSD en SGL hebben geen personeel in dienst. Ook heeft RMN slechts in beperkte mate bezit (activa) op de balans staan. Alleen materieel dat zowel voor de uitvoering van de taken voor LSD en SGL wordt ingezet staat op de balans van RMN. De rest van de activa staat op de balans van LSD of SGL.

Het doel van dit liquidatieplan is om het bestuur van RMN te informeren over de consequenties voor de medewerkers en de omvang en waarde van de 'boedel' die per liquidatiedatum vervalt en wordt overgedragen. Daarnaast kan op basis van de inventarisatie worden bepaald welke rechten en verplichtingen die samenhangen met de boedel dienen te worden afgewikkeld en welke kosten

CONCEPT

gemoeid gaan met de opheffing en voor rekening van de deelnemers komen. De informatie uit dit liquidatieplan kan tevens worden benut als achtergrondinformatie om een besluit over de nieuwe samenwerking te kunnen nemen.

Dit liquidatieplan is als volgt opgebouwd. In de eerstvolgende paragraaf gaan we in op de uitgangspunten en spelregels die gelden in het proces van liquidatie alsmede de benodigde stappen in de besluitvorming. In paragraaf 3 wordt een inventarisatie gegeven van alle 'boedel' van RMN in termen van arbeidscontracten, leverancierscontracten, klantverplichtingen, bezit en risico's. In paragraaf 4 gaan we in op de stappen in het proces van liquidatie en de kosten (en opbrengsten) die hiermee samenhangen, samengevat in een liquidatiebegroting.

Dit liquidatieplan is gebaseerd op de meest actuele gegevens van RMN. Bij het opstellen van dit liquidatieplan is ervan uitgegaan dat deze documenten en overzichten een juiste en volledige weergave zijn van de werkelijkheid. De bronnenlijst is opgenomen in de bijlage.

CONCEPT

2. Procedure, uitgangspunten en spelregels opheffing

De basis voor de **opheffingsprocedure** is gelegen in de tekst van de gemeenschappelijke regeling van RMN[1], die stelt:

> Artikel 25 Opheffing
>
> 1. Deze regeling kan worden opgeheven, als tenminste drievierde van het aantal deelnemers daartoe besluiten.
> 2. In het geval van opheffing stelt het bestuur, na overleg met de deelnemers een liquidatieplan vast.
> 3. Het liquidatieplan omvat de verplichtingen van de deelnemers tot deelneming in de financiële consequenties van de opheffing en een regeling met betrekking tot de gevolgen, die de opheffing voor het personeel heeft.
> 4. Voor zover het liquidatieplan niet anders bepaalt geschiedt de vereffening van een nadelig saldo dan wel de verdeling van een voordelig saldo conform de in artikel 19 vastgestelde verdeelsleutel.

In het eerste lid van artikel 25 wordt gesteld dat een besluit van drievierde van het aantal deelnemers nodig is. In de laatste vastgestelde versie van de gemeenschappelijke regeling wordt nog uitgegaan van 5 deelnemers (inclusief het Plassenschap VVP en het recreatieschap UHVK). Tenminste drievierde van de deelnemers betekent dan de facto vier van de vijf deelnemers. Bij het huidige aantal van drie deelnemers betekent het de facto unanimiteit van stemmen.

In het tweede lid staat dat het bestuur, na overleg met de deelnemers een liquidatieplan vast moet stellen. In de besluitvorming dienen daarom de volgende stappen te worden genomen:

Stap 1. Het bestuur van RMN doet een voorstel tot opheffing en stelt een concept liquidatieplan vast.
Stap 2. Het bestuur van RMN zendt het voorstel tot opheffing en het concept liquidatieplan naar gedeputeerde staten van de provincie Utrecht alsmede de dagelijks besturen van de beide deelnemende schappen, dat laatste in het kader van het in lid 2 van de GR genoemde 'overleg'.
Stap 3. Het concept liquidatieplan wordt aan de ondernemingsraad van RMN voorgelegd, deze geeft haar reactie af binnen een met de WOR-bestuurder afgesproken termijn.
Stap 4. Het bestuur van RMN stelt met inachtneming van de reacties van de deelnemers vast of de deelnemers hebben besloten tot opheffing en stelt vervolgens met inachtneming van het OR advies het liquidatieplan vast.

Gelet op de agenderingen en aanlevertermijnen kost het doorlopen van de stappen 1 t/m 4 realistisch gezien drie maanden tijd (november 2021 – januari 2022). Gelet op deze termijnen moet worden geconcludeerd dat de eerder beoogde en in de richtinggevende uitspraken van de besturen (d.d. 7 december 2020) opgenomen datum van 1 januari 2022 niet meer kunnen worden gehaald. We gaan in het vervolg van dit liquidatieplan derhalve uit van een liquidatiedatum van 31 december 2022, zodat er tijd is voorbesluitvorming en een zorgvuldige afwikkeling.

[1] Besluit van gedeputeerde staten van Utrecht van 12 april 2016, nr.81824243, houdende de wijziging van de gemeenschappelijke regeling van Recreatie Midden-Nederland in een bedrijfsvoeringsorganisatie (Bedrijfsvoeringsorganisatie Recreatie Midden-Nederland. Geldend van 01-07-2016 t/m heden (Overheid.nl).

CONCEPT

In lid drie van het artikel is een inhoudelijke eis aan het liquidatieplan opgenomen. Het plan omvat:

a) de verplichtingen van de deelnemers tot deelneming in de financiële consequenties van de opheffing en
b) een regeling met betrekking tot de gevolgen, die de opheffing voor het personeel heeft.

De eerste inhoudelijke eis houdt in dat duidelijk in het plan moet zijn weergegeven, wat de verplichtingen zijn tot deelneming in de financiële consequenties van de opheffing. Wij vertalen dit naar: *wat zijn de kosten van de liquidatie en de vereffening en wat is de bijdrage van de provincie Utrecht en de beide deelnemende schappen hierin.*
De tweede inhoudelijke eis wordt nader zal worden vormgegeven via een addendum op het bestaande sociaal plan.

Uit lid 4 blijkt hoe de verdeling van die kosten moet worden berekend. Verwezen wordt naar artikel 19 van de gemeenschappelijke regeling:

> Artikel 19 Nadelig saldo
> 1. Het nadelig saldo van de jaarrekening komt ten laste van de recreatieschappen naar rato van het aandeel per recreatieschap in de totale salariskosten van de regeling. Het aandeel wordt bepaald op basis van het aantal werkelijk gewerkte uren voor ieder recreatieschap dat in dienst is van de bedrijfsvoeringsorganisatie.
> 2. Het bestuur stelt een methode van doorberekening van de totale kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie vast.

In de laatst vastgestelde jaarrekening (2020) van RMN staat hierover het volgende:
". . . in de begroting 2020 is rekening gehouden met een evenredige verdeling van loonkosten over de schappen, terwijl de loonkosten in de jaarrekening worden toegerekend op basis van de realisatie per schap."

Wij stellen voor om de verdeling van de boedel te baseren op de verdeelsleutel zoals deze in de laatst vastgestelde begroting wordt toegepast, omdat dit de beste representatie is die voorhanden is van de kosten die voor de afzonderlijke schappen worden gemaakt door RMN. Dit leidt tot het volgende beslispunt.

Beslispunt 1
De vereffening van een nadelig saldo dan wel de verdeling van een voordelig saldo geschiedt op basis van de toegepaste verdeelsleutel in de laatst vastgestelde begroting (B2022)

Verderop in dit liquidatieplan zal een berekening worden gemaakt van de kosten per schap bij toepassing van de voorgestelde verdeelsleutel.

CONCEPT

Onderstaand schema geeft weer wat de plaats is van dit liquidatieplan in het liquidatieproces.

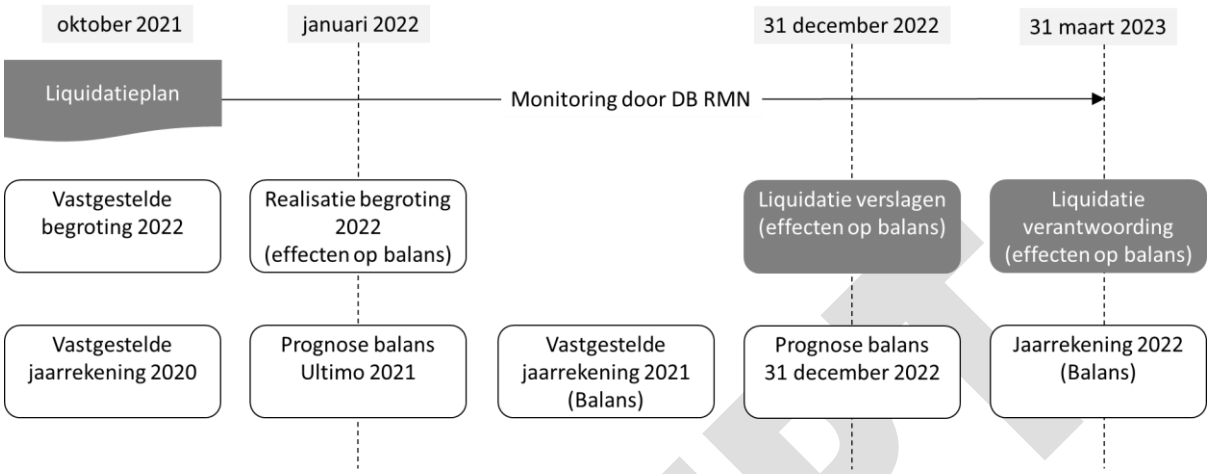

Als basis voor dit liquidatieplan is de jaarrekening 2020 en de begroting 2022 gebruikt. De liquidatie is formeel beëindigd wanneer de jaarrekening 2022 medio 2023 door het bestuur van RMN is vastgesteld en de liquidatieverantwoording van de vereffenaar is goedgekeurd. De liquidatieverantwoording is een document waarin de afwikkeling van de verplichtingen eventuele afwijkingen in de begroting van het laatste jaar (als gevolg van het liquidatieproces) en de realisatie van de liquidatiebegroting is beschreven.

Verschillen in de balansposities tussen ultimo 2022 en juridische liquidatie (liquidatiebalans) moeten via de liquidatieverantwoording herleidbaar worden gemaakt. Indien gewenst kan het bestuur van RMN een accountantsverklaring laten opstellen over de periode na balansdatum per ultimo 2022 (in een liquidatiebalans).

Meestal wordt van een aanvullende accountantsverklaring op de liquidatiebalans afgezien, omdat de meeste activa en passiva al van de balans zijn afgevoerd vóór einde van het laatste boekjaar. In de liquidatieverantwoording zal in alle gevallen toch al een sluitende en navolgbare administratie van alle transacties na aflopen van het boekjaar worden opgenomen. Aangezien RMN al een beperkte balans heeft, heeft een extra accountantscontrole beperkte meerwaarde en brengt wel kosten met zich mee.

Beslispunt 2
In de liquidatieverantwoording zullen door de vereffenaar alle transacties inzichtelijk worden gemaakt en zal de liquidatiebalans aldus worden verantwoord.

Ten behoeve van een ordentelijk liquidatieproces is het nodig dat het bestuur van RMN een aantal uitgangspunten en spelregels vast stelt die gelden voor het liquidatieproces. Deze zijn veelal ordenend en structurerend van aard. De uitgangspunten en spelregels hebben niet alleen betrekking op de administratieve afwikkeling maar ook op de ordentelijke overdracht van de boedel.

CONCEPT

De uitgangspunten zijn:

a) De beoogde datum van opheffing is 31 december 2022. Uiterlijk **01 maart 2022** zal de harde liquidatiedatum door het bestuur worden bepaald.
b) Het 'huis' van de bedrijfsvoeringsorganisatie RMN kan pas worden afgebroken als alle kamers leeg zijn en de boedel een bestemming heeft gekregen[2].
c) Het bestuur stuurt het proces van opheffing aan en opereert als formeel opdrachtgever voor de vereffenaar. Materieel is de directeur van RMN opdrachtgever voor de vereffenaar.
d) Medewerkers, klanten en leveranciers worden via het management van RMN geïnformeerd over de voortgang van het liquidatieproces.

De spelregels zijn:

1. Er worden door RMN geen nieuwe investeringen gedaan boven een bedrag van € 25.000[3]. Uitgaven ten behoeve van de afwikkeling en overdragen van de boedel zijn uiteraard mogelijk, indien deze betrekking hebben op de afkoop van lopende contractvoorwaarden. Uitgaven met een investeringskarakter die betrekking hebben op de periode vanaf deze stap zijn niet toegestaan.
2. De huidige activiteiten van RMN worden voortgezet tot en met 31 december 2022, tenzij hierover in het kader van een gefaseerde overgang aanvullende afspraken over zijn gemaakt. Individuele deelnemers onthouden zich van activiteiten die deze continuïteit belemmeren.
3. Het personeel wordt tenminste zes maanden vóór de definitieve liquidatiedatum geïnformeerd over hun rechtspositie per liquidatiedatum. Indien deze duidelijkheid niet kan worden verschaft, wordt de liquidatie uitgesteld met tenminste 3 maanden.
4. Als partijen niet in onderlinge overeenstemming een goede bestemming van de boedel vinden, bepaalt de 'vereffenaar' in overleg met het bestuur de lijn van verdeling en afhandeling.
5. Schoon opleveren. De onderdelen van de boedel worden geïnventariseerd, administratief opgeknipt en overgedragen. Er is geen achterstallig onderhoud in relatie tot de oorspronkelijke doelstellingen en servicenormen zoals eerder gezamenlijk bepaald.

De spelregels gaan in bij de vaststelling van dit plan. Gelet op de samenstelling van de 'boedel' heeft de laatste spelregel vooral betrekking op het archief en de administratie. Voor het opleveren en overdragen van het archief en de administratie bestaan wettelijke regels. Voor de overige onderdelen van de boedel van RMN zijn geen kwaliteitseisen vastgelegd. Op het eerste gezicht kan spelregel 5 met spelregel 1 conflicteren. Indien beide spelregels worden geaccordeerd kan eventueel wegwerken van achterstallig onderhoud alleen nog uit de lopende exploitatie worden gefinancierd van RMN of uit een eenmalig extra budget[4].

[2] Bestemming wordt hier opgevat in brede zin; in gevallen betekent dit beëindiging (contracten) of vernietiging (bij activa zonder boekwaarde die niet kunnen worden overgedragen).

[3] Onder investering wordt verstaan een conform de BBV2017 te activeren verplichting.

[4] Er is een nieuw MJOP opgesteld. De eventuele extra investeringen hiervan worden echter geactiveerd op de balans van LSD en SGL, niet op die van RMN.

CONCEPT

Beslispunt 3

Het bestuur van RMN stelt de genoemde uitgangspunten en spelregels vast en ziet toe op de naleving ervan.

Gedurende het liquidatieproces zal het bestuur en de vereffenaar toezien op de juiste toepassing van de uitgangspunten en spelregels en waar mogelijk corrigerend optreden.

De juridische entiteit RMN houdt op te bestaan na afwikkeling van alle rechten en plichten, overdracht of beëindiging van alle boedelonderdelen, na publicatie van de opheffing in de Staatscourant, uitschrijving bij de KvK en opheffing van alle bankrekeningen.

CONCEPT

3. Beschrijving van de boedel

In dit hoofdstuk wordt de 'boedel' van RMN beschreven. De 'boedel' wordt beschouwd in de meest brede zin van het woord en bestaat uit:

a) de taken
b) het personeel
c) het bezit en de schulden
d) de verplichtingen jegens derden en de verplichtingen van derden jegens RMN
e) het archief

Hierna beschrijven we ieder van de genoemde boedelonderdelen.

3.1. De taken

Uit de tekst van de gemeenschappelijke regeling blijkt welke taken de bedrijfsvoeringsorganisatie uitvoert in formele zin.

> Artikel 3 Belang
>
> 1. Deze regeling is getroffen met het oog op het belang van de recreatieschappen bij een centraal ondergebracht personeelsbeheer, alsmede bij het indien gewenst voorbereiden van gemeenschappelijk beleid.
> 2. De recreatieschappen onthouden zich van alle activiteiten waartoe de bedrijfsorganisatie bevoegd is.

In artikel 4 van de tekst van de gemeenschappelijke regeling wordt aan het bestuur alle bevoegdheden toegekend die nodig zijn voor het uitoefenen van de taak, zoals het vaststellen van de organisatiestructuur, het vaststellen van het (meerjaren-)personeels- en formatieplan en het uitvoeren van het personeelsbeleid. Ook kan het bestuur middelen ten behoeve van het apparaat aanschaffen, materieel aanschaffen en beheren dat door meer dan één recreatieschap wordt gebruikt en kan het bestuur beleidsvoorstellen doen aan de recreatieschappen betreffende gemeenschappelijke beleidsuitgangspunten. Tenslotte is genoemd dat de bedrijfsvoeringsorganisatie binnen grenzen taken voor derden kan uitvoeren. RMN heeft derhalve geen 'eigen' taken, anders dan de gebruikelijke en noodzakelijke taken om de organisatie te laten functioneren, zoals aansturing organisatie RMN (directie) en het doorlopen van de eigen planning- en control cyclus.

Dit betekent, dat het bestuur voor ieder van de genoemde taken moet besluiten of deze taken worden beëindigd of worden overgenomen en in dat laatste geval moet worden geregeld dat een andere partij de taak in uitvoering neemt. De taken voor derden zijn vastgelegd in een dienstverlenings-overeenkomst met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (hierna: NPUH).

3.2. Het personeel

Voor de uitvoering van de taken heeft de bedrijfsvoeringsorganisatie de daarvoor benodigde medewerkers in dienst of huurt die in. Dit geldt ook voor de dienstverlening aan NPUH en het

CONCEPT

Routebureau. RMN is 100% dienstverlener aan deze partijen. Per 1 november 2021 ziet de formatie en bezetting van RMN er als volgt uit:

Formatie en bezetting	Formatie	Bezetting[5]
TOTAAL	**42,80**	**38,32**
Directie en secretaris	2,00	-
Beheer en Onderhoud	14,80	14,40
Exploitatie	3,10	2,80
Toezicht en Handhaving	5,90	6,74
Routebureau	3,50	3,50
Bedrijfsvoering	10,00	9,08
Programmamanagement	3,50	1,80

Het belangrijkste onderdeel van de 'boedel' is het personeel dat nu de werkzaamheden uitvoert. Veel werkzaamheden zullen ook in de nieuwe situatie worden uitgevoerd bij de nieuwe organisaties, sommige niet. Het is belangrijk dat het personeel zo snel mogelijk, maar conform spelregel 3 **tenminste 6 maanden** voor de opheffingsdatum (uiterlijk 30 juni 2022) duidelijkheid heeft over hun rechtspositie. Indien de organisaties die de taken beogen uit te voeren op 30 juni 2022 nog geen duidelijkheid kunnen geven in dienst neming van de medewerkers in de nieuwe organisatie, wordt de liquidatiedatum met tenminste **drie** maanden uitgesteld.

Over de rechtspositie van het personeel bij liquidatie is advies gevraagd aan Bureau Vijverberg. In het definitieve advies d.d. 1 september 2021 is onder meer het volgende opgenomen:

- het Routebureau heeft een eigenstandige positie binnen RMN. De overgang van het Routebureau naar een derde partij leidt vrijwel zeker tot overgang van onderneming;
- de directie van RMN is te beschouwen als een overheadtaak; deze taak gaat alleen mee over naar een andere organisatie als RMN als geheel wordt overgedragen; dan is sprake van overgang van onderneming. Als RMN in delen wordt overgedragen, blijft de directie achter bij RMN;
- de opheffing van RMN door SGL, LSD en de provincie leidt tot het terugvallen van de taken naar de deelnemers SGL en LSD. Er zijn nu geen eenheden binnen RMN aan te wijzen die integraal overgaan naar SGL of LSD, hoewel vooralsnog aannemelijk is dat alle werkzaamheden die nu voor SGL en LSD worden verricht, na de transitie uitgevoerd zullen worden bij SGL, respectievelijk LSD. Deze situatie heeft zoveel kenmerken van 'overgang van onderneming' dat wij niet kunnen uitsluiten dat de transities in geval van rechterlijke toetsing als 'overgang van onderneming' worden beschouwd. De splitsing van RMN-taken over SGL en LSD kan er dan toe leiden dat medewerkers hun werk volgen naar SGL en LSD en overeenkomstig Europese jurisprudentie aanspraak kunnen maken op een deeltijddienstverband bij SGL en LSD;
- in het geval dat de taken van RMN terugvallen bij één van de deelnemers of wanneer een of meer (derde) partijen gecontracteerd worden die alle of een deel van de taken van RMN overnemen zal RMN als geheel, of zullen onderdelen van RMN, aan een derde partij worden overgedragen en kan

[5] De bezetting is exclusief ingehuurd personeel. De bezetting van het personeel met een arbeidscontract bij RMN is per 1 november 2021 38,32 f.t.e.

CONCEPT

zeer goed sprake zijn van overgang van onderneming. Voor een concreter oordeel is een specifieker beeld van dit scenario nodig.

De Directie van RMN wordt in het advies van Vijverberg beschouwd als een stafdienst/overheadtaak die niet onder overgang van onderneming valt. Of dit ook voor het Team Bedrijfsvoering geheel of gedeeltelijk geldt, moet nog nader worden onderzocht[6].
Het gevolg van overgang van onderneming is dat de werknemers die werkzaam zijn bij (het onderdeel van) de RMN dat wordt overgedragen, van rechtswege overgaan naar de 'nieuwe' werkgever. De werknemers hoeven hiermee niet in te stemmen maar kunnen de overgang dan ook niet risicoloos weigeren.
Op het moment van het schrijven van dit plan lijkt het scenario waarbij de werkzaamheden van de medewerkers deels overgaan naar LSD en deels naar SGL het meest waarschijnlijk. Bij definitieve besluitvorming over de omvorming kan het benodigde stappenplan voor de overgang van het personeel specifieker worden beschreven.

In het kader van de opheffing is het nodig een sociaal plan op te stellen. De werkgever overlegt over de inhoud van het sociaal plan met de vakbonden. In het kader van het opheffingsproces worden kosten gemaakt. We noemen dit Sociaal Plankosten. Dit zijn de volgende kostensoorten:

1. Kosten voor de collectieve en individuele begeleiding van het personeel van de huidige situatie naar de nieuwe situatie. Dit zijn kosten op het gebied van opleidingen, loopbaanadvies en van werk naar werk.
2. Sociaal plan kosten om de verschillen tussen de huidige rechtspositie en de nieuwe rechtspositie op te vangen gedurende een aantal jaren na liquidatiedatum[7].
3. Indien medewerkers per liquidatiedatum niet kunnen worden geplaatst in een nieuw dienstverband zijn transitievergoedingen van toepassing[8].

We nemen in dit liquidatieplan een raming op van de personele frictiekosten die gebaseerd is op de bezetting eigen personeel in f.t.e. per 1/11/2021 vermenigvuldigd met een gemiddeld frictiekostenbedrag van € 15.000 per voltijds eenheid. Dit gemiddelde bedrag is inclusief alle rechten (transitievergoedingen, WW-risico, persoonlijke opleidingsbudgetten) en gebaseerd op de aanname dat het grootste deel (tenminste 3/4) van de huidige medewerkers bij de organisaties die de taken na 1 januari 2023 gaan uitvoeren terecht komen. Voorts houden wij rekening met een bedrag van € 300.000 voor inhuurcapaciteit die moet worden ingezet als gevolg van vertrekkende medewerkers die in de loop van de liquidatieperiode op eigen initiatief ergens anders een werkkring hebben gevonden en waarvan de taken moeten worden gecontinueerd.

Dit leidt tot een totaalbedrag van **€ 875.000** op te nemen voor personele frictiekosten die optreden. Deze raming kent een grote onzekerheidsmarge maar is op dit moment de meest reële inschatting die te maken is. Het bedrag valt lager uit naarmate bij meer medewerkers aansluitende indiensttreding bij de invlechtende organisaties aan de orde is. Uiteraard wordt dit bedrag een veelvoud wanneer bij geen van de huidige medewerkers opvolgend werkgeverschap aan de orde is.

[6] Advies transities RMN, Vijverberg Advocaten en Adviseurs, 1 september 2021, p24
[7] Inclusief een deel van het persoonlijk opleidingsbudget (POB)
[8] RMN is eigenrisicodrager voor de WW en bovenwettelijke uitkeringslasten. Deze lasten zijn onderdeel van de raming.

CONCEPT

3.3. Het bezit en de schulden

De balans per ultimo 2020 laat de volgende opstelling zien:

Balans RMN	31-12-2020	31-12-2019
ACTIVA	€ 1.391.952	€ 2.591.594
Totaal vaste activa	*€ 15.268*	*€ 31.800*
Totaal vlottende activa	*€ 1.376.684*	*€ 2.559.794*
PASSIVA	€ 1.391.952	€ 2.591.594
Totaal vaste passiva	*€ -*	*€ -*
Totaal vlottende activa	*€ 1.391.952*	*€ 2.591.594*

Uit deze balans blijkt dat het totaal aan vaste activa zeer beperkt van omvang is. RMN heeft een beperkt aantal bezittingen in het kader van vervoersmiddelen en hard- en software. Dit zijn productiemiddelen die voor beide schappen worden ingezet. De totale boekwaarde daarvan bedraagt per ultimo 2020 € 15.268. Voor deze kapitaalgoederen is geen specifiek onderhoudsplan omdat geen sprake is van periodiek groot onderhoud. Verder blijkt dat er geen sprake is van eigen vermogen. De bezittingen worden dus 100% gefinancierd uit vreemd vermogen, voornamelijk kort van looptijd en verstrekt door de deelnemers.

Voor de vereffening betekent dit dat geen noemenswaardige vervreemdingskosten aan de orde zijn. De vervoermiddelen en de hard- en software worden overgedragen aan de rechtsopvolgers. Afhankelijk van het exploitatieresultaat in het laatste boekjaar kan een relatief klein positief of negatief vereffeningsaldo optreden.

3.4. De verplichtingen

RMN heeft diverse contracten afgesloten met derden, zowel klanten als leveranciers. Bij ieder van deze contracten is geïnventariseerd, welke contracteindedatum geldt, wat de opzegtermijn is en of er bij voortijdige beëindiging boetebedingen gelden[9]. Van belang is om vanaf het voorgenomen besluit (stap 1 in de procedure, zie H2) geen automatische contractverlengingen meer toe te staan die zorgen voor een einddatum na beoogde liquidatiedatum.

Het belangrijkste contract aan de klantzijde is die met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH) voor het beheer en onderhoud van recreatieve paden, kanoroutes en bijbehorende voorzieningen en uitvoering van handhaving en groen toezicht[10]. De contracteindedatum is 31-03-2023 en de jaarlijkse waarde is € 446.400. Indien RMN wordt geliquideerd vóór contracteindedatum zal met het NPUH

[9] In bijlage 2 zijn deze contracten zoveel mogelijk uitputtend geïnventariseerd. In de implementatiefase van de liquidatie kunnen uiteraard altijd nog verrassingen boven tafel komen.

[10] Recreatie Midden Nederland heeft zelf geen dienstverleningsovereenkomst met het Routebureau. Het Routebureau heeft wel dienstverleningsovereenkomsten met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en met de beide schappen LSD en SGL, de provincie Utrecht en 9 gemeenten.

CONCEPT

moeten worden bekeken wat de consequenties zijn. Indien RMN wordt geliquideerd na contracteindedatum wordt het contract van rechtswege beëindigd.

Het belangrijkste contract aan leverancierszijde is het contract met ALD Automotive voor de leaseauto's. Van 12 auto's eindigen de leasecontracten in het voorjaar van 2024. Wanneer de contracten eerder moeten worden beëindigd (op 31 december 2023) zijn de meerkosten becijferd op € 27.500. Dit bedrag kan worden beschouwd als een afkoopsom.

RMN heeft geen langerlopende geldleningen lopen bij banken of derden. RMN heeft twee bankrekeningen lopen bij BNG en ABN Amro, waarvan de BNG-rekening een kredietfaciliteit kent van € 250.000.

Bank	**IBAN**	**Toelichting**
BNG	NL42BNGH0285042440	Kredietfaciliteit € 250.000
BNG	NL29BNGH0285106015	Schatkistrekening
BNG	NL17BNGH0286705664	Werkrekening schatkistbankieren
ABN AMRO	NL65ABNA0456616802	Voor iDeal betalingen

3.5. Het archief

Een onderdeel van de boedel dat bijzondere aandacht behoeft is het archief. Tot het archief behoren niet alleen de papieren documenten maar ook de digitale informatiebestanden en gegevens uit de applicaties.

Toezichthouder op het archief van RMN is de provinciearchivaris van Utrecht, werkzaam bij Het Utrechts Archief. De toezichthouder heeft in haar jaarverslagen verschillende malen de noodklok geluid over de informatiehuishouding bij RMN. Bij het in gang zetten van het transitieproces heeft de toezichthouder in een advies aan de directie van RMN de urgente aanbevelingen geformuleerd om in het transitieplan voor de omvorming van de schappen voldoende onderbouwd budget op te nemen en maatregelen op te nemen voor adequate overdracht van de digitale informatiebestanden en papieren archieven.

Het archief van RMN zal moeten worden geïnventariseerd, waarbij aan de hand van de geldende selectielijst (van de provincie) de verdeling dient te worden gemaakt naar te vernietigen, over te dragen naar een andere uitvoerder van de taken of voor permanente bewaring over te brengen naar de provinciale archiefbewaarplaats. Indien de bedrijfsvoeringsorganisatie RMN wordt geliquideerd maar de deelnemende schappen niet, zal alleen het deel van het archief worden verdeeld dat samenhangt met haar eigen taakuitvoering van RMN (personeelsbeheer, voorbereiding van gemeenschappelijk recreatiebeleid en de bestuursvergaderingen van RMN) en zal voor dat deel moeten worden bepaald welke deelnemer van RMN rechtsopvolger en zorgdrager wordt voor de archief- en informatiebestanden van de bedrijfsvoeringsorganisatie (zie art. 21 lid 3 van de GR-tekst RMN).

CONCEPT

Wanneer de in dit plan genoemde spelregel 'schoon door de poort' van kracht is, zal RMN als uitvoerder van de archieftaak voor de schappen, het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en het Routebureau het archief 'schoon en vrij van achterstallig onderhoud' moeten overdragen. In dat geval dient een inventarisatie te worden gedaan van alle thans door RMN in beheer zijnde archiefonderdelen ten behoeve van de overdracht van de betreffende archiefdelen naar de schappen of de provincie. Uiteraard moeten de beide schappen dan eigen beleidsregels voor de informatiehuishouding vaststellen en een nieuwe archiefbeheerder hebben gecontracteerd.

Het huidige archief ligt deels opgeslagen bij het Utrechts Archief (OASIS in Almere) en deels opgeslagen in de kelder van het provinciehuis Utrecht. In de liquidatiebegroting wordt een bedrag op van totaal € 50.000 voor de inventarisatiefase waarbij op basis van het geschatte aantal meters archief als percentage van het totaal archief het deel RMN 20% voor rekening neemt, LSD 30%, SGL 40% en de provincie Utrecht 10%[11]. Na inventarisatie kunnen nog kosten ontstaan voor opschoning en overdracht. De overdracht van het archief zal in principe in hybride vorm plaatsvinden, dus zowel in digitale als papieren vorm. Hiervoor wordt nog eens een bedrag van € 50.000 geraamd, dat op eerder genoemde wijze over de partijen wordt verdeeld. Voor RMN nemen we voor het archief derhalve een totaalbedrag op van **€ 20.000**.

CONCEPT

[11] Naar rato van ingeschat aandeel in het totaal van de meters archief

4. Plan van aanpak en begroting liquidatie

De voorbereiding van de formele liquidatie van RMN start met de vaststelling van dit plan door het bestuur, waarbij het bestuur tevens de opdracht krijgt om direct te starten met de voorbereidingen. De meeste handelingen zijn louter van administratieve aard. De primaire processen zullen onveranderd doorgang vinden conform het werkplan en de vastgestelde (beleidsarme) begroting 2022 en betalen de deelnemers hun reguliere bijdrage. In dit hoofdstuk worden de werkzaamheden beschreven die in het kader van de voorbereiding van de formele liquidatie van RMN worden uitgevoerd. Op basis hiervan wordt een liquidatiebegroting gegeven.

4.1. Planning voorbereiding liquidatie

Met inachtneming van de inventarisatie zoals in de vorige hoofdstukken weergegeven, zijn de volgende activiteiten in het kader van de liquidatie van RMN nodig. We geven daarbij tevens in een globale planning aan, wanneer deze activiteiten moeten zijn afgerond.

Nr	Activiteit	2021 Q4	2022 Q1	2022 Q2	2022 Q3	2022 Q4	2023 Q1
01	Besluitvorming liquidatie RMN en adviestraject OR afronden		mrt				
02a	Contractpartners RMN in kennis stellen van besluit tot liquidatie en evt. gevolgen voor hetgeen in contract is opgenomen communiceren. Leverancierscontracten tijdig opzeggen.			apr - jun			
02b	Publicatie opheffingsbesluit in de Staatscourant						
03	Sociaal plan (addendum) opstellen, bespreken met de vakbonden en vaststellen						
04	Overdracht personeel, rechtspositie bekend 30/06/2022						
05a	Archief inventariseren, beoordelen en plan van aanpak opstellen.						
05b	Plan van aanpak archief uitvoeren ((deels) vernietigen of overdragen en bewaren)						
06	Opstellen jaarrekening 2022 (door directie RMN)						jan
07	Opstellen liquidatieverantwoording (vereffenaar)						
08	Controle door accountant op jaarrekening en (evt. liquidatieverantwoording)						feb
09	Vaststelling liquidatieverantwoording en jaarrekening door bestuur RMN en formele liquidatie						mrt
10	Uitschrijven KvK, opheffen schatkistbankieren en bankrekeningen						mrt
11	Begeleiding besluitvorming, liquidatieproces en formele opheffing.						

CONCEPT

Op de balans van RMN staan per 31 december 2022 activa en passiva die afgewikkeld worden om tot een liquidatie te komen:

a) Opbrengsten van bezittingen die worden verkocht worden eerst gebruikt om de eventuele resterende waarde op de balans (de boekwaarde) af te boeken. Op het moment dat er geen boekwaarde is of wanneer de boekwaarde lager is dan de verkoopopbrengst, dan resteren er middelen die aan het eigen vermogen kunnen worden toegevoegd. Is de opbrengst lager dan de boekwaarde, dan zal dit eigen vermogen juist gebruikt moeten worden om de boekwaarde weg te werken.
b) Overig bezit gaat over naar de partij die de taken gaat uitvoeren van het betreffende schap. Omdat er op de balans van RMN alleen activa staat die voor beide schappen wordt ingezet, zal in overleg worden bekeken welke partij het betreffende activum het beste kan gebruiken. Indien er meerdere belangstellende organisaties zijn wordt overgedragen op basis van bieding waarbij de boekwaarde als minimum bedrag geldt. Bij één belangstellende is het voorstel om het activum **tegen boekwaarde** per 31 december 2022 over te dragen.
c) Er kan ook bezit zijn dat geen boekwaarde heeft. Ook hier geldt dat in overleg worden bekeken welke partij het betreffende activum het beste kan gebruiken en dat bij meerdere belangstellende organisaties wordt overgedragen op basis van bieding (zonder minimum bedrag). Er wordt – voorlopig – vanuit gegaan dat dit bezit geen wezenlijke economische waarde vertegenwoordigt. Mocht dit wel het geval zijn, dan moet deze waarde aan het eigen vermogen van RMN worden toegevoegd en dus (eigenlijk) voor die prijs door de organisatie die de taken gaat uitvoeren worden overgenomen.

De feitelijke afwikkeling van de liquidatie vindt plaats in de loop van 2023 (idealiter Q1, waarschijnlijk Q2) nadat de accountant een oordeel heeft gegeven over de verlies- en winstrekening van 2022 en over de liquidatiebalans per 31 december 2022.

CONCEPT

4.2. Liquidatiebegroting

In de onderstaande tabel is een raming gegeven van de kosten per stap in het liquidatieproces.

Nr	*Activiteit*	*Bedrag*
1	Besluitvorming liquidatie RMN afronden	€ 5.000
02a	Contractpartners RMN in kennis stellen van besluit tot liquidatie en evt. gevolgen voor hetgeen in contract is opgenomen communiceren (opzeggen).	€ 37.500
02b	Publicatie opheffingsbesluit in de Staatscourant	€ 150
3a	Sociaal plan opstellen en vaststellen	€ 15.000
3b	Personele frictiekosten	€ 875.000
4a	Overdracht personeel, rechtspositie bekend 30/06/2022	€ 15.000
4b	Afkoop verlofsaldi	€ 150.000
4c	Afkoop WW-historische verplichtingen	€ 70.000
05a	Archief inventariseren, beoordelen en plan van aanpak opstellen.	€ 10.000
05b	Plan van aanpak archief uitvoeren	€ 10.000
6	Opstellen jaarrekening 2022 (door directeur RMN of vereffenaar)	€ 10.000
7	Opstellen liquidatieverantwoording (door vereffenaar)	€ 10.000
8	Controle door accountant op jaarrekening en (evt. liquidatieverantwoording)	€ 15.000
9	Vaststelling liquidatieverantwoording en jaarrekening door bestuur RMN / liquidatiecommissie en formele liquidatie	€ 2.500
10	Uitschrijven KvK, opheffen schatkistbankieren en bankrekeningen	€ 4.850
11	Begeleiding liquidatieproces en formele opheffing.	€ 20.000
TOTAAL		**€ 1.250.000**

De meeste kosten worden geraamd op het risico van de personele en frictie (die al dan niet in het kader van een sociaal plan worden gemaakt). De overige kosten worden gemaakt in de vorm van uren van de uitvoering van de liquidatievoorbereiding, boetebedingen uit de contracten en het liquidatieproces zelf. De kosten worden gedragen door RMN.

4.3. Verdeling van de liquidatiekosten

Wanneer de geraamde liquidatiekosten worden verdeeld over de deelnemers op basis van de verdeelsleutel die in de begroting van 2022 wordt gehanteerd, ontstaat het volgende beeld:

Deelnemer	*Verdeelsleutel*	*Bedrag*
SGL-A	45,50%	€ 568.763
SGL-B	23,50%	€ 293.757
LSD	31,00%	€ 387.480
RMN	**100,00%**	**€ 1.250.000**

Benadrukt moet worden dat dit om een schatting gaat. Het totaalbedrag kan gedurende de rit nog wijzigen.

CONCEPT

5. Risicoparagraaf

Ten behoeve van dit liquidatieplan is inventariserend door de stukken gegaan. Er kan onderscheid worden gemaakt in de financiële risico's die volgen uit de reguliere bedrijfsvoering en risico's die volgen uit het proces van liquidatie. Er zijn geen risico's geïdentificeerd die volgen uit de reguliere bedrijfsvoering van RMN. Er zijn vier risico's geïdentificeerd die volgen uit het proces van liquidatie.

a) In de eerste plaats kunnen voor voortijdige beëindiging van leveranciers- en klantcontracten compensatieverplichtingen volgen die niet kunnen worden verlegd. De omvang hiervan is nog niet voldoende bekend maar de berekening hiervan is onderdeel van het plan van aanpak.
b) Voor RMN is voorts het risico geïdentificeerd dat volgend uit het proces van liquidatie de taken die uitgevoerd worden voor de schappen, NPUH of zichzelf niet of in onvoldoende mate kunnen worden geborgd door het personeel. Dit risico kan slechts ten dele worden gemitigeerd door extra inhuur.
c) Voorts zal het liquidatieproces extra tijd vergen van het personeel van RMN, dit is niet voorzien in de begroting 2022 van RMN.
d) Tenslotte dient te worden gewezen op de deadline voor de besluitvorming over de liquidatie, welke in dit plan is gesteld op uiterlijk **1 maart 2022**. Wanneer deze deadline niet wordt gehaald, is besluitvorming onzeker gelet op de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022.
e) Wanneer besluitvorming over de liquidatie niet vóór de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 is afgerond, en niet wordt geliquideerd per 1 januari 2023, ontstaat het risico dat de taken niet meer kunnen worden uitgevoerd binnen de huidige begroting en de huidige bemensing. In dat geval moet meer capaciteit worden ingehuurd.

Over de risico's en de beheersing hiervan wordt periodiek gerapporteerd naar het bestuur, dat als liquidatiecommissie optreedt.

CONCEPT

Bijlagen

CONCEPT

Bijlage 1 – Bronnen

Document/ bron	Datum
Gemeenschappelijke regeling Recreatie Midden Nederland	01-01-2016
Jaarverslag en jaarrekening Recreatie Midden Nederland 2020	24-03-2020
Advies archivaris bij toekomstscenario's RMN	21-08-2020
Memorandum Informatiehuishouding en archief RMN in transitietraject	18-03-2021
Eindadvies transities, Vijverberg advocaten en adviseurs	01-09-2021
Export JOIN contracten RMN	31-08-2021
Begroting RMN 2021	30-03-2020
Begroting SGL 2021	30-03-2020
Begroting LSD 2021	30-03-2020

CONCEPT

Bijlage 2 – Contractinventarisatie

Nr	Omschrijving van de dienst of product	Contractpartij	Kosten / opbrengsten	Per maand / jaar	Duur contract	Einddatum contract	Automatisch verlengd	Opzegtermijn	Afkoop-kosten
1	BRS samenwerkingsconvenant en verwerkersovereenkomst; toezicht, registratiesysteem	BRS Natuurnetwerken			Doorlopend		Ja		nvt
2	Samenwerkingsovereenkomst BSBm; geen idee wat dit is, onderdeel BOA's, Bestuurlijke Strafbeschikking Milieu								nvt
3	Machtiging GMB – rc overeenkomst inzake schatkistbankieren;	BNG Bank	-						nvt
4	Vaccinatiezorg contract prikpunt 2020;	Vaccinatie Zorg BV	€300	jaar	1 jaar		ja	1 maand	geen
5	Contract Issys; kantoorautomatiseringsomgeving, koppeling met AFAS, platform	Issys	€7.500	maand	48 mnd	19-11-2022	Nee	voor 20-5-2022 aangeven verlenging	geen
6	Printer	Grenke Finance (Samsung Business)	€3.240	kwartaal		1-7-2023	Nee	3mnd	restant contractwaarde
7	Contract TelecomJordaan 2018 (is IP-Care geworden);	IP-Care	€80	maand		nvt	Ja	doorlopend verlengd	geen
8	Contract KTG Telecom 2018; mobiele tussenpersoon Vodafone	KTG Telecom	€150	maand	24 mnd initieel daarna Doorlopend	1-11-2021	Ja	1 mnd gelijk met Vodafone	geen
9	Opdracht Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug 2020; beheer, onderhoud, toezicht op de routes en paden van oud-UHVK deelnemers + uitgifte MTB vignetten	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	€437.700	half jaar	3 jaar en 3 maanden	31-3-2023	Nee	-	nvt
10	Inhuur Ronald Gubbens (Ruimtemanagers). Alle kosten worden doorbelast naar SGL-B;	Ruimtemanagers	wisselend	maand		31-12-2021			nvt
11	BiedICT. Inhuur Alex Kortekaas voor ICT-werkzaamheden;	Bied ICT	€3.000	maand	onbepaald	onbepaald	ja	in overleg	nvt

CONCEPT

Nr	Omschrijving van de dienst of product	Contractpartij	Kosten / opbrengsten	Per maand / jaar	Duur contract	Einddatum contract	Automatisch verlengd	Opzegtermijn	Afkoop-kosten
12	Chaillet applicatiebeheer. Inhuur Henri Chaillet voor werkzaamheden in JOIN/archivering;	Chaillet applicatiebeheer	€1.200	maand			ja	maand	nvt
13	Exilo BV. Inhuur op afroep van Rogier Schumer (business controller);	Exilo BV	€110	uur	onbepaald	onbepaald	nvt	in overleg	nvt
14	Hester Raats en Daniëlle Brink. Nieuwe inhuur ter vervanging van Sofie Stolwijk en Ruth Werkhoven;					31-12-2022			nvt
15	UWV. Doorbelasting WW-lasten Dieren, Van der Swan en (vanaf oktober) Pepels;	UWV	€5.000	maand					nvt
16	APG. Boven- en nawettelijke uitkeringen inzake Alferink; let op overname verplichting door rechtsopvolger;	APG	€10.000	jaar					nvt
17	RAET. Het voeren van de salarisadministratie;	Visma Raet	€1.000	maand	1 jaar	31-12-2021	ja	3 maanden	nvt
18	MK Basics. Verzuimbegeleiding;	MK Basics	€1.600	jaar	1 jaar	31-12-2021	ja	3 maanden	nvt
19	ArboUnie. Beschikbaar stellen vertrouwenspersoon;	ArboUnie	€125	jaar	1 jaar	31-12-2021	ja	3 maanden	nvt
20	ALD Automotive. Leasecontracten 12 auto's; risico afkoopboete (ex schade en afwijkende km);				Divers	Divers		Divers	€ 27.500
21	Dataquint. Geovisia;	RMN	€10.000	jaar	jaar	ntbp	ja	afloop jaar	geen
22	I-Babs;		€10	maand gebruiker					nvt
23	REM Automatisering. Tijdsregistratiesysteem Big Ben;	REM Automatisering	€1.450	jaar	Onbepaald	Onbepaald	ja	3 maanden	nvt
24	Moving Intelligence. Rittenregistratie leaseauto's;	Moving Intelligence	€101	maand	12 maanden	10-3-2022	Ja	Onbekend	nvt
25	Vodafone	Vodafone via KTG Telecom	€1.300	maand	24 mnd initieel daarna Doorlopend	1-11-2021	Ja	1 mnd	geen
26	Pardon salaris. Licentie voor pro forma berekeningen salarissen e.d.;	Pardon salaris	€400	jaar	12 maanden	31-12-2022	ja	3 maanden	nvt
27	Archiefservice Salaris Rendement	Rendement	€35	jaar	12 maanden	31-12-2020		3 maanden	nvt
28	Abonnement Dossier HR Rendement	Rendement	€224	jaar	12 maanden	31-12-2021		3 maanden	nvt
29	Abonnement Salaris Rendement	Rendement	€369	jaar	12 maanden	31-1-2021		3 maanden	nvt
30	Abonnement checklist jaarrekening 2020	Kluwer	€41		onbekend			3 maanden	nvt
31	Abonnement Tuin en Landschap	Horti Point	€280	jaar	12 maanden	31-12-2021		Onbekend	nvt
32	Abonnement NRIT Media/Recreatie en Toerisme/Vrijetijdsstudies	NRIT	€223	jaar	12 maanden	29-11-2021		Onbekend	nvt

CONCEPT

Nr	Omschrijving van de dienst of product	Contractpartij	Kosten / opbrengsten	Per maand / jaar	Duur contract	Einddatum contract	Automatisch verlengd	Opzegtermijn	Afkoop-kosten
33	Wet op Ondernemningsraden, jaarboek/abonnement	VMN Vakmedianet	€240	jaar				Onbekend	nvt
34	Abonnement binnenv. Politiereglement	STC Training & Consultancy	€96					Onbekend	nvt
35	Gebruikerslicentie instrumenten Norminstituut Bomen	Norm Instituut Bomen	€850	jaar	12 maanden	31-5-2021		Onbekend	nvt
36	Abonnement 10 downloads per maand	Shutterstock	€29	jaar	12 maanden	27-3-2021		Onbekend	nvt
37	Zoom	Zoom							nvt

CONCEPT

Bijlage 3 – Activastaat

Administratie: Recreatie Midden Nederland Boekjaar: 2020 Periode t/m: 1

Activagroep: EC VERVOERMIDDELEN

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Boottrailer	01-01-2014	1.843,80	1.843,80		0,00	1.843,80	0,00	(waarschijnlijk) nog in gebruik			
Suzuki Vitara 68-SX-KN	01-01-2014	1.652,89	1.652,89		0,00	1.652,89	0,00	nog in gebruik. Wordt binnenkort vervangen.			
ZERO elektrische motorfiets - 34-MJ-LT	01-01-2018	12.395,87	4.358,34	2.179,17	0,00	6.537,51	5.858,36	Total loss. Is vervangen door motor met aanschaf van € 5.651,15			
Totaal EC vervoermiddelen		**15.892,56**	**7.855,03**	**2.179,17**	**0,00**	**10.034,20**	**5.858,36**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	

Activagroep: EC MACHINES, APPARATEN EN INSTALLATIES

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Decos Join	01-01-2017	24.000,00	16.000,00	8.000,00	0,00	24.000,00	0,00	nog in gebruik			
Laptops	01-01-2017	3.737,00	3.737,00		0,00	3.737,00	0,00	deels nog in gebruik			
Smartphones	01-01-2017	3.881,50	3.881,50		0,00	3.881,50	0,00	deels nog in gebruik			
Dell Inspiron 13 5000 series 4 stuks lapto	01-01-2018	2.076,00	1.384,00	692,00	0,00	2.076,00	0,00	nog in gebruik			
Samsung Galaxy A5 7 stuks	01-01-2018	2.212,60	1.475,06	737,54	0,00	2.212,60	0,00	deels nog in gebruik			
Laptops 2019	01-01-2019	14.114,91		4.704,97	0,00	4.704,97	9.409,94	nog in gebruik			
Totaal EC machines, apparaten en ins		**50.022,01**	**26.477,56**	**14.134,51**	**0,00**	**40.612,07**	**9.409,94**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	

Activagroep: EC OVERIGE MATERIËLE VASTE ACTIVA

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Kanaalweg 95b: Frankeermachine	01-01-2006	2.424,00	2.424,00		0,00	2.424,00	0,00	niet meer in gebruik			
Inventaris KW95: Kantoorinventaris	01-01-2008	5.099,00	5.099,00		0,00	5.099,00	0,00	niet meer in gebruik			
Bureaustoelen	01-01-2009	12.825,00	12.825,00		0,00	12.825,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitale Facturering K+V	01-01-2009	29.376,00	29.376,00		0,00	29.376,00	0,00	niet meer in gebruik			
Profit Connector	01-01-2009	3.500,00	3.500,00		0,00	3.500,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitale Facturering K+V	01-01-2010	792,00	792,00		0,00	792,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitale postverwerking K+V	01-01-2010	13.716,00	13.716,00		0,00	13.716,00	0,00	niet meer in gebruik			

31-03-2021 12:37:24 Afschrijvingsstaat fiscaal 1

Administratie: Recreatie Midden Nederland Boekjaar: 2020 Periode t/m: 1

Actief	Aanschaf	Huidige stand aanschaffing	Afschrijving t/m vorig jaar	Afschrijving lopend jaar	Afschrijving desinvestering	Huidige stand afschrijving	Boekwaarde	Boekwaarde verkoop	Verkoop bedrag	Winst/ verlies	Datum verkoop
Postverwerking Licentie	01-01-2010	5.160,00	5.160,00		0,00	5.160,00	0,00	niet meer in gebruik			
Bureaustoelen - 4 stuks	01-01-2011	2.167,00	1.950,30	216,70	0,00	2.167,00	0,00	deels nog in gebruik			
Thin clients - 17 stuks	01-01-2011	5.898,00	5.898,00		0,00	5.898,00	0,00	niet meer in gebruik			
Digitaal postverwerkingssysteem	01-01-2012	41.352,75	41.352,75		0,00	41.352,75	0,00	nog in gebruik			
Diverse hardware	01-01-2014	6.241,00	6.241,00		0,00	6.241,00	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
Diverse hardware 2014-1	01-01-2014	7.943,21	7.943,21		0,00	7.943,21	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
Diverse hardware 2014-2	01-01-2014	5.328,29	5.328,29		0,00	5.328,29	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
GeoVisia - Dataquint	01-01-2014	10.790,00	10.790,00		0,00	10.790,00	0,00	nog in gebruik			
Winterbanden en belettering leaseauto's	01-01-2014	4.658,80	4.658,80		0,00	4.658,80	0,00	niet meer in gebruik			
Diverse hardware	01-01-2015	3.211,00	3.211,00		0,00	3.211,00	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
Diverse hardware	01-01-2015	3.141,25	3.141,25		0,00	3.141,25	0,00	(waarschijnlijk) niet meer in gebruik			
GeoVisia - Dataquint	01-01-2015	19.995,80	19.995,80		0,00	19.995,80	0,00	nog in gebruik			
Telefonie	01-01-2015	3.820,00	3.820,00		0,00	3.820,00	0,00	deels nog in gebruik			
Telefonie toepassing	01-01-2015	5.205,70	5.205,70		0,00	5.205,70	0,00	deels nog in gebruik			
Monitoren 2016	24-05-2016	750,00	750,00		0,00	750,00	0,00	deels nog in gebruik			
Smartphones 2016	24-05-2016	674,00	674,00		0,00	674,00	0,00	deels nog in gebruik			
Hardware 2016	31-05-2016	30.805,50	30.805,50		0,00	30.805,50	0,00	deels nog in gebruik			
Hardware 2016-2	04-07-2016	4.818,38	4.818,38		0,00	4.818,38	0,00	deels nog in gebruik			
Smartphones 2016-2	31-08-2016	11.961,00	11.961,00		0,00	11.961,00	0,00	deels nog in gebruik			
Totaal EC overige materiële vaste act		**241.653,68**	**241.436,98**	**216,70**	**0,00**	**241.653,68**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	
Totaal generaal		**307.568,25**	**275.769,57**	**16.530,38**	**0,00**	**292.299,95**	**15.268,30**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	

Bijlage 4 – Verdeling liquidatiekosten

Deelnemer RMN	Verdeelsleutel	Bedrag
SGL-A	45,50%	€ 568.763
SGL-B	23,50%	€ 293.757
LSD	31,00%	€ 387.480
RMN	**100,00%**	**€ 1.250.000**

Deelnemer SGL-A	Verdeelsleutel	Bedrag
Gemeente Utrecht	34,2%	€ 194.517
Provincie Utrecht	30,9%	€ 175.748
Gemeente Nieuwegein	8,3%	€ 46.927
Gemeente Stichtse Vecht	5,5%	€ 31.088
Gemeente Woerden	6,9%	€ 39.073
Gemeente Houten	6,6%	€ 37.395
Gemeente IJsselstein	4,6%	€ 25.947
Gemeente Lopik	1,9%	€ 10.777
Gemeente De Bilt	1,3%	€ 7.291
TOTAAL	**100,0%**	**€ 568.763**

Deelnemer SGL-B	Verdeelsleutel	Bedrag
Provincie Utrecht	59%	€ 172.291
Gemeente De Ronde Venen	41%	€ 121.466
Gemeente Amsterdam	0%	€ -
TOTAAL	**100,0%**	**€ 293.757**

Deelnemer LSD	Verdeelsleutel	Bedrag
Gemeente Utrecht	12,59%	€ 48.776
Gemeente Wijdemeren	27,38%	€ 106.082
Gemeente Stichtse Vecht	17,80%	€ 68.960
Provincie Utrecht	12,88%	€ 49.925
Provincie Noord-Holland	29,35%	€ 113.737
TOTAAL	**100,0%**	**€ 387.480**

Provincie Noord-Holland

2022 | 03

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 14 december 2021

Onderwerp: Toekomst samenwerking rond het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de opheffing van de beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland.

Kenmerk: 1546346/1748401

Bijlagen:

1. **Aanbiedingsbrief nieuwe organisatie Plassenschap Loosdrecht e.o.**
2. **Voorstel toekomstige samenwerking Plassenschap Loosdrecht e.o.**
3. **Intentie overeenkomst met Staatsbosbeheer**
4. **Liquidatieplan RMN (concept)**

1. Inleiding

In 2019 is geconstateerd dat de situatie bij de Recreatie Midden Nederland (RMN) zorgelijk is. Het lukte RMN niet meer om haar bedrijfsvoering onder controle te krijgen waardoor de kosten voor de recreatieschappen Stichtse Groenlanden en Plassenschap Loosdrecht e.o. en haar deelnemers opliepen. In het daaropvolgend proces is door Bureau Berenschot geconcludeerd dat er ook meer duidelijkheid nodig is over de basis voor samenwerking.
Concreet: duidelijkheid van de deelnemers aan de schappen over doel, nut en noodzaak van de samenwerking.

Eind 2020 hebben de besturen van de schappen de volgende richtinggevende uitspraken gepresenteerd voor de toekomstige samenwerking binnen de schappen (en daarbij aangegeven dat er geen draagvlak meer is voor het voortbestaan van RMN):

- Het uitwerken van een samenwerking binnen het Plassenschap op basis van een centrumconstructie waarbij de gemeente Wijdemeren als opdrachtnemer kan optreden voor beheer en onderhoud en toezicht en handhaving van de gebieden;
- Het laten vervallen van de verordende bevoegdheid en de nautische bevoegdheid voor de plassengebieden en deze toe te wijzen aan de gemeente Wijdemeren en hierover advies in te winnen;

- Een verkenning uit te voeren naar de scheiding van de zogenoemde ‘natte’ en ‘droge’ taken van het Plassenschap;
- Nader te verkennen of samenwerking met de Vinkeveense plassen mogelijk is en op welke termijn.

De deelnemers van beide schappen hebben hierop begin 2021 instemmend gereageerd, met enkele aanvullende aandachtspunten. Er is duidelijkheid gewenst over de financiële meerwaarde van de nieuwe samenwerkingsvorm, over de relatie tussen opdrachtnemer en opdrachtgever voor de uitvoering, over het gemeenschappelijk eigendom en over de inspraak van raden en staten.

Eén van de richtinggevende uitspraken was ook om te opteren voor de opheffing van RMN per 1 januari 2022. Dit was het uitgangspunt, maar onder meer door de tijd die het inzichtelijk krijgen van financiën en taakomvang van RMN ten behoeve van de schappen vergde en de tijd die de schappen nodig bleken te hebben voor de heroverweging van hun samenwerkingsvorm, is deze datum niet haalbaar gebleken.

Vanaf begin dit jaar (2021) zijn er, met ondersteuning van Bureau KokxDeVoogd, gesprekken gevoerd over de invulling van de nieuwe samenwerking. Met veel partijen (intern en extern) is gesproken en alle daaruit voortvloeiende informatie heeft geleid tot het voorstel dat nu aan u wordt voorgelegd.
Er is tevens onderzocht of een samenwerking met de Vinkeveense plassen mogelijk is. Ten aanzien hiervan is geconcludeerd dat dit veel onderzoek en overleg vergt, wat niet haalbaar is binnen de tijdspanne van dit transitieproces.

Het nieuwe uitgangspunt is om op 31 december 2022 RMN op te heffen en op 1 januari 2023 te starten met de vernieuwde samenwerking tussen de deelnemers in het Plassenschap Loosdrecht e.o.. Dat vereist nog wel een forse inspanning. De haalbaarheid van deze data hangt af van een ordentelijke besluitvorming door de raden en staten in januari/februari 2022.
Het moet vóór de opheffing van RMN duidelijk zijn op welke manier de samenwerking van het Plassenschap wordt voortgezet en welke organisatievorm daarbij past.
Daarnaast maakt het nu voorliggende besluit het mogelijk dat er in het voorjaar van 2022 een besluit genomen kan worden over de liquidatie/opheffing van RMN, zodat ook het personeel een redelijke termijn wordt geboden voor de overgang naar een nieuwe organisatie.

Het is belangrijk op te merken dat het proces rond de vernieuwde samenwerkingsvorm voor het Plassenschap vier belangrijke samenhangende onderdelen kent waarvoor tegelijkertijd een besluit genomen moet worden. Dat zijn:
· het traject Plassenschap Loosdrecht e.o.,
· het traject Recreatieschap Stichtse Groenlanden,
· het traject RMN en,
· het traject Routebureau Utrecht.
·
Het traject RMN (de opheffing daarvan) is de verbindende schakel en deze kan geëffectueerd worden wanneer er over de drie andere onderdelen besluitvorming heeft plaatsgevonden en duidelijk is waar taken en medewerkers van RMN in de toekomst ondergebracht worden.

De provincie Noord-Holland heeft direct invloed op het traject Plassenschap, indirect invloed op de opheffing van RMN (via het Plassenschap), en geen invloed op het traject Recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Routebureau Utrecht.

Hoewel de vier trajecten inhoudelijk verschillen en de te kiezen samenwerkingsvorm voor het Plassenschap niet beïnvloedt wordt door de andere trajecten, is het belangrijk dat deze trajecten parallel lopen. Immers vertraging bij één van deze trajecten betekent vertraging bij alle vier de trajecten.

2. Voorstel Toekomstige samenwerking recreatietaken

In de huidige constructie is er sprake van een dubbele gemeenschappelijke regeling (GR). Te weten:

- de GR Plassenschap Loosdrecht e.o. (waarin de provincie Noord-Holland samen met de provincie Utrecht en de gemeenten Utrecht, Stichtse Vecht en Wijdemeren deelneemt) en,
- de GR RMN, met het Plassenschap als één van de drie eigenaren daarvan. De andere eigenaren van RMN zijn de provincie Utrecht en het Utrechtse recreatieschap Stichtse Groenlanden. In 2019 is vastgesteld dat de GR RMN niet naar behoren functioneert.

Deze constructie wordt ook een dubbele GR genoemd, waarbij in dit geval RMN fungeert als een soort van dochter van de twee recreatieschappen. De deelnemers van de twee schappen hebben hierdoor geen directe relatie met RMN, maar zijn wel aansprakelijk voor eventuele tekorten via het Plassenschap
Door het opheffen van de constructie met een dubbele GR, ontstaat er een directe relatie tussen de deelnemers (opdrachtgevers) en de organisatie (opdrachtnemer) die de recreatietaken uitvoert en krijgen de deelnemers van het Plassenschap meer bestuurlijke grip op deze taakuitvoering.

Met het voorliggende voorstel wordt de huidige GR Plassenschap Loosdrecht e.o. omgevormd naar een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen. Voordeel hiervan is dat een BVO een enkelvoudig bestuur kent, waardoor bestuurlijke drukte deels wordt voorkomen en de aansturing van de organisatie eenvoudiger wordt.
Het gaat hier om een zogenaamde collegeregeling, waardoor de samenwerking per definitie beperkt is tot uitvoering van bedrijfsvoering.
De BVO heeft uit dien hoofde dan ook geen verordenende bevoegdheden en geen beleidstaken. Het bestuur zal worden ondersteund door een bestuurssecretaris en een financieel adviseur. De provincie Utrecht heeft zich bereid verklaard deze twee functies in te vullen. De kosten komen voor rekening van het Plassenschap. De financieel adviseur stelt de P&C-documenten van het Plassenschap op, evenals de jaarrekening en de begroting.

Een ander voordeel van de keuze voor een BVO is dat het Plassenschap eigenaar blijft van de eigendommen die zij nu op het grondgebied van de gemeente Stichtse Vecht en Wijdemeren in het bezit heeft. Hierdoor blijft het gezamenlijk eigendom behouden, wat bijdraagt aan de stabiliteit en toekomstbestendigheid van de samenwerking. Hiermee worden ook ingewikkelde ontvlechtingen van eigendommen en activa voorkomen.

De provinciale en gemeentelijke bijdrage blijven beschikbaar, omdat de samenwerking in een juridische entiteit wordt gecontinueerd. Middels een BVO is het makkelijker voor de gemeente Wijdemeren om als opdrachtnemer van de samenwerking te fungeren. Wijdemeren neemt de ‘natte’ taken over van RMN:

a) Het uitgangspunt hierbij is dat Wijdemeren het bestaande takenpakket van RMN op deze onderdelen en het bijbehorende personeel overneemt;
b) Door het bestuur van de GR worden de kaders, inclusief het kostenniveau en de minimale standaarden vastgesteld voor de taakuitvoering voor de ‘natte delen’ en de ‘droge delen’ (Staatsbosbeheer - SBB).;

c) Bij de omvorming naar een BVO vervalt de verordende bevoegdheid van het Plassenschap en daarmee ook de nu geldende verordening. Hierdoor herleven de geldende APV- bepalingen van respectievelijk de gemeenten Stichtse Vecht en Wijdemeren voor de gebieden in het Plassenschap. Zij zullen de APV-bepalingen tijdig harmoniseren.
d) Geregeld moet worden door de beide provincies dat de respectievelijke colleges van Stichtse Vecht en Wijdemeren (weer) bevoegd gezag worden op grond van de Scheepvaartverkeerswet.
e) De bevoegde gezagen van de gemeente Stichtse Vecht voorziet de gemeente Wijdemeren van de mandaten die nodig zijn om het bestaande pakket aan Veiligheid, Handhaving en Toezicht (VTH)taken op het grondgebied van Stichtse Vecht op een adequate manier uit te voeren, tenzij er onvoorziene omstandigheden blijken te zijn die het verlenen van deze mandaten bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken.

Het voornemen is om de taakuitvoering voor de 'droge' delen van het Plassenschap op het grondgebied van de gemeente Stichtse Vecht op te dragen aan Staatsbosbeheer (SBB). Hierbij wordt meegelift op de keuze die door het recreatieschap Stichtse Groenlanden is gemaakt voor de opdrachtverlening aan SBB. De gemeente Stichtse Vecht is ook deelnemer in dit recreatieschap. Zie ook de intentieovereenkomst zoals deze besproken wordt onder 3. De eerder genoemde bestuurssecretaris of financieel adviseur kan, in mandaat van het Plassenschap als formeel opdrachtgever, de rol van materieel opdrachtgever richting SBB vervullen

De gemeente Utrecht is voornemens om per 1 januari 2023 uit de samenwerking van het Plassenschap te treden omdat zij geen belangen te behartigen heeft in het gebied dat de GR omvat. Zij zal dus niet gaan deelnemen in de BVO. Samen met de provincie Utrecht heeft de gemeente overeenstemming bereikt over de uitruil van de financiële bijdrage voor het recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap. Hierdoor zijn er geen financiële gevolgen voor het Plassenschap.

Voor de omvorming tot een BVO is het nodig om de GR van het Plassenschap te wijzigen. Het voorstel hiertoe ontvangt u in het voorjaar 2022 met het verzoek daarover voor het zomerreces van 2022 een besluit te nemen. Onderdeel van dit voorstel zal ook de voorgenomen uittreding van de gemeente Utrecht zijn.

Als gevolg van de omvorming tot de nieuwe samenwerkingsvorm is de verwachting dat:
- De bestuurlijke drukte sterk wordt verminderd;
- De betrokkenheid van raden en staten middels de P&C-cyclus rondom de begroting en de jaarrekening geborgd wordt;
- De deelnemers bestuurlijk en financieel meer grip krijgen op de recreatietaken die worden uitgevoerd door het gebruik van heldere dienstverleningsafspraken met Wijdemeren en SBB;
- De problematische overheadkosten van RMN worden opgelost door deze taken tot een minimum te beperken en onder te brengen bij Wijdemeren en SBB (enkel de twee eerder genoemde functies blijven bestaan in het Plassenschap).

De totale kosten (te verdelen over de deelnemers) voor de omvorming van het Plassenschap en de opheffing van RMN worden geraamd op € 500.000 (€ 387.480 voor de opheffing van RMN en € 112.520 voor de omvorming van het Plassenschap) welke middels een begrotingswijziging in september 2022 onder verwijzing naar dit voorstel zullen worden verwerkt. De verwachting is dat de provincie Noord-Holland uiteindelijk rond de € 150.000 zal bijdragen aan de opheffing van RMN en omvorming van het Plassenschap. De verwachting is dat de omvorming het Plassenschap op

jaarbasis een besparing van rond de € 293.000 per jaar op kan leveren. Dit is een voorlopige schatting en het is daardoor nog niet te zeggen hoe deze verwachte besparing wordt vertaald naar de deelnemersbijdragen.

Advies is om in te stemmen met de voorgestelde samenwerkingsvorm voor het Plassenschap Loosdrecht e.o.

3. Intentieovereenkomst tussen de recreatieschappen Plassenschap Loosdrecht e.o. en Stichtse Groenlanden en Staatsbosbeheer

Het Plassenschap Loosdrecht kent zowel natte (de plassen) als droge gebieden (weide grond). Voor de natte gebieden wil de gemeente Wijdemeren het beheer gaan uitvoeren. De plassen liggen voor het overgrote deel in de gemeente Wijdemeren waardoor het logisch is dat de gemeente deze taak op zich neemt. De droge gebieden liggen voornamelijk op het grondgebied van de Utrechtse gemeente Stichtse Vecht en zij heeft aangegeven het beheer niet zelf te gaan uitvoeren. De gemeente neemt ook deel aan het recreatieschap Stichtse Groenlanden waar wordt gekeken naar de uitvoering van de beheertaken door SBB. De gemeente Stichtse Vecht heeft aangegeven dat zij voor de droge gebieden in het Plassenschap het liefst dezelfde beheerorganisatie willen als het recreatieschap Stichtse Groenlanden. Om de langjarige uitvoering van de beheertaken door SBB verder te onderzoeken is er een intentieovereenkomst opgesteld tussen de twee recreatieschappen en SBB.

Deze intentieovereenkomst wordt nu ter kennisname aan uw Staten voorgelegd.

4. Opheffing van RMN en het (concept)liquidatieplan

Het voornemen is om RMN per 31 december 2022 op te heffen. Zodat de eerder toegelichte nieuwe samenwerkingsvorm per 1 januari 2023 kan starten.

Aan u, Staten, wordt gevraagd de voorgenomen opheffingsdatum per 31 december 2022 te onderschrijven.

Hoewel er nog veel werk verzet moet worden, is de verwachting van alle betrokkenen dat deze datum haalbaar is.

Voor de opheffing van RMN is een (concept)liquidatieplan opgesteld. Deze wordt nu ter kennisname aan u Staten voorgelegd. Het plan is opgesteld door KokxDeVoogd en is nu door het bestuur van RMN voorgelegd aan haar deelnemers (provincie Utrecht, Plassenschap Loodrecht e.o. en recreatieschap Stichtse Groenlanden) en aan de ondernemingsraad RMN.

In het liquidatieplan is een kostenraming opgenomen voor de opheffing van RMN waaruit blijkt dat de verwachte kosten voor het Plassenschap uitkomen op € 387.480. De kosten voor de opheffing zullen 2022 worden geboekt. De definitieve kosten worden, zoals hierboven reeds vermeld, middels een begrotingswijziging voor 2022 vastgesteld.

5. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Zoals genoemd onder punt 2 zullen de verwachte kosten voor de provincie Noord-Holland uitkomen op een bedrag van rond de € 150.000. Deze zullen middels een begrotingswijziging 2022 van het Plassenschap aan u Staten aangeboden opdat u in staat wordt gesteld uw zienswijze kenbaar te maken aan het bestuur van het Plassenschap. Na vaststelling van de gewijzigde begroting 2022 door het bestuur van het Plassenschap, worden de kosten in rekening gebracht bij de deelnemers van het schap. Er is bij de provincie voldoende ruimte binnen de beschikbare budgetten om deze kosten te dekken.

6. Proces en procedure

Na de PS vergadering van 31 januari 2022 wordt uw besluit gedeeld met het bestuur van het Plassenschap. Vervolgens maakt de plassenraad (algemeen bestuur) het besluit op 15 februari 2022 definitief.

Voor het verdere proces rond de vernieuwde samenwerking en de opheffing van het Plassenschap zal in het voorjaar van 2022 de gewijzigde GR van het Plassenschap, waarmee de omvorming naar een BVO wordt geformaliseerd, ter goedkeuring naar de deelnemers worden verzonden. De verwachting is dat in dezelfde periode ook de besluitvorming plaats vindt betreffende de uitvoering van het beheer door de gemeente Wijdemeren en SBB. Hierna zijn alle financiële gevolgen volledig in beeld en zal de gewijzigde begroting 2022 voor zienswijze worden voorgelegd aan de deelnemers van het Plassenschap.

7. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 03-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 14 december 2021;

gelet op ,

besluiten:

1. In te stemmen met de voorgestelde nieuwe samenwerkingsvorm voor het Plassenschap Loosdrecht e.o.;
2. Het bestuur van het Plassenschap de ruimte te geven om met voortvarendheid aan de slag te gaan met het voorbereiden van de implementatie van de nieuwe samenwerkingsvorm, gericht op realisatie per 1 januari 2023. Waarbij PS op de hoogte wordt gehouden van de vorderingen;
3. Het besluit van het bestuur van het Plassenschap inhoudende de opheffing van Recreatie Midden-Nederland per 31 december 2022 te onderschrijven.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
S. Neeskens
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145282
neeskenss@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d	**10-01-2022**
Commissie NLG	
Datum commissievergadering	**31-01-2022**

18 januari 2022

Onderwerp: Toekomst samenwerking rond het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de opheffing van de beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland

Advies commissie NLG:

De Toekomst samenwerking rond het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de opheffing van de beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 31 januari 2022.

Uittreksel van het concept-verslag NLG 10-01-2022

9. A-agenda Recreatie

9.a Toekomst samenwerking rond het Plassenschap Loosdrecht e.o. en de opheffing van de beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland (A-agenda NLG 10-01-2022)

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Jellema** (PvdA) leest in de stukken dat het een geldbesparing oplevert. De PvdA wil de partijen heel veel succes wensen en meent dat het als hamerstuk naar de eerstvolgende PS-vergadering op 31 januari a.s. kan worden doorgeleid.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) heeft één vraag. Op welke manier wordt in de nieuwe samenwerking geborgd dat de provinciale belangen niet geschaad worden als een van de partijen plotseling andere ideeën krijgt over de inrichting van de samenwerking?

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) spreekt graag namens haar fractie uit dat de procedure rondom de beëindiging

van de beheerorganisatie Recreatie Midden-Nederland heel zorgvuldig is geweest. PS zijn met verschillende online bijeenkomsten actief betrokken geweest bij het proces. De ChristenUnie kan dan ook instemmen met de besluiten over de nieuwe bestuursstructuur. Zij hoopt dat het personeel een plek kan krijgen binnen de organisaties die nu aan zet zijn. Voorts is de ChristenUnie verheugd dat de gemeente Wijdemeren de rol op zich neemt voor Noord-Holland.

Mevrouw **Dekker** (CDA) bedankt GS voor de beantwoording van haar technische vragen. Aanvankelijk had zij de bijlage aangaande het liquidatieplan over het hoofd gezien. Zij verontschuldigt zich derhalve tegenover de ambtenaren voor het feit dat zij hen ten onrechte gestoord heeft tijdens het kerstreces.

PS zitten hier inderdaad als provinciaal deelnemer om een verbeterde toekomst voor het recreatieschap mede mogelijk te maken, met verantwoordelijkheid richting de werknemers, betrokken watersportbedrijven, de horeca en natuurlijk de recreanten zelf. De complexe governancestructuur moet nu echt van tafel. Het CDA ziet inderdaad de voordelen van een andere samenwerking en organisatievorm: soberder en vooral doelmatiger. Zo te lezen, is het een zorgvuldig afwegingsproces geweest. Zoals eerder naar voren gebracht, hoopt het CDA alleen niet dat dit ten koste gaat van het hoognodige beheer en onderhoud.

Wat betreft de overdracht naar Staatsbosbeheer vraagt het CDA zich af of er genoeg ontwikkelingsruimte is en blijft voor recreatieve ondernemers in het gebied. Gaan economische en ecologische ontwikkelingen blijvend zij aan zij? Wat kan gedeputeerde hierover vertellen?

Voorts valt het het CDA op dat in de Statenvoordracht zelf onder paragraaf 3. wordt gesproken over financiën, communicatie en burgerparticipatie. Mevrouw Dekker mist echter wat nadere informatie over de burgerparticipatie, behalve dan de mogelijkheid tot zienswijze. Ziet zij wederom iets over het hoofd?

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng en geeft derhalve het woord aan gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):
Gedeputeerde **Zaal** bedankt de commissieleden voor hun instemming met onderhavig voorstel. Richting mevrouw Dekker merkt zij op dat haar excuses aan de ambtenaren zijn aanvaard.

Jegens mevrouw Gonggrijp (D66) merkt gedeputeerde op dat in de nieuwe structuur de provinciale belangen eigenlijk op dezelfde wijze worden behartigd als in de oude structuur. De provincie blijft immers bestuurder van het recreatieschap. De dubbele gemeenschappelijke regeling wordt echter opgeheven waardoor er juist meer grip kan worden verkregen op de uitvoering en het beheer.

De overgang naar Staatsbosbeheer heeft geen gevolgen voor de doelstellingen van het recreatieschap. Deze blijven bestaan. Naast het recreatieschap is er ook het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen, waarin de inhoudelijke ambities met de verschillende stakeholders zijn neergelegd. Dit gebiedsakkoord blijft eveneens bestaan en de provincie zal daarin nog kunnen sturen. Er verandert derhalve niets behalve dat het er eenvoudiger op wordt en dat de provincie meer grip kan hebben op de uitvoering. Voorts komt er hopelijk een einde aan de problemen die in het verleden zijn ervaren met Recreatie Midden-Nederland en aan de hoge kosten die er gemaakt zijn. Als het goed is, wordt het derhalve enkel beter en efficiënter.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Zaal voor haar beantwoording en constateert dat er geen behoefte is

aan een tweede termijn. Zij stelt voor om het als hamerstuk door te voeren naar de eerstvolgende PS-vergadering op 31 januari a.s. De commissieleden stemmen hiermee in.

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8430
Extern Zaak ID	1536149
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	8.d
Titel	Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025 (VD-05).
Organisatieonderdeel	AD/CC

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	30 november 2021
PS-vergadering	**31 januari 2022**

Toelichting

De Financiële Verordening 2021 van de provincie Noord-Holland bepaalt dat de provincie één keer in de vier jaar de Nota Weerstandsvermogen & risicomanagement actualiseert. De kadernota beschrijft het voorgestelde beleid en geeft de kaders / beleidslijnen die bij het hanteren van risicomanagement door de provincie Noord-Holland worden gehanteerd.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
M.M.A. van Eijnatten
AD/CC

Telefoonnummer +31235144007
martijn.van.eijnatten@noord-holland.nl

Verzenddatum
25 NOV. 2021

Kenmerk
1536149/1536173/

Uw kenmerk

Betreft: Kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over Kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025.

Daarnaast hebben wij in de commissie EFB van 28 oktober 2021 de toezegging gedaan om nader met de Staten in gesprek te gaan over de algemene reserve. Daarbij hebben wij het moment van behandeling van de kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen als eerstvolgende gelegenheid genoemd. Aanleiding voor deze toezegging was onduidelijkheid over de wijze waarop de normen ten aanzien van de gewenste omvang van de algemene reserve worden toegepast.

De juistheid, de toepassing en de wisselwerking tussen de normen ten aanzien van de omvang van de algemene reserve maakt onderdeel uit van financieel beleid in brede zin. Om een discussie hierover goed geïnformeerd te kunnen voeren stellen wij voor om eerst een technische briefing te organiseren. Een oordeelsvormende discussie over de normen voor de algemene reserve kan ons inziens dan het beste gevoerd worden binnen de context van het financieel beleid in brede zin. Het meest aangewezen moment daarvoor is de bespreking van het lange termijn perspectief van de provinciale financiën, waarover wij u in het voorjaar van 2022 een nota zullen voorleggen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)

- Kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025;
- Statenvoordracht

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

KADERNOTA
RISICOMANAGEMENT EN WEERSTANDSVERMOGEN
2022-2025

Voorwoord **3**
1. Integraal risicomanagement **4**
2. Relevante beleidskaders en wetgeving **5**
2.1. Besluit begroting en verantwoording 5
2.2. Wet financiering decentrale overheden 5
2.3. Financiële verordening 2021 5
3. Risicobeleid Provincie Noord-Holland **7**
3.1. Doelstellingen en uitgangspunten 7
3.2. Het reguliere risicomanagementproces 8
3.3. Kwantificeren van voorziene risico's 12
4. Communiceren van risico's en incidenten **14**
4.1. Verwerking in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 14
4.2. Het melden van incidenten 15
5. Bepalen weerstandsvermogen **16**
5.1. Definitie weerstandscapaciteit 16
5.2. Kwantificeren en bepalen benodigde weerstandscapaciteit 17
5.3. Confrontatie beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit 17

Voorwoord

Door kansen te pakken en risico's te nemen draagt de Provincie Noord-Holland bij aan vooruitgang en innovatie en aan het verwezenlijken van haar eigen ambities. Onderdeel van risicomanagement is dat je als organisatie mogelijke kansen en risico's actief monitort, zodat je erop kunt inspelen als ze zich voordoen. Behalve het elimineren en voorkomen van risico's, bestaat ook de mogelijkheid risico's te accepteren, te verzekeren of te verzachten. Het doel van risicomanagement is om hierbij een bewuste keuze te maken, en niet om een risico tegen elke prijs uit te sluiten of onvoorwaardelijk te aanvaarden.

In deze kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen leest u hoe integraal risicomanagement de kans verkleint door risico's te worden verrast. Een brede en gestructureerde manier van denken over risico's, kansen en onzekerheden heeft als doel het risicobewustzijn van de organisatie te versterken. Continue aandacht stelt de Provincie vervolgens in staat om verantwoord kansen te pakken en met risico's om te gaan.

De basis voor integraal risicomanagement wordt gevormd door regelmatig, ambtelijk en bestuurlijk, het gesprek aan te gaan over risico's. Door de risico's te bespreken kan er gezamenlijk een constructieve risico-aanpak worden bepaald. Het voeren van de dialoog op verschillende lagen in de ambtelijke en bestuurlijke organisatie is samen met transparante communicatie hierover essentieel voor integraal risicomanagement.

Om kansen te pakken en de financiële gevolgen van risico's op te vangen, zet de Provincie ook financiële middelen in. Omwille hiervan bevat de Kadernota ook een methode om risico's te kwantificeren en te vertalen naar het weerstandsvermogen.

Ten minste eenmaal in de vier jaar wordt het beleid voor risicomanagement geactualiseerd in de Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen. Met deze Kadernota zet de organisatie een nieuwe stap waarbij risicomanagement door de Provincie naar een hoger niveau wordt getild, waarbij integraal risicomanagement nog scherper en bewuster wordt toegepast.

Commissaris van de Koning
A. Th. H. van Dijk

Gedeputeerde Financiën
Z. Pels

1. Integraal risicomanagement

Integraal risicomanagement is niet nieuw. Het is wel een andere manier van denken over risico's, kansen en onzekerheden. Het is een brede invulling van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar vooral het risicobewustzijn wordt gestimuleerd. Nieuw in dit verband zijn de risicodialoog en het planmatig karakter van risicomanagement. Op vaste momenten in het jaar wordt de risicodialoog ambtelijk en bestuurlijk gevoerd.

Risicomanagement is geen afzonderlijke activiteit, maar maakt onderdeel uit van alle (management)processen. Het proces van integraal risicomanagement is cyclisch en sluit zo veel mogelijk aan op de bestaande planning- en controlcyclus (P&C-cyclus). Die cyclus vindt zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau plaats. Dit levert intern de concernmanagementrapportage en extern de begroting en de jaarstukken op.

Bij integraal risicomanagement richt de organisatie zich niet alleen op financiële risico's, maar juist ook op andere typen risico's op alle denkbare niveaus. Voorbeelden van niet-financiële risico's zijn onder andere juridische risico's, imago-, frauderisico's en de (toegenomen) risico's op het vlak van informatiebeveiliging en privacy. Daarbij wordt zowel de eigen organisatie, als de externe omgeving in beschouwing genomen.

Kader 1: Risico's
Risico's zijn (onzekere) gebeurtenissen die het behalen van doelen kunnen verhinderen, belemmeren of vertragen. Dit betreft naast financiële ook niet-financiële risico's. Deze hebben niet (altijd) direct een financiële impact, maar kunnen (op termijn) wel grote gevolgen hebben voor de provincie en de samenleving.

Ambities formuleren, beleid maken en uitvoeren, brengt altijd risico's met zich mee, maar ook niets doen kan leiden tot risico's. De provincie Noord-Holland beschouwt risico's daarom niet uitsluitend als iets negatiefs of iets dat zoveel mogelijk moeten worden vermeden. Risicomanagement gaat niet alleen om het wegnemen van gevaren, maar juist om het bewust realiseren van kansen. Als risico's goed in kaart worden gebracht, beheersmaatregelen worden getroffen en bij de uitvoering daarvan goed de vinger aan de pols wordt gehouden, worden risico's op een goede manier beheerst. Daarbij kan ook bewust gekozen worden om bepaalde risico's te accepteren.

Kader 2: Integraal risicomanagement
Integraal risicomanagement omvat de gecoördineerde activiteiten om de organisatie te sturen en te beheersen met betrekking tot alle gekende risico's en op alle denkbare niveaus binnen de organisatie. Basis daarbij is dat risico's in kaart worden gebracht, zodat de juiste beheersmaatregel (indien beschikbaar) kan worden genomen of er bewust voor kan worden gekozen het risico te accepteren.

2. Relevante beleidskaders en wetgeving

In deze nota zijn kaders benoemd om de randvoorwaarden te scheppen voor integraal risicomanagement. Tegelijkertijd maakt deze kadernota deel uit van een groter geheel aan kaders en wetgeving waarvan de meest relevante hieronder zijn toegelicht. Gezamenlijk zorgen zij voor een goede interne beheersing van de provinciale organisatie.

2.1. Besluit begroting en verantwoording

In artikel 9 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is bepaald dat de begroting een paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing moet bevatten. Om het belang van risicomanagement te benadrukken is ervoor gekozen om het de kadernota Risicomanagement en Weerstandsvermogen te noemen. In de nota wordt meerdere keren verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Deze door het BBV bepaalde term wordt alleen gebruikt in verwijzing naar de paragraaf in de jaarstukken. In artikel 11 is over de inhoud van deze paragraaf het volgende opgenomen:

BBV artikel 11
De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:
a. De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
b. Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat ten minste:
a. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit.
b. Een inventarisatie van de risico's.
c. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.
d. Een kengetal voor:
   1a. netto schuldquote en 1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
   2. solvabiliteitsratio;
   3. grondexploitatie[1];
   4. structurele exploitatieruimte;
   5. belastingcapaciteit
e. Een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Figuur 1: BBV artikel 11[1]

2.2. Wet financiering decentrale overheden

In de Wet financiering decentrale overheden (wet FIDO) is bepaald: "Openbare lichamen kunnen uitsluitend ten behoeve van publieke taken leningen aangaan, middelen uitzetten of garanties verlenen. Voor het overige houden zij hun liquide middelen in 's Rijks schatkist aan." Naast uitzonderingen op bovenstaande regel geeft de wet FIDO aanvullend aan dat de kasgeldlimiet (artikel 3) en de renterisiconorm (artikel 5) middels ministeriële regeling vastgesteld worden. De provincie dient deze normen niet te overschrijden. De wet FIDO vormt daarmee de basis voor ons financieringsstatuut (zie hieronder).

2.3. Financiële verordening 2021

In de Financiële verordening van de provincie Noord-Holland is in artikel 3.1 aangegeven dat het college van Gedeputeerde Staten (GS) eenmaal in de vier jaar de kadernota Risicomanagement en Weerstandsvermogen aan Provinciale Staten (PS) zendt ter vaststelling. Deze kadernota voorziet hierin en omvat:

[1] De provincie Noord-Holland heeft geen grondexploitatie en is daarom gelijkgesteld aan €0,-

- De (wijze van de) inventarisatie van de risico's en beheersmaatregelen;
- De bepaling van de weerstandscapaciteit;
- De verhouding tussen risico's en beschikbare weerstandscapaciteit.

Daarnaast is in de financiële verordening opgenomen: "De omvang van de algemene reserve bedraagt tenminste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen zoals die verantwoord zijn in de meest recente jaarrekening, met een minimum gelijk aan het saldo van het netto risicobedrag dat voor het boekjaar waarop deze jaarrekening betrekking heeft, is bepaald."[2]

In bovenstaande kaders wordt de wetgeving besproken die de provincie is opgelegd met betrekking tot risicomanagement. Hieronder wordt aangeven in welke mate risicomanagement terugkomt in eigen kadernota's, zoals vermeld in artikel 3.1 van de financiële verordening.

2.3.1. Financieringsstatuut

In het financieringsstatuut wordt de wijze waarop de provincie omgaat met risicomanagement specifiek met betrekking tot de financierings- en treasuryfunctie nader toegelicht. De eerder benoemde wet FIDO is leidend in het financierings- en treasurybeleid. Specifiek over risicobeheer vermeld het financieringsstatuut het volgende:

- Renterisicobeheer is het beheersen van het risico van een lager financieel resultaat van de provincie als gevolg van rentewijzigingen;
- Intern liquiditeitsrisicobeheer is het beheersen van het risico van wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjarige investeringsplanning als gevolg waarvan financieringskosten hoger uitvallen dan wel het renteresultaat lager uitvalt.

2.3.2. Kadernota Reserves

In deze kadernota wordt aangegeven aan welke voorwaarden reserves en voorzieningen moeten voldoen. De algemene reserve (zoals ook benoemd in de financiële verordening) is belangrijk voor het bepalen van de weerstandscapaciteit. Verder betreffen deze spelregels ook de informatievoorziening en beheersing van de aan de operationele doelstellingen gekoppelde bestemmingsreserves.

2.3.3. Kadernota Verbonden Partijen

Verbonden partijen maken deel uit van het risicoprofiel van de provincie. De wijze waarop de provincie omgaat met risicomanagement rond verbonden partijen is nader uitgewerkt in de Kadernota Verbonden partijen.

2.3.4. Kadernota Leningen en garantstellingen

Ook in de kadernota Leningen en Garantstellingen wordt ingegaan risicomanagement. De wijze waarop de provincie omgaat met risicomanagement rond het verstrekken van leningen en garantstellingen is in deze kadernota nader uitgewerkt.

2.3.5. Kadernota Infrastructurele Kapitaalgoederen

In de kadernota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG) wordt aandacht geschonken aan het areaal in beheer van de provincie en de risico's en wet- en regelgeving die hiermee gepaard gaan. De NIKG richt hierbij niet op de gevolgen van de risico's maar vooral op de beheersing ervan.

2.3.6. Kadernota Grondbeleid

De financiële verordening benoemt tot slot de kadernota Grondbeleid. Hierin wordt aangegeven hoe de provincie haar grond inzet voor het behalen van provinciale doelstellingen. In deze kadernota wordt risicomanagement niet uitgebreid behandeld. Hiervoor wordt verwezen naar de grondstrategie per opgave. Risico-inventarisatie en -beheersing worden per grondactiviteit uitgewerkt in de grondstrategie.

[2] Ter illustratie is er in paragraaf 5.3 een uitwerking gegeven voor de jaarrekening 2020.

3. Risicobeleid Provincie Noord-Holland

Binnen de provincie wordt risicomanagement op veel terreinen toegepast. Refererend naar kader 2 (zie pagina 4) dient de organisatie risico's planmatig te inventariseren, coördineren en op alle denkbare niveaus/lagen in de organisatie te beheersen. De afgelopen jaren zijn hierin belangrijke stappen gezet: risico's worden planmatig opgehaald en periodiek besproken en er wordt bewust gestuurd op opgehaalde beleids-, project- en procesrisico's. Figuur 2 geeft weer hoe risicomanagement in grote lijnen wordt toegepast.

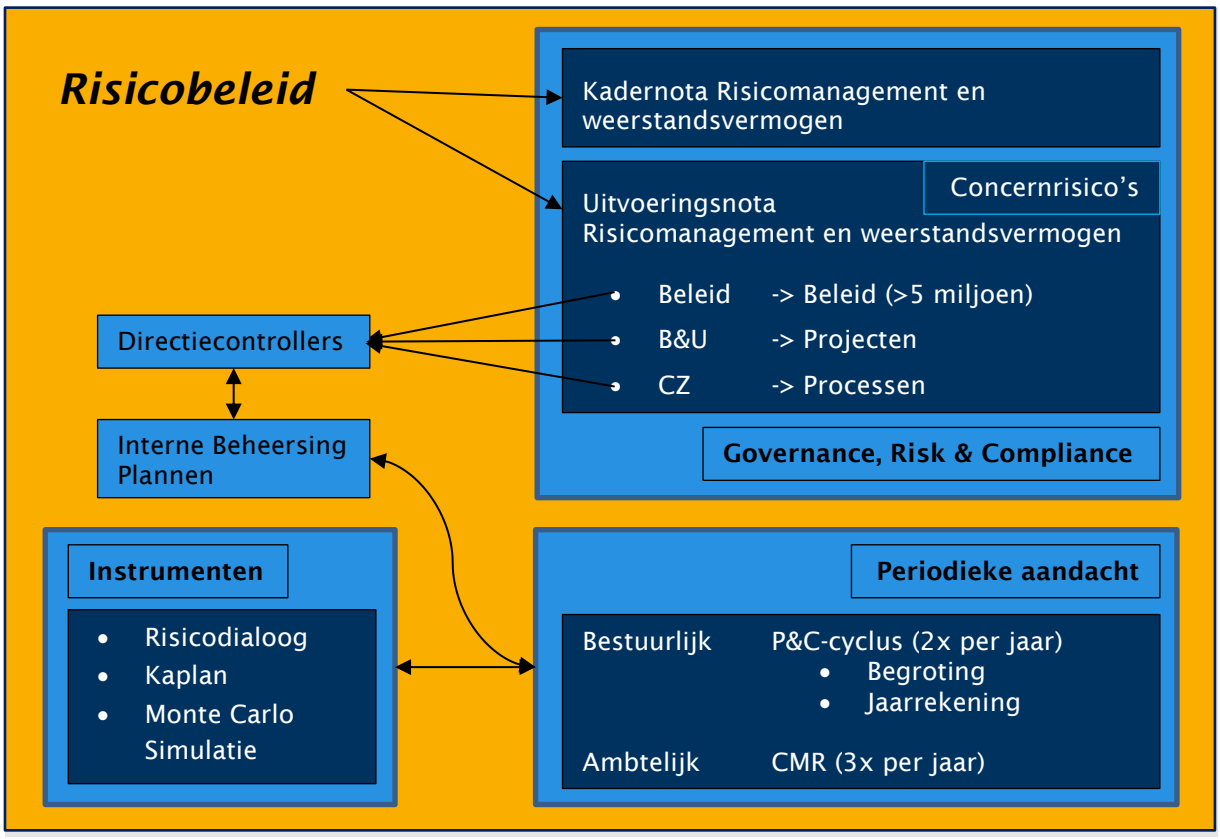

Figuur 2: Risicobeleid in de provincie Noord-Holland

3.1. Doelstellingen en uitgangspunten

Om integraal risicomanagement scherper en bewuster toe te passen, streeft de provincie de volgende doelstellingen na:

- Het systematisch inzichtelijk maken van alle significante risico's die de provincie loopt[3];
- Het maken van expliciete keuzes in het al dan niet aanvaarden van risico's;
- Het zorgdragen dat het optreden van risico's zo min mogelijk effect heeft op het maken en/of de uitvoering van beleid;
- Het stimuleren en vergroten van het risicobewustzijn in de organisatie en daarmee de advisering aan de Gedeputeerde en Provinciale staten te versterken;
- Het blijven voldoen aan de wettelijke eisen voor het weerstandsvermogen in het BBV.

[3] Voor de classificatie zie paragraaf 3.3.

3.2. Het reguliere risicomanagementproces

Risicomanagement is een continu proces. Het nadenken over en beoordelen van mogelijke risico's, en de implementatie en optimalisatie van beheersmaatregelen zijn onderdeel van de dagelijkse praktijk van de organisatie.

Twee keer per jaar wordt het risicoprofiel geactualiseerd als onderdeel van de P&C-cyclus. Dit vindt zijn weerslag in de jaarrekening en de begroting: in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Hiertoe wordt een 6-stappen model doorlopen waarbij risicobereidheid een centrale rol inneemt.

3.2.1. Risicobereidheid

De risicobereidheid geeft aan of en in hoeverre de organisatie bereid is risico's te nemen om doelstellingen te halen en kansen te nemen. Door in elke stap van het risicomanagementproces risicobereidheid een centrale rol te geven kunnen er bewuste keuzes gemaakt worden als risico's en kansen zich voordoen. De provincie als overheidsorgaan heeft in principe een lage risicobereidheid. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in de gekozen 99% zekerheid in de Monte Carlo simulatie (zie hiervoor ook paragraaf 3.3. en hoofdstuk 5). Risicobereidheid is echter lastig in een kader te omvatten en kan per situatie en niveau van de organisatie verschillen. Omwille hiervan is dit een belangrijk onderdeel van de risicodialoog.

3.2.2. De risicodialoog

Belangrijk onderdeel van integraal risicomanagement is de periodieke risicodialoog die binnen de ambtelijke organisatie wordt gevoerd. De risicodialoog heeft tot doel risico's gestructureerd te inventariseren en categoriseren en het risicobewustzijn te versterken. Bij het categoriseren van de risico's bedient de organisatie zich van het Kaplan Model (zie hieronder, na kader 3). Uitgangspunt van de risicodialoog is dat het altijd een open gesprek is met als doel het gezamenlijk bepalen van een constructieve risico-aanpak.

Het proces leidt geaggregeerd tot de risico's die opgenomen zijn in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en de jaarrekening. Tijdens de behandeling van begroting en jaarrekening kunnen de (financiële) risico's die als belangrijk worden beschouwd door Gedeputeerde en Provinciale Staten worden besproken.

Kader 3: Risicodialoog
De risicodialoog is een belangrijk onderdeel van integraal risicomanagement. De organisatie voert met regelmaat een risicodialoog om risico's te inventariseren en categoriseren, en voorziet deze van bijbehorende beheersmaatregelen.

Een geaggregeerd overzicht wordt opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting en jaarverslag van de provincie. Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten bespreken in het kader van de P&C-cyclus de belangrijkste (financiële) risico's uit dit overzicht.

3.2.3. Risico categorieën

Bij het indelen van risico's in risico categorieën hanteert de organisatie het Kaplan Model (in figuur 3 hieronder uitgewerkt). Dit model beschrijft drie categorieën risico's: te voorkomen, strategische en externe risico's (Kaplan & Mikes, 2012)[4]. De categorie 'te voorkomen' is vaak verwerkt in de administratieve organisatie en interne controle van de provincie. Bij de begroting en jaarrekening presenteren we een actueel overzicht van geaggregeerde strategische en externe risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Bij deze risico's wordt vermeld wat de aard en de oorzaak is, welke beheersmaatregelen zijn getroffen om ze te beperken en wat de restrisico's zijn. Risico's in de categorie 'te voorkomen' hoeven niet meegenomen te worden in het actueel overzicht van de strategische en externe risico's in begroting en jaarrekening.

[4] Kaplan, R., & Mikes, A. (2012). Managing Risks: A New Framework. *Harvard Business Review*. Opgeroepen op 2021, van https://hbr.org/2012/06/managing-risks-a-new-framework

Figuur 3: Kaplan Model

Het Kaplan model geeft handvatten voor het categoriseren en beheersen van risico's. Er zijn echter risico's die speciale aandacht vereisen. Deze worden hieronder vermeld.

<u>Risico's met een vertrouwelijk karakter</u>
Vertrouwelijke risico's kunnen niet openbaar worden gemaakt, omdat dit de belangen – bijvoorbeeld de onderhandelingspositie – van de provincie zou kunnen schaden. Over vertrouwelijke risico's worden de Provinciale Staten niet via de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing, maar in een aparte, vertrouwelijke brief geïnformeerd. Per risico zal daarbij worden aangegeven waarom het risico een vertrouwelijk karakter heeft en wanneer de vertrouwelijkheid eraf gaat om de transparantie te maximaliseren. Vertrouwelijke risico's worden wél meegenomen in de Monte Carlo simulatie, en daarmee in de berekeningen van onze weerstandscapaciteit.

<u>Frauderisico's</u>
Fraude is een breed begrip. Binnen de provincie Noord-Holland wordt de volgende definitie gebruikt: 'fraude is iedere opzettelijke handeling – of het nalaten te handelen – met de bedoeling een ander te misleiden, met als gevolg dat die ander schade leidt en/of de fraudeur een voordeel heeft'. Bij fraude bevoordeelt iemand zichzelf en/of een ander (persoon of organisatie) en mogelijk wordt er misbruik van vertrouwen gemaakt.

Ondanks een aparte kadernota staat de beheersing en preventie van frauderisico's niet op zichzelf, maar is onderdeel van integraal risicomanagement.

<u>Bedrijfsvoeringsrisico's</u>
Risico's in de bedrijfsvoering hebben vaak een intern karakter. Gezien de (grote) gevolgen die deze risico's kunnen hebben voor de provinciale doelstellingen wordt vanzelfsprekend ook aan deze risico's de noodzakelijke aandacht gegeven. Voor bedrijfsvoeringsrisico's geldt dat er vanuit de provinciale doelstellingen wordt geredeneerd. Hierdoor is het mogelijk om het risico toch op te nemen onder strategische risico's.

3.2.4. Het risicomanagementproces

In de zes stappen van het risicomanagementproces denkt de organisatie na over:

1. Context: welke doelen wil de provincie bereiken?
2. Identificeren: wat kan ons bij het bereiken van die doelen allemaal overkomen?
3. Kwantificeren: wat zijn daarbij onze grootste risico's?
4. Afwegen: hoe gaan we met de belangrijkste risico's om?
5. Beheersen: hoe nemen we de beheersing ter hand?
6. Evalueren: wat is er veranderd en wat hebben we geleerd?

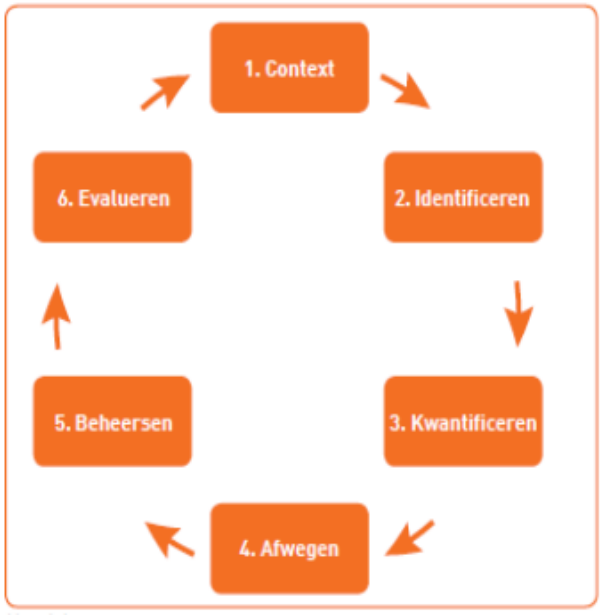

Figuur 4: Risicomanagementproces

Hiermee omvat het risicomanagementproces alle onderdelen die nodig zijn om risico's op een gedegen en gestructureerde wijze in kaart te brengen en te volgen. Deze risico's worden beschouwd als voorziene risico's. Hieronder lichten we de verschillende stappen beknopt toe.

1. <u>Context: welke doelen wil de provincie bereiken?</u>
   In deze stap wordt gekeken naar interne en externe factoren die van belang zijn voor de risicoanalyse. De omgeving waarin de provincie Noord-Holland opereert verandert en de organisatie verandert mee. Deze context is van invloed op de risico's die de organisatie loopt. Het gaat om vragen als: welke doelstellingen wil de organisatie behalen? Waar staat de organisatie nu? Wat is de maatschappelijke en economische omgeving? Het inzichtelijk maken van deze context maakt het eenvoudiger om in de volgende stap de risico's te identificeren en te kwantificeren.

2. <u>Identificeren: wat kan ons bij het bereiken van die doelen allemaal overkomen?</u>
   Deze stap heeft tot doel een beeld te krijgen van de gebeurtenissen die het behalen van doelen kunnen belemmeren; vertragen of kostenverhogend werken. Het gaat erom inzicht te krijgen in een zo breed mogelijk spectrum aan risico's. De doelstellingen en processen moeten daarom vanuit meerdere invalshoeken worden bekeken. Hiertoe wordt op verschillende niveaus een risicodialoog georganiseerd: een gesprek waarbij uitgebreid wordt besproken welke risico's zich kunnen voordoen. Ter ondersteuning van de risicodialoog wordt gebruik gemaakt van het Kaplan model om de risico's te categoriseren. Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Beleidsrisico's: het inschatten van kansen en risico's is integraal onderdeel van het beleidsproces en komt in de totstandkoming van de beleidsvoorstellen tot uitdrukking. Zodra sprake is van een financieel belang boven de € 5 miljoen geeft Concerncontrol aanvullend advies;
- Projectrisico's: binnen het projectmanagement zijn risicomanagers actief op het signaleren en beheersen van risico's. In de risicodialoog worden de risico's op geaggregeerd projectniveau bekeken;
- Procesrisico's: Proceseigenaren dienen risico's via mitigerende maatregelen af te dekken in het proces. Procesrisico's die niet gemitigeerd kunnen worden in het proces zelf worden meegenomen in de risicodialoog.

Het management is verantwoordelijk voor het doen van voorstellen ten aanzien van de beheersing van specifieke risico's, de implementatie van beheersmaatregelen en het rapporteren over de ontwikkeling van risico's aan het college.

3. Kwantificeren: wat zijn daarbij onze grootste risico's?
   Niet alle geïdentificeerde risico's hebben dezelfde impact op de doelstellingen en dezelfde kans van optreden. Een analyse van de kans op en de gevolgen bij optreden, maakt onderdeel uit van de risicodialoog. Omdat er grote verschillen in risicoperceptie kunnen bestaan, is het gezamenlijk in beeld brengen en bespreken van deze verschillen één van de grootste voordelen van de risicodialoog. De risicodialoog heeft tot doel te komen tot één gedragen beeld van de risico's.

   Het is van belang onderscheid te maken tussen het inherente (hierna te noemen bruto) risico en het restrisico. Het bruto risico is de inschatting van het risico, waarin het effect van beheersmaatregelen niet wordt meegenomen. Door het nemen van beheersmaatregelen vermindert de omvang van het risico. Wat dan resteert, is het restrisico. Als we spreken over de financiële omvang van risico's, dan spreken we over het restrisico. De methodiek rond het bepalen van het risicobedrag en het kwantificeren van risico's wordt toegelicht in paragraaf 3.3.

4. Afwegen: hoe gaan we met de belangrijkste risico's om?
   Wanneer de belangrijkste risico's in kaart zijn gebracht, moet een keuze worden gemaakt over de manier waarop we ermee om willen gaan. Uitgangspunt daarbij is niet om tegen iedere prijs alle risico's te beheersen; het is immers ook mogelijk risico's te accepteren, mitigeren, vermijden of verzekeren. Om risico's te beheersen zijn verschillende typen beheersmaatregelen mogelijk. Het Kaplan model (figuur 3, pagina 9) benoemt verschillende opties.

   Het is belangrijk de effectiviteit van een beheersmaatregel te beoordelen. Daarnaast is proportionaliteit van belang. Dit betekent dat de (kosten van een) maatregel in verhouding moet staan tot de vermindering van de kans op of de gevolgen van een risico. En dat er niet onnodig veel maatregelen voor een risico moeten worden genomen. In sommige gevallen brengt een beheersmaatregel nieuwe risico's met zich mee. Dan moet worden beoordeeld of de beheersmaatregel zelf niet tot grotere risico's leidt.

5. Beheersen: hoe nemen we de beheersing ter hand?
   Nadat de beheerstrategie (stap 4) is bepaald, moeten de beheersmaatregelen worden geïmplementeerd. Gedurende de risicodialoog wordt bepaald welke manager hiervoor verantwoordelijk is, een planning opstelt en rapporteert bij afwijkingen over de voortgang.

6. Evalueren: wat is er veranderd en wat hebben we geleerd?
   In deze stap evalueren we het proces en de uitkomsten daarvan. Op basis van de evaluatie wordt er bijgestuurd en start het cyclisch proces van het risicomanagement opnieuw.

3.3. Kwantificeren van voorziene risico's

Om te kunnen bepalen welke risico's aandacht vragen en wat de financiële gevolgen zijn, worden risico's ingedeeld in klassen. Dit stelt ons in staat om op objectieve wijze te bepalen wat de belangrijkste risico's zijn. Hiervoor wordt de volgende systematiek gehanteerd:

Decentraal in de risicodialogen:
1. Gevolg: het 'bruto risico' wordt bepaald, ofwel het risico zonder dat er beheersmaatregelen zijn getroffen;
2. Kans: de kans dat het risico zich voordoet binnen een bepaalde termijn wordt bepaald;
3. Door de gevolgklasse te vermenigvuldigen met de kansklasse wordt de risicoscore bepaald. De (zwaarte van de) risicoscore is bepalend voor de aandacht die een risico krijgt.

Centraal in de P&C-cyclus:
4. Het financieel gevolg voor de provincie wordt bepaald met behulp van de Monte Carlo simulatie. Deze methode gebruikt alle bekende risico's en simuleert de verschillende uitkomsten voor het opgetelde financiële gevolg (risicobedrag). De provincie zorgt hiermee voor een grote mate van zekerheid door een risicobedrag te hanteren dat niet lager is dan 99% van de simulaties.

3.3.1. Bepalen gevolgklasse

De gevolgklasse gaat over het restrisico: het gevolg van een risico nadat beheersmaatregelen zijn getroffen (bruto risico – beheersmaatregelen = restrisico). De gevolgen van alle geïdentificeerde risico's worden indien mogelijk uitgedrukt in geld. Er zijn echter ook risico's die lastig of niet in geld uit te drukken zijn, of waarvan de financiële impact beperkt is, maar die toch ernstig schade kunnen toebrengen aan de organisatie en/of de provincie. Bijvoorbeeld risico's in informatiebeveiliging en privacy, maar ook imagorisico's en bestuurlijke risico's. Door alleen de financiële impact van deze risico's in ogenschouw te nemen, krijgen deze risico's niet de aandacht die nodig is. Om ook recht te doen aan dit type risico's gebruiken wij een klassenindeling voor mogelijke imagoschade. Voor zowel het financiële- als het imagorisico worden vier klassen onderscheiden. Bij de bepaling van de ernst van het risico wordt vervolgens de hoogste van de twee scores meegewogen.

Financieel gevolg in euro's	
1	Kleiner dan € 0,5 miljoen
2	Tussen € 0,5 miljoen en € 2 miljoen
3	Tussen € 2 miljoen en € 5 miljoen
4	Groter dan € 5 miljoen

Imagoschade	
1	Interne imagoschade
2	Lokale imagoschade
3	Regionale/provinciale imagoschade
4	Landelijke imagoschade

Tabel 1: Gevolgklassen

3.3.2. Bepalen kansklasse

De kansklasse gaat over de kans dat het risico zich binnen een bepaalde termijn daadwerkelijk voordoet. Zowel de frequentie, als de kans op optreden wordt bekeken (tabel 2), waarbij de hoogste score aan het risico wordt toegeschreven. In principe worden risico's met een score van 1 niet of nauwelijks meegewogen, maar soms kan het toch belangrijk zijn deze separaat zichtbaar te maken. Bijvoorbeeld vanwege de financiële impact. Bij risico's met een score 3 is de kans op een knelpunt in het lopende jaar zeer groot. Indien dit risico zich pas in een later jaar voordoet moet, afhankelijk van de regelgeving, een voorziening worden getroffen.

Kansklasse naar frequentie	
1	Laag; minder dan één keer in 20 jaar
2	Middel; minimaal één keer in 20 jaar tot één keer per jaar
3	Hoog; één of meerdere keren per jaar

Kansklasse naar kans percentage	
1	0% tot 25%
2	25% tot 50%
3	50% en hoger

Tabel 2: Kansklassen

3.3.3. Risicoscore

Risico's worden geprioriteerd met behulp van een risicoscore. De risicoscore wordt bepaald door de gevolgklasse en de kansklasse met elkaar te vermenigvuldigen. Er wordt altijd gewerkt met de hoogste scores van de tabellen (voorzichtigheidsprincipe).

- Voorbeeld 1: Een risico met een financieel gevolg van € 375.000 (= klasse 1) en landelijke imagoschade (= klasse 4) gecombineerd met een kans van optreden van 30% (= klasse 2) krijgt een risicoscore van 8 (= 4 x 2).

- Voorbeeld 2: Een risico met een financieel gevolg van € 7.000.000 (= klasse 4) en een kans van optreden van 90% (= klasse 3) krijgt een risicoscore van 12 (= 4 x 3). N.B. Mocht dit risico voldoen aan de voorwaarden voor het instellen van een voorziening (zoals voorgeschreven in het BBV) dan wordt dit risico middels een voorziening afgedekt en niet opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

3.3.4. Inschaling risicoscore

In onderstaande tabel is zichtbaar gemaakt hoe de risicoscore wordt ingeschaald. Risico's in de groene vlakken worden als laag ingeschaald. Deze risico's zijn wel in beeld maar vragen geen/weinig aandacht. De risico's die hoog worden ingeschaald (oranje en rood) vragen wel extra aandacht.

Gevolgklasse 4	4	8	12
Gevolgklasse 3	3	6	9
Gevolgklasse 2	2	4	6
Gevolgklasse 1	1	2	3
	Kansklasse 1	*Kansklasse 2*	*Kansklasse 3*

Tabel 3: Risicoscore

Kader 4: Kwantificeren risico's

1. De risicoscore: dit wordt bepaald door de kansklasse te vermenigvuldigen met de gevolgklasse van het risico.

2. Het risicobedrag: het financiële gevolg van het risico wordt bepaald voor alle gekende risico's gezamenlijk met behulp van de Monte Carlo simulatie.

3.3.5. Benodigde weerstandscapaciteit

De systematiek voor het kwantificeren van risico's wordt ook gebruikt om te bepalen hoe groot onze weerstandscapaciteit moet zijn. Dit wordt nader toegelicht in hoofdstuk 5 Bepalen weerstandsvermogen.

4. Communiceren van risico's en incidenten

Het gesprek en de communicatie over risico's is een essentieel onderdeel van integraal risicomanagement. De meest actuele risico's worden minimaal twee keer per jaar door Gedeputeerde Staten gemeld via de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing als onderdeel van de P&C-cyclus (begroting en jaarstukken). Hierbij is transparantie over risico's het uitgangspunt.

Kader 5: Informeren van de Provinciale Staten
Het college informeert de Provinciale Staten actief over de actuele risico's in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in begroting en jaarrekening en geeft inzicht in de aard van het risico, de financiële omvang, de beheersmaatregelen en het restrisico.

Kader 6: Tussentijdse risico's
Het kan voorkomen dat er tussentijds substantiële wijzigingen in het risicoprofiel plaatsvinden. Het college dient de Provinciale Staten hierover actief te informeren. Indien de P&C-cyclus hiervoor niet toereikend is, kan dat middels een afzonderlijke (vertrouwelijke) brief.

4.1. Verwerking in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De inventarisatie van voorziene risico's leidt tot tabel 4 in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in begroting en jaarrekening. De belangrijkste risico's worden separaat getoond. Overige en vertrouwelijke risico's worden separaat vermeld.

Risicoprofiel	**Toelichting**	**Bruto risico**	**Risicoscore** (kans x gevolg)	**Beheersmaatregelen**	**Dekking** (voorziening/ weerstandsvermogen)
Strategische risico's					
- *Risico 1*					
- *Risico 2*					
- *Risico 3*					
Externe risico's					
- *Risico 1*					

Tabel 4: Weergave in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Kader 7: Risico's in programmabegroting en programmarekening
Tweemaal per jaar, in de begroting en de jaarrekening, wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een actueel beeld gegeven van de risico's:
1. De strategische en externe risico's worden individueel toegelicht met bijbehorende beheersmaatregelen.
2. Vertrouwelijke risico's worden niet per risico gepubliceerd. De Provinciale Staten worden hierover via een vertrouwelijke brief geïnformeerd.

4.2. Het melden van incidenten

Als risico's zich daadwerkelijk voordoen spreken we van een incident ongeacht of deze voorzien (in de inventarisatie van het risicomanagementproces) of onvoorzien zijn. Het college wil transparant zijn en informeert de Provinciale Staten daarom actief over incidenten. Bij een incident is conform de in paragraaf 3.3. gehanteerde systematiek per definitie sprake van kansklasse 3. Wanneer het financieel gevolg bovendien wordt ingeschat op tenminste € 5.000.000 en/of er sprake is van landelijke imagoschade (gevolgklasse 4) leidt dit tot een totale risicoscore van 12 en wordt om die reden zo snel mogelijk gemeld.

Incidenten met betrekking tot voorziene risico's worden gemeld via de gebruikelijke P&C-cyclus. Bij het optreden van een onvoorzien incident wordt op basis van de ernst en/of aard van het risico een afweging gemaakt of er gerapporteerd wordt en welke rapportagemogelijkheid wordt gebruikt. Onvoorziene incidenten met een financieel gevolg van tenminste € 5.000.000 en/of landelijke imagoschade (gevolgklasse 4) worden altijd gemeld. Rapporteren kan op de volgende manieren:

- Via de begroting of rekening;
- Via de begrotingswijzigingen;
- Via een afzonderlijke (vertrouwelijke) brief;
- Via een PS-voorstel.

Kader 8: Gedeputeerde Staten meldt incidenten tijdig aan Provinciale Staten
De reguliere instrumenten van de P&C-cyclus worden gebruikt voor het melden van zowel onvoorziene als voorziene risico's. Na optreden worden deze in het eerstvolgende instrument meegenomen. Voor onvoorziene risico's kan er, afhankelijk van de situatie en omvang van het incident, een afzonderlijke brief of voorstel aan worden gewijd om de staten eerder te informeren.

5. Bepalen weerstandsvermogen

In de vorige hoofdstukken is beschreven hoe de risico's binnen de organisatie geïnventariseerd, beheerst en gerapporteerd worden. De focus ligt daarbij op het vergroten van het risicobewustzijn van de organisatie.

Een deel van deze risico's zal leiden tot een restrisico. Hiervoor is binnen het eigen vermogen van de provincie een buffer beschikbaar, namelijk de algemene reserve. Deze buffer dient ervoor te zorgen dat in het geval dat risico's zich voordoen, de provincie niet direct in de financiële problemen komt.

Zoals in paragraaf 2.1. weergegeven bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen:

- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie;
- De weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken).

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op het bepalen van de omvang van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

5.1. Definitie weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is de verzamelterm van alle middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet-voorziene financiële tegenvallers te bekostigen. Het gaat om buffers in het eigen vermogen respectievelijk in de exploitatie, die kunnen worden vrijgemaakt om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken, zonder dat dit gevolgen heeft voor het beleid en de uitvoering van taken. Waar de beschikbare weerstandscapaciteit uitdrukt waarover de provincie beschikt, geeft de benodigde weerstandscapaciteit het bedrag weer waarover de provincie moet beschikken om de risico's te bekostigen. Beiden worden, zoals de risico's, uitgedrukt in geld.

5.1.1. Incidentele en structurele weerstandscapaciteit

Er is onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Dit moet leiden tot inzicht in de duurzaamheid waarmee incidentele en structurele tegenvallers kunnen worden opgevangen binnen de begroting. Er bestaat geen eensluidende definitie wat tot 'weerstandscapaciteit' gerekend moet worden. In algemene zin zijn de middelen die binnen de begroting beschikbaar zijn, of op korte termijn beschikbaar gemaakt kunnen worden, aan te merken als weerstandscapaciteit. De volgende middelen worden in deze Kadernota tot weerstandscapaciteit gerekend:

<u>Incidentele weerstandscapaciteit</u>
Incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor tegenvallers. Dit valt samen met onze vrije reservepositie. De volgende reserves worden gerekend tot de incidentele weerstandscapaciteit:

1. Algemene reserve
2. Post onvoorzien (huidig boekjaar)
3. Stille reserves

Met name de algemene reserve bepaalt de weerstandspositie van de provincie. De post onvoorzien is een jaarlijks terugkerende post in de meerjarenbegroting. De post onvoorzien dient ter dekking van onvoorziene uitgaven (onvoorzien, onvermijdelijk en onuitstelbaar). Hoewel de post onvoorzien structureel in de begroting is opgenomen, wordt deze jaarlijks vastgesteld door Provinciale Staten. Omwille hiervan wordt de post onvoorzien onder incidentele weerstandscapaciteit geschaard.

Stille reserves[5] worden alleen meegenomen als er een concrete intentie en/of mogelijkheid is de betreffende activa binnen één jaar te verkopen.

Bestemmingsreserves worden in beginsel niet meegerekend tot de weerstandscapaciteit, tenzij specifiek bestemd voor het afdekken van risico's.

Structurele weerstandscapaciteit
Structurele weerstandscapaciteit heeft betrekking op het vermogen om onverwachte tegenvallers structureel in het meerjarenperspectief op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. De middelen die dat vermogen bepalen zijn:

1. De resterende (onbenutte) belastingcapaciteit
2. Post onvoorzien (komend boekjaar)
3. Bezuinigingsmogelijkheden op de beïnvloedbare ruimte binnen de begroting

Kader 9: Weerstandscapaciteit
1. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve, de post onvoorzien huidig boekjaar en de stille reserves (indien aanwezig);
2. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de beïnvloedbare ruimte in de begroting, de eventuele onbenutte belastingcapaciteit en post onvoorzien komend boekjaar.

5.2. Kwantificeren en bepalen benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen, moeten risico's in een geldbedrag worden uitgedrukt. Hierdoor wordt het mogelijk het totaalbedrag aan risico's van de provincie te bepalen en te beoordelen welke weerstandscapaciteit benodigd is om deze risico's te kunnen opvangen als deze zich voordoen. Hiervoor wordt de systematiek gebruikt zoals beschreven in paragraaf 3.3. Op basis van de geïnventariseerde bruto risico's en de inschatting van de kans op optreden en de financiële impact daarvan, wordt de benodigde weerstandscapaciteit berekend middels de Monte Carlo simulatie.

5.3. Confrontatie beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

Met de benodigde weerstandscapaciteit kan de beoordeling plaatsvinden in welke mate de provincie in staat is de risico's op te vangen.

5.3.1. Benodigde weerstandscapaciteit

Het is belangrijk om te weten of er sprake is van een toereikend weerstandsvermogen. De totale som aan risico's wordt bepaald over een periode van 1 en 4 jaar middels simulaties. Hierbij hanteert de provincie Noord-Holland een 99% zekerheid gehanteerd over de totale som van de netto risico's. Risico's die reeds via een voorziening zijn afgedekt worden niet meegenomen in de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit.

5.3.2. Beschikbare weerstandscapaciteit

De provincie heeft de algemene reserve beschikbaar om risico's af te dekken die zich kunnen voordoen bij de uitvoering van provinciale taken. Om te zorgen dat er hiervoor altijd voldoende middelen beschikbaar zijn, is er voor de algemene reserve een wenselijke ondergrens ingesteld:

"De omvang van de algemene reserve bedraagt tenminste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen zoals die verantwoord zijn in de meest recente jaarrekening, met een minimum gelijk aan het saldo van het nettorisicobedrag dat voor het boekjaar waarop deze jaarrekening betrekking heeft is bepaald."[6]

[5] Materiële activa die lager op de balans gewaardeerd staan dan de op dat moment geldende inkoopprijs of marktwaarde.
[6] Financiële Verordening 2021

5.3.3. Omvang weerstandscapaciteit

De totale omvang weerstandscapaciteit wordt berekend door som van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit zoals hiervoor beschreven.

5.3.4. Totaal risicoprofiel

Dit betreft de som van alle financiële risico's die via het weerstandsvermogen worden afgedekt. Dit is de uitkomst van de inventarisatie en bevat de strategische en externe risico's (inclusief vertrouwelijke risico's) met een minimale bruto omvang van € 100.000.

5.3.5. Uitwerking Provincie Noord-Holland

In figuren 5 en 6 wordt aangegeven welke middelen beschikbaar zijn voor risico's en welke middelen nodig zijn om de risico's af te dekken. Vervolgens kan middels het kengetal weerstandsvermogen bepaald worden of de weerstandscapaciteit toereikend is. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandvermogen. De incidentele weerstandscapaciteit wordt tegenover het gesimuleerde risicobedrag gezet van 1 jaar. De structurele weerstandscapaciteit tegenover het gesimuleerde risicobedrag van 4 jaar.

Er kunnen zich twee situaties voordoen:

1. Beschikbare weerstandscapaciteit is voldoende om de benodigde weerstandscapaciteit af te dekken (kengetal weerstandvermogen is gelijk aan 1.0 of ligt hierboven). Er zijn geen maatregelen nodig;
2. Beschikbare weerstandscapaciteit is lager dan 100% van de benodigde weerstandscapaciteit (kengetal ligt onder 1,0. De beschikbare weerstandscapaciteit moet (indien mogelijk) worden aangevuld. Indien dit niet mogelijk is, moet een herstelplan worden opgesteld.

Incidenteel weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2020	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	126,43				126,43
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	126,43	-	-	-	126,43
Berekende risico's voor 1 jaar					12,90
Kengetal weerstandsvermogen voor 1 jaar					9,8

Figuur 5: Weerstandscapaciteit jaarrekening 2020 voor 1 jaar

Totale weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Rekening 2020	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	126,43				126,43
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	126,43	-	-	-	126,43
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		155,10	155,10	155,10	465,30
Onvoorzien		-	-	-	-
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	-	-
Totale structurele capaciteit	-	155,10	155,10	155,10	465,30
Totale weerstandscapaciteit					591,73
Berekende risico's voor 4 jaar					20,30
Kengetal weerstandsvermogen voor 4 jaar					29,1

Figuur 6: Weerstandcapaciteit jaarrekening 2020 voor 4 jaar

De situatie in de meest recente vastgestelde jaarrekening (2020):
- Structurele algemene dekkingsmiddelen: €373,2 miljoen
- Eindstand algemene reserve: €126,43 miljoen
- Netto risicobedrag €12,9 miljoen

In bovenstaande situatie is de algemene reserve hoger dan het netto risicobedrag (€12,9 miljoen) en 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen (€93,3 miljoen). Daarmee voldoet de algemene reserve aan beide eisen opgenomen in de financiële verordening. Ook in de Begroting 2022 voldoen de prognoses voor de eindstand van de algemene reserve in 2021 en 2022 (respectievelijk €178,7 miljoen en €154,8 miljoen) aan de eisen van de jaarrekening 2020.

Op basis van bovenstaand voorbeeld is de beschikbare weerstandscapaciteit groter dan benodigd om de benodigde weerstandcapaciteit af te dekken (situatie 1). Er hoeft in dit geval dus geen plan opgesteld te worden om het weerstandsvermogen te herstellen. Met een dergelijk hoog kengetal zou je kunnen overwegen de algemene reserve aan te wenden. De minimale omvang van de algemene reserve maakt dit echter niet mogelijk.

Kader 10: Bij de begroting en jaarrekening wordt de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit bepaald
1. De algemene reserve bedraagt tenminste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen.
2. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de Monte Carlo simulatie waarbij ongedekte bruto risicobedragen van minimaal € 100.000 worden ingevoerd.
3. Als het kengetal weerstandsvermogen lager ligt dan 1.0 dient het weerstandsvermogen te worden aangevuld of moet het college met een plan van aanpak komen om de weerstandscapaciteit op niveau te brengen.

Voorvisie verslag Rekeningencommissie

Datum vergadering	:	16 december 2021
Commissievoorzitter	:	D.G. Heijnen
Commissie adviseur	:	Mw. M. Spoor
Telefoonnummer/e-mail	:	023-5145308 / spoorm@noord-holland.nl

Aanwezig:		
Commissievoorzitter	D.G. Heijnen	
Commissie adviseur	Mw. M. Spoor	
Leden van de commissie	D66	mw. A.C. Kapitein
	GroenLinks	J.W. Dulfer
	VVD	G.J.W. Hartog
Gedeputeerde	mw. Z. Pels	
Ambtelijke ondersteuning	J. Bierhuizen, P. Brouwer, M. van Eijnatten, J. Koning, mw. M. Luimstra-Hoolt, A. Meijer en A. Roosendahl	
Publiek Belang Accountants	M.E. Dubbelman en R.D.H. Killeen	
Notulist	Moneypenny / mw. I.L. Vos	
Afwezig:	D.J. van den Berg (JA21)	

1. Opening

De **voorzitter** opent de vergadering van de Rekeningencommissie om 18:04 uur en verwelkomt de aanwezigen en in het bijzonder de heren Killeen en Dubbelman van Publiek Belang Accountants. Een bericht van verhindering is ontvangen van de heer Van den Berg.

2. Mededelingen

Er zijn geen mededelingen.

3. Vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld

4. Vaststellen besluitenlijst 20 september 2021

De besluitenlijst wordt ongewijzigd vastgesteld.

5. Managementletter 2021

De Rekeningencommissie adviseert de commissie EFB voor de vergadering van 17 januari 2022. Besloten wordt om bij de behandeling van de Managementletter 2021 direct agendapunt 6 ‘Benoemen speerpunten voor de controle van de jaarrekening 2021’ mee te nemen.

De heer **Killeen** (Publiek Belang Accountants) complimenteert de provinciale organisatie voor de samenwerking ‘op afstand’ in de afgelopen periode en het tijdig aanleveren van informatie ten

behoeve van de controle van de jaarrekening. De tussentijdse controle kon volgens schema worden afgewerkt. Het was nog even spannend of de Managementletter tijdig gereed kon zijn, vanwege de IT audit. Vragen en antwoorden moesten nog worden uitgewisseld op het moment dat er een concept Managementletter lag.

Sterkte punten:
De accountant signaleert de volgende sterke punten al enkele jaren op een rij.
De Verbijzonderde Interne Controle binnen de Provincie wordt op een zeer hoog niveau uitgevoerd. Er is sprake van een goede vastlegging en goede bevindingen. De controle binnen de provincie steekt op een aantal andere punten goed in elkaar. Er wordt gestructureerd en frequent gerapporteerd op de voortgang van allerlei aanbevelingen, ook die vanuit andere audits en onderzoeken. Met de accountant vindt frequent overleg plaats over specifieke onderwerpen, die tijdig worden aangemeld.
Voor wat betreft de IT-omgeving is in de sfeer van de algemene maatregelen een flinke stap gezet, ten opzichte van eerdere perioden. Het integraal continuïteitsplan vraagt ook in 2022 om aandacht. Op enkele onderdelen ook het accountbeheer, al is dat al veel overzichtelijker nu. Het ziet er veel beter uit dan eerdere jaren. Betreffende algemene maatregelen is de Provincie beter in control dan vier jaar geleden bij de start van de accountant.
De volgende stap is om te kijken naar de vraag of in alle afzonderlijke applicaties de maatregelen op de goede manier zijn ingericht. Dit is vooral een efficiencyvraagstuk. In de toekomst zou meer gebruik gemaakt kunnen worden van in applicaties vastgelegde maatregelen.

Aandachtspunten:
In het project van de procesbeschrijving zou wat meer tempo mogen worden aangebracht om tot een echte afronding van het project te komen. Het begint met een initiële beschrijving en ook hoe IT in de processen is verwerkt. De accountant adviseert om het aantal processen te beperken tot de hoogstnoodzakelijke. Het gaat vooral om de keyprocessen, welke in de Managementletter zijn benoemd.
De frauderisico-analyse staat voor het vierde kwartaal van 2021 om op te leveren. Het is van belang om deze actueel te hebben en te houden.
De controle op de volledigheid van de baten is het laatste aandachtspunt dat de accountant naar voren zou willen brengen. De Provincie beschikt over de nodige opbrengststromen. De vraag is of alles in rekening wordt gebracht waar de Provincie recht op heeft?

Toekomstige ontwikkelingen:
Vanaf boekjaar 2023 is naar verwachting de rechtmatigheidsverantwoording van kracht. Elk decentraal bestuur krijgt daarmee te maken, dus ook Provincie Noord-Holland.. De verwachting is dat komend voorjaar meer duidelijkheid kan worden verschaft. In de praktijk zal er behoefte zijn aan voorbeelden van wat onder de verantwoordelijkheid van het college en wat onder die van de accountant valt. Een ander voorbeeld is de omgang met M&O-beleid. Voor de Provincie wordt het M&O verslag belangrijk om dit rechtmatigheidsaspect straks goed in de jaarstukken te kunnen verwerken.
De accountant heeft het voornemen om op korte termijn om samen met de organisatie de inrichting van de controle en het gebruik van data-analyse meer met elkaar te verkennen. De accountant controleert de personele kosten al met behulp van data-analyse.

De heer **Hartog** (VVD) vraagt waarop de accountant toeziet bij de verschillende inkomstenstromen. Klopt het dat daarover geen aanbeveling is gekomen van de accountant?

Mevrouw **Kapitein** (D66) vraagt hoe de accountant aankijkt tegen het borgen en evalueren van de procesbeschrijvingen. Is er een specifieke reden dat er nog geen integraal continuïteitsplan is?

De heer **Dulfer** (GL) is benieuwd wat volgens de accountant een speerpunt voor het komend jaar kan zijn om uit te zoeken.
Is de organisatie volgens de accountant voldoende bezig met het opzetten van een doemscenario hoe te handelen als zich een IT-calamiteit voordoet? Is het een onderwerp waarop de accountant nader toeziet?

De **voorzitter** sluit zich aan bij de complimenten van de accountant dat de beweging van de organisatie positief is. Ten aanzien van de Interne Controle Inkoop zijn de twee aanbevelingen niet echt goed ontvangen, zoals uit de bestuurlijke reactie blijkt. Kan de organisatie dat nader toelichten? Als speerpunt zou de voorzitter de IT-omgeving willen noemen, maar deze was al min of meer in de Managementletter opgenomen.

De heer **Killeen (**Publiek Belang Accountants) merkte eerder op dat de controle van de volledigheid van de baten beter kan. Het is breder dan de volledigheid van de inkomende subsidies. Het houdt verband met de vraag of er een toereikende en volledige primaire registratie is, die als basis kan dienen om de volledigheid van de opgelegde aanslagen en geïnde bedragen vast te stellen.
Op de vraag hoe de provincie gesteld staat als zich een IT-calamiteit voordoet antwoordt de accountant dat dit soort aspecten worden meegenomen in het bredere IT audit onderzoek. Het Integrale Continuïteitsplan is nog niet beschikbaar.. In het onderzoek speelt de vraag of er een risico is van het binnendringen van buiten naar interne systemen. In het verleden deed een partij penetratietesten om te beoordelen of eenvoudig kan worden ingebroken in het provinciaal systeem. De accountant heeft vastgesteld dat de Provincie inmiddels roulereert met dergelijke partijen. Als het integraal continuïteitsplan er ligt dan is het aan te raden om dat ook eens te testen.

De heer **Bierhuizen** vult aan dat er voor cruciale onderdelen van de IT-omgeving continuïteitsplannen liggen. Daarvoor wordt verantwoording afgelegd door partijen. Een integraal totaalplaatje is nog in ontwikkeling. De Provincie is druk bezig met het optuigen van een crisisorganisatie. Er gebeurt dus van alles op het gebied van informatiebeveiliging. Daar waar het de afzonderlijke IT-omgeving betreft vinden testen plaats vanuit de hostende organisatie. In het Integraal Continuïteitsplan vindt de sturing vanuit de organisatie plaats. Zodra er een crisisorganisatie is, zal er getest worden.
In het kader van Financiële Hygiëne zijn belangrijke slagen gemaakt. De wens van de organisatie is om zelf in control te komen. Er is breed geïnvesteerd richting proceseigenaren om het niveau van de procesbeschrijving omhoog te krijgen. Voor de accountantscontrole zijn 29 processen belangrijk. Daarop richten de inspanningen van de organisatie zich. Inmiddels zijn er vijf procesbeschrijvingen opgeleverd. Het komend jaar wordt dit continue proces voortgezet. De verantwoordelijkheid om die stappen te zetten, is niet langer belegd binnen het programma Financiële Hygiëne. Dat is afgerond.

Mevrouw **Luimstra-Hoolt** merkt op dat de Sector Financiën de regisseur of keteneigenaar is van de processen en de financiële processen binnen de Provincie. Niet alles kan in één keer worden opgepakt. In de loop van 2022 zal het verplichtingenproces beschreven zijn. Daarna wordt het volgende proces opgepakt. De processen die het belangrijkste zijn en de meeste aandacht behoeven worden geprioriteerd opgepakt, totdat alle 29 processen zijn beschreven.

De heer **Meijer** vertelt dat de accountant in het afgelopen jaar naar meerdere processen heeft gekeken. De feedback wordt meegegeven aan de proceseigenaren. Inmiddels is brede ervaring opgedaan door de organisatie in het beschrijven van processen. Er is tot kwaliteitsafspraken gekomen, zodat processen op uniforme wijze en volgens een kwaliteitstandaard worden beschreven.

Mevrouw **Kapitein** (D66) vraagt hoe het proces van procesbeschrijvingen wordt geborgd en geëvalueerd.

De heer **Meijer** legt uit dat afspraken worden gemaakt met proceseigenaren. In de organisatie zijn processpecialisten, die bij afronding van een procesbeschrijving een toets (consistentiecheck) uitvoeren. Dat toetsen is nu bij het team van de Verbijzonderde en Interne Controle worden belegd.

De heer **Bierhuizen** vult aan dat de VIC ook toetst op de ouderdom van een proces.
Iedere 12 maanden worden signaallijsten uitgedraaid van processen waarop een jaar lang geen mutaties hebben plaatsgevonden.

Mevrouw **Kapitein** (D66) spreekt waardering uit voor alle inzet van de organisatie, maar toch vraagt zij zich af waarom er nog geen integraal continuïteitsplan is.

De heer **Bierhuizen** antwoordt dat in het verleden contractafspraken zijn gemaakt met organisaties over uitbestedingen. Er lag toen veel verantwoordelijkheid bij die organisaties. Het is op bepaalde punten handiger en verstandig om die activiteiten in eigen huis te halen. De accountant wenst een integraal continuïteitsplan. De organisatie is dan minder afhankelijk van wat er bij contractpartijen gebeurt. Nu wil de organisatie voor bepaalde activiteiten zelf de vinger aan de pols houden.

6. Benoemen speerpunten

Zie agendapunt 5. Er worden geen speerpunten a

De **voorzitter** concludeert dat de commissie weinig speerpunten heeft benoemd. Er is wel aandacht gevraagd voor ICT. De account krijgt op dit moment geen separate speerpunten mee van de Rekeningencommissie voor de jaarrekeningcontrole 2021.

7. Ingekomen vraag van de heer Zoon

De **voorzitter** verwijst naar de vraag van Statenlid Zoon (PvdD) en het antwoord van de heer Bierhuizen in iBabs.
De commissie is van mening dat de vraag voldoende beantwoord is.
De **commissieadviseur** zet de e-mail van de heer Bierhuizen door naar de heer Zoon

8. Memo stand van zaken beleidsindicatoren en brede basismonitor

De memo is ter kennisname aan de Rekeningcommissie toegezonden.

Mevrouw **Kapitein** (D66) vertelt dat in commissie EFB veel suggesties zijn gedaan voor verbeteringen. Zij is benieuwd hoe het verbeterproces er uitziet.

De heer **Hartog** (VVD) verwijst naar bijgevoegd schema. In de vakinhoudelijke commissie zijn opmerkingen geplaatst. De heer Hartog heeft begrepen dat in het voorjaar van 2022 opnieuw discussie zal plaatsvinden in de Statencommissie. Is dat nu van de baan?

De **voorzitter** heeft de commissieadviseur gevraagd de memo ter verduidelijking toe te voegen aan de vergaderstukken. Soms zijn indicatoren geschrapt terwijl deze mogelijk nuttig zijn om te behouden. Die discussie is niet gevoerd in de Statencommissie.

Gedeputeerde **Pels** licht toe dat het een lerend proces betreft. Dit was een eerste grondige ronde. Bekeken is wat aansluit op basis van de criteria en waaraan een indicator moet voldoen om opgevoerd te worden. Voor een aantal gewenste indicatoren zijn op dit moment nog geen goede datasets en definities op basis waarvan kan worden gemonitord. De gedeputeerde heeft in de commissie toegezegd dat de organisatie scherp zal letten op welke datasets worden ontwikkeld bij planbureaus en het CBS, welke kunnen worden overgenomen. Zij kan zich niet herinneren dat zij in de commissie EFB sprak over een discussie in het voorjaar. Het is aan de Staten wanneer zij de discussie willen voeren. De begrotingsbehandeling lijkt de gedeputeerde het geijkte moment om hierbij stil te staan. Vanuit haar perspectief zou de gedeputeerde het prettig vinden om met de Rekeningencommissie, of de commissie EFB, jaarlijks het gesprek te hebben om uit te wisselen of de begroting voldoet aan de verwachtingen. Zij kan zich voorstellen dat de indicatoren in dat gesprek worden betrokken. Een deel van de discussie is politiek en zal dus in de vakinhoudelijke commissie moeten plaatvinden.

Mevrouw **Kapitein** (D66) vindt het een goed voorstel om bij de begroting te spreken over de indicatoren, maar bij de begrotingsbehandeling spelen er ook zoveel andere zaken en vragen. In het voorjaar zou bijvoorbeeld wel een terugkoppeling c.q. overzicht kunnen worden gegeven over de opmerkingen die bij de begrotingsbehandeling zijn meegegeven en de wijze waarop die worden meegenomen bij de volgende begroting. De griffie beloofde eerder ook met andere indicatoren te komen. Op grond van het overzicht kan bij de fracties worden getoetst of dit overeenkomst met de wensen.

De **voorzitter** vult aan dat bij rond de behandeling van de Kaderbrief bij de woordvoerders van alle fracties kan worden nagegaan welke indicatoren gewenst zijn. Hij is het eens met mevrouw Kapitein dat bij de behandeling van de begroting zoveel andere zaken spelen dat het niet zozeer over de begrotingstechniek zal gaan. Een andere suggestie is om het onderwerp apart te agenderen in de Rekeningencommissie.

De heer **Hartog** (VVD) verwijst naar regel 185 van het laatste verslag van de commissie EFB. Daar staat het voorstel vermeld om over een half jaar opnieuw op agenda te plaatsen. Vanwege een technische storing kon de heer Hartog de vergadering niet geheel volgen.

Gedeputeerde **Pels** zou er toch bij de begroting over willen praten. Wellicht kan het proces worden gesplitst? In de vakinhoudelijke commissies wordt politiek gesproken over indicatoren. De technische discussie over welke indicatoren passend zijn en welke niet, past heel goed in de Rekeningencommissie. Om in het voorjaar bij de Kaderbrief zaken al hard op te leveren over het behouden, toevoegen of schrappen van indicatoren betekent een extra belasting van de organisatie. Indicatoren worden in de begroting opgenomen voortvloeiend uit het door de Staten vastgestelde beleid.

De heer **Dulfer** (GL) merkt op dat het niet zo kan zijn dat elk jaar 20 nieuwe indicatoren worden bedacht en 20 andere worden geschrapt. Het kan op zijn hoogst om enkele indicatoren gaan.

De **voorzitter** is het eens met de heer Dulfer om behoudend te zijn met indicatoren. Het lijkt hem goed om de discussie over de beleidsindicatoren in de Rekeningencommissie te voeren.
In juni 2022 komt de Rekeningencommissie weer bijeen. Mogelijk dat op dat moment uitvoerig kan worden gesproken over de indicatoren.

9. Evaluatie project 'Financiële hygiëne' (mondeling)

De heer **Bierhuizen** verzorgt een presentatie. Naast de heer Bierhuizen waren de heren Van Eijnatten en Brouwer betrokken bij de tweede fase van het programma en de evaluatie.

Medio 2019 startte het programma. Ambtelijk was geëvalueerd hoe jaarrekeningtrajecten waren verlopen. De accountants stelden bij hun aantreden ook een rapportage op. Dat leidde tot de start van het programma 'Financiële hygiëne', met als doel om te komen tot een betere interne beheersing en een verbetering van het budgethouderschap. De jaarrekeningentrajecten moesten aanmerkelijk soepeler gaan verlopen.

In de afgelopen 2,5 jaar is de organisatie enorm opgeschoten in het bereiken van doelstellingen. De basis in inmiddels redelijk goed op orde. Het programma in de huidige vorm kan worden afgesloten. Ten aanzien van de financiële informatievoorziening wordt bekeken hoe die nog verder kan worden verbeterd. Niet alleen door de mensen binnen de financiële kolom en de accountant is veel werk verricht, maar ook in het primaire proces is binnen de lijnorganisatie en bij het sectormanagement (budgethouders) het financiële besef gegroeid en vooruitgegaan.
Naast de borging voor de processen centraal heeft de heer Bierhuizen met mevrouw Luimstra van Financiën de afspraak dat de nog openstaande punten in een Uitvoeringsagenda landen en zullen worden meegenomen. Het programma van mevrouw Luimstra zal door de directie worden gemonitord.

De heer **Dulfer** leest dat de doelstelling van de tweede fase 'van verantwoorden naar sturen' aandacht vraagt. Kan dit nader worden toegelicht? De onderuitputting is immers aanmerkelijk teruggebracht.

Mevrouw **Kapitein** (D66) is benieuwd naar de betekenis van de afkorting MDM.

De heer **Bierhuizen** antwoordt dat de afkorting staat voor Master Data Management.
De budgethoudergesprekken zijn enorm in kwaliteit toegenomen. In de gesprekken over de cijfers kan worden bewogen van verantwoorden naar sturen. De informatievoorziening ten behoeve van die gesprekken kan nog een tandje scherper. Ook al gaan de jaarrekeningtrajecten veel soepeler dan drie of vier jaar geleden, ze kosten relatief gesproken nog veel tijd. Daar kan nog winst worden geboekt.

De heer **Brouwer** vertelt nog over MDM dat het project 'Verbeteren Financiële Informatievoorziening' zodanig is ingericht dat de informatievoorziening goed in stand kan worden gehouden. MDM houdt zich bezig met de toetsing op het administratieve pakket en de inrichting van het pakket.

Namens de Rekeningencommissie bedankt de **voorzitter** de organisatie voor de uitvoering van het project. De Rekeningencommissie is steeds meegenomen in de voortgang van het proces.

10. Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025

Deze kadernota staat ook ter behandeling geagendeerd in de commissie EFB van 17 januari 2022.

De Financiële Verordening bepaalt dat de Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement eenmaal per vier jaar wordt geactualiseerd.

De heer **Bierhuizen** vertelt dat ten opzichte van de vorige Kadernota, -die behoorlijk technisch van aard was- getracht is om deze nota leesbaarder te maken. Tegelijk is inzichtelijk gemaakt wat er in de organisatie gebeurt op het gebied van risicomanagement. Een en ander zal ook nog worden vastgelegd in een uitvoeringsnota, die aan Gedeputeerde Staten zal worden aangeboden.
Om de risico's te classificeren in de organisatie is gekozen voor het Kaplan model. De nota is belangrijk onderwerp van gesprek tijdens de budgethoudergesprekken. Het vormt ook de basis van gesprek tussen de sectormanagers en directeuren en tussen de directeuren en de algemeen directeur. Significante wijzigingen in het risicoprofiel, bij bestaande risico's, worden actief gemeld richting de Staten
De Kadernota is aanmerkelijk korter en leesbaarder dan de vorige versie met dank aan de heren Van Eijnatten en Meijer als opstellers.

Mevrouw **Kapitein** (D66) vraagt naar welke termijn wordt gekeken bij de risico's, Wordt vier jaar vooruit gekeken, of naar de termijn van de impact van de besluiten die Provinciale Staten nemen?
In het voorjaar wordt het lange termijnperspectief besproken met Provinciale Staten. De Staten nemen nu besluiten die een risico's met zich meebrengen voor de financiën over tien of twintig jaar. Is dit een onderdeel van het risicomanagement?
Voor de verbonden partijen wordt verwezen naar de Nota Verbonden Partijen. Verbonden partijen krijgen een steeds groter belang. Is het dan niet raadzaam om daarover in het kader van risicomanagement methodisch iets te vermelden in de Kadernota Risicomanagement?

De heer **Hartog** (VVD) verwijst naar 4.2 op pagina 15 waar wordt gesproken over het melden van incidenten. Een van de risico's is landelijke imagoschade. Zou het woord 'landelijk' niet beter geschrapt moeten worden?
Punt 5 gaat over het bepalen van het weerstandsvermogen. Bij de structurele weerstandscapaciteit wordt gekeken naar de post Onvoorzien voor het komend boekjaar. Hoe wordt de post Onvoorzien opgenomen in de begroting als het als structurele component wordt gezien?

De heer **Meijer** vertelt dat de provincie lang-cyclische activiteiten uitvoert. Een keuze wordt gemaakt voor jaren. Het is belangrijk om vooraf na te denken over de impact en over de termijn waarin die zich uitstrekt. Wanneer GS-nota's worden ingebracht, kijkt Concerncontrol met een dusdanige blik naar de vraagstukken gericht op de lange termijn, zodat de Staten voldoende rekening kunnen houden met de geschetste risico'.

De heer **Bierhuizen** vult aan dat als risico's worden gekwalificeerd en in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicomanagement terechtkomen, ze doorgaans een periode van vier jaar zullen beslaan. Er wordt zeker rekening gehouden met de periode over tien of vijftien jaar.
Een project heeft een bepaalde looptijd. Als bij Beheer en Uitvoering een project leidt tot kapitaallasten, dan is dat risico bij het afsluiten van dat project afgelopen.

Mevrouw **Luimstra** zegt nog het volgende over de lange termijn risico's. Er zal worden gekeken naar het meerjarig financieel beeld. Dat is het moment om de lange termijn risico's financieel in kaart te brengen. Dat gaat voorbij de vier jaar. Alle partijen binnen de Provincie moeten zich bewust zijn van het effect van hun handelen, of een besluit over dertig jaar. Toekomstige coalities kunnen daar dan

rekening mee houden. Dit proces wordt meestal gevolgd circa anderhalf jaar voor een nieuwe coalitie c.q. nieuwe Provinciale Staten.

Gedeputeerde **Pels** beaamt dat is besloten om een doorrekening voor de langere termijn te maken en aan de Staten beschikbaar te stellen. De wens is om dit in de toekomst met enige regelmaat te doen. Op basis daarvan wordt met elkaar het gesprek gevoerd. Daaruit zal blijken welke informatie over de lange termijn teruggezien wenst te worden. In het verleden zijn investeringen gedaan in infrastructuur. Daarvoor heeft de provincie in de toekomst qua onderhoud een financiële opgave. Het Perspectief Financiën is voor de Provincie een nieuwe exercitie. In juli zal daarover het gesprek met de Staten worden gevoerd. Besluitvorming is aan een nieuwe coalitie, in welke samenstelling dan ook. Op basis daarvan kan het een plek krijgen in de P&C-cyclus. Het is extra activiteit die de gedeputeerde heeft gevraagd van de organisatie, bovenop al het andere werk. De organisatie zal het zeker waarderen wanneer het Perspectief Financiën niet ieder jaar op de rol wordt gezet.

De **voorzitter** weet dat het gebruikelijk is om bij de start van een nieuwe coalitie te kijken welke financiële ruimte er is voor de komende periode. In hoeverre wijkt dit daarvan af?

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat over de vier jaar heen wordt gekeken. Zowel vanuit Financiën als vanuit Mobiliteit leeft de wens om meer langjarig inzicht te verkrijgen. Er wordt niet over het graf heen geregeerd, maar er wordt informatie gegeven over hoe het er straks bij ligt.

De heer **Bierhuizen** antwoordt richting mevrouw Kapitein dat daar waar risico's worden gelopen met verbonden partijen, dit wordt opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen. Er zijn ook verbonden partijen waarmee de Provincie geen risico loopt.

Mevrouw **Luimstra** antwoordt op de technische vraag van de heer Hartog. Er is geen algemene pot Onvoorzien voor korte termijn onvoorziene uitgaven. Voor de lange termijn onvoorziene ontwikkelingen is er de stelpost Macro economische tegenvallers.

De **voorzitter** bedankt de accountants voor hun aanwezigheid en toelichting, waarna de heren Killeen en Dubbelman de vergadering verlaten.

11. Stand van zaken Plan van aanpak aanbesteding accountant PS

De voorzitter verwelkomt projectleider, de heer A. Roosendahl.

De heer **Roosendahl** loopt middels een presentatie de procedure door.
De opdracht is te komen tot een nieuwe overeenkomst voor een efficiënte accountantsdienst. Daartoe zal een advies worden voorgelegd aan Provinciale Staten.
Op 8 april 2023 loopt de overeenkomst met Publiek Belang Accountants af. De periode was voor vijf jaar, te weten drie jaar en tweemaal een jaar verlenging. Daarna kan de overeenkomst wettelijk niet meer worden verlengd. Naar verluid is de Rekeningencommissie tevreden over de dienstverlening van Publiek Belang Accountants. Er zijn wat aanvullende opdrachten verstrekt. De overeenkomst biedt daarvoor ruimte. Er ligt nog een verplichting ten opzichte van de controle van het boekjaar 2022. Financiën zet de verstrekte opdrachten op een rij. Mogelijk kan daaruit een indexatie worden gehaald waardoor het bedrag verandert voor de komende overeenkomst.
De heer Roosendahl ziet geen aanleiding om anders te werken dan met een overeenkomst voor drie jaar met tweemaal de mogelijkheid tot verlenging van een jaar. Het geeft een lange termijn

zekerheid en het is efficiënt omdat op korte termijn niet opnieuw aanbesteed hoeft te worden. Het volgen van een intensief aanbestedingstraject is een behoorlijke belasting voor het ambtelijk apparaat. De specialisaties van marktpartijen komen beter in beeld. Er wordt gedacht aan een marktconsultatie.
Bekeken wordt wat de inventarisatie oplevert van de gewenste bijstelling van de functionele behoefte. Dat kan effect hebben omdat de wet- en regelgeving verandert. Er is geen apart budget gereserveerd, omdat er vooralsnog geen externe kosten worden voorzien, behalve de ambtelijke kosten die voortkomen uit deze aanbesteding.

Vragen aan de Rekeningencommissie:
Vanuit het project wordt de Rekeningencommissie gevraagd welke standaarden binnen dit werkveld, anders dan nu, gevolgd moeten worden. Zijn er andere of aanvullende wensen ten opzichte van de huidige overeenkomst met de accountant? Wat moet behouden blijven? Wat mag er vervallen? Is er een vorm denkbaar waarin de overeenkomst gecombineerd wordt in de belangen voor Gedeputeerde Staten? Gedeputeerde Staten hebben soms ook behoefte aan advies van een accountant. Dat is een andere dienst dan die van het controleren en goedkeuren van de jaarrekening.
De beantwoording van deze vragen kan worden meegenomen in het opzetten van de kaders van het aanbestedingsproject.

De opties van een uitvraag zullen worden verkend in een marktconsultatie, te weten de moderne controle aanpak en controletechnieken. Ideeën met betrekking tot een goede controleaanpak (gegevens-, data- en systeemgericht. Er is ook een noodzaak tot heldere opvattingen over de relatie met rechtmatigheidsverantwoording en de rol van de accountant ten aanzien van de relatie van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

De heer **Bierhuizen** zegt het volgende over EP (Education Permanente) Statenleden. De vorige accountant had ruimte om Statenleden periodiek bij te praten over allerlei thema's. In deze periode is geen gebruik gemaakt van die mogelijkheid. Door de komst van de rechtmatigheids-verantwoording kunnen PS wellicht overwegen daarover afspraken te maken met de accountant. Die keuze is aan Provinciale Staten. Dat kan een vraag zijn in het aanbestedingsproces.

De heer **Roosendahl** licht de projectorganisatie toe. Er is een stuurgroep gevormd, waarin mevrouw Luimstra, de heer Bierhuizen, de heer Admiraal en de heer Krijgsman, als plaatsvervanger vanuit de Statengriffie, zitting hebben genomen. De stuurgroep wordt bij voorkeur ondersteund door drie leden vanuit de Rekeningencommissie. Het is een adviesorgaan, maar in zekere zin ook besluitvormend als het gaat om de wijziging van de kaders of de inhoud van de overeenkomst die gesloten zal gaan worden.

De **voorzitter** wil graag deelnemen aan de stuurgroep. Belangrijk is om goed te kijken naar het moment waarop leden van de Rekeningencommissie aansluiten. Het lijkt hem niet nodig om als Statenlid bij iedere stap die de stuurgroep neemt, aanwezig te zijn.

De heer **Roosendahl** kan zich voorstellen dat wordt afgestemd met de Statengriffier wanneer de aanwezigheid van leden van de Rekeningencommissie in de stuurgroep noodzakelijk is.

De heer Roosendahl neemt het projectmanagement op zich voor de aanbesteding. Het projectteam zal inhoud gaan geven aan het opzetten van een aanbestedingsproces. De resultaten worden gepresenteerd aan de Rekeningencommissie.

In de loop van 2022 zal een beoordelingscommissie worden gevormd onder meer bestaande uit mensen vanuit het projectteam, maar ook uit leden van de Rekeningencommissie. Deskundigen oordelen over de aanbiedingen die worden ontvangen.

De stappen in de planning voor 2022 worden toegelicht.

De heer **Bierhuizen** verzoekt de Rekeningencommissie om na te denken over welke leden betrokken zullen zijn bij het aanbestedingsproces.

De **commissieadviseur** meldt dat de eerstvolgende vergadering van de Rekeningencommissie staat gepland op 8 juni 2022. Gezien dit aanbestedingsproces wordt er vast nog een vergadering gepland voorafgaand aan 8 juni.

De **voorzitter** weet dat het een intensief proces is. De voorkeur gaat er naar uit om met een afvaardiging van de Rekeningencommissie aan te sluiten in het (vertrouwelijke) proces en de beoordelingscommissie. Vandaag zijn enkele leden van de Rekeningencommissie afwezig. De commissieadviseur zal in de komende weken via e-mail uitvragen wie interesse heeft in deelname aan de beoordelingscommissie **(Actie)**. In januari 2022 zal bekend zijn welke drie leden van de Rekeningencommissie actief betrokken willen zijn. Zij kunnen nadenken over de vragen die in de presentatie naar voren zijn gebracht.
De heer **Roosendahl** zal een inschatting geven van de tijdsinvestering
Op 8 juni zullen de overige leden van de Rekeningencommissie worden bijgepraat over waar het staat.

De **voorzitter** bedankt de heren Roosendahl en Bierhuizen voor hun toelichting.

12. Rondvraag

De volgende bijeenkomst van de Rekeningencommissie staat gepland op 8 juni 2022. Dan zal het jaarverslag op de agenda staan. De drie leden die betrokken worden bij de aanbesteding komen eerder bijeen. Als het nodig is om eerder dan 8 juni bijeen te komen dan zal een extra Rekeningencommissie worden ingepland.

Mevrouw **Spoor** deelt mee dat dit als commissieadviseur haar laatste vergadering van de Rekeningencommissie was. In overleg met collega, de heer Krijgsman, zal zij deze vergadering verder afwerken. Met ingang van maandag 27 december gaat mevrouw Spoor met verlof en aansluitend met pensioen. Zij bedankt iedereen voor de fijne samenwerking. Mevrouw Spoor heeft zich thuis gevoeld in de commissie.
Namens de hele commissie bedankt de **voorzitter** mevrouw Spoor voor de samenwerking en de ondersteuning van deze commissie. Hij wenst haar een fijn verlof en een fijn pensioen. Dat is mevrouw Spoor zeer gegund.

13. sluiting

De **voorzitte**r sluit de vergadering om 20.11 uur.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 23 november 2021

Onderwerp: Kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025

Kenmerk: 1536149/1557806

Bijlagen:

Kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025

1. Inleiding

De Financiële verordening provincie Noord-Holland 2021 bepaalt dat de provincie ten minste één keer in de vier jaar de Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement voor de provincie actualiseert. Artikel 11 van het BBV legt de provincie de verplichting op om in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en jaarrekening een inventarisatie te geven van de risico's en van de weerstandscapaciteit en daarbij in te gaan op het beleid voor de beheersing hiervan.

De wijze waarop het risicomanagement en het omgaan met het weerstandsvermogen binnen de provincie vorm wordt gegeven en de hiermee samenhangende provinciale kaders staan beschreven in deze nota.

De kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025 treedt in werking per 1 januari 2022 en vervangt de huidige kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Op veel terreinen wordt risicomanagement binnen de provincie toegepast. De provincie beoogt middels de kadernota kaders te stellen om integraal risicomanagement scherper en bewuster toe te passen. Concerncontrol heeft zorggedragen voor de coördinatie van de redactie van de integrale nota, waarbij CZ/FIN de bijdrage heeft verzorgd over het Weerstandsvermogen.

Toelichting

Risicomanagement is een belangrijk middel om de kwaliteit van de besluitvorming en de effectiviteit en efficiëntie van projecten en bedrijfsvoering te vergroten; dit versterkt de weerbaarheid van de provincie. Risicomanagement is daarmee een essentieel onderdeel van organisatiebeheersing en behoort tot het dagelijkse handelen. Managers zijn per definitie ook risicomanagers.

Beheersen betekent niet dat er voor elk risico een beheersmaatregel is. Risico's kunnen ook verzekerd, gemitigeerd of zelfs geaccepteerd worden. Bij integraal risicomanagement worden er bewuste keuzes gemaakt om risico's te nemen en kansen te pakken. Dit betreft zowel risico's met

financiële gevolgen als risico's waarbij er niet direct een financieel gevolg is, denk hierbij aan imagoschade.

Een adequaat systeem van risicomanagement en verdere versteviging ervan maakt onderdeel uit van de governance van de organisatie. Wanneer provinciale risico's met belangrijke (financiële) consequenties zich daadwerkelijk voordoen, moet de provincie kunnen verantwoorden dat op een afgewogen en bewuste manier risicomanagement is gehanteerd.

De kadernota beschrijft het grotere geheel aan kaders en wetgeving waarin risicomanagement wordt uitgevoerd. De organisatie brengt de risico's in beeld middels het risicomanagementproces. In dit risicomanagementproces staat de risicodialoog centraal. Dit is het gesprek wat op meerdere lagen in de organisatie - zowel bestuurlijk als ambtelijk - wordt gevoerd. Middels deze dialoog worden de risico's geïnventariseerd, gekwantificeerd en worden er keuzes gemaakt over het beheersen hiervan.

Twee normen

De kaders omtrent het weerstandsvermogen zijn ten opzichte van de vorige kadernota ongewijzigd. De algemene reserve blijft het belangrijkste bestanddeel van de incidentele weerstandscapaciteit en dient tenminste voldoende middelen te bevatten om eenmalige, niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken, zonder dat dit gevolgen heeft voor het beleid en de uitvoering van taken. Deze voorwaarde blijft aanvullend gelden op de Financiële Verordening 2021 artikel 3.4, sub 4, die stelt dat de omvang van de algemene reserve tenminste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen bedraagt zoals die verantwoord zijn in de meest recente jaarrekening. Deze twee normen zijn te beschouwen als een "dubbel slot" op de algemene reserve en zijn tevens onderdeel van een adequaat systeem van risicomanagement.

Nieuw in deze kadernota

Nieuw ten opzichte van de kadernota 2017-2020 is de risicodialoog. Hiermee wordt de integraliteit van risicomanagement verhoogd. Daarnaast introduceert deze kadernota twee wijzigingen die zorgen voor betere communicatie en transparantie.

1. Een nieuw instrument, het Kaplan model. Dit model brengt een nieuwe methode om de risico's te categoriseren. Hier wordt geen onderscheid meer gemaakt of het een beleids-, juridisch, of bedrijfsvoering risico is. De nieuwe indeling hanteert strategische, externe en vertrouwelijke risico's.
2. Vermelding van incidenten en/of significante wijzigingen in het risicoprofiel naar Provinciale Staten.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Geen consequenties.

4. Proces en procedure

De kadernota geldt voor de periode van 2022 tot en met 2025. De kaders voor het risicomanagement en het weerstandsvermogen worden verder doorontwikkeld door GS en de

ambtelijke organisatie. In 2025 volgt een evaluatie van de werking van de kadernota en vindt aan de hand hiervan actualisering van de kadernota plaats.

De juistheid, de toepassing en de wisselwerking tussen de normen ten aanzien van de omvang van de algemene reserve maakt onderdeel uit van financieel beleid in brede zin. Een nadere discussie hierover kan dan ook het beste gevoerd worden binnen die context. Deze discussie start met een technische briefing, gevolgd door een inhoudelijke discussie aan de hand van de nota over het langetermijnperspectief van de provinciale financiën. De periodieke herziening van de Financiële Verordening, die gepland staat voor 2023, is dan het aangewezen moment voor besluitvorming hierover.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 05-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 23 november 2021;

gelet op hetgeen daarover is voorgeschreven in de Financiële Verordening 2021,

besluiten:

1. de kadernota Risicomanagement & Weerstandsvermogen 2022-2025 vast te stellen.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

T.b.v. Statenvergadering d.d.	**31 januari 2022**
Commissie	**Economie, Financiën en Bestuur**
Datum commissievergadering	**17 januari 2022**

Uw contactpersoon
M.C.A. de Zwart
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756
zwartm@noord-holland.nl

Onderwerp: Voordracht 05:
Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025

De commissie Economie, Financiën en Bestuur adviseert om de Statenvoordracht als hamerstuk te agenderen voor de PS-vergadering van 31 januari 2022.
Voor de gemaakte opmerkingen over de voordracht zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de commissie EFB van 17 januari 2022.

7.b. Voordracht Kadernota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2022-2025
De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS-vergadering van 31 januari 2022. De nota is behandeld in de Rekeningencommissie van 16 december 2021. Voor de daar gemaakte opmerkingen zie het toegevoegde verslag van die vergadering. In hun brief geven GS aan het gesprek over de algemene reserves (toepassing normen gewenste omvang reserves) niet bij deze nota, maar bij de perspectiefnota te willen voeren (juni in EFB). De technische briefing hierover zal op 9 mei worden gehouden.

Dhr. **Hartog** (VVD) stelt dat indien relevante opmerkingen van de Rekeningencommissie en de toezeggingen van GS in de voordracht worden overgenomen, het een hamerstuk is.

Mw. **Kuiper** (CDA) vindt het een goed voorstel om de omvang van de algemene reserve te bespreken bij de periodieke herziening van de verordening in 2023. Het is een hamerstuk.

Dhr. **Carton** (PvdA) vindt het een hamerstuk. Goed om gezamenlijk bewust aan de hand van de risicodialoog risico's te identificeren en te beheersen. Hoe beoordelen GS de externe documenten als onderdeel van het integraal risicomanagement? Er zijn twee categorieën voor het kwantificeren van risico's: financieel en qua imago. Vallen alle niet-financiële risico's dus onder imagoschade en is dit toereikend om de risico's te identificeren en te beheersen? Hoe borgen GS dat de risico's voor het weerstandsvermogen zo nauwkeurig mogelijk worden ingeschat? Is het wellicht beter om belangrijke risico's te kwalificeren om de onnauwkeurigheid van kwantificeren tegen te gaan, mede vanwege het belang van de interne risicodialoog en het verhogen van het risicobewustzijn? Het is een hamerstuk.

Dhr. **Dulfer** (GL) ondersteunt extra inzet op de risicodialoog en meer transparantie richting PS. Het is een hamerstuk.

Dhr. **Klein** (CU) ondersteunt de inzet van simulaties om het weerstandsvermogen te bepalen. Incidenten van vervolgklasse 3 betreffen imagoschade en bedragen tussen € 2 en 5 miljoen. Het is wellicht goed om PS ook over deze incidenten direct te informeren en niet via de P&C-cyclus.

Dhr. **Zoon** (PvdD) constateert dat imagoschade leidt tot maatschappelijke vervolgrisico's en dat noodzaakt een politieke afweging. Hoe gaan GS om met imagorisico's? Graag een toelichting op de volgende vraag van de Rekeningencommissie: "Wordt alles in rekening gebracht waar de provincie recht op heeft?"

Mw. **Kapitein** (D66) constateert dat de looptijd van de begroting van 4 jaar niet altijd overeenkomt met de doorlooptijd van besluiten over bijvoorbeeld infrastructuur, die langlopend zijn. Goed dat in juni het lange termijnperspectief in PS wordt behandeld. Er mag meer aandacht worden gegeven aan de risicosystematiek van verbonden partijen, enkel een verwijzing naar de kadernota van die partijen is te mager. Het is een hamerstuk.

Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat de opbouw van het weerstandsvermogen aan de orde komt bij de bespreking van de perspectiefnota in juni a.s. De input voor het Monte Carlo simulatiemodel is van groot belang, op basis hiervan worden de risico's ingeschat en de risico's achter de risico's gedefinieerd. Daarom wordt niet sectoraal maar organisatiebreed naar risico's gekeken. Imagoschade heeft niet zozeer met geld te maken, maar met het aanzien van de provincie en het vertrouwen van burgers in de provinciale werkwijzen. Wanneer sprake is van een breuk in het vertrouwen in de provincie – onafhankelijk van de hiermee samenhangende bedragen – zal dit zeker (politiek) met PS gedeeld worden. Met deze voordracht worden risico's zo goed mogelijk in kaart gebracht.

Gedeputeerde **Pels** meldt dat de accountant heeft aangegeven hoe moet worden omgegaan met de risico's die een rol spelen bij het inboeken van bijdragen van derden. De uitgebreide toelichting zal schriftelijk worden toegestuurd.

Dhr. **Zoon** (PvdD) zal contact opnemen met de voorzitter van de Rekeningencommissie om antwoord op de gestelde vraag te krijgen.

Gedeputeerde **Pels** meldt dat ervoor gekozen is om niet te herhalen wat in de kadernota van de verbonden partijen is vermeld, mede omdat er een verschil bestaat tussen een deelneming en een gemeenschappelijke regeling. In de kadernota is expliciet per vorm van deelneming aangegeven hoe wordt omgegaan met de samenhangende risico's.

De **voorzitter** concludeert dat de voordracht als hamerstuk naar PS wordt doorgeleid.

vanooijen

Provincie Noord-Holland Statengriffie
T.a.v. de heer A. Th. H. van Dijk
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Datum: 17 november 2021
Referentie: JV/700108/rsv/43552
Betreft: rapport van feitelijke bevindingen
subsidieverantwoordingen fractievergoedingen 2020/2021
Provincie Noord-Holland

Geachte heer Van Dijk,

Ingevolge uw opdracht om een onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de besteding en verantwoording van de vergoedingen die zijn verstrekt aan de fracties over de periode 15 maart 2020 tot en met 14 maart 2021 brengen wij u hierbij rapport uit over onze bevindingen waarbij wij de volgende indeling van het rapport hanteren:

1. Verantwoordelijkheden;
2. Verrichte werkzaamheden;
3. Uitkomsten van de verrichte werkzaamheden algemeen;
4. Uitkomsten van de verrichte werkzaamheden per fractie;
5. Beperking in het gebruik en verspreidingskring.

De opdracht is met u en de beoogde gebruikers, zijnde de Statengriffie en voorzitter van Provinciale Staten Provincie Noord-Holland, overeengekomen en heeft als doel om u te assisteren bij het vaststellen van de reeds verleende Statengriffiesubsidievoorschotten in overeenstemming met de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015. De overeengekomen specifieke werkzaamheden zijn tot stand gekomen in overleg met de beoogde gebruikers, zijnde de Statengriffie en voorzitter van Provinciale Staten Provincie Noord-Holland. De opdrachtvoorwaarden zijn omschreven in onze opdrachtbrief van 5 mei 2021.

VanOoijen
Accountants
Leidsevaart 578
2014 HT Haarlem

Postbus 538
2003 RM Haarlem
T. 023 - 544 03 83

adviseurs@ooijen.nl
www.ooijen.nl

VanOoijen Accountants N.V., KvK Haarlem nr 34293720

1. Verantwoordelijkheden

Het is de verantwoordelijkheid van u en de beoogde gebruikers om te bepalen of de overeengekomen specifieke werkzaamheden toereikend en geschikt zijn voor het hierboven beschreven doel.

Wij hebben onze werkzaamheden verricht in overeenstemming met de Nederlandse Standaard 4400N, 'Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden'. Bij het uitvoeren van deze opdracht hebben wij ons gehouden aan de voor ons geldende relevante ethische voorschriften in de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA). Verder hebben wij de onafhankelijkheidsregels van de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) in acht genomen.

2. Verrichte werkzaamheden

In deze paragraaf is een beschrijving van de overeengekomen specifieke werkzaamheden en feitelijke bevindingen opgenomen. Wij doen geen uitspraak over wat de feitelijke bevindingen betekenen voor de subsidieverantwoordingen fractievergoedingen provincie Noord-Holland over de periode 15 maart 2020 tot en met 14 maart 2021 in zijn totaliteit. U en de beoogde gebruikers zullen hierover een eigen afweging moeten maken gebruikmakend van dit rapport van feitelijke bevindingen en eventuele andere beschikbare informatie.

Wij hebben in opdracht van de Statengriffie de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

a) Wij hebben de relevante regelgeving en documentatie in ons onderzoek betrokken, waaronder de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015.
b) Wij hebben voorafgaande aan en gedurende ons onderzoek gecommuniceerd met medewerkers van de griffie.
c) Wij zijn nagegaan of de fracties de verantwoording hebben ingediend overeenkomstig het door de provincie voorgeschreven format en of de kosten conform de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015 naar de juiste categorieën zijn toegerekend.
d) Wij zijn nagegaan of de verantwoorde uitgaven en inkomsten ook daadwerkelijk betaald respectievelijk ontvangen zijn, volgens het kasstelsel.

e) Wij hebben de verantwoordingen over de periode 15 maart 2020 tot en met 14 maart 2021 en achterliggende externe bewijsstukken in ons onderzoek betrokken en onderzocht of bestedingen zijn onderbouwd en gedocumenteerd en passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de geldende Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015. Dit is gedaan per fractie en per fractie hebben wij onze bevindingen opgenomen in deze rapportage.
f) Wij hebben zowel het begin- als eindsaldo van de bankrekeningen aangesloten met de verantwoording 2020-2021. Eventuele afwijkingen met de banksaldi zijn nader verklaard.

Met deze rapportage rapporteren wij onze bevindingen over de periode 15 maart 2020 tot en met 14 maart 2021. De rapportage is per fractie in concept afgestemd, in het kader van hoor en wederhoor. Dit is in overleg gegaan met de Statengriffie.

3. Uitkomsten van verrichte werkzaamheden algemeen

In dit hoofdstuk zijn de uitkomsten van onze overeengekomen specifieke werkzaamheden zoals opgenomen in hoofdstuk 2 weergegeven. De uitkomsten van onze werkzaamheden zijn per fractie weergegeven in hoofdstuk 4 van deze rapportage.

3.1. Werkzaamheden a en b (algemeen)

Wij hebben kennis genomen van de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015.

3.2. Werkzaamheden c (format en toerekening kostencategorieën)

Alle partijen hebben overeenkomstig het verantwoordingsmodel over de periode 2020-2021 verantwoording afgelegd. Wij zijn nagegaan in hoeverre de verantwoorde uitgaven op basis van de omschrijving en onderliggende bewijsstukken conform de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015 aan de juiste kostencategorieën zijn toegerekend. Eventuele opmerkingen hieromtrent zijn per fractie weergegeven in hoofdstuk 4 van deze rapportage.

3.3. Werkzaamheden d (kasstelsel)

Bij het kasstelsel wordt uitgegaan van moment van betaling. Alleen de inkomsten en uitgaven tot en met 14 maart 2021, die ontvangen en/of betaald zijn kunnen worden meegenomen in de verantwoording. Wij zijn nagegaan dat alle door de fracties verantwoorde inkomsten en uitgaven zijn onderbouwd met betalingsbewijzen en passen binnen de periode van verantwoording. Eventuele afwijkingen zijn per fractie toegelicht in hoofdstuk 4.

3.4. Werkzaamheden e (onderbouwing en toetsing aan verordening)

In hoofdstuk 4 zijn de uitkomsten van onze werkzaamheden per fractie weergegeven. In deze paragraaf wordt ingegaan op een algemene uitkomst van onze werkzaamheden die op alle fracties van toepassing is.

Artikel 11 lid 12 sub d Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015

In artikel 11 lid 12 sub d van de Subsidieverordening fractiebijdrage 2015 is opgenomen dat kosten die verband houden met betalingen aan bedrijven waarover Statenleden middellijk of onmiddellijke zeggenschap hebben en betalingen aan partners en familieleden tot en met de derde graad van bloed- en aanverwantschap niet voor subsidie in aanmerking komen.
Een onderzoek naar betalingen zoals bedoeld in artikel 11 lid 12 sub d is door ons niet rationeel in te steken. Wij hebben derhalve niet kunnen vaststellen dat sprake is geweest van dergelijke betalingen.

3.5. Werkzaamheden f (aansluiting verantwoording met de banksaldi)

Er is een zichtbare aansluiting gemaakt van de begin- en eindstanden van de verantwoording met het banksaldo per 15 maart 2020 en 14 maart 2021.

Het terug te betalen bedrag over het boekjaar en de voorgaande periode is nu in de verantwoording over de periode 2020-2021 zichtbaar gemaakt en nader door ons toegelicht in hoofdstuk 4 van deze rapportage.

vanooijen

4. Uitkomsten van de verrichte werkzaamheden

Deze paragraaf omvat de uitkomsten van de verrichte werkzaamheden, zoals opgenomen onder e) per fractie. Eventuele correcties in de verantwoording zijn geïnitieerd door en afgestemd met de Statengriffie.

Op uw verzoek hebben wij de terug te betalen voorschotten fractievergoedingen 2020-2021 per fractie in de onderstaande tabel gerecapituleerd:

	€
Stichting fractieondersteuning GroenLinks Noord-Holland	4.071
Stichting fractieondersteuning VVD Noord-Holland	28.658
Stichting fractieondersteuning Democraten 66 Noord-Holland	0
Stichting fractieondersteuning PvdA Noord-Holland	4.802
Stichting fractieondersteuning JA21	321
Stichting fractieondersteuning CDA Noord-Holland	18.119
Stichting fractieondersteuning Forum voor Democratie	19.876
Stichting Ondersteuning Noord-Hollandse Statenfractie Partij voor de Dieren	0
Stichting Ondersteuning Provinciale Fractie Noord-Holland Partij voor de Vrijheid	12.420
Stichting Ondersteuning SP-fractie Provincie Noord-Holland	5.960
Stichting fractieondersteuning ChristenUnie Noord-Holland	3.207
Stichting fractieondersteuning 50Plus / Partij van de Ouderen	0
Stichting fractieondersteuning DENK	p.m.
Stichting fractieondersteuning Fractie Baljeu	0
Totaal	**97.434**

vanooijen

4.1. Stichting fractieondersteuning GroenLinks Noord-Holland

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning GroenLinks Noord-Holland heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**60.230**
Inkomsten	
Subsidie provincie	94.376
Rente	6
Overige	0
Totaal ontvangsten	**94.382**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	71.350
Accountantskosten	1.090
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	4.029
Consumptiekosten	124
Reis- en verblijfkosten	23
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	0
Vorming/opleidingskosten fractieleden	1.972
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	262
Kosten krantenabonnementen	295
Representatiekosten	966
Bankkosten	166
Overige kosten	9.621
Restitutie aan provincie Noord-Holland	13.455
Totaal uitgaven	**103.353**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**51.259**
Reservering: max. 50% subsidie	47.188
Terug te betalen aan PNH	**4.071**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

vanooijen

4.2. Stichting fractieondersteuning VVD Noord-Holland

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning VVD Noord-Holland heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**72.095**
Inkomsten	
Subsidie provincie	95.586
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**95.586**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	62.724
Accountantskosten	738
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	
Consumptiekosten	619
Reis- en verblijfkosten	0
Computer-/printerkosten t.b.v.	0
Vorming-/opleidingskosten fractieleden	1.210
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	0
Kosten krantenabonnementen	0
Representatiekosten	652
Bankkosten	381
Overige kosten	191
Restitutie aan provincie Noord-Holland	25.319
Totaal uitgaven	**91.834**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**75.846**
Reservering: max. 50% subsidie	47.188
Terug te betalen aan PNH	**28.658**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

vanooijen

4.3. Stichting fractieondersteuning Democraten 66 Noord-Holland

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning Democraten 66 Noord-Holland heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**17.613**
Inkomsten	
Subsidie provincie	75.794
Rente	0
Overige	1.150
Totaal ontvangsten	**76.944**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	56.053
Accountantskosten	878
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	6.079
Consumptiekosten	294
Reis- en verblijfkosten	0
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	0
Vorming/opleidingskosten fractieleden	3.200
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	800
Kosten krantenabonnementen	67
Representatiekosten	86
Bankkosten	211
Overige kosten	0
Restitutie aan provincie Noord-Holland	0
Totaal uitgaven	**67.668**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**26.889**
Reservering: max. 50% subsidie	37.897
Terug te betalen aan PNH	**0**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

vanooijen

4.4. Stichting fractieondersteuning PvdA Noord-Holland

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning PvdA Noord-Holland heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**36.482**
Inkomsten	
Subsidie provincie	75.794
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**75.794**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	66.494
Reiskosten personeel	1.905
Accountantskosten	0
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	123
Consumptiekosten	0
Reis- en verblijfkosten	0
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	0
Vorming/opleidingskosten fractieleden	8
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	0
Kosten krantenabonnementen	99
Representatiekosten	162
Bankkosten	786
Overige kosten	0
Restitutie aan provincie Noord-Holland	0
Totaal uitgaven	**69.577**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**42.699**
Reservering: max. 50% subsidie	37.897
Terug te betalen aan PNH	**4.802**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

4.5. Stichting fractieondersteuning JA21

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning JA21 heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**0**
Inkomsten	
Subsidie provincie	7.740
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**7.740**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	2.000
Accountantskosten	0
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	0
Consumptiekosten	0
Reis- en verblijfkosten	0
Computer-/printerkosten t.b.v.	266
Vorming-/opleidingskosten fractieleden	0
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	0
Kosten krantenabonnementen	150
Representatiekosten	73
Bankkosten	22
Overige kosten	1.038
Restitutie aan provincie Noord-Holland	0
Totaal uitgaven	**3.549**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**4.191**
Reservering: max. 50% subsidie	3.870
Terug te betalen aan PNH	**321**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Aan kranten abonnementen is een bedrag betaald van € 150. Voor deze € 150 (€100 Conservatieve Liberalen en € 50 Wynia week) ontbreken de onderliggende bonnen. Voor het abonnement op Wynia week wordt geen factuur ontvangen. De betaling aan de Conservatieve Liberalen betreft een voorschot op de landelijke partijbijdrage. Hiervoor is nog geen factuur ontvangen.

vanooijen

4.6. Stichting fractieondersteuning CDA Noord-Holland

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning CDA Statenfractie Noord-Holland heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**37.572**
Inkomsten	
Subsidie provincie	63.406
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**63.406**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	36.679
Accountantskosten	1.013
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	450
Consumptiekosten	272
Reis- en verblijfkosten	0
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	1.473
Vorming/opleidingskosten fractieleden	363
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	1.520
Kosten krantenabonnementen	0
Representatiekosten	2.228
Bankkosten	286
Overige kosten	725
Restitutie Provincie NH	6.147
Totaal uitgaven	**51.156**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**49.822**
Reservering: max. 50% subsidie	31.703
Terug te betalen aan PNH	**18.119**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

4.7. Stichting fractieondersteuning Forum voor Democratie

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning Forum voor Democratie heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**43.047**
Inkomsten	
Subsidie provincie	89.376
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**89.376**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	57.549
Accountantskosten	3.878
Kosten advies/onderzoek derden	6.110
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	3.567
Consumptiekosten	911
Reis- en verblijfkosten	-
Computer-/printerkosten t.b.v.	1.011
Vorming-/opleidingskosten fractieleden	236
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	1.186
Kosten krantenabonnementen	223
Representatiekosten	1.132
Bankkosten	162
Overige kosten	236
Restitutie aan provincie Noord-Holland	7.740
Totaal uitgaven	**83.941**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**48.482**
Reservering: max. 50% subsidie	28.606
Terug te betalen aan PNH	**19.876**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De maximale subsidiereserve is gebaseerd op 3 statenleden.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

4.8. Stichting Ondersteuning Noord-Hollandse Statenfractie Partij voor de Dieren

Het bestuur van de Stichting Ondersteuning Noord-Hollandse Statenfractie Partij voor de Dieren heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**27.744**
Inkomsten	
Subsidie provincie	57.212
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**57.212**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	55.953
Accountantskosten	900
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	1.540
Consumptiekosten	170
Reis- en verblijfkosten	0
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	0
Vorming/opleidingskosten fractieleden	0
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	745
Kosten krantenabonnementen	16
Representatiekosten	0
Bankkosten	160
Overige kosten	0
Restitutie aan de Provincie Noord-Holland	0
Totaal uitgaven	**59.484**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**25.472**
Reservering: max. 50% subsidie	28.606
Terug te betalen aan PNH	**0**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

vanooijen

4.9. Stichting Ondersteuning Provinciale Fractie Noord-Holland Partij voor de Vrijheid

Het bestuur van de Stichting Ondersteuning Provinciale Fractie Noord-Holland Partij voor de Vrijheid heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**47.132**
Inkomsten	
Subsidie provincie	57.212
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**57.212**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	39.129
Accountantskosten	1.288
Kosten advies/onderzoek derden	0
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	0
Consumptiekosten	389
Reis- en verblijfkosten	0
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	132
Vorming/opleidingskosten fractieleden	0
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.	1.063
Kosten krantenabonnementen	251
Representatiekosten	0
Bankkosten	119
Overige kosten	0
Restitutie aan provincie Noord-Holland	18.777
Totaal uitgaven	**61.148**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten – uitgaven)	**41.027**
Reservering: max. 50% subsidie	28.606
Terug te betalen aan PNH	**12.420**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

vanooijen

4.10. Stichting Ondersteuning SP-fractie Provincie Noord-Holland

Het bestuur van de Stichting Ondersteuning SP-fractie Provincie Noord-Holland heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**68.250**
Inkomsten	
Subsidie provincie	57.212
Rente	0
Overige	1.038
"kruisposten: Verrekenen SP Regio"	836
Totaal ontvangsten	**59.086**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	47.936
Accountantskosten	2.302
Kosten advies/onderzoek derden	-
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	441
Consumptiekosten	444
Reis- en verblijfkosten	25
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	-
Vorming/opleidingskosten fractieleden	-
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	162
Kosten krantenabonnementen	297
Representatiekosten	194
Bankkosten	166
Overige kosten	71
Restitutie aan provincie Noord-Holland	39.895
"kruisposten: Verrekenen SP Regio"	3.047
Totaal uitgaven	**94.980**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**32.355**
Per saldo uitgaven Statenverkiezingscampagne	2.211
Reservering: max. 50% subsidie	28.606
Terug te betalen aan PNH	**5.960**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Er zijn via de bankrekening van de ondersteuningsstichting bedragen betaald en ontvangen welke betrekking hebben op de Statenverkiezingscampagne. Deze zijn door de ondersteuningsstichting als kruisposten geboekt. Hierbij is aangegeven dat deze bedragen voor rekening zijn van de afdelingen en in het volgende boekjaar worden verrekend. Dit betreft het onder de inkomsten vermelde bedrag van € 836 en het onder uitgaven vermelde bedrag van € 3.047. Dit betekent dat per saldo een bedrag van € 2.211 is betaald vanuit de fractiegelden.

De eindstand van de staat van inkomsten en uitgaven (op kasbasis) komt uit op € 32.355, hierbij moeten nog de uitgaven worden bijgeteld welke per saldo zijn gedaan voor de Statenverkiezingcampagne van € 2.211. Het saldo terug te betalen komt dan op € 5.960.

Het saldo van € 2.211 zal door de stichting voor 14 maart 2022 worden afgewikkeld.

4.10 Stichting fractieondersteuning ChristenUnie Noord-Holland

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning ChristenUnie Noord-Holland heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**20.074**
Inkomsten	
Subsidie provincie	44.824
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**44.824**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	35.929
Accountantskosten	698
Kosten advies/onderzoek derden	1.463
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	0
Consumptiekosten	63
Reis- en verblijfkosten	178
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	0
Vorming/opleidingskosten fractieleden	0
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	133
Kosten krantenabonnementen	0
Representatiekosten	51
Bankkosten	126
Overige kosten	638
Restitutie aan provincie Noord-Holland	0
Totaal uitgaven	**39.279**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**25.619**
Reservering: max. 50% subsidie	22.412
Terug te betalen aan PNH	**3.207**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

Wij hebben geen bevindingen met betrekking tot deze verantwoording.

4.11. Stichting fractieondersteuning 50Plus Noord-Holland/ Partij van de Ouderen

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning 50Plus Noord-Holland/ Partij van de Ouderen heeft het volgende Format Verantwoording fractiegelden subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**12.845**
Inkomsten	
Subsidie provincie	44.824
Rente	0
Overige	0
Totaal ontvangsten	**44.824**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	26.406
Accountantskosten	1.170
Kosten advies/onderzoek derden	15.870
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	0
Consumptiekosten	0
Reis- en verblijfkosten	0
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	0
Vorming/opleidingskosten fractieleden	0
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	666
Kosten krantenabonnementen	0
Representatiekosten	0
Bankkosten	0
Overige kosten	339
Restitutie aan provincie Noord-Holland	0
Totaal uitgaven	**44.451**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**13.218**
Reservering: max. 50% subsidie	22.412
Terug te betalen aan PNH	**0**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

In het eindsaldo van € 13.218 is nog steeds het kassaldo begrepen van € 701. Dit betreft het in de subsidieperiode 2019-2020 opgenomen contante geld, waarvoor nog geen uitgaven zijn verantwoord, zie hiervoor ook onze rapportage over 2019-2020. Dit kassaldo is dan sinds 14-3-2020 niet gewijzigd. Indien het kasgeld is uitgegeven dan moeten de betreffende uitgaven nog worden opgenomen in de eindverantwoording.

Het saldo kasgeld zal voor 14 maart 2022 door de stichting worden teruggestort.

4.12. Stichting fractieondersteuning DENK

Deze fractie heeft tot 14 december 2020 deel genomen aan de Provinciale Staten. Wij merken op dat er geen uitgaven zijn geweest voor de fractie DENK over de periode 15 december 2020 tot en met 14 maart 2021 vanwege overdracht van de administratie

Ingevolge uw opdracht hebben wij een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd naar de overdracht van de reserves van de Stichting Fractieondersteuning DENK Noord-Holland, wij hebben hierover op 4-2-2021 de feitelijke bevindingen gerapporteerd. De onderstaande verantwoording is overgenomen uit deze rapportage.

	PERIODE 15 maart 2020 t/m 14 december 2020	
Beginsaldo		
	Beginsaldo	10.304
Inkomsten		
	Subsidie provincie	44.824
	Rente	0
	Overige	0
	Terugbetaling 2019/2020 consumpties, ontbrekende bonnen	213
	Totaal ontvangsten	45.037
Uitgaven		
	Fractieondersteuning incl. personeelskosten	12.726
	Accountantskosten	3.630
	Kosten advies/onderzoek derden	0
	Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	0
	Consumptiekosten	279
	Reis- en verblijfkosten	0
	Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	0
	Vorming/opleiding-kosten fractieleden	0
	Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	9
	Kosten krantenabonnementen	0
	Representatiekosten	86
	Bankkosten	105
	Overige kosten	0
	Restitutie aan Provincie Noord-Holland	38.505
	Totaal uitgaven	55.341
	Eindstand per 14 december (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**0**

vanooijen

4.13. Stichting fractieondersteuning Baljeu

Het bestuur van de Stichting fractieondersteuning Baljeu heeft de onderstaande subsidieverantwoording ingediend.

	€
Beginsaldo	**344**
Inkomsten	
Subsidie provincie	6194
Rente	0
Overige	50
Totaal ontvangsten	**6.244**
Uitgaven	
Fractieondersteuning incl. personeelskosten	0
Accountantskosten	0
Kosten advies/onderzoek derden	5.082
Vergaderingen/bijeenkomsten/werkbezoeken	0
Consumptiekosten	0
Reis- en verblijfkosten	0
Computer/printer-kosten t.b.v. fractie	239
Vorming/opleidingskosten fractieleden	0
Bureaukosten (papier, vakliteratuur enz.)	0
Kosten krantenabonnementen	486
Representatiekosten	0
Bankkosten	66
Overige kosten	696
Restitutie aan provincie Noord-Holland	0
Totaal uitgaven	**6.569**
Eindstand per 14 maart (beginsaldo + inkomsten - uitgaven)	**19**
Reservering: max. 50% subsidie	3.097
Terug te betalen aan PNH	**0**

Bevindingen
De inkomsten passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015.

De uitgaven zijn met betalingsbewijzen en onderliggende bewijsstukken onderbouwd. De verantwoorde uitgaven passen binnen de doelstellingen zoals geformuleerd in de Subsidieverordening fractiebijdrage Noord-Holland 2015. Behoudens de onderstaande bevinding.

De facturen voor de krantenabonnementen € 486,- moeten wij nog ontvangen.

5. Beperking in het gebruik en verspreidingskring

Bij het opstellen van deze rapportage is rekening gehouden met de verwachtingen van de beoogde gebruikers. Daarom is deze rapportage alleen bestemd voor de beoogde gebruikers, zijnde de Statengriffie en voorzitter van Provinciale Staten Provincie Noord-Holland, om hen te assisteren bij het vaststellen van de reeds verleende subsidievoorschotten in overeenstemming met de Subsidie-verordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015.

Vanwege de wettelijke bepalingen betreffende openbaarheid - Wet openbaarheid van bestuur (WOB) -, die op deze rapportage van toepassing zijn, verlenen wij toestemming om deze rapportage openbaar te maken.

Wij vertrouwen erop u met deze rapportage naar behoren te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid de inhoud hiervan nader toe te lichten

Hoogachtend,
VanOoijen Accountants N.V.

J.M. Vijn RA

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 1 december 2021

Onderwerp: Subsidievaststelling na verleende voorschotten op fractiebijdragen over de periode 15 maart 2020 t/m 14 maart 2021.

Kenmerk:

Bijlagen:
- ontwerpbesluit
- rapport van bevindingen subsidieverantwoordingen fractievergoedingen provincie Noord-Holland over de periode 15 maart 2020 tot en met 14 maart 2021.

1. Inleiding

Op grond van de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015 moet elke door een Statenfractie in het leven geroepen stichting fractieondersteuning verantwoording afleggen over de door de provincie aan haar verstrekte subsidievoorschotten.

De verantwoording houdt in dat bij de aanvraag om subsidievaststelling het format verantwoording fractiegelden plus onderliggende stukken en het jaarverslag overlegd worden. Ik heb in mijn brief van 15 maart 2021 aan veertien stichtingen fractieondersteuning verzocht de verantwoording van de ontvangen voorschotten en de aanvraag om subsidievaststelling over de periode 15 maart 2020 tot en met 14 maart 2021 in te dienen vóór 1 juni 2021.

2. Rapport van bevindingen

Van alle stichtingen fractieondersteuning is de verantwoording tijdig ontvangen. Met uitzondering van fractie DENK die voor dit subsidiejaar geen gebruik heeft gemaakt van de subsidie. Het genoemde format en onderliggende stukken zijn, na voorcontrole door de griffie, ter controle aangeboden aan de ex artikel 217, tweede lid van de Provinciewet door uw Staten aangewezen accountant (Van Ooijen). De accountant heeft een rapport van bevindingen gemaakt, dat als bijlage bij deze voordracht is gevoegd.
De in dit rapport genoemde fracties hebben verantwoording afgelegd in overeenstemming met het voorgeschreven format zoals opgenomen bij de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015. De rapportage is in concept per fractie afgestemd, in het kader van hoor en wederhoor.

Ten aanzien van de uitgaven zijn enkele bevindingen geconstateerd. De bevindingen worden hieronder toegelicht met het voorlopige besluit van de voorzitter voor de subsidievaststelling per bevinding en per ondersteuningsstichting.

50Plus Noord-Holland/ Partij van de Ouderen

De accountant beschrijft een situatie waarin er in boekjaar 2019-2020 contante opnames gedaan zijn. Uit navraag blijkt dat er een contante kas wordt bijgehouden waarin € 701,39 wordt bewaard Er is echter geen kasboek en er zijn ook geen bonnetjes aangeleverd om eventuele uitgaven te verantwoorden. Het is geen gebruikelijke praktijk voor fracties om een contante kas aan te houden.
Nu de subsidieverordening voorschrijft dat betalingsbewijzen moeten worden overlegd, zijn deze kosten aan te merken als onrechtmatig.
Er is contact met de fractievoorzitter opgenomen en in het huidige lopende boekjaar 2021-2022 wordt het bedrag ad. € 701,39 door de fractievoorzitter aangevuld op de bankrekening van de fractie.

Voorlopig besluit:

- De subsidie lager vast te stellen met € 701,39. Tevens de fractie erop te attenderen dat de correctie vóór 14 maart 2022 uitgevoerd moet zijn.

JA21

De fractie JA21 declareert een kranten abonnement op Wynia week ad. € 50,- hiervoor wordt geen factuur afgegeven. Tevens declareert de fractie een bedrag van € 100,- voor Conservatieve Liberalen, dit betreft bij navraag een voorschot op de landelijke partijbijdrage, hier is geen factuur voor afgegeven.

Voorlopig besluit:

- De subsidie lager vast te stellen met € 150,-. Tevens de fractie erop te attenderen dat de correctie vóór 14 maart 2022 uitgevoerd moet zijn.

SP

Er zijn via de bankrekening van de fractie bedragen voor de Statenverkiezingscampagne van de afdelingen van de SP ontvangen welke als kruisposten geboekt zijn voor een totaalbedrag van ad
€ 2.211,-. Deze kruispost zal in het lopende boekjaar worden vereffend.

Voorlopig besluit:

- De subsidie vast te stellen. Tevens de fractie erop te attenderen dat de kruispost/correctie vóór 14 maart 2022 uitgevoerd moet zijn.

Fractie Baljeu

De fractie Baljeu declareert een abonnement op het Financieel Dagblad á € 486,- en de factuur hiervoor staat niet op naam van de stichting.
De fractie geeft aan dit abonnement weldegelijk te gebruiken maar kan met terugwerkende kracht de tenaamstelling van het abonnement niet aanpassen.
Deze onjuiste tenaamstelling was ook in het vorige boekjaar al het geval en de tenaamstelling is nog steeds niet aangepast.

Voorlopig besluit:

- De subsidie lager vast te stellen met € 486,-. Tevens de fractie erop te attenderen dat de correctie vóór 14 maart 2022 uitgevoerd moet zijn.

Overige fracties
Bij de overige fracties zijn geen bijzonderheden aangetroffen.

Voorlopig besluit:
- De subsidie vast te stellen conform verlening

3. Ontwerpbesluit

Resumerend stel ik u de besluiten te nemen die in ontwerp bij deze voordracht zijn gevoegd.

De voorzitter van Provinciale Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk

Ontwerpbesluit

Nr. 09-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van de voorzitter van Provinciale Staten van 1 december 2021;

gelet op artikel 33, tweede lid van de Provinciewet en de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015;

besluiten:

1. kennis te nemen van de voorlopige besluiten om de aanvragen voor de subsidievaststelling over de periode 15 maart 2020 t/m 14 maart 2021 van de ondersteuningsstichtingen van de Statenfracties: GroenLinks, VVD, FvD, D66, PvdA, CDA, PVV, SP, PvdD, ChristenUnie, 50PLUS-PVDO, JA21 en Baljeu vast te stellen conform artikel 11, lid 2 van de Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland 2015;

2. dat het ontwerpbesluit, dat zijn vertaalslag krijgt in dertien besluiten van de voorzitter van Provinciale Staten tot subsidievaststelling conform de voorlopige besluiten, hen geen aanleiding geeft om hierover wensen en bedenkingen ter kennis van de voorzitter te brengen.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

T.b.v. Statenvergadering d.d.	**31 januari 2022**
Commissie	**Economie, Financiën en Bestuur**
Datum commissievergadering	**17 januari 2022**

Onderwerp: **Voordracht 09:**
Statenvoordracht Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. rapport van bevindingen 2020-2021

Uw contactpersoon
M.C.A. de Zwart
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756
zwartm@noord-holland.nl

24 januari 2022

De commissie Economie, Financiën en Bestuur adviseert om de Statenvoordracht als hamerstuk te agenderen voor de PS-vergadering van 31 januari 2022.
Voor de gemaakte opmerkingen over de voordracht zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de commissie EFB van 17 januari 2022.

7.a. Statenvoordracht Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. rapport van bevindingen 2020-2021
Mw. **Kuiper** (CDA) vindt het een hamerstuk.

Dhr. **Hoogervorst** (SP) sluit zich hierbij aan.

Dhr. **Dulfer** (GL) verwijst naar paragraaf 3, punt 4, waarin de accountant aangeeft geen onderzoek te kunnen doen naar betaling van adviezen zoals bedoeld in artikel 11, lid 12 sub d. Een regel die niet kan worden gehandhaafd, is zinloos. Is met de accountant afgestemd op welke wijze dit toezicht wel kan worden uitgevoerd? Of dient de provincie zelf een gedragscode op te stellen?

Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat opdrachten aan familieleden of gelieerde organisaties niet door de accountant onderzocht kunnen worden. Uiteraard onderzoekt de griffie de belangen van Statenleden, maar in eerste instantie is de fractie daar zelf verantwoordelijk voor.

De **voorzitter** concludeert dat de voordracht als hamerstuk naar PS wordt doorgeleid.

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8603
Extern Zaak ID	1745342
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	8.f
Titel	Tarieventabel 2022; Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 van het Fonds (VD-08).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 december 2021
PS-vergadering	**31 januari 2022**

Toelichting

Ingevolge de nazorgregeling in de Wet milieubeheer is de provincie na sluiting van een stortplaats belast met de eeuwigdurende nazorgverplichting. Voor de uitvoering van de nazorgverplichtingen is het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland ingesteld. Het college van GS stelt jaarlijks de begroting en de tabel met doelvermogens vast.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
J. Welschen
CZ/FIN

Telefoonnummer +3123514789
judith.welschen@noord-holland.nl

Verzenddatum

08 DEC. 2021

Kenmerk
1745342/1745354

Uw kenmerk

Betreft: Tarieventabel 2022 en begroting Nazorgfonds 2022

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de vaststelling van de Tarieventabel 2022 (nazorgheffing) van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland stortplaatsen.

Tevens zenden wij u ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet de door ons vastgestelde begroting 2022 van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland. Het fonds is een aparte publiekrechtelijke rechtspersoon die wij besturen en beheren. Dit is vastgelegd in de Wet milieubeheer en het reglement Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland (Nazorgfonds).

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)
- voordracht en besluit en tarieventabel 2022 Provinciale Staten
- begroting nazorgfonds 2022

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland

BEGROTING 2022

Inhoudsopgave

1.	**Begroting 2021**	**2**
2.	**Toelichting begroting**	**3**
2.1.	Algemeen	3
2.2.	Tabel doelvermogens 2021	4
2.3.	Toetsingskader nazorgplannen stortplaatsen	5
2.4.	Nazorgplannen stortplaatsen	6
2.5.	Sluitingsverklaring	7
2.6.	Verklaring gemeente Amsterdam	7
2.7.	Stortplaatsen in de exploitatiefase	8
2.8.	Stortplaatsen in de afwerkingsfase	8
2.9.	Stortplaatsen in de nazorgfase	8
2.10.	Verwachte beleggingsresultaat	9
2.11.	Beleggingsbeleid en vermogensbeheer	9
2.12.	Risicoparagraaf	10
2.13.	Toelichting op de meerjarenraming 2021-2025	11
3.	**Baten**	**12**
3.1.	Opbrengst Nazorgheffing 2021 & eindheffing	12
3.2.	Rentebaten	13
4.	**Lasten**	**14**
4.1.	Beheerkosten geopende stortplaatsen	14
4.2.	Nazorg en beheerkosten gesloten stortplaatsen	15
4.3.	Mutaties in de reserve gesloten stortplaatsen	16
5.	**Begrote staat van reserves geopende stortplaatsen per ultimo 2021**	**17**
6.	**Meerjarenraming 2021 tot en met 2025**	**18**
7.	**Ontwikkeling van de stand van de reserves**	**19**
7.1.	Reserves geopende stortplaatsen van 2021 tot en met 2025	19
7.2.	Reserve gesloten stortplaatsen 2021 tot en met 2025	21

1. Begroting 2022

Tabel 1: Begroting 2022

	Begroting 2022 (€)	Begroting 2021 (€)	Resultaat 2020 (€)
Baten			
Opbrengst Nazorgheffing	18.000	0	40.000
Opbrengst eindheffing	-645.543	0	0
Koerswinst fondsen	647.634	577.936	830.862
Koerswinst obligaties	1.511.147	1.348.518	632.608
Dividenden fondsen	83.000	83.000	62.714
Rente obligaties	280.000	280.000	276.377
Rente bank	0	0	338
Totaal baten	**1.894.238**	**2.289.454**	**1.842.899**
Lasten			
Beheerkosten geopende stortplaatsen:			
a. Financieringskosten	16.324	17.735	17.920
b. Apparaatskosten Provincie	19.920	27.280	15.985
c. Accountantskosten	24.693	21.420	27.170
d. Inhuurkosten deskundigen	39.122	38.709	42.947
Nazorgkosten gesloten stortplaats	85.041	101.117	14.502
Beheerkosten gesloten stortplaatsen:			
a. Financieringskosten	2.425	101	101
b. Apparaatskosten Provincie	9.960	2.480	2.470
c. Accountantskosten	3.668	121	90
d. Inhuurkosten deskundigen	5.811	219	242
Totaal lasten	**206.965**	**209.182**	**121.427**
Exploitatieresultaat	**1.687.273**	**1.963.199**	**1.721.472**

2. Toelichting begroting

2.1. Algemeen

De begroting 2022 van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland is opgesteld in opdracht van Gedeputeerde Staten. Gedeputeerde Staten stellen de begroting vast conform het op 5 november 2019 vastgestelde reglement Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland. Het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland is bij besluit van Gedeputeerde Staten van 21 december 1999 opgericht (1999/30499).

De aanleiding tot het oprichten van het Fonds is het volgende:
In de Wet milieubeheer (Wm) is een regeling opgenomen voor de nazorg van operationele stortplaatsen (stortplaatsen waar het storten van afvalstoffen niet voor 1 september 1996 is beëindigd). Deze regeling is op 1 april 1998 in werking getreden. De provincie wordt hierdoor financieel en bestuurlijk verantwoordelijk voor de nazorg van de in de provincie gelegen stortplaatsen die op of na 1 september 1996 zijn of worden gesloten. Artikel 15.47 van de Wm verplicht Gedeputeerde Staten een fonds op te richten. In het fonds worden de belastingopbrengsten verantwoord, die door de provincie zijn geïnd. Het fonds is op grond van artikel 15.47 Wm een rechtspersoon en Gedeputeerde Staten zijn belast met het beheer ervan.

Provinciale Staten stellen op basis van een voordracht van Gedeputeerde Staten de tarieven vast van de nazorgheffing van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland indien er een nazorgheffing door Gedeputeerde Staten wordt voorgesteld.

Voor 2022 wordt middels een voordracht door Gedeputeerde Staten een nazorgheffing (tarieventabel) voorgesteld van € 18.000,- voor de stortplaats Sortiva in Alkmaar. Voor de overige stortplaatsen blijft een nazorgheffing in 2022 achterwege. Tevens wordt ter informatie aan Provinciale Staten de begroting en doelvermogens 2022 aangeboden en toegelicht.

De Provinciewet schrijft voor dat provincies een begroting, meerjarenraming, jaarrekening en jaarverslag maken en geeft enkele vereisten waaraan de genoemde documenten dienen te voldoen. Artikel 190 van de Provinciewet bepaalt dat de begroting, de begrotings-wijzigingen, de meerjarenraming, het jaarverslag en de jaarrekening van provincies moeten voldoen aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te geven regels.

2.2. Tabel doelvermogens 2022

De in de begroting 2022 geraamde opbrengsten zijn gebaseerd op de in de tabel doelvermogens 2022 opgenomen bedragen en doelvermogens behorend bij en deel uitmakend van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999.

Tabel 2: Tabel doelvermogens 2022

	Naam stortplaats	Doelvermogen	Tarief 2022	Start nazorgfase
1.	Nauerna te Assendelft	€ 26.282.934	€ -	1-1-2032
2.	Hollandse Brug te Naarden	€ 9.164.168	€ -	1-7-2022
3.	Schoteroog te Haarlem	€ 8.738.880	€ -	1-1-2023
4.	Wieringermeer te Middenmeer	€ 23.540.040	€ -	1-1-2065
5.	Sortiva te Alkmaar	€ 12.316.230	€ 18.000	1-1-2038
6.	Amerikahaven te Amsterdam	€ 1.307.265	€ -	1-1-2030
7.	Insteekhaven te Den Helder	€ 915.638	€ -	1-1-2022

Het doelvermogen is het vermogen dat bij de aanvang van de nazorg in het fonds aanwezig moet zijn om de toekomstige nazorg eeuwigdurend te kunnen bekostigen. Om tot het doelvermogen te komen is en worden aan de exploitant van de stortplaatsen (jaarlijkse) nazorgheffingen opgelegd. Deze nazorgheffingen tezamen met de rendementen moeten leiden tot het bij aanvang van de nazorg benodigde doelvermogen. Op basis van het aanwezige vermogen, de rekenrente en laatste vijfjaar gehalveerde rekenrente, is voor dit begrotingjaar een nazorgheffing nodig van € 18.000,- (per jaar) voor de stortplaats Sortiva in Alkmaar.
Indien besloten wordt om een nazorgheffing op te leggen dan heft en int de provincie de bedragen en maakt deze over naar het Nazorgfonds, zoals in artikel 15.47 van de Wet milieubeheer is geregeld.

Bij de berekening van de rendementen over het begrotingsjaar 2022 wordt uitgegaan van de volgende uitgangspunten: streefrente van 5% (rekenrente), laatste vijf jaar geen heffing en laatste vijf jaar een gehalveerde rekenrente omdat exploitanten de mogelijkheid hebben om een lagere risicoprofiel te kiezen voor de beleggingen bij het ingaan van de laatste vijf jaar voorafgaand aan sluiting van betreffende stortplaats.

De Provincie Noord-Holland hanteert een rekenrente van 5% die voort komt uit een advies van het IPO uit 2010. IPO heeft nadien aangegeven geen adviezen meer af te geven omtrent de te hanteren rekenrente gezien de verschillen binnen de provincies. Eerder zijn in de commissie Financiën zijn vragen gesteld omtrent de te hanteren rekenrente. Naar aanleiding hiervan is binnen de beleggingscommissie het proces gestart om te komen tot een Asset Liability Managementstudie (ALM studie). Gezien de marktomstandigheden van de afgelopen en komende periode is de verwachting dat de rekenrente naar beneden zal gaan.
Het naar beneden bijstellen van de rekenrente heeft dusdanige grote financiële gevolgen voor de exploitanten dat niet alleen naar de financiële risico's moet worden gekeken, maar ook naar de effecten op het doelvermogen dat de exploitanten moeten opbrengen en overdragen.

Deze effecten geven zeer veel discussie in de beleggingscommissie waarin de exploitanten (Afvalzorg en Sortiva) zitting hebben met een adviesrol, waardoor binnen de ALM studie niet alleen de uitkomsten, maar tevens scenario's uitgewerkt moeten worden.
Het opstellen van een definitieve ALM-rapportage met daarbij uitgewerkte scenario's vergen meer tijd alsmede de discussie hierover. De verwachting is dat begin 2022 de uitkomsten van de ALM studie bekend zijn. Hierna zullen de effecten op de doelvermogens zichtbaar en worden de scenario's opgesteld om de verhoging qua risico's en termijnen voor exploitanten alsmede de provincie afgewogen kunnen worden in GS. Op basis hiervan zal GS een keuze moeten maken ten aanzien van de rekenrente en de te hanterende scenario om de effecten te dempen.

Alle doelvermogens en heffingen zijn berekend op basis van de door Gedeputeerde Staten goedgekeurde nazorgplannen of ingediende conceptversies conform de in 2018 door GS vastgestelde beleidsregels met uitzondering van baggerspeciestortplaats Amerikahaven en de gesloten baggerspeciestortplaats de Poel.

Met de gemeente Amsterdam is een aparte regeling is getroffen en wordt het eerder vastgestelde doelvermogen aangehouden en worden er geen tarieven geheven. Gedeputeerde Staten hebben de Poel op 1 januari 2011 gesloten verklaart. Het doelvermogen is gebaseerd op het goedgekeurde nazorgplan uit 2010.

2.3. Toetsingskader nazorgplannen stortplaatsen

Op 17 april 2018 hebben Gedeputeerde Staten de beleidsregels voor toetsing van nazorgplannen stortplaatsen Noord-Holland gewijzigd. Het betreft een toetsingskader voor het beoordelen en de berekening van nazorgplannen van stortplaatsen vallende binnen de Wet Milieubeheer. De exploitanten zijn per brief op de hoogte gesteld en verzocht de herziene nazorgplannen in te dienen voor zover deze nog niet zijn ingediend.

De exploitanten van stortplaatsen en/of baggerdepots dienen op basis van dit gewijzigde kader herziene nazorgplannen op te stellen en te laten goedkeuren door Gedeputeerde Staten. Op basis van de ingediende nazorgplannen worden de doelvermogens opnieuw berekend en samen met het nazorgplan vastgesteld.

Voor alle stortplaatsen en baggerspeciestortplaatsen geldt dat tijdens de looptijd voor sluiting het doelvermogen en heffing kunnen worden aangepast aan de nieuwe situatie. Voorbeelden van die nieuwe situaties zijn: behaald rendement, nieuwe rekenrente, nieuw toetsingskader, langere looptijd in verband met terugloop van storthoeveelheden, nieuwe technieken, wetswijzigingen, enzovoort. Tot aan het moment van sluiting kan de provincie een aanpassing doen. De aanpassing van een goedgekeurd nazorgplan is geregeld in artikel 8.49, lid 4 Wet milieubeheer. Het doelvermogen is het vermogen dat bij de aanvang van de nazorg in het fonds aanwezig moet zijn om de toekomstige nazorg te kunnen bekostigen.

2.4. Nazorgplannen stortplaatsen

Voor de stortplaats Nauerna en de Amerikahaven zijn herziene nazorgplannen ingediend. De exploitant van de stortplaatsen Hollandse Brug en Schoteroog heeft aan de provincie Noord-Holland een verzoek gedaan om een uitspraak te doen over de verlengde levensduur van de door hun aangebrachte alternatieve bovenafdichting (lekdetectie met HDPE folie).
De uitspraak over de levensduur dient als basis voor de nieuwe nazorgplannen van Hollandse Brug en Schoteroog. De provincie heeft aan de Advies Kamer Stortbesluit (AKS) gevraagd om een onafhankelijk oordeel te geven op het rapport met de resultaten van onderzoek naar de levensduur van de folie. AKS heeft op 17 december 2020 zijn oordeel afgeven. De bestudering van het advies heeft geleid tot het stellen van enkele vragen en een toelichting. De verwachting is dat deze toelichting en beantwoording pas in oktober 2021 zal plaats vanwege de zeer beperkte beschikbaarheid van de experts op dit gebied. Om deze reden wordt het nieuwe definitieve nazorgplan van Hollandse Brug eind 2021 verwacht en die van Schoteroog na de zomer van 2022. De planning is om de stortplaatsen achter elkaar te sluiten.

De exploitant van de Insteekhaven heeft een conventionele enkelvoudige bovenafdichting aangebracht. Wij hebben de sluitingsprocedure opgestart en er is een eindinspectie door een adviesbureau uitgevoerd. Op 5 januari 2021 hebben GS ingestemd met de beleidslijn voor de sluiting van de Insteekhaven te Den Helder. De beleidslijn houdt in dat het doelvermogen door eventuele aanpassing van de rekenrente niet zal stijgen. Hiermee draagt de provincie het financiële risico dit is acceptabel omdat een baggerstortplaats betreft. Toekomstige ontwikkelingen en kennis van de levensduur van aangebrachte voorzieningen en nieuwe technieken kunnen leiden tot lagere kosten. Het definitieve nazorgplan wordt eind 2021 verwacht.

Voor de stortplaatsen Wieringermeer en Sortiva in Alkmaar worden de herziene nazorgplannen in 2023 en 2026 verwacht.

De aanpassing van de beleidsregels geldt niet meer voor het nazorgplan van de baggerspeciestortplaats De Poel omdat deze per 1 januari 2011 door Gedeputeerde Staten is gesloten. Gedeputeerde Staten zijn nu financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de nazorg van deze baggerspeciestortplaats.

Tabel 3: Nazorgplannen

	Nazorgplannen open	GS-besluit	Datum	Doelvermogen (€)	Start nazorg
1.	Nauerna	2010-27616*	11-5-2010	26.282.934	1-1-2032
2.	Hollandse Brug	2001-27922	11-10-2001	9.164.168	1-7-2022
3.	Schoteroog	341750/37994	25-6-2014	8.738.880	1-1-2023
4.	Wieringermeer	2012-27161	24-5-2012	23.540.040	1-1-2065
5.	Sortiva	809054/853558	13-9-2016	12.316.230	1-1-2038
6.	Amerikahaven	2000-36763	6-11-2000	1.307.265	1-1-2030
7.	Insteekhaven	2011-15832	1-4-2011	915.638	1-1-2022

* van rechtswege goedgekeurd

	Nazorgplannen gesloten	GS-besluit	Datum	Doelvermogen (€)	Start nazorg
	De Poel	2010-10387	3-3-2010	448.653	2011

2.5. Sluitingsverklaring

Gedeputeerde Staten hebben de Poel op 1 januari 2011 gesloten verklaart en is deze stortplaats in de nazorg is gekomen bij de Provincie. Het aanwezige (doel)vermogen wordt jaarlijks vermeerderd met het rendement minus de kosten van de nazorg. Vanaf 2011 komen de kosten van de nazorg uit het Nazorgfonds. Bij een eventueel tekort zal een beroep gedaan worden op de algemene middelen van de provincie. Binnen het Nazorgfonds is echter ook een risicoreservering aanwezig.

Na afronding van de sluitingsprocedure van de stortplaats Insteekhaven, Hollandse Brug, Schoteroog zal per stortplaats een sluitingsverklaring worden afgegeven door Gedeputeerde Staten. De verwachting is dat de verklaring voor Hollandse Brug halverwege 2022 wordt afgeven. De sluitingsverklaring voor Schoteroog wordt verwacht begin 2023. Na afgifte van de sluitingsverklaringen door Gedeputeerde Staten zullen de definitieve eindheffingen door Provincie Staten worden vastgesteld.

Tabel 4: Sluitingsverklaring

	Sluitingsverklaringen	GS-besluit	Datum	Doelvermogen (€)	Start nazorg
	De Poel	2011-7435	17-2-2011	448.653	2011

2.6. Verklaring gemeente Amsterdam

Voor de stortplaats voor baggerspecie Amerikahaven in de gemeente Amsterdam is een aparte regeling getroffen. Kort samengevat komt deze er op neer dat Amsterdam zelf de nazorgtaak zal financieren en uitvoeren. Dit is vastgelegd in een verklaring van 20 maart 2003 van de gemeente Amsterdam.

De inspecteur van de provinciale belastingen heeft Amsterdam een heffing opgelegd, gelijk aan het bedrag van de toen te verwachten nazorgkosten (doelvermogen in tarieventabel 2003) en heeft uitstel van betaling verleend. Dat wil zeggen dat de heffing niet zal worden geïnd zolang de werkzaamheden correct worden uitgevoerd. Indien ooit zou blijken dat de eeuwigdurende nazorg niet langer nodig is, zal door de ontvanger van de provinciale belastingen kwijtschelding worden verleend.

2.7. Stortplaatsen in de exploitatiefase

Een stortplaats kent een exploitatiefase, een afwerkingsfase en een nazorgfase. In de exploitatiefase worden er afvalstoffen gestort en is de stortplaats operationeel. Stortplaats Nauerna, Wieringermeer, Sortiva en Amerikahaven bevinden zich in de exploitatiefase. Dit is ook de periode waarin de nazorgheffingen worden berekend en opgelegd.

2.8. Stortplaatsen in de afwerkingsfase

In de afwerkingsfase worden er geen afvalstoffen meer gestort, maar is de stortplaats nog niet gesloten. De stortplaatsen Insteekhaven, Hollandse Brug en Schoteroog bevinden zich in deze fase. De provincie Noord-Holland bepaalt de duur van de termijn van de afwerkingsfase. Dit betekent in het algemeen een termijn van vijf jaar voor een stortplaats op land en van één tot drie jaar voor een baggerspeciestortplaats. De afwerkingsfase van twee stortplaatsen (Hollandse brug en Schoteroog) is verlengd in verband met het toepassen van alternatieve afdichtingen. Als de afwerkingsfase is afgerond, wordt na het doorlopen van een eindinspectie een definitief nazorgplan aan Gedeputeerde Staten aangeboden en moet daarna door Gedeputeerde Staten worden goedgekeurd. In dit nazorgplan dienen alle wijzigingen ten aanzien van het voorgaande nazorgplan en de huidige inzichten te worden verwerkt.

Op basis van het definitieve door Gedeputeerde Staten goedgekeurde nazorgplan wordt berekend wat er aan financiële middelen nodig is om “eeuwigdurende” nazorg te kunnen uitvoeren. Op basis van dit noodzakelijke doelvermogen wordt dan een eindheffing aan de exploitant opgelegd en een sluitingsverklaring door Gedeputeerde Staten afgegeven. Na afgifte van de sluitingsverklaring start de nazorgfase.

2.9. Stortplaatsen in de nazorgfase

Na de afgifte van een sluitingsverklaring door Gedeputeerde Staten komt een stortplaats in de nazorgfase. In de nazorgfase komen de kosten van de stortplaats ten laste van het Nazorgfonds.

Gedeputeerde Staten hebben op 1 januari 2011 de baggerspeciestortplaats De Poel officieel voor gesloten verklaard (2011-7435). Gedeputeerde Staten zijn verantwoordelijk voor de nazorg en financiën van deze baggerspeciestortplaats. Bij een eventueel tekort zal een beroep worden gedaan op de algemene middelen van de provincie. Binnen de berekeningen van het op te brengen doelvermogen is een risicoreservering aangehouden.

In een overeenkomst met de gemeente Zaanstad is vastgelegd dat zij in de nazorgfase bepaalde delen van de nazorg zal blijven uitvoeren en de kosten daarvoor zal dragen. Verder zijn er notariële aktes getekend met de gemeente en aanliggende eigenaren om er

voor te zorgen dat de provincie te allen tijde toegang heeft tot de baggerspeciestortplaats om de nazorgwerkzaamheden te kunnen uitvoeren of inspecteren.

2.10. Verwachte beleggingsresultaat

In de begroting 2022 is uitgegaan van een beleggingsresultaat van € 2.521.781,-.
Bestaande uit € 647.634,- koerswinst en € 83.000,- dividend uit de fondsen;
€ 1.511.147,- koerswinst en € 280.000,- rente uit de obligaties.
Het rendement is het beleggingsresultaat in het begrotingsjaar 2022 gebaseerd op 5% (rekenrente). Daarnaast wordt voor de laatste vijf jaar voor sluiting een lager rentepercentage van 2,5 % gehanteerd omdat de exploitanten de mogelijkheid hebben om voor deze laatste periode een lager beleggingsprofiel te kiezen. Deze mogelijkheid is opgenomen in het beleggingsstatuut.

2.11. Beleggingsbeleid en vermogensbeheer

Op 24 januari 2012 hebben Gedeputeerde Staten (2011-69453) op basis van een onderzoek naar het vermogensbeheer en de verdere uitwerking besloten om het huidige interne beheermodel te handhaven met aanpassingen in het vermogensbeheer van het Nazorgfonds. Besloten is om binnen het huidige interne beheermodel aanpassingen op het gebied van strategische beleggingsmix, het oprichten van een beleggingscommissie en werkgroep en het aanpassen van het beleggingsstatuut door te voeren. In verband met te lage rendementsverwachting en het streven van Gedeputeerde Staten naar de door Provinciale Staten vastgestelde rekenrente is niet gekozen voor schatkistbankieren.

Eind 2015 is een nieuwe beleggingsportefeuille samengesteld en een nieuwe obligatieportefeuille aangekocht. Daarnaast is onder de vastrentende waarden geld geplaatst op spaarrekeningen bij banken. Inmiddels wordt ook deel van het vermogen bij de provincie ondergebracht binnen het schatkistbankieren. Dit in verband met de negatieve rente op spaarrekeningen.

Gedeputeerde Staten hebben op 5 november 2019 (1308898/1308902) een geactualiseerde beleggingsstatuut voor het Fonds vastgesteld en ter informatie aangeboden aan Provinciale Staten. Dit in verband met het overstappen naar extern vermogensbeheer. Het belangrijkste gevolg van het overgaan van een adviesrelatie naar een vermogensbeheerrelatie is dat ASR Vermogensbeheer meer activiteiten en verantwoordelijkheden op zich neemt.

Binnen de beleggingscommissie wordt een ALM studie uitgevoerd. Zoals eerder aangeven vergt het opstellen van een definitieve ALM-rapportage met daarbij uitgewerkte scenario's meer tijd mede door de discussie hierover.

2.12. Risicoparagraaf

De provincie draagt het financiële risico indien na de afwerking van een stortplaats in het Fonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de nazorg van de stortplaatsen te kunnen bekostigen. Een niet toereikend fondsvermogen kan onder meer ontstaan door:

1. Te weinig rendement op belegd vermogen;
2. Een ernstige afwijking van het inflatiepercentage;
3. Een exploitant die niet in staat is de heffingen te voldoen;
4. Wijziging van het fiscale regime;
5. Het hoger uitvallen van de kosten van de nazorg;
6. Het aansprakelijk stellen van de provincie door derden.

Het is van belang dat tijdens de exploitatiefase het benodigd doelvermogen jaarlijks wordt berekend en de heffingen jaarlijks worden vastgesteld. Er kunnen immers fluctuaties ontstaan door tegenvallende rentebaten, door technische ontwikkelingen e.d. Hierdoor is het mogelijk om gedurende de exploitatiefase de heffing op een gelijkmatig niveau te houden en een hoge eindheffing te voorkomen.

De risico's en de beheersmaatregelen zijn in beeld gebracht aan de hand van het onderzoek naar het vermogensbeheer door Montesquieu Finance & Treasury uit 2010. De beheersmaatregelen zijn hierop aangepast om het financiële risico voor de provincie zoveel mogelijk te beperken en bestaan uit de volgende beheersmaatregelen:

1. Een provinciaal beleggingsbeleid door middel van een beleggingsstatuut;
2. Een beleggingscommissie voor het nazorgfonds;
3. Een reglement voor de beleggingscommissie;
4. Aanstellen van onafhankelijk beleggingsdeskundige;
5. Basiskennis beleggen bijgebracht bij leden beleggingscommissie;
6. Een speciaal voor het nazorgfonds opgestelde fondsreglement;
7. Een uitgevoerde Asset Liability Managementstudie in 2010 door Montesquieu Finance;
8. Spreiding van het vermogen;
9. Inzet van professionele vermogensbeheerders;
10. Cumulatie van de doelvermogens per stortlocatie ten gunste van nivellering;
11. Het toepassen van een risico-opslag per stortlocatie ter dekking van eventuele tegenvallers;

Het korte en middellange termijn risico voor de provincie wordt laag ingeschat in verband met het aanwezige vermogen in relatie met de uitgaven in deze periode en de mogelijkheid tot het opleggen van heffing bij de open stortplaatsen. Daarnaast is binnen het fonds ook een risicodekking aanwezig door de toegepaste risico-opslag binnen de vastgestelde doelvermogens. In de nieuwe ALM studie zal naast de bovenstaande risico's tevens de impact van een eventuele verlaging van de rekenrente op het doelvermogen dat de exploitanten moeten overdragen, worden meegenomen.

2.13. Toelichting op de meerjarenraming 2022-2026

De meerjarenraming van baten en lasten 2022 - 2026 is in de begroting 2022 opgenomen. De gegevens voor de meerjarenraming met betrekking tot de baten zijn enerzijds ontleend aan de Tabel doelvermogens 2022 en anderzijds aan een rentevergoeding van 5% over de reserves voor 2022 en voor de jaren daarna bij het bepalen van de rentebaten. Voor de kosten van beheer en nazorg lastenzijde is uitgegaan van de nazorgplannen en berekend met het door GS vastgestelde IPO rekenmodel en de nazorgkosten van de gesloten stortplaats De Poel conform de beheerovereenkomst met Afvalzorg.

De apparaatskosten worden conform de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 opgenomen. Voor de financieringskosten en de accountantskosten is een prognose opgesteld op basis van de werkelijke kosten.

De kosten zijn exclusief BTW, omdat het BTW Compensatiefonds ook van toepassing is op het Fonds Nazorg.

Van de stortplaatsen die in de periode van de meerjarenraming in de nazorgfase komen, is het saldo van de reserve geopende stortplaatsen van betreffende stortplaatsen vergeleken met het benodigde doelvermogen voor die stortplaatsen. Een eventueel tekort kan als herziening van de nazorgheffing in de meerjarenraming worden opgenomen.

Door afronding op hele euro's kunnen de eindbedragen van de tellingen met maximaal € 1,- van elkaar verschillen.

3. Baten

3.1. Opbrengst Nazorgheffing 2022 & Eindheffing

Voor 2022 worden door Gedeputeerde Staten een nazorgheffing voor de stortplaats Sortiva voorgesteld aan Provinciale Staten. De nazorgheffing is opgenomen in de Tarieventabel 2022, behorende bij de verordening Nazorgheffing stortplaatsen. Ter informatie zullen aan Provinciale Staten de door Gedeputeerde Staten vastgestelde doelvermogens 2022 en de begroting van 2022 worden aangeboden en toegelicht. Gedeputeerde Staten zullen na sluiting van Hollandse Brug en Insteekhaven eindheffingen voorstellen aan Provinciale Staten.

Tabel 5: Opbrengst nazorgheffing 2022 & eindheffing

Specificatie per stortplaats		**€**
1.	Nauerna	0
2.	Hollandse Brug *	-486.497
3.	Schoteroog	0
4.	Wieringermeer	0
5.	Sortiva	18.000
6.	Amerikahaven	-
7.	Insteekhaven *	-159.046
		-627.543
	* eindheffing	

3.2. Rentebaten

Hieronder een overzicht van de verdeelde rentebaten 2022 over de geopende stortplaatsen en verzameld over de gesloten stortplaatsen. Volgens artikel 7 van het Reglement van het Fonds worden de rentebaten verdeeld over de in het lid 1 van het artikel genoemde reserves naar rato van de omvang van deze reserves. Voor de renteberekening wordt uitgegaan van de door Provinciale Staten vastgestelde rekenrente over het geschatte vermogen van de reserves op 1 januari 2022 en de te ontvangen nazorgheffing en eindheffing van de stortplaatsen minus de verwachte kosten. Het geschatte vermogen is het aanwezige vermogen op 1 januari 2022 plus ontvangen heffing en eindheffing, minus de verwachte kosten, met daaroverheen de vastgestelde rekenrente.

Tabel 6: Rentebaten

Specificatie per stortplaats.		**€**
1.	Nauerna	1.199.272
2.	Hollandse Brug tot 1 juli	116.458
3.	Schoteroog	219.426
4.	Wieringermeer	359.855
5.	Sortiva	322.716
6.	Amerikahaven	-
7.	Insteekhaven tot 1 januari	0
	Gesloten stortplaatsen	304.054
		2.521.782

4. Lasten

4.1. Beheerkosten geopende stortplaatsen

De beheerkosten over 2022 bestaan uit financierings-, accountants-, inhuur deskundigen en apparaatskosten provincie. De financieringskosten, accountantskosten en inhuurkosten deskundigen worden procentueel verdeeld over de geopende en de gesloten stortplaatsen naar rato van de doelvermogens, met uitzondering van de baggerstortplaats Amerikahaven in verband met de getroffen regeling (zie paragraaf 2.6.). Voor de apparaatskosten van open stortplaatsen, worden per stortplaats en per baggerspeciestortplaats vastgesteld volgens de Verordening op de heffing en invordering van de nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 2019. In 2022 is voor een stortplaats op land de norm € 4.980,- per jaar en een stortplaats voor baggerspecie € 2.490,-. In 2022 zijn vier stortplaatsen (Schoteroog, Nauerna, Wieringermeer en Sortiva) geopend en bedragen de apparaatskosten over 2022 voor de geopende stortplaatsen € 19.920,-. Dit bedrag is aan de provincie verschuldigd voor door haar te verrichten werkzaamheden voor de geopende stortplaatsen van het fonds en zal aan het fonds worden gefactureerd.

De totale beheerskosten voor de geopende stortplaatsen over 2022 worden begroot op € 100.060,-.

Met de gemeente Amsterdam is een aparte regeling getroffen voor de baggerspecie stortplaats Amerikahaven. Om deze reden valt deze financieel geheel buiten het fonds. Gemeente Amsterdam neemt na sluiting de uitvoering en kosten voor de nazorg voor eigen rekening.

Tabel 7: Beheerkosten geopende stortplaatsen

Specificatie beheerkosten open stortplaatsen	**€**
Financieringskosten	16.324
Apparaatskosten provincie	19.920
Accountantskosten	24.693
Inhuurkosten deskundigen	39.122
Totaal	**100.060**

4.2. Nazorg en beheerkosten gesloten stortplaatsen

De nazorgkosten over 2022 zijn samengesteld op basis van een gesloten beheerovereenkomst voor 10 jaar met Afvalzorg (2017-2026). De kosten voor het controleren en in stand houden van de laagdikte van de bovenafdichting en handhaving op de aanwezige voorzieningen komen ten laste van de gemeente Zaanstad conform de overeenkomst (zie paragraaf 2.8).

De beheerkosten over 2022 bestaan uit financierings-, accountants-, inhuur deskundigen en apparaatskosten provincie. De financieringskosten, accountantskosten en kosten inhuur deskundigen worden procentueel verdeeld over de geopende en de gesloten stortplaatsen naar rato van de doelvermogens. Voor de apparaatskosten van gesloten stortplaatsen, worden per stortplaats en per baggerspeciestortplaats dezelfde bedragen gehanteerd als voor de geopende stortplaatsen. In 2022 is één stortplaats (Hollandse Brug) gesloten en zijn twee baggerspeciestortplaatsen (De Poel en Insteekhaven) gesloten en bedraagt de apparaatskosten over 2022 voor de gesloten stortplaatsen € 9.960,-. Deze kosten zijn aan de provincie verschuldigd en zullen aan het Fonds worden gefactureerd.

De totale beheerkosten voor de gesloten stortplaatsen over 2022 worden begroot op € 21.864,-

Tabel 8: Nazorg en beheerkosten gesloten stortplaatsen

Nazorg en beheerkosten gesloten stortplaatsen	**€**
Nazorgkosten	85.041
Beheerkosten	21.864
Nazorg en beheerkosten totaal	**106.905**

Specificatie beheerkosten gesloten stortplaatsen	**€**
Financieringskosten	2.425
Apparaatskosten provincie	9.960
Accountantskosten	3.668
Inhuurkosten deskundigen	5.811
Totaal	**21.864**

4.3. Mutaties in de reserve gesloten stortplaatsen

Voor de gesloten stortplaatsen wordt de Reserve gesloten stortplaatsen ingezet. Deze reserve is een cumulatie van de doelvermogens van de stortplaatsen die niet meer in de exploitatiefase zijn. Uit deze reserve worden de nazorgkosten van de gesloten stortplaatsen gedekt. Voor 2022 zijn dat stortplaats Hollandse Brug en baggerspeciestortplaatsen De Poel en Insteekhaven. Hieronder staat de begrote mutatie.

Tabel 9: Mutatie reserve gesloten stortplaatsen

Mutatie reserve gesloten stortplaatsen	**€**
Saldo reserve gesloten stortplaatsen per 1-1-2022	636.813
Storting reserve open stortplaatsen per 1-1-2022	915.638
Storting reserve open stortplaatsen per 1-7-2022	9.164.168
Nazorg en beheerkosten 2022	106.905
Toevoeging rente gesloten stortplaatsen	304.054
Reserve gesloten stortplaatsen 31-12-2022	**11.127.579**

5. Begrote staat van reserves geopende stortplaatsen per ultimo 2022

Tabel 10: Geactualiseerde begroting 2021

2021 Geactualiseerd		Saldo per 1-01-2021 (€)	Nazorgheffing & Eindheffing 2021 (€)	Rente toevoeging (€)	Kosten (€)	Saldo per 31-12-2021(€)
1.	Nauerna	22.893.082	0	1.143.802	-34.095	24.002.789
2.	Hollandse Brug	9.316.600	0	232.726	-15.119	9.534.208
3.	Schoteroog	8.584.691	0	214.434	-14.647	8.784.478
4.	Wieringermeer	6.899.745	0	344.211	-31.054	7.212.902
5.	Sortiva	6.165.576	0	307.813	-18.613	6.454.776
6.	Insteekhaven	1.026.920	0	51.259	-3.495	1.074.684
	*De Poel **	*617.836*	*0*	*30.601*	*-11.624*	*636.813*
	Totaal	**55.504.450**	**0**	**2.324.846**	**-128.646**	**57.700.650**

*betreft gesloten stortplaats

Tabel 11: Reserve begroting 2022

Begroting 2022		Saldo per 1-01-2022 (€)	Nazorgheffing& Eindheffing 2022 (€)	Rente toevoeging (€)	Kosten (€)	Saldo per 31-12-2022 (€)
1.	Nauerna	24.002.789	0	1.199.272	-34.697	25.167.363
2.	Hollandse Brug	9.534.208	-486.497	343.467	-83.805	9.307.373
3.	Schoteroog	8.784.478	0	219.426	-14.861	*8.989.043*
4.	Wieringermeer	7.212.902	0	359.855	-31.596	7.541.161
5.	Sortiva	6.454.776	18.000	322.716	-18.906	6.776.587
6.	Insteekhaven	1.074.684	-159.046	45.500	-11.283	949.854
	*De Poel **	*636.813*	*0*	*30.601*	-11.624	*655.790*
	Totaal	**57.700.650**	**-627.543**	**2.520.837**	**-206.772**	**59.387.172**

6. Meerjarenraming 2022 tot en met 2026

Tabel 12: Meerjarenraming

	Begroting 2022 (€)	Meerjaren raming 2023	Meerjaren raming 2024 (€)	Meerjaren raming 2025 (€)	Meerjaren raming 2026(€)
BATEN					
Opbrengst Nazorgheffing	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Opbrengst eindheffing	-645.543	-250.163	0	0	0
Rendement	2.521.781	2.949.028	3.080.369	3.216.896	3.358.267
Totaal baten	**1.894.238**	**2.716.865**	**3.098.369**	**3.234.896**	**3.376.267**
LASTEN					
Beheerkosten geopende stortplaatsen					
a. Financieringskosten	16.324	14.598	14.890	15.187	15.491
b. Apparaatskosten	19.920	15.000	15.060	15.120	15.180
c. Accountantskosten	24.693	22.082	22.523	22.974	23.433
d. Inhuurkosten deskundigen	39.122	34.985	35.685	36.398	37.126
Nazorgkosten gesloten stortplaatsen	85.041	208.495	222.179	259.653	297.409
Beheerkosten gesloten stortplaatsen					
a. Financieringskosten	2.425	4.526	4.617	4.709	4.803
b. Apparaatskosten	9.960	15.000	15.060	15.120	15.180
c. Accountantskosten	3.668	6.847	6.984	7.123	7.266
d. Inhuurkosten deskundigen	5.811	10.848	11.065	11.286	11.512
Totaal lasten	**206.965**	**332.380**	**348.062**	**387.571**	**427.400**
RESULTAAT	**1.687.273**	**2.384.486**	**2.750.307**	**2.847.325**	**2.948.867**

7. Ontwikkeling van de stand van de reserves

7.1. Reserves geopende stortplaatsen van 2022 tot en met 2026

Tabel 13: Reserve open

	Begroting 2022 (€)	Meerjaren raming 2023 (€)	Meerjaren raming 2024 (€)	Meerjaren raming 2025 (€)	Meerjaren raming 2026 (€)
Nauerna					
Saldo 1 januari	24.002.789	25.167.363	26.389.537	27.672.177	29.018.295
Storting nazorgheffing	0	0	0	0	0
Beheerkosten open stortplaats	-34.697	-35.312	-35.938	-36.576	-37.227
Subtotaal	*23.968.091*	*25.132.051*	*26.353.599*	*27.635.601*	*28.981.068*
Rendement	1.199.272	1.257.485	1.318.578	1.382.694	1.449.984
Saldo 31 december	**25.167.363**	**26.389.537**	**27.672.177**	**29.018.295**	**30.431.052**
Schoteroog					
Saldo 1 januari	8.784.478	8.989.043			
Storting/onttrekking eindheffing 1 jan	0	-250.163			
Beheerkosten open stortplaats	-14.861	0			
Subtotaal/ storting reserve gesloten 1 jan	*8.769.617*	**8.738.880**			
Rendement	219.426				
Saldo 31 december	**8.989.043**				
Wieringermeer					
Saldo 1 januari	7.212.902	7.541.161	7.885.267	8.246.001	8.624.183
Storting nazorgheffing	0	0	0	0	0
Beheerkosten open stortplaats	-31.596	-32.148	-32.711	-33.285	-33.870
Subtotaal	*7.181.305*	*7.509.012*	*7.852.555*	*8.212.715*	*8.590.313*
Rendement	359.855	376.254	393.446	411.468	430.362
Saldo 31 december	**7.541.161**	**7.885.267**	**8.246.001**	**8.624.183**	**9.020.676**
Sortiva					
Saldo 1 januari	6.454.776	6.776.587	7.114.182	7.468.345	7.839.899
Storting nazorgheffing	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Beheerkosten open stortplaats	-18.906	-19.204	-19.508	-19.818	-20.134
Subtotaal	*6.453.871*	*6.775.383*	*7.112.674*	*7.466.527*	*7.837.766*
Rendement	322.716	338.799	355.671	373.372	391.942
Saldo 31 december	**6.776.587**	**7.114.182**	**7.468.345**	**7.839.899**	**8.229.707**

	Begroting 2022 (€)	Meerjaren raming 2023 (€)	Meerjaren raming 2024 (€)	Meerjaren raming 2025 (€)	Meerjaren raming 2026 (€)
Hollandse Brug					
Saldo 1 januari	9.534.208				
Storting/onttrekking eindheffing 1 juli	-486.497				
Beheerkosten open stortplaats	0				
Rendement tot 1 juli	116.458				
Subtotaal/ storting reserve gesloten 1 juli	**9.164.168**				
Saldo 31 december					
Insteekhaven					
Saldo 1 januari	1.074.684				
Storting/onttrekking eindheffing 1 jan	-159.046				
Beheerkosten open stortplaats	0				
Subtotaal/ storting reserve gesloten 1 jan	**915.638**				
Rendement					
Saldo 31 december					

7.2. Reserve gesloten stortplaatsen 2022 tot en met 2026

Tabel 14: Reserve gesloten

	Begroting 2022 (€)	Meerjaren raming 2023 (€)	Meerjaren raming 2024 (€)	Meerjaren raming 2025 (€)	Meerjaren raming 2026 (€)
De Poel					
Saldo 1 januari	636.813	656.541	677.055	698.388	716.208
Storting					
Nazorgkosten	-8.820	-8.996	-9.176	-13.624	-9.547
Beheerkosten gesloten stortplaats	-2.997	-3.017	-3.038	-3.058	-3.079
Subtotaal	*624.996*	*644.528*	*664.841*	*681.706*	*703.582*
Rendement	31.545	32.527	33.547	34.502	35.495
Saldo 31 december	**656.541**	**677.055**	**698.388**	**716.208**	**739.077**
Schoteroog					
Saldo 1 januari		0	9.072.989	9.422.605	9.752.616
Storting reserve geopende stp 1 jan		8.738.880			
Nazorgkosten		-85.249	-86.196	-122.152	-65.337
Beheerkosten gesloten stortplaats		-15.078	-15.300	-15.526	-15.755
Subtotaal		*8.638.553*	*8.971.493*	*9.284.927*	*9.671.524*
Rendement		434.436	451.112	467.688	485.603
Saldo 31 december		**9.072.989**	**9.422.605**	**9.752.616**	**10.157.127**
Hollandse Brug					
Saldo 1 januari	0	9.307.373	9.654.151	10.004.795	10.382.521
Storting reserve geopende stp 1 juli	9.164.168	0	0	0	0
Nazorgkosten	-68.463	-100.129	-113.043	-103.490	-208.961
Beheerkosten gesloten stortplaats	-15.342	-15.569	-15.800	-16.036	-16.276
Subtotaal	*9.080.364*	*9.191.675*	*9.525.308*	*9.885.269*	*10.157.284*
Rendement vanaf 1 juli	227.009	462.476	479.486	497.252	513.495
Saldo 31 december	**9.307.373**	**9.654.151**	**10.004.795**	**10.382.521**	**10.670.779**
Insteekhaven					
Saldo 1 januari	0	949.854	979.228	1.010.404	1.036.318
Storting reserve geopende stp 1 jan	915.638				
Nazorgkosten	-7.758	-14.121	-13.764	-20.388	-13.564
Beheerkosten gesloten stortplaats	-3.525	-3.556	-3.587	-3.619	-3.651
Subtotaal	*904.355*	*932.177*	*961.877*	*986.398*	*1.019.104*
Rendement	45.500	47.051	48.528	49.920	51.386
Saldo 31 december	**949.854**	**979.228**	**1.010.404**	**1.036.318**	**1.070.489**

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 7 december 2021

Ontwerp-voordracht

Onderwerp: Tarieventabel 2022 Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland en de begroting 2022 van het Fonds.

Kenmerk: 1745342/1745355

Bijlagen:

1. Ontwerpbesluit
2. Tarieventabel 2022
3. Begroting 2022 Nazorgfonds

1. Inleiding

Hierbij bieden wij ons voorstel tot vaststelling van de Tarieventabel 2022 (nazorgheffing) van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland en ons besluit tot het vaststellen van de Begroting 2022 van dit Fonds aan.

In april 1998 is de in de Wet milieubeheer (Wm) opgenomen regeling voor de nazorg van operationele stortplaatsen (stortplaatsen waar het storten van afvalstoffen niet vóór 1 september 1996 is beëindigd) bij Koninklijk besluit in werking getreden (Stb.1997, 532).

Hierdoor zijn wij bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor het waarborgen dat deze stortplaatsen na sluiting geen nadelige gevolgen hebben voor het milieu. Om deze taak financieel te kunnen uitvoeren is bij besluit 19 van Provinciale Staten van 29 maart 1999 de Verordening nazorgheffing stortplaatsen Provincie Noord-Holland 1999 vastgesteld.

Voor de opbrengsten en het beheer van de rentebaten en beleggingsopbrengsten die op grond van deze verordening worden verkregen, hebben wij conform artikel 15.47 van de Wm op 1 december 1999 het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland (verder “het Nazorgfonds”) opgericht.

Het Nazorgfonds is een aparte publiekrechtelijke rechtspersoon. De wetgever heeft hiervoor gekozen om de belastingplichtigen (stortplaatsexploitanten) de maximale zekerheid te bieden, dat de heffingsopbrengsten uitsluitend voor de nazorg van stortplaatsen zullen worden aangewend. Wij zijn belast met het beheer ervan (artikel 15.47, lid 4, Wm).

Wij hebben op 5 november 2019 een aangepast reglement Nazorgfonds en beleggingsstatuut vastgesteld en ter informatie aangeboden aan Provinciale Staten. In het aangepaste reglement is

vastgelegd dat wij jaarlijks de begroting vaststellen en deze binnen vier weken na vaststelling ter informatie aan u aanbieden.

2. Nazorgplannen en status Wm-stortplaatsen

Op 17 april 2018 hebben wij de beleidsregels voor toetsing van nazorgplannen stortplaatsen Noord-Holland gewijzigd. Het betreft een toetsingskader voor de beoordeling van nazorgplannen en de berekening van de doelvermogens van stortplaatsen vallende binnen de Wet Milieubeheer. De exploitanten zijn per brief op de hoogte gesteld en verzocht om herziene nazorgplannen in te dienen voor zover deze nog niet waren ingediend. Voor de stortplaats Nauerna en de Amerikahaven zijn herziene concept-nazorgplannen ontvangen.

Voor de stortplaatsen Wieringermeer en Sortiva worden de herziene nazorgplannen pas in 2022 en 2026 verwacht.

De aanpassing van de beleidsregels geldt niet meer voor het nazorgplan van de baggerspecie-stortplaats De Poel omdat deze per 1 januari 2011 door Gedeputeerde Staten is gesloten. Gedeputeerde Staten zijn nu financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de nazorg van deze baggerspeciestortplaats.

3. Doelvermogens en nazorgheffing

Jaarlijks stellen wij doelvermogens en voorstel voor eventuele nazorgheffingen vast aan de hand van de door ons vastgestelde nazorgplannen en het rekenmodel. Voor 2022 wordt met deze voordracht een nazorgheffing van € 18.000,- voorgesteld voor de stortplaats Sortiva (zie tarieventabel 2022). Voor de overige stortplaatsen blijft een nazorgheffing in 2022 achterwege. Wij bieden u de doelvermogens 2022 en de begroting van 2022 ter informatie aan.

De doelvermogens worden aan de hand van een berekening van het op lange termijn te behalen rendement op het Nazorgfonds bepaald. Provinciale Staten hebben op 8 december 2003 de te hanteren rekenrente in het door het Interprovinciaal Overleg (IPO) aangereikte rekenmodel nazorg vastgesteld op 5%. Daarnaast wordt een inflatiecorrectie van 2% toegepast. Tijdens de behandeling van de begroting en de nazorgheffing 2017 in de commissie Financiën zijn vragen gesteld over de hoogte van de te hanteren rekenrente. Naar aanleiding hiervan loopt een Asset Liability Managementstudie (ALM) binnen de beleggingscommissie. Gezien de marktontwikkelingen in de afgelopen en de komende periode is de verwachting, dat de rekenrente naar beneden zal worden bijgesteld. Dit heeft niet alleen financiële consequenties, maar op andere effecten die van invloed zijn op de doelvermogens die de exploitanten moeten opbrengen en overdragen. Deze effecten worden in scenario’s uitgewerkt. De verwachting is dat begin 2022 de uitkomsten van de ALM studie bekend zijn.Wij adviseren de door u vastgestelde rekenrente van 5% aan te houden tot het advies van de beleggingscommissie bekend is en de keuze omtrent de rekenrente is gemaakt. In de begroting 2022 is voor het rendement de rekenrente van 5% aangehouden.

De laatste vijf jaar voor de sluiting van een stortplaats wordt voor de berekening van het rendement de helft van de rekenrente gehanteerd. Exploitanten hebben de mogelijkheid om voor deze laatste vijf jaar een lager beleggingsprofiel te kiezen. Een lager beleggingsprofiel geeft meer zekerheid, maar ook een lager te behalen rendement. Deze mogelijkheid is opgenomen in het aangepaste beleggingsstatuut van 2013. De exploitant (NV Afvalzorg) van de stortplaatsen

Schoteroog en Hollandse Brug heeft gebruik gemaakt van deze mogelijkheid tot een lager beleggingsprofiel. De exploitant van de Insteekhaven heeft niet gekozen voor dit lagere beleggingsprofiel

4. Beleggingsbeleid

Op 24 januari 2012 hebben Gedeputeerde Staten (2011-69453) op basis van een onderzoek naar het vermogensbeheer en de verdere uitwerking besloten om het huidige interne beheermodel te handhaven met aanpassingen in het vermogensbeheer van het Nazorgfonds. Besloten is om binnen het huidige interne beheermodel aanpassingen op het gebied van strategische beleggingsmix, het oprichten van een beleggingscommissie en werkgroep en het aanpassen van het beleggingsstatuut door te voeren. In verband met te lage rendementsverwachting en het streven van Gedeputeerde Staten naar de door Provinciale Staten vastgestelde rekenrente is niet gekozen voor schatkistbankieren.

Eind 2015 is een nieuwe beleggingsportefeuille samengesteld en een nieuwe obligatieportefeuille aangekocht. Daarnaast is onder de vastrentende waarden geld geplaatst op spaarrekeningen bij banken. Inmiddels wordt ook deel van het vermogen bij de provincie ondergebracht binnen het schatkistbankieren. Dit in verband met de negatieve rente op spaarrekeningen.

5. Verwachte Beleggingsresultaat

In de begroting 2022 is uitgegaan van een beleggingsresultaat van € 2.521.781,-. Bestaande uit € 647.634,- koerswinst en € 83.000,- dividend uit de fondsen; € 1.511.147,- koerswinst en € 280.000,- rente uit de obligaties. Het rendement is het beleggingsresultaat in het begrotingsjaar 2022 gebaseerd op 5% (rekenrente).

Daarnaast wordt voor de laatste vijf jaar voor sluiting uitgegaan van een lager rendement (2,5 %) omdat de exploitanten de mogelijkheid hebben om voor deze laatste periode een lager beleggingsprofiel met meer zekerheden te kiezen. Deze mogelijkheid is opgenomen in het beleggingsstatuut.

6. Begroting 2022

De begroting 2022 van het Nazorgfonds hebben wij vastgesteld en bieden wij u hierbij ter informatie aan. Deze begroting bevat een beperkt aantal posten, waarbij de inkomsten veel hoger zijn dan de uitgaven. Het Nazorgfonds ontvangt de bedragen van de nazorgheffing die (inclusief bijgeschreven rendementen) na de sluiting van de stortplaatsen ter dekking van de nazorgkosten worden gebruikt. Na een door ons af te geven sluitingsverklaring zullen de nazorgwerkzaamheden worden gefinancierd uit het Nazorgfonds. Door de afgifte van de sluitingsverklaring van ons college per 1 januari 2011 is de baggerspeciestortplaats De Poel in de nazorgfase gekomen. De uitvoering van de nazorg ligt daarmee bij Gedeputeerde Staten en de dekking van de nazorgkosten vindt plaats vanuit het Nazorgfonds. Bij een eventueel tekort zal er een beroep gedaan moeten worden op de algemene middelen van de provincie.

Een tekort op korte of middellange termijn wordt uitgesloten aangezien het aanwezige vermogen in relatie is met de uitgaven in deze periode. Op de lange termijn (eeuwigdurende nazorg) is dit risico niet uit te sluiten. Binnen het fonds is een risicodekking opgenomen door de toegepaste risico-opslag binnen de vastgestelde doelvermogens.

Na sluiting van stortplaatsen zal het benodigde doelvermogen worden overgeheveld naar de reserve gesloten stortplaatsen. Vanaf dat moment komen de kosten voor de nazorg voor rekening van het Nazorgfonds (in het bijzonder de reserve gesloten stortplaatsen). Het verschil tussen benodigd doelvermogen en aanwezig vermogen zal middels een eindheffing worden opgelegd of teruggegeven aan de exploitant.

7. Verklaring gemeente Amsterdam

Voor de stortplaatsen voor baggerspecie in de gemeente Amsterdam is een aparte regeling getroffen. Kort samengevat komt deze erop neer dat Amsterdam zelf de nazorgtaak voor het baggerspeciedepot Amerikahaven en eventuele toekomstige stortplaatsen voor baggerspecie, waarvan de gemeente de enige vergunninghouder is, zal financieren en uitvoeren. Een en ander is vastgelegd in een verklaring van 20 maart 2003 van de gemeente Amsterdam.

De inspecteur van de provinciale belastingen heeft Amsterdam een heffing opgelegd, gelijk aan het vastgestelde doelvermogen in 2003 (tabel doelvermogens 2003) en heeft uitstel van betaling verleend. Dat wil zeggen dat de heffing niet zal worden geïnd zolang de nazorgwerkzaamheden correct worden uitgevoerd. Indien ooit zou blijken dat de eeuwigdurende nazorg niet langer nodig is, dan zal door de ontvanger van de provinciale belastingen kwijtschelding worden verleend.

Na het vaststellen van een aangepast nazorgplan zal het benodigde doelvermogen hierop worden gebaseerd. Indien het doelvermogen hoger of lager is dan het eerder vastgestelde doelvermogen zal de opgelegde heffing hierop worden aangepast.

8. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 08-2022

Besluit tot wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 7 december 2021;

overwegende het advies van de commissie Economie, Financiën en Bestuur;

gelet op de artikelen 145, 220, 221 en 227, onderdelen a tot en met d, van de Provinciewet en de artikelen 15.44, 15.45 en 15.47 van de Wet milieubeheer;

besluiten:

1. De Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 als volgt te wijzigen:

   De Tarieventabel 2020 te vervangen door de bij dit besluit behorende Tarieventabel 2022, met dien verstande dat de Tarieventabel 2020 van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich in 2020 t/m 2021 hebben voorgedaan.

2. Artikel I, treedt in werking met ingang van 1 januari 2022.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

VOORDRACHT

Tarieventabel 2022, behorende bij en deel uitmakende van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999.

Naam stortplaats	Doelvermogen	Tarief 2022	Verwachte laatste jaar van heffing	Start nazorgfase
1. Nauerna te Assendelft	€ 26.282.934	€ -	2026	1-1-2032
2. Hollandse Brug te Naarden	€ 9.164.168	€ -	-	1-7-2022
3. Schoteroog te Haarlem	€ 8.738.880	€ -	-	1-1-2023
4. Wieringermeer te Middenmeer	€ 23.540.040	€ -	2059	1-1-2065
5. Sortiva te Alkmaar	€ 12.316.230	€ 18.000	2032	1-1-2038
7. Amerikahaven te Amsterdam	€ 1.307.265	€ -	-	1-1-2030
8. Insteekhaven te Den Helder	€ 915.638	€ -	-	1-1-2022

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

T.b.v. Statenvergadering d.d.	**31 januari 2022**
Commissie	**Economie, Financiën en Bestuur**
Datum commissievergadering	**17 januari 2022**

Onderwerp: **Voordracht 08:**
Voordracht wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999; aanpassing tarieventabel

Uw contactpersoon
M.C.A. de Zwart
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756
zwartm@noord-holland.nl

24 januari 2022

De commissie Economie, Financiën en Bestuur adviseert om de Statenvoordracht als hamerstuk te agenderen voor de PS-vergadering van 31 januari 2022.
Voor de gemaakte opmerkingen over de voordracht zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag van de commissie EFB van 17 januari 2022.

10.a. Voordracht wijziging van de Verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999; aanpassing tarieventabel
Mw. **Kuiper** (CDA) is bezorgd over het hanteren van een rekenrente van 5%, want de feitelijke opbrengst van de rente is veel lager. Daarom is het beter om uit te gaan van een gewogen gemiddelde van het rendement over de afgelopen 5 jaar. GS stellen voor om de ALM-studie af te wachten die begin 2022 wordt afgerond en over 2022 5% te hanteren. Mocht het advies van ALM afwijken van het vasthouden aan de rekenrente, wordt het advies dan pas in 2023 geëffectueerd en blijft het percentage in 2022 op 5 staan?

Dhr. **Hartog** (VVD) leest dat men uitgaat van een rekenrente van 5% over het opgebouwde doelvermogen en ook voor de eeuwigdurende nazorgfase, maar dat is een behoorlijk hoog percentage in deze tijd. Aan de Beleggingscommissie nemen vertegenwoordigers van de stortplaatsen deel, maar er staat op bladzijde 4 van de begroting vermeld: “Het naar beneden stellen van de rekenrente heeft dusdanig grote gevolgen voor de exploitanten dat niet alleen naar de financiële risico’s moet worden gekeken, maar ook naar de effecten op het doelvermogen dat de exploitanten moeten opbrengen en overdragen.” Wat wordt hiermee bedoeld en wat is de functie en rol van de Beleggingscommissie? Dienen PS haar adviezen dwingend op te volgen?

Dhr. **Carton** (PvdA) stemt in met de voordracht en met het advies om een rekenrente van 5% te handhaven totdat de commissie haar standpunt heeft bepaald. In hoeverre is de inflatiecorrectie betrokken in het advies? Er wordt nu rekening gehouden met een correctie van 2% terwijl de inflatie veel hoger is.

Mw. **Kapitein** (D66) sluit aan bij de opmerkingen van de VVD over de rekenrente en over de beleggingscommissie. Is er al iets bekend over de nieuwe rekenrente? Welke risico’s loopt de provincie wanneer in de toekomst onverwachte vervuilingen op stortplaatsen worden geconstateerd?

Dhr. **Klein** (CU) sluit aan bij de gestelde vragen over de rekenrente en ziet uit naar de bespreking in het voorjaar.

Gedeputeerde **Pels** zal de vragen over de inflatie schriftelijk beantwoorden. De zorgen over de rekenrente worden gedeeld – al sinds de start van het college – want hiermee hangen jarenlange risico's samen, niet alleen voor de provincie, maar ook voor de exploitanten van de stortplaatsen. Zij staan aan de lat voor het aanvullen van het doelsaldo wanneer de rente verlaagd zou worden. In februari a.s. worden de uitkomsten van het gezamenlijke onderzoek en het opstellen van scenario's verwacht en kan een besluit worden genomen. De resultaten van de scenario's kunnen verwerkt worden in de begroting 2023.

Dhr. **Hartog** (VVD) verzoekt GS te bevestigen dat het geld dat nodig is voor de eeuwigdurende nazorg, door de exploitanten wordt opgebracht of dat hierover gesproken zal worden. Wellicht kan een BOT of technische briefing georganiseerd worden.

Gedeputeerde **Pels** gaat onderzoeken wat 'eeuwigdurende nazorg' betekent, hoe deze door de provincie kan worden afgehecht en op welke wijze hieraan kan worden voldaan. Hierbij spelen innovaties een rol, zoals afdichten en de gevolgen hiervan voor de nazorg en het benodigde doelvermogen voor het eeuwigdurende beheer van de stortplaatsen. Hiervoor wordt een aantal scenario's ontwikkeld. De rol van de beleggingscommissie (2 deelnemers namens de exploitanten, 2 namens de provincie en 1 onafhankelijke adviespartij) is het beoordelen van de uitkomsten van de studie en de inzet van middelen, maar PS stellen de begroting vast. Mocht er bij PS behoefte bestaan aan een BOT of technische briefing, dan zal hieraan tegemoet gekomen worden.

De **voorzitter** concludeert dat de meerderheid de voordracht als hamerstuk naar PS wil doorgeleiden. De VVD fractie aarzelt nog en laat uiterlijk donderdag weten of zij het stuk als bespreekpunt willen agenderen. (VVD heeft laten weten dat het als hamerstuk in de PS vergadering van 31 januari 2022 kan worden geagendeerd).

Voordracht Nazorg stortplaatsen PS 31-1-2022

Schriftelijke beantwoording vraag hr. Carton PvdA m.b.t. de inflatie in de ALM-studie van het nazorgfonds gesteld in de cie EFB van 17 januari 2022

Vraag:
Dhr. Carton (PvdA) stemt in met de voordracht en met het advies om een rekenrente van 5% te handhaven totdat de commissie haar standpunt heeft bepaald. In hoeverre is de inflatiecorrectie betrokken in het advies? Er wordt nu rekening gehouden met een correctie van 2% terwijl de inflatie veel hoger is.

Antwoord:

In de lopende ALM-studie is inflatie naast de prognose van de verplichtingen een variabele in de modellering. Van belang daarbij is om het inzicht te hebben dat inflatie aan beide zijden van de balans van het nazorgfonds invloed heeft / kan hebben en om inflatie gelijk te behandelen aan beide zijden van de balans.

In het huidige rekenmodel is de verwachte gemiddelde inflatie van 2% gebaseerd op de gehanteerde inflatiepercentage in het RINAS-model (prognose van de verplichtingen) en de Ruddo-regelgeving voor de bepaling van het minimale % vastrentende waarden. Bij de lopende actualisatie in de ALM-studie wordt het te hanteren inflatiepercentage gewogen of de aanname van het lange termijn rendement en de inflatie is in lijn met de lange termijn verwachtingen zoals aangegeven door de Nederlandsche Bank. Welke effecten resulteren indien de veronderstellingen ten aanzien van rendement en inflatie wijzigen wordt meegenomen in de definitieve weging van de variabelen in de ALM-studie.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 31 januari 2022

Onderwerp: Wijziging reglement Ribbius Peletierpenning

Bijlage:

- Ontwerpbesluit

Inleiding

In het presidium van 11 juni 2018 heeft u ingestemd met het voorstel van de werkgroep 100 jaar vrouwenkiesrecht om jaarlijks rond 8 maart (Internationale vrouwendag) gedurende 5 jaar een penning uit te reiken aan een vrouw die die tot voorbeeld dient voor vrouwen in en buiten de politiek. Aanvullend daarop heeft Provinciale Staten op 8 oktober 2018 een reglement Ribbius Peletierpenning vastgesteld.

Inmiddels is de penning drie achtereenvolgende jaren uitgereikt en uit de opgedane ervaringen komt het verzoek voort vanuit de jury om de aanpak van de kandidatenselectie te wijzigen.

Wijzigingsvoorstellen

Uitbreiding van de jury met twee leden Onder het huidige reglement is er een wisselende zetel voor de winnares van de Penning voor de duur van één jaar na het winnen van de penning. De jury heeft echter gemerkt dat deze wisselingen onvoldoende resultaat opleveren in het gedegen uitbreiden van het netwerk en daarmee ook de verscheidenheid aan kandidaten die bij de jury in beeld komen. Om te zorgen dat de penning de komende twee jaar goed tot zijn recht komt, wordt daarom voorgesteld om deze uit te breiden met twee vaste zetels met juryleden met een complementair netwerk aan dat van de huidige vaste leden. De voorkeur gaat uit naar het werven van een jurylid met een achtergrond in de media en een jurylid uit de publieke sector. De wisselzetel voor de prijswinnares wordt geschrapt.

Proces en procedure

De voordracht met ontwerpbesluit wordt via het presidium ter besluitvorming voorgelegd aan Provinciale Staten.

Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

presidium,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

dhr. M. Admiraal, griffier

Ontwerpbesluit

Nr. 11-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van het presidium van 31 januari 2022;

gelet op artikel 82 provinciewet,

besluiten:

ARTIKEL I
Het Reglement Ribbius Peletier Penning wordt als volgt gewijzigd:

A
Artikel 3 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid wordt ‘vier’ vervangen door ‘zes’’.

2. Onder vernummering van het vierde en vijfde lid tot derde en vierde lid, vervalt het derde lid.

B
In artikel 6, achtste lid, vervalt de zinsnede ‘uiterlijk op 5 februari’.

C
In artikel 8, eerste lid, vervalt de zinsnede ‘in de week van internationale vrouwendag’

ARTIKEL II
Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin het wordt geplaatst.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd statengriffier,

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8566
Extern Zaak ID	1744161
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	9
Titel	Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief (VD-06).
Organisatieonderdeel	BEL/MOB

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 december 2021
PS-vergadering	**31 januari 2022**

Toelichting

Het landschapsplan voor de Stelling van Amsterdam en de Verbinding A8-A9 is afgerond. Door een samenhangend pakket van 40 maatregelen gaan herstel van het werelderfgoed én een goede inpassing van de weg hand in hand. De eindconclusie luidt dan ook dat de uitvoering van dit plan zal leiden tot een kwaliteitsimpuls aan het gebied. Door de aanleg van de Verbinding A8-A9 neemt de verkeersdrukte in Krommenie aanzienlijk af, waardoor de leefbaarheid verbetert. De verdiepte ligging zorgt voor minder geluidsbelasting in zowel de Broekpolder als in Assendelft. Meer informatie over het project staat op de website www.VerbindingA8-A9.nl van de provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
V. Evers / P.J. Labrijn
BEL/MOB

Telefoonnummer +31235143580
eversv@noord-holland.nl

Verzenddatum
15 DEC. 2021

Kenmerk
1744161/1744377

Uw kenmerk

Betreft: Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

4 bijlage(n)

1. Voordracht
2. Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 (inclusief bijlagen)
3. Advies onafhankelijk kwaliteitsteam
4. Advies minister OCW

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

COLOFON

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

met medewerking van
bunkerQ

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Datum
10.11.2021

Op de voorkant en achterkant van dit rapport, in hoofdstuk 6 en in bijlage 4 staan afbeeldingen van hoe de toekomstige situatie in het plangebied kan worden, als de maatregelen van het Landschapsplan uitgevoerd zijn. In hoofdstuk 6 gaat het om de afbeeldingen in vogelvluchtperspectief en op ooghoogte, waarbij de huidige situatie en de toekomstige situatie naast elkaar staan. De beelden van de toekomstige situatie zijn zo accuraat mogelijk getekend. Er kunnen echter geen rechten aan ontleend worden.

INHOUDSOPGAVE

1.	**Samenvatting**	5
2.	**Inleiding**	13
3.	**Analyse van de Stelling van Amsterdam en het landschap**	19
4.	**Analyse van de Verbinding A8-A9**	35
5.	**Bouwstenen voor het Landschapsplan**	43
6.	**Het Landschapsplan en de maatregelen**	47
7.	**Effecten, kosten en baten**	99
8.	**Conclusies en aanbevelingen**	109
9.	**Vervolgprocedure**	113

Bijlage 1 Verklarende woordenlijsten
Bijlage 2 Analyse integriteit en authenticiteit werelderfgoed Stelling van Amsterdam in het plangebied
Bijlage 3 Samenvatting onderzoeken ontwerp en verkeer (aansluitvarianten en tunnel)
Bijlage 4 Impact Verbinding A8-A9 op de kernkwaliteiten van de Stelling van Amsterdam in het plangebied
Bijlage 5 Impact Verbinding A8-A9 op Assendelver polders en het Bijzonder Provinciaal Landschap
Bijlage 6 Omgevingseffecten van het Landschapsplan
Bijlage 7 Kosten en baten van het Landschapsplan Verbinding A8-A9
Bijlage 8 Wegontwerp Verbinding A8-A9

nb: de bijlagen zijn losse documenten die niet in dit document zijn opgenomen

01

SAMENVATTING

In deze samenvatting leest u hoe het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 het herstel en de versterking van de Stelling van Amsterdam combineert met de aanleg van de verbindingsweg tussen de A8 en de A9, door Unesco-werelderfgoedgebied Stelling van Amsterdam*. Met een uitgebreid, samenhangend pakket aan maatregelen worden twee ambities verenigd: aan de ene kant de versterking en het beleefbaar maken van het werelderfgoed, aan de andere kant de realisatie van een weg die de leefbaarheid en bereikbaarheid in de regio ten goede komt. Hoewel de Verbinding A8-A9 impact heeft op de kernkwaliteiten van de Stelling, leidt het geheel aan maatregelen tot een kwaliteitsimpuls voor het werelderfgoed.

1. Aanleiding, doel en resultaat

Aanleiding en doel
In de provincie Noord-Holland, in het gebied tussen Zaanstad in het oosten en de IJmond in het westen, is sprake van een leefbaarheids- en bereikbaarheidsprobleem. Doorgaand en lokaal verkeer op dezelfde wegen en sluipverkeer tussen de A8 en A9 leiden tot geluidhinder, luchtverontreiniging, verkeersonveiligheid en barrièrewerking. Dat is met name het geval in Krommenie en Assendelft, waar het verkeer wordt afgewikkeld via de provinciale weg N203. De maatschappelijke noodzaak om deze problematiek op te lossen is groot. Tegelijk is het speelveld daarvoor beperkt: de Metropoolregio Amsterdam, waar dit gebied onderdeel van is, is niet alleen dichtbevolkt, maar ook ligt er een deel van het werelderfgoed Stelling van Amsterdam en van het Bijzonder Provinciaal Landschap Assendelft e.o. (hierna: BPL). Bovendien is het niet mogelijk de N203 tussen de A8 en A9 te transformeren tot een volwaardige verbinding. De aanleg van een nieuwe verbinding tussen de beide snelwegen kan de huidige problematiek oplossen. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hebben daarom in 2018 een voorkeursalternatief voor een nieuwe verbindingsweg vastgesteld, het Golfbaanalternatief. Het tracé voor de Verbinding A8-A9 volgens dit alternatief loopt vanaf de Nauernasche Vaart bij de A8 tot aan de A9 bij Heemskerk, ter hoogte van de verzorgingsplaatsen Twaalfmaat en Akermaat.

De nieuwe weg kruist het werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Dat vraagt vanwege twee redenen om een zorgvuldige inpassing. De eerste reden is dat het niet is toegestaan de kernkwaliteiten van het werelderfgoed aan te tasten. De tweede reden is dat deze kwaliteiten, als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen in het verleden, juist in dit gebied al onder druk staan. Daarom is besloten om niet alleen het nieuwe wegdeel zo goed en zorgvuldig mogelijk in te passen, maar ook om de komst van de weg aan te grijpen om zwakke plekken in de Stelling te herstellen en de beleefbaarheid van de linie te vergroten. Dit heeft ertoe geleid dat het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 een dubbele doelstelling heeft gekregen:

1. Het formuleren van maatregelen voor het behoud, het herstel en de versterking van de Outstanding Universal Value (OUV) – de unieke en universele waarde achter de werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam.
2. Het optimaal inpassen van de Verbinding A8-A9, zodat die kernkwaliteiten van het werelderfgoed (als uitwerking van de OUV) zo veel mogelijk behouden blijven en waar mogelijk hersteld en versterkt.

Met de dubbele doelstelling als leidraad heeft het Landschapsplan in een intensief onderzoeks- en ontwerpproces vorm gekregen. Resultaat is een plan dat een samenhangend geheel van maatregelen presenteert. De maatregelen volgen (via de tussenstap van ‘bouwstenen’) uit de prioriteiten voor herstel en versterking van de Stelling en de inpassingsopgave.

Prioriteiten voor de Stelling
De analyses die voor het Landschapsplan zijn uitgevoerd, leiden tot de conclusie dat de huidige staat van de Stelling van Amsterdam in het plangebied niet goed is. Compleetheid en samenhang (‘integriteit’) en oorspronkelijkheid (‘authenticiteit’) van de OUV - ofwel de kernkwaliteiten - staan onder druk. De prioriteiten voor het herstellen en versterken van de kernkwaliteiten liggen daarom bij de hoofdweerstandslijn, de inundatiekommen/ schootsvelden en het watermanagementsysteem. Het inzetten op herstel en versterking van deze onderdelen voegt veel kwaliteit toe: de Stelling van Amsterdam komt in het plangebied veel beter tot haar recht dan in de huidige situatie.

Invulling herstel en versterking van de Stelling van Amsterdam
De continuïteit van de hoofdweerstandslijn als verbindend element van de Stelling van Amsterdam wordt beoordeeld als een belangrijk gegeven. Juist omdat in het plangebied de inundatiekommen en de schootsvelden aangetast zijn, is de hoofdweerstandslijn het belangrijkste verbindende element van de Stelling. Het verdwenen gedeelte van de Liniewal[2] ten oosten van Fort Veldhuis wordt daarom hersteld om de compleetheid en beleefbaarheid van de lijn te borgen. Daarnaast vergroot het herstel van gedifferentieerde beplanting, vergelijkbaar met die in de periode dat de Stelling functioneel was (referentie ca. 1920), de beleefbaarheid van de hoofdweerstandslijn in het landschap.

De openheid van de inundatiegebieden en schootsvelden van Fort Veldhuis wordt hersteld door het verwijderen van de verzorgingsplaatsen Twaalfmaat en Akermaat en het verwijderen van het golfterrein. Ook de aanpassing van de huidige Communicatieweg, het aanpassen van de bestaande fietsbrug bij de Broekpolder en het aanpassen van de aansluiting Heemskerk op de A9 leiden tot een vergroting van de openheid van het strategisch landschap en daarmee tot een aanzienlijke versterking van de Stelling. Inundatiekommen en schootsvelden worden niet alleen fysiek hersteld, maar daardoor ook veel beter beleefbaar als onmisbare onderdelen van het historische defensiesysteem.

Het ontwikkelen van een uniforme beeldtaal voor coupures, informatiedragers e.d. leidt tot een verder positief effect op de beleefbaarheid van de Stelling.

Herstel van het watermanagementsysteem maakt het inunderen van een gedeelte van het gebied weer mogelijk. Dit vergroot in hoge mate de compleetheid, samenhang en de beleefbaarheid van het belangrijkste defensiemiddel van de Stelling.

Invulling inpassing A8-A9
De Verbinding A8-A9 wordt, inclusief objecten als bebording en verlichting, grotendeels onttrokken aan het zicht vanuit de omgeving door een verdiepte ligging in het plangebied. Dit minimaliseert negatieve effecten op de Stelling van Amsterdam en het BPL. De ruimtelijke dragers in het gebied worden voorzien van overkluizingen ter behoud van de kernkwaliteiten van het werelderfgoed (hoofdweerstandslijn, Inundatiekanaal**, resterend inundatiegebied) en het BPL (o.a. Dorpsstraat, Kaaik, Binnendelft).

* De Liniewal ten oosten van Fort Veldhuis, aan de zuidkant van de Communicatieweg, wordt in het Landschapsplan behandeld als behorend bij de hoofdweerstandslijn. Zie Landschapsplan Stelling van Amsterdam Fase 2: bouwstenen voor het landschapsplan, februari 2021, p. 58.
De relatie hoofdweerstandslijn - Liniewal komt uitvoerig aan de orde in: Landschapsplan Stelling van Amsterdam Fase 3: uitwerking bouwstenen, mei 2021, Bijlage 1.
** Het inundatiekanaal aan de westzijde van de hoofdweerstandslijn is op oudere topografische kaarten aangegeven met de naam Inundatiekanaal. Deze benaming is in dit rapport aangehouden.

Landschapsplan: resultaat en impact
De samenhangende maatregelen van het Landschapsplan - herstel van de liniedijk, doorgaande beplanting, vormgeving van de coupures - dragen bij aan het versterken van de beleefbaarheid van het continue karakter van de hoofdweerstandslijn. Door de manier waarop de Verbinding A8-A9 wordt ingepast (verdiept, met behoud van de hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal) heeft deze nieuwe weg weinig invloed op de compleetheid en gaafheid van de hoofdweerstandslijn. De openheid en beleefbaarheid van de inundatiekommen / schootsvelden wordt sterk verbeterd door het verwijderen van de verzorgingsplaatsen, bosschages en grondlichamen. De opgeschoonde inundatiekommen en de inrichting ten behoeve van incidentele inundaties maken de defensieve inundaties weer voorstelbaar. De Stelling wint hierdoor sterk aan kwaliteit. De periodieke inwerkingstelling van het inundatiesysteem is daarbij van grote waarde.

De Verbinding A8-A9 gaat onvermijdelijk ten koste van een deel van de resterende inundatiekommen / schootsvelden. Een smalle strook daarvan gaat verloren als gevolg van de wegaanleg. Echter, de positieve effecten van het Landschapsplan wegen hier ruim tegen op. De inundatiekommen / schootsvelden krijgen als gevolg van het 'opruimen' een grotere openheid. Hierdoor nemen de fysieke kwaliteit en de beleefbaarheid toe. Dat geldt ook aan de binnenzijde van de Stelling, waar door het verwijderen van de golfbaan weer een deel van het schootsveld open landschap wordt.

Het uitvoeren van het Landschapsplan maakt in het plangebied de Stelling beter beleefbaar en voorstelbaar als ingenieus verdedigingssysteem rond Amsterdam. De Stelling krijgt hier een sterke kwaliteitsimpuls: hoofdweerstandslijn, inundatiekommen / schootsvelden en het watermanagementsysteem worden hersteld en beter beleefbaar gemaakt. De maatregelen ten behoeve van de Stelling en het BPL houden nadrukkelijk ook het toevoegen van groene kwaliteit in. Zo betreffen maatregelen voor de hoofdweerstandslijn o.a. boombeplanting en bloemrijk grasland, in het inundatiegebied / schootsvelden wordt de oppervlakte groen, open landschap vergroot en aan de stadsrand langs de A9 wordt de bestaande dubbele bomenrij aangevuld.

Het plangebied zal met het landschapsplan, ondanks de Verbinding A8-A9, geen 'zwakke plek' meer in de Stelling als geheel zijn. Voorwaarde hierbij is de uitvoering van het totale pakket aan maatregelen van het Landschapsplan. Deze zorgen er in hun samenhang voor dat het werelderfgoed in het plangebied er per saldo op vooruit gaat. Eveneens voorwaardelijk is dat, om de bereikte kwaliteit vast te houden, bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen de kernkwaliteiten van het werelderfgoed en van het BPL steeds leidend moeten zijn.

De (wettelijk verplichte) mitigatie en compensatie, die blijken uit het effectonderzoek, kunnen dankzij de maatregelen in het landschapsplan ruimschoots gerealiseerd worden. Het realiseren van de koppelkansen biedt extra toegevoegde waarde voor het erfgoed en voor de omgeving, zowel voor de inwoners in de regio (leefbaarheid, recreatie) als voor natuur en biodiversiteit.

2. Analyse huidige situatie en bouwstenen Landschapsplan

Werelderfgoed Stelling van Amsterdam
De Stelling van Amsterdam is tussen 1870 en 1922 aangelegd om de hoofdstad te beschermen tegen aanvallen van buitenaf. De hoofdweerstandslijn, die als een cirkel rond Amsterdam ligt, had een 'veilige' binnenzijde (het te verdedigen gebied) en een 'onveilige' buitenzijde, agrarisch land dat bij militaire dreiging onder water werd gezet. Dat inunderen was het belangrijkste defensieve middel. Om dit mogelijk te maken werd een uitgekiend systeem van dijken, sluizen, gemalen, kades en watergangen ingericht. Aan de hoofdweerstandslijn werden op strategische plekken – kruisingen met wegen, waterlopen of spoorlijnen – forten en andere militaire werken gebouwd.

De doelbewuste verknoping van militaire werken, waterstaatkunde en landschap, door het benutten van al aanwezige dijken en andere landschappelijke kenmerken, was de voornaamste reden voor Unesco om de Stelling van Amsterdam in 1996 de status van werelderfgoed toe te kennen. De bijbehorende Outstanding Universal Value is naderhand uitgewerkt in drie kernkwaliteiten: het 'strategische landschap' van hoofdweerstandslijn, schootsvelden en inundatiekommen, het ingenieuze 'watermanagementsysteem' met toevoerkanalen, sluizen, komkeringen e.d. en de 'militaire werken', zoals vestingen, forten, batterijen en kazematten.

De afgelopen decennia zijn die kernkwaliteiten onder druk komen te staan door de komst van de A9, de bouw van de woonwijk Broekpolder en de aanleg van een golfbaan, vuilstort en hoogspanningslijn. Daardoor zijn de 'authenticiteit' en de 'integriteit', twee sleutelbegrippen om de staat van het werelderfgoed te beoordelen, afgenomen. Authenticiteit betreft kortweg de oorspronkelijkheid en de herkenbaarheid van de linie en al zijn onderdelen, integriteit de compleetheid en gaafheid. Daarbij de kanttekening dat veel van de genoemde ruimtelijke ontwikkelingen procedureel al in gang gezet waren voordat de Stelling van Amsterdam in 1996 werelderfgoed werd.

Uit de authenticiteits- en integriteitsanalyses die voor het Landschapsplan zijn uitgevoerd, blijkt dat de huidige staat van de Stelling in het plangebied niet goed is. Compleetheid, samenhang en beleefbaarheid zijn sterk verminderd, vooral doordat onderdelen van het strategische landschap, het samenspel van hoofdweerstandslijn en schoots- en inundatievelden, aangetast en beschadigd zijn. Aan de westkant is door bebouwing en andere ruimtelijke ontwikkelingen de werking (vooral de onderwaterzetting) van de Stelling nauwelijks nog afleesbaar. Van het inundatiegebied is alleen aan de oostkant van de A9 een smalle strook overgebleven. De impact is zo groot dat het gebied nu een 'zwakke schakel' vormt in het continue systeem van de Stelling als geheel.

Daarnaast is ook het watermanagementsysteem niet intact. Veel objecten en werken ten behoeve van de inundatie zijn verdwenen. Het enige markante element dat nog resteert, is het brede Inundatiekanaal tussen de forten Veldhuis en Sint Aagtendijk. De militaire werken daarentegen zijn goed op orde, en behoeven in het kader van dit landschapsplan geen aandacht.

Conclusie: uit de analyse van de huidige staat blijkt dat de herstel- en versterkingsopgave voor de Stelling vooral ligt in het strategisch landschap en het watermanagementsysteem. Daarbij is ook de hoofdweerstandslijn betrokken. Hoewel deze over de grootste lengte in het plangebied redelijk gaaf is, zijn herstel en versterking noodzakelijk. De hoofdweerstandslijn is het continue lijnelement dat de andere hoofdonderdelen van het strategisch landschap (de inundatie- en de schootsvelden) en de forten aan elkaar verbindt. Deze rol is essentieel in het plangebied, juist waar het inundatiegebied en de schootsvelden aangetast zijn.

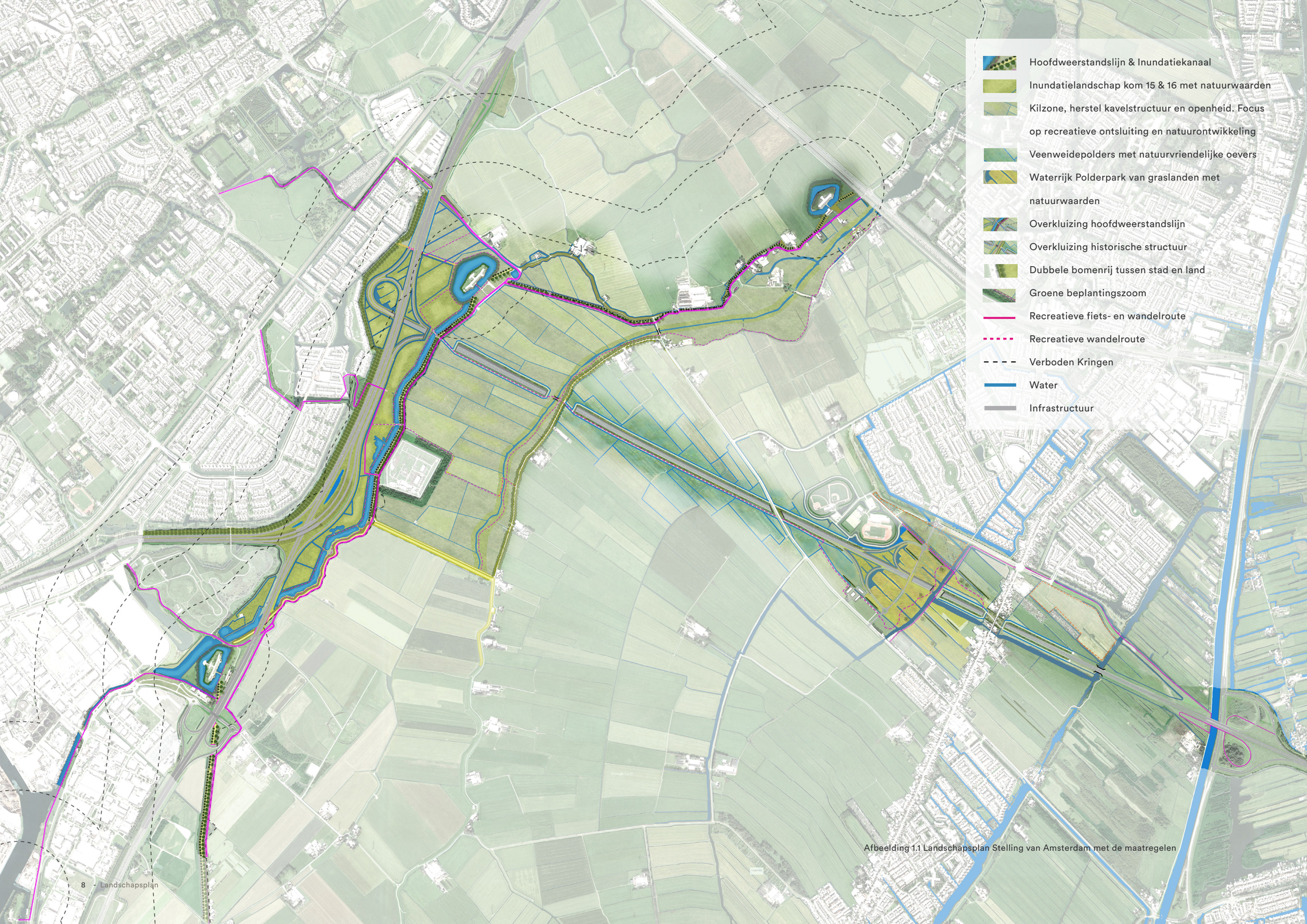

Afbeelding 1.1 Landschapsplan Stelling van Amsterdam met de maatregelen

Op grond van de conclusies over de huidige staat zijn vervolgens drie prioriteiten geformuleerd om invulling te geven aan het eerste doel van het Landschapsplan, herstel en de versterking van het werelderfgoed. Deze prioriteiten zijn:

- de aantasting van de hoofdweerstandslijn herstellen en deze beter beleefbaar maken;
- de aangetaste inundatiekommen en schootsvelden herstellen en beter beleefbaar maken;
- de elementen van het watermanagementsysteem (inundatiekanaal, komkeringen) herstellen en beter beleefbaar maken.

Het Bijzonder Provinciaal Landschap
Na de analyse van het werelderfgoed zijn de kernkwaliteiten van het BPL in de beschouwing betrokken. Het gaat dan om kwaliteiten als openheid, verkavelingspatroon en bebouwingslinten. Ook daarop heeft de nieuwe verbindingsweg impact; de kernkwaliteiten worden aangetast. Op basis van de Omgevingsverordening NH 2020 geldt dan een inpassingsopgave. Dit betekent dat de Verbinding A8-A9 moet:

- bijdragen aan het zichtbaar en herkenbaar houden van de landschappelijke karakteristiek;
- bijdragen aan het versterken van (de beleving van) openheid en t.o.v. de ruimtelijke dragers helder gepositioneerd moet worden.

De ligging van de Verbinding A8-A9 en het effect op de Stelling van Amsterdam
Het tweede doel van het Landschapsplan is inpassing van de Verbinding A8-A9. De aanleg van de weg mag zo min mogelijk effect hebben op de Stelling en moet die zo mogelijk zelfs versterken. Dit houdt in dat bij elke afweging in het planproces is gekozen voor oplossingen met zo klein mogelijke negatieve impact op de OUV en daarnaast voor versterkingsmaatregelen.

Wel geldt hier als voorwaarde dat bij die keuze de verkeers- en leefbaarheidsproblematiek afdoende wordt opgelost. Het afwegingsproces heeft tot belangrijke keuzes geleid voor de hoogteligging van de weg in het werelderfgoed, de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9, en de hoogteligging van de weg in de Assendelver polders, de veilige binnenzijde.

Aangezien het gebied waar de A8-A9 de Stelling van Amsterdam kruist een zwakke schakel in de linie als geheel is, zijn de continuïteit van de hoofdweerstandslijn, het naastliggende Inundatiekanaal en de openheid van de nog resterende inundatiekommen en schootsvelden buitengewoon belangrijk. Om deze in stand te houden, wordt de Verbinding A8-A9 in de Stelling van Amsterdam verdiept aangelegd. Door het toepassen van overkluizingen bij de Hogedijk en de Groenedijk blijft de continuïteit van de hoofdweerstandslijn en het naastliggende Inundatiekanaal intact. De openheid en het groene karakter van inundatiegebied en schootsvelden worden niet aangetast. Door de noodzakelijke herinrichting als gevolg van de wegaanleg (verdwijnen beide verzorgingsplaatsen) kan bovendien het landschappelijk karakter van de Stelling versterkt worden, omdat de openheid van het inundatiegebied en het schootsveld van Fort Veldhuis wordt verbeterd.

Ook is de openheid van de inundatiegebieden en schootsvelden leidend geweest bij de keuze voor de manier waarop de Verbinding wordt aangesloten op de A9: in de vorm van een knooppunt. Deze optie leidt, in vergelijking met andere, tot het minste ruimtebeslag in de inundatiekom en schootsvelden van Fort Veldhuis. Daarnaast is een knooppunt ook het beste voor de leefbaarheid in de Broekpolder en de doorstroming van het verkeer. Vervolgens zijn voor de vormgeving twee aansluitvarianten afgewogen, de ‘volledige’ en de ‘onvolledige knoop’. De volledige knoop scoort het best op de leefbaarheid en bereikbaarheid. Maar ten opzichte van de onvolledige knoop heeft deze variant een groter ruimtebeslag op het inundatiegebied / schootsveld. Extra maatregelen zijn dus nodig om per saldo het werelderfgoed te versterken. Op deze manier is de volledige knoop in het Landschapsplan opgenomen.

Op grond van de Richtlijnen Ontwerp Autosnelwegen (2019) van het rijk zijn in knooppunt Beverwijk aanpassingen nodig die leiden tot verbreding van de bestaande A9. Vanuit het oogpunt van het werelderfgoed is er daarom voor gekozen ook de huidige A9 in het plangebied aan te pakken. Het beter inpassen van de dubbele doorsnijding van de hoofdweerstandslijn bij Fort St. Aagtendijk draagt bij aan betere beleefbaarheid van de linie. Datzelfde geldt voor het invoeren van een bij de Stelling passende beeldtaal voor de A9.

De verdiepte ligging wordt doorgezet aan de veilige binnenzijde van de Stelling van Amsterdam, in het Bijzonder Provinciaal Landschap, tussen de Groenedijk en de Dorpsstraat van Assendelft. Hier ligt de weg niet binnen de werelderfgoedsite, maar geldt wel de inpassingsopgave voor het BPL. Desalniettemin is ook vanuit het werelderfgoed behoud van het open landschap hier essentieel. De Stelling, met de hoofdweerstandslijn als ruggengraat, moet voldoende maat en schaal houden om beleefbaar te zijn. Aan de onveilige zijde zijn het inundatiegebied en de schootsvelden grotendeels volgebouwd en is de beleefbaarheid gering. Het is daarom nodig de Stelling aan de veilige zijde ‘als tegenwicht’ voldoende ruimte te geven. Door de verdiepte ligging blijft de karakteristieke openheid in de Assendelver polders in stand en behouden belangrijke landschappelijke structuurdragers, zoals de Dorpsstraat Assendelft, hun continuïteit. Ook vanuit het oogpunt van natuur en leefbaarheid (geluidsbelasting) is de verdiepte ligging de beste oplossing. De eerder geanalyseerde tunnelvariant blijkt geen meerwaarde te hebben ten opzichte van de verdiepte ligging; vooral voor het werelderfgoed scoorde de tunnel niet beter.

Vier bouwstenen
Zoals hierboven beschreven, liggen de prioriteiten voor herstel en versterking van de Stelling in het plangebied bij het strategisch landschap en het watermanagementsysteem. De inpassing van de weg, vanuit de kernkwaliteiten van zowel de Stelling als het BPL, heeft geleid tot de zojuist genoemde keuzes. Op basis van de prioriteiten en die keuzes zijn vier groepen maatregelen geformuleerd. Deze vormen de vier bouwstenen voor het Landschapsplan:

- herstel en versterking hoofdweerstandslijn;
- herstel en versterking inundatiegebieden / schootsvelden (overlappen elkaar in hoge mate);
- herstel en versterking watermanagementsysteem;
- inpassing Verbinding A8-A9 en bestaande A9.

Het is van groot belang dat vooral voor de eerste drie bouwstenen de juiste schaal en maat in acht worden genomen. De mate van aantasting van de Stelling, het vrij geringe oppervlak inundatiegebied / schootsveld aan de oostkant van de A9 tussen Fort Veldhuis en de St. Aagtendijk en de aantasting van het schootsveld ter hoogte van de golfbaan vragen om substantieel herstel en flinke verbetering (zie ook Bijlage 4). Alleen dan kan de Stelling in het plangebied weer in voldoende mate hersteld worden. Een (te) klein oppervlakte leidt daar niet toe en houdt dus onvoldoende verbetering in.

3. Maatregelen Landschapsplan

De bouwstenen zijn met behulp van ontwerpend onderzoek en aanvullend historisch onderzoek uitgewerkt in concrete en gelokaliseerde ontwerpopgaves en daarbij behorende maatregelen. Daar waar verschillende mogelijkheden voor uitvoering waren, zijn het herstel en de versterking van de kernkwaliteiten van het werelderfgoed doorslaggevend geweest in het keuzeproces.

Hieronder volgen per bouwsteen de maatregelen. De volgorde voor de opsomming is bepaald door de specifieke inzet of richting van de maatregelen. Sommige maatregelen richten zich vooral op fysiek behoud van onderdelen van de Stelling. Fysiek behoud is tegelijk behoud van beleving en soms ook versterking daarvan. Maatregelen gericht op herstel van onderdelen houden altijd versterking van de beleving in. Daarnaast zijn er maatregelen die primair 'hulpmiddelen' zijn om de Stelling meer beleefbaar maken (bv. informatiedragers).

De volgorde is daarmee kortweg:
- fysiek behoud Stelling / behoud beleving;
- herstel Stelling / versterking beleving;
- versterking beleving.

Maatregelen bouwsteen hoofdweerstandslijn
De eerste set maatregelen zet in op herstel en versterking van de hoofdweerstandslijn als verbindend element van de Stelling en als doorgaande landschappelijke structuur. Daarom worden doorsnijdingen hersteld, coupures als bij de Stelling behorend gemarkeerd, beplantingen hersteld en wordt er een meer uniforme beeldtaal ontwikkeld voor elementen aan en bij de hoofdweerstandslijn. De maatregelen zijn:
- Verdiepte ligging A8-A9, waarbij een nieuwe kruising met de Stelling wordt gerealiseerd. De verdiepte ligging voorkomt dat deze kruising een nieuwe, zeer brede doorsnijding van de hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal wordt en zorgt ervoor dat de hoofdweerstandslijn als doorgaande structuur behouden blijft. De hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal worden overkluisd.
- Herstel Liniewal met oorspronkelijke ligging Communicatieweg. De doorsnijding van de Liniewal door het huidige tracé van de Communicatieweg wordt hersteld. Ter plaatse van de Kil wordt de Communicatieweg, zoals ten tijde van de Stelling, weer als 'gedekte weg' achter de Liniewal gelegd; de dubbele kruising van de Kil wordt teruggebracht naar een enkele kruising.
- Afwaarderen Communicatieweg Heemskerk - Groenedijk, waardoor de verkeersintensiteit afneemt, het oorspronkelijke verloop van de Communicatieweg wordt hersteld en de hoofdweerstandslijn beter beleefbaar wordt.
- Terugbrengen boombeplantingen langs de dijken van de hoofdweerstandslijn. Hierdoor worden de verschillende dijktypologieën uit de tijd dat de Stelling functioneerde (referentie ca. 1920) geaccentueerd en weer beleefbaar gemaakt.
- Aanbrengen bloemrijke bermen langs de hele lijn. Ook dit benadert het beeld van de hoofdweerstandslijn in de periode dat de Stelling functioneerde. De maatregel benadrukt tevens de hoofdweerstandslijn als continue lijn en als verbindend element.
- Markering bestaande (niet-originele) en nieuw te maken coupures met een specifieke, eigen en eenduidige vormentaal. Deze sluit aan op de oorspronkelijke vormgeving van de linie en op andere projecten langs de Stelling en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- Verbetering inpassing gasverdeelstation aan de hoofdweerstandslijn, waardoor het geen storend element meer is aan de lijn.
- Realisatie informatie- en rustpunten, langs de hoofdweerstandslijn.
- De kruising van de A9 en het Inundatiekanaal meer zichtbaar maken door het water dichter op de weg te brengen. De combinatie hoofdweerstandslijn - Inundatiekanaal wordt voor de wandelaar en de fietser meer beleefbaar.

Maatregelen bouwsteen inundatiegebieden / schootsvelden
De maatregelen vergroten de openheid in wat nog resteert van de inundatiekommen en richten zich op een uniforme inrichting van het gebied, zodat dit als samenhangend geheel herkenbaar wordt. De agrarische karakteristiek van het landschap blijft behouden (bij voorkeur agrarisch natuurbeheer). In de Kilzone heeft het landschap van het voormalige Oer-IJ met de aanleg van de golfbaan een grote transformatie ondergaan. De aanleg van de Verbinding A8-A9, die dwars door de golfbaan (schootsveld) loopt, betekent een nieuwe transformatie.

De maatregelen zijn:
- Verwijderen objecten in Kom 14: naast de verzorgingsplaats en restaurant Twaalfmaat ook de agrarische opstallen ten zuiden van Communicatieweg 14.
- Verwijderen objecten in kom 15; verzorgingsplaats Akermaat, opgaande beplantingen en bosschages worden verwijderd.
- Verwijderen objecten in kom 16: bosschages en loods. Ook moet de bestaande 150kV hoogspanningslijn ten behoeve van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A22 aangepast worden. Hiertoe worden de masten ter plaatse van de aansluiting verhoogd, wat de openheid enigszins versterkt.
- Gekoppeld aan de maatregel 'afwaarderen Communicatieweg': verwijderen viaduct Communicatieweg over de A9 inclusief taluds, beplanting en vervangen door onderdoorgang. Dit vergroot de openheid en beleefbaarheid van het indundatiegebied / schootsveld.
- Verdiepte ligging van de aansluiting van de Verbinding op de A9 als smalle snede. Dit biedt de mogelijkheid een min of meer aaneengesloten landschap en inundatiegebied te maken.
- Aansluiting Heemskerk; als gevolg van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 'klapt' deze 'om' en wordt daarmee een stuk smaller. Het inundatiegebied profiteert hiervan, de openheid wordt groter.
- Verwijderen golfbaan met opstallen en beplanting maakt het mogelijk hier weer de openheid van het schootsveld van Fort Veldhuis terug te brengen. Het linielandschap van rond 1900 (landschapsbeeld en verkavelingspatroon) geldt hierbij als leidraad. Herstel van de openheid en het verkavelingspatroon dragen ook bij aan compensatie van het BPL.
- Realisatie nieuwe transparante fietsbrug met uitzichtpunt over het inundatiegebied. De uitkijkmogelijkheid vanaf dit hoge punt draagt sterk bij aan de beleving van het linielandschap (periodieke inundatie).

Maatregelen bouwsteen watermanagementsysteem
De maatregelen zijn gericht op het herstel van aanwezige elementen van het inundatiestelsel en het beter beleefbaar maken. Informatievoorziening speelt hierbij een rol. De maatregelen zijn:
- Tijdelijke inundatie, om de herkenbaarheid van Kom 15 en Kom 16 verder te vergroten en de werking van de Stelling, wat betreft de cruciale onderwaterzetting, inzichtelijk te maken.
- Herstellen duikersluis in de inundatiekering bij Fort Veldhuis, om de werking van de inundatie meer zichtbaar en beleefbaar te maken.
- Herstel en beleefbaar maken inundatiekades door realiseren recreatieve verbindingen en door uniforme vormgeving: de inundatiekade bij Fort Veldhuis en in het verlengde

hiervan de Zuidermaatweg en de voormalige Kadijk tot in het stedelijk weefsel. Ook de St. Aagtendijk wordt hierin betrokken.
- Herstel andere objecten watermanagementsysteem: het regelwerk bij Fort Veldhuis en de kade langs het Inundatiekanaal. Daarnaast moet langs de A9 een kerende voorziening gerealiseerd worden, in de vorm van een lage wal die het zicht vanaf de snelweg op de Stelling niet belemmert.
- Beleefbaar maken Inundatiekanaal tussen de hallen van de Bazaar en de N246. Langs het kanaal wordt een recreatief pad gelegd. Het kanaal krijgt een uniforme vormgeving, zoals de hierboven genoemde inundatiekades, die in het stedelijk weefsel worden doorgetrokken.
- Informatievoorziening bij de Damsluis in de Vuurlinie.

Maatregelen bouwsteen Verbinding A8-A9 en bestaande A9
Om het open en vlakke karakter van het Stelling-landschap en het BPL te versterken, krijgt de Verbinding A8-A9 een verdiepte aansluiting, worden weggebonden objecten langs de A9 gebundeld en geminimaliseerd en krijgt de stadsrand een eenduidige begrenzing. Het Landschapsplan stelt voor de inpassing van de Verbinding A8-A9 en bestaande A9 de volgende maatregelen voor (die in de planuitwerkingsfase verder worden vormgegeven):
- Volledig verdiepte ligging van de Verbinding, onzichtbaar en ingepast: realiseren alle weggebonden elementen als signalering, verlichting en bebording onder de hoogte van het maaiveld.
- Weggebonden objecten en functies zijn onzichtbaar en worden ten dienste van het landschap vormgegeven.
- Robuuste overkluizing Groenedijk en Dorpsstraat, als belangrijke ruimtelijke dragers van het BPL. Daardoor behoud landschappelijke context. De overkluizing heeft een maximale breedte van 249 meter.
- Robuust kruisen van Kaaik en Binnendelft, ruimtelijke dragers BPL, zodat ecologie en recreant gemakkelijk over de weg heen kunnen.
- Minimaliseren objecten langs A9: een ranke vormgeving van elementen en het minimaliseren van weggebonden objecten.
- Grondwal langs de oostzijde A9, om het verkeer op de A9 vanaf de hoofdweerstandslijn gezien deels aan het zicht te onttrekken.
- Eenduidige begrenzing stadsrand westzijde A9. De huidige grondwal langs Broekpolder is gedeeltelijk voorzien van een dubbele bomenrij. Deze wordt langs de gehele stadsrand aangevuld om vanuit de stad de impact van de weg te verzachten, en een groen filter te vormen tussen de harde stadsrand en het open landschap.
- Nieuwe wandelroute. Aan de zuidzijde van de Verbinding wordt het landschap toegankelijk voor wandelaars door bijvoorbeeld de dienstweg daarvoor te gebruiken of een losse wandelkade in te passen.

Voor de aansluiting op de bestaande A8:
- Open venster naar het landschap. De Verbinding A8-A9 begint/eindigt bij de aansluiting op de A8. Voor de weggebruiker vanuit Amsterdam is er na de kruising met de Nauernasche vaart weids zicht over het open veenweidelandschap aan weerszijden van de weg. De groene stadsrand van Assendelft draagt bij aan de beleving van de openheid. Dalend naar de onderdoorgang wordt de Dorpsstraat vervolgens zichtbaar als historische entiteit. Geluidswerende maatregelen zoals geluidsschermen zijn er hier niet.

Voor de beëindiging van de stadsrand plus een overgangszone naar het open polderlandschap:
- Open Stadsrandzone. Als overgangszone naar de Assendelver polders wordt dit landschap ingericht met een agrarisch karakter. Kavelstructuren worden aangezet soms voorzien van wilgenbeplanting.
- Ontwikkeling wandel- en fietsroutes. De stadsrandzone wordt verder ontwikkeld als uitloopgebied. Hiertoe worden nieuwe paden aangelegd.

Vanwege de omvang van het plangebied worden in hoofdstuk 6 de maatregelen beschreven aan de hand van vier deelkaarten:
- de hoofdweerstandslijn
- Noord (Kom 14)
- Zuid (Kom 15, 16, 19 en de Kilzone)
- Oost (de Assendelver polders, stadsrand Assendelft en de aansluiting A8)

Aan het einde van dit rapport wordt beschreven welke afspraken (tussen provincie en andere overheden), vervolgbesluiten en procedures nodig zijn om het maatregelenpakket uit dit landschapsplan tot uitvoer te brengen.

4. Effecten, kosten, baten, koppelkansen en aanbevelingen

Effecten
De effecten van het Landschapsplan (op luchtkwaliteit, geluidhinder, verkeerssituatie, natuur, milieu, enz.) zijn nader onderzocht. Voor enkele aspecten, zoals water en natuur, is beschreven welke compenserende maatregelen genomen worden in het Landschapsplan.

Kosten en baten
De kosten voor het Landschapsplan – de aanleg van de Verbinding A8-A9 en de maatregelen voor behoud, herstel en versterking van het werelderfgoed en het BPL in het plangebied – zijn geraamd op ongeveer 900 miljoen euro, exclusief btw. Dit is een schatting met een onzekerheidsmarge van 25%. De baten zijn geraamd volgens de systematiek van de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA). De baten worden geraamd op ongeveer 945 miljoen euro. Hierin is geen rekening gehouden met de baten voor erfgoed, natuur en landschap.

Koppelkansen
Daarnaast zijn mogelijkheden besproken om de maatregelen van het Landschapsplan te combineren met lopende recreatie-, natuur- en waterprojecten in de omgeving. Dit zijn de zogenaamde koppelkansen, die in samenwerking met de omliggende gemeenten en belanghebbenden in het gebied zijn geformuleerd. Zo biedt het terugbrengen van bomen en het aanbrengen van beplanting langs de hoofdweerstandslijn, een uitgelezen kans om deze verder te ontwikkelen als ecologisch lint. Het aanbrengen van natuurlijke oevers bij de Kil en bij kreken in het inundatiegebied kan gebruikt worden voor het verder ontwikkelen van de natuur in het gebied. Het afwaarderen en omvormen van de Communicatieweg kan door provincie en gemeenten gebruikt worden om de recreatieve structuur in de regio te versterken. Op deze manier kan met geringe investeringen werk met werk gemaakt worden.

Aanbevelingen
- De openheid in het gebied moet worden zeker gesteld. Bij nieuwe ontwikkelingen, zoals aan de zuidkant van Saendelft, is de ingepaste weg leidend. Sluit daarom geluidsschermen (voor nieuwe woningbouw) uit.
- Stel bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen de kernkwaliteiten van het werelderfgoed en het BPL voorop. Als consequentie: vervang de windturbine bij de Trompet in Heemskerk aan het einde van zijn levensduur niet; laat Tennet netwerken in het gebied ondergronds aanleggen; zorg voor landschappelijke inpassing van woningbouw aan de stadsrand van Assendelft.
- Beschouw het gebied tussen Dorpsstraat en Nauernasche vaart als één integrale opgave en transformeer dit naar een natuurgebied met recreatiefuncties door een sluitend netwerk van (wandel)routes.

02

INLEIDING

2.1. AANLEIDING

In de provincie Noord-Holland, in het gebied tussen Zaanstad in het oosten en de IJmond in het westen, is sprake van een leefbaarheids- en bereikbaarheidsprobleem. Door Krommenie en Assendelft loopt de N203, een provinciale weg met verkeer van en naar deze kernen, en met doorgaand verkeer tussen de snelwegen A8 en A9. Doorgaand en lokaal verkeer maken gebruik van dezelfde infrastructuur binnen de bebouwde kom. Daarnaast moet langzaam verkeer (fietsers, voetgangers) op een aantal plaatsen deze verkeersstroom gelijkvloers kruisen. De drukte op deze weg heeft een negatief effect op de leefbaarheid in deze kernen. De hoeveelheid verkeer leidt tot hoge luchtverontreiniging en geluidsbelasting in de directe omgeving en zorgt voor hinder. Bovendien is er sprake van een verkeersonveilige situatie. Scholen liggen dicht bij deze weg; fietsers en auto's zitten dicht op elkaar. Daarnaast stroomt het verkeer niet goed door en zorgt voor filevorming op de route tussen de A8 en de A9. Dit resulteert weer in sluipverkeer op wegen die daar niet op berekend zijn waardoor de verkeersveiligheid verder onder druk staat.

Gezien de bevolkings- en economische groei in de Metropoolregio Amsterdam en daarbuiten, is de verwachting dat deze problemen zonder ingrijpen alleen maar zullen toenemen. Na diverse studies hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland in 2018 het voorkeursalternatief voor de wegverbinding A8-A9 vastgesteld (het 'Golfbaanalternatief')[1].

[1] Zie voor de aanleiding en voorgeschiedenis: Leefbaarheids- en bereikbaarheidsopgave Krommenie/Assendelft i.r.t. het Unesco-werelderfgoed Stelling van Amsterdam, Provincie Noord-Holland, 18 april 2018. www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Verkeer_vervoer/Projecten_Verkeer_en_Vervoer/Verbinding_A8_A9/Over_het_project/Projectdocumenten/2_d_Voorkeursalternatief

[2] Het consortium dat dit onderzoek uitvoert, bestaat uit KuiperCompagnons, Antea Group, BoschSlabbers, Marinus Kooiman/Cultuurhistorische projecten, bunkerQ en VenhoevenCS.

Het voorgenomen tracé kruist het Unesco-werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Belangrijke voorwaarde bij de aanleg van de wegverbinding is behoud, herstel en versterking van de uitzonderlijke universele waarde van de Stelling. Daarom heeft de provincie Noord-Holland opdracht gegeven een 'Landschapsplan Stelling van Amsterdam - Verbinding A8-A9' (hierna: Landschapsplan) op te stellen[2].

Het project Landschapsplan heeft een tweeledige doelstelling:

- formuleer maatregelen voor behoud, herstel en versterking van de Outstanding Universal Value (OUV) van het Unesco-werelderfgoed Stelling van Amsterdam;
- pas vervolgens het tracé van de Verbinding A8-A9 zo optimaal mogelijk in. Zo optimaal mogelijk betekent dat het de OUV zo veel mogelijk behoudt en bijdraagt aan herstel en versterking.

In januari 2019 heeft Nederland het Nominatiedossier Hollandse Waterlinies ingediend bij Unesco. De Hollandse Waterlinies bestaan uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam. De Nieuwe Hollandse Waterlinie is genomineerd als uitbreiding van het werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. In juli 2021 heeft Unesco besloten de werelderfgoedstatus ook aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie te verlenen. De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie vormen nu samen het werelderfgoed de Hollandse Waterlinies. We spreken in het landschapsplan voor de overzichtelijkheid echter nog steeds over het werelderfgoed Stelling van Amsterdam. De mate en wijze van bescherming en de kernkwaliteiten/OUV zijn niet gewijzigd door het besluit van het Unesco comité.

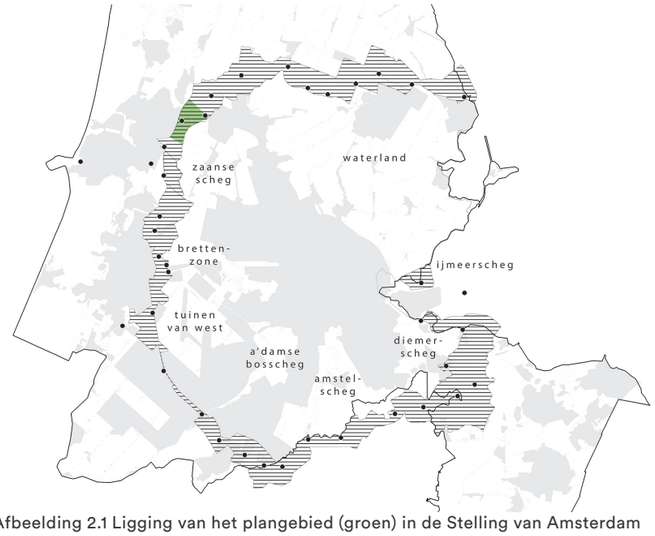

Afbeelding 2.1 Ligging van het plangebied (groen) in de Stelling van Amsterdam

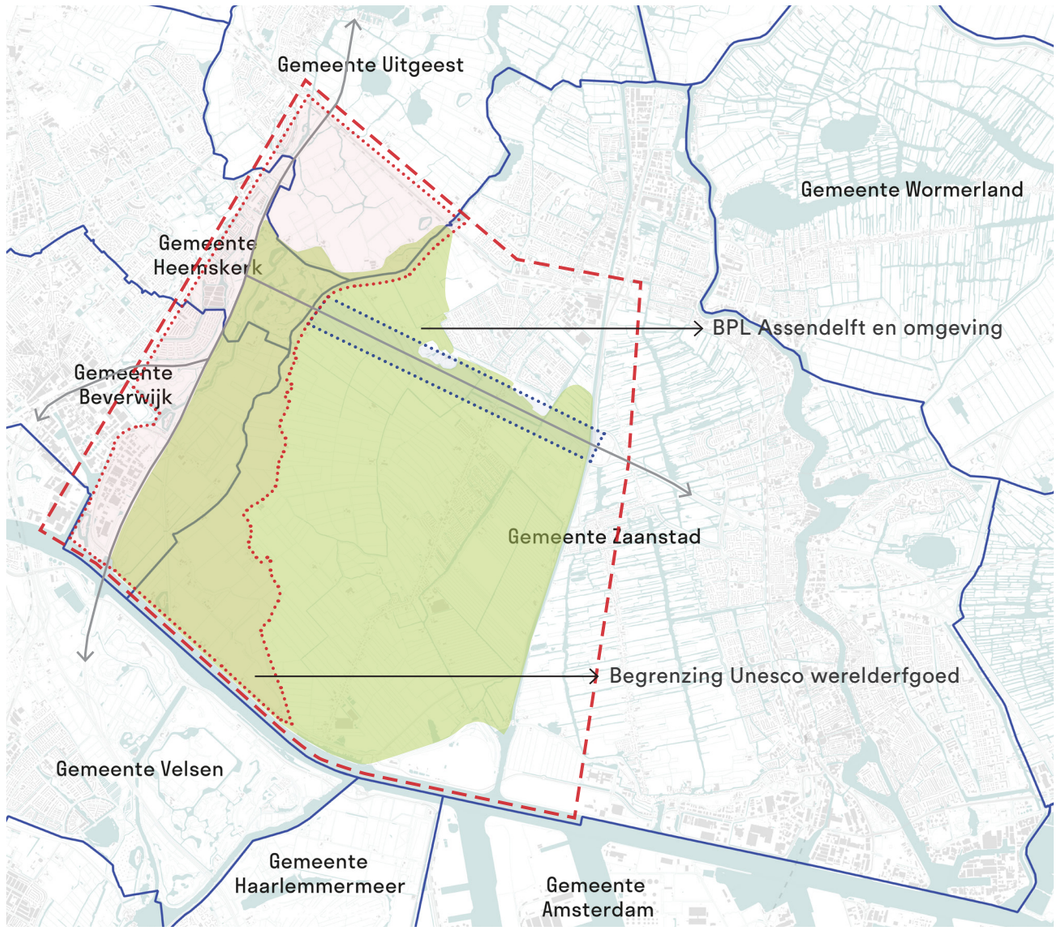

Afbeelding 2.2 Ligging plangebied

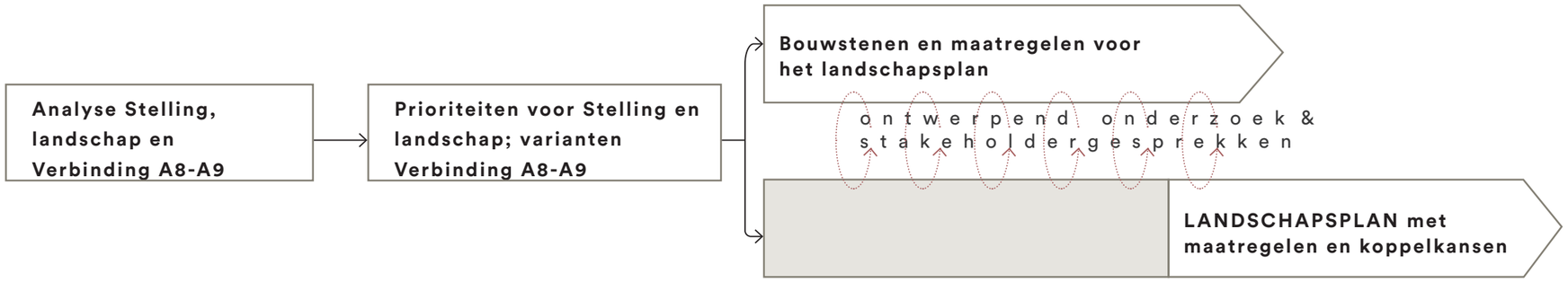

Afbeelding 2.3 Proces

2.2. AFBAKENING ONDERZOEKSGEBIED

De Verbinding A8-A9 loopt door het Unesco-werelderfgoed én door het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL). Op sommige delen overlapt het Unesco-gebied met het BPL, maar in de Assendelver polders gaat het voorkeurstracé alleen door het BPL. Bij de inpassing van de verbinding is daarom gekeken naar de kernkwaliteiten van zowel het Unesco-werelderfgoed als van het BPL.

De Stelling van Amsterdam binnen het plangebied beslaat ongeveer één-tiende van de totale werelderfgoed-site Stelling van Amsterdam: circa 1760 ha. De totale site heeft een omvang van ongeveer 17500 ha. Het plangebied is onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en valt binnen vier gemeenten: Zaanstad, Beverwijk, Heemskerk en Uitgeest.

2.3. ONDERZOEKSAANPAK EN -PROCES

Het Landschapsplan bestaat uit een geheel van maatregelen gericht op herstel en versterking van de Stelling van Amsterdam in het plangebied en op het realiseren van de Verbinding A8-A9, zodanig dat aantasting van de Stelling en het BPL wordt geminimaliseerd en ruimtelijke kwaliteit wordt toegevoegd. Dit pakket maatregelen is samenhangend en integraal geformuleerd. De maatregelen zijn ook verwerkt in kaarten en beelden en worden in voorliggend rapport tekstueel toegelicht. Om tot de juiste maatregelen te komen, hebben we de volgende onderzoeksstappen gezet.

Analyseren

We zijn begonnen met het analyseren van de Stelling en het landschap in het plangebied: zowel de historische kenmerken en ontwikkelingen als de actuele situatie. De huidige staat van de Stelling in het plangebied is beoordeeld aan de hand van het hiervoor ontwikkelde Unesco-begrippenkader (zie Bijlage 1 en paragraaf 3.4) en in de context van de Stelling als geheel. De analyse hebben we gedaan door middel van literatuur- en archiefonderzoek, veldbezoeken, beleidsonderzoek en gespreksrondes met gemeenten, provincie en waterschap.
De analyse betreft op hoofdlijn:

- de historische ontwikkeling van de Stelling van Amsterdam en het onderliggende landschap;
- de huidige staat van de Stelling en het landschap in het plangebied;
- het beleid voor de Stelling van Amsterdam en de adviezen van ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) over de Stelling en over de Verbinding A8-A9;
- het beleid van gemeenten, provincie en Metropoolregio Amsterdam dat in het gebied van toepassing is, zoals gemeentelijke ruimtelijke plannen, de Provinciale Omgevingsvisie (2018), de NOVI (Ontwerpversie, juni 2019) en 'Het metropolitane landschap als strategische opgave' (MRA, 2017);
- het beoordelen van de kernkwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap en het formuleren van prioriteiten in het plangebied.

Tevens zijn, voor de Verbinding A8-A9, doorstroming en bereikbaarheid, verkeersveiligheid en omgevingseffecten (geluid, luchtkwaliteit) geanalyseerd.

Prioriteiten formuleren voor Stelling en landschap; varianten onderzoeken Verbinding A8-A9

Vervolgens hebben we prioriteiten gesteld voor herstel en versterking van het werelderfgoed, voor het BPL en voor het maken van keuzes voor onderdelen van de Verbinding A8-A9. Dit hebben we gedaan door middel van documentonderzoek, veldbezoek, expertbeoordelingen, ontwerpend onderzoek en analyses omgevingseffecten verkeer en bereikbaarheid.

Dit heeft geleid tot:

- het formuleren van prioriteiten voor herstel en versterking van de Stelling;
- het formuleren van prioriteiten voor het Bijzonder Provinciaal Landschap in het plangebied;
- het onderzoeken van varianten voor de aansluiting en hoogteligging van de Verbinding A8-A9 plus de effecten daarvan op het werelderfgoed en het BPL in het plangebied;
- het confronteren van Stelling en weg, om zo te bepalen in hoeverre de wegvarianten de Stelling (en het BPL) aantasten en welke oplossingen mogelijk zijn.

Bouwstenen voor het landschapsplan formuleren en maatregelen onderzoeken
Op basis van de prioriteiten en het variantenonderzoek hebben we bouwstenen benoemd voor herstel en versterking van de Stelling en inpassing van de weg. De bouwstenen zijn daarvoor de belangrijkste (fysieke) elementen, komen direct voort uit de geconstateerde prioriteiten en vormen de basis voor de maatregelen in het Landschapsplan. Zo komen we tot navolgbare en herleidbare maatregelen en bewaken we de samenhang daartussen.

Prioriteiten die in ruimtelijk en landschappelijk opzicht samenvielen, hebben wij bij elkaar gezet. Ook hebben we de ruimtelijke schaal en werking van de bouwstenen bepaald. Hierbij hebben we ontwerpend onderzoek ingezet: het door schetsen en tekeningen inzichtelijk maken hoe ingrepen er uit komen te zien, hoe ze ruimtelijk 'werken', wat mogelijk is, wat de beleving ervan is en hoe de samenhang is.

Landschapsplan - maatregelen formuleren en in detail en samenhang uitwerken
Het uitwerken van de bouwstenen in concrete maatregelen is gedaan door middel van nader onderzoek naar kenmerken van de Stelling, specifiek daarop gericht ontwerpend onderzoek, expertsessies en stakeholdergesprekken.

We hebben het volgende gedaan:
- per bouwsteen geanalyseerd wat mogelijke maatregelen zijn en welke, los en in samenhang, tot het beste resultaat leiden voor het behouden, herstellen en versterken van de kernkwaliteiten van de Stelling en het BPL;
- koppelkansen geïnventariseerd. Dit zijn initiatieven van partijen of kansen die wij in het plangebied zien die mogelijk binnen het Landschapsplan gerealiseerd kunnen worden;
- maatregelen en kansen verbeeld in kaarten van het plangebied en detailbeelden;
- gesprekken gevoerd met stakeholders in het gebied (gemeenten, waterschap, netbeheerders, eigenaren) om maatregelen aan te scherpen en nieuwe inzichten en kansen toe te voegen;
- op basis van de beleidsanalyse en gesprekken met stakeholders koppelkansen benoemd (bijv. recreatieve routes).

Tot slot zijn de maatregelen van het Landschapsplan onderzocht op omgevingseffecten (geluid, luchtkwaliteit, waterhuishouding, natuur en erfgoed) en zijn de kosten en baten van de maatregelen en van de Verbinding A8-A9 in beeld gebracht (maatschappelijke kosten-batenanalyse). Uit het effectonderzoek voortkomende (wettelijk verplichte) mitigerende en compenserende maatregelen zijn in de maatregelen voor het landschapsplan meegenomen.

Kwaliteitsteam
Een Kwaliteitsteam is ingesteld om onafhankelijk te adviseren over de (tussen)producten bij de stappen van deze onderzoeksaanpak. Het doel is om de kwaliteit van het op te leveren landschapsplan te bewaken en waar nodig te verbeteren, door middel van een dialoog tussen de experts in het Kwaliteitsteam en de experts van het consortium. De adviezen van het Kwaliteitsteam, gericht aan de Stuurgroep Verbinding A8-A9, zijn bij iedere stap van dit Landschapsplan verwerkt en bij de volgende stap weer getoetst door het Kwaliteitsteam.

BEHOUDEN, HERSTELLEN OF VERSTERKEN VAN DE KERNKWALITEITEN VAN HET WERELDERFGOED
We hanteren in dit rapport de begrippen behoud, herstel en versterking als volgt:
- behouden: instandhouding van de aanwezige OUV, voorkomen dat deze verder achteruitgaat;
- herstellen: het opknappen van aangetaste of beschadigde onderdelen van de Stelling of het verwijderen van elementen die de OUV verstoren;
- versterken: het vergroten van de beleefbaarheid van de Stelling.

Voor 'herstel' geldt dat letterlijke reconstructie naar een al lang verloren gegane situatie of vorm uit een bepaald jaar zelden aan de orde is. Deze aanpak kan alleen worden toegepast als daardoor de werking van de Stelling sterk aan inzichtelijkheid wint. Er is dan een grote educatieve meerwaarde die reconstructie rechtvaardigt.

Voor 'versterken' geldt, dat in erfgoedtermen (integriteit en authenticiteit) het versterken in fysieke zin per definitie niet mogelijk is. 'Versterken' betreft het vergroten van de herkenbaarheid en beleefbaarheid van het erfgoed.

2.4. LEESWIJZER

In de hierna volgende hoofdstukken behandelen we de volgende onderwerpen.

Hoofdstuk 3. Analyse van de Stelling van Amsterdam en het landschap

- Ontstaan en ontwikkeling van de Stelling, de werelderfgoedstatus en de kernkwaliteiten (OUV), met kaarten van de belangrijkste elementen van de Stelling
- Ruimtelijke ontwikkelingen in en rondom de Stelling
- De analyse aan de hand van het begrippenkader van Unesco
- De daaruit volgende prioriteiten voor herstel en versterking
- Analyse van het landschap en de kernkwaliteiten van het BPL, de daaruit volgende opgave voor het landschapsplan
- Overige opgaven en ontwikkelingen in het plangebied.

Hoofdstuk 4. Analyse van de Verbinding A8-A9

- Analyse van varianten en opties voor de onderdelen van de infrastructuur
- Analyse van de effecten (op het werelderfgoed, de leefbaarheid en de bereikbaarheid) van varianten voor de hoogteligging en vorm van de aansluiting op de A9
- Analyse van de effecten op het BPL, de leefbaarheid en de bereikbaarheid van de hoogteligging van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders
- Analyse wat deze effecten per saldo betekenen voor de twee doelstellingen van het landschapsplan, in het bijzonder herstel en versterking van het werelderfgoed.

Hoofdstuk 5. Bouwstenen voor het Landschapsplan

Het samenbrengen van de prioriteiten voor herstel en versterking van het werelderfgoed is gevat in bouwstenen. Bouwstenen zijn de belangrijkste (fysieke) elementen voor het herstel en de versterking van de kernkwaliteiten en voor het inpassen van de Verbinding A8-A9. Voor de bouwstenen van het werelderfgoed beschrijven we wat de ingrediënten zijn aan de hand van de bepalende eigenschappen (bijvoorbeeld continuïteit, openheid, beplanting, samenhang met andere elementen) van de onderdelen van de Stelling van Amsterdam.

Hoofdstuk 6. Het Landschapsplan en de maatregelen

Het hart van dit rapport vormt het landschapsplan met de maatregelen in hoofdstuk 6. De bouwstenen zijn in dit hoofdstuk uitgewerkt in concrete maatregelen. Dit wordt uitgebeeld in kaarten, (deel) ontwerpen, principeschetsen, doorsnedes, etc. Enkele visualisaties op ooghoogte en in vogelvlucht geven een indruk hoe de maatregelen er uit moeten komen te zien (huidige situatie – beoogde situatie).

Om het landschapsplan behapbaar en leesbaar te maken, worden de maatregelen in dit hoofdstuk beschreven aan de hand van vier deelkaarten.

Ook in dit hoofdstuk staan de koppelkansen en aanbevelingen, die waarde en kwaliteit toevoegen aan het landschapsplan.

Hoofdstuk 7. Effecten, kosten en baten

Na het formuleren van het landschapsplan zijn de effecten onderzocht. De samenvatting van dit onderzoek staat om die reden na hoofdstuk 6. De mitigerende en compenserende maatregelen die uit een dergelijk onderzoek voortkomen, zijn getoetst en verwerkt in hoofdstuk 6. In dit hoofdstuk zijn ook de geraamde kosten en baten beschreven.

Hoofdstukken 8 en 9. Conclusies, aanbevelingen en vervolg.

In de laatste twee hoofdstukken staan de conclusies en aanbevelingen (8) en de vervolgprocedure (9). In dit laatste hoofdstuk staan kort de afspraken, procedures en vervolgbesluiten die nodig zijn voor het realiseren van de maatregelen van het Landschapsplan.

03

ANALYSE VAN DE STELLING VAN AMSTERDAM EN HET LANDSCHAP

3.1 INTRODUCTIE STELLING VAN AMSTERDAM

De Stelling van Amsterdam is een waterlinie die tussen 1870 en 1922 is ontworpen en aangelegd rondom Amsterdam. Hierbij is gebruik gemaakt van het aanwezige landschap; onderdelen daarvan werden voor de linie ingezet. Landschap en linie werden doelbewust met elkaar verknoopt. Zo kregen aanwezige dijken, die al eeuwenlang een waterstaatkundige functie hadden, tevens een defensieve functie. Ze werden met elkaar verbonden om een hoofdweerstandslijn rondom Amsterdam te creëren met daarbinnen een te verdedigen 'veilige' zijde (het Nationaal Reduit) en daarbuiten een 'onveilige' zijde van waar de vijand kwam. Aan de buitenkant, de 'onveilige' zijde, kon bij een militaire dreiging het open agrarische land onder water gezet (geïnundeerd) worden. Ook dit agrarische land kreeg dus een defensieve nevenfunctie. Bovendien werden door de Kringenwet 1853 beperkingen opgelegd aan het ruimtegebruik in de 'verboden kringen' rond de forten en langs de hoofdweerstandslijn[3].

Het inunderen was het belangrijkste defensieve middel van de Stelling (en van de Nieuwe Hollandse Waterlinie). Daarmee kon de vijand letterlijk op afstand worden gehouden. Om de inundaties mogelijk te maken en op de juiste waterdiepte te houden, werd een uitgekiend systeem van dijken, sluizen, gemalen, kades en watergangen ingericht. Aan de hoofdweerstandslijn werden op strategische plekken (zwakke plekken of doorsnijdingen) forten en andere militaire werken gebouwd.

Al voor de Tweede Wereldoorlog verloor de Stelling gedeeltelijk aan belang. Nieuwe militaire ontwikkelingen, met name de inzet van vliegtuigen, maakten dat het verdedigingsstelsel en vooral het inundatie-systeem niet langer toereikend waren. De Stelling speelde in 1940 dan ook nauwelijks een rol en heeft dus nooit in een oorlogssituatie zijn kracht als verdedigingswerk kunnen bewijzen. Na de Tweede Wereldoorlog verloor de Stelling definitief de militaire functie. In 1963 werd de Kringenwet afgeschaft. Daardoor verviel de feitelijke bescherming van de openheid van de schootsvelden rond de forten en langs de hoofdweerstandslijn.

Afbeelding 3.1 Overzicht van de OUV van de Hollandse Waterlinies, waar de Stelling deel van uitmaakt (Bron: Nominatiedossier Hollandse Waterlinies)

[3] De Kringenwet bevatte regels over wat binnen drie kringen was toegestaan, waarvoor vergunningen nodig waren 'van den Minister van Oorlog' en welk recht op schadevergoeding bestond na 'wegruiming' als het vestingwerk 'in staat van oorlog of van beleg is verklaard'. In de praktijk betekende dit bijvoorbeeld dat stenen gebouwen niet mogelijk waren. Zie artikel 21 e.v. van de Kringenwet.

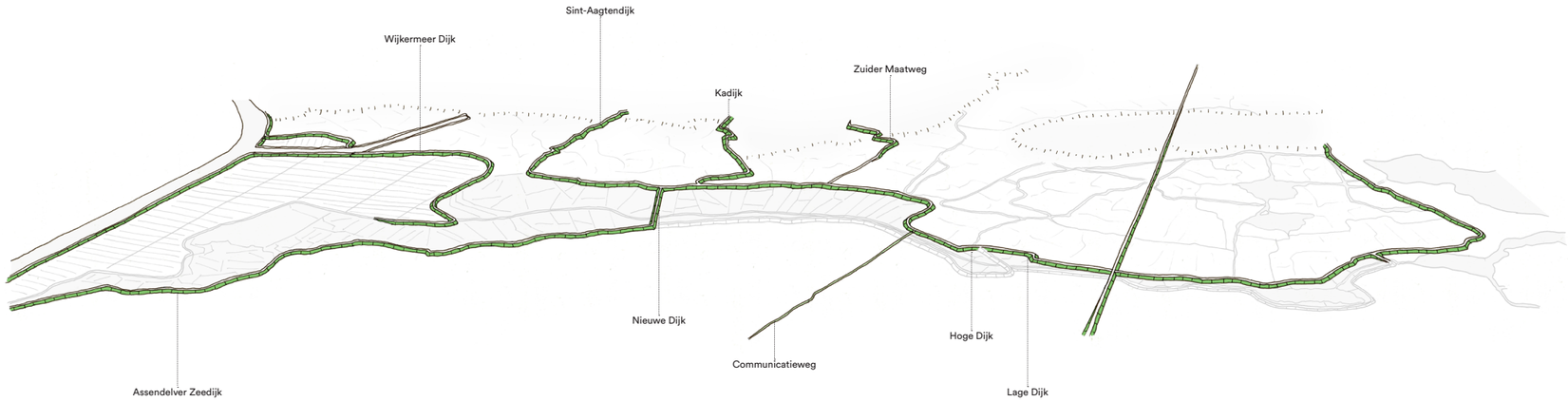

Strategisch landschap

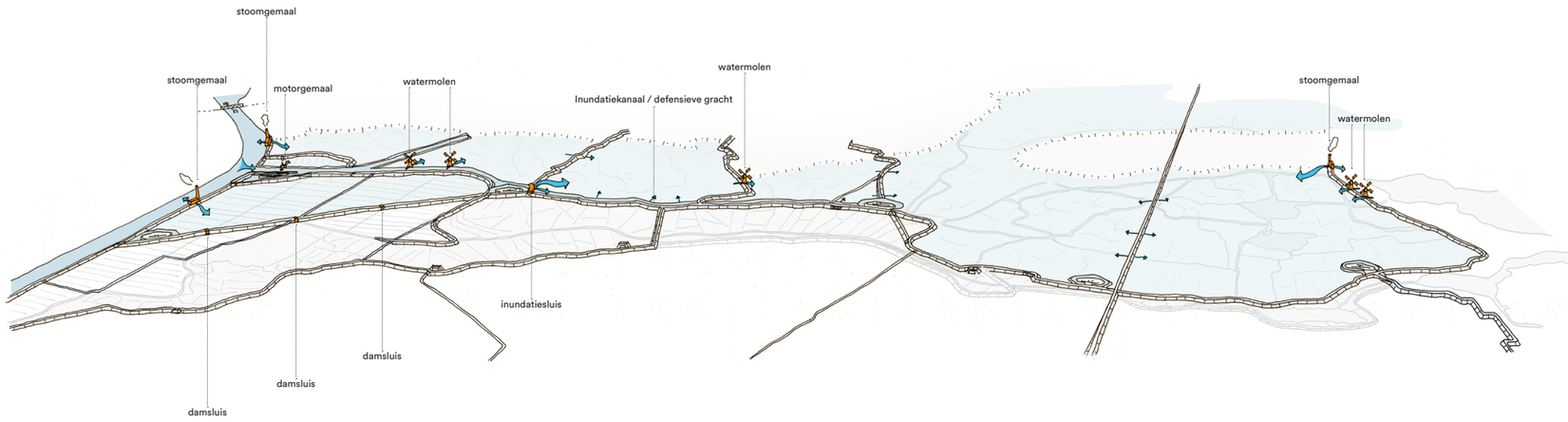

Watermanagement systeem

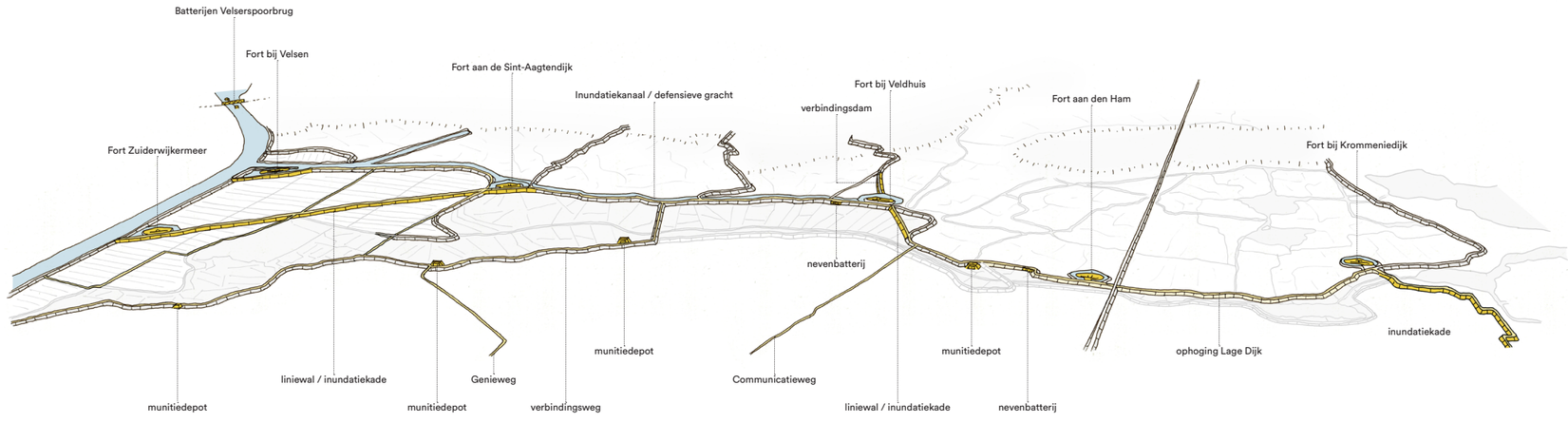

Militaire werken

3.2. KERNKWALITEITEN OUTSTANDING UNIVERSAL VALUE (OUV)

In 1996 is de Stelling van Amsterdam op de Unesco werelderfgoedlijst geplaatst. Hiermee werd aan de Stelling Outstanding Universal Value ofwel uitzonderlijke universele waarde toegekend. Het erfgoed is op internationale schaal uniek en onvervangbaar. De Outstanding Universal Value (OUV) is voor de Stelling uitgewerkt in drie kernkwaliteiten:

- Strategisch landschap: hoofdweerstandslijn, inundatiekommen en komkeringen, accessen, verboden kringen en houten huizen;
- Watermanagementsysteem: waterwegen en inundatiekanalen (rivieren, inundatie- en toevoerkanalen), dijken en kaden (rivierdijken en polderkaden), inundatiesluizen (hoofdinlaatsluizen en verspreidingsluizen), ondersteunende waterwerken (dammen, duikers, gemalen, uitlozingskommen, schotbalkenloodsen, plofsluizen / duikers);
- Militaire werken: vestingen, forten, werken, batterijen, stellingen, kazematten, groepsschuilplaatsen, andere militaire objecten (loopgraven, tankgrachten, versperringen, gedekte wegen).

In samenhang met elkaar geven alle landschappelijke en gebouwde elementen met bijbehorende eigenschappen (samen de attributen genoemd) uitdrukking aan de OUV / kernkwaliteiten.

Afbeelding 3.2 OUV / kernkwaliteiten en onderliggend landschap van de Stelling, bekeken vanaf het Noordzeekanaal (links). Het strategisch landschap laat zien welke dijken er benut zijn ten behoeve van de Stelling. Het watermanagementsysteem laat zien hoe, door middel van een ingenieus stelsel van sluizen, dammen, gemalen en molens, inundatie mogelijk gemaakt werd. De militaire werken laten zien welke forten, nevenbatterijen en overige werken zijn gerealiseerd om het geheel te kunnen verdedigen.

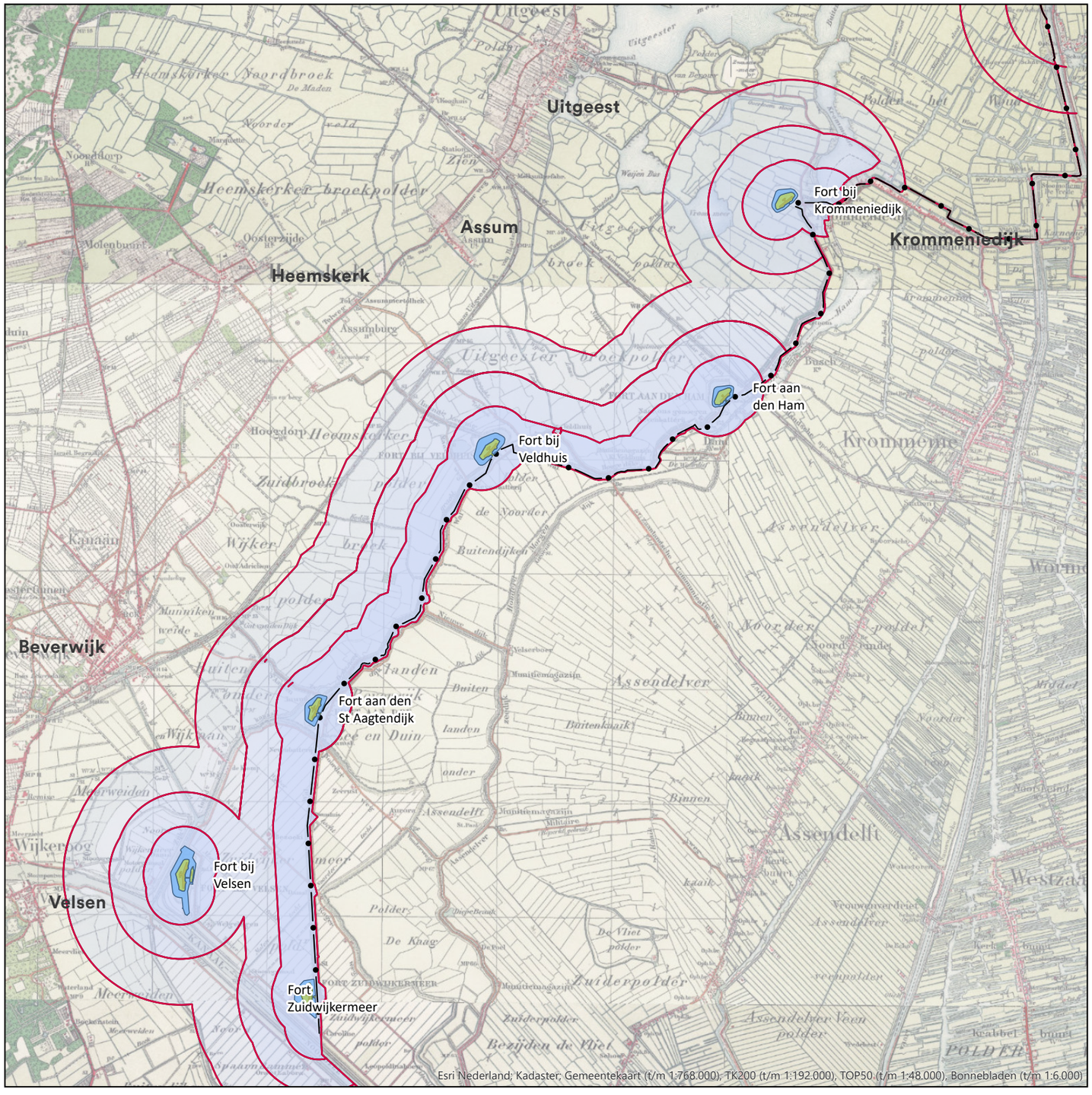

Legenda:

- SvA verboden kringen grenzen
- SvA Kringenwet zone
- SvA hoofdweerstandslijn

Afbeelding 3.3 Verboden kringen

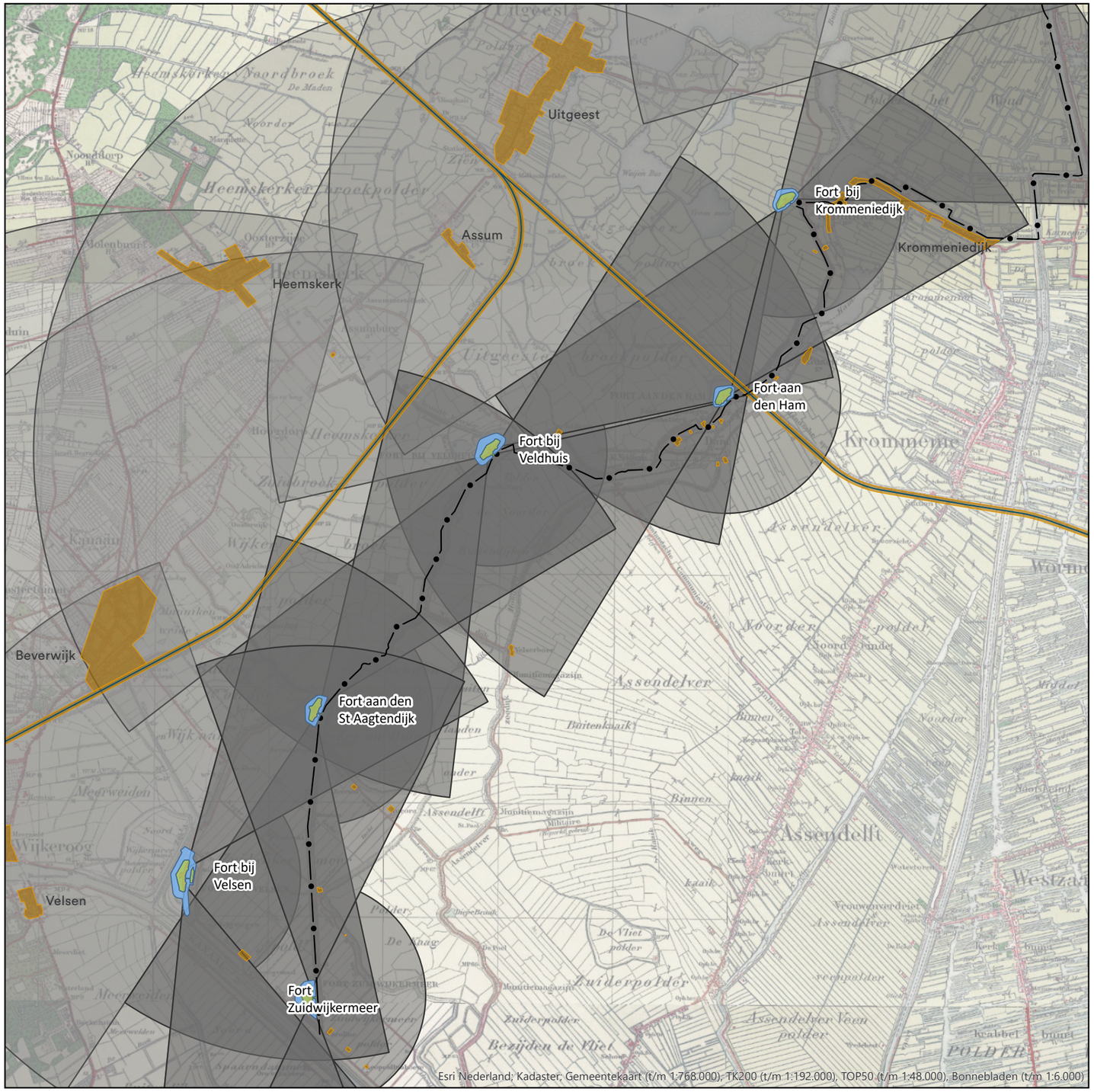

Afbeelding 3.4 Overzicht schootsvelden, bestrijkingszone

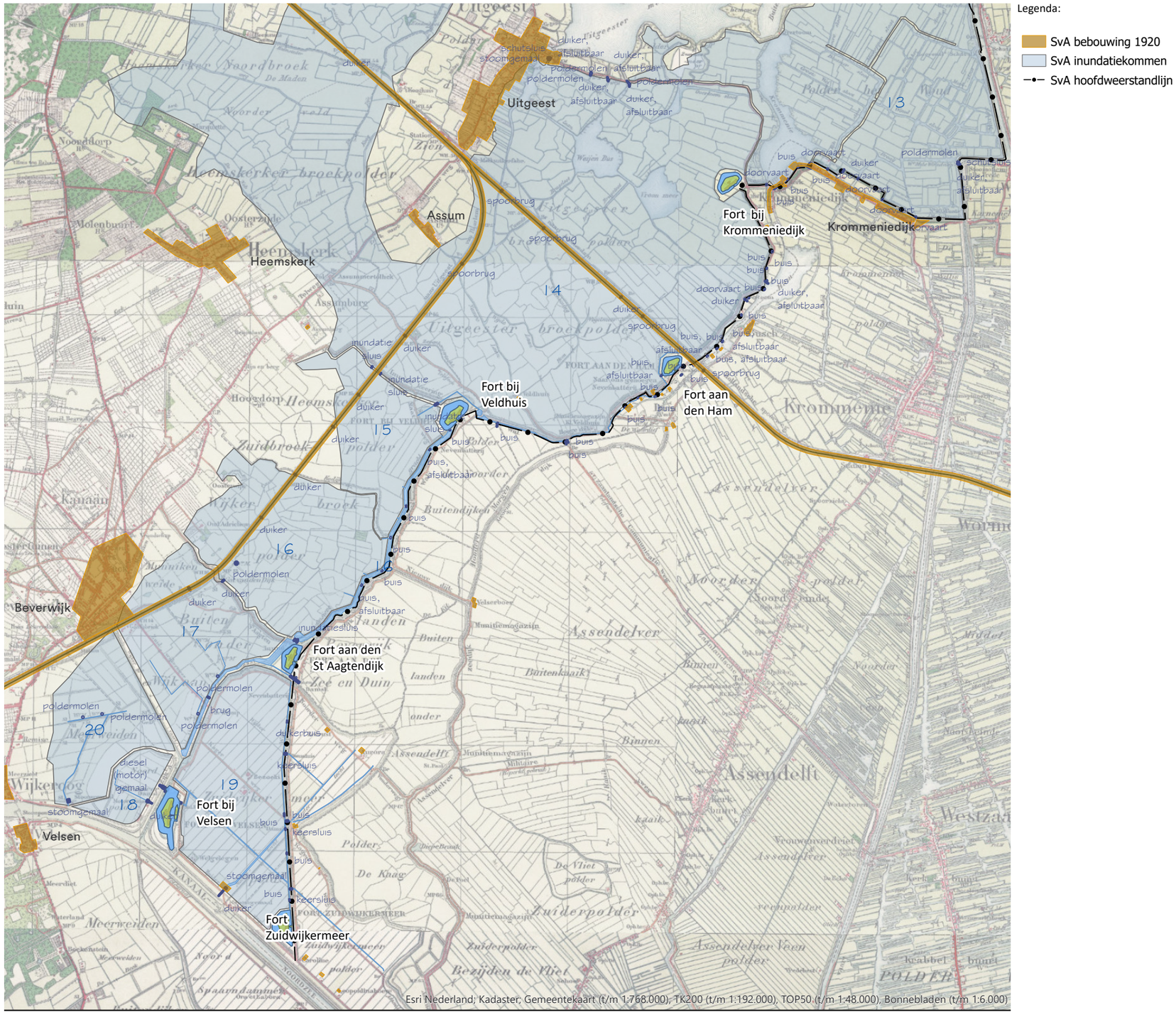

Afbeelding 3.5 Watermanagementsysteem anno 1922

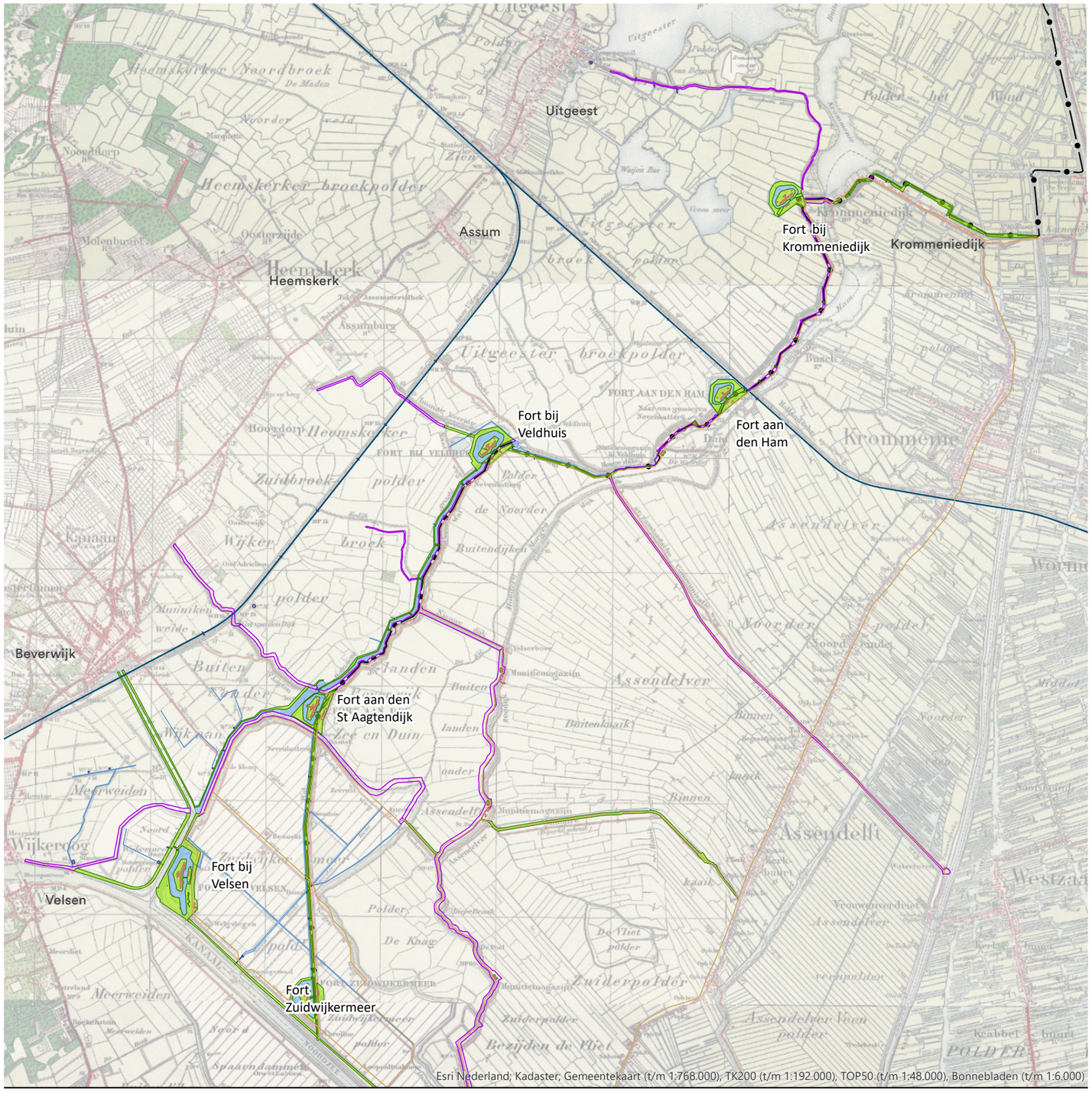

Afbeelding 3.6 Gerealiseerde militaire werken

3.3. DE STELLING VAN AMSTERDAM IN HET PLANGEBIED: DE INVLOED VAN RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN

De Stelling is niet meer aanwezig in de oorspronkelijke vorm. Er heeft zich in het plangebied een aantal grote en kleine ruimtelijke ontwikkelingen voorgedaan, die van invloed waren en zijn op de verdedigingslinie. Na de plaatsing van de Stelling van Amsterdam op de werelderfgoedlijst van Unesco in 1996 is de ruimtelijke situatie niet 'bevroren'. Ontwikkelingen waartoe reeds besloten was en die planologisch vastlagen werden alsnog uitgevoerd, met grote impact op de Stelling als gevolg. Bovendien had zich eerder - in de jaren '80 en '90, maar ook al daarvoor - al de nodige ontwikkeling in het gebied voorgedaan. Een voorbeeld is de aanpassing rond 1950 van het beloop van de Communicatieweg naar de huidige situatie (zie Bijlage 2, blz. 4).

De grootste infrastructurele ontwikkeling was de aanleg van de A9 in de eerste helft van de jaren '90. De A9 doorsnijdt tweemaal de hoofdweerstandslijn bij Fort St. Aagtendijk, dat daardoor 'los' is komen te liggen van het te verdedigen gebied. De aansluiting Beverwijk-Oost ligt op de plaats waar de specifiek voor de Stelling aangelegde Vuurlinie aansluit op de middeleeuwse St. Aagtendijk. Ook doorsnijdt de A9 het inundatiegebied bij Beverwijk en belemmert daar de openheid en de beleving van de Stelling. De weg heeft bijkomende ruimtelijke ontwikkelingen tot gevolg gehad, zoals de aanleg van de verzorgingsplaatsen (Twaalfmaat en Akermaat).

Vanaf 1969 werd een vuilstort ingericht in het schootsveld van Fort St. Aagtendijk. Na 2010 werd dit inmiddels hoger gelegen terrein getransformeerd tot park, het Aagtenpark. In het inundatiegebied ter hoogte van Fort Veldhuis en Fort St. Aagtendijk is ten westen van de hoofdweerstandslijn vanaf 2000 het woongebied Broekpolder gerealiseerd (in 1993 door het Rijk aangewezen als woningbouwlocatie). Het inundatiegebied ten westen van de A9 raakte hiermee grotendeels bebouwd. De geluidwal rond de woningbouwlocatie is prominent in het landschap aanwezig.

Ten oosten van de hoofdweerstandslijn, aan de veilige zijde van de Stelling, is vanaf 1995 een golfterrein ontwikkeld in de polder Noorderbuitendijken. Het terrein ligt ter hoogte van Fort Veldhuis, langs de Communicatieweg en de Groenedijk. In 2010 is het terrein nog uitgebreid. Eerder was aan de zuidkant van het huidige golfterrein al het gasverdeelstation gebouwd (ca. 1982). Het gebied tussen Fort Velsen en Fort St. Aagtendijk ten westen van de A9 in de Wijkermeerpolder is na 1996 bebouwd als bedrijventerrein.

Ook na de wettelijke verankering van het werelderfgoed in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) in 2011, hebben nog nieuwe ontwikkelingen plaatsgevonden, zoals het hoogspanningstracé van Beverwijk naar Velsen en de fietsbrug over de A9. Daarnaast zijn er kleinere ruimtelijke ontwikkelingen in het open landschap, zoals nieuw gebouwde of uitgebreide boerenschuren, een motorcrossbaan en parkeerplaatsen.

Tenslotte heeft ook de tand des tijds een rol gespeeld: sommige dijken zijn in de loop der tijd verzakt geraakt en daarmee niet meer herkenbaar geworden.

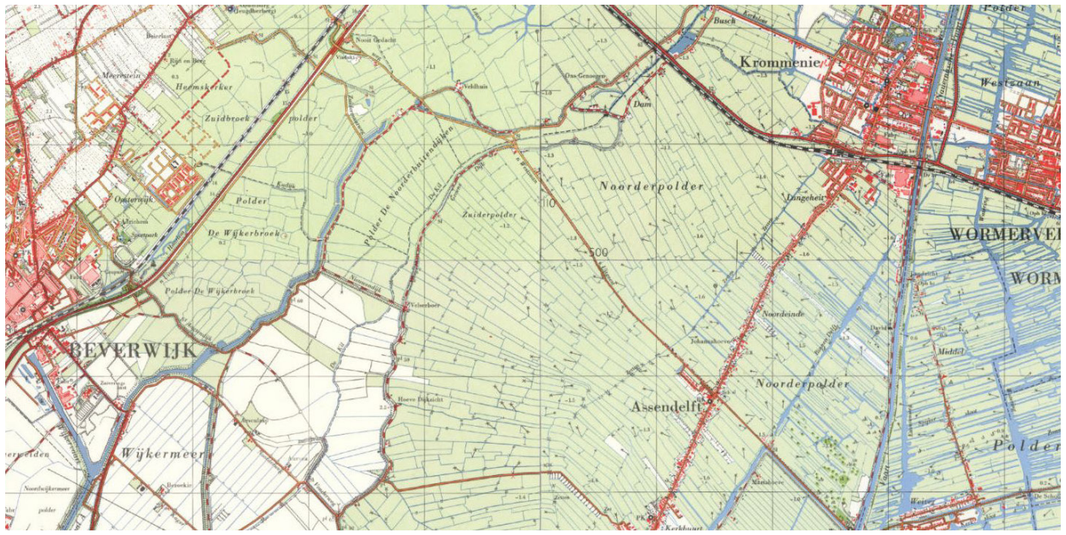

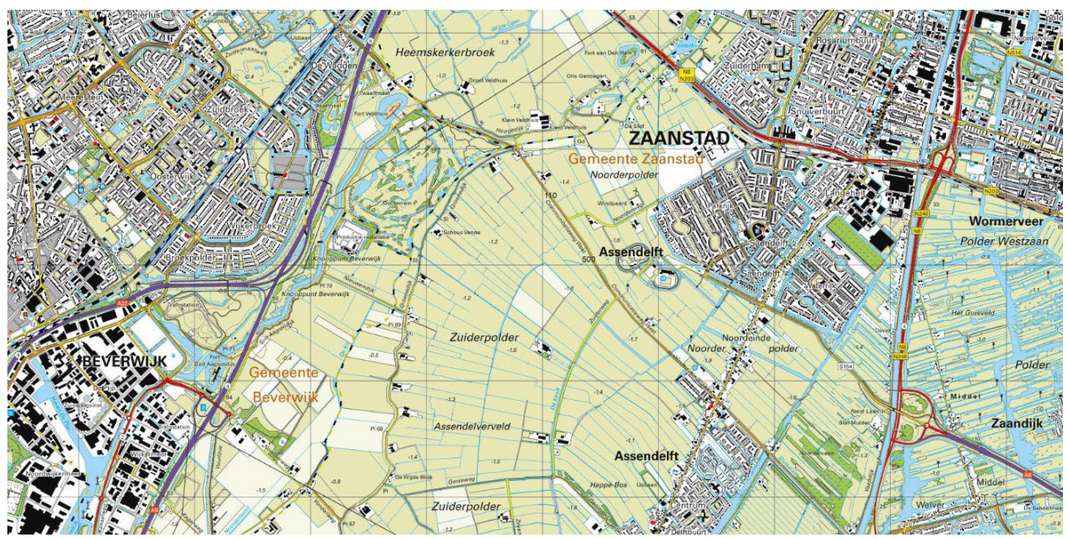

Afbeelding 3.7: Het plangebied in 1962 (boven), 1992 (rechts) en 2019 (onder). De stedenbouwkundige en infrastructurele ontwikkelingen in de loop der tijd zijn goed zichtbaar.

3.4. DE STELLING VAN AMSTERDAM IN HET PLANGEBIED: INTEGRITEIT EN AUTHENTICITEIT

Aan de hand van de begrippen integriteit en authenticiteit beschrijven we de actuele situatie van de Stelling in het plangebied. We doen dit op hoofdlijn van de drie kernkwaliteiten. Er wordt niet systematisch ingegaan op alle afzonderlijke bijbehorende elementen bij de kernkwaliteiten (zie daarover bijlage 2).

Voor uitleg van de gebruikte Unesco-begrippen en de begrippen met betrekking tot het (militaire) erfgoed, zie bijlage 1.

Integriteit

De integriteit van een werelderfgoed geeft aan of alle elementen van de OUV / kernkwaliteiten nog aanwezig zijn, niet aangetast zijn of bedreigd worden. Integriteit betreft daarmee de compleetheid en gaafheid van het werelderfgoed. Het begrip is als volgt geoperationaliseerd:

- Compleetheid: zijn alle elementen nog aanwezig? Bevat het werelderfgoed alle elementen die noodzakelijk zijn voor de expressie (het tot uitdrukking brengen) van de OUV? Daarbij: is de omvang van het werelderfgoed groot genoeg voor een complete representatie van de OUV? Voor het plangebied betekent dat: in hoeverre zijn de drie kernkwaliteiten (strategisch landschap, watermanagement, militaire werken) nog compleet? Waar heeft aantasting plaatsgevonden? Is de Stelling op de schaal van het plangebied omvangrijk en compleet genoeg om het defensiesysteem en de werking daarvan te kunnen begrijpen? Met andere woorden: heeft de Stelling daar voldoende expressie?
- Gaafheid: zijn de kernkwaliteiten en de bijbehorende elementen nog intact? In hoeverre hebben er negatieve effecten van bijvoorbeeld ontwikkeling en/of verwaarlozing plaatsgevonden? Ontbreken er bijvoorbeeld (essentiële) onderdelen van elementen?

Authenticiteit

Het begrip authenticiteit betreft de waarheidsgetrouwe en geloofwaardige verbeelding van de historische en culturele betekenis van het werelderfgoed. Dit wordt opgevat als de oorspronkelijke en bij aanleg bedoelde expressie van vorm en ontwerp, materiaal en substantie, gebruik en functie, locatie en positie en de beleving. Het begrip is als volgt geoperationaliseerd:

- Vorm en ontwerp: feitelijke vorm en ontwerp van elementen. Hier wordt beoordeeld of elementen nog hun oorspronkelijke vorm en ontwerp hebben;
- Materiaal en substantie: gebruik van materiaal en substantie bij reparaties/ renovaties van de elementen. Is bij reparaties of renovaties gebruik gemaakt van originele materialen, zoals beton, baksteen, hout, en niet van bijvoorbeeld kunststof?
- Gebruik en functie: oude functie versus nieuwe functie. Sluit het hergebruik van gebouwen aan en is dit ondergeschikt aan de originele architectuur? Belangrijk voor de instandhouding van het werelderfgoed is dat de OUV nog steeds te begrijpen is, ondanks de nieuwe bestemming, en dat de elementen desgewenst nog hun oorspronkelijke functie kunnen uitvoeren. Besteed hierbij ook aandacht aan oud versus nieuw civiel gebruik;
- Locatie en positionering: verbanden en relaties tussen de structuren en elementen. Vragen die hierbij beantwoord worden zijn: liggen structuren en elementen nog op hun oorspronkelijke locatie? Kan het systeem/ context nog steeds goed begrepen worden, doordat structuren en elementen nog een zichtbare, fysieke en werkende relatie hebben met het landschap en elkaar?
- Beleving: het erfgoed is nog beleefbaar en uitlegbaar, nu en in de toekomst. Zijn het systeem en de wijze waarop het heeft gefunctioneerd nog herkenbaar en begrijpelijk? Ondersteunt het karakter en de sfeer van de omgeving de beleving van het erfgoed?

Conclusies beoordeling integriteit en authenticiteit

We hebben de huidige staat van de Stelling van Amsterdam in het plangebied onderzocht en beoordeeld[4]. De conclusies over de integriteit en authenticiteit zijn:

- Voor het strategisch landschap niet goed, vooral vanwege de aantasting van inundatiegebied en schootsveld. Wel is de hoofdweerstandslijn grotendeels compleet, gaaf en goed beleefbaar.
- Voor het watermanagementsysteem niet goed, vooral vanwege het geheel of gedeeltelijk verdwijnen van waterstaatselementen ten behoeve van de inundatie. Het enige markante element is de brede watergang tussen de forten Veldhuis en St. Aagtendijk.
- Voor de militaire werken goed: forten en fortterreinen zijn herkenbaar, beleefbaar en in redelijke tot goede staat.

De staat van de Stelling in het plangebied is negatief beïnvloed door aantastingen die ruimtelijke ingrepen, waartoe voor 1996 al besloten was, met zich meebrachten. Een groot deel van het inundatiegebied in de omgeving van Beverwijk - Heemskerk verdween daarbij, inclusief de onderdelen van het bijbehorende watermanagementsysteem. Daardoor resteert binnen het plangebied nog slechts een smalle strook inundatiegebied. Hier is, door openheid en grondgebruik, onderwaterzetting nog redelijk voorstelbaar. Aan de westkant van Fort St. Aagtendijk missen die kwaliteiten en is onderwaterzetting niet voorstelbaar meer. Ook is een aanzienlijk deel van de schootsvelden van de forten Veldhuis en St. Aagtendijk verloren gegaan. Voor 1996 waren ook al elementen van de Stelling aangetast, zoals het schootsveld van Fort St. Aagtendijk door de aanleg van een vuilstort (inmiddels Aagtenpark).

Al met al is te concluderen dat de expressie (oorspronkelijke uitdrukking) van de Stelling aan de westkant van het werelderfgoed in het plangebied sterk te wensen overlaat. Het defensieve systeem van de waterlinie is niet meer compleet, gaaf en authentiek aanwezig;

[4] Voor de volledige beoordeling van de integriteit en authenticiteit, zie bijlage 2).

de voorstelbaarheid van de werking van het systeem is er nauwelijks meer. Vergelijkbaar zijn delen van de Stelling in de Haarlemmermeer en in de omgeving Uithoorn - De Kwakel. Ook daar hebben zich substantiële aantastingen van de kernkwaliteiten van de Stelling voorgedaan, waardoor het defensieve systeem nog maar weinig samenhang en beleefbaarheid heeft.

Binnen het plangebied zijn in de huidige situatie de inundatiegebieden en de schootsvelden 'zwakke plekken' in het defensief systeem van de Stelling. De aantasting is zo groot dat het plangebied hiermee een 'zwakke schakel' vormt in het continue systeem van de Stelling als geheel.

Het is van essentieel belang dat de continuïteit van de Stelling gehandhaafd blijft en onderbrekingen worden voorkomen. Het meest bepalend voor het ononderbroken karakter van de ring zijn de hoofdweerstandslijn en de inundatiegebieden, die landschappelijk vaak (deels) samenvallen met de schootsvelden van de forten. De doorgaande hoofdweerstandslijn markeert de grens tussen veilig en onveilig gebied; de inundatiegebieden aan de buitenkant daarvan houden de vijand weg. Forten en andere militaire werken bewaken de toegangen van en naar de ring. De continuïteit van hoofdweerstandslijn en inundatiegebieden is dus uitermate belangrijk voor het werelderfgoed. Deze elementen houden met elkaar het beeld in stand van een gesloten ring en zijn onontbeerlijk voor de inzichtelijkheid van het defensief systeem.

3.5. PRIORITEITEN HERSTEL EN VERSTERKING KERNKWALITEITEN WERELDERFGOED IN HET PLANGEBIED

Op basis van de beoordeling van de integriteit en authenticiteit, kunnen we nu het herstel en de versterking (eerste doelstelling van het Landschapsplan) aanscherpen en prioriteren.

Strategisch landschap
Op grond van het essentiële belang van de continuïteit in de Stelling zijn herstel en versterking van de hoofdweerstandslijn, de inundatiegebieden en de schootsvelden aan de orde. Laatstgenoemden overlappen elkaar deels en worden hier toegelicht:

- Voor de hoofdweerstandslijn geldt dat deze veel minder is aangetast dan het inundatiegebied en de schootsvelden. Maar wel zijn de wallen van de hoofdweerstandslijn op twee belangrijke plekken aangetast. Dat zijn de doorsnijdingen van de Vuurlinie en de St Aagtendijk bij Fort St Aagtendijk en de aantasting van de Liniedijk beoosten Fort Veldhuis. Deze aantastingen belemmeren de fysieke en beleefbare continuïteit.
  Deze is echter van groot belang voor het werelderfgoed. De hoofdweerstandslijn is onlosmakelijk aan de forten en het inundatiegebied verbonden. De forten liggen aan of bij de hoofdweerstandslijn. Ook diende de hoofdweerstandslijn als inundatiekering. Zonder hoofdweerstandslijn / inundatiekering is er geen beleefbaarheid van het inundatiegebied. De hoofdweerstandslijn is, zowel op de schaal van de linie als geheel als voor het plangebied, een continu lijnelement dat de verschillende onderdelen aan elkaar verbindt. De lijn maakt de Stelling over het grootste deel van de totale lengte beleefbaar. Hieruit volgt dat de hoofdweerstandslijn prioriteit is voor herstel en versterking.
- Binnen het strategisch landschap zijn de inundatiegebieden en de schootsvelden het minst compleet en gaaf. De aantasting is onomkeerbaar, waar deze het gevolg is van de aanleg van infrastructuur en het realiseren van woonwijken. Dit geldt voor de huidige A9 en het woongebied ten westen daarvan. Daar zijn niet of nauwelijks nog kwaliteiten van de Stelling aanwezig, die behouden, hersteld of versterkt kunnen worden. De Stelling is hier feitelijk verdwenen. Het gaat dan ook in het plangebied primair om herstel en versterking van het resterend inundatiegebied en de schootsvelden ten oosten van de A9. Het inundatiegebied en de schootsvelden aldaar zijn dus ook prioriteit voor herstel en versterking.

Watermanagementsysteem
De derde prioriteit, voor herstel en versterking zijn de aanwezige elementen van het watermanagementsysteem, die een duidelijke relatie hebben met het inundatiegebied. Het systeem van onderwaterzetting kan daar hersteld en inzichtelijk gemaakt worden.
Te herstellen en te versterken elementen zijn dan het Inundatiekanaal[5] en komkeringen.

Militaire werken
Voor de militaire werken zijn nu geen prioriteiten voor herstel noodzakelijk. Wel is voor individuele bouwwerken onderhoud of herstel aan de orde. Ook kan het nodig zijn om, bij de hierboven genoemde prioriteit herstel en versterking van de schootsvelden, de fortterreinen te betrekken. Dat is het geval als de visuele relatie fort - schootsveld daar verstoord is.

Samenhang en beleefbaarheid
De prioriteiten zijn erop gericht het defensief systeem, met name in de samenhang van inundatiegebied - schootsveld - hoofdweerstandslijn - elementen watermanagementsysteem, te herstellen en te versterken. Gaafheid en compleetheid zijn in het plangebied niet meer aan de orde, maar herstel en versterking kunnen het systeem wel in betere staat brengen en daarmee de beleefbaarheid en het inzicht in het defensieve systeem vergroten. Daardoor kunnen de 'zwakke plekken' in het gebied sterk aan kracht winnen.

Prioriteiten voor herstel en versterking in het kort
In het Strategisch landschap:

- de aantasting van de hoofdweerstandslijn herstellen en deze beter beleefbaar maken.
- de aangetaste inundatiekommen herstellen en beter beleefbaar maken en de aangetaste verboden kringen / schootsvelden herstellen en beter beleefbaar maken;

In het Watermanagementsysteem:

- de elementen van het watermanagementsysteem (bv. Inundatiekanaal, komkeringen) herstellen en beter beleefbaar maken.

De prioriteiten voor herstel worden in hoofdstuk 5 vertaald naar bouwstenen voor het Landschapsplan.

[5] Het inundatiekanaal aan de westzijde van de hoofdweerstandslijn is op oudere topografische kaarten aangegeven met de naam Inundatiekanaal. Deze benaming is in dit rapport aangehouden.

3.6. ANALYSE VAN HET LANDSCHAP

Het landschap in het plangebied heeft een lange ontstaansgeschiedenis. Van een natuurlijk moeras-en veengebied veranderde het gaandeweg in een door de mens gevormd cultuurlandschap. Er ontstond een gelaagd landschap, dat op veel plaatsen nog altijd herkenbaar is als de landschappelijke basis van de Stelling van Amsterdam. Het verdedigingswerk maakte gebruik van aanwezige landschappelijke gegevenheden: dijken om als inundatiekering en hoofdweerstandslijn te dienen, laaggelegen gebied om onder water te zetten, enz.

Het plangebied bestaat uit kleilandschap, veenpolders en droogmakerijen. Deze hebben verschillende verkavelingsvormen, subtiele hoogteverschillen en kenmerkende elementen als dijken, een stelsel van afwateringssloten en -kanalen en lintbebouwing. Het grondgebruik is van oudsher sterk agrarisch. Gemeenschappelijke karakteristiek is de grote mate van openheid.

De herkenbaarheid van de landschappelijke ontstaansgeschiedenis en de openheid van het landschap staan echter onder druk. In de periode na de Tweede Wereldoorlog hebben tal van ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied plaatsgevonden. Er zijn wegen aangelegd, de woonkernen zijn uitgebreid en in het landelijk gebied verschenen nieuwe functies.

Desondanks is er in en rond het plangebied nog veel aantrekkelijk groen en een weids veen- en kleipolderlandschap. De geschiedenis is er goed afleesbaar, bijvoorbeeld aan het verkavelings- en slotenpatroon van de veenweidepolders en de kronkelige dijken langs de voormalige geul van het Oer-IJ. Dit landschap hoort bij het Bijzonder Provinciaal Landschap.

Zeekleilandschap

1. Kreekrijke zeekleipolders

Droogmakerijenlandschap

2. Buitenlanden Oer-IJ, Vlietpolder
3. Wijkermeer & IJ Droogmakerijen
4. Drooggemaakte ‘Veenpolder’

Veenpolderlandschap

5. Veenweidepolders
6. Waterrijke veennatuurpolders

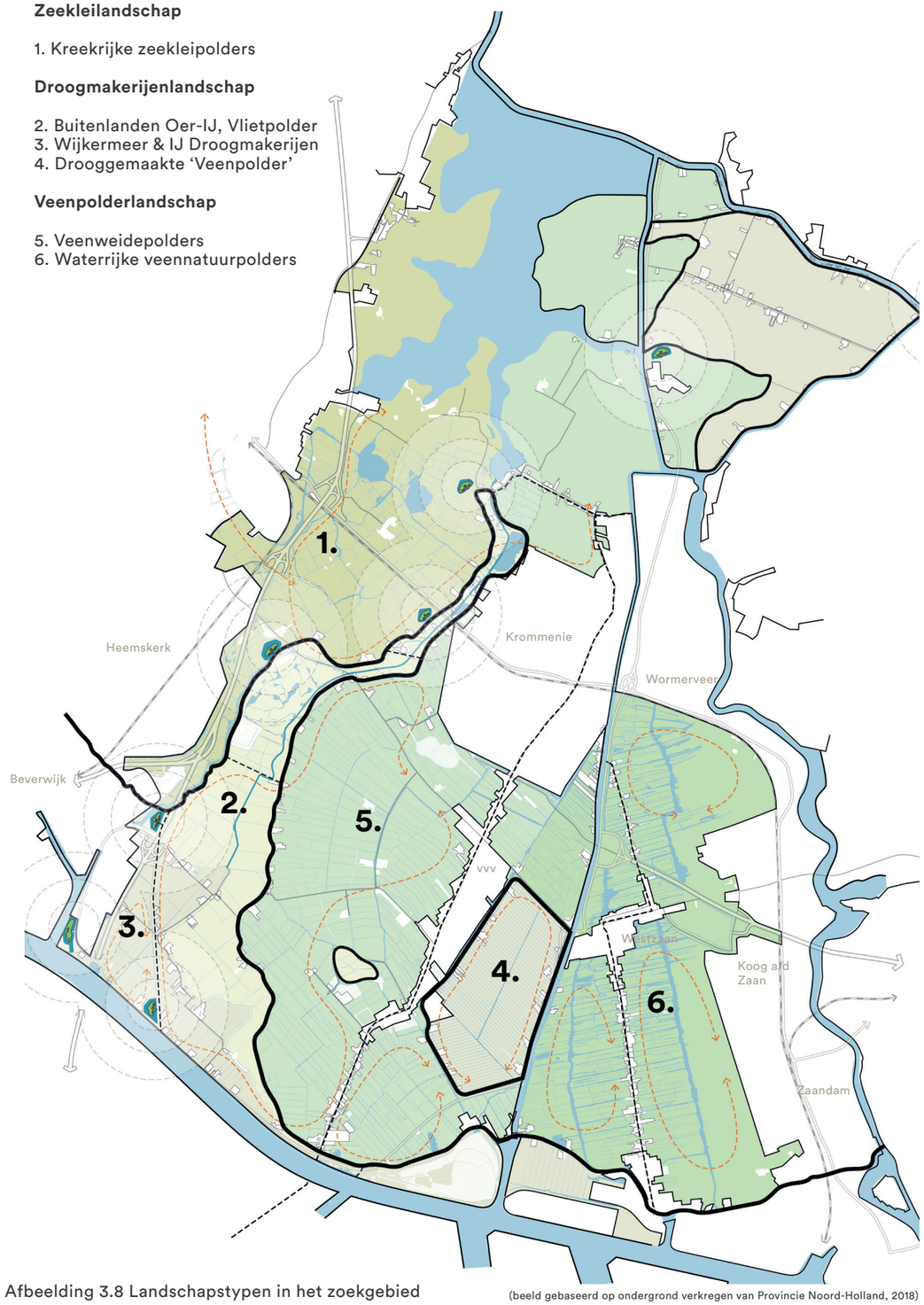

Afbeelding 3.8 Landschapstypen in het zoekgebied (beeld gebaseerd op ondergrond verkregen van Provincie Noord-Holland, 2018)

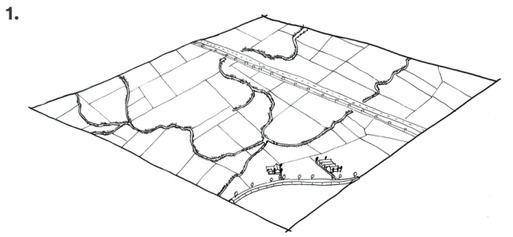

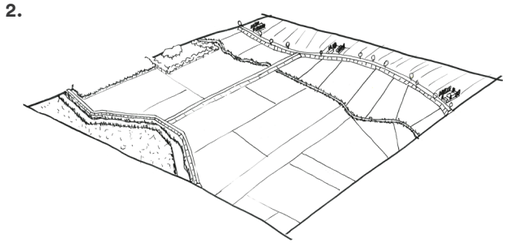

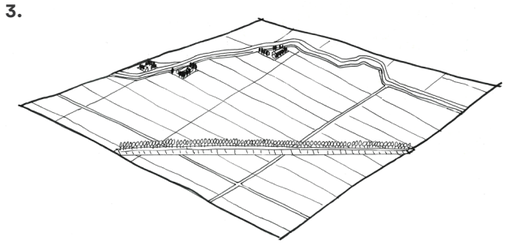

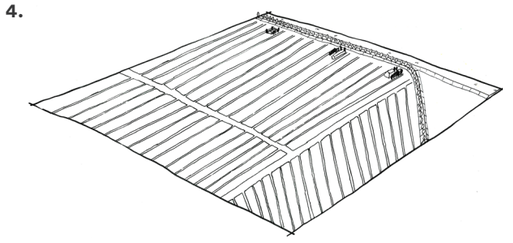

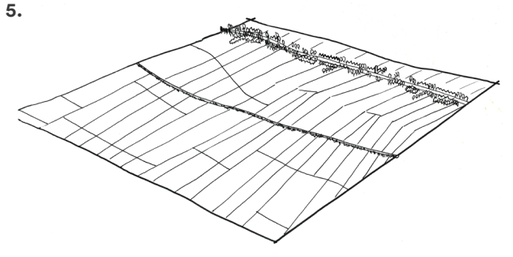

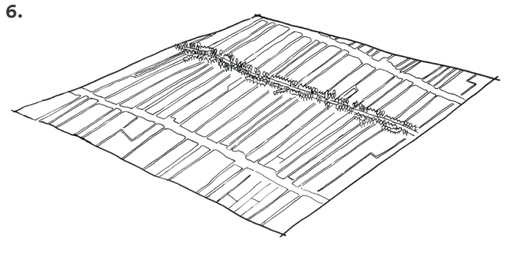

3.7. HET BIJZONDER PROVINCIAAL LANDSCHAP IN HET PLANGEBIED: KERNKWALITEITEN

Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) is het regime voor bescherming en versterking van gebieden in Noord-Holland die landschappelijk, aardkundig, ecologisch of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn. Het grootste deel van het plangebied valt volgens de Provinciale Omgevingsverordening NH2020 onder het BPL 'Assendelft en omgeving'. Een klein deel valt in het BPL 'Alkmaardermeer en omgeving'. Daarin zijn de kernkwaliteiten 'landschappelijke karakteristiek' en 'openheid en ruimtebeleving' identiek aan die van het BPL 'Assendelft e.o'.

Het BPL overlapt voor een deel met de Stelling in het plangebied. Het gebied ten westen van de Groenedijk is Stelling en BPL, het gebied aan de oostkant alleen BPL. Dit ligt in het 'veilige' binnengebied, dat door de Stelling werd beschermd.

De landschappelijke kernkwaliteiten van het BPL Assendelft en omgeving worden onderverdeeld naar aardkundige en landschappelijke karakteristiek, openheid en ruimtebeleving en ruimtelijke dragers (afbeelding 3.9):

- Landschappelijke karakteristiek
  - brede veensloten en restanten van kreken en geulen;
  - onregelmatige en regelmatige strookverkaveling in de veenweidepolders;
  - onregelmatige en regelmatige blokverkaveling in de IJ-polders.

- Openheid en ruimtebeleving
  - open ruimte met vergezichten.

- Ruimtelijke dragers
  - (voormalige) zeedijken (Assendelver Zeedijk, Groenedijk, Hoogedijk, Sint Aagtendijk en Nieuwendijk);
  - Nauernasche vaart;
  - ringdijk en -vaart Veenpolder en ringdijk Vlietpolder;
  - bebouwingslinten (Dorpsstraat Assendelft).

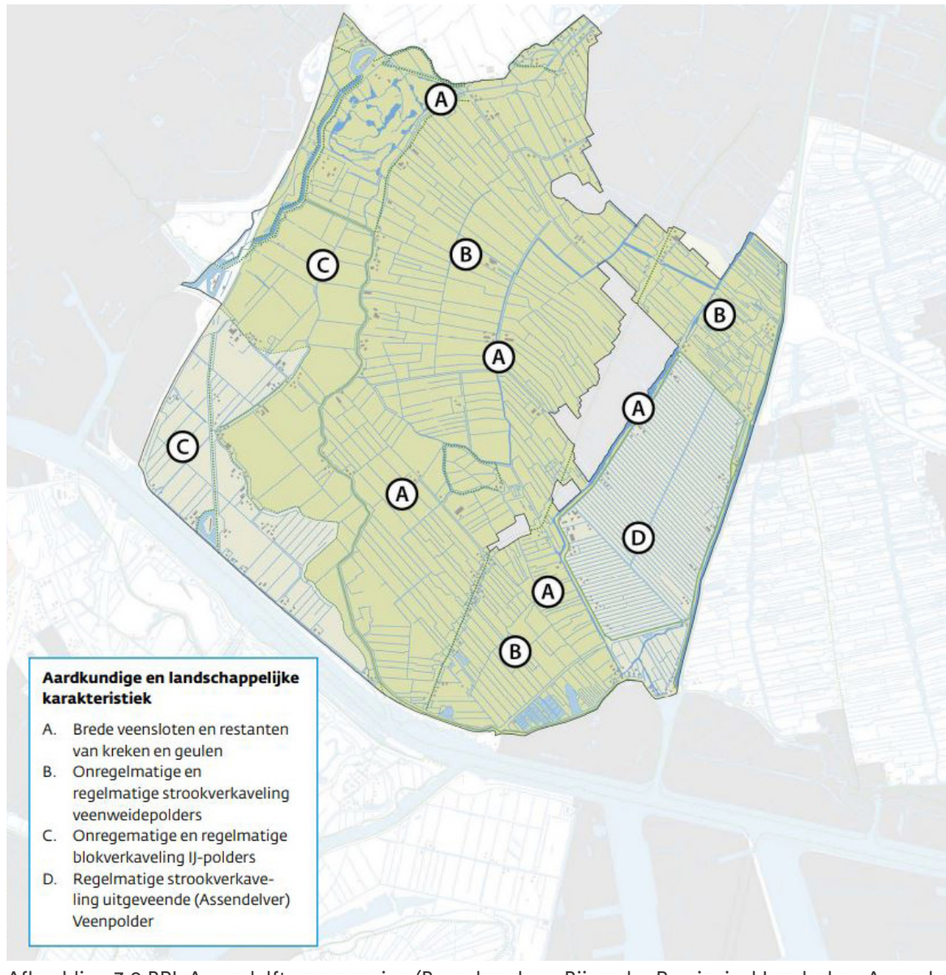

Afbeelding 3.9 BPL Assendelft en omgeving (Bron: brochure Bijzonder Provinciaal Landschap Assendelft en omgeving, Provincie Noord-Holland, 2020).

3.8. HET BIJZONDER PROVINCIAAL LANDSCHAP IN HET PLANGEBIED: HUIDIGE STAAT

De landschappelijke karakteristieken aan de veilige zijde van de Stelling zijn nog goed aanwezig, hoewel in de loop van de 20e en het begin van de 21e eeuw het landschap ook ingrijpend is veranderd. Dit gebeurde in de vorm van de nieuwe woonwijk Saendelft (Assendelft), de uitbreiding van de lintbebouwing van Assendelft en de aanleg van het sportpark Omzoom (buiten het BPL, maar wel duidelijk zichtbaar in het landschap). Veel van de verkavelingsstructuren zijn niet meer gaaf aanwezig door ruilverkaveling en schaalvergroting. De hoofdstructuur van de verkaveling is nog wel goed herkenbaar (strook- en blokverkaveling, 'uitwaaierend' naar het westen). Ook de openheid van het landschap is grotendeels bewaard gebleven. Dat is echter niet het geval bij de golfbaan en het gasverdeelstation, beide liggend binnen het werelderfgoedgebied.

De ruimtelijke dragers, zoals de dijken, de Dorpsstraat, de Nauernasche Vaart en watergang de Kaaik vormen markante elementen in het landschap. Veelal is het microreliëf goed bewaard gebleven. Ook de karakteristiek van de grillige oevers en bredere hoofdwatergangen is nog duidelijk aanwezig. Het microreliëf is minder gemakkelijk beleefbaar, doordat grotere objecten (loodsen, agrarische opstallen) dominanter in het landschap aanwezig zijn. Het grondgebruik is agrarisch of agrarisch natuurbeheer.

Conclusies beoordeling huidige staat

Het BPL heeft bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische waarden, ook los van het werelderfgoed. Het gebied, een van de weinige nog echt open gebieden rondom Amsterdam, staat echter onder druk van ruimtelijke ontwikkeling. Ook hier wordt de openheid steeds minder, door toenemende bebouwing in de vorm van verdichting van de linten en de steeds grotere agrarische opstallen.

Het BPL en de Verbinding A8-A9

Het BPL is, als vermeld, een beschermingsregime binnen de Omgevingsverordening NH2020. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn daarin mogelijk, zolang ze de kernkwaliteiten niet aantasten. Plannen voor ontwikkelingen die hier buiten vallen, tasten het bijzondere landschap aan. Uitvoering van zo'n plan kan alleen als het van groot openbaar belang is en als er kan worden aangetoond dat er geen andere mogelijkheden zijn. De schade aan het landschap moet dan worden gecompenseerd[6]. Dit geldt uiteraard ook voor de Verbinding A8-A9. Conclusie is dan ook dat voor de Verbinding A8-A9 binnen het BPL expliciet een inpassingsopgave geldt.

[6] Zie: www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Bijzonder_Provinciaal_Landschap.

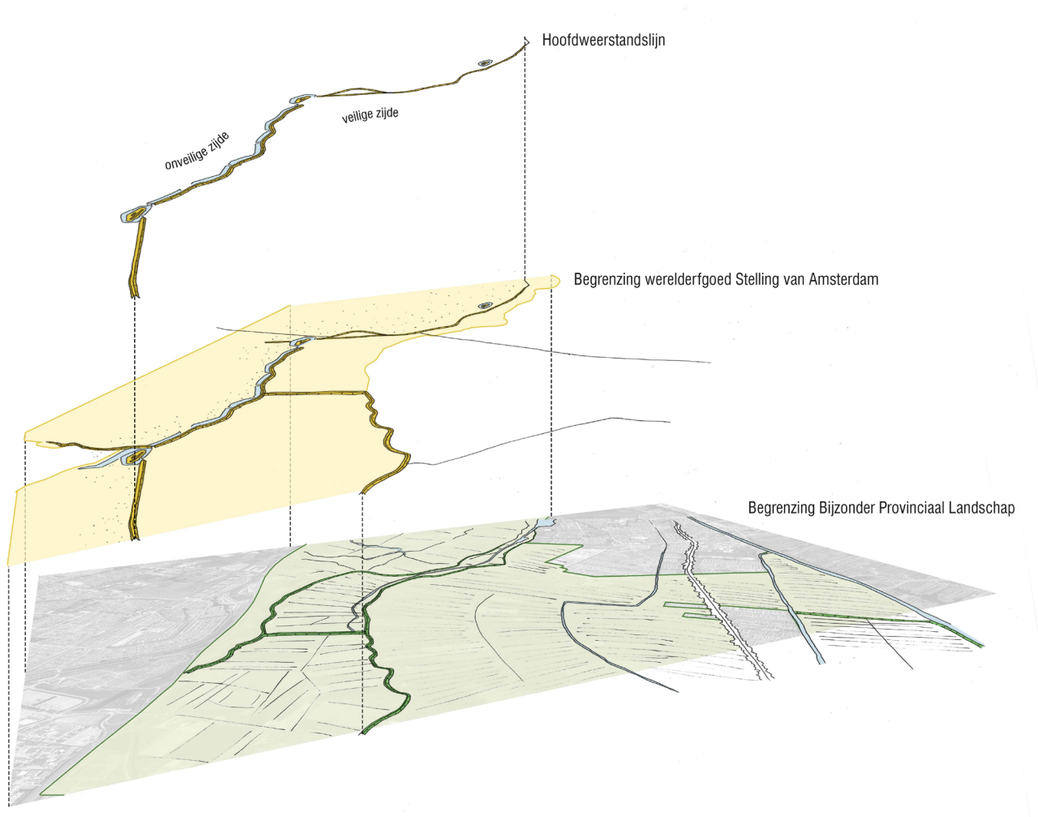

Afbeelding 3.10 Het werelderfgoed Stelling van Amsterdam (geel) en het Bijzonder Provinciaal Landschap (groen) binnen het plangebied gezien vanuit het zuiden.

Voor deze inpassingsopgave hanteren we de ambities en ontwikkelprincipes die voor het gebied zijn geformuleerd in de provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018). De algemene ambitie is om ruimtelijke ontwikkelingen:

- bij te laten dragen aan het zichtbaar en herkenbaar houden van de landschappelijke karakteristiek;
- bij te laten dragen aan het versterken van (de beleving van) openheid en helder te positioneren ten opzichte van de ruimtelijke dragers.

Gezien de inpassingsopgave voor de Verbinding A8-A9 weegt deze ambitie mee in het formuleren van de bouwstenen voor het Landschapsplan in hoofdstuk 5.

3.9. OVERIGE OPGAVEN EN ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED

De Stelling van Amsterdam bevindt zich in de hoogstedelijke omgeving van de MRA. De ruimtelijke dynamiek is groot. Bestudering van bestaand beleid en geplande ontwikkelingen van provincie Noord-Holland, MRA en de gemeenten in het zoekgebied, laat zowel kansen als bedreigingen voor de Stelling zien. Zo kunnen windturbines (zoeklocaties) een bedreiging zijn voor de (beleving van de) openheid van de schootsvelden van de Stelling. Ook leiden sommige plannen tot meervoudige ruimteclaims, wat de druk op het landschap verhoogt.

Kansen zijn er om toekomstige maatregelen te koppelen met gemeentelijk, provinciaal en MRA-beleid voor de grote opgaven die zich in het gebied voordoen:

- Provincie en gemeenten onderzoeken of een nieuwe ‘betekenisvolle laag’ aan het landschap kan worden toegevoegd, door opgaven als waterberging, verduurzaming en (be)leefbaarheid en recreatie te koppelen aan de cultuurhistorie. Ook heeft de provincie plannen voor herstel van de liniedijken. Het gebruiken van inundatiegebieden voor waterberging en waterveiligheid biedt de mogelijkheid om de inundatiekommen en het watermanagementsysteem van de Stelling zichtbaar te maken en tegelijkertijd het gebied klimaatadaptief in te richten.
- Natuur en biodiversiteit: de Stelling kent eigen biotopen die bijdragen aan biodiversiteit. De Stelling biedt kansen om die te versterken, terwijl er voor het omringende landschap koppelkansen zijn met het beleid gericht op versterking van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).
- Bodemdaling schaadt elementen van de Stelling, zoals verzakkende liniedijken.
- Recreatie en toerisme: vrijwel ieder beleidsstuk koppelt de Stelling van Amsterdam aan de potentie voor een recreatief netwerk, zoals fiets-, wandel- en vaarroutes en voor openstelling en herbestemming van de forten. De beleidsambities om voor bezoekers de beleving en de kwaliteit van de Stelling van Amsterdam en van het landschap te verbeteren, bieden kansen om de OUV te versterken.

Deze kansen zijn ook ter sprake gekomen in gesprekken met provincie, waterschap en gemeenten in het plangebied en in de gesprekken met stakeholders. Welke kansen gekoppeld kunnen worden aan het Landschapsplan, en hoe om te gaan met bedreigingen, bespreken we in hoofdstuk 6 als we ingaan op concrete maatregelen voor het Landschapsplan.

04

ANALYSE VAN DE VERBINDING A8-A9

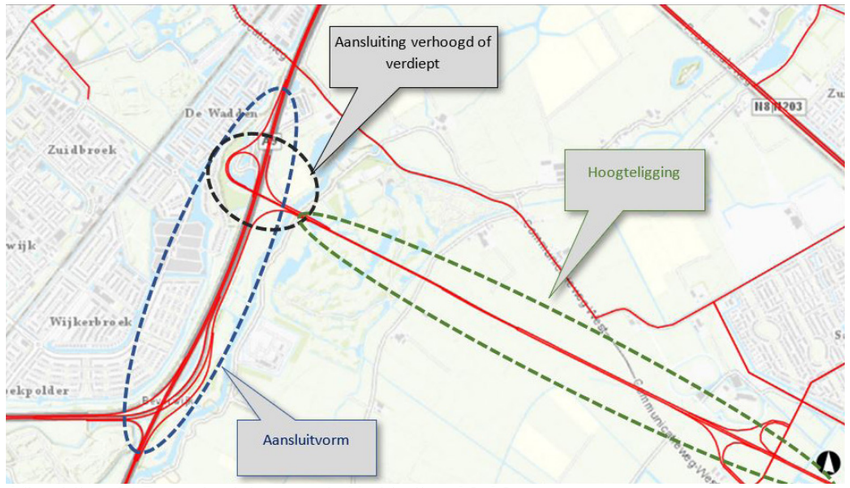

Afbeelding 4.1 De onderdelen van de Verbinding A8-A9.

4.1 INTRODUCTIE

Door het ontbreken van een goede oost-west-verbinding tussen de A9 en de A8 gaat veel verkeer over provinciale wegen door Krommenie en Assendelft. Dit veroorzaakt problemen voor de leefbaarheid en leidt tot sluipverkeer en onveilige situaties. De Verbinding A8-A9 lost deze problemen op: de leefbaarheid en de bereikbaarheid verbeteren.

Uitgangspunt voor de Verbinding A8-A9 is het tracé van het Golfbaanalternatief, zoals dat is beschreven in de 'Nota voorkeursalternatief' van de provincie Noord-Holland (2018). De nieuwe weg verbindt de A8 bij de Nauernasche vaart met de A9 bij Heemskerk, ter hoogte van de bestaande verzorgingsplaatsen Twaalfmaat en Akermaat. Dit deel van de A9 ligt dicht bij het knooppunt Beverwijk, de verknoping van de snelwegen A9 en A22. Voor de Verbinding A8-A9 is een nieuwe aansluiting op de A9 nodig, die aan een aantal eisen moet voldoen:

- de technische richtlijnen van Rijkswaterstaat (RWS): de Richtlijn Ontwerp Autosnelwegen 2019 (ROA 2019);
- de provinciale richtlijnen voor wegontwerp (ERBI);
- de effecten van de aansluiting op de doorstroming op de snelwegen en op de verkeersveiligheid moeten acceptabel zijn.

De Verbinding A8-A9 heeft drie kenmerkende onderdelen:

1. De hoogteligging van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9, volledig verdiept door het gebied van de Stelling of verhoogd,
2. De manier waarop de Verbinding A8-A9 wordt aangesloten op de A9, met volledige of onvolledige knoop;
3. De hoogteligging van het tracé van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders, op maaiveld of volledig verdiept.

Verschillende varianten voor deze drie onderdelen zijn in de loop van het onderzoek bestudeerd en afgevallen, waaronder de variant 'Half Klaverblad' en de 'Haarlemmermeeraansluiting'. Ook de haalbaarheid van een tunnel voor de gehele Verbinding A8-A9 is onderzocht en afgevallen[7]. Enkele van deze afgevallen varianten lichten we in de volgende paragraaf toe.

Het uiteindelijke voorkeursalternatief voor de Verbinding A8-A9 is samengesteld uit de voorkeursoplossingen voor deze drie onderdelen. Om daarin keuzes te maken, heeft een weging van de voor- en nadelen plaatsgevonden, op basis van:

- de impact op het werelderfgoed en het BPL,
- de effecten op de leefbaarheid (geluid, luchtkwaliteit),
- de bereikbaarheid

[7] Zie voor alle onderzochte afgevallen varianten en de tunnel: Bijlage 3 Samenvatting onderzoek ontwerp en verkeer aansluitvarianten en tunnel.

4.2. RESULTATEN EERDER ONDERZOEK AANSLUITVARIANT HALF KLAVERBLAD EN OPTIE TUNNEL

Tunnel

Naar aanleiding van het Coalitieakkoord (2019) is onderzoek gedaan of het haalbaar is de Verbinding A8-A9 in een tunnel te leggen. Het aanleggen van een tunnel onder het werelderfgoed zou vier tunnelbuizen nodig hebben, met een bredere doorsnijding van het werelderfgoed tot gevolg. De wegen uit de vier tunnelbuizen voegen samen in het open landschap tussen de Stelling van Amsterdam en Assendelft. Dat is een aantasting van (de openheid van) het landschap. Een tunnel heeft beperkte meerwaarde ten opzichte van een verdiepte ligging. Bovendien heeft een tunnel alhier een negatief effect op de robuustheid van het netwerk.

Een geboorde tunnel onder het open landschap door heeft geen meerwaarde voor het behouden of versterken van de OUV van de Stelling van Amsterdam: in het Unesco-gebied van de Stelling is de variant met een tunnel gelijk aan de variant met een verdiepte ligging. Voor de bereikbaarheid en de leefbaarheid is een tunnel een minder robuuste oplossing dan een weg op maaiveld of een weg met een verdiepte ligging.

De conclusie is, dat een tunnel voor de OUV beperkte of geen meerwaarde heeft ten opzichte van een verdiepte ligging (die verderop in dit hoofdstuk besproken wordt). Een tunnel heeft bovendien een negatief effect op de robuustheid van het netwerk[8].

Aansluitvarianten

Aanvankelijk waren er vier aansluitvarianten voor de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9. In het ontwerpproces is één daarvan, de zogeheten 'Haarlemmermeeraansluiting', direct afgevallen. Deze was niet acceptabel vanwege de verkeersveiligheid en is daarom niet verder onderzocht (zie ook tabel 4.1). De drie waren toen:

1. de aansluitvariant 'Half klaverblad';
2. een aansluiting in de vorm van een volledig knooppunt;
3. een aansluiting in de vorm van een onvolledig knooppunt.

Het half klaverblad was ook onderdeel van het ontwerp van het Golfbaanalteratief waarover ICOMOS in 2017 heeft geadviseerd. In deze variant zijn zowel de A9 als de A22 aangesloten op de Verbinding A8-A9. Bij deze aansluitvariant is een kruispunt met verkeerslichten noodzakelijk. De resultaten van het onderzoek zijn samengevat in Bijlage 3.

De variant Half klaverblad is mogelijk bij een verhoogde en verdiepte ligging. Een hoge

[8] Landschapsplan SvA / A8-A9, Onderzoek haalbaarheid tunnel, april 2020. Een samenvatting van het tunnelonderzoek staat in Bijlage 3.

Aspect	Half klaverblad	Haarlemmermeer	Knooppunt
Stelling van Amsterdam	Groot effect op de OUV door ligging dichtbij Fort Veldhuis	Effect op OUV beperkt door slanke vormgeving	Effect op OUV beperkt door slanke vormgeving
Bijzonder Provinciaal Landschap	Negatieve impact op kernkwaliteit structuurdragers	Negatieve impact op kernkwaliteit structuurdragers	Negatieve impact op kernkwaliteit structuurdragers
Leefbaarheid	Effecten in Broekpolder, vooral bij hoge ligging	Effecten in Broekpolder, vooral bij hoge ligging	Effecten in Broekpolder, vooral bij hoge ligging
Bereikbaarheid	Geen vrije doorstroming (verkeerslichten), sluit niet aan bij principe van aansluiten stroomwegen	Sluit niet aan bij principe van aansluiten stroom-wegen. Niet acceptabel vanwege verkeersveiligheid	Optimale oplossing voor bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Tabel 4.1. Samenvatting effecten eerder onderzoek naar aansluitvarianten op de A9.

Aspect	Verhoogde aansluiting	Verdiepte aansluiting
Stelling van Amsterdam	Groot effect op de openheid van de schootsvelden en inundatie-gebieden, negatief effect op de beleefbaarheid van de hoofdweer-standslijn	Openheid van schootsvelden en inundatiegebieden wordt nauwe-lijks aangetast; hetzelfde geldt voor de hoofdweerstandslijn
Bijzonder Provinciaal Landschap	Negatieve impact op kernkwaliteit structuurdragers	Structuurdragers worden niet aangetast
Leefbaarheid	Toename van geluidbelasting in Broekpolder	Kleiner effect op de geluidbelasting in Broekpolder
Bereikbaarheid	Positief effect, niet onderscheidend t.o.v. verdiepte aansluiting	Positief effect, niet onderscheidend t.o.v. verhoogde aansluiting

Tabel 4.2: Samenvatting effecten verdiepte of verhoogde aansluiting

ligging heeft een groot negatief effect op de openheid van het landschap en op de beleving van de hoofdweerstandslijn (vooral Fort Veldhuis). Een verdiepte ligging van het Half klaverblad beperkt de negatieve effecten op de openheid, maar de constructie (damwanden) in de directe nabijheid van de hoofdweerstandslijn in het inundatiegebied is een grote aantasting van de OUV. In de analyse is daarom geconsta-teerd dat deze aansluitvariant niet acceptabel is vanwege de impact op de OUV / kernkwaliteiten. Bovendien heeft deze variant niet de voorkeur vanuit het oogpunt van bereikbaarheid vanwege het principe dat twee auto(snel)wegen met een knooppunt worden verbonden.

Met deze eerste trechtering restten er nog:
- volledig knooppunt met verhoogde ligging,
- volledig knooppunt met verdiepte ligging,
- onvolledig knooppunt met verhoogde ligging en
- onvolledig knooppunt met verdiepte ligging.

Deze varianten en de effecten daarvan worden verder behandeld in de paragrafen 4.3 t/m 4.5.

4.3 ANALYSE VARIANTEN HOOGTELIGGING AANSLUITING OP A9

Effect op het werelderfgoed
Bij de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 is een ongelijkvloerse kruising nood-zakelijk. Deze kan verhoogd of verdiept worden aangelegd. Een verhoogde ligging tast het werelderfgoed aan, vooral de openheid van het strategisch landschap. Daarnaast zorgt een verhoogde ligging voor verdere aantasting van de hoofdweerstandslijn: deze wordt minder beleefbaar en herkenbaar. Een verdiepte ligging heeft nagenoeg geen impact op de openheid van het inundatiegebied en de schootsvelden en de continuïteit van de hoofdweerstandslijn.

Effect op leefbaarheid en bereikbaarheid
Een verdiepte ligging levert minder geluids-belasting voor de omgeving dan een verhoogde ligging. Vanuit techniek, doorstroming en verkeersveiligheid zijn er geen onderscheidende verschillen tussen een hoge of verdiepte ligging.

Conclusies
Op grond van de weging van effecten (zie tabel 4.2), nemen we in het Landschapsplan voor de Verbinding A8-A9 een verdiepte ligging van de aansluiting bij de A9 op. Om de impact van de Verbinding op de kernkwaliteiten van de Stelling verder te beperken is deze verdiepte ligging doorgetrokken tot voorbij de kruising met de Groenedijk, de oostgrens van het werelderfgoedgebied. De Verbinding gaat onder de hoofdweerstandslijn door en wordt daar overkapt. De liniedijk en defensieve gracht komen op de overkapping te liggen. Door de verdiepte ligging is de nieuwe weg maar beperkt zichtbaar en is het effect op de kernkwaliteiten, vooral de hoofdweerstandslijn, gering. Ook de samenhang van de hoofdweerstandslijn met het gebied erbinnen en erbuiten (beide aangetast) verandert nauwelijks.

Groot negatief effect / niet accep-tabel op grond van erfgoed- of verkeersveiligheidsanalyses	
Beperkt negatief effect	
Weinig tot geen positief of negatief effect	
Positief effect	

Legenda tabellen

Afbeelding 4.2 Volledige (links) en onvolledige (rechts) knoop

4.4 ANALYSE VOLLEDIGE OF ONVOLLEDIGE KNOOP

Deze nieuwe wegverbinding doorsnijdt de Stelling van Amsterdam en leidt tot aanpassingen en uitbreidingen van bestaande infrastructuur. Met name de aansluiting op de A9 ter hoogte van Heemskerk verdient aandacht omdat deze gerealiseerd moet worden binnen de 'property' van het werelderfgoed (het Unesco-gebied). De richtlijnen van Rijkswaterstaat (ROA 2019) vragen om voldoende lengte van in- en uitvoegstroken waardoor het verkeer vanaf de A9 uit Haarlem dat naar de nieuwe verbinding wil al voor knooppunt Beverwijk moet uitvoegen.

Knooppunt Beverwijk is, de (onvolledige) verknoping van de A9 en de A22. Deze situatie leidt voor de Verbinding A8-A9 tot het vraagstuk hoe de aansluiting van de nieuwe weg er uit moet zien. Bij een volledige knoop zijn zowel de A9 als de A22 gekoppeld aan de Verbinding A8-A9. Dit is de gebruikelijke manier om een knooppunt te maken. Het verkeer in zuidelijke richting kan dan zowel vanaf de A9 als de A22 op de Verbinding A8-A9 komen, en vice-versa. De volledige knoop noodzaakt ertoe om zowel vanaf de A9 als vanaf de A22 een uitvoeger te maken. Vanwege het hoogteverschil loopt de uitvoeger van de A22 parallel aan de buitenkant van de huidige A22. De uitvoeger van de A9 ligt ongeveer op maaiveldniveau, naast de uitvoeger vanaf de A22. Na de bocht gaan de uitvoegers over in één rijbaan naar de Verbinding A8-A9. Bij een onvolledige knoop is het vanuit het zuiden niet mogelijk vanaf de A9 naar de Verbinding A8-A9 te rijden. Bij deze variant is alleen een korte uitvoeger nodig vanaf de A22. Voor het verkeer tussen de Verbinding A8-A9 en de A9 in noordelijke richting maakt de keuze tussen een volledige of onvolledige knoop geen verschil.

Effect op het werelderfgoed

De beoordeling van effecten op het werelderfgoed Stelling van Amsterdam is op dezelfde wijze uitgevoerd als in 3.4, aan de hand van de begrippen integriteit en authenticiteit. Referentie is opnieuw de huidige situatie.
Er is zowel gekeken naar de effecten van de ingreep van de Verbinding A8-A9 zelf, als naar bijkomende ingrepen die daar onlosmakelijk mee samenhangen, zoals het verwijderen van de huidige verzorgingsplaatsen. De impact op het werelderfgoed is zowel positief als negatief. Dit wordt nader toegelicht in bijlage 4.

Negatief

- Verdere afname van het areaal inundatiegebied en schootsvelden en verdere aantasting van de kwaliteit. Met de volledige knoop gaat een groter deel van het resterende smalle deel van het inundatiegebied verloren dan bij de onvolledige knoop. Het effect van de onvolledige knoop is vrij gering.
- De volledige knoop leidt tot een kleine verbreding van de A9 (ongeveer 5 meter) bij de bestaande doorsnijding van de hoofdweerstandslijn door de A9 bij Fort St. Aagtendijk.
- Bij de volledige knoop ligt de verbindingsweg vanaf de A9 vanuit het zuiden het dichtst bij de hoofdweerstandslijn. Dit effect is op zich beperkt, maar vergroot wel het sterk negatieve effect van de ligging van de A9 in het inundatiegebied dicht bij de hoofdweerstandslijn.

Alles afwegende heeft de variant volledige knoop sterker negatieve effecten op het werelderfgoed dan de variant onvolledige knoop. Dit ligt vooral in het grotere ruimtebeslag van de volledige knoop.

Effect op leefbaarheid en bereikbaarheid

Luchtkwaliteit

Voor de luchtkwaliteit zijn in dit onderzoeksstadium nog geen modelberekeningen gemaakt. Wel is een deskundigenoordeel opgesteld, mede op basis van informatie uit de Planstudie tweede fase uit 2017. Het effect van de twee varianten op de luchtkwaliteit langs de snelwegen is klein en niet onderscheidend.

Geluid

De effecten op de geluidbelasting zijn doorgerekend met een gedetailleerd geluidsmodel[9]. De variant onvolledige knoop heeft langs de A22 een kleine toename van de geluidbelasting tot gevolg. Dat komt door de hogere verkeersintensiteiten op de A22 en door de lange parallelbaan (invoeger) die bij deze variant dichter bij de woonwijk ligt dan de huidige A22. Deze effecten treden niet op bij de variant volledig knooppunt, omdat deze lange invoeger dan niet nodig is. Bezien vanuit het omgevingseffect geluid heeft de volledige knoop daarom de voorkeur.

Doorstroming en verkeersveiligheid

De verschillen tussen de effecten van de twee varianten zijn klein. Dat geldt zowel voor de doorstroming als voor de verkeersveiligheid op de A9 en op de Verbinding A8-A9.

[9] Opgenomen in bijlage 6: Effectonderzoeken (geluid en luchtkwaliteit)

Aspect	Volledig knooppunt	Onvolledig knooppunt
Stelling van Amsterdam	Door de extra uitvoeger vanaf de A22 groter ruimtebeslag in de inundatiekommen	Slanke vormgeving leidt tot zeer klein effect op inundatiekommen
Bijzonder Provinciaal Landschap	Structuurdragers worden niet aangetast	Structuurdragers worden niet aangetast
Leefbaarheid	Klein en mitigeerbaar effect op geluidbelasting in Broekpolder	Groter effect op de geluidbelasting in Broekpolder door langere invoeger richtng A22 en door toename van verkeer op A22
Bereikbaarheid	Sterk positief effect op de (boven) regionale bereikbaarheid, sterke verbetering van de robuustheid van het netwerk	Past niet bij principes voor aansluiten van hoofdwegen, minder sterke verbetering van de robuustheid van het netwerk Negatief effect op de lokale bereikbaarheid

Tabel 4.3: Samenvatting effecten volledig of onvolledig knooppunt

Bovenregionale, regionale en lokale bereikbaarheid
De Verbinding A8-A9 heeft zowel met een volledige als een onvolledige knoop een gunstig effect op de bovenregionale, regionale en lokale bereikbaarheid. Maar bij de onvolledige knoop is het positieve effect op de robuustheid van het hoofdwegennet (bovenregionaal/ regionaal) minder groot dan bij de volledige knoop. Een onvolledige knoop is strijdig met de gebruikelijke manier waarop knooppunten worden gemaakt[10]. De volledige knoop heeft daardoor voor de regionale en bovenregionale bereikbaarheid de sterke voorkeur boven de onvolledige knoop.

De onvolledige knoop heeft ook lokaal een negatief effect, bij het bedrijventerrein tussen de A9 en de A22. Ten opzichte van de bestaande situatie en in vergelijking met de volledige knoop gaat meer verkeer gebruik maken van de aansluiting Beverwijk/ Velsen-Noord op de A22. Dat leidt lokaal tot een grote belasting van de ontsluitingswegen van het bedrijventerrein. Ook voor de lokale bereikbaarheid heeft de volledige knoop dus de voorkeur.

Conclusies
Op het werelderfgoed heeft de variant volledige knoop sterke negatieve effecten dan de variant onvolledige knoop. Dat effect vindt plaats in een gebied, waar de integriteit van de Stelling al is aangetast door de dubbele doorsnijding van de hoofdweerstandslijn door de A9 bij Fort St. Aagtendijk. Ook zijn hier de A9 en de A22 zeer dominant aanwezig in het landschap en daarmee in contrast met de veel kleinschaligere hoofdweerstandslijn. Inundatie tussen A9 en A22 is nauwelijks nog voorstelbaar, ook door de hogere ligging van het St. Aagtenpark en ophoging voor het bouwrijp maken van inmiddels gebouwde woonwijken en bedrijventerrein.
Voor de leefbaarheid is er, op basis van modelberekeningen voor de geluidbelasting, een voorkeur voor de volledige knoop met een verdiepte aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9. Voor het aspect bereikbaarheid (lokaal, regionaal en bovenregionaal) is er een sterke voorkeur voor de variant volledige knoop.

Dit alles afwegend (zie tabel 4.3) concluderen we dat een volledige knoop de voorkeur heeft voor de leefbaarheid en bereikbaarheid. Maar, omdat deze variant een grotere impact heeft op de kernkwaliteiten dan de onvolledige knoop, zijn extra maatregelen nodig om het werelderfgoed in het plangebied per saldo te versterken. Ofwel: de versterking van de Stelling moet hier groter zijn dan het negatieve effect.

[10] De Richtlijn Ontwerp Autosnelwegen (2019) geeft aan dat volledige knooppunten als uitgangspunt voor het ontwerp moeten worden gehanteerd.

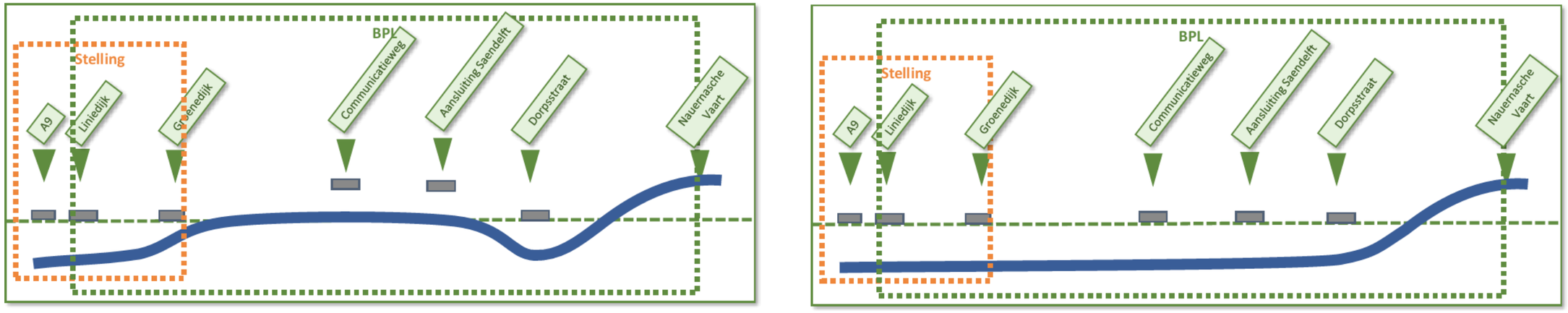

Afbeelding 4.3 Het tracé door de Assendelver polders (links: variant op maaiveld, rechts: verdiept)

4.5 ANALYSE HOOGTELIGGING A8-A9 IN DE ASSENDELVER POLDERS

Voor de kruising met de Dorpsstraat in Assendelft is het uitgangspunt, op basis van het voorkeursalternatief[11], dat de Verbinding A8-A9 daar verdiept onderdoor gaat. Daardoor blijft de continuïteit van de Dorpsstraat, het langste dorpslint van Nederland, behouden en blijven negatieve omgevingseffecten beperkt. Ter hoogte van de onderdoorgang moeten wel enkele woningen aan de Dorpsstraat worden gesloopt.

Het tracé van de Verbinding A8-A9 kent (zoals hiervoor in 4.3 ook aan de orde gekomen) twee verdiepte punten: de verdiepte ligging bij de hoofdweerstandslijn / Groenedijk aan de westkant en onder de Dorpsstraat door aan de oostkant. De vraag rijst dan of het tracé in zijn geheel verdiept kan worden aangelegd tussen de twee verdiepte punten. Naar de effecten van een ligging op maaiveld of een verdiept tracé is nader onderzoek gedaan. Omdat het tracé hier buiten het Unesco-gebied ligt, is vooral gekeken naar de effecten op de kernkwaliteiten van het BPL, de leefbaarheid en de bereikbaarheid. Toch is ook het effect op de Stelling van belang. Gezien de verstedelijking van inundatiegebied / schootsvelden aan de onveilige zijde, is het open en groen houden van het landschap aan de veilige zijde essentieel voor de beleving van de Stelling. Hierop wijst ook het ICOMOS-advies uit 2017.

[11] Nota Voorkeursalternatief, 2018.

Effect op het Bijzonder Provinciaal Landschap

Het tracé door de Assendelver polders ligt buiten het Unesco-gebied. Toch ligt hier, zoals hierboven vermeld, een duidelijk Stelling-belang. Bij de maaiveldligging verstoort de weg de openheid van het binnengebied van de Stelling van Amsterdam, de ‘veilige kant’. Een verdiepte ligging moet zo diep zijn, dat er geen borden of verlichting boven het maaiveld uit komen. Samengevat zijn de effecten op de kernkwaliteiten van het BPL:

- Het tracé is een doorsnijding van het sloten- en verkavelingspatroon. Het effect is het meest negatief bij de variant maaiveldligging. Bij de verdiepte ligging is het effect minder groot, omdat de weg onder het water van de Kaaik en de Communicatieweg komt te liggen.
- De maaiveldvariant is sterk negatief voor de beleving van de openheid, die ook van belang is voor weidevogels. Bij een verdiepte ligging is er nauwelijks effect.
- Voor de effecten op de ruimtelijke dragers in het landschap is er geen verschil tussen de varianten.

Voor de effecten op de OUV van de SvA concluderen we dat een verdiepte ligging aanzienlijk minder grote effecten heeft op de Stelling, met name het veilige binnengebied, en het BPL dan de ligging op maaiveld.

Effect op leefbaarheid en bereikbaarheid

Luchtkwaliteit

Het effect van de twee varianten op de luchtkwaliteit is niet onderscheidend. De luchtkwaliteit hangt namelijk af van de verkeersintensiteit op het tracé, en deze is in beide varianten gelijk. Hier wordt in bijlage 5 uitgebreider op ingegaan.

Geluid

Er zijn verschillen in geluidbelasting tussen de varianten. Bij de maaiveldligging neemt het areaal van de Assendelver polders, dat een lage geluidbelasting heeft, flink af. Bij de verdiepte ligging is het effect van de weg op de geluidbelasting in de polder klein. Beide varianten leiden tot een gelijke reductie van de geluidbelasting langs de bestaande traverse van de N203 door Krommenie - Assendelft.

Modelberekeningen laten zien dat de maaiveld-variant tot een hogere geluidbelasting op woningen in de buurt van het tracé leidt dan de verdiepte variant. Dit speelt vooral bij de bebouwing aan de zuidkant van Saendelft. Maatregelen om de geluidbelasting hier te beperken zijn op basis van de geldende regelgeving niet noodzakelijk of doelmatig. Als bij een maaiveldligging toch gekozen zou worden om de geluiduitstraling te beperken, zijn er twee mogelijkheden. De eerste mogelijkheid is het gebruik van een stille verharding (reductie 2 tot 4 dB). De tweede mogelijkheid is het aanbrengen van schermen langs de Verbinding A8-A9. De effectiviteit van geluidsschermen is afhankelijk van de hoogte en hun relatieve locatie tussen bron en ontvanger. Schermen tasten echter de openheid van het gebied aan en zijn daarmee tegenstrijdig aan het advies van ICOMOS uit 2017.

Bereikbaarheid

De twee varianten laten ten aanzien van de lokale, regionale en bovenregionale bereikbaarheid geen verschillen zien. Er is geen verschil in effect op de doorstroming op het hoofdwegennet.

Aspect	Verdiepte ligging	Ligging op maaiveld
Stelling van Amsterdam	Geen effect	Nagenoeg geen effect
Bijzonder Provinciaal Landschap	Kernkwaliteiten openheid en structuurdragers worden niet aangetast	Aantasting van kernkwaliteiten openheid en structuurdragers Negatief effect op de waarde van het gebied voor weidevogels
Leefbaarheid	Gering effect op geluidsbelasting	Toename van geluidbelasting in de woonomgeving (Assendelft) en geluidbelasting in de open polders
Leefbaarheid rondom N203	Positief effect, niet onderscheidend t.o.v. ligging op maaiveld	Positief effect, niet onderscheidend t.o.v. verdiepte ligging
Bereikbaarheid	Positief effect, niet onderscheidend niet onderscheidend t.o.v. ligging op maaiveld	Positief effect, niet onderscheidend t.o.v. verdiepte ligging

Tabel 4.4: Samenvatting effecten maaiveldligging of verdiepte ligging

Conclusies
De maaiveldvariant heeft sterkere negatieve effecten op het BPL dan de variant verdiepte ligging (zie tabel 4.4). Bovendien zijn er bij de maaiveldvariant effecten op de Stelling buiten het werelderfgoed door aantasting van de openheid in het 'veilige' gebied en door wijziging in de ligging van de Communicatieweg.

Voor de leefbaarheid is er op basis van modelberekeningen voor geluid, een voorkeur voor de verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9. Voor het aspect bereikbaarheid (lokaal, regionaal en bovenregionaal) is er geen voorkeur voor één van de varianten. Omdat beide varianten op een gelijke manier de Dorpsstraat kruisen is er geen verschil ten aanzien van de noodzaak om enkele woningen te slopen.

Gezien het grotere negatieve effect van de maaiveldligging op het landschap en op de beleving van het erfgoed en gezien de grotere geluidbelasting concluderen we dat een verdiepte ligging in de Assendelver polders de beste keuze is. De verdiepte ligging tast de kernkwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap minder aan, heeft een gering effect op openheid en ruimtebeleving en zorgt voor nagenoeg geen toename van de geluidbelasting in Assendelft en de Assendelver polders. We nemen daarom de verdiepte ligging op in het Landschapsplan.

4.6 CONFRONTATIE ANALYSE STELLING EN BPL MET VERBINDING A8-A9

Het Landschapsplan heeft, zoals uiteengezet in de inleiding van dit rapport, een tweeledige doelstelling. Op grond van de eerste doelstelling zijn in 3.5 prioriteiten voor herstel en versterking van de kernkwaliteiten geformuleerd voor de Stelling in het plangebied. Herstel en versterking van de OUV en, waar mogelijk, de aanwezige aantastingen herstellen en de beleefbaarheid verbeteren. Het gaat om herstel en versterking van de hoofdweerstandslijn, van het inundatiegebied en de schootsvelden en van elementen van het watermanagementsysteem. Daar liggen de 'zwakke plekken' in het plangebied.

Bij de tweede doelstelling van het Landschapsplan is behoud en versterking van de Stelling een belangrijke afwegingsfactor bij de keuze tussen verschillende varianten. De aanleg van de Verbinding A8-A9 heeft invloed op de Stelling, zowel negatief als positief. De, vanuit het verleden, al meest aangetaste plekken van de Stelling in het plangebied zijn het inundatiegebied en de schootsvelden. De aantasting is hier zo groot dat het plangebied inmiddels een 'zwakke schakel' vormt in het systeem van de Stelling als geheel. Door de aanleg van de Verbinding A8-A9 ontstaan kansen om het werelderfgoed op deze plekken te herstellen en versterken.

Uit deze constateringen volgt dat maatregelen nodig zijn om de doelstellingen te halen en er uiteindelijk voor te zorgen dat na realisering van de Verbinding A8-A9, de Stelling ten opzichte van de huidige situatie daadwerkelijk is hersteld en versterkt. In het volgende hoofdstuk, werken we daarom de prioriteiten voor het erfgoed uit tot bouwstenen, die invulling geven aan het eerste doel. Ook formuleren we voor de inpassing van de Verbinding A8-A9 bouwstenen, waarbij kwaliteit toegevoegd wordt aan de Stelling.

Vanuit de BPL-status van het plangebied volgt tevens een inpassingsopgave voor de Verbinding A8-A9 (zie 3.8). Deze is in het volgende hoofdstuk bij het formuleren van de bouwstenen meegenomen.

05

BOUWSTENEN VOOR HET LANDSCHAPSPLAN

5.1. INTRODUCTIE BOUWSTENEN

Waarom bouwstenen?
In dit hoofdstuk zetten we de stap van de prioriteiten voor herstel en versterking (zie hoofdstuk 3) naar bouwstenen. Bouwstenen zijn de belangrijkste (fysieke) elementen voor het herstel en de versterking van de kernkwaliteiten en voor het inpassen van de Verbinding; ze komen direct voort uit de geconstateerde prioriteiten en vormen de grondstof voor de maatregelen in het Landschapsplan. Zo komen we tot navolgbare en herleidbare maatregelen en bewaken we de samenhang daartussen.

De bouwstenen bestaan uit twee categorieën. De eerste categorie bestaat uit bouwstenen voortkomend uit de prioriteiten voor herstel en versterking van de kernkwaliteiten van de Stelling. De tweede categorie bestaat uit bouwstenen voor het realiseren van de Verbinding A8-A9, op basis van de nu overgebleven mogelijkheden.

5.2. BOUWSTENEN VOOR HERSTELLEN EN VERSTERKEN VAN DE KERNKWALITEITEN VAN HET WERELDERFGOED

In hoofdstuk 3 zijn de prioriteiten voor herstel en versterking van de kernkwaliteiten samengevat. Het gaat om fysiek herstel van elementen en vergroting van de beleefbaarheid. De prioriteiten leiden tot drie globale bouwstenen, waarbinnen we geen rangorde aangeven. De hoofdweerstandslijn hebben we bovenaan gezet omdat dit element in het plangebied het meest continu is en de andere elementen samenbindt. De bouwstenen zijn kortheidshalve benoemd als:

- herstel en versterking hoofdweerstandslijn;
- herstel en versterking inundatiegebied, Verboden Kringen / schootsveld (samenvatting van eerst twee afzonderlijke bouwstenen, vanwege de hoge mate van overlap);
- herstel en versterking watermanagementsysteem.

Ruimtelijke schaal van de bouwstenen
We constateerden in hoofdstuk 3, dat het plangebied als geheel een ‘zwakke plek’ in de Stelling is; het defensieve systeem heeft onvoldoende samenhang en beleefbaarheid. Herstel is mogelijk, zij het niet overal. Een groot deel van de aantastingen uit de laatste decennia is onomkeerbaar. En waar kansen voor herstel zijn, heeft de Stelling (van origine) weinig militaire expressie, namelijk in het inundatiegebied / schootsveld. Een duidelijk herkenbare militaire dimensie in het landschap ontbreekt, ook omdat kleinere waterstaatswerken niet meer volledig aanwezig zijn. Daar komt bij dat juist in het inundatiegebied /schootsveld de recente infrastructurele werken en bebouwing het landschap van de Stelling visueel zijn gaan domineren.

De mate van aantasting van de Stelling, het vrij geringe oppervlak inundatiegebied / schootsveld aan de oostkant van de A9 tussen Fort Veldhuis en de St. Aagtendijk en de aantasting van het schootsveld ter hoogte van de golfbaan vragen om substantieel herstel en flinke verbetering.

Een juiste schaal is daarom een voorwaarde omdat daardoor (de werking van) inundatiegebied en schootsvelden voorstelbaar worden. Een (te) klein oppervlakte leidt daar niet toe en houdt dus onvoldoende verbetering in. Daarom gaat het bij de bouwstenen herstel en versterking inundatiegebied / schootsvelden om hun gehele gezamenlijke areaal in het plangebied, globaal tussen N203 en het Noordzeekanaal. Hier is een samenhangende aanpak nodig, waarbij het ruimtelijk karakter van de Stelling leidend moet zijn. Alleen herstel en verbetering op deze schaal kan de Stelling in het plangebied weer op orde brengen én opwegen tegen de effecten van de Verbinding A8-A9.

Omdat de A9 hier over enkele kilometers parallel loopt aan de hoofdweerstandslijn en het aangrenzend inundatiegebied - een bijzondere situatie -, ligt er ook een kans om de beleefbaarheid van de inundatiegebieden en de schootsvelden vanaf de snelweg te verbeteren.

Ingrediënten van de bouwstenen
Om tot de bouwstenen te komen, hebben we eigenschappen benoemd die bepalend zijn voor de te herstellen onderdelen van de Stelling. Als hulpmiddel om die eigenschappen scherp te krijgen, is mede gebruik gemaakt van het rapport Visuele Integriteit Waterlinies (Advies Kwaliteitsteam Nieuwe Hollandse Waterlinie, 2018). Het rapport gaat in op de bepalende eigenschappen en op de onderlinge visuele relaties, die het defensief systeem inzichtelijk en beleefbaar maken. Er is vooral gekeken naar wat het rapport zegt over inundatiegebied en schootsvelden.

De voor de Stelling bepalende eigenschappen per bouwsteen zijn:

- voor de hoofdweerstandslijn:
  Lineair karakter, grote openheid naar buitenkant linie (westen), merendeels ook aan de binnenkant (maar geen defensieve noodzaak), tracé gedeeltelijk nieuw aangelegde defensiedijk, gedeeltelijk ‘meegebruikte’ middeleeuwse dijk. Visuele samenhang met kleinere militaire werken in en bij de dijk en met Inundatiekanaal aan de buitenkant. Beplanting bestaand uit verschillende soorten bomen.

- voor het inundatiegebied:
  Open, vlak, onverhard/groen (agrarisch of verwant), weinig bebouwing, ruimtelijk en functioneel verbonden met de ‘kraan’ (watermanagementsysteem) en met de forten en Verboden Kringen (overlapping). Nauwelijks militaire expressie (uitdrukking) van defensief gebruik.
- voor de Verboden Kringen/ schootsvelden:
  Open, vlak, onverhard, niet of nauwelijks bebouwing en obstakels, oorspronkelijk aanwezige bebouwing wel met specifiek karakter (houtbouw, mogelijkheid tot verwijderen), zichtrelaties met forten en andere militaire werken, overlapping met het inundatiegebied. Nauwelijks militaire expressie van het defensief gebruik, behalve bij de forten maar daar aan het zicht onttrokken door beplanting.
- voor het watermanagementsysteem:
  Markant lineair Inundatiekanaal, sterk samenhangend met de hoofdweerstandslijn. Verder zijn er weinig specifieke elementen (behalve de inundatiesloten).

5.3. BOUWSTEEN INPASSING VERBINDING A8-A9 EN BESTAANDE A9

Vanuit de kwaliteiten van het werelderfgoed en van het BPL is al gekozen voor een verdiepte ligging van de Verbinding in de Assendelver polders en voor de variant volledige knoop voor de aansluiting op de A9 (zie hoofdstuk 4). Daardoor blijft van de oorspronkelijk drie bouwstenen er een over: inpassing Verbinding A8-A9 en bestaande A9.

Bij de uitwerking van de bouwstenen hoofdweerstandslijn en inundatiegebied / schootsvelden en van het BPL komen de verdiepte ligging en de volledige knoop uiteraard aan de orde.

Inpassingsmaatregelen voor inrichting en vormgeving van de Verbinding A8-A9 verminderen negatieve effecten van de wegaanleg en leiden tot positieve effecten voor de Stelling. Dit kan door een consequente en passende vormgeving voor de weg en alle bijbehorende elementen te hanteren. De ‘beeldtaal’ van de Verbinding A8-A9 moet passen bij de Stelling. Ook mogelijkheden voor beleving van het werelderfgoed vanaf de Verbinding A8-A9 horen bij deze bouwsteen.

Het is van belang in deze bouwsteen ook de huidige A9 mee te nemen, binnen het plangebied. Het beter inpassen van de dubbele doorsnijding van de hoofdweerstandslijn bij Fort St. Aagtendijk bijvoorbeeld draagt bij aan een betere beleefbaarheid van de linie. Het doorvoeren van de bij de Stelling passende beeldtaal bij de A9 vergroot de beleving van de Stelling verder.

Het realiseren van de Verbinding A8-A9 leidt tot de verplichting om voldoende maatregelen te nemen voor de het opheffen van de negatieve gevolgen voor de waterhuishouding en de natuur (zie hoofdstuk 7). Bij de uitwerking van de inpassingsmaatregelen is ook rekening gehouden met de verplichte compensatie.

06

HET LANDSCHAPSPLAN EN DE MAATREGELEN

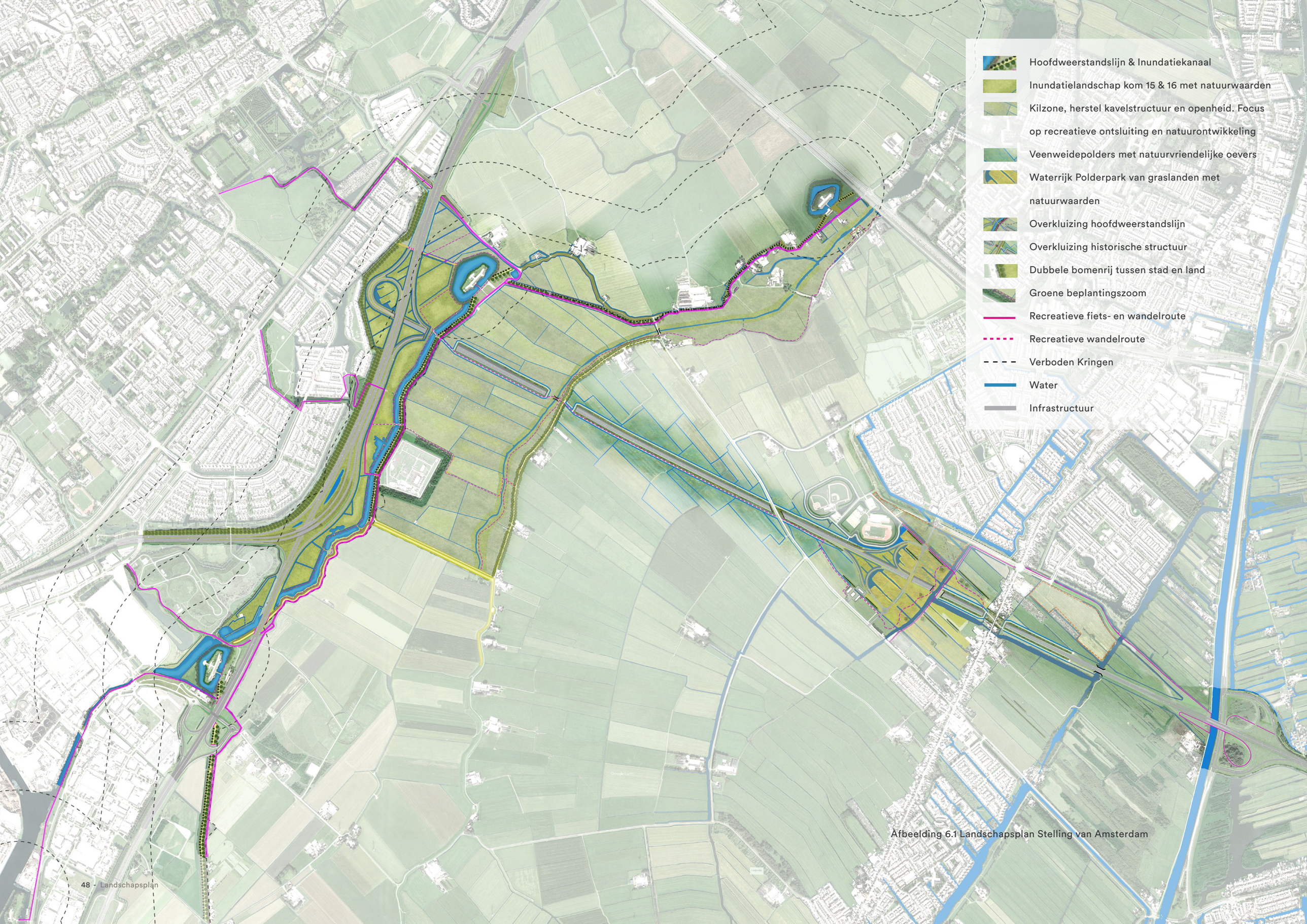

Afbeelding 6.1 Landschapsplan Stelling van Amsterdam

6.1 VAN BOUWSTENEN NAAR MAATREGELEN

De bouwstenen uit hoofdstuk 5 zijn met behulp van ontwerpend onderzoek en/of aanvullend historisch onderzoek uitgewerkt in concrete en gelokaliseerde ontwerpopgaves en daarbij behorende maatregelen. Per bouwsteen hebben we geanalyseerd welke opgaven er zijn (‘wat kunnen we waar doen aan de aantasting van een kernkwaliteit’) en is afgewogen welke aanpak, vanuit werelderfgoed-optiek en het BPL, gevolgd moet worden. Bijvoorbeeld wel of geen reconstructie toepassen van een verdwenen deel van de hoofdweerstandslijn. Uit deze afweging is steeds de opgave en de aanpak daarvan scherper gesteld. Kortom, de vraag ‘hoe pakken we de ontwerpopgave aan’ heeft na analyse en afweging geleid tot concrete maatregelen. Daarbij hoort de kanttekening dat de ontwerpopgaves van elkaar verschillen in omvang en complexiteit en de maatregelen daarmee ook.

Het Landschapsplan is echter meer dan het bundelen van de maatregelen die nodig zijn voor herstel en versterking van de kernkwaliteiten van de Stelling en het inpassen van de Verbinding A8-A9. Er zijn ook uitgangspunten nodig om te komen tot een integraal en samenhangend ontwerp. Deze volgen gedeeltelijk direct uit de doelstellingen voor het Landschapsplan. De volgende uitgangspunten zijn geformuleerd:

De Stelling van Amsterdam meer zichtbaar en beleefbaar maken
Het open houden en open maken van het Stellinglandschap, zichtrelaties tussen de elementen van de Stelling versterken en het accentueren en (recreatief) bruikbaar maken van historische structuren.

Landschap leesbaar maken
De kernkwaliteiten van de Stelling van Amsterdam zijn onlosmakelijk verbonden met het landschap, de Stelling is immers op het landschap geënt. Het is daarom van groot belang om, naast het herkenbaar en beleefbaar maken van de kernkwaliteiten, de focus ook te leggen op het versterken van de leesbaarheid van het landschap waarop de Stelling is gebaseerd.

Heldere stadsranden met hoogwaardige verbindingen
In het gebied liggen de stadsranden van de kernen Beverwijk, Heemskerk en Assendelft. Om de beleving van Stelling en landschap te versterken, is het van belang deze stadsranden goed in te passen in de overgang naar het Stelling-landschap. Naast een helder gedefinieerde stadsrand zijn goede verbindingen met het buitengebied van belang, om daar de open, relatief stille Stelling te kunnen beleven.

Infrastructuur zo onzichtbaar mogelijk
De Verbinding A8-A9 vormt een nieuwe doorsnijding van het (Stelling)landschap. Om de impact van deze doorsnijding op het landschap en de Stelling te minimaliseren en zo min mogelijk zichtbaar te maken, de openheid te behouden en zo min mogelijk barrières op te werpen, krijgt de Verbinding A8-A9 een verdiepte ligging en worden weggebonden objecten en functies ten dienste van het landschap ontworpen.

De A9 vormt de scheiding tussen de stedelijke bebouwing van Beverwijk en Heemskerk aan de westzijde en het landschap van de Stelling aan de oostzijde. De aanleg van de Verbinding A8/A9 heeft ook impact op de A9/A22. Bij de ingrepen aan de A9/A22 wordt ingezet op het minimaliseren van de zichtbaarheid van de A9 en bijbehorende weggebonden elementen vanuit het landschap.

6.2 MAATREGELEN PER DEELKAART

Het Landschapsplan beschrijft hoe de kernkwaliteiten van Stelling en landschap hersteld en versterkt worden en hoe de Verbinding A8-A9 wordt ingepast. In het Landschapsplan komen de hierbij behorende maatregelen samen en laten we zien hoe deze een plek krijgen. De samenhang en de meerwaarde worden duidelijk gemaakt.

We beschrijven het Landschapsplan aan de hand van vier deelkaarten. Per deelkaart wordt beschreven welke maatregelen er een plek krijgen en welk effect ze sorteren. Aangegeven wordt aan welke bouwstenen uit hoofdstuk 5 de maatregelen invulling geven. Daarmee wordt de bijdrage aan behoud en versterking van de kernkwaliteiten van Stelling en landschap inzichtelijk.

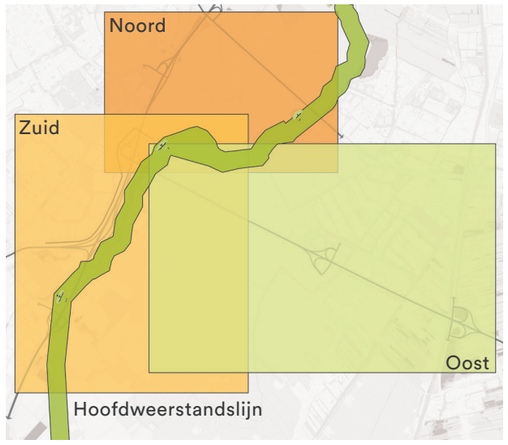

Afbeelding 6.2 Deelkaarten

De deelkaarten zijn:
- Hoofdweerstandslijn
- Noord (Kom 14)
- Zuid (Kom 15, 16, 19 en de Kilzone)
- Oost (de Assendelver polders, stadsrand Assendelft en de aansluiting A8)

Maatregelen die zich in een groter gebied afspelen, komen bij verschillende deelkaarten aan de orde.

Per maatregel staat met de volgende symbolen aangegeven op welke bouwsteen deze betrekking heeft, waarbij de belangrijkste bouwsteen bij deze maatregel bovenaan staat:

HWL — Herstel en versterking hoofdweerstandslijn

IVK — Herstel en versterking indundatiegebied, Verboden Kringen/schootsveld

WMS — Herstel en versterking watermanagementsysteem

Alle maatregelen die het landschap van de Stelling herstellen en versterken, zijn ook ten bate van de kernkwaliteiten van het BPL; in het werelderfgoed overlappen de OUV en het BPL elkaar immers. Alle maatregelen in deelkaart Oost zijn ook ten bate van de kernkwaliteiten van het BPL: deze deelkaart ligt buiten het Unesco-gebied. Hier worden de kernkwaliteiten van het BPL behouden of versterkt.

Deelkaart Hoofdweerstandslijn

Afb 6.18

M4a Herstel tracé Communicatieweg

M5 Afwaarderen Communicatieweg tussen Heemskerk en de Groenedijk

M3

Afb 6.14

M3 Markering coupures

Afb 6.17

M1 Terugbrengen boombeplan-tingen

Afb 6.16

Afb 6.15

M4b Herstel tracé Communicatieweg

M7 Verdiepte ligging A8-A9

M6 Inpassing gasverdeelstation

M2 Aanbrengen bloemrijke bermen

- Hoofdweerstandslijn & Inundatiekanaal
- Inundatielandschap kom 15 & 16 met natuurwaarden
- Kilzone, herstel kavelstructuur en openheid. Focus op recreatieve ontsluiting en natuurontwikkeling
- Veenweidepolders met natuurvriendelijke oevers
- Waterrijk Polderpark van graslanden met natuurwaarden
- Overkluizing hoofdweerstandslijn
- Overkluizing historische structuur
- Dubbele bomenrij tussen stad en land
- Groene beplantingszoom
- Recreatieve fiets- en wandelroute
- Recreatieve wandelroute
- Verboden Kringen
- Water
- Infrastructuur

Afbeelding 6.3 Landschapsplan deelkaart hoofdweerstandslijn

6.2.1 Deelkaart Hoofdweerstandslijn

De hoofdweerstandslijn vormt in zijn geheel de eerste van de bouwstenen die in hoofdstuk 5 zijn onderscheiden. De lijn is het continue lineaire element dat de verschillende elementen van de Stelling met elkaar verbindt, en is over de grootste lengte goed herkenbaar. Wel doet een aantal doorsnijdingen door meer recente infrastructuur afbreuk aan deze continuïteit en herkenbaarheid. De bestaande infrastructuur doorsnijdt de hoofdweerstandslijn nabij Fort St. Aagtendijk twee keer. Het tracé van de Verbinding A8-A9 kruist eveneens de hoofdweerstandslijn.

De set maatregelen zet in op herstel en versterking van de bouwsteen hoofdweerstandslijn als verbindend element van de Stelling en als doorgaande landschappelijke structuur. Daarom worden doorsnijdingen hersteld, coupures als bij de Stelling behorend gemarkeerd, beplantingen hersteld en er wordt een meer uniforme beeldtaal ontwikkeld voor elementen aan en bij de hoofdweerstandslijn. De laatste maatregel betreft de inpassing van de kruising van de hoofdweerstandslijn en de Verbinding A8-A9.

De volgende maatregelen worden genomen. De aangegeven nummering is geen prioritering.

HWL
IVK
M1. Terugbrengen boombeplantingen.
De hoofdweerstandslijn heeft in het gebied drie verschijningsvormen: onveranderde historische dijken, historische dijken die zijn aangepast ten behoeve van de Stelling en nieuw aangelegde of volledig vergraven dijken. Van origine kende elk type dijk een eigen beplanting, maar doordat deze grotendeels verdwenen is, zijn in de huidige situatie de verschillende typologieën niet altijd meer even herkenbaar. Door boombeplantingen terug te brengen langs de dijken van de hoofdweerstandslijn worden de verschillende dijktypologieën geaccentueerd en weer herkenbaar en beleefbaar gemaakt (referentie ca. 1920). Door ook de beplanting rondom de drie forten (Fort aan de Ham, Fort Veldhuis en Fort St. Aagtendijk) door te zetten worden deze zichtbaar verbonden aan de hoofdweerstandslijn. De beplanting kan mogelijk ook een rol spelen in natuurcompensatie.

HWL
M2. Aanbrengen bloemrijke bermen
Om de hoofdweerstandslijn als continue lijn en verbindend element meer zichtbaar te maken, worden langs de hele lijn bloemrijke bermen toegepast. Ook dit refereert aan de periode dat de Stelling functioneerde. Hierdoor gaat de hoofdweerstandslijn zich nog meer als lineair element aftekenen in het landschap. Deze maatregel kan tevens een bijdrage leveren aan natuurcompensatie en vergroot de biodiversiteit. Daarnaast wordt ook uniform materiaal en meubilair toegepast. Op markante plekken langs de hoofdweerstandslijn, daar waar forten, munitiedepots en nevenbatterijen aan de dijk liggen of daar waar inundatiekaden aansluiten, worden informatie- en rustpunten gecreëerd.

HWL
M3. Markering coupures
Er zijn diverse doorsnijdingen in de hoofdweerstandslijn. Dit betreft enerzijds coupures die onderdeel zijn van het ontwerp van de Stelling, bijvoorbeeld ter ontsluiting van agrarische erven en verbindingswegen en anderzijds doorsnijdingen ten behoeve van meer recente infrastructuur. De coupures worden gemarkeerd met een specifieke, eigen en eenduidige vormentaal. Deze sluit aan op de oorspronkelijke vormgeving van de linie en op andere projecten langs de Stelling en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De herkenbaarheid van deze linies wordt hiermee versterkt. Hierbij wordt een combinatie van beton en cortenstaal toegepast; in beton wordt het originele profiel van de dijk getoond, met cortenstaal wordt de vergankelijkheid van de dijk zichtbaar gemaakt. De bestaande kruising van de A9 met de St. Aagtendijk wordt aan beide zijden van de snelweg gemarkeerd met een cortenstaal profiel. Deze profielen tonen de hoofdweerstandslijn zoals deze oorspronkelijk is bedacht. Hiermee wordt de beleefbaarheid van de hoofdweerstandslijn vergroot

HWL
WMS
M4. Herstel Liniewal met oorspronkelijke ligging Communicatieweg
De Verbinding A8-A9 zal een groot deel van de verkeersfunctie van de Communicatieweg overnemen; deze kan dan tussen Heemskerk en de Groenedijk worden afgewaardeerd. Dat maakt het mogelijk het oorspronkelijk tracé van de Communicatieweg op twee plaatsen te herstellen: ter plaatse van de huidige doorsnijding van de Liniewal / hoofdweerstandslijn en rondom de kruising met de Kil:

M4a) Het huidige tracé van de Communicatieweg doorsnijdt de Liniewal. Het afwaarderen van de weg maakt het mogelijk deze doorsnijding te herstellen en de weg weer naar het historisch tracé, gedekt achter de Liniewal, terug te leggen. Het verdwenen deel van de Liniewal wordt daarbij teruggebracht, waardoor deze weer als doorgaande structuur herkenbaar wordt. Hierbij wordt het oorspronkelijk profiel gereconstrueerd, dit voegt educatieve en belevingswaarde toe, waardoor de Stelling beter leesbaar wordt.

M4b) Ter plaatse van de Kil wordt de Communicatieweg weer als ‘gedekte weg’ achter de Liniewal gelegd en de dubbele kruising van de Kil wordt teruggebracht naar een enkele kruising. Hiermee wordt deze bijzondere plek, waar drie verschijningsvormen van de hoofdweerstandslijn samenkomen, weer markant gemaakt (zie ook afb 6.15 en 6.16).

HWL
IVK
WMS
M5. Afwaarderen Communicatieweg Heemskerk - Groenedijk
Door het afwaarderen van de Communicatieweg tussen Heemskerk en de Groenedijk kan het wegprofiel versmald worden en krijgt de weg een meer agrarisch en recreatief karakter; de weggebruiker is er te gast en er wordt een vrijliggend wandelpad gerealiseerd. Door de afnemende intensiteit én minder drukte wordt de oorspronkelijke routing van de communicatieweg hersteld en daarmee wordt de hoofdweerstandslijn beter beleefbaar.

HWL
M6. Inpassing gasverdeelstation
Het gasverdeelstation ligt nu als storend element aan de hoofdweerstandslijn. Een betere inpassing wordt bereikt door de entree te vernieuwen en de groene zoom te versterken.

HWL
IVK
WMS
M7. Verdiepte ligging A8-A9
De laatste maatregel betreft de inpassing van de Verbinding A8-A9, waarbij een nieuwe kruising met de Stelling wordt gerealiseerd. Om te voorkomen dat deze kruising een nieuwe, zeer brede doorsnijding van de hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal vormt, krijgt de Verbinding A8-A9 een verdiepte ligging waardoor de hoofdweerstandslijn als doorgaande structuur behouden blijft. Het gaat hierbij niet alleen om behoud van de hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal zelf, maar ook om de landschappelijke context daarvan. Daarom wordt een robuuste, 249m lange overkluizing gerealiseerd, aan de westzijde beginnend bij het Inundatiekanaal. Aan de oostzijde ontstaat zo een brede landschappelijke bufferzone langs de hoofdweerstandslijn. Om vanuit het landschap en vanaf de A9 de focus op beleving van de Stelling te houden, wordt de verdiepte ligging zo rank mogelijk vormgegeven en mogen de wanden niet boven maaiveld uitsteken.

M4a herstel tracé Communicatieweg

M4b herstel tracé Communicatieweg

M20 Transformatie 150kV hoogspanningslijn

Afbeelding 6.4 Deelkaart hoofdweerstandslijn - te verwijderen / transformeren elementen

Afbeelding 6.5 Verschijningsvormen hoofdweerstandslijn

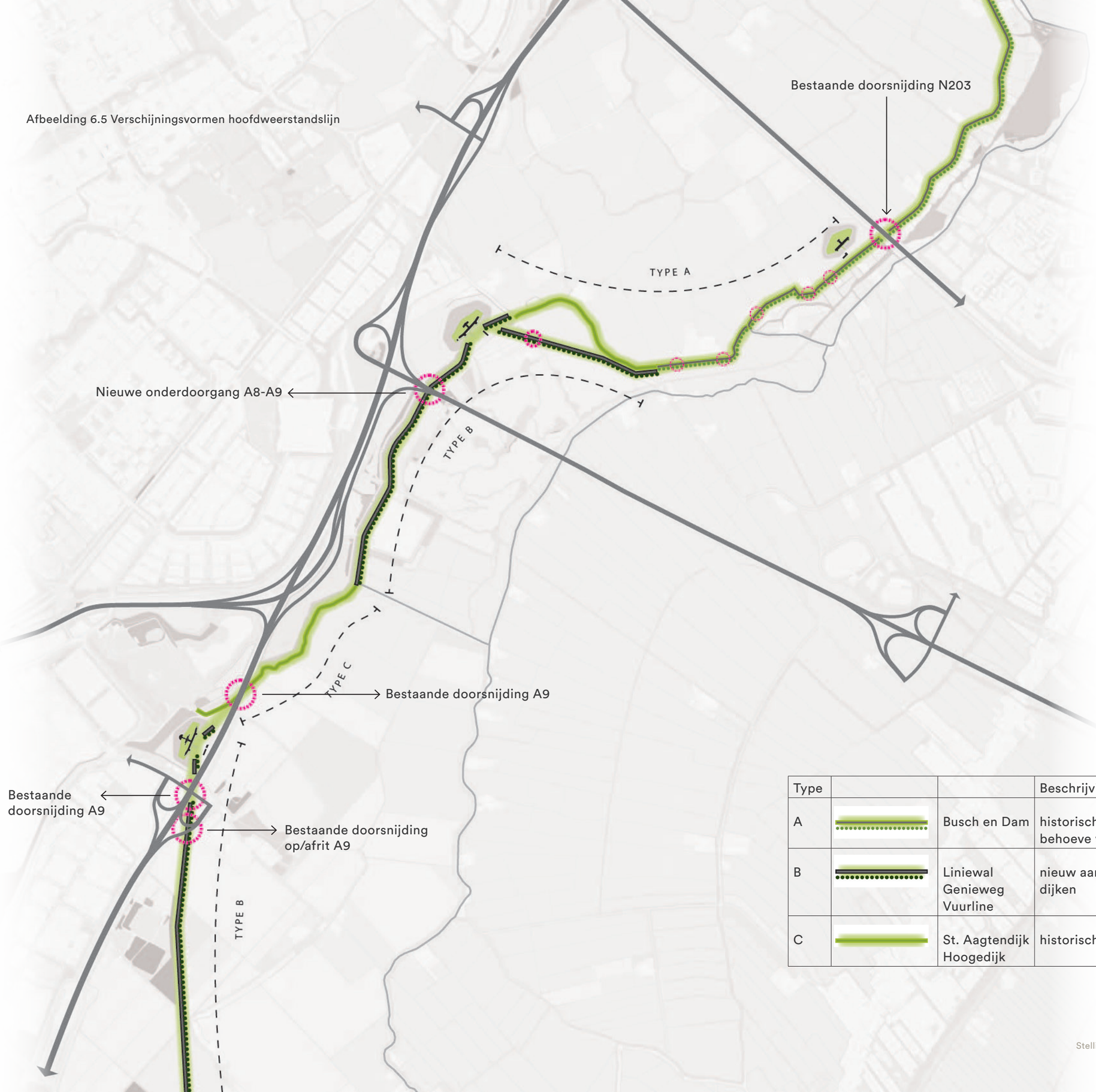

Type			Beschrijving
A		Busch en Dam	historische dijken die aangepast zijn ten behoeve van de Stelling van Amsterdam
B		Liniewal Genieweg Vuurline	nieuw aangelegde of volledig vergraven dijken
C		St. Aagtendijk Hoogedijk	historische dijken

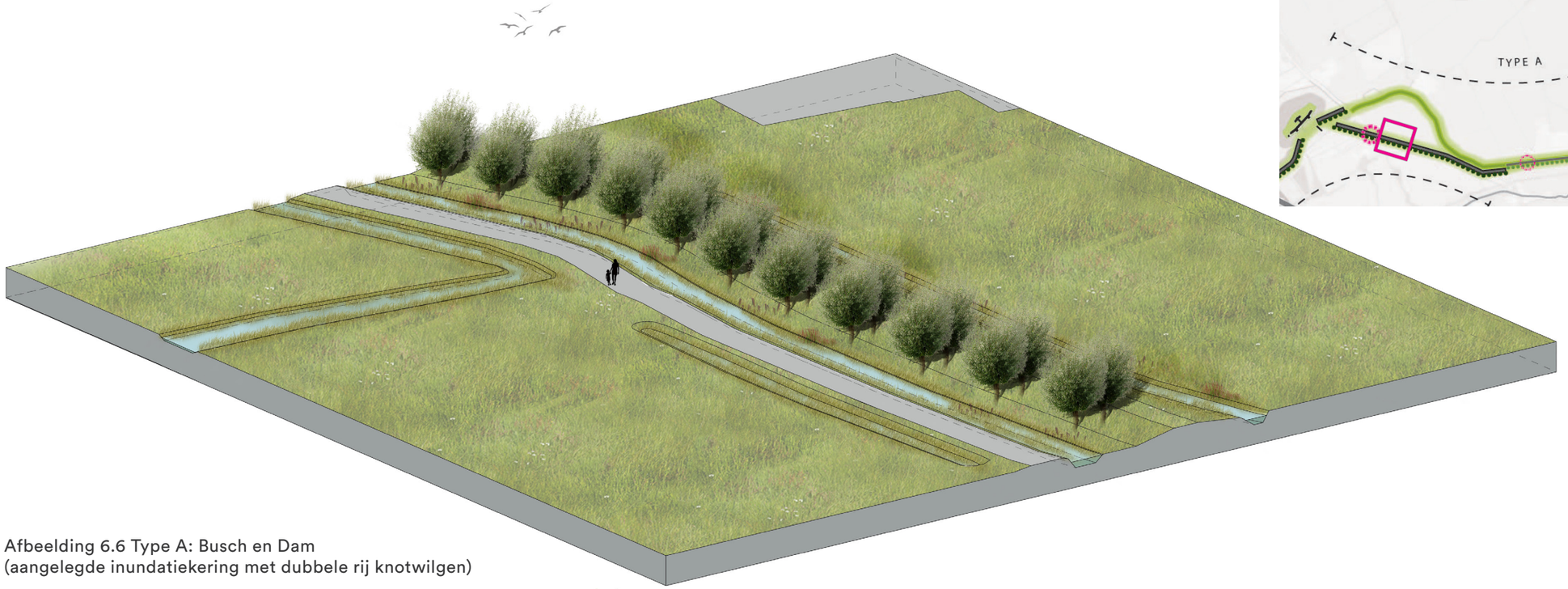

Afbeelding 6.6 Type A: Busch en Dam
(aangelegde inundatiekering met dubbele rij knotwilgen)

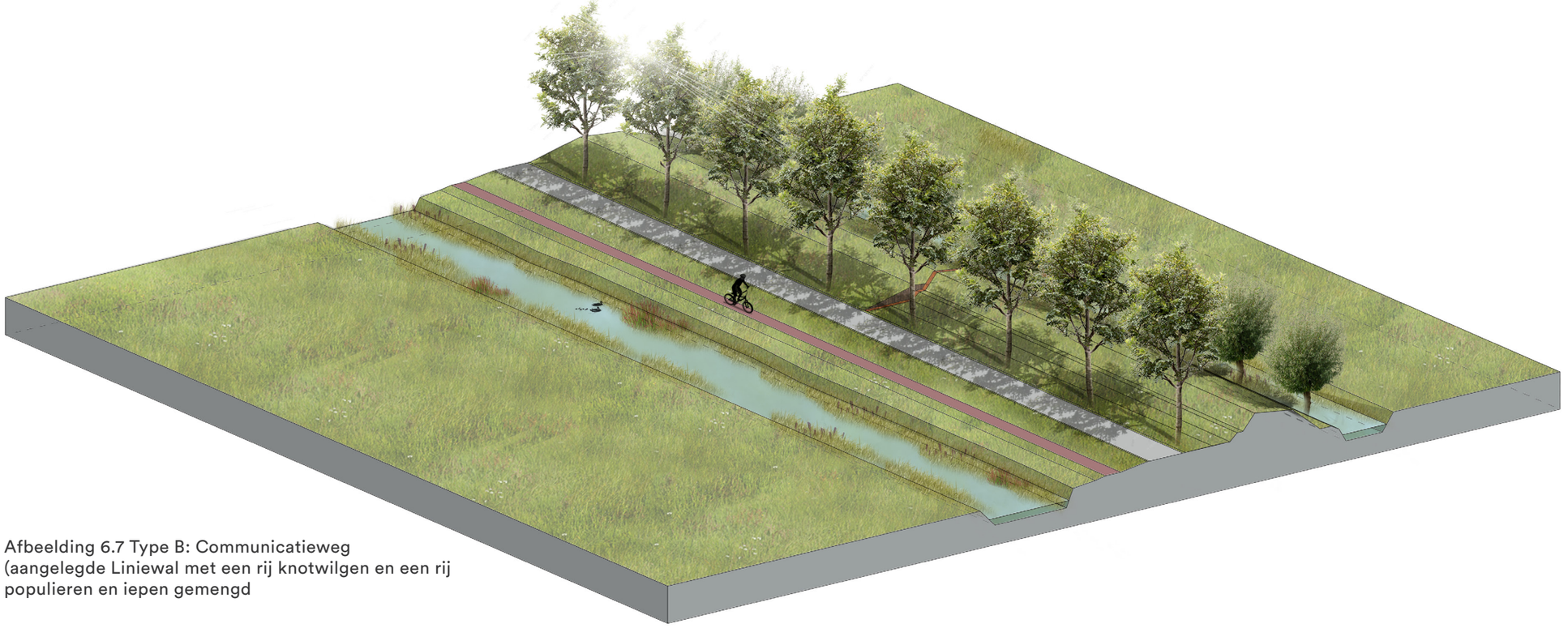

Afbeelding 6.7 Type B: Communicatieweg
(aangelegde Liniewal met een rij knotwilgen en een rij populieren en iepen gemengd

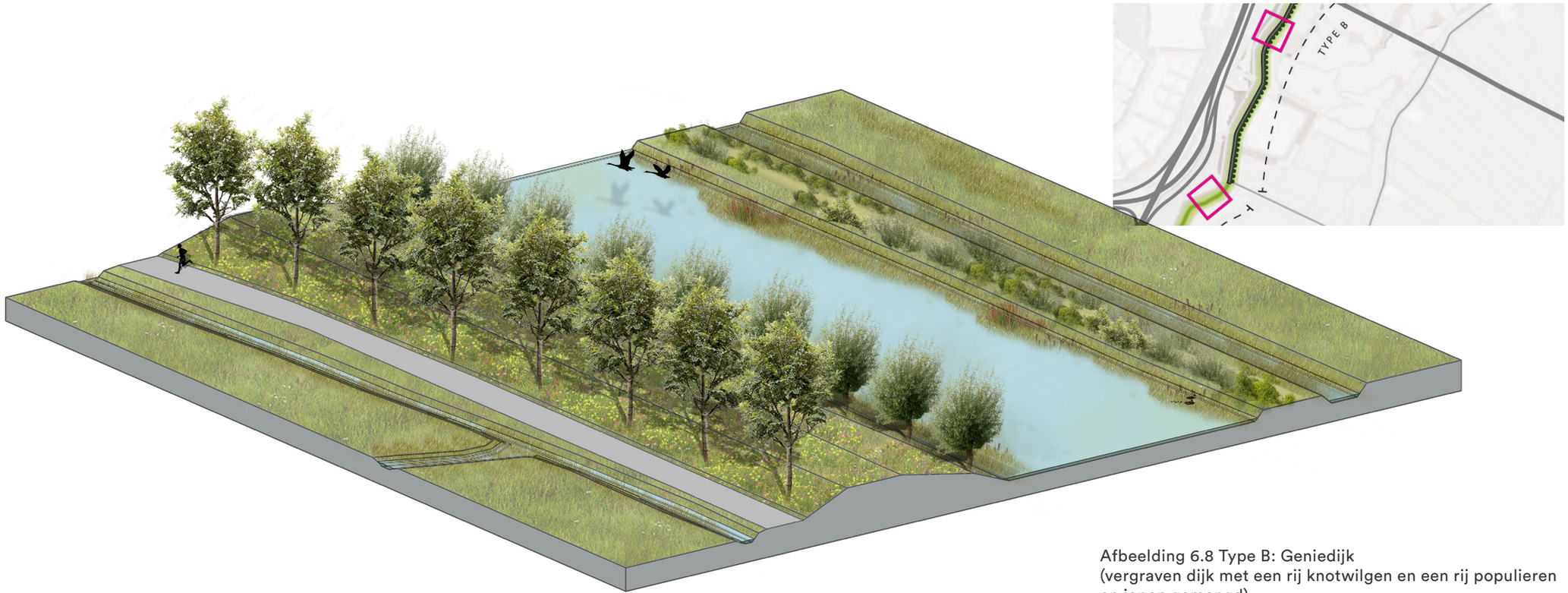

Afbeelding 6.8 Type B: Geniedijk
(vergraven dijk met een rij knotwilgen en een rij populieren en iepen gemengd)

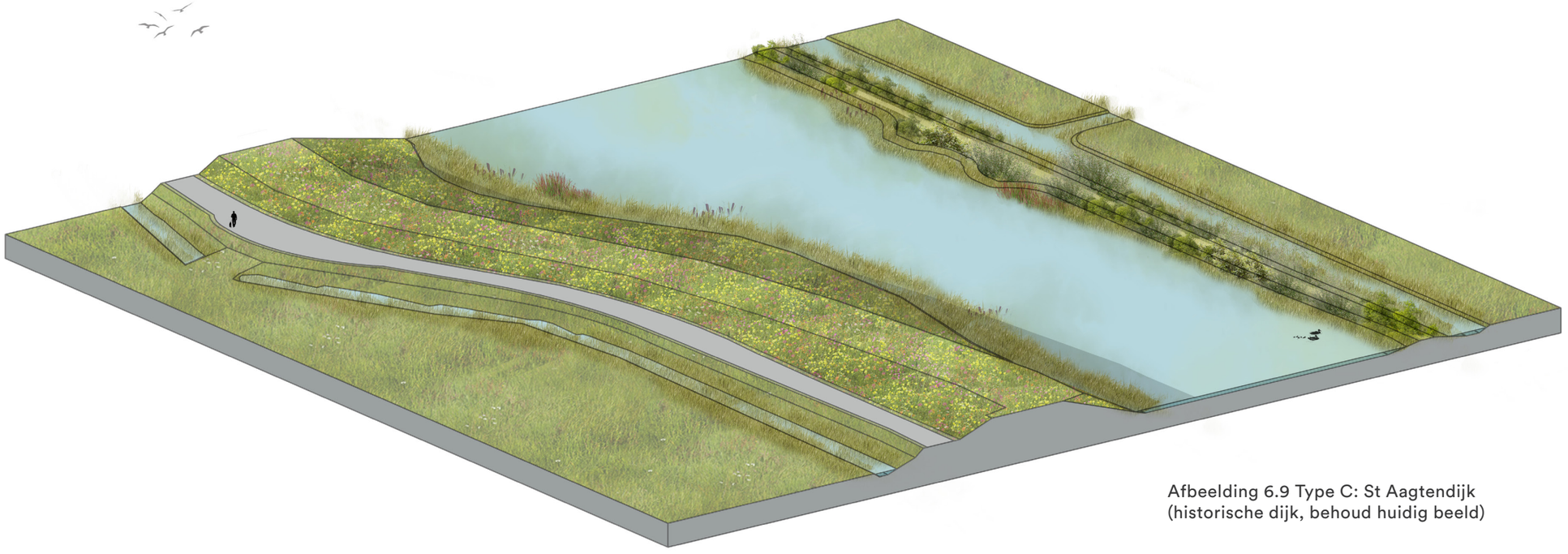

Afbeelding 6.9 Type C: St Aagtendijk
(historische dijk, behoud huidig beeld)

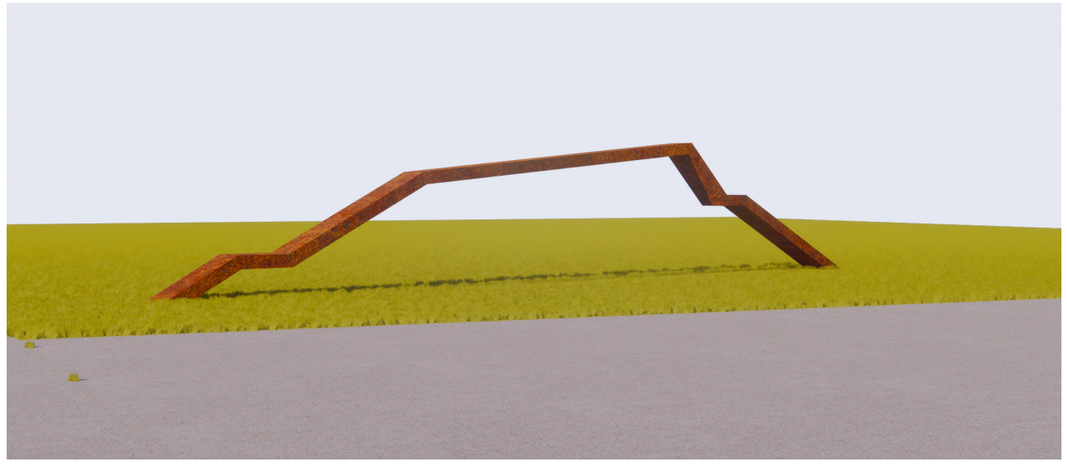

Afbeelding 6.10 Zichtbaar maken van de Sint Aagtendijk

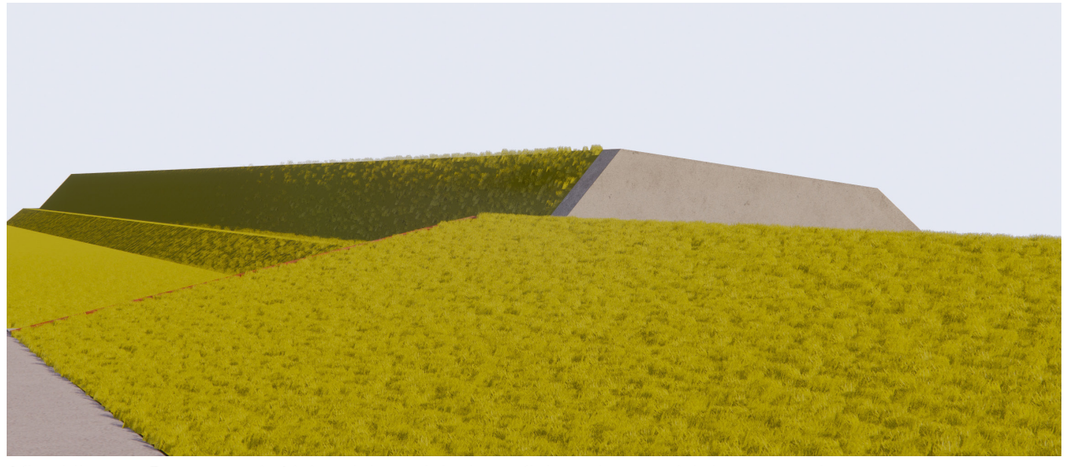

Afbeelding 6.11 Reconstructie Liniewal, het originele profiel wordt weer zichtbaar gemaakt

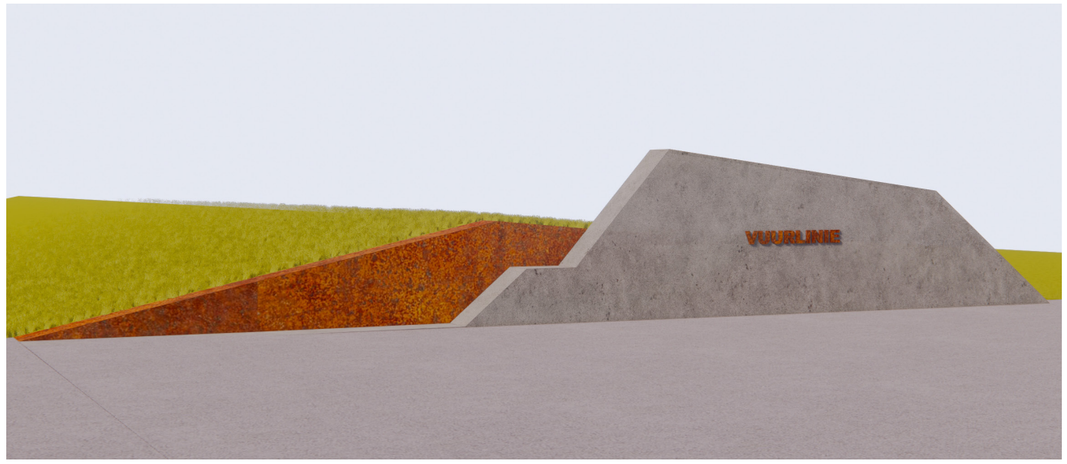

Afbeelding 6.12 Markering coupure Vuurlinie

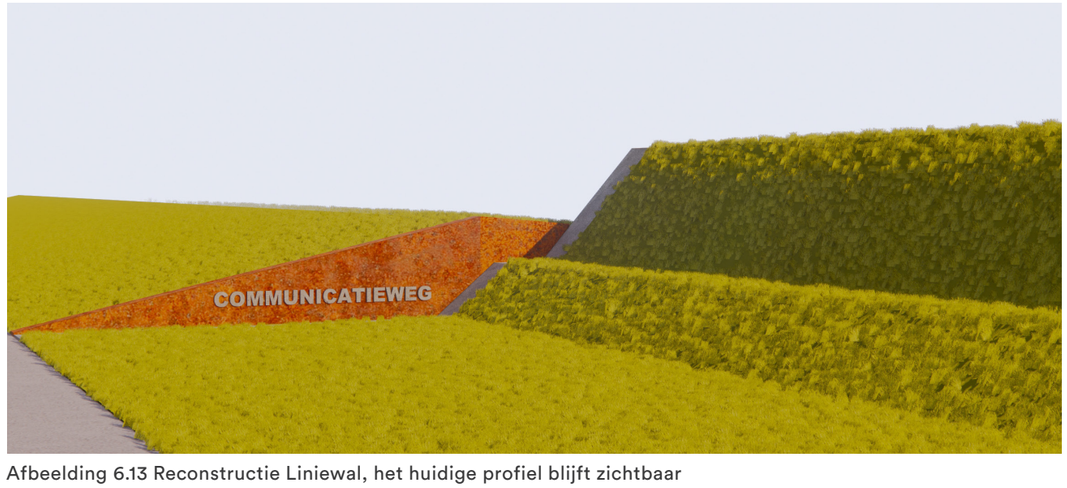

Afbeelding 6.13 Reconstructie Liniewal, het huidige profiel blijft zichtbaar

Afbeelding 6.14 Busch en Dam - coupure

Verbeelding coupure nabij Busch en Dam bezien vanaf kruising met Hoogedijk en Vuurlinie.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.15 Communicatieweg en Kil

Verbeelding herstel tracé en beplanting rondom de golfbaan, bezien vanaf kruising Communicatieweg/Groenedijk
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.16 Communicatieweg en Kil

Verbeelding herstel tracé en beplanting rondom de Communicatieweg/Hoogedijk bezien vanaf kruising Communicatieweg/Groenedijk.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.17 Hoofdweerstandslijn - brede overkluizing

Verbeelding brede overkluizing Genieweg, bezien vanaf kruising Genieweg/ Zuidermaatweg.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.18 Aansluiting Verbinding A8-A9 - verdiepte ligging

Verbeelding verdiepte ligging bezien vanuit stadsrand Heemskerk. Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Deelkaart Noord

Legenda

- Hoofdweerstandslijn & Inundatiekanaal
- Inundatielandschap kom 15 & 16 met natuurwaarden
- Kilzone, herstel kavelstructuur en openheid. Focus op recreatieve ontsluiting en natuurontwikkeling
- Veenweidepolders met natuurvriendelijke oevers
- Waterrijk Polderpark van graslanden met natuurwaarden
- Overkluizing hoofdweerstandslijn
- Overkluizing historische structuur
- Dubbele bomenrij tussen stad en land
- Groene beplantingszoom
- Recreatieve fiets- en wandelroute
- Recreatieve wandelroute
- Verboden Kringen
- Water
- Infrastructuur

M11 Versmallen aansluiting Heemskerk

Afb 6.21

M8 Vervangen bestaand viaduct door onderdoorgang en verwijderen beplanting

Afb 6.22

M10 Beleefbaar en zichtbaar maken komkering

Communicatieweg

M12 Herstel duikersluis

Hoogedijk

M13 Realisatie informatie- en rustpunten

M13

Busch en Dam

M13

M14 Realisatie informatie- en rustpunten

Genieweg

Groenedijk

Afbeelding 6.19 Landschapsplan deelkaart Noord

6.2.2 Deelkaart Noord (Kom 14)

Kom 14 valt gedeeltelijk binnen het plangebied: het gebied ten zuidwesten van de N203. Het landschap is tot aan de Communicatieweg agrarisch, open en groen. Zowel het inundatiegebied als het schootsveld (elkaar overlappend) is hier beleefbaar. In het landschap zijn bovendien de kreken(patronen) van het Oer-IJ nog duidelijk herkenbaar.

De maatregelen betreffen de bouwstenen herstel en versterking van de hoofdweerstandslijn, herstel en versterking van de inundatiekommen / schootsvelden en herstel en versterking van het watermanagementsysteem. Maatregel 8, 9, 10, 11 en 12 richten zich op het herstel en de versterking van de openheid van inundatiegebied en schootsvelden in verband met de leesbaarheid, het meer herkenbaar en beleefbaar maken van de hoofdweerstandslijn en herstel en versterking van onderdelen van het watermanagementsysteem (M9).

IVK *M8. Vervangen bestaand viaduct door onderdoorgang en verwijderen beplanting*
Het verwijderen van het grondlichaam van het bestaande viaduct van de Communicatieweg. De taluds van het viaduct staan in de huidige situatie in zware beplanting; het verwijderen van deze taluds en de beplanting vergroot in hoge mate de openheid in Kom 14. Het afwaarderen van de Communicatieweg (zie 6.2.1) is voor deze maatregel voorwaardelijk. Het viaduct van de Communicatieweg over de A9 wordt omgevormd naar een onderdoorgang.

IVK WMS *M9. Verwijderen objecten in Kom 14*
De aanleg van de Verbinding A8-A9 maakt het verwijderen van de verzorgingsplaats en restaurant Twaalfmaat noodzakelijk. Dit draagt, samen met het verwijderen van de agrarische opstallen van Communicatieweg 12 en 14, sterk bij aan het vergroten van de openheid van Kom 14 en het vrij maken van de schootsvelden van Fort Veldhuis.

WMS IVK *M10. Beleefbaar en zichtbaar maken komkering*
In de huidige situatie vormt de Communicatieweg de visuele begrenzing van Kom 14. De iets zuidelijker gelegen komkering is nauwelijks als zodanig herkenbaar. De bovengenoemde maatregelen dragen bij aan het meer beleefbaar maken van deze kering als begrenzing van Kom 14. Omgekeerd is door deze maatregelen ook de openheid direct vanaf de inundatiekering meer beleefbaar. De beleefbaarheid van de inundatiekering en de openheid worden verder versterkt door hier een recreatieve route te realiseren en het dijklichaam van de komkering te herstellen/ aan te helen.

IVK *M11. Smallere aansluiting Heemskerk*
Het aanpassen van de aansluiting Heemskerk, die door de aansluiting van de Verbinding A8-A9 ‘omklapt’ en daarmee een stuk smaller wordt. Dit draagt bij aan de beleving van de openheid vanaf de hoofdweerstandslijn.

IVK WMS *M12. Herstellen duikersluis*
Om de werking van de inundatie meer zichtbaar en beleefbaar te maken wordt de duikersluis in de inundatiekering hersteld. Door de nieuwe recreatieve route langs de inundatiekade wordt de sluis meer beleefbaar. Tijdelijke inundatie kan tevens bijdragen aan natuurontwikkeling en/of piekwaterberging en mogelijke natuurcompensatie.

HWL IVK WMS *M13. Realisatie informatie- en rustpunten*
De hoofdweerstandslijn vormt de zuidoostelijke begrenzing van Kom 14 en kent drie verschillende gedaantes, de Busch en Dam, de Hoogedijk en de Liniewal langs de huidige Communicatieweg. Deze drie gedaantes komen samen bij de kruising met de Kil. Op deze locatie wordt een informatie- en rustpunt gerealiseerd in de huisstijl van de Stelling. Ook andere markante punten langs de hoofdweerstandslijn worden van informatieborden voorzien: het munitiedepot langs de Busch en Dam en de nevenbatterij van Fort Veldhuis.

Afbeelding 6.20 Deelkaart Noord - te verwijderen / transformeren elementen

Te verwijderen / transformeren elementen

M11 Smallere aansluiting Heemskerk

M8 Vervangen bestaand viaduct door onderdoorgang en verwijderen beplanting

M 9 Verwijderen verzorgingsplaats Twaalfmaat

M9 Verwijderen agrarische opstallen

Afbeelding 6.21 Afrit Heemskerk - kom 14

Verbeelding versterking openheid kom 14, bezien vanaf aansluiting Heemskerk.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

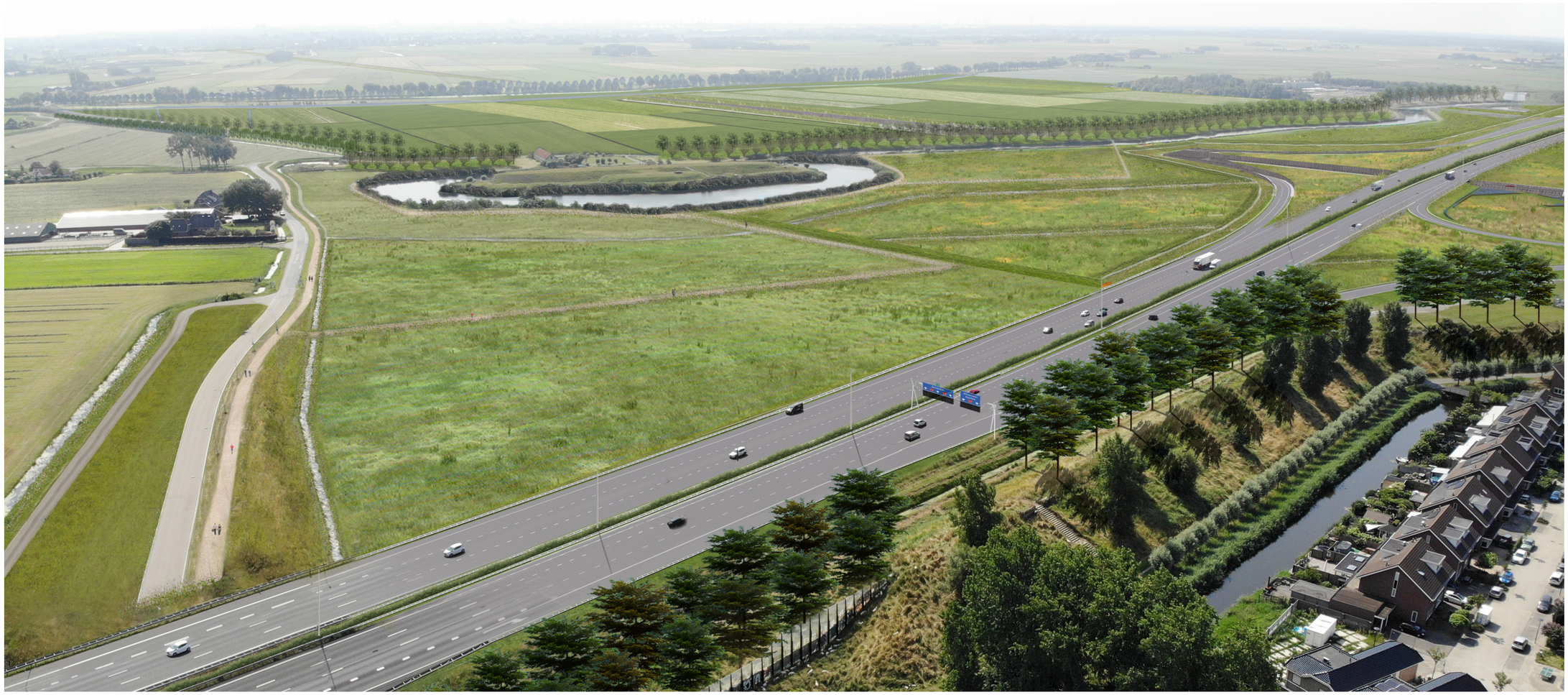

Afbeelding 6.22 Communicatieweg en verzorgingsplaats Twaalfmaat

Verbeelding versterking openheid kom 14 en kom 15, en transformatie golfterrein / Kilzone. Bezien vanaf onderdoorgang Communicatieweg en stedelijk gebied Heemskerk.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Deelkaart Zuid

- Hoofdweerstandslijn & Inundatiekanaal
- Inundatielandschap kom 15 & 16 met natuurwaarden
- Kilzone, herstel kavelstructuur en openheid. Focus op recreatieve ontsluiting en natuurontwikkeling
- Veenweidepolders met natuurvriendelijke oevers
- Waterrijk Polderpark van graslanden met natuurwaarden
- Overkluizing hoofdweerstandslijn
- Overkluizing historische structuur
- Dubbele bomenrij tussen stad en land
- Groene beplantingszoom
- Recreatieve fiets- en wandelroute
- Recreatieve wandelroute
- Verboden Kringen
- Water
- Infrastructuur

Afbeelding 6.23 Landschapsplan deelkaart Zuid

Afb 6.35
M24 Inundatiekade herkenbaar in stedelijk weefsel
Communicatieweg
M23 Herstel objecten watermanagementsysteem
Afb 6.34
Afb 6.33
M22 Tijdelijke inundatie
Hoogedijk
M16 Verdiepte ligging als smalle snede
M14 Realisatie informatie- en rustpunten
Afb 6.30
M27 Volledig verdiepte ligging
M28 Weggebonden functies en objecten onzichtbaar
Genieweg
Afb 6.31
M24 Kadijk herkenbaar in stedelijk weefsel
M18 Nieuwe transparante fietsbrug
M19 Realisatie uitzichtpunt
M29 Robuuste overkluizing
M22
M33 Nieuwe wandelroute
M23 Herstel objecten watermanagementsysteem
Groenedijk
Afb 6.41
M14
Nieuwendijk
Afb 6.40
St. Aagtendijk

6.2.3 Deelkaart Zuid (Kom 15, 16, 19 en de Kilzone)

De inundatiekommen / schootsvelden in Kom 15, 16, 19 en de Kilzone zijn grotendeels verstedelijkt. Tussen de hoofdweerstandslijn en de A9 ligt nog een smalle strook open gebied, zowel inundatiegebied als schootsveld. In Kom 15 wordt de Verbinding A8-A9 aangesloten op de A9. In kom 16 doorsnijden de A9 en de uitvoeger van de Verbinding A8-A9 de hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal. Kom 19 wordt doorsneden door de A9 en heeft twee verschijningsvormen, het open agrarisch landschap van de Wijkermeerpolders ten oosten van de A9 en het volledig bebouwde bedrijventerrein ten westen van de A9.

De maatregelen betreffen de bouwstenen herstel en versterking van de hoofdweerstandslijn, herstel en versterking van de inundatiekommen / schootsvelden, herstel en versterking van het watermanagementsysteem en Inpassing Verbinding A8-A9 en bestaande A9. De maatregelen vergroten de openheid in wat nog resteert van de inundatiekommen en richten zich op een uniforme inrichting van het gebied, zodat dit als samenhangend geheel herkenbaar wordt. Informatievoorziening speelt bij de beleving ook een rol. De agrarische karakteristiek van het landschap blijft behouden (bij voorkeur agrarisch natuurbeheer). Periodiek wordt inundatie - het belangrijkste defensieve middel van de Stelling- mogelijk gemaakt om de beleving van de Stelling sterk te vergroten. Om het open en vlakke karakter van het landschap te versterken, krijgt de Verbinding A8-A9 een verdiepte aansluiting, worden weggebonden objecten langs de A9 gebundeld en geminimaliseerd en krijgt de stadsrand een eenduidige begrenzing.

Voor de Wijkermeerpolders ligt de focus van de maatregelen op versterking van wat aanwezig is in het agrarische deel, voor het bedrijventerrein is de opgave veel groter. Hier kan daadwerkelijk pas wat gebeuren bij grootschalige herinrichting. Wel ligt het Inundatiekanaal er verscholen in het bedrijventerrein, hiervan wordt de herkenbaarheid en beleefbaarheid vergroot.

In de Kilzone heeft het landschap van het voormalige Oer-IJ met de aanleg van de golfbaan een grote transformatie ondergaan. De aanleg van de Verbinding A8-A9, die dwars door de golfbaan loopt, betekent voor dit landschap een nieuwe transformatie.

De maatregelen richten zich aan de veilige zijde op het vergroten van de openheid en op het herstel van zichtrelaties tussen de dijken die het gebied begrenzen. Daarnaast wordt ingezet op het verbeteren van ecologische en recreatieve kwaliteiten. Het linielandschap van rond 1900 (landschapsbeeld en verkavelingspatroon) geldt hierbij als leidraad.

De volgende maatregelen worden genomen voor het herstel en versterking van de hoofdweerstandslijn:

HWL IVK WMS *M14. Realisatie informatie- rustpunten*
De hoofdweerstandslijn vormt de oostelijke begrenzing van Kom 15. Nabij de aansluiting van de hoofdweerstandslijn op Fort Veldhuis wordt de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 gerealiseerd. Net ten noorden hiervan liggen de coupure van de Zuidermaatweg en de nevenbatterij van Fort Veldhuis. Hier wordt een informatie- en rustpunt gerealiseerd in de uniforme huisstijl van de Stelling. Bij de kruising Nieuwendijk en St Aagtendijk komen drie dijktypologieën samen, ook hier wordt een informatie- en rustpunt gerealiseerd.

HWL WMS *M15. Inundatiekanaal vergroten tot aan A9*
De kruising van de A9 en het Inundatiekanaal wordt meer zichtbaar gemaakt. De weg komt dichter bij het water. Daardoor wordt de bundel van hoofdweerstandslijn en inundatiekanaal voor de weggebruiker meer zichtbaar en beleefbaar. Bij deze maatregel moet rekening worden gehouden met eisen vanuit de verkeersveiligheid.

De volgende maatregelen worden genomen voor het herstel en versterking van de inundatiekommen, schootsvelden en verboden kringen:

IVK WMS *M16. Verdiepte ligging nieuwe aansluiting als smalle snede*
De verdiepte ligging wordt als een smalle snede in het landschap vormgegeven. Dit biedt de mogelijkheid een min of meer aaneengesloten landschap en inundatiegebied te maken. Daarbij wordt de stadsrand van Heemskerk gezien als begrenzing van de inundatiekom, dus ook het landschap ten westen van de A9 wordt ingericht als inundatiegebied.

IVK HWL *M17. Verwijderen objecten in kom 15*
Het verwijderen van verzorgingsplaats Akermaat biedt ruimte voor nieuwe inrichting ten westen van de A9. De snelweg vormt zo geen begrenzing van de inundatiekom, maar kan gezien worden als een hedendaagse doorsnijding daarvan. Dit versterkt ook de beleving van de Stelling door de weggebuiker, die als het ware door het inundatielandschap heen rijdt en over de inundatiekom heen zicht heeft op de hoofdweerstandslijn en Fort Veldhuis. Om de openheid in het gebied zoveel mogelijk te vergroten worden opgaande beplantingen en bosschages verwijderd.

IVK HWL WMS *M18. Realisatie nieuwe transparante fietsbrug*
Ten behoeve van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 is een verbreding van de A9 noodzakelijk. Als gevolg hiervan dient de fietsbrug, een belangrijke recreatieve ontsluiting voor Beverwijk en Heemskerk, vervangen te worden. Waar de huidige fietsbrug door middel van zware grondlichamen landt in het inundatielandschap, krijgt de nieuwe fietsbrug een minimaal ruimtebeslag, een open constructie en een materiaalgebruik dat aansluit bij het open, groene karakter van de inundatiekom. Deze stad-landverbinding sluit aan weerszijden van de weg aan op de komkering tussen Kom 15 en 16, waardoor deze beter beleefbaar wordt.

IVK HWL WMS *M19. Realisatie van een uitzichtpunt*
Een uitzichtpunt geeft vanaf de fietsbrug zicht op de omgeving en vormt als het ware een startpunt voor de beleving van de Stelling met zicht op het inundatielandschap, de hoofdweerstandslijn met het Inundatiekanaal, Fort Veldhuis en het landschap aan de veilige zijde van de Stelling.

IVK HWL *M20. Verwijderen objecten in kom 16*
Om de openheid te vergroten worden bosschages en de loods verwijderd. Ook moet de bestaande 150kV hoogspanningslijn ten behoeve van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A22 aangepast worden. Hiertoe worden de masten ter plaatse van de aansluiting verhoogd.

IVK HWL *M21. Verwijderen golfbaan met opstallen en beplanting*
Het schootsveld (‘klein flankement’) van Fort Veldhuis is in de huidige situatie niet beleefbaar vanwege de opgaande beplanting, opstallen en parkeerplaats van de golfbaan. Het verwijderen van de golfbaan en clubgebouw maakt het mogelijk hier weer een open inrichting te realiseren.

Deelkaart Zuid

- Hoofdweerstandslijn & Inundatiekanaal
- Inundatielandschap kom 15 & 16 met natuurwaarden
- Kilzone, herstel kavelstructuur en openheid. Focus op recreatieve ontsluiting en natuurontwikkeling
- Veenweidepolders met natuurvriendelijke oevers
- Waterrijk Polderpark van graslanden met natuurwaarden
- Overkluizing hoofdweerstandslijn
- Overkluizing historische structuur
- Dubbele bomenrij tussen stad en land
- Groene beplantingszoom
- Recreatieve fiets- en wandelroute
- Recreatieve wandelroute
- Verboden Kringen
- Water
- Infrastructuur

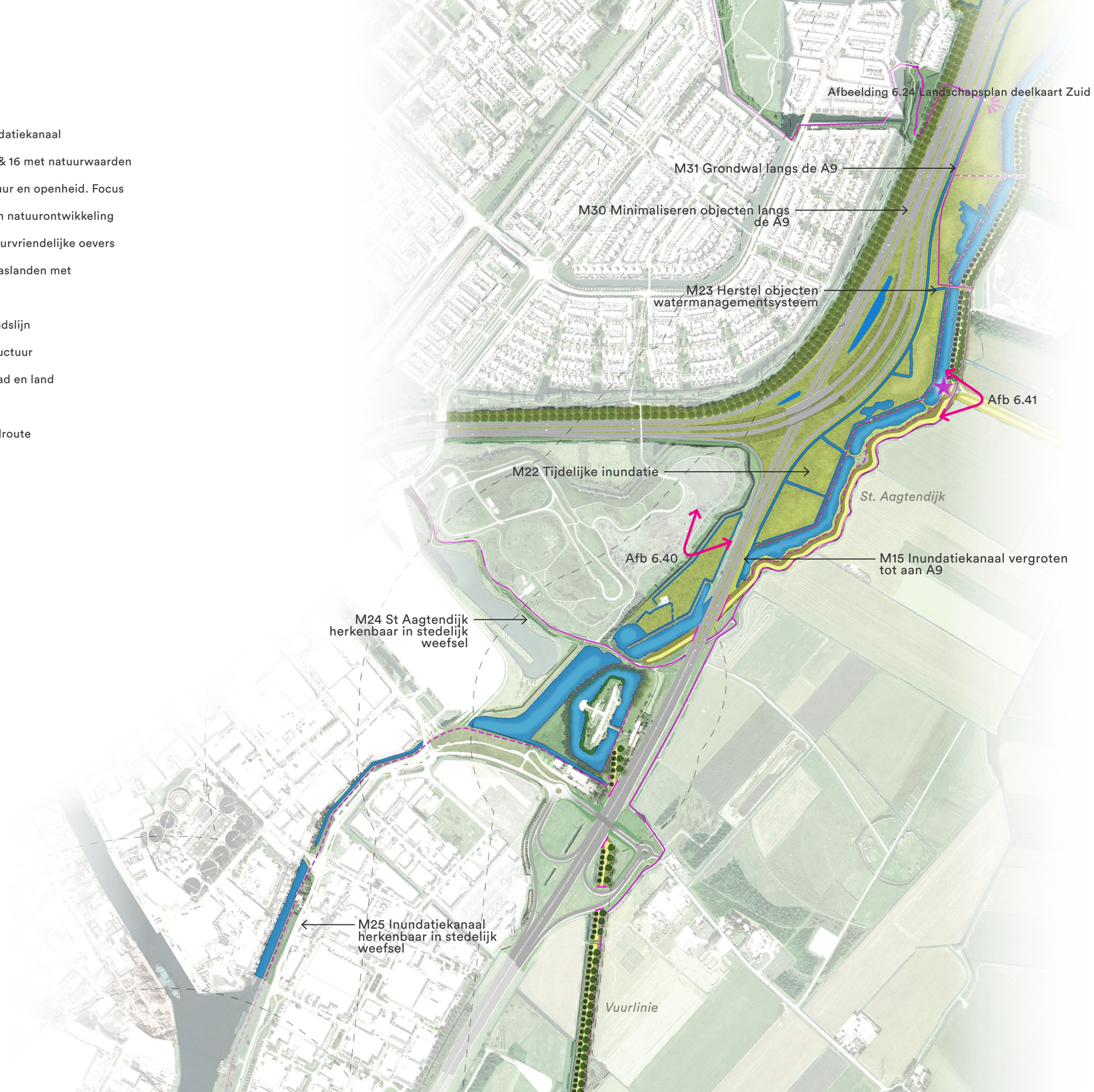

De volgende maatregelen worden genomen voor het herstel en versterking van het watermanagementsysteem:

IVK
M22. Tijdelijke inundatie
WMS
Om de herkenbaarheid van Kom 15 en Kom 16 verder te vergroten en de werking van de Stelling inzichtelijk te maken wordt tijdelijke inundatie van Kom 15 en Kom 16 mogelijk gemaakt. Tijdelijke inundatie draagt tevens bij aan natuurontwikkeling, piekwaterberging, water- en natuurcompensatie.

WMS
M23. Herstel objecten watermanagementsysteem
IVK
Om de tijdelijke inundatie mogelijk te maken, moeten regelwerken en inundatiekaden van de Stelling hersteld worden. Voor Kom 15 gaat het om de inundatiekade en het regelwerk bij Fort Veldhuis, de voormalige Kadijk en de kade langs het Inundatiekanaal. Daarnaast moet ook langs de A9 een kerende voorziening gerealiseerd worden. Dit gebeurt in de vorm van een lage wal die het zicht vanaf de snelweg op de Stelling niet belemmert.

WMS
M24. Beleefbaar maken inundatiekades
IVK
De inundatiekade bij Fort Veldhuis en in het verlengde hiervan de Zuidermaatweg, en de voormalige Kadijk krijgen, ook in het stedelijk weefsel, een uniforme vormgeving om als onderdeel van de Stelling en als historische landschappelijke structuur beter herkenbaar te worden. Te denken valt aan een herprofilering naar oorspronkelijke vorm van de kade met daarbij een wijziging in gebruik (de Kadijk meer als fietspad vormgeven), het toepassen van ander type verharding van fiets- en wandelpad passend in de gedachte van het erfgoed, het toevoegen van kunstobjecten om de kruising met de verboden kringen te beleven en het toevoegen van Stelling-meubilair. Ook de St. Aagtendijk functioneerde als komkering. Omdat de dijk nu echter dienst doet als begrenzing van de voormalige vuilstort is de kerende functie niet beleefbaar. Dit wordt verbeterd door een herkenbare en uniforme vormgeving van kade, meubilair, objecten en materialisatie die in het stedelijk weefsel doorgetrokken wordt. Zo wordt de St. Aagtendijk niet alleen als onderdeel van de Stelling en als historische landschappelijke structuur beter herkenbaar gemaakt maar ook versterkt als stad-land verbinding.

WMS
M25. Beleefbaar maken Inundatiekanaal
IVK
Het Inundatiekanaal vormt de noordwestelijke begrenzing van Kom 19 en ligt vrij anoniem ingeklemd tussen de hallen van de Bazaar en de N246. Het kanaal wordt beter beleefbaar gemaakt door het dezelfde uitstraling te geven als het kanaal in de open polder, er een recreatief pad langs te leggen en te voorzien van een uniforme vormgeving/ huisstijl zoals de eerder beschreven structuren die in het stedelijk weefsel doorgetrokken worden.

WMS
M26. Informatievoorziening
IVK
In de Vuurlinie ligt de damsluis, een onderdeel van het watermanagementsysteem dat nog gaaf is. Langs de St. Aagtendijk ligt de stenen beer,
HWL
onderdeel van een inundatiesluis. Door middel van informatievoorziening langs beide objecten wordt deze meer zichtbaar en herkenbaar gemaakt.

Voor de inpassing van de Verbinding A8-A9 en bestaande A9 worden verschillende maatregelen voorgesteld. Het gaat om de volgende maatregelen die in een volgende fase verder moeten worden uitgewerkt en gedetailleerd:

IVK
M27. Volledig verdiepte ligging: Onzichtbaar en ingepast
HWL
Voor de Verbinding A8-A9 geldt verder het motto: zo onzichtbaar mogelijk. Daartoe worden naast de verdiepte ligging ook alle weggebonden elementen onder de hoogte van het maaiveld gerealiseerd. Om de visuele impact van de Verbinding A8-A9 verder te beperken, wordt de aansluiting van de verdiepte ligging op het landschap per landschapstype specifiek vormgegeven passend bij het aanliggende landschap.

WMS
M28. Weggebonden objecten en functies zijn onzichtbaar
IVK
Weggebonden objecten en functies, zoals de nooduitgangen en de waterberging, worden ten dienste van het landschap vormgegeven. In de oksels van de aansluiting op de A9 worden watergangen aangelegd die de verkavelingsrichting van de polders benadrukken. Langs de verdiepte ligging wordt aan weerszijden een parallelle watergang gerealiseerd die niet alleen dienst doet als waterberging, maar ook als waterzuivering, natuur- en watercompensatie en ter afscheiding van de verdiepte ligging. Daardoor worden hekwerken in het landschap overbodig.

HWL
M29. Robuuste overkluizing Groenedijk
IVK
Er worden in het hele gebied robuuste overkluizingen gerealiseerd met een duidelijke hiërarchie. Ter plaatse van de Groenedijk, de ruimtelijke drager vanuit het Bijzonder Provinciaal
WMS
Landschap, wordt een zo lang mogelijke overkluizing gemaakt om de andschappelijke context te behouden. De overkluizing van de Verbinding A8-A9 (zie ook hierboven) begint ongeveer 100 meter ten westen en loopt door tot ongeveer 150 meter ten oosten van de Groenedijk en heeft een lengte van 249 meter. De Groenedijk lijkt niet te worden onderbroken. Om de Groenedijk als ruimtelijke drager verder te versterken, wordt beplanting langs de dijk aangeheeld. De brede overkluizing maakt het mogelijk de Kil meer ruimte te geven voor ecologische oevers, een parallelle wandelroute en een kanoroute.

IVK
M30. Minimaliseren objecten langs A9
De A9 is een bestaande snelweg waaraan, vanwege de aansluiting van de Verbinding A8-A9, de nodige aanpassingen gedaan moeten worden. Hierbij hanteren we het adagium: zo onzichtbaar mogelijk, om de impact van de weg op de openheid van de inundatiekommen en schootsvelden zoveel mogelijk te beperken. Dit betekent een ranke vormgeving van elementen en ook het minimaliseren van weggebonden objecten.

HWL
M31. Grondwal langs A9
IVK
Om het verkeer op de A9 vanaf de hoofdweerstandslijn gezien deels aan het zicht te onttrekken, wordt aan de oostzijde van de snelweg een lage grondwal toegepast. Deze lage grondwal maakt inundatie van de zone tussen A9 en de hoofdweerstandslijn mogelijk. Over de grondwal heen is er vanaf de A9 zicht op de hoofdweerstandslijn, zo blijft de zichtrelatie tussen Stelling en A9 behouden.

HWL
M32. Nieuwe wandelroute
IVK
De dienstwegen rondom de verdiepte ligging in de Kilzone worden terughoudend ingepast en zijn qua uitstraling onderdeel van de herinrichting van de polder. Aan de zuidzijde van de nieuwe verbinding wordt het landschap toegankelijk voor wandelaars door daar bijvoorbeeld de dienstweg voor te gebruiken of een losse wandelkade in te passen. Een wandelpad zorgt voor een extra verbinding tussen de hoofdweerstandslijn, via een plankier over de Kil, met de Groenedijk.

IVK
M32. Eenduidige begrenzing stadsrand
De stadsrand langs Broekpolder bestaat uit een grondwal gedeeltelijk voorzien van een dubbele bomenrij. Deze bomenrij wordt langs de gehele stadsrand aangevuld. De functie van de beplanting is drieledig, vanuit de stad gezien verzacht de beplanting de impact van de weg, de doorgaande beplanting zorgt voor geleding van de weggebruiker en vanuit het landschap gezien is de beplanting een groene filter tussen de harde stadsrand en het open landschap.

Afbeelding 6.25 Deelkaart Zuid - te verwijderen / transformeren elementen

Te verwijderen / transformeren elementen

M17 Verwijderen verzorgings-
plaats Akermaat

M17 Verwijderen opgaande
beplanting

M21 Verwijderen opstallen en
opgaande beplanting golfbaan

M18 Verwijderen talud fietsbrug

M20 Verwijderen bosschages

M20 Transformatie 150kV hoogspan-
ningslijn

M20 Verwijderen loods

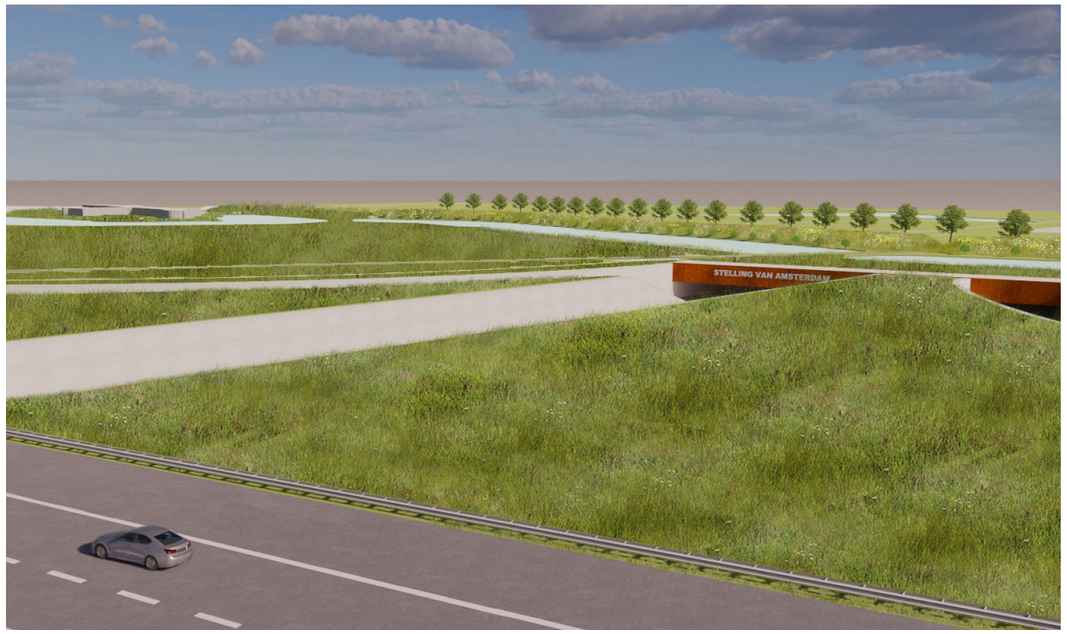

Afbeelding 6.26 Verbeelding inpassing aansluiting Verbinding A8/A9 - A9

Afbeelding 6.27 Verbeelding inpassing aansluiting Verbinding A8/A9 - A9

Afbeelding 6.28 Verbeelding inpassing aansluiting Verbinding A8/A9 - A9

Afbeelding 6.29 Verbeelding inpassing aansluiting Verbinding A8/A9 - A9

Afbeelding 6.30 Aansluiting Verbinding A8-A9

Verbeelding verdiepte ligging gezien vanaf de grondwal rondom Broekpolder.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.31 Verbeelding uitkijkpunt fietsbrug met zicht over de Stelling

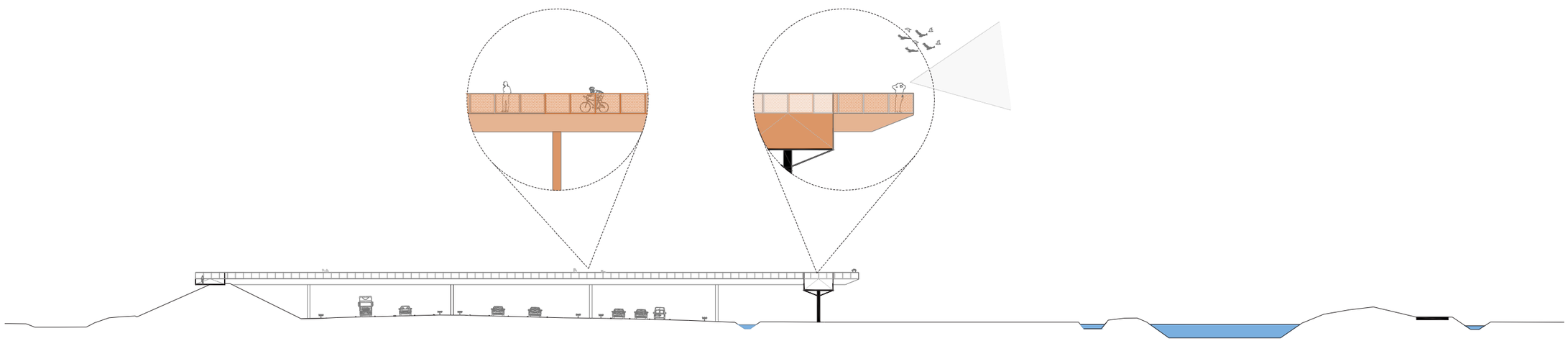

Afbeelding 6.32 Mogelijke uitwerking vernieuwde voet- fietsbrug

Afbeelding 6.33 Hoofdweerstandslijn nabij Fort Veldhuis

Verbeelding hoofdweerstandslijn en Kilzone, bezien vanaf Fort Veldhuis.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.34 Inundatiekom 15 bij Fort Veldhuis

Verbeelding inundatiekom 15, bezien vanaf Fort Veldhuis.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

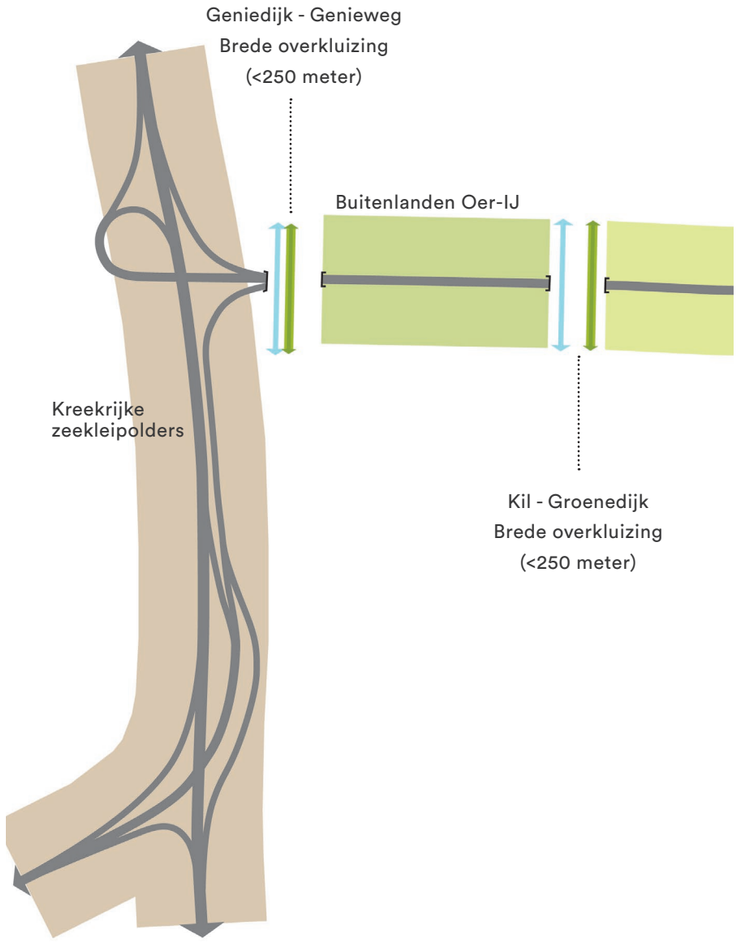

Afbeelding 6.35 Overzicht overkluizingen en typen landschap

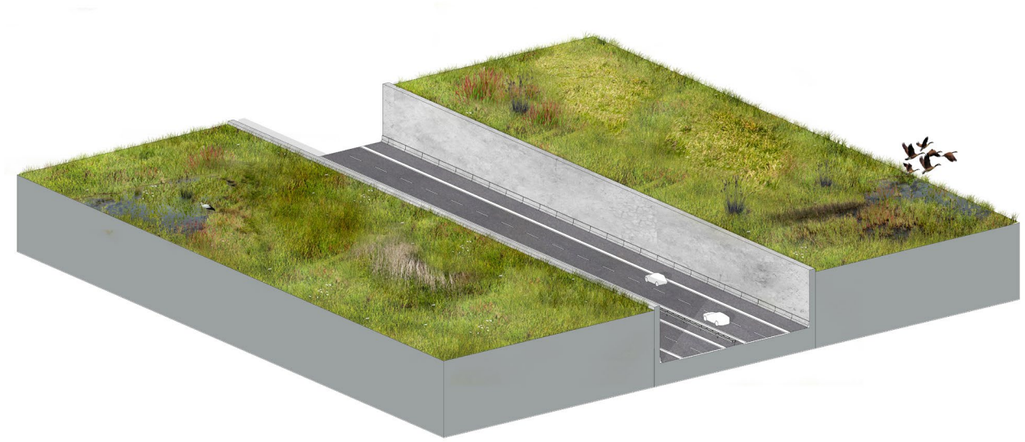

Afbeelding 6.36 Verdiepte ligging in de kreekrijke zeekleipolders

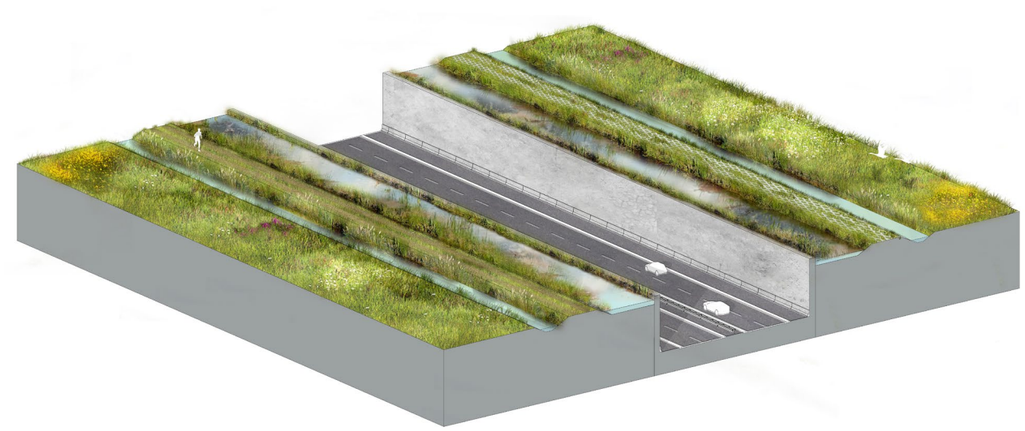

Afbeelding 6.37 Verdiepte ligging in de Buitenlanden van het Oer-IJ

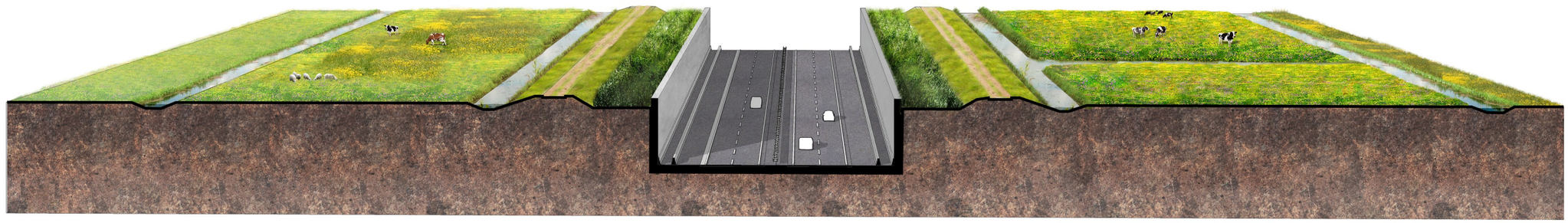

Afbeelding 6.38 Verbeelding inpassing verdiepte ligging in de Kilzone

Afbeelding 6.39 Referentie vormgeving dienstweg als karrenspoor naast verdiepte ligging

Afbeelding 6.40 Kom 16- inpassing volledige knoop

Verbeelding inpassing volledige knoop, bezien vanaf het Aagtenpark.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.41 Kom 16 - inpassing volledige knoop

Verbeelding inpassing volledige knoop vanaf de kruising St. Aagtendijk/Nieuwendijk.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.42 Landschapsplan deelkaart Oost

Groenedijk

Communicatieweg

Afb 6.49

Afb 6.50

M34 Volledig verdiepte ligging

M35 Weggebonden objecten en functies onzichtbaar

Afb 6.55

M38 Open stadsrandzones

Afb 6.51

Afb 6.54

Communicatieweg

Afb 6.52

Afb 6.53

Kaaik

M39 Ontwikkelen wandel- en fietsroutes

M37 Robuuste kruising Kaaik

Nauernasche Vaart

Binnendelft

M36 Robuuste overkluizing Dorpsstraat

Dorpsstraat

M37 Robuuste kruising Binnendelft

M40 Open venster naar het landschap

- Hoofdweerstandslijn & Inundatiekanaal
- Inundatielandschap kom 15 & 16 met natuurwaarden
- Kilzone, herstel kavelstructuur en openheid. Focus op recreatieve ontsluiting en natuurontwikkeling
- Veenweidepolders met natuurvriendelijke oevers
- Waterrijk Polderpark van graslanden met natuurwaarden
- Overkluizing hoofdweerstandslijn
- Overkluizing historische structuur
- Dubbele bomenrij tussen stad en land
- Groene beplantingszoom
- Recreatieve fiets- en wandelroute
- Recreatieve wandelroute
- Verboden Kringen
- Water
- Infrastructuur
- Beheerboerderij met educatieve doeleinden

Google Earth

Deelkaart Oost

6.2.4 Deelkaart Oost (de Assendelver polders, stadsrand Assendelft en de aansluiting A8)

De Assendelver polders vormen, ingeklemd tussen de ruimtelijke dragers Groenedijk en Dorpsstraat, een stuk typisch Hollands polderlandschap. De BPL-kernkwaliteiten openheid, strokenverkaveling en brede veensloten zijn hier nog goed beleefbaar. Bij de inpassing van de Verbinding A8-A9 in deze polders ligt de nadruk op het zoveel mogelijk behouden en versterken van dit karakter.

De stadsrand van Assendelft vormt de overgangszone van het dorp naar het open landschap van de Assendelver polders. Hier wordt de Verbinding A8-A9 aangesloten op het onderliggend wegennet.

De maatregelen betreffen de bouwsteen Inpassing Verbinding A8-A9 en bestaande A9. De bouwsteen resulteert in een drieledige inpassingsopgave: de inpassing van de Verbinding A8-A9 in het landschap, beëindiging van de stadsrand plus een overgangszone naar het open polderlandschap met ruimte voor recreatie, waterberging en de aansluiting op de A8.

Voor de inpassing van de bestaande A9 en van de Verbinding A8-A9 worden de volgende maatregelen genomen:

IVK *M34. Volledig verdiepte ligging: Onzichtbaar en ingepast*
Door de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders verdiept aan te leggen en ook weggebonden objecten als signalering, verlichting en bebording beneden maaiveld te realiseren, wordt de weg voor een groot deel aan het zicht onttrokken.

IVK *M35. Weggebonden objecten en functies zijn onzichtbaar*
Overige weggebonden objecten en functies worden ten dienste van het landschap vormgegeven. In de oksels van de aansluiting op de afrit Saendelft worden watergangen aangelegd die de verkavelingsrichting van de polders benadrukken. Langs de verdiepte ligging worden aan weerszijden parallelle watergangen gerealiseerd om hekwerken in de polder zoveel mogelijk te voorkomen. Deze watergangen doen tevens dienst als waterberging en mogelijke natuurcompensatie.

M36. Robuuste overkluizing Dorpsstraat
De Dorpsstraat is een waardevolle cultuurhistorische ruimtelijke drager met eeuwigheidswaarde. Door hier net als bij de hoofdweerstandslijn en de Groenedijk een zo breed mogelijke overkluizing te realiseren van 249m, blijft de Dorpsstraat als zelfstandig lint beleefbaar. Om dit verder te versterken krijgt het landschap tussen de Noorderveenweg en de Communicatieweg een open inrichting. De verkeerskundige verbindingen Communicatieweg en aansluiting Saendelft krijgen een zo rank mogelijke overkluizing. Om de overkluizing van de Dorpstraat mogelijk te maken zullen ongeveer zeven huizen worden gesloopt.

M37. Robuust kruisen van Kaaik en Binnendelft
De Verbinding A8-A9 is te gast in het landschap. De hoofdwatergang Kaaik wordt als historische structuur gerespecteerd en krijgt een brede onderdoorgang, dit geldt in gelijke mate ook voor de Binnendelft waar de nieuwe verbinding ruimschoots overheen gaat zodat ecologie en recreant er gemakkelijk onderdoor kunnen.

Voor de beëindiging van de stadsrand plus een overgangszone naar het open polderlandschap worden de volgende maatregelen genomen:

M38. Open Stadsrandzone
De Verbinding A8-A9 ligt verdiept door de gehele Assendelver polders en loopt ten oosten van de Dorpsstraat geleidelijk omhoog tot de Nauernasche vaart. Bij de aansluiting Saendelft wordt, als overgangszone naar de Assendelver polders het landschap ingericht met een agrarisch karakter. Kavelstructuren worden aangezet soms voorzien van wilgenbeplanting, ook binnen de lussen van de toe- en afrit van de aansluiting Saendelft. Deze zone wordt ingericht als waterbergingsgebied, water vanaf de weg wordt hier vastgehouden en gezuiverd afgevoerd richting het landschap. Weggebonden functies worden in de stadsrandzone zo terughoudend vormgegeven.
Langs de stadsrand liggen de bouwlocaties van de ‘Overhoeken’, om bij te dragen aan de open stadsrandszone dienen hier kloeke gebouwen ontworpen te worden, die alzijdig, openbaar en van hoogwaardige kwaliteit zijn. Te gast in het landschap met inpandig parkeren.

M39. Ontwikkeling wandel- en fietsroutes
De stadsrandzone wordt verder ontwikkeld als uitloopgebied, hiertoe worden nieuwe paden aangelegd. Ten zuiden van de verbinding wordt een wandelpad gerealiseerd over bijvoorbeeld de zuidelijke dienstweg of een nieuwe kade. Tevens wordt een nieuwe fiets- en wandelverbinding langs de Kaaik gerealiseerd. Met de aanleg van de Verbinding A8-A9 verliest de Noorderveenweg vanaf de aansluiting met de Waterrijklaan zijn functie als ontsluiting van Assendelft richting de A8. De Noorderveenweg wordt daarom vanaf de aansluiting met de Waterrijklaan omgebouwd tot fietsverbinding. Het tracé wordt iets verlegd zodat het fietspad parallel aan de verkaveling en de poldersloten loopt. Vanaf de Noorderweg tot de Binnendelft wordt de Noorderveenweg voorzien van een dubbele bomenrij om zo een groene beëindiging van de stadsrand te realiseren.

Voor de aansluiting op de bestaande A8 wordt de volgende maatregel genomen:

M40. Open venster naar het landschap
De Verbinding A8-A9 begint/eindigt bij de aansluiting op de A8. Voor de weggebruiker vanuit Amsterdam is er na de kruising met de Nauernasche vaart weids zicht over het open veenweidelandschap aan weerszijden van de weg, de groene stadsrand van Assendelft draagt bij aan de beleving van de openheid. Dalend naar de verdiepte ligging wordt de Dorpsstraat vervolgens zichtbaar als historische entiteit. Geluidswerende maatregelen zoals geluidsschermen horen hier niet.

De nieuwe fietsverbinding gaat richting Zaandam de Nauernasche vaart over. Op de huidige brug zal met de aanleg van de Verbinding A8-A9 geen ruimte meer zijn voor een fietspad. De bestaande brug gaat ruimte bieden aan het oost-westverkeer, de noordelijke rijbaan van de Verbinding A8-A9. De bestaande brug wordt ingericht met 2 rijstroken en een invoegstrook en heeft daarom geen ruimte meer voor de fietsverbinding. Voor het verkeer in tegengestelde richting wordt direct ten zuiden van de bestaande brug een nieuwe brug gebouwd. Deze brug biedt ruimte voor 2 rijstroken en een uitvoegstrook. Op deze nieuwe brug is eenvoudig ruimte te maken voor de nieuwe fietsverbinding. De fietsverbinding aan de noordzijde realiseren is niet goed mogelijk. Een nieuwe brug aan de noordzijde van de bestaande brug voor de doortrekking van de A8 leidt tot verschuiving in het alignement van de noordelijke rijbaan. Hierdoor ontstaat een onveilige slinger in de weg en komen de toe- en afrit aan de noordzijde ook dichter bij woongebied te liggen. Een nieuwe separate fietsbrug is slecht mogelijk, omdat de Nauernasche vaart een staande-mast-route is. Dan zou je al met al drie beweegbare bruggen naast elkaar krijgen, met alle technische risico’s van dien. De fietsverbinding op de nieuwe brug aan de zuidkant is daarom de beste optie, zie Deelkaart Oost.

Afbeelding 6.43 Deelkaart Oost - te verwijderen / transformeren elementen

Te verwijderen / transformeren elementen

Google Earth

Google Earth

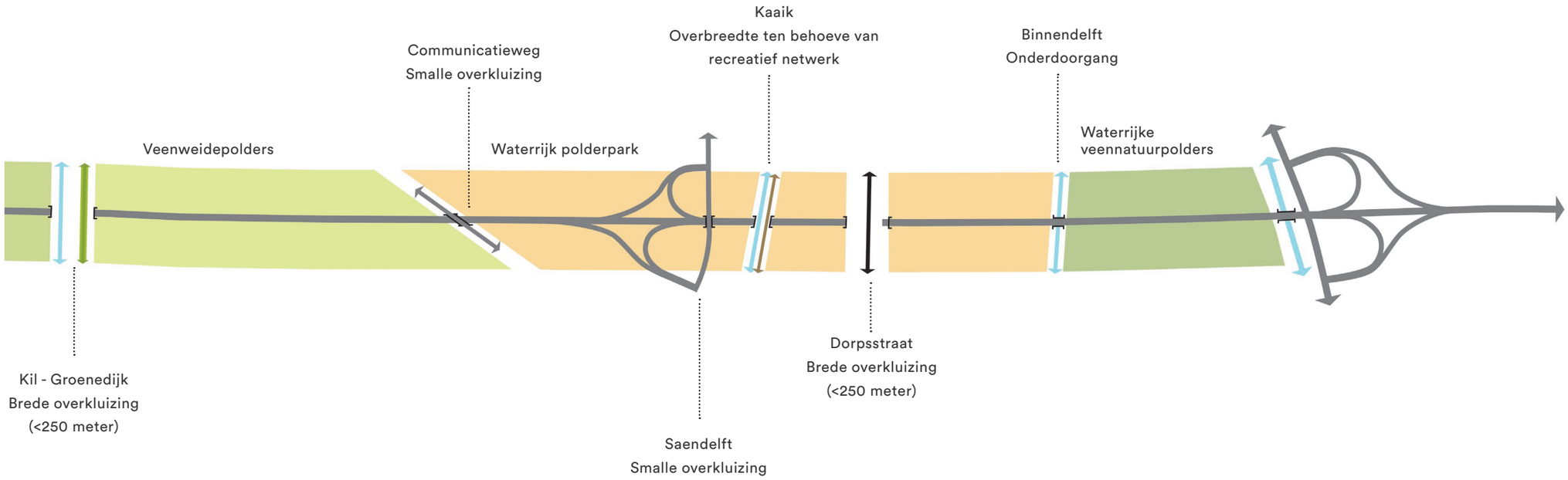

Afbeelding 6.44 Overzicht overkluizingen en typen landschap en principeprofiel verdiepte ligging

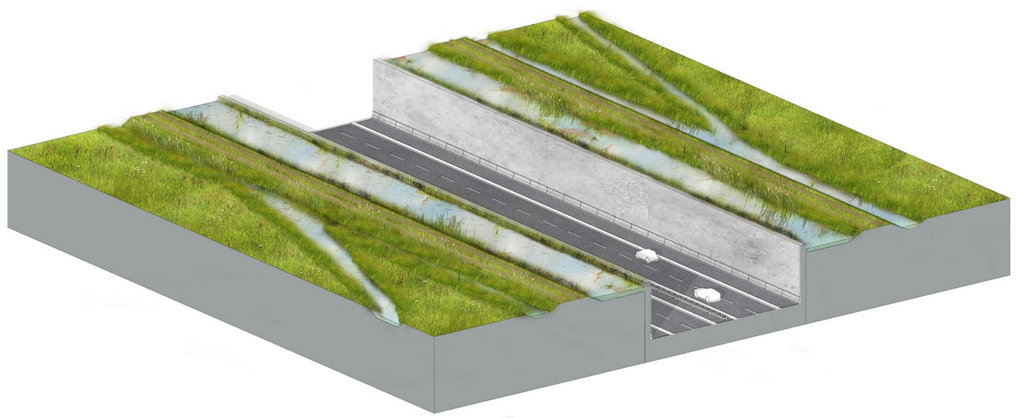

Afbeelding 6.45 Verdiepte ligging in de Veenweidepolders

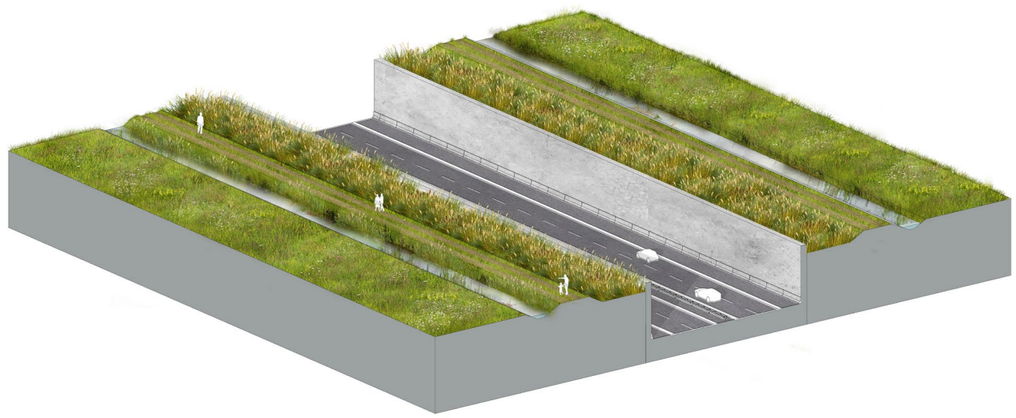

Afbeelding 6.46 Verdiepte ligging in het waterrijk polderpark

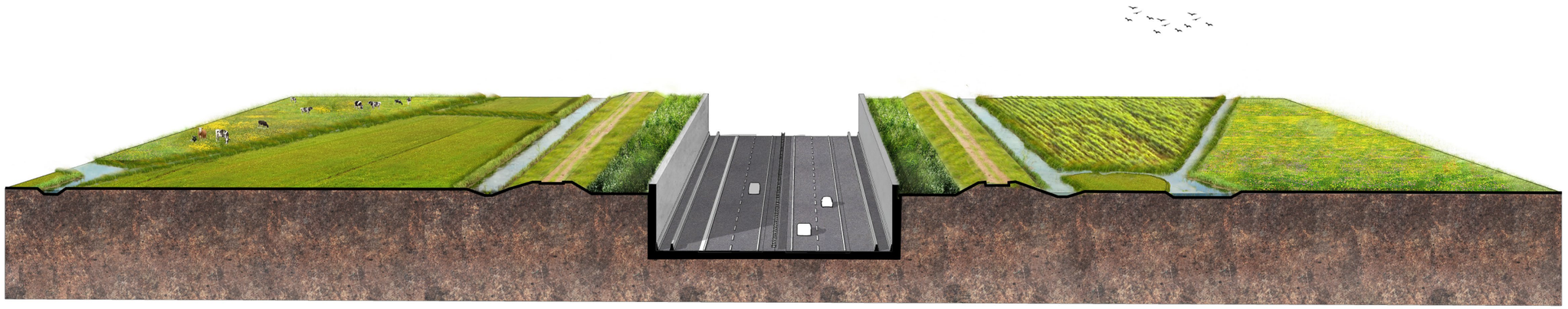

Afbeelding 6.47 Verbeelding inpassing verdiepte ligging in de Assendelver polders

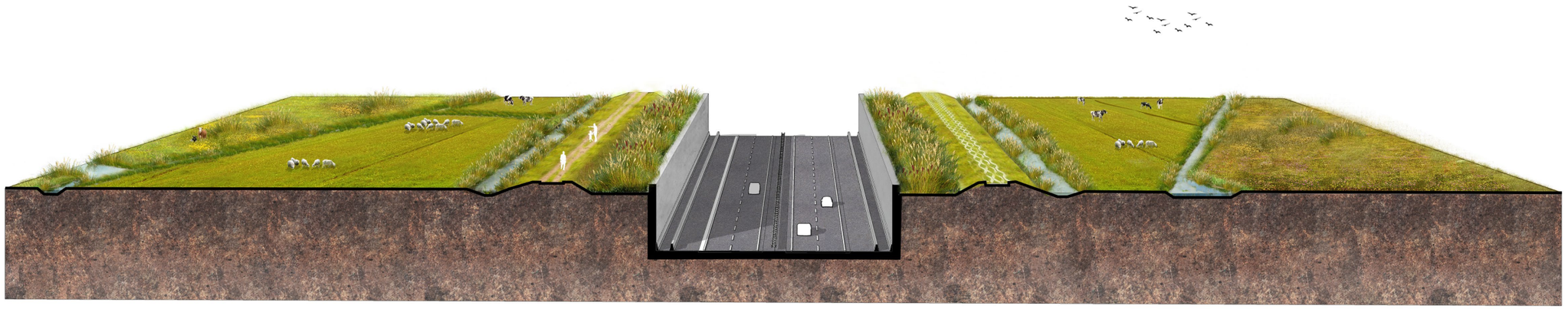

Afbeelding 6.48 Verbeelding inpassing verdiepte ligging in de stadsrand van Assendelft

Afbeelding 6.49 Assendelver polders - inpassing verdiepte ligging

Verbeelding inpassing verdiepte ligging en zicht op de Assendelver polders, bezien vanaf de Groenedijk.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.50 Assendelver polders - inpassing verdiepte ligging

Verbeelding inpassing verdiepte ligging en zicht op de Assendelver Polders, bezien vanaf de Communicatieweg.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.51 Stadsrand Assendelft

Verbeelding inpassing aansluiting Saendelft, met op de voorgrond de nog te ontwikkelen bouwlocatie van de ‘Overhoeken’.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.52 Stadsrand Assendelft

Verbeelding inpassing verdiepte ligging en onderdoorgang Dorpsstraat, bezien vanaf de Dorpsstraat.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.53 Onderdoorgang Dorpsstraat

Verbeelding inpasisng verdiepte ligging met brede overkluizing,
bezien vanaf stadsrand Saendelft.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.54 Onderdoorgang Dorpsstraat en aansluiting A8

Verbeelding onderdoorgang Dorpsstraat en aansluiting A8, met aan de linkerzijde van de afbeelding de nog te ontwikkelen bouwlocatie van de ‘Overhoeken’.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.55 Zicht op de sportvelden, de atletiekbaan en Assendelft

Verbeelding inpassing verdiepte ligging, bezien vanaf de Communicatieweg.
Boven: visualisatie toekomstige situatie. Onder: foto huidige situatie.

Afbeelding 6.56 Natuur en water

6.3 MITIGERENDE EN COMPENSERENDE MAATREGELEN, KOPPELKANSEN EN AANBEVELINGEN

Naast de hiervoor beschreven maatregelen voor herstel en versterking van de Stelling en het BPL dienen er vanwege de aanleg van de Verbinding A8-A9 en de aansluiting op de A9 en de A22 mitigerende en compenserende maatregelen getroffen te worden. Deze maatregelen worden in de volgende paragrafen kort benoemd, een verdere toelichting hierop is te vinden in hoofdstuk 7. Tot slot zijn er in het ontwerpproces en in de dialoog met stakeholders koppelkansen en aanbevelingen naar voren gekomen, ook deze worden in de volgende paragrafen besproken. Naast de genoemde koppelkansen wordt compensatie verder uitgewerkt in de volgende fase van het project, de planuitwerkingsfase (zie ook hoofdstuk 9).

6.3.1 Water

Met de aanleg van de Verbinding A8-A9 worden watergangen gedempt en doorsneden, er ligt daarom een opgave voor watercompensatie. Om het water vanuit de verdiepte ligging op te vangen worden de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 en de afrit Saendelft ingericht als waterberging en wordt tussen de verdiepte ligging en de dienstwegen een parallelle watergang gerealiseerd. Deze gebieden hebben een overmaat zodat ook bij hevige regenval water kan worden opgevangen en piekafvoeren naar de polders voorkomen worden.

Langs de verdiepte ligging wordt aan weerszijden een parallelle watergang gerealiseerd, bestaande sloten worden hierop aangesloten. De hoofdwatergangen in het plangebied, de Kil, de Kaaik en de Binnendelft blijven behouden. Deze maatregelen samen zorgen ervoor dat het watersysteem in het gebied blijft functioneren.

<u>Koppelkansen</u>

Het periodiek mogelijk maken van inundatie in Kom 15 en 16 biedt een koppelkans om deze gebieden geschikt te maken als piekwaterberging/klimaatbuffer voor Beverwijk en/of Heemskerk.

6.3.2 Natuur

Bij de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 gaat ongeveer 8,2 ha natuur verloren (NNN), dit wordt ter plaatse gecompenseerd met het opschonen van de inundatiekommen. De verdiepte ligging beperkt het effect van de Verbinding A8-A9 op de weidevogels.

<u>Koppelkansen</u>

Het terugbrengen van bomen langs de hoofdweerstandslijn en het aanbrengen van bloem- en kruidenrijk grasland biedt kansen de hoofdweerstandslijn verder te ontwikkelen als ecologisch lint. Binnen het projectgebied door er nog meer ecologische kwaliteit aan te koppelen, buiten het projectgebied door het karakter door te zetten op andere delen van de hoofdweerstandslijn.

De forten, met de bijzondere fortbiotopen liggen hieraan verknoopt. Herstel van de beplanting bij de forten kan deze biotopen verder versterken.

Door de Kil meer ruimte te geven kunnen hier natuurvriendelijke oevers ontwikkeld worden. Bij de transformatie van de Kilzone kan in dit hele gebied de natuurwaarde vergroot worden.

Er liggen kansen om de natuurverbinding NNV4 tussen het Alkmaardermeer en het Noordzeekanaal te versterken.

Door meer natuurlijke oevers te realiseren langs de kreken in Kom 14 worden zowel de ecologische waarde van deze kreken verbeterd als ook de aardkundige waarden meer zichtbaar gemaakt. Het nog aanwezige microreliëf dient daarbij behouden te blijven.

De brede overkluizingen voor ruimtelijke dragers en landschapsstructuren kunnen als ecologische verbindingen tussen de noord- en zuidzijde van de Verbinding A8-A9 ontwikkeld worden.

Voor een optimaal functioneren van beheer en onderhoud plus toegevoegde waarde voor de omgeving zou de zuidelijke dienstweg recreatief ontsloten kunnen worden vanuit de boerderij aan de Communicatieweg-west 22a. Deze kan daarbij ontwikkeld worden ten behoeve van educatie en beheer en als recreatief startpunt worden ingezet.

6.3.3 Geluid en luchtkwaliteit

Door de Verbinding A8-A9 neemt op een aantal plaatsen in Broekpolder de geluidbelasting toe en is er een kleine verslechtering van de luchtkwaliteit. Deze effecten leiden naar verwachting, op basis van wet0 en regelgeving, de verplichting om maatregelen te nemen.

Als koppelkans kunnen maatregelen worden genomen om de geluidbelasting in Broekpolder te verminderen. Dat kan door een stillere verharding (zoals dubbellaags ZOAB) op de snelwegen A9 en A22 en op de Verbinding A8-A9. Het toepassen daarvan voorkomt aanvullende maatregelen zoals geluidschermen en wallen die afbreuk doen aan de openheid van het landschap, de inundatiekommen en de schootsvelden.

Wat betreft luchtkwaliteit wordt voldaan aan de landelijke normen en streefwaarden mitigerende maatregelen niet noodzakelijk zijn.

Afbeelding 6.57 Recreatie

6.3.4 Recreatie
De realisatie van het landschapsplan biedt kansen het recreatief netwerk in het plangebied te verbeteren. Het gaat hierbij zowel om het versterken van het routenetwerk als het versterken van de verbinding tussen het netwerk en de omliggende kernen.

Bij Beverwijk en Heemskerk worden de inundatiekaden van de Stelling ontwikkeld tot recreatieve routes. Ook binnen het stedelijk weefsel worden deze structuren opgepakt en in de huisstijl van de Stelling vormgegeven.

De hoofdweerstandslijn wordt verder ontwikkeld als doorgaande recreatieve route waar de routes over de inundatiekaden op aansluiten. Langs de hoofdweerstandslijn worden op markante plekken, bijvoorbeeld bij nevenbatterijen of overgangen tussen dijkprofielen, rust- en informatiepunten gerealiseerd.

Een bijzonder informatiepunt vormt het uitkijkplatform bij de nieuwe fietsbrug vanwaar er een weids uitzicht over de Stelling is.
In de inundatiekommen 15 en 16 en in de Kilzone worden wandelroutes gerealiseerd om deze gebieden meer beleefbaar te maken.

De zone tussen de stadsrand Assendelft en de Verbinding A8-A9 wordt ontwikkeld tot recreatief uitloopgebied richting de polders.

<u>Koppelkansen</u>
Het afwaarderen en omvormen van de Communicatieweg tussen Heemskerk en de kruising met de Groenedijk versterkt deze als recreatieve structuur. Hier ligt een koppelkans om de Communicatieweg ook tussen de kruising Groenedijk en Assendelft af te waarderen.

Langs de Verbinding A8-A9 wordt de zuidelijke dienstweg ontwikkeld tot wandelpad om de oost-west verbinding in het plangebied te versterken.

6.3.5 Aanbevelingen
In het proces van analyse en ontwerpend onderzoek om tot het Landschapsplan met bijbehorende maatregelen te komen, is een breed studiegebied gehanteerd. Dit heeft geresulteerd in meer maatregelen dan degene die strikt noodzakelijk voor het Landschapsplan zijn. Het betreft zogenaamde ‘bijvangst’ die niet bij de realisatie van dit project wordt meegenomen. Redenen daarvoor zijn bijvoorbeeld:
- De maatregel is niet binnen de termijn van dit project te realiseren of moet vanuit een groter/ breder perspectief worden beschouwd.
- De maatregel sorteert voor op een toekomstige ontwikkeling die nu nog niet duidelijk is of in de planvorming zit.
- Maatregelen die het draagvlak voor de Stelling en het BPL kunnen vergroten doordat er vanuit een andere doelstelling een opgave wordt geformuleerd.

Het dringende advies is om deze verschillende maatregelen in andere (gebieds)programma’s mee te nemen en vanuit de kernkwaliteiten van Stelling en BPL te benaderen en te borgen. Dit geeft uitgelezen mogelijkheden om de kernkwaliteiten (verder) te versterken.

Het gaat om de volgende aanbevelingen:
- Neem de kernkwaliteiten van de Stelling en BPL in het plangebied mee als leidraad voor ruimtelijke ontwikkelingen op elk schaalniveau. Stel deze ook voorop in de ontwikkeling van het landschap. Dit betekent dat sommige ontwikkelingen niet mogelijk zijn.
- Stel in het vervolgtraject Esthetische Programma’s van Eisen op waarin landschap en architectuur integraal uitgewerkt worden om kaderstellend te zijn voor de aanbesteding én realisatie van het project.
- Bij het verwijderen van de golfbaan komt een grote hoeveelheid gronden beschikbaar. De exacte invulling van deze gronden hoort bij een volgende fase van dit project. Als aanbeveling wordt meegegeven om voor deze gronden een functie te zoeken waarbij ecologie, recreatie en landbouw in een duurzame balans zijn.
- Als de windturbine bij Heemskerk aan het einde van de levensduur is, verwijder deze dan en plaats geen nieuwe windturbine terug. Deze windturbine is vanuit verschillende posities langs de hoofdweerstandslijn én vanuit het gebied hinderlijk in het zicht.
- Toekomstige aanpassingen aan het energienetwerk dienen integraal beschouwd te worden. Bijvoorbeeld bij de aanpassingen aan de 150 kV leiding. Vanuit onze optiek moet deze in het werelderfgoedgebied ondergronds worden gebracht. Dit draagt bij aan openheid, zicht en ruimtebeleving in Kom 15, 16 maar ook 14. Inpassing stijg- en daalpunten zijn een belangrijk aandachtspunt.
- Koppel de zoombeplanting rondom de agrarische erven Communicatieweg 23 en 25, Hoogedijk 3 en 5 en Busch en Dam 5 en 6 als groene knopen aan de hoofdweerstandslijn. Groen ingepaste erven vormen een mindere visuele verstoring van de openheid.
- Verwijder agrarische opstallen Communicatieweg 23 en 25, Hoogedijk 3 en 5 en Busch en Dam 5 en 6. Dit heeft forse consequenties voor de bedrijfsvoering van de boerenbedrijven; nagegaan moet worden wat met agrarische gronden wordt gedaan en zal in een bredere maatschappelijke discussie moeten plaatsvinden.
- Bij transformatie rondom de Bazaar plus bedrijventerrein naar stedenbouwkundige ontwikkelingen wordt aangeraden om fysieke aansluitingen en zichtrelaties met de historische structuren van de Stelling aan te gaan. Daarmee ontstaat een hoogwaardige verbinding met het buitengebied.
- Ontwikkel geen reguliere stadsuitbreiding aan de stadsrand van Assendelft maar gebruik de Noorderveenweg als groene zoom langs het open landschap. Mochten er toch ontwikkelingen noodzakelijk zijn, beëindig de stadsrand dan met kloeke gebouwen, die alzijdig, openbaar en van hoogwaardige kwaliteit zijn. Te gast in het landschap met inpandig parkeren.
- Bij stedenbouwkundige ontwikkelingen in de Overhoeken (stadsrand Assendelft) dienen geluidreducerende maatregelen niet langs de weg, maar bij de ontwikkeling zelf te worden opgelost.
- Beschouw het gebied tussen Dorpsstraat en Nauernasche Vaart als één integrale opgave en transformeer dit naar een natuurgebied met recreatiefuncties door middel van een sluitend netwerk van (wandel)routes.

07

EFFECTEN, KOSTEN EN BATEN

7.1 ONDERZOEK VAN EFFECTEN, KOSTEN EN BATEN

In hoofdstuk 6 is de inhoud van het Landschapsplan A8-A9, met als belangrijk onderdeel de Verbinding A8-A9, beschreven, toegelicht en gemotiveerd. Omdat het Landschapsplan ook een functie heeft in de verdere procedures zijn de effecten van het Landschapsplan A8-A9 onderzocht. In dit hoofdstuk is een samenvatting van het effectenonderzoek opgenomen. Meer informatie is te vinden in bijlagen 4 tot en met 8.

Uitgangspunt bij het onderzoek van de effecten is dat het Landschapsplan A8-A9 als geheel wordt uitgevoerd. Dat wil zeggen dat alle maatregelen die zijn opgenomen in paragraaf 6.2 ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. De reden hiervoor is dat alleen op die manier voldoende herstel en versterking van de OUV/kernkwaliteiten van de Stelling bereikt zal worden. Deze aanpak betekent ook dat in de loop van het keuze- en afwegingsproces een deel van de effecten die kunnen optreden al binnen het plan zijn gemitigeerd of gecompenseerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de waterberging – waarvoor in het landschapsplan ruimte is opgenomen - en voor de compensatie van de aantasting van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

De effecten zijn beschreven en beoordeeld in vergelijking met de referentiesituatie. Dat is de situatie die in de toekomst zal ontstaan als het Landschapsplan niet wordt uitgevoerd en de Verbinding A8-A9 niet wordt aangelegd. Er is gekozen om voor de referentiesituatie het jaar 2030 te gebruiken. Voor de effecten op de OUV/kernkwaliteiten is ook gekeken naar de huidige toestand. De effecten op de kernkwaliteiten van het BPL zijn in de beoordeling meegenomen bij het onderdeel ‘Landschap, cultuurhistorische en archeologische waarden’. Dit onderdeel wordt in 7.4.1 besproken.

In dit hoofdstuk zijn ook de resultaten van de kostenramingen en van de analyse van baten opgenomen.

7.2 EFFECT OP DE KERNKWALITEITEN VAN DE STELLING

Voor de analyse van de effecten van het Landschapsplan is niet alleen de referentiesituatie, maar ook de huidige situatie van belang. We beschrijven daarom de huidige staat van de Stelling in het plangebied en geven vervolgens een beeld van de referentiesituatie. Dit is gebaseerd op de autonome ontwikkeling die zich in het studiegebied zal afspelen op basis van vastgesteld (ruimtelijk) beleid, wet en regelgeving e.d.

Huidige staat

De huidige staat van de Stelling van Amsterdam in het plangebied is als volgt:

- de hoofdweerstandslijn is nog grotendeels compleet, gaaf en goed beleefbaar;
- de integriteit en authenticiteit van het strategisch landschap zijn niet goed, vooral vanwege de aantasting van inundatiegebieden en schootsvelden;
- echter, op enkele plaatsen is de hoofdweerstandslijn aangetast: door aanpassingen aan het tracé van de Communicatieweg is een deel van de Liniedijk verloren gegaan; erftoegangen bij agrarische bedrijven vormen aantastingen van de compleetheid en gaafheid van de hoofdweerstandslijn. Een verminderde beleefbaarheid van de continuïteit van de hoofdweerstandslijn is het gevolg;
- ook van het watermanagementsysteem zijn de integriteit en authenticiteit niet goed, vooral vanwege het geheel of gedeeltelijk verdwijnen van waterstaatselementen ten behoeve van de inundatie. Het enige markante element is de brede watergang tussen de forten Veldhuis en St. Aagtendijk, het Inundatiekanaal;
- voor de militaire werken zijn de integriteit en authenticiteit goed, forten en fortterreinen zijn herkenbaar, beleefbaar en in redelijke tot goede staat.

Referentiesituatie

De huidige staat van de Stelling is in meer detail beschreven in hoofdstuk 3. In het studiegebied zijn geen ruimtelijke ontwikkelingen (meer) mogelijk die een negatieve impact op de OUV kunnen hebben. Dat komt door de beschermingsregimes die van kracht zijn. Kleine ontwikkelingen zijn en blijven mogelijk wanneer deze de kernkwaliteiten niet verder aantasten.

Voor de referentiesituatie levert dit samengevat het volgende beeld op. De expressie (oorspronkelijke uitdrukking) van de Stelling aan de westkant van het werelderfgoed in het plangebied laat sterk te wensen over. Het defensieve systeem van de waterlinie is niet meer compleet, gaaf en authentiek aanwezig; de voorstelbaarheid van de werking van het systeem is er nauwelijks meer en de openheid van de schootsvelden is verminderd door de verzorgings-

plaatsen, bosschages en grondlichamen bij de fietsbrug en de Communicatieweg over de A9. Binnen het plangebied zijn in de huidige situatie de inundatiegebieden en de schootsvelden ‘zwakke plekken’ in het defensief systeem van de Stelling. De aantasting is zo groot dat het plangebied hiermee een ‘zwakke schakel’ vormt in het defensief systeem van de Stelling als geheel.

Impact van het Landschapsplan
De samenhangende maatregelen van het Landschapsplan – herstel van de Liniedijk, doorgaande beplanting, vormgeving van de coupures - dragen bij aan het versterken van de beleefbaarheid van het continue karakter van de hoofdweerstandslijn. Door de manier waarop de Verbinding A8-A9 wordt ingepast (verdiept, met behoud van de hoofdweerstandslijn en de inundatiegracht) heeft deze nieuwe weg weinig invloed op de compleetheid en gaafheid van de hoofdweerstandslijn. De openheid en beleefbaarheid van de inundatiekommen / schootsvelden worden verbeterd door het verwijderen van de verzorgingsplaatsen, bosschages en grondlichamen. De opgeschoonde inundatiekommen en de inrichting ten behoeve van incidentele inundaties maken de defensieve inundaties weer voorstelbaar.

De Verbinding A8-A9 gaat ten koste van een deel van de inundatiekommen, maar het positieve effect van het herstel van de openheid en het beleefbaar en voorstelbaar maken van de inundaties weegt hier tegen op. De schootsvelden krijgen, als gevolg van het ‘opruimen’ een grotere openheid, waardoor de beleefbaarheid toeneemt. Dat geldt ook aan de binnenzijde van de Stelling, waar door het verwijderen van de golfbaan weer een deel van het schootsveld open landschap wordt. Het uitvoeren van het Landschapsplan draagt in het plangebied in totaliteit bij aan het beter beleefbaar en voorstelbaar maken van de Stelling als ingenieus verdedigingssysteem rond Amsterdam.

Afb. 7.1 Onduidelijke, niet authentieke coupure van Busch en Dam belemmert de beleving van de het doorgaande karakter van de gedekte weg van de hoofdweerstandslijn achter de (hier ook verzakte) in de Stelling geïncorporeerde middeleeuwse dijk. Door de samenhangende maatregelen (boombeplanting langs de dijk, bloemrijke vegetatie op de dijk en markeren van de coupures) wordt de beleving sterk verbeterd.

7.3 VERKEER EN BEREIKBAARHEID

Als onderdeel van het ontwerpproces dat heeft geleid tot het wegontwerp voor de Verbinding A8-A9 (bijlage 8), met als bijzonder onderdeel daarvan de aansluiting op de A9 en de A22, is onderzoek gedaan naar de verkeerseffecten. Er is daarbij gekeken naar de bereikbaarheid, de doorstroming en de verkeersveiligheid. Het ontwerpproces heeft als gevolg gehad dat de aansluitvorm is gewijzigd van een half klaverblad (opgenomen in het Golfbaanalternatief) naar een volledige knoop. Deze vorm van aansluiten maakt een vrije doorstroming mogelijk (zonder verkeerslichten) en past bij het principe van het aansluiten van stroomwegen. Het ontwerp voldoet aan de vigerende richtlijnen voor het ontwerp van autosnelwegen. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van verkeersprognoses voor het jaar 2030, op basis van het hoge WLO-scenario voor de economische ontwikkeling.

De Verbinding A8-A9 heeft een positief effect op de bovenregionale, regionale en lokale bereikbaarheid. De vormgeving – vrije doorstroming – is gunstig voor de verkeersveiligheid. Doordat een groter deel van het verkeer gebruik maakt van veiliger wegen is er een positief effect op de verkeersveiligheid. De Verbinding A8-A9 maakt het hoofdwegennet robuuster.

7.4 EFFECTEN

7.4.1 Landschap, cultuurhistorische en archeologische waarden (incl. kernkwaliteiten BPL)

De landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn de reden voor de BPL-status van het gebied. Het plangebied van het Landschapsplan ligt in het BPL-gebied Assendelft e.o. Door de verdiepte ligging heeft de Verbinding A8-A9 geen invloed op de kernkwaliteit openheid en de waarde van het gebied voor weidevogels. De Verbinding A8-A9 doorsnijdt de nog deels oorspron¬kelijke verkavelingsstructuur van de polders, maar laat de belangrijkste structuren (de Groenedijk, Communicatieweg, Dorpsstraat) en de belangrijkste watergangen (Kaaik, De Kil en Binnendelft) intact. Dat komt door de verdiepte ligging en de kunstwerken ter plaatse van de kruisingen met deze structuren. De ruimtelijke dragers worden daarmee kwalitatief geborgd voor de korte en lange termijn.

De dragers worden ruimtelijk versterkt door herstel van het tracé van de Communicatieweg – de Verbinding A8-A9 maakt dit mogelijk en leidt tot minder doorgaand autoverkeer – en beplanting van de dijken. Door de verschillende landschappen een meer uitgesproken karakter te geven en dit door te trekken tot aan de Verbinding A8-A9 wordt de leesbaarheid van het landschap versterkt.

Desondanks heeft het Landschapsplan A8-A9 (en vooral de Verbinding A8-A9) een negatief effect op de aardkundige waarde en de landschappelijke kwaliteit van het BPL. Dit verlies moet proporti¬oneel worden gecompenseerd. De maatregelen die zijn voorzien in het gebied van de golfbaan vergroten de openheid en brengen de verka-velingsstructuur terug. Dit is de basis voor de proportionele compensatie van de aantastingen van het BPL. In de planuitwerkingsfase wordt de compensatie nader uitgewerkt en wordt gekeken of verdere compensatie nodig is. De compensatie van het BPL is complementair aan het herstel en de versterking van de kernkwali¬teiten van de Stelling van Amsterdam.

7.4.2 Leefmilieu: geluid en lucht

De effecten van het landschapsplan voor de geluidbelasting en de luchtkwaliteit in het studiegebied zijn vooral het gevolg van Verbinding A8-A9. Zowel voor geluid als lucht zijn de effecten berekend voor de referentiesituatie (de situatie in 2030 zonder Verbinding A8-A9) en de situatie met de Verbinding. Er is gebruik gemaakt van de verkeersgegevens uit het planMER dat in 2017 is opgesteld. Zowel voor geluid als lucht is gewerkt met de voorgeschreven modellen en zijn de effecten berekend voor een groot aantal punten (woningen) in Broekpolder en bij Assendelft.

Geluid

Het Landschapsplan, en vooral de Verbinding A8-A9, heeft effect op de geluidbelasting in het plangebied. We hebben onderzoek gedaan naar de effecten in Broekpolder, bij Assendelft en in de open polder. Voor het gedeelte tussen de Dorpsstraat en de Nauernasche Vaart zijn de effecten al beschreven in de planstudie 2e fase.

De geluidsituatie in de Broekpolder voor de referentiesituatie en van de situatie na de uitvoering van het Landschapsplan en het aanleggen van de Verbinding A8-A9 is weergegeven in figuur 7.2. Als gevolg van de Verbinding A8-A9 neemt de geluidbelasting in een deel van Broekpolder toe. De toename van het geluid is het gevolg van de grotere hoeveelheid verkeer - dit speelt vooral bij de A22 - en door de aansluiting die op relatief korte afstand van de woningen van de Broekpolder komt. De verdiepte ligging van de aansluiting beperkt de toename van de geluidbelasting. Het overall effect op de geluidbelasting van Broekpolder is zichtbaar in figuur 7.2C.

Het effect van het oostelijk deel van de Verbinding A8-A9 (in de Assendelver polders en bij Assendelft) voor punten (woningen) in Assendelft is weergegeven in figuur 7.3. De effecten zijn het gevolg van het verschuiven van verkeersstromen in Assendelft als gevolg van de Verbinding A8-A9 en de aansluiting Saendelft (minder verkeer op de Communicatieweg en Noorderveenweg). Het effect van de Verbinding A8-A9 zelf wordt beperkt door de verdiepte

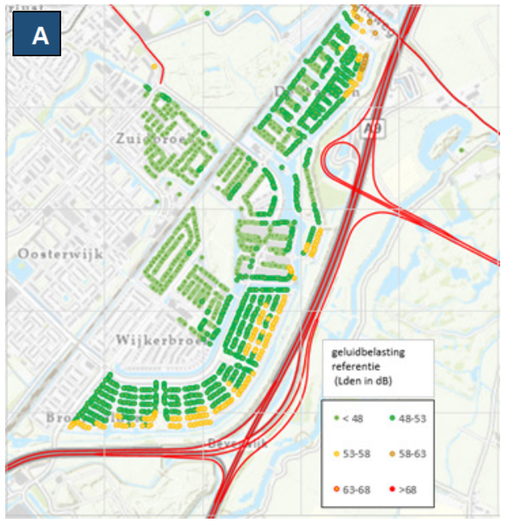

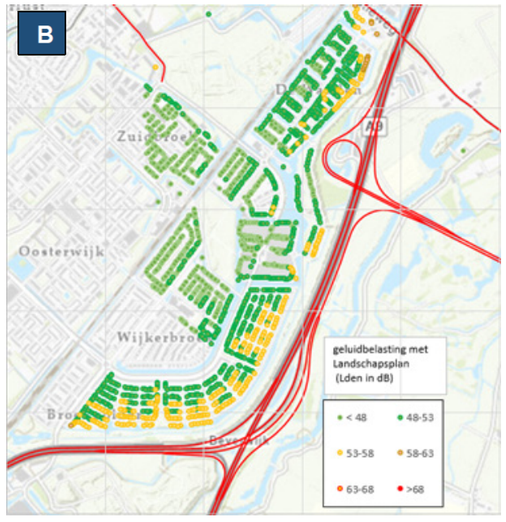

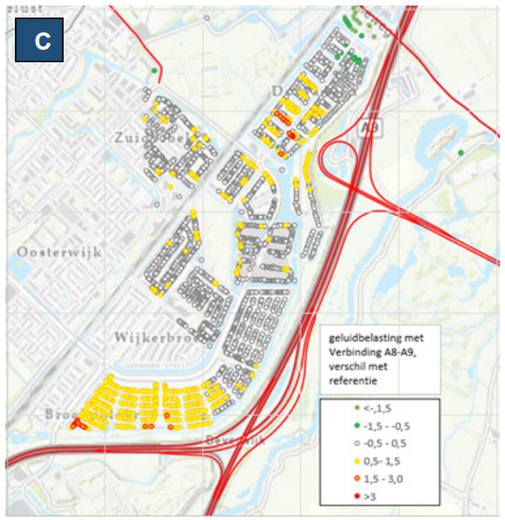

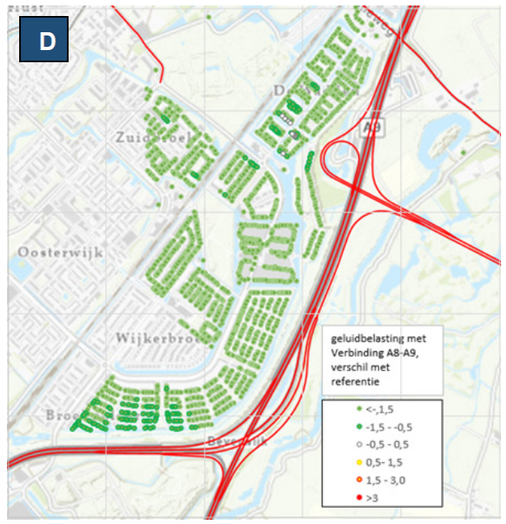

▲ Figuur 7.2: Effect van de Verbinding A8-A9 op de geluidbelasting in Broekpolder

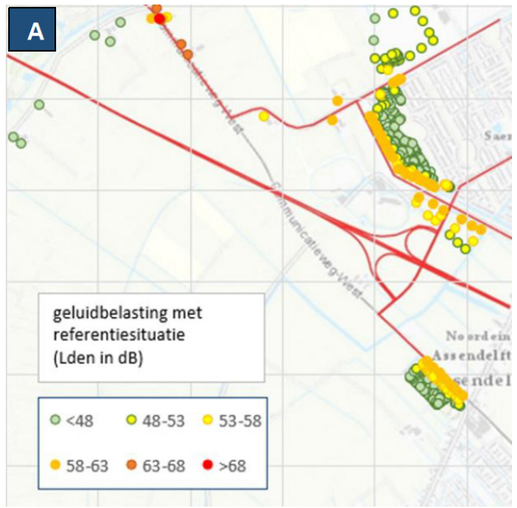

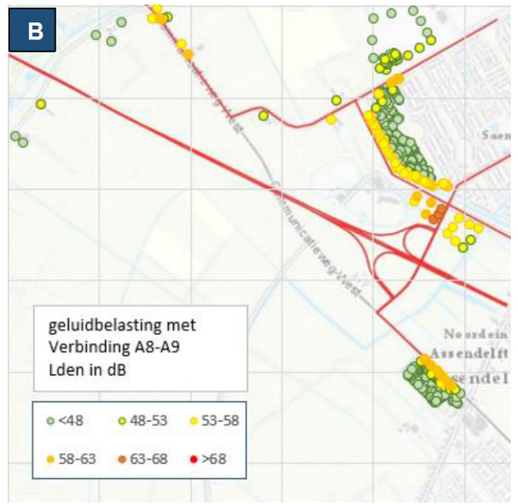

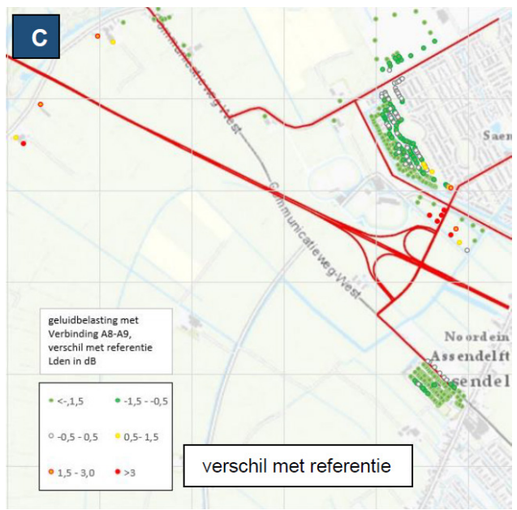

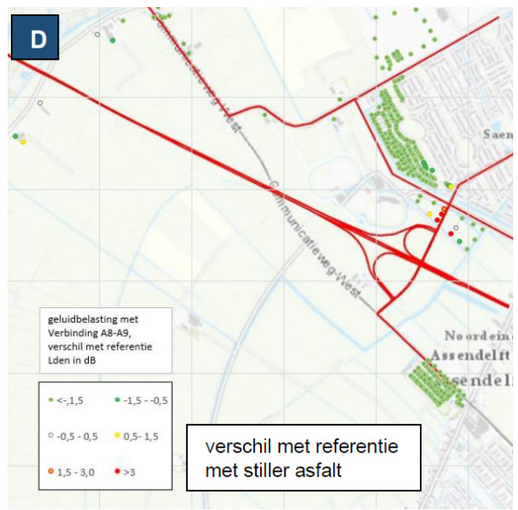

▲ Figuur 7.3: Effect van de Verbinding A8-A9 op de geluidbelasting bij Assendelft

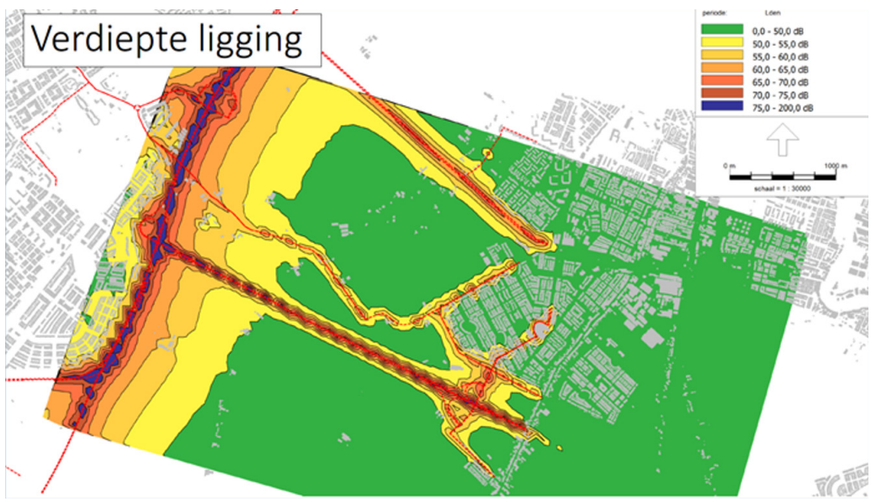

◄ Figuur 7.4: Geluidcontour van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders

ligging, Dat blijkt uit de geluidcontour (figuur 7.4). In de directe omgeving van de aansluiting Saendelft neemt de geluidbelasting per saldo wel toe (figuur 7.3C).

In het onderzoek is gekeken naar mogelijke maatregelen om de geluidbelasting te beperken. Met een stillere verharding (zoals dubbellaags ZOAB) op de snelwegen A9 en A22 en op de Verbinding A8-A9 kan de toename van de geluidbelasting in de Broekpolder (figuur 7.2D) en ook in Assendelft (figuur 7.3D) verder worden geminimaliseerd. Bij Broekpolder draagt vooral het dZOAB op de snelwegen A9 en A22 hieraan bij. Het toepassen van een stillere verharding is gunstig voor de gehele Broekpolder en Assendelft en leidt tevens tot een lagere geluidbelasting in het gebied van de Stelling. Hierbij is ervan uitgegaan dat dZOAB op de snelwegen een reductie van 3 dB oplevert en ZOAB op de A8-A9 een reductie van 3 dB ten opzichte van de referentieverharding die is opgenomen in het geluidmodel.

Aanvullende mitigerende maatregelen - zoals schermen of wallen – zijn bij de gehanteerde uitgangspunten en verkeersgegevens niet noodzakelijk.

Effecten op de luchtkwaliteit
Door autonome ontwikkelingen, zoals het schoner worden van verkeer, is de luchtkwaliteit in 2030 beter dan in de huidige situatie: de concentratie van NO2 neemt ongeveer 5 tot 7 microgram/m³ af en die van fijnstof (PM10) met ongeveer 2-3 microgram/m³.

Het effect van de Verbinding A8-A9 op de luchtkwaliteit is berekend met het rekenprogramma Geomilieu (versie 2020.2). Er is gerekend voor de maatgevende componenten stikstofdioxide (NO_2) en fijnstof (PM10 en PM2,5). Ten behoeve van het Landschapsplan is alleen gekeken naar het studiegebied rondom de Verbinding A8-A9. De rekenpunten staan in figuur 7.5. De (positieve) effecten op de luchtkwaliteit als gevolg van het afwaarderen van de N203 door Krommenie-Assendelft zijn nu niet onderzocht. De rekenresultaten laten het volgende zien:

- in de referentiesituatie wordt op alle rekenpunten ruimschoots voldaan aan de geldende Nederlandse en Europese normen voor de luchtkwaliteit; de maximaal berekende concentratie voor NO_2 is ongeveer 23 µg/m3; de geldende norm is 40 µg/m3;
- de Verbinding A8-A9 leidt voor een deel van de rekenpunten tot een toename van de immissieconcentraties, maar ook met de Verbinding A8-A9 wordt op alle punten ruimschoots voldaan aan de normen; de maximaal berekende concentratie voor NO_2 is ongeveer 24 µg/m3;

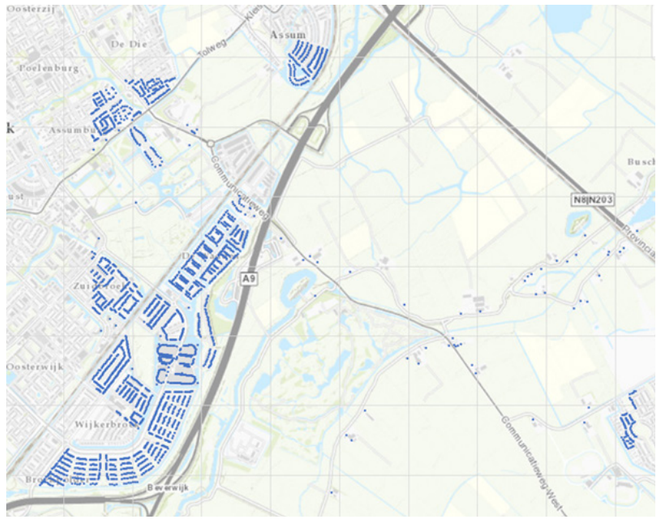

Figuur 7.5 Rekenpunten luchtkwaliteit

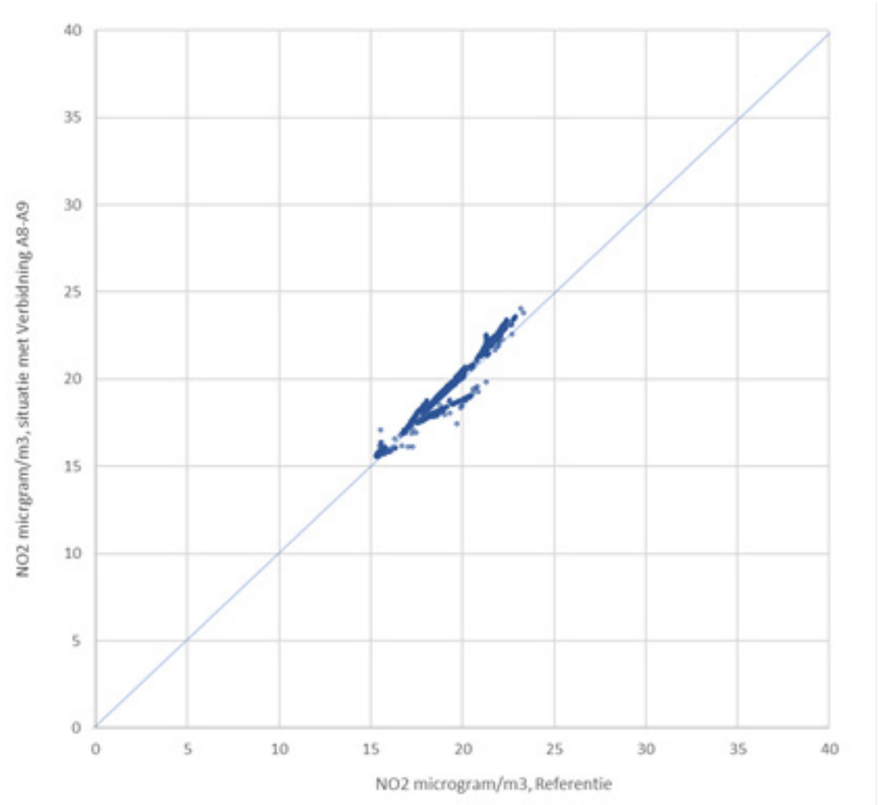

Figuur 7.6: Rekenresultaten voor de component NO2 samengevat. Alle berekende puntjes (weergegeven in figuur 7.5) zijn in de figuur gezet op basis van de immissieconcentratie in de referentiesituatie (horizontale as) en met de Verbinding A8-A9 (verticale as). Boven de diagonaal is verslechtering, onder de diagonaal is een verbetering. Voor de componenten PM10 en PM2,5 is het beeld vergelijkbaar, maar met lager concentraties en kleinere effecten.

- de maximaal berekende toename als gevolg van de Verbinding A8-A9 is ongeveer 1,5 µg/m3 NO_2; in totaal neemt bij vier punten de immissieconcentratie van NO2 toe met 1,2 µg/m3 of meer (de wettelijke grens voor 'in betekende mate') en bij ongeveer 30 punten meer dan 1µg/m3 af;
- het vervallen van de verzorgingsplaatsen leidt in de directe omgeving tot een daling van de concentraties, dit effect is niet in het model meegenomen;
- voor fijnstof (PM10) is de maximaal berekende concentratie ongeveer 18 µg/m3 en het maximaal berekende effect (toename) ongeveer 0,2 µg/m3.

Er is dus op enkele plaatsen een kleine verslechtering (nabij de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9) en op andere plaatsen een kleine verbetering van de luchtkwaliteit als gevolg van de Verbinding A8-A9, in vergelijking met de referentiesituatie. In vergelijking met de huidige situatie is de luchtkwaliteit, ook met de Verbinding A8-A9, op alle punten beter. Dat komt doordat de achtergrondconcentraties de komend jaren verder zullen dalen en doordat verkeer geleidelijk schoner wordt.

Op alle plaatsen en voor de drie (maatgevende) componenten NO2, PM10 en PM2,5 wordt (ruimschoots) voldaan aan de normen. Figuur 7.6 (spreidingsfiguur) laat zien wat het effect is van de Verbinding A8-A9 voor NO2 voor alle berekende punten. Gezien het gegeven dat wordt voldaan aan de normen is niet gekeken naar mitigerende maatregelen.

7.4.3 Effecten op het watersysteem
Bij het ontwikkelen van het Landschapsplan en het ontwerp van de Verbinding A8-A9 is rekening gehouden met het watersysteem en met de eisen die van toepassing zijn. De bestaande hoofdwaterlopen in het plangebied worden door het Landschapsplan niet aangetast en de polderpeilen worden niet veranderd. In de Assendelver polders wordt aan weerszijden parallel langs de Verbinding een watergang aangelegd waarop de bestaande sloten worden aangesloten. De Verbinding A8-A9 ligt grotendeels in een verdiepte bak. Deze zal worden voorzien van een systeem om neerslag op te vangen en uit te pompen. Om dit klimaatrobuust te doen moet rekening worden gehouden met de kans op extreme neerslag. Om de neerslag (ook bij extreme omstandigheden) te kunnen opvangen en piekafvoeren naar het watersysteem van de polders te voorkomen is in het Landschapsplan opgenomen dat enkele gebieden worden ingericht als waterberging. De oppervlakte daarvan voldoet aan de eisen van het waterschap en moet volstaan om klimaatverandering (extremere neerslag) op te kunnen vangen. Door een deel van de inundatiegebieden in te richten op het mogelijk maken van inundaties kan het Landschapsplan een bijdrage leveren aan de wateropgave in het gebied (klimaatbuffer voor Heemskerk/Beverwijk).

Door de manier waarop het regenwater wordt opgevangen worden effecten op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater voorkomen. Het verdiepte gedeelte in de Assendelver polders ligt in oost-west richting, dus evenwijdig aan de stromingsrichting van het grondwater. Daarnaast is de deklaag tamelijk zandig, waardoor het grondwater een alternatieve weg kan zoeken. Er is daardoor niet meer dan een beperkte opstuwing van het grondwater te verwachten. Bij een voldoende waterdichte afwerking van de verdiepte bak is de invloed van de bak op het grondwater dus beperkt.

De bestaande kruising van de A9 met de Sint Aagtendijk als primaire waterkering van het Noordzeekanaal wordt door de Verbinding A8-A9 niet aangetast.

7.4.4 Effecten op natuurwaarden

Natuurgebieden
In de omgeving van de A8-A9 is een aantal Natura 2000-gebieden aanwezig. De Verbinding A8-A9 heeft hierop geen directe effecten door ruimtebeslag. Effecten als gevolg van stikstofdepositie zijn niet uitgesloten, maar zijn vanwege het stadium van het project en de zich nog ontwikkelende wetgeving en jurisprudentie nu niet onderzocht. Dit zal gebeuren in het kader van de vervolgprocedures (zie hoofdstuk 9).

De Verbinding A8-A9 leidt op twee plekken tot ruimtebeslag in het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Bij de aansluiting op de A9 gaat ongeveer 8,2 ha verloren, aan de oostkant (Noorderveen) ongeveer 10 ha.
In overeenstemming met de provinciale regels is hiervoor compensatie noodzakelijk. In het Landschapsplan is deze compensatieopgave gecombineerd met maatregelen voor de opvang en buffering van neerslag en het inrichten van de inundatiekommen voor inundatie. Het areaal en de kwaliteit van deze gebieden samen voldoet aan de vereiste compensatie. Dit zal in de vervolgfase nader wordt uitgewerkt in een natuurcompensatieplan.

Biodiversiteit, soorten
In het kader van het Landschapsplan is geen informatie verzameld over de aanwezigheid van (beschermde) flora en fauna. Dit zal gebeuren in het kader van de vervolgprocedure (zie hoofdstuk 9).

De maatregelen van het Landschapsplan kunnen effect hebben op bestaande biotopen van (beschermde) soorten. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij het verwijderen van bosschages, het kappen van bomen en het slopen van gebouwen. De maatregelen die in het Landschapsplan zijn opgenomen leveren echter ook een bijdrage aan het vergroten van de biodiversiteit. Positieve effecten ontstaan door de boombeplanting langs de dijken van de hoofdweerstandslijn, de bloemrijke vegetatie op de dijken en het inrichten van de inundatiekommen ten behoeve van inundaties. Door de verdiepte ligging van het tracé in de Assendelver polders worden de effecten op de waarde van dit gebied voor weidevogels (onderdeel BPL) zo veel mogelijk beperkt.

7.5 KOSTEN EN BATEN

De kosten van de maatregelen van het Landschapsplan A8-A9 zijn geraamd op ongeveer 900 miljoen euro exclusief btw, prijspeil 2021. Dit bedrag is opgebouwd uit de volgende onderdelen (in miljoenen euro exclusief btw):

Verdiepte, volledige knoop en tracédeel in het gebied van de Stelling	312
Tracédeel buiten het gebied van de Stelling (tussen Groenedijk en A8)	469
Bijkomende, noodzakelijke maatregelen	101
Overige maatregelen ten behoeve van de Stelling	26
Totaal	909

De bijkomende, noodzakelijke maatregelen bestaan uit de kosten voor nieuwe verzorgingsplaatsen, golfbaan, vastgoed en kabels en buisleidingen. In deze post zijn de kosten opgenomen die (technisch en ruimtelijk) noodzakelijk zijn om de Verbinding A8-A9 te kunnen aanleggen. In de post overige maatregelen ten behoeve van de Stelling zijn alle maatregelen opgenomen die verder noodzakelijk zijn voor herstel en versterking van het werelderfgoed.

De kosten van deze maatregelen zijn – in vergelijking met de kosten van de infrastructuur – relatief laag en zijn voor de meeste maatregelen (ruim) lager dan 0,5 miljoen euro. Binnen deze post zijn de maatregelen met de hoogste kosten de kosten voor het vastgoed in kom 14 (maatregel 9), het vervangen van de brug van de Communicatieweg over de A9 door een onderdoorgang (maatregel 8), en het vervangen van de bestaande fietsbrug door een nieuwe, transparante fietsbrug met een uitzichtpunt (maatregelen 18 en 19).

De genoemde kosten zijn een schatting op basis van een uitgebreide SSK-raming, maar zonder technische uitwerkingen. Desondanks is sprake van een onzekerheidsmarge van 25%.

De baten van de het Landschapsplan zijn geraamd volgens de methodiek van een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA). Deze raming is een actualisering van de MKBA die voor het Golfbaanalternatief is gemaakt. De baten zijn geraamd op:
- € 945 miljoen euro voor WLO-scenario hoog
- € 919 miljoen euro voor WLO-scenario laag

De kosten zijn lager dan de baten. Er is in de baten geen rekening gehouden met de meerwaarde voor de OUV en het landschap. Hiervoor zijn geen kentallen beschikbaar. Ook de baten van het Landschapsplan voor natuur en de bijdrage aan de klimaatadaptatie door de inrichting van de inundatiegebieden zijn om deze reden niet meegenomen. De totale maatschappelijke baten liggen daardoor hoger dan de hier gegeven bedragen. In bijlage 7 is meer informatie over de raming van de kosten en de baten opgenomen.

7.6 OVERZICHT

Een overzicht van de beoordeling van de omgevingseffecten van het Landschapsplan is opgenomen in de tabel hiernaast. Doordat voor de Verbinding A8-A9 is gekozen voor een tracé dat zo veel als mogelijk rekening houdt met de waarden van de Stelling en het landschap, en doordat in het Landschapsplan A8-A9 maatregelen zijn opgenomen om negatieve effecten te mitigeren of te compenseren is de impact van het Landschapsplan en – als belangrijk onderdeel daarvan – de Verbinding A8-A9 op het milieu klein. Voor een aantal aspecten leiden de maatregelen van het Landschapsplan tot een verbetering.

Aspect	Onderdeel	Beoordeling van de effecten
Impact op OUV/ kernkwaliteiten	Effect op de Stelling van Amsterdam (OUV/ kernkwaliteiten)	Negatieve impact van de Verbinding A8-A9 wordt meer dan te niet gedaan door de samenhangende maatregelen van het Landschapsplan
Bereikbaarheid	Bereikbaarheid (boven)regionaal	Sterke verbetering, vormgeving van de Verbinding A8-A9 past bij de uitgangspunten voor stroomwegen
	Bereikbaarheid lokaal	De lokale bereikbaarheid wordt verbeterd door verschuiving van verkeersstromen naar de hoofdwegen en de ontlasting van het onderliggend wegennet
	Robuustheid van het netwerk	Het hoofdwegennet wordt robuuster
	Verkeersveiligheid	Verbetering door verschuiving van verkeersstromen naar veiligere stroomwegen
Landschap, cultuurhistorische en archeologische waarden	Effect op overige cultuurhistorische waarden	Negatief effect op de aardkundige waarde en de landschappelijke kwaliteit van het BPL; er is voorzien in proportionele compensatie
	Effect op landschappelijke waarden	Door de verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 is er geen negatief effect op de kernkwaliteiten openheid en ruimtelijke structuurdragers van het BPL; de beleefbaarheid van het landschap wordt versterkt.
	Effect op archeologische waarden	Ter plaatse van de Verbinding A8-A9 kunnen archeologische waarden worden aangetast.
Leefbaarheid	Geluid	• Door toepassen mitigerende maatregelen (stille verharding op A9, A22 en Verbinding A8-A9 nagenoeg geen toename ten opzichte van de referentiesituatie • Broekpolder: door mitigerende maatregelen geen toename van de geluidbelasting in vergelijking met de referentiesituatie
	Lucht	• Lokaal kleine toename van immissieconcentraties ten opzichte van de referentiesituatie • Alle immissieconcentraties ruimschoots onder gelden normen • in vergelijking met de huidige situatie zijn de immissieconcentraties lager
Bodem en water	Watersysteem	• Het oppervlaktewatersysteem behoudt de huidige functionaliteit • De maatregelen bieden voldoende ruimte voor het opvangen van neerslag • Het effect van de verdiepte ligging op grondwaterstromingen is gering
	Bodem	Geen relevant positief of negatief effect
	Klimaatbestendigheid	• Verbetering van de klimaatbestendigheid door het toevoegen van ruimte voor de opvang van overtollig water • Technische voorzieningen in de verdiepte bak zijn noodzakelijk vanwege het risico voor wateroverlast bij extreme neerslag
Natuur	Natura 2000	Geen directe effecten; mogelijk wel een effect op de depositie van stikstof
	Overige beschermde gebieden	Aantasting (ruimtebeslag) van NNN wordt binnen het plan gecompenseerd
	Soorten en biodiversiteit	De maatregelen van het Landschapsplan voegen leefgebied toe; dit is gunstig voor de biodiversiteit

08

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

8.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk trekken we conclusies over het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9. De centrale vraag die hierbij beantwoord wordt, is of uitvoering van de maatregelen van het plan zal leiden tot:

1. behoud, herstel en versterking van de Outstanding Universal Value (OUV) van het Unesco-werelderfgoed Stelling van Amsterdam en
2. een zo optimaal mogelijke inpassing van het voorkeurstracé van de Verbinding A8-A9: zodanig dat deze de OUV zo veel mogelijk behoudt en bijdraagt aan herstel en versterking.

Dit zijn de twee doelstellingen die de provincie Noord-Holland voor het Landschapsplan heeft geformuleerd. Kortweg is daarmee de inzet van het plan om het gebied een kwaliteitsimpuls te geven waardoor, ondanks de impact van de aanleg van de Verbinding A8-A9, de kernkwaliteiten van de Stelling hersteld en versterkt worden.

Hoewel het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) niet in de dubbele doelstelling valt, geldt hiervoor een inpassingsopgave op grond van de Omgevingsverordening NH 2020 (zie hoofdstuk 3). Daarom hebben we deze inpassingsopgave in het Landschapsplan meegenomen.

8.2 CONCLUSIES

In het Landschapsplan wordt een samenhangend geheel van maatregelen gepresenteerd, die met elkaar een volwaardig plan vormen. De maatregelen zijn herleidbaar tot de bouwstenen (zie hoofdstuk 5), die op hun beurt volgen uit de geconstateerde prioriteiten voor herstel en versterking van de Stelling en de inpassingsopgave voor de weg in zowel de Stelling als het BPL (hoofdstuk 3, 4, 5).

We kunnen ten aanzien van het Landschapsplan de volgende deelconclusies trekken:

- De maatregelen hebben een positief effect op de onderscheiden bouwstenen en daarmee op het herstel en de versterking van de kernkwaliteiten van het werelderfgoed in het plangebied.
- Aan herstel en versterking van de hoofdweerstandslijn, als het belangrijkste samenbindende en continue element van de Stelling, is invulling gegeven.
- Aan herstel en versterking van de inundatiekommen / schootsvelden, waarbij de inundatiekommen in het plangebied een ‘zwakke plek’ in de Stelling vormen, is invulling gegeven (kom 14, 15, 16, 19);
- Aan herstel en versterking van het watermanagementsysteem is invulling gegeven, met name in relatie tot de kommen en via (maatregelen voor) het Inundatiekanaal.
- De maatregelen voor de inpassing van de weg hebben positieve effecten, vanuit het oogpunt van Stelling en BPL: de weg zal grotendeels onder maaiveld liggen en niet te zien zijn. Negatieve effecten worden geminimaliseerd en gemitigeerd.
- Ook het ontwikkelen van een uniforme beeldtaal voor coupures, informatiedragers e.d. leidt tot een positief effect op de beleefbaarheid van de Stelling.
- De Verbinding A8-A9 heeft desondanks een beperkt negatief effect op het werelderfgoed, met name als gevolg van de volledige knoop. Dit is echter veel kleiner dan de positieve effecten van de maatregelen uit het Landschapsplan voor het werelderfgoed.
- Door de verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 blijven de kernkwaliteiten van het BPL in het plangebied grotendeels intact. De maatregelen van het Landschapsplan dragen op enkele plaatsen bij aan het herstel van kavelstructuren en de beleefbaarheid van de openheid.
- Voorwaardelijk voor het herstel en de versterking van de Stelling is de uitvoering van het totale pakket aan maatregelen van het Landschapsplan. Deze zorgen er in hun samenhang voor dat het werelderfgoed in het plangebied er per saldo op vooruit gaat
- Een dringende aanbeveling is dat, om de bereikte kwaliteit vast te houden, bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen de kernkwaliteiten van het werelderfgoed en van het BPL leidend moeten zijn (zie ook 8.3)
- Tenslotte zijn in het plan ook de wettelijk verplichte maatregelen voor mitigatie en compensatie opgenomen.
- De kosten van het plan zijn lager dan de baten.

Eindconclusie kernkwaliteiten Stelling en BPL
Uitvoering van de maatregelen van het Landschapsplan zal leiden tot een kwaliteitsimpuls aan het gebied waardoor, ondanks de aanleg van de Verbinding A8-A9, de kernkwaliteiten van de Stelling hersteld en versterkt worden.

Bij uitvoering van de maatregelen van het Landschapsplan blijven de kernkwaliteiten van het BPL grotendeels intact.

8.3 AANBEVELINGEN

Aan het eind van hoofdstuk 6 staat een aantal aanbevelingen. Deze betreffen adviezen en maatregelen die buiten de directe scope van het Landschapsplan vallen, maar wel van belang zijn voor verdere ruimtelijke ontwikkelingen in het plangebied.

De belangrijkste, op de schaal van het plangebied, zijn:

- Neem de kernkwaliteiten van de Stelling en BPL in het plangebied mee als leidraad voor ruimtelijke ontwikkelingen op elk schaalniveau. Stel deze ook voorop in de ontwikkeling van het landschap. Dit betekent dat sommige ontwikkelingen niet mogelijk zijn.
- Stel in het vervolgtraject Esthetische Programma's van Eisen op waarin landschap en architectuur integraal uitgewerkt worden om kaderstellend te zijn voor de aanbesteding én realisatie van het project.
- Toekomstige aanpassingen aan het energienetwerk dienen integraal beschouwd te worden. Bijvoorbeeld bij de aanpassingen aan de 150 kV leiding. Vanuit onze optiek moet deze in het werelderfgoedgebied ondergronds worden gebracht. Dit draagt bij aan openheid, zicht en ruimtebeleving in Kom 15, 16 maar ook 14. Inpassing stijg- en daalpunten zijn een belangrijk aandachtspunt.
- Ontwikkel geen reguliere stadsuitbreiding aan de stadsrand van Assendelft maar gebruik de Noorderveenweg als groene zoom langs het open landschap. Mochten er toch ontwikkelingen noodzakelijk zijn, beëindig de stadsrand dan met kloeke gebouwen, die alzijdig, openbaar en van hoogwaardige kwaliteit zijn. Te gast in het landschap met inpandig parkeren.
- Beschouw het gebied tussen Dorpsstraat en Nauernasche vaart als één integrale opgave en transformeer dit naar een natuurgebied met recreatiefuncties door middel van een sluitend netwerk van (wandel)routes.

ZANDBERGEN

09

VERVOLGPROCEDURE

VERVOLG: PROCEDURES EN TE NEMEN BESLUITEN

Om de maatregelen van het Landschapsplan, en daarmee de Verbinding A8-A9, te kunnen realiseren, moeten afspraken worden gemaakt tussen de provincie en andere betrokken overheden. Er zijn vervolgbesluiten en -procedures nodig.

De provincie Noord-Holland is de initiatiefnemer van het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 en verantwoordelijk voor de verdere procedures en uitvoering. Ook andere overheden zijn in diverse rollen betrokken geweest bij het Landschapsplan en zullen op verschillende manieren betrokken zijn bij de vervolgstappen. Hierover worden nog afspraken gemaakt.

Inhoudelijk kunnen de onderzoeken voor het Landschapsplan en in de voorafgaande 'plan-studie 2e fase', worden beschouwd als een 'verkenning projectprocedure' en de keuze voor de Verbinding A8-A9 in het Landschapsplan als een 'voorkeursbeslissing'.

Projectbesluit en procedure Omgevingswet

Om de Verbinding A8-A9 en de aansluiting op de A9 juridisch mogelijk te maken moet een ruimtelijk besluit worden genomen. Immers, de huidige bestemmingsplannen maken de aanleg van de weg niet mogelijk. De verwachting is dat een ruimtelijk besluit voor de Verbinding A8-A9 niet eerder dan in de tweede helft van 2024 kan worden genomen. Dit besluit zal dan vallen onder de Omgevingswet die volgens de huidige planning medio 2022 in werking zal treden.

Onder de huidige wetgeving (Wet ruimtelijke ordening en Tracéwet) is een Tracébesluit nodig voor de aansluiting van de A8-A9 op de A9 en de A22, en een provinciaal inpassingsplan (PIP) voor de rest van de Verbinding A8-A9. Na inwerkingtreding is voor beide onderdelen een projectbesluit en een projectprocedure uit de Omgevingswet nodig. Hierbij treden GS van Noord-Holland en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat op als bevoegd gezag.

De Omgevingswet biedt verschillende mogelijkheden voor de aanpak van de procedure en de rolverdeling tussen minister en GS. Er kan bijvoorbeeld gekozen worden voor één projectbesluit waarin zowel de aansluiting op de A9 als de Verbinding A8-A9 wordt opgenomen en waarbij de provincie mede namens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) optreedt als bevoegd gezag. Een andere mogelijkheid is dat IenW en GS elk een projectbesluit voorbereiden voor het gedeelte dat onder hun verantwoordelijkheid valt. De provincie en het Rijk maken hierover nog afspraken.

Figuur 9.1: Stappen in de projectprocedure conform de Omgevingswet. De verkenning en de voorkeursbeslissing zijn facultatief. Samen met de onderzoeken uit de planstudie 2e fase is het onderzoek dat nu is uitgevoerd de basis voor het nemen van de voorkeursbeslissing.

Een projectbesluit is een integraal besluit: het kan ook dienen als omgevingsvergunning. In het projectbesluit kunnen ook de maatregelen uit het Landschapsplan A8-A9 worden opgenomen die niet direct zijn gekoppeld aan de aanpassing van de infrastructuur, maar die wel essentieel zijn vanuit erfgoed en landschap. Het gevolg hiervan is dat naast het projectbesluit geen andere ruimtelijke besluiten nodig zijn.

Onderdeel van het Landschapsplan en het projectbesluit is het verwijderen van de verzorgingsplaatsen. Ook voor het realiseren van vervangende verzorgingsplaatsen is een projectbesluit nodig. Dat valt onder de verantwoordelijkheid van het Rijk. Er kan voor worden gekozen de vervangende verzorgingsplaatsen op te nemen in het projectbesluit voor het Landschapsplan of een apart projectbesluit te maken. Ook hierover maken provincie en Rijk nog afspraken.

Milieueffectrapportage
In het kader van de projectprocedure moet een milieueffectrapportage (m.e.r.) worden uitgevoerd. In deze m.e.r. worden de milieueffecten van de Verbinding A8-A9 in detail in beeld gebracht. Daarbij worden de effecten vergeleken met de referentiesituatie, dat wil zeggen de toekomstige situatie zonder de Verbinding A8-A9. Dat betekent dat ook de gevolgen van het afwaarderen van de bestaande route door Krommenie – Assendelft worden onderzocht.

Compensatiemaatregelen
In de vervolgfase moeten ook compensatieplannen voor natuur, water en landschap en cultuurhistorie worden gemaakt.. Het gaat bijvoorbeeld om het compenseren van het verlies van wateroppervlak of natuurgebied door de aanleg van de Verbinding A8-A9. Ook sommige maatregelen voor het werelderfgoed kunnen tot compensatie leiden. Zo worden er bomen aangeplant voor het in ere herstellen van de hoofdweerstandslijn, maar worden elders in de Stelling – in de inundatiekommen en schootsvelden – bomen en opgaande beplanting verwijderd voor het herstel van de openheid. Volgens de Provinciale Omgevingsverordening moeten de negatieve effecten op het BPL proportioneel worden gecompenseerd. De maatregelen in dit Landschapsplan voldoen aan deze eis.

Het uitgangspunt bij compensatie is, dat de compensatiemaatregelen de kernkwaliteiten van het werelderfgoed niet mogen aantasten; de ambitie moet zijn dat het deze kernkwaliteiten versterkt. Daarom ligt het in de verwachting dat het (ter compensatie) aanplanten van bomen grotendeels niet in het gebied van de Stelling van Amsterdam plaats zal vinden, om zo de kwaliteit van de openheid te behouden.

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 1 - Verklarende woordenlijsten

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Verklarende woordenlijst bij *Unesco werelderfgoed*

Werelderfgoed

Cultureel of natuurlijk erfgoed, dat de United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Unesco) op haar werelderfgoedlijst plaatst, mag de naam ‘werelderfgoed’ dragen. Aanvragen voor inschrijving op de werelderfgoedlijst dienen door nationale overheden te worden ingediend. Unesco laat zich bij aanvragen adviseren door netwerkorganisaties als ICOMOS, ICCROM, ICOM en IUCN. Om werelderfgoed te worden moet het erfgoed vallen binnen enkele van de hierna genoemde criteria. Daarbij moet het erfgoed van een uitzonderlijke universele waarde zijn (in het Engels: Outstanding Universal Value, afgekort OUV). Deze wordt gedragen door de ‘attributen’, die over zowel authenticiteit als integriteit moeten beschikken (zie hieronder).

Criteria Unesco werelderfgoed

Voor cultureel erfgoed dient een aanvraag toegelicht te worden op grond van zes criteria:

1. Het betreft een cultureel meesterwerk;
2. Het betreft een getuigenis van uitwisseling van culturele waarden
3. Het betreft de getuigenis van een cultureel belangrijke samenleving, bestaand of verdwenen
4. Het betreft een typologisch voorbeeld van significante culturele ontwikkelingen
5. Het betreft een voorbeeld van culturele omgang en inbedding in de natuurlijke omgeving
6. (Ter aanvulling op één van deze vijf criteria) Het betreft een getuigenis van de materiële of immateriële samenhang met cultureel bepaalde opvattingen en overtuigingen.

Werelderfgoed Stelling van Amsterdam en gehanteerde criteria (1996)

De Stelling van Amsterdam is in 1996 toegevoegd aan de lijst van werelderfgoederen. Dit betekent dat de Stelling van Amsterdam internationaal erkend is als: ‘Culturele of Natuurlijke Site met exceptionele en universele waarde die bescherming vraagt in het belang van de mensheid’. De Unesco heeft de Stelling van Amsterdam onder verwijzing naar de criteria 2, 4 en 5 en met de volgende beschrijving ingeschreven:

‘The Committee decided to inscribe the nominated property on the basis of cultural criteria (II), (IV) and (V) considering that the site is of outstanding universal value as it is an exceptional example of an extensive integrated defence system of the modern period which has survived intact and well conserved since it was created in the late 19th century. It is also notable for the unique way in which the Dutch genius for hydraulic engineering has been incorporated into the defences of the nation’s capital city.’ – Justification Unesco (1996).

Werelderfgoed de Hollandse Waterlinies (2021)

In januari 2019 heeft Nederland het *Nominatiedossier Hollandse Waterlinies* ingediend bij Unesco. De Hollandse Waterlinies bestaan uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam. De Nieuwe Hollandse Waterlinie is genomineerd als uitbreiding van het werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. Historisch gezien vormen beide één waterlinie. De Stelling van Amsterdam is het sluitstuk van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De twee waterlinies vertellen samen het verhaal van de strategische inzet van water bij de verdediging van Nederland.
In juli 2021 heeft Unesco besloten de werelderfgoedstatus ook aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie te verlenen. De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie vormen nu samen het werelderfgoed de Hollandse Waterlinies.

Outstanding Universal Value

Het belangrijkste onderdeel van de aanvraag tot de status van werelderfgoed is de formulering van de Statement of Outstanding Universal Value (SOUV). Dit document beschrijft om welke redenen het erfgoed de beoogde status van werelderfgoed verdient. Hierbij dient te worden gemotiveerd op welke manier het erfgoed het nationale belang overstijgt en erkenning verdient in internationale context. Het formuleren van de OUV is als inschrijvingsvoorwaarde in 2005 in de ´operational guidelines´ opgenomen.

Voor erfgoederen die voor dat jaar werelderfgoedstatus hebben gekregen, is later een (Retrospective) Statement of Outstanding Universal Value geformuleerd (voor de Stelling van Amsterdam in 2016 door Unesco vastgesteld). Voordien was de categorisering binnen de vereiste criteria bepalend. Het moest daarbij om een exceptioneel voorbeeld van die criteria gaan. In de Statement staan de punten samengevat (‘Brief synthesis’) die het werelderfgoed uniek maken en op grond van welke criteria de site op de werelderfgoedlijst staat. De criteria zijn onderdeel van de OUV. In de Statement staan ook de integriteit en authenticiteit van het werelderfgoed beschreven.

Authenticiteit

Onder authenticiteit wordt de staat van de attributen beschreven. De attributen vormen de manifestatie van de OUV. Authenticiteit vormt de link tussen de attributen en de OUV, deze moet waarachtig en geloofwaardig zijn. De mate van authenticiteit van de attributen is bepalend in hoeverre de OUV geloofwaardig overgedragen kan worden. Authenticiteit kan materieel en/of immaterieel zijn.

Integriteit

Onder integriteit verstaat Unesco de mate van compleetheid en intactheid (gaafheid) van de attributen als minimaal noodzakelijke drager van de OUV. Naast dat de attributen van een werelderfgoed als authentiek aangemerkt moeten kunnen worden, dienen zij binnen het werelderfgoedgebied in samenhang compleet, intact en vrij van bedreigingen aanwezig te zijn. De compleetheid en intactheid dienen substantieel genoeg te zijn om de significante waarde (OUV) van het werelderfgoed te kunnen representeren.

Property

Met ‘property’ bedoelt Unesco het gebied dat als werelderfgoed wordt aangemerkt. De grens, ‘boundary’, dient nauwkeurig en non-interpretabel vastgelegd te worden. Voor de instandhouding dient een managementplan opgesteld te worden, dat vastlegt op welke wijze en door wie de instandhouding voor de toekomst gewaarborgd wordt.

Bufferzone

Tegenwoordig dient bij registraties van werelderfgoed naast de definiëring van de ‘property’ tevens een bufferzone gemarkeerd te worden. Ontwikkelingen in de bufferzone worden in principe niet belemmerd door nationale erfgoedrestricties, zoals wel verplicht is in de ‘property’. In de SvA is bij de inschrijving in 1996 wel een ‘property’ gedefinieerd maar geen bufferzone; dit werd destijds nog niet gevraagd.

ICOMOS

De International Council On Monuments and Sites (ICOMOS) is een netwerkorganisatie waar erfgoedexperts lid van zijn. ICOMOS adviseert de Unesco bij werelderfgoed.

Verklarende woordenlijst bij de *Stelling van Amsterdam*

Linie

Een verdedigingslinie is een aaneengeschakelde ketting van individuele verdedigingspunten. De statische of plaatsgebonden verdediging groeide -via de met muren en torens versterkte middeleeuwse steden en de gebastionneerde vestingsteden- door naar de 19e-eeuwse verdedigingslinies. In een linie kon het gebied voorliggend aan de linie onder vuur genomen worden. De vijand was niet langer in staat eenvoudigweg om de vesting heen te trekken en de in de vesting gelegerde troepen te isoleren.

Waterlinie

Een linie waarbij het voorland onder een ondiepe laag water ‘geïnundeerd’ gezet wordt. Om de inundatie snel en langdurig te kunnen bewerkstelligen was een ingenieus waterbeheersysteem noodzakelijk.

Hoofdweerstandslijn

Een linie wordt gedefinieerd door de hoofdverdedigingslijn of hoofdweerstandslijn. Het gebied voor de lijn werd opgegeven aan de vijand, verovering van het achterliggende gebied diende voorkomen te worden. Vaak is deze lijn gestoeld op bestaande elementen in het landschap die voor de verdediging in te zetten waren.

Forten

De knopen in de linie worden meestal gevormd door forten. Dit zijn overwegend in grond opgetrokken werken van waaraf de vijand onder vuur genomen kon worden. Boven op het fort staat het geschut dat bedoeld was om de oprukkende vijand op afstand te houden. In de flanken van het fort zijn kazematten ingegraven van waaruit de bijna doorbrekende vijand verdere doorgang belet kon worden. Forten konden elkaar flankement geven voor onderlinge verdediging.

Gedekte wegen

Dit zijn verbindingswegen tussen de forten onderling. Een gedekte weg bestaat uit een weg die aan één zijde voorzien is van een aarden dekkingswal. De gedekte wegen vallen vaak samen met de hoofdweerstandslijn.

Schootsvelden

Het was voor de verdedigers belangrijk om goed zicht te hebben op het terrein van waaruit de vijand verwacht werd. Het was belangrijk dat daar geen hoogtes of bosschages waren waarin of waarachter de vijand dekking kon vinden. De grootte van deze open zone hing samen met de afstand waarover het verdedigingsgeschut in staat was de vijand onder vuur te nemen. In de 19e eeuw was de gemiddelde dracht ongeveer 3000 tot 6000 meter. Er zijn drie schootsvelden (positievuur, groot flankement en klein flankement). Het **positievuur** is het naar voren gerichte beschieten van de naderende vijand. Vanaf de forten kon met het 10 cm hefkoepelgeschut circa 4 km ver geschoten worden. Het **groot** en **klein flankement** is het schootsveld voor flankerend zijdelings vuur vanuit een verdedigingswerk op de omgeving.

Verboden kringen

Om een open schootsveld afdwingbaar te maken, werd in Nederland in 1853 de Kringenwet aangenomen. Deze gaf voorschriften waaraan eventuele werken binnen een zone van 1000 meter vanaf de vuurlijn gemeten moesten voldoen. In de kleine kring mocht slechts met toestemming van de minister van Oorlog gebouwd worden, en dan slechts met brandbare materialen, zoals hout en riet. Tussen de kleine en de buitenste grens van de tweede (middelbare) kring, tussen de 300 en 600 meter, was het toegestaan om voor de fundering, schoorsteen en dakbedekking steen te gebruiken. In de grote kring tot 1000 meter vanaf de hoofdverdedigingslijn was het verboden om zonder toestemming van de minister van Oorlog infrastructurele werken aan te leggen of te veranderen.

Inundatie

Een principe waarbij het land onder een niet al te diepe laag water gezet werd. Te ondiep om te bevaren en te diep om erdoor te waden. Ook onttrok de waterspiegel het zicht op oneffenheden als sloten en greppels.

Kommen

Het was niet mogelijk om een groot gebied integraal te inunderen. Om een goed peil te realiseren moesten ‘kommen’ worden ingericht. De kom bestaat uit een open of gesloten dijkring. In de kaden en dijken werden voorzieningen gerealiseerd om het water door te voeren (inundatiesluizen), of tegen te houden (keersluizen). Daar waar de watergang van belang was voor de doorvaart werden schutsluizen ingericht. Vanaf de rivieren en open watervlakten werden kanalen ingericht om de toevoer van het inundatiewater te waarborgen.

Accessen

De kaden rond de inundatiekommen, natuurlijke hoogtes als stroomruggen langs rivieren en kunstmatige hoogtes als (spoor)dijken, vormen een droogblijvende doorgang bij inundatie. Deze doorgangen vormen zogenaamde accessen. Bij deze accessen was het van belang over voldoende verdedigend vuur te beschikken om een eventueel over het acces oprukkende vijand de doorgang te beletten. Forten en batterijen zijn vaak opgericht nabij en gericht op één of soms meerdere accessen.

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 2 - Analyse integriteit en authenticiteit werelderfgoed Stelling van Amsterdam in het plangebied

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Provincie Noord-Holland

Bijlage 2 - Analyse integriteit en authenticiteit werelderfgoed Stelling van Amsterdam in het plangebied

1. Inleiding

In hoofdstuk 3 van het hoofdrapport zijn de conclusies beschreven over de integriteit en authenticiteit van onderdelen van de Stelling van Amsterdam. In deze bijlage wordt de nadere onderbouwing gegeven voor deze conclusies. De bijlage beschrijft eerst de beoordeling op integriteit en vervolgens die op authenticiteit. Achtereenvolgens komen, met de bijbehorende onderdelen, het strategisch landschap, het watermanagementsysteem en de militaire werken aan bod.
De beschrijving van de integriteit en authenticiteit is gebaseerd op de OUV-criteria waarmee de Stelling van Amsterdam in 1996 werelderfgoedstatus verkreeg.
Waar nodig in verband met de samenhang zijn elementen van de Stelling buiten het plangebied in de beschouwing betrokken.

De Stelling van Amsterdam is in 1996 werelderfgoed geworden. UNESCO deed dat op grond van de criteria 2, 4 en 5 voor Outstanding Universal Value:

(ii) to exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design.

(iv) to be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history.

(v) to be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change.

Voor de Stelling van Amsterdam zijn de criteria als volgt uitgewerkt:

(ii) The Stelling van Amsterdam is an exceptional example of an extensive integrated European defence system of the modern period which has survived intact and well conserved since it was created in the late 19th century. It is part of a continuum of defensive measures that both anticipated its construction and were later to influence some portions of it immediately before and after World War II.

(iv) The forts of the Stelling are outstanding examples of an extensive integrated defence system of the modern period which has survived intact and well conserved since it was created in the later 19th century. It illustrates the transition from brick construction in the 19th century to the use of reinforced concrete in the 20th century. This transition, with its experiments in the use of concrete and emphasis on the use of unreinforced concrete, is an episode in the history of European architecture of which material remains are only rarely preserved.

(v) It is also notable for the unique way in which the Dutch genius for hydraulic engineering has been incorporated into the defences of the nation's capital city.

De integriteit en authenticiteit zijn als volgt verwoord:

Integriteit

De integriteit van een Werelderfgoed geeft aan of alle OUV nog aanwezig is en niet is aangetast of wordt bedreigd. Integriteit refereert daarmee aan de compleetheid en gaafheid van het Werelderfgoed. De integriteit (compleetheid en gaafheid) wordt bepaald door de volgende punten.

- *Compleetheid:* zijn alle waarden en elementen nog aanwezig? Bevat het Werelderfgoed alle elementen die noodzakelijk zijn voor de expressie van de OUV? En heeft het Werelderfgoed een adequate omvang om de complete representatie te garanderen? Het gaat hier om de compleetheid van het systeem, de combinatie van liniedijk, ketting van inundatievelden en militaire elementen.
- *Gaafheid:* zijn waarden en elementen nog intact? In hoeverre hebben er negatieve effecten van bijvoorbeeld ontwikkeling en/of verwaarlozing plaatsgevonden? Ontbreken er bijvoorbeeld (essentiële) onderdelen van elementen?

Authenticiteit

Het begrip authenticiteit refereert aan de waarheidsgetrouwe en geloofwaardige verbeelding van de historische en culturele significatie van het Werelderfgoed. Dit wordt in de systematiek van de Heritage Impact Assessment (HIA), die hier ook wordt gehanteerd, begrepen als een waarheidsgetrouwe en oorspronkelijke expressie van vorm en ontwerp, materiaal en substantie, gebruik en functie, locatie en positie en tot slot beleving:

- *Vorm en ontwerp:* feitelijke vorm en ontwerp van elementen. Elementen hebben nog hun oorspronkelijke vorm en ontwerp. Bijvoorbeeld: asymmetrisch profiel van de liniedijk (oost-west) met duidelijke voor- en achterkant. Nieuwe toevoegingen aan gebouwen zijn duidelijk nieuw/anders en er is niet geprobeerd om de originele wijze van constructie/ontwerp te kopiëren. De karakteristieken van het landschap en de controlemechanismen voor de inundatie zijn nog steeds zichtbaar in het landschap.
- *Materiaal en substantie:* gebruik van materiaal en substantie bij reparaties/ renovaties van de elementen. Bij reparaties/renovaties is gebruik gemaakt van originele materialen, zoals beton, baksteen, hout, en niet van, bijvoorbeeld, kunststof.
- *Gebruik en functie:* oude functie versus nieuwe functie. Hergebruik van gebouwen sluit aan bij en is ondergeschikt aan de originele architectuur. De OUV is nog steeds te begrijpen ondanks de nieuwe bestemming. Elementen kunnen nog (indien gewenst) hun oorspronkelijke functie uitvoeren (hierbij ook aandacht besteden aan oud/nieuw civiel gebruik). Indien gewenst kan de Stelling nog grotendeels functioneren; mogelijkheden voor inundatie en verdediging zijn nog steeds intact.
- *Locatie en positionering:* verbanden/relaties tussen de structuren en elementen. Structuren en elementen liggen nog op hun oorspronkelijke locatie. Het systeem/context kan nog steeds goed begrepen worden, doordat structuren en elementen nog een zichtbare, fysieke en werkende relatie hebben met het landschap en elkaar.
- *Beleving:* het erfgoed is nog beleefbaar en uitlegbaar, nu en in de toekomst. Het systeem en de wijze waarop het heeft gefunctioneerd is nog herkenbaar en begrijpelijk. Het karakter en de sfeer van de omgeving ondersteunt de beleving van het erfgoed.

2. Beoordeling integriteit Stelling in het plangebied

Strategisch landschap

Het strategisch landschap bestaat uit de hoofdweerstandslijn, de inundatiekommen en -keringen en verboden kringen en open schootsvelden.

Binnen het zoekgebied is de integriteit van de **hoofdweerstandslijn** als volgt:

- *Compleetheid:* de hoofdweerstandslijn is in het zoekgebied als onderdeel van de Stelling nog voldoende aanwezig. De lijn is echter niet compleet. Ter hoogte van Fort St. Aagtendijk is de hoofdweerstandslijn twee keer doorsneden. De Liniewal beoosten het Fort Veldhuis is op twee punten aangetast als gevolg van een vloeiender verloop van de Communicatieweg. Tevens is een deel van de dijk tussen Fort Veldhuis en Fort bij Krommeniedijk zodanig verzakt, dat deze niet meer herkenbaar is in het landschap. De coupures in de liniewal naar de oorspronkelijke inundatiekaden en ontsluitingsdammen van voorliggend agrarisch gebied zijn voor het overgrote deel nog aanwezig. De kleidepots aan weerszijden van de coupures zijn intact.
- *Gaafheid:* de hoofdweerstandstandslijn is in grote mate een gaaf onderdeel van de Stelling. De Liniedijk (Vuurlinie) in de Zuidwijkermeerpolder tussen Fort Zuidwijkermeer en Knooppunt Beverwijk is een gaaf bewaard voorbeeld van een specifiek voor de Stelling opgeworpen dijk/wal. De als hoofdweerstandslijn in gebruik genomen St. Aagtendijk, ten zuiden van het Fort Veldhuis tot aan de doorsnijdende A9, is een gaaf voorbeeld van een in gebruik genomen bestaande dijk. De Liniedijk beoosten Fort Veldhuis is niet meer gaaf als gevolg van de aanpassingen van de Communicatieweg. Deze liniewal is een bijzondere configuratie, waarbij de nieuw aangelegde wal diende als gedekte weg naar het Fort Veldhuis en waarbij de historische dijk fungeerde als hoofdweerstandslijn. Naar het noorden toe is de hoofdweerstandslijn niet langer gaaf, omdat de dijk verzakt is. Het tracé van gracht (greppel) tot en met de achter de liniewal gelegen gemeenschapsweg is nog wel intact. De doorsnijding van de hoofdweerstandslijn bij Fort St. Aagtendijk door de aanleg van de A9 is een belangrijke aantasting van de gaafheid. Niet alleen is de hoofdweerstandslijn doorsneden op een gevoelige plaats (nabijheid fort), ook de kenmerken van de aansluiting van het fort op de hoofdweerstandslijn zijn hiermee verwijderd. Een vergelijking van de historische luchtfoto met een recente luchtfoto maakt dat inzichtelijk. Ook de aantasting van de Liniewal beoosten Fort Veldhuis is een belangrijke aantasting van de gaafheid. Ook dit blijkt uit een vergelijking van historische kaarten met de huidige situatie. De uitbreidingen van oorspronkelijke coupures in de hoofdweerstandslijn (Noordzeekanaal, N203 met spoorlijn) zijn gedaan zonder vormgeving, die de doorgaande aard van de hoofdweerstandslijn duidt of benadrukt.

De integriteit van de **inundatiekommen en -keringen** is als volgt:

- *Compleetheid:* van de oorspronkelijke kommen is vrijwel niets meer over: het overgrote deel van de inundatiekommen en -kaden is door wezensvreemde elementen aangetast. Slechts een enkele kom (14, tussen Fort Veldhuis en Fort bij Krommeniedijk) is deels onaangetast. Ook hier heeft bebouwing, ten westen van de A9, geleid tot aantasting van compleetheid en gaafheid. Bovendien is, zoals al vermeld, de inundatiekering/hoofdweerstandslijn weggezakt. Van kom 19 (tussen de A9 en de Vuurlinie) resteert nog een gedeelte. De 150kV hoogspanningslijn doorkruist dit gebied echter, wat het inundatiegebied enigszins minder beleefbaar maakt. De restanten van de overige kommen zijn in maat te klein om de oorspronkelijke grootte en werking te kunnen representeren (inzichtelijk maken). Door het ontbreken van voldoende groot inundatiegebied komt de representatie van de 'natte verdediging' van de Stelling niet meer goed tot uitdrukking.
- *Gaafheid:* er is in het zoekgebied geen enkele gave kom meer over.

Doorsnijdingen van de liniedijken bij Fort St. Aagtendijk

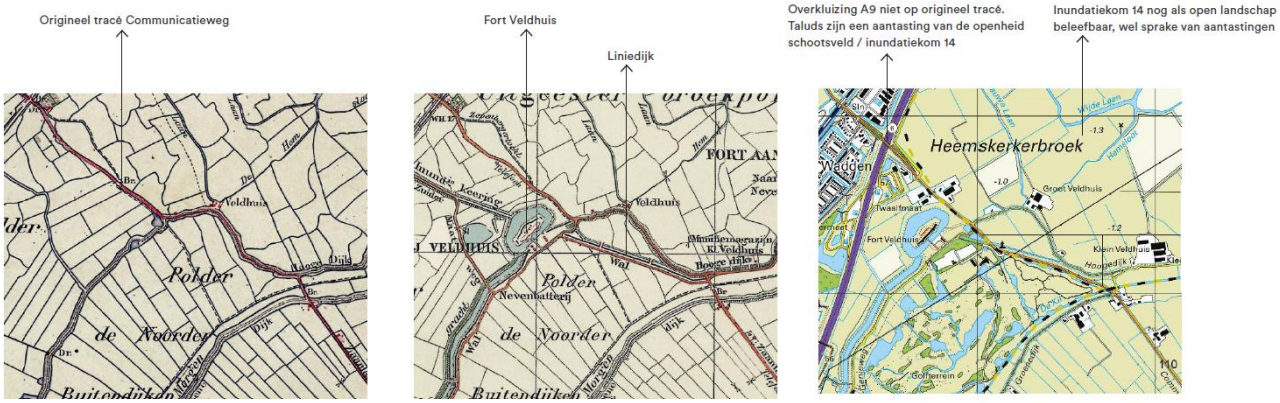

Aantasting van de gaafheid van de Liniedijk beoosten Fort Veldhuis. De wegverbinding tussen Assendelft en Heemskerk verliep voor de aanleg van de Stelling via de Communicatieweg (ten zuiden van de Hooge Dijk) en over enkele oude dijken. Na de aanleg van de Stelling lijkt de weg langs de Liniedijk te fungeren als onderdeel van de wegverbinding tussen Assendelft en Heemskerk. Rond 1950 is het tracé van de weg op twee punten aangepast naar het huidige verloop van de Communicatieweg.

De integriteit van de **verboden kringen en open schootsvelden** is als volgt:

- *Compleetheid:* de openheid als gevolg van de verboden kringen en schootsvelden is in het zoekgebied grotendeels verdwenen met het volbouwen van de inundatiekommen. De verstedelijking, de aanleg van de A9, de aanleg van de golfbaan en de hoogspanningsverbinding hebben geleid tot aantasting van de openheid van deze kringen en schootsvelden. Alleen in het noordelijke deel rondom Fort aan den Ham is nog sprake van openheid. Vanaf Fort Veldhuis naar het zuiden missen de zichtrelaties tussen de forten door objecten in het landschap, terwijl aan de noordzijde die zichtrelatie wel aanwezig is, maar de verbindende schakel van de liniedijk is weggezakt.
- *Gaafheid:* het ontbreken van beleving vanaf de hoofdweerstandslijn en de bebouwing in de kringen en schootsvelden maakt dat essentiële elementen geen gave representatie meer zijn.

Watermanagementsysteem

Het watermanagementsysteem is het stelsel van waterwegen, dammen, sluizen, molens en gemalen dat in detail vertelt hoe het watermanagementsysteem functioneerde. De belangrijkste hoofdwatergangen (tracé) van het watermanagement lopen van Zijkanaal A, langs de Zuidwijkermeer Dijk, door het Inundatiekanaal voor de St. Aagtendijk tussen Fort St. Aagtendijk en het Fort Veldhuis, voorlangs de Liniewal ten oosten van Fort Veldhuis en achterlangs de verbindingsweg langs de Hooge- en Lagendijk.

De integriteit van het **watermanagementsysteem** is als volgt:

- *Compleetheid:* het systeem is fysiek voor een aanzienlijk deel nog aanwezig, maar sommige onderdelen zijn verdwenen, andere zijn door verbreding, versmalling en verval aangetast. Wat ontbreekt is een samenhangend waarneembaar geheel. De defensieve grachten rond de forten in het zoekgebied zijn nog wel in originele vorm aanwezig.
- *Gaafheid:* het stelsel van waterwegen, dammen, sluizen is nog gaaf aanwezig langs de Liniewal in de Zuidwijkermeerpolder en vooral bij het Inundatiekanaal langs de St. Aagtendijk tussen het Fort St. Aagtendijk en het Fort bij Veldhuis. Sluizen en doorvaarten in het zijkanaal A, bij Fort Velsen en ten zuiden van het Fort aan de St. Aagtendijk zijn met de aanleg van de A9 (1994-1996) verdwenen. De inundatiesluis ten noorden van Fort aan de St. Aagtendijk en de inundatiesluis in de kade bij de Zuidermaatweg zijn intact maar in bouwkundig slechte staat.

Militaire Werken

De militaire werken bestaan uit forten, batterijen, munitiedepots en loodsen.

De integriteit van de **forten** is als volgt:

- *Compleetheid:* alle bij aanleg gerealiseerde forten binnen het zoekgebied zijn nog als zelfstandige ruimtelijke entiteit aanwezig. De compleetheid van dit onderdeel is daarmee goed.
- *Gaafheid:* de forten verkeren overwegend in authentieke staat en zijn nog gaaf. Alleen Fort Velsen is door sloop (1983) van het hoofdgebouw sterk aangetast.

De integriteit van de **batterijen, munitiedepots en loodsen** is als volgt:
Van de vier munitiemagazijnen binnen het zoekgebied, zijn er twee, bij de Steenen Paal en bij de Nieuwendijk, in particulier gebruik en in redelijke staat van onderhoud. Eén, bij Fort aan den Ham, staat leeg en is in zeer slechte staat. De vierde, bij de Poel, is gesloopt.
Van de oorspronkelijk vijf nevenbatterijen zijn er twee (bij Zuidwijkermeer en St. Aagtendijk) gesloopt: met de verbreding van het Noordzeekanaal (circa 1979) en bij de aanleg van de A9 (1994-1996). De overige drie, Veldhuis, Den Ham en Krommeniedijk, verkeren in een sterk verweerde staat en zijn onderwerp van vernieling en bekladding. De laatstgenoemde staat op particulier terrein.

De loodsen bij Krommeniedijk en Zuidwijkermeer zijn verdwenen. Bij Fort Den Ham en Fort aan de St. Aagtendijk zijn de loodsen opgeknapt, maar ze staan op dit moment leeg. De loods bij het Fort bij Velsen staat ook leeg en is in slechte staat. De loods bij Fort Veldhuis is in redelijke staat en als enige in gebruik (door particulieren).

- *Compleetheid:* Van elk van de drie onderscheiden typen bouwwerken resteren meerdere exemplaren. Echter van de oorspronkelijk vijftien nevenbatterijen, munitiemagazijnen en loodsen van de Stelling in het zoekgebied, zijn er vijf verdwenen (33%). De expressie van de OUV wordt met de nog bestaande objecten in voldoende mate gerepresenteerd.
- *Gaafheid:* De gaafheid is er nog, maar de staat van onderhoud van deze objecten, met name de nevenbatterijen en een munitiemagazijn, is slecht. Eén batterij (Fort Veldhuis) is vrijwel volledig gaaf (gelegen aan een acces, kort op het fort beleefbaar, bouwkundig goed).

3. Beoordeling authenticiteit Stelling in het plangebied

Strategisch landschap

Binnen het zoekgebied is de authenticiteit van de **hoofdweerstandslijn** als volgt te beoordelen:

- *Vorm en ontwerp:* het ontwerp bestaat uit een gracht, verdedigingswal en gedekte verbindingsweg met bijbehorende beplanting. De aanwezige elementen zijn nog in oorspronkelijke vorm en ontwerp aanwezig. In het noordelijke deel is sprake van verzakking van de dijk. Ook zijn er ‘moderne’ doorsnijdingen ontstaan, zoals de doorsnijding met de A9 en de verplaatste Communicatieweg. Op sommige plekken heeft restauratie plaatsgevonden, bijvoorbeeld ten oosten van Fort Veldhuis.
- *Materiaal en substantie:* De resterende delen van de hoofdweerstandslijn zijn vrijwel onaangetast gebleven. Het belangrijkst toegepaste materiaal is grond en klei. De gemeenschapsweg was met klinkers bestraat en is nu (hoofdzakelijk) geasfalteerd. De doorgaande bomenrijen, die ter camouflage langs de verbindingsweg werden geplant, zijn grotendeels verdwenen.
- *Gebruik en functie:* De hoofdweerstandslijn werd primair gebruikt voor de verplaatsing van troepen, voor positionering van positiegeschut en ter geleiding en verdediging van het inundatiestelsel. Het militaire gebruik is er niet meer. De gracht is nog aanwezig, maar heeft geen militaire hindernisfunctie meer en doet geen dienst meer als hoofdkanaal voor transport van inundatiewater. De verbindingsweg is binnen het zoekgebied bereikbaar en begaanbaar, maar wordt op enkele plekken onderbroken door 'moderne' coupures. De verdedigingswallen zijn nog aanwezig, zonder functie. Door het verlies van deze functie krijgt de verbinding minder het zakelijke karakter van een militair object. Functieverlies en het (daardoor) wegvallen van beheer en onderhoud leidt op plekken ook tot verval (wegzakken van de liniedijk bijvoorbeeld). Daar wordt functieverlies potentieel schadelijk voor de OUV.
- *Locatie en positionering:* De hoofdweerstandslijn volgt de vuurlijn (geografische lijn die onderscheid maakt tussen vriend en vijand) van de Stelling van Amsterdam, en duidt daarmee ook de grens tussen de ‘veilige’ en de ‘onveilige’ zijde aan. De relatie met de militaire werken geeft hierin een sterk samenhangend beeld.
- *Beleving:* Daar waar de liniedijk nog duidelijk aanwezig is, is de beleving van verbindende schakel tussen militaire objecten groot en vergroot het de beleving van het strategische landschap.

Aangezien de **inundatiekommen en –kaden** in dit deelgebied van de Stelling grotendeels verdwenen zijn, is het niet zinvol de authenticiteit te bespreken. Uitzondering hierop vormt de inundatiekom 14 rond Fort aan den Ham.

- *Vorm, ontwerp en positionering:* De inundatiekommen bestaan uit daartoe ingerichte polders en buitenlanden. De vorm van de nog open kommen is beperkt herkenbaar door enerzijds het verdwijnen van de randen van de kommen (verzakken van kades) en anderzijds door dominante landschappelijke structuren, zoals de A9 en de N203. De samenhang met de overige delen van de Stelling van Amsterdam is daarmee zeer beperkt aanwezig.

- *Materiaal, gebruik en functie:* de kommen dienden door inundatie voor een ondoordringbare zone te zorgen: niet doorvaarbaar, niet doorloopbaar en onoverbrugbaar voor vijandelijk geschut. In vredestijd hadden ze een regulier agrarisch gebruik. Daar waar de kommen nog aanwezig zijn, is deze agrarische functie behouden gebleven. Het gras- en akkerland is grotendeels aanwezig.
- *Beleving:* binnen het zoekgebied zijn nog restanten van de 19e kom (voor de helft verdwenen) aanwezig. Deze geeft nog de beste weergave van het oorspronkelijke systeem. Van de kom 14 is weliswaar een groter restant aanwezig (bijna volledig), maar door het type landschap, de weggezakte waldelen van de hoofdweerstandslijn en het ontbreken van een expliciet zichtbaar inundatiesysteem is de inundatiefunctie van kom 14 niet goed leesbaar.

Ook de kenmerken van de **verboden kringen en open schootsvelden,** namelijk de openheid, zijn grotendeels verdwenen, met uitzondering van de groot flankementsvuren. De open schootsvelden en de verboden kringen bevatten geen fysieke elementen, maar worden gevormd door het gebrek hieraan om te voldoen aan de eisen van de Kringenwet: openheid voor de hoofdweerstandslijn. De openheid is verdwenen door komst van verstedelijking en belemmerende objecten zoals hoogspanningslijnen. Door het verdwijnen hiervan is het niet mogelijk de authenticiteit van deze verboden kringen en schootsvelden te beoordelen. De authenticiteit van het openhouden van deze onderdelen is slechts te beoordelen voor het aspect beleving. Daarom is de authenticiteit als volgt beoordeeld:

- *Beleving:* de openheid van de verboden kringen is binnen het zoekgebied alleen nog goed waarneembaar bij de 14e inundatiekom, rond het Fort bij Krommeniedijk. Er is nog enigszins sprake van openheid langs de Liniewal in de Zuidwijkermeerpolder. Deze wordt wel beperkt door grote agrarische loodsen direct achter Fort Zuidwijkermeer, de A9, bedrijventerrein Wijkermeer en een hoogspanningstracé. Langs de St. Aagtendijk rest een groene, onbebouwde strook van enkele honderden meters tot aan de A9. Deze is door de aanplant van bomen en een hoogspanningstracé echter niet langer open. Door het gebrek aan openheid zijn onderlinge zichtrelaties tussen de forten en daarmee de schootsvelden van het flankementsgeschut verloren gegaan. Ter markering van de verboden kringen zijn in een waterplas ten westen van het Fort aan de St. Aagtendijk, op 300 en 600 meter, houten palen in het water gezet. Deze maken de verboden kring van het fort enigszins beleefbaar.

Watermanagementsysteem

De authenticiteit van het **watermanagementsysteem** is als volgt:

- *Vorm en ontwerp:* in het zoekgebied is het stelsel, bestaande uit watergangen en regelinstallaties redelijk goed bewaard. Het kanalensysteem in Zuidwijkermeer, de defensieve gracht langs de St. Aagtendijk en de greppels in het noorden bestaan nog in oorspronkelijke vorm. Op andere plekken, bijvoorbeeld bij zijkanaal A, zijn door verbreding en versmalling de oorspronkelijke vorm en ontwerp niet meer aanwezig.
- *Materiaal en substantie:* de grotere waterwegen waren voornamelijk met klei bekleed en hadden opgetrokken kaden van klei, de kleinere zijn aangelegd als gewone gegraven sloten. Sluizen en dammen waren van baksteen met houten of stalen deuren. Van de overgebleven onderdelen van het watermanagement zijn deze materialen nog aanwezig en zichtbaar.
- *Gebruik en functie:* het stelsel was erop gericht de voor de hoofdweerstandslijn gepositioneerde inundatiekommen in een zo kort mogelijke termijn te inunderen. Die functie is vervallen, maar de watergangen zijn er nog. Hieraan ligt de dubbele functie van deze watergangen mede ten grondslag. Behalve voor de inundatie in tijden van conflict waren de watergangen in vredestijd bedoeld voor de afwatering van het gebied en soms voor scheepvaart.
- *Locatie en positionering:* de aansluitende kanalen van het hoofdtracé (Zijkanaal A en het aansluitende inundatiekanaal) zijn aangetast door respectievelijk verbreding en versmalling. Op de andere plekken zijn enkele doorsnijdingen aanwezig van onder andere infrastructuur. Ondanks de

aantastingen is het systeem nog zichtbaar aanwezig als fysieke watergangen, maar de werking is verdwenen door aantasting (o.a. regelinstallaties en aanleg van dammen). De samenhang tussen watersysteem en militair systeem komt het best tot uitdrukking in de grachten rond de forten.

- *Beleving:* het watermanagementsysteem is niet als samenhangende entiteit te beleven. Alleen bij de defensieve gracht is de historische werking voorstelbaar. De dubbelfunctie van de waterstaatkundige werken leidt mede tot de minder goede beleefbaarheid van de waterstaatkundige werken als onderdeel van het verdedigingssysteem.

Militaire Werken

De authenticiteit van de huidige **forten** in het zoekgebied is als volgt beoordeeld:

- *Vorm en ontwerp:* de forten hebben een kenmerkende ruimtelijke opbouw en architectuur. De overgebleven (delen van) forten die nog intact zijn, hebben primair het oorspronkelijke ontwerp. Forten die zijn herbestemd zijn deels opgeknapt of gerestaureerd. De vorm en het ontwerp zijn duidelijk herkenbaar.
- *Materiaal en substantie:* de forten bestaan uit een ophoging in zand die afgedekt is met klei. In de Stelling zijn de hoofdgebouwen en bijgebouwen opgetrokken uit beton. Dat is, ook na reparaties/renovaties, nog steeds het geval. Door de relatief jonge leeftijd - ongeveer 100 – 120 jaar - zijn de forten in vergelijking met ander, veelal veel ouder erfgoed, redelijk goed vrij gebleven van aanpassingen en reparaties met niet-originele materialen.
- *Gebruik en functie:* forten hebben een nieuwe functie gekregen. Twee forten zijn herbestemd (St. Aagtendijk en Zuidwijkermeer) en goed publiek toegankelijk, twee forten (Veldhuis en Aan den Ham) zijn in authentieke vorm in gebruik als museum en op één fort (Velsen) is het hoofdgebouw gesloopt. De Forten bij St. Aagtendijk en Zuidwijkermeer verkeren in redelijke tot goede staat van onderhoud.
- *Locatie en positionering:* daar waar de liniedijk nog duidelijk aanwezig is, is de verbinding met het grotere geheel van de Stelling goed. Met name Fort Velsen en Fort St. Aagtendijk zijn van de verbinding met de liniedijk losgeknipt. Bij Fort aan den Ham mist de verbinding door het verzakken van de liniedijk. Door het missen van deze duidelijke verbinding is ook de link met de verder nog open inundatiekom minder herkenbaar. Door de plaatsing van objecten in de gebieden tussen de forten (bijv. het gasverdeelstation) is de onderlinge positionering van de forten minder herkenbaar.
- *Beleving:* de forten zijn gezien de architectuur de meest aansprekende en expressieve onderdelen van de Stelling.

De authenticiteit van de huidige **batterijen, munitiedepots en loodsen** is als volgt:

- *Vorm en ontwerp:* in de bouwstijlen van de nevengebouwen is de ontwikkeling zichtbaar van de bouwtechnieken in de periode dat de Stelling tot stand kwam. De munitiedepots zijn in traditionele (baksteen)stijl gebouwd, terwijl de nevenbatterijen juist zijn opgetrokken in (moderner) beton. Deze tegenstelling is kenmerkend voor de innovatie ten tijde van de bouw van de Stelling. Wel heeft veel verval en sloop plaatsgevonden.
- *Materiaal en substantie:* de resterende bouwwerken bestaan nog steeds uit de authentieke materialen beton, baksteen en hout. De loodsen zijn traditioneel van hout en nog in die staat aanwezig. De nevenbatterijen zijn opgetrokken uit beton en de munitiedepots uit baksteen. Deze materialen zijn nog aanwezig en er heeft geen grootschalige renovatie plaatsgevonden.
- *Gebruik en functie:* de resterende batterijen zijn nog ongebruikt aanwezig in het landschap. Twee van de vier munitiedepots zijn in particulier gebruik, één is vervallen en één is gesloopt. Van de resterende loodsen staat er één leeg (nabij Fort Velsen), twee zijn opgeknapt en staan leeg, en de derde is in gebruik voor particuliere bewoning (nabij Fort Veldhuis). Het ontbreken van een passende functie is een risico voor de instandhouding van deze gebouwen.

- *Locatie en positionering:* De loodsen staan en stonden op het bij de forten aansluitende deel van de hoofdweerstandslijn. De munitiemagazijnen staan in hoofdzaak langs ontsluitingswegen in het achterland, met uitzondering van het Munitiemagazijn bij Fort aan den Ham dat zich direct achter de hoofdweerstandslijn tussen Fort Veldhuis en Fort aan den Ham bevindt. De genoemde locaties en positionering zijn niet veranderd. Met name waar deze gebouwen direct naast de dijk of de forten gebouwd zijn, is de verbinding met het geheel van de Stelling goed bewaard gebleven.
- *Beleving:* De batterijen, munitiedepots en loodsen bevinden zich direct langs openbaar toegankelijke wegen en zijn daarmee een eerste punt van kennismaking met de Stelling. Door de afwijkende positionering in het landschap of de militaire bouwstijl roepen zij direct de vraag op waar ze bij horen. Daarmee zijn de gebouwen niet alleen zelf goed beleefbaar, maar versterken zij ook de beleefbaarheid van de Stelling in het landschap.

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 3 - Samenvatting onderzoeken ontwerp en verkeer (aansluitvarianten en tunnel)

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Bijlage 3 - Samenvatting onderzoeken ontwerp en verkeer (aansluitvarianten en tunnel)

1. Inleiding

De tweede doelstelling van het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9, is het tracé van de Verbinding A8-A9 zo optimaal mogelijk in te passen. Zo optimaal mogelijk betekent dat het de kernkwaliteiten van de Stelling zo veel mogelijk behoudt en bijdraagt aan herstel en versterking. Het uitgangspunt hierbij is het tracé van het Golfbaanalternatief zoals dat is beschreven in de Nota voorkeursalternatief van de provincie Noord-Holland (2018).

De Verbinding A8-A9 heeft drie kenmerkende onderdelen (zie figuur 1):
1. De functionaliteit van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9;
2. De hoogteligging van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9;
3. De hoogteligging van het tracé van de Verbinding A8-A9 tussen de aansluiting op de A9 en de aansluiting op de A8 in de Assendelver polders.

Voor deze onderdelen bestaan verschillende varianten. Sommigen daarvan zijn in de analysefase reeds afgevallen, op basis van de analyse van wegontwerp, verkeerseffecten, omgevingseffecten en een eerste toets van de impact op het erfgoed. De belangrijkste conclusies van dit proces staan hieronder in paragraaf 2.

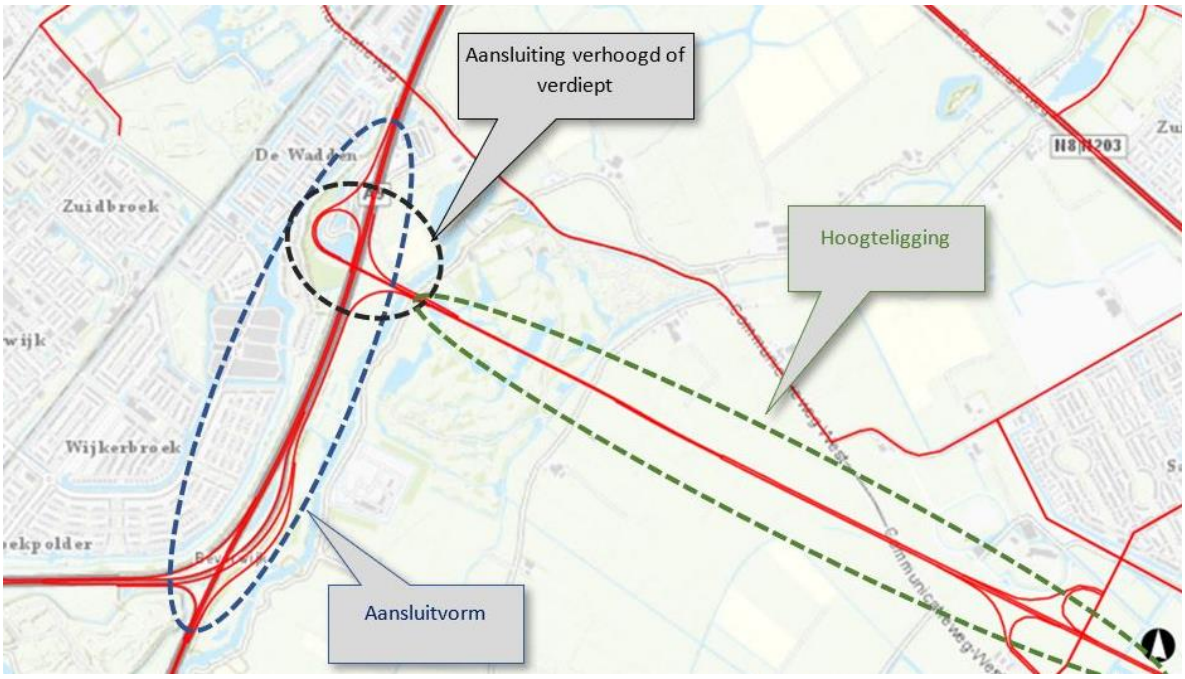

Figuur 1: De onderdelen van de Verbinding A8-A9 waarvoor keuzes nodig zijn.

Naar aanleiding van het Coalitieakkoord (2019) is ook onderzoek gedaan of het haalbaar is de verbinding A8-A9 in een tunnel te leggen. In paragraaf 3 zijn de conclusies opgenomen van het onderzoek naar de haalbaarheid en de meerwaarde van een tunnel. De conclusie van deze paragraaf – de tunnel heeft geen meerwaarde en wordt verder niet onderzocht – is relevant als startpunt voor de analyse van de mogelijkheden voor de hoogteligging van de Verbinding A8-A9 (maaiveld of verdiept) in de Assendelver

polders. Deze staat in Bijlage 5 ‘Impact Verbinding A8-A9 op de Assendelver polders en het Bijzonder Provinciaal Landschap’.

Voor de, na deze eerste analyse, resterende aansluitvarianten, hebben we de effecten op het werelderfgoed Stelling van Amsterdam en onderliggend landschap, op de leefbaarheid en op de bereikbaarheid in kaart gebracht.

We ordenen ze dus rond de drie belangrijkste opgaven voor dit project: het behoud en herstel van de Stelling van Amsterdam en het onderliggende landschap, het behouden of verbeteren van de leefbaarheid en het verbeteren van de bereikbaarheid.

Voor de Verbinding A8-A9 zijn ook drie verkeerskundige uitgangspunten meegegeven:

- De verbinding moet voldoen aan de technische richtlijnen van Rijkswaterstaat, de Richtlijn Ontwerp Autosnelwegen (ROA 2019);
- De effecten van de verbinding op de doorstroming op de snelwegen en op de verkeersveiligheid moeten acceptabel zijn. Een verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie (dat wil zeggen een toekomstige situatie zonder Verbinding A8-A9) wordt niet geaccepteerd.
- Functionaliteiten moeten in de nieuwe situatie (de Verbinding A8-A9) behouden blijven. Dus bijvoorbeeld de bestaande voetgangers- en fietsverbinding over de A9 moet als functionaliteit behouden blijven. Bij eventueel weghalen van de huidige verbinding zal er dus een nieuwe verbinding, onder of over de A9, voor in de plaats moeten komen.

2. Functionaliteit en hoogteligging aansluitvarianten

2.1 Overzicht van de varianten

In het rapport *Onderzoek mogelijkheden aansluiting verbinding A8-A9* uit de analysefase van dit project, zijn drie haalbare varianten voor de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 onderzocht. Deze varianten zijn ontwikkeld in een proces van optimaliseren en door keuzes te maken met het doel de negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het werelderfgoed en het landschap zo veel mogelijk te beperken.

De stappen in het ontwerp- en trechteringsproces voor de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9, zijn schematisch weergegeven in figuur 2.

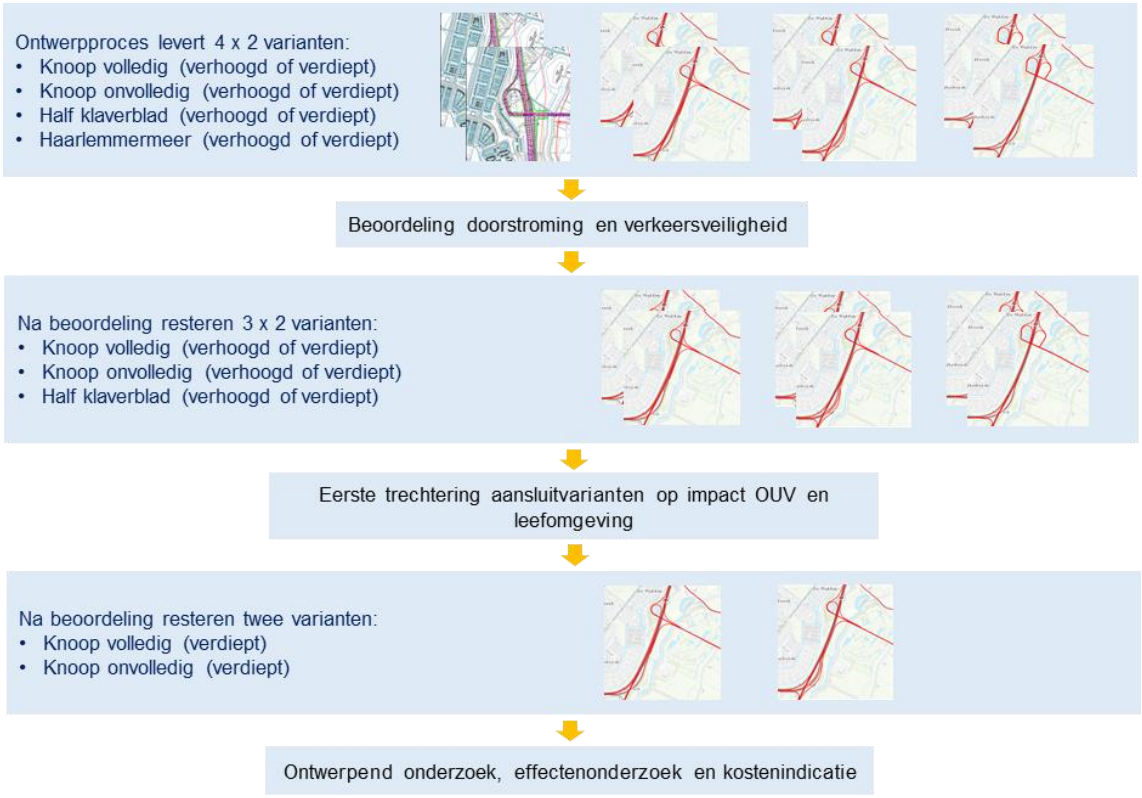

Figuur 2. Trechtering aansluitvarianten.

Aanvankelijk waren er vier varianten voor de aansluiting. In het ontwerpproces is één variant (de zogeheten 'Haarlemmermeeraansluiting') afgevallen. Deze was niet acceptabel vanwege de verkeersveiligheid en is daarom niet verder onderzocht. De drie resterende varianten zijn:

1. de aansluitvariant 'Half klaverblad';
2. een aansluiting in de vorm van een volledig knooppunt;
3. een aansluiting in de vorm van een onvolledig knooppunt.

Figuur 3. De drie nader onderzochte varianten.

1. Half klaverblad

De variant Half klaverblad is overgenomen uit het Golfbaanalternatief uit de Planstudie 2e fase (2017). Deze aansluitvariant is in de huidige studie aangepast om te voldoen aan de huidige ontwerprichtlijnen, ROA 2019. In deze variant zijn zowel de A9 als de A22 aangesloten op de Verbinding A8-A9. Bij deze aansluitvariant is een kruispunt met verkeerslichten noodzakelijk.

De twee varianten voor het knooppunt (‘volledig’ en ‘onvolledig’) zijn ontwikkeld vanuit het oogpunt het ruimtebeslag van de aansluiting en de impact op de kernkwaliteiten van de Stelling zo veel mogelijk te beperken. Een aansluiting in de vorm van een knooppunt past ook beter bij de functie (*stroomweg*[1]) van de A9 en van de Verbinding A8-A9.

2. Volledige knoop

Het verschil tussen de volledige en onvolledige knoop zit in de verkeersrelatie tussen de Verbinding A8-A9 enerzijds en de A9 en de A22 (in zuidelijke richting) anderzijds. Bij het volledige knooppunt zijn zowel de A9 als de A22 gekoppeld aan de Verbinding A8-A9. Dit is de gebruikelijke manier om een knooppunt te maken. De volledige knoop leidt tot de noodzaak om zowel vanaf de A9 als vanaf de A22 een uitvoeger te maken. Vanwege het hoogteverschil lopen deze parallel aan de buitenkant van de huidige A22 en worden na de bocht samengevoegd tot één rijbaan naar de Verbinding A8-A9. Deze verbindingswegen liggen in het restant van het inundatiegebied tussen de Liniedijk en de A9.

3. Onvolledige knoop

Als alternatief is de onvolledige knoop ontworpen. Bij deze variant is het vanuit het zuiden niet mogelijk vanaf de A9 naar de Verbinding A8-A9 te rijden. Deze variant past goed bij de verkeersrelaties (vanuit het zuiden komt het meeste verkeer naar de Verbinding A8-A9 vanaf de A22), maar past slecht bij de ontwerpprincipes voor knooppunten en is een minder robuuste oplossing voor het hoofdwegennet dan een volledige knoop. De onvolledige knoop is om die redenen niet gewenst en alleen te overwegen als daar vanuit andere aspecten zwaarwegende redenen voor zijn. Omdat die redenen er zijn (namelijk het werelderfgoed: de onvolledige knoop heeft een minder groot ruimtebeslag in het inundatiegebied van het werelderfgoed dan de volledige knoop) is de onvolledige knoop niet op voorhand afgevallen.

Hoogteligging aansluitvarianten

Bij de aansluiting is een ongelijkvloerse kruising met de A9 noodzakelijk. Dat kan bij de drie varianten zowel verhoogd als verdiept. Een hoge of verdiepte ligging is gezien vanuit techniek, doorstroming en verkeersveiligheid niet onderscheidend. Er zijn daardoor dus in totaal drie keer twee = zes varianten voor de aansluiting.

2.2 Eerste trechtering: aansluitvarianten

De zes aansluitvarianten zijn onderworpen aan een eerste haalbaarheidsanalyse. We hebben daarbij gekeken naar de effecten op de kernkwaliteiten van het werelderfgoed en naar de ontwerp- en verkeerseffecten. In deze eerste analyse valt het Half klaverblad, zowel verdiept als verhoogd, af omdat het de kernkwaliteiten aantast en daarnaast geen voorkeur heeft vanuit verkeersoogpunt.

Half klaverblad verhoogd

De variant Half klaverblad bij een verhoogde ligging heeft een groot negatief effect op de openheid van het landschap en op de beleving van de hoofdweerstandslijn (vooral Fort Veldhuis). De taluds en viaducten van een verhoogd Half klaverblad zullen ongeveer zeven meter boven het maaiveld uitkomen. Daarbovenop komen nog elementen als geleiderails, verkeersregelinstallaties, bebording en verlichting. De grondlichamen van deze aansluitingen zijn hoger en groter dan het gronddek van het nabijgelegen Fort Veldhuis. Ze nemen een groot deel van het hier nog resterende inundatiegebied in beslag en vormen een belemmering voor de openheid en voor de beleving van het inundatiegebied vanaf de hoofdweerstandslijn. In de nabijheid van de massa van de grondlichamen van de aansluiting wordt Fort Veldhuis visueel gereduceerd. Met andere woorden: de ‘visuele integriteit’ van het fort wordt sterk aangetast.

[1] Zowel de A9 als de Verbinding A8-A9 zijn ‘stroomwegen’. Dat zijn wegen die bedoeld zijn voor een betrouwbare en veilige afwikkeling van relatief grote hoeveelheden verkeer met een hoge gemiddelde snelheid. De doorstroming en de verkeersveiligheid staan centraal. Stroomwegen kennen in principe geen gelijkvloerse kruisingen. Verder is een fysieke rijbaanscheiding (bijvoorbeeld een middenberm), om het verkeer in beide richtingen te scheiden, een essentieel kenmerk van duurzaam veilige stroomwegen.

Dit negatieve effect op de kernkwaliteiten van de Stelling was ook geconstateerd in het ontwerp Golfbaanalternatief waarover ICOMOS heeft gerapporteerd in 2017.

Vanuit ontwerp en verkeer is er in principe geen voorkeur voor deze aansluitvorm. Ze voldoet weliswaar aan de ontwerprichtlijnen, maar past minder goed bij het ontwerpprincipe dat hier van toepassing is, namelijk het verbinden van twee stroomwegen door middel van een knooppunt zonder verkeerslichten. Aangezien er een sterk negatief effect is op de Stelling en geen voorkeur bestaat vanuit ontwerp en verkeer, hebben wij geconcludeerd dat het niet zinvol is de verhoogde variant van de aansluitvorm Half klaverblad verder in het onderzoek mee te nemen.

Half klaverblad verdiept

Een verdiepte ligging van het Half klaverblad beperkt de negatieve effecten op de openheid, maar de constructie in de directe nabijheid van de hoofdweerstandslijn in het inundatiegebied is een grote aantasting van de kernkwaliteiten van de Stelling. Als gevolg van de vereiste zichtlijnen en zichtlengtes voor het verkeer in de verbindingswegen van de aansluiting kan namelijk bij een verdiepte ligging niet worden volstaan met smalle (open) tunnelbakken. Brede bakken zijn noodzakelijk, waardoor een groot deel van het gebied binnen de verbindingsbogen een verdiepte ligging moet hebben. Dit leidt tot een ingreep met damwanden en andere technische constructies in het inundatiegebied, direct naast de hoofdweerstandslijn en Fort Veldhuis. Dit tast de integriteit (gaafheid) van de inundatiekom sterk aan.

De verdiepte variant van het Half klaverblad heeft, net als de verhoogde variant, vanuit ontwerp en verkeer niet de voorkeur. Dit vanwege de noodzaak van verkeerslichten. Daarom is ook de verdiepte variant van het Half klaverblad niet verder uitgewerkt.

Conclusie

Na de eerste trechtering resten er nog vier varianten:

- volledig knooppunt verhoogd en volledig knooppunt verdiept,
- onvolledig knooppunt verhoogd en onvolledig knooppunt verdiept.

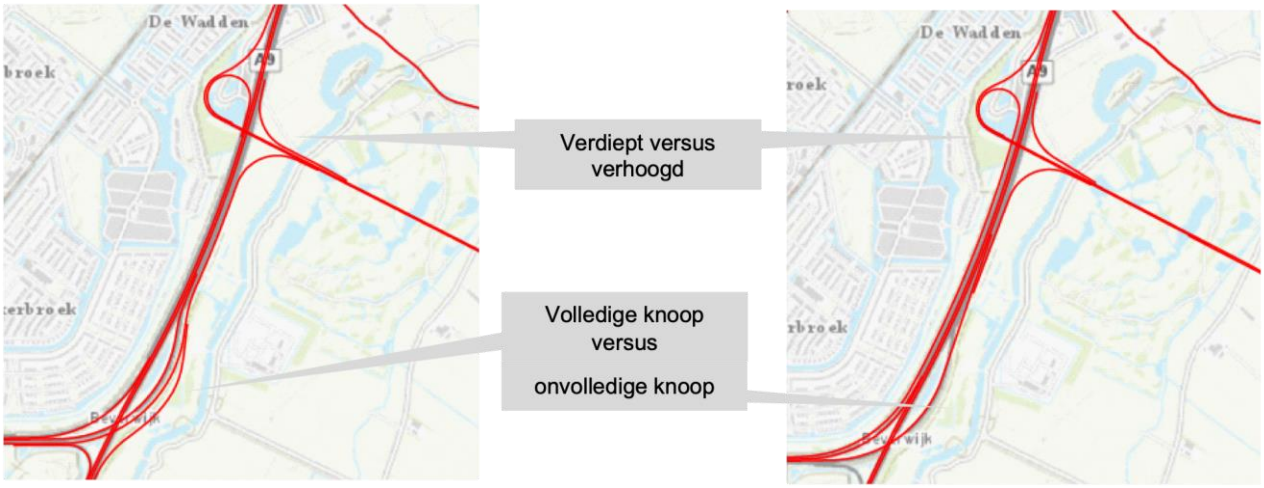

Figuur 4. De resterende varianten.

De keuzes voor de hoogteligging en de vorm van het knooppunt kunnen afzonderlijk worden gemaakt. De verschillen in de hoogteligging zijn aan de orde ter plaatse van de aansluiting op de A9 (het deel van de Verbinding A8-A9 dat de A9 kruist). De verschillen tussen de onvolledige en volledige knoop treden vooral op ter hoogte van het huidige knooppunt Beverwijk.

2.3 Tweede trechtering: verdiepte ligging aansluitvarianten

Bij de aansluiting is een ongelijkvloerse kruising met de A9 noodzakelijk. Dat kan zowel verhoogd als verdiept.

Een verhoogde ligging tast de kernkwaliteiten van het werelderfgoed aan, met name de openheid van het strategisch landschap. Omdat een verhoogde aansluiting ook meer geluidsbelasting oplevert, is de kans groot dat daarbij geluidschermen noodzakelijk zullen zijn langs de verbindingswegen in de aansluiting. Dit betekent een verdere aantasting van de openheid. Vanuit techniek, doorstroming en verkeersveiligheid zijn er geen onderscheidende verschillen tussen een hoge of verdiepte ligging.

Gezien de impact op het werelderfgoed en de omgevingseffecten (geluid), wordt alleen de verdiepte ligging van de aansluiting verder onderzocht.

Ook wordt uitgegaan van een verdiepte ligging ter plaatse van de hoofdweerstandslijn. Het ontwerp voorziet daar in een tunnelbak met een dak. Dat is korter dan 250 meter, waardoor niet hoeft te worden voldaan aan de eisen van de Tunnelwet. De verdiepte ligging loopt dus door tot en met de Groenedijk, de oostgrens van het Unescogebied. De voor de Stelling buitengewoon belangrijke continuïteit van de hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal blijven hierdoor intact.

Voor zowel de volledige als de onvolledige knoop wordt dus uitgegaan van een verdiepte ligging. Voor deze twee varianten is een diepgaander impactanalyse van de effecten uitgevoerd om een verdere keuze mogelijk te maken. Dit effectonderzoek staat in Bijlage 4 ‘Impact Verbinding A8-A9 op de OUV van de Stelling van Amsterdam in het plangebied’ en Bijlage 6 ‘Effectonderzoeken (geluid en luchtkwaliteit)’.

2.4 Kosten

Er is een indicatieve raming gemaakt van de kosten van de twee varianten voor het knooppunt. Dat is een raming van de investeringskosten inclusief BTW, waarbij (in de vorm van een risico-opslag) rekening is gehouden met een aantal factoren die van belang kunnen zijn voor de kosten (zoals de zettinggevoelige grond, mogelijkheid aanwezigheid verontreinigde grond in geluidwallen e.d.).

De eerste indicatieve raming levert voor beide varianten ongeveer hetzelfde bedrag voor de investeringskosten op, namelijk circa 270 (+/- 25 %) miljoen euro inclusief BTW, maar exclusief de hierboven genoemde onderdelen. De verklaring voor het geringe verschil tussen de varianten is gelegen in het volgende:

- Beide varianten gaan uit van een verdiepte ligging van de wegverbinding bij de aansluiting; de post kunstwerken (met ook de tunnelbakken voor de verdiepte ligging) is daardoor voor beide varianten de grootste (en relatief weinig verschillende) kostenpost;
- Volledige knoop:
  - Extra kunstwerk over A9 voor de verbindingsweg vanaf de A22 naar de verbinding A8-A9;
  - Meer verharding als gevolg van de verbindingswegen vanaf A9 en A22 naar de verbinding A8-A9;
- Onvolledige knoop:
  - Lange, deels dubbele verbindingsweg van verbinding A8-A9 naar A22 (rijbaan richting zuid);
  - Maatregelen aan bestaande geluidwal die daardoor nodig zijn (grondkerende wand) met tevens een risico op verontreinigde grond in de geluidwal.

Bij de volledige knoop moet (in vergelijking met de onvolledige knoop) rekening worden gehouden met de indicatieve kosten voor verplaatsen van gasleidingen en voor het verhogen van bovengrondse 150kV hoogspanningsverbinding.

2.5 Effecten op de leefbaarheid

De effecten van de twee varianten van de knoop zijn onderzocht[2]. Er is daarbij gekeken naar geluidhinder en de invloed op de luchtkwaliteit. In het onderzoek is vooral gekeken naar de effecten in de woonwijken langs de A9 en de A22. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de effecten van de twee varianten op de verkeersintensiteiten in het onderzoeksgebied[3].

Verkeerseffecten

De twee varianten voor de knoop leiden tot verschillen in de verkeersbelasting op de A9 en de A22 en in het gebied tussen de A9 en de A22 in Beverwijk. Bij de onvolledige knoop is er meer verkeer op de A22 en in dit deel van Beverwijk. De verkeerseffecten werken door op de effecten op de luchtkwaliteit en de geluidhinder.

Effect op geluidhinder

De effecten op de geluidbelasting zijn doorgerekend met een gedetailleerd geluidmodel. Voor de geluidbelasting in de woonomgeving zijn de effecten van de onvolledige knoop enigszins groter dan van de volledige knoop. Dat komt doordat bij de onvolledige knoop meer verkeer over de A22 rijdt en er een lange invoeger is tussen de hoofdrijbaan en de geluidwal langs de woonwijk. Bij de variant volledige knoop treedt dit effect niet op. Voor het gebied in Beverwijk (bedrijventerrein) tussen de A9 en de A22 heeft de variant onvolledige knoop een beperkte toename van de milieubelasting langs de Parallelweg tot gevolg. In andere delen van dit gebied levert deze variant een vermindering van de geluidbelasting op. Bij de volledige knoop is het effect min of meer gespiegeld.

Effect op de luchtkwaliteit

Het effect van beide varianten op de luchtkwaliteit in Broekpolder is klein en leidt niet tot onderscheid tussen de varianten.

3. Onderzoek tunnelvarianten

Voor het zo min mogelijk aantasten van het werelderfgoed en het behouden van de openheid van het landschap is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om een tunnel te realiseren voor (delen van) de Verbinding A8-A9. Zie hierover het separate rapport ‘Landschapsplan SvA / A8-A9, Onderzoek haalbaarheid tunnel’, april 2020. Hieronder een samenvatting met belangrijkste conclusies.

Tunnel ter hoogte van de Stelling van Amsterdam

Het aanleggen van een geboorde tunnel onder het werelderfgoed is hier niet mogelijk, een gegraven tunnel wel. Deze heeft vier tunnelbuizen nodig, met een bredere doorsnijding tot gevolg. De wegen uit de vier tunnelbuizen voegen samen in het open landschap tussen de Stelling van Amsterdam en Assendelft. Dat is een aantasting van (de openheid van) het landschap. Een tunnel heeft beperkte meerwaarde ten opzichte van een verdiepte ligging. Bovendien heeft een tunnel alhier een negatief effect op de robuustheid van het netwerk.

Tunnel onder het open landschap door

Een geboorde tunnel op dit tracé kan maximaal ongeveer 2,5 km lang zijn. Een tunnel vraagt een forse investering. Een tunnel heeft geen meerwaarde voor het behouden of versterken van de kernkwaliteiten van de Stelling van Amsterdam: in het werelderfgoedgebied is de variant met een tunnel gelijk aan de variant met een verdiepte ligging. Voor de bereikbaarheid en de leefbaarheid is een tunnel een minder robuuste oplossing dan een weg op maaiveld of een weg met een verdiepte ligging.

---

[2] Zie hiervoor het rapport Omgevingseffecten aansluitvarianten, dat hoort bij Fase 1 van het Landschapsplan. In dit rapport zijn ook de andere varianten (half klaverblad) en de hoge en lage ligging van de aansluiting onderzocht.

[3] Deze effecten zijn beschreven in het rapport Onderzoek mogelijkheden aansluiting Verbinding A8-A9. Dat rapport hoort bij Fase 1 van het Landschapsplan

De positieve effecten van een tunnel op het behoud van het landschap en van de natuur doen zich vooral voor in de open poldergebieden tussen Assendelft en de Groenedijk bij de golfbaan. Een tunnel heeft meerwaarde voor het behoud van de openheid van het landschap. Wel vormt de tunnelmond, zeker in de aanlegfase, een aantasting van de openheid van het landschap. Tegelijkertijd leidt de tunnel in het gebied tussen de Nauernasche Vaart en de Dorpsstraat tot negatieve effecten voor de leefbaarheid en natuur. Dit speelt zowel in de aanleg- als de gebruiksfase.

Conclusie

Beide tunnelvarianten hebben voor de kernkwaliteiten van de Stelling beperkte of geen meerwaarde ten opzichte van een verdiepte ligging. Beide hebben een negatief effect op de robuustheid van het netwerk. Gelet deze afwegingen, en de hogere kosten, is geadviseerd de tunnelvarianten niet verder te onderzoeken. Dit is ook zo door Gedeputeerde Staten besloten.

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 4 - Impact van van twee aansluitvarianten van de Verbinding A8-A9 op de kernkwaliteiten van de Stelling van Amsterdam in het plangebied

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Bijlage 4 - Impact van van twee aansluitvarianten van de Verbinding A8-A9 op de kernkwaliteiten van de Stelling van Amsterdam in het plangebied

1. Inleiding

Dit document bevat een analyse en beschrijving van de impact van de Verbinding A8-A9 (een nieuwe wegverbinding tussen de A8 bij Zaandam en de A9 ter hoogte van Heemskerk) op de Outstanding Universal Value (OUV) van de Stelling van Amsterdam. Dit vindt plaats in het kader van het project Landschapsplan Stelling van Amsterdam – Verbinding A8-A9' (hierna: Landschapsplan SvA – A8-A9). Daarin wordt, als één van de onderdelen, de Verbinding A8-A9 opgenomen.

De nieuwe wegverbinding doorsnijdt de Stelling van Amsterdam en leidt tot aanpassingen en uitbreidingen van bestaande infrastructuur. Met name de aansluiting op de A9 ter hoogte van Heemskerk verdient aandacht omdat deze gerealiseerd moet worden binnen de 'property' van het werelderfgoed (het Unesco-gebied). Om de aanleg van de weg mogelijk te maken zijn ook andere ingrepen nodig, die een negatieve of positieve impact hebben op de OUV.

Er zijn drie hoofdkenmerken die samen de OUV bepalen: het strategisch landschap, de waterstaatkundige werken en de militaire versterkingen. Deze hoofdkenmerken zijn, met het oog op de doorwerking in Nederlandse ruimtelijke context, uitgewerkt in drie kernkwaliteiten en opgenomen in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro).

In het vervolg hebben we het daarom over kernkwaliteiten en niet meer over de OUV. De drie kernkwaliteiten zijn: het strategisch landschap, het watermanagementsysteem en de militaire werken (zie verder par. 3).

Dit document behandelt het gedeelte van de Verbinding A8-A9 dat in het Unesco-gebied Stelling van Amsterdam ligt (grofweg het gebied ten westen van de Groenedijk). Het gedeelte van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders (ten oosten van de Groenedijk), ligt buiten het Unesco-gebied en komt aan de orde in bijlage 5.

Voor de aansluiting op de A9 resteren twee varianten. Dit is het resultaat van de trechtering op basis van effecten op het werelderfgoed, de leefbaarheid en de bereikbaarheid, samengevat in Bijlage 3 'Samenvatting onderzoeken ontwerp en verkeer aansluitvarianten en tunnel'. De twee varianten zijn een **volledige knoop** en een **onvolledige knoop**.

De impact van de Verbinding A8-A9 op de kernkwaliteiten is in deze bijlage beschreven voor deze twee varianten. De ingreep bestaat uit de Verbinding A8-A9 zelf (weg, kunstwerken, verlichting en portalen e.d.) en uit de maatregelen die nodig zijn om de weg te kunnen aanleggen. De analyse en beoordeling richt zich uitsluitend op het plangebied van de Verbinding A8-A9.

De aanpak van deze analyse is gebaseerd op de Guidance on Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties (ICOMOS, 2011. Hierna: Guidance HIA)[1] en de Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention (Unesco World Heritage Centre, 2019). Ook is rekening gehouden met de aanpak in de eerdere HIA voor de Verbinding A8-A9 (Land-id, 2015), die eveneens is gebaseerd op de Guidance HIA.

[1] Zowel Engelse als Nederlandse versie.

Onderstaande analyse en beoordeling is weliswaar gebaseerd op genoemde richtlijnen, maar is zelf niet een Heritage Impact Assessment (HIA) zoals bedoeld in de Guidance HIA; het is te beschouwen als een *pre-assessment*.

Dit document bevat de volgende onderdelen:

- Paragraaf 2 gaat in op de methodiek;
- Paragraaf 3 gaat in op de onderdelen van de kernkwaliteiten;
- Paragraaf 4 toont de twee varianten van de Verbinding A8-A9 die in dit document zijn behandeld;
- In de paragrafen 5 en 6 is de impact van de Verbinding A8-A9 op de integriteit en de authenticiteit beschreven;
- Paragraaf 7 bevat conclusies met betrekking tot de impact van de Verbinding A8-A9 op de OUV in het plangebied.

2. Methodiek

Beoordelingsaspecten

De analyse van de impact op de kernkwaliteiten is gedaan aan de hand van de effecten op de **integriteit** en de **authenticiteit.** Integriteit heeft te maken met de vraag of alle kernkwaliteiten nog aanwezig zijn in het erfgoed en niet zijn aangetast of worden bedreigd.

Bij de **integriteit** gaat het vooral om:

- Compleetheid,
- Gaafheid.

Het begrip **authenticiteit** refereert aan de waarheidsgetrouwe en geloofwaardige verbeelding van het historische en culturele belang van het betreffende Werelderfgoed.
Het gaat daarbij op het niveau van de elementen om de waarheidsgetrouwe en oorspronkelijke uitdrukking van:

- vorm en ontwerp,
- materiaal en substantie,
- gebruik en functie,
- locatie en positie,
- beleving[2].

Referentiesituatie

Voor de beoordeling van de impact van de Verbinding A8-A9 kunnen verschillende referentiesituaties worden gehanteerd.

In een milieueffectrapportage (MER) is het gebruikelijk de impact van een ingreep te vergelijken met de toekomstige situatie (bijvoorbeeld in 2030) zoals die zal ontstaan op basis van de ontwikkelingen exclusief de voorgenomen ingreep[3]. Voor de impact op de OUV kan de huidige situatie (2020) als referentiesituatie worden gehanteerd of de situatie zoals die feitelijk was ten tijde van het toekennen van de werelderfgoedstatus. Dat is de situatie in1996 samen met de ontwikkelingen die op dat moment al te voorzien waren op basis van genomen besluiten. Een andere referentie kan zijn de situatie in het begin van de 20e eeuw, de periode waarin – na een aanlegperiode van meerdere decennia – de Stelling gereedkwam.

[2] De Guidelines noemen nog enkele andere aspecten. Omdat die voor de impact op de OUV van de SvA niet relevant zijn, zijn ze weggelaten. Dit is in lijn met de HIA van 2015.

[3] De HIA van 2015 hanteert het 'nulalternatief' (alternatief 1, geen nieuwe wegverbinding) als de referentie. Dit komt praktisch neer op de (destijds) bestaande situatie. In de HIA van 2015 is niet de relatie gelegd met de situatie in 1996. De beoordeling van de referentiesituatie is daarmee in de HIA van 2015 in alle gevallen neutraal.

Een heldere keuze hierin is relevant, omdat een ingreep een forse inbreuk kan zijn ten opzichte van de oorspronkelijke situatie (begin 20e eeuw), maar een verbetering ten opzichte van de bestaande situatie, of geen verschil laat zien ten opzichte van de situatie in 1996.

Voor de referentiesituatie is verder van belang dat er naast negatieve effecten ook positieve effecten (kunnen) zijn. Dat komt doordat door de voorgenomen ingreep ook bestaande aantastingen van de kernkwaliteiten worden verwijderd (zie hieronder in paragraaf 4).

Er is voor gekozen, om de **huidige situatie (2020)** te hanteren als de referentiesituatie. Bij de beschrijving van de huidige situatie is, daar waar dat van belang is, ook een indicatie gegeven van de periode waarin de aantastingen van de kernkwaliteiten zijn ontstaan. Deze aanpak maakt het namelijk mogelijk om zowel de nieuwe impact op de kernkwaliteiten te laten zien als inzichtelijk te maken in hoeverre de ingreep bijdraagt aan het herstel daarvan.

3. Onderdelen van de OUV

In deze bijlage is de impact beschreven aan de hand van de drie kernkwaliteiten. Hiervan is het strategisch landschap het meest relevant, daarnaast, in mindere mate, het watermanagementsysteem en, in nog weer mindere mate, de militaire werken.

Tot het strategische landschap behoren:
- hoofdweerstandslijn;
- schootsvelden en verboden kringen;
- inundatiekommen.

De relevante onderdelen van het watermanagementsysteem zijn:
- inundatiekanalen en toevoerkanalen;
- kaden en dammen;
- sluizen e.d.

De militaire werken omvatten:
- forten;
- nevenbatterijen.

4. Twee varianten voor de Verbinding A8-A9

Het impactassessment richt zich op de Verbinding A8-A9 in twee varianten voor de aansluiting op de A9 (figuren 1 en 2):
- Met een volledige knoop;
- Met een onvolledige knoop.

Voor beide varianten wordt uitgegaan van een verdiepte ligging ter plaatse van de kruising met de A9. Uit het onderzoek naar de omgevingseffecten van een verdiepte of verhoogde ligging van de aansluiting is namelijk gebleken dat een verdiepte ligging de voorkeur heeft (minder geluidsbelasting). Ook wordt uitgegaan van een verdiepte ligging ter plaatse van de hoofdweerstandslijn. Het ontwerp voorziet daar in een tunnelbak met een dak. Dat is korter dan 250 meter zodat niet hoeft te worden voldaan aan de eisen van de Tunnelwet. De verdiepte ligging loopt door tot en met de oostgrens van de ‘property’ bij de Groenedijk. De voor de Stelling buitengewoon belangrijke continuïteit van de hoofdweerstandslijn en het Inundatiekanaal blijven hierdoor intact.

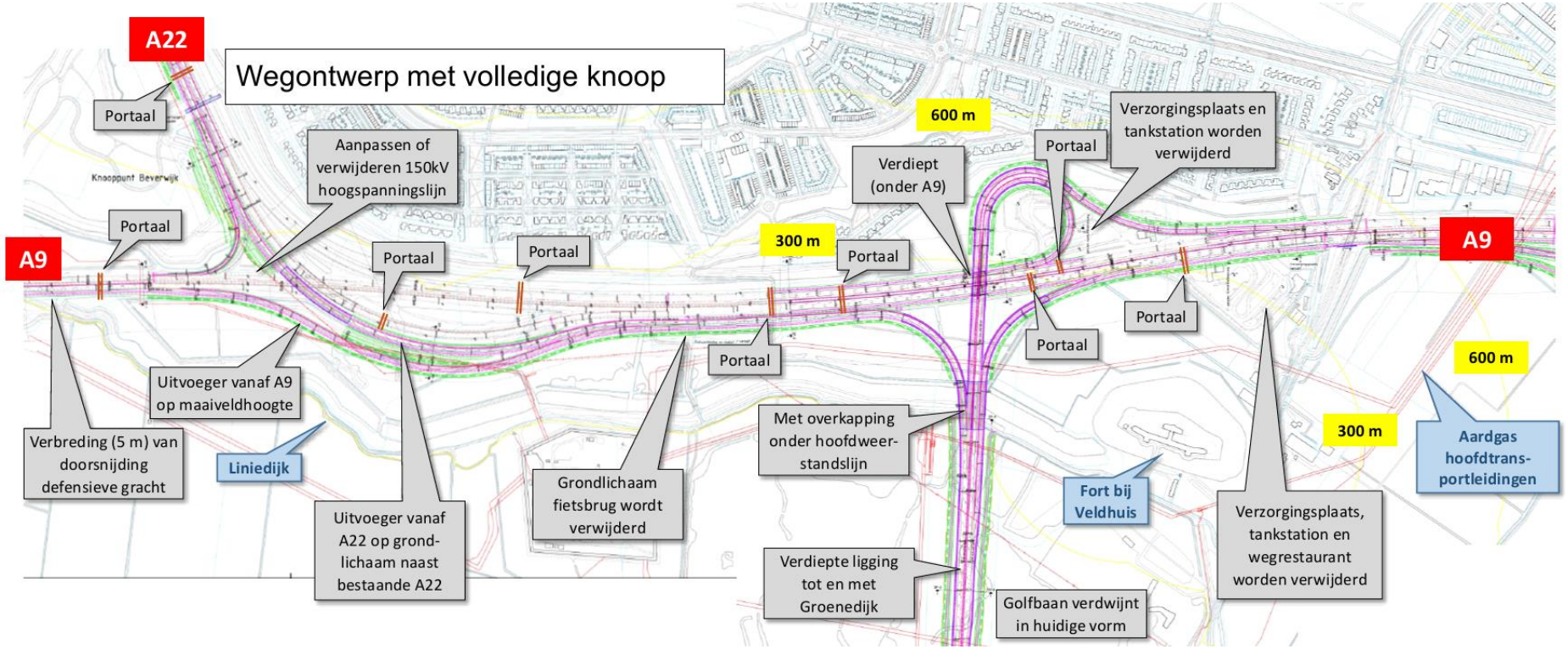

Figuur 1. Wegontwerp van de volledige knoop. Rode lijnen zijn gasleidingen, gele lijnen de verboden kringen. Ter plaatse van de portalen komen matrixborden of borden voor de bewegwijzering boven de snelweg.

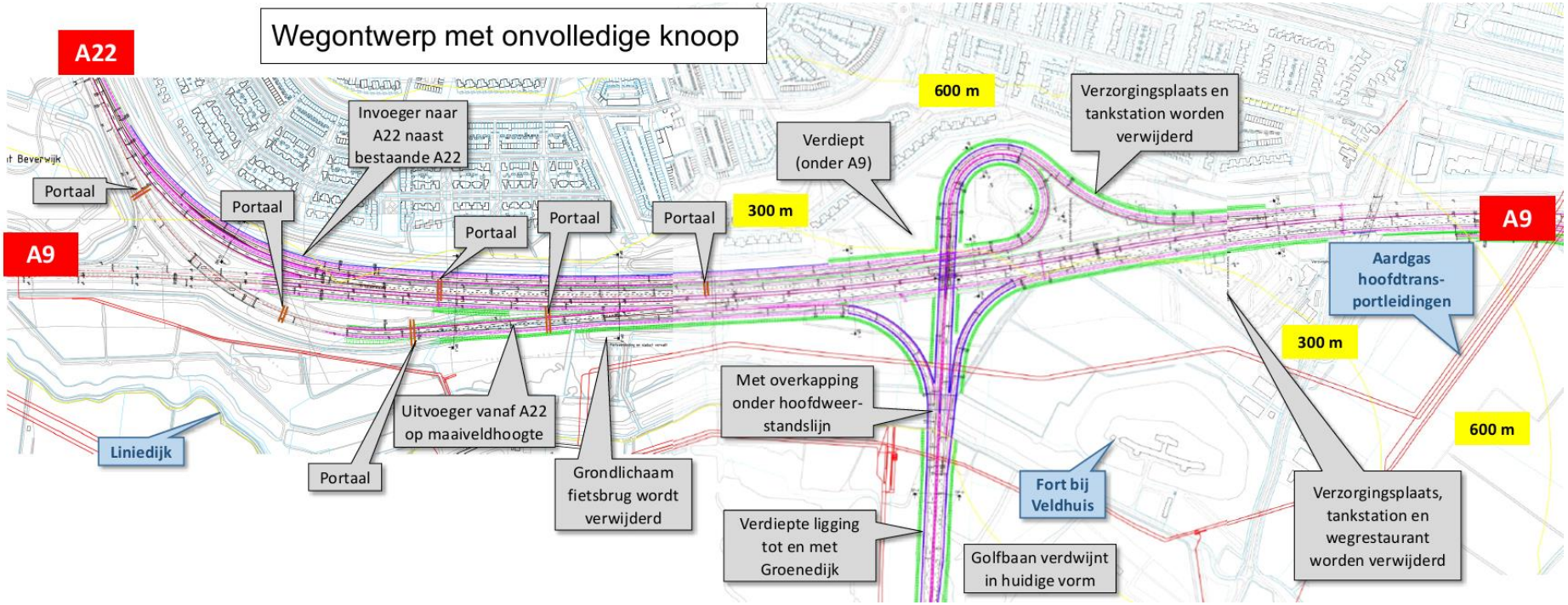

Figuur 2. Wegontwerp van de onvolledige knoop. Rode lijnen zijn gasleidingen, gele lijnen de verboden kringen. Ter plaatse van de portalen komen matrixborden of borden voor de beweg-wijzering boven de snelweg.

Onlosmakelijk verbonden aan het realiseren van de Verbinding A8-A9 is het verwijderen van de bestaande verzorgingsplaatsen (inclusief benzinestations en wegrestaurant)[4]. Ook het bestaande kunstwerk van het fietspad over de A9[5] moet verdwijnen om de Verbinding A9-A9 te kunnen aanleggen. Dit kunstwerk bestaat uit een grondlichaam en fietsbrug over de A9. Daarnaast is het verwijderen van de huidige bosschages langs de A22 bij knooppunt Beverwijk onderdeel van beide varianten.

In de bestaande situatie is er al een fors ruimtebeslag van snelwegen, woonwijken en andere functies in de schootsvelden en verboden kringen (figuren 3 en 4). Het karakter van het oorspronkelijke open gebied van de verboden kringen van 600 meter en 1000 meter is al geheel verloren gegaan.

Het ruimtebeslag van de Verbinding A8-A9 ligt bij de twee varianten voor de knoop geheel in de eerste verboden kring van 300 meter vanaf de Liniedijk.

Het oppervlak van de eerste verboden kring tussen de St. Aagtendijk en de hartlijn waar de Verbinding A8-A9 de A9 kruist (zie figuur 4) is ongeveer 76 hectare. Van dit areaal is in de huidige situatie nog ongeveer 37 hectare over[6]. Dit is de zone tussen de A9/A22 en de Liniedijk, waar de openheid is aangetast door de bosschages en de fietsbrug. Bij de volledige knoop gaat van dit areaal nog ongeveer 7,5 hectare af. Bij de onvolledige knoop is dat ongeveer 3,7 hectare, vooral ter hoogte van de kruising met de A9.

De figuren 5, 6 en 7 en de figuren 9, 10 en 11 geven een beeld van de Verbinding A8-A9 in het landschap van de Stelling. De figuren 6 en 7 als vogelvluchtbeeld en de figuren 10 en 11 voor een waarnemer op ooghoogte op de Liniedijk, beide in vergelijking met de huidige situatie (referentie) in de figuren 5 en 9.

Bij de volledige knoop zijn er (vanuit het zuiden) verbindingswegen vanaf zowel de A9 als de A22. De verbindingsweg vanaf de A9 ligt het dichtst bij de hoofdverdedigingslijn, maar gesitueerd op maaiveld. De verbindingsweg vanaf de A22 ligt direct naast de (bestaande) A22. Figuur 8 laat zien hoe deze verbindingswegen in het inundatiegebied liggen.

De **golfbaan** wordt doorsneden door het tracé van de Verbinding A8-A9 en kan bij de aanleg daarvan in de huidige vorm niet worden gehandhaafd. Zowel de doorsnijding zelf, als de tijd die nodig is voor de wegaanleg en de daaraan gerelateerde verlegging van de hoofdtransportleidingen voor aardgas[7], maken het zeer waarschijnlijk dat de Verbinding A8-A9 als direct gevolg heeft dat de golfbaan gaat verdwijnen.

In het geval de golfbaan in een gewijzigde vorm toch aanwezig blijft, kan er van worden uitgegaan dat bij de nieuwe inrichting als uitgangspunt het open houden van het landschap geldt. Dit uitgangspunt komt voort uit de analyse van de kernkwaliteiten van het werelderfgoed en het onderliggend landschap in hoofdstuk 3 van het rapport. Voor de beoordeling van de impact van de Verbinding A8-A9 is daarom als uitgangspunt geformuleerd dat in het gebied van de huidige golfbaan de openheid van het landschap wordt hersteld (al dan niet met een - herontworpen - golfbaan).

---

[4] Deze zijn vanwege de in- en uitvoegers naar de A9 en vanwege het ruimtebeslag van de aansluiting niet te handhaven.

[5] Uitgangspunt is wel dat een fietsverbinding aanwezig moet blijven. Dit wordt meegenomen bij de verdere uitwerking van de voorkeursoplossing. Bij het ontwerp van de fietsverbinding wordt het uitgangspunt van het openhouden van het landschap gehanteerd.

[6] Hierbij is voor de snelwegen gerekend vanaf de bermsloot. De bermen en het talud van de A22 e.d. zijn dus beschouwd als onderdeel van de infrastructuur.

[7] Door de Gasunie is een verkennende studie gedaan naar het verleggen van de gasleidingen. Daaruit blijkt dat verleggen (naar de ondergrond) mogelijk is met behulp van een gestuurde boring. Hiervoor is tijd en ruimte nodig. Dit legt een zodanig groot beslag op de golfbaan dat het gebruik daarvan enkele jaren sterk wordt beperkt.

Bij de beschrijving van de impact van de Verbinding A8-A9 is geen rekening gehouden met eventuele (verdere) mitigerende en/of compenserende maatregelen. Ook is geen rekening gehouden met de kansen die de Verbinding A8-A9 verder biedt voor herstel of ontwikkeling van de kernkwaliteiten en/of voor het verbeteren van de beleefbaarheid van de Stelling. Er is ook (nog) geen rekening gehouden met het eventueel verwijderen van de bestaande hoogspanningsverbinding van 150 kV die bij het knooppunt Beverwijk naast de A22 staat en deels parallel met de hoofdweerstandslijn doorloopt naar het noorden. Bij de variant volledige knoop is het naar verwachting noodzakelijk deze lijn aan te passen[8].

Als onderdeel van de Verbinding A8-A9 wordt ook de bestaande aansluiting Heemskerk aangepakt. Dat is noodzakelijk vanwege de ontwerprichtlijnen[9] en daarnaast wenselijk omdat de bestaande krappe bocht in de aansluiting (oostzijde) onveilig is voor het verkeer. In het ontwerp van de beide varianten is opgenomen dat deze aansluiting wordt omgevormd naar een zogeheten Haarlemmermeeraansluiting (figuur 12). De aansluiting ligt deels in en deels buiten de verboden kring van 1000 meter van fort Veldhuis. Deze aanpassing heeft een gering effect op de openheid van de schootsvelden en verboden kringen en op de inundatiekommen en is daarom in deze impactanalyse verder niet beschouwd.

[8] Hierover wordt afgestemd met TenneT. Inmiddels is duidelijk dat aanpassingen (bijvoorbeeld in de vorm van het verhogen van de masten) nodig zijn bij de variant volledige knoop. Er kan ook voor worden gekozen de gehele hoogspanningsverbinding onder de grond te brengen. Dat past bij de intenties van het Landschapsplan A8-A9, omdat het bijdraagt aan het herstellen van de openheid. Bij de beoordeling van de impact van de Verbinding A8-A9 is deze maatregel (een kans) niet meegenomen.

[9] Richtlijn Ontwerp Autosnelwegen (ROA) 2019. Deze bevat onder andere richtlijnen voor de lengte van weefvakken en de afstanden tussen in- en uitvoegers.

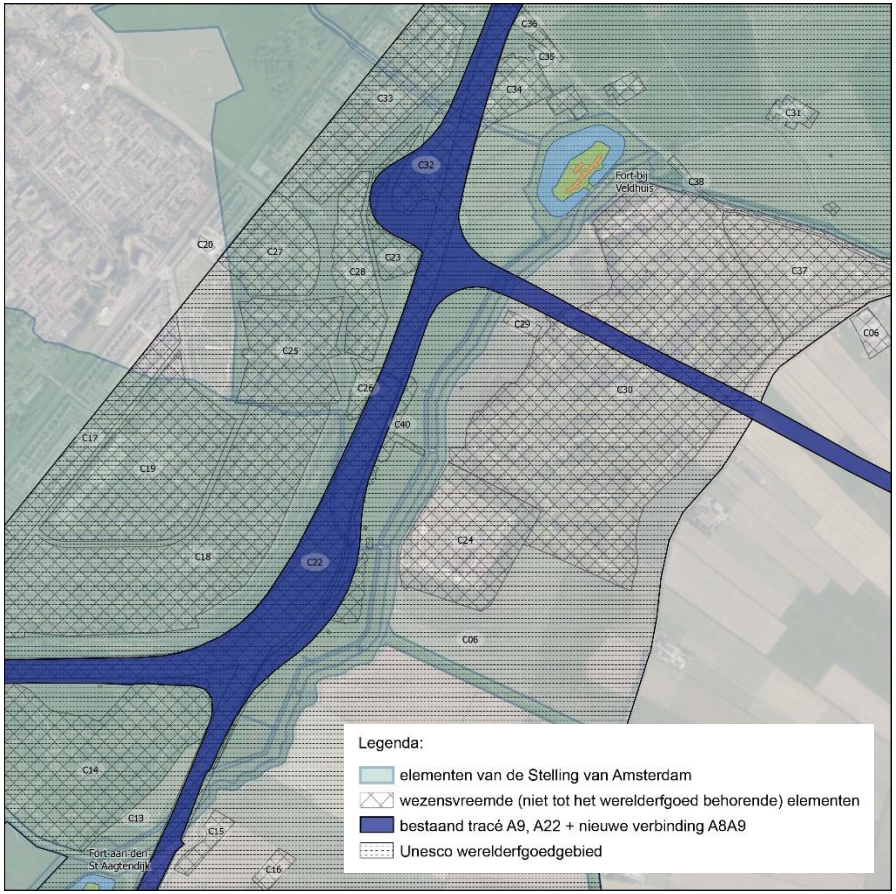

Figuur 3a. Variant volledige knoop geprojecteerd op de kaart met wezensvreemde elementen (nummering uit het analyserapport, zie noot 12). Blauw is nieuw ruimtebeslag in vergelijking met de bestaande situatie.

Figuur 3b. Variant onvolledige knoop.

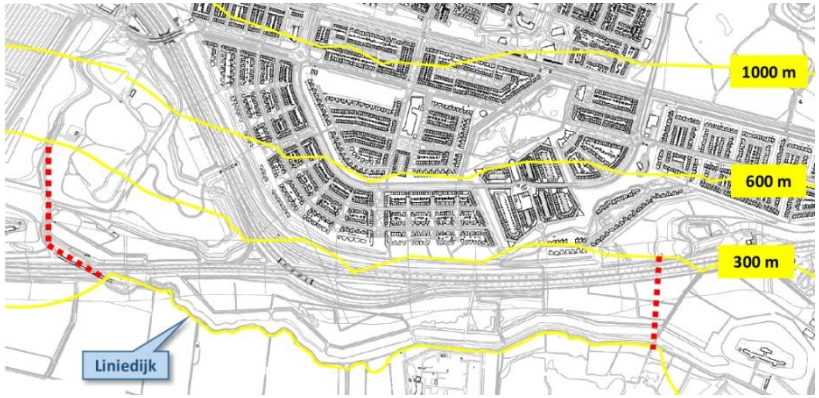

Figuur 4a. Verboden kringen. Het oppervlak van de eerste kring (300 meter, tussen de gele lijnen) is berekend voor het gedeelte tussen de twee rode streeplijnen, respectievelijk de St. Aagtendijk en de as van de Verbinding A8-A9 bij de kruising met de A9.

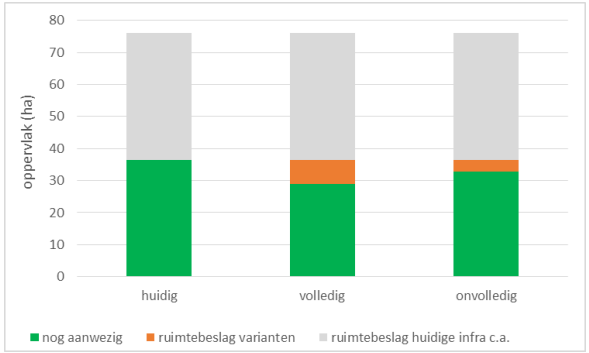

Figuur 4c. Areaal binnen de eerste verboden kring (conform figuur 4a) in de huidige situatie en bij de twee varianten voor de Verbinding A8-A9.

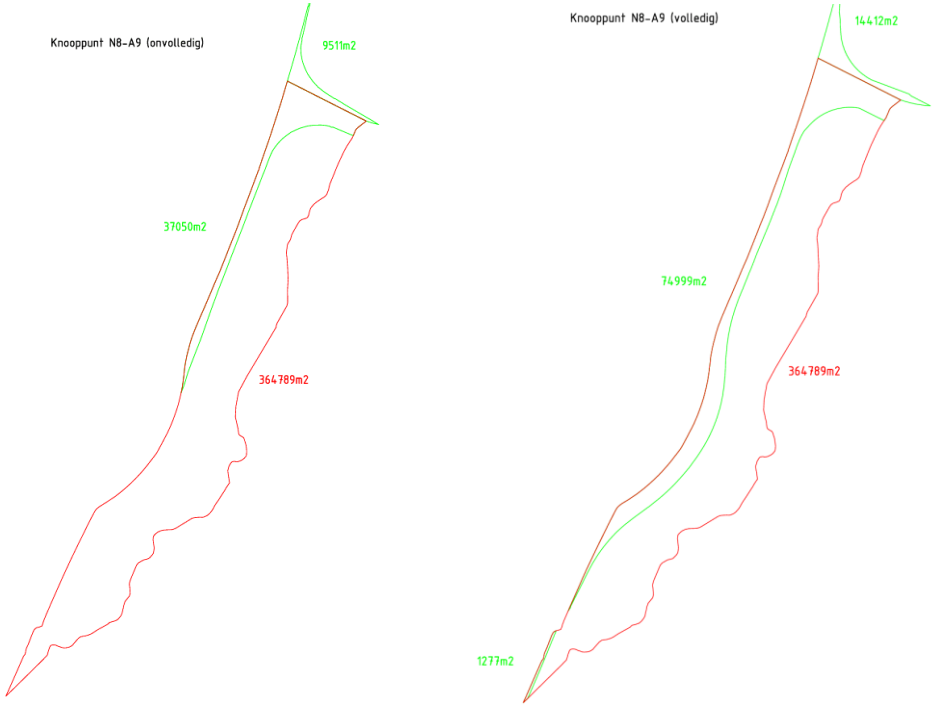

Figuur 4b. Oppervlak (m2) van het resterende deel van de eerste kring tussen de A9/A22 en de Liniedijk bij de twee varianten voor de knoop.

	Oppervlak (hectare)			Als percentage		
	huidig	volledig	onvolledig	huidig	volledig	onvolledig
van eerste verboden kring nog min of meer gaaf aanwezig	36,5	28,9	32,8	48	38	43
ruimtebeslag huidige infra c.a.	39,6	39,6	39,6	52	52	52
ruimtebeslag varianten	0,0	7,6	3,7	0	10	5
totaal	**76,1**	**76,1**	**76,1**	**100**	**100**	**100**

Figuur 4d. De cijfers van figuur 4c: oppervlaktes in hectares en als percentage van het totaal (conform figuur 4a).

Figuur 5. Vogelvluchtbeeld van studiegebied, bestaande situatie.

Figuur 6. Vogelvluchtschets van de Verbinding A8-A9, volledige knoop.

Figuur 7. Vogelvluchtschets van de Verbinding A8-A9, onvolledige knoop.

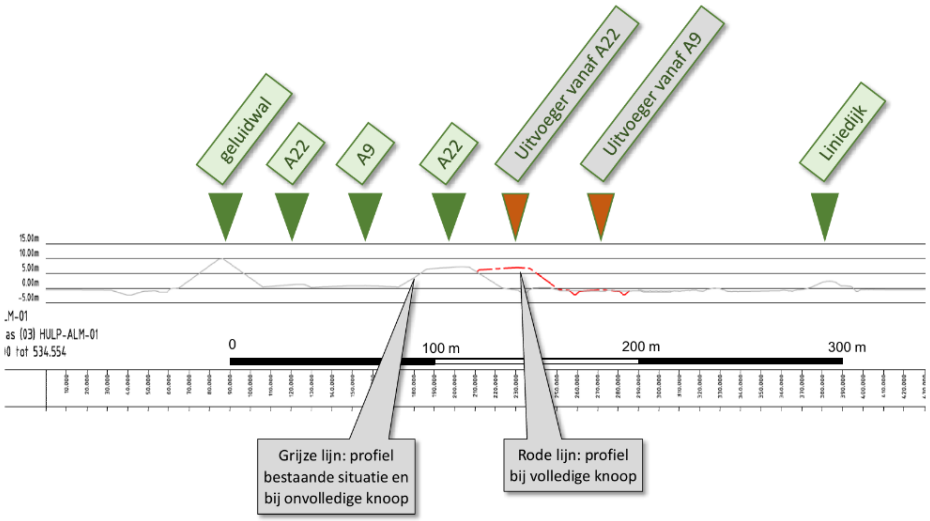

Figuur 8. Hoogteprofiel ter plaatse van smalle deel van de schootsvelden; rode stippellijn op de ontwerptekening (rechts) is de locatie. In het profiel is afgeleid uit het 3D- wegontwerp en de feitelijke, actuele terreinhoogtes. De figuur laat de bestaande situatie zien en het verschil tussen de volledige knoop en de onvolledige knoop.

De breedte van de hoofdweerstandslijn is in totaal ongeveer 60 tot 80 meter, waarvan ongeveer 25-35 meter Inundatiekanaal.

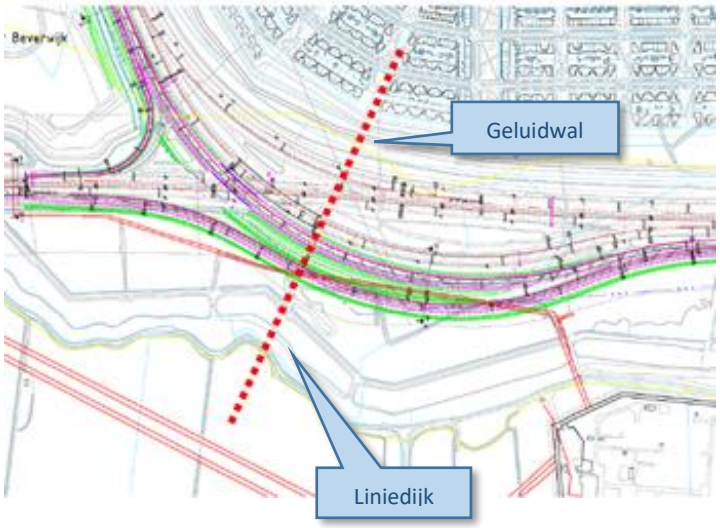

Figuur 9. Beeld op ooghoogte, bestaande situatie.

Figuur 10. Beeld op ooghoogte, volledige knoop.
(NB: bij de volledige knoop zijn aanpassingen nodig aan de hoogspanningslijn:
masten verhogen).

Figuur 11. Beeld op ooghoogte, onvolledige knoop. Hier kan de hoogspanningslijn blijven staan, maar zijn wel portalen nodig boven de snelweg.

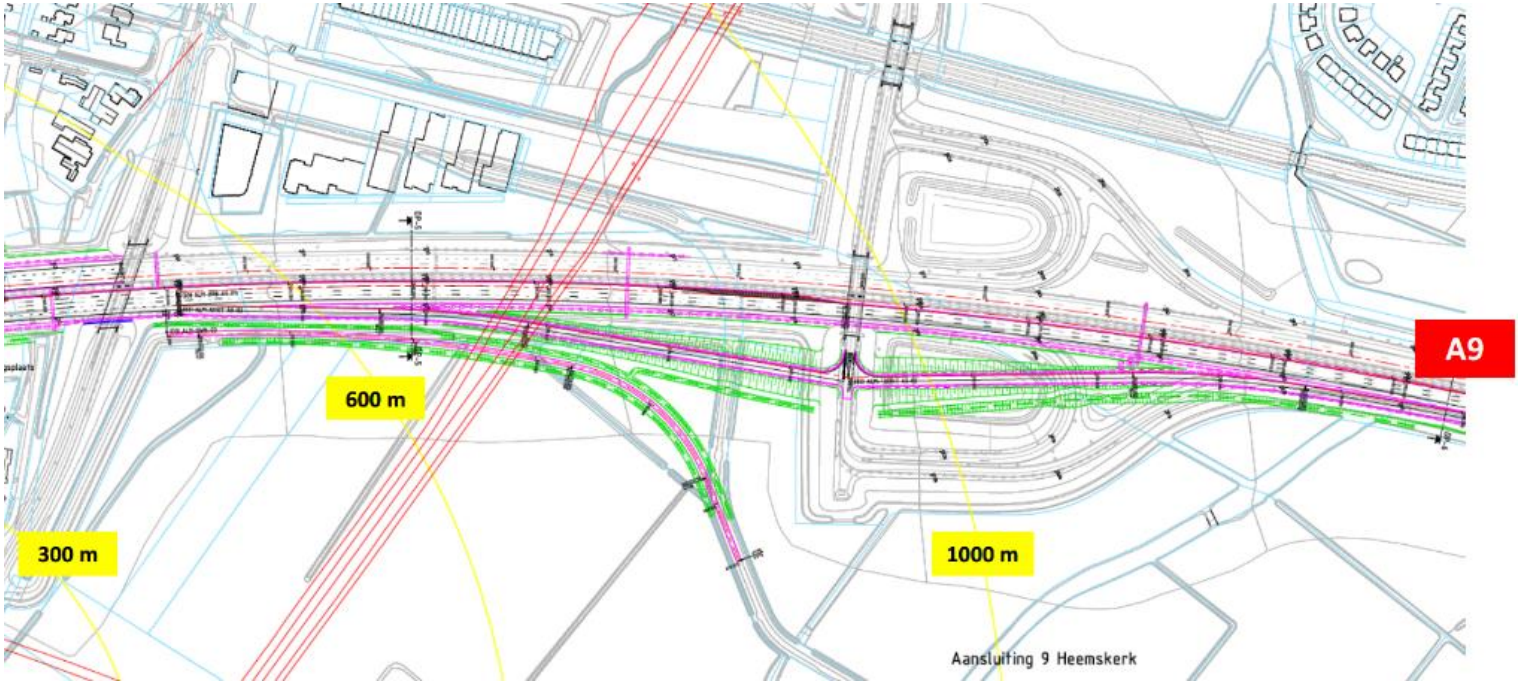

Figuur 12. Aanpassing van de aansluiting Heemskerk. Dit is onderdeel van beide varianten.
Grijs is bestaand, paars en groen de ingreep als onderdeel van de Verbinding A8-A9.
De aansluiting ligt hoog met een kunstwerk over de A9.

5. Beschrijving van de impact op de integriteit

In de onderstaande tabellen 1, 2 en 3 is een beschrijving van de impact van de Verbinding A8-A9 op de **integriteit** opgenomen. Zoals aangegeven heeft integriteit te maken met de vraag of alle kernkwaliteiten nog compleet en in samenhang aanwezig zijn in het erfgoed en niet zijn aangetast of worden bedreigd.

De beschrijving van de huidige situatie in deze tabellen bouwt voort op de informatie die is opgenomen in het analyserapport van dit onderzoek.[10].

[10] KuiperCompagnons, Antea, BoschSlabbers, VenhoevenCS, BunkerQ, 'Tussenrapportage landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8A9', 28 januari 2020.

*Tabel 1. Impact op **integriteit** van het strategisch landschap*

		Bestaande situatie / referentie	Impact in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
Hoofdweer-standslijn	Compleetheid	• Doorsnijding van Liniedijk en defensieve gracht bij aanleg A9 (twee doorsnijdingen bij Fort St Aagtendijk) • Deels afgegraven bij verlegging tracé Communicatieweg bij kunstwerk over A9 • De hoofdweerstandslijn heeft een totale breedte van ongeveer 60 tot 80 meter, waarvan ongeveer 25 - 30 meter Inundatiekanaal	• Nieuwe kruising nabij Fort Veldhuis • Door verdiepte ligging en dak (korter dan 250 meter) ter plaatse van de kruising geen wezenlijke aantasting van de compleetheid en samenhang tussen de onderdelen • Geen verschil tussen volledige en onvolledige knoop;	
	Gaafheid	• Doorsnijding van A9 bij St Aagtendijk tast de gaafheid van de lijn aan	• Nieuwe kruising van de Verbinding A8-A9 van de hoofdweerstandslijn leidt door de gekozen uitvoering (verdiept onder de hoofdweerstandslijn en het inundatiekanaal door) niet tot een effect op de gaafheid van de hoofdweerstandslijn; deze kruising is bij beide varianten gelijk	
		• Grondlichaam van A9 blokkeert de liniegracht bij Fort St Aagtendijk	• Ter plaatse van de bestaande doorsnijding van hoofdweerstandslijn wordt A9 verbreed met weefvak (verbreding in de orde van grootte van 5 meter). • De infrastructuur (uitvoegers vanaf A22 en A9) komt dichter bij de hoofdweerstandslijn, maar tast de gaafheid daarvan niet direct aan	• Huidig grondlichaam A22 blijft gehandhaafd, beperkt zicht op inundatiekom en Liniedijk wordt niet anders dan in de bestaande situatie
Inundatiekom-men	Compleetheid	• Groot deel inundatiegebied (inundatiekommen 15, 16, 17) is verdwenen onder stedelijk gebied en infrastructuur	• Ter plaatse van de bestaande tankstations en verzorgingsplaatsen wordt een deel van het inundatiegebied weer vrij gemaakt (kom 15).	
			• Verdere afname van areaal inundatiegebied door de uitvoegers vanaf A9 (op maaiveldhoogte) en A22 (op grondlichaam naast het bestaande grondlichaam van de A22 (kom 16) (zie figuur 4)	• Kleine afname van areaal inundatiegebied door uitvoeger vanaf A22 (kom 16) (figuur 4)

		Bestaande situatie / referentie	Impact in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
	Gaafheid	• Tankstations, wegrestaurant en verzorgingsplaatsen zijn wezensvreemd in inundatiegebied (kom 15)	• Groter ruimtebeslag in smalle restzone van inundatiegebied (kom 16) • Openheid inundatiegebied wordt verbeterd door verwijderen fietsbrug (kom 16) en verzorgingsplaatsen (kom 15)	• Slank wegontwerp leidt tot klein ruimtebeslag in smalle restzone van inundatiegebied (kom 16) • Openheid inundatiegebied wordt verbeterd door verwijderen fietsbrug en verzorgingsplaatsen (kommen 15 en 16)
Schootsvelden en verboden kringen	Compleetheid	• Infrastructuur (A9, A22) en tankstations, wegrestaurant en verzorgingsplaatsen liggen in de schootsvelden en verboden kringen; min of meer parallel aan de hoofdweerstandslijn • Kleine afstand tussen A9 en hoofdweerstandslijn • Grondlichaam van fietsbrug en bosschages liggen in schootsveld en verboden kring; • Grondlichaam viaduct Communicatieweg ligt in schootsveld en verboden kring • Woonwijken en geluidwal langs A9/A22 liggen in schootsvelden en verboden kringen • Golfbaan ligt in klein flankement van Fort Veldhuis	• Grondlichaam van het fietsviaduct en de twee tankstations en verzorgingsplaatsen en het wegrestaurant worden verwijderd uit de schootsvelden, waardoor de openheid wordt verbeterd ten opzichte van de bestaande situatie • Verwijderen van de golfbaan in huidige vorm heeft als gevolg dat het klein flankement van Fort Veldhuis en het groot flankement van de forten Aan den Ham en St Aagtendijk weer open worden (met verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 tot en met de Groenedijk)	
			• In het smalle (resterende) deel van het open gebied van de schootsvelden en verboden kringen komen twee verbindingswegen waarvan één op een grondlichaam naast de huidige A22 (figuur 8) • De afstand tussen de infrastructuur en de hoofdweerstandslijn wordt plaatselijk gereduceerd tot ongeveer 90 - 100 meter tussen liniedijk en de bermsloot van de nieuwe weg • Portalen met bewegwijzering niet in het smalste gedeelte van de resterende schootsvelden	• Door de slanke uitvoering van deze variant is er nagenoeg geen extra ruimtebeslag in de schootsvelden en verboden kringen • Visueel effect van portaal met bewegwijzering boven A22
	Gaafheid	• De ligging van de A9, ongeveer parallel aan de hoofdweerstandslijn, is strijdig aan	• Ter plaatse van de bestaande tankstations en verzorgingsplaatsen en de fietsbrug over de A9 wordt de openheid van de schootsvelden hersteld • Door de verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 is het effect op de resterende openheid beperkt	

		Bestaande situatie / referentie	Impact in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
		het principe van de accessen die de hoofdweerstandslijn min of meer haaks kruisen; bij de accessen zijn ook de forten gesitueerd; • Openheid van resterende deel van het inundatiegebied wordt sterk belemmerd door fietsbrug, tankstations en verzorgingsplaatsen, bos-schages	• Door de twee uitvoegers in het inundatie-gebied wordt de gaafheid verder aangetast	• Geen relevante verdere aantasting van de gaaf-heid

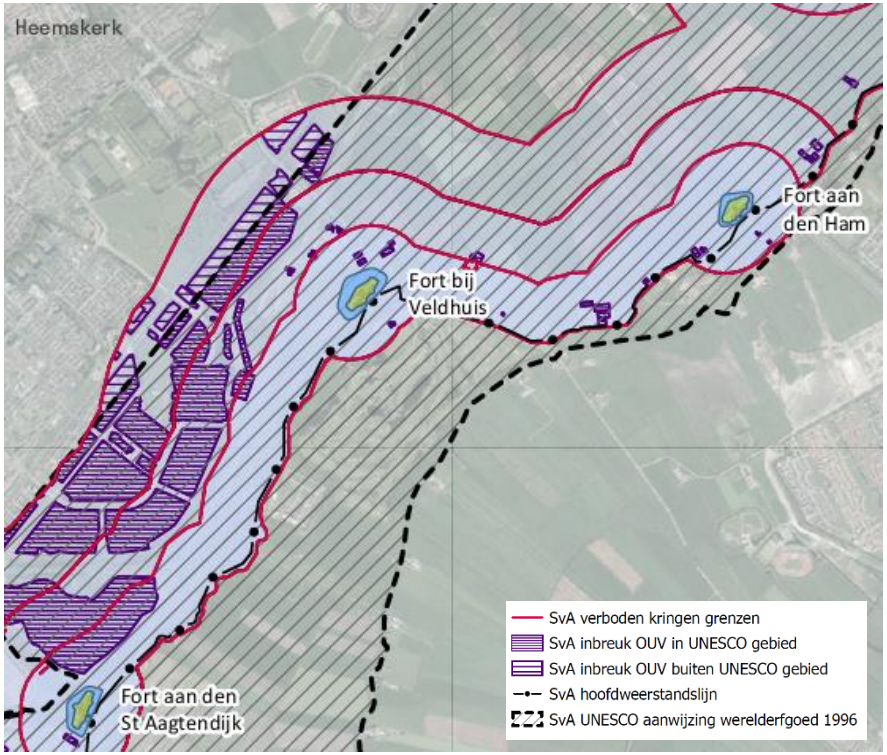

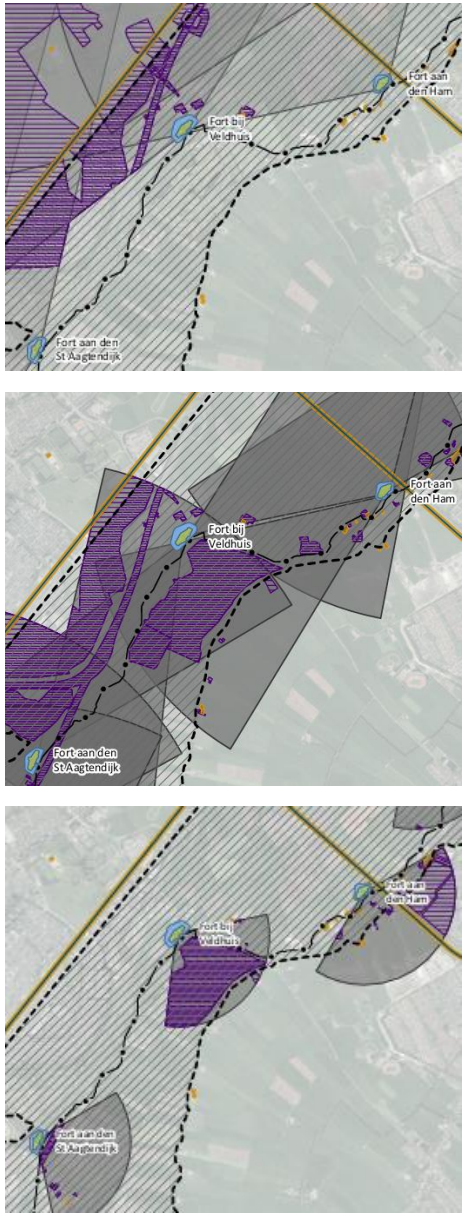

Figuur 13: Verboden kringen (links) en schootsvelden positievuur (rechtsboven), groot flankement (rechts midden) en klein flankement (rechtsonder)

*Tabel 2. Impact op **integriteit** watermanagementsysteem.*

NB: hier gaat het alleen om het watermanagementsysteem; de impact op de inundatiekommen is meegenomen bij de impactanalyse strategisch landschap.

		Bestaande situatie / referentie	Impact in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
Inundatiekanalen en toevoerkanalen	Compleetheid	• Aantasting als gevolg van infrastructuur, woonwijken en verzorgingsplaatsen	• Geen verdere impact in positieve of negatieve zin	
	Gaafheid	• Sterk gereduceerd	• Geen verdere impact in positieve of negatieve zin	
Kaden en dammen	Compleetheid	• Kadijk (tussen inundatiekommen 15 en 16) grotendeels verdwenen • Inundatiekering en Zuidermaatweg tussen kommen 14 en 15 grotendeels verdwenen	• Hoewel niet meer als zodanig aanwezig leidt de volledige knoop tot een extra doorsnijding ter plaatse van de voormalige Kadijk	• Geen verdere impact
	Gaafheid	• In het resterende deel van de inundatiekommen 14, 15 en 16 is weinig over van het oorspronkelijke watermanagementsysteem	• Geen verdere impact	

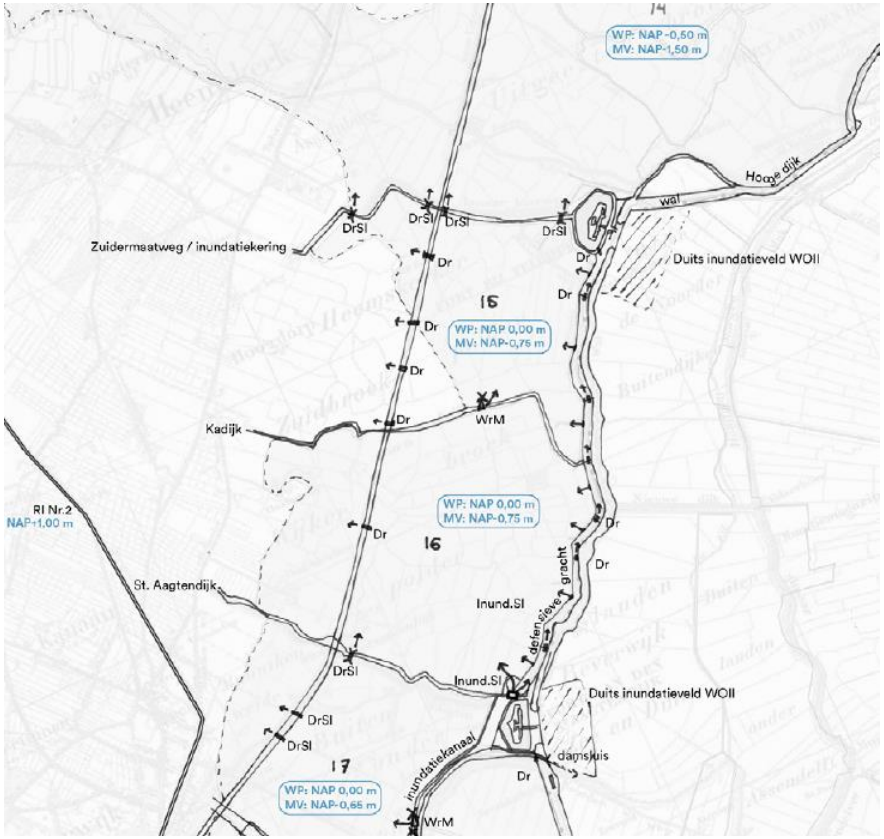

Figuur 14. Onderdelen van het watermanagementsysteem.

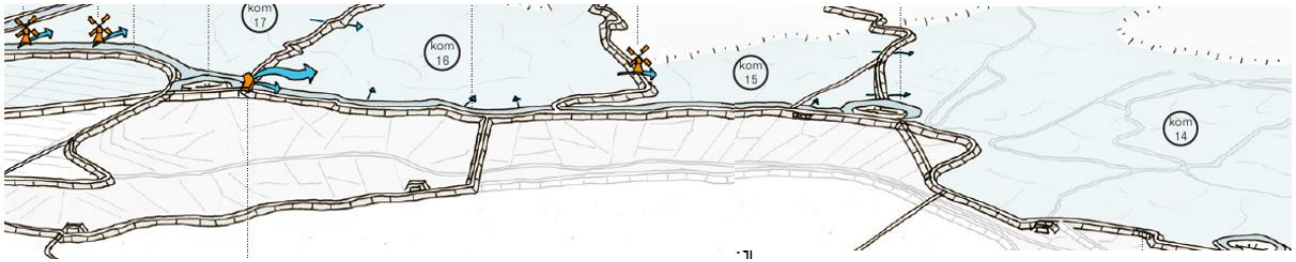

*Tabel 3. Impact op **integriteit** militaire werken.*

		Bestaande situatie / referentie	Impact in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
Forten en nevenbatterijen	Compleetheid	• Forten zijn nog aanwezig • De nevenbatterijen zijn deels nog aanwezig • Nevenbatterij bij Fort St Aagtendijk verwijderd bij aanleg afrit Beverwijk	• Geen effect op de forten en nevenbatterijen • Geen verschil tussen volledige en onvolledige knoop • Context van nevenbatterij bij Fort Veldhuis nabij tracé van Verbinding A8-A9 is aandachtspunt	
	Gaafheid	• Fort Veldhuis en de bijbehorende nevenbatterij vertonen een grote mate van achterstallig onderhoud. Fort St Aagtendijk is in goede staat	• Geen extra effect op de gaafheid van de forten en nevenbatterijen • Geen verschil tussen volledige en onvolledige knoop	
Overige militaire werken	Compleetheid	• Communicatieweg is ten behoeve van viaduct over A9 verlegd (niet meer op oorspronkelijke tracé)	• Geen direct effect, geen verschil tussen volledige en onvolledige knoop	
	Gaafheid	• Wegprofiel Communicatieweg is aangepast voor gebruik door autoverkeer • Tracé (gedeelte tussen Hoge Dijk en fort Veldhuis) is op twee punten aangepast ten behoeve van de verkeersfunctie tussen Assendelft en Heemskerk. Daardoor is de oriëntatie van de weg op fort Veldhuis niet meer gaaf • Verkeersdruk Communicatieweg	• Beide varianten hebben geen impact op profiel en tracé van de Communicatieweg • Zowel bij volledige als onvolledige knoop neemt de verkeersdruk op de Communicatieweg af	

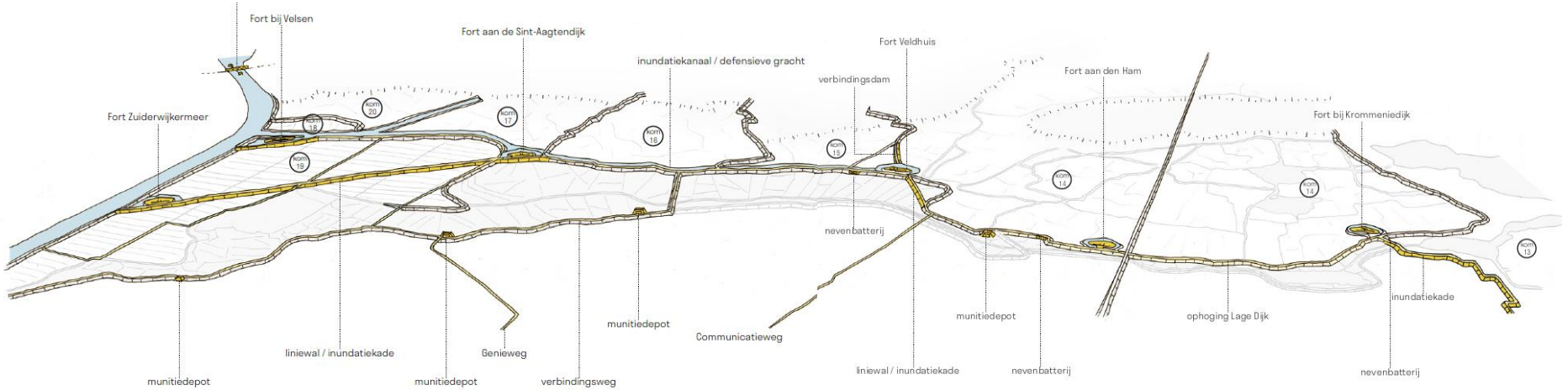

Figuur 15. Onderdelen van de militaire werken.

Beschouwing van de impact op de integriteit van het strategisch landschap (tabel 1)

Het effect van beide varianten voor de Verbinding A8-A9 op de **hoofdweerstandslijn** is in beperkte mate negatief, in vergelijking met de bestaande situatie. In de bestaande situatie is de integriteit al aangetast. Dat is vooral het gevolg van de doorsnijding van de hoofdweerstandslijn door de A9 bij Fort St. Aagtendijk. De A9 en A22 zijn al dominant aanwezig in het landschap, in contrast met de rustige, bescheiden maar grotendeels nog complete en gave hoofdweerstandslijn[11].

Beide aansluitingsvarianten van de Verbinding A8-A9 leiden nabij Fort Veldhuis tot een nieuwe kruising van de hoofdweerstandslijn op een locatie waar deze nog compleet en gaaf is. Door de verdiepte ligging en, ter plaatse van de kruising van de hoofdweerstandslijn, een overkapping (waarboven de liniedijk en de defensieve gracht doorlopen) is dit nieuwe acces maar beperkt zichtbaar. Daardoor is het effect op de samenhang en de compleetheid en gaafheid van de hoofdweerstandslijn gering[12]. De volledige knoop leidt tot een kleine verbreding van de A9 (ongeveer 5 meter) ter plaatse van de bestaande doorsnijding van de hoofdweerstandslijn door de A9 (bij Fort St Aagtendijk)[13].

Voor de impact op de **schootsvelden en verboden kringen**, waarvan de openheid een kenmerkende en essentiële eigenschap is, is sprake van zowel een negatieve impact als van een verbetering ten opzichte van de bestaande situatie. De verbetering van de openheid is vooral het gevolg van het verwijderen van de verzorgingsplaats, het tankstation en het wegrestaurant aan de oostkant van de A9. Ook het verwijderen van het grondlichaam van de fietsbrug en van enkele bosschages heeft daar een positief effect op de openheid. Het verwijderen van de verzorgingsplaatsen draagt bij aan het herstel van de openheid van de schootsvelden.
Aan de binnenzijde van de hoofdweerstandslijn heeft het verwijderen van de golfbaan in huidige vorm een positief effect op de schootsvelden (groot en klein flankement). Dit is bij beide varianten het geval. De verzorgingsplaatsen c.a. en de (voorloper van de huidige) golfbaan waren in 1996 al aanwezig, de fietsbrug niet.

De variant met de onvolledige knoop heeft door de slanke en korte uitvoeger een gering negatief effect op de schootsvelden en de verboden kringen. Op het smalste deel is er geen uitbreiding van de bestaande infrastructuur. Hier is bij deze variant wel een portaal met bewegwijzering nodig[14].

De variant met de volledige knoop leidt door de twee uitvoegers tot een negatief effect op de openheid van het smalle restant van de schootsvelden ter hoogte van het knooppunt Beverwijk. De infrastructuur komt dichter bij de hoofdweerstandslijn te liggen: de afstand is kleiner dan de eerste verboden kring van 300 meter (zie figuur 8).

De verbindingsweg vanaf de A9 ligt bij de volledige knoop het dichtst bij de hoofdweerstandslijn. Deze weg ligt ongeveer op maaiveld, maar het verkeer is duidelijk waarneembaar.

---

[11] Waarbij dit de enige plek in de hele Stelling is waar een snelweg ongeveer parallel aan de hoofdweerstandslijn ligt. Een dergelijke ligging van infrastructuur is strijdig met de principes van de Stelling waar alle (hoofd)infrastructuur (accessen) de hoofdweerstandslijn ongeveer haaks kruist nabij forten.

[12] Voorwaarde hierbij is wel dat de uitvoering zorgvuldig en met respect plaats moet vinden. Dit wordt beoordeeld bij de authenticiteit.

[13] Dit biedt overigens een kans om deze doorsnijding beter vorm te geven, op een manier die beter past bij de SvA. Deze kans is niet meegenomen in de beoordeling.

[14] Bij de volledige knoop staat de bewegwijzering meer stroomopwaarts op de A9 en A22, buiten het smalste deel van de schootsvelden.

De impact van de onvolledige knoop op de schootsvelden is per saldo – door de combinatie van positieve en negatieve effecten – gering. Voor de volledige knoop is de impact per saldo negatief.

In vergelijking met de oorspronkelijke situatie en ten opzichte van de situatie in 1996 is in de huidige situatie al een groot deel van het areaal van de **inundatiekommen** niet meer als zodanig herkenbaar als gevolg van (vooral) stedelijke ontwikkelingen en infrastructuur. Bij de variant volledige knoop neemt de compleetheid van de inundatiekommen verder af; een negatief effect. Bij de onvolledige knoop is dat in mindere mate het geval; een gering negatief effect.

Beschouwing van de impact op de integriteit van het watermanagementsysteem (tabel 2)

Het watermanagementsysteem van de SvA is gedefinieerd als alle (civiele) werken en kunstwerken die noodzakelijk waren voor het beheer van het watersysteem, het inunderen en het –in het geval van een oorlogssituatie– handhaven van het gewenste peil in de inundatiekommen. Het systeem bestaat uit lijnvormige elementen (zoals kanalen en dijken) en (relatief kleine) vlakken, zoals sluizen en molens. De inundatiekommen *zelf* – de grootste vlakken - en het Inundatiekanaal zijn beschouwd als onderdeel van het strategisch landschap.

De integriteit van het watermanagementsysteem in het inpassingsgebied van de Verbinding A8-A9 is in de huidige situatie sterk aangetast. De verdere impact van de Verbinding A8-A9 en van de bestaande infrastructuur op de compleetheid en gaafheid van het watermanagementsysteem is (daardoor) klein. De huidige A9 doorsnijdt de tracés van de verdwenen kades tussen de inundatiekommen 14 en 15 en tussen 15 en 16.

Beschouwing van de impact op de integriteit van de militaire werken (tabel 3)

De Verbinding A8-A9 heeft geen directe positieve of negatieve invloed op de **militaire werken**. Dat komt doordat de ingreep de attributen van de militaire werken niet direct raakt. Het tracé van de Verbinding A8-A9 ligt dicht bij de nevenbatterij bij Fort Veldhuis. De inpassing op dit punt moet zorgvuldig plaatsvinden.

6. Beschrijving van de impact op de authenticiteit

In de onderstaande tabellen 4, en 5 is een beschrijving opgenomen van de authenticiteit van de elementen van de Stelling, aan de hand van de criteria uit de Guidelines. In de tabellen is alleen informatie opgenomen over de attributen die mogelijk worden beïnvloed door de realisatie en het gebruik van de Verbinding A8-A9. Zoals aangegeven in paragraaf 5 is het uitgangspunt dat uitsluitend wordt gekeken naar de ingreep van de Verbinding A8-A9 en de bijkomende ingrepen die daar onlosmakelijk mee samenhangen (zoals het verwijderen van de verzorgingsplaatsen).

Er is geen tabel opgenomen voor de militaire werken omdat de authenticiteit daarvan niet wordt beïnvloed door de Verbinding A8-A9.

*Tabel 4. Impact op **authenticiteit** strategisch landschap*

		Bestaande situatie / referentie	Beschrijving in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
Hoofdweerstands-lijn	Vorm en ontwerp	• Liniedijk en defensiegracht zijn in vorm en ontwerp nog grotendeels aanwezig; • Doorsnijding door A9 bij Fort St Aagtendijk • Liniewal niet meer in goede conditie; dit komt door natuurlijke processen zoals inklinking; • Nevenbatterij Fort St Aagtendijk niet meer aanwezig • Ten behoeve van de verlegging van de Communicatieweg is een deel van de doorgaande Liniedijk, ten oosten van Fort Veldhuis, afgegraven	• Geen positief of negatief effect bij het voorliggende ontwerp (verdiept met tunneldak ter plaatse van hoofdweerstandslijn)	
	Materiaal en substantie	• Materiaal en substantie zijn nog authentiek	• Afhankelijk van de constructiewijze moet ten behoeve van de nieuwe kruising mogelijk een gedeelte van de liniedijk en de defensiegracht worden afgegraven. Na realisatie wordt de oorspronkelijke situatie op het dak van de weg hersteld. Het in onvermijdelijk dat authentiek materiaal hierbij verloren gaat. De uiteindelijke vorm blijft hetzelfde. Dit is een inbreuk op de authenticiteit die bij beide varianten kan optreden	
	Gebruik en functie	• Militaire functie is al verloren gegaan voor aanwijzing. • Divers (forten) • Recreatieve functie (golfbaan) wijkt af van oorspronkelijke agrarische functie binnen de Stelling • De hoofdweerstandslijn kent nu een functie als min of meer groene en stille verbindingsring rondom Amsterdam. Het wordt voornamelijk voor recreatief (fiets)verkeer gebruikt, onder andere vanuit de Broekpolder via de fietsbrug	• Geen positief of negatief effect op gebruik van forten • Aanleg van Verbinding A8-A9 geeft noodzaak tot aanpassing functie van gebied van de golfbaan	
	Locatie en positionering	• Tracé Communicatieweg niet meer authentiek, verlegd vanaf de Hogedijk over het tracé van de gedekte weg	• Geen extra positief of negatief effect	
	Beleving	• Beleving van de Stelling vanaf de A9 en de A22 is onduidelijk; de hoofdinfrastructuur (A9 en A22) is dominant in het	• Verwijderen van bestaande visuele obstakels maakt de hoofdweerstandslijn beter zichtbaar vanaf de A9 en A22	

		Bestaande situatie / referentie	Beschrijving in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
		landschap aanwezig waardoor de Stelling zelf minder beleefbaar is. • Niet consequent 'markeren' van de doorsnijdingen van linie-dijk en defensiegracht bij Fort St Aagtendijk;	• De uitvoegers vanaf A9 en A22 komen relatief dicht bij de hoofdweerstandslijn	• Afstand tussen A9/A22 en hoofdweerstandslijn blijft ongeveer gelijk • Portaal met bewegwijzering zichtbaar vanaf hoofdweerstandslijn
Inundatiekommen	Vorm en ontwerp	• Een groot deel van de inundatiekommen is niet meer in de oorspronkelijke vorm en naar het oorspronkelijke ontwerp aanwezig	• Door de uitvoegers vanaf de A9 en A22 gaat nog een (klein) deel van de inundatiekommen verloren	• Gering effect op areaal inundatiekommen
	Materiaal en substantie	• Niet relevant		
	Gebruik en functie	• Gebruik en functie van nog resterende delen van de inundatiekommen is agrarisch en natuur (overwegend lage grasvegetatie)	• Groene functie vervalt ter plaatse van de nieuwe infrastructuur	• Geringe verandering (van groene functie naar infrastructuur)
	Locatie en positionering	• Niet relevant		
	Beleving	• Beleving van de inundatiekommen (met openheid en agrarisch gebruik als karakteristiek) vanaf de A9 en A22 wordt beperkt door visuele obstakels (bosschages, fietsbrug, verzorgingsplaatsen c.a.,, hoogspanningsverbinding • Beleving van de inundatiekommen vanaf de gedekte weg is (uiteraard) beperkt	• Verwijderen van de visuele obstakels verbetert de beleving van de openheid vanaf de A9 en de A22	
Schootsvelden en verboden kringen	Vorm en ontwerp	• De schootsvelden en verbonden kringen zijn niet meer aanwezig in hun oorspronkelijke vorm en ontwerp; essentieel hiervoor is de openheid	• De vorm van het schootsveld en de verboden kringen wordt door de twee uitvoegers vanaf de A9 en A22 verder aangetast • Verwijderen bosschages, fietsviaduct en verzorgingsplaatsen c.a. leiden tot een kleinere aantasting van oorspronkelijke vorm en ontwerp	• Nagenoeg geen verdere verandering • Verwijderen bosschages, fietsviaduct en verzorgingsplaatsen c.a. leiden tot een kleinere aantasting van oorspronkelijke vorm en ontwerp

		Bestaande situatie / referentie	Beschrijving in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
		• De golfbaan betekent een aantasting van vorm en ontwerp van de schootsvelden (klein flankement)	• Het verwijderen van de golfbaan in huidige vorm heeft een positief effect op de openheid van de flankementen bij Fort Veldhuis	
	Materiaal en substantie	• Niet relevant		
	Gebruik en functie	• Gebruik en functie niet in overeenstemming met bepalingen ten aanzien van openheid en afbreekbaarheid	• Geen relevante wijzigingen	
	Locatie en positionering	• Niet relevant		
	Beleving	• Beleefbaarheid van de essentiële openheid wordt belemmerd door visuele obstakels. • Dit speelt zowel binnen de hoofdweerstandslijn (klein flankement van Fort Veldhuis: impact van de golfbaan) als erbuiten.	• Door verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 geen extra negatieve impact op de openheid van de schootsvelden • Verwijderen grondlichaam fietsviaduct is positief voor de beleving van de openheid van de schootsvelden • Verwijderen van golfbaan in huidige vorm verbetert de beleefbaarheid van het klein flankement van Fort Veldhuis • Verwijderen van verzorgingsplaatsen c.a. verbetert de beleefbaarheid van de openheid van de schootsvelden	
			• Uitvoegers van A9 en (vooral) A22 verkleinen de ruimte en de openheid van de schootsvelden	• Geringe impact op de openheid van de schootsvelden

*Tabel 5. Impact op **authenticiteit** watermanagementsysteem*

		Bestaande situatie / referentie	Beschrijving in vergelijking met de huidige situatie	
			Volledige knoop verdiept	Onvolledige knoop verdiept
Inundatiekanalen en toevoerkanalen	Vorm en ontwerp	• Sterk gereduceerd ten opzichte van oorspronkelijke ontwerp	• Geen relevante impact	
	Materiaal en substantie	• Geen relevante impact		
	Gebruik en functie	• Geen relevante impact		
	Locatie en positionering	• De A9 doorsnijdt de defensieve gracht nabij Fort St Aagtendijk, tevens hoofdtoevoerkanaal voor inundatiewater	• Doorsnijding van defensieve gracht (ongeveer 30 meter breed) wordt ongeveer 5 m. breder vanwege uitvoegstrook vanaf A9	• Geen extra impact
	Beleving	• De beleving van de defensieve gracht vanaf de A9 is niet duidelijk; de vormgeving van de doorsnijding maakt geen referentie aan de functie van de defensieve gracht	• Extra impact gering	• Geen extra impact
Kaden en dammen	Vorm en ontwerp	• Geen relevante impact		
	Materiaal en substantie			
	Gebruik en functie			
	Locatie en positionering			
	Beleving	• De kaden en dammen kunnen niet (meer) worden beleefd	• Geen relevante impact	

7. Conclusies

Twee aansluitvormen resteren na de eerste trechtering van diverse varianten: de volledige knoop verdiept, die aansluit op de A22 en de A9, en de onvolledige knoop verdiept, die aansluit op de A22 alleen. De waardering voor deze twee varianten is vanuit de impact op het werelderfgoed en onderliggend landschap, leefbaarheid en bereikbaarheid verschillend.

De hiervoor beschreven effecten leiden tot de conclusie dat als we kijken naar de impact op het werelderfgoed, een onvolledige knoop verdiept de voorkeur heeft.

Beide varianten vormen een nieuwe aantasting, door de kruising van de hoofdweerstandslijn. Aangezien de aansluiting in beide gevallen verdiept wordt aangelegd en wordt voorzien van een overkapping ter plaatse van de hoofdverdedigingslijn (met een lengte van ongeveer 245 meter), is de aantasting van de integriteit van de hoofdweerstandslijn echter gering.

De aansluiting leidt in beide gevallen ook tot een verbetering van de openheid in de inundatiekommen en schootsvelden ten opzichte van de huidige situatie. Dit is met name te danken aan het verwijderen van de verzorgingsplaatsen, het tankstation en het wegrestaurant aan de oostkant van de A9. Ook het verwijderen van de fietsbrug en van enkele bosschages daar heeft een positief effect op de openheid. Aan de ‘veilige zijde’ leidt het verdwijnen van de golfbaan in huidige vorm (in een gewijzigde vorm kan de golfbaan eventueel blijven) tot een positief effect op de openheid van de daar gesitueerde schootsvelden (klein flankement en eerste kring).

Met de volledige knoop gaat een deel van het smalle resterende deel van het inundatiegebied verloren. Ook komen de verbindingsbogen dichter bij de hoofdweerstandslijn van de Stelling van Amsterdam. De infrastructuur voor de onvolledige knoop, daarentegen, heeft nauwelijks effect op de hoofdweerstandslijn en het inundatiegebied ter plaatse.

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 5 – Impact van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders en het Bijzonder Provinciaal Landschap

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Bijlage 5 – Impact van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders en het Bijzonder Provinciaal Landschap

1 Inleiding

Eén van de vraagstukken voor de Verbinding A8-A9 is de hoogteligging van het tracé in de Assendelver polders: het open gebied tussen de Dorpsstraat van Assendelft aan de oostkant en de Groenedijk aan de westkant (figuur 1). Een belangrijke kernkwaliteit van dit gebied (aangeduid als een Bijzonder Provinciaal Landschap, BPL, zie verder paragraaf 4) is de openheid en de ruimtebeleving[1]. Het tracé van het Golfbaanalternatief zoals dat is opgenomen in de Nota voorkeursalternatief Planstudie Verbinding A8-A9 uit 2018 (hierna: Nota VKA), ligt gedeeltelijk in deze polders.

Zowel de weg (inclusief de portalen en borden voor de bewegwijzering) als het verkeer op de Verbinding A8-A9 hebben een negatief effect op de openheid en beleving van het landschap. Ook de ongelijkvloerse kruising van de Communicatieweg en bij de aansluiting Saendelft hebben invloed op de openheid en beleving. Er is daarom gezocht naar mogelijkheden om de impact van de Verbinding op het landschap te verkleinen. Vooral een verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 biedt daartoe kansen.

De tweede reden voor het onderzoek is de afspraak in het coalitieakkoord van Noord-Holland (2019)[2] om onderzoek te doen naar een verdiepte ligging en een tunnel. Onderzoek naar de mogelijkheden voor een tunnel heeft geleid tot de conclusie dat deze optie geen realistisch alternatief is (zie het rapport Landschapsplan SvA – Verbinding A8-A9, Onderzoek haalbaarheid tunnel, april 2020).

Beschrijving tracé Verbinding A8-A9
Voor de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 wordt uitgegaan van een verdiepte ligging vanaf de A9 tot voorbij de kruising met de Groenedijk. Uit het onderzoek naar de omgevingseffecten van een verdiepte of verhoogde ligging van de aansluiting is namelijk gebleken dat een verdiepte ligging de voorkeur heeft. Ook wordt uitgegaan van een verdiepte ligging ter plaatse van de hoofdweerstandslijn van de Stelling van Amsterdam, waardoor de integriteit van dit karakteristieke element van het werelderfgoed behouden kan blijven[3]. De Groenedijk is hier de oostelijke grens van de 'property' van de Stelling.

Het hier onderzochte tracé is het deel van de Verbinding A8-A9 in de **Assendelver polders**, dat wil zeggen tussen de Dorpsstraat van Assendelft en de Groenedijk bij het punt waar (gezien vanaf de A9) de onderdoorgang onder de Groenedijk eindigt. Het tracé ligt in het open landschap van de Assendelver polders en buiten het werelderfgoedgebied, maar is wel van invloed op de Communicatieweg.[4]

[1] De andere kernkwaliteiten zijn de Aardkundige en landschappelijke karakteristiek en de Ruimtelijke dragers (zie www.noord-holland.tercera-ro.nl/ /SiteData/9927/Publiek/BV00068/b_NL.IMRO.9927.POVPNH-VG01_578.pdf)
[2] Coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!': www.noord-holland.nl/Configuratie/Publicaties/Publicaties/Coalitieakkoord_2019_2023_Duurzaam_doorpakken
[3] Zie voor details van het onderzoek ontwerp, verkeer en omgevingseffecten van de Verbinding A8-A9 bijlage 3.
[4] In bijlage 4 bij het rapport zijn de effecten van de Verbinding A8-A9 op de Outstanding Universal Value van het werelderfgoed (OUV) beschreven, voor het deel van de verbinding dat in het Unesco-gebied ligt.

Figuur 1. De Assendelver polders in 1962 (boven), 1992 (links onder) en 2019 (rechts onder). In 1962 waren de forten nog geheim en staan ze dus niet op de kaart. In 1992 staat het voorgenomen tracé van de A8 op de kaart. Het effect van de ruilverkaveling in de jaren 70 van de vorige eeuw is zichtbaar in het verschil in het slotenpatroon in 1962 en 1992.

De aspecten die van belang zijn voor die keuze voor de hoogteligging van de weg, worden voor de twee meest kansrijke varianten besproken: de effecten op het landschap en het werelderfgoed, de effecten op de leefbaarheid en de effecten op de bereikbaarheid. Ook geven we een kostenraming. In de lokale, regionale en bovenregionale bereikbaarheid zijn er geen verschillen tussen de varianten. De effecten op de bereikbaarheid komen daarom slechts kort aan de orde.

Leeswijzer

Dit document bevat de volgende onderdelen:

- Paragraaf 2 beschrijft de principes en de varianten die niet verder zijn onderzocht.
- Paragraaf 3 bevat een beschrijving van de twee kansrijke varianten en de ontwerpuitgangspunten die zijn gehanteerd; in deze paragraaf zijn ook de resultaten van de indicatieve kostenraming opgenomen.
- In paragraaf 4 zijn de effecten op het landschap beschreven.
- Paragraaf 5 gaat kort in op de effecten op archeologische waarden.
- De effecten op de leefomgeving, met name geluidbelasting, van de varianten zijn beschreven in paragraaf 6.
- In paragraaf 7 is een korte beschouwing opgenomen over de effecten voor de bereikbaarheid.
- Paragraaf 8 gaat in op de overige effecten die van belang kunnen zijn voor de keuze van een voorkeursvariant.
- Paragraaf 9 bevat een overzicht van resultaten en een conclusie.

2 Mogelijkheden en schifting

2.1 Uitgangspunten

Uitgangspunten voor deze bijlage zijn:

- Tracé van het Golfbaanalternatief conform de Nota VKA;
- De Verbinding A8-A9 wordt ingericht als een regionale stroomweg conform het Handboek Wegontwerp;
- Aansluiting op de A9 verdiept;
- Aansluiting Saendelft op de locatie conform de Nota VKA;
- Verdiept tracé door golfbaanterrein vanaf A9 tot en met onderdoorgang Groenedijk;
- Dorpsstraat wordt gekruist met een onderdoorgang;
- Vanaf de Dorpsstraat stijgend tracé naar de brug over de Nauernasche vaart;
- De (hoofd)watergangen door de polder moeten functioneel intact blijven.

Gezien het belang van het open houden van de Assendelver polders is niet gekeken naar de mogelijkheden om de Verbinding A8-A9 op hoogte te leggen. Openheid is namelijk een essentiële kwaliteit van het werelderfgoed en van het BPL in dit gebied. Een verhoogde ligging is in principe mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een lang kunstwerk dat over alle kruisende wegen (op maaiveld) heen gaat.

Voor het wegontwerp zijn de vigerende provinciale ontwerprichtlijnen gebruikt. De weg wordt ingericht als een regionale stroomweg met de indeling van twee rijstroken per richting. De breedte van de verdiepte ligging is afgestemd op het dwarsprofiel van de Richtlijn Ontwerp Autosnelwegen (ROA 2019) zodat een indeling als een autosnelweg conform de ROA 2019 in de toekomst eventueel mogelijk is.

2.2 Principes en varianten hoogteligging

Tussen de Dorpsstraat en de Groenedijk moet rekening worden gehouden met twee kruisende wegen, enkele kruisende watergangen en kruisende ondergrondse drinkwatertransportleidingen.

Nabij de Communicatieweg en parallel daaraan zijn twee grote hoofdtransportleidingen voor drinkwater aanwezig. Eén van deze betonnen leidingen ligt in een ondergronds, onderheid kunstwerk. Dat is destijds aangelegd ter plaatse van het voorgenomen tracé van de A8. Voor deze twee ondergrondse hoofdtransportleidingen zijn technische maatregelen nodig, ongeacht de hoogteligging van de weg. Omdat de leidingen voor het landschap niet van belang zijn, is daaraan in deze bijlage verder geen aandacht besteed. In de raming van de kosten zijn de maatregelen voor het verleggen of aanpassen van de leidingen wel meegenomen.

Voor het tracé door de Assendelver polders zijn verschillende varianten mogelijk voor de hoogteligging. Deze varianten zijn gebaseerd op verschillen in hoogteligging van de Verbinding A8-A9 enerzijds en van de hoogteligging van de kruisende infrastructuur anderzijds. De kruisende wegen zijn de aansluiting Saendelft en de Communicatieweg.

De mogelijkheden zijn hieronder beschreven. Per variant is tevens aangegeven of deze is in te passen gezien de ontwerprichtlijnen (benodigde lengte voor overwinnen hoogteverschillen, boogstralen, e.d.). Bij deze eerste analyse is niet gekeken naar omgevingseffecten.
In de figuren zijn schematische lengteprofielen van de Verbinding A8-A9 opgenomen: de dikke blauwe lijn is de Verbinding A8-A9, de stippellijn het maaiveld en de blokjes zijn de kruisende wegen.

Variant 1: maaiveldligging, kruisende infrastructuur bovenlangs

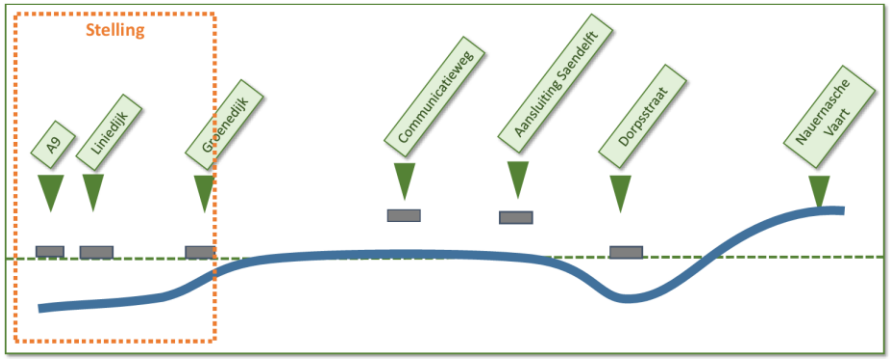

Deze variant is opgenomen in de Nota VKA; de Verbinding A8-A9 ligt in de Assendelver polders op maaiveld. De Dorpsstraat krijgt een onderdoorgang en de Communicatieweg en de aansluiting Saendelft gaan over de Verbinding A8-A9 heen. Deze variant voldoet aan ontwerpeisen en is prima voor lokale bereikbaarheid.

Variant 2: maaiveldligging, kruisende infrastructuur onderlangs

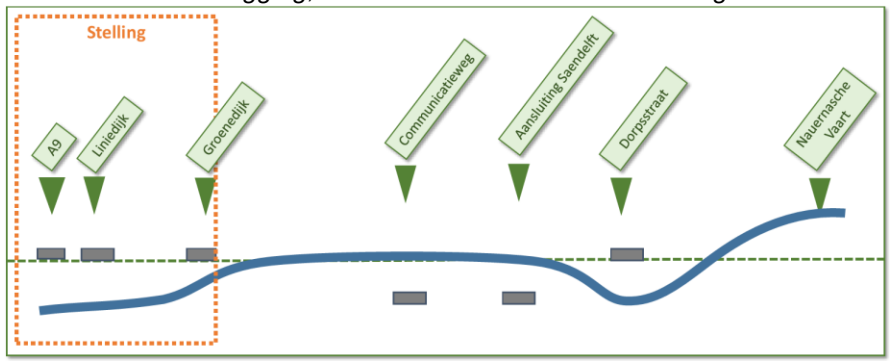

Bij deze variant ligt de Verbinding A8-A9 op maaiveld. Verschil met de variant uit de Nota VKA is dat de kruisende infrastructuur onderlangs gaat. Deze oplossing is mogelijk voor de Communicatieweg. De inpassing van de aansluiting Saendelft in deze vorm is problematisch. Er is te weinig ruimte om de gehele aansluiting in te passen tussen de bebouwing en het sportpark. Deze variant is dus niet haalbaar.

Variant 3: maaiveldligging, kruisende infrastructuur deels onderlangs

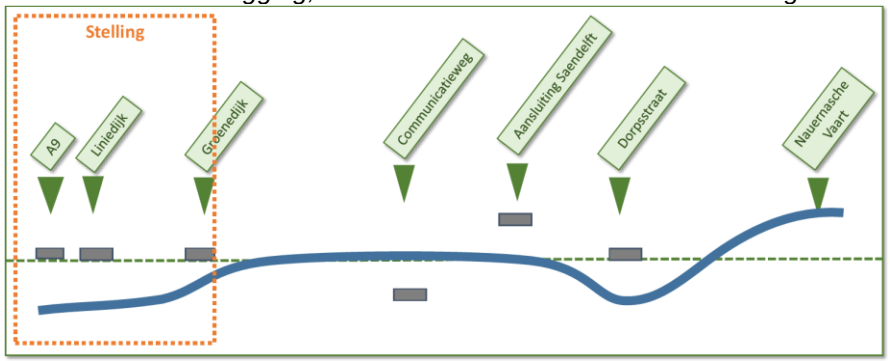

Ook bij deze variant ligt de Verbinding A8-A9 op maaiveld. De aansluiting Saendelft kruist bovenlangs. De Communicatieweg wordt onder de Verbinding A8-A9 doorgeleid. Deze oplossing is ontwerptechnisch mogelijk. Destijds is bij het uitwerken van het Golfbaanalternatief ten behoeve van de Planstudie 2e fase niet gekozen voor deze onderdoorgang, vanwege de kosten en de sociale veiligheid van het fietsverkeer.
Samengevat: deze variant is ontwerptechnisch mogelijk.

Variant 4: verlengde onderdoorgang Dorpsstraat, Communicatieweg hoog

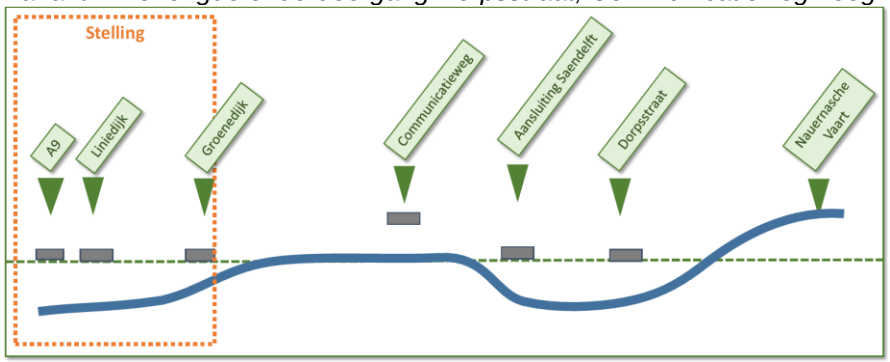

Bij deze variant wordt de onderdoorgang van de Dorpsstraat verlengd tot voorbij de aansluiting Saendelft. De kruisende weg bij de aansluiting kan dan op maaiveld liggen. Bij deze variant heeft de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders over een lengte van ongeveer 0,7 kilometer een maaiveldligging. Deze variant is technisch inpasbaar.

Variant 5: verlengde onderdoorgang Dorpsstraat, Communicatieweg laag

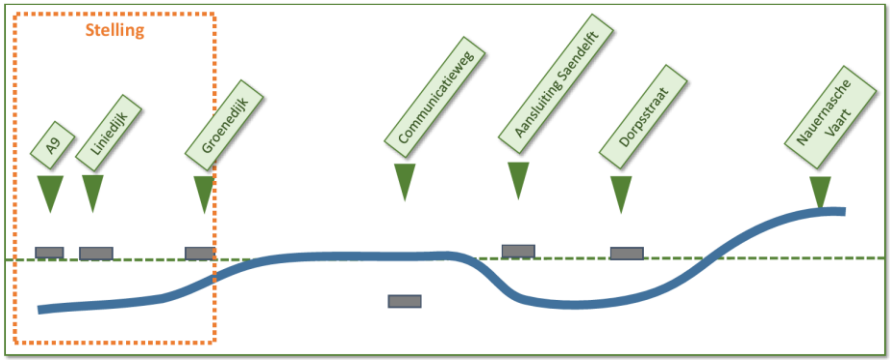

Het alignement van de Verbinding A8-A9 is bij deze variant gelijk aan dat van variant 4. De afstand tussen de aansluiting Saendelft en de Communicatieweg is voldoende om de Verbinding A8-A9 ter plaatse van de Communicatieweg op maaiveld te leggen. Ook deze variant is technisch mogelijk.

Variant 6: verdiepte ligging

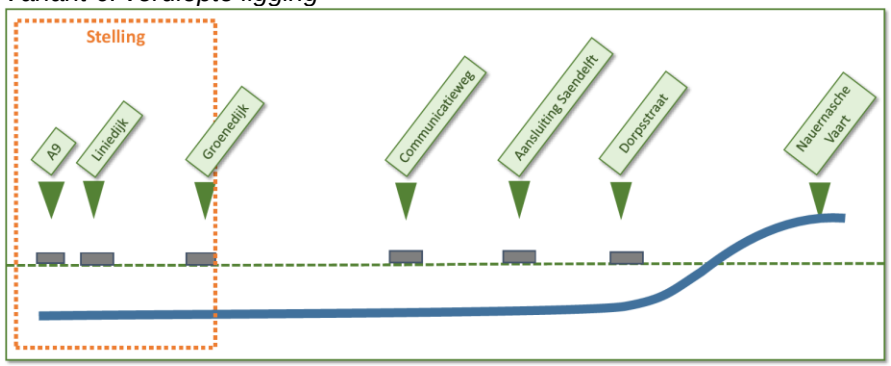

Bij deze variant ligt de Verbinding A8-A9 over de gehele lengte in de Assendelver polders verdiept. Kruisende infrastructuur kan daardoor op maaiveldniveau liggen. Deze variant is ontwerptechnisch mogelijk.

2.3 Beschouwing en conclusies varianten

In het voorgaande zijn de varianten voor de hoogteligging in de Assendelver polders beschreven die in principe denkbaar zijn. Voor het verdere onderzoek in deze bijlage is ervoor gekozen de beide uitersten van de mogelijkheden meer in detail te beschouwen. Deze uitersten zijn de variant 1 en 6.

Variant 2 valt af omdat deze niet is in te passen. Variant 3 kan worden beschouwd als een subvariant van variant 1, die gaat over de separaat te maken keuze voor de kruising van de Verbinding A8-A9 met de Communicatieweg.

Bij de varianten 4 en 5 ligt de Verbinding A8-A9 in het meest open deel van de Assendelver polders op maaiveld, zoals in variant 1. Door de verdiepte ligging nabij enkele woonwijken van Assendelft kunnen deze varianten wel een meerwaarde hebben voor de leefbaarheid. Gezien het relatief beperkte effect van deze varianten op het open polderlandschap is er in deze bijlage voor gekozen deze niet verder in detail te onderzoeken. Deze varianten komen mogelijk weer in beeld als de effecten van de varianten 1 en 6 zijn onderzocht en er redenen kunnen zijn een subvariant te kiezen.

In deze bijlage zijn daarom twee varianten onderzocht. Dat zijn de varianten **maaiveld** (hiervoor variant 1) en de variant **verdiept** (hiervoor variant 6).

Tabel 1. Overzicht en beoordeling mogelijke varianten

Var.	Ontwerp-technisch inpasbaar?	Meerwaarde landschap	Overweging
1	ja	geen	onderzoeken als **variant maaiveld**
2	nee		niet onderzoeken
3	ja	beperkt	• betreft separate keuze over Communicatieweg. • kort beschouwen als subvariant van variant 1
4	ja	relatief beperkt doordat kunstwerk van aansluiting Saendelft enigszins in de periferie van de Assendelver polders ligt.	vooralsnog niet onderzoeken
5	ja	• negatief effect op Assendelver polder is wat kleiner dan dat van variant 4. • landschappelijke impact van de hoofdrijbaan van de Verbinding A8-A9 blijft aanwezig	vooralsnog niet onderzoeken
6	ja	groot	onderzoeken als **variant verdiept**

3 Kansrijke varianten

De Verbinding A8-A9 is een 2x2 Regionale stroomweg conform het Handboek Wegontwerp Regionale Stroomwegen.

3.1 Variant maaiveld

De variant maaiveld is (zonder aanpassingen) ontleend aan de planstudie 2e fase en ook opgenomen in de Nota VKA. Deze variant ligt in de Assendelver polders grotendeels op maaiveldhoogte. De Communicatieweg en de aansluiting Saendelft gaan over de Verbinding A8-A9 heen.

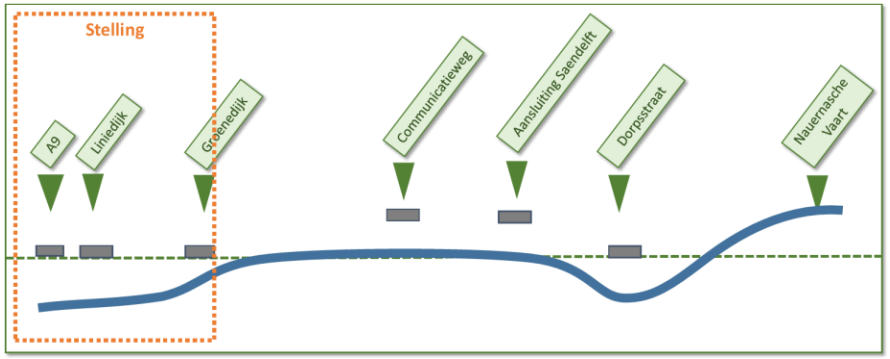

Principe lengteprofiel.

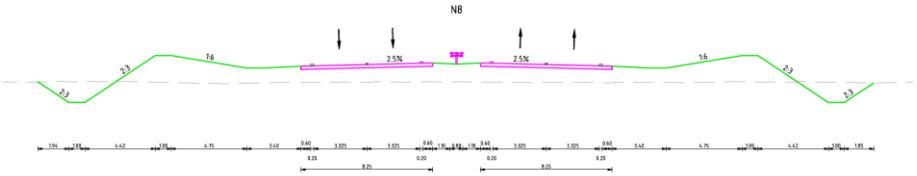

Principe dwarsprofiel maaiveldligging; totale breedte ongeveer 55 meter.

De uitgangspunten voor deze variant zijn als volgt:

Uitgangspunten dwarsprofiel

- Weg ca. 0,80m boven maaiveld.
- Middenberm voorzien van geleiderailconstructie.
- Obstakelvrije buitenbermen.
- Grondwallen (hoogte van 0,70m ten opzichte van de weg) in buitenbermen vanwege:
  - zichtbeperking vanaf de polder naar de weg;
  - beperking lichthinder (van de koplampen van de auto's) naar de omgeving.

Uitgangspunt Communicatieweg

- Verbinding A8-A9 op maaiveld.
- Communicatieweg verhoogd.

Uitgangspunten aansluiting Saendelft

- Ongelijkvloerse klaverbladaansluiting met een minimale ontwerpsnelheid van 50km/h in de lussen.
- Verbinding A8-A9 op maaiveld.
  - Ontsluitingsweg Saendelft verhoogd;
  - Rotondes ter plaatse van aansluiting op maaiveld.

Uitgangspunten onderdoorgang Dorpsstraat

- Totale lengte ca. 520m met ca. 140m gesloten gedeelte.
- Totale inwendige breedte ca. 23,40m.

3.2 Variant verdiept

Deze variant heeft een verdiepte ligging over de gehele lengte tussen de Groenedijk en de Dorpsstraat. De kruisende wegen liggen op maaiveldniveau. Voor de breedte van de verdiepte bak is rekening gehouden met een mogelijke toekomstige uitbouw naar autosnelweg. Hierdoor is de bak 1,3 meter breder dan een bak voor een regionale stroomweg. Omdat het verschil klein is, is gekozen om de bredere variant uit te werken. Vanwege de veiligheid en bereikbaarheid voor hulpdiensten is aan beide kanten van de bak een dienst-/onderhoudsweg op maaiveld noodzakelijk. Deze is niet openbaar toegankelijk.

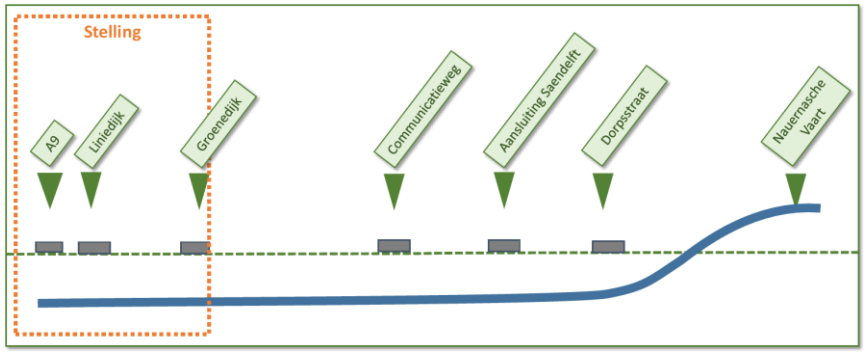

Principe lengteprofiel

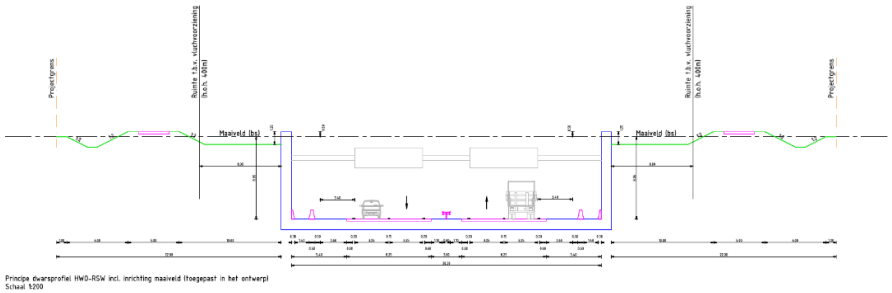

Principe dwarsprofiel verdiepte ligging; totale breedte ongeveer 75 meter.

Uitgangspunten dwarsprofiel

- Weg ca. 8m beneden maaiveld:
  - weg inclusief portalen met bewegwijzering ‘uit het zicht’.
- Middenberm voorzien van geleiderailconstructie.
- Buitenberm voorzien van veilige vluchtzone voor vrachtwagens;
- Buitenberm voorzien van barrier met veilige opstelruimte voor gestrande weggebruikers.
- Totale inwendige breedte 30,30m
  (inrichting voor een autosnelweg conform ROA 2019 mogelijk).
- Buiten de verdiepte ligging ruimte voor:
  - vluchtvoorzieningen (onderlinge afstand 400m);
  - waterberging;
  - dienst-/onderhoudswegen;
  - watergang t.b.v. in stand houden van bestaande afwatering.

Uitgangspunt Communicatieweg

- Verbinding A8-A9 verdiept.
- Communicatieweg op maaiveld.

Uitgangspunten aansluiting Saendelft

- Ongelijkvloerse klaverbladaansluiting met een minimale ontwerpsnelheid van 50km/h in de lussen.
- Verbinding A8-A9 verdiept.
- Ontsluitingsweg Saendelft met rotondes op maaiveld.

Figuur 2. Variant maaiveld.

Figuur 3: Variant verdiept

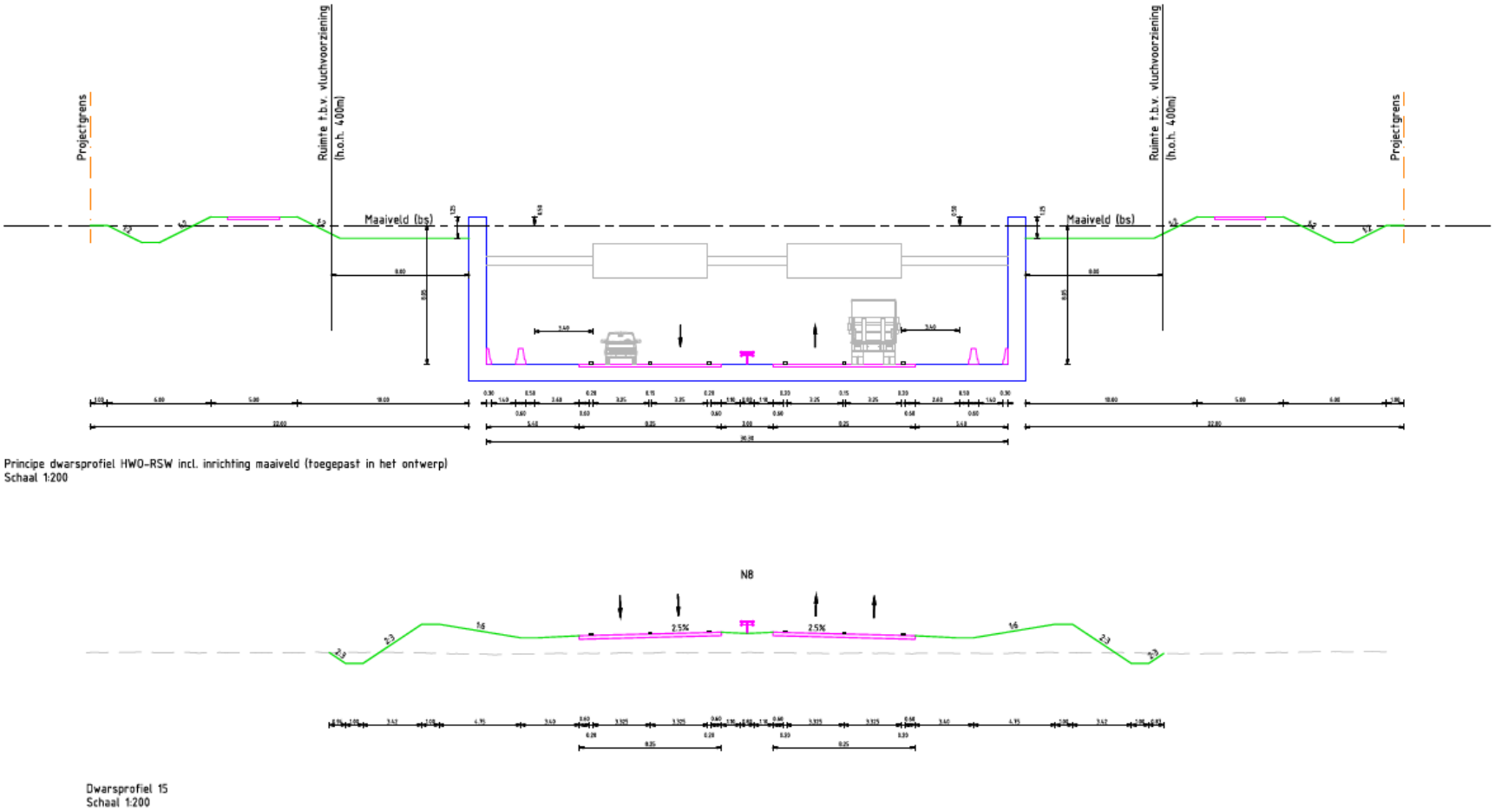

Figuur 4. Dwarsprofielen: boven variant verdiept, onder variant maaiveld (op schaal).

3.3 Kostenindicatie

De kosten van de beide varianten zijn indicatief in beeld gebracht. Er is daarbij gekeken naar het gedeelte van de Verbinding A8-A9 vanaf de Nauernasche vaart tot en met de kruising met de Groenedijk.

Voor dit deel van het tracé is voor beide varianten een raming gemaakt van de investeringskosten, exclusief btw maar inclusief risico, engineering e.d. Het resultaat van de indicatieve raming is weergegeven in figuur 5. Hierbij is een bandbreedte van plus of min 25% aangehouden ten opzichte van de middenwaarde van de raming. In de kosten is onder andere rekening gehouden met voorzieningen voor de kruisende hoofdtransportleidingen voor drinkwater. Het kostenverschil wordt veroorzaakt door het grotere ruimtebeslag van de verdiepte ligging (verdiepte bak plus dienstwegen), de lange verdiepte bak (betonconstructie) en de technische voorzieningen die noodzakelijk zijn (vluchtwegen, pompkelders en pompen om de bak droog te houden e.d.). Bij de verdiepte ligging moet rekening worden gehouden met hogere kosten voor beheer en onderhoud in de exploitatiefase.

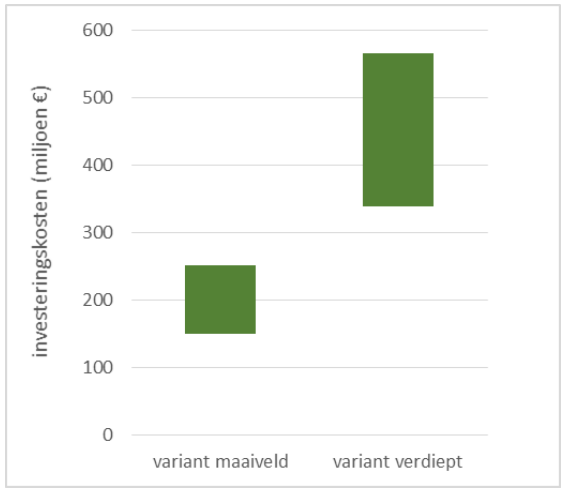

Figuur 5. Indicatie van de investeringskosten voor de twee varianten (exclusief btw).

4 Effecten op het landschap

4.1 Beoordelingsaspecten

Het tracé van de Verbinding A8-A9 ligt tussen de Dorpsstraat en de Groenedijk in de Assendelver polders. Dit veenweidegebied is een van de zes landschapstypen zoals beschreven in de rapportage 'Analyse landschapsplan Stelling van Amsterdam'. De Assendelver polders bestaan uit de Noorderpolder en de Zuiderpolder. De Communicatieweg vormt de grens tussen de beide polders. De polders zijn onderdeel van het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) **Assendelft en omgeving**. De beoordeling van de landschappelijke effecten vindt plaats aan de hand van de impact op de kernkwaliteiten van het BPL Assendelft en omgeving (figuur 6).

4.2 Bestaande situatie

Een beeld van de bestaande situatie van de Assendelver polders in vergelijking met de historische situatie is opgenomen in figuur 1. In het gebied is nog veel herkenbaar, maar er is ook veel veranderd. De plantoelichting van het bestemmingsplan landelijk gebied Assendelft (2013) zegt hierover*:*

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw hebben twee ruilverkavelingen plaatsgevonden: ruilverkaveling Assendelft en ruilverkaveling Wijkermeer. De ruilverkaveling Assendelft is de meest ingrijpende geweest door veranderingen in de waterbeheersing, (in grote delen van de Assendelverpolder werd het polderpeil 70 centimeter verlaagd), de aanleg van nieuwe landbouwontsluitingswegen en boerderijverplaatsingen. Het oorspronkelijke verkavelingspatroon is veranderd en aangepast aan de eisen van het moderne agrarische gebruik. Hoewel een groot aantal sloten verdween door samenvoeging van percelen en de kavels zijn ingekort, is het oorspronkelijke middeleeuwse ontginningspatroon in grote lijnen intact gebleven. Wel zijn sloten en kavels aangepast om een mogelijk toekomstige rijkswegenstructuur in te passen[5].

Kernkwaliteiten

Voor Assendelft en omgeving en specifiek de Assendelver polders zijn in het BPL als kernkwaliteiten benoemd de **aardkundige en landschappelijke karakteristiek,** de **openheid en ruimtebeleving** en de **ruimtelijke dragers**. Het BPL zegt hierover:

Aardkundige en landschappelijke karakteristiek:

- De brede veensloot de Delft met in het verlengde daarvan de Binnendelft die gekenmerkt worden door grillige oevers en brede rietkragen. Deze sloten tonen de oorspronkelijke hoofdafwatering van de veenontginning en volgen nog de oorspronkelijke loop.
- Het sloten- en verkavelingspatroon, dat dateert van de middeleeuwen. De verkaveling is zuidoost-noordwest georiënteerd en aan de westzijde uitwaaierend, hier is de verkaveling deels samengevoegd en daardoor breder en rechthoekiger (zie figuur 1).
- Subtiele hoogteverschillen van de kreekruggen zijn nog aanwezig (figuur 7).

Openheid en ruimtebeleving:

- De Assendelver polders zijn onderdeel van een zeer open landschap met slechts incidenteel opgaande beplanting. Op een enkele boerderij na liggen de erven langs de randen van de polder. Dit landschap is zeer gevoelig voor ingrepen die invloed hebben op de openheid.

Ruimtelijke dragers:

- Voor de Verbinding A8-A9 zijn de zeedijken, de liniedijken en het bebouwingslint van de Dorpsstraat van belang;
- De Communicatieweg is niet aangeduid als een ruimtelijke drager, maar is wel een oude structuur in het gebied.

[5] Waarbij overigens een ander tracé in beeld was dan het tracé van het Golfbaanalternatief, zie paragraaf 6.3.1. Dit andere tracé komt ongeveer overeen met het Heemskerkalternatief (zie planstudie 2e fase). In de Zaanse structuurvisie 2020 (vastgesteld 2012) staat dit tracé op de kaarten. Dit tracé past goed in de verkavelingsrichting die bij de ruilverkaveling is gerealiseerd c.q. behouden. Een overzicht van de tracés die de afgelopen decennia in beeld zijn geweest is opgenomen in de Planstudie 2e fase.

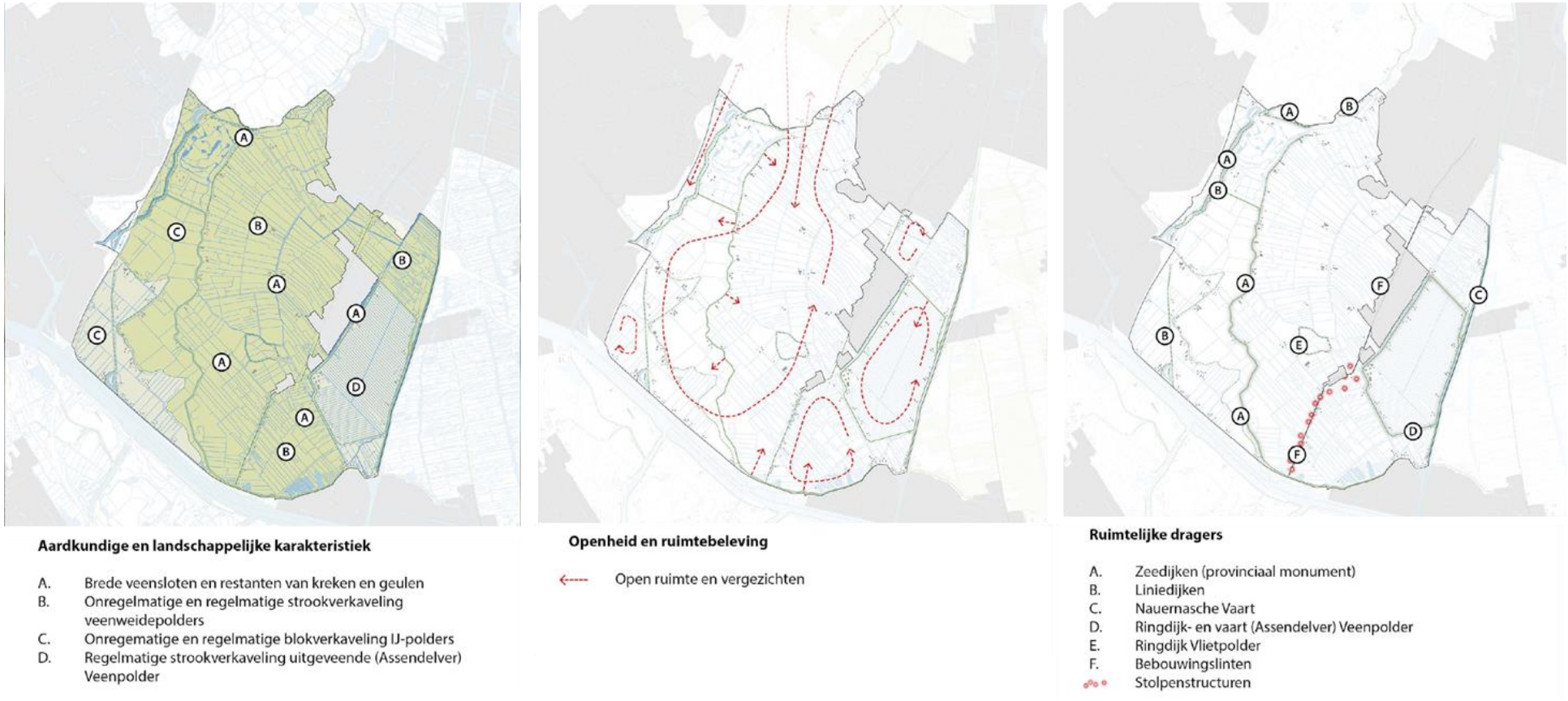

Figuur 6. De kernkwaliteiten van het BPL Assendelft en omgeving.

Bestaande situatie

De grillige structuur van de Delft en de Binnendelft en ook het sloten- en verkavelingspatroon zijn nog grotendeels aanwezig. De Assendelver polders zijn nog als zeer open landschap te typeren. Door ruilverkaveling en schaalvergroting zijn sloten gedempt en kavels vergroot. Dit is vooral gebeurd in het westelijke deel van de polders. De openheid is nog grotendeels aanwezig, weg- en erfbeplanting doen op plaatsen beperkt afbreuk aan de openheid.

Ondanks de ruilverkaveling en schaalvergroting is de structuur van het landschap in de Assendelver polders nog goed herkenbaar. Ook is, net als enkele eeuwen geleden, het gebied nog steeds in agrarisch gebruik. In het landschap zijn de subtiele hoogteverschillen van het oude krekenpatroon nog aanwezig en voor een goede waarnemer ook beleefbaar. Dit alles maakt dat de Assendelver polders nog als grootschalig, open veenweidelandschap beleefbaar en uitlegbaar zijn.

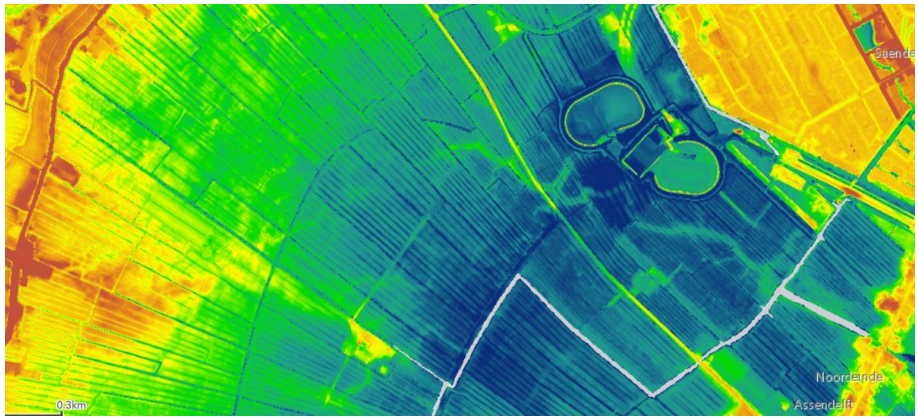

Figuur 7. Uitsnede uit hoogtekaart. De kleurenschaal loopt van blauw (laag) naar bruin (hoger). In de polder zijn nog de subtiele hoogteverschillen van de kreekruggen zichtbaar.

4.3 Effecten en beoordeling

De effecten van de beide varianten op de kernkwaliteiten staan in tabel 2. Er is daarbij tevens een relatie gelegd met de bestaande situatie. De beschrijving richt zich op het **huidige landschap** en de nu nog resterende delen van de Assendelver polders. Een deel van de oorspronkelijke polders is in de afgelopen decennia getransformeerd naar stedelijk gebied, met als meest recente ontwikkelingen het sportpark en de kleine uitbreidingen van de woonwijken op basis van het bestemmingsplan De Overhoeken (2014).

Op basis van de beschrijving en analyse in tabel 2 kan worden geconcludeerd dat de verdiepte ligging een veel minder grote impact heeft op de kernkwaliteit Openheid en ruimtebeleving van het BPL dan de ligging op maaiveld. Bij de maaiveldvariant wordt de Verbinding A8-A9 met het verkeer en de bebording een nieuwe, grootschalige en dominante doorsnijding van het open landschap. Dit is negatief voor de kernkwaliteit Openheid en ruimtebeleving. De verdiepte variant ligt bovendien dermate laag dat ook de bebording vanuit de omgeving niet zichtbaar is. Dat geldt ook voor het verkeer op de weg. Deze variant heeft daardoor slechts een beperkt effect op de kernkwaliteit openheid en ruimtebeleving.

Voor de kernkwaliteit Aardkundige en landschappelijke karakteristiek is het verschil tussen de varianten minder groot. Beide doorsnijden de bestaande structuren. Het ruimtebeslag van de verdiepte ligging is wel groter dan bij de maaiveldligging.

Met betrekking tot de kernkwaliteit Ruimtelijke dragers is er geen verschil tussen de varianten. Ter plaatse van lijnvormige structuren die in het BPL worden genoemd als ruimtelijke dragers is er geen verschil tussen de varianten.

*Tabel 2. Impact van de varianten op de **kernkwaliteiten** van het BPL Assendelver polders*

Kernkwaliteit	Impact in vergelijking met de huidige situatie		
	Bestaande situatie / referentie	**Maaiveldvariant**	**Verdiepte variant**
Aardkundige en landschappelijke karakteristiek	• Waterstructuren en sloten- en verkavelingspatroon nog grotendeels aanwezig	• Waterstructuren blijven behouden maar worden minder beleefbaar doordat de verbinding A8-A9 laag over het water heen gaat • De aanleg van de verbinding A8-A9 vormt een fysieke en zichtbare doorsnijding van de vorm van het landschap • De richting van het tracé heeft geen relatie met de oorspronkelijke verkavelingsrichtingen; de Communicatieweg wordt onder een flauwe hoek gesneden; buiten het tracé van de weg worden vorm en ontwerp niet aangetast	• Waterstructuren blijven behouden door aanleg aquaduct • De aanleg van de verbinding A8-A9 vormt een fysieke maar beperkt zichtbare doorsnijding van de vorm van het landschap • De richting van het tracé heeft geen relatie met de oorspronkelijke verkavelingsrichtingen; de Communicatieweg wordt onder een flauwe hoek gesneden; buiten het tracé van de weg worden vorm en ontwerp niet aangetast
	• Ondanks aanpassingen door de ruilverkaveling in de jaren 70 van de vorige eeuw is het middeleeuwse patroon van sloten en kavels nog herkenbaar • Het reliëf met kreekruggen is nog gedeeltelijk aanwezig	• Sloten- en verkavelingspatronen worden doorsneden • In een strook van ongeveer 55 meter breed gaat de landschappelijke karakteristiek (bodemopbouw en hoogteverschillen) verloren	• Sloten- en verkavelingspatronen worden doorsneden • In een strook van ongeveer 75 meter breed gaat de landschappelijke karakteristiek (bodemopbouw en hoogteverschillen) verloren
	• De agrarische functie (vooral grasland) past bij het historische grondgebruik	• Landbouwfunctie gaat verloren ter plaatse van het tracé (strook ongeveer 55 meter breed) • Buiten het tracé kan de agrarische functie worden gehandhaafd • De Verbinding A8-A9 kan door ruimtebeslag, doorsnijding van percelen en omrij-afstanden invloed hebben op de agrarische bedrijfsvoering	• Landbouwfunctie gaat verloren ter plaatse van het tracé (strook ongeveer 75 meter breed) • Buiten het tracé kan de agrarische functie worden gehandhaafd. • De Verbinding A8-A9 kan door ruimtebeslag, doorsnijding van percelen en omrij-afstanden invloed hebben op de agrarische bedrijfsvoering. Dit effect is bij de verdiepte ligging groter dan bij de maaiveldligging
	• De aardkundige karakteristieken zijn subtiel en daardoor weinig markant en beleefbaar	• De beleving van de karakteristieken wordt negatief beïnvloed door de dominantie van de Verbinding A8-A9	• Verwaarloosbaar effect op de beleefbaarheid

Kernkwaliteit	Impact in vergelijking met de huidige situatie		
	Bestaande situatie / referentie	**Maaiveldvariant**	**Verdiepte variant**
Openheid en ruimte-beleving	• Nog herkenbaar als open landschap	• De Verbinding A8-A9 is een nieuwe dominante structuur die de open polder in twee delen splitst	• Door de verdiepte ligging is er nagenoeg geen invloed op de openheid en de beleving van de ruimte
	• Door stedelijke ontwikkelingen en toevoegen beplantingen (Saendelft, sportpark, golfbaan) langs de randen is de openheid afgenomen	• Openheid wordt in grote mate aangetast door de zichtbaarheid van de verbinding A8-A9 op maaiveld en de Communicatieweg en aansluiting Saendelft die op hoogte over de Verbinding A8-A9 heen kruisen	• Openheid blijft behouden door de verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 en de maaiveldligging van de Communicatieweg en aansluiting Saendelft
	• Nog als grootschalig open landschap beleefbaar en uitlegbaar	• De Verbinding A8-A9 is een visuele verstoring van de openheid; deze wordt minder beleefbaar • Vanaf de Verbinding A8-A9 kan de openheid van het landschap worden beleefd	• Geen verdere impact; door de verdiepte ligging is de weg vanuit de omgeving niet zichtbaar • Het landschap is volledig aan de waarneming door weggebruikers op de Verbinding A8-A9 onttrokken
	• Ruimtebeleving van (doorgaande) infrastructuur: in de bestaande situatie is dit beperkt voor verkeer op de Communicatieweg en de bestaande route (N203)	• Beperkte beleving van de openheid door de lage grondwallen aan weerszijden	• Beleving van de openheid en de ruimte is niet mogelijk vanaf de Verbinding A8-A9
Ruimtelijke dragers	• De ruimtelijke dragers zoals benoemd in de kernkwaliteiten zijn nog aanwezig en herkenbaar	• Beide varianten kruisen de ruimtelijke dragers (Dorpsstraat, Groenedijk, Nauernasche Vaart) op dezelfde manier, dus voor deze kernkwaliteit is er geen verschil tussen de varianten	

Bij de maaiveldvariant zijn deze maatregelen op basis van de geldende regelgeving ook niet noodzakelijk. Indien wordt gekozen voor bovenwettelijke maatregelen kan worden gekozen voor stil asfalt, schermen (transparant of dicht) of andere constructies, bijvoorbeeld een muur van schanskorven. Dichte constructies beperken het zicht op het verkeer op de weg, maar vormen een visuele barrière in de polder en zijn negatief voor de kernkwaliteit openheid en ruimtebeleving.

Bij transparante schermen is het barrière-effect minder, maar is het verkeer te zien. Als open schermen beklad worden en een graffiti-lint door de polders vormen, zijn ze daarentegen evenzeer een aantasting.

Automobilisten kunnen bij de verdiepte variant het open landschap vanaf de Verbinding A8-A9 niet zien. Voor weggebruikers betekent dit dat voor vrijwel de gehele Verbinding A8-A9 het landschap niet kan worden beleefd. In feite bestaat bij de maaiveldvariant de keuze tussen of het toepassen van lage grondwallen om het zicht op de weg en het verkeer vanuit de polder te beperken (waardoor vanaf de Verbinding A8-A9 de openheid van de polder niet goed kan worden beleefd) of het weglaten van lage grondwallen waardoor de weggebruikers de openheid kunnen beleven, maar ook de weg en het verkeer vanuit de polder kunnen worden gezien.

5 Effecten op archeologische waarden

De Assendelver polders zijn een archeologisch waardevol gebied, met een lange bewoningsgeschiedenis. In de afgelopen decennia zijn bij veel opgravingen en onderzoeken veel archeologische waarnemingen gedaan. Op archeologische (beleids)kaarten (figuur 8) zijn de verwachtingswaarden en waarnemingen en onderzoeken weergegeven. Het tracé ligt in gebied met een middelhoge tot hoge trefkans en is van regionaal belang (CHW Zaanstad). Voor het tracé is geen specifiek archeologisch (bureau)onderzoek gedaan.

Het ruimtebeslag van de verdiepte variant is groter dan van de maaiveldvariant. Dat komt door het verschil in de benodigde breedte: ongeveer 75 meter voor de verdiepte variant en ongeveer 55 meter voor de maaiveldvariant. Voor de impact op archeologische waarden heeft de maaiveldvariant de voorkeur boven de verdiepte variant. Effecten op archeologische waarden kunnen worden gemitigeerd door voorafgaand aan de realisatie onderzoek en eventueel opgravingen te doen.

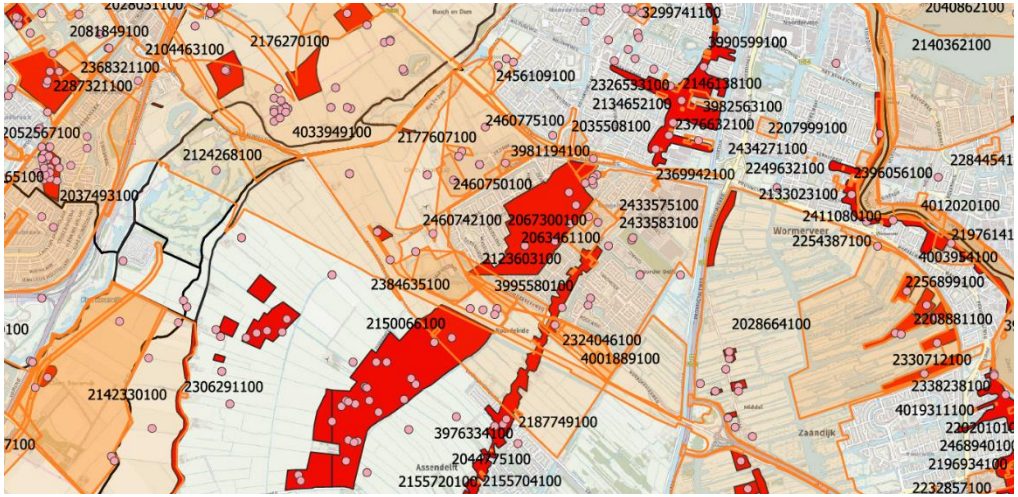

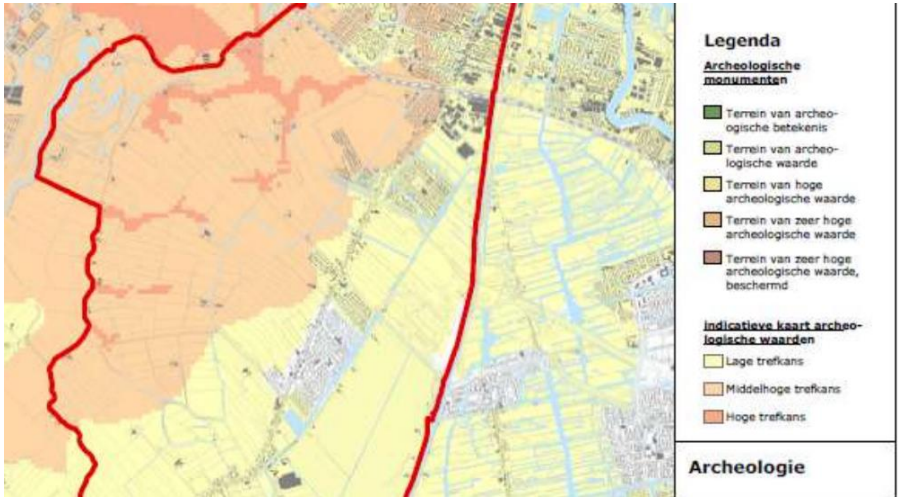

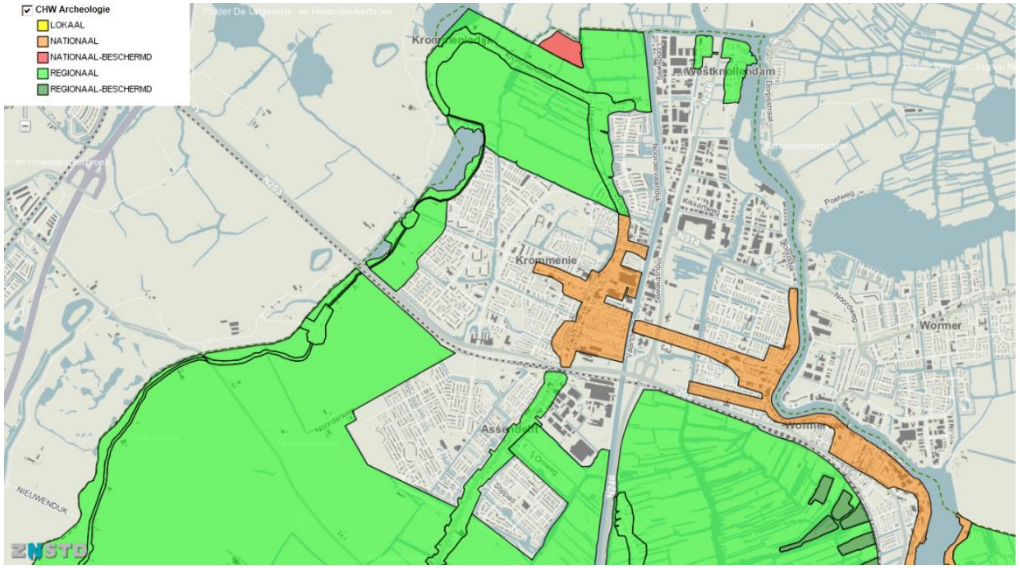

Figuur 8. Kaarten archeologie
Linksboven: Archis; linksonder: gemeentelijke kaart verwachtingswaarde (CHW).
Rechts: kaart verwachtingswaarden (bron: Peilbesluit Assendelft, 2014).

6 Effecten op de leefbaarheid

6.1 Beoordelingsaspecten

In deze paragraaf is alleen aandacht besteed aan de effecten van het geluid van het verkeer op de weg van de twee varianten. Het effect van de twee varianten op de luchtkwaliteit is niet onderscheidend en daarom verder niet onderzocht.

De effecten op de geluidbelasting zijn met behulp van een geluidmodel in beeld gebracht. In het model is alleen het inpassingsgebied in de Assendelver polders (dus ten westen van de Dorpsstraat) opgenomen. Er is dus niet gekeken naar de effecten langs de bestaande traverse en ook niet naar het gedeelte van de Verbinding A8-A9 ten oosten van de Dorpsstraat. Dat is gedaan omdat daar de effecten van de beide varianten gelijk zijn en dus niet van belang voor het maken van een keuze tussen een verdiepte ligging of een maaiveldligging. In de modelberekeningen is geen rekening gehouden met eventuele mitigerende maatregelen, zoals een stille verharding of geluidschermen. De lage grondwallen hebben een verwaarloosbare invloed op de geluidemissie van de weg.

De effecten door geluid zijn geanalyseerd voor twee aspecten, namelijk de geluidbelasting in het open poldergebied (paragraaf 6.2) en de geluidbelasting op woningen in de nabijheid van het tracé (paragraaf 6.3).

6.2 Geluidbelasting in de open polder

Met het geluidmodel zijn geluidcontouren berekend voor het tracé door de Assendelver polders. De contourenplaatjes zijn gemaakt voor de referentiesituatie (figuur 9, geen Verbinding A8-A9) en voor de twee varianten (figuur 11).

Vervolgens zijn kaartjes gemaakt die de verschillen in geluidbelasting laten zien tussen de referentiesituatie en de twee varianten (figuur 11).

Figuur 10 laat het verschil zien tussen de twee varianten. De kaartjes laten duidelijke verschillen zien tussen de varianten. Bij de variant met de maaiveldligging neemt het areaal van de Assendelver polders, dat een lage geluidbelasting heeft (groen in de figuren) af. Bij de verdiepte ligging is het effect van de weg op de geluidbelasting in de polder klein. Beide varianten leiden tot reductie van de geluidbelasting langs de bestaande traverse.

Figuur 9. Geluidcontouren referentiesituatie.

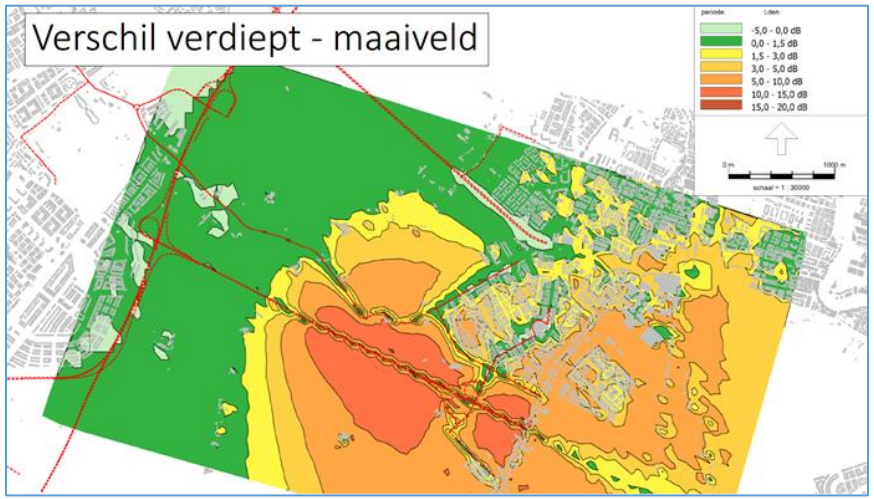

Figuur 10. Geluidcontouren: verschil tussen de twee varianten en de verschillen met de referentiesituatie, dus wat maaiveld méér aan geluidsbelasting oplevert ten opzichte van verdiept.

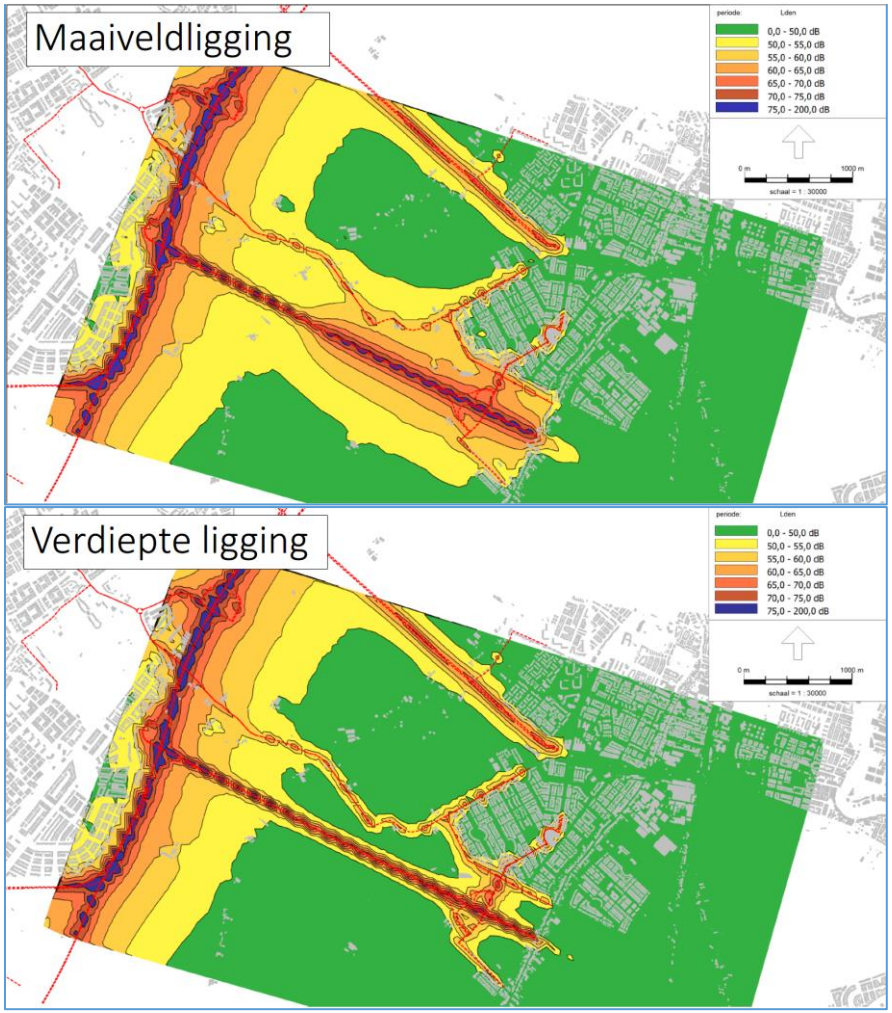

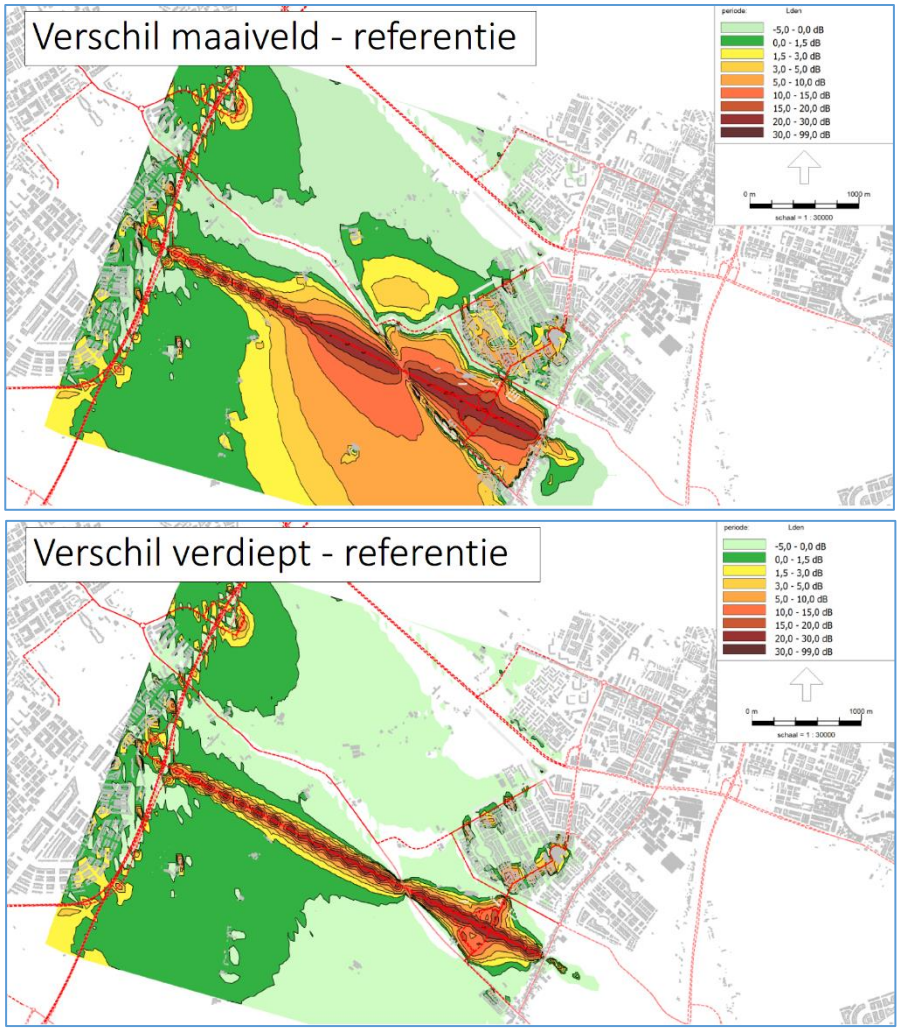

Figuur 11. Geluidcontouren van de twee varianten (links)
en de verschillen met de referentiesituatie (rechts).

6.3 Geluidbelasting in de woonomgeving

De effecten van de twee varianten zijn berekend voor een groot aantal punten in Assendelft / Saendelft (figuur 12). Er is alleen gekeken naar het gebied westelijk van Dorpsstraat omdat ten oosten van de Dorpsstraat de varianten gelijk zijn.

De effecten op de geluidbelasting zijn het saldo van het effect van het verkeer op de Verbinding A8-A9 en de verschuivingen van verkeersstromen in en rond Assendelft en Saendelft als gevolg van de andere situering van de aansluiting Saendelft (in vergelijking met huidige ontsluiting).

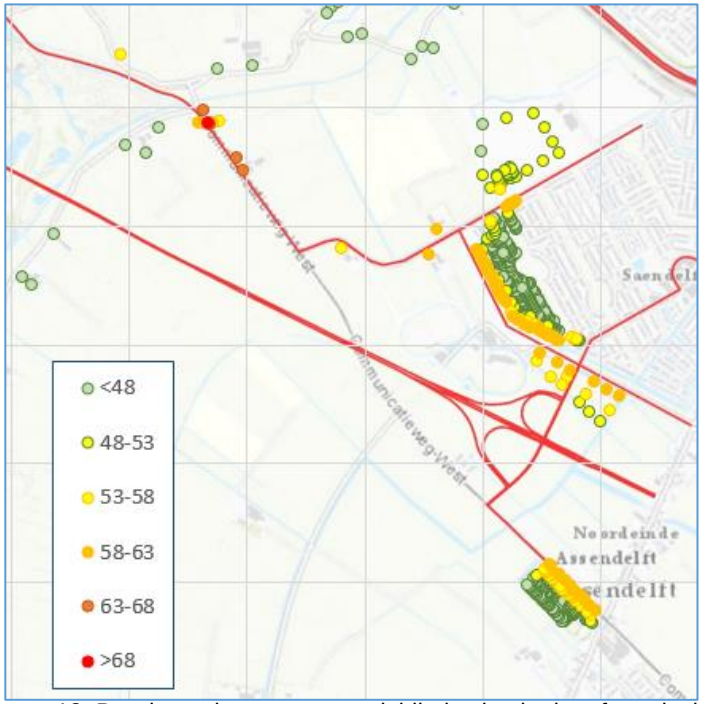

Figuur 12. Beschouwde punten en geluidbelasting in de referentiesituatie.

De modelberekeningen laten zien dat de maaiveldvariant tot hogere geluidbelasting op woningen leidt dan de variant verdiept (figuur 13). Dit speelt vooral bij de bebouwing aan de zuidkant van Saendelft. Figuur 14 geeft een ruimtelijk beeld van de effecten op de geluidbelasting in de woonomgeving. De verschillen tussen de twee varianten komen ook tot uiting in de figuren 15 en 16. Hieruit blijkt dat als naar alle beschouwde punten wordt gekeken het effect van de verdiepte ligging gunstiger is dan van de maaiveldligging. Dit komt vooral tot uiting in figuur 16.

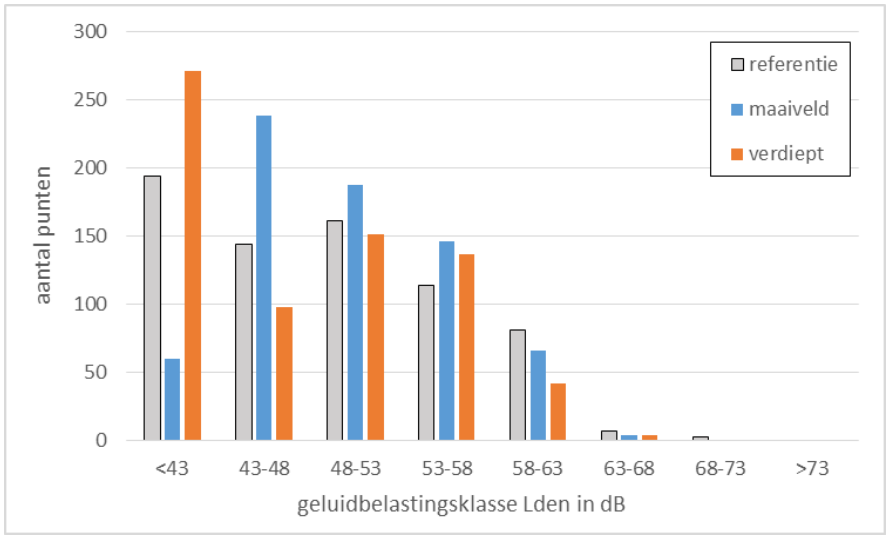

Figuur 13. Effect op aantal woningpunten per geluidbelastingsklasse. Bij de verdiepte variant neemt het aantal woningen in de laagste klassen toe; dat is dus een positief effect. Bij de maaiveldvariant neemt het aantal woningen in de meeste hogere geluidbelastingsklassen toe.

6.4 Mitigerende maatregelen

Op basis van de nu uitgevoerde geluidberekeningen is geconcludeerd dat op basis van de wetgeving en de wettelijke normen geluidwerende voorzieningen (in de vorm van afschermende maatregelen, zoals schermen of wallen) niet nodig en/of doelmatig zijn. Daarmee wordt bedoeld dat – bij een afweging die hiervoor gebruikelijk is - de kosten van de voorzieningen niet opwegen tegen de baten, als gevolg van het relatief kleine aantal woningen waarvoor maatregelen nodig zouden kunnen zijn.

Dat neemt niet weg dat (bovenwettelijke) maatregelen mogelijk zijn om de geluidbelasting op woningen en in de open polder te beperken. Dat kan met name bij maaiveldvariant aan de orde zijn. Mogelijke maatregelen zijn het gebruik van een stille verharding (reductie 2 tot 4 dB) of het aanbrengen van schermen langs de Verbinding A8-A9. Het effect van schermen is afhankelijk van de hoogte en (relatieve) locatie. Schermen zijn vooral effectief als ze dicht bij de weg worden geplaatst. Het afschermende effect van wallen is over het algemeen minder groot (omdat ze door het talud wat verder van de weg liggen dan schermen). De (lage) grondwallen langs de maaiveldvariant hebben geen groot effect op de geluidbelasting. Als ervoor zou worden gekozen maatregelen te nemen om de geluidbelasting te beperken kan, gezien het belang van de openheid en de ruimtebeleving vanaf de weg worden gedacht aan stil asfalt of transparante schermen, maar ook dichte constructies zijn mogelijk.

	afname meer dan 5 dB	afname tussen 1,5 en 5 dB	Minder dan 1,5 dB verschil met referentie	toename tussen 1,5 en 5 dB	toename meer dan 5 dB
maaiveld		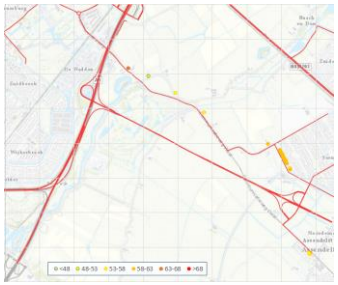	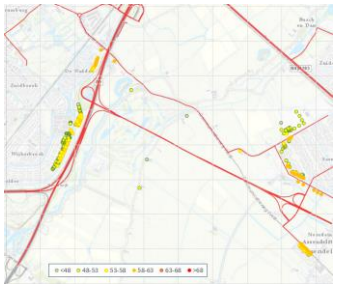		
verdiept		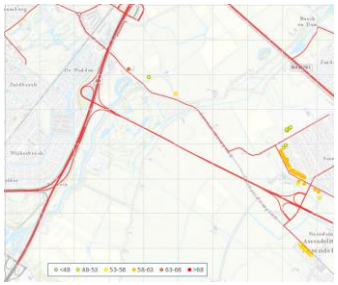	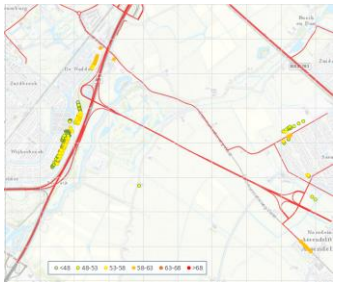		

Figuur 14. Punten per verschilklassen voor de twee varianten (alleen geluidbelasting groter dan 48dB)
De kleuren van de punten geven de geluidbelasting in de referentiesituatie.

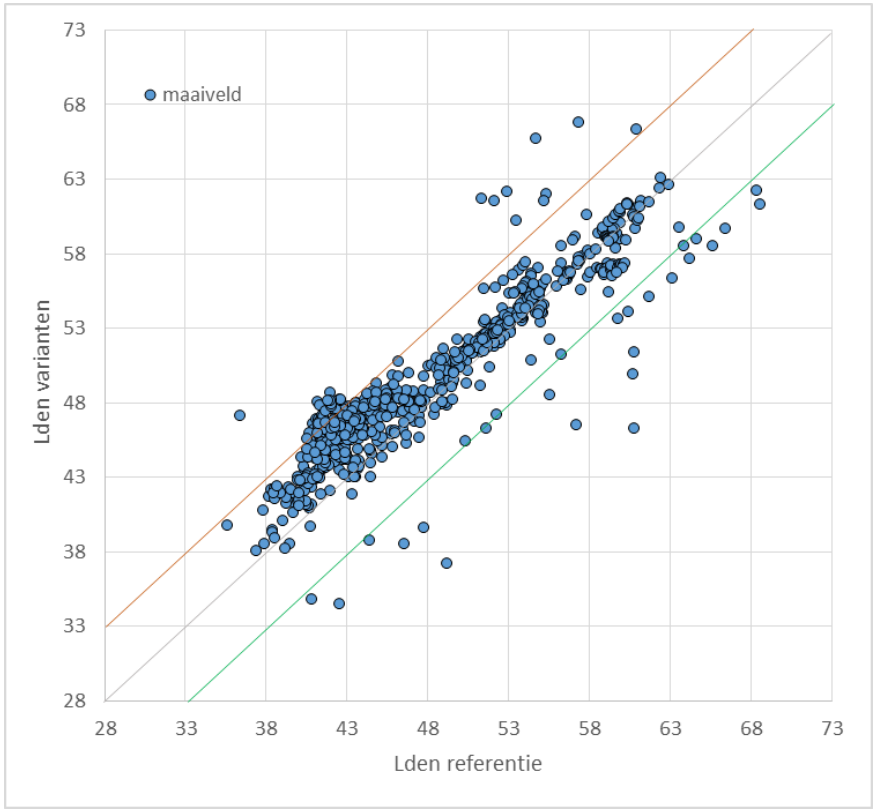

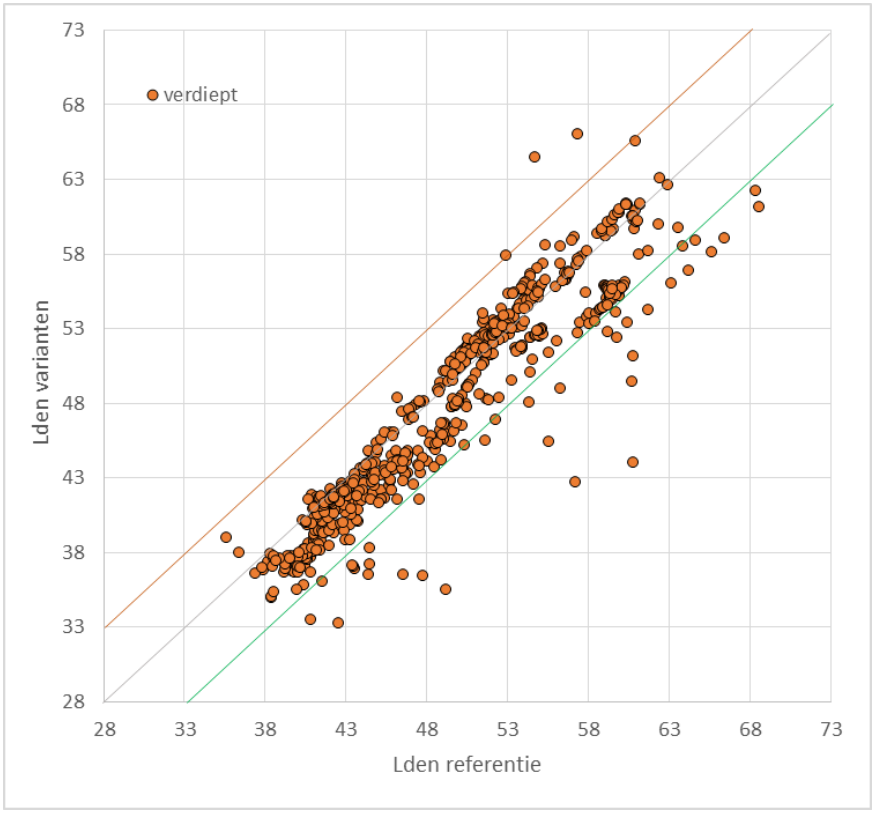

Figuur 15. Spreidingsfiguren voor de varianten maaiveld (links) en verdiept (rechts) De figuren laten de relatie zien tussen de geluidbelasting in de referentiesituatie en de 'plansituatie' voor vier varianten. Elk punt staat voor één woning. Op de assen staat de geluidbelasting in dB (Lden).

- Bij punten op de **grijze diagonale lijn** is het effect nul (plansituatie is gelijk aan referentie).
- Bij punten op de **rode lijn** is de geluidbelasting in de plansituatie 5 dB hoger dan in de referentiesituatie.
- Bij punten op de **groene lijn** is de geluidbelasting in de plansituatie 5 dB lager dan in de referentiesituatie.

Alle punten boven de grijze lijn hebben in de plansituatie een toename ten opzichte van de referentiesituatie en de punten onder de grijze lijn een afname. De spreidingsfiguren geven een totaalbeeld van de effecten van de varianten. Bij de variant maaiveld liggen relatief veel punten boven de grijze lijn (is toename in vergelijking met de referentie).

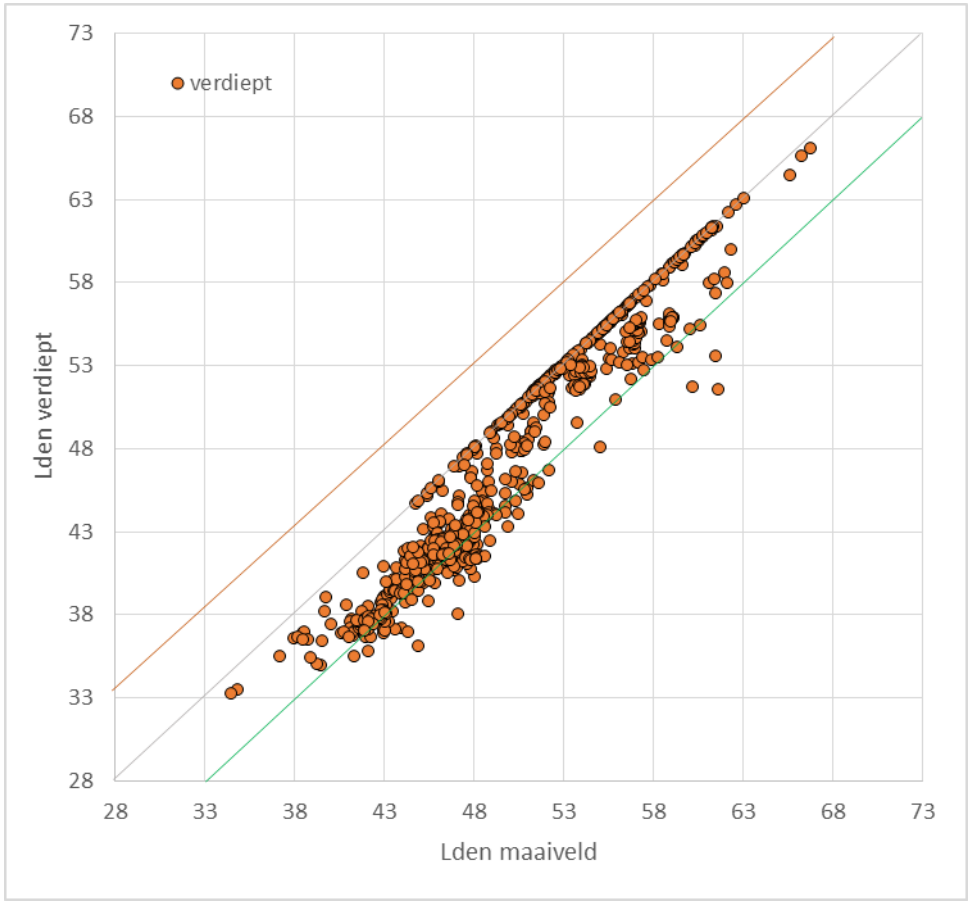

Figuur 16. Spreidingsfiguur met op de horizontale as de geluidbelasting bij de maaiveldvariant en op de verticale as de geluidbelasting bij de verdiepte varianten. Bij punten onder de grijze lijn is de geluidbelasting bij de verdiepte ligging lager dan bij de maaiveldligging. Bij alle punten is de geluidbelasting bij de verdiepte ligging lager dan bij de maaiveldvariant. Bij de punten tussen de grijze en de groene lijn is de geluidbelasting van de verdiepte ligging tussen 0 en 5 dB lager dan bij de maaiveldligging.

7 Effecten op bereikbaarheid

Voor de verdiepte variant is als uitgangspunt gehanteerd, dat uitbouw naar een 2x2 autosnelweg mogelijk is zonder grote aanvullende investeringen en zonder enig ruimtebeslag. De maaiveldvariant gaat uit van het profiel van een 2x2 regionale stroomweg. Ook deze kan worden uitgebouwd naar een 2x2 autosnelweg. Dat vraagt dan wel om meer ruimte en meer investeringen.

8 Overige effecten

Recreatief gebruik van het groene gebied
De Assendelver polders zijn onderdeel van het grote, open en relatief stille groene gebied tussen de stedelijke gebieden van Amsterdam en Zaanstad aan de oostkant, en de stedelijke bebouwing van de IJmondgemeenten aan de westkant. Het is, mede dankzij de LIB5-contouren van luchthaven Schiphol, een bijzonder open gebied in de drukke metropoolregio. Het gebied is van toenemend belang als groen recreatie- en uitloopgebied voor de bewoners van deze stedelijke gebieden. In de bestaande situatie wordt dit gebied doorsneden door de spoorlijn tussen Zaandam en Uitgeest en de N203.

De twee varianten verschillen sterk ten aanzien van het effect op recreatieve functie van het gebied. De maaiveldvariant heeft een negatief effect op deze functie door de verstoring van de openheid van het gebied en de geluidbelasting door het verkeer. De verstoring van de openheid betekent dat de beleefbaarheid van het groen en het landschap aangetast wordt. De omvang van de geluidbelasting is afhankelijk van de eventuele maatregelen die worden genomen om deze te beperken. Hierbij is stil asfalt een optie. Dichte schermen of wallen tasten de openheid aan, bij transparante schermen blijft het verkeer zichtbaar en is er het risico van verrommeling door graffiti. Bij de verdiepte variant is het effect van de weg op de recreatieve functie gering.

De twee varianten laten ten aanzien van de lokale, regionale en bovenregionale bereikbaarheid geen verschillen zien.

In termen van ruimtelijke kwaliteit is de maaiveldligging een forse aantasting van de belevingswaarde en de gebruikswaarde van de Assendelver polders. Voor de verdiepte variant geldt dat niet.

Klimaatbestendigheid
De maaiveldvariant is door de hogere ligging en de natuurlijke afwatering relatief gunstig ten aanzien van de klimaatbestendigheid. Bij de verdiepte ligging zijn technische voorzieningen nodig om te garanderen dat bij intensieve regenbuien de weg niet onder water komt te staan. De maaiveldvariant is gelegen tussen twee onderdoorgangen waardoor in beide gevallen geen sprake is van een calamiteitenroute bij overstromingen.

Natuurwaarden (weidevogels)
Weidevogels zijn gevoelig voor verstoring door geluid en beweging. Openheid is voor weidevogels van groot belang. Bij de maaiveldvariant neemt de kwaliteit van het gebied voor weidevogels af. Voor beide varianten geldt, dat de afname van de verkeersbelasting op de N203 (die weidevogelleefgebied doorsnijdt) positief is voor de weidevogels.

9 Overzicht en conclusies

De effecten van de beide varianten zijn samengevat in onderstaand overzicht. Aan de hand van de drie hoofdaspecten landschap, leefbaarheid en bereikbaarheid is de beoordeling en vergelijking als volgt.

Voor de effecten op het landschap is er een duidelijk verschil in de impact van de twee varianten. De maaiveldvariant heeft een negatieve invloed op de kernkwaliteit openheid en beleefbaarheid van de Assendelver polders. De impact van de verdiepte variant op de openheid en beleefbaarheid is gering. Beide varianten hebben een negatieve impact op de kernkwaliteit Aardkundige en landschappelijke karakteristiek.

De verdiepte variant heeft (door het grotere ruimtebeslag) een groter effect op archeologische waarden. Dit effect kan deels worden gemitigeerd door onderzoek voorafgaand aan de aanleg van de weg.

Voor de leefbaarheid is in eerste instantie de geluidbelasting van belang. Bij de verdiepte ligging is de geluiduitstraling minimaal. Dat is gunstig voor de open polder en voor de woningen in Saendelft en Assendelft. De maaiveldvariant leidt tot hogere geluidbelasting op de woningen in Saendelft en een deken van geluid in de Assendelver polders.

Op basis van regelgeving zijn geluidwerende maatregelen niet nodig en/of doelmatig. Maatregelen om de geluidemissie te beperken hebben een negatieve impact op de openheid van het landschap en zijn om die reden niet gewenst, tenzij stil asfalt wordt toegepast.

Ten aanzien van de bereikbaarheid is er geen voorkeur voor een van beide varianten. Beide voldoen aan de eisen en zijn positief voor de lokale, regionale en bovenregionale bereikbaarheid. Bij de verdiepte variant zijn wel afdoende technische maatregelen nodig om de weg klimaatbestendig te maken.

Naast deze aspecten is in deze bijlage ook gekeken naar andere effecten die van belang kunnen zijn voor de keuze. Voor de effecten op de ruimtelijke kwaliteit kan worden beoordeeld op de gebruikswaarde en de belevingswaarde. Voor deze beide aspecten geldt dat de verdiepte ligging beter is dan de maaiveldvariant. Bij de verdiepte ligging kan het open, poldergebied –als onderdeel van de relatief rustige en open groene zone tussen de IJmond en Zaanstad - worden gebruikt als groen uitloopgebied voor de bewoners van de stedelijke gebieden. De maaiveldvariant frustreert deze functie van het poldergebied.

De investeringskosten van de maaiveldvariant liggen indicatief (middenwaarde van de raming) 250 miljoen euro lager dan de kosten van de verdiepte ligging.

Bij de maaiveldvariant zijn eventueel nog mogelijkheden aanwezig om de effecten voor landschap en leefbaarheid te beperken. Dit komt neer op de varianten 3, 4 of 5 zoals beschreven in paragraaf 2 van deze bijlage.

Alles overziende is vanuit de aspecten landschap en leefbaarheid een duidelijke voorkeur voor de verdiepte variant. Ook ten aanzien van de ruimtelijke kwaliteit is er een duidelijke voorkeur voor de verdiepte ligging. Niet of minder onderscheidend zijn de effecten op de bereikbaarheid en de archeologische waarden.

		Variant maaiveld	Variant verdiept
Landschap	BPL: kernkwaliteit aardkundige en landschappelijke karakteristiek	• In een strook van ongeveer 55 meter breed gaat de aardkundige en landschappelijke karakteristiek (bodemopbouw en hoogteverschillen) verloren • Sloten- en verkavelingspatronen worden doorsneden	• In een strook van ongeveer 75 meter breed gaat de aardkundige en landschappelijke karakteristiek (bodemopbouw en hoogteverschillen) verloren • Sloten- en verkavelingspatronen worden doorsneden
	BPL: kernkwaliteit openheid en ruimtebeleving	• Openheid wordt in grote mate aangetast door de zichtbaarheid van de verbinding A8-A9 op maaiveld en de Communicatieweg en aansluiting Saendelft die op hoogte over de Verbinding A8-A9 heen kruisen; • De Verbinding A8-A9 (weg en verkeer op de weg) verstoort de beleefbaarheid van de open ruimte • Vanaf de Verbinding A8-A9 is er beperkte mate een beleving van de openheid mogelijk (maar zicht wordt afgeschermd door lage grondwallen)	• Openheid blijft grotendeels behouden door de verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 en de maaiveldligging van de Communicatieweg en aansluiting Saendelft; • Door de verdiepte ligging is de weg vanuit de omgeving niet zichtbaar en is er geen verstoring van de beleefbaarheid van de open ruimte • Vanaf de Verbinding A8-A9 kan de openheid van het gebied niet worden beleefd
	BPL: kernkwaliteit ruimtelijke dragers[6]	De varianten zijn gelijk ter plaatse van de kruising met de ruimtelijke dragers	
Bereikbaarheid	(Boven)regionaal	Geen relevant verschil tussen de varianten	
	Lokaal	Geen relevant verschil tussen de varianten	
	Robuustheid	Geen relevant verschil tussen de varianten	
Leefbaarheid	Geluidhinder in de woonomgeving (Saendelft en Assendelft)	Toename van de geluidhinder	Nagenoeg geen toename op de geluidhinder
	Geluidbelast oppervlak	Geluidbelasting in de open polder neemt toe	Nagenoeg geen toename van de geluidbelasting in de open polder
Overige aspecten	Archeologische waarden	Risico op raken archeologische waarden	Groter risico op raken archeologische waarden
	Natuurwaarden	Gebied wordt minder geschikt voor weidevogels	Klein effect op geschiktheid van het gebied voor weidevogels
Kosten			Indicatie van meerkosten t.o.v. variant maaiveld circa € 250 miljoen

[6] De ruimtelijke dragers zijn de Zeedijken en liniedijken, Nauernasche Vaart, Ringdijk en -vaart, Bebouwingslinten en Stolpenstructuren.

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 6 – Omgevingseffecten van het Landschapsplan

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Bijlage 6 – Omgevingseffecten van het Landschapsplan

1. Inleiding

1.1 Over deze bijlage

In deze bijlage zijn op hoofdlijnen de effecten van het Landschapsplan A8-A9 beschreven. Het grootste deel van de effecten wordt veroorzaakt door de Verbinding A8-A9. De milieuaspecten die in deze bijlage aan de komen zijn:

- effecten op de geluidbelasting;
- effecten op de luchtkwaliteit;
- effecten op water en bodem;
- effecten op natuurwaarden .

De effectenanalyse in deze bijlage heeft alleen betrekking op de maatregelen in het Landschapsplan A8-A9. De effecten zijn grotendeels het gevolg van de aanleg en het gebruik van de Verbinding A8-A9. In deze bijlage is alleen gekeken naar de effecten van de Verbinding A8-A9 zelf. De (positieve) effecten als gevolg van de Verbinding A8-A9 langs de huidige traverse door Krommenie-Assendelft zijn niet onderzocht. De informatie daarover is al opgenomen in de planstudie tweede fase uit 2017. Doordat nu met dezelfde verkeersgegevens wordt gewerkt is die informatie nog steeds van toepassing. In de volgende fase van het project (de planuitwerkingsfase) worden de effecten integraal onderzocht.

1.2 Uitgangspunten

Uitgangspunt bij het onderzoek van de effecten is dat het Landschapsplan A8-A9 als geheel wordt uitgevoerd. Dat wil zeggen dat alle maatregelen die zijn opgenomen in hoofdstuk 6 ook daadwerkelijk zullen worden uitgevoerd. Deze aanpak heeft als gevolg dat een deel van de effecten die kunnen optreden, binnen het Landschapsplan worden opgevangen of weggenomen. Dit komt doordat bij de maatregelen al rekening is gehouden met de maatregelen die de primaire effecten verzachten of compenseren. Dit geldt bijvoorbeeld voor de waterberging – waarvoor in het landschapsplan ruimte is opgenomen - en voor de compensatie van de aantasting van het natuurnetwerk.

De effecten zijn beschreven en beoordeeld in vergelijking met de referentiesituatie. Dat is de situatie die in de toekomst zal ontstaan als het Landschapsplan niet wordt uitgevoerd en de Verbinding A8-A9 niet wordt aangelegd. Er is gekozen om voor de referentiesituatie het jaar 2030 te gebruiken.

Voor de effecten van het Landschapsplan A8-A9 op de geluidbelasting en de luchtkwaliteit geluidbelasting zijn modelberekeningen gedaan. De berekeningen zijn uitgevoerd met rekenmodellen, die op basis van de regelgeving zijn toegestaan (Geonoise voor geluid en Geomilieu voor lucht) Er is gebruik gemaakt van verkeersgegevens die met het model VENOM zijn gemaakt voor de planstudie tweede fase. De cijfers dateren uit 2017 en hebben betrekking op het WLO-scenario 2030 Hoog. Zowel voor geluid als lucht zijn de effecten berekend voor de referentiesituatie (de situatie in 2030 zonder Verbinding A8-A9) en de situatie met de Verbinding A8-A9. Zowel voor geluid als lucht zijn de effecten berekend voor een groot aantal punten. Elk punt staat voor een woning.

2 Geluid

2.1 Inleiding

In het geluidonderzoek is gekeken naar de effecten in Broekpolder (paragraaf 2.2) en naar de effecten in de Assendelver polders en bij Assendelft (paragraaf 2.3).

2.2 Effecten in Broekpolder

De effecten van de Verbinding A8-A9 op de geluidsituatie in Broekpolder zijn het gevolg van de veranderingen in de hoeveelheid verkeer (ten opzichte van de referentiesituatie) op de A9 en de A22. Daarnaast heeft de aansluiting als gevolg dat verkeer dichte bij Broekpolder komt (ter hoogte van de huidige verzorgingsplaats). Doordat is gekozen voor een verdiepte ligging blijft het effect echter beperkt. De effecten zijn

zichtbaar gemaakt in de figuren 1 (referentiesituatie), 2 (met Verbinding A8-A9) en 3 (verschil ten opzichte van de referentiesituatie, dit is het verschil van de figuren 1 en 2).

Door het toepassen van een stillere verharding kan de toename van de geluidbelasting van de Verbinding A8-A9 worden gereduceerd. Figuur 7.4 laat het effect zien bij toepassing van een stillere verharding op de A9 en A22 (reductie 3dB) en op de Verbinding A8-A9 (reductie 3 dB). Bij een stillere verharding profiteert een groot gebied; ook in het gebied van de Stelling neemt hierdoor de geluidbelasting af.

Een ander beeld van de effecten van de Verbinding A8-A9 en het verschil dat mitigerende maatregelen maken is opgenomen in figuur 5. Uit deze figuren blijkt dat, zeker met het toepassen van een stille verharding, de situatie met de Verbinding A8-A9 gunstiger is dan de referentiesituatie: het grootste deel van de punten ligt onder de stippellijn, wat inhoudt dat de geluidbelasting met de Verbinding A8-A9 (en mitigerende maatregelen) lager is dan in de referentiesituatie.

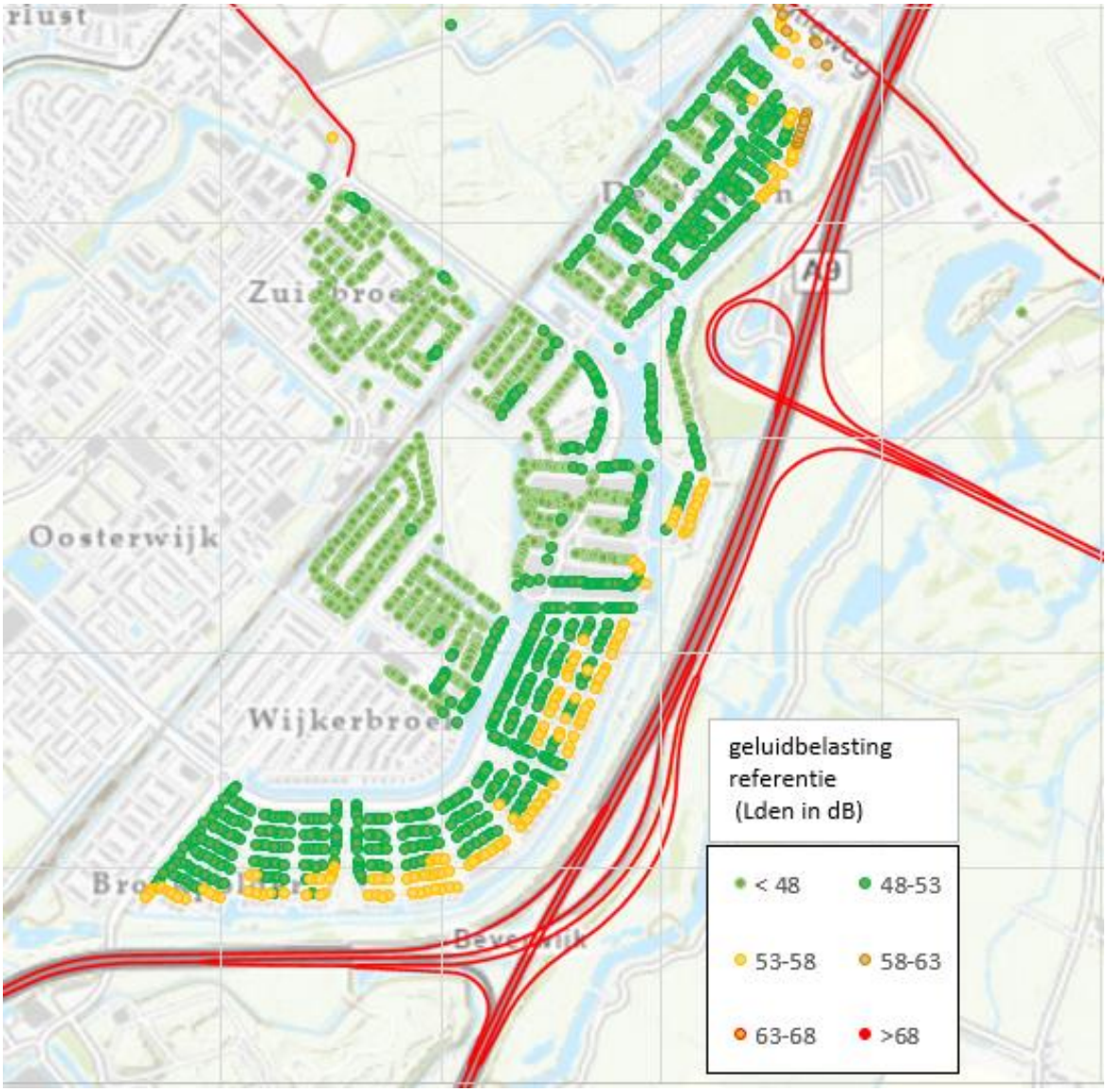

Figuur 1: Geluidbelasting in de referentiesituatie (zonder Verbinding A8-A9).

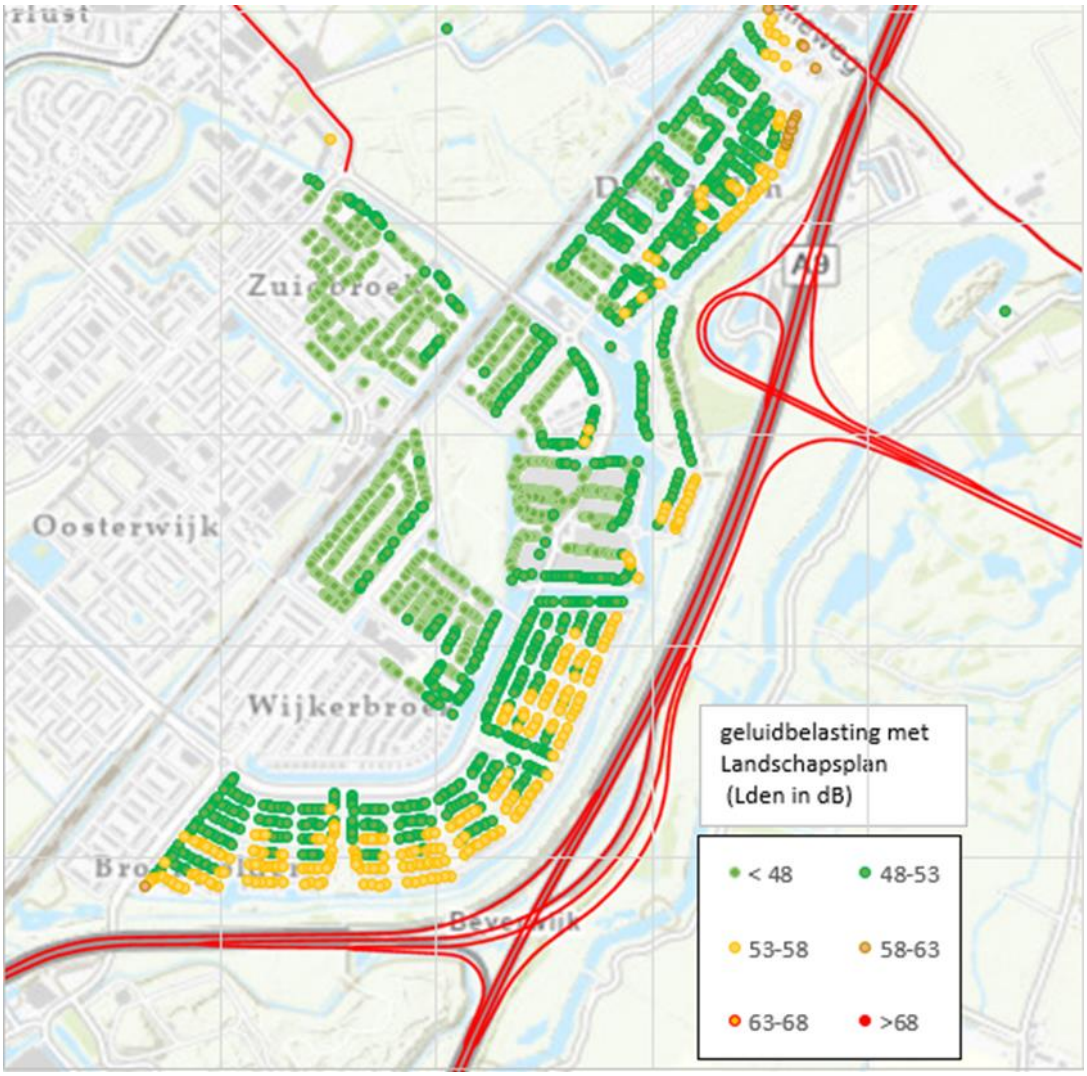

Figuur 2: Geluidbelasting met Verbinding A8-A9.

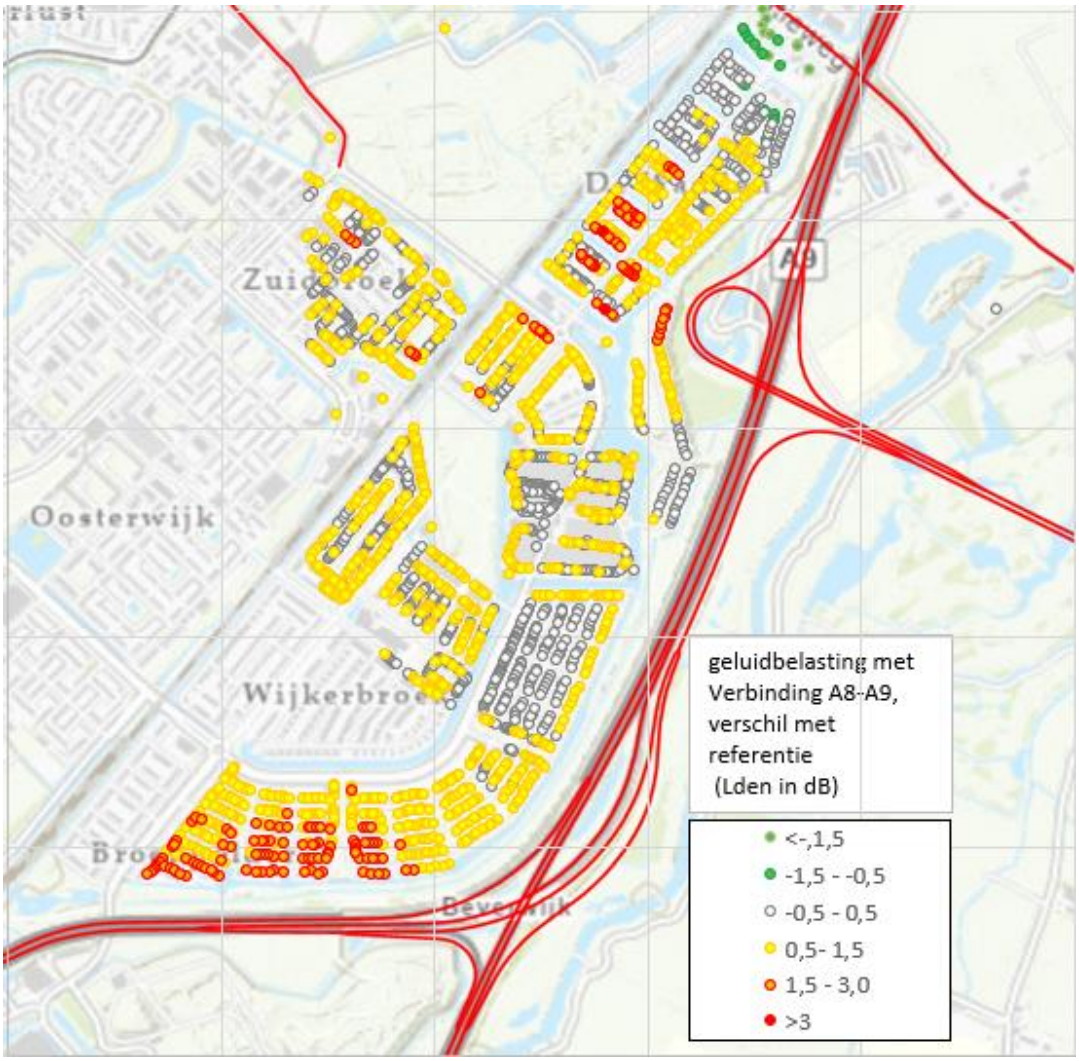

Figuur 3: Geluidbelasting van de Verbinding A8-A9, verschil met de referentiesituatie (zonder mitigerende maatregelen).

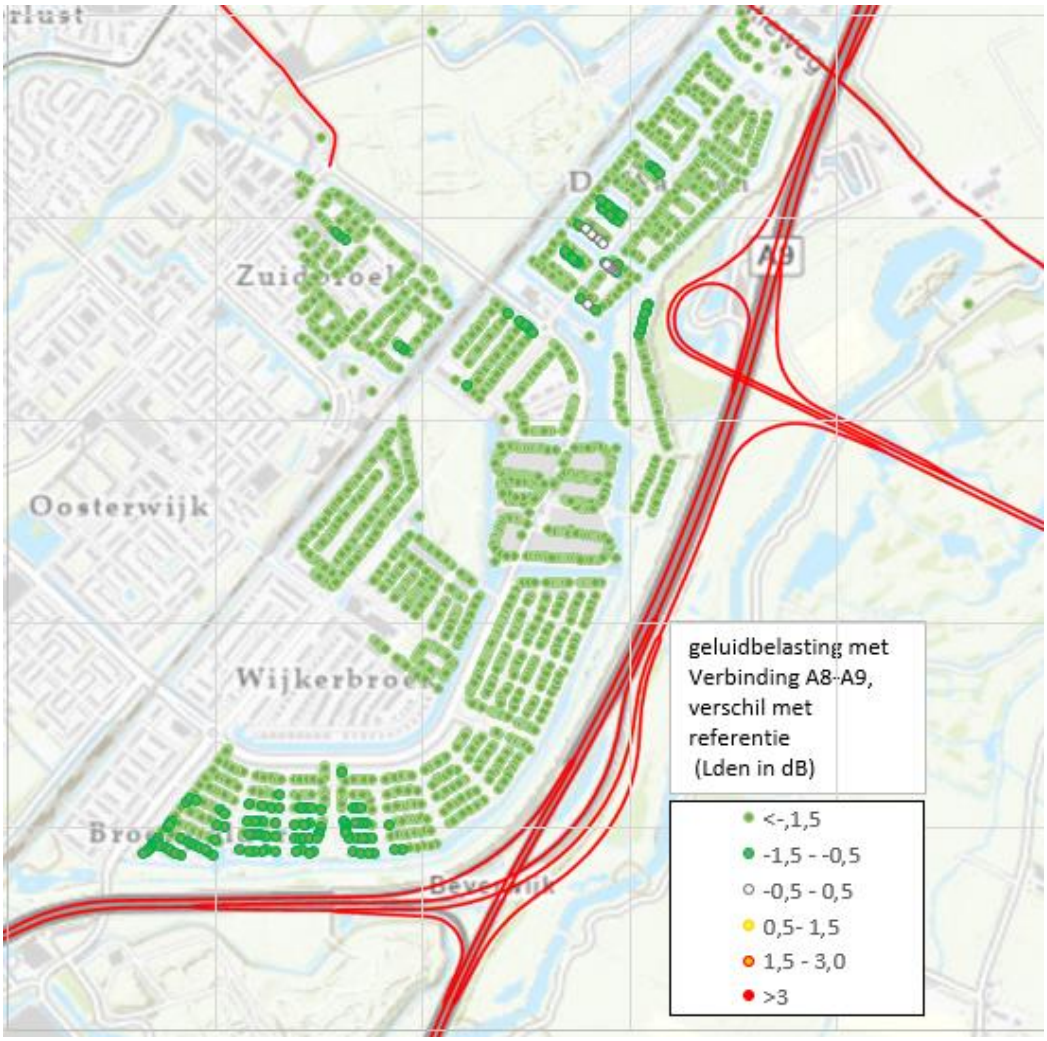

Figuur 4: Geluidbelasting van de Verbinding A8-A9, verschil met de referentiesituatie, met mitigerende maatregelen (stille verharding).

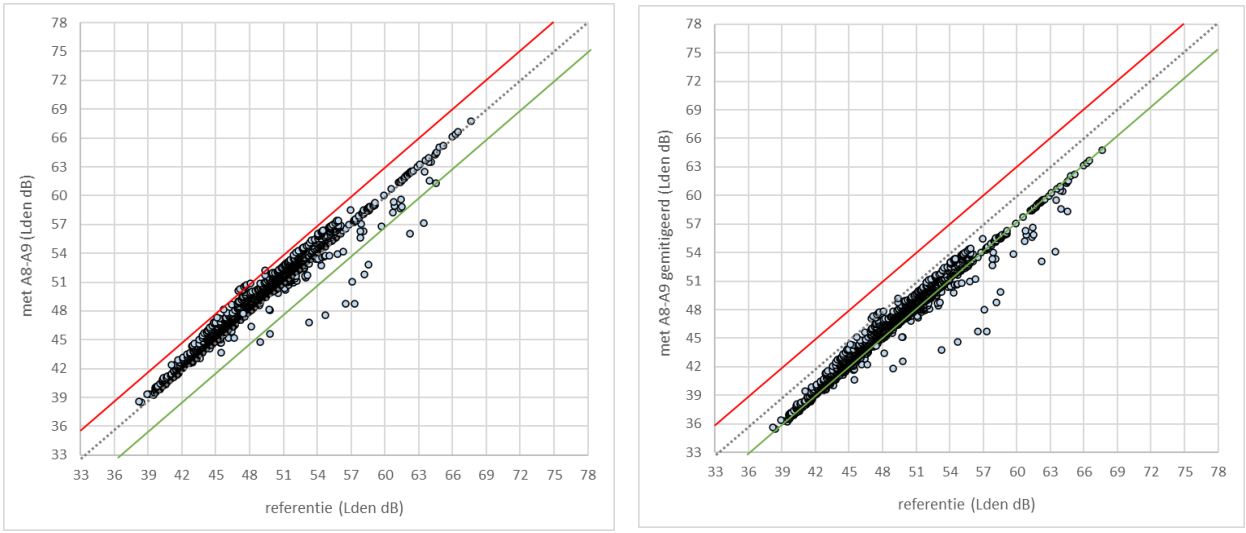

Figuur 5: Overzicht van de effecten voor de rekenpunten in Broekpolder. Links zonder mitigerende maatregelen en rechts met het toepassen van een stiller wegdek. Elk punt representeert in principe één woning. In de figuur is voor elk punt de geluidbelasting in de referentiesituatie (horizontale as) uitgezet tegen de geluidbelasting met de Verbinding A8-A9 (verticale as). Bij punten op de schuine stippellijn is de geluidbelasting met de Verbinding gelijk aan de referentiesituatie. Bij punten tussen de grijze stippellijn en de groene lijn is er door de Verbinding A8-A9 een afname tussen 0 en 3 dB en voor de punten tussen de grijze stippellijn en de rode lijn een toename tussen 0 en 3 dB.

2.2 Assendelft en Assendelver polders

De effecten van de Verbinding A8-A9 op de geluidsituatie bij Assendelft is weergegeven in de figuren 6, 7 en 8. De effecten zijn het gevolg van de Verbinding A8-A9 (met een verdiepte ligging), de aansluiting Saendelft en het verschuiven van verkeersstromen van het onderliggend wegennet (Communicatieweg, Noorderveenweg) naar de Verbinding A8-A9. De verschillen tussen de referentiesituatie en de situatie met de Verbinding A8-A9 is opgenomen in figuur 8. Grosso modo is het effect gunstig (een lager geluidbelasting), maar vooral nabij de aansluiting neemt de geluidbelasting toe. Door het toepassen van een stille verharding op de nieuwe weg kan de toename worden tegengegaan. Het overall effect van de Verbinding A8-A9 is zichtbaar in figuur 10.

De effecten voor het gedeelte van de Verbinding A8-A9 tussen de Dorpsstraat en de Nauernasche Vaart zijn al beschreven in de planstudie 2e fase (het Golfbaanalternatief).

In de planstudie 2e fase is voor het Golfbaanalternatief uitgegaan van een ligging op maaiveld in de Assendelver polders, Ten behoeve van de keuze tussen een verdiepte ligging of een maaiveldligging voor het deel van de Verbinding A8-A9 in de open polders zijn geluidcontouren gemaakt, zie hiervoor bijlage 5 bij het Landschapsplan A8-A9.

Door de verdiepte ligging liggen de geluidcontouren van de Verbinding A8-A9 dicht bij de weg (figuur 11). Door de verdiepte ligging wordt de impact op de polders beperkt en is het verschil met de referentiesituatie klein (figuur 12).

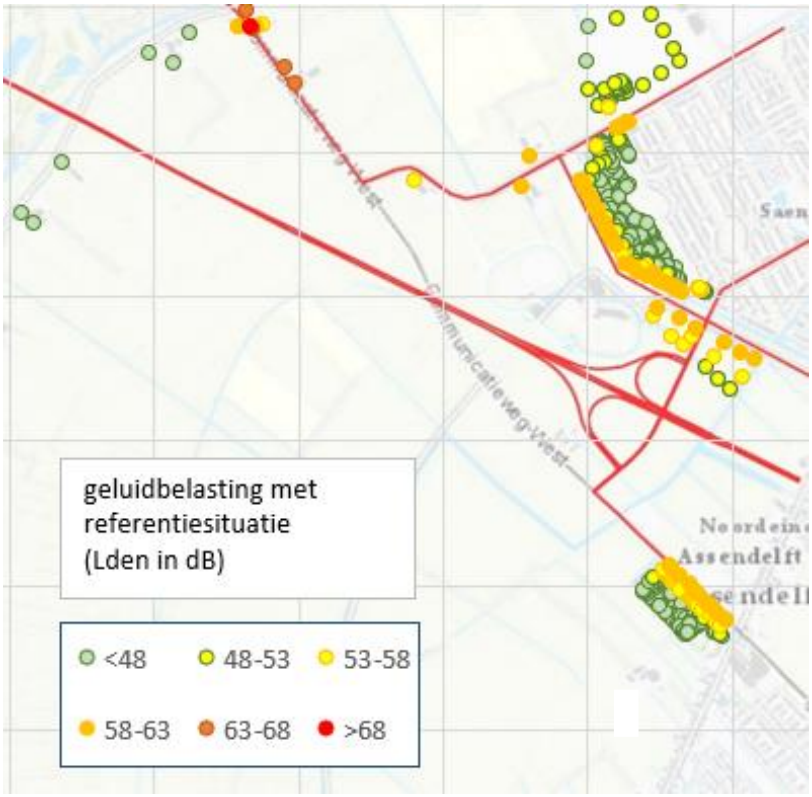

Figuur 6: Geluidbelasting in de referentiesituatie (zonder Verbinding A8-A9

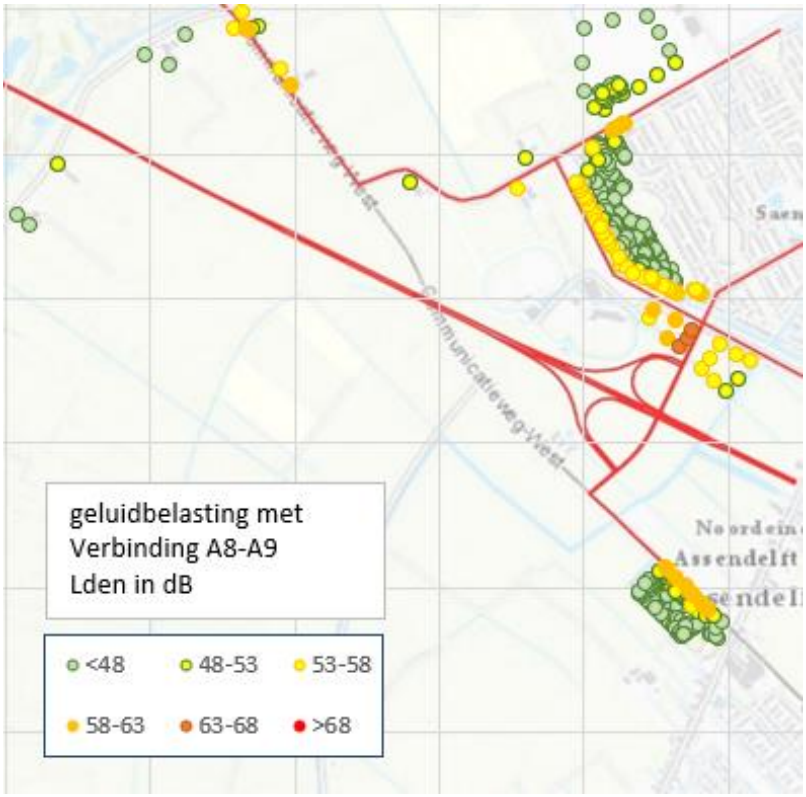

Figuur 7: Geluidbelasting met Verbinding A8-A9.

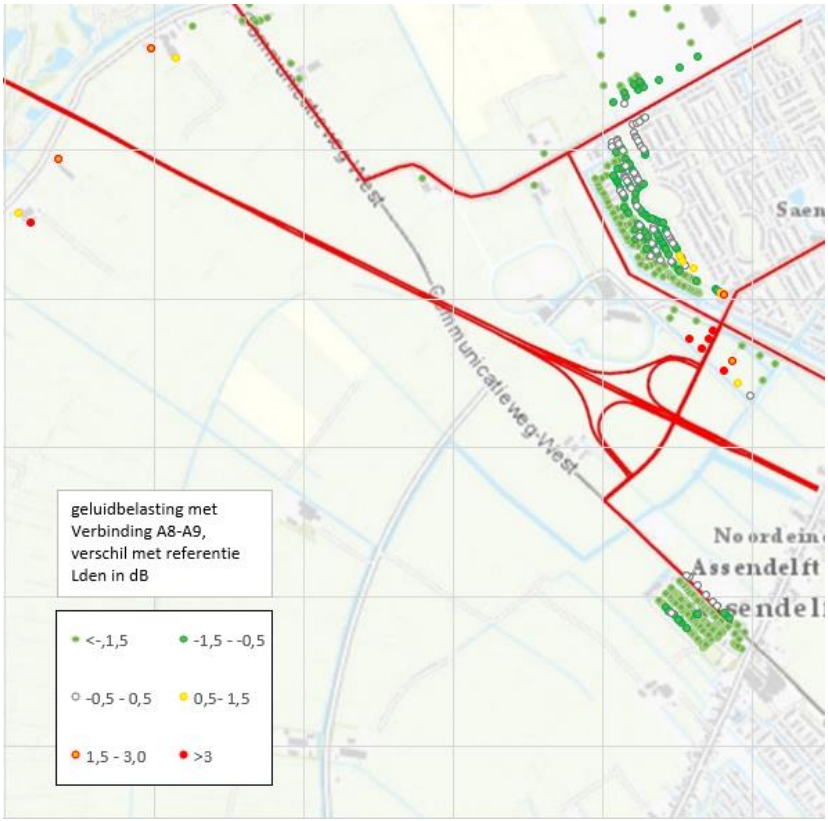

Figuur 8: Geluidbelasting van de Verbinding A8-A9, verschil met de referentiesituatie, zonder mitigerende maatregelen (stille verharding).

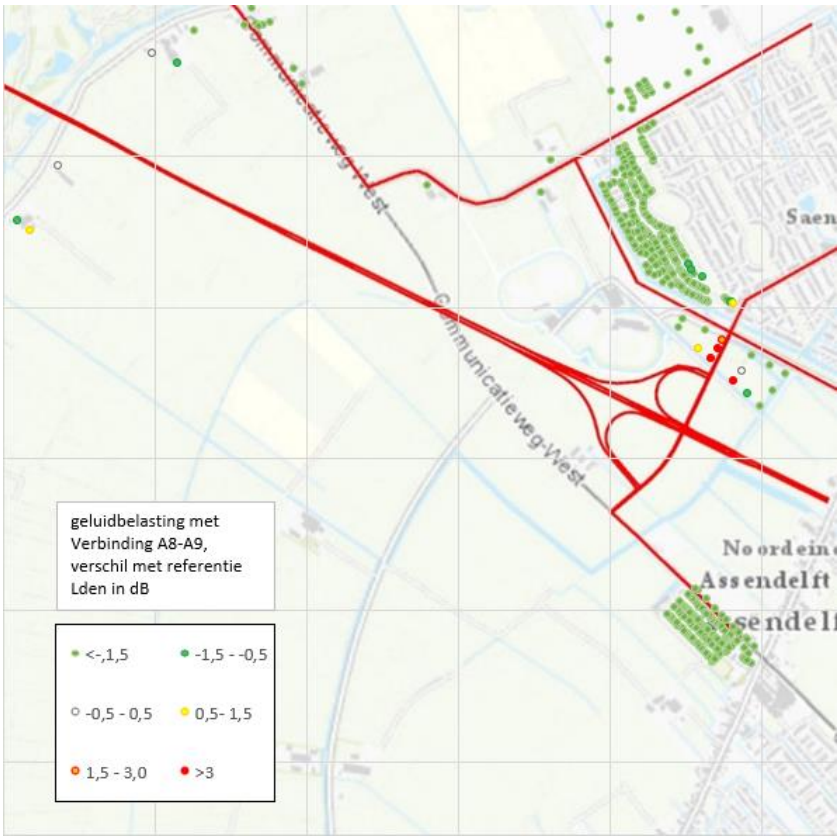

Figuur 9: Geluidbelasting van de Verbinding A8-A9, verschil met de referentiesituatie, met mitigerende maatregelen (stille verharding).

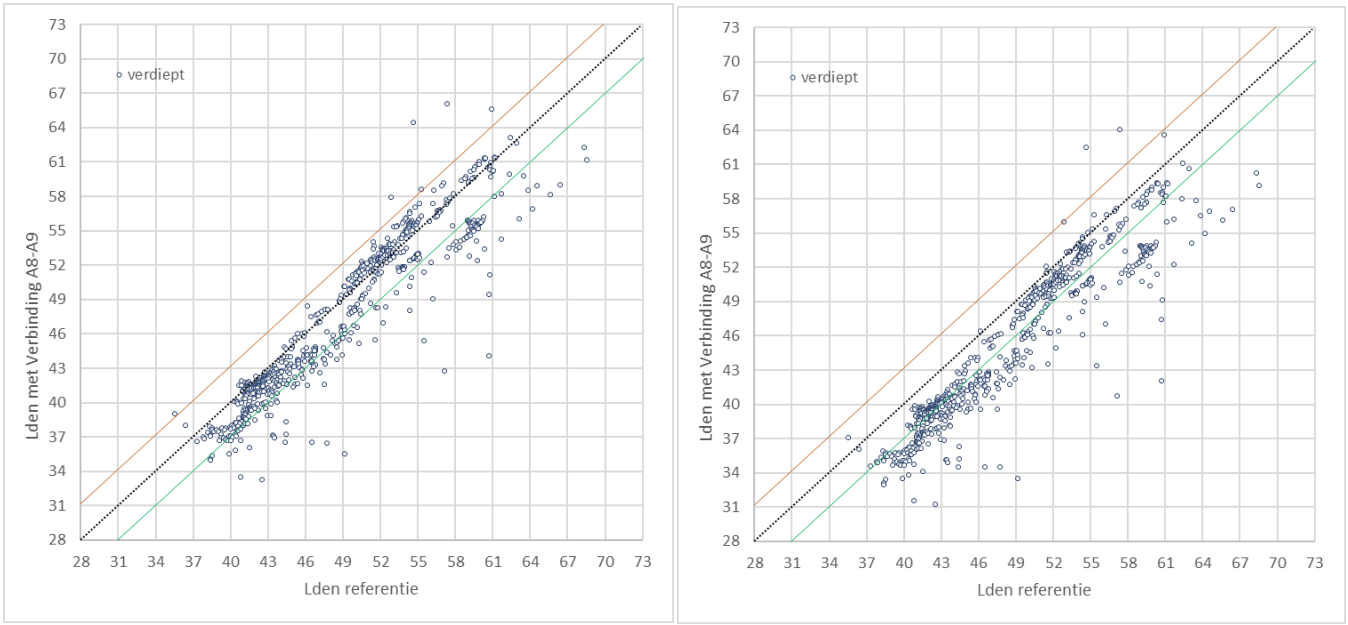

Figuur 10: Overzicht van de effecten voor de rekenpunten in Assendelft. Elk punt representeert in principe één woning. In de figuur is voor elk punt de geluidbelasting in de referentiesituatie (horizontale as) uitgezet tegen de geluidbelasting met de Verbinding A8-A9 (verticale as). Bij punten op de schuine stippellijn is de geluidbelasting met de Verbinding A8-A9 gelijk aan de referentiesituatie. Bij punten tussen de grijze stippellijn en de groene lijn is er door de Verbinding A8-A9 een afname tussen 0 en 3 dB en voor de punten tussen de grijze stippellijn en de rode lijn een toename tussen 0 en 3 dB. Rechts met mitigatie (stille verharding), links zonder mitigatie.

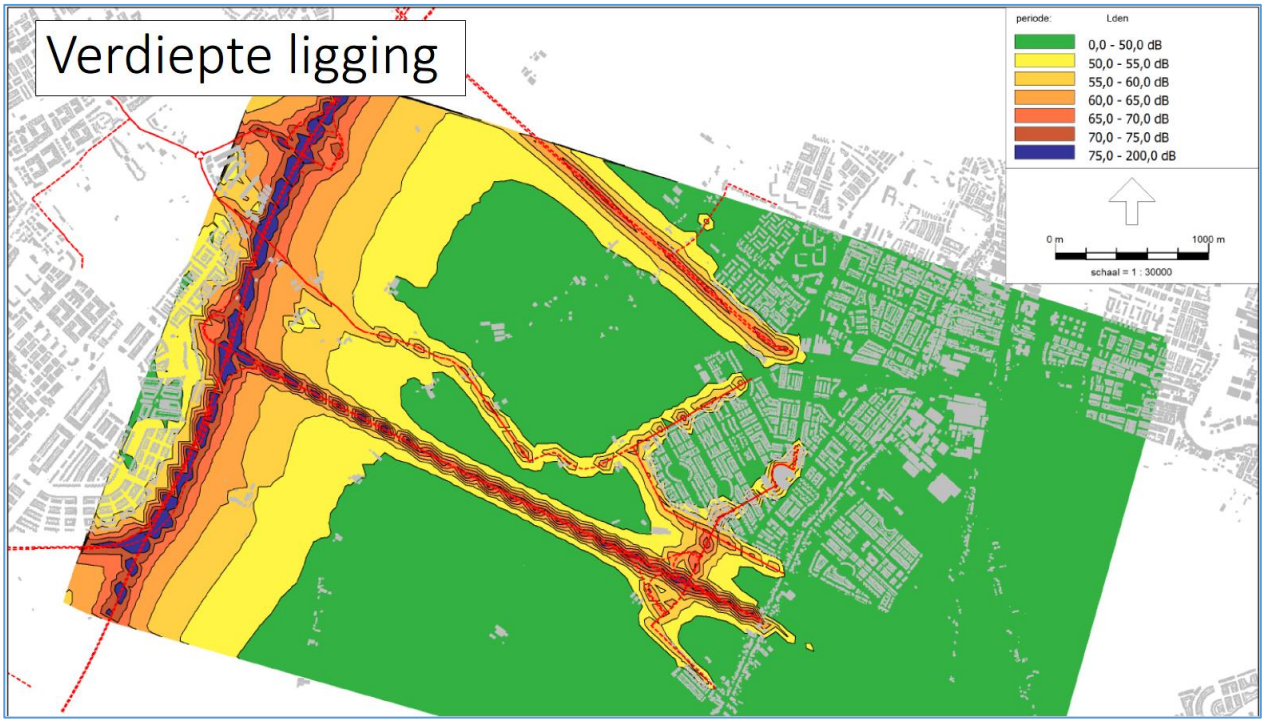

Figuur 11: Geluidcontouren van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders.

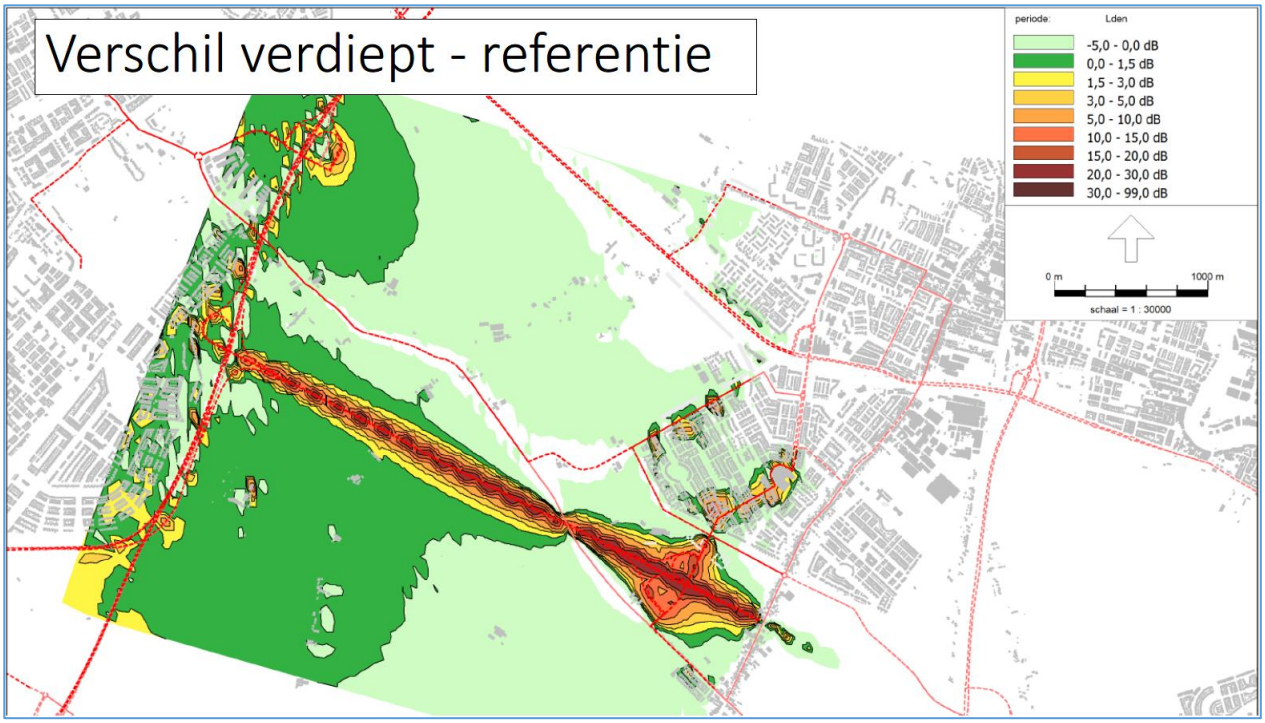

Figuur 12: Geluidcontouren van de Verbinding A8-A9 in de Assendelver polders, verschil met de referentiesituatie.

3. Lucht

3.1 Huidige situatie (2019)

De huidige situatie van de luchtkwaliteit is weergegeven in de figuren 13 en 14. De kaartjes hebben betrekking op het jaar 2019 (pre-corona).

De concentraties van de NO_2 liggen (ruim) onder de wettelijke grenswaarden van 40 microgram/m^3. Wegverkeer heeft relatief veel invloed op de hoogte van de concentratie. Daarom vooral bij de Rijkswegen en drukke overige wegen een verhoogde toename. Ook voor fijnstof (PM10) liggen de concentraties (ruim) onder de wettelijke grenswaarden van 40 microgram/m^3. Wegverkeer heeft een geringe bijdrage (<10%) op de hoogte van de concentraties fijn stof. Dat blijkt ook uit de figuur, waar nauwelijks hogere concentraties bij de wegen is. Dit is wel het geval bij industrie (te zien links in de figuur).

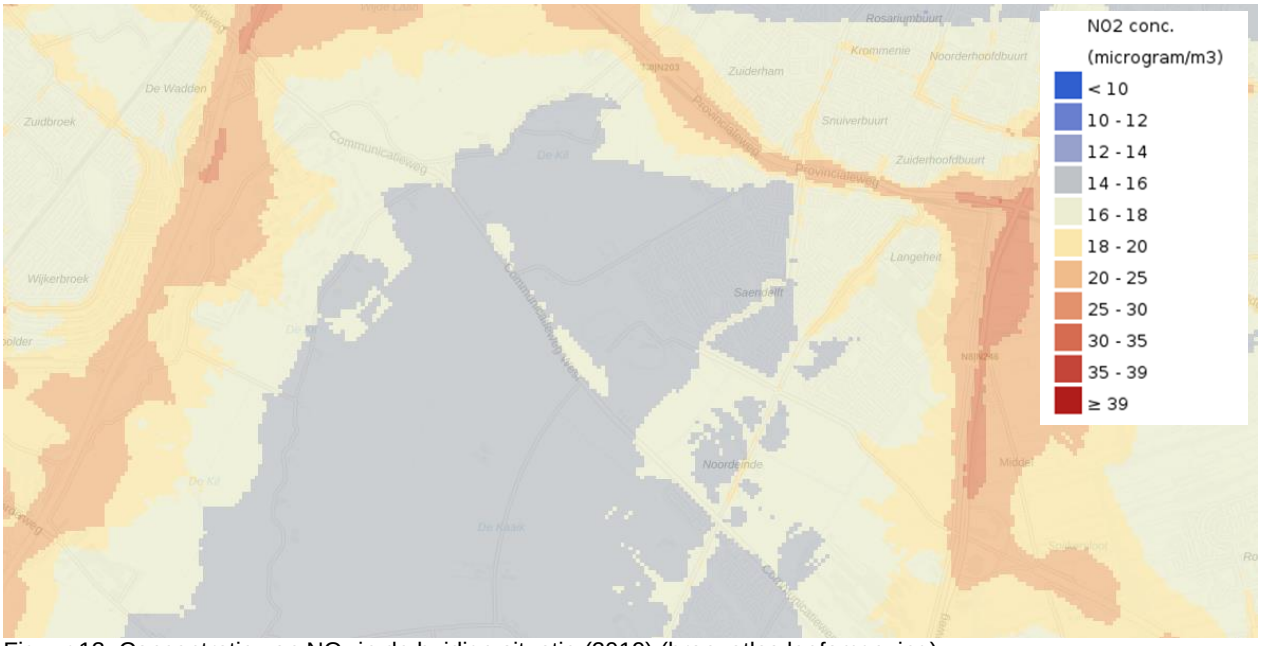

Figuur 13: Concentratie van NO_2 in de huidige situatie (2019) (bron: atlas leefomgeving)

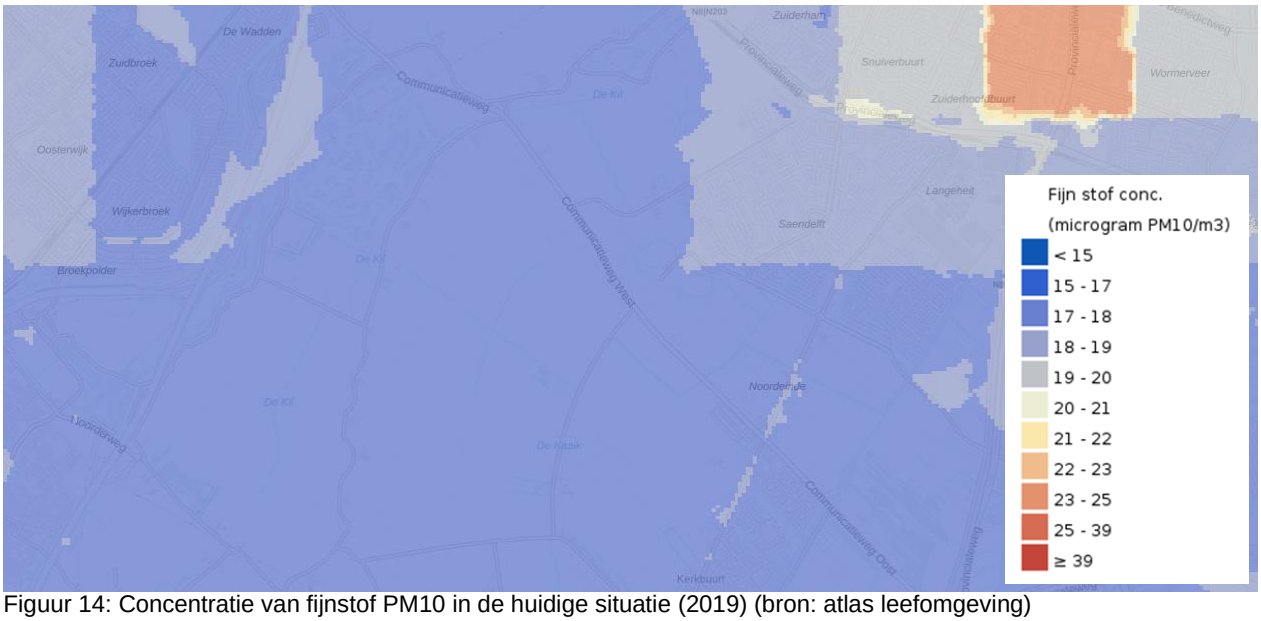

Figuur 14: Concentratie van fijnstof PM10 in de huidige situatie (2019) (bron: atlas leefomgeving)

3.2 Referentiesituatie (2030)

In de toekomstige situatie (2030), de autonome ontwikkeling, verbetert de luchtkwaliteit als gevolg van het schoner worden van verkeer en de afname van andere emissies. De afname van de concentraties NO_2 en PM10 is het gevolg van maatregelen op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau om de luchtkwaliteit te verbeteren. Er zijn twee effecten:

- Daling bijdrage verkeer door schonere (vracht)auto's (denk aan EURO 6 norm), maar ook steeds meer elektrische auto's.
- Daling achtergrondconcentratie door o.a. maatregelen bij de industrie, landbouw en afname van het aantal CV-ketels.

Deze twee effecten tezamen zorgt ervoor dat de concentraties NO_2 dalen met ruim 5 – 7 microgram (linker figuur) en de concentraties PM10 met 2-3 microgram (rechter figuur) in 2030 ten opzichte van 2020.

Het effect van het schoner worden van de lucht wordt inzichtelijk aan de hand van informatie uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL; figuren 15 en 16).

In figuur 15 zijn de gemiddelde concentraties NO_2 in 2020 en 2030 te zien. De waarden hebben betrekking op de punten die zijn weergegeven in figuur 15. Deze zijn berekend op 10 meter afstand van de weg. Op grotere afstand zijn de concentraties lager vanwege de verminderde invloed van de snelwegen (bron: NSL). De concentraties van verontreinigende stoffen worden deels bepaald door bronnen op wat grotere afstand (de achtergrondconcentratie) en deels door lokale bronnen, zoals wegverkeer. Het relatief kleine aandeel van het wegverkeer en verschillen tussen de huidige situatie en 2030 is zichtbaar in figuur 16. Op grotere afstand van de weg is de invloed van het wegverkeer nog kleiner. De verbetering van de luchtkwaliteit komt ook tot uiting de figuur 17.

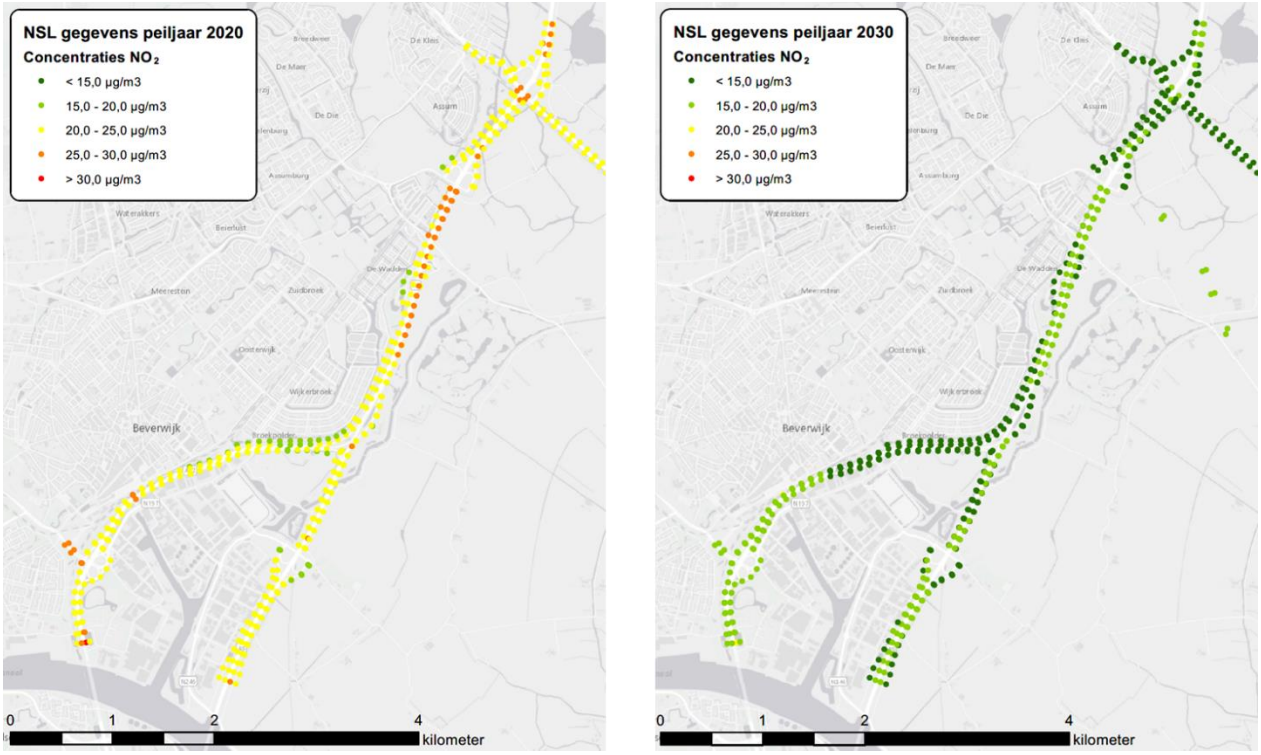

Figuur 15: Concentraties van NO^2 ter plaatse van de beoordelingspunten van het NSL (bron: NSL)

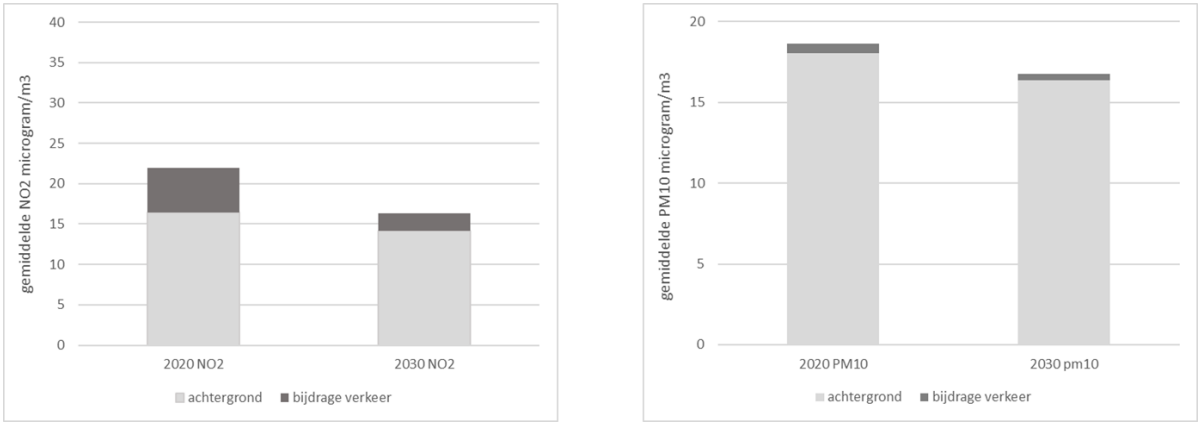

Figuur 16: Gemiddelde concentratie van NO(2) (linker figuur en fijnstof (rechter figuur) in de huidige situatie en in 2030.

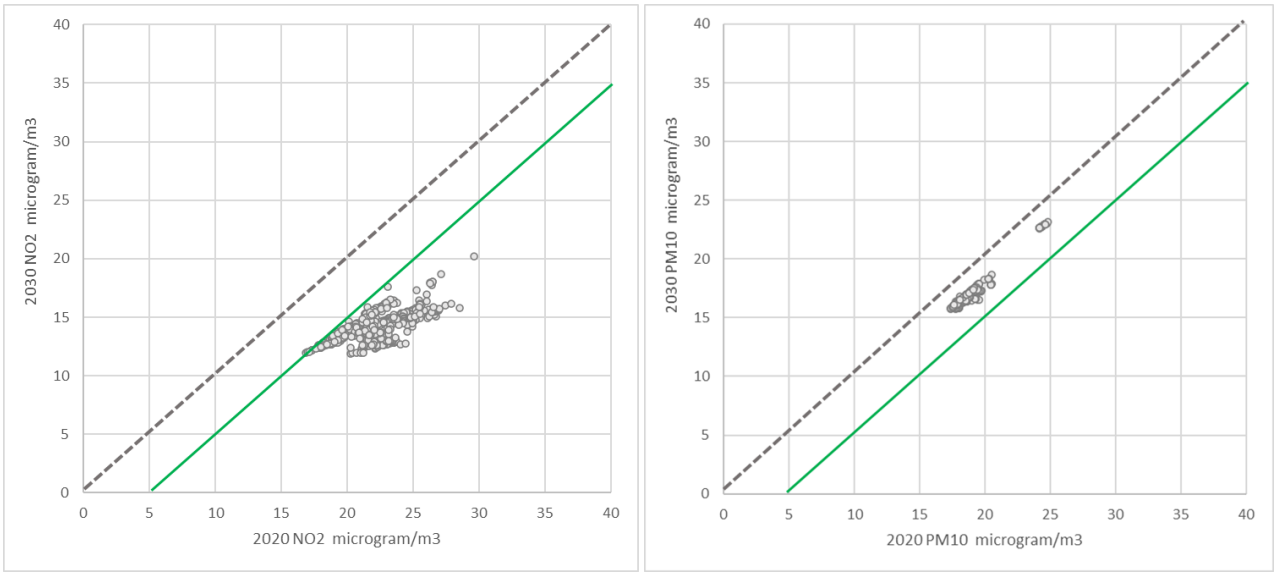

Figuur 17: Concentraties van NO_2 (links) en PM10 (rechts) in 2020 en 2030. De punten in het diagram geven alle rekenpunten op 10 meter afstand van de weg weer (dit zijn de zgn. NSL-rekenpunten). Op de horizontale as staat de huidige situatie, op de verticale as de situatie in 2030. Als er punten boven de gestippelde lijn zitten betekent dit een toename van de concentratie. Echter, voor beide stoffen is de autonome ontwikkeling een duidelijke afname (bij punten onder de groen lijn is de afname groter dan 5 microgram/m^3.

3.3 Plansituatie (2030)

De effecten van het Landschapsplan op de luchtkwaliteit zijn bepaald voor een groot aantal punten (figuur 18). In de twee figuren zijn de concentraties NO_2 in 2030 na realisatie van de Verbinding A8-A9 weergegeven. In de linker figuur is de toe- of afname voor alle rekenpunten opgenomen. De maximale toename ligt voor nagenoeg alle punten onder de grens van ‘niet in betekende mate’. Dit betekent dat de overheid wettelijk heeft aangegeven dat deze toename verantwoord is en geen nader onderzoek nodig is.
De rechterfiguur laat de maximale concentraties bij de rekenpunten zien voor NO_2. Hieruit blijkt dat de maximale concentratie circa 25 microgram/m^3 is en daarmee ruim onder de wettelijke grenswaarde.

In de twee plaatjes van figuur 19 zijn de concentraties PM10 in 2030 na realisatie van de verbinding A8-A9 weergegeven. In de linker figuur is de toe- of afname voor alle rekenpunten opgenomen. De maximale toename is 0,20 microgram/m^3 en is dus zeer gering (let op: schaal is anders dan bij NO_2). De maximale bijdrage voor PM2.5 is 0,08 microgram/m^3. De rechterfiguur laat de maximale concentraties bij de rekenpunten zien voor PM10. Hieruit blijkt dat de maximale concentratie circa 18 microgram/m^3 is en daarmee zeer ruim onder de wettelijke grenswaarde (40 microgram/m^3).

Figuur 18: Rekenpunten (blauwe stippen) voor de effecten op de luchtkwaliteit

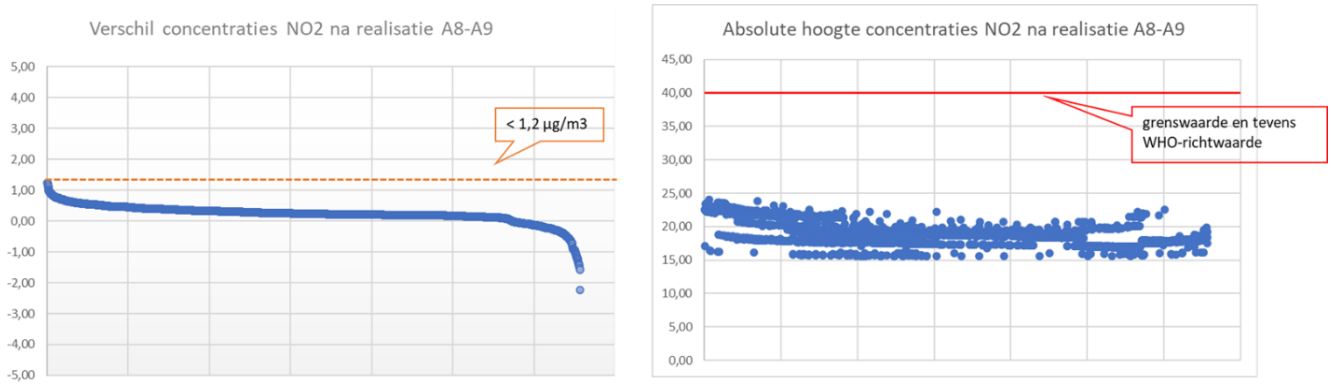

Figuur 19: Effect van de Verbinding A8-A9 op de concentraties NO_2. Links: verschil met referentie, rechts: absolute hoogte.

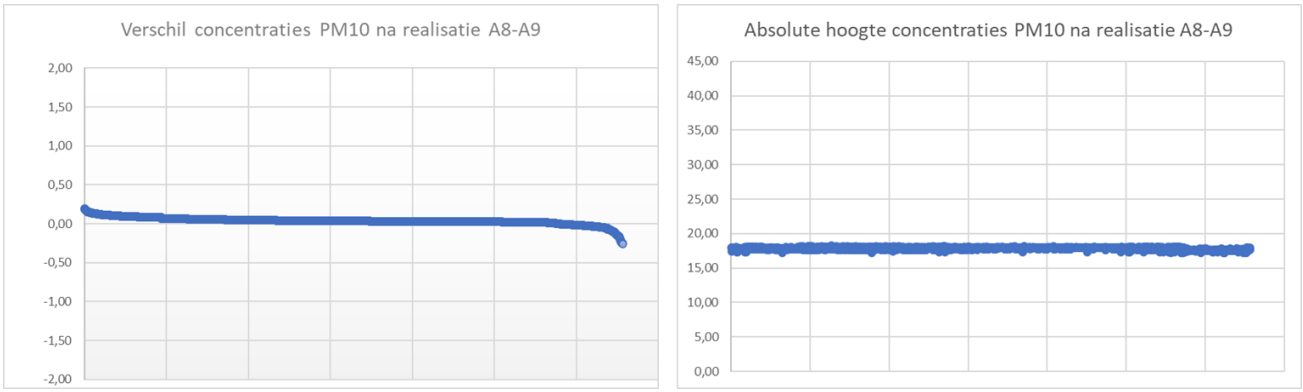

Figuur 20: Effect van de Verbinding A8-A9 op de concentraties PM10. Links: verschil met referentie, rechts: absolute hoogte.

4. Water en bodem

4.1 Effecten op het watersysteem

Bij de beschrijving van de effecten op het watersysteem is gekeken naar oppervlaktewater en grondwater. Er is vooral gekeken naar de effecten van de Verbinding A8-A9 en naar de (mitigerende en compenserende) maatregelen die zijn opgenomen in het Landschapsplan A8-A9.

Oppervlaktewater

Watersysteem
De Verbinding A8-A9 ligt in de polders Midden Kennemerland en de Assendelver polders. Bij het ontwerp van de Verbinding is rekening gehouden met de hoofdwatergangen. Deze worden in principe in hun huidige situatie gehandhaafd.

De Assendelver polders (figuur 21) wateren via een enkele hoofdwatergangen en een gemaal af op de Nauernasche Vaart. Het peilbesluit van deze polder is in 2015 vastgesteld. Het grootste deel van deze polder heeft een zomer- en winterpeil van respectievelijk NAP -2,25 m en 2,35 m. De waterpeilen in de meeste andere peilvakken liggen tussen NAP -2,0 m en -2,6 m. Alleen het meeste westelijke deel van deze polder heeft een relatief hoog waterpeil, tussen NAP -1,37 m (zomer) en -1,45 m (winter). Dit is de huidige golfbaan. Het ontwerp van de Verbinding A8-A9 houdt rekening met het in stand houden van de belangrijke watergangen in het gebied. Dit zijn de watergangen waarmee het water vanuit de polder wordt afgevoerd naar het gemaal waar het water wordt uitgeslagen naar de Nauernasche Vaart.

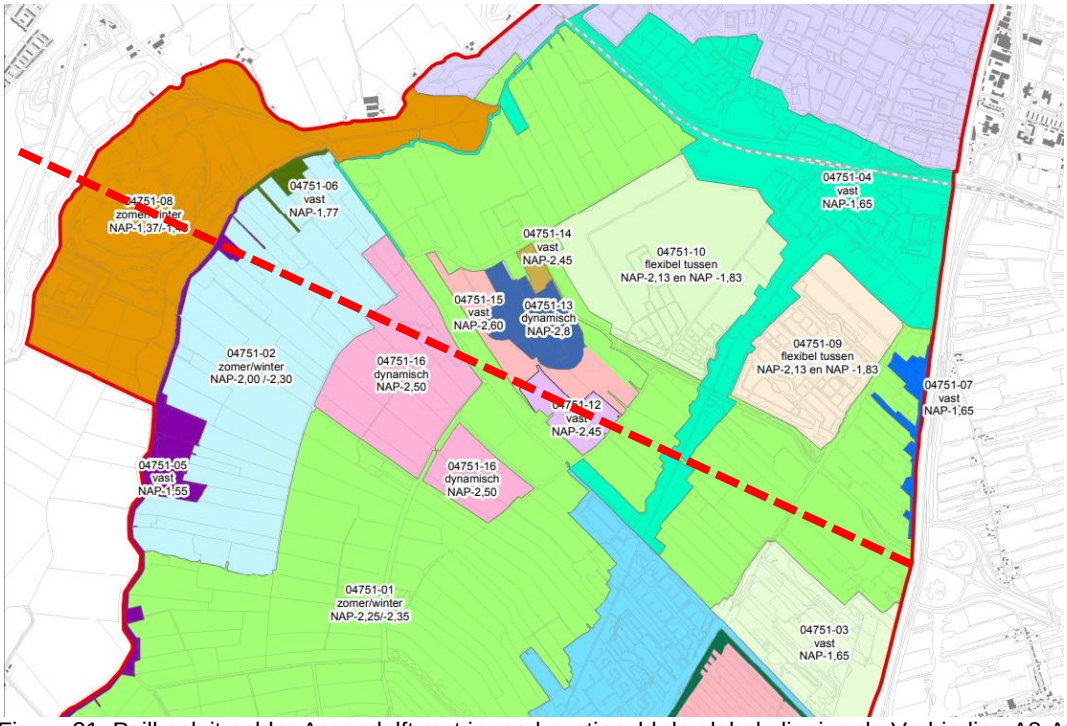

Figuur 21: Peilbesluit polder Assendelft met in rood gestippeld de globale ligging de Verbinding A8-A9 (bron: HHNK)

Het meest westelijke deel van de Verbinding A8-A9 en de aansluiting op de A9 liggen in de polder Midden-Kennemerland (figuur 22). Het peilbesluit voor deze polder is in 2015 vastgesteld. Het peilvak waar de verdiepte aansluiting komt, heeft een dynamisch peil van NAP -1,3 m plus/min 0,1 m. De aantakking aan de A9 en A22 ligt in een peilvak met een vast peil van NAP -1,1 m.

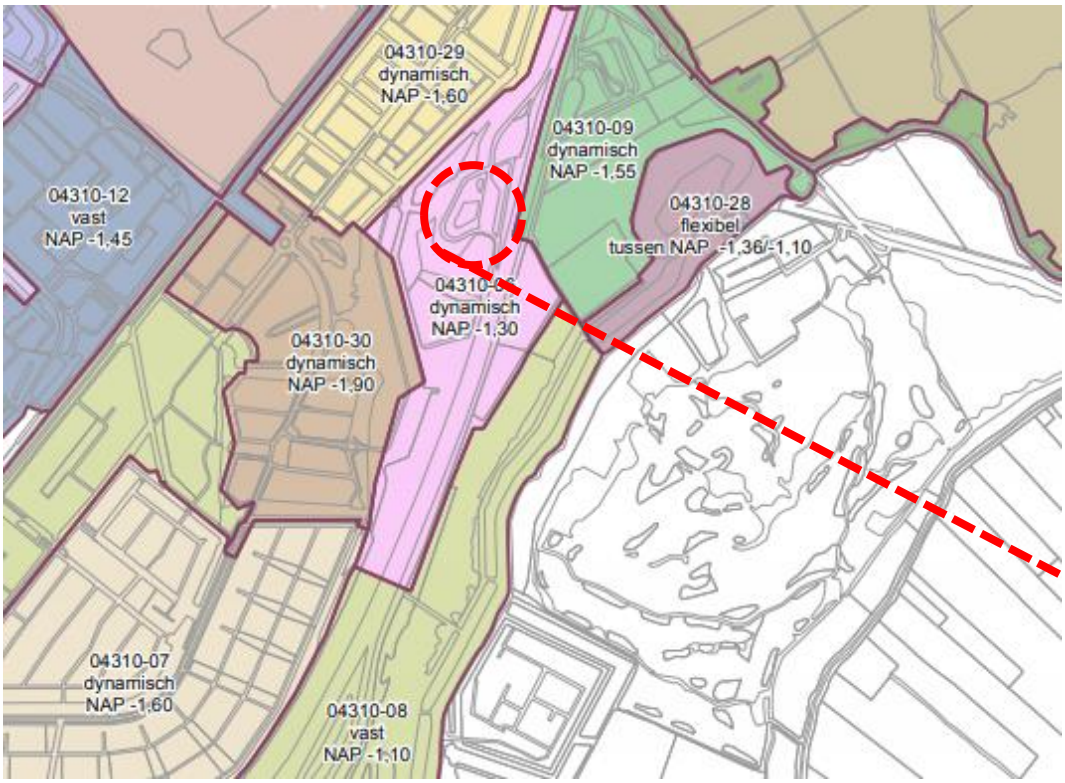

Figuur 22: Peilbesluit Midden-Kennemerland met in rood gestippeld de globale ligging Verbinding A8-A9 (bron: HHNK)

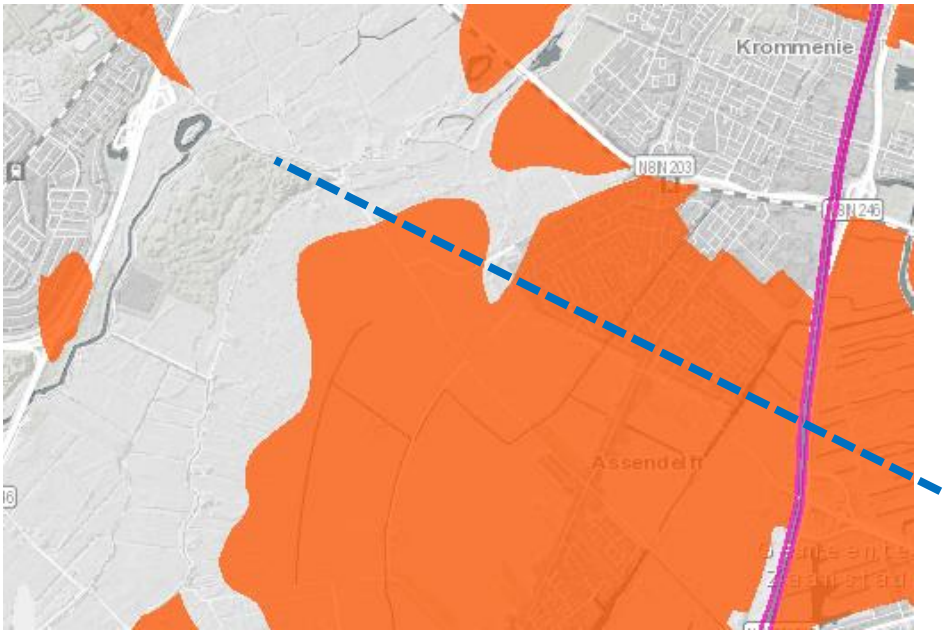

Figuur 23: Ligging veenweidegebied met in blauw gestippeld de globale ligging Verbinding A8-A9 (bron: Pro-vincie Noord-Holland)

Een groot deel van de Verbinding ligt in veenweidegebied (figuur 23) Dit gebied heeft relatief hoge waterpeilen om bodemdaling te beperken.

Waterkwantiteit
De voorgenomen ligging van de Verbinding A8-A9 snijdt een groot aantal (kleine) waterlopen aan. Het Landschapsplan A8-A9 bevat maatregelen die er voor zorgen dat het watersysteem kan blijven functioneren, dus dat de aan- en afvoer van water plaats kan vinden. Dit gebeurt door de sloten die door de weg doorsneden worden, met elkaar te verbinden door de aanleg van nieuwe sloten (ongeveer) evenwijdig

aan de weg en rekening houdend met de historische kavelstructuren. De hoofdwatergangen blijven aanwezig. Een voorwaarde is dat de hoeveelheid oppervlaktewater die wordt gedempt, in de nieuwe situatie weer is teruggebracht.

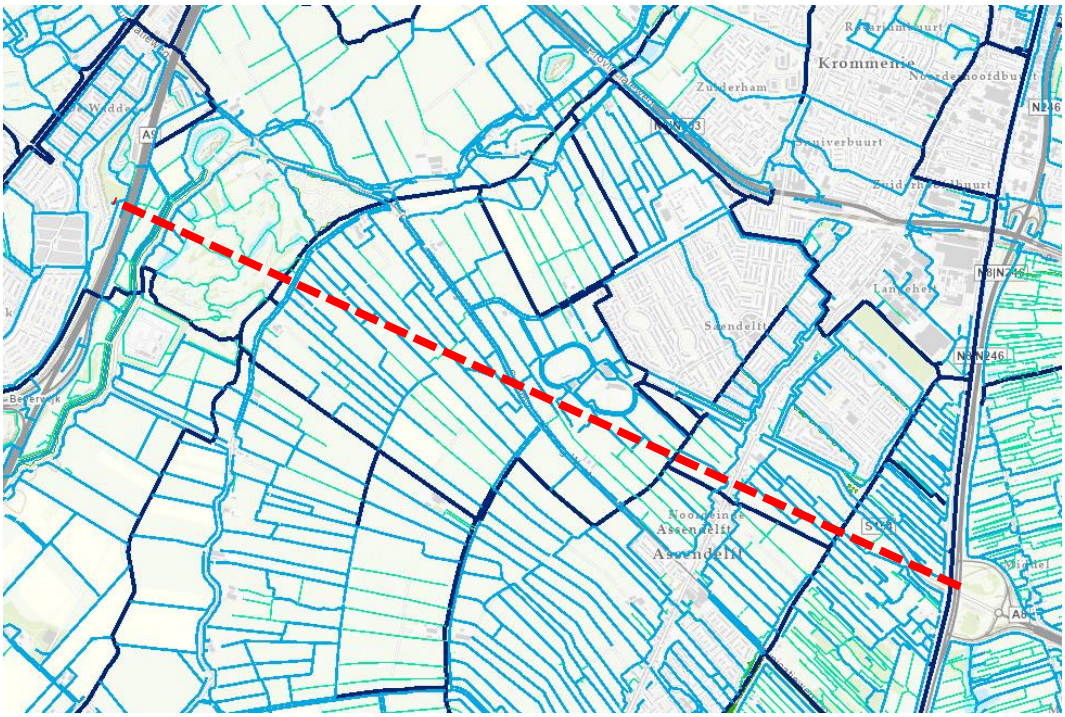

Figuur 24: Primaire waterlopen (donkerblauw), secundaire waterlopen (lichtblauw) en tertiaire waterlopen (groen) met in rood gestippeld de globale ligging Verbinding A8-A9 (bron: HHNK)

Voor de toename van verharding door de aanleg van de weg moet een compensatie worden aangelegd. Hiermee wordt voorkomen dat een versnelde afvoer van neerslag optreedt en wordt een piekbelasting van het watersysteem voorkomen. Bij een toename van de verharding van meer dan 2.000 m^2 moet de benodigde compensatie met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier worden afgestemd. Als kan richtlijn een compensatie van 10% worden gehanteerd. De globale toename van verharding is ca. 232.000 m^2. Dit houdt dus in dat ca. 23.200 m^2 nieuw oppervlaktewater moet worden aangelegd ter compensatie.

Waterkwaliteit : Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)
In het plangebied komen twee waterlichamen in het kader van de KRW voor (figuur 25). Dit betreft de Nauernasche Vaart, die onderdeel is van de Schermerboezem-Zuid, en de Kaaik en Binnendelft in de polder Assendelft. Zichtbaar is dat de VerbindingA8-A9 beide waterlichamen kruist, en gedeeltelijk evenwijdig loopt met de waterloop in de polder Assendelft. De aanleg van de weg mag geen negatieve gevolgen hebben voor de KRW-doelen. Daarnaast kan de aanleg mogelijk worden benut om de KRW-waterlichamen te verbeteren.

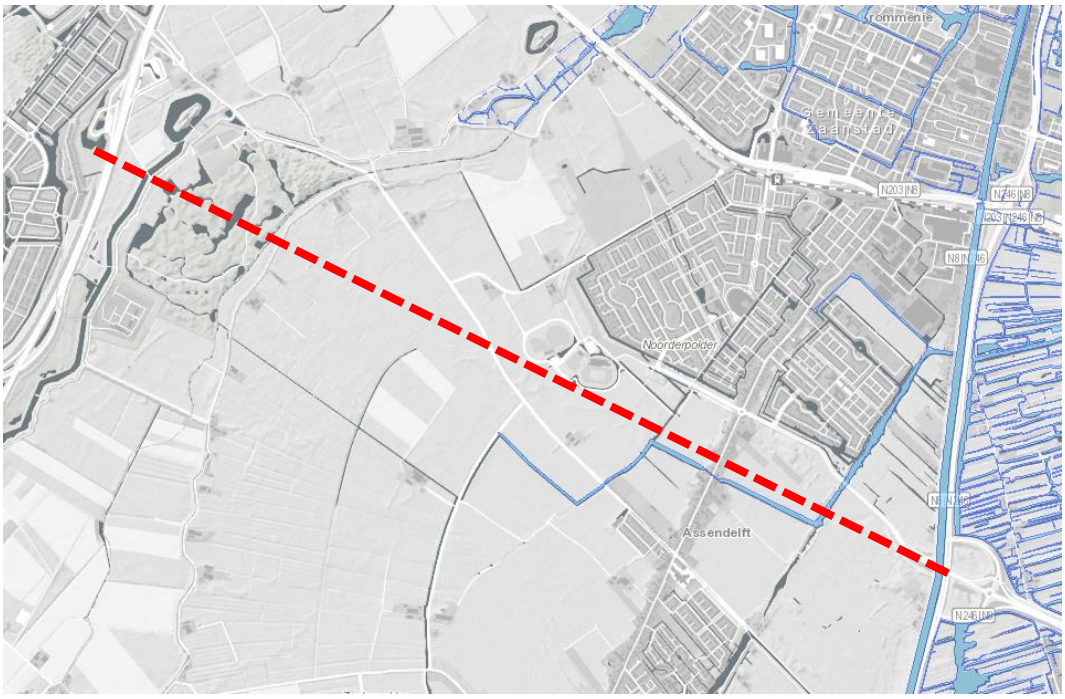

Figuur 25: KRW waterlichamen met in rood gestippeld de globale ligging Verbinding A8-A9 (bron: Provincie Noord-Holland)

Waterkwaliteit: Afstromend wegwater
In het onderzoek van de Commissie Integraal waterbeheer naar afstromend wegwater (2002) en het daarop gebaseerde Kader Afstromend Wegwater (Rijkswaterstaat, 2014) is geconstateerd dat neerslag die vanaf de weg afstroomt verontreinigingen met onder meer PAK, zware metalen en minerale olie bevat. Het is niet wenselijk dat deze verontreinigingen in het water komen en via deze route verspreid worden. Rijkswaterstaat heeft de voorkeursvolgorde uit het Besluit Lozen buiten Inrichtingen doorvertaald in een kader Afstromend wegwater. Hierbij is een pragmatische insteek gekozen, waarbij Zeer Open Asfaltbeton in combinatie met berminfiltratie het uitgangspunt vormen. Voor de Verbinding A8-A9 is dit maar voor een deel van de weg relevant, omdat een groot deel van de Verbinding A8-A9 verdiept ligt in een aan de onder- en zijkant gesloten tunnelbak. Water dat in de bak valt wordt opgevangen en via een aantal pompputten uit de bak gepompt. Dit water wordt opgevangen in voorzieningen nabij de tunnelbak om te kunnen infiltreren naar het grondwater.

Waterkeringen en scheepvaart
Een deel van de dijken in het gebied heeft een functie als primaire kering (figuur 26). In dit opzicht is vooral de St. Aagtendijk van belang. Deze wordt in de huidige situatie al gekruist door de A9. De A9 ligt hier op dezelfde hoogte als de dijk. Als onderdeel van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 wordt de weg hier ongeveer 5 m verbreed. Dit heeft geen effect op de primaire kering.

Aan de oostkant van de Verbinding A8-A9 ligt een waterkering aan weerszijden van de Nauernasche Vaart. In de huidige situatie ligt hier de Noorderveenweg die met beweegbare brug de Nauernasche Vaart kruist. De Verbinding A8-A9 krijgt hier een tweede brug, die evenals de bestaande brug een beweegbaar deel krijgt omdat de Nauernasche Vaart onderdeel is van een staande-mastroute. Voor de nieuwe (tweede) brug over de Nauernsche Vaart zijn de hoogtes aangehouden van de bestaande brug.

Er is vanuit gegaan dat de nieuwe aansluiting zodanig wordt gerealiseerd dat de waterkerende functie niet wordt belemmerd.

Hoewel in het plangebied meer waterlopen liggen, zijn deze niet met functie ‘vaarweg’ bij de provincie Noord-Holland opgenomen. Er is wel rekening gehouden het gebruik van de hoofdwatergangen in de Assendelver polders voor kano’s en schaatsers.

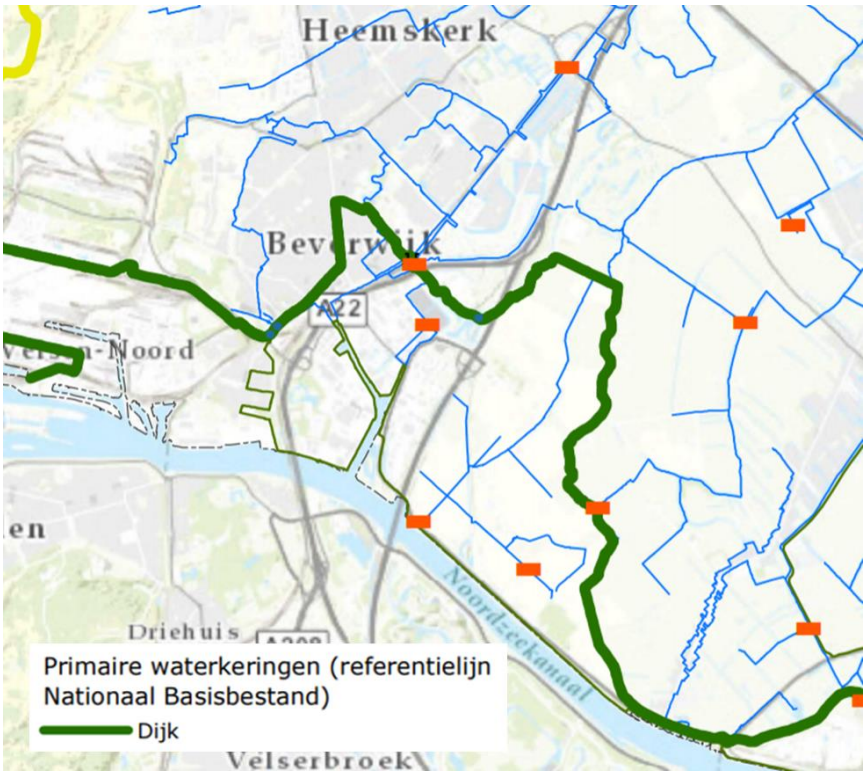

Figuur 26: Ligging van de primaire waterkering in het plangebied (bron: HHNK)

Figuur 27: Regionale waterkering en beschermingszones (bron: Legger HHNK)

Grondwater

Grondwaterkwantiteit
In DINOloket is in en nabij het plangebied een beperkt aantal peilbuizen aanwezig. Deze peilbuizen geven een beeld van de grondwaterstroming in het plangebied. De freatische grondwaterstanden worden overwegend bepaald door de polderpeilen die zijn ingesteld. In het eerste watervoerende pakket is de stromingsrichting van het grondwater globaal oostelijk gericht, vanaf de Noordzeekust naar de lager gelegen polders rondom Zaanstad en verder oostelijk.

In het midden van het plangebied, bij de kruising van de Communicatieweg West en de Noorderweg, is een peilbuis aanwezig met filters in de deklaag en in verschillende dieper gelegen watervoerende lagen, peilbuis B19D0175. De waarnemingen vanaf 1995 zijn opgenomen in figuur 28. In deze figuur geeft de rode lijn (filter 1) de freatische grondwaterstanden in de Holocene deklaag weer. De groene lijn (filter 2) en de zwarte lijn (filter 3) betreffen de stijghoogten in het eerste watervoerende pakket. Zichtbaar is dat er tot ongeveer 2000 nauwelijks sprake was van infiltratie of kwel. Daarna zijn de stijghoogten in het watervoerende pakket langzaam hoger komen te liggen, mogelijk door reductie van grondwateronttrekkingen. In de periode vanaf ongeveer 2010 tot nu ligt de stijghoogte in het watervoerende pakket ongeveer 0,4 m hoger dan de freatische grondwaterstand. Dit houdt in dat er sprake is van kwel.

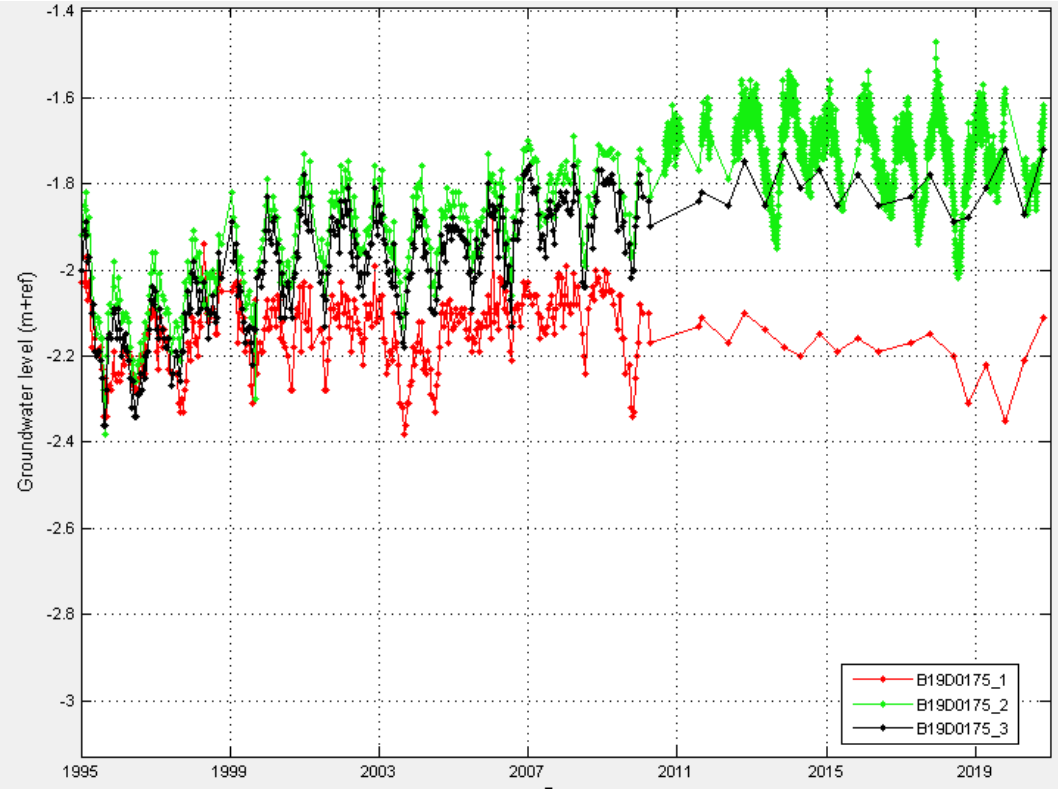

Figuur 28: Waargenomen grondwaterstanden peilbuis B19D0175 (bron: DINOloket)

Door de toename van verharding infiltreert neerslag in mindere mate direct in de ondergrond. Doordat er extra ruimte voor waterberging wordt aangelegd, kan de neerslag alsnog in de bodem infiltreren. De gevolgen van de extra verharding op de grondwaterkwantiteit is daardoor beperkt. Bij de aansluiting op de A9 en juist daarvoor de kruising van de Stelling van Amsterdam is een verdiepte ligging voorzien. Het diepste punt van de tunnelbak ligt op 8 m -mv., ongeveer NAP -9 m. De verdiepte ligging wordt uitgevoerd als een tunnelbak van beton. De verdiepte ligging ligt in de Holocene deklaag, die hier tot ca. 20 m -mv. aanwezig is. De deklaag is hoofdzakelijk zandig, maar heeft op verschillende diepten laagjes klei en veen met dikten tussen 0,5 en 2 m. Uit de analyse is gebleken dat er waarschijnlijk sprake is van een beperkte kweldruk. Dit houdt in dat de risico's op opbarsten gering zijn, er zijn dus geen zware constructies nodig om dit te voorkomen. Het verdiepte gedeelte ligt overwegend in de oost-west richting, dus evenwijdig aan

de stromingsrichting van het grondwater. Daarnaast is de deklaag tamelijk zandig, waardoor het grondwater een alternatieve weg kan zoeken. Er is daardoor niet meer dan een beperkte opstuwing van het grondwater te verwachten. Bij een voldoende waterdichte afwerking van de tunnelbak is de invloed van de tunnelbak op het grondwater dus beperkt. Een afwerking waarbij kwelwater door de wanden en bodem van de tunnelbak komt vereist het permanent afpompen van dit water. Vanuit het oogpunt van duurzaamheid is dit ongewenst. Ook gezien de waterkwaliteit is dit niet wenselijk. Daarnaast zal dit tot verlagingen van de grondwaterstand en mogelijk schade aan bebouwing, infrastructuur en natuur in de omgeving leiden.

Grondwaterkwaliteit
Het grondwater in het eerste watervoerende pakket heeft hogere gehalten aan chloride en andere zouten dan het freatische grondwater. In DINOloket zijn voor 2 peilbuizen in het plangebied analyseresultaten beschikbaar. In onderstaande figuur 29zijn deze gegevens weergegeven. Bij peilbuis B190175 zijn 2 monsterdata beschikbaar waarbij het grondwater op verschillende diepten is bemonsterd. Bij peilbuis B25B0289 zijn meerdere data tussen 1957 en 1980 en meerdere diepten beschikbaar. Zichtbaar is dat in het 1e watervoerende pakket, vanaf 15 à 20 m -mv., het chloridegehalte tussen ca. 800 en 2.300 mg Cl^{-}/l ligt. Een gehalte van meer dan 500 mg/l wordt als zout water gezien. Op grotere diepte neemt het chloridegehalte toe.

Een permanente kwelstroom naar de tunnelbak zou tot een verhoging van de chloridegehalten kunnen leiden. Vanuit kwaliteitsoogpunt is dit ongewenst. Ook vanuit dit oogpunt is het dus noodzakelijk om de tunnelbak waterdicht af te werken.

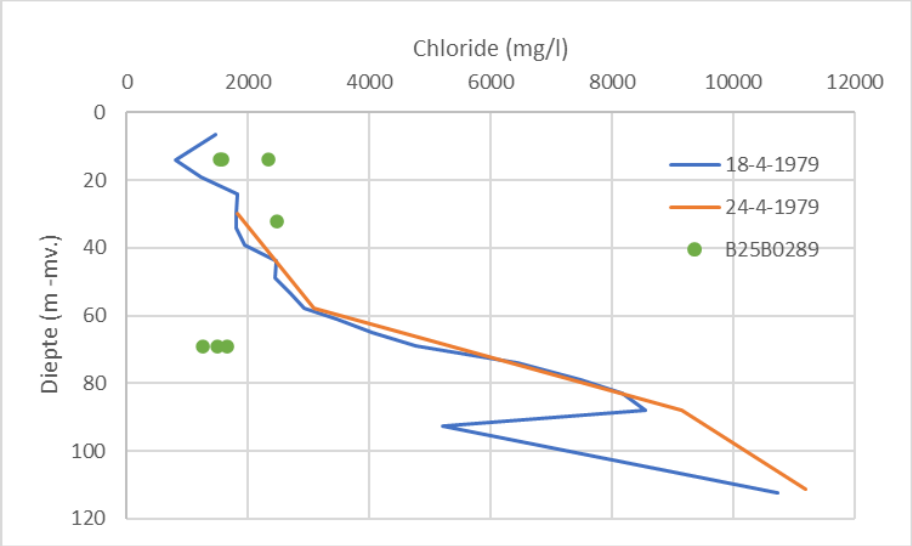

Figuur 29: Analyses chloride in peilbuis B19D0175 en B25B0289 (bron: DINOloket

Neerslag die in de tunnelbak valt, wordt verzameld in één of enkele pompkelders. Het water wordt hier verzameld en verpompt naar een locatie om te verwerken. Het is wenselijk om de eerste neerslag van een bui (‘first flush’), die de meeste verontreiniging bevat, te zuiveren of op het vuilwaterriool te lozen. Hiermee wordt verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater voorkomen.

Klimaatverandering
Het Nederlands klimaat verandert door natuurlijke processen die worden versterkt door menselijk handelen. Het aantal hittegolven en extreme buien, de intensiteit van heftige buien en perioden van droogte nemen toe. Dit heeft grote gevolgen voor onze leefomstandigheden. In deze paragraaf wordt ingegaan op de risico’s die op kunnen treden door klimaatveranderingen en de mogelijkheden voor adaptatie. Hierbij wordt specifiek ingegaan op wateroverlast.

Verdiepte ligging
Bij de verdiepte ligging bij de Stelling van Amsterdam en de aansluiting op de A9 en het gedeelte in de Assendelver polders wordt neerslag in de tunnelbak opgevangen en naar een aantal pompkelders gevoerd. Hierbij wordt een maatgevende bui gehanteerd voor de dimensionering. Door klimaatverandering wordt verwacht dat de intensiteit van extremere neerslagsituaties toeneemt. Dit kan inhouden dat het systeem voor het opvangen en verwerken van neerslag vaker onvoldoende zal zijn dan in de huidige situatie.

Dit heeft tijdelijk water in de tunnelbak tot gevolg. Dit vraagt om een aandacht bij de nadere technische uitwerking van de Verbinding A8-A9.

Waterberging in de Stelling van Amsterdam
De ontwikkeling omvat een gedeelte van de Stelling van Amsterdam. In dit Landschapsplan zijn maatregelen opgenomen die het mogelijk maken de inundatiekommen te inunderen. Dit kan er toe bijdragen dat het gebied als een klimaatbuffer gaat werken, waarbij in natte perioden neerslag vanuit het stedelijke gebied van Heemskerk en/of Beverwijk wordt gevoerd en hier tijdelijk wordt gebufferd.

5 Natuur

Gebieden
In de omgeving van het plangebied is een aantal Natura 2000-gebieden aanwezig. De Verbinding A8-A9 heeft hierop geen directe effecten door ruimtebeslag. Effecten als gevolg van stikstofdepositie zijn niet uitgesloten, maar zijn vanwege het stadium van het project en de zicht nog ontwikkelende wetgeving en jurisprudentie nu niet onderzocht. Dit zal plaatsvinden in het kader van de planstudie.

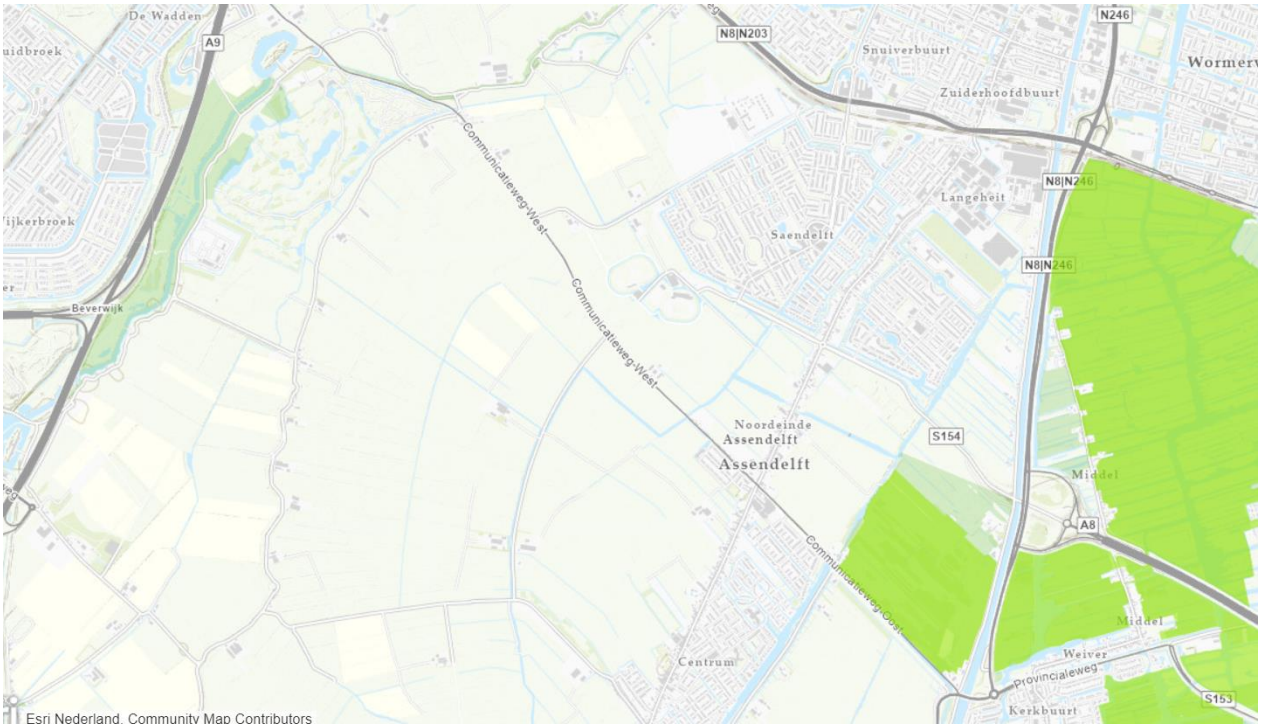

Figuur 30: Natura 2000-gebieden (felgroen) en NNN (lichter groen)

De Verbinding A8-A9 leidt op twee plekken tot ruimtebeslag in NNN-gebieden. Bij de aansluiting op de A9 gaat ongeveer 8,2 ha verloren, aan de oostkant ongeveer 10 ha. Dit areaal moet in overeenstemming met de provinciale regels worden gecompenseerd. Het ligt voor de hand deze compensatieopgave te combineren met andere maatregelen die worden genomen, zoals de opvang en buffering van neerslag en het inrichten van de inundatiekommen voor inundatie. De verwachting is dat per saldo het Landschapsplan A8-A9 leidt tot een verbetering van de kwaliteit en de samenhang van het NNN.

Figuur 31: Ruimtebeslag in NNN bij de aansluiting op de A9

Soorten en biodiversiteit

In het kader van het Landschapsplan A8-A9 is geen informatie verzameld over de aanwezigheid van (beschermde) flora en fauna. De maatregelen van het Landschapsplan kunnen effect hebben op bestaande biotopen van (beschermde). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij het verwijderen van bosschages, het kappen van bomen en het slopen van gebouwen. De maatregelen die in het Landschapsplan zijn opgenomen kunnen echter ook een bijdrage leveren aan het vergroten van de biodiversiteit. Positieve effecten kunnen ontstaan door de boombeplanting langs de dijken van de hoofdweerstandslijn, bloemrijke vegetatie op de dijken en het inrichten van de inundatiekommen ten behoeve van inundaties.

Door de verdiepte ligging van het tracé in de Assendelver Polders worden de effecten op de waarde van dit gebied voor weidevogels (onderdeel BPL) zo veel mogelijk beperkt.

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 7 – Kosten en baten van het Landschapsplan Verbinding A8-A9

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Bijlage 7 – Kosten en baten van het Landschapsplan Verbinding A8-A9

1. Kosten

Voor het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 is een kostenraming gemaakt op basis van de SSK-systematiek. Deze raming heeft betrekking op de volgende elementen:

- Volledige knoop, verdiept, inclusief aanpassing aansluiting Heemskerk;
- Verdiepte ligging door Assendelver polders;
- Verplaatsen verzorgingsplaatsen;
- Verplaatsen golfbaan;
- Verplaatsen c.q. andere maatregelen ten behoeve van gas- en andere leidingen;
- Overige maatregelen die zijn opgenomen in het Landschapsplan.

De raming is een raming van de investeringskosten exclusief BTW, waarbij (in de vorm van een risico-opslag) rekening is gehouden met een aantal factoren die van belang kunnen zijn voor de kosten (zoals de zettinggevoelige grond, mogelijke aanwezigheid verontreinigde grond in geluidwallen e.d.). De investeringskosten bestaan uit:

- Directe kosten voor de kunstwerken;
- Directe kosten voor de rijbanen (wegfundering, verharding);
- Directe kosten voor bewegwijzering etc.
- Bijkomende kosten (engineering, overige bijkomende kosten);
- Risico.

Er is rekening gehouden met het verplaatsen naar de ondergrond (door middel van diepboring) van de kruisende gasleidingen (basis: kostenindicatie Gasunie) en andere noodzakelijke aanpassingen van kabels en leidingen. Voor de raming is uitgegaan van het wegontwerp dat is beschreven in het rapport ‘Wegontwerp en verkeer van 2 april 2021’. Een deel van de maatregelen die in het Landschapsplan zijn opgenomen is noodzakelijk of onvermijdelijk voor het realiseren van de Verbinding A8-A9. Deze maatregelen zijn derhalve meegenomen in de kostenposten voor de infrastructuur.

Het is een indicatieve raming van de investeringskosten, omdat aannames zijn gedaan voor de bouwtechniek en voor de verplaatsing van verzorgingsplaatsen en golfbaan. Als gevolg van het stadium in de planontwikkeling is er een onzekerheid van +/- 25%.

De raming is nu gepresenteerd **exclusief btw**. De compensatieregeling voor btw voor een gecombineerd-werk (provincie en rijk) is gecompliceerd. Voor werken aan de rijkswegen (rijk opdrachtgever) moet met btw gerekend worden, voor de werken van de provincie niet.

De kosten van de maatregelen van het Landschapsplan A8-A9 zijn geraamd op ruim 900 miljoen euro exclusief BTW, prijspeil 2021. Dit bedrag is opgebouwd uit de volgende onderdelen (in miljoenen euro, exclusief BTW):

• Verdiepte, volledige knoop en tracédeel in het gebied van de Stelling	312
• Tracédeel buiten het gebied van de Stelling (tussen Groenedijk en A8)	469
• Bijkomende, noodzakelijke maatregelen	101
• Overige maatregelen ten behoeve van de Stelling	26
Totaal	909

De kosten van de bijkomende, noodzakelijke maatregelen bestaan uit: de nieuwe verzorgingsplaatsen, golfbaan, vastgoed en kabels en buisleidingen. In deze post zijn de kosten opgenomen die (technisch en ruimtelijk) noodzakelijk zijn om de Verbinding A8-A9 te kunnen aanleggen. In de post ‘Overige maatregelen ten behoeve van de Stelling’ zijn alle maatregelen opgenomen die verder noodzakelijk zijn voor herstel en versterking van het werelderfgoed. De kosten van deze maatregelen zijn – in vergelijking met de kosten van de infrastructuur – laag en zijn voor de meeste maatregelen (ruim) lager dan 0,5 miljoen euro. Binnen deze post zijn de maatregelen met de hoogste kostenraming de kosten voor het vastgoed in kom 14 (maatregel 9), het vervangen van de brug van de Communicatieweg over de A9 door een onderdoorgang (maatregel 8), en het vervangen van de bestaande fietsbrug door een nieuwe, transparante fietsbrug met een uitzichtpunt (maatregelen 18 en 19).

2. Baten

In het kader van de planstudie 2e fase is in 2017 een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) uitgevoerd. Daarin is ook het Golfbaanalternatief opgenomen.

In een MKBA wordt geanalyseerd wat de kosten van een voorgenomen ontwikkeling zijn en wat die ontwikkeling aan directe en indirecte baten gaat opleveren. Er wordt daarbij gekeken naar een lange periode. Bij de baten worden niet allen de verkeersbaten meegenomen, maar ook de indirecte baten als gevolg van de effecten op geluid, luchtkwaliteit en dergelijke.

De MKBA uit 2017 (alternatief Golfbaan) is voor het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 geactualiseerd. Bij de actualisatie is rekening gehouden met de kosten van de maatregelen uit het Landschapsplan en met de kosten van de Verbinding A8-A9. Daarnaast is in de actualisatie van de MKBA uitgegaan van de huidige inzichten over de aanpak van een MKBA en zijn de actuele discontovoeten gebruikt. In de MKBA is gekeken naar de WLO-scenario's 2030 Laag en 2030 Hoog.

In de MKBA zijn voor de posten ruimtelijke kwaliteit en landschapswaarde (waaronder ook de baten voor de Stelling van Amsterdam en het BPL vallen) geen baten opgenomen. Dat is gedaan omdat hiervoor geen kengetallen ('referentiebaten') beschikbaar zijn.

De resultaten van de MKBA zijn samengevat in tabel 1.

Tabel 1 Berekening van de baten in NCW 2028-2127 voor Golfbaanalternatief in miljoenen euro's

	Laag scenario discontovoet 2,25%	**Hoog scenario discontovoet 2,25%**
Opnieuw berekend ten opzichte van rapportage 2018		
Reistijdbaten	€659	€642
Betrouwbaarheid	€38	€1
Verkeersveiligheid	€146	€214
Geluid (lokaal effect)	€2	€1
Uitstoot (lokaal effect)	€33	€46
Grondwaarde	PM	PM
Ruimtelijke kwaliteit	PM	PM
Landschapswaarde	PM	PM
Correctie ten opzichte van rapportage 2018		
Accijnzen	€17	€17
Werkgelegenheid, agglomeratie-effecten, etc.	€24	€24
Totale baten	**€ 919**	**€945**

In vergelijking met de berekening van de baten voor het Golfbaanalternatief (2017) zijn de baten fors toegenomen. Dit is gevolg van verandering van de discontovoeten voorgesteld door de Werkgroep Discontovoet van het Ministerie van Financiën die in MKBA's moeten worden gebruikt. Deze discontovoeten hebben een grote invloed op de uitkomsten en zijn lager uitgevallen dan de voorgeschreven discontovoet die werd gebruikt in 2017. De belangrijkste reden voor de aanpassing is de lage rente op de kapitaalmarkt (de discontovoeten zijn gebaseerd op rendementen op beleggingen met een lange looptijd) naast het toepassen van de nieuwste inzichten op het meten van investeringen en spaarvermogen. Het gevolg is dat de baten in de toekomst meer waardevast zijn (en investeringen al helemaal).. Voor baten zijn er twee discontovoeten mogelijk. Omdat bij de Verbinding A8-A9 geen sprake is van de aanpak van een capaciteitsknelpunt maar een nieuwe weg worden de baten met 2,25% discontovoet gewaardeerd..

De totale baten van het lage scenario zijn marginaal lager dan voor het hoge scenario. De reistijdbaten komen vooral tot hun recht komen met wat minder verkeer en een betere doorstroming in het lage scenario. Uitstoot en verkeersveiligheid verbeteren vooral in het hoge scenario. De opbrengsten zijn berekend vanaf 2028. De kosten zijn uitgesmeerd over de jaren 2025-2028 en afgewaardeerd met de discontovoet.

De kosten zijn lager dan de baten. Er is geen rekening gehouden met de baten voor de OUV en het landschap. Hiervoor zijn geen kentallen beschikbaar. Ook de baten van het Landschapsplan voor natuur en de bijdrage aan de klimaatadaptatie door de inrichting van de inundatiegebieden zijn om deze reden niet meegenomen. De totale maatschappelijke baten liggen daardoor hoger dan de hier gegeven bedragen.

Landschapsplan

Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9

10 november 2021

Bijlage 8 – Wegontwerp Verbinding A8-A9

Opgesteld door

Antea group

BoschSlabbers Landschapsarchitecten

KuiperCompagnons

M.A. Kooiman Cultuurhistorische Projecten

VenhoevenCS

In opdracht van
Provincie Noord - Holland

Bijlage 8 – Wegontwerp Verbinding A8-A9

1. Inleiding

Ontwerpproces
Het wegontwerp voor de Verbinding A8-A9 is tot stand gekomen in afstemming met RWS. In het ontwerpproces is een aantal mogelijkheden voor de aansluiting op de A9 onderzocht. Deze varianten en de overwegingen die hebben geleid tot het voorkeursalternatief voor de Verbinding A8-A9 zijn beschreven in het rapport Wegontwerp en verkeer.

Ontwerpeisen
De Verbinding A8-A9 voldoet voor het gedeelte dat onderdeel wordt of direct aansluit op de A9 (onderdeel van het hoofdwegennet) aan ROA 2019 (Richtlijnen ontwerp autosnelwegen). De A9 en A22 zijn nationale stroomwegen (autosnelwegen). Aanpassingen aan deze wegen dienen te voldoen aan de Richtlijn Ontwerp Autosnelwegen (ROA 2019). De Verbinding A8-A9 wordt een regionale stroomweg type 1 (2x2 rijstroken, 100 km/uur) die moet voldoen aan het Handboek Wegontwerp (HWO2013) en de Eisen en Richtlijnen Bouw- en Infraprojecten (ERBI) van de Provincie Noord-Holland.

2. Toelichting op het voorkeursalternatief

Onderdelen van het voorkeursalternatief
Op hoofdlijnen bestaat de Verbinding A8-A9 uit twee onderdelen, namelijk de aansluiting op de A9 en het tracé door de Assendelver polders. Mede vanwege de impact op de Stelling van Amsterdam is de grens tussen deze twee onderdelen gelegd juist ten oosten van de Groenedijk (de oostelijke begrenzing van het Unesco-gebied). .

Aansluiting op de A9
De aansluiting op de A9 heeft de vorm van een volledige knooppunt. Dat wil zeggen dat een conflictvrije uitwisseling mogelijk is tussen de Verbinding A8-A9 en zowel de A9 als de A22. Dit is relevant omdat de Verbinding A8-A9 op de A9 aansluit direct ten noorden van het bestaande knooppunt Beverwijk (verbinding tussen A9 en A22). Er is gekozen voor een verdiepte ligging vanwege de impact op de Stelling en vanwege de effecten op de leefbaarheid. Als direct gevolg van de vormgeving en locatie van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9 wordt het oostelijk deel van de bestaande aansluiting Heemskerk omgebouwd naar een zogeheten Haarlemmermeer-aansluiting. Een tweede direct gevolg van de aansluiting van de Verbinding A8-A9 is dat de bestaande verzorgingsplaatsen Akermaat en Twaalfmaat moeten worden verwijderd. Ook is het noodzakelijk de bestaande fietsbrug over de A9 te verwijderen. Onderdeel van het Landschapsplan is dat op ongeveer dezelfde locatie een nieuwe fietsbrug wordt gebouwd. De Verbinding A8-A9 leidt tot de noodzaak een aantal leidingen (gas en water) te verleggen dan wel te voorzien van een ontlastingsconstructie. De masten van de 150kV hoogspanningsverbinding in het nieuwe knooppunt moeten worden verhoogd om voldoende vrije ruimte tussen de geleiders en het wegvak te houden.

Tracé door Assendelver polders en tot de huidige A8
Het gedeelte van de Verbinding A8-A9 tussen de aansluiting op de A9 en de aansluiting op de A8 bij de Nauernasche vaart is een regionale 2x2 stroomweg.

Bij het tracé door de Assendelver polders bestaat het voorkeursalternatief uit een verdiepte ligging in een dichte constructie (betonnen bak). Er is daarbij vanwege de toekomstvastheid (mogelijke doorgroei naar een autosnelweg conform ROA) gekozen voor een wegprofiel dat breder is dan dat van een regionale stroomweg[1]. Daarnaast is vanwege een gelijkmatig verticaal alignement en om de effecten op het landschap zo veel mogelijk te beperken gekozen voor een zodanige diepte dat signalering, bebording e.d. niet boven de betonnen bak uitsteekt. Figuur 1 laat een dwarsdoorsnede zien.

[1] De betonnen bak wordt ongeveer 30 m breed. Het verschil tussen het gewenste profiel van een regionale stroomweg en het opgenomen profiel (autosnelweg conform ROA 2019) is 4 m

Aan weerszijden van de verdiepte ligging is een dienstweg noodzakelijk voor de bereikbaarheid van de bak voor onderhoud en bij calamiteiten. Deze dienstwegen zijn op de ontwerptekeningen indicatief aangegeven.

Door de verdiepte ligging kunnen de kruisende wegen (Communicatieweg en de nieuwe aansluiting Saendelft) op maaiveld liggen. Door de nieuwe aansluiting Saendelft kan de bestaande ontsluiting van Assendelft vanaf de A8 (Noorderveenweg) worden omgevormd tot een fietspad.

Ter hoogte van de Nauernasche vaart wordt naast de bestaande brug (aan de zuidkant) een nieuwe brug gebouwd. De bestaande brug wordt omgebouwd voor de twee rijstroken in westelijke richting. De nieuwe brug krijgt tevens een fietspad.

De Verbinding A8-A9 kruist de Dorpsstraat. Om de aanleg van de weg hier mogelijk te maken moet een aantal huizen worden gesloopt (figuur 2).

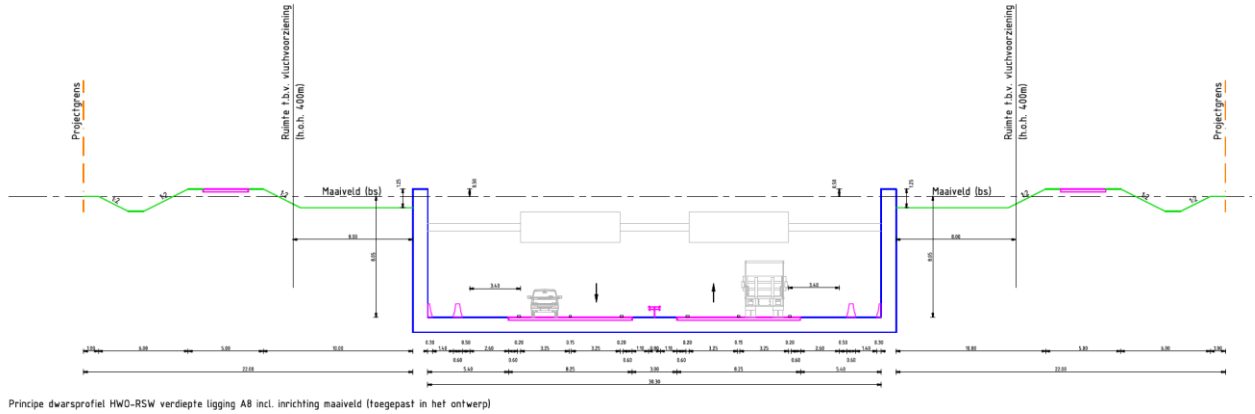

Figuur 1: Dwarsprofiel van de Verbinding A8-A9 bij de verdiepte ligging in de Assendelver polders

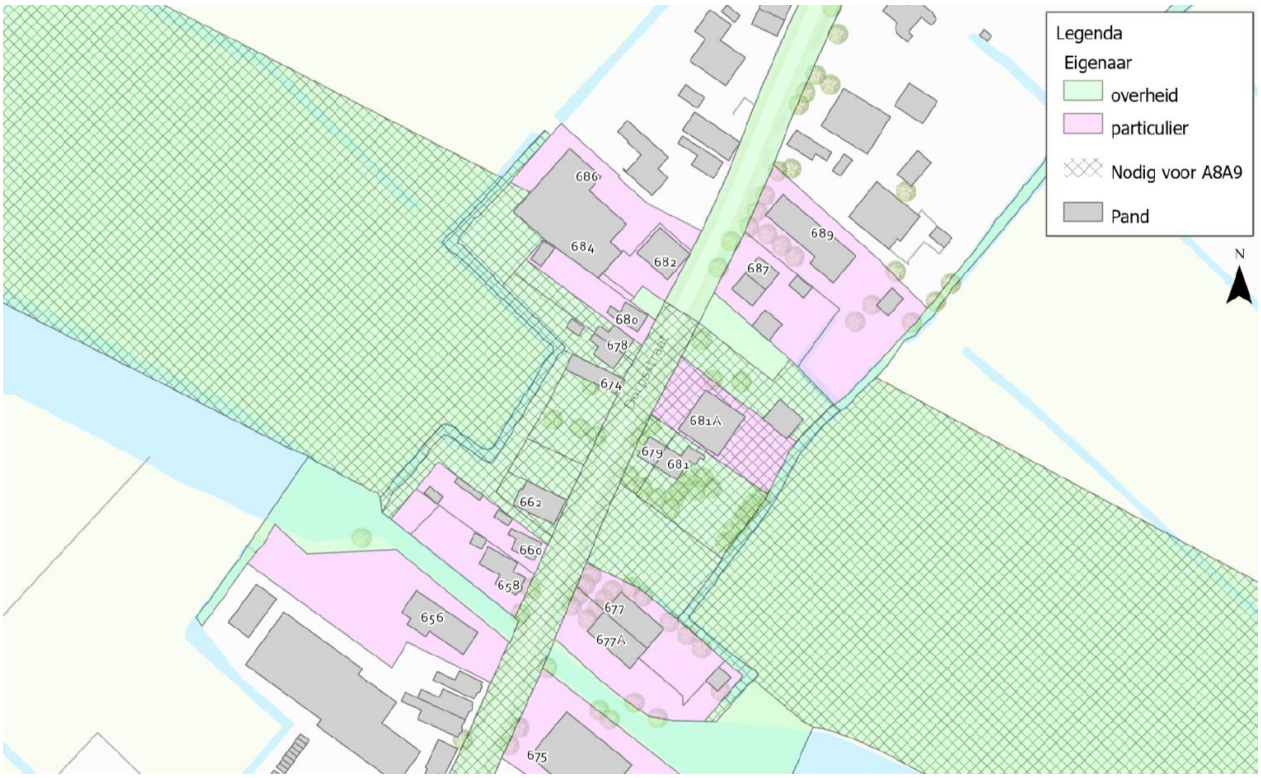

Figuur 2: Kadastrale percelen en panden die noodzakelijk zijn voor de Verbinding A8-A9. NB: dit is een voorlopige inschatting, zonder nadere technische detaillering en inzicht in de bouwmethode van de tunnelbak. De meeste percelen zijn in eigendom van de overheid.

Aanpassing van de Communicatieweg
Als gevolg van de Verbinding A8-A9 wordt het mogelijk de Communicatieweg af te waarderen tot een erftoegangsweg. Onderdeel van het Landschapsplan is een kleine aanpassing van het tracé van de Communicatieweg en het vervangen van het viaduct van de Communicatieweg over de A9 door een onderdoorgang.

3 Ontwerptekeningen

Aan deze bijlage zijn de tekeningen gevoegd van het technisch wegontwerp van de Verbinding A8-A9.

Op de volgende pagina's zijn ontwerptekeningen opgenomen. Hierbij is voor deze bijlage de onderstaande bladindeling gebruikt.

Tekeningen in meer detail en de lengte- en dwarsprofielen zijn opgenomen als bijlage bij het rapport Wegontwerp en verkeer.

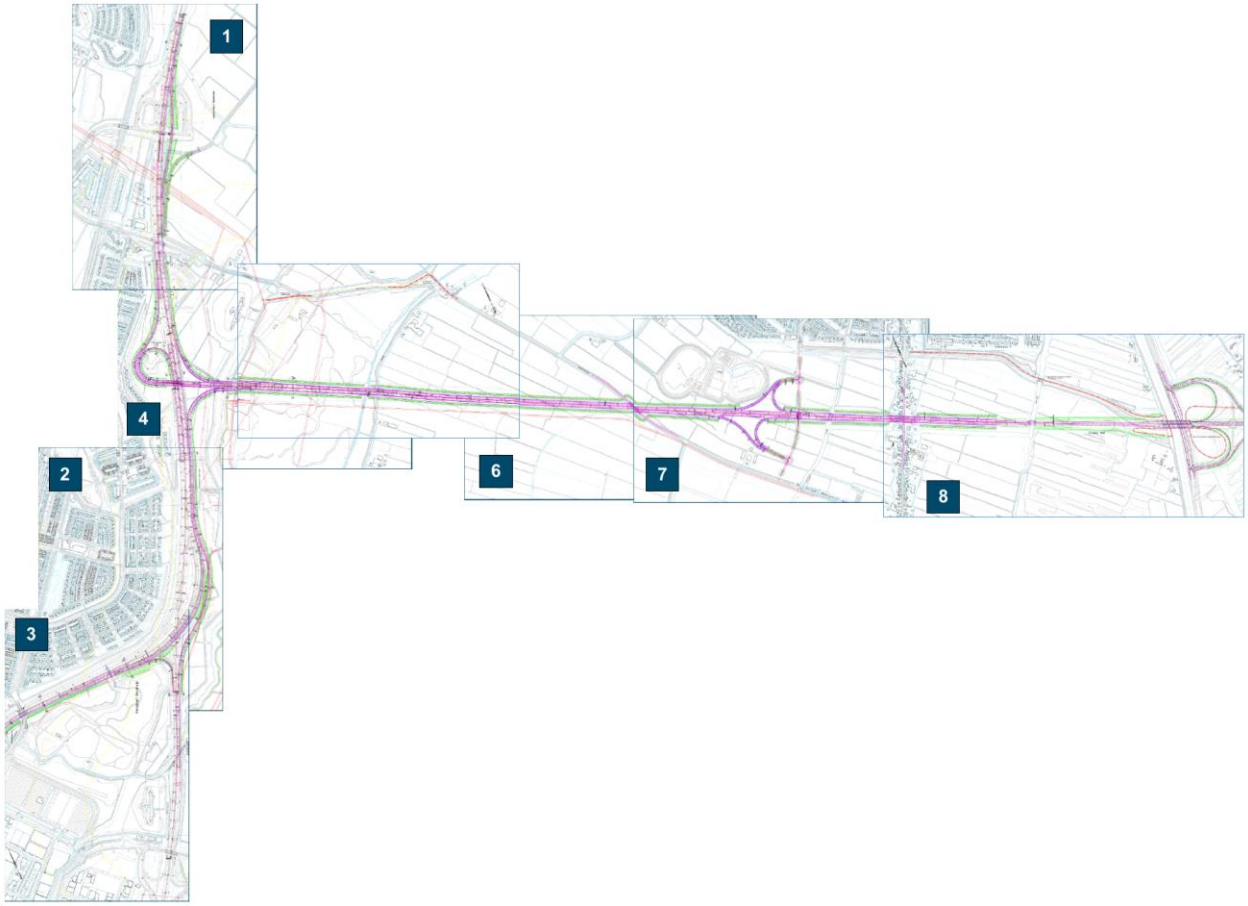

Verklaring:

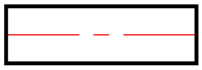
Ontwerp as

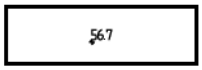

Bestaande metrering

Bestaande situatie

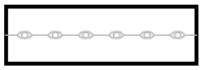
Bestaande geleiderail

Voorkeursalternatief (Golfbaan)

Nieuwe situatie (verharding en markering)

Nieuwe situatie (kunstwerk)

Nieuwe situatie (watergang)

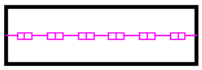
Nieuwe geleiderail

Nieuwe geleiderail (kunstwerk)

Nieuwe barrier

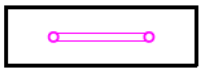
Portaal (bewegwijzering)

Bermbord (bewegwijzering)

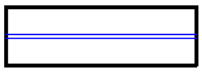
Nieuwe grondkerende constructie

Projectgrens

Kadastrale grens

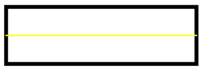
Contouren rond de SvA (kringenwet 1853)

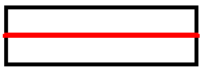
Leidingen Gasunie

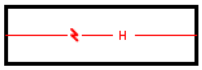

Hoogspanningsleiding

Globaal tracé nieuwe fietsverbinding

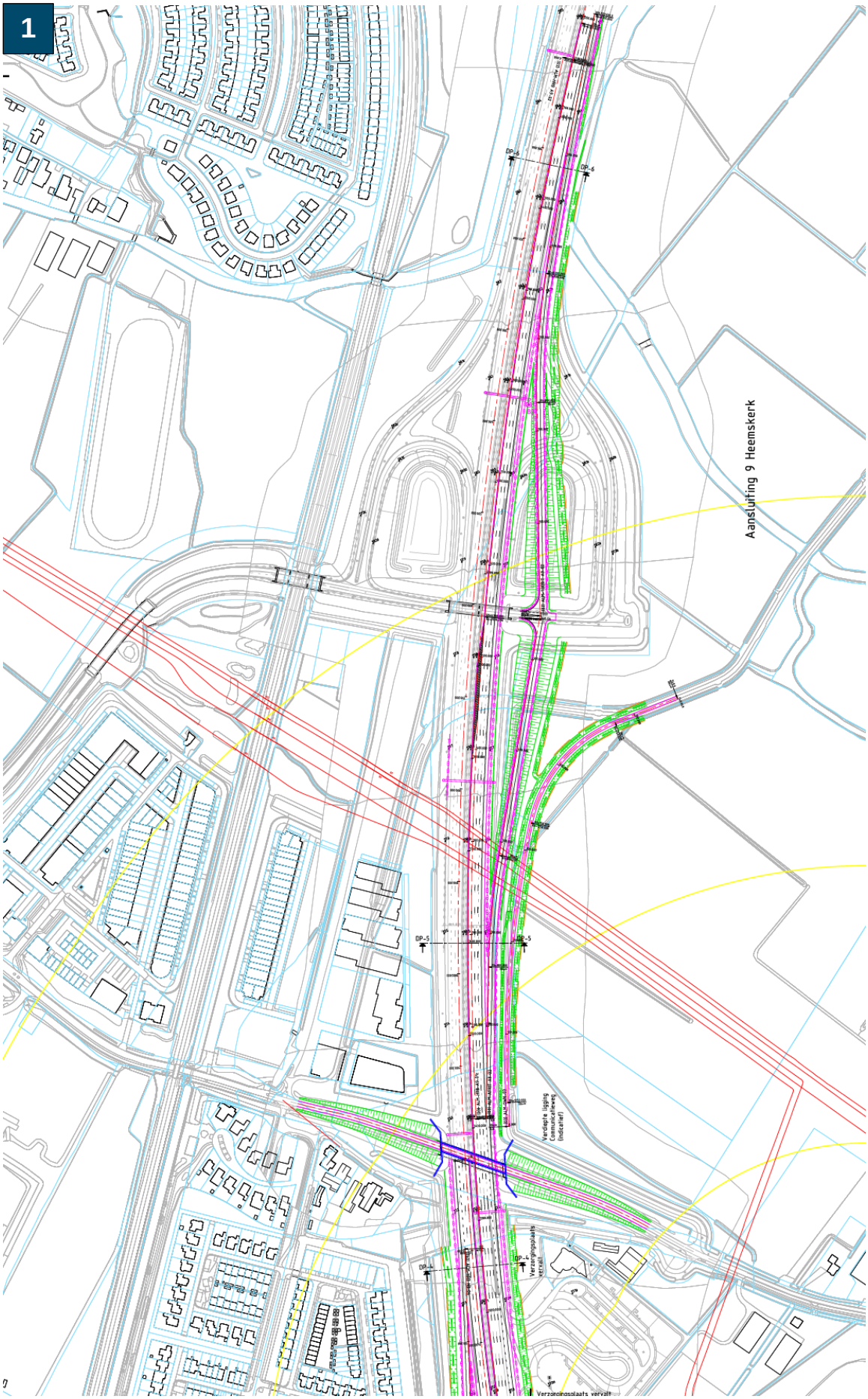
1
Aansluiting 9 Heemskerk
DP-6
DP-5
DP-4
Verzorgingsplaats vervalt

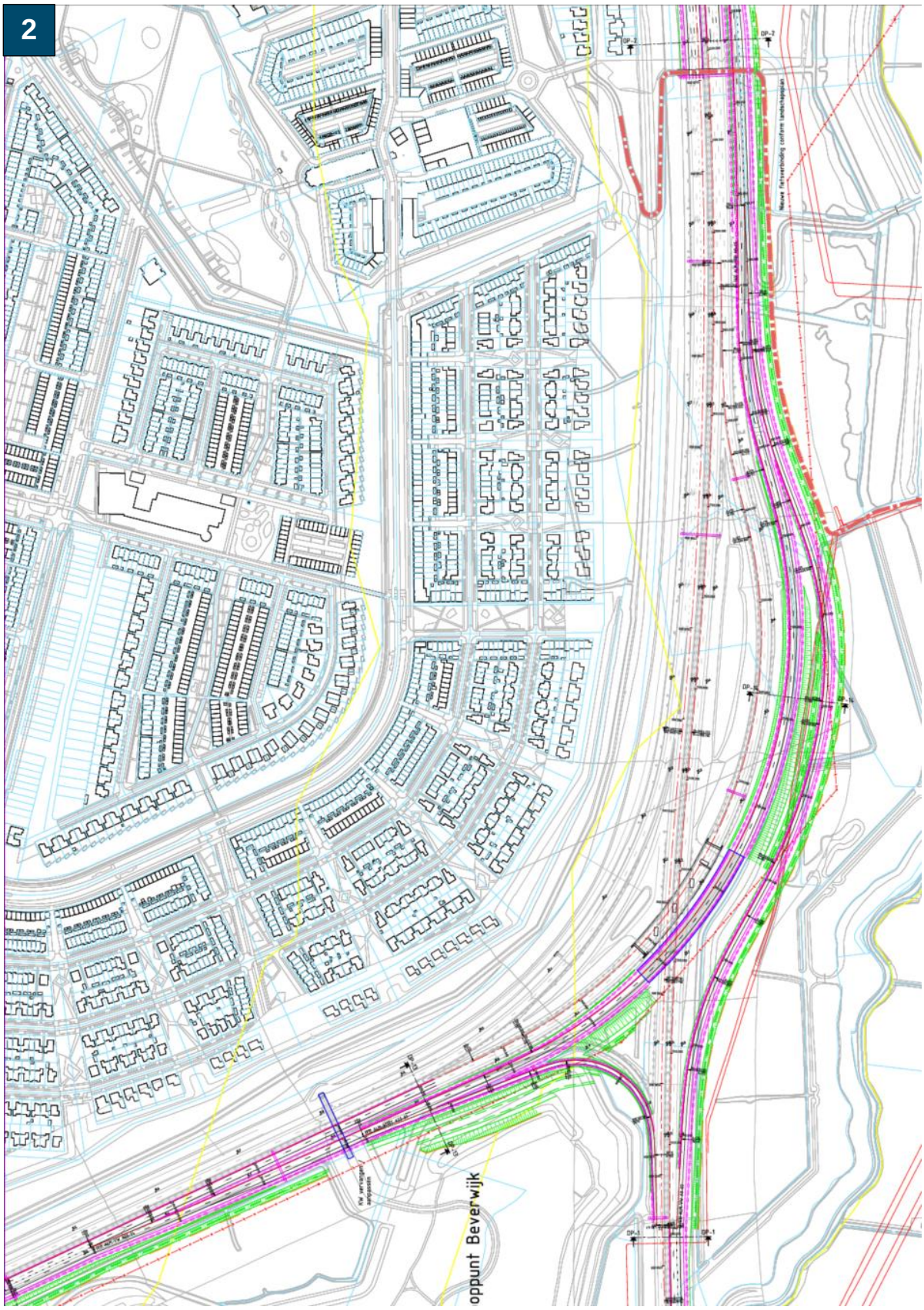
2
oppunt Beverwijk

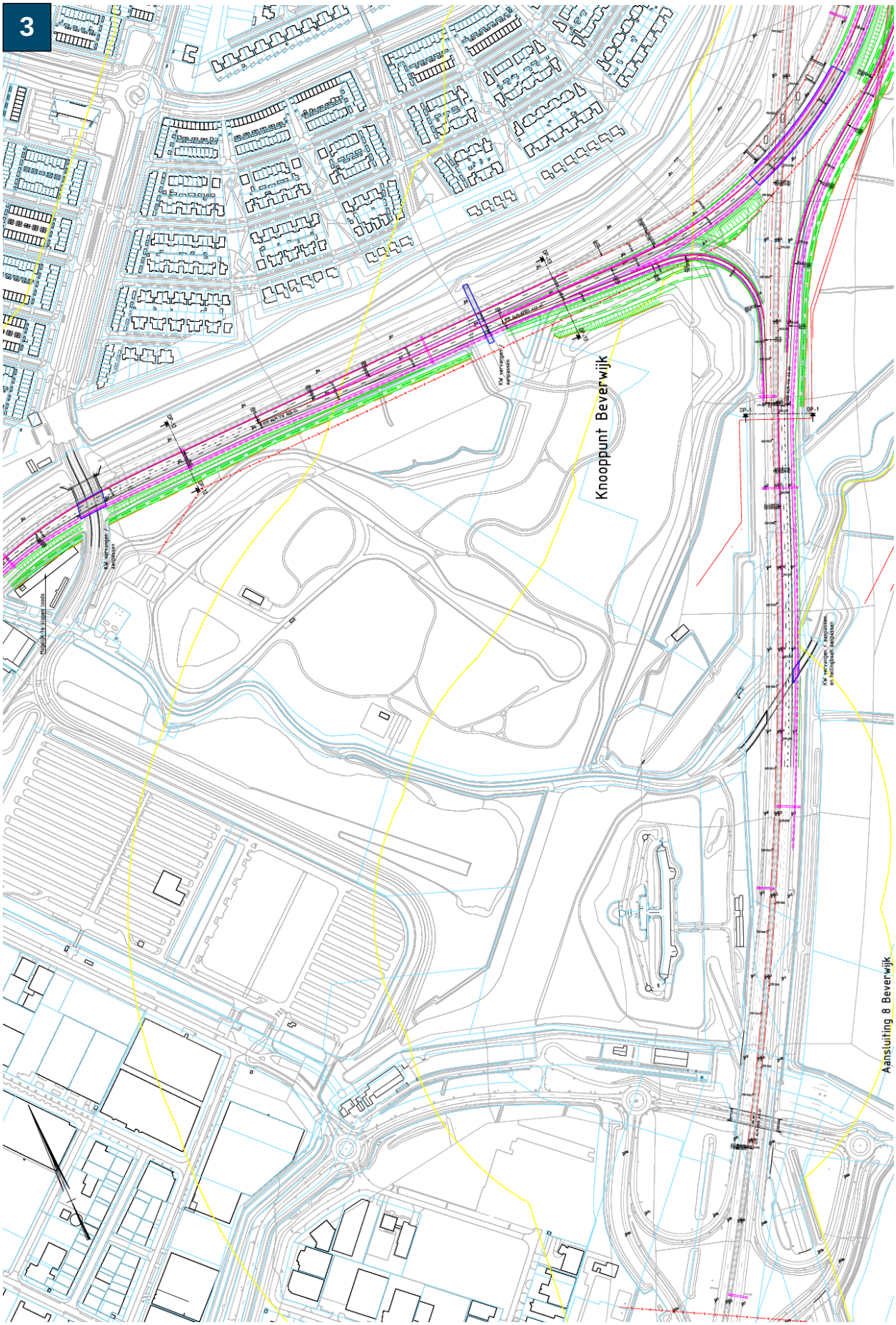
3
Knooppunt Beverwijk
Aansluiting 8 Beverwijk

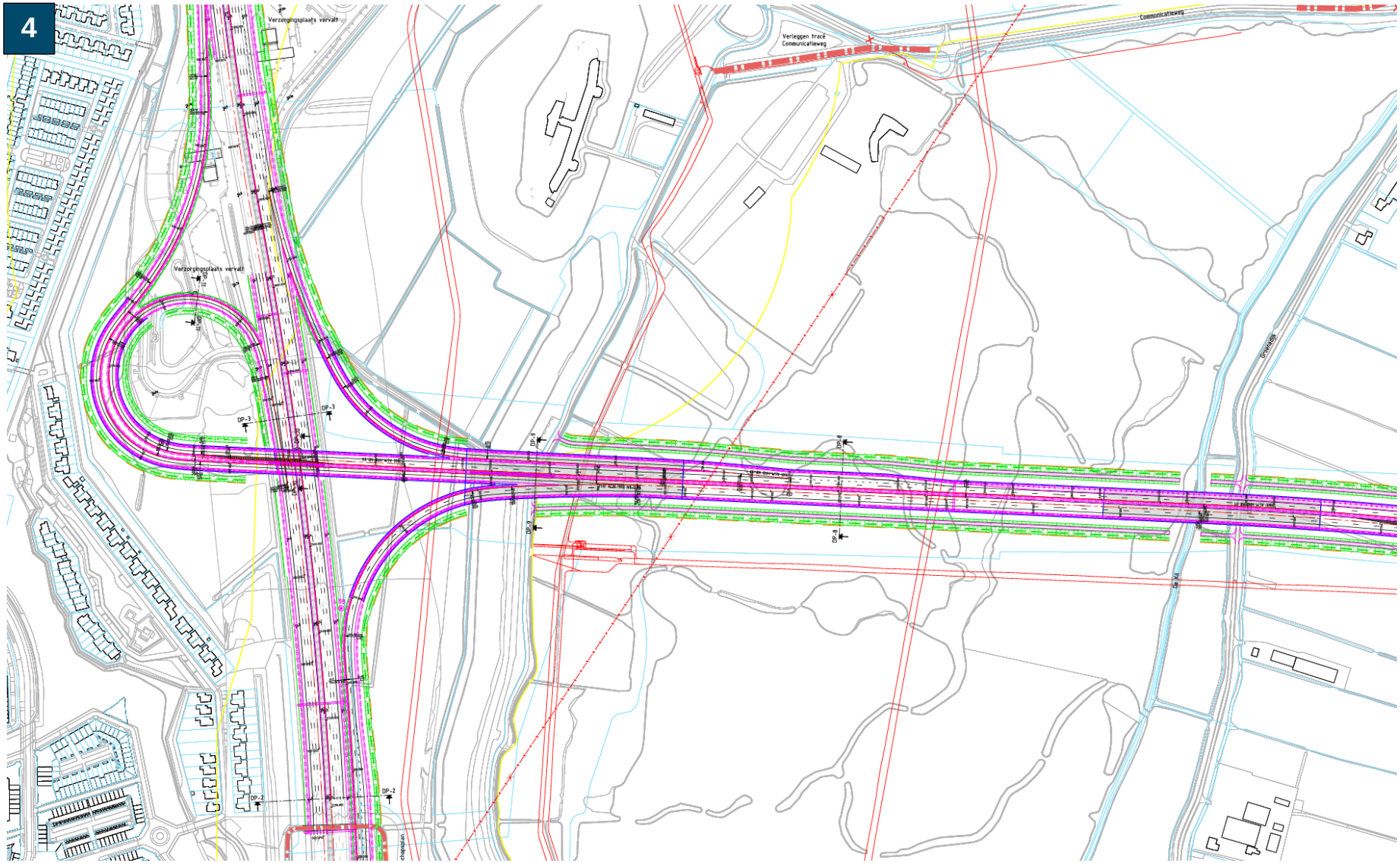
4
Verzorgingsplaats vervalt
Verzorgingsplaats vervalt
Verleggen tracé Communicatieweg
Communicatieweg
DP-3
DP-3
DP-3
DP-9
DP-9
DP-2
DP-2

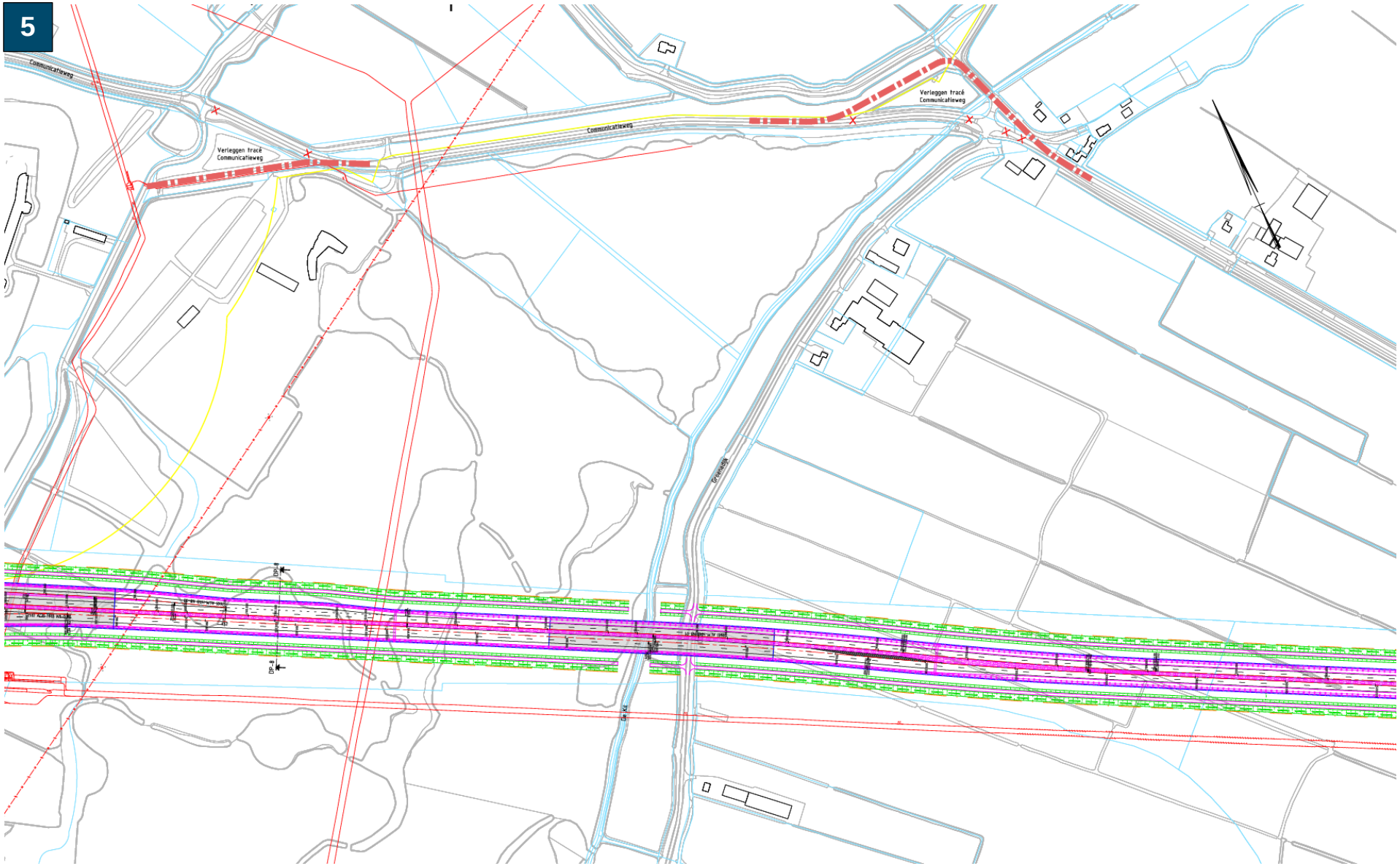
5
Communicatieweg
Verleggen tracé Communicatieweg
Communicatieweg
Verleggen tracé Communicatieweg
Communicatieweg
DP-8
DP-9

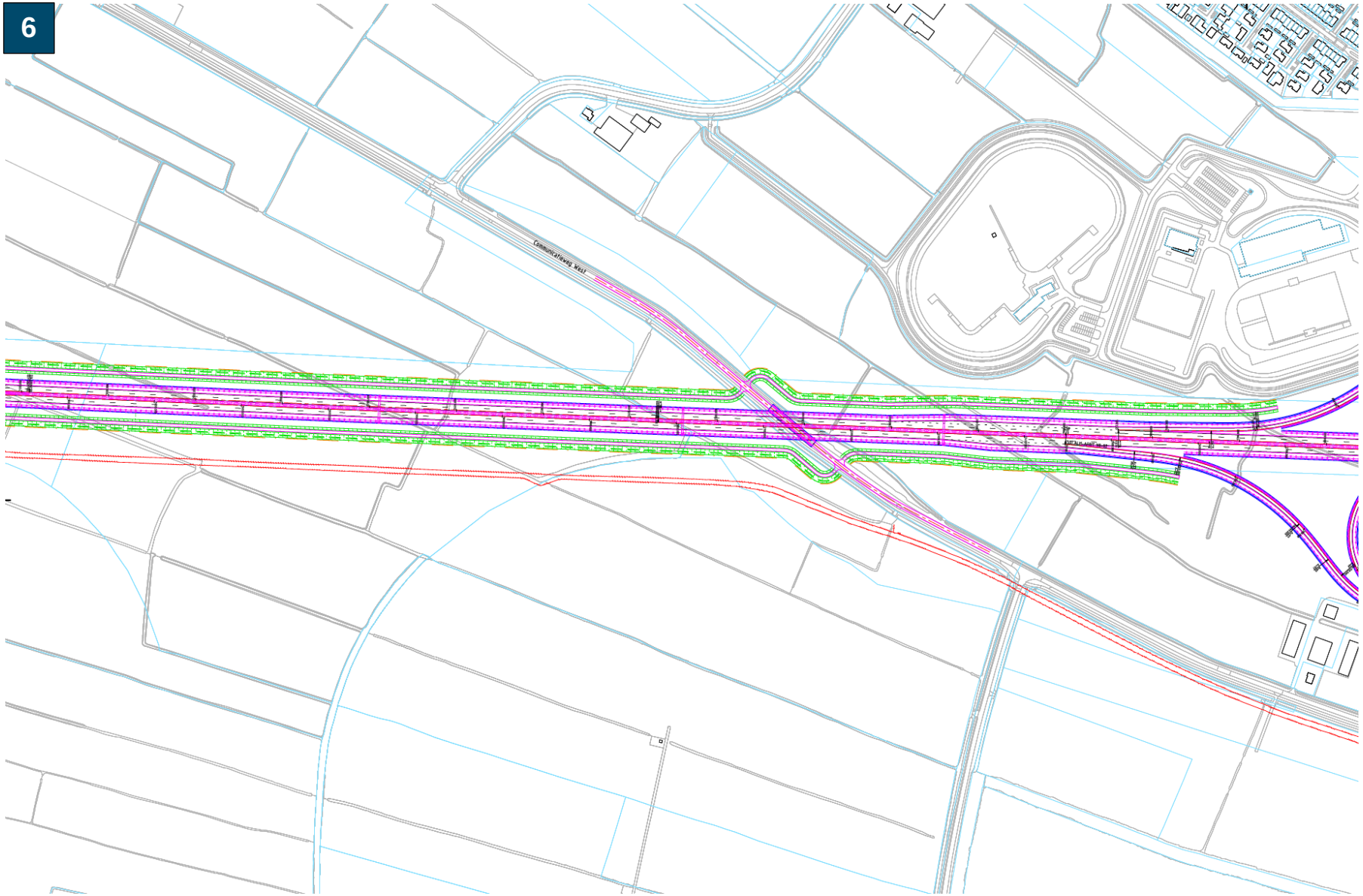
6

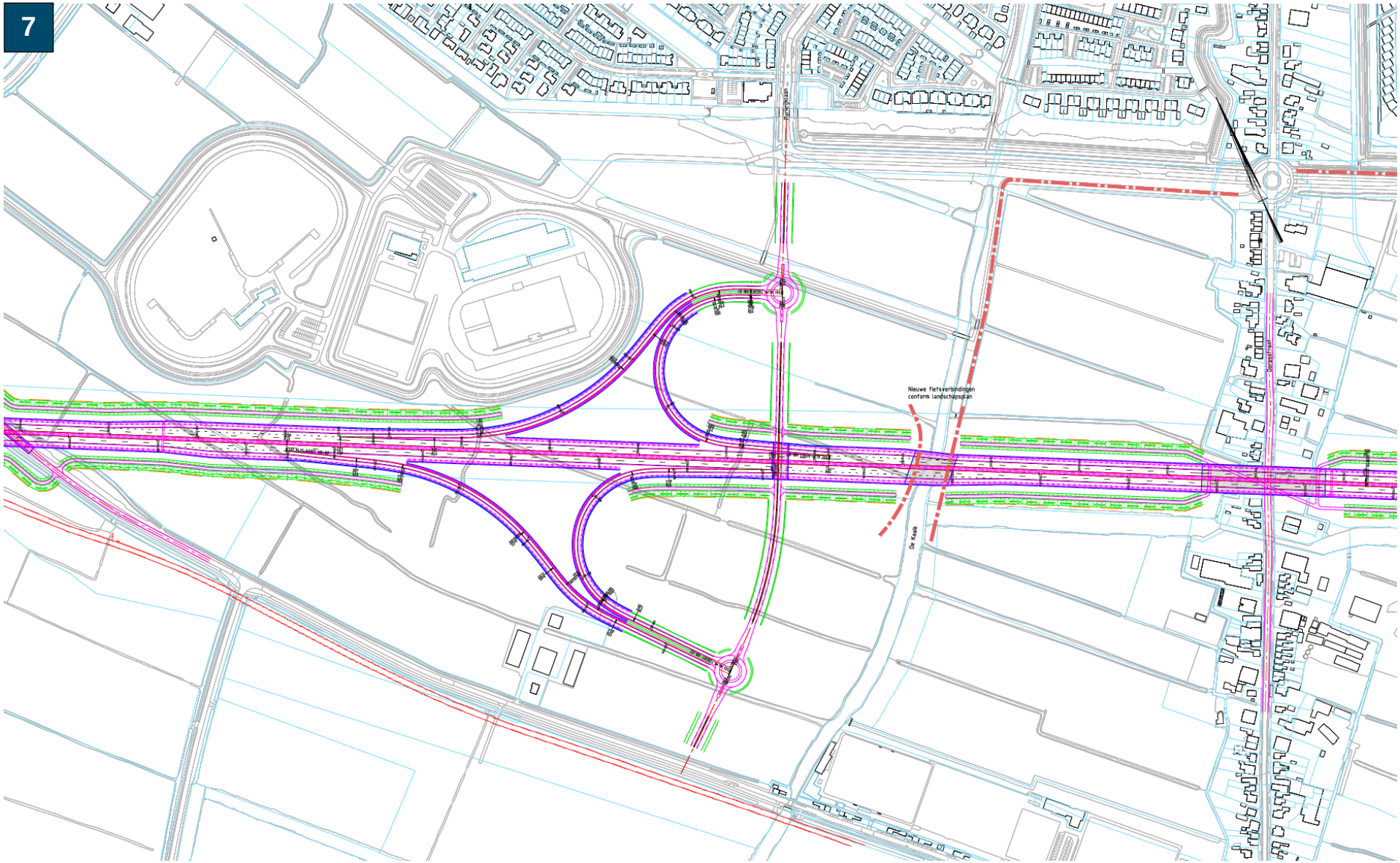
7
Nieuwe fietsverbindingen conform landschapsplan
De Kaak

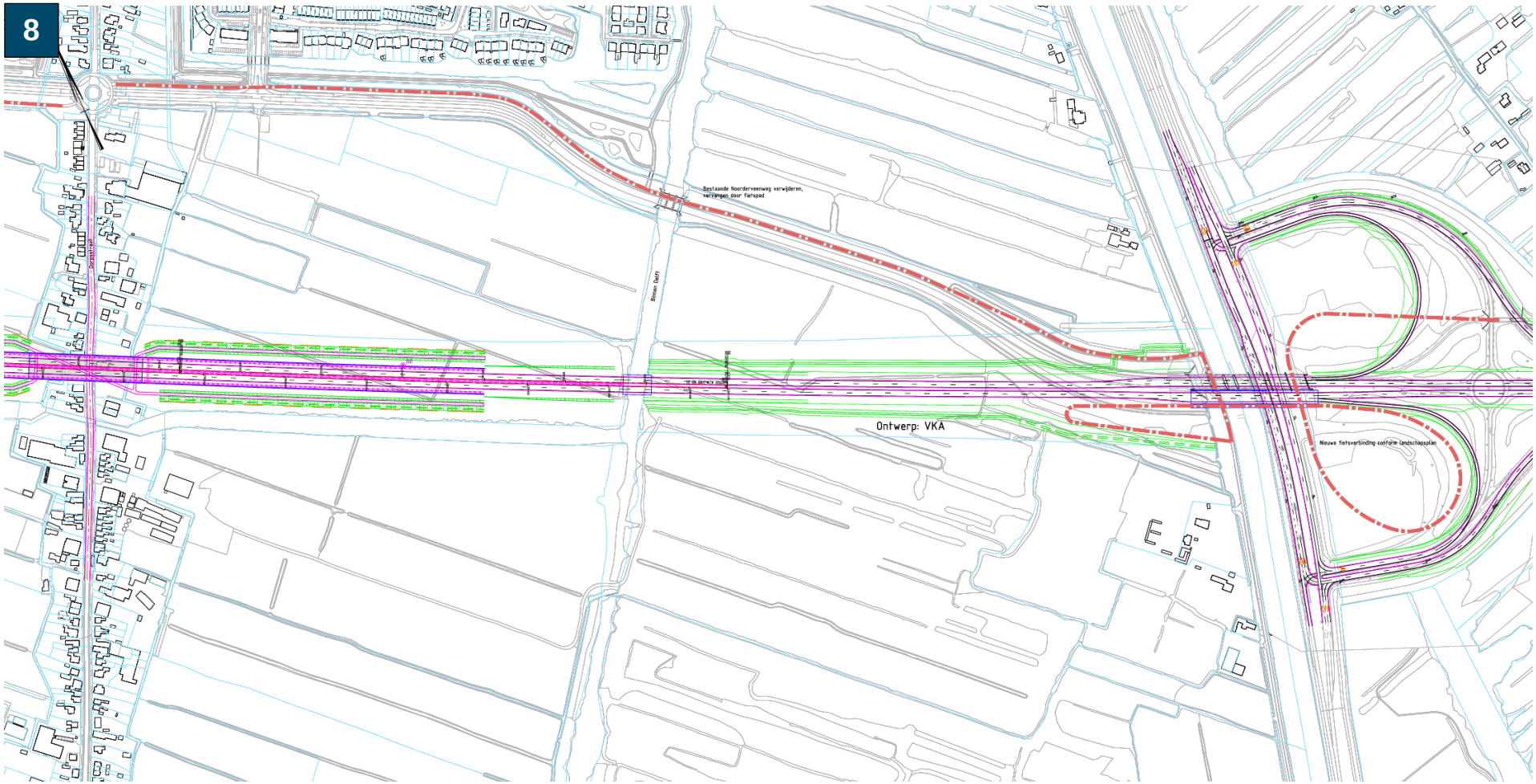
8
Bestaande Noorderveenweg verwijderen, vervangen door fietspad
Ontwerp: VKA
Nieuwe fietsverbinding conform landschapsplan

Kwaliteitsteam Landschapsplan Stelling van Amsterdam / A8-A9

ADVIES AAN DE STUURGROEP over het Eindconcept Landschapsplan

September 2021

Het Kwaliteitsteam Landschapsplan Stelling van Amsterdam / A8-A9 is op 10 september 2021 bijeen geweest. Het consortium heeft het Kwaliteitsteam geïnformeerd over het eindconcept Landschapsplan (versie 02-09-2021).

Op basis van zijn bevindingen brengt het Kwaliteitsteam advies uit aan de stuurgroep Verbinding A8-A9. De voorzitter van het Kwaliteitsteam zal bij de vergadering van de stuurgroep aanwezig zijn om het advies desgevraagd toe te lichten.

Eindadvies
Het Kwaliteitsteam is positief over het Landschapsplan. Het Kwaliteitsteam constateert dat de Stelling van Amsterdam in dit gebied de afgelopen decennia aan herkenbaarheid en gaafheid heeft ingeboet en dat de uitvoering van de in het Landschapsplan uitgewerkte maatregelen voldoende mogelijkheden geeft tot herstel daarvan.

Het Kwaliteitsteam wijst erop dat het totaalpakket aan maatregelen in zijn samenhang de kwaliteit van de voorgestelde oplossing bepaalt. Alleen als dit pakket volledig wordt uitgevoerd, kan worden bereikt dat de doorsnijding van het Werelderfgoed Stelling van Amsterdam door de aansluiting van de A8-A9 het werelderfgoed niet verzwakt en zelfs versterkt. Het behoort in de visie van het Kwaliteitsteam niet tot de mogelijkheden om selectief te kiezen uit onderdelen van het maatregelenpakket of uit te ruilen. Het Kwaliteitsteam doet een appel op de Stuurgroep om hier blijvend aandacht voor te hebben, ook in de uitvoering van de plannen.

Het kwaliteitsteam spreekt zijn waardering uit voor de navolgbaarheid, samenhang en compleetheid van het totaalpakket van het Landschapsplan. Het mooie en goed gekozen beeldmateriaal draagt daar in belangrijke mate aan bij. Het Landschapsplan kent een goede balans tussen bestuurlijke overwegingen en de eisen die door ICOMOS zijn gesteld. Terugkijkend op het ontwerp- en adviestraject van de afgelopen twee jaar constateert het Kwaliteitsteam dat het toevoegen van een gezaghebbende en specialistische erfgoeddeskundige aan het team van het consortium een belangrijk positief kantelpunt is geweest in het proces. Zijn bijdrage is duidelijk herkenbaar in de rapportage en de bijlagen van het eindrapport: het begrippenkader van het werelderfgoed en de waardering uit het analysehoofdstuk zijn steeds als vertrekpunt en ijkpunt genomen bij het landschapsontwerp en de toelichting daarop.

Essentieel voor de kwaliteit van het plan en de voorbereiding van de uitvoering vindt het Kwaliteitsteam de volgende punten:

- De urgentie van de aanleg van de verbinding om bereikbaarheids- en leefbaarheidsproblemen in het gebied aan te pakken, is in het Landschapsplan goed beargumenteerd.
- Het behoud van het erfgoed (met nadruk op het doorgaande karakter van de Stelling) staat voorop, gevolgd door maatregelen voor verbetering van het erfgoed. Daarna volgende maatregelen die bijdragen aan de beleefbaarheid en kwaliteit van de Stelling.

Zoals hierboven al is opgemerkt gaat het om het totaalpakket en behoort ook deze laatste categorie onverkort tot de uit te voeren maatregelen.

- De keuze voor de volledige knoop bij de aansluiting op de A9 is volgens het Kwaliteitsteam voldoende onderbouwd. Het Kwaliteitsteam constateert dat dat deze keuze op andere gronden dan vanuit het perspectief van het werelderfgoed is gemaakt. Het is niet per se zo dat het gekozen alternatief ook het beste is voor de Stelling. Het Kwaliteitsteam adviseert duidelijk te motiveren dat deze keuze voorkomt uit een maatschappelijke belangenafweging.
- Het is belangrijk dat de dorpsranden, met name bij Saendelft, erfgoedwaardig worden ingericht en daarmee bijdragen aan de kwaliteit van de Stellinglandschap en het Bijzonder Provinciaal Landschap. In het Landschapsplan wordt voor de landschappelijke inrichting van de rand van Saendelft een suggestie gedaan, maar het Kwaliteitsteam vindt het van groot belang om hier in de vervolgfase, in goed overleg met de betrokken gemeente(n), uitwerking aan te geven. De uitstraling die het her in te richten gebied gaat krijgen, geeft een grote meerwaarde aan de omringende woongebieden en vraagt om een wederkerigheid in ruimtelijke kwaliteit.
- Het Kwaliteitsteam constateert dat in het Landschapsplan terecht wordt voorgesteld om op een aantal cruciale plekken bomen en andere opgaande beplanting te verwijderen. Dit komt het de openheid van het Stellinglandschap immers ten goede. Het is wel belangrijk om de te verwijderen aantallen, ouderdom en soorten op orde te hebben en goed na te denken over compensatie of zelfs herplant van het verwijderde groen elders in de omgeving, op plekken waar de openheid van het landschap niet of minder in het geding is.

Het Kwaliteitsteam wijst erop dat zich ook in de uitvoering van het Landschapsplan dilemma's kunnen voordoen waarvoor voortzetting van een vorm van externe kwaliteitstoetsing wenselijk kan zijn, en adviseert de Stuurgroep hierover een standpunt in te nemen.

Het Kwaliteitsteam heeft met veel genoegen bijgedragen aan het aanscherpen en vervolmaken van het Landschapsplan om zo te bewaken dat de aanpassingen aan de infrastructuur per saldo een verbetering opleveren voor de kwaliteit van de Stelling van Amsterdam.

Hoogachtend,

Kwaliteitsteam Landschapsplan Stelling van Amsterdam / A8-A9

Magdeleen Sturm (vz)
Marinke Steenhuis
Rienke Groot
Jan Winsemius

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon
mr. Leonard de Wit

T +31653711257
l.de.wit@cultureelerfgoed.nl

Onze referentie
1201409

Datum 9 november 2021
Betreft Landschapsplan A8 A9

Geacht college,

Met deze brief informeer ik u over mijn standpunt met betrekking tot het Landschapsplan A8A9.

In een bestuurlijk overleg (voorjaar 2018) heeft de toenmalige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan uw voorgangers toegezegd om onder voorwaarden medewerking te verlenen aan het verder onderzoeken van een wegverbinding A8/A9 tussen Zaanstad en Heemskerk. De weg doorsnijdt het UNESCO werelderfgoed de Stelling van Amsterdam (inmiddels werelderfgoed Hollandse Waterlinies). Het betreft een zeer complexe opgave waarbij oplossingen gezocht moeten worden in zowel het verbeteren van de bereikbaarheid en de leefbaarheid van de woongebieden in de omgeving en de instandhouding van het werelderfgoed.

Op basis van het bestuurlijk overleg is afgesproken dat de verbinding aantoonbaar goed ingepast dient te worden in het kwetsbare landschap om de Outstanding Universal Value (OUV) van het werelderfgoed in stand te houden en waarbij de aantastingen en verrommeling in het gebied aangepakt worden. Daarbij is er voor gekozen om een landschapsplan Stelling van Amsterdam/Verbinding A8-A9 voor te bereiden met een uitgebreid en samenhangend pakket aan maatregelen waarin twee ambities worden verenigd:

1. de versterking en het beleefbaar maken van het werelderfgoed,
2. de inpassing van een weg die de leefbaarheid en bereikbaarheid in de regio ten goede komt.

Na een grondige voorbereiding is het landschapsplan inmiddels gereed. Wij hebben het landschapsplan beoordeeld waarbij met name gekeken is naar de vereiste van een zo optimaal mogelijke inpassing van de wegverbinding waarbij de OUV zo min mogelijk wordt aangetast en waarbij de voorgestelde verbeter- en herstelmaatregelen leiden tot een zichtbare verbetering en beleefbaarheid van het werelderfgoed in de directe omgeving van het plangebied.

Het voorliggende plan verdient de complimenten. Het is een gedegen, uitgebreid en goed onderbouwd verhaal. De gekozen aanpak kan mogelijk interessant zijn voor andere toekomstige grote ontwikkelingen in het werelderfgoed.

Een belangrijk gegeven is dat een wegverbinding die het werelderfgoedgebied doorsnijdt, op zichzelf geen verbetering kan betekenen voor de kernkwaliteiten van het werelderfgoed. Het risico op aantasting van de openheid van het landschap (weg, hoger gelegen op- en afritten) en kenmerkende dijk- en lijnstructuren is groot. Het landschapsplan laat echter zien dat het toch mogelijk is om de wegdoorsnijding zorgvuldig in te passen waardoor de aantasting van de OUV beperkt blijft. De aan de aanleg van de wegverbinding gekoppelde herstelmaatregelen in de directe omgeving van het plangebied leiden tot een verbetering van de herkenbaarheid en beleefbaarheid van dit deel van de Stelling/Hollandse Waterlinies. Door deze maatregelen volledig uit te voeren ontstaat een positieve balans voor de beleving van dit gedeelte van het werelderfgoed als gevolg van de ingreep van de wegverbinding.

Ik kan derhalve instemmen met het voorgestelde landschapsplan en ik ben zeker bereid dit plan (zo nodig) te verdedigen richting UNESCO. Voorwaarde hierbij is dat de aanleg van de wegverbinding alleen mogelijk is bij een integrale uitvoering van het landschapsplan, dit houdt in een kwalitatieve inpassing gecombineerd met het totaalpakket aan herstelmaatregelen.

Bovenstaande vormt een bevestiging van hetgeen door de vertegenwoordiger van OCW in de Stuurgroep A8A9 van 30 september jl. is aangegeven. Na besluitvorming over het voorliggende Landschapsplan kan UNESCO en de adviseur van UNESCO (ICOMOS) hierover worden geïnformeerd via een zogenoemd State of Conservation Report.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

Susan Lammers
algemeen directeur

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 14 december 2021

Onderwerp: Verbinding A8-A9, landschapsplan

Kenmerk: 1744161/1744179

Bijlagen:

1) ontwerpbesluit

2) eindrapportage landschapsplan

3) advies onafhankelijk kwaliteitsteam

4) advies van de minister van OCW

1. Inleiding

Een nieuwe weg tussen de A8 en de A9 zorgt voor een verbetering van de leefbaarheid en verkeersveiligheid in Krommenie en Assendelft en een betere bereikbaarheid van de regio Zaanstreek en de regio IJmond. De provincie Noord-Holland doet samen met de Vervoerregio Amsterdam, de gemeenten in de regio, de rijksoverheid en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, onderzoek naar de mogelijkheden van de weg. De weg kruist het UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam en het open landschap tussen Heemskerk en Assendelft. Dat vraagt om een zorgvuldige inpassing waarbij rekening wordt gehouden met de leefbaarheid in onder andere de nabijgelegen woonwijk Broekpolder. Meer informatie over het project staat op de website www.VerbindingA8-A9.nl.

Wij bestendigen de keuze voor het Golfbaanalternatief als het Voorkeursalternatief Verbinding A8-A9. Wij gaan in gesprek met het Rijk en andere partners om te komen tot een strategie voor de financieringsmogelijkheden van het project.

Hiermee zetten wij een belangrijke stap richting de planuitwerking en realisatie van de Verbinding A8-A9. Wij geven hiermee ook uitvoering aan het coalitieakkoord 2019-2023 “Duurzaam

doorpakken!". In het coalitieakkoord staat: *De huidige voorkeursvariant van de verbinding A8-A9 zal verder onderzocht worden. Om het landschap te sparen zal gekeken worden of het mogelijk is de weg verdiept of in een tunnel aan te leggen. In dit onderzoek worden ook klimaatadaptatie en de aansluiting van Krommenie en Assendelft op openbaar vervoer meegenomen. Leidend bij de definitieve keuze voor een voorkeursvariant is het behoud van de Werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam. Om op korte termijn iets te doen aan de grote overlast voor de omwonenden van de N203 bij Krommenie investeren we in de leefbaarheid, bijvoorbeeld in maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren.*

Op basis van het landschapsplan willen wij de Verbinding A8-A9 verdiept aanleggen in het landschap tussen de Dorpsstraat in Assendelft en de A9. Daarnaast willen wij maatregelen nemen om de Outstanding Universal Value (OUV) van de Stelling van Amsterdam in het plangebied te herstellen en te versterken. Deze maatregelen zijn gericht op de hoofdweerstandslijn, de schootsvelden en inundatiekommen en het watermanagement van de Stelling van Amsterdam.

Wat ging vooraf

Op 29 mei 2018 hebben wij het Golfbaanalternatief aangewezen als voorkeursalternatief (kenmerk 969948/1076329). Besloten is om voor dat alternatief een landschapsplan Stelling van Amsterdam/Verbinding A8-A9 op te stellen met als doelstelling het herstellen en versterken van de OUV van de Stelling van Amsterdam en het zo optimaal mogelijk inpassen van de Verbinding A8-A9. Het besluit een landschapsplan op te stellen vloeit voort uit de afspraken die zijn gemaakt met de minister van OCW naar aanleiding van de planMER en de adviezen van ICOMOS, het adviesorgaan van UNESCO.

Op 12 november 2019 hebben wij besloten de scopewijzigingen (kenmerk 1160469/1283882) voortvloeiend uit het coalitieakkoord *Duurzaam Doorpakken!* door te voeren in het project Verbinding A8-A9.

In februari 2020 (kenmerk 1160469/1357255) hebben wij u geïnformeerd over de analysefase van het landschapsplan. Het analyserapport beschrijft de ontstaansgeschiedenis van de Stelling van Amsterdam. Ook bevat het een analyse van het landschap en de staat waarin de Stelling van Amsterdam zich - binnen het studiegebied van de Verbinding A8-A9 - bevindt. Het rapport beschrijft de mate waarin de Stelling van Amsterdam verweven is met het landschap. Het consortium van adviesbureaus concludeert dat verbetering van de staat van de Stelling van Amsterdam gewenst en mogelijk is. In mei 2020 (kenmerk 1427994/1427999) bent u geïnformeerd over het af laten vallen van de tunnelvariant. Eind oktober 2020 (kenmerk 1501582/1501584) hebben wij u geïnformeerd over de voortgang. In juni 2021 hebben wij de resultaten van de tweede fase van het Landschapsplan aan u verstrekt (kenmerk 1611086/1611097) waarbij de analyse is vertaald naar bouwstenen voor het Landschapsplan. Het gaat om bouwstenen voor enerzijds de Stelling van Amsterdam en anderzijds voor de inpassing van de weg.

In november 2019 hebben wij ook besloten om, naast het landschapsplan, twee onderzoeken te starten:

- een onderzoek naar maatregelen om op de korte termijn de leefbaarheid rond de N203 in Krommenie te verbeteren;

- een onderzoek naar de mogelijkheden om Krommenie en Assendelft beter op het openbaar vervoer te laten aansluiten.

De resultaten van beide onderzoeken zijn als Programma Krommenie aan u aangeboden in maart 2021 (kenmerk 1591210/1591226). Uit beide onderzoeken kwam naar voren dat maatregelen op de korte termijn en maatregelen voor het stimuleren van het OV- en fietsgebruik, niet de problematiek van de leefbaarheid en bereikbaarheid oplossen. Een nieuwe verbinding tussen de A8 en A9 is nodig om de verkeersdruk in Krommenie dusdanig te verlagen dat de leefbaarheid en bereikbaarheid verbeteren.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Naast de doelstellingen en evaluatiecriteria wordt hier ingegaan op de belangrijkste uitkomsten van het landschapsplan.

Vertrekpunt

Het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 kent een dubbele doelstelling:

1. het formuleren van maatregelen voor het behoud, het herstel en de versterking van de Outstanding Universal Value (OUV) van de Stelling van Amsterdam;
2. het optimaal inpassen van de Verbinding A8-A9, zodat die kernkwaliteiten van het werelderfgoed (als uitwerking van de OUV) zo veel mogelijk behouden blijven en waar mogelijk hersteld en versterkt.

Met deze dubbele doelstelling is een consortium van diverse partijen (Antea Group, KuiperCompagnons, BoschSlabbers, Marinus Kooiman Cultuurhistorische projecten, bunkerQ en VenhoevenCS) aan de slag gegaan.

In juli 2021 heeft UNESCO besloten de werelderfgoedstatus ook aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie te verlenen. De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie vormen nu samen het werelderfgoed 'Hollandse Waterlinies.' In het landschapsplan wordt voor de overzichtelijkheid echter nog steeds over het werelderfgoed Stelling van Amsterdam gesproken. De mate en wijze van bescherming en de kernkwaliteiten/OUV zijn niet gewijzigd door het besluit van het UNESCO-comité.

Het proces van het landschapsplan

In onderstaand schema is het proces van het landschapsplan uitgebeeld.

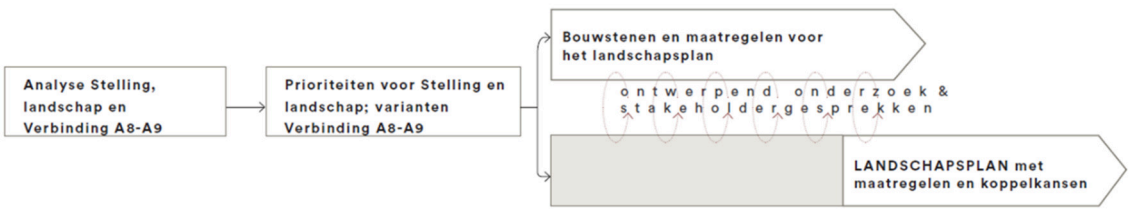

Gedurende het proces zijn de partners van het project betrokken. Naast de Vervoerregio Amsterdam en de gemeenten zijn dat de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE), Rijkswaterstaat (RWS) en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK).

Gestart is met het analyseren van de Stelling van Amsterdam. Daarbij is gekeken naar de historie van de Stelling, de ontwikkelingen van de afgelopen jaren en de actuele situatie buiten. De eerder afgegeven adviezen van ICOMOS zijn eveneens betrokken bij deze analyse. Daarnaast is het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) Assendelft e.o. geanalyseerd. Het gaat met name om de kernkwaliteiten van het BPL. Tenslotte zijn voor de wegverbinding de richtlijnen en technische (on)mogelijkheden geïnventariseerd.

Na de analyse is een aantal prioriteiten voor de Stelling van Amsterdam, het BPL en het tracé van de Verbinding A8-A9 geformuleerd. Vervolgens zijn deze prioriteiten vertaald naar bouwstenen en maatregelen voor het landschapsplan. Dat is gedaan door middel van ontwerpend onderzoek en stakeholdergesprekken.

Samenvatting maatregelen Landschapsplan

In het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 zijn 40 maatregelen opgenomen. Deze maatregelen vormen een samenhangend geheel voor het behoud, herstel en versterking van de OUV van de Stelling van Amsterdam, en voor de aanleg van een Verbinding A8-A9 via het tracé van het Golfbaanalternatief.

De maatregelen op hoofdlijnen zijn:

- Voor het herstellen en versterken van de hoofdweerstandslijn wordt beplanting aangebracht, coupures gemarkeerd, informatievoorziening geplaatst en een deel van de hoofdweerstandslijn hersteld bij de Communicatieweg;
- Voor het herstellen van de openheid van schootsvelden en inundatiekommen worden de verzorgingsplaatsen, de golfbaan en beplanting verwijderd en wordt de aansluiting op de A9 verdiept aangelegd.
- Voor het herstellen van het watermanagementsysteem worden maatregelen genomen om, bijvoorbeeld, inundatie weer mogelijk te maken.
- Voor de inpassing van de Verbinding A8-A9 wordt een verdiepte ligging in het gebied van de Stelling van Amsterdam én in de Assendelver polders toegepast en wordt de verbindingsweg aangesloten op de A9 met een volledig knooppunt (de verbindingsweg is dan bereikbaar vanaf A22 en A9).

Vanwege de aanleg van de Verbinding A8-A9 zijn mitigerende en compenserende maatregelen nodig voor allerlei aspecten zoals geluid, natuur en landschap. De maatregelen die een invloed hebben op de OUV van de Stelling van Amsterdam zijn integraal onderdeel van het landschapsplan. Dit is om te voorkomen dat in de volgende fase extra maatregelen nodig zijn die een negatief effect kunnen hebben.

Koppelkansen en aanbevelingen

Door het consortium is een aantal koppelkansen en aanbevelingen in beeld gebracht. Deze koppelkansen en aanbevelingen op het gebied van natuur, water en recreatie bieden de mogelijkheid om andere doelstellingen van de gezamenlijke overheden 'te koppelen' aan de ontwikkelingen. Daarmee kan extra kwaliteit worden toegevoegd en kan werk met werk worden gemaakt. De koppelkansen en aanbevelingen worden in een volgende fase van het project verder verkend en uitgewerkt.

Een onderwerp wat in een volgende fase verder wordt uitgewerkt is natuur(compensatie). Het effect op Natuurnetwerk Nederland (NNN) en bijbehorende compenserende maatregelen wordt verder onderzocht. Daarbij is aandacht voor de ecologie en de kansen voor het versterken van ecologische verbindingen. Het opgestelde landschapsplan kent onvoldoende diepgang om daar uitspraken over te doen, maar geeft wel een beeld van waar de kansen liggen.

Conclusies landschapsplan

Het maatregelenpakket van het landschapsplan kent een positief effect op een aantal onderwerpen.

Stelling van Amsterdam
Het landschapsplan richt zich hoofdzakelijk op het behouden, herstellen en versterken van de OUV van de Stelling van Amsterdam. Het realiseren van de maatregelen uit het landschapsplan leidt tot een kwaliteitsimpuls van de Stelling van Amsterdam en het landschap in het plangebied: hoofdweerstandslijn, inundatiekommen / schootsvelden en het watermanagementsysteem worden hersteld en beter beleefbaar gemaakt. De werking van het inundatiesysteem geeft een grote meerwaarde voor de beleefbaarheid. De Stelling van Amsterdam in dit gebied heeft de afgelopen decennia aan herkenbaarheid en gaafheid ingeboet. De uitvoering van de in het Landschapsplan uitgewerkte maatregelen geven voldoende mogelijkheden tot herstel daarvan, waardoor de ruimtelijke kwaliteit van het gebied een sterke impuls krijgt.

Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)
Eén van de kernkwaliteiten van het BPL is de openheid van het landschap. De maatregelen in het landschapsplan hebben een positief effect op de openheid van het landschap. Het verdiept aanleggen van de weg zorgt er voor dat de openheid gewaarborgd wordt. Het vergroten van de openheid in het gebied van de Stelling van Amsterdam versterkt deze kernkwaliteit. Door de aanleg van de weg wordt de kernkwaliteit 'Aardkundige en landschappelijke kwaliteit' wel aangetast. Het maatregelenpakket zorgt voor voldoende compensatie door bijvoorbeeld ruimte te geven aan de Kil en het terugbrengen van de karakteristieke blokverkaveling in het gebied waar nu de golfbaan ligt. De derde kernkwaliteit 'Ruimtelijke dragers' wordt zoveel mogelijk ontzien door de verdiepte ligging van de weg. In het vervolgproces wordt in onderlinge wisselwerking met de natuur- en watercompensatie het aspect BPL-compensatie nader belicht en uitgewerkt.

Leefbaarheid
Inwoners van de Broekpolder maken zich zorgen over een toename van geluid en fijnstof als gevolg van de Verbinding A8-A9. Door wijzigingen in het wegontwerp kunnen we dat voor het grootste deel voorkomen. De verdiepte ligging van de Verbinding A8-A9 zorgt voor minder geluidsbelasting

in de omgeving, zowel in Broekpolder als in Assendelft. Ook het volledig knooppunt in plaats van een onvolledig knooppunt voorkomt een verslechtering van de leefbaarheid in Beverwijk.

In het kader van de Wijzigingsovereenkomst hebben wij toegezegd te kijken naar de mogelijkheden voor (bovenwettelijke) maatregelen om de leefbaarheid in de Broekpolder te waarborgen. De raden van Heemskerk en Beverwijk hebben aangegeven dat de leefbaarheid in Broekpolder niet achteruit mag gaan. De gereserveerde bijdragen zijn door de gemeente gelabeld aan aanvullende maatregelen die de leefbaarheid in de Broekpolder voldoende waarborgen. Door de bijdragen van Beverwijk en Heemskerk specifiek te labelen aan bovenwettelijke maatregelen wordt een precedentwerking in andere projecten voorkomen.

Voor het verder beperken van de geluidsbelasting is het mogelijk om ‘stil asfalt’ aan te leggen op de A9, A22 en de Verbinding A8-A9. Hierdoor wordt de toename van de geluidsbelasting in de Broekpolder teniet gedaan en is in het grootste deel van de wijk sprake van een lagere geluidsbelasting dan in de referentiesituatie 2030 (zonder Verbinding A8-A9). Op een aantal plekken blijft de geluidsbelasting ongeveer gelijk, maar kan sprake zijn van een toename tot 0,5 dB. In de planuitwerkingsfase wordt zoals gebruikelijk een gedetailleerd onderzoek gedaan naar de geluidsbelasting, waarin de effecten van bijvoorbeeld stil asfalt in detail zichtbaar worden.

Ontwikkelingen op bovenregionale en landelijke schaal, zoals de uitvoering van het Schone Lucht Akkoord en het schoner worden van het verkeer, zorgen voor een algehele verbetering van de luchtkwaliteit, ook na 2030. Door de aanleg van de Verbinding A8-A9 is op enkele plaatsen nabij de aansluiting van de Verbinding A8-A9 op de A9, sprake van een kleine afname van de luchtkwaliteit ten opzichte van de referentiesituatie (zonder Verbinding A8-A9). Ten opzichte van de huidige situatie is nog steeds sprake van een verbetering van de luchtkwaliteit.

Bereikbaarheid
De maatregelen in het landschapsplan hebben eveneens een positief effect op de bereikbaarheid. Door de aansluiting op de A9 te wijzigen in een volledig knooppunt, ontstaat een robuuste aansluiting van twee (snel)wegen. Hiermee verbetert de doorstroming en verkeersveiligheid. Door het volledig knooppunt blijft de bereikbaarheid van Beverwijk en Velsen-Noord op peil. Wanneer een onvolledig knooppunt gerealiseerd zou worden, ontstaan op het lokale wegennet van Beverwijk en Velsen-Noord meer opstoppingen.

3. Financiering

<u>Kosten en baten</u>

Op basis van het landschapsplan is een schatting gemaakt van de investeringskosten door middel van een SSK-kostenraming (standaardsystematiek voor kostenramingen). In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de investeringskosten van de verschillende onderdelen van het plan.

Onderdeel	Kosten
Verdiepte, volledige knoop en tracédeel in het gebied van de Stelling van Amsterdam (inclusief aanpassingen A9)	313
Tracédeel buiten het gebied van de Stelling van Amsterdam (tussen Groenedijk en A8, inclusief verdiepte ligging in BPL)	469
Bijkomende, noodzakelijke maatregelen (verzorgingsplaatsen, golfbaan, kabels en leidingen)	101
Maatregelen voor herstel en versterking van de Stelling van Amsterdam	26
Totaal	**909**

De investeringskosten zijn uitgedrukt in miljoenen euro, exclusief BTW,[1] prijspeil 2021. Er is sprake van een onzekerheidsmarge van 25%. Daarmee kunnen de investeringskosten oplopen tot ruim een miljard euro. De noodzakelijke kosten voor instandhouding (beheer en onderhoud) van de weg zijn nog niet geraamd.

De maatschappelijke baten van het project worden geschat op circa € 945 miljoen. Het gaat met name om een betere bereikbaarheid en kortere reistijden. De baten liggen hoger dan de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) uit 2018.[2] Toen waren de maatschappelijke baten geraamd op € 500 miljoen.

Dekking

De projectpartners (provincie, Vervoerregio Amsterdam en gemeenten) hebben in een bestuursovereenkomst uit 2012 € 111 miljoen toegezegd. In mei 2018 hebben wij besloten het Golfbaanalternatief aan te wijzen als voorkeursalternatief. Tegelijkertijd hebben wij besloten een aanvullende bijdrage van € 30 miljoen te reserveren om een deel van de dekking te regelen en onderhandelingen met het rijk te kunnen voeren over financiering. De bijdrage van de provincie neemt dan toe van € 50 miljoen naar € 80 miljoen. De projectpartners (Vervoerregio en gemeente) dragen gezamenlijk € 61 miljoen bij waardoor de toegezegde bijdrage uit de regio op € 141 miljoen

[1] Voor een deel van het project kan BTW gecompenseerd worden. Voor de aanpassingen aan het Rijkswegennet kan geen BTW gecompenseerd worden.

[2] Het ministerie van Financiën heeft in 2020 de discontovoet voor MKBA's herzien. Door een lagere discontovoet nemen de waarden van toekomstige baten toe. In een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) worden de verwachte baten en kosten van het project, nu en in de toekomst, teruggerekend (oftewel gedisconteerd) naar het heden op basis van de toe te passen discontovoet. Als de totale baten na discontering groter zijn dan de totale kosten, dan is het maatschappelijk rendement van het project groter dan de gehanteerde discontovoet, en stijgt naar verwachting de maatschappelijke welvaart als het project wordt uitgevoerd. De discontovoet kan worden opgevat als het minimaal vereiste rendement vanuit maatschappelijk perspectief. Disconteren is noodzakelijk om een correcte afweging te kunnen maken tussen (veranderingen in) brede welvaart in het heden versus die in de toekomst. Daarbij geldt dat hoe hoger de discontovoet is, hoe minder gewicht wordt toegekend aan de kosten en baten in de (verre) toekomst.

komt. Er resteert nog een financieel gat van circa € 770 miljoen, exclusief de kosten voor beheer en onderhoud (prijspeil 2021).

4. Participatie

Bij de opstelling van het Landschapsplan is overleg gevoerd met verschillende organisaties en eigenaren. De kern van het projectteam wordt gevormd door de projectpartners (SOK). Het gaat om de volgende organisaties: provincie Noord-Holland, Vervoerregio Amsterdam en de gemeenten Zaanstad, Beverwijk, Uitgeest, Velsen en Heemskerk, aangevuld met adviseurs van de ministeries van OCW (RCE) en I&W (RWS) en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Aanvullend hebben het Recreatieschap, TenneT (vanwege de hoogspanningsleiding) en de Gasunie (vanwege gaspersleidingen) inbreng geleverd. Met de experts van de projectpartners zijn op het gebied van natuur, landschap en erfgoed verschillende stakeholdergesprekken geweest.

Ook belangenorganisaties verenigd in de Groene Combinatie waaronder Landschap Noord-Holland, LTO Noord, Stichting OerIJ en de bewonersorganisatie Houd Broekpolder Leefbaar zijn uitgenodigd om mee te denken over het herstel en versterken van de Stelling van Amsterdam en de inpassing van de weg. Deze (bestuurlijke) uitnodiging is door partijen niet aangenomen. Zij hebben aangegeven geen inbreng te willen leveren in het dossier A8-A9.

Met de leden van het bestuur van de Stichting Exploitatie Golfbaan IJmond Noord (Egijn) en leden van de Vereniging Heemskerkse Golfclub zijn gesprekken geweest over de positie van de golfbaan in het Landschapsplan. Beide besturen hebben aangegeven geen toekomst te zien op de huidige locatie vanwege de duur van de werkzaamheden van de Verbinding A8-A9 en de eisen die worden gesteld aan een golfbaan vanuit de OUV van de Stelling van Amsterdam. De baan is meerdere jaren niet in gebruik door de aanleg. Beide besturen verwachten als gevolg hiervan een leegloop van leden. Daarnaast past een inland links golfbaan (poldergolfbaan die voldoet aan de OUV) niet in de visie van de besturen op de lay-out van de baan. In een volgende fase wordt in overleg met beide besturen gewerkt aan een voorstel voor verplaatsing, uitplaatsing of compensatie.

De verzorgingsplaatsen en tankstations Twaalfmaat en Akermaat zullen verdwijnen. Het rijksbeleid ten aanzien van de brandstofverkooppunten (tankstations) is dat beiden dienen terug te keren langs de A9. In de volgende fase wordt dit onderdeel van het onderzoek. Met de exploitanten van beide restaurants is gesproken over het vervolgproces.

Ten behoeve van de kortetermijnmaatregelen Krommenie zijn in 2020 zogenaamde omgevingstafels opgericht. Primaire doel van deze tafels was een toelichting op het proces rondom de kortetermijnmaatregelen, daarnaast is het proces van het Landschapsplan op deze tafels besproken. Deelnemers aan de omgevingstafel zijn onder andere het Platform Krommenie, Werkgroep verkeer Krommenie, vertegenwoordigers van verschillende scholen in Krommenie en Assendelft, VNO-NCW, EvoFenedex en Kamer van Koophandel.

Het consortium heeft onderzocht of er een ontwerp voor de Verbinding A8-A9 te maken is, dat ingepast kan worden in het landschap van de Stelling van Amsterdam. In een volgende fase is binnen de kaders van dit ontwerp ruimte voor dialoog met de bredere omgeving. Het indienen van zienswijzen is nu niet aan de orde, aangezien het Landschapsplan geen formeel ruimtelijk document is.

Externe adviezen

Kwaliteitsteam
Een kwaliteitsteam is ingesteld om onafhankelijk te adviseren over de (tussen)producten bij de stappen van het landschapsplan. Het doel is om de kwaliteit van het op te leveren landschapsplan te bewaken en waar nodig te verbeteren, door middel van een dialoog tussen de experts in het Kwaliteitsteam en de experts van het consortium. Het kwaliteitsteam adviseert onafhankelijk aan de Stuurgroep Verbinding A8-A9.

Het kwaliteitsteam is positief over het landschapsplan. Het kwaliteitsteam constateert dat de Stelling van Amsterdam in dit gebied de afgelopen decennia aan herkenbaarheid en gaafheid heeft ingeboet en dat de uitvoering van de in het landschapsplan uitgewerkte maatregelen voldoende mogelijkheden geeft tot herstel daarvan.

Het kwaliteitsteam wijst erop dat het totaalpakket aan maatregelen in zijn samenhang de kwaliteit van de voorgestelde oplossing bepaalt. Alleen als dit pakket volledig wordt uitgevoerd, kan worden bereikt dat de doorsnijding van het werelderfgoed Stelling van Amsterdam door de Verbinding A8-A9 het werelderfgoed niet verzwakt en zelfs versterkt. Het behoort in de visie van het kwaliteitsteam niet tot de mogelijkheden om selectief te kiezen uit onderdelen van het maatregelenpakket of uit te ruilen.

Het kwaliteitsteam spreekt zijn waardering uit voor de navolgbaarheid, samenhang en compleetheid van het totaalpakket van het landschapsplan. Het mooie en goed gekozen beeldmateriaal draagt daar in belangrijke mate aan bij. Het landschapsplan kent een goede balans tussen bestuurlijke overwegingen en de eisen die door ICOMOS zijn gesteld.

Ministerie van OCW
De minister van OCW is positief over het landschapsplan. Zij is van mening dat het landschapsplan laat zien dat het mogelijk is om de wegdoorsnijding zorgvuldig in te passen waardoor de aantasting van de OUV beperkt blijft. De aan de aanleg van de wegverbinding gekoppelde herstelmaatregelen in de directe omgeving van het plangebied leiden volgens de minister tot een verbetering van de herkenbaarheid en beleefbaarheid van dit deel van de Stelling van Amsterdam. Door deze maatregelen volledig uit te voeren ontstaat volgens de minister een positieve balans voor de beleving van dit gedeelte van het werelderfgoed als gevolg van de ingreep van de wegverbinding.

De minister is bereid om zo nodig het plan te verdedigen richting UNESCO onder de voorwaarde dat het landschapsplan integraal uitgevoerd wordt; een kwalitatieve inpassing van de weg gecombineerd met het totaalpakket aan herstelmaatregelen voor de Stelling van Amsterdam.

Stuurgroep
De Stuurgroep Verbinding A8-A9 is positief over het landschapsplan. De stuurgroep onderschrijft het advies van het kwaliteitsteam. Daarnaast heeft de stuurgroep kennis genomen van het standpunt van Beverwijk en Heemskerk over de leefbaarheid in Broekpolder. Beide gemeenten geven aan dat met de komst van de Verbinding A8-A9 de leefbaarheid in Broekpolder niet mag verslechteren ten opzichte van de situatie in 2030 zonder Verbinding A8-A9 (referentiesituatie). De Stuurgroep adviseert om in een volgende fase te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor aanvullende maatregelen voor de leefbaarheid in Broekpolder.

5. Proces en procedure

Op basis van het landschapsplan SvA/A8-A9 en het bestendigen van onze keuze het Golfbaanalternatief aan te wijzen als voorkeursalternatief voorzien wij twee processen.

Werelderfgoedstatus

In het coalitieakkoord hebben wij uitgesproken dat behoud van de werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam leidend is bij de definitieve beslissing over het voorkeursalternatief.

Met de minister van OCW is in april 2018 afgesproken dat, op basis van het Landschapsplan en de daarin voorgestelde maatregelen voor de Stelling van Amsterdam, de minister vaststelt of bij de realisatie van de verbinding A8-A9 het behoud van de OUV van de Stelling van Amsterdam voldoende geborgd is. Na besluitvorming in PS informeren wij de minister van OCW.

De minister heeft UNESCO in november 2018 geïnformeerd over deze aanpak van het vervolgtraject via een Landschapsplan. De minister van OCW is namens de Staat der Nederland namelijk het aanspreekpunt voor UNESCO. Gedeputeerde Staten hebben zelf geen rechtstreeks contact met UNESCO.

Het ministerie van OCW staat hierbij op het standpunt dat het als lidstaat, welke het Werelderfgoedverdrag heeft geratificeerd, zelf bepaalt wat acceptabel is in het behoud van de OUV van het werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Dit past binnen de internationaal gemaakte afspraken.

Het is vervolgens aan UNESCO wat zij met het dossier doet. UNESCO kan besluiten het dossier, al dan niet begeleid met een advies van ICOMOS (adviesorgaan UNESCO), te agenderen voor een vergadering van het Werelderfgoed Comité. Dit Werelderfgoed Comité komt jaarlijks bijeen in de periode eind juni/begin juli. Het comité heeft in haar besluit over de uitbreiding van de werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam met de Nieuwe Hollandse Waterlinie expliciet bepaald dat men op de hoogte gehouden wil worden van de ontwikkelingen rond de Verbinding A8-A9.

De verwachting is dan ook dat ICOMOS een advies zal uitbrengen aan UNESCO over het landschapsplan en het project Verbinding A8-A9. Als een advies uitgebracht wordt, wordt deze geagendeerd voor het Werelderfgoed Comité in juni/juli 2023.

Financiën

Wij gaan de komende periode gesprekken voeren met het Rijk en partners om te komen tot een strategie voor de financiering van het project. Dit vindt plaats in twee stappen. Allereerst wordt een analyse gemaakt van mogelijke financieringsbronnen. Vervolgens gaan we met het partijen in gesprek over de financieringsmogelijkheden van het project. Wij hanteren als uitgangspunt dat er zicht moet zijn op de financiering van het project voordat PS een besluit nemen over het starten van de planuitwerkingsfase.

Planning

Naar verwachting wordt in de zomer van 2023 meer duidelijk over de status van werelderfgoed voor de Stelling van Amsterdam / Hollandse Waterlinies. Deze duidelijkheid is nodig om verder te kunnen gaan met het project zonder dat de status van werelderfgoed in gevaar komt. Zodra er zicht is op financiering van het project, inclusief een eventuele aanvullende bijdrage van de provincie, en de status van werelderfgoed, komen wij bij u terug voor de start van de volgende fase van het project.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 06-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 14 december 2021;

gelet op ,

besluiten:

1. de maatregelen uit het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 als samenhangend pakket vast te stellen voor het herstel en versterken van de OUV van de Stelling van Amsterdam en voor het inpassen van de weg via het tracé van het Golfbaanalternatief;
2. dat voor zij een besluit nemen over het starten van de planuitwerkingsfase:

   a. er zicht is op financiering van het project

   b. en dat bij realisatie van het landschapsplan de werelderfgoedstatus behouden blijft.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
M.C.H. van Boheemen
AD/STG

Doorkiesnummer +31235144628
boheemenm@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d	**31-1-2022**
Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid	
Datum commissievergadering	**17-1-2022**

27 januari 2022

Onderwerp:
Voordracht 6, Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief

De commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid adviseert:

De Voordracht Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief als bespreekstuk door te geleiden naar de Statenvergadering van maandag 31 januari 2022.

Uittreksel concept-verslag commissie M&B 17-1-2022:

4. A-agenda Mobiliteit, Bereikbaarheid en Infrastructuur
4a. Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief

De **voorzitter** licht het voorstel toe. Op 11 januari jl. kreeg de commissie een uitgebreide technische toelichting op dit onderwerp. De PowerPointpresentaties zijn in iBabs gepubliceerd.
Voordat tot de inhoudelijke bespreking over de voordracht wordt overgegaan geeft de voorzitter het woord aan de insprekers.
De organisaties namens wie de eerste zes insprekers het woord voeren, zijn alle partners van De Groene Combinatie.

Stichting Oer-IJ verwijst naar de door stedenbouwkundige Van Eesteren in 1931 in zijn uitbreidingsplan voor Amsterdam de "groene vingerstructuur" vast. Deze structuur, waartoe ook het Oer-IJ-gebied behoort, is kenmerkend geworden voor de kwaliteit van het leven en ondernemen in de Noordvleugel van de Randstad. In zijn recente advies bepleit de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit voor een versterking van die landschappen. Sterke landschappen - zo omschrijft de PARK - zijn landschappen die ecologisch veerkrachtig zijn, waar bodem, water en lucht gezond zijn, die een onderscheidende ruimtelijke identiteit kennen, waarin de geschiedenis afleesbaar is, die uitnodigen tot verpozen en bewegen en die meerdere functies combineren. Dat lukt echter alleen bij een zekere omvang. De eigenlijk al schamele resten van het Oer-IJ gebied verdragen geen verdere aantasting en versnippering.

De voorliggende rapportage heeft veel kwaliteiten, maar het redeneert vanuit het oude denken. Illustratie daarvan is het kosten en batenoverzicht. Reistijdwinst wordt in geld uitgedrukt, maar de aantasting van het landschap niet.
De vanuit politiek-bestuurlijke achtergrond wel te begrijpen collegeafspraak over de A8-A9 verbinding houdt de Staten nu toch te lang en te kostbaar gevangen. Stichting Oer-IJ nodigt Provinciale Staten en in het bijzonder de VVD-fractie -gelet op de grote transitie waar we voor staan- uit om die afspraak open te breken.

LTO Kennemerland Zaanstreek wijst erop dat een snelweg het gebied voor eeuwig doorsnijdt. Dat maakt het boeren nog moeilijker dan het al is. Het zal zorgen voor meer transportbeweging, omdat de huiskavels worden doorsneden. Dat is een zeer kwalijke zaak. De landbouw is de drager van het mooie, groene gebied, met een hoofdrol voor agrariërs om weilanden en akkerland te beheren en te ontwikkelen met een toekomstbestendige bedrijfsvoering. Zo ontstaat een versterkt en zichtbaar mooi Stellingenlandschap, met meer biodiversiteit en natuur, waarbij landbouw en natuur vaak hand in hand gaan en met meer recreatieve voorzieningen en betere ontsluitingen.
Mensen moeten in deze tijd rust kunnen vinden, vlakbij huis, om op te laden. Dat is belangrijk en dat mogen we niet kwijtraken.

Buurtcomité Bus(ch) en Dam erkent dat het plan voor het Golfbaan alternatief er mooi uitziet, maar het is geen landschapsplan maar een weg-inpassingsplan. Dit zogenaamde voorkeursalternatief, is het voorkeursalternatief van het vorige college van Gedeputeerde Staten. Het was een vlucht naar voren om bezig te kunnen blijven met de zo gedroomde gestrekte variant.
Het gevolg is dat Gedeputeerde Staten nu niet met Provinciale Staten in gesprek gaan over de principiële vragen die aan de verbinding A8-A9 verbonden zijn en de voordelen van met name het Nulplus-alternatief niet aan de Staten meegeven.
In 2017 vonden D66 en PvdA de aantasting van het landschap onverantwoord en op basis van de toenmalige MER-rapportage wensten ze geen gestrekt alternatief. GroenLinks was altijd al tegen aanleg van asfalt. De vraag is nu, is dit oordeel van de coalitiepartijen gewijzigd?
De mitigerende maatregelen ten bate van de Stelling worden afgedwongen door de aanleg van de weg. Een bredere verdiepte weg neemt alleen maar meer ruimte in. Asfalt aanleggen is geen sparen van het landschap. Het positieve saldo van het weghalen van verzorgingsplaatsen wordt teniet gedaan door ze elders weer in het landschap te plaatsen. Het coalitieakkoord wil het landschap sparen. Hoezo spaart u hiermee het landschap? Inspreker citeert uit het coalitieakkoord; '*Leidend bij de definitieve keuze voor het voorkeursalternatief is het behoud van de Werelderfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam*.' Met het huidige voorstel is het behoud van de Werelderfgoedstatus op dit moment allerminst gegarandeerd. Dus waarom zou je nu voor dit plan moeten stemmen?
De MKBA van 2021 is onvergelijkbaar met die van 2017 en dus ongeschikt om naast de inhoudelijke vraagstukken ook de financiële af te kunnen wegen. In 2017 is gewerkt met een rentevoet van 4,5% en nu met 2,25%. Met een verdrievoudiging van de kosten voor dit alternatief, -een toename van de baten met 400 miljoen euro-, kan ook het Nulplus-alternatief worden herberekend.
Mochten Provinciale Staten besluiten conform het voorstel van Gedeputeerde Staten, dan moeten zij zich realiseren dat zij zich tot in lengte van dagen committeren aan de aanleg van deze weg door het landschap. Willen Provinciale Staten dat voor hun rekening nemen?

Volgens Houd Broekpolder Leefbaar is het standpunt van de bewoners van de Beverwijkse en Heemskerkse wijk Broekpolder niet veranderd, ondanks of juist dankzij de voorliggende plannen. Voor hen is de aanleg van

de Verbindingsweg A8-A9 nog steeds bespottelijk. Ze begrijpen dan ook niks van de marketing vanuit Gedeputeerde Staten alsof de overlast juist afneemt door dat kleine stukje autoweg door de natuur. Maar er wordt nergens met een vinger gewezen op de extra, dubbele stroken asfalt naast de wijk Broekpolder om de verbinding met de A9 mogelijk te maken. De Broekpolder ligt al tussen TATA Steel, het NS-spoor en de aanvliegroutes van Schiphol opgesloten. Die dossiers zijn ook al zulke 'succesnummers' van Gedeputeerde Staten.
Voor een miljard euro een paar kilometer asfalt neerleggen om oud-gedeputeerde Post met haar Transport en Logistiek Nederland een succes te gunnen, gaat voorbij aan het duurzaam maken van deze regio. Meer asfalt verlicht de druk niet. Het verandert het gedrag van de burger, die daardoor weer verder van huis gaat werken en vaker de auto pakt. De dubbele stroken asfalt, die langs de mooie woonwijk komen te liggen, leveren circa 80.000 extra verkeersbewegingen op. Alsof de bewoners niet al genoeg gezondheidsschade oplopen door in deze regio te willen wonen.
De gedeputeerde heeft destijds toegezegd dat er geen toename van geluid- en fijnstof overlast komt door de verbreding van de weg en het toepassen van een tunnelbak. De bewoners willen het risico niet nemen om gezond verstand even een stap opzij te laten maken voor wat Excel-sheets. Kijk naar Krommenie-Assendelft, daar zouden mitigerende maatregelen de overlast moeten beperken. Ondertussen dringen de inwoners van die dorpen er op aan om dat vervuilende verkeer langs de deuren van de bewoners van Broekpolder te leggen.
Nee, is en blijft het standpunt. Nee, tegen de aanleg van de Verbindingsweg A8-A9. Nee, tegen de extra overlast van de aansluiting. Nee, tegen het verder aantasten van de Stelling van Amsterdam. Maar vooral nee tegen een miljard euro die niet gebruikt wordt om onze gezondheid te verbeteren, maar voor het verbrassen aan een stuk asfalt waar iedereen al zestig jaar en ook in de toekomst zonder kan.

De heer De Wildt (bewoner van een van de forten en onafhankelijk adviseur Stelling van Amsterdam bij de Groene Combinatie) kon niet inloggen in de digitale vergaderomgeving. De heer De Haan spreekt in met toestemming en **namens de heer De Wildt c.q. De Groene Combinatie**.

"Mijn naam is Kees de Wildt, ik werk en woon een groot deel van mijn leven op een van de forten in de Stelling van Amsterdam. Daarnaast was ik bestuurslid van de stichting Militair erfgoed Groot-Amsterdam, correspondent bij de stichting Menno van Coehoorn en bezit kennis over bodem, water en natuur. Omdat ik door velen word gezien als expert van de Stelling van Amsterdam, maak ik deel uit van "de Groene Combinatie" (Een grote groep bewoners, ondernemers en organisaties die zich verzet tegen het onzalige idee om weer een snelweg aan te leggen door dit meest kwetsbare deel van het Werelderfgoed en het prachtige veengebied).
Eerder heb ik u al geïnformeerd over risico's en de desastreuze aantasting die dit voornemen met zich meebrengt. Hier wil ik weinig meer over kwijt dan dat wat u in uw landschapsplan aan Unesco aanbiedt, niets meer is dan deels herstellen van wat eerder onder uw ogen, mede door het gebrekkige toezicht en kennis bij betrokken gemeenten, teloor is gegaan en tot op de dag van vandaag nog steeds gebeurt.
In het landschapsplan lees ik niets over effecten van de verdiepte aanleg, waarover ik u separaat in twee mails heb geïnformeerd, in de verwachting dat u deze, uw controlerende taak serieus nemende, heeft doorgelezen. De conclusie is een desastreus effect op infra, funderingen, milieu, waterkwaliteit en kwantiteit maar zelfs op een onderschat aspect als verkeersgevaar en gastransport.
Realiseert u zich wel dat in een verdiepte aanleg van 5km, bij een piekbui van 50mm, er 12,5 duizend kubieke meter water in het tracé komt te staan. De 2 diepere ondertunnelingen staan dan in een split second tot de nok vol. Een fors gemaal als bijvoorbeeld die van de Starnmeerpolder met een capaciteit van 55m3 per minuut doet daar 4 uur over om dat water te verplaatsen.

Ik heb u gewezen op de beheersing van de zoute kwel vanuit de ondergrond met alle verdrogingseffecten die een ongekende CO2-emissie tot gevolg zal hebben. Ook de betonproductie voor de weg voegt, exclusief transport, 50 duizend ton CO2 toe aan ons klimaat. De aantrekkende verkeersstroom zal zorgen voor een nog grotere depositie op het N-2000 gebied in Westzaan. Nu al is er voor bepaalde habitat een overschrijding van 100%. Dit alles is totaal in strijd met beloften in uw collegeprogramma.
Tot slot geloof ik niet dat u met uw voornemen de problematiek Krommenie-Assendelft oplost. Door anderen en ook door mij zijn jaren terug, ondersteund door gerenommeerde verkeersdeskundigen, oplossingen aangedragen die problemen daar zowel voor bevolking als voor het verkeer oplossen en tegen veel lagere kosten kunnen worden gerealiseerd.
Hier wil ik het bij laten. Ik dank u voor uw aandacht."

Landschap Noord-Holland noemt De Groene Long een weergaloos mooi gebied. Het biedt een landschap waar onthaast en op adem gekomen kan worden. Een landschap waar de tijd even stil lijkt te staan, waar de koe herkauwt, de grutto foerageert en het stekelbaarsje paait.
Het landschapsplan lijkt te ontkennen dat die Groene Long ruw en ruig in tweeën wordt gescheurd door de aanleg van een nieuwe snelweg. De impact wordt vernauwd tot een kruispunt van weg en Stelling. Vergeten wordt dat de hele Groene Long 'doorsneden' wordt, voor de ondernemende boer, voor de recreërende stedeling, voor de inwoner van het gebied en voor diersoorten.
Kijkend naar achtereenvolgende kaartbeelden van 1960 tot nu, dan ziet men dat de oprukkende bebouwing deze Longfunctie van het gebied steeds meer aantast. En dat terwijl die bebouwing inwoners met zich meebracht die juist "longinhoud" vragen. Deze Groene Long kan met de nodige investeringen een gebied worden waar inwoners, ondernemers, recreanten en de natuur zich thuis voelen. Dat gebied in tweeën hakken is ongewenst en onnodig.
Het realiseren van bereikbaarheidsverbetering vraagt juist niet om meer asfalt. Landschap Noord-Holland verwijst voor een veel intelligentere en toekomstgerichte invulling van de mobiliteitscomponent naar de inspraakreactie van de woordvoerder van ROVER.
De Groene Combinatie gelooft niet dat deze weg er gaat komen. De weg gaat bijna een miljard euro kosten en daarvan is nu nog geen 20% gereserveerd. De Groene Combinatie zou kunnen zeggen: "Die weg komt er niet dus we kunnen ons weer met andere zaken gaan bezig houden". Dat is echter niet de inzet. Hopelijk komen de Staten tot inkeer en laten ze de ambitie een lap asfalt aan te leggen voor altijd varen. Ook als de Staten dat niet zouden besluiten op dit moment, laten ze dan, los van de weg, met de Groene Combinatie, een gezamenlijk plan maken voor het landschap.
Landschap Noord-Holland wil dat er per direct in dit gebied geïnvesteerd gaat worden, in het aanbod van recreatievoorzieningen als fiets- en wandelpaden, in de beleefbaarheid van landschappelijke structuren als De Kil en in de Stelling van Amsterdam.
Al in 2017, toen ICOMOS deze weg afwees, attendeerde zij de provincie op de verplichting de kwaliteit van de Stelling op deze plek te gaan aanpakken. Laat de provincie daar nu niet meer mee wachten. Het plan van de Groene Combinatie biedt daarvoor de nodige concrete componenten. De Provincie heeft geen snelweg nodig om haar rol serieus in te vullen in dat Bijzonder Provinciaal Landschap waarvan een groot deel de Werelderfgoedstatus heeft.
Landschap Noord-Holland verzoekt om Gedeputeerde Staten op te dragen om samen met de Groene Combinatie een integraal plan te maken voor het gebied, waarmee direct aan de slag kan worden gegaan. Daarmee voorkomt de provincie dat de Groene Long weer decennia in de wachtkamer van de asfaltdroom blijft zitten en er straks geen sprankje longcapaciteit meer over is.

Woordvoerder Briët van Landschap Noord-Holland overhandigt het gebiedsplan (Gebiedsvisie Groene Long 2022) van de Groene Combinatie virtueel aan de gedeputeerden Pels en Olthof.

Namens het college bedankt gedeputeerde **Olthof** De Groene Combinatie voor het gebiedsplan. Volgens de gedeputeerde zitten er veel aanknopingspunten in, net als in het Landschapsplan. Het zou fijn zijn om hierover met elkaar in gesprek te gaan.

De **voorzitter** deelt mee dat aan de commissie- en Statenleden ook een digitaal exemplaar van de gebiedsvisie beschikbaar is gesteld.

De heer **Terwal** (VVD) vraagt of Landschap Noord-Holland, of breder de Groene Combinatie, bereid is mee te denken, nu er veel koppelkansen zijn, over hoe zaken verder uitgewerkt kunnen worden. Eerder heeft de Groene Combinatie geen bijdrage willen leveren bij het dossier A8-A9.

Landschap Noord-Holland licht toe dat de Groene Combinatie op een eerder moment was uitgenodigd om mee te praten over het Landschapsplan. Landschap Noord-Holland en de Groene Combinatie kunnen niet meepraten over een plan waarin een lap asfalt, in de vorm van een verbinding tussen de A8 en A9, een centrale positie heeft.
Ook toen al wist de Groene Combinatie dat ze met betrekking tot vele andere componenten, zoals landschap, beleving, natuurinclusieve landbouw, best op een lijn met de Provincie zou kunnen komen, ook het beleid van de provincie kennende. De afgelopen decennia had Landschap Noord-Holland de slechte ervaring dat haar verhalen vaak terzijde werden geschoven en dat de Provincie intekende wat ze wenste in te tekenen. Dat blijkt nu de A8-A9 te zijn. Nu dit Landschapsplan er ligt, is de Groene Combinatie zeer bereid om aan de slag te gaan en dit gebiedsplan niet in de 'asfalt wachtkamer' te zetten. Op geen enkele wijze wil de Groene Combinatie zich verbinden aan de door het college gewenste A8-A9, maar ze roept ook op om de handen in een te slaan om alle kansen in het gebied te gaan verzilveren. Dit is een lange versie van het antwoord: Ja, daar is de Groene Combinatie, onder voorwaarden, toe bereid.

De heer **Hoogervorst** (SP) heeft een vraag voor Stichting Oer-IJ.
De adviezen van de PARK hebben over het algemeen veel gewicht in de Provincie. Valt het beeld, dat de PARK schetst, te rijmen met het beoogde resultaat van het totale project Landschapsplan A8-A9?
Zo nee, waar wringt het dan vooral?

Stichting Oer-IJ heeft de kwaliteiten, die de PARK toedicht aan een sterk landschap, op een rij gezet. Die kwaliteiten ondersteunt de stichting volledig. De betekenis van de Groene long, in al zijn functies, kan pas gestalte kan krijgen bij een bepaalde omvang. De verstedelijking heeft enorm veel opgesnoept. De grens is bereikt van wat betekenisvol is om de functies feitelijk gestalte te geven en om de vele bewoners van de verstedelijkte gebieden nog naar buiten te kunnen laten gaan. Stichting Oer-IJ pleit niet voor 'niets doen'. Met Landschap Noord-Holland roept Stichting Oer-IJ de Provincie op om samen over die elementen in gesprek te gaan voor de verdere ontwikkeling van het gebied in het streven naar kwaliteitsverbetering en een betere benutting voor bewoners. De stikstof- en CO2-reductie kunnen dan meteen worden meegenomen. Het Landschapsplan omvat waardevolle elementen, die kunnen worden ingepast, los van de weg.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) heeft een vraag voor Landschap Noord-Holland dat parallellen ziet tussen het gebiedsplan en het Landschapsplan. Is Landschap Noord-Holland van plan om aan de slag te willen gaan met het Landschapsplan?

Landschap Noord-Holland geeft aan dat de Groene Combinatie vanuit het gebiedsplan voor de Groene Long bereid is om met de Provincie te praten over bepaalde elementen uit het Landschapsplan. Het is belangrijk om daarmee snel aan de slag te gaan. De Groene Combinatie partijen staan te trappelen om samen op te trekken.

De heer Klein (CU) vraagt de inspreker namens Houd Broekpolder Leefbaar het volgende. De opstellers van het Landschapsplan verwachten dat de overlast in Broekpolder niet noemenswaardig toe zal gaan nemen ten opzichte van de referentiesituatie. Wat is het perspectief van Houd Broekpolder Leefbaar?

Houd Broekpolder Leefbaar kijkt er echt anders naar. Op dit moment is er al een overschrijding van (geluids)overlast van Tata Steel en vliegverkeer. Houd Broekpolder Leefbaar gelooft niet dat 80.000 extra verkeersbewegingen per dag er toe zullen leiden dat de overlast minder wordt. De gedeputeerde kan de bewoners van Broekpolder niet overtuigen dat, als er dubbel asfalt komt te liggen om de aansluiting met de A8 en A9 te realiseren, er nauwelijks extra noemenswaardige overlast zal zijn.

Mevrouw Doevendans (PvdA) heeft een vraag aan Landschap Noord-Holland en Stichting Oer-IJ. Er is een overlap tussen het Landschapsplan en het Gebiedsplan Groene Long. Hoe wordt door De Groene Combinatie aangekeken tegen de overlast in Krommenie en Assendelft.

Stichting Oer-IJ geeft aan dat de stichting eerder heeft deelgenomen aan de stuurgroep in de fase dat de alternatieven werden bekeken door de Provincie. In die fase heeft Stichting Oer-IJ altijd gepleit voor het doordenken over de Nulplusvariant of de zevenplusvariant. Dat heeft de Provincie naast zich neer gelegd. Dat was een reden voor de stichting om niet meer deel te nemen aan stuur- of begeleidingsgroepen. Er zijn allerlei mogelijkheden om de Nulplusvariant verder uit te werken. Het is een faseerbare manier van werken, die binnen de financiële grenzen voor een deel al direct uitvoerbaar is.

Landschap Noord-Holland herhaalt de verbinding A8-A9 volstrekt niet te zien zitten. Het huidige college heeft besloten om het oplossen van de overlast in Krommenie-Assendelft los te koppelen van het aanleggen van de verbinding A8-A9. Het reserveren van 11 of 12 miljoen euro daarvoor vindt Landschap Noord-Holland dan ook verstandig. Landschap Noord-Holland roept op om de verantwoordelijkheid voor natuur, landschap en agrarisch ondernemerschap los te koppelen van die weg.

De heer Steeman (D66) vraagt Landschap Noord-Holland of de Groene Combinatie bereid is verder te praten over de versterking van het landschap van de Stelling en de Groene Long, als Provinciale Staten het voorgenomen besluit nemen over het Landschapsplan als samenhangend pakket, dus inclusief de aanleg van de verbinding A8-A9.

Landschap Noord-Holland geeft aan dat de Groene Combinatie zich nooit zal verbinden aan de aanleg van een snelweg. Zes insprekers hebben namens diverse organisaties gepleit voor het direct aan de slag gaan met het landschap.

De voorzitter geeft het woord aan de tweede groep insprekers.

Ondernemersvereniging Evofenedex, het netwerk van Nederlandse handels- en productiebedrijven, stelt dat de A8-A9 verbinding een noodzakelijke oost west verbinding is voor de provincie Noord-Holland. De

verbinding is een verbetering van de bestaande situatie en zal de door verkeer zwaar belaste gemeenten ontlasten. Daarnaast zal de verbinding bijdragen aan een betere bereikbaarheid van de regio en nieuwe kansen bieden voor huidige en vele nieuwe bewoners, ondernemers en hun bedrijven in de toekomst. De bereikbaarheid van de regio staat onder druk. Op dit moment zijn de provinciale wegen in Krommenie en Assendelft al overbelast, laat staan de komende jaren met de plannen voor woningbouw in de regio. De provincie wil in 2040 meer dan 200.000 woningen bijbouwen, Hoe komen al deze mensen aan hun spullen? Hoe reizen ze van en naar huis? Een goede infrastructuur is hierbij essentieel. Bereikbaarheid is een en/en-vraagstuk. Het bereikbaar houden van de regio vergt een brede investering om de huidige situatie te verbeteren.
Via de dorpen Krommenie en Assendelft rijdt veel verkeer via de N203 en Noorderveenweg. Dit leidt tot gevaarlijke situaties en een verslechterde leefbaarheid voor omwonenden. De auto's en vrachtwagens staan pal voor de deur in de file. Het verkeer is constant bezig met optrekken en afremmen wat leidt tot een hoger verbruik van brandstof en uitstoot van fijnstof.
Al jaren staan de A8 en A9 genoemd in de economische wegwijzers van Evofenedex en TLN als trajecten met grote economische schade voor de transport- en logistieksector. Een slechte bereikbaarheid heeft negatieve gevolgen voor de economie en het vestigingsklimaat. Het zorgt voor hogere kosten en inefficiënties in de logistiek. Het aanleggen van een verdiepte A8-A9-verbinding zal bijdragen aan de (regionale) economische groei, naast leefbaarheid en bereikbaarheid van de regio.
Het verbeteren van de bereikbaarheid en leefbaarheid en het stimuleren van economische kansen zijn de drie redenen dat het bedrijfsleven uw steun vraagt voor de aanleg van de A8-A9 verbinding.
Provinciale Staten worden veel wijsheid toegewenst bij het nemen van het juiste besluit.

De belangenbehartiger van **Transport en Logistiek Nederland** krijgt het woord. TLN is de grootste werkgeversorganisatie van transporterend Nederland. Transportondernemers staan de komende jaren voor behoorlijke uitdagingen. De sector is volop aan het verduurzamen. In 2025 komen de ZE-zones en samen met overheden moet worden gedigitaliseerd om zo efficiënt mogelijk te kunnen werken. Er moeten logistieke hubs komen die steden en regio's kunnen voorzien en die voldoende laadfaciliteiten en netcapaciteit bevatten.
Wanneer TLN leden hierover spreekt, hoort de werkgeversorganisatie geregeld dat transportondernemers willen investeren en vooruit willen gaan. De stip op de horizon wordt ook steeds duidelijker, maar de weg, de Roadmap, die moeten worden gevolgd om daar te komen is nog onduidelijk. Transportondernemers hebben duidelijkheid nodig. Die duidelijkheid begint bij toereikende en goede infrastructuur. Voor al deze voorgaande uitdagingen is dit toch echt de basis.
Onlangs heeft inspreker een interview gegeven voor het provinciale magazine &Holland. Hierin werd hem de vraag gesteld of meer infrastructuur, en dus asfalt, nog wel noodzakelijk is in het huidige tijdperk. Voor TLN is dat een kwestie van 'en-en' is en niet 'of-of'.
Nieuw asfalt is nodig, maar het is geen doel op zich. Het is een middel om Nederland nu en in de toekomst bereikbaar te houden. Nederland groeit demografisch. En ook het aantal woningen groeit. Mensen blijven niet stil zitten. Daarnaast bestelt men steeds meer online. Al die groei gaat gepaard met reisbewegingen. De recente ontwikkelingen met thuiswerken, deelvervoer en een werkgeversaanpak, dragen uiteraard bij aan de oplossing, maar zijn op zichzelf niet toereikend. Zowel het Kennisinstituut voor Mobiliteit als de Integrale Mobiliteitsanalyse tonen aan dat de druk op het wegennet zal toenemen. Er wordt aangegeven dat de druk op het wegennet weer het niveau van het jaar 2019 zal halen. De transportsector had dat jaar € 1,5 miljard schade door file(vertraging). Om met deze drukte om te gaan, is het gehele pakket aan investeringen, waaronder nieuwe infrastructuur, keihard nodig. Een concreet voorbeeld, waar deze nieuwe infrastructuur echt nodig is, is de ontbrekende verbinding tussen de A8 en de A9. Al jaren staan de A8 en A9 genoemd in

de economische wegwijzers van TLN en Evofenedex als trajecten met grote economische schade voor de transport- en logistieksector. De aanleg van de verbinding is echter niet alleen in het belang van deze sector. De verbinding biedt de provincie een veilige, leefbare en bereikbare regio.
Nu gaat al het verkeer over provinciale wegen en zitten de inwoners van de verschillende dorpen met de slechte luchtkwaliteit. Iedere keer dat een beladen vrachtwagen optrekt, verbruikt deze onnodig diesel. Door de snelweg door te trekken verbetert niet alleen de doorstroming, maar ook de verkeersveiligheid. Met de aanleg van een snelweg worden weggebruikers, zoals fietsers, auto's en vrachtwagens beter van elkaar gescheiden. Maak de regio bereikbaar, leefbaar en economisch aantrekkelijk door het doortrekken van de A8 mogelijk te maken.

VNO-NCW West geeft aan dat de werkgeversorganisatie VNO-NCW West van het nieuwe denken is. De organisatie omarmt de brede Welvaartvisie, met fundamenteel andere invalshoeken. Ook mobiliteit is hiervan een belangrijk onderdeel. De leden van VNO-NCW West, bestaande uit veel MKB-bedrijven vormen de motor van de economie. Ze zijn blij met het gepresenteerde Landschapsplan. Dat doet recht aan diverse aspecten op het gebied van duurzaamheid. Investeringen in nieuwe infrastructuur, zoals betere en meer railverbindingen, nieuwe OV-verbindingen, vaarwegen, wegenknooppunten en goed onderhoud, zijn prangender dan ooit.
VNO-NCW West pleit niet voor meer asfalt en verbredingen, maar dat thuiswerken invloed heeft op de hoeveelheid verkeer is evident, maar het heeft niet het verwachte resultaat. In de regio wordt veel nieuwbouw gepleegd. De bevolkingsgroei gaat met een miljoen inwoners toenemen. Ook de bedrijvigheid neemt toe. Het is belangrijk om een lange termijnvisie te hebben.
Inspreker is betrokken bij het Krommenieproject. Dit project met als doel om nu al te investeren in maatregelen, is geen oplossing voor de lange termijn. Het is goed dat dit is losgekoppeld. Vlak na WO II was er al sprake van een verbindingsweg tussen de A8 en A9. Het wegennet in Noord-Holland en IJmond is al jaren zeer kwetsbaar. Bij een ongeval in de Velsertunnel loopt de mobiliteit in de regio volkomen vast. De verbinding A8-A9 is de missing link in het regionale vervoersnet.
Ondanks anders reizen zal de verwachte verkeersstroom enorm groot worden. Bij het uitblijven van de verbinding worden duizenden bewoners en scholieren in Krommenie, Assendelft en Wormerveer in een onveilige situatie gemanoeuvreerd. Inspreker is betrokken bij die verbetering. Hij hoopt dat Provinciale Staten het juiste besluit nemen voor de lange termijnvisie.

De woordvoerder van ROVER vertelt dat de reizigersvereniging ROVER zich zorgen maakt, omdat anders dan in alle eerdere plannen over deze weg Gedeputeerde Staten nu ineens voorstellen de Rijksoverheid het merendeel van het bedrag van een miljard aan kosten op zich te laten nemen. Dat is nieuw en het staat ook niet in het coalitieakkoord. Gedeputeerde Staten vermelden daarbij niet dat het Rijk al in het verleden heeft laten weten geen prioriteit aan deze weg te geven en dat daarom Provincie en een aantal gemeenten dat zouden moeten betalen.
ROVER heeft ook zorgen, omdat Gedeputeerde Staten niet aangeven hoe dit voorstel past in het huidige provinciaal beleid om een substantiële Modal Shift van personenautogebruik naar OV en fiets te bewerkstelligen. Hoe verhoudt de bestuurlijke, ambtelijke, financiële en externe advies aandacht voor dit A8/A9 plan zich tot de in het Klimaatakkoord afgesproken vermindering van 8 miljard autokilometers in de spits vóór 2030? Dat is provinciaal beleid.
ROVER maakt zich zorgen omdat dit plan geen enkel zicht biedt op vermindering van hinder en overlast in Assendelft en Krommenie: Een miljard is een veel te groot bedrag en de A8/A9 past niet in het al heel dure rijtje prioriteiten dat Gedeputeerde Staten samen met de MRA in Den Haag bepleiten. De kans is zeer klein dat die plannen in Den Haag positief worden onthaald. De Provincie zal worden uitgelachen en buitengesloten

als het gaat om belangrijke prioriteiten zoals de 7,5 miljard euro in het Regeerakkoord voor Mobiliteit in combinatie met woningbouw.
ROVER hoopt dat Provinciale Staten met ROVER de zorgen over de hinder in Assendelft en Krommenie willen gaan wegnemen. ROVER heeft ideeën voor een ander plan, dat gericht is op het provinciale beleid, om ervoor te zorgen dat mensen, die nu gebruik moeten maken van een auto voor woon-werkverkeer, geholpen worden om dat anders te doen. Grote werkgevers kunnen dat oppakken. Ze hebben dat ook beloofd in het Klimaatakkoord. ROVER zou Schiphol als eerste voorbeeld willen noemen. Van de 65.000 werknemers zet 80% met de auto het verkeer vast. TLN heeft er belang bij dat het woon-werkverkeer van de weg afgaat.
ROVER heeft eerder al diverse voorstellen gedaan. Als een idee door het provinciaal ambtelijk apparaat verzonnen wordt, dan komt dat idee toch iets verder. ROVER wil met de Staten, grote werkgevers en NS een plan maken en ervoor zorgen dat er daadwerkelijk iets gebeurt.
Het voorstel van Gedeputeerde Staten leidt ertoe dat er de komende vijftien jaar helemaal niets gaat gebeuren. Het voorstel van Gedeputeerde Staten is totaal anders dan wat er in het verleden is neergelegd. Het wijkt erg af van het coalitieakkoord.
ROVER hoopt dat Provinciale Staten het voorstel van het college op dat punt afwijzen. Een miljard euro voor een stukje weg waar de Rijksoverheid niet achter staat, dat lijkt ROVER verkeerd. Het leidt af van de echte prioriteiten.

De heer **Steeman** (D66) vraagt TLN en VNO-NCW West om te reageren op de vraag hoe de groeiscenario's zich verhouden tot het Klimaatakkoord, waarin wordt gewerkt aan het terugbrengen van autovervoersbewegingen.

De belangenbehartiger van **TLN** antwoordt dat het allemaal bijdraagt. Het is een pakket aan maatregelen dat gaat helpen om het toenemende aantal verkeers- en vervoersbewegingen terug te dringen. We hebben de werkgeversaanpak nodig. Het is goed dat wordt ingezet op thuiswerken en deelvervoer, maar we kunnen de vraag niet aan. In deze regio is de woningbouwopgave gigantisch met 230.000 nieuwe woningen op de planning. Denk ook aan de grote hoeveelheid online bestellingen. Er moet worden geïnvesteerd in het bredere pakket, waarvan nieuwe infrastructuur, zoals de verbinding A8-A9, onderdeel uitmaakt.

VNO-NCW West refereert aan de KIM cijfers (Kennisinstituut Infrastructuur en Mobiliteit) en is ook betrokken bij de werkgeversaanpak voor Noord-Holland en de Regio Amsterdam. Daar worden absoluut stappen gezet, maar gelet op de groei aan de andere kant, moet het een geheel pakket zijn met diverse maatregelen. Het is een beetje dweilen met de kraan open.

De heer **Hollebeek** (PvdD) heeft een vraag aan Evofenedex. Is het niet veel handiger om in te zetten op een verbinding, die vijf kilometer zuidelijker ligt, langs het Noordzeekanaal?

De woordvoerder van **Ondernemersvereniging Evofenedex** is niet ingelezen op het voorstel dat de heer Hollebeek brengt. Met de groei van Regio Alkmaar en Zaanstad is de verbinding tussen Amsterdam en de Kop van Noord-Holland een belangrijke. Die brengt kansen voor ondernemers en draagt bij aan een betere doorstroom, iets hoger in de provincie.

De **voorzitter** geeft het woord aan de laatste insprekers.

Bewonersvereniging Noorderveenweg Assendelft bestaat uit enkele honderden leden die zich ernstig zorgen maken over de verkeersproblematiek in Zaanstreek Noord en Assendelft in het bijzonder.

De leden zijn grote voorstanders van het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9, waarover Gedeputeerde Staten kortgeleden positief hebben besloten. Het is een goed doordacht en evenwichtig plan geworden, waarbij de overlast voor omwonenden tot een minimum is beperkt.
Deze verbinding is de enige echte oplossing om de toegenomen verkeersdruk in Zaanstad Noord op te vangen. Toegenomen door de voortschrijdende nieuwbouw en de op dit moment volstrekt ontoereikende infrastructuur. Zonder deze verbinding zal in Zaanstad Noord een verkeersinfarct ontstaan, waarbij het toenemende doorgaande (sluip) verkeer zich een weg baant door de wijken van Assendelft en Krommenie. Een slechte zaak voor de verkeerveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid in dit gebied. Veel bewoners van Zaanstad Noord zijn dan ook een groot voorstander van deze verbindingsweg en hopen dan ook dat er nu eindelijk na zestig jaar praten wordt doorgepakt om de toenemende verkeersproblemen een halt toe te roepen.
De bewonersvereniging doet dan ook een dringend beroep op Provinciale Staten om hier positief over te besluiten!. Help de bewoners met het verbeteren van de verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid in Zaanstad Noord. Er is geen definitieve oplossing mogelijk, zonder deze verbinding.

De woordvoerder van **Platform Krommenie** is apotheker in Krommenie. Hij spreekt namens bewoners in Krommenie, die zich ongerust maken over hun gezondheid en die van hun kinderen. Tussen Krommenie en Assendelft ligt de drukste verkeersader van Noord-Holland. Het merendeel doorgaande verkeer zorgt voor veel uitstoot en geluidsoverlast. Uit onderzoek is gebleken dat in voornoemde plaatsen 17.000 gezonde levensjaren verloren gaan door deze milieubelasting. Op dit moment ligt het aantal longpatiënten boven het landelijk gemiddelde. De vele knelpunten, zoals bruggen en stoplichten veroorzaken files en opstoppingen en daardoor extra veel luchtvervuiling. Rond de weg wonen circa 35.000 mensen en staan er acht scholen. Kinderen zijn extra gevoelig voor ultrafijnstof. Dit dringt door in allerlei organen, waaronder de hersenen. De situatie zal in de toekomst alleen maar slechter worden, omdat er grote nieuwbouwplannen zijn. De eerder genoemde 'Groene long' zal in de toekomst worden volgebouwd. De ontsluiting van de nieuwe wijken zal voor nog meer opstoppingen op de provinciale weg en sluipverkeer door de wijken zorgen.
Platform Krommenie ziet maar één goede oplossing voor dit probleem en dat is het realiseren van een nieuwe aansluiting tussen de A8 en A9. Het doorgaande verkeer hoeft dan niet meer door de twee wijken te rijden en de milieubelasting voor bewoners zal aanzienlijk afnemen, omdat het verkeer kan doorstromen en verder van de woonwijken af rijdt. De verbinding moet er niet komen om tijdwinst te boeken, maar voor het verminderen van de milieubelasting en het verbeteren van de leefbaarheid voor bewoners van Zaanstad Noord. Ook gemeente Zaanstad maakt zich zorgen over de verkeersdruk en verwacht dat deze nog verder zal toenemen. De gemeente stelde een Mobiliteitsplan op voor Zaanstad Noord. Een voorwaarde voor dit plan is het realiseren van een verbinding tussen de A8 en A9.
Platform Krommenie roept op om de overlast voor de bewoners van Zaanstad Noord te verminderen door nu eindelijk maatregelen te nemen. Dat kan door het aanleggen van een nieuwe weg. Ook de Wereld Gezondheidsorganisatie roept de Provincie als bestuurder op om haar verantwoordelijkheid te nemen. Citaat: "*Er zijn voldoende aanwijzingen dat het huidige niveau van luchtvervuiling in Europese steden verantwoordelijk is voor een aanzienlijke belasting door sterfgetallen, ziekenhuisopnames en verergering van het symptoom, vooral door hart- en vaatziekten. Blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen bevindt zich grotendeels buiten de controle van het individu en vereist daarom actie van de overheid, op nationaal en regionaal niveau*. "

De heer **De Vries** spreekt op persoonlijke titel. Als zeer bezorgde burger van Zaanstad sprak hij eerder in deze commissie zijn zorgen uit over de leefbaarheid in Zaanstad-Noord vanwege het ontbreken van een goede verbinding tussen de A8 en de A9. Met name het verloren gaan van vele gezonde levensjaren van

kinderen die op school zitten en dag in dag uit vuile lucht in moeten ademen, zie daarvoor het onderzoeken van Goudappel Coffeng vindt hij verschrikkelijk. De boodschap die de heer De Vries vanuit de commissie terugkreeg was dat hij toch vooral geduld moest betrachten vanwege het onderzoek naar de mogelijkheden van een goede landschappelijke inpassing. Het onderzoek ligt nu voor en wat blijkt: het kan. Het landschap wordt er zelfs beter van.
De heer De Vries roept Provinciale Staten op om door te pakken en de ontbrekende schakel, de verbinding tussen de A8 en de A9, -waarvan de planvorming dateert uit de midden jaren 50 van de vorige eeuw-, aan te pakken. Tevens roept hij op om daarbij het hele traject in ogenschouw te nemen, omdat er ook in het midden van Zaanstad nabij de Coenbrug een manifest leefbaarheidsprobleem gaande is wat dringend om een oplossing vraagt. In de gemeenteraad van Zaanstad zijn moties aangenomen om de snelheid op de A8 terug te brengen van 100 naar 80 kilometer per uur en voor het verhogen van de geluidschermen. Rijkswaterstaat geeft tot heden helaas nul op het rekest.
De heer De Vries vraagt de A8-A9 verbinding zo spoedig mogelijk aan te leggen. Niet zozeer vanwege de mobiliteit, of de enkele minuten tijdwinst, maar vooral vanwege de leefbaarheid die om een oplossing schreeuwt. Het afpakken van vele gezonde levensjaren van kinderen moet echt stoppen vindt de heer De Vries als vader, opa maar vooral als bezorgde burger van Zaanstad.

De heer **Nuyens** spreekt ook op persoonlijke titel. Het probleem van de Golfbaanvariant is het volgende. Het verkeer dat nu over de N203 rijdt, voegt straks bij Uitgeest in op de A9. Daarvoor moeten vier nieuwe viaducten worden gebouwd. Het tracé komt vlak langs de wijk Broekpolder en gaat dwars door de golfbaan. Tankstations en verzorgplaatsen moeten hierdoor worden verplaatst.
De heer Nuyens wijst op de Trompetvariant, waarvoor hij al vier jaar tevergeefs de aandacht vraagt. De enige logische locatie voor de aansluiting op de A8 is bij het viaduct nabij de rietmolen van Heemskerk. In de Trompetvariant gaat het verkeer bij Uitgeest onder de A9 door en sluit verdiept aan op de A8. Niemand heeft er dan last van.
Met de Golfbaanvariant wordt het probleem verplaatst naar de Broekpolder. Het is een verkeerde gang van zaken. Het verplaatsen van vier viaducten, tankstations en de golfbaan kost alleen al 500 miljoen euro. Het is onbestaanbaar dat de Golfbaanvariant kan worden uitgevoerd voor een miljard euro. De kosten van de Trompetvariant blijven daar ver onder. Hij nodigt Statenleden uit om persoonlijk met hem in gesprek te gaan, zodat hij zijn plan duidelijk kan uitleggen. De heer Nuyens betreurt het dat hij in de afgelopen vier jaar nooit serieus is genomen met zijn plan.

De heer **Wit** (CDA Zaanstad) heeft zich als raadslid de vraag gesteld waar hij als raadslid op terug kan kijken. Tot zijn spijt moet hij constateren dat de wachtlijst voor Zaanse starters eerder langer dan korter is geworden. Als politicus voelt de heer Wit zich schuldig dat hij deze starters niet heeft kunnen helpen. Ook laat de lang toegezegde infrastructurele ontlasting van Zaanstad Noord mogelijk tot 2030 op zich wachten. Met het voorliggende Landschapsplan heeft de Provincie de oplossing gevonden om iedereen ter wille te zijn. Met dit plan wordt een versterking van de Stelling en de landschappelijke kwaliteit bereikt, een verlaging van het geluidsniveau en uitstoot in dit gebied, een vermindering van asfalt in Zaanstad Noord, een verbetering van de verkeersveiligheid en de leefbaarheid en een positievere MKBA-waarde. Dit gecombineerde plan resulteert in een mooier, gezonder en veiliger stukje Noord-Holland. Dat verdient complimenten. Maar waarom moet nog acht jaar worden gewacht op realisatie?
Unesco kan alleen maar tevreden zijn met deze versterking van de Stelling. Voor het ministerie van OCW geldt hetzelfde. Immers een groot deel van dit plan wordt geïnvesteerd in cultuurhistorisch erfgoed. Het ministerie van I en W heeft aangegeven miljarden euro's over te hebben voor het oplossen van infrastructurele problemen. Er ligt nu een plan dat iedereen aan zijn of haar achterban kan uitleggen. Nu is het tijd voor

politieke daadkracht. Het Groene Leefbaarheidsfonds voor Zaanstad Noord is daarbij niet meer dan een doekje voor het bloeden. Durven Provinciale Staten de uitdaging aan om te stellen dat de A8-A9-verbinding nog in de volgende bestuursperiode open gaat, of kunnen de Staten de Noord-Hollanders nog uitleggen dat het niet gaat gebeuren?

De heer **Terwal** (VVD) vraagt de woordvoerder van Platform Krommenie wat hij tegen mensen en bedrijven zou willen zeggen waarvan de huizen en panden langs de N203 zouden kunnen worden opgekocht om het leefbaarheidsprobleem in Krommenie te kunnen oplossen.

Platform Krommenie gaat het niet alleen om huizen die langs de weg staan. Er staan ook schoolgebouwen. Het gaat om complete wijken. Het verwijderen van een paar huizen is niet de oplossing. De school kon ooit gebouwd worden omdat de verwachting was dat de provinciale weg ontlast zou worden door de verbinding A8-A9. Op dit moment had deze school niet eens gebouwd mogen worden vanwege de geluids- en milieubelasting die daar nu aan de orde is.

De heer **Hollebeek** (PvdD) heeft ook een vraag voor Platform Krommenie. Inspreker gaf aan dat de Groene Long zal worden volgebouwd. Het gebied is grotendeels Bijzonder Provinciaal Landschap en het ligt binnen de MRA. Er zal qua woningbouw niet veel mogelijk zijn. Waarop baseert de woordvoerder van Platform Krommenie zich? Weet hij iets wat de Statenleden niet weten?

De woordvoerder van **Platform Krommenie** verwijst naar de bouwplannen die op dit moment worden uitgevoerd. Tot aan de Communicatieweg wordt het gebied volgebouwd. De te realiseren wijk is enorm groot en staat deels in het gebied waarin nu ook de weg wordt voorzien. Als de A8-A9 wordt doorgetrokken en de wijken blijven zoals ze zijn dan is er een duidelijke afstand tussen de woonwijken en de A8-A9. Van ultrafijnstof is bekend dat het een paddenstoelvormige uitstoot heeft. Hoe dichter men bij de weg woont, hoe sneller het stof neerdaalt.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) vraagt aan de inspreker namens ROVER of hij zijn alternatieve oplossingsrichtingen eerder heeft ingebracht in dit gremium.

De alternatieve oplossingsrichtingen van **ROVER** zijn eerder gemeld aan de gedeputeerde en Statenleden. Tot nu toe is er binnen 'het A8-A9-verhaal' geen ruimte voor alternatieven. Wel is er het bredere verhaal rond het mobiliteitsbeleid. In het OV Toekomstbeeld 2040 is opgenomen dat er een Modal Shift moet komen; een verschuiving van autogebruik naar meer OV en fiets. Op die manier ontstaat er ruimte voor het noodzakelijke vrachtverkeer. Daarbij zou ook een schaalsprong in het OV aan de orde zijn. Het kernpunt van het plan van ROVER is om als uitgangspunt te hanteren dat het woon-werkverkeer wordt teruggedrongen en dat de gelegenheid wordt geboden in Uitgeest over te stappen op bussen die naar de grote werkgebieden rijden, zoals Schiphol. Het gaat erom dat er een doelstelling komt, die ook past in het landelijke klimaatbeleid. Er is vijftig jaar woningbouw gepleegd in Noord-Holland boven het Noordzeekanaalgebied, zonder behoorlijke openbaar vervoersvoorzieningen. Men is dus aangewezen op de auto. Het moet anders.

De **voorzitter** bedankt alle insprekers. Hun inbreng is waardevol voor de beeldvorming.

schorsing 19.48 tot 19.52

De **voorzitter** heropent de vergadering.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) vertelt dat GL nooit een voorstander is geweest van een verbinding A8-A9. Ook met dit Landschapsplan wordt voor de fractie niet duidelijk wat de noodzaak is voor deze weg. GL is bekend met de leefbaarheidsproblemen langs de N203 bij Assendelft en Krommenie, maar de nieuwe weg staat niet in verhouding tot de opgave en creëert elders opnieuw leefbaarheidsproblemen. In het Landschapsplan is ingegaan op de mogelijkheden om de waarde van de Stelling van Amsterdam niet aan te tasten. De aantasting van het landschap is echter onvermijdelijk. In het plan worden mitigerende maatregelen getroffen. Men mag trots zijn op het bijzondere cultuurhistorische landschap en het is goed om te zien dat er zoveel mogelijkheden zijn om dit te versterken. In het plan komt ook de niet te ontkennen doorsnijding van het landschap terug. GL ziet een brede integrale aanpak in het Landschapsplan met veel goede maatregelen. De landschappelijke waarde zal verbeteren met de verplaatsing van hinderlijke elementen, zoals tankstations en de golfbaan. Ook het Oer-IJ komt terug in de maatregelen, al zou het nog wat nadrukkelijker mogen terugkomen.
GL ziet samenhang tussen maatregelen en parallellen met het plan van de Groene Combinatie. Insprekers namens de Groene Combinatie gaven aan niet te willen wachten tot ze aan de slag kunnen met het gebied, samen met de Provincie. Hoe verhoudt de zo benadrukte integrale samenhang tot dit plan? Betekent dit dat investeringen in het landschap zouden moeten wachten?
Zaken als het verbeteren van de hoofdweerstandslijn kunnen toch al worden opgepakt?
Sinds het eerste advies van ICOMOS in 2017 is het Werelderfgoed uitgebreid, waardoor Noord-Holland niet meer de enige provincie is, betrokken bij het Werelderfgoed van de waterlinies. Is de Liniecommissie al meegenomen in het plan?
De geraamde kosten voor de aanleg van de weg zijn in het plan flink gestegen. Een belangrijke reden waarom GS het Golfbaanalternatief aanwees in de vorige periode was onder andere de betere betaalbaarheid. Inmiddels zijn de kosten gestegen tot ruim 900 miljoen euro. Met de aangepaste discontovoet zijn de opbrengsten opeens enorm. De reistijdopbrengsten zijn opeens verdubbeld. Bij het bepalen van deze discontovoet is geen rekening gehouden met het Klimaatakkoord. Daarnaast is er de opgave voor de mobiliteitstransitie en het terugdringen van de CO2-uitstoot en het aantal autokilometers. Is het rekenen met dergelijke grote reistijdwinsten wel in verhouding en realistisch? Is het realistisch te verwachten dat zelfs als we allen deze weg zouden willen, dat er budget gevonden zou kunnen worden? Het is belangrijk om te prioriteren binnen de bredere bereikbaarheidsopgave. Voor GL hebben projecten die investeren in een robuuste OV-infrastructuur prioriteit. Het plan van ROVER komt met concrete maatregelen, ook voor de leefbaarheidsopgave in Krommenie en Assendelft.
Hoe is de relatie tussen de verbinding 'mini A8-A9' en de leefbaarheidsproblematiek in Krommenie?

De heer **Terwal** (VVD) spreekt dank uit aan het consortium van diverse partijen dat een overzichtelijk landschapsplan heeft opgeleverd. Voor de VVD is een goede bereikbaarheid in de provincie, nu en in de toekomst, erg belangrijk. Men moet vlot van A naar B kunnen reizen zonder in de file te staan. Kijkende naar de Noord-Hollandse kaart ligt er een robuust netwerk van wegen, maar wel met een ontbrekende schakel: de verbinding tussen de A8 en A9. Met deze verbinding behoren de bereikbaarheidsproblemen in dit gebied tot het verleden. Ook de leefbaarheid en verkeersveiligheid in Krommenie en Assendelft gaan aanzienlijk vooruit. Uit een rapport van Goudappel Coffeng uit 2016, dat in opdracht van de Provincie is opgesteld, blijkt dat door alle verkeersdrukte op de N203 ruim 17.000 gezonde levensjaren verloren gaan. Omwonenden maken zich terecht zorgen om hun gezondheid. Zowel de verbetering van de bereikbaarheid, als de leefbaarheid waren een reden voor de VVD om de realisatie van de verbinding A8-A9 als een van de speerpunten op te nemen in het laatste verkiezingsprogramma.

Een punt van zorg was het behoud van de Unesco Werelderfgoed status van de Stelling van Amsterdam. Reden dat de fractie kon instemmen met een formulering in het coalitieakkoord dat het behoud van deze status leidend is bij de definitieve keuze voor een voorkeursvariant. Het landschapsplan moest daarover uitsluitsel geven. Wat blijkt, alle seinen voor de landschappelijke inpasbaarheid van de verbinding staan op groen.
Door te kiezen voor een verdiepte ligging van de verbinding via het tracé van het Golfbaan alternatief en het nemen van een veertigtal bijbehorende maatregelen leidt dit tot een kwaliteitsimpuls van de Stelling van Amsterdam en het omliggende landschap. Delen van de Stelling van Amsterdam worden hersteld en beter 'beleefbaar' gemaakt. Ook het Bijzonder Provinciaal Landschap van de achter de Stelling gelegen Assendelfter Polder wordt fraaier door een vergroting van openheid van het landschap. Straks is er sprake van een herkenbaar gebied, waar ruimte is voor cultuur, natuur en recreatie.
De zorg van de VVD over een toename van geluid en de verslechtering van de luchtkwaliteit in de wijk Broekpolder en Assendelft zijn in het Landschapsplan weggenomen. Door te kiezen voor een verdiepte ligging, een volledig knooppunt en het gebruik van stil asfalt op de A9, A22 en de verbinding A8-A9 neemt de geluidsbelasting af, vergeleken met de situatie in 2030 zonder de verbindingsweg. De luchtkwaliteit verbetert ten opzichte van de huidige situatie.
Het wekte bij de VVD-fractie dan ook geen verbazing dat het kwaliteitsteam van onafhankelijke experts en het Ministerie van Onderwijs, als hoeder van het Nederlandse Werelderfgoed, beide positief zijn over het Landschapsplan. Het ministerie is bereid het plan te verdedigen richting UNESCO. Ook het sein van de maatschappelijke kosten-/batenanalyse (MKBA) sprong van rood op groen. De kosten worden op circa 909 miljoen euro geschat. Dit is minder dan de geschatte baten van 945 miljoen euro. De baten voor erfgoed, natuur en landschap zijn niet meegenomen. De baten kunnen dus nog hoger uitvallen.
Nu alle seinen op groen staan voor de landschappelijke inpasbaarheid van de verbinding hoopt de VVD dat ook Unesco de talrijke verbeteringen, die het landschapsplan voor de Stelling van Amsterdam biedt, zal erkennen. Het Rijk is, vanuit een gedeelde wens om Provincie Noord-Holland bereikbaar en leefbaar te houden, bereid tot een substantiële financiële bijdrage.

De heer **Steeman** (D66) stelt dat het leefbaarheidsprobleem in de Zaanstreek wordt veroorzaakt door verkeer. Ook D66 ziet in dat dit probleem moet worden opgelost. De discussie in de afgelopen tien jaar over varianten, besluiten, financiën, belangen en modellen heeft het probleem voor de Zaanstreek niet minder gemaakt. Met de verstedelijking van de Metropool Regio Amsterdam wordt het probleem ook zeker niet minder. Naar een trechtering van een breed scala aan oplossingen en varianten om het autoverkeer op een andere plaats te laten rijden, ligt er nu een landschapsplan voor om te laten zien of en hoe het door Gedeputeerde Staten als voorkeursvariant aangemerkte Golfbaanalternatief van de verbinding A8-A9 kan worden ingepast in het landschap en het Unesco Werelderfgoed. Het pakket van veertig maatregelen kan, alleen in volledige samenhang en bij volledige uitvoering, de verdiepte aanleg van de verbinding door de polder mogelijk maken. D66 spreekt complimenten uit voor het plan. Het Landschapsplan vormt een overzichtelijk en samenhangend geheel en laat de reden waarom de Stelling van Amsterdam zo een belangrijk landschap is volledig tot zijn recht komen. Een prachtplan dat wat D66 betreft morgen uitgevoerd zou mogen worden, ware het niet dat er een compleet nieuwe stroomweg, en feitelijk dus een nieuwe snelweg, in het plan is verwerkt.
Het is belangrijk om zuiver te houden waar we het vandaag over hebben en wat van Provinciale Staten wordt gevraagd. Dit Landschapsplan is geen go/no go is voor de aanleg van de verbinding A8-A9. Dat betreft een discussie voor een ander moment. Het Landschapsplan is een helder antwoord op de vraag of het Golfbaanalternatief landschappelijk inpasbaar is. Het antwoord in dit Landschapsplan is ja, mits alle veertig maatregelen alle in samenhang en volledig worden uitgevoerd, inclusief de aanleg van de weg. Waar dit plan

geen antwoord op geeft is of het alternatief en dit maatregelenpakket de UOV van Unesco overeind houden. Het landschapsplan geeft ook geen volledige onderbouwing van nut en noodzaak van het Golfbaanalternatief. Het is geen volledige belangenafweging, geen volledige financiële onderbouwing en geen projectplan. Provinciale Staten worden gevraagd het maatregelenpakket vast te stellen als een samenhangend pakket voor een eventuele aanleg van het Golfbaanalternatief. Het pakket zit vast aan mitsen en maren, een enorm bedrag en een keurslijf van samenhangendheid. Het vervolgtraject na dit besluit is lang en heeft met de financiën bovenop de veertig maatregelen, in ieder geval eenenveertig faalkansen. Wat gebeurt er als een van die faalkansen zich voordoet en het pakket niet realiseerbaar blijkt? Wat is dan de terugvaloptie? Zetten Provinciale Staten zich met dit besluit klem op de uitvoering van het Golfbaanalternatief, of anders niets? Kan de gedeputeerde inzicht geven in het vervolgtraject, na dit besluit? Welke beslisruimte blijft er over voor Provinciale Staten om het urgente en bestaande leefbaarheidsprobleem in Krommenie en Assendelft aan te pakken?
Aan Provinciale Staten wordt gevraagd een voorwaardelijkheid te geven voor een nog te nemen stap voor de planuitwerkingsfase. Er moet dan zicht zijn op financiering en duidelijkheid over het behoud van de Werelderfgoedstatus. Voor D66 is de landschappelijke inpassing altijd een harde voorwaarde geweest. De fractie gaat ervan uit dat het voorgelegde besluit inhoudt dat die inpasbaarheid nog altijd de harde voorwaarde blijft die het altijd al geweest is.
Wat is voor Gedeputeerde Staten ‘zicht op financiering’? Voor de invulling van andere voorwaardelijkheden voor een besluit over de planuitwerkingsfase, wacht de heer Steeman het antwoord van de gedeputeerde op de vraag over het vervolgproces af.
De heer Steeman sluit zich aan bij de vragen van GroenLinks over de kosten-batenanalyse bij het Landschapsplan.

Bij interruptie vraagt de heer **Terwal** (VVD) waarom er zoveel vraagtekens worden gezet bij de financiële bijdrage vanuit het Rijk of Europa. Zijn de heer Steeman, maar ook mevrouw Van der Waart, ermee bekend dat ook de Lelylijn naar Groningen ook nooit van grond leek te komen, terwijl er nu 3 miljard euro vanuit het Rijk voor is gereserveerd? Ook voor het doortrekken van de Noord-/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp lijkt er nu 1,5 miljard euro uit het Nationaal Groeifonds te komen. Deelt de heer Steeman het optimisme met de heer Terwal dat er in de toekomst een financiële bijdrage te verwachten valt vanuit het Rijk?

De heer **Steeman** (D66) deelt dat optimisme niet. De verbinding A8-A9 komt nergens naar voren op een prioriteitenlijst. Vanuit het Rijk is er nog geen signaal dat er een bijdrage kan worden verwacht, maar het is niet onmogelijk. Het is een groots en veel omvattend Landschapsplan, waaraan nog veel haken en ogen zitten, voordat het überhaupt terugkomt bij Provinciale Staten om er ‘een klap op te geven’. De heer Steeman maakt zich zorgen over de tussenliggende tijd en de maatregelen die daarin genomen zouden kunnen worden.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) is graag een optimist. Het feit dat er nu in de Lelylijn en het doortrekken van de Noord-/Zuidlijn wordt geïnvesteerd heeft te maken met de veranderde focus op mobiliteit. Om naar een duurzame samenleving toe te werken, wordt er meer geïnvesteerd in openbaar vervoer en robuuste OV-infrastructuur. Daarmee wordt geld voor dergelijke projecten beschikbaar gesteld. Mevrouw Van der Waart deelt niet het optimisme dat daaruit kan worden geconcludeerd dat er meteen miljarden euro’s beschikbaar komen voor autowegen die eigenlijk niet nodig zijn.

Mevrouw **Kuiper** (CDA) bedankt alle insprekers, die hun kijk op het Landschapsplan hebben gegeven. Complimenten zijn er voor alle betrokkenen bij het Landschapsplan. Het is een belangrijke stap in een

jarenlang voortslepend proces rond de aanleg van een verbinding tussen de A8 en A9. Het Landschapsplan geeft een zeer overwogen beeld van de maatregelen die nodig zijn om de Stelling van Amsterdam te verbeteren en versterken, maar ook op welke wijze de nieuwe verbinding daarin vorm kan krijgen. Het CDA bedankt ook voor de technische briefing op 11 januari jl..
Het CDA is altijd voorstander geweest van deze nieuwe verbinding, onder de voorwaarde dat dit niet tot een verslechtering van de leefomgeving in de Broekpolder mocht leiden. De verdiepte aansluiting op de A9 en andere maatregelen, zoals het gebruik van stil asfalt, geven aanleiding om ervan uit te gaan dat aan deze voorwaarde wordt voldaan. Belangrijk is dat de Stuurgroep, waarin alle betrokken gemeenten vertegenwoordigd zijn, positief is over het Landschapsplan. Krijgt het advies van de Stuurgroep om in een volgende fase te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor aanvullende maatregelen voor de leefbaarheid in de Broekpolder opvolging?
Ook belangrijk is een positief advies van de onafhankelijke Kwaliteitsraad, die keek naar het Landschapsplan in relatie tot de toetsing van het plan door Unesco.
In de voordracht staat dat pas verder gewerkt wordt aan de planuitwerking als er zicht is op de financiering van het project en bij de realisatie de Werelderfgoedstatus behouden blijft. Er is sprake van tweemaal twee regionale stroomweg, welk kan worden geüpgraded naar een nationale stroomweg. Nu de financiering van de weg nog voor een overgroot deel gevonden moet worden, net als de invulling van beheer en onderhoud, kan dat aanleiding zijn om met het Rijk te bespreken of moet worden uitgegaan van een regionale stroomweg, of van een nationale stroomweg, zodat de financiering en het beheer op een andere wijze in beeld kunnen komen. Heeft het verschil in status (regionaal of nationaal) daar betrekking op, of zijn het slechts verkeerskundige criteria die het onderscheid maken tussen een regionale of nationale stroomweg?
Wordt een koppeling gelegd tussen de aanleg van de verbinding en de afwaardering van de A22?

Vanwege zijn studie en betrokkenheid beschouwt de heer **Hollebeek** (PvdD) zichzelf als liefhebber en kenner op het gebied van de integratie van cultuurhistorische structuren in de ruimtelijke ontwikkelingen. Helaas werd zijn interesse in de technische briefing op 11 januari jl. gevoed door stijgende verbazing. Het idee ontstond dat er sprake was van een presentatie van Landschapsplan ‘Kaalslag’. In dit plan worden de termen openheid en kwaliteit als synoniem gezien en dat ruimtelijke kwaliteit zich vooral beperkt tot esthetische kenmerken, die per definitie arbitrair zijn. Wat de een als rommelig beschouwt, is wellicht voor een ander een fraai stukje natuur. Op de golfbaan zijn fazanten en patrijzen te aanschouwen. Vele zangvogels en kleine huisdieren huizen hier. Zij hebben half open terrein nodig met voldoende struikgewas om te schuilen. Door te kiezen voor de golfbaanvariant zullen deze dieren hun heil elders moeten zoeken. De in het gebied aanwezige bosschages moeten het veld ruimen. De PvdD-fractieleden keken met afgrijzen naar het beeldmateriaal tijdens de technische briefing. Deze pijnlijke kaalslag werd onder het mom van kwaliteit als iets fantastisch ten tonele gevoerd. De PvdD vindt dit schrikbarend in een tijd waarin de natuur meer onder druk staat dan ooit en de biodiversiteitscrisis als het zwaard van Damocles boven ieders hoofd hangt. Het vernietigen van bosschages kan nooit teniet worden gedaan door het plaatsen van bomenrijen om dijken te accentueren, of door het inzaaien van bermen. Herplanten is een schijncompensatie, waarvan de dieren de dupe zijn.

Bij interruptie vraagt de heer **Steeman** (D66) of de heer Hollebeek het met hem eens is dat het verwijderen van bosschages gunstig is voor weidevogels, omdat daarmee de schuilmogelijkheden voor roofvogels wegvallen.

De heer **Hollebeek** (PvdD) ziet dat er in het gebied een enorme kaalslag optreedt. Er is meer dan weidevogels in het gebied. Weidevogels zijn onderdeel van de natuur en ecologie, maar er zijn ook andere soorten, zoals

fazanten, patrijzen, zangvogels en kleine zoogdieren. Beter is een balans van open en begroeide stukken, zoals die er nu zijn. In het landschapsplan wordt nadrukkelijk gekozen voor het eenzijdig open en niet voor het behoud van bosschages.
De heer Hollebeek begrijpt dat de focus op de cultuurhistorie lag. Dit plan is een poging om een positief advies van Unesco te verkrijgen. Het is begrijpelijk dat het plan beoogt om de 'landschappelijke klok' honderdtwintig jaar terug te zetten naar de hoogtijdagen van de Stelling.
Daarin kan men doorslaan. Het landschap van het verleden kan bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving van de toekomst. Daarvan is de heer Hollebeek altijd een voorstander. Dat is wat anders dan 'het Anton Pieckiseren' van het landschap. Laat het landschap met de aanwezigheid van de Stelling van Amsterdam het landschap van de toekomst zijn, waarin ruimte is voor de opgaven van de toekomst, zoals de energietransitie, klimaatcrisis, biodiversiteitscrisis en wellicht een stad die nog niet op de radar is.
De Integrale visie op het gehele gebied die Landschap Noord-Holland zojuist schetste spreekt de PvdD meer aan. Daarmee staat het een niet per definitie boven het ander. Er is wel degelijk ruimte voor bosschages en struikgewas bij waterlinies, maar dan wel bij voorkeur buiten de verboden kringen. De pijn van een plan waarbij een landschap doorsneden wordt en een stuk van het Natuurnetwerk Nederland verdwijnt, wordt nu geprobeerd te verzachten door het gehele landschap op de schop te gooien. Grijs asfalt markeren met groen grasfalt. Het middel lijkt hier erger dan de kwaal. De PvdD overweegt om in Provinciale Staten met een aantal moties te komen, om de belangen van dieren, natuur en biodiversiteit in het gebied te beschermen.
Het verbaast de PvdD dat gevraagd wordt het plan te onderschrijven zonder dat er een advies van Unesco ligt. Dat advies zou de PvdD graag meenemen.
De fractie blijft van mening dat de opwaardering van de zuidelijker gelegen N246 en S150 gezien de huidige ontwikkelingen langs het Noordzeekanaal meer zoden aan de dijk zet. Die discussie zal op een ander moment nog worden gevoerd.

De heer **Dekker** (FvD) merkt op dat zijn fractie vaak teleurgesteld is over de voorstellen van dit Provinciebestuur. Bij dit voorstel is de fractie van Forum voor Democratie positief verrast over dit zeer doorvlochten landschapsplan, waarin met alle aspecten rekening lijkt te worden gehouden. Het groen- en natuurherstel is dusdanig dat de voorgenomen aanleg van de weg per saldo een positief effect heeft op de leefbaarheid in de regio. Al jaren is de provinciale weg, die de dorpen Krommenie en Assendelft doorkruist, een doorn in het oog van aanwonenden en veroorzaakt deze veel overlast. De doorstroming is in het geding. Op de huidige N203 bevinden zich elf knelpunten, waaronder verkeerslichten, kruispunten, invoegstroken enzovoorts. Ook zijn er plannen voor woningbouwprojecten langs het traject, die alle ontsloten moeten worden. Daardoor zullen de opstoppingen en knelpunten toenemen. Er is geen goede verbinding tussen Oost en West. Wanneer er calamiteiten zijn op de A8 of A9 is de N203 de enige, niet optimale uitweg. FvD i een groot voorstander van de aanleg van een verbindingsweg tussen de A8 en A9, die de overlast bij omwonenden wegneemt en het comfort van de automobilist ten goede komt.
De fractie is blij met de keuze voor de optie van een verdiepte weg. Ze is voorstander van het behouden van het kenmerkende vertrouwde landschap, waarvan de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie onderdeel uitmaken. FvD staat niet negatief tegenover een zekere 'Anton Pieckisering' van het landschap.
Het herstellen van cultuurerfgoed in combinatie met het verbeteren van bereikbaarheid, het comfort van automobilisten en een betere leefbaarheid voor bewoners klinkt de FvD als muziek in de oren.
De fractie kan zich vinden in het feit dat wordt geopteerd voor een volledig knooppunt bij de afslag A9, ter hoogte van Akermaat in Beverwijk. Het alternatief, een halve knoop zou de bereikbaarheid van Velsen en Beverwijk aantasten.

De Provincie is afhankelijk van het Ministerie en Unesco aangaande de aanleg van de weg. De fractie van FvD ziet graag dat de communicatie met deze partijen geen onnodige vertraging oploopt. De jaarlijkse vergadering van Unesco vindt plaats in juli. Op dat moment kan goedkeuring vanuit die kant verkregen worden, aangaande het behoud van de erfgoedstatus op basis van voorliggend plan. Het plan staat op de agenda voor juli 2023. Wat FvD zou het onderwerp al in juli 2022 op de agenda moeten komen. Valt dit proces te versnellen? Met een goedkeuring van Unesco op zak kunnen sneller grote stappen worden gezet in het verwezenlijken van deze broodnodige verbindingsweg. De twee aan de A9 gelegen tankstations (Akermaat en Twaalfmaat) moeten bij uitwerking van het plan tijdelijk worden afgebroken met zich op herplaatsing langs de A9 op termijn. FvD vindt het van essentieel belang dat deze tankstations zo snel mogelijk een nieuwe bestemming vinden aan de A9. De nieuw te realiseren tankstations moeten minimaal hetzelfde aantal benzine- en dieselpompen omvatten. Zonodig moet een uitbreiding van de capaciteit worden gewaarborgd, gezien het te verwachten hogere aantal verkeersbewegingen op dit traject.
FvD is zeer positief over de voordracht en zal hieromtrent voor stemmen.

De heer **Hoogervorst** (SP) vertelt dat een aantal jaren geleden een voorkeursvariant is gekozen voor een mogelijke verbindingsweg. Deze weg houdt de gemoederen al jaren bezig. Ook nu met de presentatie van het Landschapsplan is dat het geval. Het op maaiveldhoogte aanleggen van de weg zou de waarde van Unesco Werelderfgoed Stelling van Amsterdam ernstig aantasten. Middels een landschapsplan zou eerst gekeken worden wat er gedaan kon worden om de waarde van de Stelling te vergroten, om daarna een weg te kunnen intekenen. Bij de presentatie van het landschapsplan bleek dat een aantal belangrijke aspecten nog veel aandacht verdienen, zoals de stikstofproblematiek, de natuurcompensatie en de gevolgen voor bestaande infrastructuur, zoals de situatie bij de Coenbrug. Erkent de gedeputeerde dit? Het grootste probleem betreft de financiering. Er is een bedrag nodig van ruim een miljard euro, daar waar de Staten tot een maand geleden circa 140 miljoen euro in gedachte hadden. Hoe groot achten Gedeputeerde Staten de kans dat het Rijk de knip gaat trekken? Gezien het dreigende tekort aan financiële middelen voor groot onderhoud aan mobiliteitsinfrastructuur zou er nu voor gekozen kunnen worden om het project af te blazen, zoals de SP dat al eerder voorstelde. Wellicht kan de financiële lobby naar het Rijk worden ingezet om eerder afgewezen aanpassingen in Krommenie uit te kunnen voeren?
De SP vindt dat er alles aan gedaan moet worden om de waarde van de Stelling onaangetast te laten. De tand des tijds heeft van het oorspronkelijke stelsel gemaakt dat wat het nu is. Is het geen geschiedvervalsing als met moderne middelen en inzichten de boel wordt hersteld?
Het standpunt van de SP over nut en noodzaak van een verbinding tussen de A8 en A9 is alom bekend en nu niet anders. In het kader van het klimaatprobleem moet het autogebruik drastisch worden teruggedrongen. Dit onzalige project doorzetten, valt dan ook niet te verkopen. Kan de gedeputeerde hierop reageren?

De heer **Deen** (PVV) spreekt complimenten uit aan hen die werkten aan het Landschapsplan en hij bedankt alle insprekers voor hun inbreng en betrokkenheid.
De PVV las het plan met interesse en volgde de technische briefing. Een en ander stemt de fractie overwegend tevreden. De totstandkoming verliep volgens een zorgvuldig proces. Het ontwerp doet recht aan het landschap, de Stelling van Amsterdam en de bereikbaarheid van de regio.
In het plan zijn 40 maatregelen opgenomen, die een samenhangend geheel vormen voor het behoud, het herstellen en versterking van de Outstanding Universal Value van de Stelling en voor de aanleg van een verbindingsweg, via het tracé van het Golfbaanalternatief. Het alternatief waar de PVV voorstander van was en nog steeds is.

Een van de gedane aanbevelingen spreekt de PVV zeer aan. Het betreft de aanbeveling om de windturbine bij Heemskerk te verwijderen als deze aan het einde van de levensduur en geen nieuwe windturbine terug te plaatsen. Dat is een mooie bijkomstigheid van deze voordracht.
De PVV heeft er vertrouwen in dat de maatregelen zullen leiden tot een kwaliteitsimpuls van de Stelling van Amsterdam, een relatief positief effect hebben op de openheid van het landschap, bijdragen aan het behoud van de leefbaarheid in het gebied en de bereikbaarheid verbeteren.
De fractie heeft ook enkele zorgpunten. Restaurant Twaalfmaat zou verwijderd moeten worden. Dit draagt bij aan het vergroten van de openheid van Kom 14 en het vrijmaken van de schootsvelden van Fort Veldhuis. De PVV hoopt dat onteigening kan worden voorkomen.
Een ander punt van zorg heeft te maken met de financiën. Eerder zag het financiële plaatje er rooskleuriger uit. De geschatte maatschappelijke baten liggen boven de geschatte investeringskosten, maar er is een onzekerheidsmarge van 25% inzake de investeringskosten. De kosten voor beheer en onderhoud van de weg zijn nog niet geraamd. Er is een financieel gat van ruim 800 miljoen euro. Sommigen menen dat dit gat ervoor gaat zorgen dat de weg er nooit komt. Toch ziet de PVV het positief in. De fractie wil dat er eerst zicht is op de financiering van het project, voordat Provinciale Staten een besluit nemen over de start van de planuitwerkingsfase. Wat kunnen de gevolgen zijn voor het plangebied als het financiële gat niet gedicht kan worden?

Mevrouw **Doevendans** (PvdA) spreekt van een lang traject. De weg staat al zestig jaar ter discussie. Voor de PvdA zijn enerzijds het open landschap en de Stelling belangrijk, maar anderzijds zijn leefbaarheid en gezondheid heel belangrijk. Deze tweespalt is een van de redenen waarom de Staten om een Landschapsplan hebben gevraagd. Het totaalpakket ziet er mooi uit, wat de PvdA betreft. Het zorgt voor verbetering van de Stelling. Als de Staten ja zeggen tegen het Landschapsplan dan gaat het voor de PvdA sec en alleen over het Landschapsplan en niet over de vervolgstappen. Het plan moet worden getoetst door Unesco en de financiën moeten er wel zijn.

Bij interruptie vraagt de heer **Hoogervorst** (SP) of het doorgaan van het Landschapsplan, wat de PvdA betreft, niet hoeft te betekenen dat de weg er komt.

Mevrouw **Doevendans** (PvdA) zegt dat de discussie over wel of geen weg pas gevoerd kan worden als aan alle andere voorwaarden is voldaan. Als er zicht is op financiën en een goedkeuring door Unesco komen de Staten dan opnieuw bijeen voor een gesprek over het wel of niet aanleggen van een weg? Hoe ziet het verdere proces eruit? De PvdA wil voorkomen dat nu ja wordt gezegd waarbij er op enig moment financiën komen. Echter, dan ziet de wereld er mogelijk weer heel anders uit op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid. De PvdA-fractie heeft in de vorige periode om dit Landschapsplan gevraagd. Eerst moest duidelijk zijn of de variant inpasbaar is in het landschap, ook met het oog op de Stelling van Amsterdam. Als de Staten ergens om hebben gevraagd dan moeten ze er ook naar kijken. Dat wil niet zeggen dat als de Staten met het Landschapsplan instemmen dat ze dan ook meteen ja zeggen tegen het vervolg. Eerst moeten er de financiële middelen en de goedkeuring van Unesco zijn.

Bij interruptie vraagt de heer **Terwal** (VVD) of de PvdA de inwoners van Krommenie geen zicht wil geven op een oplossing voor het leefbaarheidsprobleem.

Mevrouw **Doevendans** (PvdA) antwoordt dat leefbaarheid en gezondheid heel belangrijke speerpunten zijn voor de PvdA, maar daarnaast is er ook nog het Leefbaarheidsfonds. Het is goed om te kijken wat er nog meer mogelijk is. De PvdA wil ervoor strijden dat er qua leefbaarheid en gezondheid een oplossing komt voor

Krommenie en Assendelft. Dat is wellicht niet meteen de weg waarover de VVD spreekt. De PvdA wil dat loskoppelen. Er moet zeker worden gekeken hoe voornoemde gemeenten kunnen worden geholpen.

Bij interruptie vraagt de heer **Hollebeek** (PvdD) wat de PvdA beweegt om te denken dat het over enkele jaren wel het juiste moment is om de knoop door te hakken, terwijl dat moment in de afgelopen zestig jaar nooit voorbij kwam.

Mevrouw **Doevendans** (PvdA) vindt het te kort door de bocht om te stellen dat het 60 jaar niet heeft gewerkt en nu dus ook niet werkt. De wereld is in zestig jaar enorm veranderd. Als er financiën zijn, ziet de wereld er mogelijk opnieuw anders uit.

Mevrouw **Van Geffen** (Liberaal N-H) vindt het hoog tijd dat de verbinding A8-A9, na vijftig jaar studie, een substantiële vervolgstap krijgt. Het plan is een prachtige uitwerking, landschappelijk gezien, en een oplossing voor veel leefbaarheidsvragen in Assendelft en Krommenie. Complimenten zijn er voor iedereen die aan het Landschapsplan gewerkt heeft. Mevrouw Van Geffen bedankt de insprekers voor hun bijdragen.
Liberaal N-H is niet van de school die vanuit wensdenken het verkeer ziet verminderen, terwijl huizen, bedrijven en aantallen inwoners de komende jaren fors toenemen. De verbinding is ook hard nodig voor de transportsector. Zonder transport staat alles stil. Dat is maar al te vaak merkbaar op de N203. Mevrouw Van Geffen kan zich aansluiten bij de heldere bijdrage van de heer Terwal van de VVD. Ook sluit zij zich aan bij de interpretatie van de heer Hoogervorst dat dit Landschapsplan een middel is om de verbinding mogelijk te maken. Het is jammer om daarop nu al zoveel voorbehoud te horen van de coalitiepartijen, buiten de VVD. Waarom wordt nu pas gestart met de lobby voor geld? Had die lobby al niet gestart kunnen zijn?

De heer **Klein** (CU) meldt dat de CU een groot voorstander is van het plan om de Stelling van Amsterdam beter zichtbaar te maken. De fractie spreekt complimenten uit voor de gedetailleerde ideeën om de Stelling in het gebied tussen Assendelft en Heemskerk te herstellen, waardoor het gebied, waar nu golfbaan ligt, weer open landschap wordt, de tankstations verdwijnen en de dijken weer zichtbaar worden. De fractie kan zich niet vinden in de 'koppelverkoop', die Gedeputeerde Staten voorstellen. De ChristenUnie ziet geen heil in de verbinding tussen de A8 en A9 en zeker niet in de Golfbaanvariant. Het is geen verstandige oplossing om een nieuwe snelweg aan te leggen. Het gebied zal doorsneden worden door een diepe betonnen geul. Dat heeft grote gevolgen voor bijvoorbeeld de agrariërs. De klimaatproblemen moeten worden aangegrepen om de behoefte aan mobiliteit te reduceren. Het is bijna ondenkbaar dat dit plan ooit zal worden uitgevoerd. De kans is klein dat er een miljard euro zal worden gevonden voor dit kleine stukje snelweg. Het Rijk schrapte deze verbindingsweg eerder van haar wensenlijst. De inwoners van Krommenie en Assendelft wordt valse hoop gegeven en de bewoners van Broekpolder wordt angst ingeboezemd.
Denken Gedeputeerde Staten dat met dit plan is aangetoond dat een weg dwars door de Stelling praktisch gezien niet uitvoerbaar is?
Er moet worden gekeken naar alternatieven. De herziene MKBA is op zichzelf al een klucht. Door een andere rekenrente heeft een weg ineens tweemaal zoveel nut. Alle andere varianten zijn dan ook weer rendabel. Wat de CU betreft wordt nu vooral gekeken naar ideeën zoals aangedragen door ROVER met snelle busverbindingen vanuit Uitgeest en de voorstellen van de Groene Combinatie om met agrariërs aan de slag te gaan om het gebied te versterken. De heer Klein heeft daarom de volgende vraag aan zijn mede-commissieleden. De weg kan niet worden aangelegd zonder de versterking van de Stelling. Andersom? Zou dat niet moeten worden nagestreefd? Dat nu een start wordt gemaakt met het versterken van de Stelling, wat slechts beperkte kosten met zich meebrengt en dat parallel onderzoek wordt gedaan naar betere alternatieven om de situatie in Krommenie te verbeteren.

Gedeputeerde **Pels** vertelt dat de Liniecommissie onlangs via een presentatie is geïnformeerd over het doorlopen proces. Er is nog niet gesproken over de inhoud. Noord-Holland is in gezamenlijkheid met andere provincies Siteholder van de Hollandse Waterlinies. Het inhoudelijke gesprek moet zeker nog worden gevoerd met de Liniecommissie. Provinciale Staten doen uiteindelijk de besluitvorming, maar het is wel belangrijk dat bij zo een grote ontwikkeling de Liniecommissie uitgebreid wordt meegenomen. Dat zal het college op zich nemen na besluitvorming in Provinciale Staten.
Het traject met Unesco is helaas niet te versnellen. Voor het agenderen van het onderwerp deze zomer hadden de stukken in december jl. ingediend moeten zijn. Unesco is als gremium niet makkelijk te beïnvloeden en zeker niet in het besluitvormingstraject. Ook als de provincie stukken heeft ingediend dan is er nog geen zekerheid over de datum van besluitvorming door Unesco.

Gedeputeerde **Olthof** vult aan dat het contact met Unesco loopt via het Ministerie van OCW. Provincie Noord-Holland heeft zelf geen contact met Unesco. De verwachting is dat het tijdspad dat er nu ligt mogelijk te positief is. Uiteindelijk gaat Unesco daar zelf over.

Vandaag ligt het Landschapsplan voor en geen definitieve go/no go voor een verbindingsweg tussen de A8 en A9. Het Landschapsplan is door de Staten en door Unesco als belangrijke voorwaarde gesteld om überhaupt verder te kunnen gaan met de planuitwerking. Het Landschapsplan dient een antwoord te geven op de eis die Unesco gesteld heeft. Als de weg er zou moeten komen, dan mag dat niet ten koste gaan van de Stelling van Amsterdam.
Het Landschapsplan is voorwaardelijk om, indien daartoe besloten zou worden, de verbindingsweg aan te leggen. Alle partijen, die positief tegenover het Landschapsplan staan, zijn van mening dat dit in zijn totaliteit moet worden uitgevoerd.
Het is een mooi gebied in een verstedelijkte omgeving. De vele opgaven maken het complex. Enerzijds moeten de openheid en het karakter van het landschap behouden blijven, maar anderzijds zijn er de opgaven ten aanzien van leefbaarheid en toekomstige ontwikkelingen zoals woningbouw.
Met dit plan is een antwoord gegeven op de vraag hoe recht kan worden gedaan aan alle opgaven en toekomstige ontwikkelingen en waarbij rekening wordt gehouden met het landschap. Dat laatste maakt dat het dure ingrepen zullen zijn. Een eventuele weg moet verdiept worden aangelegd en er zullen compenserende maatregelen moeten worden getroffen om recht te doen aan alle factoren in de omgeving.
Onder punt 2 staat het woord ‘zij’ vermeld. Zij is Provinciale Staten. Provinciale Staten nemen het besluit. Als er duidelijkheid is over de financiering en vanuit Unesco dan zullen Provinciale Staten moeten besluiten of wordt doorgegaan met de planuitwerking. Dat is de eerstvolgende stap.
Met dit besluit staat dat traject nog open.

Bij interruptie vraagt de heer **Steeman** (D66) of op dat moment (voordat een besluit genomen wordt) niet alleen Unesco en de financiën, maar ook een bredere afweging voorliggen.

Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat het traject een aantal fasen kent. Nu wordt als voorwaarde gesteld, om een volgende fase in te gaan, dat het Unesco standpunt en de financiën bekend zijn. In de planuitwerking volgt een nieuwe MKBA op basis van een nieuw model. Dat is een vraag vanuit het Rijk. De parameters voor de discontovoet worden door het Ministerie van Financiën aangereikt.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Kuiper** (CDA) of het college verwacht dat de zoektocht naar financiële middelen moeilijker wordt, als degenen bij wie financiering wordt gezocht verwachten dat Provinciale Staten zullen besluiten om het Landschapsplan niet tot uitvoering te brengen.

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat de financiering moet worden gevonden in cofinanciering en financiering door de Staten zelf. Het laatste woord is in dit geval aan Provinciale Staten. Voordat over financiën wordt gesproken is het wel belangrijk om te weten dat er een Landschapsplan ligt dat als basis kan dienen en waarover Provinciale Staten positief zijn.

Bij interruptie merkt de heer **Klein** (CU) op dat de keuze voor de Golfbaanvariant mede is gemaakt op basis van de toenmalige MKBA-berekeningen. Nu wordt doorgegaan op dit spoor terwijl met de nieuwe discontovoet eigenlijk alle varianten weer op tafel kunnen worden gelegd. Waarom zou dat laatste geen goed idee zijn?

Gedeputeerde **Olthof** legt uit dat niet alleen de discontovoet bepalend is geweest voor de Golfbaanvariant. Als in 2017 op basis van dezelfde MKBA conclusies worden getrokken en er wordt vervolgens een parameter in de discontovoet verandert dan zullen in dezelfde mate ook veranderingen in de andere varianten aan de orde zijn. De verhouding van deze variant ten opzichte van de andere zal niet noemenswaardig afwijken. Enerzijds is de commissie kritisch op het feit dat de MKBA ineens positief is verdubbeld vanwege de gewijzigde discontovoet en anderzijds wordt deze als argument gebruikt om alle varianten opnieuw aan de orde te stellen.
Destijds is een keuze gemaakt voor de Golfbaanvariant als voorkeursvariant. De vraag ligt nu voor of de uitvoering van een landschapsplan mogelijk is, waarbij recht wordt gedaan aan de uitgangspunten van Unesco om de Stelling te behouden.

Bij interruptie merkt de heer **Klein** (CU) op dat Unesco zelf heeft aangeraden om naar Variant 7 te kijken. Dan kon niet omdat die variant niet rendabel was gegeven de MKBA. De heer Klein vindt het wel logisch om een stap terug te gaan, met bijvoorbeeld Variant 7. Die kan met herstelmaatregelen net zo goed uitpakken voor de Stelling van Amsterdam en tegelijkertijd realistischer zijn, omdat die variant niet zo onbetaalbaar is als de Golfbaanvariant.

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat het niet het uitgangspunt is geweest voor het opstellen van het Landschapsplan. U wilt weer teruggaan en alles weer opnieuw doen. Vanaf 2010 is hierover uitvoerig gesproken. De voorkeursvariant is nu uitgewerkt. Het Landschapsplan met betrekking tot de Voorkeursvariant ligt nu voor. Vanuit de Staten kan daaraan goedkeuring worden verleend. Als de weg er ooit zou moeten komen dan zou dit het bijbehorende Landschapsplan moeten zijn.

Bij interruptie vraagt de heer **Terwal** (VVD) om de toezegging van de gedeputeerde dat wanneer in de toekomst een nieuwe MKBA wordt uitgevoerd dat ook baten voor erfgoed, natuur en landschap worden meegenomen.

Gedeputeerde **Olthof** zal bij de verdere planuitwerking de MKBA zo volledig mogelijk uit laten voeren. Het feit dat een aantal elementen niet is meegenomen, is omdat ze binnen een MKBA niet kwantificeerbaar zijn. Daar waar het kwantificeerbaar is en meegenomen kan worden in een MKBA, zal dat zo volledig mogelijk worden gedaan.

Bij interruptie vraagt de heer **Hoogervorst** (SP) of Provinciale Staten in een later stadium, na instemming met het Landschapsplan, alsnog kunnen besluiten dat niet tot uitvoering wordt overgegaan, ook al is de financiering geregeld.

Gedeputeerde **Olthof** wijst erop dat Provinciale Staten daar zelf over gaan. Op dit moment valt niet te overzien wat er allemaal uit gaat komen. Er moeten nog veel vragen worden beantwoord, ook naar aanleiding van de technische briefing. Het is aan Provinciale Staten om op basis van het totale verhaal een keuze te maken.

Bij interruptie vraagt de heer **Steeman** (D66) welke terugvaloptie het college voorhanden heeft als het plan niet financierbaar blijkt, of wanneer Unesco het plan afkeurt. Verbindt de Provincie zich nu volledig aan de Golfbaanvariant?

Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat Gedeputeerde Staten een uitspraak vragen over het voorliggende Landschapsplan, dat is gebaseerd op de Golfbaanvariant. Dat Landschapsplan gaat naar het ministerie van OCW voor het vragen van een reactie van Unesco. Op dit moment is er geen ander scenario of een plan B uitgewerkt. Het is een enorme klus geweest. Het is niet opportuun dat gelijktijdig allerlei alternatieven worden uitgewerkt.

Over Broekpolder zegt de gedeputeerde het volgende. Vanuit de Stuurgroep is positief gereageerd op het Landschapsplan. Ook de gemeenten Uitgeest, Velsen en met name Beverwijk en Heemskerk hebben nadrukkelijk gesteld dat het plan niet ten koste mag gaan van de leefbaarheid in Broekpolder. Dat is als randvoorwaarde meegegeven. Het is een belangrijk uitgangspunt bij de verdere uitwerking. In de verdere planuitwerking wordt bekeken wat nog meer mogelijk is om de leefbaarheid in de Broekpolder misschien zelfs verder te verbeteren.

Het uitgangspunt is de vraag of een verbinding kan worden gemaakt tussen de A8 en A9. Daarvoor is dit Landschapsplan voorwaardelijk. In die zin is het een integraal Landschapsplan. Als er zicht zou zijn op realisatie dan zou dat gefaseerd kunnen plaatsvinden. Er ligt nu geen vraag voor of onderdelen uit het Landschapsplan kunnen worden opgepakt.
De gestelde randvoorwaarden voor de aanleg van een verbindingsweg zijn met dit Landschapsplan ingevuld. Over de relatie tussen de mini-A8-A9 en de leefbaarheid in Krommenie is eerder gesproken. Er worden maatregelen getroffen rondom de N203 in Krommenie. Door het ontbreken van die weg ontstaan verkeersproblemen in de Dorpsstraat van Assendelft en in de verbinding van Saendelft richting de A8. Zaanstad vroeg de Provincie een bijdrage te leveren om daarvoor een alternatief te bieden. Het is een uitwerking vanuit Zaanstad zelf. Die gemeente neemt het voor haar rekening, inclusief het gesprek met de bewoners. Het is geen definitieve oplossing voor de problemen in Assendelft en Krommenie, maar het is een onderdeel van de leefbaarheidsvraagstuk. Er zijn middelen om op korte termijn tegemoet te komen aan die problemen. Structureel zijn er andere maatregelen nodig om de leefbaarheid te bevorderen.
Met de financiering is het college nog niet aan de slag gegaan. Het Rijk heeft in het verleden uitgesproken dat het geen Rijksaangelegenheid is. Er ligt op dit moment een financieel vraagstuk bij het ministerie van I en W ten aanzien van het prioriteren van projecten, zoals het doortrekken van de Noord-/Zuidlijn, Zuidasdok et cetera. Daarnaast lag er nog geen Landschapsplan waaraan de Staten goedkeuring hebben gegeven. De komende tijd gaat het college met het Rijk en andere overheidspartners in gesprek om te vernemen of er uiteindelijk zicht is op financiering. Dat zicht op financiering zal zijn dat het Rijk erkent dat deze weg nodig is en dat er vanuit het Rijk de bereidheid wordt getoond om een financiële bijdrage te leveren. Daarmee is de

financiering nog niet rond. De ervaring leert dat naast een bijdrage vanuit andere partners er nog steeds een forse bijdrage vanuit de Provincie gevraagd zal worden.
Ook hier komt het financieringsvraagstuk terug of Provinciale Staten bereid zijn om meer te betalen dan de middelen die nu zijn gereserveerd. De verdere uitwerking zal de nodige tijd vragen. De gedeputeerde wil niet de indruk wekken dat dit binnen een paar jaar geregeld zal zijn. Er ligt een enorme druk op de financiën. Toch wil het college kijken of er op langere termijn, ook in relatie tot andere ontwikkelingen rondom Amsterdam, zoals woningbouw. Uiteindelijk zicht op is dat dit een Rijksopgave gaat worden en of het Rijk bereid is een bijdrage te leveren. Dat gesprek zal het college ook gaan voeren.

Bij interruptie vraagt de heer **Hoogervorst** (SP) of het klopt dat de gedeputeerde bij Provinciale Staten terugkomt met het bericht dat er een bepaald groot bedrag vanuit de Provincie nodig is. Hoe valt een vraag om zo een dergelijk groot bedrag te rijmen met alle waarschuwingen die de gedeputeerde gaf om vooral niet te veel uit te geven op het gebied van Mobiliteit, omdat de bodem van de schatkist in zicht komt?

Gedeputeerde **Olthof** constateert dat de SP vaak vragen stelt over waar Provinciale Staten zelf over gaan. Dit zal onderdeel gaan uitmaken van het IMPI. Provinciale Staten bepalen of ze het dit geld waard vinden om deze investering te doen. Als er zicht op financiën is vanuit andere partners dan zal er een afweging zijn binnen het dan zittende college. Dat college zal bereid moeten zijn om een voordracht te doen.

Het vervolgtraject is reeds geschetst. Het is aan OCW om te bepalen of het Landschapsplan uiteindelijk naar Unesco gaat om daarover een standpunt in te nemen. Gedeputeerde Staten gaan de komende tijd in gesprek met andere partners om te weten of er zicht op financiën kan worden verkregen. De gedeputeerde waagt zich niet aan een uitspraak over het bedrag dat vanuit de Provincie moet worden bijgedragen. Die afweging moet nog gemaakt worden.

Bij interruptie vraagt de heer **Klein** (CU) of de Provincie ruimte heeft om een bedrag in de orde van de grootte zoals voor de Westfrisiaweg neer te leggen voor die paar kilometer.

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat hij dit een ingewikkelde vraag vindt. De behoefte aan de verbinding A8-A9 is aangegeven, maar met een duidelijke voorwaarde. Nu is duidelijk welk kostenplaatje er aan vast zit. Als bekend is waartoe andere partijen bereid zijn, dan is de vraag hoeveel deze Provincie bereid is bij te dragen. Daarbij moet rekening worden gehouden met andere investeringen, zoals die in openbaar vervoer en andere mobiliteitsvraagstukken.
In antwoord op de vraag van mevrouw Kuiper stopt het verder zoeken naar een reductie van geluid en stof niet bij dit Landschapsplan. In de verdere planuitwerking zullen maatregelen worden getroffen om overlast van stof en geluid verder tegen te gaan.
Een regionale of nationale stroomweg maakt niet het verschil qua kosten maar wel voor beheer en onderhoud.
Het college is op de hoogte van de wens van Beverwijk en de IJmond om de A22 af te waarderen. Alle andere infra-ontwikkelingen worden steeds meegenomen in alle afwegingen en de verdere planuitwerking. Het Perspectief Mobiliteit is nog steeds het uitgangspunt voor deze provincie. Dus dat betekent dat wordt geïnvesteerd in het verminderen van mobiliteit, maar er zal altijd ruimte moeten blijven voor auto's. Ook voor een elektrische auto of een bus zal asfalt nodig zijn.
De heer Hollebeek typeerde de spanning tussen de natuur ongemoeid laten en het terugbrengen van de staat van het Werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Om recht te doen aan de universele waarde van de Stelling van Amsterdam, dan is daarvan de consequentie dat er geen ruimte is voor een landschap met een golfbaan

en bosschages. De gedeputeerde wil daarmee geen classificering geven aan verrommeling, want ook dat is natuur. Het doel is uiteindelijk om het open weidegebied in stand te houden. De gedeputeerde voelt en begrijpt de worsteling van de heer Hollebeek.

Bij interruptie merkt de heer **Hollebeek** (PvdD) op dat hij er juist een groot voorstander van is om het erfgoed onderdeel van het landschap uit te laten maken, maar dan wel als 'onderdeel van' en niet als 'teruggaan naar'.

Gedeputeerde **Olthof** was vier jaar lang wethouder monumenten. Op veel plekken probeert men krampachtig vast te houden aan hoe het ooit was. Het is belangrijk dat mensen het verleden kunnen beleven en herleven.

Unesco is geen partij die adviezen geeft. Wel zijn er mensen aangetrokken voor het kwaliteitsteam, die vaker met Unesco hebben gewerkt. Ze weten wat Unesco vraagt.
Bij de planuitwerking komt de betekenis van het verplaatsen van de tankstations aan de orde. Er zal met belanghebbenden worden gesproken over alternatieven. De verplaatsing is geen onderdeel van het Landschapsplan.

Bij interruptie vraagt de heer **Dekker** (FvD) de gedeputeerde om aan te geven dat het wel de bedoeling is om de tankstations terug te laten keren in de uiteindelijke oplossing.

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat de terugkeer van de tankstations geen onderdeel is van dit Landschapsplan. Ze moeten hierin plaats maken om de universele waarde van de Stelling terug te brengen. In de verdere planuitwerking komt aan de orde wat het betekent voor de te verplaatsen tankstations en andere voorzieningen. Dan is het aan Provinciale Staten om inbreng te leveren en een oordeel te geven of het voldoende is.
Stikstof komt terug bij de verdere planuitwerking. De gedeputeerde is bekend met de geluids- en stofoverlast bij de Coenbrug. Dat is een vraagstuk dat het Rijk c.q. Rijkswaterstaat moet oplossen. Ook daar moet de leefbaarheid van omwonenden van de Coenbrug en de A8 worden verbeterd. De gedeputeerde wil dat niet betrekken bij dit vraagstuk.
Geschiedvervalsing is niet aan de orde. De Provincie doet recht aan de geschiedenis door te laten zien wat de waarde van de Stelling van Amsterdam is. De Provincie heeft de plicht om de Stelling in stand te houden, in het ingewikkelde gebied en met de uitdagingen die dat met zich meebrengt.
Terugdringen van het autogebruik is nog steeds het uitgangspunt maar alleen het stimuleren van het openbaar vervoer of van actieve mobiliteit zal geen antwoord zijn op de mobiliteitsvragen die er spelen. Er zal ook verduurzaming van het huidige vervoer moeten plaatsvinden. Dan nog steeds zijn er wegen nodig om mensen van A naar B te krijgen.
Zoals eerder gezegd komt de verplaatsing van de tankstations en andere voorzieningen nog aan de orde. Onteigening is nooit het uitgangspunt. Als het aan de orde zou zijn, dan zal de Provincie proberen om de eigenaren zoveel mogelijk tegemoet te komen.
De Staten hebben als voorwaarde gesteld dat er zicht op financiering moet zijn. Als het financiële gat niet kan worden gedacht dan moet worden besproken of dit het einde van de verbinding A8-A9 is, of wat de alternatieven zijn.
De koppelverkoop is niet gepast in dezen. Het is namelijk andersom. Om de verbinding aan te leggen, is de voorwaarde gesteld dat er aandacht moet zijn voor het Landschapsplan en het behoud van het landschap en de Stelling van Amsterdam.

Als er geen landschapsplan ligt en geen zicht of de Staten daarmee akkoord zullen gaan, dan is het lastig om te lobbyen. De discussie bij het Rijk gaat vooral over andere financiële opgaven.

Tweede termijn:

De heer **Steeman** (D66) kreeg een duidelijk antwoord op zijn vraag of er een terugvaloptie is. De concrete voorstellen die gedaan worden, zoals door de inspreker namens ROVER, kunnen nu al worden opgepakt. D66 ziet dat graag gebeuren. Het Leefbaarheidsfonds kan daarop gericht en effectief worden ingezet. Wil de gedeputeerde daar ook de regisserende rol van de Provincie oppakken?

De heer **Terwal** (VVD) constateert dat sommige commissieleden de VVD verwijten dat de fractie niet openstaat voor 'de nieuwe tijd' en geen oog zou hebben voor klimaat- en stikstofproblemen. De 'nieuwe tijd' is de toekomst. De toekomst is dat de bevolking in Noord-Holland toeneemt, net als de bedrijvigheid. Auto's, bestelwagens en vrachtauto's worden elektrisch. Dus minder of geen geluid,CO2-uitstoot en geen stikstofuitstoot. Door de toename van de bevolkingsgroei en de bedrijvigheid blijven er files ontstaan voor de deuren van inwoners van Krommenie. Om die reden blijft de VVD pleiten voor de verbinding A8-A9.
De heer Terwal roept zijn mede-commissieleden op om uit hun 'loopgraven' te komen, het plan in zijn integraliteit te zien en samen met de VVD op zoek te gaan naar financiering en goedkeuring van Unesco.

Bij interruptie wil de heer **Steeman** (D66) de heer Terwal tegemoet komen door te zeggen dat er inderdaad alle belang bij is, ook voor D66, om snel duidelijkheid te krijgen over de financiering en over de goedkeuring van Unesco, zonder dat de heer Steeman daarmee zegt dat het geld er zo snel mogelijk moet zijn en er een 'ja' moet komen van Unesco.

De heer **Terwal** (VVD) nodigt de heer Steeman uit om samen naar Den Haag te gaan en daar naar financiering te zoeken.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) is blij met de beantwoording van de gedeputeerde. Dit is niet de definitieve go/no go. Voor GL geldt, in tegenstelling tot de VVD, dat niet alle seinen op groen staan. Er is geen relatie met de ambities voor duurzame mobiliteit. De weg is voorbereid als snelweg, waardoor er een plak asfalt van 75 meter door het landschap snijdt. Er worden mitigerende maatregelen opgesteld die er mogelijk voor zorgen dat de Werelderfgoedstatus behouden blijft. Effecten van de weg zijn niet duidelijk. Het lijkt aannemelijk dat de congestie op de Coenbrug zal toenemen. Er liggen nog belangrijke opgaven voor stikstof en natuur. Voor de uitvoering is geen geld. Heeft de VVD al berekend hoeveel de opcenten omhoog zouden moeten gaan om dit project voor elkaar te krijgen. GL is een groot fan van groen, maar de fractie ziet hier nog geen groen licht.
De gedeputeerde heeft aangegeven dat de financiering nog de nodige tijd zal kosten. De aanleiding voor dit verhaal is dat de problematiek voor de leefomgeving nu speelt. Gelukkig wordt tussentijds doorgewerkt aan een gezonde leefomgeving. Nu er plannen worden aangedragen voor het landschap vraagt GL de gedeputeerde om daarmee al aan de slag te gaan.

Gedeputeerde **Olthof** zegt dat Gedeputeerde Staten zich volop blijven inzetten om op korte termijn de leefbaarheid in Krommenie en Assendelft te verbeteren. Het is geen toekomstprobleem, maar een probleem van vandaag. Samen met de inwoners van Krommenie en Assendelft werkt het college daaraan verder. De grote oplossing wordt niet direct gevonden in de maatregelen die nu voorliggen. Daarvoor zal echt een grote investering moeten worden gedaan. Los van de maatregelen in Krommenie en Assendelft zal het college

blijven investeren in de ambities die het Perspectief Mobiliteit en het OV Toekomstbeeld aan de orde komen. Er wordt steeds geïnvesteerd in goede alternatieven voor de auto en goed openbaar vervoer en actieve mobiliteit. Die Agenda's liggen er nog steeds. Daarmee gaat het college zeker verder.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als bespreekstuk zal worden doorgeleid naar de vergadering van Provinciale Staten op 31 januari 2022.

M4-2022/PS 31-01-2022
AANGENOMEN

Motie mobiliteit: Modal shift voor leefbaarheid langs N203

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, hebben kennis genomen van de statenvoordracht Landschapsplan A8-A9, gehoord de beraadslagingen,

Constaterende dat:

- Het landschapsplan A8-A9 een tussenstap vormt in het dossier verbinding A8-A9;
- Mogelijke uitvoering nog onzeker is door onzekerheid omtrent de financiering, beoordeling door UNESCO en verdere planuitwerking;
- Mogelijke uitvoering op korte termijn niet aan de orde zal zijn;
- De leefbaarheid is langs de N203 bij Krommenie en Assendelft al vele jaren onder druk staat;

Overwegende dat:

- Het verbeteren van de leefbaarheid langs de N203 niet kan wachten op een eventuele uitvoering van de verbinding A8-A9;
- De Provincie Noord-Holland (samen met de VRA en Provincie Flevoland) in november 2019 in het OV Toekomstbeeld 2040 heeft besloten tot een substantiële modal shift van personenauto's naar OV en fiets;
- In het Klimaatakkoord op voorstel van de werkgeversalliantie 'Anders Reizen' is afgesproken om voor 2030 in de spits 8 miljard autokilometers minder te gaan rijden;

Verzoeken het college om:

- De werkgeversaanpak voortvarend op te pakken en Provinciale Staten te informeren over de voortgang;
- Met Rover in overleg te treden over de haalbaarheid en effecten van de plannen van Rover om met werkgevers, vervoerders, wegbeheerders en gebruikers de Modal Shift in algemene zin mogelijk te maken en de mogelijke effecten op en rond de N203 in beeld te brengen en ook over de voorgang daarvan Provinciale Staten te informeren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Marcel Steeman	Nicole van der Waart	Michel Klein	Sandra Doevendans
D66	Groenlinks	ChristenUnie	PvdA

M7-2022/PS 31-01-2022
AANGENOMEN

Motie: 'Innovatieve mogelijkheden ter beperking van overlast'

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022; ter vaststelling van de Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief;

Constaterende dat:

- Er ter hoogte van de woonwijk Broekpolder (Beverwijk/Heemskerk) mogelijk extra overlast ontstaat door de aanleg van A8-A9;
- De aanleg van de A8-A9 specifiek gevolgen heeft voor de luchtkwaliteit en de geluidsbelasting;

Overwegende dat:

- Dit een zeer omvangrijk infrastructureel project is;
- Er veel gebieden baat hebben bij de aanleg van de A8-A9, maar er ook gebieden hinder ondervinden;
- Het van belang is de toegenomen hinder tot een minimum te beperken;
- Er innovatieve mogelijkheden zijn om ten aanzien van luchtkwaliteit en geluidsbelasting de toename van overlast te beperken;

Roept GS op:

- Bij een eventuele realisatie van de A8-A9 de optie mee te nemen om innovatieve mogelijkheden te implementeren om de mogelijke verslechtering van de luchtkwaliteit en de geluidsbelasting door de aanleg van de A8-A9 te beperken;
- Initiatieven van bewoners inzake innovatieve oplossingen inzake luchtkwaliteit en geluidsbelasting mee te nemen;

En gaat over tot de orde van de dag.

Eric Jensen	Grethe van Geffen	Wil van Soest	Klaas-Jan ter Wal
JA21	Liberaal NH	50PLUS	VVD

(indiener ChristenUnie)

M5-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Christen Unie
Provinciale Staten Noord-Holland

SP

Motie Versterk natuur- en cultuurwaarden los van plannen voor asfalt

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari ’22, ter behandeling van agendapunt 9 ‘Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief’;

constaterende dat:

- de provincie onderzoek doet naar de mogelijkheid van een nieuwe verbindingsweg tussen de A8 en de A9;
- één van de onderzoeken het ‘Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9’ is;
- hierin onderzocht is hoe het herstel en de versterking van de Stelling van Amsterdam kan worden gecombineerd met de aanleg van de verbindingsweg tussen de A8 en de A9, door Unesco-werelderfgoedgebied Stelling van Amsterdam;

overwegende dat:

- dit plan goede ideeën bevat om de natuur-, cultuur- en recreatieve waarden van het gebied te versterken;
- een integraal plan voor het gebied gewenst is, waarin ruimte is voor de opgaven van de toekomst, zoals de energietransitie, de klimaatcrisis en de biodiversiteitscrisis, zodat het niet alleen een landschap van het verleden, maar ook van de toekomst is;
- er geen aanleg van een weg nodig is om natuur-, cultuur- en recreatieve waarden in het gebied in samenhang te versterken;

gehoord de discussie,

roepen GS op:

- om los van plannen voor een weg tussen de A8 en de A9 te onderzoeken hoe de natuur-, cultuur- en recreatieve waarden in het gebied in samenhang kunnen worden versterkt;

en gaan over tot de orde van de dag.

Jaap Hollebeek Partij voor de Dieren	Michel Klein ChristenUnie *(indiener)*	Wim Hoogervorst SP

M6-2022/PS 31-01-2022
AANGEHOUDEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

Motie voorzichtig met kleinschalige natuurlijke landschapselementen buiten de verboden kringen van de Stelling van Amsterdam

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari ’22, ter behandeling van agendapunt 9 ‘Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief’;

constaterende dat:

- de provincie onderzoek doet naar de mogelijkheid van een nieuwe verbindingsweg tussen de A8 en de A9;
- het ‘Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9’ een onderdeel van deze onderzoeken is;

overwegende dat:

- het Landschapsplan pleit voor het verwijderen van vele bosschages;
- de natuur al onder enorme druk staat;
- struikgewas en bomen bijdragen aan de biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap en een leefgebied zijn voor veel dieren zoals fazantachtigen, vele zangvogels en kleine zoogdieren;
- het decennia duurt voor een nieuw geplante boom of struik een ecologische rol van belang speelt;
- vanuit het oogpunt van de functionaliteit van de Stelling er geen reden is om buiten de verboden kringen kleinschalige natuurlijke landschapselementen te verwijderen;

gehoord de discussie,

roepen GS op:

- voorzichtigheid te betrachten bij het verwijderen van kleinschalige natuurlijke landschapselementen buiten de verboden kringen van de Stelling van Amsterdam;

en gaan over tot de orde van de dag.

Jaap Hollebeek Wim Hoogervorst

Partij voor de Dieren SP

M8-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

ChristenUnie
Provinciale Staten Noord-Holland

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

Motie Notulen PS vergadering bij stukken minister

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari ’22, ter behandeling van agendapunt 9 ‘Verbinding A8-A9, Landschapsplan en voorstel voorkeursalternatief’;

constaterende dat:

- de discussie over de verbinding A8-A9 in de provinciale staten hoog oploopt;

overwegende dat:

- verschillende partijen in zowel de coalitie als oppositie verschillend aankijken tegen de nut en noodzaak van een wegverbinding;

verzoeken GS:

- de notulen van dit agendapunt van de PS vergadering te voegen bij de stukken rondom het landschapsplan A8-A9 voor het ministerie van OCW en Unesco;

en gaan over tot de orde van de dag.

Michel Klein	Jaap Hollebeek	Wim Hoogervorst
ChristenUnie	Partij voor de Dieren	SP

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8714
Extern Zaak ID	1661355
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	10
Titel	Datacenterstrategie Noord-Holland (VD-07).
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 december 2021
PS-vergadering	**31 januari 2022**

Toelichting

In het coalitieakkoord ‘Duurzaam Doorpakken’ geeft het college aan: “Noord-Holland is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor datacenters. We willen deze ontwikkeling verder faciliteren en daarmee de ICT-sector versterken. Daarbij hebben we oog voor het effect van datacenters op het landschap, het benutten van de restwarmte en de energievoorziening. We verankeren dit in ons beleid.” In de Noord-Hollandse Datacenterstrategie wordt dit beleid uitgewerkt.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
K. Ruijs
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144792
ruijsk@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 DEC. 2021

Kenmerk
1661355/1751411

Uw kenmerk

Betreft: Datacenterstrategie Noord-Holland

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit over de Datacenterstrategie Noord-Holland. De Datacenterstrategie Noord-Holland kunt u raadplegen via de url: Datacenterstrategie - Provincie Noord-Holland

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Statenvoordracht en Ontwerpbesluit

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Datacenterstrategie Noord-Holland 2022-2024

Januari 2022

Inhoud

Samenvatting

1 Inleiding

2 Provinciale visie op datacenters

3 Ruimtelijke opgave en inpassing van datacenters

4 Duurzaamheid en innovatie

5 Uitvoering en organisatie

Samenvatting

Digitalisering heeft een omvangrijke en groeiende impact op de provincie Noord-Holland, zowel voor onze inwoners als voor onze bedrijven. Deze ontwikkeling zorgt voor toenemend dataverkeer en vraagt een stevige digitale infrastructuur. Datacenters vormen een essentieel onderdeel van deze digitale infrastructuur, maar hebben een flinke impact op het landschap, het watersysteem en gebruiken veel energie.

Onze ambitie:
Meest duurzame en innovatieve datacenter hub van Europa

Het provinciale streefbeeld is dat de impact op de omgeving minimaal is: dat datacenters CO_2-neutraal opereren, waar mogelijk zelf duurzame energie opwekken, op realtime basis duurzame energie gebruiken, dat de restwarmte (in de omgeving) wordt benut, dat de gebouwen circulair zijn ontwikkeld en landschappelijk goed zijn ingepast en dat de datacenters in onze provincie koplopers zijn op het gebied van energie en innovatie.

De eerste stap in de verwezenlijking van het streefbeeld start met deze Datacenterstrategie en onderstaande ambitie. We kunnen en willen dit streefbeeld alleen bereiken in samenwerking met onze partners zoals gemeenten, netbeheerders, waterschappen, drinkwaterbedrijven en niet in de laatste plaats de sector zelf. We nodigen de sector ook nadrukkelijk uit om haar uitgesproken duurzaamheidsambitie in de praktijk te brengen omdat het bijdraagt aan het draagvlak voor de vestiging van datacenters. De strategie is een belangrijke stap om te sturen op de vestiging en duurzame ontwikkeling van datacenters in Noord-Holland.

Wij zien het als onze opdracht om de samenkomende perspectieven naast elkaar te zetten: Noord-Holland is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor datacenters. Gezien de noodzakelijkheid ervan voor de digitale economie willen wij nieuwe ontwikkelingen begeleiden, mits er voldoende oog is voor het effect van datacenters op het landschap, de energievoorziening, het watergebruik en het benutten van de restwarmte. In onze datacenterstrategie zetten we daarom in op een 3-voudige ambitie:

- Stevige basis voor groeiende digitale economie
- Geclusterde groei met aandacht voor landschap
- Koploper in duurzaamheid en innovatie

Deze ambitie betekent hard werken voor alle betrokken partijen want de ambitie is groot en de uitdagingen zijn even groot als complex. Daarom is het streefbeeld belangrijk als stip op de horizon.

Onze sturingsmogelijkheden

De Noord-Hollandse datacenterstrategie biedt het provinciale kader voor de ontwikkelingen en zorgt voor een gelijk speelveld in de hele provincie. Daarin zien we 2 sturingsvormen: reguleren en stimuleren. In het regulerende spoor hebben we vooral ruimtelijke instrumenten. Als provincie kunnen we vooral de ruimtelijke inpassing van datacenters reguleren bijvoorbeeld door aan te wijzen waar datacenters wel en niet kunnen komen en eisen te stellen aan landschappelijke inpassing. Voor veel duurzaamheidsonderwerpen, zoals water- en elektriciteitsgebruik en het benutten van restwarmte is al Europese of landelijke wet- en regelgeving van kracht en volgt de strategie aanvullend het stimulerende spoor.

Provinciale inzet op datacenters

Onze ambitie zet in op een goede ruimtelijke inpassing en duurzame ontwikkeling van datacenters. Langs deze lijnen (ruimte & duurzaamheid) formuleren wij onze provinciale inzet (zie tabel 1). Samengevat komt dit neer op:

- *Regels opnemen in de Omgevingsverordening:* wij specificeren de locaties voor vestiging, door bedrijventerreinen aan te wijzen in Haarlemmermeer, Hollands Kroon en Amsterdam waar datacenters zich mogen ontwikkelen en stellen een stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan verplicht. Buiten de aangewezen gebieden mogen zich geen nieuwe datacenters meer vestigen.
- *Sturing op basis van de Wet Milieubeheer:* via vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) sturen we op de naleving van regels.
- *Opstellen van vestigingsvoorwaarden:* samen met de gemeenten waar datacenters zich mogen vestigen werken we uniforme vestigingsvoorwaarden uit, voor zowel ruimte als duurzaamheid.
- *Afspraken met de datacentersector:* we werken samen en maken aanvullende afspraken met de datacentersector over duurzaamheidsprestaties.
- *Stimuleren van innovatie en duurzaamheid:* we doen en stimuleren onderzoek met betrekking tot duurzaamheid en innovatie en zetten in op kennisdeling.

Uitvoering en organisatie

Deze datacenterstrategie wordt na vaststelling geborgd in de Omgevingsverordening NH2022 en in de praktijk gebracht via provinciale initiatieven en samenwerking met andere betrokkenen. We nodigen de cluster gemeenten uit om vooruitlopend op de Omgevingsverordening NH2022 waar mogelijk al regels opnemen die in lijn zijn met de datacenterstrategie. In de uitvoering zal de provincie zelf de realisatie van de strategie monitoren en bijsturen waar nodig. Hierbij wordt onder andere aangesloten bij de overleggen vanuit het brede datacenteroverleg in de Metropoolregio Amsterdam (MRA).

Tabel 1. Overzicht van de provinciale inzet op datacenters

	Wij zetten in op:	Dit doen we aan de hand van:
Ruimte Zie hoofdstuk 3. Ruimtelijke opgave en inpassing van datacenters	• Locaties – clusters • Inpassing • Ruimtegebruik	**Regels in de Omgevingsverordening** ➜ Locatiekeuze door aanwijzen van bedrijventerreinen in Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon en verbod op vestiging van datacenters daarbuiten ➜ Voor deze clusters geldt het opstellen van een stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan als voorwaarde, waarbij de inhoudelijke punten waaraan plannen moeten voldoen worden vastgelegd. Deze plannen moeten opgesteld zijn voordat een nieuwe ontwikkeling zich aandient. ➜ Datacenters mogen zich alleen vestigen op aangewezen bedrijventerreinen ➜ Ontwikkelingen moeten voldoen aan provinciaal beleid, zoals de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (indien gelegen in het werkingsgebied Landelijk gebied) **Vestigingsvoorwaarden** ➜ Verplichte afspraak over vestigingsvoorwaarden tussen provincie en gemeenten waar datacenters zich nog mogen vestigen, gericht op: • Impact op de omgeving • Multifunctioneel ruimtegebruik • Uitwerking stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan **Aanvullende afspraken en samenwerking** ➜ Verdere samenwerking en afstemming met gemeenten waar datacenters zich nog mogen vestigen ➜ Afspraken met de sector
	Wij zetten in op:	**Dit doen we aan de hand van:**
Duurzaamheid Zie hoofdstuk 4. Duurzaamheid en innovatie	• Energieverbruik • Duurzame energie • Restwarmte • Watergebruik voor koeling (i.r.t. waterbeschikbaarheid) • Waterveiligheid en overlast • Kwaliteit lozingswater	**Omgevingsverordening** ➜ **Artikel 6.62** Motiveringsplicht omgevingsplan (beschrijving van de wijze waarop rekening is gehouden met risico's klimaatverandering, waaronder waterveiligheid, wateroverlast en waterbeschikbaarheid) **Vestigingsvoorwaarden** ➜ Vestigingsvoorwaarden rondom energie en water vaststellen met gemeenten. Deze voorwaarden zijn gericht op maximale inzet op energiebesparing, hergebruik van restwarmte in omliggende bebouwing, duurzame energieopwekking en duurzaam watergebruik. **Vergunningverlening, toezicht en handhaving** ➜ Via vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) kunnen overheden sturen op naleving regels in het omgevingsplan en Besluit bouwwerken/Besluit activiteiten leefomgeving, Dit betreft bijvoorbeeld het toepassen van erkende maatregelen op basis van de Best Beschikbare Technieken. ➜ Afspraken maken met Omgevingsdiensten **Aanvullende afspraken en samenwerking met gemeenten, de datacentersector en andere partnerorganisaties** ➜ Onderzoek en pilots ➜ Duurzaam inkopen ➜ Verbinding van de sector met het ecosysteem voor innovatie, werk en ontwikkeling ➜ Afspraken met de sector

1 Inleiding

1.1 De digitale economie & datacenters in Noord-Holland

Mogelijk maken van digitalisering

Digitalisering heeft een omvangrijke en groeiende impact op de provincie Noord-Holland, zowel voor onze inwoners als voor onze bedrijven. Zo wordt er wereldwijd iedere minuut meer dan 500 uur aan video geüpload naar YouTube en is de verwachting dat dit fors gaat stijgen. Maar ook zakelijk zien we een verschuiving, waarbij inmiddels 80% van de Nederlandse bedrijven met meer dan 250 werknemers gebruik maakt van clouddiensten.[1]

Naast deze zichtbare maatschappelijke impact, heeft digitalisering een economische impact op de provincie. Onze regio kent relatief veel ICT-intensieve sectoren en innovatieve startups en scaleups. 'De leidende rol van Amsterdam in de digitale economie is te danken aan de liberale wijze waarop de Nederlandse academische wereld omging met het internet protocol. Maar de aanlanding van zeekabels op de Noord-Hollandse kust heeft ook een rol gespeeld in dit succes, ontstaan rond de eeuwwisseling, dankzij de korte afstand van die aanlandingsplaatsen tot het cluster datacenters rondom Amsterdam en de Amsterdam Internet Exchange: de AMS-IX.'[2] De uitstekende digitale infrastructuur zorgt ervoor dat Noord-Holland een gunstig vestigingsklimaat heeft voor media- en contentbedrijven en de financieel zakelijke dienstverlening. Onder meer Netflix, Liberty Global en de BBC kozen ervoor zich hier te vestigen. Deze ontwikkelingen zorgen voor veel dataverkeer en vragen een stevige digitale infrastructuur.

De groei van digitale media kwam in het coronajaar 2020 in een stroomversnelling. Zo bevestigt Microsoft dat het gebruik van MS Teams sinds maart 2020 meer dan is vervijftienvoudigd. De datacenters in Hollands Kroon maken deze dienst mogelijk.

Figuur 1. Top 5 digitale media (Bron: Trend in digitale media 2020, GFK)

[1] Bron: CBS: helft bedrijven gebruikt cloud-diensten | Computable.nl

[2] Maart 2019 Strattix Quickscan zeekabels: internationale dataconnectiviteit over zee

De Nationale Digitaliseringsstrategie (2021) noemt de realisatie van een hoogwaardige digitale infrastructuur als een wezenlijke voorwaarde voor het behalen van de ambitie om de meest innovatieve, duurzame en concurrerende economie in 2030 van de wereld te worden. Hiervoor zijn (Europese) investeringen in technologische vooruitgang zoals de aanleg van digitale infrastructuur nodig zodat ondernemers de concurrentie met China en de VS aan kunnen.[3]

Met de sterke clustering van datacenters in Noord Holland verwelkomen we deze uitgangspunten en streven we bij de uitvoering van het provinciale beleid naar ondersteuning van de ambities van het Rijk.

Datacenters vormen een essentieel onderdeel van deze digitale infrastructuur. Vele grote en kleine bedrijven willen dan ook datacenters met voldoende serverruimte in hun nabijheid hebben en gebruik kunnen maken van de connectiviteit in onze regio. Hoewel voortdurende technologische verbeteringen het mogelijk maken om elk jaar meer dataverkeer te ondersteunen met dezelfde hoeveelheid energie, kan dit de groei van het dataverkeer niet volledig dekken. Om deze reden ontstaat er een behoefte aan extra datacenters.

Door de groeiende datacentersector stijgt de werkgelegenheid in de al stevige ICT sector (zeker in de MRA). Dit kan lokaal een behoorlijke impact hebben. Een datacenter biedt relatief weinig directe werkgelegenheid en zijn met de grote investeringen voornamelijk kapitaalintensief. In een datacenter werken doorgaans zo'n 6 mensen per hectare, dit is vergelijkbaar met de werkgelegenheid in de glastuinbouw. Het bouw- en installatieproces levert de meeste werkgelegenheid op, met enige spin-off in onderhoud, beheer en beveiliging door de jaren heen. Nederlandse datacenters bieden direct werk aan ongeveer 5.150 medewerkers. In de Metropoolregio Amsterdam, waar de meeste datacenters staan, komt de werkgelegenheid uit op 1250 datacenter medewerkers.[4] De groeiverwachting voor deze sector ligt de komende jaren fors hoger dan het gemiddelde in de provincie Noord-Holland.

Momenteel is er krapte op de arbeidsmarkt voor beroepen in de digitale sector. De sector investeert daarom in opleiding en curricula gericht op personeel dat werkzaam is in datacenters om in de toekomst over voldoende arbeidspotentieel te kunnen beschikken. Zo heeft Microsoft 2 datacenter academies opgezet in samenwerking met Tech@Connect, het ROC Kop van Noord-Holland in Schagen en het Horizon College in Hoorn. Is de sector in verschillende regio's aangesloten bij de Promotie Events Techniek (PET) om basisscholieren te ondersteunen in hun studie- en beroepskeuze. Vanuit de Brancheorganisatie voor datacenters, de Dutch Datacenter Association (DDA), wordt geïnvesteerd in het opzetten van 2 technische datacenter modules met en voor mbo-instellingen. Google heeft 3 projecten gesteund van de ROC Kop van Noord Holland in Schagen, waarbij vaardigheidstraining voor banen op meerdere vlakken worden toegepast. Tevens participeert en onderschrijft de sector in het vanuit de provincie gelanceerde manifest "Werken en Ontwikkelen", welke het aanjagen en faciliteren van campus- en ecosysteemontwikkeling beoogt.

Onderzoek

De afgelopen jaren zijn er diverse onderzoeken gepubliceerd over de toegevoegde waarde van datacenters (Buck EZK 2021, Stratix MRA 2018).[5] Deze onderzoeken gaan vaak in op een deelvraag van de economische meerwaarde. Daardoor worden andere mogelijke toegevoegde waarde buiten beschouwing gelaten; de sociaal-maatschappelijke en directe- en de indirecte economische effecten, die ook relevant zijn in de discussie over impact en waarde van datacenters. Het is met deze reden dat de provincie verdiepend onderzoek wil doen naar de brede toegevoegde waarde van datacenters en de daaruit volgende bevindingen wil monitoren. Dat doet Noord-Holland in samenwerking met de provincie Flevoland en met medewerking van de sector en brancheorganisaties.

[3] Nederlandse Digitaliseringsstrategie 2020 | Rapport | Rijksoverheid.nl (p 30)

[4] Dutch Datacenter Association 2021 'Datacenters en Werkgelegenheid 2021'

[5] "Verkenning relatie accommoderen datacenters en digitaliseringskansen" (BCI, 2021) & Toekomstscenario's datacenters MRA" (Stratix, 2018)

Definitie datacenter[6]

Een datacenter is een beveiligd gebouw waarin ICT-apparatuur, meestal computerservers, continu verbonden zijn met het internet voor uitwisseling, opslag en verwerken van data.
Voor de Datacenterstrategie Noord-Holland hanteren wij als ondergrens een oppervlakte van meer dan 2.000 m2 en een elektriciteitsaansluiting van minimaal 5 MVa.

Datacenters in de omgeving

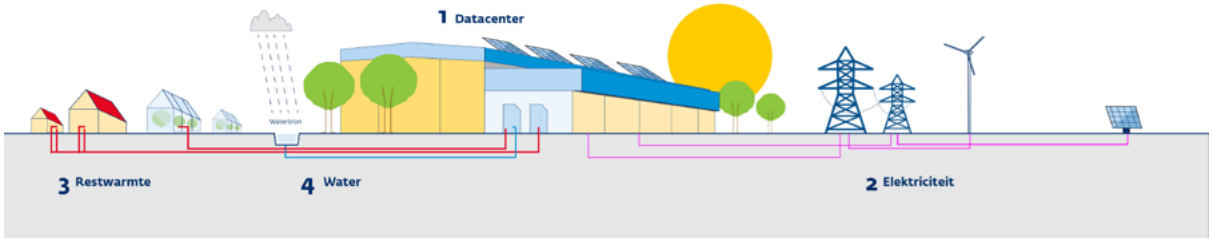

Figuur 2. Datacenters in de omgeving

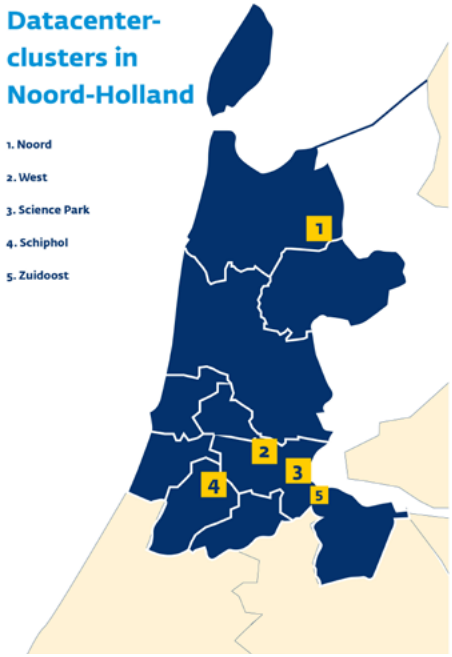

Datacenterstructuur in Noord-Holland

Er staan momenteel 57 grote datacenters in Noord-Holland. In de gemeente Hollands Kroon zijn 2 zogeheten hyperscale datacenters gevestigd. Daarnaast zijn er 55 zogeheten multi-tenant datacenters die veelal gebruik maken van hyperconnectiviteit in de hyperconnectiviteit-hubs[7] rond Amsterdam. Dit betekent overigens niet dat Nederlandse bedrijven alleen gebruik maken van Nederlandse datacenters: Nederlandse bedrijven maken gebruik van buitenlandse datacenters en andersom maken buitenlandse bedrijven gebruik van de Nederlandse datacenters. Dit laatste komt vaker voor, simpelweg omdat zich in Nederlander relatief veel datacenters bevinden.

Figuur 3. Datacenterclusters in Noord-Holland

[6] Deze definitie sluit aan bij de Ruimtelijk Economische Ontwikkelstrategie (REOS) en vestigingsbeleid datacenters Amsterdam

[7] Een hyperconnectiviteit-hub is een cluster van datacenters met een hoge dichtheid van connecties tussen servers waardoor er sprake is van zeer snelle verbindingen.

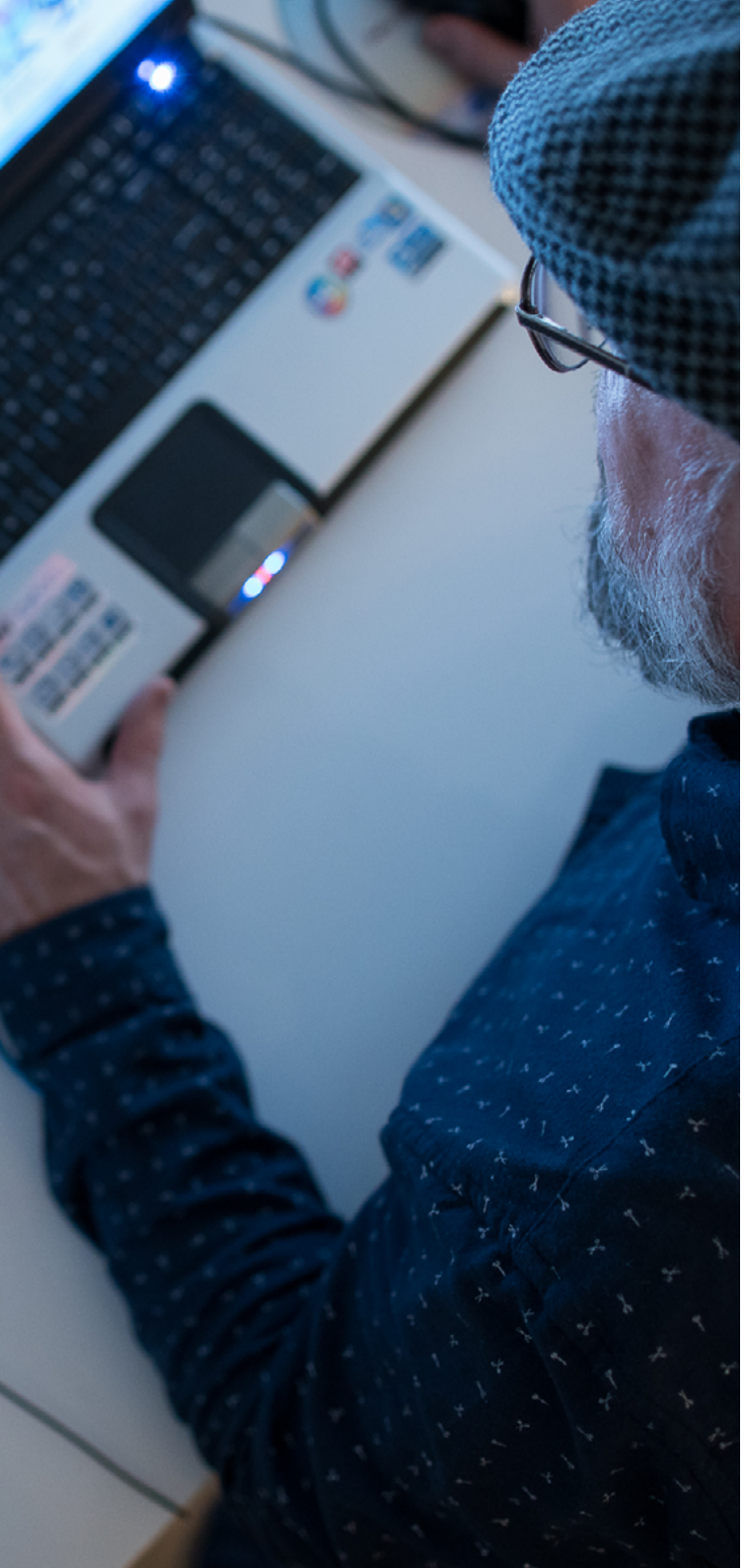

Datacenterstructuur in relatie tot Europa

Europa telt verschillende 'hubs' die voor een groot deel bestaan uit bij elkaar gelegen internationale colocatie datacenters. Vanuit deze hubs zijn er veel en goede verbindingen naar alle Europese landen en regio's. Die hubs zijn cruciaal voor de distributie van data. Samen met Frankfurt, Parijs, Londen en Dublin behoort de Amsterdamse regio tot de "FLAP-D regio", steden met een groot aantal gevestigde colocatie datacenters. Voor deze regio's gelden soortgelijke uitdagingen met het beheersbaar maken van de energiebehoefte, gebruik van hernieuwbare energiebronnen, restwarmte en ruimte die de groei van de digitale sector en daarmee datacenters met zich meebrengen. Noord-Holland en de MRA zijn vooruitstrevend ten opzichte van andere Europese regio's met betrekking tot regelgeving. Zo worden in Nederland al eisen gesteld aan de *Power Usage Effectiveness* van datacenters (PUE). Ook op het gebied van innovatie lopen Noord-Holland en de MRA voorop. Graag delen we deze kennis met de andere Europese regio's waar clustering van datacenters plaatsvindt. In heel Europa komen er steeds meer datacenters bij. Ook de partijen die het grootste aandeel hebben van de cloud markt (Microsoft, Amazon Webservices en Google) kiezen ervoor om in steeds meer landen in Europa datacenters te bouwen. Daar komt bij dat vanwege privacyoverwegingen Europese data in toenemende mate wordt opgeslagen binnen de EU, in plaats van bijvoorbeeld in de Verenigde Staten.

Binnen een hub staat ongeveer alles op 50 km fiberlengte. Hyperscale datacenters kunnen iets verder staan omdat ze zich, gezien het type dienstverlening verplaatsing van dataverkeer over iets grotere afstanden kunnen veroorloven. In Nederland hebben zich hyperscales gevestigd in gemeente Hollands Kroon en in Groningen (Eemshaven). Ondanks dat de hyperscale datacenters op een grotere afstand dan 50 km fiberlengte van een hub kunnen staan, kiezen ze, afhankelijk van de diensten die ze leveren, toch vaak voor een hub die relatief in de buurt is.

Figuur 4. Verschillende typen datacenters (bron: concept MRA Datacenterstrategie)

Digitalisering is een belangrijke voorwaarde om de Europese doelen binnen de Green Deal te halen. De Green Deal staat voor zowel een groene- als digitale transitie. Ook voor Noord-Holland is digitalisering een belangrijke bouwsteen om onze doelen op innovatie en duurzaamheid te behalen. Het is met de wens om deze 2 voernoemde doelen te verwezenlijken dat onder het kopje digitalisering van de Provinciale Europastrategie 2030 datacenters worden opgenomen. (vastgesteld GS 9 november 2021)

De Nationale Digitaliseringsstrategie (2021) geeft ook aan dat het voor alle in Europa gevestigde bedrijven en organisaties het van belang is dat de (Europese) datacentercapaciteit groeit. Dat er nu geen knelling van capaciteit verwacht wordt voor de Nederlandse digitaliseringsambities neemt niet weg dat gezien de internationale aard van de markt de datacentercapaciteit moet kunnen blijven groeien.[8]
De digitale infrastructuur is een onderwerp dat zich bij uitstek leent om op meerdere beleidsniveaus samen te werken. De sector en de brancheverenigingen organiseren zich in Europees verband, en de provincie wil onderzoeken of uitwisseling van kennis (en belangenbehartiging) met andere datacenterregio's zoals Frankfurt, Parijs, Londen en Dublin, mogelijk is.

1.2 Doel & scope datacenterstrategie

De Datacenterstrategie Noord-Holland is opgesteld om in de provincie Noord-Holland te sturen op de vestiging en ontwikkeling van datacenters. Deze datacenterstrategie bevat de belangrijkste uitgangspunten, ambities en provinciale voorwaarden voor de vestiging van datacenters. De strategie richt zich op de kritische randvoorwaarden (ruimtelijke ordening, energie, water) en op de kansen en mogelijkheden die de sector biedt. Natuurlijk gaat het daarbij om digitalisering in brede zin, waaronder ook de voortdurende innovatie die in de sector plaatsvindt, de verbinding met de arbeidsmarkt en het onderwijs gericht op de digitale vaardigheden van de toekomst.

De datacenterstrategie richt zich vooral op de vestiging van nieuwe datacenters. De 57 grote datacenters in Noord-Holland kunnen natuurlijk nog wel verbeteringen doorvoeren ten aanzien van energie, water en effecten op het landschap en daar maken wij dan ook graag afspraken over. Die mogelijkheden zijn echter veel kleiner dan bij de nog te vestigen datacenters.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk lichten we eerst onze provinciale visie op datacenters toe. Daarbij gaan we in op onze ambitie en de sturingsmogelijkheden van de provincie. In hoofdstuk 3 gaan we in op het thema ruimte in relatie tot datacenters en lichten we de provinciale inzet in het ruimtelijk domein toe. Hoofdstuk 4 beschrijft de opgave en provinciale inzet rond de duurzaamheid en innovatie van datacenters. Tot slot beschrijft hoofdstuk 5 de uitvoering van de strategie, waarbij de nadruk ligt op de organisatie, samenwerking en monitoring.

[8] Nederlandse Digitaliseringsstrategie 2020 | Rapport | Rijksoverheid.nl (p 30)

2 Provinciale visie op datacenters

Het streefbeeld is dat datacenters in Noord-Holland duurzame en innovatieve koplopers zijn die CO_2-neutraal opereren, waar mogelijk zelf duurzame energie opwekken, op realtime basis duurzame energie gebruiken, restwarmte leveren, circulair en landschappelijk inpasbaar bouwen. Anders gezegd: we zien datacenters als waardevolle onderdelen van economisch en maatschappelijk verkeer met geminimaliseerde impact op milieu en omgeving. Dit is waar de strategie in de tijd naar toe zal werken. Dat moet in stappen omdat technieken snel veranderen en obstakels soms groter blijken te zijn en andere oplossingen zich aan zullen dienen.

De eerste stap richting dit streefbeeld is deze datacenterstrategie en de beschreven ambitie. Niet eerder heeft de provincie zich zo specifiek uitgesproken en de richting uitgezet: dat zij wil sturen op de vestiging en duurzame ontwikkeling van datacenters in Noord-Holland.

2.1 Onze ambitie: Meest duurzame en innovatieve datacenter hub van Europa

Noord-Holland is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor datacenters. We willen de noodzakelijke ontwikkelingen mogelijk maken mits er voldoende oog is voor het effect van datacenters op het landschap, de energievoorziening, het watergebruik en het benutten van de restwarmte. In onze datacenterstrategie zetten we daarom in op een 3-voudige ambitie:

Figuur 5. Provinciale ambitie met betrekking tot datacenters

1. *Stevige basis voor groeiende digitale economie*

Noord-Holland loopt voorop in digitalisering en wil die positie verder versterken. Hiermee dragen we bij aan de digitale positie en innovatiekracht van de provincie Noord-Holland en Nederland als geheel en ondersteunen we de overgang naar een groenere en meer inclusieve economie. Daarom willen we de geclusterde vestiging van datacenters mogelijk maken. Datacenters spelen een belangrijke rol in de digitalisering van de Nederlandse economie. Het realiseren en behouden van hoogwaardige digitale connectiviteit is van nationaal belang, zoals ook is verwoord in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en de Nationale Digitaliseringsstrategie.

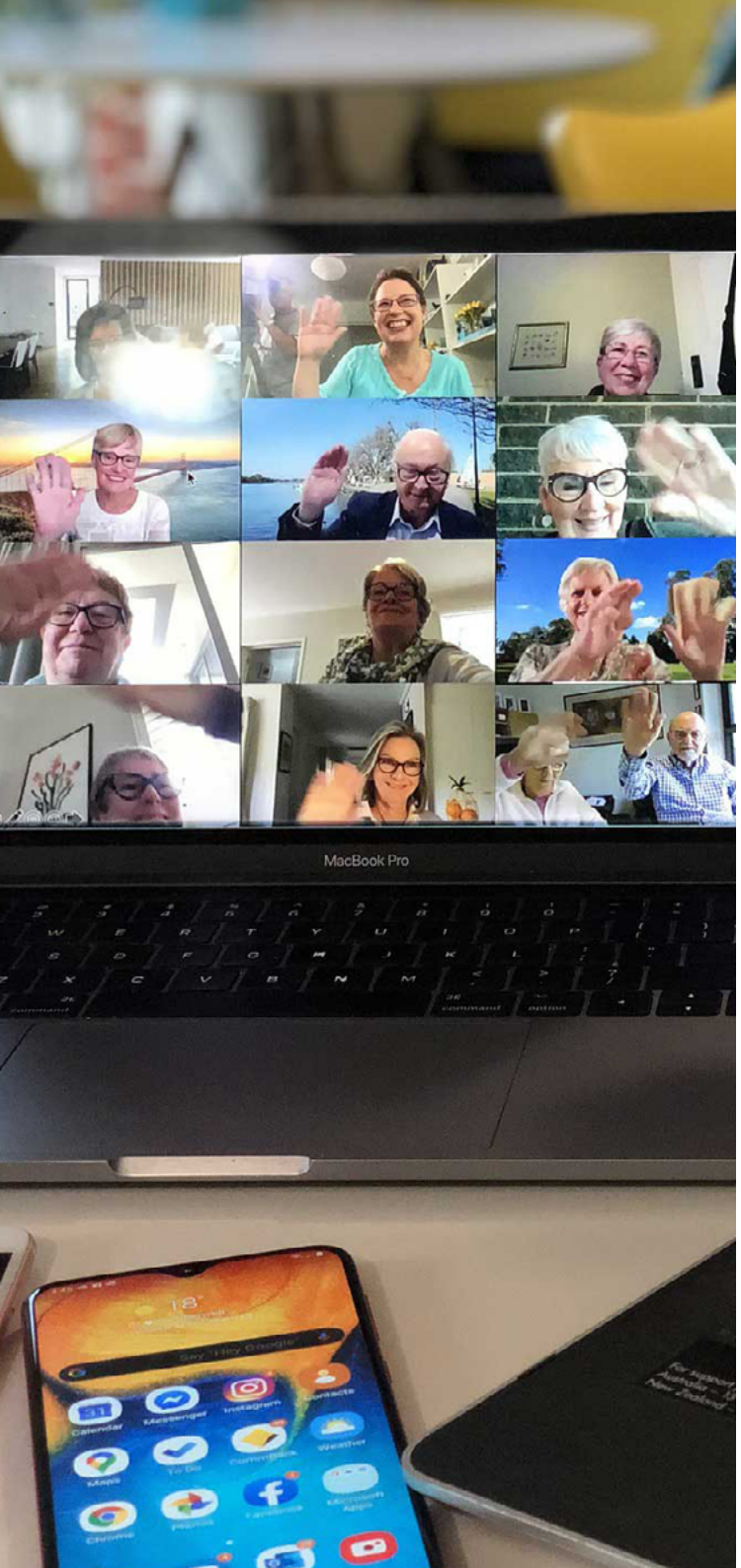

2. Geclusterde groei met aandacht voor landschap
De sterke groei van datacenters heeft impact op ons landschap, het ruimtegebruik en op het gebruik van elektriciteit en water. Vanwege deze grote impact kiezen we voor een selectieve en geclusterde groei. Niet alles is overal mogelijk, de beperkingen op het stroomnet in 2021 laten op veel plaatsen geen groei toe. We specificeren clusters in een beperkt aantal gebieden, in Haarlemmermeer, Amsterdam en Hollands Kroon waar, na het versterken van het stroomnet, nog groei mogelijk is. Daarbij sluiten we aan op de gefaseerde groei zoals in 2021 is aangegeven door deze gemeenten, zie bijlage 1. Daar is nu al sprake van concentratie en ontwikkeling. Geclusterde ontwikkeling biedt ook meer ruimte voor investeringen in landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit. Bovendien voorkomen we zo onnodige investeringen in het elektriciteitsnet.
Daar waar datacenters ontwikkeld worden, is een zorgvuldige ruimtelijke inpassing een belangrijke voorwaarde.

3. Koploper in duurzaamheid en innovatie
Datacenters gebruiken veel energie. De overheid en de sector zelf zetten sterk in op energie- en waterbesparing, duurzaam energiegebruik, het benutten van restwarmte en het sluiten van kringlopen. De verwachting is dat deze ontwikkelingen nog lang niet ten einde zijn. Samen met een groot aantal partners willen we innovatie en verduurzaming van datacenters actief stimuleren en daarmee de impact op onze omgeving, watersysteem en energievoorziening verder beperken.

Deze 3-voudige ambitie staat niet voor een evenwichtsoefening of onderlinge afweging; het zijn elkaar versterkende elementen die elk bijdragen aan een hoogwaardig en duurzaam vestigingsklimaat voor datacenters in Noord-Holland.

2.2 Onze sturingsmogelijkheden: reguleren en stimuleren

De groei van (grote) datacenters is de laatste jaren in een stroomversnelling gekomen. Dit is ook in Noord-Holland zichtbaar, zo blijkt uit datacenterontwikkelingen in onder meer Hollands Kroon, Haarlemmermeer en Amsterdam. In het verleden golden datacenters als een "reguliere" economische activiteit. Vestiging was overal in Noord-Holland mogelijk op bedrijventerreinen met ruimte.

Naar aanleiding van de snelle groei en grootschalige vestiging van datacenters stelden de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer eigen vestigingsbeleid voor datacenters vast. Dit beleid zet in op een programmering van selectieve groei van datacentercapaciteit in beide gemeenten en er worden uniforme vestigingsvoorwaarden gehanteerd, onder meer met betrekking tot duurzaamheid en ruimtelijke inpassing. De Noord-Hollandse datacenterstrategie biedt het provinciale kader voor de ontwikkelingen en zorgt voor een gelijk speelveld in de hele provincie. Daarin zien we 2 sturingsvormen:

- **Reguleren:** het stellen van regels in de Omgevingsverordening die doorwerken naar gemeenten, zoals vestigingsvoorwaarden die in Amsterdam en Haarlemmermeer al worden toegepast. Daar kan ook een stimulerende werking van uit gaan zoals het onderzoeken van de mogelijkheden om de biodiversiteit te verbeteren. Ook gaat het om het voldoen aan bestaande wet- en regelgeving.
- **Stimuleren:** een stimulerende rol richting initiatieven vanuit de sector zelf, bijvoorbeeld door het ondersteunen van kennisontwikkeling, lobby, samenwerking, innovatie en informatievoorziening en het maken van afspraken hierover met publieke en private partners.

Als provincie kunnen we vooral de ruimtelijke inpassing van datacenters reguleren, bijvoorbeeld door aan te wijzen waar datacenters wel en niet kunnen komen en eisen te stellen aan landschappelijke inpassing. Deze onderwerpen worden na vaststelling van deze datacenterstrategie geborgd door aanpassing van onze omgevingsverordening.

Voor veel duurzaamheidsonderwerpen, zoals watergebruik en elektriciteitsgebruik en het benutten van restwarmte is of wordt Europese of landelijke wet- en regelgeving van kracht. Hierdoor is de speelruimte om als provincie extra regels te

stellen beperkt (zie ook hoofdstuk 4. Duurzaamheid en innovatie). Voor datacenters met meer dan 50MW geïnstalleerd vermogen is de provincie bevoegd gezag.

Voor niet ruimtelijk-relevante onderwerpen verkennen we de mogelijkheden langs privaatrechtelijke weg en maken we afspraken met onder meer de vestigingsgemeenten, de netbeheerders, omgevingsdiensten, drinkwaterbedrijven en uiteraard de sector zelf.
Noord-Holland is de eerste provincie in Nederland die een datacenterstrategie opstelt, deze strategie is gebaseerd op het vestigingsbeleid voor datacenters die de gemeenten Haarlemmermeer en Amsterdam hebben vastgesteld. Een landelijk gelijk speelveld voor de vestiging van datacenters is een streven en daarmee wordt een 'waterbed' effect voorkomen. Er zal intensieve afstemming plaatsvinden met de provincie Flevoland specifiek en in interprovinciaal verband.

2.3 Aansluiting op parallelle trajecten en ontwikkelingen

De overbelasting van het elektriciteitsnet, de schaarste aan zoetwater en de verloodsing in het landschap zijn niet alleen toe te schrijven aan de vestiging van datacenters. De datacenters zijn hier veelal de aanleiding geweest voor discussie maar andere sectoren en transities zijn mede veroorzakers van verdozing, tekorten op het elektriciteitsnet en schaarste aan zoetwater. Daarom wordt er momenteel ook in landelijke parallelle trajecten gezocht naar oplossingen voor deze bredere opgaven. De uitkomsten van deze trajecten zal mogelijk ook leiden tot inzet van het provinciaal instrumentarium dat niet alleen gericht is op datacenters. Het provinciaal datacenterbeleid is dan ook adaptief. In de uitvoering wordt rekening gehouden met de uitkomsten van de parallelle trajecten.

Omgevingswet en de NH Datacenterstrategie
De Omgevingswet bundelt de bestaande wetgeving over de fysieke leefomgeving. De beoogde inwerkingtreding van deze wet is 1 juli 2022. De huidige wetgeving is meer sectoraal en thematisch ingericht. Bij het inzetten van wettelijke instrumenten voor het uitvoeren van integraal afgewogen beleid kan dit een juridisch knelpunt zijn, omdat het instrument alleen kan worden ingezet binnen het betreffende sectorale kader. Bevoegdheden mogen immers alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor ze zijn toegekend. Hierdoor zijn vaak meerdere juridische instrumenten nodig om per thema een integraal doel te bereiken. Dit leidt tot een complexe uitvoering. De Omgevingswet gaat uit van een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waardoor dit knelpunt niet snel aan de orde is.

De huidige wetgeving kent bijvoorbeeld zowel de Wet ruimtelijke ordening als de Waterwet. Hierdoor zal bij het stellen van regels in een bestemmingsplan (Wet ruimtelijke ordening) met als doel een waterhuishoudkundig belang te behartigen moeten worden gemotiveerd dat de Waterwet op dit punt niet uitputtend is bedoeld en de inzet van het bestemmingsplan op grond van 'een goede ruimtelijke ordening' hier aanvullend aan kan en mag zijn. Daarbij moet het dan wel gaan om ruimtelijk relevante aspecten aangezien het bestemmingsplan een ruimtelijk instrument is.
In deze strategie gaan we uit van de situatie onder de Omgevingswet, dus na inwerkingtreding van deze wet.

Vestigingsvoorwaarden publiek- of privaatrechtelijk regelen?
Zoals hierboven aangegeven kunnen alleen ruimtelijk relevante aspecten worden geregeld in het (gemeentelijk) bestemmingsplan en horen milieu- of duurzaamheidsaspecten thuis in de omgevingsvergunningen voor milieu of watervergunningen. Voor die laatste categorie is de ruimte beperkt vanwege geldende Europese of landelijke wet- en regelgeving. In het geval dat gemeenten hun eigen grond ter beschikking stellen voor nieuwe datacenters kunnen zij, binnen bepaalde juridische grenzen, via het formuleren van voorwaarden bij de gronduitgifte aanvullende eisen stellen met betrekking tot energiebesparing, duurzame energie, zorgvuldige benutting van water en ruimte en het gebruik van restwarmte. Daarvoor kiezen de gemeenten Haarlemmermeer en Amsterdam. Waar geen grond wordt uitgegeven of in geval van bestaande datacenters bestaat deze mogelijkheid niet. In dat geval kunnen afspraken worden gemaakt met individuele datacenters of met de sector over gezamenlijke ambities ten aanzien van duurzaamheid.

3 Ruimtelijke opgave en inpassing van datacenters

3.1 De opgave

Datacenters kunnen zich momenteel vrijwel overal in Noord-Holland vestigen op bedrijventerreinen. Ondanks deze mogelijkheid, zijn de huidige datacenters in Noord-Holland geconcentreerd in de gemeenten Amsterdam, Amstelveen, Aalsmeer, Haarlemmermeer, Diemen, Haarlem en Hollands Kroon. De concentratie van de datacenters op deze plekken heeft alles te maken met de locatie specifieke kenmerken zoals de digitale bereikbaarheid (afstand tot internetknooppunt), onderlinge connectiviteit en de beschikbare ruimte, energie en water. Met de toenemende behoefte aan datacenters is het belangrijk om stil te staan bij wat dit betekent voor het ruimtegebruik, ruimtelijke kwaliteit en de impact op het landschap.

Voorkomen van verloodsing

Met het toenemen van distributiecentra en datacenters in Nederland zijn er toenemende zorgen over "verloodsing". Zoals de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) aangeeft in zijn advies over dit onderwerp[9] is het dan ook belangrijk om een gespreide ontwikkeling van meerdere datacenters te voorkomen en voorrang te geven aan een geclusterde ontwikkeling. Een geclusterde ontwikkeling voorkomt namelijk niet alleen dat 'er overal wat gebeurt' maar biedt meer ruimte voor investeringen in landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit.

Impact op het landschap

Hoewel de groeiende ontwikkeling van datacenters gunstig is voor de digitale infrastructuur, is dit minder gunstig voor de landschappelijke inpassing. Het is daarom belangrijk om goed rekening te houden met de locatie en directe omgeving van de beoogde locatie. Bijvoorbeeld door met de schaal en vormgeving van het gebouw of de gevel aan te sluiten op de omgeving. Het belang van een goede inpassing is vooral groot bij datacenters die zich in of nabij een woongebied willen vestigen of op een locatie die goed zichtbaar is vanaf de openbare weg. Maar ook op bedrijventerreinen moet rekening worden gehouden met het volume en de vorm van de andere gebouwen op het bedrijventerrein. Het betrekken van de omgeving bij de ontwikkelingen van datacenters is in dit proces belangrijk.

[9] Distributiecentra en datacenters in het Noord-Hollands landschap, Steven Slabbers/Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) Noord-Holland, 11 januari 2021

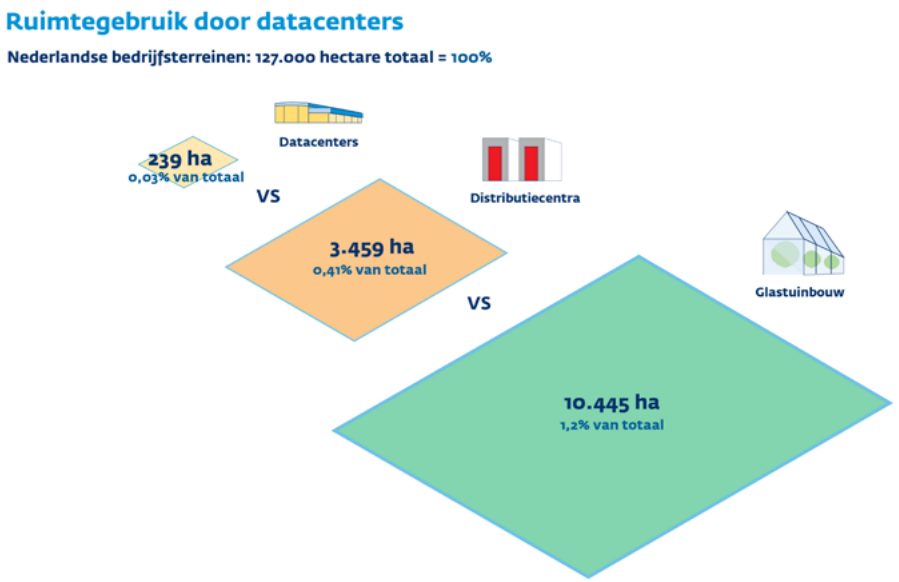

Figuur 6. Ruimtegebruik door datacenters

3.2 Rollen en bevoegdheden

Voor de ruimtelijke inpassing van datacenters is een rol weggelegd voor het Rijk en de decentrale overheden. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bevoegdheden.

Nationaal	Provinciaal	Lokaal
• Aanwijzen van gebieden voor selectieve groei van datacenters via de NOVI • Inspelen op mogelijkheden voor verduurzaming via Besluit bouwwerken leefomgeving	• Selectief aanwijzen van gebieden waar groei mogelijk is • Vestigingsvoorwaarden borgen in Omgevingsverordening • Uitvoeren Wet milieubeheer	• Vestigingsvoorwaarden opnemen in beleid en omgevingsvisie • Indien mogelijk toepassen in omgevingsplannen

Nationaal niveau

Op nationaal niveau heeft het rijk gebieden aangewezen voor de selectieve groei van datacenters in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en eerder in de Ruimtelijke Strategie Datacenters.[10] Dit betreft gebieden rondom Amsterdam voor hyperconnectiviteit en enkele meer perifere locaties (Eemshaven en Hollands Kroon) voor hyperscales. Daarbij geeft de NOVI aan dat decentrale overheden verantwoordelijk zijn voor het regionale vestigingsbeleid van bedrijven en dus ook datacenters. Gemeenten zijn daarbij de eerstverantwoordelijke overheden gezien hun rol bij het opstellen van bestemmingsplannen die de vestiging van datacenters mogelijk maken. Ook wordt landelijk nu meer aangestuurd op het verder verduurzamen van datacenters in wet- en regelgeving. Zo wordt er in het nieuwe Besluit bouwwerken de mogelijkheid opgenomen voor gemeenten om zonnepanelen op bedrijfsdaken te verplichten.

[10] Ruimtelijke Strategie Datacenters

Provinciaal niveau
Als provincie zijn we bevoegd om clusters aan te wijzen waar vestiging mogelijk is. Dit doen we door deze clusters vast te leggen in de Omgevingsverordening. Daarnaast geldt dat nieuwe ontwikkelingen moeten voldoen aan bestaand provinciaal beleid, zoals de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, en aan 'goede ruimtelijke ordening', waaronder een goede verkeersontsluiting. Tot slot zullen we uniforme vestigingsvoorwaarden opstellen, die vervolgens toegepast moeten te worden in gemeentelijke omgevingsplannen. Daarover maken we afspraken met de gemeenten waar sprake is van datacenterontwikkelingen. Burgerparticipatie zal, naast de vestigingsvoorwaarden ook een aandachtspunt zijn in de afstemming met gemeenten.

Lokaal en regionaal niveau
De gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer hebben in 2020 beide een vestigingsbeleid vastgesteld voor datacenters. Hierin zijn de plaatsen aangewezen waar de datacenters zich kunnen vestigen en worden vestigingsvoorwaarden gesteld die aanzetten tot verdere verduurzaming van de datacenters. Gemeenten waar geen datacenters worden voorzien kunnen de vestiging hiervan actief uitsluiten.

Voortbouwend op het lokale beleid van Amsterdam en Haarlemmermeer wordt in MRA-verband verder gesproken over afstemming van beleid en een gezamenlijke strategie, zodat wordt toegewerkt naar eenduidigheid en gelijke voorwaarden in zowel Noord-Holland als Flevoland. De gemeente Hollands Kroon is ook aangesloten bij deze afstemming. Gezien de beperkte mogelijkheden voor groei van datacenters in de provincie Noord-Holland wordt er ook in MRA-verband gekeken naar een geschikte locatie voor een 4e Hyperconnectiviteitscluster buiten de provincie Noord-Holland. Deze afstemming zorgt er ook voor dat beleid in de diverse overheidslagen congruent wordt.

Voorbeelden van ruimtelijke vestigingsvoorwaarden uit het vestigingsbeleid van Amsterdam en Haarlemmermeer

- Bij geclusterde ontwikkeling stellen we een stedenbouwkundig plan, beeldkwaliteitsplan en meervoudig ruimtegebruik als randvoorwaarden en vragen we aandacht voor natuurinclusief bouwen.
- In Amsterdam en Haarlemmermeer worden alleen datacenters met hyperconnectiviteitsbehoefte toegestaan binnen of nabij de huidige clusters.
- Nieuwbouw wordt in beginsel (rekening houdend met lokale context) alleen gestapeld toegestaan; de bouwhoogte wordt bepaald in overleg.
- Bij beoordelen ruimtelijk ontwerp wordt gekeken naar het bouwvolume en aansluiting op de omgeving, plint en publiek programma en transformatiemogelijkheden.
- Ruimte in de ondergrond voor 10 of 20 kV kabels voorwaarde voor bouw.

3.3 Provinciale inzet

Zoals beschreven in hoofdstuk 2 is ons uitgangspunt dat we de vestiging van datacenters willen faciliteren mits er voldoende oog is voor het effect van datacenters op het landschap, het benutten van de restwarmte, de energievoorziening en het watergebruik. In ruimtelijke context is dit uitgangspunt te vertalen naar: ja, datacenters kunnen zich vestigen in provincie Noord-Holland, mits zij voldoen aan een aantal voorwaarden.

Voor het waarborgen van een goede landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit zetten wij in op het **faciliteren van selectieve, geclusterde vestiging**. Selectief houdt hierbij in dat datacenters moeten voldoen aan bepaalde vestigingsvoorwaarden. Met geclusterd bedoelen we dat datacenters zich alleen nog kunnen vestigen in aangewezen gebieden.

Wij zetten in op:	Dit doen we aan de hand van:
• Locaties – clusters • Inpassing • Ruimtegebruik	**Omgevingsverordening NH2022** ➜ Locatiekeuze door aanwijzen clusters en verbod op vestiging daarbuiten ➜ Ten aanzien van deze clusters geldt het opstellen van een stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan als voorwaarde. ➜ De clusters en dus ook de locaties voor datacenters zijn gesitueerd ter plaatse van bedrijventerreinen. ➜ Ontwikkelingen moeten voldoen aan provinciaal beleid, zoals de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. De Leidraad geldt alleen voor ontwikkelingen in het Landelijk Gebied **Vestigingsvoorwaarden** ➜ afspraak over uniforme vestigingsvoorwaarden tussen provincie en gemeenten waar datacenters zich nog mogen vestigen, gericht op: • Impact op de omgeving • Multifunctioneel ruimtegebruik • Uitwerking stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan **Aanvullende afspraken en samenwerking** ➜ Verdere samenwerking en afstemming met gemeenten waar datacenters zich nog mogen vestigen ➜ Afspraken met de sector

- *We leggen in de Omgevingsverordening NH2022 vast waar datacenters zich kunnen vestigen.*
  Kortgezegd mogen datacenters zich vestigen mits:
  - Ruimtelijk geclusterd in aangewezen gebieden (Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon)
  - Gevestigd op bedrijventerreinen[11]
  - Voor de locatie een stedenbouwkundig plan en een beeldkwaliteitsplan is opgesteld
  - In het omgevingsplan wordt geborgd dat de vestigingsvoorwaarden volgend uit het stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan bij de omgevingsvergunning worden betrokken

- In de Omgevingsverordening NH2022 wordt opgenomen dat zich geen nieuwe datacenters meer mogen vestigen buiten de aangewezen gebieden. Dit zijn datacenters die vallen binnen de gestelde definitie van minimaal oppervlakte van 2.000 m2 en een elektriciteitsaansluiting van minimaal 5 MVa. Deze (ver)ordening van vestigingsmogelijkheden voor datacenters wordt mogelijk geacht ondanks de regels van de Europese Dienstenrichtlijn die toeziet op vrije vestiging van goederen en diensten (zie motivatie Bijlage 2).

  Voor nieuwe datacenterontwikkelingen binnen de clusters geldt dat er een stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan moet worden opgesteld. Deze invulling is essentieel omdat goede inpassing en kwaliteit vanaf het begin op de agenda staat. De clustergemeenten kunnen de ruimte uitbreiden mits de vestigingsvoorwaarden worden toegepast en moeten daarvoor dan eerst de ruimtelijke procedure doorlopen.

  Er zijn buiten de genoemde datacentergemeenten ook in andere gemeenten datacenters gevestigd. Hier zijn nieuwe datacenters uitgesloten, de lopende initiatieven kunnen worden uitgevoerd. Dit betreffen de gemeente Diemen, hier is een vergunning verleend voor de vestiging van 1 datacenter en een principe besluit genomen voor een ander datacenter, in de gemeente Haarlem wordt nog een uitbreiding van bestaande datacenters voorzien.

  Vooralsnog gaan we er van uit deze richtlijnen vast te leggen in de in 2022 vast te stellen Omgevingsverordening.

[11] Voor bedrijventerreinen geldt de verplichting (Omgevingsverordening) om te komen tot regionale afspraken die voldoen aan provinciale voorwaarden (Omgevingsregeling).

- *We werken samen met gemeenten uniforme vestigingsvoorwaarden uit.*
  Om een goede landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit te waarborgen wordt aanvullend ingezet op uniforme vestigingsvoorwaarden waarvoor de gemeenten verantwoordelijk zijn, in het verlengde van de vestigingsvoorwaarden die de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer al gesteld hebben. Daarbij hebben we ook aandacht voor het voorkomen van lichthinder. De vestigingsvoorwaarden werken we uit in afspraken met de gemeenten waar zich nog datacenters mogen vestigen. In onze Omgevingsverordening nemen we de verplichting op dat gemeenten waar zich datacenters mogen vestigen tot deze afspraken komen, aanvullend op de regionale afspraken rond bedrijventerreinen.

  Bij het maken van deze afspraken gelden de volgende uitgangspunten ten aanzien van het ruimtelijk ontwerp. De impact op de directe en wijdere omgeving (op meerdere schaalniveaus). Hierbij spelen onder andere het bouwvolume/de hoogte en de inrichting van de ruimte om het gebouw een rol. Hoe kan de impact worden beperkt en het gebouw beter aansluiten op de omgeving? Een voorbeeld hiervan is de afspraak dat nieuwbouw in beginsel (rekening houdend met lokale context) alleen geclusterd en gestapeld wordt toegestaan. De bouwhoogte wordt dan bepaald in overleg met betrokken partijen, medebepaald op basis van een goede ruimtelijke verkenning. Ook kan worden gedacht aan een zorgvuldige inrichting van het terrein om het gebouw (de plint) of het toepassen van (gebiedseigen) beplanting rond of op grotere afstand van het gebouw.

  - *Meervoudig ruimtegebruik*. We vinden het belangrijk dat het gebouw en het aangrenzende terrein in alle gevallen meerdere doelen dienen. Hierbij denken we aan biodiversiteit, het publieke programma (zoals recreatief medegebruik), energieopwekking en klimaatadaptatie als integraal onderdeel van het ruimtelijk ontwerp.
  - *Uitwerking stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan*. Wij stellen het stedenbouwkundig plan en het beeldkwaliteitsplan als voorwaarden. Het stedenbouwkundig plan bevat het ruimtelijk ontwerp voor het gebouw en de directe omgeving, met bijbehorende kaarten, profielen, visualisaties etc.Het beeldkwaliteitsplan bevat randvoorwaarden voor materiaalgebruik, kleur, wijze van integratie van groen en zonnepanelen op daken en gevels en het aangrenzende terrein. Het is gericht op maximale inpassing. De provincie kan daarvoor expertise inbrengen. Om de ontwikkeling van een datacenter beter in relatie te kunnen brengen tot andere ontwikkelingen en tot het landschap wordt tevens aanbevolen een masterplan of gebiedsvisie op te stellen.

Aanvullend zoeken we natuurlijk graag de samenwerking met gemeenten in de verdere uitwerking van ruimtelijke plannen.

- *We maken afspraken met de datacentersector.*
  De vestigingsvoorwaarden geven, na verankering in het gemeentelijke omgevingsbeleid, aan wat nu de wettelijke mogelijkheden zijn. Maar onze ambitie gaat verder; we willen dat datacenters in Noord-Holland voorop lopen qua duurzaamheidsprestaties en maken daarover graag afspraken met de sector zelf. Dat zijn dan wel afspraken op basis van vrijwilligheid en niet afdwingbaar op basis van wetgeving of geldende bestemmingsplannen. Onderdeel van deze afspraken is in ieder geval de circulariteit van de gebouwen en gebruikte materialen.

3.4 Parallelle trajecten en ontwikkelingen

Werkgroep 'verloodsing'

Parallel aan de inzet van de provincie wordt landelijk verder gewerkt aan het voorkomen van verloodsing. Uit de NOVI komt een landelijke werkgroep 'verloodsing' voort om ook op nationaal niveau meer te sturen op de vestiging van grootschalige logistiek in verband met verloodsing. Dit is opgepakt in het MIRT Programma Goederenvervoercorridors c.q. het

bestuurlijk overleg (BOL) Goederenvervoercorridors. In 2020 heeft in dit verband een onderzoek van Stec plaatsgevonden naar de ruimtelijke planning, duurzaamheid, mobiliteitsbehoefte en herstructurering van bedrijventerreinen. Op basis van dit rapport hebben de samenwerkende partijen binnen het overleg over Goederenvervoercorridors besloten om te werken aan een overkoepelende beleidslijn voor grootschalige logistieke bedrijventerreinen. De provincie werkt daarin ambtelijk mee.

Gezamenlijke lobby richting andere provincies, Rijk en EU
De vestigingsvoorwaarden en uitgangspunten van deze datacenterstrategie worden voorgelegd bij andere provincies, het Rijk en de EU. Daarbij is het verzoek om dit beleid te omarmen en over te nemen zodat er een landelijk gelijk speelveld wordt gecreëerd. Daarmee wordt voorkomen dat datacenters zich gaan vestigen op plekken met een milder regime.

4 Duurzaamheid en innovatie

De beschrijving van de opgave voor duurzaamheid en innovatie verheldert waarom het streefbeeld zo belangrijk is als stip aan de horizon. Er kan veel bereikt worden én er is ook veel dat opgelost moet worden om het streefbeeld te realiseren. Daarbij zal ook gekeken worden naar de regio specifieke aanknopingspunten: gebruik van restwarmte in de MRA kan daar anders uitwerken dan in Noord-Holland Noord. De mogelijkheid om zelfstandig energie op te wekken zal ook per situatie verschillen. Maar dat we ook daarnaar streven is onbetwist. Wij steunen de sector in haar ambitie om in 2030 klimaatneutraal te zijn.

4.1 De opgave

Noord-Holland wil in 2050 klimaatneutraal en circulair zijn en voorop lopen op het gebied van duurzaamheid en innovatie bij de datacenters in onze provincie. De sector onderschrijft deze ambitie en formuleert haar doelen in het Datacenter Climate Neutral pact.[12] De provinciale ambitie gaat verder dan een duurzame ruimtelijke inpassing: het vraagt om duurzame realisatie en gebruik van voorzieningen, zoals energie en water. Bovenal vraagt deze transitie om innovatie.

Gelet op de berekeningen uit het IPCC-rapport en de impact op het klimaat zet de provincie stevig in op de energietransitie. De vestiging van nieuw datacenters in onze regio zorgt daarbij voor complicaties aangezien zij om een groei van stroomvoorzieningen vragen. Niet alleen in productiecapaciteit, maar ook in het elektriciteitsnetwerk (kabels en onderstations). Op veel plekken in Noord-Holland is de beschikbare elektriciteitscapaciteit zo beperkt dat niet alle aansluitingen kunnen worden gerealiseerd. Voor de datacenterontwikkeling in de genoemde clusters geldt dat er anno 2022 naar alle waarschijnlijkheid niet genoeg stroom beschikbaar is voor nieuwe ontwikkelingen. Pas na de versterking van het energienet ontstaan nieuwe mogelijkheden voor groei. Zoals overal in Nederland geldt hier nu nog conform de Elektriciteitswet het principe: 'first come first serve' waardoor netbeheerders de plicht hebben om nieuwe ontwikkelingen van elektriciteit te voorzien naar het vermogen dat aangevraagd wordt. Dat kan inhouden dat er vertraging optreedt bij diverse projecten (bijvoorbeeld een nieuwe woonwijk). Dit vraagt om goede integrale afwegingen in regionaal verband, zoals nu al aan de orde is in het kader van de MRA Verstedelijkingsstrategie. Datacenterontwikkelingen krijgen daarbij geen voorrang. Een gezamenlijke programmering van provincie en netbeheerders is in ontwikkeling en is een uitwerking van de 'Bouwstenen adaptieve uitvoeringsstrategie energie infrastructuur 2020-2024' die provincie en netbeheerders gezamenlijk hebben opgesteld. Deze richt zich op het ontwerp van een geïntegreerd hybride energiesysteem voor Noord-Holland.

[12] Datacenter Climate Neutral

Verzwaring netinfrastructuur
De verdere digitalisering van de samenleving, verduurzaming van de industrie en economische groei zorgen voor een forse toename aan vraag naar energie waaronder elektriciteit. De huidige capaciteit van het elektriciteitsnetwerk is daarvoor onvoldoende. Vanwege de beperkte netcapaciteit wordt de netinfrastructuur verzwaard, zoals bijvoorbeeld de netverzwaring tussen Beverwijk en Oterleek die nu wordt voorbereid.

In de toekomst worden in Noord-Holland Noord een groot aantal ontwikkelingen verwacht waardoor het nodig is om netverzwaring goed te onderzoeken. Deze ontwikkelingen zijn onder andere mogelijke aanlandingen van Wind Op Zee (VAWOZ) in Den Helder, de waterstof ambities in de regio en de geclusterd groei van datacenters in Hollands Kroon. Tegelijkertijd is er een toenemende vraag naar elektriciteit in het NoordZeeKanaalgebied (NKZG) voor het verduurzamen van de industrie en zal mogelijk energie vervoerd moeten worden vanuit NHN richting de MRA en het NZKG. Al deze potentiële ontwikkelingen moeten meegenomen worden in het onderzoek naar de versterking van het elektriciteitsnetwerk in NHN.

De grote afhankelijkheid van energie-infrastructuur met voldoende capaciteit maakt het ook in het belang van de datacenters zelf om een grotere bijdrage te leveren aan een goede aansluiting op het elektriciteitsnet. Wij gaan daarover in gesprek met de sector bijvoorbeeld over medewerking van datacenters aan de realisatie van een 150 kV onderstation.

Verduurzaming van het energieverbruik
Op basis van het Klimaatakkoord wordt ingezet op de opwek van duurzame energie en energiebesparing. Volgens opgave van de Dutch Data Center Association wordt op dit moment 88% van de totale aansluitcapaciteit van datacenters vanuit duurzame bronnen ingekocht, waarvan ruim de helft afkomstig is uit Nederlandse opwek. De provincie juicht toe dat de sector op hetzelfde spoor zit als de provincie, door zelf de ambitie te stellen om tot 100% gebruik van duurzame energie te komen. Het streefbeeld zou daarbij moeten zijn dat dit duurzame gebruik ook op realtime basis plaatsvindt, zoals momenteel de ambitie is van Google en Microsoft. Greenpeace stelt het op 21 mei 2021 in de Volkskrant als volgt: "In tegenstelling tot veel andere industrieën steken datacenters wel hun nek uit: die willen wel stroom uit windparken en niet uit kolencentrales."

Daarnaast is energiebesparing voor datacenters belangrijk. Ook voor de sector zelf, aangezien de energierekening hun grootste kostenpost is. Hoewel deze kosten deels worden doorbelast naar de gebruikers zijn ook de exploitanten van datacenters erbij gebaat om zo efficiënt mogelijk te opereren. In pilots van het LEAP-project is aangetoond dat door alle servers in Nederlandse datacenters zuiniger in te stellen, zo'n 10% kan worden bespaard zonder dat sprake is van aantasting van de leveringszekerheid. De toepassing van powermanagement is een maatregel die verplicht is gesteld in het Activiteitenbesluit Milieubeheer. Ook blijkt uit LEAP dat door de toepassing van virtualisatie, de energiebesparing nog veel hoger kan worden (30-40% extra energiebesparing). Verwacht wordt dat in nieuwe milieuwet- en regelgeving de toepassing van maximale virtualisatie ook voorgeschreven zal worden. Sturen op maximale energiebesparing is relevant omdat dit leidt tot een forse vermindering van de hoeveelheid duurzaam op te wekken elektriciteit.

De provincie ziet het belang van dit soort ontwikkelingen en steunt pilots zoals LEAP maar zoekt ook nieuwe initiatieven. Zoals eerder geschreven is ons streven maximale energiebesparing. Wij zien kansen zoals een nieuwe landelijke Green Deal. Op verzoek van Amsterdam is de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) in gesprek over een nieuwe Landelijke Green deal over de toepassing van powermanagement bij de datacenters overeen te komen, zodat er geen toezicht en handhaving op milieuwet- en regelgeving voor powermanagement hoeft plaats te vinden. Eerder is er een succesvolle Landelijke Green deal geweest over de toepassing van vrije koeling bij datacenters onder leiding van Amsterdam.

De inzet van de Omgevingsdienst op afspraken met de sector over inzet van powermanagement past goed in het Energiebesparingsakkoord dat de provincie op 26 oktober 2021 heeft vastgesteld en in de energiebesparingsaanpak provinciale bedrijven 2022-2025 van ODNZKG.

Benutten van restwarmte uit datacenters
Naast het verduurzamen van het eigen energieverbruik kunnen datacenters ook een bijdrage leveren aan de energietransitie door het leveren van warmte. 90% van de elektriciteit die servers gebruiken wordt omgezet in warmte, die kan worden ingezet voor het verwarmen van gebouwen of andere bedrijvigheid.[13]
Bij de overweging van het gebruik van restwarmte als bron van een warmtenet moet aandacht zijn voor warmte-inhoud, beschikbaarheid van het vermogen aan elektriciteit vanwege de benodigde warmtepompen, de beoogde periode waarin de aanbieder warmte beschikbaar stelt, de afstand van de bron tot warmteafnemers en de stabiliteit en continuïteit van de warmtelevering die datacenters kunnen (en willen) bieden.

Maar de provincie vindt het een te belangrijk onderwerp om los te laten en wil kijken waar de koppelmogelijkheden liggen met andere economische sectoren (glastuinbouw) en kansen zoals nabij gelegen woonwijken of utiliteitsbouw. En om de kansen voor restwarmtebenutting te vergroten is het van belang dat dit aan de voorkant van het vestigingsproces wordt meegenomen. Hierbij gaat het om locatieafweging en duidelijke afspraken over de voorzieningen en maatschappelijke kosten en baten.
Om de potentie van datacenters als warmtebron verder te brengen is een verbindende partij nodig die zorgt voor het ontwikkelen van de juiste infrastructuur en het bij elkaar brengen van vraag- en aanbod. Tevens is een 'trekker' nodig die niet alleen de techniek bij elkaar brengt maar ook alle stakeholders meeneemt in het project en het proces stroomlijnt.

[13] De levering van restwarmte door datacenters is momenteel niet verplicht en de huidige Warmtewet biedt weinig mogelijkheden om restwarmtegebruik vanuit overheden via regels op te leggen. De wetgeving is wel in verandering, waarbij gesproken wordt over het verplicht stellen van restwarmtelevering.

De DDA (Dutch Datacenter Association) is als overkoepelende stichting actief in het bevorderen van het gebruik van restwarmte van datacenters. Dit doen zij nu op beperkte schaal. De provincie heeft het initiatief genomen om ondersteuning te bieden door een aanjager restwarmte in te schakelen. Deze levert niet alleen inhoudelijke expertise, maar kent ook de processen om tot warmteprojecten te komen of te versnellen. Daarbij wordt ook de provincie nauwer betrokken bij de warmteontwikkeling en is kennisontwikkeling en –uitwisseling onderdeel van de ondersteuning.

In Noord-Holland zijn veel datacenters gevestigd. De potentiële her-inzetbare warmte uit deze datacenters en daarmee gerelateerde CO_2-besparing is significant tot wel enkele 100'en Kton. Hierom zien we de inzet van datawarmte ook steeds vaker voorkomen in de warmtetransitie plannen voor de gebouwde omgeving bij zowel nieuwe warmtenetten als de noodzakelijke verduurzaming van bestaande warmtenetten. Naast relatief kleinschalige projecten (o.a. verwarming 1400 studenten woning op Science Park en inzet restwarmte bij een zwembad, kinderdagverblijf en kwekerij in Aalsmeer) zijn er vergaande plannen voor grootschalige projecten tot 10 duizenden (nieuwbouw) woningen en energie efficiënte bedrijfsterreinen. In zowel Haarlem-Waarderpolder als Schiphol-Rijk zijn er serieuze plannen voor de inzet van datawarmte voor energie efficiënte bedrijfsterreinen. Zo is een lage temperatuur warmtenet project voor nieuwbouw in Amsterdam Zuid-Oost volledig uitgewerkt en wacht op de laatste financiële goedkeuring. Tegelijkertijd wordt er in diverse andere gebieden in de MRA onderzoek gedaan naar de inzet van datawarmte.

Voorbeeldproject: Datathermie uit Equinix Datacenter – Amsterdam Zuid Oost
Op dit moment, november 2021, vinden de laatste gesprekken plaats over de financiële haalbaarheid van de inzet van datawarmte uit het datacenter van Equinix AM5 voor de levering van warmte aan de vastgoedontwikkelingen in het gebied ten zuiden van de A9 (Bullenwijk). Dit beoogt een Laag Temperatuur warmtenet systeem waarbij de gebruikte warmtepompen in het gebied of bij de afnemer komen te staan. Het project zal initieel zo'n 1000 tot 1500 woningen voorzien en kan doorgroeien tot enkele duizenden woningen.

Water voor koeling
Door klimaatverandering krijgen we steeds vaker te maken met lange en droge zomers. Tijdens deze zomers dienen de datacenters koel te blijven. De waterbehoefte bij datacenters is afhankelijk van de gebruikte koelwijze. Het grootste deel van het jaar wordt er bij de meeste datacenters met buitenlucht gekoeld. Op dagen met een buitenluchttemperatuur boven 25 graden Celsius wordt er water verneveld in de inkomende luchtstroom, waardoor de lucht afkoelt. Deze periodes van hitte leiden tot een sterke toename van het watergebruik van datacenters. Echter, de beschikbaarheid van water voor koeling kan niet altijd gegarandeerd worden. Juist in deze periodes is er een groot risico op een tekort aan zoet water, vanwege de beperkte aanvoer, hoge verdamping en grote vraag. Koelwatergebruik staat in Categorie 4 van de verdringingsreeks en zal daarom in geval van droogte als eerste worden gekort. De drinkwaterbedrijven, zoals PWN, en de sector zelf zetten al in op gebruik van ander water dan drinkwater voor koeling.

Maar ook wanneer gebruik wordt gemaakt van oppervlaktewater is in droge tijden de beschikbaarheid niet gegarandeerd. Het is van groot belang dat datacenters zich bewust zijn van zoetwatertekorten en hiermee rekening houden door maatregelen te nemen om watertekorten op te vangen.

In de afgelopen jaren heeft de sector al een flinke efficiencyslag gerealiseerd in het waterverbruik voor koelingsdoeleinden. De nieuwe generatie datacenters laten ten opzichte van de eerste een duidelijk positief verschil zien. In de Eemshaven lopen experimenten die het relatieve gebruik van drinkwater nog verder willen reduceren en die we als provincie Noord Holland met interesse volgen.

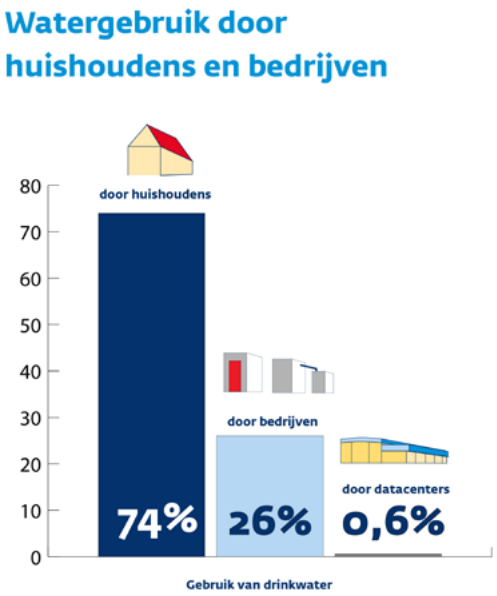

Figuur 7. Watergebruik door datacenters in het verzorgingsgebied van PWN (bron: PWN)

Mede door Europese regelgeving is het gebruik van luchtkoeling momenteel nog dominant. Huidige ontwikkelingen laten echter zien dat door het gebruik van vloeistofkoeling bij servers veel potentie biedt ten bate van het totale duurzaamheidsplaatje.

Lozing koelwater
Koelwater dat na gebruik geloosd wordt heeft effect op de kwaliteit en temperatuur van het ontvangende oppervlaktewater, gemeentelijke riolering of Rioolwaterzuiveringsinstallatie. Het waterschap verleent de lozingsvergunning en stelt daarbij eisen aan de kwaliteit en de temperatuur van het lozingswater. Het is van belang dat datacenters zich bewust zijn van de belasting op de watersystemen en zich daarom blijven inzetten op een duurzame oplossing voor afvalwaterstromen

Plaatsing van datacenters bij oppervlaktewater
De ontwikkeling van datacenters vindt vooral plaats in de nabijheid van oppervlaktewater. Datacenters hebben zich tot nu toe veelal gevestigd in de provincies Noord-Holland, Flevoland en Groningen. Dit vraagt om bovenregionale en zelfs nationale ontwikkeling van beleid ten aanzien van zoetwatergebruik door datacenters. Dat gebeurt momenteel in het kader van het Deltaprogramma Zoetwater. De datacenters zijn echter niet de enige water vragende sector die op ons afkomt denk aan waterstofproductie, toename beregening en bestrijding bodemdaling. Bij de ontwikkeling van instrumenten moeten we ons dus niet alleen richten op datacenters.

Waterveiligheid en wateroverlast
Naast het gebruik van water hebben datacenters mogelijk impact op de waterveiligheid. De gebieden waar wij wonen en werken worden tegen overstromingen beschermd door primaire waterkeringen (de duinen aan de Noordzee en de dijken rond het IJssel- en Markermeer) en regionale waterkeringen (de kades langs kanalen, ringvaarten, rivieren en boezems). Voor deze keringen gelden veiligheidsnormen, uitgedrukt in een kans op het falen van de kering waardoor een overstroming plaatsvindt. Dit beschermingsniveau is gebaseerd op de mogelijke slachtoffers en/of schade, gebaseerd op de economische waarde van het gebied, bij een eventuele dijkdoorbraak. Alle keringen worden periodiek getoetst (nu om de 12 jaar) of ze nog aan de norm voldoen. De normen voor de primaire keringen zijn in 2017 vastgelegd door een politiek besluit van het parlement. In deze normen zijn economische ontwikkelingen tot 2050 meegenomen en liggen, zonder specifieke aanleiding, hiermee vast tot 2050. De nieuwe economische waarden zoals datacenters kunnen wel effect hebben op de hoogte van die veiligheidsnorm van de regionale keringen, omdat bij de herwaardering van deze normen wel de nieuwe economische waarden achter de keringen worden meegenomen. Dit betekent dat de vestiging van datacenters mogelijk kan leiden tot extra kosten voor bijvoorbeeld dijkversterkingen. Het is niet automatisch zo dat de waterkeringen verzwaard moeten worden bij toename van economische bedrijvigheid, omdat in normklassen vaak nog economische ruimte aanwezig is. Bovendien treedt er geen extra schade op wanneer de ontwikkeling klimaat adaptief wordt gebouwd, bijvoorbeeld als een datacenter op een terp wordt gebouwd en nooit onder water komt te staan bij een mogelijke overstroming. Op het moment dat de

provincie opnieuw naar de normen kijkt en er aanleiding is om de normen te verhogen kan in de daaropvolgende toetsronde bepaald worden of er reden is tot verzwaring en welke kosten hiermee gepaard gaan.

Circulariteit
Tot slot kan het voorkomen dat een datacenter verplaatst of verdwijnt. Hoewel er weinig reden is om aan te nemen dat huidige datacenters snel zullen verhuizen of verdwijnen, kunnen innovatie in gebruikte ICT-apparatuur, zoals de servers, er wel voor zorgen dat het ruimtebeslag of de uitvoering van een datacenters verandert. Vanuit het toewerken naar het streefbeeld is het daarom van belang om al bij de bouw na te denken over mogelijk hergebruik van materialen. Denk hierbij aan het eisen stellen binnen de uitgiftevoorwaarden aan bijvoorbeeld materiaalgebruik en duurzaamheid.

Circulariteit van water
De mogelijkheid om effluent van RWZI's te hergebruiken voor onder andere koelwater wordt in Nederland op diverse locaties onderzocht en kan ook in Noord-Holland worden toegepast.
Bij het gebruik van grondwater voor koeling vindt er opwarming plaats. Het verdient de voorkeur om de toegevoegde warmte nuttig toe te passen (bijvoorbeeld voor de verwarming van gebouwen) voordat het grondwater wordt geloosd of in de bodem wordt teruggebracht.

4.2 Rollen en bevoegdheden

Als het gaat over duurzaamheid zetten we als provincie meer in op stimuleren omdat er minder bevoegdheden zijn dan bij ruimtelijke inpassing. Wel is er op verschillende niveaus wet- en regelgeving van toepassing die van invloed is op datacenters in relatie tot duurzaamheid. Hieronder beschrijven we deze wetgeving en de bevoegdheden. Bovendien kunnen ruimtelijke keuzes van invloed zijn op de mogelijkheden om duurzaamheidsmaatregelen te benutten, bijvoorbeeld waar het gaat om restwarmte of watergebruik.

Europees niveau
Op Europees niveau worden grote datacenters gestimuleerd om broeikasuitstoot te verminderen. Dit gebeurt via het EU emissions trading system (EU-ETS), waaronder datacenters vallen met een opgesteld vermogen van meer dan 20MW (wat geldt voor verreweg de meeste van de Noord-Hollandse datacenters). Deze datacenters hebben hierdoor een bedrijfseconomische drijfveer om efficiënt om te gaan met elektriciteit. Daarnaast vervalt met de EU-ETS het recht van de regionale overheid om bepaalde eisen rondom energie te stellen.

Verder is het sinds 1 januari 2021 het wettelijk verplicht om (bijna) energieneutraal te bouwen. Die eisen vloeien voort uit het Energieakkoord voor duurzame groei en uit de Europese Energy Performance of Buildings Directive (EPBD).

Nationaal niveau
Het kan voorkomen dat plannen of vergunningen voor datacenters (indirect) m.e.r.-(beoordelings)plichtig zijn. Dit geldt bijvoorbeeld bij:

- de planologische aanwijzing van een industrieterrein voor de vestiging;
- een vergunning voor de noodstroomvoorziening voor een datacenter;
- grootschalige onttrekking van grondwater ten behoeve van koeling;
- het mogelijk ontstaan van significant negatieve effecten op N2000-gebied;
- de aanleg van hoogspanningsleidingen;
- een vergunning voor een ontgronding.

Tot slot dienen datacenters een watervergunning aan te vragen voor het onttrekken van oppervlaktewater uit rijkswater. De bevoegdheid voor het afgeven van deze vergunning ligt bij Rijkswaterstaat of het waterschap.

Provinciaal niveau
De provincie is bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning (zowel milieu als bouw) bij datacenters met een stookinstallatie met een totaal nominaal thermisch ingangsvermogen van 50 MW of meer.

Europees	Nationaal	Provinciaal	Lokaal
• Stimuleren van afname CO_2-uitstoot door grote datacenters (> 20 MW) via het EU emissions trading system • Verplichten tot (bijna) energieneutraal bouwen via de EPBD	• Verplichten van energiebesparing door kleine datacenters (< 20 MW) via de Energiebesparingsplicht • Regels verplicht aansluiten van gebruikers op het elektriciteitsnet via de Elektriciteitswet • Regels verplicht leveren van restwarmte via de Wet Collectieve Warmtevoorziening • Voorkeursvolgorde water bepalen via Nationaal Water Programma • Beoordelen van milieueffecten door indirecte m.e.r.-(beoordelings)plicht • Rijkswaterstaat: vergunning onttrekking oppervlaktewater	• Bevoegd gezag voor de Wabo-omgevingsvergunning (milieu en bouw) bij bedrijven en instellingen waar stookinstallaties aanwezig zijn van 50MW of meer • Vestigingsvoorwaarden opnemen in Omgevingsverordening (voor zover mogelijk) • Sturen op naleven regels in bestemmingsplan en milieuregels via VTH	• Vestigingsvoorwaarden in beleid en omgevingsvisie verankeren • Indien mogelijk toepassen in omgevingsplannen • Sturen op naleving regels bestemmingsplannen en milieuregels via VTH

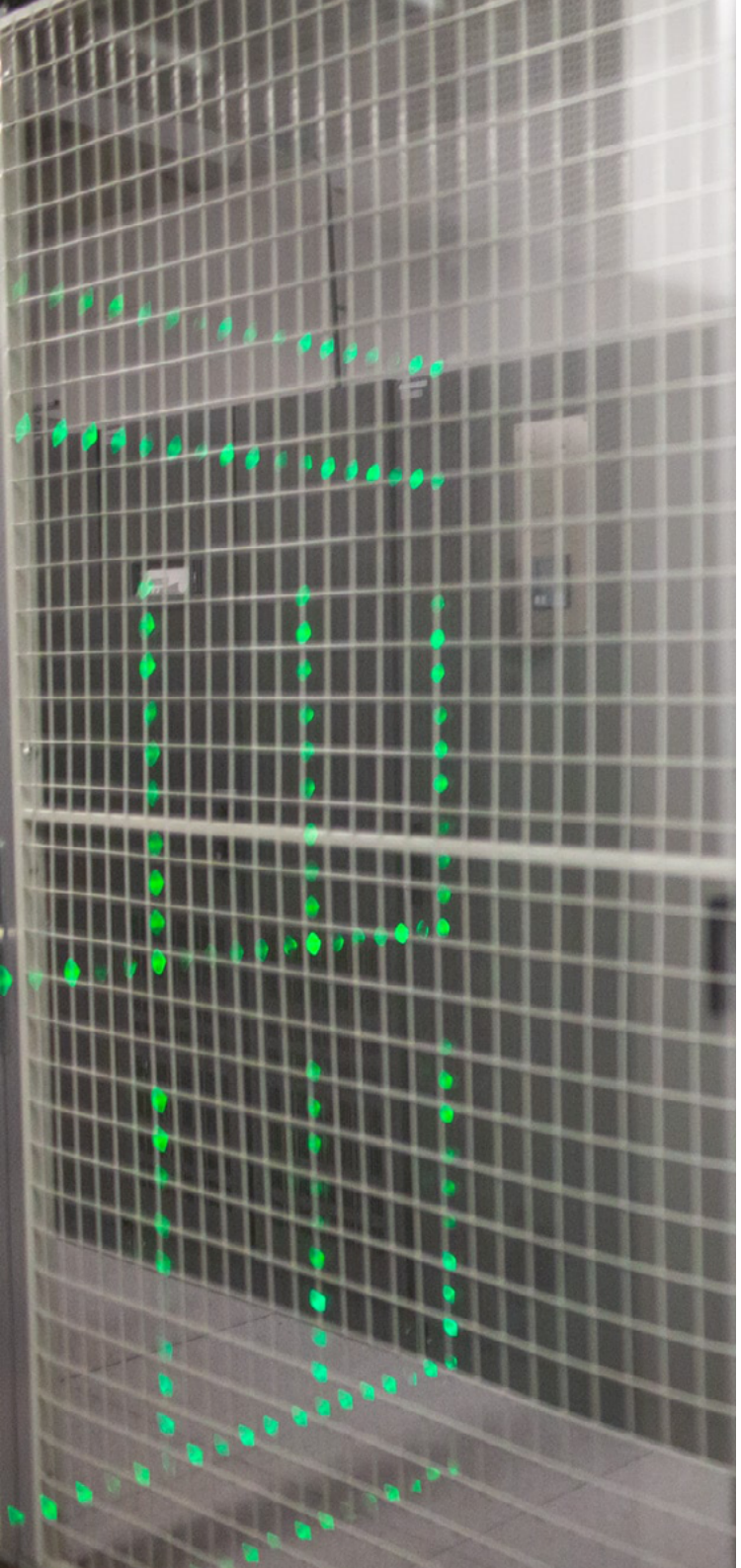

Hierbinnen sturen we als provincie op de naleving van de geldende regels via vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zoals vastgelegd in het Actieplan Energietransitie 2020 – 2023 van de provincie over intensivering van benutting van het wettelijk instrumentarium. Hierover maken we afspraken met de omgevingsdiensten.
Zoals benoemd in hoofdstuk 3 zal de provincie daarnaast uniforme vestigingsvoorwaarden stellen als uitgangspunt voor afspraken met gemeenten. Indien dit soort vestigingsvoorwaarden kunnen worden opgenomen, moeten die vervolgens toegepast worden in gemeentelijke omgevingsplannen.

Lokaal niveau
Kleinere datacenters (met een opgesteld vermogen van minder dan 20MW) vallen onder de energiebesparingsplicht. Dit houdt in dat ze volgens het Activiteitenbesluit milieubeheer verplicht zijn om energiebesparende maatregelen uit te voeren van de Erkende Maatregelenlijsten voor energiebesparing (EML).[14]
Het lokale datacenterbeleid van de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer stelt aanvullende eisen aan de duurzaamheid van datacenters, veelal via vestigingsvoorwaarden.
Het lozen van het afvalwater afkomstig van een datacenter is vergunningplichtig als bedoeld in 6.2, lid 1 van de Waterwet. Het waterschap is verantwoordelijk voor het verstrekken van deze water/lozingsvergunning.

Regionale afstemming over lokale vestigingsvoorwaarden
Ook rondom duurzaamheid wordt in regionaal verband voortgebouwd op de voorwaarden vanuit de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer. Daar zijn vestigingsvoorwaarden opgenomen omtrent elektriciteit en restwarmte, water wordt hieraan toegevoegd. Samen met de clustergemeenten en de omgevingsdiensten wordt voor deze vestigingsvoorwaarden afgestemd wie er bevoegd is om regels op te stellen en vast te leggen. De netbeheerders en Waterbedrijven worden betrokken bij het opstellen van uniforme vestigingsvoorwaarden om integraliteit tussen de voorwaarden te garanderen en waarborgen.

Voorbeelden van duurzaamheids-vestigingsvoorwaarden uit het vestigingsbeleid van Amsterdam en Haarlemmermeer	
Elektriciteit	• Datacenters groter dan 80 MVA dienen een eigen 150 kV inkoopstation te realiseren • Datacenters dienen op locatie zo veel als technisch en economisch haalbaar zelf duurzame energie op te wekken, bijvoorbeeld in de vorm van zonnepanelen op het dak • Datacenters spannen zich in voor het realiseren van duurzame systemen voor nood- en piekvoorzieningen • Datacenters maken jaarlijks inzichtelijk op welke wijze energie duurzaam wordt ingekocht, bij voorkeur kwaliteit D of beter • Inzet op energie efficiënte systemen voor bijvoorbeeld koeling: PUE[1] nieuwbouw maximaal < 1,2
Warmte-levering	• Wanneer een warmtenet nabij is (geprojecteerd), levert het datacenter de restwarmte aan het (geprojecteerde) warmtenet op een bruikbare temperatuur • Wanneer geen warmtenet nabij is, is het datacenter voorbereid op toekomstige levering aan het warmtenet
Water	• Onttrekking van grondwater voor koeling wordt beperkt. • Voor koeling wordt gebruik gemaakt van hemelwater, oppervlaktewater en eventueel "ruw drinkwater" voordat aanspraak wordt gedaan op drinkwater • De hoeveelheid voor koelwater benodigd (drink)water wordt drastisch beperkt

[14] https://iplo.nl/thema/energiebesparing/verandert/#h5769af8a-b32c-4f5e-828f-9889e742a664

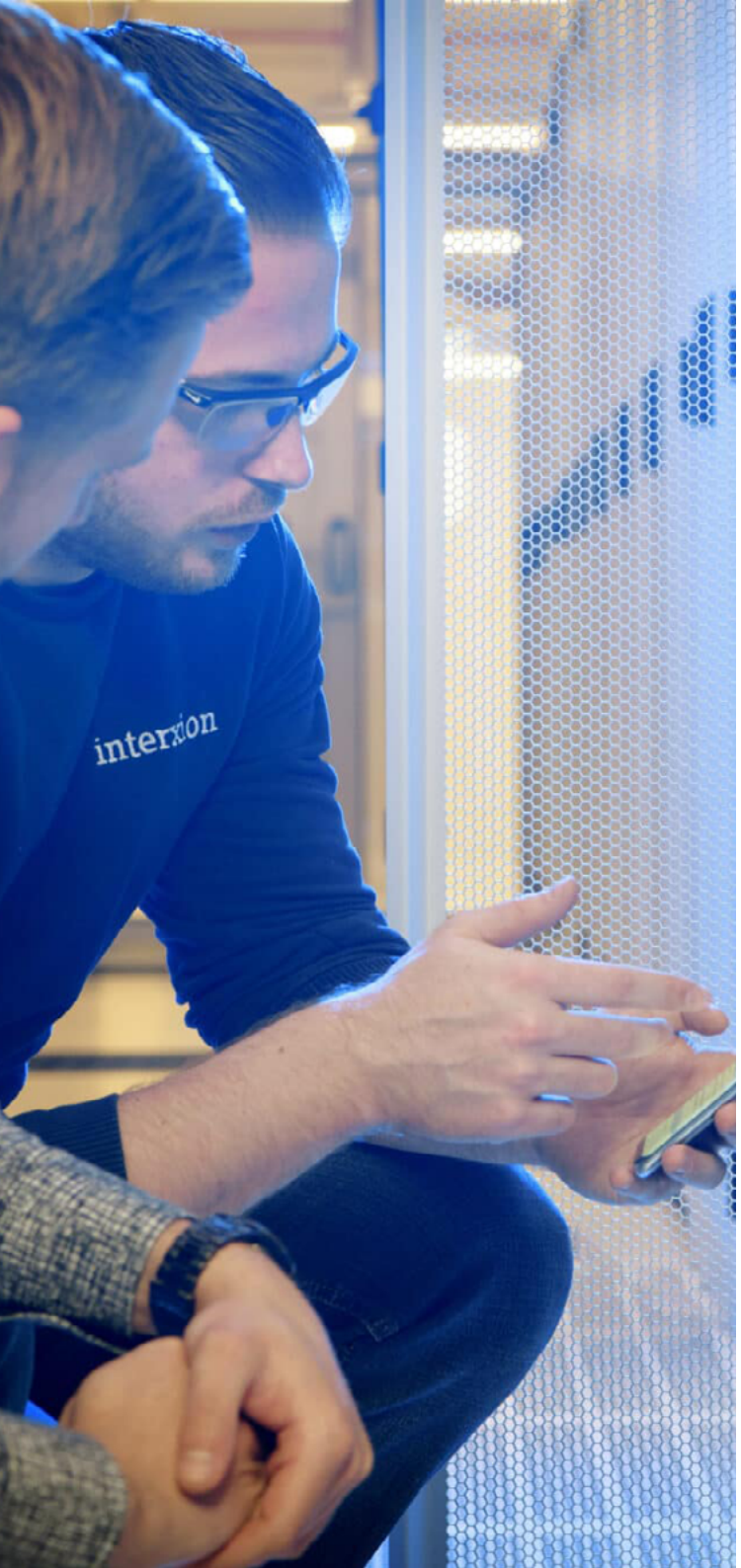

4.3 Provinciale inzet

Wij zetten ons in voor de duurzaamheid en innovatie van de datacentersector. Onze Omgevingsvisie geeft een deel van de inzet aan in het ontwikkelprincipe. Vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur en van restwarmte.

De provincie wil daarin verder in het realiseren van het streefbeeld, ondanks de grote infrastructurele vragen die hier spelen. Daarom zetten we voor restwarmtebenutting concrete expertise in. Daarnaast zijn de vestigingsvoorwaarden hier ook onderdeel van de stimulering.

Wij zetten in op:	Dit doen we aan de hand van:
• Energieverbruik • Duurzame energie • Restwarmte • Watergebruik voor koeling (i.r.t. water-beschikbaarheid) • Waterveiligheid en overlast • Kwaliteit lozingswater	**Omgevingsverordening** ➜ **Artikel 6.62**: Motiveringsplicht omgevingsplan (beschrijving van de wijze waarop rekening is gehouden met risico's klimaatverandering, waaronder waterveiligheid, wateroverlast en waterbeschikbaarheid) **Vestigingsvoorwaarden** ➜ Vestigingsvoorwaarden rondom energie en water opnemen; gericht op maximale inzet op energiebesparing, gebruik van restwarmte in omliggende bebouwing, duurzame energieopwekking en duurzaam watergebruik. **Vergunningverlening, toezicht en handhaving** ➜ Via vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) kunnen overheden sturen op naleving regels in bestemmingsplan en milieu ➜ Afspraken maken met Omgevingsdiensten **Stimuleren van duurzaamheid en innovatie** ➜ Onderzoek en pilots • Verkennen Europese pilot transparantie energie en watergebruik • Onderzoek water en energiegebruik datacenters (ODNZKG • Aanstellen aanjager/procesmanager Restwarmte datacenters ➜ Duurzaam inkopen: zuinig instellen van door de provincie gebruikte servers ➜ Verbinding van de sector met het ecosysteem voor innovatie, werk en ontwikkeling ➜ Green deal Energie besparing (Amsterdam, ODNZKG) ➜ Afspraken met de sector

- **We nemen uniforme vestigingsvoorwaarden op.**
  Een eerste stap is om door het vaststellen van vestigingsvoorwaarden voor datacenters regie te houden op de ontwikkelingen. Wij zullen met de gemeenten waar zich nog datacenters kunnen vestigen afspraken maken over vestigingsvoorwaarden, hierbij betrekken wij de omgevingsdiensten, netbeheerders en waterbedrijven.
  - *Voor energie betreft dit in ieder geval:*
    Datacenters werken mee aan maximale energiebesparing (bijvoorbeeld powermanagement, virtualisatie en energie-efficiënte koeling PUE < 1,2) de energievoorziening, kopen zo duurzaam mogelijk stroom in, wekken waar mogelijk zelf duurzame energie op, zetten zich in voor duurzame back-up energiesystemen, maken gebruik van energie-efficiënte koeling (PUE<1,2) en zijn voorbereid voor het afkoppelen en gebruik van restwarmte voor andere toepassingen.

- *Voor water betreft dit in ieder geval:*
  De hoeveelheid voor koelwater benodigd (drink)water wordt zo veel mogelijk beperkt (innovatie andere koeltechnieken). Voor koeling wordt gebruik gemaakt van oppervlaktewater, hemelwater en zo mogelijk van bronnen als hergebruik effluent. Onttrekking van grondwater voor koeling heeft niet de voorkeur. Gebruik van ondergronds opgeslagen hemelwater wordt echter gestimuleerd. Datacenters houden er rekening mee dat waterbeschikbaarheid (in droge zomers) niet gegarandeerd is.

- **We sturen via vergunningsverlening, toezicht en handhaving (VTH).**
  We sturen via VTH op de naleving van de regels in het bestemmingsplan (o.a. toetsing Bouwbesluit), maar ook van milieuregels (Wet milieubeheer). Dit betreft bijvoorbeeld het toepassen van erkende maatregelen die bijdragen aan de energie efficiency op basis van de Best Beschikbare Technieken (energiebesparingsconvenanten (MEE en MJA3)).

  Ook zien we toe op de naleving van de maatregelen door het maken van afspraken met de omgevingsdiensten.

  Zo wordt in de energiebesparingsaanpak 20222-2025 van de ODNZKG voorzien in onderzoek naar watergebruik in relatie tot koeling bij datacenters. Op basis van een inventarisatie door de ODNZKG bij de datacenters zal in 2022 een analyse door de OD NZKG in samenwerking met Waternet worden uitgevoerd naar de best beschikbare techniek(en) voor zowel energieverbruik als watergebruik. De resultaten van deze analyse worden in een rapport opgenomen en kunnen benut worden voor het verder concretiseren van de vestigingsvoorwaarden voor datacenters. Ook wordt dit onderzoek benut als pilot voor het verder ontwikkelen van de kansen om waterbesparing via het VTH-spoor vorm te geven.

  We ondertekenen de Green Deal met betrekking tot het nemen van besparingsmaatregelen als bevoegd gezag.

- **We doen onderzoek en participeren in pilots.**
  We onderzoeken de mogelijkheid om in Noord-Holland Noord waterstof in te zetten en om de glastuinbouw te verbinden met de restwarmte van datacenters.
  We stellen een aanjager restwarmte voor datacenters aan.
  De provincie sluit zich aan bij het LEAP-project en zal tijdelijk een trainee inzetten voor het versterken van het LEAP-team en om op deze wijze de kennisuitwisseling te versterken.

  We onderzoeken in MRA-verband en samen met de sector, branches, ODNZKG en de netbeheerders de mogelijkheid voor een pilot vooruitlopend op de European Energy efficiency directive, waarin datacenters transparantie geven in de hoeveelheid water en energie die zij gebruiken.

  Om het (drink-)watergebruik van datacenters klimaatneutraal te laten zijn wordt er op diverse plekken geëxperimenteerd met innovatieve oplossingen. Waaronder gebruik van regenwater en gebruik van afvalwater. Daarnaast brengen we samen met de omgevingsdiensten het watergebruik van datacenters verder in kaart.

  Bij alle onderzoeken en pilots geldt dat we de kennisuitwisseling over innovatieve toepassingen stimuleren.

- **We dragen bij aan duurzaamheid en innovatie in de datacentersector door duurzaam in te kopen.**
  In ons inkoopbeleid 2021-2024 hebben wij aangegeven dat wij onze inkopen de komende 4 jaar zoveel mogelijk circulair, klimaatneutraal, sociaal en ethisch doen. Het gaat daarbij om opdrachten voor het openbaar vervoer, het onderhouden en aanleggen van de infrastructuur en het groen en de faciliteiten voor de eigen bedrijfsvoering. Onder die laatste categorie valt ook het voeren van groen inkoopbeleid ten aanzien van datacenters en clouddiensten. Daarnaast is de provincie bereid om gemeenten bij te staan bij het voeren van groen inkoopbeleid omtrent datacenters en clouddiensten.

We stellen de door de provincie gebruikte servers energiezuinig in en kijken naar mogelijkheden voor virtualisatie.

- **We zorgen voor een gezamenlijke lobby richting het Rijk en de EU**
  De vestigingsvoorwaarden en uitgangspunten van deze datacenterstrategie worden voorgelegd bij andere provincies, het Rijk en de EU met het verzoek om op basis van deze strategie een landelijk (Europees) gelijk speelveld te creëren .

  Er wordt ook gezamenlijk opgetrokken op het gebied van energiewetgeving en het versterken van de energie-infrastructuur.

- **We verbinden de datacentersector aan ons ecosysteem voor innovatie, werk en ontwikkeling.**
  De digitalisering van de economie verandert ook de manier waarop we werken en legt de nadruk op nieuwe vaardigheden. Een groot deel van deze vaardigheden worden momenteel ingezet in en rond deze datacenters. Als we de arbeidsmarkt willen klaarstomen met de digitale vaardigheden van de toekomst is samenwerking en kennisdeling met deze sector essentieel. Voor de provincie is het daarom belangrijk om de datacentersector te verbinden aan ons ecosysteem voor innovatie, werk en ontwikkeling.

  Met het oog op de arbeidsmarkt en scholing werken we mee aan het Manifest Werken en Ontwikkelen 2030 Noord-Holland.[15] Wij vragen de bedrijven achter de datacenters actief deelnemer te zijn/worden in het Manifest en daarmee de campussen met inbreng vanuit hun eigen mogelijkheden, hun regionale betrokkenheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid als ondernemer.

- **We volgen de ontwikkelingen nauwgezet en stemmen af met netbeheerders en de datacentersector.**
  Om goede integrale afwegingen te kunnen maken met betrekking tot plaats en tempo van datacenterontwikkelingen én de daarvoor benodigde netinfrastructuur zetten wij via deze datacenterstrategie in op provinciale afstemming inclusief frequente monitoring van de ontwikkelingen. Hierin worden vraag en aanbod van hernieuwbare elektriciteit zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur en van restwarmte. Daarnaast sluiten we in de uitvoering van deze strategie aan bij de aanpak en strategie voor de netinfrastructuur zoals deze eind 2020 samen met de netbeheerders is ontwikkeld.

4.4 Parallelle trajecten en ontwikkelingen

Naast de inzet vanuit de provincie, het Rijk en andere decentrale overheden, zet de datacentersector zich zelf ook in voor verduurzaming en innovatie.

EU Green Deal Datacenters
In januari 2021 hebben datacenterexploitanten en brancheorganisaties afgesproken zich in te zetten voor de Europese Green Deal. In deze Green Deal hebben zij zich als doel gesteld om datacenters klimaatneutraal te maken tegen 2030. Hierbij zet de sector zich onder andere in voor:

- Het bewijzen van energie-efficiëntie met meetbare doelen
- Het inkopen van 100% koolstofvrije energie
- Het geven van prioriteit aan waterbehoud
- Het hergebruiken en repareren van servers
- Het zoeken naar manieren om warmte te benutten

Met deze inzet willen zij een integraal onderdeel vormen van de duurzame toekomst van Europa.

Lower Energy Acceleration Programma (LEAP)
Technologisch is de ICT-energie-efficiëntie verbetering, zoals we die de laatste decennia hebben gezien, op de langere termijn niet vol te houden; datagroei overstijgt dan de verbetering van energie-efficiëntie. Daarom zijn nieuwe technologische doorbraken nodig voor ontkoppeling van datagroei en energieverbruik binnen datacenters. Ontwikkeling van gedistribueerde systemen zijn onontbeerlijk voor een toekomst vaste en duurzame digitale infrastructuur. Ook is het essentieel dat we overschakelen naar circulaire economie. Dit om te voorkomen dat kritieke materialen voor de ICT apparatuur uitgeput raken, en om de schadelijke effecten van e-waste drastisch te verminderen.

Innovatie en samenwerking zijn daarbij hard nodig. Het Lower Energy Acceleration Program (LEAP) is 2 jaar geleden gestart door de Amsterdam Economic Board met onder meer Gemeente Amsterdam, Alliander, RVO, het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, NLdigital. Omgevingsdienst NZKG, GreenIT Amsterdam en Topsector Energie. Inmiddels is LEAP een brede coalitie van datacenters, ICT hard- en software leveranciers, grote ICT-gebruikers, startups, kennisinstellingen en overheden en netwerkorganisaties. LEAP heeft als doel de transitie naar een duurzame digitale infrastructuur te versnellen.[16]

De 'LEAP Technology Trends&Scenarios' biedt een overzicht van oplossingen en scenario's voor de digitale infrastructuur van de toekomst.

De provincie is betrokken bij het LEAP-traject via de Amsterdam Economic Board maar wil haar betrokkenheid versterken door tijdelijk een trainee in te zetten in het LEAP-team en zo de kennisuitwisseling te versterken. Daarnaast ondersteunen we de ambitie om te komen tot een nieuwe Landelijke Green deal met de datacenters.

[15] In het Manifest Werken en Ontwikkelen 2030 Noord-Holland pakken partijen vanuit onderwijs, bedrijfsleven en overheid (triple helix) hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor groene, duurzame veerkrachtige technische en technologische arbeidsmarkt.

[16] Zie ook infographic 'Exponentiële datagroei vraagt om transitie naar duurzame digitale infrastructuur'

5 Uitvoering en organisatie

5.1 Activiteiten

Deze datacenterstrategie schetst de ambitie en het streefbeeld van de provincie Noord-Holland op de vestiging en ontwikkeling van datacenters. Het is een strategisch document dat wordt vertaald naar formele instrumenten en provinciale initiatieven hierin zullen de concrete maatregelen en handvatten voor de uitvoering worden benoemd. Regulerende maatregelen die nog niet zijn verankerd in regelgeving zullen eerst moeten worden geformuleerd en vastgesteld alvorens er gehandhaafd kan worden.

Daarbij voorzien we de volgende activiteiten voor implementatie:

- **Aanpassing van de Omgevingsverordening door de provincie Noord-Holland**
  - Aanwijzen clusters en verbod op vestiging daarbuiten
  - Voorwaarde dat datacenters zich alleen mogen vestigen op bedrijventerreinen, met een stedenbouwkundigplan en een beeldkwaliteitsplan.
  - Ontwikkelingen moeten voldoen aan provinciaal beleid, zoals de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie
  - Verplichting voor gemeenten waar datacenters zich mogen vestigen om tot afspraken over vestigingsvoorwaarden met provincie te komen
  - Motiveringsplicht omgevingsplan (beschrijving van de wijze waarop rekening is gehouden met risico's klimaatverandering, waaronder waterveiligheid, wateroverlast en waterbeschikbaarheid)
- **Sturing op basis van Wet Milieubeheer door de provincie Noord-Holland en ODNZKG**
  - Via vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) sturen op naleving regels in bestemmingsplan en milieu
  - Invulling en uitwerking VTH-taken van de provincie op basis van bevoegd gezag
  - Afspraken maken met Omgevingsdiensten over rol en bevoegdheden
  - Aanvullende afspraken met OD(s) inzake stimuleren en handhaving energiebesparing provinciale bedrijven voor de periode 2022-2025
- **Aanvullende afstemming en afspraken**
  - Overleg over vestigingsbeleid datacenters met cluster gemeenten en Flevoland via MRA-overleg
  - Afstemming en uitvoering duurzaamheidsambities via MRA Duurzaamheidstafel (gemeenten, sector, netbeheerders en waterbedrijven)
  - Actieve verbinding met het Manifest Arbeidsmarkt en onderwijs en werkambassadeur
  - Uitvoeren van en aansluiten bij onderzoek, pilots en kennisuitwisseling, onder meer via LEAP en de inzet van duurzame energiebronnen zoals waterstof en innovatieve watersystemen

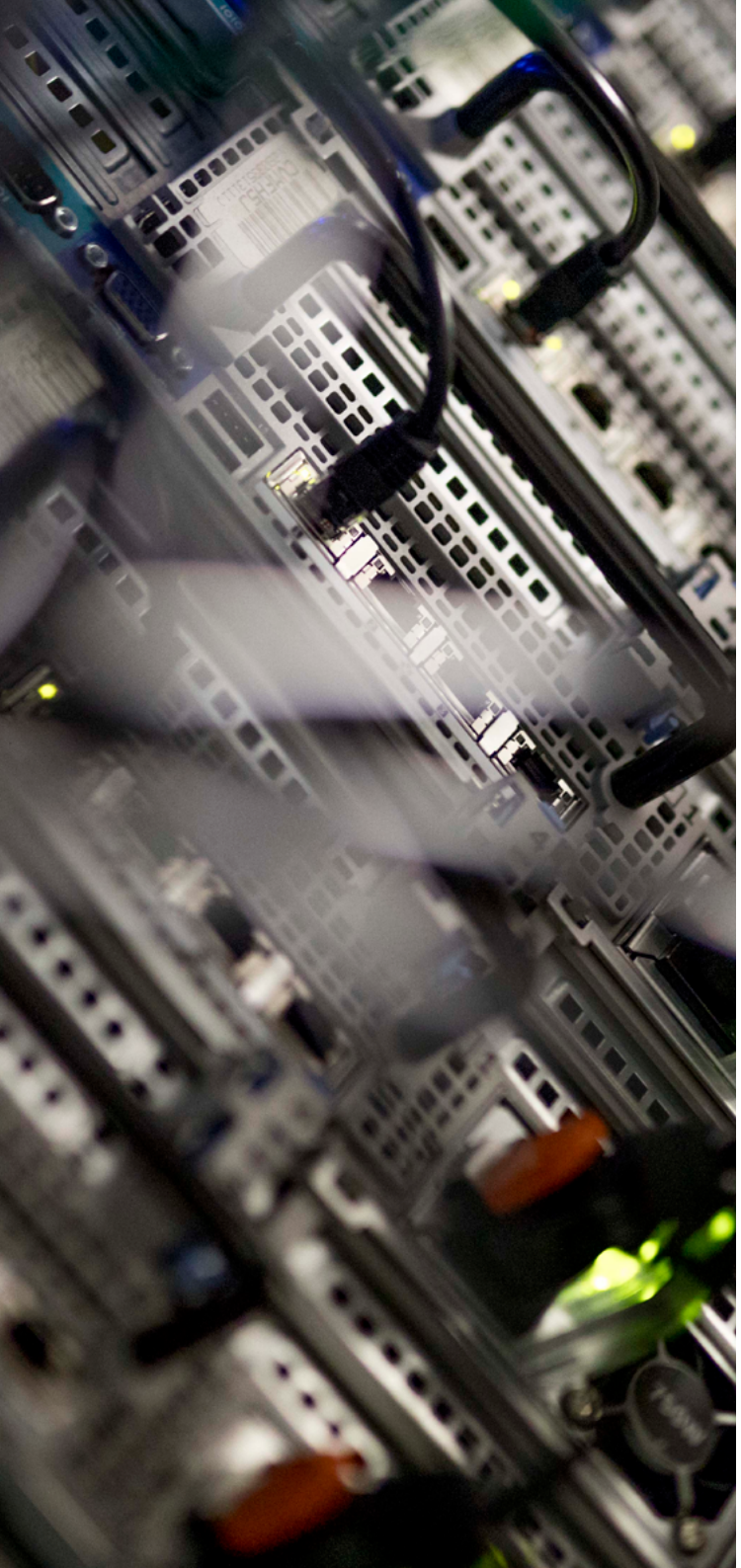

- Onderzoeken en eventueel initiëren samenwerkingsverband met andere Flap-D regio's
- Monitoren van ontwikkelingen en energie en watergebruik via monitoringstafel MRA
- Onderzoek naar toegevoegde waarde economische waarde datacenters (directe én indirecte effecten), in samenwerking met Flevoland (& Amsterdam) en met medewerking van branche organisaties en sector.

• **Stimuleren van innovatie en duurzaamheid**
  - Aanjagen afkoppelen restwarmte via procesmanager
  - Aanjagen van inzet van duurzame energiebronnen en innovatieve watersystemen via webinars en seminars MRA Duurzaamheidstafel

5.2 Monitoring en adaptiviteit

De technologische ontwikkelingen rondom datacenters gaan zeer snel. Voor de langere termijn zijn vraag naar datacentercapaciteit en de uitdagingen rondom duurzaamheid en inpassing die daarmee samenhangen, daarom lastig te voorspellen. Dit maakt monitoring zeer belangrijk, zodat tijdig kan worden bijgestuurd of geanticipeerd op veranderende omstandigheden.

De provincie Noord-Holland zal de doorwerking van de datacenterstrategie monitoren. Daarnaast hebben we met onze MRA-partners 2 overleggen ingesteld om de ontwikkelingen te monitoren en afspraken bij te kunnen stellen (adaptiviteit).

De *monitoringstafel* richt zich met name op het monitoren van de groei van en de ontwikkeling(en) binnen de sector, op de groei van het opgesteld vermogen en de aangevraagde netcapaciteit, de spreiding daarvan over de regio en op het watergebruik. De gesprekken aan deze tafel – met onder andere de netbeheerders, het Rijk en de sector – moeten ons helpen om zo goed mogelijk zicht te houden op de ontwikkelingen en ook te kunnen bepalen of eventueel bijsturing noodzakelijk is.

De *duurzaamheidstafel* heeft een meer praktische en actiegerichte insteek. Deze heeft als doel om een structurele vorm van samenwerking op te zetten tussen de datacentersector, de overheid, netbeheerders en waterbedrijven op het gebied van verduurzaming. Hierbij verkennen we gezamenlijk hoe we uitdagingen kunnen overkomen en concrete stappen kunnen zetten op de thema's energie, water, ruimtelijke inpassing en grondstoffen, die tevens worden gemonitord. Op de korte termijn moet dat leiden tot concrete initiatieven in de MRA om de energie-efficiency van datacenters verder te vergroten, meer restwarmte te benutten en het watergebruik te reduceren. Op de langere termijn moet deze tafel bijdragen aan een toekomstbestendige digitale infrastructuur. Deelnemers aan de duurzaamheidstafel zijn NLdigital, DDA, Google, Microsoft, Equinix, Interxion, Global Switch, EdgeConnex, Iron Mountain, Tennet, Liander, Warmtenet, Amsterdam Economic Board, MRA, Haarlemmermeer, Almere, Amsterdam, provincie Noord-Holland, provincie Flevoland.

De datacenterstrategie heeft een doorlooptermijn tot 2024 daarna wordt bezien of verlenging noodzakelijk wordt geacht of dat de ambities en concrete uitwerking voldoende zijn geborgd in fungerend beleid en de omgevingsverordening. In 2023 zal er een tussentijdse rapportage worden opgesteld.

Bijlage 1
Prognoses

Tabel x: Overzicht van gevestigde datacenters, lopende datacenter initiatieven, een inschatting van het maximale extra vermogen (MVA) dat kan worden geaccommodeerd tot 2030 en aangewezen/potentiële locaties voor datacentervestiging in de verschillende gemeenten

Noot: Dit is slechts een indicatie van het geschatte vermogen, de opgave komt van de gemeenten

Gemeente	**Gevestigde datacenters** vermogen (MVA)	**Lopende initiatieven*** vermogen (MVA)	**Inschatting (max) extra vermogen tot 2030 vermogen (MVA)** (inclusief lopende initiatieven)	**Aangewezen (potentiële) locaties**
1. Locaties binnen Noord-Holland en binnen de invloedssfeer van gevestigde hyperconnectiviteitsclusters				
Amsterdam	231	318	670	Amsterdam Zuidoost (Amstel III), Science Park, Sloterdijk - Havengebied en Schinkelkwartier
Haarlemmermeer	243	212	750	Bedrijventerreinen STP, Polanenpark, Corneliahoeve en de transformatie van Schiphol-Rijk
Diemen	0	70	<30	Datacenter Vattenfal en bedrijventerrein Verrijn Stuart
Totaal 1	**474**	**600**	**1.450 (max)**	
2. Locaties binnen Noord-Holland maar buiten de invloedssfeer van gevestigde hyperconnectiviteitsclusters				
Haarlem	15 - 25	0	0	Waarderpolder
Totaal 2	**15 - 25**	**0**	**0**	
3. Locaties met hyperscale datacenters in Noord-Holland				
Hollands Kroon	315	850	850	Agriport A7
Totaal 3	**315**	**850**	**850**	

* Lopende initiatieven zijn bekende projecten waar de verschillende gemeenten voornemens zijn plannen tot uitvoering te brengen, welke niet per definitie in dezelfde status van projectontwikkeling zijn

Bijlage 2
Dienstenrichtlijn

De Europese Dienstenrichtlijn richt zich op het waarborgen van een vrij verkeer van diensten en de vrije vestiging van diensten binnen de Europese Unie. Het begrip 'dienst' is daarbij breed en omvat in de praktijk elke economische activiteit. Het beperken van vrij verkeer en vrije vestiging is slechts mogelijk als de Dienstenrichtlijn hiervoor ruimte biedt. Een beperkende maatregel moet berusten op doelstellingen in het kader van de fysieke leefomgeving, moet effectief zijn om die doelstellingen te bereiken en mag niet verder gaan dan nodig is. In dit geval is relevant dat 'dwingende redenen van algemeen belang' een beperking kunnen rechtvaardigen. Daarbij moet steeds aan drie criteria worden voldaan:
(1.) het non-discriminatie beginsel;
(2.) het noodzakelijkheidsvereiste; en
(3.) het evenredigheidsvereiste.

Discriminatieverbod

Het discriminatieverbod houdt in dat de eisen geen direct of indirect onderscheid maken naar nationaliteit of, voor vennootschappen, de plaats van hun statutaire zetel.
De beleidsmatige en juridische beperkingen voor datacenters maken geen onderscheid op basis van vestigingsplaats of nationaliteit.

Noodzakelijkheid

Noodzakelijkheid houdt in dat de eisen zijn gerechtvaardigd om een dwingende reden van algemeen belang.
De provincie Noord-Holland streeft met de betreffende beleidsmatige en juridische beperkingen voor datacenters algemene ruimtelijke en milieu relevante doelen na. Deze doelen zijn (in het kort):

- het behoud van fysieke ruimte (op bedrijventerreinen) om alle bedrijfsvormen evenwichtig te kunnen faciliteren in het belang van de lokale, regionale en nationale economie;
- het waarborgen van een goed woon- en leefklimaat en een goed vestigingsklimaat en
- het voorkomen van overbelasting op het elektriciteitsnetwerk.

Evenredigheid

De eisen moeten geschikt zijn om het nagestreefde doel te bereiken; zij gaan niet verder dan nodig is om dat doel te bereiken en dat doel kan niet met andere, minder beperkende maatregelen worden bereikt.

Het datacenterbeleid wordt in 2022 vastgesteld en de omgevingsverordening voor de hele provincie wordt hierop aangepast. De maatregelen gericht op het alleen op bepaalde locaties toestaan van nieuwe datacentra zijn geschikt zijn om de beoogde doelen te bereiken. De behoefte aan datacentra is zodanig dat zonder dergelijke regels geen sprake zal zijn van clustering, maar van vestiging op diverse locaties in de hele provincie. Er zijn geen minder vergaande maatregelen denkbaar om de beoogde clustering te bereiken. Er zijn diverse locaties in de provincie waar in principe planologische ruimte is om een datacentrum te vestigen of waar niet valt uit te sluiten dat een gemeente hieraan wil meewerken. De provincie heeft hierop geen andere directe invloed dan via het stellen van regels in de verordening.

Colofon

Teksten
Provincie Noord-Holland

Fotografie
Dataplace, Interxion, Kas van Vliet, NorthC Datacenters, provincie Noord-Holland

Infographics & opmaak
Xerox Mediaservices

Provincie Noord-Holland

2022 | 07

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 14 december 2021

Onderwerp: Datacenterstrategie

Kenmerk: 1661355/1751414

Bijlagen: 1 Datacenterstrategie Noord-Holland

Inleiding
In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' geven Gedeputeerde Staten aan: "Noord-Holland is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor datacenters. We willen deze ontwikkeling verder faciliteren en daarmee de ICT-sector versterken. Daarbij hebben we oog voor het effect van datacenters op het landschap, watergebruik en het benutten van de restwarmte en de energievoorziening. We verankeren dit in ons beleid."
In de Noord-Hollandse Datacenterstrategie wordt dit beleid uitgewerkt. We hebben in een eerder stadium met u gecommuniceerd over de inhoud van de datacenterstrategie, op 10 mei 2021 tijdens het Been op Tafel overleg met de Commissie EFB waarna u op 13 juli de conceptversie toegestuurd heeft gekregen. Op 6 september is de concept datacenterstrategie behandeld in de Commissie EFB.

Consultatieproces
In de maanden augustus en september zijn consultatiegesprekken gevoerd met alle relevante partijen die een rol vervullen in het datacenter-ecosysteem. De insteek van de gesprekken was tweeledig: enerzijds het ophalen van input en technische verbetering en aanvullingen en anderzijds het verkennen van de mogelijkheden voor samenwerking. Over het algemeen waren het goede inhoudelijke gesprekken waarin duidelijk werd dat de datacenterstrategie van de provincie als positief en noodzakelijk wordt geacht. Het voorliggende document lijkt nu al enigszins rust gebracht te hebben in een dossier dat een woelige aanloop kende.

Op basis van de consultatiegesprekken en de bespreking in de Commissie EFB zijn er enkele thema's naar voren gekomen die aanvulling en aanpassing behoefden. Dit zijn de thema's: energie infrastructuur, water, restwarmte, ruimtelijke clustering, governance en monitoring. Afgelopen maanden is er ambtelijk intensief samengewerkt vanuit diverse disciplines, om de opgehaalde input te verwerken. De volgende punten zijn overgenomen uit de bespreking met de Commissie EFB: (4, aangrenzend aan bedrijventerreinen, 6, Burgerparticipatie, 7 IPCC rapport).

Wijzigingen
Uit het voorgaande proces volgt dat ten opzichte van de concept versie er geen fundamentele wijzigingen zijn doorgevoerd, de hoofdinsteek blijft hetzelfde.
Wel zijn er op meerdere punten wijzigingen aangebracht, waarvan *de belangrijkste* zijn:

1. Het streefbeeld is aangescherpt op het punt dat datacenters waar mogelijk zelf duurzame energie opwekken én op realtime basis duurzame energie gebruiken. Uit de consultatie blijkt dat de sector volledig achter eigen opwek staat, maar dat dit nog beperkt en niet altijd voldoende te realiseren is op de eigen locatie.
2. Er waren opmerkingen over het detailniveau en de algemene geldigheid van de vestigingsvoorwaarden. Op dit punt kwam de mate van concreetheid in gedrang met de strategie die vooral op hoofdlijnen uitgangspunten benoemd. Om de helderheid te bevorderen is nu een duidelijke kop boven de vestigingsvoorwaarden gezet. Het betreffen voorbeelden van voorwaarden die reeds worden toegepast in de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer. De strategie houdt vast aan dat er samen met de gemeenten uniforme vestigingsvoorwaarden worden opgesteld.
3. Op verzoek van de gemeenten Diemen en Haarlem zijn deze uit de clustergemeenten gehaald omdat het, in plaats van groei, om beperkte toevoeging gaat. Te weten: 1 uitbreiding in Haarlem (reeds in procedure) en 1 vestiging in Diemen (reeds in procedure).
4. In de definitieve strategie wordt voorgesteld om het voor datacenters mogelijk te maken om te groeien op bedrijventerreinen in de genoemde cluster gemeenten. In de conceptversie werd ook benoemd dat datacenters zich ook aangrenzend aan bedrijventerreinen kunnen ontwikkelen. Dit riep veel vragen en onduidelijkheden op, we houden ons daarom aan het benoemen van de clustergemeenten en de bestemming bedrijventerrein. De clustergemeenten kunnen de ruimte uitbreiden, mits de vestigingsvoorwaarden worden toegepast. Men moet daarvoor eerst de reguliere ruimtelijke procedure doorlopen. Dit wordt uitgewerkt in de Omgevingsverordening.
5. We hebben de prognoses van de datacentergroei in de 3 clusters opgenomen in de bijlage 1. Het op een bepaald moment benoemen van de prognose heeft als risico dat de praktijk soms weerbarstiger is. De afgelopen tijd leert dat de groeiverwachting momenteel al flink lager wordt ingeschat in vergelijking met periodes hiervoor.
6. Burgerparticipatie is benoemd als aandachtspunt bij het maken van afspraken met gemeenten over vestigingsvoorwaarden.
7. Er is een link opgenomen met het IPCC rapport.
8. Er is opgenomen dat er in MRA-verband gekeken wordt naar een 4e hyperconnectiviteitscluster. Er vinden inmiddels op structurele basis gesprekken plaats met onze regionale partners, het Rijk en de provincie Flevoland.
9. Een passage over procesondersteuning bij restwarmtebenutting is toegevoegd. Deze bestaat onder meer uit het aanstellen- en meefinancieren van een regisseur op dit onderwerp. Tevens is er een voorbeeld van de toepassing van restwarmte toegevoegd.
10. Het streefbeeld van de strategie heeft als stip op de horizon om de meest duurzame en innovatieve datacenterregio van Europa te worden. Het is wederzijds in beleid vastgelegd dat we op deze onderwerpen in Europa in gaan zetten. (GS 9 november 2021)

11. Het onderwerp water is breder en inhoudelijker beschreven in het document, zo wordt er gesproken over het watersysteem, wat het geheel van water gebruik en lozing inhoud. Er is op dit punt o.a. input geleverd door Waternet en het ministerie van I&W.
12. Ten aanzien van de inzet van de Omgevingsdienst op afspraken met de sector over inzet van powermanagement wordt de link gelegd met de inzet in het Energiebesparingsakkoord dat de provincie op 18 oktober heeft vastgesteld.
13. Er wordt aanvullend en verdiepend onderzoek gedaan naar de verduidelijking van de sociaal maatschappelijke impact en indirecte & directe economische effecten van datacenters. In deze wordt de samenwerking met Flevoland gezocht.
14. In de periode tussen de concept- en definitieve strategie heeft het demissionaire kabinet de Nationale Digitaliseringstrategie vastgesteld. Ter ondersteuning van onze eigen beleidskeuzes wordt in de definitieve versie hier meermaals naar verwezen.

Als algemeen punt waren er enkele uiteenlopende opmerkingen over de “tone of voice” van het document; de één vond het te negatief en de ander niet streng genoeg. Hoewel we op enkele plekken extra aandacht besteed hebben hieraan, is er noch aan het streefbeeld noch aan de ambitie getornd.

Landelijk
Ook landelijk gezien is het niet ontgaan dat Noord Holland in het proces zit om tot een datastrategie te komen: in de kamerbrief nr.557 over het Waterbeleid wordt de concept datacenterstrategie van de provincie aangehaald tevens zijn er diverse Kamervragen gesteld en moties ingediend met betrekking tot dit onderwerp die naar verwachting in december 2021 worden beantwoord met een brief van het ministerie van EZK. De inzet van de provincie is om voorliggend beleid blijvend onder de aandacht te brengen van de Tweede Kamer en het Rijk, met als doel een landelijk level playing field te creëren.

Doelstellingen en evaluatiecriteria
De doelstelling van de datacenterstrategie is om kaders te bieden voor het vestigingsbeleid van datacenters in provincie Noord Holland, waarbij speciale aandacht wordt gevraagd voor het landschap, energievoorziening en watergebruik.

De strategie wordt door Provinciale Staten tot (en met) 2024 vastgesteld. In de strategie zijn in hoofdstuk 5 acties in de uitvoering benoemd die nodig zijn om de doelstellingen te realiseren.

In 2023 wordt over de voortgang van de Datacenterstrategie gerapporteerd. Als ondersteuning hiervan wordt als één van de uitvoeringsacties gewerkt aan een datacenter-monitor. Dit gebeurt in samenwerking met Flevoland en de MRA en met medewerking van diverse andere stakeholders. De monitor zal meer inzicht gaan geven in het energie en waterverbruik door datacenters. Daarnaast wordt aanvullend onderzoek uitgevoerd om meer duidelijkheid te geven over de (in)directe economische impact van datacenters.

Financiering, communicatie en (burger)participatie

De financiering van de activiteiten die nu zijn opgenomen in de Datacenterstrategie komt uit de reguliere beleidsbudgetten. De inzet van de OD op afspraken met de sector over inzet van powermanagement valt binnen de inzet in het kader van het Energiebesparingsakkoord.

De concept strategie is landelijk gecommuniceerd. Ditmaal is voor de insteek gekozen het voornamelijk in lokale media te promoten.

Zowel ten behoeve van de concept-Datacenterstrategie als de definitieve Datacenterstrategie heeft een brede afstemming met medeoverheden, de sector zelf en diverse stakeholders plaatsgevonden. Zo is de concept-Datacenterstrategie in diverse consultatiegesprekken besproken met vertegenwoordigers van onder andere de energie- en watersector, gemeenten, omgevingsdiensten, branche organisaties, het Rijk en de EU.

In de datacenterstrategie is toegevoegd dat de omgeving middels participatietrajecten betrokken moet worden bij plannen voor nieuwe datacenters. De provincie gaat met de relevante gemeentes in gesprek met als doel dat voornoemde burgerparticipatie wordt gewaarborgd.

Proces en procedure
Hieronder een overzicht van de reeds genomen en de te nemen stappen in het proces tot het komen van een datacenterstrategie.

- *14 december 2020:* Gedeputeerde Staten geven in het debat van Provinciale Staten over de datacenterontwikkeling in Hollands Kroon aan een Noord-Holland *breed* datacenterbeleid op te gaan stellen.
- *10 mei 2021*: Benen Op Tafel overleg met de Provinciale Statencommissie EFB, waar de statenleden geïnformeerd werden over belangrijke aspecten van de datacenterontwikkeling en rollen en sturingsmogelijkheden van de provincie. Daarnaast hebben de statenleden input gegeven over de in hun ogen belangrijke elementen van een datacenterstrategie.
- *13 juli 2021:* GS stellen concept datacenterstrategie vast en sturen deze versie naar Provinciale Staten en andere relevante stakeholders
- *6 september 2021:* bespreking van de tussenversie van de Noord-Hollandse Datacenterstrategie in de Provinciale Statencommissie EFB.
- *13 september 2021*: bespreking concept in Provinciale Staten
- *Periode augustus – september:* Stakeholderconsultatie (zie bijlage)
  In consultatierondes is gesproken met publieke en private stakeholders over de tussenversie van de Datacenterstrategie en de inzet van de provincie op dit dossier.
- *Periode september – november 2021*: aanpassen van de strategie en afstemmen met de interne ambtelijke organisatie
- *14 december 2021*: de definitieve strategie ligt voor in Gedeputeerde Staten

Na het vast stellen van de voordracht door uw Staten informeren wij de stakeholders en wordt de datacenter-strategie als ambitie en kader meegenomen bij gesprekken met medeoverheden, partners en in onze lobby. Tevens dient het als instrument bij beleidsuitwerking in (uitvoerings)programma's, studies en projecten.

Verankering in de verordening
De verankering in de Omgevingsverordening zou, na bespreking en vaststelling van de Datacenterstrategie door Provinciale Staten, mee kunnen lopen met de aanpassing van de Omgevingsverordening in 2022 die nodig is vanwege de invoering van de Omgevingswet.

Voorstel
Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaand ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 07-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 14 december 2021;

besluiten geamendeerd (A1-2022),

1. De Datacenterstrategie Noord-Holland vast te stellen.

Amendement A1-2022 (bijgevoegd) is aangenomen en wordt bij dit besluit betrokken.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

A1-2022/ PS 31-1-2022
AANGENOMEN

Christen Unie
Provinciale Staten Noord-Holland

Amendement Tegengaan lichtoverlast Datacenters

Betreft agendapunt 10: Datacenterstrategie Noord-Holland (VD-07)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van voordracht VD-07, Datacenterstrategie Noord-Holland;

besluiten het ontwerpbesluit in de voordracht als volgt aan te vullen:

- , met dien verstande dat op pagina 18 aan de eerste paragraaf de onderstreepte tekst wordt toegevoegd:

  We werken samen met gemeenten uniforme vestigingsvoorwaarden uit.
  Om een goede landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit te waarborgen wordt aanvullend ingezet op uniforme vestigingsvoorwaarden waarvoor de gemeenten verantwoordelijk zijn, in het verlengde van de vestigingsvoorwaarden die de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer al gesteld hebben. Daarbij hebben we ook aandacht voor het voorkomen van lichthinder. De vestigingsvoorwaarden werken we uit in afspraken met de gemeenten waar zich nog datacenters mogen vestigen. In onze Omgevingsverordening nemen we de verplichting op dat gemeenten waar zich datacenters mogen vestigen tot deze afspraken komen, aanvullend op de regionale afspraken rond bedrijventerreinen.

Toelichting

Het streefbeeld in de Noord-Hollandse Datacenterstrategie is dat de impact van datacenters op de omgeving minimaal is. Daarbij is onder andere oog voor de landschappelijke inpassing. Bij reeds bestaande datacenters blijkt dat uitgebreide en felle verlichting één van de vormen van impact op de omgeving is. De provincie heeft de ambitie om de impact op de omgeving via verplichte vestigingsvoorwaarden te minimaliseren. Het is goed om expliciet te benoemen dat er daarbij ook aandacht is voor het voorkomen van lichthinder.

Michel Klein
ChristenUnie

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

T.b.v. Statenvergadering d.d.	31 januari 2022
Commissie	Economie, Financiën en Bestuur
Datum commissievergadering	17 januari 2022

Onderwerp:
Voordracht 07: Statenvoordracht Datacenterstrategie Noord-Holland

Uw contactpersoon
M.C.A. de Zwart
AD/STG

Doorkiesnummer 023-514 3756
zwartm@noord-holland.nl

De commissie Economie, Financiën en Bestuur adviseert om de voordracht als bespreekstuk te agenderen voor de PS vergadering van 31 januari 2022.
Voor de gemaakte opmerkingen en vragen over de voordracht zie hieronder het uittreksel uit het conceptverslag EFB 17 januari 2022:

5.a. Statenvoordracht Datacenterstrategie Noord-Holland
Voor dit punt hebben zich twee insprekers aangemeld: dhr. J. Dekker namens Stichting Red de Wieringermeer en mw. Van Langen, wethouder ruimtelijke ordening Medemblik.

Dhr. **Dekker** constateert in de nota slechts één focus, namelijk op het faciliteren en versterken van de ICT-sector, maar jammer genoeg heeft over deze ambitie met ingrijpende landschappelijke gevolgen nooit een maatschappelijk debat plaatsgevonden. Wegen de lusten wel op tegen de lasten? Er zijn naast de huidige datacenters in de Wieringermeer nog eens 163 ha beschikbaar gesteld voor datacenters. Hoeveel landschap wordt er nog opgeofferd? Hoeveel datacenters zijn er eigenlijk nog nodig in het dichtbebouwde Nederland? Volgens de nota zijn er gesprekken gevoerd met alle betrokken partijen, gemeenten, de sector en partnerorganisaties, maar op welke wijze worden de belangen van de burgers geborgd? Via de gemeenten? Participatie achteraf door het indienen van zienswijzen wanneer alle besluiten al zijn genomen, is mosterd na de maaltijd. De bevoegdheid van de provincie ziet op de Omgevingsverordening, het stellen van vestigingseisen en het aanwijzen van clusters. De strategie lijkt er echter op gericht om nog meer grote datacenters in Hollands Kroon te realiseren, waar het open landschap het meest kwetsbaar is. De provincie wordt opgeroepen om eerst een maatschappelijk debat te organiseren en aan de hand van de resultaten grenzen aan de groei te stellen en duidelijke vestigingseisen te formuleren en te handhaven.

Dhr. **Zoon** (PvdD) vraagt op welke wijze burgerparticipatie zou moeten zijn vormgegeven.

Dhr. **Dekker** erkent dat het niet zo gemakkelijk is, maar de laatste jaren zijn de ontwikkelingen in een hele grote versnelling gekomen. Een voorbeeld van goede burgerparticipatie is dat de gemeente Hollands Kroon een aantal jaren geleden een participatieproces heeft georganiseerd over het gebiedsplan voor uitbreiding van het conglomeraat Agriport en dat proces heeft geleid tot een actualisatie van de omgevingsvisie. Helaas is vorig jaar plotseling en onverwacht toch een groot deel van het plan in een bestemmingsplan vastgelegd, waarmee een deel van de participatie weer teniet is gedaan.

Dhr. **Klein** (CU) meldt dat het gaat over de combinatie van een aantrekkelijke provincie en het formuleren van voorwaarden om deze situatie in stand te houden.

Dhr. **Dekker** onderschrijft de noodzaak van het stellen van voorwaarden, maar het gaat over de vraag of men slechts datacenters wil faciliteren voor eigen behoefte of dat men data-exporteur wil worden en die vraag wordt niet gesteld. Er worden geen grenzen gesteld aan de huidige groei en dat leidt tot grote zorgen. Alle commissieleden worden uitgenodigd om ter plaatse de impact van datacenters in de Wieringermeer te ondervinden en geïnformeerd te worden over alle huidige initiatieven.

Mw. **Gonggrijp** (D66) heeft twee vragen. Op welke wijze heeft dhr. Dekker informatie in handen gekregen over de datacenterstrategie MRA en Haarlemmermeer? Dit beleid is waarschijnlijk gericht op het vestigen van datacenters in de Wieringermeer. Wie zou een maatschappelijk debat moeten organiseren?

Dhr. **Dekker** bevestigt dat de MRA regels en eisen heeft overgenomen uit de provinciale datacenterstrategie. Door alle gebeurtenissen is een groot wantrouwen ontstaan in de Wieringermeer en vreest men voor nog meer datacenters. Het feit dat de Eerste Kamer heeft besloten om de ontwikkelingen nu on hold te zetten en eerst na te gaan denken, kan een aanzet zijn voor een maatschappelijk debat, ook in Europees verband. Het consultantsbureau Buck meldt dat op dit moment 65% overcapaciteit voor dataverwerking in Nederland bestaat, dus Nederland is al dataexporteur, maar wil men dat wel zijn?

Mw. **Van Langen** meldt het volgende. Complimenten voor GS voor het opstellen van de strategie, maar ondanks de vele ambities lijken de beleidskaders vooralsnog te ontbreken. In de strategie wordt het enorme stroomverbruik (bijlage 1) niet geadresseerd, hoewel datacentra in verhouding tot maatschappelijke of economische meerwaarde, een onevenredig groot beslag leggen op duurzame energie. Er wordt ook niets vermeld over de capaciteitsproblemen op het stroomnet en de gevolgen voor bijvoorbeeld woningbouw en de duurzaamheidsopgaven, recreatie en agrarische sector. Aan kleinere datacentra (kleiner dan 2.000 m2 en 5 megavoltampere – MVA) worden geen eisen gesteld en deze blijven buiten beschouwing in de nota, maar zij hebben een oppervlak van ongeveer 32 woningen en verbruiken jaarlijks evenveel stroom als 11.000 huishoudens of woningen, terwijl voor buitenstedelijke woningbouwplannen allerlei afspraken moeten worden gemaakt met de regio, de ladder van duurzame verstedelijking moet worden toegepast en ARO en ARC moeten worden geconsulteerd. Ook zijn de gestelde eisen aan participatie zwaar. Deze plichten blijven in de strategie onbenoemd. De datacenters in Hollands Kroon verbruiken nu al 315 MVA en dat is evenveel als 650.000 woningen en de hyperscales verbruiken nog veel meer, terwijl de netcapaciteit nu al beperkt is. De groei van datacenters in 2022 leidt tot een verbruik van 2,2 TWh, bijna gelijk aan 600.000 huishoudens. Er moet ook aandacht komen voor de negatieve effecten van datacenters, zoals een groot beslag op de groene ruimte, een groot energieverbruik in combinatie met beperkte netcapaciteit. Daarnaast zijn de gevolgen zoals gameverslaving, oplichting en databeveiliging nog niet genoemd. Het is verstandig om nu een pas op de plaats te maken, zeker in het landelijke gebied, in ieder geval voor hyperscales.

Dhr. **Mangal** (DENK) heeft dezelfde vragen als mw. Van Langen gesteld aan GS maar geantwoord wordt dat het stroom- en waterverbruik van datacenters zo klein is dat het verwaarloosbaar is.

Mw. **Van Langen** ondersteunt deze vraag. Het waterverbruik en de afvoer van het zoute koelwater vormen een groot probleem en daar zijn alle betrokken gemeenten bezorgd over.

Mw. **Van Geffen** (Liberaal N-H) vraagt of de gemeente Medemblik op dit moment al problemen ondervindt met de elektriciteitsvoorziening.

Mw. **Van Langen** heeft wel een aantal vragen ontvangen van burgers en de gemeenteraad, maar tot op heden is er voor nieuwbouwprojecten nog voldoende capaciteit op het net. Grote bedrijven ervaren wel grote problemen en agrarische ondernemers kunnen geen zonnepanelen plaatsen vanwege ontoereikende capaciteit.

Dhr. **Mantel** (JA21) meldt dat PWN voornemens is om 5 miljard liter water in de omgeving van Medemblik in de grond te pompen. Is er een verband met nieuwe datacenters en hyperscales?

Mw. **Van Langen** antwoordt dat het restwater van de waterzuivering betreft en daarvoor is bij het Rijk een vergunning aangevraagd. Dit staat los van de problematiek rond datacenters.

Dhr. **Zoon** (PvdD) had verwacht dat de gemeente blij zou zijn met de datacenterstrategie omdat er veel verantwoordelijkheid bij gemeenten en bedrijven wordt neergelegd. Maar er wordt nu gevraagd dat de provincie haar rol pakt en regels opstelt. Klopt dit?

Mw. **Van Langen** bevestigt de juistheid van deze aanname. Er is sprake van grote overcapaciteit bij datacenters, daarom moet juist de woningbouw gefaciliteerd worden. Aan woningbouw wordt een groot aantal eisen gesteld terwijl dat niet geldt voor datacenters. De provincie zou in de strategie gelijkwaardige eisen moeten formuleren.

Mw. **Bezaan** (PVV) vraagt of het enorme energieverbruik van datacenters invloed heeft op de huidige hoge elektriciteitsprijzen.

Mw. **Van Langen** kan hier geen antwoord op geven, maar kan zich voorstellen dat er wel een bepaalde verband bestaat omdat datacenters als grote afnemers een heel gunstig contract kunnen afsluiten.

Mw. **Gonggrijp** (D66) stelt dat de gemeente verantwoordelijk is voor het organiseren van participatie. Hoe zou de wethouder de burgerparticipatie vorm willen geven om recht te doen aan de wensen van de inwoners?

Mw. **Van Langen** is voorstander van online participatie en het vooraf betrekken van burgers bij de keuzes die gemaakt worden voor specifieke gebieden. Dit moet al starten bij de Omgevingsvisie.

Mw. **Gonggrijp** (D66) constateert dat online activiteiten steeds meer toenemen, zeker in en na de coronaperiode, en voor bedrijven maar ook voor particulieren is de digitale infrastructuur essentieel. Datacenters spelen een belangrijke rol. Hyperscales leggen echter een groot beslag op de schaarse ruimte en de beschikbare duurzame energie, zeker in verhouding tot de maatschappelijke en economische meerwaarde. Daarom is het goed dat de landelijke regels worden aangescherpt, maar daarnaast is een provinciale datacenterstrategie belangrijk ter aanvulling op de landelijke regels en de MRA strategie. Noord-Holland is de eerste provincie die regels vastlegt voor en hoge eisen stelt aan nieuwe datacenters. D66 is tevreden met de eisen die gesteld worden aan ruimtelijke inpassing, de energievoorziening, duurzaam watergebruik en het benutten van restwarmte. Dit moeten harde voorwaarden zijn, want de impact op het landschap en energienetwerk is groot. De strategie is helder over de sturingsmogelijkheden van de provincie en over waar wel of geen datacenters gerealiseerd kunnen worden. De link naar onderwijs en arbeidsmarkt wordt

onderschreven, want het is een innovatieve sector met veel carrièremogelijkheden voor jongeren. Gezien de noodzakelijke innovatieve aanpak is er nog veel onzekerheid of alle ambities gehaald kunnen worden. Welke acties worden ondernomen als het energienetwerk overbelast blijft, restwarmte onvoldoende wordt benut of het watergebruik moeilijk te beperken is? Het verbruik van datacenters mag niet ten koste gaan van de energievoorziening of andere majeure opgaven, zoals in de IJmond. Hoe zien GS dit? De sector staat aan de lat om noodzakelijke innovatieve oplossingen te bedenken voor water-, elektriciteits- en restwarmtegebruik. Vaak blijkt dat bewoners niet betrokken worden bij de plannen, deze trajecten moeten verbeterd worden. Hoe worden gemeenten verleid tot het op juiste manier vormgeven van burgerparticipatie?

Dhr. **Mantel** (JA21) vraagt aan welke harde voorwaarden D66 denkt, want in de strategie staan met name afspraken en ambities.

Mw. **Gonggrijp** (D66) vindt dat er harde voorwaarden gesteld moeten worden aan de vestiging van nieuwe datacenters, zoals ten aanzien van gebruik van het energienetwerk of watervoorzieningen, waardoor andere ambities in de knel komen.

Dhr. **Mantel** (JA21) stelt voor daarom beleid op te stellen waarmee de druk op de sector gelegd wordt, zoals een verplichting tot hergebruik van restwarmte.

Mw. **Gonggrijp** (D66) vindt dat de sector verantwoordelijk moet worden gesteld voor het aanjagen van innovaties en daar is de sector zich ook van bewust. De provincie kan een stimulerende rol spelen.

Dhr. **Zoon** (PvdD) vraagt hoe ervoor gezorgd kan worden dat een school bij het afnemen van elektriciteit voorrang krijgt boven een datacenter. Voorgesteld wordt om eerst het landelijk beleid dat momenteel wordt opgesteld, af te wachten alvorens deze strategie vast te stellen.

Mw. **Gonggrijp** (D66) vindt dat het niet zo mag zijn dat datacenters wel over energie kunnen beschikken en scholen niet, maar het lijkt er niet op dat deze situatie zich snel zal voordoen.

Mw. **Alberts** (SP) vraagt naar de mening van D66 over de bestaande overcapaciteit aan datacenters (65%) en het voornemen om desondanks nog meer datacentra (20 tot 25) in Nederland te bouwen. Biedt de strategie een visie op de bestaande overcapaciteit? Het lijkt erop dat al sprake is van wildgroei.

Mw. **Gonggrijp** (D66) meent dat in deze strategie beleidsregels zijn opgenomen voor nieuwe datacenters evenals spelregels en afwegingen om wildgroei aan datacenters te voorkomen. Het is lastig om te bepalen of daadwerkelijk sprake is van overcapaciteit.

Mw. **Kuiper** (CDA) is blij met de datacenterstrategie en de geboden duidelijkheid omtrent ruimtelijke ordening, landschappelijke inpassing, biodiversiteit en restwarmte-, water- en energiegebruik, maar hoe kunnen alle duurzame ambities voor woningbouw, voedselproductie en natuur en recreatie gerealiseerd worden op een beperkt grondgebied? In hoeverre worden datacenters die ook voor het buitenland actief zijn, gefaciliteerd? Wordt met deze strategie de beoogde afweging tussen alle belangen mogelijk gemaakt? Kunnen voldoende randvoorwaarden worden gesteld en worden deze ook nageleefd? De tussenevaluatie in 2023 biedt een goede gelegenheid om de voortgang te toetsen. Clustering van centra vergemakkelijkt het voldoen aan eisen rond stroomvoorziening en watergebruik. De datacentermonitor biedt meer inzicht in energie en warmtegebruik op basis waarvan regels kunnen worden aangepast. Nog een aantal vragen. Gemeenten

kunnen de grenzen van industriegebieden oprekken of nieuwe terreinen aanwijzen om meer ruimte te bieden, maar worden hierdoor de mogelijkheden voor vestiging van grote datacenters niet te ruim? Gelden de nieuwe regels in de Omgevingsverordening ook voor datacenters die in de pijplijn zitten? Wanneer wordt de strategie verwerkt in de Omgevingsverordening? Hoe verhoudt het vermelde drinkwaterverbruik van slechts 0,6% zich tot het doel om het waterverbruik te verminderen? Kan een grootverbruik van elektriciteit reden zijn tot afwijzing van datacenters?

Mw. **Van Wijnen** (GL) is blij met de geactualiseerde strategie waarin de nodige vestigingsvoorwaarden zijn opgenomen, maar er wordt met name gesproken over overleg en monitoren samen met de OD's, de sector en gemeenten. Wat zijn de gevolgen als uit onderzoek blijkt dat het gebruik van restwarmte beperkt is of als de landschappelijke inpassing onvoldoende blijkt? Hoe kan de strategie leiden tot het voorkomen van dergelijke ontwikkelingen? Het risico om in hetzelfde type gesteggel terecht te komen als met Tata Steel is groot. Alle eerder genoemde zorgen over energieverbruik en prioritering worden gedeeld.

Dhr. **Klein** (CU) ondersteunt de geactualiseerde strategie vanwege de toenemende vraag naar datacenters, maar het is onzeker of het echt gaat lukken om alle mooie ambities en doelen in regelgeving en harde afspraken vast te leggen. Drie aandachtspunten. Lichtoverlast van grote datacenters wordt niet genoemd in het document, verzocht wordt hier alsnog aandacht aan te geven. Worden ook bestaande datacenters gehouden aan het zich conformeren aan de nieuwe regels, zoals gebruik van restwarmte en verbeterde inpassing? Worden hierover gesprekken gevoerd met de eigenaren, misschien aan de Duurzaamheidstafel? Voor waterverbruik geldt een verdringingsreeks, deze zou ook moeten gaan gelden voor aanvragen voor netaansluitingen en inkoop van duurzame energie. Wordt hiervoor gelobbyd bij het Rijk?

Dhr. **Mantel** (JA21) vraagt of de CU het eens is met een verbod op het opkopen van certificaten in het kader van groene energie, opgewekt door windturbines.

Dhr. **Klein** (CU) meent dat de provincie moet voorkomen dat duurzame energie (vanwege de hiermee samenhangende overlast voor omwonenden) door datacenters wordt weggekaapt.

Mw. **Bezaan** (PVV) vraagt zich af wat de voordelen zijn van het vergunnen van nieuwe centra in Nederland, ongeacht de eisen die gesteld worden aan clustering en vestigingsvoorwaarden, met name vanwege de huidige overcapaciteit aan datacenters die grotendeels ten goede komt aan buitenlandse verbruikers. De extra werkgelegenheid die datacenters bieden, is beperkt. Er werken slechts 6 fte per ha, terwijl dit voor bedrijven 7,5 fte per ha is. Datacenters domineren in negatieve zin het landschap, maar desondanks worden niet dezelfde eisen gesteld als bij woningbouw, terwijl hiervoor nota bene goede landbouwgrond wordt opgeofferd en de agrarische sector onmisbaar is. GS lijken verblind door Brusselse ambities, want op bladzijde 10 staat vermeld dat digitalisering een belangrijke voorwaarde is voor het behalen van de doelen van de Green Deal waarvan datacenters een belangrijk onderdeel zijn. Erkend wordt dat de samenleving verder digitaliseert, maar nu lijkt het erop dat digitalisering een doel op zich is geworden. Hoewel gemeenten aan de lat staan voor de burgerparticipatie is de PVV enigszins sceptisch, want zoals de insprekers ook aangeven, van een goede participatie is nauwelijks sprake geweest. Voor de PVV hoeven er geen extra datacenters bij te komen, de voordelen wegen niet op tegen de nadelen en de maatregelen zoals clustering en vestigingsvoorwaarden zijn enkel pleisters op de wonde. Het verzoek van de Stichting Red de Wieringermeer om op korte termijn een moratorium af te kondigen op het vestigen van hyperscaledatacenters in open agrarische gebieden wordt ondersteund, evenals het voorstel om een maatschappelijke discussie te starten over nut en noodzaak van datacenters.

Dhr. Carton (PvdA) constateert dat na de eerste bespreking van deze strategie wel een actualisering is doorgevoerd, maar het ontbreekt nog steeds aan nadere concretisering van doelen en vestigingsvoorwaarden. De volgende vragen aan GS. De vestigingsvoorwaarden worden uitgewerkt in overleg met gemeenten. Hoe ziet dit proces eruit en hoe worden inwoners en andere stakeholders hierbij betrokken? Hoe worden PS betrokken bij de integratie van de vestigingsvoorwaarden in de Omgevingsverordening? Wat is de invloed van het landelijke beleid op het provinciale beleid? Hoe verhouden de strategie, voorwaarden en doelen zich tot de huidige plannen voor datacentra in ontwikkeling?

Mw. Alberts (SP) leest in alinea 2 een opsomming van een aantal eisen, zoals een minimale impact op de omgeving, CO2 neutraal opereren en zelf duurzame energie opwekken, op realtime basis duurzame energie gebruiken en restwarmte benutten in de omgeving. Conclusie is dat er geen nieuwe datacentra meer mogen worden bijgebouwd, want zij kunnen niet voldoen aan al deze eisen. Met het oog op de huidige overcapaciteit van 65% in Nederland is de vraag hoeveel extra ruimte er nodig is voor opslag van Nederlandse data. Daarbij komt dat in andere Europese landen er meer ruimte beschikbaar is voor datacenters.

Mw. Gonggrijp (D66) vraagt of de SP het eens is met de opgesomde eisen in alinea 2 die worden gesteld aan toekomstige datacenters.

Mw. Alberts (SP) constateert dat er geen extra datacenters meer bijkomen, want zij kunnen niet voldoen aan de gestelde eisen. Hoe kan gesproken worden over duurzaam wanneer het energieverbruik gelijk is aan dat van de stad Amsterdam?

Mw. Van Meerten (VVD) vraagt of de SP bedoelt dat de hyperscales elders in Europa moeten worden geplaatst, want de gewone datacenters zijn hard nodig voor de behoefte van Nederland zelf.

Mw. Alberts (SP) constateert dat de huidige capaciteit ruim voldoende is voor Nederland zelf. Betreurd wordt dat er geen regels zijn opgenomen voor kleine datacenters, want deze leveren namelijk ook geen duurzame effecten op. In de provinciale omgevingsvisie worden veel bevoegdheden aan gemeenten overgedragen, zoals vergunningverlening, maar enkel de inwoners van de betreffende gemeente kunnen bezwaar aantekenen. Maar de gevolgen van datacenters voor burgers in naburige en aangrenzende gemeenten zijn groot en zij kunnen geen bezwaar maken. Wordt hiervoor een specifieke regel in de omgevingsvisie opgenomen? Worden ook de burgers vooraf geconsulteerd? Graag inzage in de maatschappelijke kostenbatenanalyse (MKBA) – waarvoor GS destijds na het intrekken van een door de SP ingediende motie voor een MKBA een toezegging hebben gedaan – want burgers betalen de aanleg van energienetten, de toe- en afvoer van water en duurzame energieinvesteringen. Gaan de datacenters ook belasting betalen of zoeken zij alternatieve routes om belastingbetaling te voorkomen? Eventueel kan de grond in erfpacht beschikbaar gesteld worden, zodat er nog enige inkomsten gegenereerd worden.

Mw. Vastenhouw (FvD) start met een opsomming van alle negatieve gevolgen van datacenters die recent nadrukkelijk in de media aan bod zijn gekomen. Amsterdam bepaalde dat een datacenter tot 2030 elk jaar met 67 MVA mag groeien, maar dat betekent dat datacenters in 2030 net zoveel energie verbruiken als een stad met 1 miljoen inwoners, hetgeen haaks staat op de ambitie van de gemeente om over te gaan naar hernieuwbare energie waarvoor 17 windmolens worden geplaatst. Burgers worden geconfronteerd met de grote negatieve gevolgen van windmolens en datacenters. Het is daarom niet verstandig om grote techbedrijven naar Nederland te halen want hierdoor groeit de vraag naar elektriciteit en wordt het netwerk

overbelast, waardoor er nog meer windturbines en zonneparken nodig zijn. Waarom mogen geen supermarkten of scholen worden gebouwd maar wel megadatacenters? De datacenters verbruiken de groene stroom, hoe beoordelen GS de eigen groene energieagenda met deze kennis in het achterhoofd? De meeste burgerparticipatietrajecten falen en er ontbreekt tot op heden nog steeds een duidelijke visie op goede burgerparticipatie. FvD roept op tot een besluit waarbij de belastingbetalers, de burgers, niet het onderspit delven.

Mw. **Van Meerten** (VVD) vindt de strategie genuanceerd met een heldere omschrijving van taken en sturingsinstrumenten van de provincie. Zijn de voorgestelde spelregels echter voldoende om in de toekomst een goede datacenterinfrastructuur in de provincie te waarborgen? Qua regelgeving loopt men voorop in Europa, maar het doel van GS moet een goede verspreiding van datacenters over Europa zijn. Te veel hyperscales in de provincie is niet wenselijk. Welke mogelijkheden zijn er en staan GS voldoende bestuurlijke tools ter beschikking? Burgerparticipatie is in de strategie onderbelicht, hoewel GS hebben gesteld dat hierover met gemeenten aparte afspraken worden gemaakt. Maar hoever gaan GS met deze (harde) afspraken en zijn zij bevoegd om in te grijpen in processen die niet goed verlopen? De Wieringermeer is bij uitstek een agrarisch gebied, dus hoe worden de belangen van de agrarische bedrijven geborgd met het oog op vestiging van nieuwe datacenters? Worden de gronden die ter beschikking komen van datacenters, elders met agrarisch productiegebied gecompenseerd? In plaats van een MKBA zou een onderzoek uitgevoerd worden, aldus GS. Hoe wordt omgegaan met de uitkomsten van dit onderzoek?

Dhr. **Zoon** (PvdD) heeft vier punten. Watergebruik voor koeling zal in het algemeen geen probleem zijn behalve in droge zomers waarin inwoners worden opgeroepen om hun waterverbruik te beperken. Maar hoe kunnen datacenters hun watergebruik beperken? Het is niet aannemelijk dat zij bereid zijn om hun installaties uit te schakelen.

Dhr. **Klein** (CU) wijst op de verdringingsreeks die van toepassing is, ook voor datacenters. De vraag aan GS is wat de juridische basis van een verdringingsreeks is.

Dhr. **Zoon** (PvdD) is benieuwd naar de discussie die gaat volgen op het moment dat er onvoldoende water beschikbaar is en de verdringingsreeks gaat gelden waardoor computers uitgezet moeten worden.

Dhr. **Mantel** (JA21) vraagt zich af of het mogelijk is om de verdringingsreeks als harde voorwaarde in de strategie op te nemen.

Dhr. **Zoon** (PvdD) constateert dat deze reeks wel is vastgelegd, maar het gaat juist om de uitvoering in de praktijk. Graag een reflectie van GS op de vraag van de CU die de PvdD onderschrijft, over de juridische basis van de verdringingsreeks. Inzet restwarmte: in 2014 hadden GS al hetzelfde voornemen, maar dit voornemen is niet geconcretiseerd en dat gaat ook niet gebeuren, want de gemeenten moeten de regels doorvoeren en handhaven. Het vaststellen van deze strategie zal ertoe leiden dat gemeenten en bedrijven hierop gaan voorsorteren, terwijl de Eerste en Tweede Kamer oproepen om een nationale visie en landelijke strategie vast te stellen. Daarom is het beter te wachten met de provinciale strategie in afwachting van de reactie van het Rijk en de afstemming met de nieuwe Tweede Kamer. In de strategie is geen plafond voor energieverbruik opgenomen, er kan dus eindeloos stroom verbruikt worden zolang men voldoet aan een aantal vestigingsvoorwaarden. Echter, het energienetwerk is nu al overbelast en ontoereikend. De strategie toont aan dat geen eisen gesteld kunnen worden aan hergebruik van restwarmte en aan keuzes voor

energieverbruik, er moet daarom eerst nadere afstemming plaatsvinden, want “niet alles kan”. De strategie is niet rijp voor behandeling in PS.

Mw. **Van Geffen** (Liberaal N-H) kan zich vinden in de strategie, die goed aansluit op het landelijk beleid. Er zijn zorgen over de haalbaarheid van het elektriciteitsverbruik, hoe kan gesteld worden dat ondanks alle huidige problemen van netschaarste, de datacenters het wel gaan redden? Veel bedrijven kunnen niet investeren in duurzame oplossingen wegens onvoldoende beschikbare stroom. Gegarandeerd moet worden dat huishoudens en bedrijven niet zullen lijden onder de grote stroombehoefte van datacenters, want een datacenter kan niet uitgezet worden, dus graag een toelichting door GS op de te maken keuzes. Bij de burgers bestaat de indruk dat alle negatieve gevolgen van datacenters op hen afgewenteld worden. Is er voldoende oog voor de burgers? Er mogen geen huizen of supermarkten gebouwd worden, maar wel grote datacenters van vele hectaren groot, die alle energie opslurpen. Wat krijgen de inwoners ervoor terug en wat gaan GS voor hen doen?

Dhr. **Mantel** (JA21) constateert dat in de strategie de rode loper breed wordt uitgelegd voor nieuwe datacenters. Nu is plotseling het bijzonder provinciaal landschap niet meer belangrijk, terwijl dat wel altijd als argument wordt gehanteerd voor bijvoorbeeld woningbouwplannen. Weinig partijen spreken over de nadelen voor de inwoners die nota bene ook nog de lasten moeten dragen. Erkend wordt dat datacenters nodig zijn, de clustering wordt toegejuicht. Goed dat GS erkennen dat ondanks alle mooie beloften, deze niet of nauwelijks zullen leiden tot extra werkgelegenheid, maar daar staat tegenover de opmerking dat in de MRA de werkgelegenheid stijgt. Graag een onderbouwing van deze stelling.

Mw. **Alberts** (SP) vraagt of JA21 voorstander is van clustering van 7 datacenters in Hollands Kroon.

Dhr. **Mantel** (JA21) is voorstander van het vestigen van datacenters die nodig zijn voor eigen gebruik, dus hyperscales in de Wieringermeer voor opslag van buitenlandse data zijn niet welkom. Wanneer starten GS met het toegezegde verdiepende onderzoek? Wie voert dit onderzoek uit en kunnen PS hierop invloed uitoefenen? Datacenters hebben een oppervlak van 2.000 m2 en een aansluiting van minimaal 5 MVA, maar wat gebeurt er met een aanvraag voor een datacenter van 1.999 m2 en 4,9 MVA? Wordt hiermee de wildgroei gestimuleerd? Wat betekent de eis: “Het onderzoeken van de mogelijkheden om de biodiversiteit te verbeteren”? Graag een toezegging van GS voor het in vergunningen opnemen van eisen zoals voor hergebruik van restwarmte.

Dhr. **Mangal** (DENK) vindt de strategie onvolledig en onderschrijft alle gestelde vragen. Hoeveel druk leggen datacenters op de RES en hoe worden de datacenters in de RES ingepast? Wanneer zou de RES gerealiseerd kunnen zijn wanneer er geen datacenters zouden worden gebouwd? De voordracht is niet besluitrijp.

Gedeputeerde **Zaal** zal de vraag over de RES in tweede termijn beantwoorden, aangezien de RES niet tot haar portefeuille behoort. Ten behoeve van de economie en maatschappelijke opgaven is een goede digitale infrastructuur essentieel en daarvoor vormen datacenters een belangrijke en noodzakelijke basis. Het klopt dat 35% van de datacenters ingezet wordt voor Nederland en de overige 65% zijn bestemd voor buitenlandse afnemers. GS zijn geen voorstander van het aanbieden van diensten enkel aan de eigen bewoners, die voorwaarde wordt ook niet gesteld aan andere diensten of producten. Daarom moet er ruimte geboden worden aan de Europese en mondiale markt, maar dat betekent niet dat de rode loper wordt uitgelegd of ongebreidelde groei wordt gefaciliteerd, want de impact op landschap, energie en waterverbruik is aanzienlijk en die balans wordt met de voorwaarden in de strategie geborgd, namelijk een beperkte groei onder strenge

voorwaarden. Dit is de eerste provinciale strategie voor een specifieke sector en dat is een bijzonder en uniek feit zowel in Nederland als in Europa. Uitstel van besluitvorming wordt ontraden, gezien de urgentie van de situatie en het risico van vestiging van nieuwe datacenters die in dat geval niet hoeven te voldoen aan de gestelde voorwaarden voor water- en energieverbruik. Men hoeft niet te wachten op Rijksbeleid, het Rijk verwijst in de huidige documenten naar de provincies en Noord-Holland wordt hierin zelfs als voorbeeld genoemd. Bovendien hebben PS er bij GS vaak op aangedrongen om deze strategie snel ter besluitvorming voor te leggen. Wanneer alle datacenters die momenteel in Nederland bestaan, in Noord-Holland geplaatst zouden worden, dan zou dat 0,09% van het totale provinciale grondgebied in beslag nemen. Het realiseren van nieuwe datacenters is alleen geclusterd mogelijk op natuurinclusieve bedrijventerreinen waar flora en fauna en de biodiversiteit zich kunnen ontwikkelen. Voor aanvragen voor nieuwe bedrijventerreinen moeten gemeenten zich tot de provincie wenden. De gedeputeerde zegt toe lichtoverlast als onderdeel van de maatschappelijke inpassing mee te nemen in de vergunningen. 2,3% van de totale elektriciteit in Nederland wordt gebruikt door datacenters en daarvan is 80% duurzaam opgewekt. Een groot compliment voor de sector.

Mw. **Vastenhouw** (FvD) vraagt naar het secundaire grondverbruik van datacenters, zoals door extra windmolens en zonneakkers. Hoe wordt dit meegewogen?

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat het secundaire gebruik niet is meegerekend in het grondgebruik door datacenters. Maar voor het opwekken van duurzame energie en het bouwen van windparken en zonneparken zijn grote afnemers juist van groot belang omdat zij jarenlange contracten afsluiten. Daarmee kan de continuïteit en transitie naar duurzame energie geborgd worden.

Mw. **Vastenhouw** (FvD) verzoekt GS dit secundaire grondverbruik op te nemen in de strategie, want het huidige beeld op basis waarvan belangrijke besluiten worden genomen, is incompleet.

Mw. **Bezaan** (PVV) vraagt naar hoeveel elektriciteit de datacenters in Noord-Holland verbruiken.

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat dit percentage niet is berekend. De Elektriciteitswet bepaalt 'wie eerst komt, eerst maalt', dus datacenters krijgen geen prioriteit bij de beschikbare energie. In het geval van de school en de supermarkt had het betreffende bedrijf eerder een aanvraag ingediend. Gedeputeerde Stigter onderzoekt samen met een taskforce de mogelijkheid van prioritering. Dat is een aandachtspunt voor GS.

Mw. **Kuiper** (CDA) vraagt hoe GS reageren wanneer gemeenten de grenzen van huidige bedrijventerreinen oprekken. Mogen nieuwe datacenters in de drie gemeenten zich enkel op bestaande bedrijventerreinen vestigen?

Gedeputeerde **Zaal** meldt dat uitbreiding van bedrijventerreinen regionaal moet worden afgestemd en moet passen binnen de provinciale Omgevingsverordening. De strategie wordt opgenomen in de Omgevingsverordening en pas vanaf dat moment zijn de regels dwingend van toepassing. De regels in de huidige verordening voor verstedelijking van bedrijven moeten gerespecteerd worden, dus het is niet zo maar mogelijk om op agrarische gronden een datacenter te bouwen, dat is overigens ook afhankelijk van gemeentelijke bestemmingsplannen. De datacenters verbruiken slechts 0,6% van het drinkwater, niettemin is beperking van het gebruik essentieel. De verdringingsreeks uit de Waterwet is van toepassing, dus die geldt ook voor datacenters. Daar is de sector zich zeker van bewust zo blijkt in gesprekken, en zet met name in op innovatieve oplossingen om regenwater te gebruiken en drinkwatergebruik te beperken.

Mw. **Van Wijnen** (GL) vraagt wat de gevolgen zijn wanneer water niet geschikt is als koelwater omdat het te warm is.

Gedeputeerde **Zaal** zal deze vraag in tweede termijn beantwoorden. GS hebben een procesmanager aangesteld ten behoeve van het intensiveren van gebruik van restwarmte in de MRA of glastuinbouw in de Wieringermeer. Kleine datacenters zijn niet opgenomen in de strategie vanwege hun beperkte impact en de hierop van toepassing zijnde gemeentelijke regels. Er wordt gezamenlijk met Flevoland een onderzoek uitgevoerd naar de brede economische meerwaarde van datacenters. Dit onderzoek is geen volledige MKBA, die is ook nooit toegezegd, aangezien de provincie geen ruimtelijke vergunningen afgeeft. Het vervolgtraject is de verankering van de vestigingsvoorwaarden en regels in de Omgevingsverordening. Hierbij worden PS uitvoerig betrokken. Participatie is onderwerp van gesprek met gemeenten en is opgenomen in het afsprakenkader, met name vanwege de impact op de leefomgeving van een datacenter op een specifieke locatie. Hierover worden met de drie gemeenten juridisch bindende afspraken gemaakt en verankerd in de Omgevingsverordening. Dat geldt ook voor het concretiseren van afspraken over in welke vorm duurzame energie door de datacenters wordt opgewekt en op welke termijn. Die voorwaarden worden opgenomen in de Omgevingsverordening en zijn aldus juridisch afdwingbaar, maar de sector is zelfregulerend en is al heel ver gevorderd met energiebesparing en verduurzaming. Innovaties gaan heel snel, daarom zullen de provinciale voorwaarden regelmatig moeten worden aangescherpt. De datacenterstrategie is niet met terugwerkende kracht van toepassing op bestaande datacenters, met de betreffende eigenaren wordt het gesprek aangegaan over het voldoen aan de ambities en voorwaarden in de strategie. Uit gesprekken blijkt dat eigenaren hiertoe zeker bereid zijn.

Mw. **Alberts** (SP) herhaalt haar vraag over bezwaarprocedures voor burgers in omliggende buurgemeenten. GS hebben met de bedrijven gesproken, maar wanneer wordt met omwonenden het gesprek aangegaan over de datacenterstrategie?

Gedeputeerde **Zaal** meldt dat de strategie niet ziet op concrete locaties, dat is aan de gemeenten en zij staan aan de lat voor het organiseren van de burgerparticipatie voor specifieke aanvragen. In gesprekken met gemeenten zal aandacht worden gevraagd voor de directe en grootschalige gevolgen van grote datacenters voor bewoners in buurgemeenten. Ook in Europa zal aandacht worden gevraagd voor (hyperscale) datacenters.

Tweede termijn

Dhr. **Zoon** (PvdD) constateert dat Tata Steel slechts 0,18% van het grondgebied van de provincie beslaat en dat is heel weinig, maar het gaat juist om de impact van dergelijke grote bedrijven op de leefomgeving en op het energieverbruik. De strategie vormt een goede basis voor een discussie, maar vooralsnog ontbreekt de input van een aantal partners en ook moeten nog gesprekken worden gevoerd met het Rijk en Europa. Daarom wordt voorgesteld de besluitvorming nog even uit te stellen, want na vaststelling is de aanpassingsruimte beperkt.

Dhr. **Klein** (CU) is wel voorstander van het vaststellen van de strategie zodat er richting kan worden gegeven aan nieuwe initiatieven. Kunnen GS na een jaar melden in hoeverre de principes in concrete vestigingsvoorwaarden en/of afspraken met gemeenten en initiatiefnemers zijn vastgelegd? Is er voldoende

ambtelijke capaciteit beschikbaar om in gesprek te gaan met de sector en met alle bestaande datacenters? Eventueel kunnen tijdelijk extra financiële middelen beschikbaar worden gesteld.

Mw. **Kuiper** (CDA) vraagt wanneer de Omgevingsverordening 2022 aangepast wordt en de strategie hierin wordt verwerkt. Is het mogelijk om de diverse inspanningsverplichtingen in de voorwaarden nader te concretiseren zodra er meer cijfers bekend zijn?

Mw. **Van Wijnen** (GL) is niet helemaal gerustgesteld, hoewel er geen twijfel bestaat over de goede intenties van de sector. Het voorstel van de CU om na een jaar de situatie opnieuw te agenderen, wordt ondersteund.

Mw. **Alberts** (SP) constateert dat ondanks het geringe grond- en waterverbruik van datacenters zoals vermeld door GS, de effecten van datacenters op de omgeving en het milieu heel groot zijn. Graag een toelichting op de mededeling van GS dat door het hoge energieverbruik van datacenters de duurzame energietransitie sneller kan worden gerealiseerd. Jammer dat er geen volledige MKBA wordt uitgevoerd omdat volgens GS de provincie geen vergunningen afgeeft, maar er wordt wel belastinggeld gebruikt voor het faciliteren van de datacenters en dat staat los van vergunningen. Wat is de situatie rond de opslag van miljoenen liters diesel voor noodaggregaten? Wat zijn de milieugevolgen en wat is de rol van de Omgevingsdienst hierbij?

Mw. **Van Geffen** (Liberaal N-H) constateert dat niet kan worden gegarandeerd dat de grote energiebehoefte van datacenters niet ten koste gaat van burgers en bedrijven. Dit leidt tot risico's voor uitvoering van de strategie. Kan de gedeputeerde hierop reflecteren? Wat wordt ondernomen ten behoeve van de bewoners van de Wieringermeer, een van de aangewezen locaties voor datacenters?

Mw. **Van Meerten** (VVD) ondersteunt het verzoek om een evaluatie na een jaar, maar de strategie moet nu snel vastgesteld worden om te voorkomen dat de provincie in deze sector met veel impact, achter de ontwikkelingen aanloopt.

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat een beperkte groei van datacenters in de RES is opgenomen. Er wordt geëxperimenteerd met het gebruik van regenwater, juist om problemen met het gebruik van warm drinkwater te voorkomen. Wederom ontraden GS uitstel van besluitvorming, want de gestelde voorwaarden zijn van groot belang voor de vestiging van nieuwe datacenters. De omgevingsverordening gaat per 1 januari 2023 in, dus er is nog tijd voor het hierin verwerken van de voorwaarden. In 2030 moet het gebruik van diesel beëindigd zijn, daarom wordt ingezet op andere oplossingen. Zij zegt toe na een jaar de strategie te evalueren. Lichtoverlast wordt in de vergunning opgenomen, maar voor aanpassing van de tekst in de strategie wordt geadviseerd een amendement in te dienen. Het kan wenselijk zijn om een motie in te dienen om de problematiek rond datacenters in Europa aan de orde te stellen. Er worden nu al gesprekken gevoerd met de Stichting Red de Wieringermeer over Hollands Kroon, maar er zijn meerdere gemeenten waar zich locaties bevinden die een grote impact op de leefomgeving hebben. Daarom is het van belang dat de strategie nu wordt vastgesteld zodat de groei begrensd kan worden en de impact voor de bewoners kan worden beperkt.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als bespreekstuk naar PS wordt doorgeleid.

A1-2022/ PS 31-1-2022
AANGENOMEN

Christen Unie
Provinciale Staten Noord-Holland

Amendement Tegengaan lichtoverlast Datacenters

Betreft agendapunt 10: Datacenterstrategie Noord-Holland (VD-07)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van voordracht VD-07, Datacenterstrategie Noord-Holland;

besluiten het ontwerpbesluit in de voordracht als volgt aan te vullen:

- , met dien verstande dat op pagina 18 aan de eerste paragraaf de onderstreepte tekst wordt toegevoegd:

  We werken samen met gemeenten uniforme vestigingsvoorwaarden uit.
  Om een goede landschappelijke inpassing, beeldkwaliteit, duurzaamheid en circulariteit te waarborgen wordt aanvullend ingezet op uniforme vestigingsvoorwaarden waarvoor de gemeenten verantwoordelijk zijn, in het verlengde van de vestigingsvoorwaarden die de gemeenten Amsterdam en Haarlemmermeer al gesteld hebben. <u>Daarbij hebben we ook aandacht voor het voorkomen van lichthinder.</u> De vestigingsvoorwaarden werken we uit in afspraken met de gemeenten waar zich nog datacenters mogen vestigen. In onze Omgevingsverordening nemen we de verplichting op dat gemeenten waar zich datacenters mogen vestigen tot deze afspraken komen, aanvullend op de regionale afspraken rond bedrijventerreinen.

<u>Toelichting</u>

Het streefbeeld in de Noord-Hollandse Datacenterstrategie is dat de impact van datacenters op de omgeving minimaal is. Daarbij is onder andere oog voor de landschappelijke inpassing. Bij reeds bestaande datacenters blijkt dat uitgebreide en felle verlichting één van de vormen van impact op de omgeving is. De provincie heeft de ambitie om de impact op de omgeving via verplichte vestigingsvoorwaarden te minimaliseren. Het is goed om expliciet te benoemen dat er daarbij ook aandacht is voor het voorkomen van lichthinder.

Michel Klein
ChristenUnie

M9-2022/PS 31-01-2022
AANGENOMEN

Motie Hyperscales

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, kennis genomen hebbende van de datacenterstrategie Noord-Holland

Overwegende dat

- datacenters een grote impact hebben op het (agrarisch) landschap;
- grond een kostbaar en schaars goed is in Noord-Holland;
- we in de toekomst mogelijk tegen beperkingen oplopen in de capaciteit van het stroomnetwerk;
- het wenselijk is dat datacenters een goede aansluiting kunnen maken op het warmtenet;
- we een balans moeten vinden tussen economisch toegevoegde waarde en impact op (agrarisch)landschap.
- in de huidige cluster gebieden reeds een dusdanig aantal hectares datacenters gevestigd (of vergund voor nieuwbouw) is, en dat Noord-Holland daarmee op dit moment een bovengemiddeld aandeel pakt in de vestiging van datacenters;

Constaterende dat:

- in de datastrategie een beperkt aantal gebieden zijn aangewezen voor de vestiging van nieuwe datacenters;
- de omvang van bovengenoemde problemen direct samenhangt met de omvang van de datacenters in het algemeen, en hyperscale datacenters in het bijzonder;
- het voor hyperscales, gezien het type dienstverlening, niet noodzakelijk is om in een straal van 50 km van een hub of woongebied zich te vestigen;
- de provincie NH en de MRA als eerste overheden met een datacenterstrategie komen en hierdoor een voortrekkersrol hebben richting andere overheden.

Spreken uit dat:

- de vestiging van nieuwe hyperscale datacenters in het belang van de mondiale digitale samenleving weliswaar nodig is maar in Noord-Holland de mogelijkheden hiertoe beperkt zijn - mede gezien ons huidig aandeel in het aanbod van datacenters;

Verzoeken GS:

- zowel op nationaal als op Europees niveau de (voorwaarden van) nieuwvestiging van hyperscale datacenters aan te kaarten en te sturen op een level playing field van deze datacenters;
- Hierover uiterlijk bij de eerste evaluatie van de datacenterstrategie in de commissie EFB terug te rapporteren aan Provinciale Staten;

en gaan over tot de orde van de dag.

Miriam van Meerten
VVD

Linde Gonggrijp
D66

Ivo Mantel

Grethe van Geffen

M10-2022/PS 31-01-2022
AANGENOMEN

Motie Zorgen om hyperscales

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31-01-2022

Kennis genomen hebbende van de datacenterstrategie Noord-Holland

Overwegende dat Noord-Holland de eerste overheid is die kaders meegeeft aan de vestiging van datacenters en daardoor beter kan sturen of datacenters voldoen aan de vestigingsvoorwaarden die we daaraan stellen.

Verder overwegende dat de komende tijd moet gaan blijken hoe deze vestigingsvoorwaarden in de praktijk gaan werken en om die reden ook tijdens de commissie EFB van 17-01-2022 een evaluatie is toegezegd.

En tot slot overwegende dat met name bij hyperscales, door de grote impact op landschap en uitdagingen voor inpassing qua natuur en milieu, het nauw luistert om te weten hoe de vestigingsvoorwaarden bijdragen aan een goede inpassing.

Spreken uit dat hyperscales substantiële en bijzonder onwenselijke bedreigingen met zich meebrengen voor het Noord-Hollands landschap en de energie en circulaire doelstellingen van Noord-Hollandse bewoners, gemeentes en de provincie

Verzoeken GS bij de evaluatie te betrekken of de vestigingsvoorwaarden nu en naar de toekomst voldoende sterk zijn om te kunnen sturen op een goede inpassing op gebied van landschap, natuur en milieu

En verzoeken GS landelijk het gesprek aan te gaan over harde instrumenten die nodig zijn om te sturen op vestiging voor datacenters, zodat nieuwe datacenters geen problemen geven voor ander provinciaal beleid doordat er bv conflicten ontstaan over de volgordelijkheid van aansluiting op het electriciteitsnet of doordat milieudoelen minder goed gehaald kunnen worden.

en gaan over tot de orde van de dag.
Ondertekening,

Tessa van Wijnen	Jorrit Carton	Gerard Kohler	Michel Klein
GroenLinks	PvdA	JA21	Christenunie

M13-2022/PS 31-01-2022
AANGENOMEN

MOTIE ‘Restwarmte’

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op
maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de Datacenterstrategie 2022-2024

Constaterende dat:

- De levering van restwarmte door datacenters momenteel niet verplicht is en de huidige Warmtewet daar geen mogelijkheden voor biedt.

Overwegende dat:

- De wetgeving wel in verandering is, waarbij gesproken wordt over het verplicht stellen van restwarmtelevering.

Roept GS op:

- Er op zo kort mogelijke termijn bij de regering op aan te dringen om (her)gebruik van restwarmte van datacenters verplicht vast te stellen voor nieuw te ontwikkelen datacenters;
- En Provinciale-Staten voor het zomerreces van 2022 te informeren over de voortgang.

En gaan over tot de orde van de dag.

Ivo Mantel
JA21 Noord-Holland

A2-2022/PS 31-01-2022
INGETROKKEN

Amendement ‘Definitie naar beneden bijstellen’

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op
maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de Datacenterstrategie 2022-2024

Besluit de huidige passage op pagina 8 van de datacenter strategie 2022-2024

‘Een datacenter is een beveiligd gebouw waarin ICT-apparatuur, meestal computerservers, continu verbonden zijn met het internet voor uitwisseling, opslag en verwerken van data. Voor de Datacenterstrategie Noord-Holland hanteren wij als ondergrens een oppervlakte van meer dan 2.000 m2 en een elektriciteitsaansluiting van minimaal 5 MVa.’

als volgt te wijzigen:

Een datacenter is een beveiligd gebouw waarin ICT-apparatuur, meestal computerservers, continu verbonden zijn met het internet voor uitwisseling, opslag en verwerken van data. Voor de Datacenterstrategie Noord-Holland hanteren wij als ondergrens een oppervlakte van meer dan 1.000 m2 en een elektriciteitsaansluiting van minimaal 2,5 MVa.

Toelichting:
Door het naar beneden bijstellen van de definitie die Gedeputeerde-Staten hanteert voorkomen we verdere groei aan grootschalige datacenters. Daarmee kunnen knelpunten in bijvoorbeeld de energietransitie worden afgeremd dan wel worden voorkomen.

Ivo Mantel
JA21 Noord-Holland

A3-2022/PS 31-01-2022
INGETROKKEN

Amendement ‘Zonnepanelen op daken van datacenters verplichten’

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op
maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de Datacenterstrategie 2022-2024

Besluiten in de voordracht bij hoofdstuk 4 onder de kop
‘Verduurzaming van het energieverbruik’
een alinea toe te voegen die luidt:

- Om de ambitie van zowel de Provincie Noord-Holland als de datacenter sector kracht bij te zetten, stelt de Provincie de harde eis om zonnepanelen te installeren op nieuw te ontwikkelen datacenters.

Ivo Mantel
JA21 Noord-Holland

M11-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Motie ‘Secundair ruimtebeslag datacenters meewegen’

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 31 januari 2022 ter bespreking van agendapunt 10 ‘Datacenterstrategie Noord-Holland’,

Constaterende dat:

- Datacenters beslag leggen op de ruimtelijk ordening in de zin van fysiek grondgebruik;
- Datacenters uitsluitend groene stroom verbruiken;
- Groene stroomopwekkers ook grond in gebruik nemen.

Overwegende dat:

- Grond in Noord-Holland schaars en zorgvuldig mee omgegaan dient te worden;
- Groene stroomopwekkers zoals zonne-akkers en windturbines een groot beslag kunnen leggen op de ruimtelijke ordening;
- Gedeputeerde Zaal tijdens de commissie EFB van 17 januari 2022 aangaf dat datacenters “maar weinig grond in beslag nemen”;
- Gedeputeerde Zaal tijdens de commissie EFB van 17 januari 2022 beaamde geen zicht te hebben op secundair Noord-Hollands grondgebruik door datacenters.

Van mening zijnde dat:

- De elektriciteitsbehoefte van datacenters continu is;
- Opgewekte elektriciteit maar één keer door een specifieke afnemer gebruikt kan worden en daarmee rechtstreeks te alloceren valt aan een opwekker;
- Datacenters hiermee behalve primair grondgebied ook secundair grondgebied innemen door de elektriciteitsbehoefte;
- Er een verkeerd beeld ontstaat van grondgebruik door datacenters wanneer alleen het fysieke primaire grondgebruik wordt meegenomen en niet het secundaire.

Verzoekt Gedeputeerde Staten bij de evaluatie aangaande de komst van nieuwe datacenters vooraf ook secundair grondgebruik in kaart te brengen en mee te laten wegen in de besluitvorming,

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

Joyce Vastenhouw
Forum voor Democratie

Ilse Bezaan
PVV

Fabian Zoon

PvdD

M12-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Motie ‘Geen nieuwe datacenters voordat de energieleveringszekerheid op orde is’

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 31 januari 2022 ter bespreking van agendapunt 10 ‘Datacenterstrategie Noord-Holland’,

Constaterende dat:

- Datacenters in grote mate stroom verbruiken;
- Het stroomnetwerk tegen de maximumcapaciteit aan loopt;
- Datacenters op groene stroom draaien;
- Groene stroom een intermitterend karakter heeft;
- Er netcongestie dreigt wanneer de zon schijnt en de wind waait.

Van mening zijnde dat:

- De basale energievoorziening eerst op orde moet zijn voordat er nieuwe datacenters komen;
- Stroomuitval met alle gevolgen van dien te allen tijde voorkomen dient te worden.

Roept Gedeputeerde Staten op een moratorium in te stellen op nieuw te bouwen datacenters tot de energieleveringszekerheid in Noord-Holland gewaarborgd is.

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

Joyce Vastenhouw
Forum voor Democratie

M14-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Motie ‘Kernenergie niet uitsluiten als energiebron’

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op
maandag 31 januari 2022 ter vaststelling van de
Datacenterstrategie 2022-2024

Constaterende dat:

- Datacenters behoefte hebben aan een stabiele energievoorziening;
- Datacenters momenteel gebruik maken van fossiele brandstof(fen) als backup energiesysteem
- Kernenergie een stabiele bron van energievoorziening is;

Overwegende dat:

- De regering voornemens is kerncentrales te bouwen in Nederland

Roept GS op:

- Toekomstige energieaansluitingen voor datacenters door middel van kernenergie niet uit te sluiten.

En gaan over tot de orde van de dag.

Ivo Mantel
JA21 Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	8477
Extern Zaak ID	1517653
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	31 januari 2022
Agendapunt	11
Titel	Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 (VD-04).
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Geagendeerd	Vergaderdatum
PS-vergadering	31 januari 2022

Toelichting

In het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 wordt uitvoering gegeven aan Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en aan Europese richtlijnen over water. Een goede waterkwaliteit, duurzaam voorraadbeheer en bescherming tegen overstroming zijn de centrale elementen van het programma. Voor de deelprogramma's oppervlaktewater, grondwater en overstromingsrisico's is uitgewerkt welke doelen de provincie wil bereiken en hoe hieraan een bijdrage wordt geleverd met een breed pakket aan maatregelen. Daarbij wordt extra aandacht besteed aan natuurgebieden, drinkwaterwinningen en zwemwateren, die volgens Europese richtlijnen worden beschermd vanwege de specifieke eisen die hier gelden.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.T. Hoekzema
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235144378
hoekzemam@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 1 DEC. 2021

Kenmerk
1517653/1743344

Uw kenmerk

Betreft: Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

3 bijlagen

Statenvoordracht

Nota van beantwoording zienswijzen

Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027

Versie 30 november 2021 voor vaststelling door Provinciale Staten

Lees verder

Inhoudsopgave

3 | **1. Inleiding**

4 | **2. Deelprogramma Oppervlaktewater**
5 2.1 Inleiding
7 2.2 KRW-waterlichamen 2022-2027
12 2.3 Overige wateren
14 2.4 Water-maatregelen provincie
15 2.5 Provinciaal beleid landelijk gebied
18 2.6 Opkomende stoffen, medicijnresten en microplastics
19 2.7 Zwemwater
20 2.8 Vaarwegen

22 | **3. Deelprogramma Grondwater**
23 3.1 Inleiding
23 3.2 De chemische kwaliteit
25 3.3 De waterbalans
28 3.4 Grondwaterwinning voor drinkwater
29 3.5 Grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren
30 3.6 Grondwaterafhankelijke natuur

33 | **4. Deelprogramma Overstromingsrisico's**
34 4.1 Inleiding
36 4.2 Algemene doelen waterveiligheid, huidige situatie overstromingsrisico
37 4.3 Primaire keringen
39 4.4 Regionale waterkeringen
41 4.5 Overstromingsscenario's en crisisbeheer water
43 4.6 Kustplaatsen en buitendijkse gebieden

1. Inleiding

Water is belangrijk in ons leven. We hebben het nodig maar het kan ook een bedreiging zijn. Water is een factor waarmee we rekening moeten houden. We gebruiken het voor industrie, landbouw, drinkwater en energievoorziening. We zwemmen, varen en vissen erin, en goed water is onmisbaar voor de natuur in Noord-Holland. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het watersysteem.
Het watersysteem is een sturende factor. Maar we moeten ons ook tegen het water beschermen. Water heeft twee gezichten, het is een vriend en een vijand. Met het programma dat voor u ligt wil de provincie haar bijdrage leveren aan een duurzaam beheer en gebruik van het water enerzijds en aan een hoogwaardige bescherming tegen het water anderzijds.

Met het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 wordt uitvoering gegeven aan het waterbeleid in de Omgevingsvisie NH2050 en aan de Waterwet (artikel 4.4). Met het programma wordt tevens geanticipeerd op de Omgevingswet (artikel 3.8), waarin is opgenomen dat de provincie regionale waterprogramma's vaststelt ter uitvoering van Europese richtlijnen over water. De indeling van het voorliggende programma sluit hierop aan. In achtereenvolgens de deelprogramma's 'Oppervlaktewater' (Kaderrichtlijn Water, Zwemwaterrichtlijn), 'Grondwater' (Grondwaterrichtlijn, Drinkwaterrichtlijn) en 'Overstromingsrisico's' (Richtlijn Overstromingsrisico's) is uitgewerkt welke doelen de provincie wil bereiken en hoe hieraan een bijdrage wordt geleverd met een breed pakket van maatregelen. Daarbij wordt extra aandacht besteed aan natuurgebieden, drinkwaterwinningen en zwemwateren, die volgens Europese richtlijnen worden beschermd vanwege de specifieke eisen die hier gelden.

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 is in beginsel alleen een voor de provincie bindend programma. Het is met andere woorden 'zelfbindend'. Enige uitzonderingen zijn de ecologische doelen van de oppervlaktewaterlichamen, die bindend zijn voor de waterschappen.

Het programma is opgesteld in overleg met gemeenten, waterbeheerders, drinkwaterbedrijven, veiligheidsregio's en aangrenzende provincies. Veelal is er sprake van samenwerkingsprojecten. Het programma heeft van 19 mei 2021 tot en met 29 juni 2021 ter visie gelegen. Voor het programma is geen Milieueffect Rapport (MER) opgesteld. Een planMER is eerder opgesteld voor de Omgevingsvisie NH2050, die kaderstellend is voor dit programma. Voor de afzonderlijke maatregelen die in het programma zijn opgenomen worden door de initiatiefnemer waar nodig afzonderlijke project-MER's opgesteld.

2. Deelprogramma Oppervlaktewater

2.1 Inleiding

Het belang van schoon oppervlaktewater is evident, zowel voor mensen (drinkwater, landbouw, industrie, zwemwater) als de natuur. Op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn voor alle oppervlaktewaterlichamen ecologische en chemische doelen/normen gesteld.

Voor geen enkel regionaal waterlichaam in Noord-Holland zijn de KRW-doelen bereikt, noch de chemische noch de ecologische doelen[1]. Een belangrijk kwaliteitsprobleem voor het oppervlaktewater, in Noord-Holland maar ook elders in Nederland, is het te hoge niveau van nutriënten (stikstof [2], maar vooral fosfor) in het water. Belangrijke bronnen zijn historische en actuele emissies vanuit de landbouw, veenoxidatie, nutriëntrijke kwel en lozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Een deel van deze bronnen is niet of nauwelijks beïnvloedbaar.

Een ander probleem is de normoverschrijding van een aantal verontreinigende stoffen. De Europees genormeerde stoffen die op grotere schaal de norm overschrijden, zijn vooral PBT-stoffen: persistente (slecht afbreekbare), bioaccumulerende (zich in het milieu ophopende) én toxische stoffen. Deze stoffen, ook wel ubiquitaire stoffen genoemd, worden veelal niet meer geloosd maar komen door hun slechte afbreekbaarheid en omdat ze niet goed te verwijderen zijn nog wel in het milieu voor. Voorbeelden zijn benzo(a)pyreen, tributyltin en PFOS.

De KRW kent planperioden van zes jaar. Voorafgaande aan elke periode worden chemische en ecologische toestand bepaald, ecologische doelen afgeleid en verbetermaatregelen geprogrammeerd. Op hoofdlijnen is de taakverdeling ten aanzien van de kwaliteit van het oppervlaktewater tussen de overheden als volgt, sec vanuit de KRW maar ook breder (eigen ambitie 'schoon water'):

Rijk:
- Kaders en wet- en regelgeving (bijvoorbeeld visie kringlooplandbouw, mestwetgeving, stoffenbeleid)
- Doelen, beheer (o.a. vergunningverlening) en verbetermaatregelen rijkswateren (bijvoorbeeld voor IJsselmeer en Noordzeekanaal)

Provincie (specifiek Noord-Holland):
- Vaststellen begrenzing, watertype en ecologische doelen regionale KRW-oppervlaktewateren
- Verbetermaatregelen in eigen provinciale vaarwegen
- Stimulering verbeteren zwemwaterkwaliteit
- Vergunningverlening
- Maatregelen uit hoofde van met name natuur- en landbouwbeleid

Waterschappen:
- Doelen, beheer (o.a. vergunningverlening) en verbetermaatregelen regionale wateren, monitoring kwaliteit oppervlaktewater, rioolwaterzuivering

Rol Rijk

Het Rijk heeft een kaderstellende rol als het gaat om waterkwaliteit. Zo worden het mestbeleid en het toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen op nationaal niveau vastgesteld, met inachtneming van beleid dat op het niveau van de EU wordt bepaald. Het ministerie van LNV kwam in 2018 met een nieuwe landbouwvisie[3] waarin wordt gekozen voor een omslag naar kringlooplandbouw in 2030. In 2019 volgde een realisatieplan[4]. Bij kringlooplandbouw is de uitstoot van schadelijke stoffen zo klein mogelijk en worden grondstoffen met zo min mogelijk verliezen benut. De uitvoering van visie en plan zal dus de landbouwemissies naar oppervlakte- en grondwater aanzienlijk kunnen verminderen.

1. Voor een zevental waterlichamen in het beheergebied van Rijnland was de chemische waterkwaliteit bij de laatste toestandsbepaling, o.b.v. gegevens 2020, weliswaar voldoende maar dit is naar verwachting niet blijvend omdat de in 2013 aan de stoffenlijst toegevoegde stoffen in 2020 nog geen onderdeel uitmaakten van de beoordeling.
2 Dit betreft niet de ammoniak-problematiek; die loopt via de lucht en niet via het oppervlaktewater.
3. Visie Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden (LNV, 2018)
4. Realisatieplan Visie LNV: Op weg met nieuw perspectief (LNV, 2019)

Het nationale mestbeleid is bedoeld om de benutting van meststoffen te verbeteren, waardoor ook de kwaliteit van het water verbetert. In september 2020 heeft het ministerie de contouren van een nieuw toekomstig mestbeleid[5] vastgesteld. Hoofdlijnen zijn een verdere versterking van de grondgebonden landbouw waarin nutriëntenkringlopen worden gesloten, inzet op mestverwerking en een gebiedsgerichte aanpak in probleemgebieden. De eerdergenoemde landbouwvisie is één van de kaders van het nieuwe mestbeleid. Andere zijn de uitvoering van de KRW en de Europese Nitraatrichtlijn. Ingevolge de Nitraatrichtlijn worden nationale actieprogramma's opgesteld. Per 1 januari 2022 is het zevende actieprogramma in werking getreden, dat geldt voor de periode t/m 2025.

Het Rijk is de beheerder van de rijkswateren zoals het IJsselmeer. Dit waterlichaam is als bron van drinkwatervoorziening beschermd gebied onder de KRW. Een groot deel van het Noord-Hollandse drinkwater wordt met water uit het IJsselmeer geproduceerd.

Rol provincie

De KRW heeft betrekking op zowel de ecologische als de chemische waterkwaliteit. De rol van de provincie betreft vooral de ecologische waterkwaliteit. Zo stelt de provincie, op voorstel van de waterschappen, de ecologische KRW-doelen vast van de regionale oppervlaktewaterlichamen. In Noord-Holland zijn er thans 89 regionale oppervlaktewaterlichamen. Men name via haar natuurbeleid heeft de provincie belangrijke invloed op de ecologische waterkwaliteit. Onder meer door middel van het in de Voedselvisie (2021) te omschrijven landbouwbeleid, dat er mede op gericht is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen, heeft de provincie ook invloed op de chemische waterkwaliteit.

Rol waterschap

De waterschappen zijn de kwaliteitsbeheerder van het regionale oppervlaktewater, zoals de provincies dat zijn voor het grondwater (zie hoofdstuk 3). Met goed beheer en onderhoud en het uitvoeren van verbetermaatregelen kunnen zij de waterkwaliteit, vooral de ecologische, verbeteren. Met bijvoorbeeld het niveau van rioolwaterzuivering heeft het waterschap zowel invloed op de ecologische als de chemische waterkwaliteit.

Echter, een waterschap heeft niet zelf alle instrumenten in handen om de waterkwaliteit te verbeteren. Zoals hiervoor is aangegeven ligt een belangrijk deel van de kaderstellende bevoegdheden bij het Rijk, deels beïnvloed vanuit de EU, en zal kwaliteitsverbetering tevens afhankelijk zijn van de mate waarin agrariërs bereid zijn bovenwettelijke maatregelen te nemen.

Samenwerkingsstructuur

De overheden in Nederland werken volgens een regionale bestuurlijke structuur samen aan de KRW-doelen en -maatregelen en aan waterkwaliteit in bredere zin. Het land is daartoe verdeeld in een aantal deelstroomgebieden waarbinnen een regionaal bestuurlijk overleg (RBO) bestaat. Eén van de deelstroomgebieden is het deelstroomgebied Rijn-west, dat de provincie Noord-Holland en delen van de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland omvat. De provincies werken hierin samen met de inliggende waterschappen, het Rijk en de gemeenten. De RBO's zijn vertegenwoordigd in de landelijke Stuurgroep Water, dat onder voorzitterschap staat van de minister van Infrastructuur en Waterstaat.

5. Kamerbrief contouren toekomstig mestbeleid, 8 september 2020

Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater

Om een impuls te geven aan een betere waterkwaliteit wordt door overheden en maatschappelijke partners landelijk samengewerkt in de Delta-aanpak Waterkwaliteit en zoetwater. Begin 2021 zijn onder meer landelijke afspraken gemaakt over het intensiveren van VTH-beleid (vergunningen, toezicht en handhaving) met betrekking tot Zeer Zorgwekkende Stoffen en Potentiële Zeer Zorgwekkende Stoffen ((p)ZZS). ZZS zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen. Alle overheidslagen, waaronder de provincie, hebben een rol in het VTH-beleid met betrekking tot ZZS.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

De bijdrage vanuit de landbouwsector om de emissies te verminderen, zowel van meststoffen als van gewasbeschermingsmiddelen, komt tot uiting in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Dit plan is een initiatief van LTO Nederland (2013) en gaat uit van vrijwillige deelname door agrariërs. In 2021 is gewerkt aan Gebiedsdocumenten Agrarische Wateropgave. Waterbeheerders en agrariërs hebben hierin gezamenlijk per waterschapbeheergebied de regionale wateropgaven en maatregelen geformuleerd voor zowel de landbouwsector als de waterbeheerder. Deze documenten zullen geconcretiseerd worden in uitvoeringsprogramma's. Daarbij zal een provinciale rol nader worden bekeken, welke mogelijk kan liggen in het bevorderen van de integraliteit met andere beleidsopgaven en gebiedsprocessen.

Overleg en gebiedsprocessen

Het deelprogramma oppervlaktewater in dit waterprogramma, in het bijzonder paragraaf 2.2, is tot stand gekomen in nauw overleg met de waterschappen in Noord-Holland en met de buurprovincies. De inhoud is congruent met de inhoud van de waterbeheerprogramma's van de waterschappen. De provincie heeft gezien haar beperkte rol zelf geen gebiedsprocessen georganiseerd; de waterschappen hebben dat wel gedaan.

2.2 KRW-waterlichamen 2022-2027

Doel: een goede ecologische en chemische toestand.

De KRW is vastgelegd in de Waterwet en het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw) (naar verwachting per 1 juli 2022 in de Omgevingswet en het Besluit Kwaliteitseisen Leefomgeving (BKL). De provincie is bevoegd tot het vaststellen van begrenzing, status, type, en ecologische doelen van de regionale oppervlakte-waterlichamen. Dat geldt dus niet voor rijkswateren; hiervoor is het Rijk bevoegd. Verder moet de provincie, indien dit van toepassing is, argumentatie in haar provinciaal programma opnemen over achteruitgang, uitstel doelbereik (fasering) en doelverlaging. De provincie stelt, behalve de eigen maatregelen, de verbeter-maatregelen voor oppervlaktewater niet vast; de waterschappen zijn daarvoor verantwoordelijk. Dit programma bevat ook informatie over de actuele ecologische en chemische toestand.

De door de provincie vastgestelde grenzen van alle regionale KRW-waterlichamen zijn weergegeven op deze kaart. Alle overige door de provincie vastgestelde elementen (status, type, ecologische doelen) en de ecologische en chemische toestand zijn per waterlichaam opgenomen in deze tabel. In deze paragraaf wordt hierop een toelichting gegeven.

Het Naardermeer is een waterlichaam met de status 'natuurlijk'. De ecologische doelen van dit waterlichaam worden niet door de provincie vastgesteld maar zijn opgenomen in het Bkmw/BKL. Volledigheidshalve zijn de doelen wel in de genoemde tabel weergegeven.

Begrenzing waterlichamen

De KRW-waterlichamen zijn een deel van het totale oppervlaktewater en zijn geselecteerd op basis van de criteria uit de KRW. Het zijn de eenheden waarover aan de EU wordt gerapporteerd. In Noord-Holland bevinden zich in totaal 89 regionale waterlichamen, waarvan 51 in het beheergebied van HHNK, 27 in het AGV-gebied en 11 in het beheergebied van Rijnland. Door splitsing van waterlichamen in het AGV-gebied is het totaal aantal waterlichamen toegenomen ten opzichte van de KRW-periode 2016-2021. De oppervlaktewaterlichamen zijn op de hiervoor genoemde kaart weergegeven.

De begrenzing van de oppervlaktewaterlichamen is ten opzichte van de KRW-periode 2016-2021 als volgt gewijzigd.

- Bij HHNK is in verband met een nieuwe waterhuishoudkundige situatie de ligging van de waterlichamen Wieringerwaard en Waal en Burg en het Noorden aangepast. Daarnaast hebben er om uiteenlopende redenen wijzigingen plaatsgevonden bij de duinwaterlichamen duingebied Texel, duingebied Noord NHN, duingebied Zuid NHN en Westerduinen/PWN. Zo werd bij het duingebied Texel het brak/zoute deel uit het waterlichaam weggelaten omdat dit een ander watertype betreft.
- Bij AGV hebben om een drietal redenen wijzigingen plaatsgevonden. Er zijn waterlichamen gesplitst die uit twee of meer aparte systemen bestaan (b.v. Loosdrechtse Plassen). Verder zijn waterlichamen uitgebreid die nu alleen uit een hoofdwatergang bestaan (b.v. Vaarten Ronde Hoep) en zijn een aantal kleinere grenscorrecties doorgevoerd (b.v. Gaasperplas).
- Bij Rijnland zijn de grenzen van vrijwel alle waterlichamen aangepast. Daarvoor zijn vier redenen: aangepaste grenzen van peilvak of N2000-gebied, uitbreiding met hydrologisch verbonden gebieden, de wens om binnen een waterlichaam slechts één watertype te hebben en correcties.

Status en type waterlichamen

De status van een waterlichaam geeft de mate van natuurlijkheid aan. Van de 89 waterlichamen in Noord-Holland heeft er één de status 'natuurlijk' (het Naardermeer), vijf de status 'sterk veranderd' (Amstelboezem, Vecht en drie duinwatersystemen[6] in het beheergebied van HHNK) en de overige 83 de status 'kunstmatig'. Ten opzichte van de vorige planperiode hebben geen statuswijzigingen plaatsgevonden.

Voor de vijf sterk veranderde waterlichamen is herstel van de natuurlijke toestand vaak niet mogelijk doordat in het verleden ingrepen gepleegd zijn waarvan het onwenselijk of onmogelijk is dat ze ongedaan worden gemaakt, zoals de aanleg van dijken. De overige waterlichamen zijn als kunstmatig aangemerkt omdat zij door mensen gegraven zijn.

De indeling van waterlichamen in watertypen is belangrijk voor de aanpak van waterkwaliteitsverbetering en het afleiden en monitoren van doelen. Alle regionale waterlichamen in Noord-Holland zijn van een m-type. Dit type betreft 'stilstaande wateren' (zoals meren, sloten, vaarten en kanalen) en heeft meerdere ondertypen. Ten opzichte van de periode 2016-2021 hebben bij geen van de waterschappen watertypewijzigingen plaatsgevonden.

Chemische en ecologische toestand 2020

Met de KRW wordt gestreeft naar een goede chemische en ecologische waterkwaliteit. De beoordelingssystematiek van de KRW werkt zo, dat door het samenvoegen van beoordelingscriteria de totaalbeoordeling slechter wordt, omdat de slechtste beoordeling maatgevend wordt voor het totaaloordeel (het one out, all out-principe). De huidige toestand (gemeten in 2020) is per waterlichaam weergegeven in de eerdergenoemde tabel.

De chemische kwaliteit wordt beoordeeld aan de hand van Europese normen voor 45 zeer schadelijke, 'prioritaire', stoffen. Voor geen van de 89 waterlichamen in Noord-Holland was in 2020 de chemische kwaliteit voldoende, met uitzondering van een zevental waterlichamen in het beheergebied van Rijnland. Dit laatste is naar verwachting niet blijvend omdat de in 2013 aan de stoffenlijst toegevoegde stoffen in 2020 nog geen onderdeel uitmaakten van de beoordeling.

In onderstaande tabel is de chemische toestand van de 89 waterlichamen samengevat. Voor de zogeheten ubiquitaire stoffen (stoffen waarvan de productie of het gebruik inmiddels is verboden, maar die nog lang in het milieu zullen voorkomen) voldoen tien waterlichamen. Voor de niet-ubiquitaire stoffen zijn dat er vijfentwintig, en voor de in 2013 aan de lijst toegevoegde stoffen nul.

6. Het betreft de waterlichamen duingebied Noord NHN, duingebied Zuid NHN en duingebied Texel. De overige duinwateren hebben de status 'kunstmatig'. Het betreft enerzijds de Waterleidingduinen en Westerduinen PWN, waar de waterwinning een belangrijke invloed heeft gehad, en anderzijds Zuid-Kennemerland waar plassen zijn gegraven t.b.v. jacht, zandwinning, recreatie en ter landschappelijke verfraaiing.

Tabel toestand chemie; aantal oppervlaktewaterlichamen dat 'voldoet'; Toetsjaar 2020

	Ubiquitaire stoffen	Niet-ubiquitaire stoffen	In 2013 toegevoegde stoffen	Chemie totaal
HHNK (51)	0	2	0	0
HHR (11)	10	7	0	7
AGV (27)	0	16	0	0
Totaal (89)	**10**	**25**	**0**	**7**

De ecologische kwaliteit ('ecologie totaal') wordt beoordeeld op basis van drie onderdelen.

- Vier biologische kwaliteitselementen: vis, waterplanten, macrofauna (kleine waterdieren) en fytoplankton (algen)
- Zeven algemeen fysisch-chemische parameters: stikstof, fosfaat, chloride, zuurgraad, temperatuur, zuurstof en doorzicht
- Specifiek verontreinigende stoffen: ca. 100 schadelijke stoffen, zoals bestrijdingsmiddelen en zware metalen

Voor geen van de 89 waterlichamen in Noord-Holland was in 2020 de ecologische kwaliteit goed. In de twee onderstaande tabellen is de ecologische toestand in 2020 samengevat. In de eerste tabel is voor elk van de drie hiervoor genoemde onderdelen de 'score' weergegeven. Zo blijkt voor 25 waterlichamen het onderdeel algemeen fysisch-chemische parameters op orde.

In de tweede tabel is een onderverdeling weergegeven van het onderdeel 'biologie', dus voor de vier genoemde biologische kwaliteitselementen. Voor de parameter 'vis' bijvoorbeeld is de toestand in 26 waterlichamen op orde.

Tabel Toestand ecologie; aantal oppervlaktewaterlichamen 'goed' c.q. 'voldoet'; Toetsjaar 2020

	Biologie totaal	Spec. veront. Stoffen	Alg. fys.-chem. parameters	Ecologie totaal
HHNK (51)	0	0	13	0
HHR (11)	2	0	6	0
AGV (27)	0	0	6	0
Totaal (89)	**2**	**0**	**25**	**0**

Tabel Toestand biologie; aantal oppervlaktewaterlichamen 'goed'; Toetsjaar 2020

	Macrofauna	Overige waterflora	Vis	Fyto-plankton	Biologie totaal
HHNK (51)	5	10	13	32	0
HHR (11)	6	4	7	7	2
AGV (27)	5	2	6	9	0
Totaal (89)	**16**	**16**	**26**	**48**	**2**

Ecologische doelen

De ecologische doelen worden voor alle sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen voorafgaande aan elke zesjaarsperiode opnieuw door de waterschappen afgeleid. Voor de periode 2022-2027 is dat gebeurd volgens de landelijk vastgestelde Handreiking KRW-doelen (STOWA, 2018). De afleiding van nieuwe ecologische doelen is in hoge mate een technisch en gereguleerd proces.

Voor alle waterlichamen is een watersysteemanalyse uitgevoerd met de meest actuele informatie en inzichten, waarbij de beoordeling mede aan de hand van ecologische sleutelfactoren heeft plaatsgevonden. Hierbij zijn de belangrijkste factoren in kaart gebracht die leiden tot de huidige waterkwaliteit. Een van die factoren zijn de bronnen van verontreiniging. Maar ook lichtklimaat, inrichting en beheer zijn belangrijke factoren. Vervolgens zijn maatregelen verkend waarmee de waterkwaliteit verbeterd kan worden. Op basis hiervan heeft een technische doelafleiding plaatsgevonden, die erop neerkomt dat de ecologische doelen de resultante zijn van de huidige toestand

plus het gezamenlijke effect van alle als effectief beoordeelde maatregelen. In deze systematiek van doelafleiding wordt in de doelen de achtergrondbelasting van nutriënten, waaronder met name de belasting door veenafbraak, automatisch meegenomen. Deze aanpak heeft geleid tot meer realistische doelen, die beter aansluiten bij de daadwerkelijke potentie van de KRW-waterlichamen. Verlaging van doelen om financiële redenen is conform landelijke afspraken niet doorgevoerd.

Maatregelen die een significant negatief effect hebben op functies en/of het milieu en maatregelen met een gering effect zijn conform de KRW bij de doelafleiding buiten beschouwing gebleven. Een voorbeeld van een maatregel met een significant negatief effect op een functie is het beperken of weren van scheepvaart. Deze maatregel beschermt oevers en oeverzones maar belemmert de economische functie van een vaarweg.

De ecologische doelen worden met name uitgedrukt in scores van de zogeheten ecologische kwaliteitsratio's (EKR's)) voor de reeds genoemde vier biologische kwaliteitselementen: vis, waterplanten, macrofauna (kleine waterdieren) en fytoplankton (algen). Een EKR is een getal op de schaal van 0 tot 1. Voor kunstmatige en sterk veranderde waterlichamen geldt in principe een maximale score van 0,6 (defaultwaarde). Naast de vier biologische elementen zijn er normen voor de eerder genoemde algemeen fysisch-chemische parameters. Als deze ondersteunende parameters niet op orde zijn, kunnen normaalgesproken ook de doelen van de vier biologische kwaliteitselementen niet gehaald worden. Voor de nutriënten (stikstof en fosfor) kan kringlooplandbouw hierbij van wezenlijke invloed zijn, maar ook een betere zuivering in rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Landelijk is er in 2018 een actualisatie van de beoordelingssystematiek geweest die impliceert dat een vergelijking tussen de doelen in de KRW-periode 2022-2027 met de doelen in de voorafgaande zesjaarsperiode niet goed mogelijk is. Met die relativering kan wel worden vastgesteld dat de doelen in de periode 2022-2027 vaker lager zijn dan de defaultwaarde van 0,6 dan in de periode 2016-2021. Een verklaring daarvoor is de nieuwe wijze van doelafleiding. Waar in de periode 2016-2021 vaak zekerheidshalve de defaultwaarden werden overgenomen liggen er dankzij de watersysteemanalyses nu meer realistische en goed onderbouwde maatwerkdoelen.

Dat de scores lager uitvallen dan de defaultwaarde van 0,6 heeft vooral te maken met de volgende factoren.

1. In veel wateren kunnen onvoldoende maatregelen genomen worden om ruimte te scheppen voor waterplanten. Er zijn beperkte arealen beschikbaar voor natuurvriendelijke oevers. De peilen zijn meestal vast. De niet-optimale condities voor waterplanten vertalen zich door in de macrofauna. Macrofauna is sterk afhankelijk van waterplanten, omdat deze hun leefomgeving en hun voedsel vormen.
2. Een deel van de wateren heeft te maken met een sterke nutriëntenbelasting van natuurlijke oorsprong, de hiervoor genoemde achtergrondbelasting. Dat betreft voedselrijke kwel, veenafbraak en soms emissies door watervogels. Daarnaast is een deel van de gronden in de polders de afgelopen decennia sterk opgeladen met nutriënten, die de komende decennia weglekken. Algen en kroos domineren vaak in dit soort wateren, waardoor onvoldoende licht op de bodem komt voor ontwikkeling van waterplanten. Bovendien leidt het tot een eenzijdige visstand.

Dat de doelen vaker een lagere score hebben dan de defaultwaarde van 0,6 betekent geen dalende ambitie. Het is geen doelverlaging in de zin van de KRW, omdat alle als effectief beoordeelde maatregelen in de doelafleiding zijn meegenomen. Het betekent vooral een realistische ambitie, waarvan het nog altijd een forse opgave is om die in 2027 bereikt te hebben.

Voor de chemische kwaliteit worden geen doelen per waterlichaam afgeleid, zoals dat voor de ecologische doelen wel het geval is. De chemische doelen zijn landelijk vastgelegd op basis van het Bkmw/BKL.

Maatregelen
De meeste verbetermaatregelen zullen in de planperiode door de waterschappen worden genomen. Er zijn een aantal voor de KRW geprogrammeerde maatregelen waarvoor de provincie initiatiefnemer is.

Doelbereik 2027

Voor de periode 2022-2027 hebben de waterschappen meer haalbare en realistische ecologische doelen afgeleid, gebaseerd op uitgebreide watersysteemanalyses. Dit betekent onder meer dat bij het bepalen van de doelen rekening is gehouden met bijvoorbeeld achtergrondbelasting ten gevolge van veenafbraak. Alle effectieve maatregelen die nodig zijn om deze meer realistische doelen te bereiken zijn geprogrammeerd.

Ondanks de beschreven maatregelen (voor oppervlaktewater in dit hoofdstuk en voor grondwater in hoofdstuk 3) en de maatregelenprogramma's die zijn opgenomen in het National Waterprogramma van het Rijk en de waterbeheerprogramma's van de waterschappen is het volledig bereiken van de doelen voor de grond- en oppervlaktewaterlichamen nog onzeker. Een hardnekkig probleem is de te hoge belasting van ons water met nutriënten en bestrijdingsmiddelen waardoor in veel waterlichamen het bereiken van de doelen wordt belemmerd. De door het Rijk te treffen maatregelen voor de aanpak van bemesting en gewasbeschermingsmiddelen (onder andere in het 7e Actieprogramma Nitraat) zijn nog niet uitgekristalliseerd. Daarom is nog niet duidelijk of deze maatregelen voldoende zullen opleveren om de doelen te halen. Ook is nog onduidelijk of de belasting van grensoverschrijdende rivieren met nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen in de periode 2022-2027 voldoende door onze buurlanden zal worden gereduceerd. De waterschappen hebben in hun waterbeheerprogramma's maatregelen geprogrammeerd voor de periode 2022-2027, zoals het bevorderen van vismigratie en het aanpassen rioolwater-zuiveringen. De provincie gaat uit van daadwerkelijke realisatie van de maatregelen door het waterschap in deze periode, maar realiseert zich dat de uitvoering nog risico's kent, bijvoorbeeld op het vlak van grondverwerving.

De doelen van de KRW moeten in 2027 zijn bereikt. In de interpretatie van de Europese Commissie betekent dit dat de maatregelen, die nodig zijn om de doelen te bereiken, uiterlijk in 2027 moeten zijn getroffen. Het daadwerkelijk bereiken van de goede toestand mag dan na-ijlen mits dat te wijten is aan natuurlijke omstandigheden, zoals de traagheid waarmee het watersysteem en de ecologie reageert op maatregelen. De KRW kent de mogelijkheid om minder strenge milieudoelstellingen ('doelverlaging') vast te stellen indien waterlichamen in een zodanige mate door menselijke activiteiten zijn aangetast dat het bereiken van die doelstellingen niet haalbaar of onevenredig kostbaar zou zijn (artikel 4, 5e lid KRW). Op grond van artikel 2.17 van het Besluit kwaliteit leefomgeving kan in het provinciaal waterprogramma worden besloten tot doelverlaging voor regionale wateren. Landelijk is in de Stuurgroep Water (april 2018) afgesproken om vast te houden aan de ambitie om invulling te geven aan de KRW-doelen in de periode 2022-2027 en pas gedurende deze periode een besluit te nemen over het toepassen van doelverlaging wanneer in 2027 het KRW-doel niet kan worden gerealiseerd. De voortgang van maatregelen en doelbereik zullen periodiek worden geëvalueerd om te kunnen beoordelen in hoeverre doelbereik mogelijk is en welke wijzigingen (in maatregelen óf doelen) eventueel tussentijds moeten worden doorgevoerd in de programma's. Er zullen afspraken tussen de betrokken partijen worden gemaakt over hoe de monitoring en evaluatie plaats zullen vinden. Hiermee kan een gedegen dossiervorming vorm krijgen die noodzakelijk is voor een goede onderbouwing van eventuele doelverlaging richting de Europese Unie.

Dit is in lijn met de afspraken over de KRW in de vergadering van de landelijke Stuurgroep Water (met hierin het Rijk, de Unie van Waterschappen, de VNG en het IPO) van 20 januari 2021. Hierin werd geconstateerd dat het nog onzeker is of tijdig wordt voldaan aan de doelen. De intentie werd uitgesproken dat in de regionale waterprogramma's en de Stroomgebiedbeheerplannen wordt aangegeven dat, indien nodig, door partijen aanvullende haalbare en betaalbare maatregelen worden genomen, binnen de eigen verantwoordelijkheden. Wanneer deze situatie zich voordoet in Noord-Holland zal tussen 2022 en 2027 over een aanpassing van dit programma worden besloten.

De maatregelprogramma's zijn vooral gericht op het verbeteren van de ecologische doelen. Daarnaast kent de KRW zoals gezegd ook chemische doelen (die overigens voor een deel, namelijk voor de eerdergenoemde specifiek verontreinigende stoffen, onderdeel zijn van de ecologische doelen). De regionale overheden hebben beperkt invloed op het chemisch doelbereik omdat bijvoorbeeld het toelatingsbeleid en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen landelijk worden bepaald. Wel werken de waterschappen in Noord-Holland, en ook de provincie, samen in het Landbouwportaal. Met dit Landbouwportaal wordt onder meer gewerkt aan het terugdringen van normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen. Met name de eerdergenoemde ubiquitaire stoffen vormen een probleem bij het halen van de chemische doelen in 2027. Dit zijn stoffen die niet meer geloosd mogen worden maar die in het milieu erg langzaam afbreken.

Fasering doelbereik

Voor kwaliteitselementen die volgens de prognose in 2021 nog niet aan de doelstellingen voldoen dient een beroep gedaan te worden op de uitzonderingsbepaling van KRW artikel 4.4 (fasering). Fasering is van toepassing op alle 89 waterlichamen. De redenen zijn in deze tabel per waterlichaam aangegeven. In alle gevallen zijn een of meer van de volgende motiveringsgronden van toepassing: natuurlijke omstandigheden, technisch onhaalbaar en onevenredig kostbaar.

Tijdelijke achteruitgang

Voor 6 waterlichamen, alle in het beheergebied van Rijnland, wordt een beroep gedaan op artikel 4.6 van de KRW (tijdelijke achteruitgang). De redenen zijn eveneens in deze tabel per waterlichaam aangegeven. In alle gevallen was de reden 'natuurlijke omstandigheden' van toepassing.

2.3 Overige wateren

Doel: een goede ecologische en chemische toestand.

Ecologische doelen overig water

In de KRW zijn criteria vastgelegd voor de begrenzing van KRW-oppervlaktewaterlichamen. Toepassing van deze criteria, in 2009, heeft ertoe geleid dat een deel van het oppervlaktewater is begrensd als KRW-waterlichaam (zie paragraaf 2.2) en een deel, het 'overig water', niet. Het overig water betreft vooral kleinere wateren, maar bij elkaar opgeteld gaat het toch om een aanzienlijke oppervlakte (voor het regionale water meer dan 40%).

Voor dit overig water geldt weliswaar ook de KRW (die geldt namelijk voor al het water), maar een belangrijk verschil is dat voor dit water geen ecologische doelen behoeven te worden afgeleid, in tegenstelling tot voor de KRW-waterlichamen. De provincie zal evenwel in de planperiode ecologische doelen vaststellen voor het overig water in de beheergebieden van het Hoogheemraadschap van Rijnland en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV). Dit is met deze waterschappen in 2019 afgesproken in de overeenkomst 'Ecologische doelen overige wateren provincie Zuid-Holland en provincie Noord-Holland'.

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is geen partij bij de overeenkomst. Dit waterschap hanteert een watersysteembenadering en heeft ervoor gekozen om voor overig water dezelfde doelen aan te houden als die gelden voor de KRW-waterlichaam waar ze op afwateren. Op deze kaart is voor elk van de 51 KRW-waterlichamen te zien welk overig water daarbij hoort. In de in paragraaf 2.2 genoemde tabel kunnen de doelen per KRW-waterlichaam worden opgezocht, die dus ook van toepassing zijn op het bijbehorende overig water.

Voor het halen van deze doelen voor overig water zal een inspanningsverplichting gelden. Binnen de KRW geldt immers alleen voor de begrensde KRW-waterlichamen een resultaatverplichting.

De belangrijkste punten uit de genoemde overeenkomst met Rijnland en AGV zijn:

- Voor al het overig water zullen de waterschappen periodiek ecologische doelen gaan afleiden. Ook de huidige toestand wordt bepaald.
- De doelen zullen weliswaar 'KRW-like' zijn maar veel minder uitgebreid dan de doelen die voor KRW-waterlichamen worden afgeleid. Het is aan de waterschappen om voor overig water een of meer van de vele KRW-parameters te kiezen, en ook de indeling van het overig water.
- De provincie zal de doelen overig water vaststellen. Bij het aanleveren van de conceptdoelen aan de provincie wordt tevens inzicht geboden in de realisatiestrategie en de wijze van monitoring van het doelbereik.
- Zowel de waterschappen als de provincie betrekken de doelen bij hun beleid en de uitwerking daarvan.

De provincie heeft in het najaar van 2021 de doelen overig water van Rijnland en AGV voor de eerste maal vastgesteld.

Chemische doelen overig water

Bij alle bronnen van verontreiniging worden via vergunningen of algemene regels de best beschikbare technieken voorgeschreven om lozingen en emissies van chemische stoffen terug te dringen. Vervolgens wordt beoordeeld, zoals bij lozingen met de emissie-immissie-toets, of aanvullende maatregelen nodig zijn. Voor de KRW zijn de chemische doelen per 1 januari 2022 vastgelegd in het Besluit kwaliteitseisen Leefomgeving (BKL). Het gaat hierbij om de doelen voor prioritaire stoffen (zeer giftige of moeilijk afbreekbare stoffen) die Europa heeft vastgelegd en die de chemische toestand van een water bepalen, en om chemische doelen voor overige verontreinigende stoffen die nationaal zijn vastgesteld en die mede de ecologische toestand bepalen. De provincie vindt het van belang dat ook voor oppervlaktewateren die niet als KRW-waterlichaam zijn vastgesteld, dus voor de overige wateren, doelen gelden. Voor de chemische doelen sluit de provincie aan bij de normen voor de chemie uit het BKL. Voor zowel de KRW-waterlichamen als overige wateren kunnen de in het BKL opgenomen stoffen en de betreffende getalswaarden als vertrekpunt dienen voor afwegingen. De provincie verwacht dat de waterschappen deze normen net als in de periode 2016-2021 als uitgangspunt voor afwegingen zullen toepassen op alle oppervlaktewateren in de provincie Noord-Holland.

Maatregelen

- Ecologische doelen overig water vaststellen

2.4 Water-maatregelen provincie

Doel: bevorderen van een goede ecologische en chemische toestand.

Natuurvriendelijke oevers provinciale vaarwegen

De provincie onderhoudt ruim 250 kilometer vaarwegen en hun oevers. Die zijn primair voor het versterken van de regionale economie zoals (vracht)vervoer over water en watertoerisme. De ecologische waterkwaliteit kan onder meer verbeterd worden door waar mogelijk en zinvol natuurvriendelijke oevers (nvo's) aan te leggen. Hierbij wordt rekening gehouden met andere belangen voor zover het past binnen het beleid en de beschikbare middelen. Dit zijn oevers met een geleidelijke overgang tussen land en water of met een vooroever. Er ontstaat hierdoor een luwe land-waterzone, waar meer kans is op waterplanten en opgroei- en paaimogelijkheden voor vis. Nvo's hebben een bewezen positieve uitwerking op de ecologische waterkwaliteit en dus op het bereiken van de KRW-doelen en de biodiversiteit. Daarbij is goed onderhoud van de nvo's overigens belangrijk.

In de jaren voor de planperiode van dit programma zijn op meerdere locaties nvo's aangelegd, waaronder 9,6 km rietlanden/nvo's langs de trajecten West-Beverkoog en Noord Schermer- en Walingsdijk.

Er is inmiddels gekozen voor een nieuwe, meer flexibele werkwijze, waarbij niet van te voren de locaties voor het verzilveren van nvo-kansen worden vastgelegd maar er meer ruimte is om in te spelen op kansen. De provincie heeft de oeververvangingsprojecten voor de komende jaren aanbesteed aan één partij. Daarbij is duurzaamheid een belangrijk criterium, onder meer ten aanzien van voorzieningen ter verbetering van de biodiversiteit en de waterkwaliteit (zoals natuurvriendelijke oevers). Er is besloten om niet meer per project afzonderlijk de financiering beschikbaar te stellen maar om eenmalig een bedrag van € 1 miljoen voor de aanleg van nvo's uit te trekken. Dit bedrag is naar verwachting voldoende voor de kansen die zich t/m 2023 zullen voordoen. Het bij oeveronderhoud aanleggen van nvo's wordt zo meer 'het nieuwe duurzame normaal'. Het voornemen is om de toekomstige financiering, na 2023, te regelen via het spoor van de Nota Kapitaalgoederen. Op deze wijze worden de kosten van nvo's onderdeel van de normkosten waarop het toe te kennen projectbudget wordt gebaseerd. Deze werkwijze is in lijn met de Green Deal GWW waaraan de provincie zich heeft gecommitteerd.

Vispasseerbare provinciale sluizen

De provincie heeft tien schutsluizen in eigendom en beheer. In januari 2020 is een haalbaarheidsstudie opgeleverd voor de verbetering van de vispasseerbaarheid van deze sluizen.

Op basis van deze haalbaarheidsstudie zal de provincie de komende jaren prioriteit gegeven aan de volgende zes schutsluizen, alle boven het Noordzeekanaal:

- Wilhelminasluis
- Koopvaardersschutsluis
- Braaksluis
- Molenkolksluis
- Roskamsluis
- Willem I-sluis

De vispasseerbaarheid van deze sluizen zal worden verbeterd door middel van loze schuttingen, rinketbediening en/of lokstroompompen. Voor de overige vier sluizen is er ofwel geen ecologische urgentie dan wel zijn al vismigratievoorzieningen aanwezig.

In het Noordzeekanaalgebied liggen twee provinciale sluizen, de Wilhelminasluis in Zaanstad en de Willem I-sluis in Amsterdam. Sinds 2017 neemt de provincie deel aan een gezamenlijk meerjarig vismonitoringsprogramma van alle waterbeheerders rond het Noordzeekanaal, op basis van een samenwerkingsovereenkomst.
Het monitoringsprogramma is mede opgezet met het oog op de komst van de nieuwe zeesluis in IJmuiden en de daaraan gekoppelde mitigerende maatregelen tegen zoutindringing. Het programma vergroot de kennis over migratiepatronen en de passage bij sluizen, gemalen en vispassages. Hierdoor kunnen wateren en kunstwerken effectiever worden ingericht en beheerd. De focus ligt hierbij op de migrerende doelsoorten aal (glasaal en schieraal) en driedoornige stekelbaars, evenals op zoetwatervis, die evenzeer baat heeft bij goed passeerbare kunstwerken. In oktober 2019 is besloten de samenwerking in ieder geval tot en met 2022 voort te zetten.
In de planperiode zal voortzetting en invulling van deze samenwerking na 2022 overwogen worden.

KRW-pilot

Waterschappen en provincie werken samen aan het realiseren van de KRW-doelen in 2027. In het coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam doorpakken!' is een KRW-pilot aangekondigd: in een specifiek waterlichaam wordt bekeken of daar versneld de KRW-doelen kunnen worden gerealiseerd. De leereffecten van deze pilot kunnen worden gebruikt om de aanpak in de andere waterlichamen zo nodig bij te stellen.

In 2020 werd besloten de pilot vorm te geven door maatregelen ter verbetering van de ecologische waterkwaliteit in een drietal deelprojecten in drie waterlichamen:

Deelproject KRW-pilot / KRW- waterlichaam	Partners	Inhoud
Uitgeester- en Heemskerkerbroek [7]	HHNK	Diverse projecten
Sloterplas	AGV	Proefproject stikstof-limitering
Amstelveense Poel	Rijnland, gemeenten Amstelveen en Amsterdam	Baggerproject

De uitvoering van deze projecten is in 2021 van start gegaan.

Overige provinciale maatregelen KRW-waterlichamen

De meeste maatregelen in de regionale KRW-waterlichamen worden door de waterschappen genomen. In paragraaf 2.2 is per waterschapsbeheergebied voor de periode 2022-2027, een overzicht opgenomen van maatregelen in de KRW-waterlichamen waarvoor de provincie initiatiefnemer is. Het betreft vooral natuurmaatregelen.

Maatregelen

- Natuurvriendelijke oevers aanleggen in provinciale vaarwegen
- Provinciale schutsluizen beter vispasseerbaar maken
- KRW-pilot uitvoeren
- Natuurprojecten uitvoeren in KRW-waterlichamen

7. Naast deze pilot met de provincie heeft HHNK ervoor gekozen ook zelf een pilot uit te voeren en te bekostigen, in het waterlichaam Krommenieër Woudpolder.

2.5 Provinciaal beleid landelijk gebied

Doel: een (water)vitaal landelijk gebied.

Het provinciale landbouw-, natuur- en bodemdalingsbeleid leidt mede tot verbetering van de chemische en ecologische waterkwaliteit. In deze paragraaf wordt een en ander, niet uitputtend, beschreven.

Landbouwbeleid

De waterkwaliteit vaart wel bij een goede bodem en vice versa. Een verduurzaming van de landbouw impliceert een verbetering van de bodemstructuur en beperking van de emissies van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, waardoor de belasting van het oppervlaktewater afneemt. Net als andere overheden en partijen levert de provincie een bijdrage aan deze verduurzaming. De bijdrage aan de beoogde transitie naar een duurzaam voedselsysteem (economisch, ecologisch, ruimtelijk en sociaal) wordt beschreven in de Voedselvisie (2021). Specifiek voor de bollenteelt zal de provincie starten met een stimuleringsprogramma voor biologische bollenteelt, met de focus op percelen die in de nabijheid van natuurgebieden liggen.

Europese financiering watermaatregelen en waterbeheer

De provincie vervult een belangrijke uitvoerende rol bij de besteding van Europese middelen voor waterdoeleinden. Het bestaande Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3) is tot eind 2022 verlengd, maar er is daarbij wel meer focus aangebracht. Deze focus betreft de onderwerpen Klimaat, Biodiversiteit en Bodem en Kringlooplandbouw. Binnen deze onderwerpen is er voldoende ruimte om maatregelen te treffen die bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit en de kwantitatieve waterhuishouding.
In het nieuwe Nationaal Strategisch Plan (NSP, de opvolger van POP3, 2023-2027) voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) zal wederom de mogelijkheid bestaan om mede met Europees geld watermaatregelen te financieren.

Ook blijft Europese financiering (nu onder het POP3 en vanaf 2023 onder het NSP-GLB) mogelijk voor agrarisch natuurbeheer en agrarisch waterbeheer, met onder andere maatregelen die uitspoeling van nutriënten verminderen, ecologisch slootschonen, bufferzones langs watergangen en spuitvrije akkerranden.

Bovendien kan aan de realisatie van KRW-doelen worden bijgedragen via een stelsel van regelingen en voorwaarden die gesteld worden aan inkomenssteun voor boeren (de zogeheten 1e pijler). Het kan hier gaan om maatregelen die tot de basis voor hectaresteun behoren, alsmede om additionele maatregelen (ecoregelingen) die agrariërs op vrijwillige basis kunnen nemen om zo extra hectarepremie te ontvangen.

Eén van de succesfactoren is een voor agrariërs laagdrempelige en toegankelijke financiering. In Noord-Holland heeft het Landbouwportaal Noord-Holland (zie ook hieronder) het belang daarvan aangetoond. Vanaf 2023 is de ambitie om het Landbouwportaal voor een belangrijk deel onder het NSP-GLB te financieren.

Landbouwportaal

LTO Noord, de agrarische collectieven, de waterschappen in Noord-Holland en de provincie hebben hun krachten gebundeld in de Samenwerking Bodem & Water. Hierin werken zij samen aan een schone, gezonde en natuurlijke omgeving waar de landbouw kan floreren en biodiversiteit wordt hersteld. De Samenwerking Bodem & Water heeft geleid tot het Landbouwportaal Noord-Holland. Agrarische ondernemers vinden hier kennis, informatie en een overzicht van maatregelen en subsidiemogelijkheden die bijdragen aan een duurzame bedrijfsvoering en een klimaatrobuust watersysteem. Een subsidieaanvraag indienen en afhandelen verloopt ook via het Landbouwportaal. Het Landbouwportaal is medio 2018 van start gegaan en heeft tot een grote deelname van agrariërs geleid.

De provincie voert sedert 2018 de zogeheten subsidieregeling 'Kennisontwikkeling Bodem en Water' uit, waarmee met financiële middelen van de waterschappen onder meer coaches worden gefinancierd die bedrijfsbezoeken afleggen om agrariërs te adviseren over te nemen verbetermaatregelen.

De genoemde partijen zijn voornemens het Landbouwportaal ook in de komende jaren te continueren. Wat de provincie betreft is een aandachtspunt daarbij de effectmonitoring van de verbetermaatregelen.

Voor de financiering van het Landbouwportaal wordt vooral gekeken naar Europese middelen (zie hiervoor). De provincie onderzoekt met partijen de mogelijkheden tot verdere verbreding van het Landbouwportaal.

Pachtbeleid

De provincie heeft ca. 1.800 hectare grond in eigendom die tijdelijk aan agrariërs wordt verpacht, alvorens de grond een definitieve bestemming krijgt. Bij de verpachting worden (bovenwettelijke) gebruiksvoorwaarden gesteld die onder andere leiden tot minder emissies naar grond- en oppervlaktewater van meststoffen en bestrijdingsmiddelen. In 2020 werd aanvullend besloten om voor de nieuwe contracten het gebruik van het onkruidbestrijdingsmiddel glyfosaat op de pachtgronden te verbieden.

Natuurbeleid

De provincie werkt aan verdere realisatie en optimalisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De ambitie is om de NNN in 2027 gerealiseerd te hebben, waartoe nog 5.600 hectare aan het netwerk toegevoegd dient te worden (peildatum 1 januari 2020). Hiervoor is in het najaar van 2020 een realisatiestrategie vastgesteld.
Bij kwaliteitsverbetering van natuurgebieden, bijvoorbeeld in de 19 N2000-gebieden, kunnen waterkwaliteit en waterpeilen een belangrijke rol spelen. De provinciale stikstofaanpak met betrekking tot N2000-gebieden zal ook de waterkwaliteit ten goede komen.

Het natuurbeheer, dat door de provincie wordt georganiseerd en gefinancierd, kan hand in hand gaan met waterkwaliteitsverbetering, zowel binnen het NNN als daarbuiten (agrarisch natuur- en landschapsbeheer). Het SNL (subsidiestelsel natuur en landschap) onderscheidt vijf zogenoemde 'leefgebieden' voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Binnen de leefgebieden open grasland, open akker, droge dooradering, natte dooradering en in de categorie agrarisch waterbeheer kan subsidie voor agrarisch natuurbeheer worden aangevraagd, voor ecologische doelen (behoud weidevogel en akkervogels) en voor verbetering van de waterkwaliteit.

In 2021 heeft de provincie het Masterplan Biodiversiteit vastgesteld. In het masterplan wordt aangegeven wat de provincie samen met betrokken organisaties gaat doen ter versterking van de biodiversiteit, niet alleen in de natuurgebieden maar ook daarbuiten. In de waterrijke provincie Noord-Holland komt vanzelfsprekend ook de biodiversiteit in en om het water aan bod. Onder meer zal met de waterbeheerders en andere partijen de realisatie van een nat natuurnetwerk worden verkend, aanvullend op het NNN. Combinaties zoals klimaatadaptatie (zoetwaterberging) en natuurinrichting zijn bewezen kansrijk. Onderdeel van het masterplan is een kennisagenda voor biodiversiteit en waterkwaliteit. De kennisagenda maakt nieuwe kennis beschikbaar voor gebiedsprojecten waar meerdere doelen samenkomen.

In sommige natuurgebieden zijn de natuurdoelstellingen niet allemaal gunstig voor de waterkwaliteit. Zo is in wateren met veel (water)vogels de nutriëntenbelasting via vogelpoep soms beperkend.

Bodemdalingsbeleid

Bij veenafbraak komen nutriënten vrij die leiden tot (verdere) belasting van het oppervlaktewater. Dit kan, afhankelijk van andere eutrofiëringsbronnen zoals bemesting, een verslechtering van de ecologische kwaliteit tot gevolg hebben. De provincie voert een beleid om bodemdaling in veengebieden tegen te gaan door maatregelen te nemen die veenafbraak beperken. Met een gebiedsgerichte aanpak wordt gewerkt aan het stoppen of remmen en waar mogelijk herstellen van bodemdaling.

De belangrijkste veenpakketten in Noord-Holland bevinden zich in Laag Holland.
Voor dit gebied zal een integraal gebiedsprogramma worden opgesteld en uitgevoerd, waarin onder meer het beperken van bodemdaling, de realisatie van het NNN en het verbeteren van waterkwaliteit aan elkaar worden gekoppeld. Er zal daarnaast een regionale veenweidenstrategie worden ontwikkeld om invulling te geven aan de taakstelling voor de CO_2-reductie. Deze strategie zal gelden voor de komende 10 jaar (2030), met een doorkijk naar 2050.

Integrale gebiedsgerichte programma's

De provincie werkt in een aantal gebieden aan een integrale aanpak van verschillende opgaven. Een voorbeeld is het Integraal Gebiedsprogramma Laag Holland (zie hiervoor). Een ander voorbeeld is het gebied Oostelijke Vechtplassen. Hier werken 21 partijen samen om het gebied een kwaliteitsimpuls te geven door de realisatie van 800 hectare NNN, het baggeren van de Loosdrechtse Plassen, het behouden en verbeteren van verschillende Natura 2000-habitats, de aanleg van recreatieve verbindingen, het herstel van legakkers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het transformeren van de watersportsector.

Circulaire economie

Uit afvalwater kunnen in een rioolwaterzuiveringsinstallatie (rwzi) veel waardevolle grondstoffen teruggewonnen worden, zoals fosfaten voor de bemesting in de landbouw of cellulose voor versterking van asfalt. De waterschappen zijn bezig hierin stappen te zetten en nemen zo hun verantwoordelijkheid in de realisatie van een zoveel mogelijk circulaire economie.

De provincie steunt het zoveel mogelijk circulair maken van de afvalwaterketen van harte, onder meer omdat het de waterkwaliteit ten goede komt en de mogelijkheden tot hergebruik van het rwzi-effluent vergroot. Er is een link met de EU-verordening inzake minimumeisen voor hergebruik van water. Deze verordening is in 2020 gepubliceerd en zal in 2023 in werking treden. De provincies worden mogelijk bevoegd gezag voor de vergunningverlening. De verordening heeft onder meer als doelstelling het bevorderen van hergebruik van (gezuiverd) stedelijk afvalwater voor agrarische toepassingen (circulaire economie). Daarnaast de harmonisatie van eisen met het oog op de interne markt voor de afzet van producten geteeld met hergebruikt water.

Subsidiëren integrale projecten

De provincie zal in de planperiode integrale projecten van waterschappen subsidiëren die waterkwaliteitsdoelen koppelen aan andere beleidsdoelen.

Maatregelen

- Uitvoeren POP3/NSP-GLB-water
- Deelname Landbouwportaal
- Uitvoeren integrale gebiedsgerichte programma's
- Subsidiëren integrale projecten

2.6 Opkomende stoffen, medicijnresten en microplastics

Doel: watervervuiling door nieuwe stoffen tegengaan

Er is de laatste jaren steeds meer aandacht gekomen voor de vervuiling van het water met 'opkomende stoffen', medicijnresten en microplastics. Dit zijn categorieën van stoffen die niet KRW-genormeerd zijn. De rol van de provincie met betrekking tot deze stoffen is beperkt (vaak grond- of drinkwatergerelateerd) en zal dat waarschijnlijk ook blijven.

Opkomende stoffen

Door het intensieve gebruik van het water en de omgeving rondom het water, worden er met regelmaat nieuwe of relatief onbekende stoffen in het water aangetroffen waarvan niet bekend is welke effecten ze kunnen hebben op het waterecosysteem en de mensen en dieren die daarvan afhankelijk zijn. Het gaat met name om biociden, PFAS (fluorhoudende water-, vet- en vuilafstotende stoffen die worden gebruikt in verschillende producten), alkylfosfaatesters (gebruikt als brandvertrager en/of weekmaker), persoonlijke verzorgingsproducten, schoonmaakmiddelen en huishoudchemicaliën. Vooral in effecten van (mengsels van) opkomende stoffen is meer inzicht nodig. Om hier beter grip op te krijgen is op landelijk niveau, binnen de Delta-aanpak Waterkwaliteit, het uitvoeringsprogramma 'Aanpak opkomende stoffen in water' opgesteld.

Een voorbeeld van een verbeterd inzicht in het effect van stoffen is dat EFSA, de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid, de gezondheidskundige grenswaarde voor een viertal PFAS fors naar beneden heeft bijgesteld. Dit op basis van nieuwe studies waaruit risico's voor het immuunsysteem van mensen naar voren zijn gekomen. Op basis hiervan heeft het RIVM de risicogrenzen voor PFAS in bodem, oppervlaktewater en drinkwater opnieuw beoordeeld.

De provincie heeft met haar VTH-beleid (vergunningen, toezicht, handhaving) invloed op de concentraties van opkomende stoffen in oppervlakte- en grondwater. Er zijn begin 2021 landelijke afspraken over intensivering van VTH-beleid met betrekking tot Zeer Zorgwekkende Stoffen en potentiële Zeer Zorgwekkende Stoffen tot stand gekomen (zie ook paragraaf 2.1). Over de invulling zijn met de omgevingsdienst NZKG afspraken gemaakt.

Voor de opkomende stoffen wacht de provincie de resultaten af van de landelijke trajecten en afspraken. Indien nodig en effectief kunnen eventueel regionale maatregelen worden geïnitieerd ter aanvulling van het landelijke spoor, samen met waterbeheerders, gemeenten en maatschappelijke sectoren.

Medicijnresten

Door toenemend (humaan) medicijngebruik komen steeds meer medicijnresten in het oppervlaktewater terecht. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat lage concentraties van medicijnresten al nadelige effecten kunnen hebben op aquatische organismen. Hierdoor kan de kwaliteit van het waterleven onder druk komen te staan. De grootste bron van verontreiniging zijn huishoudens, deze bron is veel groter dan die van ziekenhuizen en verzorgingshuizen.

Sinds enige jaren werkt de Rijksoverheid samen met andere partijen samen in de 'Ketenaanpak Medicijnresten uit Water' aan het terugdringen van medicijnresten in oppervlakte- en grondwater. Deze aanpak is gericht op alle stappen: van de ontwikkeling en toelating, het voorschrijven en gebruik, tot en met de afval- en zuiveringsfase. De verwachting is echter dat een substantiële emissiereductie van medicijnresten naar oppervlaktewater alleen maar kan worden behaald door verbeteringen in de rioolwaterzuivering. Andere microverontreinigingen, zoals gewasbeschermingsmiddelen en biociden kunnen hierbij 'meeliften'.

De provincie zal waar mogelijk het probleem van medicijnresten in het water verbinden met andere provinciale opgaven zoals gezondheid en duurzame landbouw (diergeneesmiddelen). Voor medicijnresten wacht de provincie de resultaten af van de landelijke trajecten en afspraken. Indien nodig en effectief kunnen eventueel regionale maatregelen worden geïnitieerd ter aanvulling van het landelijke spoor, samen met waterbeheerders, gemeenten en maatschappelijke sectoren.

Microplastics

Het effect van microplastics op de mens en het milieu is nog niet duidelijk; onderzoek daarnaar is vaak complex. Microplastics breken nauwelijks af in het milieu. Aan het plastic kunnen additieven of andere stoffen toegevoegd zijn. Het beleid is vooral gericht op preventie. Op Europees niveau zijn verschillende stappen gezet om microplastics in het milieu aan te pakken. Zo zijn de EU-lidstaten verplicht maatregelen te nemen om het gebruik van plastic tasjes te verminderen. Nationaal is het beleid erop gericht om, aanvullend op het Europese beleid, maatregelen te nemen in overleg met de relevante sectoren zoals de textiel- en de verfbranche en de cosmetica-industrie.

Een belangrijke bron van microplastic in het oppervlaktewater zijn grote, zichtbare stukken plastic afval. Het terugdringen van het plastic zwerfafval is daarom een belangrijke maatregel. De provincie ruimt zwerfvuil op langs provinciale (vaar)wegen. De provincie ziet weinig mogelijkheden tot verdere concrete actie vanuit de eigen bevoegdheden maar is altijd bereid mee te denken in mogelijke oplossingsrichtingen.

Maatregelen
- VTH-beleid ZZS en (p)ZZS intensiveren

2.7 Zwemwater

Doel: uitbreiding van het aantal zwemlocaties en verbetering van de kwaliteit.

Zwemwateren behoren onder de KRW tot de beschermde gebieden. In deze gebieden moet het waterbeheer worden afgestemd op de eisen die gelden vanwege dit specifieke gebruik. Dit is verder uitgewerkt en geregeld in de Europese Zwemwaterrichtlijn. Hierin is aangegeven dat lidstaten elk jaar zwemlocaties in oppervlaktewater aanwijzen en dat zwemmers worden geïnformeerd over de waterkwaliteit. In Nederland is deze taak opgedragen aan de provincies. Zij werken daarbij nauw samen met waterbeheerders en beheerders van de zwemlocaties.

Aanwijzen zwemlocaties, veiligheidsonderzoek en verzorgen publieksinformatie

Bij het aanwijzen van zwemlocaties volgt de provincie de Europese Zwemwaterrichtlijn en het Nederlandse protocol 'Aanwijzen en afvoeren van Zwemlocaties'. Om een locatie aan te kunnen wijzen moet deze aan veiligheidseisen en waterkwaliteitseisen voldoen. Er moeten kwaliteitsmetingen zijn gedaan en er moet een zwemwaterprofiel worden opgesteld. Dit zwemwaterprofiel bevat een gebiedsanalyse, met inventarisatie van vervuilingsbronnen zoals riooloverstorten en indien nodig een maatregelenprogramma. In Noord-Holland zijn ruim 150 zwemlocaties. Deze zijn te vinden op www.zwemwater.nl.

Nadat een locatie is aangewezen meet de waterbeheerder periodiek de waterkwaliteit en voert de provincie jaarlijks een veiligheidsonderzoek uit. De provincie gebruikt de gegevens van de waterbeheerder en verzorgt de publieksinformatie. Wanneer het water een slechte kwaliteit heeft of als er andere risico's zijn, zoals bijvoorbeeld een onstabiele bodem, wordt er een waarschuwing of negatief zwemadvies gegeven. Indien nodig kan er ook een zwemverbod worden ingesteld. Dit wordt ter plaatse en op internet bekend gemaakt.

Waterkwaliteit

Voor goed zwemwater is een goed samenspel tussen locatiebeheerder en waterbeheerder noodzakelijk. Een slechte waterkwaliteit kan namelijk zowel worden veroorzaakt door het beheer van stranden en ligweides als door het waterbeheer. Hondenpoep kan bijvoorbeeld een oorzaak zijn van te hoge bacteriegehaltes in het water en hoge fosforgehaltes in stilstaand water kunnen leiden tot algenbloei.

In de afgelopen planperiode heeft de provincie stimuleringsbeleid gevoerd om de kwaliteit van het zwemwater te verbeteren. De provincie ondersteunde locatiehouders en waterbeheerders met een subsidieregeling. Deze regeling is succesvol gebleken maar de zwemwaterkwaliteit is nog niet overal goed. Het droger worden van zomers en in samenhang hiermee minder verversingsmogelijkheden van het water is een van de oorzaken. De provincie zal haar stimuleringsbeleid voortzetten.

Nieuwe locaties

Met name in en rond stedelijke gebieden neemt de recreatiedruk en de behoefte aan zwemplekken toe. Net als in de vorige planperiode wil de provincie actief meewerken aan het ontwikkelen van nieuwe locaties. De provincie ondersteunt potentiële locatiehouders bij het uitvoeren van voorbereidend gebiedsonderzoek (opstellen zwemwaterprofielen) én het treffen van maatregelen.

Maatregelen

- Aanwijzen zwemlocaties, uitvoeren veiligheidsonderzoeken en verzorgen publieksinformatie
- Stimuleren verbetering kwaliteit zwemlocaties
- Stimuleren ontwikkeling nieuwe zwemlocaties

2.8 Vaarwegen

Doel: een goed op de beroeps- en recreatievaart toegesneden vaarnetwerk.

Sinds 2015 wijst de provincie voor de regionale wateren aan welke wateren de maatschappelijke functie 'vaarweg' hebben. In de provinciale Omgevingsverordening zijn de vaarwegen opgenomen die de provincie van regionaal belang acht. Deze vaarwegen hebben ook de maatschappelijke functie vaarweg.

Het vastleggen van de maatschappelijke functies van regionale wateren in het waterprogramma gebeurt op grond van artikel 4.4 Waterwet. Ook onder de Omgevingswet kunnen maatschappelijke functies voor regionale wateren worden vastgelegd in het regionaal waterprogramma (zie onder andere art. 4.4 lid 1 van het

Besluit Kwaliteit Leefomgeving (BKL)). Uit de toelichting bij het BKL blijkt dat de in het regionaal waterprogramma vastgelegde maatschappelijke functies een rol spelen bij de beslissing op een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit (artikel 8.84 BKL). Een omgevingsvergunning kan slechts worden verleend als die activiteit verenigbaar is met de vastgelegde maatschappelijke functies. Ditzelfde geldt ook voor omgevingsvergunningen voor milieubelastende activiteiten; zie art. 8.22 BKL.

Voor 2015 is naar aanleiding van de toen nieuwe Waterwet opnieuw gekeken naar alle wateren in de provincie en is ervoor gekozen om de wateren met een regionaal belang voor de beroepsvaart en de recreatievaart aan te wijzen als vaarweg. Specifiek is toen besloten tot aanwijzing van de regionale wateren die behoren tot de BRTN[8], de Staande Mast Route en de CEMT[9]. Hierbij zijn toen, door Provinciale Staten, ook voor het eerst de vaarwegbeheerders per vaarweg aangewezen, in de Waterverordening provincie Noord-Holland. Deze aanwijzing is afgestemd met de waterschappen en gemeenten. Inmiddels staan de aanwijzing van de vaarwegbeheerders en de regelgeving omtrent de vaarwegen in de Omgevingsverordening.

8. BRTN staat voor Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland.
9. CEMT staat voor de Conférence Européenne des Ministres de Transport, die de klasse-indeling bepaald heeft.

De Functiekaart vaarwegen, inmiddels opgenomen in de viewer bij de Omgevingsverordening, is sinds 2015 niet gewijzigd; het betreft een voortzetting van bestaand beleid. Vooralsnog worden er geen wijzigingen voorzien in het aangewezen vaarwegennetwerk. Wel zal een onderzoek plaatsvinden. De provincie zal, samen met gemeenten en waterbeheerders, de behoefte, wenselijkheid en haalbaarheid onderzoeken van het benoemen van het vaarweg- en nautisch beheer van nieuw aan te wijzen vaarwegen.

Maatregelen
- Onderzoek fijnmazig vaarnetwerk
- Aanwijzen vaarwegen

3. Deelprogramma Grondwater

3.1 Inleiding

Grondwater, het is onzichtbaar maar overal aanwezig. Het wordt gebruikt voor drinkwatervoorziening, industriële toepassingen, beregening van landbouwgronden en energievoorziening. Een goed grondwaterbeheer is belangrijk voor de landbouw, de economie, wonen en de natuur. Voor een duurzaam gebruik van het grondwater mogen voorraden niet uitgeput raken en moet de kwaliteit goed zijn.

De opbouw van dit hoofdstuk sluit aan op de Kaderrichtlijn Water en de hiermee samenhangende Grondwaterrichtlijn. Deze richtlijnen verplichten de lidstaten het grondwater in te delen in grondwaterlichamen. Van deze samenhangende eenheden moet de kwalitatieve en kwantitatieve toestand worden beoordeeld en moeten maatregelen worden genomen om een goede kwalitatieve en kwantitatieve toestand te bereiken en te behouden. De toestandsbeoordeling vindt plaats aan de hand van een aantal testen, opgenomen in 'Guidance Document No. 18 on groundwater status and trend assessment' van de EU en het 'Protocol voor toestand- en trendbeoordeling van grondwaterlichamen KRW' van de Landelijke Werkgroep Grondwater.

In Nederland hebben de provincies een regisserende rol en beoordelen de toestand van de grondwaterlichamen en stellen maatregelen vast om een goede toestand te bereiken en te behouden. Daarbij vindt afstemming plaats met waterschappen, drinkwaterbedrijven en gemeenten. Zij hebben naast het Rijk, dat verantwoordelijk is voor het generieke beleid (zoals mestbeleid en toelating bestrijdingsmiddelen), specifieke taken die van invloed zijn op het grondwatersysteem. Zo zijn de drinkwaterbedrijven verantwoordelijk voor het leveren van drinkwater, zijn gemeenten verantwoordelijk voor het stedelijk grondwaterbeheer, en zijn waterschappen bevoegd gezag voor onder andere agrarische onttrekkingen, bouwputbemalingen en industriële onttrekkingen kleiner dan 150.000 kubieke meter per jaar.

In Nederland zijn 23 grondwaterlichamen begrensd. Deze bestrijken vrijwel allemaal delen van meerdere provincies. Noord-Holland maakt deel uit van vier grondwaterlichamen: duin Rijn-West, zand Rijn-west, deklaag Rijn-West en zout Rijn-West. De beoordeling van de toestand van de grondwaterlichamen wordt uitgevoerd aan de hand van drie testen die samen met de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland worden uitgevoerd: de chemische kwaliteitstest, de waterbalanstest en, als onderdeel van deze laatste test, de zoutintrusietest.

In aanvulling op de algemene beoordeling van de grondwaterlichamen vraagt de KRW aandacht voor drie specifieke gebieden: winningen voor menselijke consumptie (drinkwater), grondwaterafhankelijke oppervlaktewaterlichamen en grondwaterafhankelijke natuur. In deze gebieden moet het grondwater ook voldoen aan de specifieke eisen die voor deze gebieden gelden. Hiervoor bestaan afzonderlijke testen.

In de volgende paragrafen wordt aangesloten op de testen die moeten worden uitgevoerd. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de chemische kwaliteit, de waterbalans, drinkwaterwinningen, grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren en natuurgebieden.

3.2 De chemische kwaliteit

Doel: een goede chemische toestand.

Een belangrijk doel van de aan de Kaderrichtlijn Water verbonden Grondwaterrichtlijn is om de inbreng en verspreiding van verontreinigende stoffen in het grondwater te voorkómen of te beperken. De kwaliteit van het grondwater kan achteruit gaan door verontreinigingen die afkomstig zijn uit diffuse bronnen of uit puntbronnen. Een diffuse bron heeft in tegenstelling tot puntbronnen niet eenduidig op een bepaalde plek zijn oorsprong. Belangrijke diffuse verontreinigingen zijn stikstof, fosfaat en bestrijdingsmiddelen. Bij puntbronnen gaat het veelal om oude industriële verontreinigingen.

Diffuse bronnen

De chemische kwaliteit van het grondwater wordt bepaald aan de hand van communautaire normen en drempelwaarden. De communautaire normen gelden voor nitraat en bestrijdingsmiddelen en zijn overal in de EU hetzelfde. Drempelwaarden zijn afhankelijk van natuurlijke omstandigheden en verschillen lokaal. Voor het grondwater in Noord-Holland gelden de volgende normen en drempelwaarden (Besluit Kwaliteit Leefomgeving):

Stof	Zoet grondwater	Zout grondwater
Nitraat	50 mg/l	50 mg/l
Bestrijdingsmiddelen	0,1 µg/l (per middel) 0,5 µg/l (som alle middelen)	0,1 µg/l (per middel) 0,5 µg/l (som alle middelen)
Chloride	160 mg/l	
Arseen	13,2 µg/l	18,7 µg/l
Cadmium	0,35 µg/l	0,35 µg/l
Nikkel	20 µg/l	20 µg/l
Lood	7,4 µg/l	7,4 µg/l
Fosfaat (P-tot)	2,0 mg/l	6,9 mg/l

Een grondwaterlichaam verkeert in een goede toestand als het percentage meetpunten met norm- of drempelwaarde-overschrijding, per stof, niet hoger is dan 20%.

Van de vier grondwaterlichamen die deels in Noord-Holland liggen is alleen het grondwaterlichaam duin Rijn-West in een slechte toestand. In 23% van de KRW meetpunten wordt de drempelwaarde voor fosfaat overschreden. De oorzaken hiervan kunnen verschillend zijn: invloed van dieper brak grondwater, infiltratie van oppervlaktewater of uitspoeling uit landbouwpercelen. Met de provincie Zuid-Holland zullen mogelijke oorzaken en eventuele maatregelen worden onderzocht.

Puntbronnen

Voor puntbronnen is in Nederland sinds de jaren'80 van de vorige eeuw veel aandacht. Nieuwe verontreiniging wordt voorkómen (zorgplicht) en voor de aanpak van historische verontreinigingen loopt een landelijk programma. Van belang voor het grondwatersysteem zijn de verontreinigingen die niet aan de bodem zijn gebonden en die zich kunnen verplaatsen via het grondwater. Deze zogenaamde'spoedlocaties met

Interceptie van grondwaterverontreiniging bij een drinkwaterwinning (Laren).

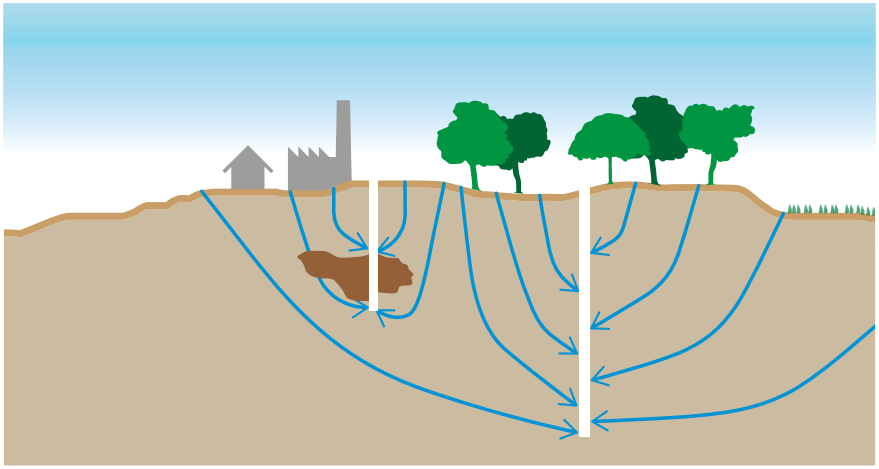

een onaanvaardbaar verspreidingsrisico' worden gesaneerd of beheerst. Onderdeel hiervan is het monitoren van restpluimen (art. 5.5 van de Grondwaterrichtlijn). Het aantal van deze locaties zal in de komende jaren geleidelijk afnemen. Incidenteel kan er een nog niet-geïdentificeerde verontreiniging bij komen, bijvoorbeeld als uitkomst van lopend PFAS-onderzoek of vanwege nieuwe inzichten in stofgedrag en effecten op mens en milieu. Afhankelijk van de lokale situatie en de risico's die de verontreiniging met zich meebrengt moet dan worden bepaald wat de aanpak is.

Gebiedsbeheerplan het Gooi

In het Gooi is sprake van een complexere situatie. Door de zandige ondergrond in het Gooi is de doorlatendheid van de bodem groot en hebben de verontreinigingen zich al over honderden meters verplaatst. Een deel van de verontreinigingen vloeit ook in elkaar over. Vanwege deze bijzondere situatie worden verontreinigingen in het Gooi in samenhang aangepakt. Dit gebeurt via het Gebiedsbeheerplan het Gooi (GBG). Voor de aanpak is een convenant gesloten tussen gemeenten, drinkwaterbedrijven, waterschap en provincie. De GBG-aanpak bestaat eruit dat de bronnen met verspreidingsrisico worden aangepakt en dat restpluimen in de ondergrond worden gemonitord. Omdat de puntbronnen in de bovengrond zijn gesaneerd zal geen nalevering plaatsvinden. Door afbraak en verdunning zullen concentraties in de ondergrond geleidelijk minder

worden. Indien de restpluimen een risico vormen voor kwetsbare objecten, bijvoorbeeld drinkwaterwinningen, worden deze actief gesaneerd.

Monitoring

Een van de constateringen uit de provinciale grondwatermeetrondes is dat er soms 'nieuwe' stoffen worden aangetroffen in het grondwater, zoals stoffen uit de PFAS-groep. De dieptes van de meetpunten liggen over het algemeen tussen 10 en 25 meter onder maaiveld. De stoffen die worden aangetroffen in het KRW-meetnet zijn, door de langzame stroming van grondwater, vaak de middelen (en afbraakproducten) uit het verdere verleden. Daarmee kan onvoldoende worden ingespeeld op de actualiteit. Om bedreigingen eerder te kunnen signaleren zal een ondiep meetnet worden ingericht dat als 'early warning'-meetnet kan dienen.

Maatregelen

- Fosfaatonderzoek duin Rijn-West
- Aanpak verontreinigingen met onaanvaardbaar verspreidingsrisico
- Uitvoeren gebiedsbeheerplan het Gooi
- Uitvoeren KRW-meetprogramma
- Inrichten 'early warning'-meetnet

3.3 De waterbalans

Doel: geen uitputting van grondwatervoorraden.

Naast de kwaliteit is ook de kwantiteit van grondwater een aandachtspunt in de KRW. Doel van de KRW is dat het grondwater, en met name het zoete grondwater, duurzaam wordt gebruikt. Voorraden mogen niet uitgeput raken. Wanneer er teveel grondwater wordt onttrokken leidt dit tot verdroging of tot het omhoog komen van zout water uit de diepe ondergrond (verzilting). Via de waterbalanstest wordt beoordeeld of er voldoende water beschikbaar is en blijft voor drinkwater, industrie, landbouw en ander gebruik. Streven naar zelfvoorzienendheid is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Met de waterbalanstest wordt berekend hoe de aanvulling van het grondwater zich verhoudt tot de onttrekking. Voor grondwaterlichamen in Nederland geldt dat de netto-grondwateraanvulling, dit is het verschil tussen neerslag en verdamping, jaarlijks gemiddeld 200 tot 400 millimeter bedraagt. De netto-grondwateraanvulling wordt ook wel het neerslagoverschot genoemd. Het neerslagoverschot verschilt van plaats tot plaats en is afhankelijk van de aard van de begroeiing en de verharding van een gebied. Onder een bos is de grondwateraanvulling veel geringer dan in een kaal duingebied met stuifzand. En in stedelijk gebied met weinig tuinen en plantsoenen wordt regen grotendeels afgevoerd naar sloten of grachten en kan het maar beperkt in de bodem dringen. Het neerslagoverschot verschilt ook van jaar tot jaar.

Wanneer het totale neerslagoverschot op de grondwaterlichamen wordt vergeleken met de onttrekkingen dan hebben alle grondwaterlichamen een positieve waterbalans. Er vindt geen uitputting plaats, de totale aanvulling is groter dan de totale onttrekking. Ten opzichte van de vorige planperiode zijn er geen significante veranderingen. Wanneer meer in detail wordt gekeken naar gebieden en grondwateronttrekkingen in Noord-Holland dan blijkt dat de situatie iets genuanceerder ligt. Plaatselijk zijn er grote grondwateronttrekkingen, het gebruik van grondwater voor energievoorziening neemt toe, en in droge periodes kunnen er tijdelijk tekorten ontstaan.

Peilbuizen

Grote onttrekkingen

Grote grondwateronttrekkingen vinden plaats in het Gooi en in de duinen. Hier bevinden zich de grondwaterwinningen voor drinkwater. Deze drinkwaterwinningen hebben een lange historie en in de duinen werd het risico van uitputting, verdroging en verzilting al lang voor het in werking treden van de KRW gesignaleerd. Om de drinkwatervoorraad op peil te houden wordt in de duinen sinds de tweede helft van de vorige eeuw voorgezuiverd water uit de Rijn en uit het IJsselmeer geïnfiltreerd. Ook bij de drinkwaterwinningen is, mede dankzij de infiltratie van voorgezuiverd water in de duinen, sprake van een positieve waterbalans. De hoeveelheid water die wordt onttrokken is kleiner dan de grondwateraanvulling in het gebied.
Dit wordt geïllustreerd met het volgende overzicht:

	Jaarlijkse productie	Infiltratie	Netto onttrekking
Noord-Hollands Duinreservaat (53 km²)	51 miljoen m³/jaar	49 miljoen m³/jaar	1 miljoen m³/jaar
Amsterdamse Waterleiding-duinen (34 km²)	70 miljoen m³/jaar	57 miljoen m³/jaar	13 miljoen m³/jaar
Het Gooi (65 km²)	9 miljoen m³/jaar		9 miljoen m³/jaar

Aandacht blijft in deze gebieden wel nodig voor het behouden van een goede toestand. Bij eventuele aanpassingen van de winsystemen en bij vergunningaanvragen hiervoor wordt gekeken naar de gevolgen voor de waterbalans, en naar risico's van verzilting en verdroging. Met behulp van een meetprogramma met peilbuizen en zoutwachters, apparaten die het zoutgehalte in de bodem meten, wordt gecontroleerd of er al dan niet wordt ingeteerd op de zoetwatervoorraad.

Bodemenergie

Het gebruik van grondwater voor de energievoorziening wordt steeds belangrijker. Dit wordt ook wel warmte-koude-opslag (WKO) genoemd. Bij WKO wordt grondwater in de zomer gebruikt om gebouwen te koelen en in de winter om te verwarmen. Er zijn twee vormen van WKO: open en gesloten systemen. Bij open systemen wordt grondwater opgepompt en weer teruggebracht in de bodem. Bij gesloten systemen wordt geen water verpompt en wordt gebruik gemaakt van een gesloten circuit van leidingen in de bodem. De provincie is bevoegd gezag voor vergunningverlening en registratie van open systemen, de gemeente voor gesloten systemen. In Noord-Holland zijn er op dit moment circa 400 geregistreerde open systemen en jaarlijks komen er circa 30 nieuwe systemen bij.

Omdat bij WKO het water weer wordt teruggevoerd in de bodem is er nauwelijks sprake van een netto-onttrekking. Alleen voor beheer en onderhoud wordt soms een beperkte hoeveelheid water onttrokken en afgevoerd. Desondanks kunnen bodemenergiesystemen van invloed zijn op het grondwatersysteem en de grondwatervoorraden. Zo kan bij onzorgvuldige perforatie van bodemlagen zoet grondwater in de ondergrond worden verdrongen door zout water. Via vergunningverlening en de hiermee samenhangende voorschriften en handhaving wordt erop toegezien dat dit niet gebeurt. Bijzondere aandacht is er daarbij voor drukke gebieden waar systemen elkaar kunnen beïnvloeden en voor de energiehuishouding van de systemen.

Bodemenergieplannen

In drukke gebieden kunnen bodemenergiesystemen elkaar negatief beïnvloeden en kan hun rendement afnemen. In deze gebieden is het wenselijk dat regie wordt gevoerd om vraag en aanbod van ruimte voor bodemenergie op elkaar af te stemmen. Gemeenten en provincies kunnen voor drukke gebieden, ook wel interferentiegebieden genoemd, bodemenergieplannen opstellen. Voor deze gebieden wordt aangegeven waar en op welke diepte open en gesloten systemen kunnen worden gerealiseerd. Ook wordt er aangegeven waar warm en waar koud water kan worden opgeslagen. Met behulp van bodemenergieplannen kan de ondergrond optimaal worden gebruikt. Omdat de plannen zowel op open als op gesloten systemen betrekking hebben moeten gemeente en provincie bij het opstellen van de plannen nauw samenwerken. De plannen worden vervolgens betrokken bij vergunningverlening door gemeente en provincie, voor respectievelijk gesloten en open systemen. In de afgelopen jaren zijn er negen bodemenergieplannen vastgesteld in de gemeenten Amsterdam, Amstelveen en Haarlem. Deze plannen kunnen een voorbeeld zijn voor nieuwe gebieden waar intensief gebruik van de ondergrond wordt verwacht, mede als uitkomst van de regionale energiestrategieën en de transitievisies warmte.

Energiebalans en rendement

Naast de waterhuishouding is ook de energiehuishouding een belangrijk aandachtspunt bij bodemenergiesystemen. Naarmate het water dat wordt gebruikt voor koeling kouder is en het water dat wordt gebruikt voor verwarmen een hogere temperatuur heeft, is de hoeveelheid water die nodig is voor energievoorziening geringer. Bij een hoger temperatuurverschil hoeft er minder water te worden verpompt en is het ondergrondse ruimtebeslag van een bodemenergiesysteem kleiner.
De energie- en de waterbalans van een bodemenergiesysteem hangen nauw samen.

Het rendement van een bodemenergiesysteem wordt uitgedrukt in de seasonal performance factor (spf). De spf geeft de verhouding weer tussen de energie die uit een bodemenergiesysteem wordt gehaald voor verwarming of koeling en de hoeveelheid energie die erin wordt gestopt om het systeem (de grondwater- en warmtepompen) te laten draaien. Uit onderzoek van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied blijkt dat de spf van bodemenergiesystemen sterk verschilt. Door het beheer van de systemen te verbeteren kan de spf worden verhoogd. Komende jaren zal dit verder worden onderzocht en zal waar mogelijk verbetering van het beheer worden gestimuleerd.

Hoge temperatuur opslag

Een bijzondere vorm van bodemenergie is Hoge Temperatuur Opslag (HTO). Bij deze vorm van bodemenergie wordt veel warmte aan grondwater toegevoegd, bijvoorbeeld uit restwarmte of door koppeling met geothermie. Water met een temperatuur van 40 tot 90 graden wordt in de bodem gebracht om het later te kunnen gebruiken. Deze vorm van bodemenergie is complex. Er kunnen risico's aan kleven, bijvoorbeeld het optreden van chemische reacties in de ondergrond, verstopping van putten en het opdrijven van warm water. Uitvoering vergt veel zorgvuldigheid en er is nog maar weinig ervaring met HTO-systemen. De energieopbrengst van dergelijke systemen kan echter hoog zijn. De provincie participeert daarom in onderzoeken naar de mogelijkheden van HTO.

Datacenters

Een punt van aandacht is het toenemend aantal datacenters. Deze datacenters gebruiken grond-, drink- en/of oppervlaktewater voor koeldoeleinden. Het kan daarbij om grote hoeveelheden water gaan maar de omvang van de huidige vraag en de mogelijke groei is niet overal precies duidelijk. Het gebruik van water voor koeldoeleinden kan een risico vormen voor de zoetwatervoorziening, de drinkwatervoorziening en de waterkwaliteit (lozingen), vooral in droge periodes wanneer de vraag naar water groot is. Het zoetwatergebruik door datacenters, maar ook van andere functies zoals waterstofproductie, toename beregening en bestrijding bodemdaling vraagt om bovenregionale en zelfs nationale ontwikkeling van beleid. Dat gebeurt momenteel in het kader van het Deltaprogramma zoetwater. Maar de vestiging van datacenters kan ook kansen bieden. Zo kan restwarmte wellicht worden gebruikt voor verwarming van gebouwen. Op een enkele plaats gebeurt dit al. Komende periode worden onderzoeken gedaan naar de omvang, de potentiële groei, risico's en kansen van koelwatergebruik door datacentra. De uitkomsten van de onderzoeken moeten inzicht geven en urgentie duiden voor een integrale afweging in het vestingbeleid van datacenters en welke instrumenten de provincie Noord-Holland hiervoor kan inzetten.

Texel

Hoewel er op langjarige basis overal sprake is van een neerslagoverschot en een positieve waterbalans kunnen er in extremer wordende droge periodes, zoals in 2018, lokaal problemen ontstaan. Voor wat betreft de waterbalans is speciale aandacht nodig voor het eiland Texel. Dit eiland onderscheidt zich van de rest van de provincie doordat tekorten aan zoet water in de zomer niet kunnen worden gecompenseerd door aanvoer van water uit de Rijn of het IJsselmeer. Op Texel start de provincie daarom samen met agrariërs en andere partijen het project 'zoete toekomst Texel'. Om de beschikbaarheid van zoet water gedurende het productieseizoen te vergroten en het verbruik te beperken wordt een innovatieve pilot gedaan met ondergrondse opslag van het neerslagoverschot in natte periodes, zodat dit water in droge periodes kan worden gebruikt. Verdroging en verzilting worden tegengegaan met deze klimaatadaptieve maatregel.

Maatregelen

- Vergunningverlening grondwateronttrekking, toezicht en handhaving
- Opstellen bodemenergieplannen
- Stimuleren rendementsverhoging bodemenergiesystemen
- Onderzoek naar de mogelijkheden van Hoge Temperatuur Opslag
- Onderzoek watervraag datacenters en hiermee samenhangende risico's en kansen
- Uitvoeren pilot ondergrondse opslag Texel

3.4 Grondwaterwinning voor drinkwater

Doel: geen toename van de zuiveringsinspanning en op termijn een vermindering.

In Noord-Holland wordt drinkwater geleverd door drie bedrijven. Waternet levert water aan Amsterdam en enkele plaatsen in de omgeving, Vitens levert water in een deel van het Gooi, en PWN in de rest van Noord-Holland. De gebieden waar het grondwater wordt gewonnen bevinden zich in het Noordhollands Duinreservaat (51 miljoen m3/jaar), de Amsterdamse Waterleidingduinen (70 miljoen m3/jaar) en het Gooi (9 miljoen m3/jaar, verdeeld over de winplaatsen Huizen, Laarderhoogt, Laren en Loosdrecht). Van het onttrokken water in de duinen is bijna 90% geïnfiltreerd oppervlaktewater. Dit water is voorgezuiverd en de kwaliteit van het water moet aan het Infiltratiebesluit/BKL voldoen. De infiltratiesystemen zijn, als beschreven in de paragraaf waterbalans, in de vorige eeuw al ontstaan toen bleek dat de grondwateraanvulling door neerslagoverschotten in de duinen onvoldoende was.

Infiltratie van oppervlaktewater in het Noord-Hollands Duinreservaat

In artikel 7 van de KRW is aangegeven dat de lidstaten 'zorgen voor de nodige bescherming teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen'. Dit gebeurt op twee manieren: het aanwijzen van grondwaterbeschermingsgebieden waar risicovolle activiteiten niet zijn toegestaan en het opstellen van gebiedsdossiers met bijbehorende uitvoeringsprogramma's om bestaande knelpunten aan te pakken.

Grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden

De lidstaten kunnen beschermingszones vaststellen en zo risicovolle activiteiten in de omgeving van drinkwaterwinningen weren. In Nederland is deze taak voor wat betreft het grondwater opgedragen aan de provincies. De provincies hebben grondwaterbeschermings- en waterwingebieden in hun omgevingsverordeningen opgenomen. Voor deze gebieden gelden extra regels ter bescherming van het grondwater. Risicovolle activiteiten zijn niet of alleen onder strenge voorwaarden toegestaan. Door toezicht en handhaving wordt ervoor gezorgd dat de regels worden nageleefd.

Groei van de drinkwatervraag

In Noord-Holland is sprake van een toenemende vraag naar drinkwater, met name door de bevolkingsgroei in de metropoolregio Amsterdam. Om voldoende water te kunnen blijven leveren zoeken drinkwaterbedrijven naar extra productiemogelijkheden. Mogelijk kan er plaatselijk meer water worden geproduceerd door uitbreiding van bestaande systemen maar er wordt daarnaast ook onderzoek gedaan naar nieuwe winningen. Omdat de hoeveelheid zoet water in Noord-Holland beperkt is, wordt daarbij gekeken naar de winning van brak water, zoals door Waternet in de Horstermeerpolder, en door PWN in de Haarlemmermeer. De provincie participeert in deze onderzoeken vanwege het innovatieve karakter en de betekenis voor het grondwaterbeleid.

Naast het winnen van extra water wordt er ook onderzoek gedaan naar opslag van water in de ondergrond. In periodes waarin de vraag kleiner is, de winter, kan water in de bodem worden opgeslagen dat kan worden gebuikt in de zomer als de vraag groter is. PWN is een proef gestart in Hoorn en ook in het Gooi wordt onderzoek uitgevoerd, door Vitens, PWN en Waternet.

Gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's

Voor de bestaande winningen zijn in 2013 en 2014 gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's opgesteld. Hierin zijn risico's geïdentificeerd en maatregelen opgenomen ter bescherming van de drinkwaterwinningen. De belangrijkste maatregel is het saneren van historische verontreinigingen die zich naar de winningen verspreiden. Afgelopen planperiode zijn de concentraties van enkele verontreinigende stoffen (arseen en chlooretheen) op pompstation Laren weliswaar licht gestegen, maar de bestaande zuivering kan deze historische verontreinigingen goed verwijderen en de zuiveringsinspanning is niet significant toegenomen. Op andere locaties zijn concentraties vergelijkbaar gebleven. Uitbreiding van de zuiveringen lijkt in de toekomst niet nodig gezien de lopende uitvoeringsprogramma's. Op lange termijn wordt de zuiveringsinspanning naar verwachting minder, als de historische verontreinigingen zijn gesaneerd. De gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's zullen in de komende periode worden geëvalueerd en waar nodig worden geactualiseerd.

Maatregelen
- Aanwijzen van grondwaterbeschermingsgebieden, toezicht en handhaving
- Participatie in onderzoek nieuwe winplaatsen
- Evalueren en actualiseren gebiedsdossiers drinkwater

3.5 Grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren

Doel: voldoende toevoer van niet-verontreinigd grondwater.

Oppervlaktewaterlichamen kunnen worden beïnvloed door de toestroom van grondwater en de toestand van een oppervlaktewaterlichaam kan hiervan afhankelijk zijn. Met de test 'grondwaterafhankelijk oppervlaktewater' wordt beoordeeld of oppervlaktewateren in een onvoldoende toestand zijn door onvoldoende toevoer van grondwater of door toestroom van verontreinigd grondwater. De test is een verfijning van de waterbalanstest en de kwaliteitstest, en wordt in samenwerking tussen waterschap en provincie uitgevoerd.

Voor de test gelden criteria die samenhangen met de hoeveelheid en de kwaliteit van het toestromende grondwater. Een oppervlaktewaterlichaam is grondwaterafhankelijk als de voeding en de kwaliteit van het oppervlaktewaterlichaam voornamelijk worden bepaald door de toestroom van grondwater. Dit is bijvoorbeeld het geval bij beken die droog kunnen vallen. In Noord-Holland wordt de voeding van oppervlaktewaterlichamen gedomineerd door neerslag (in de winter) en inlaat van water (in de zomer). Er is nergens sprake van onvoldoende toevoer van grondwater, wel zijn er aandachtspunten in relatie tot natuur. Daarop wordt in het volgende hoofdstuk ingegaan.

Uit de inventarisatie die met de waterschappen is gedaan bleek dat er, net als in de vorige planperiode, ook nergens sprake is van een dominante (meer dan 50%) belasting van het oppervlaktewater met verontreinigd grondwater. Tijdens de inventarisatie zijn echter wel een drietal potentiële lokale risico's voor de kwaliteit van het oppervlaktewater naar voren gekomen.

Ammonium uit vuilstorten

Ammonium kan uit vuilstorten doorsijpelen naar het grondwater en vervolgens naar het oppervlaktewater stromen. Het is een natuurlijke stof die vrijkomt bij anaerobe (zuurstofloze) afbraak van organische stof, zoals voedselresten en tuinafval. Voor ammonium is geen norm vastgelegd in de Wet bodembescherming. Het is een nutriënt (voedingsstof) dat van invloed is op de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater (zie paragraaf 2.2). Rond een aantal storten in Noord-Holland zijn verhoogde ammoniumconcentraties gemeten. Met de waterschappen wordt onderzocht in hoeverre de kwaliteit van oppervlaktewaterlichamen significant wordt beïnvloed en of maatregelen nodig en mogelijk zijn.

Gebiedsbeheer Dammerweg/Spiegelplas

Aan de westzijde van de Spiegelplas zijn verontreinigingen van bodem en grondwater met gechloreerde koolwaterstoffen aangetroffen. Via het 'gebiedsbeheerplan Dammerweg en omgeving' worden deze historische verontreinigingen aangepakt. De bron wordt gesaneerd en de verspreiding van de restverontreiniging in het grondwater wordt gemonitord. Indien nodig wordt bij bedreiging ingegrepen.

Sanering en beheersing de Lepelaar/Naardermeer

In de nabijheid van het Naardermeer bevindt zich de stortplaats de Lepelaar. Uit deze stortplaats kunnen vluchtige aromaten (BTEX) en vluchtige gechloreerde koolwaterstoffen via het grondwater naar het Naardermeer stromen. De stortplaats is intussen aan de bovenzijde geïsoleerd en de verontreinigingen in het grondwater worden door middel van flexibele emissiebeheersing gesaneerd.

Maatregelen

- Onderzoek uitloging ammonium uit stortplaatsen
- Gebiedsbeheer Dammerweg/Spiegelplas
- Sanering de Lepelaar/Naardermeer

3.6 Grondwaterafhankelijke natuur

Doel: een goede grondwaterstand, voldoende toevoer en een goede kwaliteit van het grondwater.

De natuur in Noord-Holland is vrijwel overal afhankelijk van goede watercondities. Karakteristieke gebieden zijn: de duinen met natte valleien en bijzondere kwelmilieus in de binnenduinrand, de Vechtstreek met plassen en meren, en de veengebieden met veenmosrietlanden en vogels als roerdomp en grutto. Een goede grondwaterstand, voldoende toevoer van grondwater en een goede kwaliteit van het grondwater is belangrijk in deze gebieden.

In artikel 4.1 van de Kaderrichtlijn Water is aangegeven dat lidstaten moeten voldoen aan de specifieke normen voor beschermde gebieden. Dit zijn de Natura 2000-gebieden, gebieden die internationaal van betekenis zijn voor de biodiversiteit in Europa. Voor deze gebieden is het doel dat de kwaliteit van leefgebieden van soorten (habitats) tot 2021 niet achteruit gaat en dat daarna verbetering plaatsvindt van omvang en kwaliteit van habitats. De natuurgebieden die van grondwater afhankelijk zijn liggen in de duinen, het veengebied en de Vechtstreek.

Bij de beoordeling van de situatie in de Natura 2000-gebieden is nagegaan of de grondwatercondities zijn verslechterd en in aanvulling daarop welke maatregelen nodig zijn om een goede toestand te behouden en om verbetering te krijgen. Bij de toets bleek dat grondwateromstandigheden in Noord-Holland niet zijn verslechterd. Door projecten die zijn of worden uitgevoerd is de situatie op veel plaatsen verbeterd. Plaatselijk zijn echter nog extra maatregelen nodig om een goede toestand van de natuur te bereiken en om de uitbreidings- en verbeterdoelen na 2021 te halen. Daarbij gaat het niet alleen om het grondwaterbeheer maar ook om andere maatregelen zoals het reduceren van de effecten van de atmosferische stikstofdepositie.

Duinen en binnenduinrand

Typerend voor de duinen is de afwisseling tussen droge en nattere gebieden. Verdroging door drinkwaterwinning was hier een groot probleem. Plantensoorten als parnassia, duizendguldenkruid en verschillende soorten orchideeën dreigden te verdwijnen. Maar in de afgelopen decennia zijn er veel maatregelen genomen. Op Texel, in de Grafelijkheidsduinen bij Den Helder en in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland is de drinkwaterwinning gestopt, en in het Noordhollands Duinreservaat is de winning van natuurlijk duinwater teruggebracht van 6 tot 2 miljoen kubieke meter per jaar. Het leeuwendeel van de drinkwaterproductie in de duinen bestaat, zoals al beschreven in de hoofdstukken 'waterbalans' en 'drinkwaterwinning', intussen uit infiltratie en terugwinning van voorgezuiverd water uit de Rijn en het IJsselmeer. Habitats van natte en vochtige duinvalleien hebben zich op verschillende plaatsen uitgebreid.

Voor de komende KRW-periode ligt de uitdaging vooral in de binnenduinrand. Het grondwater dat niet meer wordt opgepompt stroomt naar de duinrand en kan worden benut voor ontwikkeling van bijzondere kwelmilieu's zoals duinrellen met fonteinkruiden en percelen met blauwgraslanden. Door het water vast te houden ontstaat er ook een 'klimaatbuffer' tegen droge periodes. Het benutten van het duinwater kan wellicht samengaan met realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) aan de duinrand. Mogelijkheden zullen worden onderzocht en indien mogelijk uitgevoerd. Aandachtspunt hierbij is het risico van wateroverlast in bebouwd en agrarisch gebied.

De Vechtstreek

De natuur in de Vechtstreek heeft een sterke relatie met het waterbeheer in de omgeving. De waterbalans en de waterkwaliteit van de plassen en meren in deze streek worden bepaald door drie componenten: toestroom van grondwater uit het Gooi, wegzijging naar de polders in de omgeving, en het vasthouden van water in de plassen en meren zelf. Voor de natuur in deze streek is voeding vanuit de diepte (kwel) met voldoende kalkrijk en voedselarm grondwater belangrijk. Bijzondere plantensoorten zijn van dit watertype afhankelijk. Regenwater is zuurder en bevat stikstof, en water dat wordt ingelaten uit andere gebieden bevat veel fosfaat.

Grondwaterstromen in Gooi en Vechtstreek

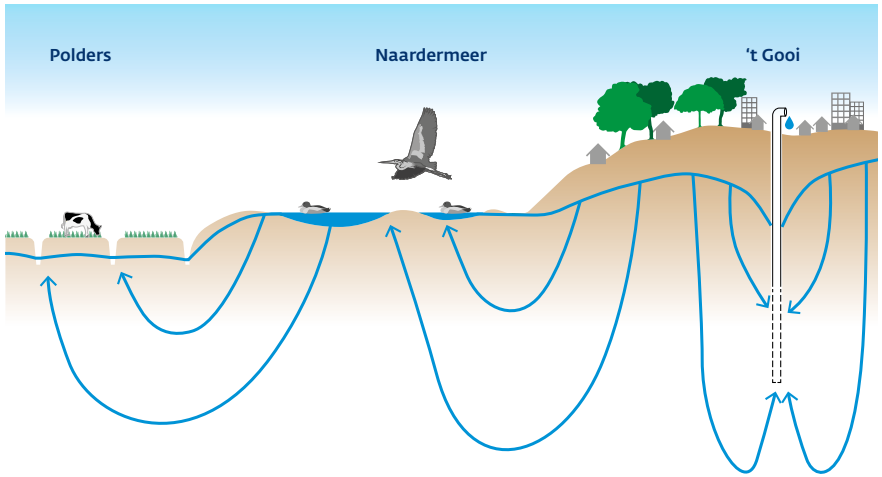

Toestroom van water uit het Gooi

De toestroom van grondwater uit het Gooi wordt, zoals beschreven in het hoofdstuk over de waterbalans, bepaald door het neerslagoverschot in dit gebied en de grondwateronttrekking voor met name drinkwatervoorziening. Afgelopen planperiode is onderzoek gedaan naar de effecten van de winning Loosdrecht. Deze winning is sinds een aantal jaren teruggebracht tot ongeveer 2 miljoen m3/jaar, maar de vergunde hoeveelheid is nog 3,7 miljoen m3/jaar. De reductie van de winning is gunstig voor de natuur in Noord-Holland (Vechtplassen) én Utrecht (Noorderparkgebied), maar een verdere reductie kan leiden tot grondwateroverlast. Ook is er een groeiende vraag naar drinkwater. Tussen het drinkwaterbedrijf Vitens en de provincies Utrecht en Noord-Holland is afgesproken om vervangende capaciteit te realiseren op de locatie Eemdijk zodat de huidige situatie kan worden geconsolideerd. De reductie van winning Loosdrecht volgt op eerdere verminderingen van winningen in het Gooi. Met een blijvende reductie van de winning Loosdrecht is de waterwinning in het Gooi gehalveerd. De situatie is dan dat ongeveer de helft van het neerslagoverschot wordt opgepompt voor drinkwatervoorziening en dat de andere helft kan afstromen via de ondergrond naar lager gelegen plassen en polders. Daarmee is via de waterbalans een gezond evenwicht gevonden tussen twee prioritaire KRW-doelen: drinkwater en natuur.

Wegzijging naar polders

Ook aan het verminderen van de wegzijging wordt gewerkt. Het gaat hier om twee grote al langer lopende projecten bij het Naardermeer en de Kortenhoefse Plassen. Rond het Naardermeer wordt een bufferzone van 500 hectare aangelegd. Dit project is grotendeels uitgevoerd en zal in de komende KRW-periode worden afgerond. Aan de rand van de Kortenhoefse Plassen wordt een vergelijkbaar plan uitgevoerd. In het zuiden van de aangrenzende Horstermeerpolder worden sloten gedempt. Hier ontstaan rietlanden, een belangrijk Natura 2000-doeltype met kansen voor roerdomp en purperreiger, en het wegzijgen van water uit de Kortenhoefse plassen wordt minder. De voorbereiding is in een gevorderd stadium en het project wordt in komende KRW-planperiode uitgevoerd.

Waterconservering in de plassen en meren

Naast het grondwaterbeheer in het Gooi en het waterbeheer in de polders aan de westzijde van de plassen is het waterbeheer van de plassen zelf de derde belangrijke component in de waterbalans. Door de jaren heen is het peilbeheer hier steeds strakker geworden. Door het hanteren van vaste peilen en het snel afvoeren van water via korte routes wordt er weinig water vastgehouden en wordt er in droge periodes snel water ingelaten. Om de inlaat van water te verminderen en om water beter vast te houden worden waterconserveringsprojecten uitgevoerd of ontwikkeld. Het waterschap voert deze uit en de provincie levert hieraan een financiële bijdrage.

Veengebieden

In veengebieden hangt de grondwaterproblematiek niet samen met de grondwaterwinning voor drinkwater of andere doeleinden maar met de ontwatering van gronden. In veengebieden is veelal sprake van een verwevenheid van functies, met name van landbouw, natuur en bebouwing. Het peilbeheer is complex omdat met alle belangen rekening moet worden gehouden. Enige of sterke ontwatering is in vrijwel alle gebieden nodig. Hierdoor kunnen de meest kritische planten- en diersoorten, die afhankelijk zijn van een hoge grondwaterstand, onder druk komen te staan. Gevolg van de ontwatering is daarnaast dat de veenafbraak en bodemdaling zich voortzetten. Ook in de veengebieden hangen kansen voor uitbreiding van kritische soorten samen met realisatie van NNN-gebied. Wanneer er grote aaneengesloten natuurgebieden ontstaan kan het waterbeheer wellicht beter op de natuur worden afgestemd en kunnen kritische habitats als veenmosrietland en soorten als de roerdomp zich uitbreiden. Ook hier zullen mogelijkheden worden onderzocht en waar mogelijk worden uitgevoerd. Aandachtpunt hierbij is het risico van wateroverlast en vermindering van bergingscapaciteit.

Maatregelen

- Onderzoek en waar mogelijk benutten kwelwater duinrand
- Handhaven reductie winning Loosdrecht en realiseren alternatief
- Aanleg bufferzone Naardermeer
- Aanleg bufferzone Kortenhoefse Plassen
- Stimuleren vasthouden kwelwater Vechtplassen
- Onderzoek en waar mogelijk verhogen grondwaterstand in veengebieden

4. Deelprogramma Overstromingsrisico's

4.1 Inleiding

Het deelprogramma overstromingsrisico's is een uitwerking van het nationale ontwerp-Overstromingsrisicobeheerplan 2022-2027 (ORBP). Met dit nationale plan en de daarin opgenomen doelen en maatregelen legt Nederland verantwoording af aan de EU ten aanzien van de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR). Parallel aan dit provinciale deelprogramma wordt het Nationale Waterprogramma (NWP) opgesteld waarin uitgebreid wordt ingegaan op waterveiligheid. Het deelprogramma is verder een vertaling van het waterveiligheids- en klimaatadaptatiebeleid uit de provinciale Omgevingsvisie, de provinciale omgevingsverordening en de provinciale Notitie bouwstenen klimaatadaptatie. Zowel het NWP als de provinciale Omgevingsvisie en de provinciale Notitie bouwstenen klimaatadaptatie geven een plus op de doelen en maatregelen uit het ORBP. Door het samen met de waterschappen, het Rijk, de veiligheidsregio's en de gemeenten uitvoeren van de maatregelen uit dit deelprogramma zet de provincie zich in om de bescherming tegen overstromingen te verhogen.
De recentelijke overstromingen in Limburg hebben de noodzaak van samenwerking en het nemen van maatregelen weer eens extra onderschreven (zie kader 'Limburg 2021').

Limburg 2021

In de zomer van 2021 hebben zich overstromingen voorgedaan in de regionale wateren in Zuid Limburg en in buitendijks gebied langs de Maas. In een deel van Zuid Limburg is in circa twee dagen tijd ruim 150 mm neerslag gevallen, vergelijkbaar met een 1:1000 situatie. Met name in Valkenburg heeft dit geleid tot grote schade aan en in gebouwen en de infrastructuur en zijn de gevolgen enorm. De totale schade wordt door Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW) voorlopig geschat op 350 tot 600 miljoen euro.

Primaire keringen en ruimtelijke kwaliteit

Noord-Holland is omgeven door water en ligt voor een groot deel onder N.A.P. Bescherming tegen overstromingen is dan ook van groot belang. In haar Omgevingsvisie NH2050 heeft de provincie opgenomen dat de bescherming die de kustverdediging aan het achterland biedt van groot belang is, maar ook dat die benut moet worden voor andere ontwikkelingen zoals recreatie en natuur. De provincie ziet de primaire waterkeringen langs de Noord-Hollandse kusten (Noordzeekust, Waddenzeekust en IJsselmeergebied) niet als lijnelementen maar als brede zones.

Zeewaartse versterking van de kust bij Camperduin

De brede zones zijn belangrijk om voldoende ruimte te reserveren. Zo wordt geanticipeerd op klimaatverandering en kunnen versterkingen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten uitgevoerd worden. Met de waterschappen en gemeenten voert de provincie overleg over welke andere functies gecombineerd kunnen worden met primaire waterkeringen en over de zones langs de primaire waterkeringen.
Door de synergie te zoeken met provinciale ambities op het gebied van woningbouw, biodiversiteit, recreatie, watersport, toerisme, etc. wordt extra ruimtelijke kwaliteit gerealiseerd op en nabij waterkeringen. De provincie werkt samen met de waterbeheerders, gemeenten en veiligheidsregio's aan een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid.

Kader: provinciaal belang
Het provinciaal belang volgt uit de Waterwet. Deze wet schrijft voor dat de provincie dijkversterkingsplannen goedkeurt, kaders stelt voor regionale keringen en zorgdraagt voor de productie, actualisatie en publicatie van overstromingsrisicokaarten. De omvang van waterveiligheidsvraagstukken overstijgt vaak het lokale niveau en bovendien spelen er vaak meerdere belangen zoals een goede ruimtelijke inpassing van de te versterken dijk en mogelijke meekoppelkansen. Maatregelen ter verbetering van de veiligheid tegen overstromingen hebben een ruimtelijke impact. Deze maatregelen moeten dus zoveel mogelijk passen bij het ruimtelijk kwaliteitsbeleid van de provincie. Door vroegtijdig de opgaven in een gebied goed met elkaar te verbinden en in te zetten op een gebiedsgerichte benadering neemt het draagvlak voor een dijkversterking toe. Hierbij is goede samenwerking tussen de waterschappen, provincie en gebiedspartners belangrijk.

Als in een gebied een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt kan dit invloed hebben op potentiële schade of slachtoffers. Bij verstedelijking dient hier rekening mee gehouden te worden. Daarom brengt de provincie overstromingsrisico's in beeld en stimuleert zij samen met de waterbeheerders een waterrobuuste ruimtelijke inrichting, om de waterveiligheid in onze provincie te waarborgen.

Meerlaagse veiligheid

De provincie werkt met alle regionale overheden en belanghebbenden samen bij het werken aan een provincie die goed beschermd is tegen overstromingen en de gevolgen daarvan. Hierbij wordt het concept meerlaagse veiligheid toegepast. In dit concept worden combinaties gezocht tussen beperken van de kans op een overstroming door betrouwbare keringen en het beperken van de negatieve gevolgen van een overstroming, door een duurzame ruimtelijke inrichting en een goede crisisbeheersing (voorkomen van slachtoffers). De provincie onderzoekt hoe zij hier verder invulling aan wil geven samen met de waterbeheerders en andere provinciale partners. Daarbij worden nadrukkelijk de beleidssturing voor klimaatadaptatie en een waterrobuuste ruimtelijke inrichting (Laag 2) meegenomen, om onder meer de keringen meer te gaan ontzien (Laag 1) en de gevolgen bij een daadwerkelijk overstromingen zoveel mogelijk te beperken (Laag 3). Dit kan leiden tot adviezen aan gemeenten, waterschappen en veiligheidsregio's en eventueel ook een aanpassing en aanscherping van het beleid van de provincie, waaronder in de provinciale omgevingsverordening.

Omdat er altijd een dijkdoorbraak kan plaatsvinden (100% veilig bestaat niet) werkt de provincie ook aan gevolgenbeperking. Om slachtoffers en schade bij een (dreigende) dijkdoorbraak zoveel mogelijk te voorkomen worden klimaatadaptieve maatregelen genomen in de ruimtelijke inrichting en werkt de provincie samen met waterschappen en veiligheidsregio's aan modern watercrisisbeheer. De provincie heeft een beperkte rol in het watercrisisbeheer maar zet zich desondanks in voor maximale gevolgenbeperking. Daarbij ondersteunt zij de waterschappen en veiligheidsregio's bij kennisontwikkeling, innovaties, het opstellen van evacuatieplannen en het houden van watercrisisoefeningen.

Provincie en waterschappen bespreken bovenregionale knelpunten op het gebied van waterveiligheid met het Rijk en stimuleren daarbij de dialoog om tot vernieuwende en klimaatadaptieve oplossingen te komen. Voorbeelden uit het recente verleden zijn de Zwakke Schakels Hondsbossche Duinen en de Prins Hendrikzanddijk op Texel.

Normering regionale keringen

De provincie wijst regionale waterkeringen aan en normeert deze. Het normeren van de regionale waterkeringen vindt plaats op basis van overstromingsscenario's waarmee de te verwachten schade bij een doorbraak wordt berekend. Aangezien de overstromingsscenario's steeds gedetailleerder worden weergegeven, inzichten in potentiele schade verbeteren en er continue nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden, verkent de provincie samen met de waterbeheerders of de normen nog voldoen en/of ze bijgesteld moeten worden. Overstromingsscenario's worden ook gebruikt voor het maken van de overstromingsrisicokaarten die de provincie elke zes jaar moet aanleveren in Brussel. Bij het maken van de kaarten wordt intensief samengewerkt met de waterschappen, de veiligheidsregio's en het Rijk.

Buitendijkse gebieden

Voor buitendijkse gebieden langs de Noordzee, de Waddenzee en het IJssel- en Markermeer vraagt de provincie van gemeenten dat zij bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen klimaatadaptieve maatregelen nemen om slachtoffers en schade bij een overstroming te voorkomen.

4.2 Algemene doelen waterveiligheid, huidige situatie overstromingsrisico

De algemene doelen voor waterveiligheid komen overeen met de landelijke doelen zoals vastgelegd in het ORBP. De doelen en maatregelen uit het ORBP waarvoor de provincie geheel of gedeeltelijk verantwoordelijk is, zijn opgenomen in dit programma. De provincie bereidt zich in haar waterbeleid voor op veranderingen in het klimaat, de biodiversiteit en de ruimtelijke inrichting. Ook sociaaleconomische en technologische ontwikkelingen werken door in de overstromingsrisico's.

Kader: normen primaire keringen

Rond de eeuwwisseling wilde Nederland het waterveiligheidsbeleid herzien. De normen om gebieden achter primaire waterkeringen tegen overstromingen te beschermen dateerden nog uit de jaren vijftig van de vorig eeuw en pasten niet meer bij de actuele risico's. De kans op een overstroming was toegenomen en de mogelijke aantallen slachtoffers en schade ook. In 2014 bracht de Deltacommissaris advies uit aan de Nederlandse regering. De kern van dit advies was het instellen van een basisbeschermingsniveau afgeleid van de grenswaarde die Nederland voor externe veiligheidsrisico's hanteert. Die grenswaarde bedraagt 1:1.000.000 per jaar. Deze waarde geldt voor door de mens veroorzaakte risico's, zoals risico's die samenhangen met chemische fabrieken en LPG-stations. Voor dergelijke risico's gelden relatief strenge eisen.
Een maatschappelijke kosten-batenanalyse heeft inzichtelijk gemaakt dat aanscherping van het overlijdensrisico door overstromingen tot 10-6 per jaar niet in verhouding stond tot de daarmee bereikte afname van het overstromingsrisico (slachtoffers en schade). Daarom heeft de Deltacommissaris voor overstromingsrisico's een waarde geadviseerd die een factor 10 hoger ligt: 1:100.000 per jaar. Op grond van dit basisbeschermingsniveau en een maatschappelijke kosten-batenanalyse zijn, in een intensief participatietraject met alle overheden die een verantwoordelijkheid hebben bij het beheersen van overstromingsrisico's, nieuwe normen afgeleid. De regering heeft dit advies overgenomen.

Scenario's

Bij waterveiligheid kijkt de provincie tot 50 jaar vooruit door voor deze periode samen met het Rijk en de waterschappen scenario's voor te verwachten ontwikkelingen op te stellen. Zo kunnen de overheden tijdig hun koers bijstellen en werken aan klimaatadaptieve oplossingen. Een voorbeeld is het creëren van bredere zones langs dijken. Deze worden gevrijwaard van nieuwe permanente ontwikkelingen die leiden tot een sterke verhoging van de kosten om een waterkering te versterken. Dit doet de provincie zonder de ruimtelijke inrichting te veel op slot te zetten. Er wordt samen met waterschappen en gemeenten naar maatwerkoplossingen gezocht.

Conform het nationale Overstromingsrisicobeheerplan en het NWP moeten de primaire en regionale waterkeringen uiterlijk in 2050 voldoen aan de veiligheidsnormen.
De provincie heeft hierbij een kaderstellende rol om ervoor te zorgen dat risico's en mogelijke gevolgen in de toekomst niet toenemen.

Huidige situatie

De huidige toestand van de waterveiligheid is beschreven in het landelijke ORBP. Dit plan, dat in samenwerking met de lagere overheden en de veiligheidsregio's is opgesteld, wordt eind 2021 vastgesteld door het Rijk.

Door de provincie zijn samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat kaarten gemaakt die aangeven hoe groot het overstromingsrisico is als er een primaire of regionale waterkering doorbreekt. Deze kaarten zijn geplaatst op www.risicokaart.nl. Dit is een wettelijk vereiste vanuit EU-regelgeving.

De provincie Noord-Holland streeft er naar om in 2050 klimaatbestendig ingericht te zijn. Hiermee sluit de provincie aan bij de doelstellingen in het landelijke ORBP, het NWP en het Deltaprogramma. Klimaatbestendig en waterrobuust ingericht betekent dat de provincie de kwetsbaarheid van het door water omringde grondgebied kent en inrichtingsmaatregelen bevordert om deze op een adequate wijze te beperken. Veel van deze maatregelen worden uitgevoerd door andere overheden. Ook een zeespiegelstijging gaat invloed hebben op de primaire en regionale waterkeringen en het watersysteem in Noord-Holland, zowel kwantitatief als kwalitatief.
Er dient te worden voorkomen dat er niet klimaatbestendig gebouwd wordt in gebieden waar het overstromingsgevaar significant groot is. De samenhang tussen waterveiligheid en klimaatbestendig bouwen moet versterkt worden in de uitwerking

van het concept meerlaagse veiligheid. In de Notitie bouwstenen klimaatadaptatie die de provincie in februari 2020 heeft vastgesteld is de samenhang tussen klimaatadaptatie en waterveiligheid beschreven.

4.3 Primaire keringen

Doel: primaire waterkeringen voldoen in 2050 aan de wettelijke normen en hebben een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Noord-Holland is omgeven door water en ligt voor een groot deel onder N.A.P. Bescherming tegen overstromingen is dan ook van groot belang. In haar Omgevingsvisie NH2050 heeft de provincie opgenomen dat de bescherming die de kustverdediging aan het achterland biedt van groot belang is, maar ook dat die benut moet worden voor andere ontwikkelingen zoals recreatie en natuur. De provincie ziet de primaire waterkeringen langs de Noord-Hollandse kusten (Noordzee, Waddenzee en IJsselmeergebied) niet als lijnelementen maar als brede zones. In deze zones kunnen verschillende functies elkaar versterken en aldus bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van de kusten. De brede zones zijn erg belangrijk om voldoende ruimte te reserveren voor dijkversterkingen die nodig zullen zijn om te anticiperen op klimaatverandering. Uiteraard hebben veilige primaire waterkeringen de hoogste prioriteit. In de planperiode gaat de provincie hierover in overleg met de waterbeheerders. Hierbij zal onder meer worden verkend hoe er, anticiperend op klimaatverandering, extra ruimte langs primaire waterkeringen kan worden gecreëerd.
Ruimtelijke kwaliteit is de landschappelijke waarde en de gebruiks- en toekomstwaarde van een dijk en de zones die eraan grenzen. Wanneer een dijk wordt versterkt is deze weer veilig voor 50 jaar maar ook weer bruikbaar voor medegebruik voor dezelfde periode. Dit medegebruik en het toevoegen van extra ruimtelijke kwaliteit zal

Dijkversterking Waterlandse zeedijk, Markermeerdijk

verschillen per primaire waterkering. Per dijkversterkingsproject worden afspraken gemaakt met de waterschappen en regionale partijen over wat wel en niet kan worden opgenomen in het Projectplan Waterwet (het dijkversterkingsplan). Waterkeringen zijn beeldbepalend in onze provincie en dienen daarom bij een versterking met behoud van de omgevingskwaliteit te worden ingepast in de landelijke en stedelijke omgeving.

De waterschappen en het Rijk zorgen ervoor dat primaire waterkeringen qua waterveiligheid blijven voldoen aan de wettelijke eisen en dat procedures conform de wetgeving worden toegepast. De provincie ondersteunt dit waar nodig.
De ligging van de primaire waterkeringen in Noord-Holland is opgenomen in het nationaal georegister.

Beschermingsniveau

Voor primaire waterkeringen geldt dat de kans op overlijden door overstroming uiterlijk in 2050 kleiner is dan 1:100.000 per jaar. Dit is het basisbeschermingsniveau. In de Waterwet is vastgelegd aan welke norm een dijktraject moet voldoen.

De waterkeringbeheerders zijn initiatiefnemer voor het versterken van primaire waterkeringen. Samen met deze beheerders wil de provincie tempo houden in het versterken van primaire waterkeringen die niet voldoen aan de wettelijke veiligheidsnorm. De provincie voert overleg met de waterschappen en het Rijk over het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma en het Deltaprogramma waterveiligheid. Dit gebeurt vooral via het IPO en de Unie van Waterschappen.

Beoordelen plannen

De provincie is op basis van de Waterwet (vanaf 2022 op basis van de Omgevingswet) verantwoordelijk voor de gecoördineerde voorbereiding en goedkeuring van projectplannen tot aanleg, verlegging of versterking van primaire waterkeringen. In de Omgevingswet wordt de planfiguur projectplan vervangen door het projectbesluit. Ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet (verwacht op 1-7-2022) blijft de provincie hiervoor verantwoordelijk. De provincie coördineert tevens de juridische procedure van de uitvoeringsvergunningen (bv. de omgevings- en natuurvergunning) en de inspraak.

De provincie ziet erop toe dat inwoners, bedrijven en belangenorganisaties goed worden geïnformeerd door de waterbeheerder en dat er waar nodig participatie plaatsvindt. Zij brengt in overleg met de waterbeheerders de werkwijze als gevolg van de Omgevingswet in kaart, bijvoorbeeld door het samen opstellen van een handreiking. De provincie is bevoegd gezag wanneer er voor een dijkversterking een Milieueffectrapportage (MER) conform het Besluit MER opgesteld wordt en ziet er op toe dat deze volwaardig in de besluitvorming wordt meegenomen.

In de planperiode worden verkenningen en projectplannen/-besluiten verwacht voor de primaire keringen Den Oever-Den Helder, Polder Katwoude, Durgerdam en Durgerdam-Oranjesluizen/Schellingwoude, Monnickendam en Volendam.

Toevoegen van extra kwaliteit

De provincie zet in op het koppelen van waterveiligheid aan andere belangrijke maatschappelijke vraagstukken in Noord-Holland en aan provinciale ambities. Bij het versterken van waterkeringen en het nemen van klimaatadaptieve waterveiligheids-maatregelen stimuleert de provincie het toevoegen van extra ruimtelijke kwaliteit. Dit doet de provincie waar dit relevant is. Voor onze zandige kust zet de provincie in op in een goede samenwerking met de waterkering beheerder en de natuurbeheerder extra ruimtelijke kwaliteit te verwezenlijken door met behulp van dynamisch kustbeheer en dynamisch duinbeheer een klimaat adaptieve kust te ontwikkelen.

Maatregelen

- Goedkeuren projectplannen Waterwet versterking primaire waterkeringen
- Beoordelen goede ruimtelijke inpassing van te versterken primaire waterkeringen
- Samen met regio uitvoeren van ruimtelijke kwaliteitsplannen bij dijkversterking
- In samenwerking met regionale partijen toevoegen van extra kwaliteit aan de omgeving (buiten het Projectplan Waterwet) van primaire waterkeringen die worden versterkt
- Samen met waterschappen zorgen voor adequate participatie bij het opstellen van projectplannen Waterwet en ruimtelijke kwaliteitsplannen
- Erop toezien dat onderzoek en beschrijving van de milieueffecten (MER) een volwaardige plaats in de besluitvorming krijgen
- Met de waterbeheerders verkennen hoe fysieke ruimte open kan worden gehouden voor mogelijke toekomstige eisen waterveiligheid
- Met gemeenten en waterpartners nieuwe kennis en inzichten ontwikkelen ten behoeve van lange termijn perspectieven voor onze kustzones. Hierbij trekken we samen op met het kennisprogramma Zeespiegelstijging en maken we gebruik van de nieuwe KNMI klimaatscenario's (verwachting 2023)
- Verkennen hoe samen met de waterschappen invulling gegeven kan worden aan meerlaagse veiligheid zodat waterrobuust inrichten (laag 2) en de versterkingsopgave van de waterkeringen (laag 1) in samenhang kunnen worden bezien

4.4 Regionale waterkeringen

Doel: De regionale keringen die in de tweede toetsronde (einddatum 2024) worden afgekeurd, voldoen uiterlijk in 2030 weer aan de norm.

Bij regionale waterkeringen gaat het om aanwijzen en normeren en om samenwerken aan regionale waterveiligheid. De provincie werkt samen met Utrecht en Zuid-Holland en de inliggende waterschappen aan de waterveiligheid van regionale waterkeringen. Dit is nodig omdat er in Noord-Holland twee interprovinciale waterschappen liggen, te weten het Hoogheemraadschap van Rijnland en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht. In het Uitvoeringsbesluit regionale keringen West Nederland (2014) is bepaald dat de regionale keringen die bij toetsingen in de periode 2009-2012 werden afgekeurd in 2020 aan de normen moeten voldoen. In 2024 moeten alle regionale keringen zijn getoetst inclusief waterkerende kunstwerken en niet-waterkerende objecten. De regionale waterkeringen die in 2024 als 'onvoldoende' worden beoordeeld, dienen uiterlijk in 2030 aan de veiligheidsnormen te voldoen. Na 2024 worden er afspraken gemaakt voor het vervolg van het versterken en toetsen van regionale waterkeringen. Deze afspraken worden in overleg met de waterbeheerders gemaakt en vastgelegd in uitvoerings-besluiten. De provincie wordt jaarlijks via voortgangsrapportages geïnformeerd over de voortgang door de waterschappen. De provincie ziet toe op naleving van de bestuurlijke afspraken uit het uitvoeringsbesluit en de op basis hiervan gemaakte nadere afspraken. Hierin zijn met de waterschappen de tussentijdse bestuurlijke mijlpalen vastgelegd waarover jaarlijks aan de provincie wordt gerapporteerd. De provincie werkt mee aan gezamenlijke verkenningen met waterschappen naar kansen voor optimalisatie van de normering van regionale waterkeringen. De provincie werkt samen met de waterschappen aan de invoering van de 'Zorgtaak Regionale Keringen' (beheer, onderhoud, inspectie). De reeds bestaande zorgplicht voor primaire keringen is hiervoor de basis.

Kader: regionale keringen
Na de Vierde Nota Waterhuishouding (1998) zijn provincies en waterschappen gestart met het ontwikkelen van veiligheidsnormen voor regionale waterkeringen. Om dit proces te ondersteunen en landelijke uniformiteit te creëren werken overheden samen in het Ontwikkelprogramma Regionale Keringen. In dit programma zijn onder meer leidraden ontwikkeld voor het normeren van regionale keringen langs boezemkaden, regionale rivieren en compartimenteringskeringen. De normen voor deze regionale keringen worden afgeleid uit de economische schade die door een overstroming ten gevolge van een doorbraak van deze waterkeringen ontstaat. Daarbij wordt rekening gehouden met de ruimtelijke ontwikkelingen in het overstroomde gebied. Hierbij worden scenario's met verschillende doorbraaklocaties gebruikt, waar verschillende overstromingspatronen bijhoren. Daarom kunnen voor delen van een waterkering verschillende normen gelden. Hoe groter de verwachte gevolgen van een overstroming, hoe strenger de norm. Met menselijke slachtoffers wordt geen rekening gehouden, omdat een overstroming in een gebied dat door regionale waterkeringen wordt beschermd relatief langzaam verloopt en de waterdiepte beperkt blijft. Iedere provincie is vrij om te kiezen of ze haar regionale waterkeringen volgens deze leidraad normeert of een andere (politieke) afweging maakt over het gewenste veiligheidsniveau.

Aanwijzen, normeren en kennisontwikkeling

De provincie draagt zorg voor het aanwijzen en het toekennen van omgevingswaarden aan regionale waterkeringen (het normeren). Deze zijn opgenomen in de omgevings-verordening. Het beschermingsniveau, oftewel de omgevingswaarde, van een regionale waterkering wordt mede bepaald op basis van de economische schade die bij het falen van de waterkering kan optreden. De provincie en de waterschappen werken samen aan het herijken van de status en omgevingswaarden van regionale keringen als voortschrijdend inzicht of nieuw beleid daartoe aanleiding geven. Landelijk wordt verkend of de normeringssystematiek van regionale waterkeringen op termijn moet gaan aansluiten bij de normeringssystematiek voor primaire waterkeringen. De provincie is hier actief bij betrokken. De provincie zorgt voor vaststelling van leidraden en richtlijnen voor het kunnen toetsen van de regionale keringen en draagt bij aan kennisontwikkeling in het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen (ORK). Dit is nodig om het toets- en ontwerp-instrumentarium voor regionale waterkeringen actueel te houden.
De provincie zorgt samen met de waterschappen voor ruimtelijke borging van regionale keringen en de beschermingszones in bestemmingsplannen. Dit is vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening. De provincie gaat samen met de waterschappen in gesprek met gemeenten over ruimtelijke ontwikkelingen rondom de keringen, die het

voldoen aan het beschermingsniveau van deze regionale waterkeringen belemmeren. De provincie participeert in het project Toekomstbestendig Watersysteem Amsterdam Rijnkanaal/Noordzeekanaal-gebied. Wanneer uit de resultaten van dit project volgt dat aanpassing van de normering van regionale waterkeringen gewenst is, wordt hierover overleg gevoerd met de waterbeheerders.

De waterkeringbeheerders voeren in afstemming met de provincie verkenningen uit ten aanzien van het wel of niet compartimenteren van gebieden door het aanwijzen van compartimenteringskeringen. Hierbij wordt de compartimenterende werking van wegen, spoorlijnen, en dergelijke onderzocht. Hiermee wordt beoogd dat schade en slachtoffers worden gereduceerd bij een doorbraak van een primaire waterkering. De kaart met de regionale waterkeringen is te raadplegen in de provinciale viewer.

Regionale waterkering met wandelpad langs rivier het Spaarne

Toetsen van regionale waterkeringen

Regionale keringen voldoen in 2030 aan de normen, om de schade door overstromingen te beperken. De omgevingswaarden (normen) van de regionale keringen en hoe en wanneer aan deze omgevingswaarden moet worden voldaan, zijn in de provinciale omgevingsverordening vastgelegd. De betreffende artikelen in de omgevingsverordening worden afgestemd met de provincies Utrecht en Zuid-Holland, omdat we met dezelfde waterschappen hierin samenwerken.

De provincie doet al het mogelijke om met ruimtelijke instrumenten te voorkomen dat door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het risico op schade wordt vergroot. Indien dit wel aan de orde is, actualiseert de provincie in overleg met het waterschap de norm van een regionale waterkering, wanneer blijkt dat een waterrobuuste inrichting geen oplossing biedt. Dit betekent een strengere norm om het risico op hoge schades bij falen van een waterkering te verminderen. Het actualiseren van de norm gebeurt op basis van actuele overstromingsscenario's en actuele schadeberekeningen. Bij realisatie van nieuwe bouwplannen achter IPO-I/II-klasse waterkeringen zijn afspraken nodig tussen de initiatiefnemer, de waterschappen en de provincie over de verrekening van de extra kosten die gemaakt moeten worden voor het eventueel versterken van de regionale waterkering.

Langdurige droogte heeft effect op de sterkte van veendijken en leidt tot extra bodemdaling. Dit kan van invloed zijn op de veiligheid van regionale waterkeringen. De provincie volgt actief de landelijke ontwikkelingen en nieuwe kennis over de effecten van langdurige droogte op waterkeringen (https://www.stowa.nl/hydrotheek).

Versterken van regionale waterkeringen

Op verzoek van het waterschap kan de provincie bij het versterken, de aanleg of een wijziging van een regionale waterkering die van bovenlokale betekenis is een coördinatie- en goedkeuringsprocedure van toepassing verklaren. De procedure voor het projectbesluit en de benodigde vergunningen voor de versterking wordt dan door de provincie gecoördineerd. De waterbeheerder wordt wel gevraagd te motiveren dat coördinatie door de provincie gewenst is. De verwachting is dat bij het inwerkingtreden van de Omgevingswet het aantal verzoeken hiervoor toeneemt door de toenemende complexiteit van het versterken van regionale waterkeringen en door de natuurwetgeving.

Bij versterking van regionale waterkeringen kan sprake zijn van een koppeling met KRW-maatregelen of het realiseren van ecologische verbindingen, vismigratiemaatregelen en recreatieve voorzieningen (wandel-/fietspaden, waterrecreatie).

Maatregelen

- Aanwijzen en (her)normeren van regionale waterkeringen bij nieuwe inzichten en dit vastleggen in de provinciale omgevingsverordening
- Participeren in de landelijke verkenning naar herijking van de normering van regionale waterkeringen
- Participeren in project Toekomstbestendig Watersysteem Amsterdam Rijnkanaal/Noordzeekanaal-gebied aangaande het peilbeheer en het afvoeren en keren van overtollig water.
- Participeren in onderzoeken van waterschappen over compartimenteringskeringen
- Samen met de waterschappen verkennen of nieuwe kennis en inzichten rondom ruimtelijke ontwikkelingen en overstromingsscenario's aanleiding geven tot het actualiseren van de normen (omgevingswaarden) van de regionale keringen.
- Met HHNK verkennen van de mogelijkheid tot invoering van zorgtaak voor regionale waterkeringen
- Coördineren procedure van een projectplan/projectbesluit voor een regionale waterkering op verzoek waterschap
- Samen met provincies en waterschappen ontwikkelen van nieuwe kennis en leidraden voor het toetsen, beoordelen en ontwerpen van regionale waterkeringen
- De toe te passen leidraden en richtlijnen en afgesproken data vastleggen in de provinciale omgevingsverordening en uitvoeringsbesluiten
- Participeren in het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen
- Stimuleren meekoppelkansen bij versterking regionale waterkeringen na initiatief waterschappen
- De provincie zorgt samen met de waterschappen voor ruimtelijke borging van regionale keringen en hun beschermingszones vanuit waterveiligheid en meervoudig ruimtegebruik
- Met waterschappen en provincies verkennen hoe we continue inzicht kunnen krijgen in (het effect van) nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op de waterveiligheid om daarmee op klimaatbestendigheid te kunnen bijsturen
- Met waterschappen en provincies verkennen hoe we vitaal en kwetsbaar op de goede manier in ons waterveiligheidsbeleid mee kunnen nemen, zowel in de normen van de keringen als in de klimaatbestendige inrichting

4.5 Overstromingsscenario's en crisisbeheer water

Doel: de overstromingsinformatie is up-to-date.

In de Europese Richtlijn Overstromingsrisico (ROR) en de Waterwet is bepaald dat de provincies een belangrijke wettelijke taak hebben op het gebied van de regionale waterveiligheid. Zo is de provincie verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de regionale overstromingskaarten en het actueel houden van de overstromings-informatie op de provinciale risicokaart. Met de productie, actualisatie en publicatie van de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten wordt door de provincie invulling gegeven aan deze verplichting.

De provinciale taak is nu nog vastgelegd in de Regeling provinciale risicokaart maar onder de Omgevingswet wordt dit vastgelegd in het Besluit kwaliteit leefomgeving. In dit nieuwe besluit wordt Gedeputeerde staten ook verantwoordelijk gesteld voor het verzamelen gegevens over overstromingsrisico's. Hiermee worden de provinciale inspanningen rondom beheer, onderhoud en ontsluiting van de overstromingsgegevens alleen maar sterker. In december 2020 heeft de evaluatie van de Wet op Veiligheidsregio's plaatsgevonden. Op basis van deze evaluatie is de rol van de provincie bij het operationeel watercrisisbeheer afgezwakt.

Overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten

De overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten zijn de basis voor maatregelen om het overstromingsrisico te beheersen. Voor de ROR zijn de kaarten in 2019 door de provincie geactualiseerd en gepubliceerd op www.risicokaart.nl. De eerstvolgende actualisatie moet uiterlijk in 2025 plaatsvinden. De kaarten worden namelijk ten minste elke zes jaar geactualiseerd.

De provincie werkt vanuit zijn wettelijke taken samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat aan actuele overstromingsmodellen en -scenario's. Daarbij draagt de provincie bij aan goed beheer, onderhoud en ontsluiting van de overstromingsgegevens. Dit wordt samen met de andere provincies en het Rijk gedaan. We nemen als provincie Noord-Holland onze wettelijke taken serieus en zitten dan ook in de kerngroep voor het nieuw op te zetten landelijk voorziening Overstromingen (LVO) en leveren we sinds 2021 ook de voorzitter van de Landelijke Database Overstromingen (LDO).
Samen met provincie Utrecht, provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat en de inliggende waterschappen actualiseert de provincie in de planperiode het zogeheten "Randstad Overstromingsmodel Instrumentarium (ROI)". Met dit nieuwe instrumentarium maken we de komende jaren op basis van de nieuwste kennis, data en rekenmodellen actuele overstromingsscenario's. Hierbij worden veiligheidsregio's, kennisinstituten en gespecialiseerd bedrijfsleven betrokken. Deze nieuwe scenario's zullen in 2023 ook ingezet worden voor een grootschalige calamiteitenoefening.

De provincie en de waterschappen gebruiken de overstromingskaarten ook om inzicht te krijgen in het al dan niet klimaat adaptief zijn van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij zijn deze kaarten ook gebruikt voor de stresstest en risicodialogen droge infrastructuur in onze provincie. Tevens zet de provincie deze overstromingsgegevens in om in deze planperiode te verkennen welke gevolgen een overstroming heeft voor het cultureel erfgoed.

Innovaties

De provincie participeert samen met waterschappen en veiligheidsregio's in een onderzoeksproject voor het verkrijgen van meer inzicht in evacuaties bij overstromingen en de gevolgen van overstromingen voor het wegennetwerk.
Het onderzoek is erop gericht hoe we door gerichte sturing in de ruimtelijke ordening, de gevolgen van overstromingen kunnen beperken. De gevolgenbeperking zit hem dan in betere evacuatiestrategieën en slimmer sturen van de overstroming zelf.
Het pilotgebied is Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, dat daarmee aanvullend is op het eerdergenoemde Randstad Overstromingsmodel Instrumentarium (ROI).

Samenwerken bij watercrises

De provincie participeert in de coördinatie- en evacuatieplannen die worden opgesteld door de waterschappen en de veiligheidsregio's. Deze plannen hebben als doel de negatieve gevolgen van een overstroming te beperken. De provincie zet hierbij in op het samen met waterschappen en veiligheidsregio's ontwikkelen van innovaties in het watercrisisbeheer. Bij grote watercrisisoefeningen neemt de provincie deel.
Het oefenen wordt zowel real time gedaan als in de vorm van 'serious gaming'.
De provincie levert bijdragen aan protocollen voor evacuatiestrategieën bij overstromingen en maakt overstromingsdata toegankelijker voor inwoners en bedrijven. Naar aanleiding van de overstromingen en overlast van juli 2021 in Zuid Limburg, is er rondom crisisbeheersing extra aandacht voor "herstel, nazorg en evaluatie". De bevindingen uit evaluaties in 2021 en 2022 zullen worden meegenomen in de volgende cyclus van de Richtlijn overstromingsrisico's (ROR).

Maatregelen

- Periodiek actualiseren overstromingsscenario's voor EU-ROR en beheer betreffende data
- Participatie in innovatieve projecten op gebied van evacuaties bij overstromingen
- Bouwen nieuw "Randstad Overstromingsmodel Instrumentarium (ROI)". samen met andere Randstadprovincies, waterschappen en RWS
- Participeren in stuurgroep Watercrisis boven het Noordzeekanaal
- Periodiek participeren in watercrisisoefeningen
- Verkennen gevolgen van een overstroming voor het cultureel erfgoed
- Met de provincies en het rijk overleggen of en hoe we Wateroverlastkaarten in het vervolg ook gaan meenemen in de actualisatie van onze risicokaarten
- Samen met Rijkswaterstaat en ProRail risicodialogen organiseren en handelingsperspectieven ontwikkelen voor klimaatbestendige infrastructuur in provincie Noord-Holland

Watercrisisoefening Waterwolf op Marken

4.6 Kustplaatsen en buitendijkse gebieden

Doel: veiligheid door klimaatadaptieve maatregelen.

Kustplaatsen, buitendijks gelegen havengebieden, bebouwde gebieden aan het Marker- en IJsselmeer en de randmeren komen op veel locaties in Noord-Holland voor. Daarnaast zijn er niet door dijken beschermde gebieden langs regionale rivieren (Vecht, Gaasp), boezemsystemen (bijvoorbeeld Schermerboezem) en kanalen (bijvoorbeeld Noord-Hollands kanaal). In deze gebieden zet de provincie in op een klimaatadaptieve inrichting bij nieuwe ontwikkelingen. Veelal zal dit maatwerk zijn. Het zijn vaak aantrekkelijke gebieden voor wonen, werken en verblijfsrecreatie. Samen met gemeenten en waterschappen adviseert de provincie over het minimaliseren van het risico op slachtsoffers en schade. Het risico op schade ligt echter wel bij de bewoners en bedrijven die zich in buitendijkse gebieden vestigen. In de provinciale omgevingsverordening is vastgelegd dat bij nieuwe ontwikkelingen de initiatiefnemer moet motiveren dat de ontwikkeling klimaatadaptief is.

De druk om deze gebieden te bebouwen neemt toe. Voor de zandige kust bestaat de behoefte om de verstening een halt toe te roepen. Zo kan de kust immers aantrekkelijk blijven en dynamisch groeien in een natuurlijk proces van verstuiven. Dit geeft soms een spanningsveld tussen het vrijhouden van een bredere zone voor toekomstige versterkingen en de wens tot economische ontwikkeling.

Buitendijkse gebieden IJssel- en Markermeer

De provincie ziet het als haar rol om ervoor te zorgen dat gemeenten en initiatiefnemers bij ruimtelijke ontwikkelingen in buitendijkse gebieden langs het IJssel- of Markermeer de hoogwaterrisico's in hun afwegingen betrekken. In buitendijkse gebieden worden gemeenten via de provinciale omgevingsverordening verplicht om bij nieuwe ontwikkelingen en herstructureringen aan te geven hoe ze het gebied klimaatadaptief inrichten. Daarbij dient een inschatting te worden gegeven van het risico op slachtoffers en schade. De provincie kan op verzoek van de andere overheden hierover adviseren. Daarnaast kan de provincie een aanwijzing geven bij nieuwe bestemmingsplannen voor buitendijkse gebieden wanneer de nieuwe ontwikkeling onvoldoende klimaatadaptief is.

Natuurlijke duinaangroei Noord-Hollandse kust

Kustplaatsen en havengebieden.

In de 3e Kustnota (2000) werden de Noord-Hollandse kustplaatsen aangemerkt als niet-prioritaire zwakke schakels bij de toen geldende inzichten van de te verwachten zeespiegelstijging. Dit hield in dat ze niet voor 2050 versterkt hoefden te worden. De inzichten in de toekomstige zeespiegelstijging (tijdhorizon tot 2100) zijn door nieuwe klimaatrapporten de laatste jaren gewijzigd. Bij een aantal Noord-Hollandse kustplaatsen (Zandvoort, IJmuiden aan Zee, Egmond aan Zee, Bergen aan Zee) ligt de bebouwing deels aan de zeezijde van de primaire waterkering of erop.

In de kustzone geldt dat de provincie deze wil laten meegroeien met de zeespiegel-stijging. Dat betekent dat de duinen in hoogte en/of breedte moeten groeien. Waar mogelijk wordt er bij de kustdorpen naar gestreefd de duinen te laten meestijgen door bebouwing en infrastructuur bij vernieuwing verhoogd aan te leggen. Dit is het concept van het meegroeien met de zee. Hierin zet de provincie in op een nauwe samenwerking met de waterkering beheerder en de natuurbeheerder om met behulp van dynamisch kustbeheer en dynamisch duinbeheer een klimaat adaptieve kust te ontwikkelen. Bij buitendijks gelegen kustbebouwing moet nieuwbouw klimaatbestendig zijn en moeten er vluchtmogelijkheden zijn om bij extreem weer mensen te kunnen evacueren.

In de planperiode wordt mogelijk duidelijk dat er wel extra versterkingsmaatregelen nodig zijn voor een aantal Noord-Hollandse kustplaatsen. De provincie gaat in de planperiode verkennen of de criteria van destijds geactualiseerd moeten worden, en of dit vervolgens leidt tot nieuwe inzichten. Hierbij worden de gemeenten en waterschappen betrokken.

De provincie adviseert Rijkswaterstaat jaarlijks over het zandsuppletieprogramma. Door zandsuppleties wordt de Basiskustlijn gehandhaafd en kan de kust meegroeien met de zeespiegelstijging.

De provincie participeert in landelijke onderzoeken over klimaatverandering en zeespiegelstijging. In 2023 komt er een KNMI-rapport uit met de nieuwste inzichten over zeespiegelstijging en extreme stormen. Vanwege de verwachte (versnelde) zeespiegelstijging is het namelijk van belang om ook de lange termijn doelen voor dynamisch kustbeheer op de waterkering langs de Noordzeekust te formuleren. Dit vraagt om nieuwe inzicht en kennis, om de doorkijk naar de lange termijn te kunnen maken, op het gebied van zeespiegelstijging, klimaatsverandering, biodiversiteit en verwacht ruimtelijk-economische perspectieven. In nauwe samenwerking met het rijk, regionale partners en kennisinstituten zetten we in om deze kennis en inzichten te verzamelen en uit te werken tot mogelijke toekomstige perspectieven voor de Noordzee en Waddenkust in Noord-Holland. Dit willen we doen in nauwe samenhang met het kennisprogramma Zeespiegelstijging van het Deltaprogramma.

Integrale veiligheid van de kustplaatsen

Door de toename van het aantal strandbezoekers en activiteiten in de kustplaatsen zijn ook andere klimaatgerelateerde veiligheidsvraagstukken belangrijker geworden. Voorbeelden zijn hittestress, gezondheid bij hoge temperaturen, duinbranden, uitval van vitale netwerken en het ontruimen van stranden bij plotselinge weersextremen. De provincie gaat samen met de gemeenten en veiligheidsregio's een verkenning uitvoeren om hier meer inzicht in te krijgen.

Maatregelen

- Adviseren gemeenten en initiatiefnemers over waterveiligheid van buitendijkse gebieden langs IJssel- en Markermeer bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen
- Deelname in landelijke onderzoeken over zeespiegelstijging en klimaatontwikkeling
- Rijkswaterstaat adviseren over zandsuppletieprogramma's
- Samen met kustgemeenten en veiligheidsregio's verder verkennen van consequenties van klimaatverandering voor de kustplaatsen
- Samen met het rijk, regionale partners, gemeenten en kennisinstituten verkennen van de lange termijn opgaven (klimaat en ruimtelijk) en perspectieven voor de Noordzee- en Waddenkust inclusief de relatie met dynamisch kustbeheer

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Beleid | Omgevingsbeleid

Fotografie
Provincie Noord-Holland
PWN

Ilustraties
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
Xerox® Mediaservices

Haarlem, november 2021

294538

Nota beantwoording zienswijzen ontwerp Regionaal Waterprogramma

Beantwoording door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van zienswijzen inzake het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

Inleiding

Deze nota betreft de beantwoording van zienswijzen die naar voren zijn gebracht op het ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027, dat van 19 mei 2021 t/m 29 juni 2021 ter inzage heeft gelegen.

Tijdens de periode van terinzagelegging zijn 7 zienswijzen ingediend.
Het betreft de volgende instanties:
A. Sportvisserij MidWest Nederland
B. Stichting Gezond Water
C. Staatsbosbeheer
D. Regio Gooi en Vechtstreek
E. Rijkswaterstaat West-Nederland Noord en Rijkswaterstaat Midden-Nederland
F. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap van Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
G. Vereniging Natuurmonumenten

Deze Nota beantwoording zienswijzen is door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 30 november 2021.
De instanties die in het kader van de inspraak hebben gereageerd, ontvangen een exemplaar van deze Nota van beantwoording.

In deze Nota van beantwoording worden de zienswijzen weergegeven en de beantwoording van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland (GS) daarop. Daarbij wordt aangegeven of de zienswijze heeft geleid tot een tekstwijziging van het Regionaal Waterprogramma.

Tenslotte worden in deze Nota van beantwoording nog andere aanpassingen benoemd. Dit zijn ambtshalve wijzigingen in het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027. Deze hebben onder andere als reden actuele ontwikkelingen, zoals de overstromingen in Limburg, de aanscherping van klimaatscenario's (IPCC rapport en KNMI-klimaatsignaal'21) en de terinzagelegging van het Nationaal Waterprogramma. Ook zijn tekstuele omissies of onjuistheden aangepast.

Weergave zienswijzen

A. Sportvisserij MidWest Nederland

Op 2 juni 2021 is een zienswijze door Sportvisserij MidWest Nederland ingediend, die ook al eerder gedeeld is met de griffier van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid.

Samenvatting zienswijze

In de kern heeft de indiener drie belangrijke sportvisserijpunten:

1. In een Regionaal Waterprogramma dat toekomstgericht is, moet recreatie én specifiek de sportvisserij een prominente plek krijgen. Het belang van water voor deze functie neemt alleen maar toe.
2. Wij vinden dat je over de haalbaarheid van de doelen en status van de 89 waterlichamen van mening kunt verschillen, maar dat in ieder geval voor de overige wateren de recreatie leidend moet zijn. Dat past bij de behoeften van de huidige samenleving.
3. Natuurvriendelijke oevers zijn goed, maar:
   - een natuurvriendelijke oever die geen plaats meer biedt aan recreatie door de burger is niet meer van deze tijd;
   - investeren in onderhoud van eerder aangelegde natuurvriendelijke oevers om de waarde voor vissen weer te optimaliseren is vaak effectiever dan de aanleg van nog meer slecht onderhouden natuurvriendelijke oevers.

Uitwerking punten per paragraaf:

Inleiding

Er zijn rond de 100.000 mensen die vissen in Noord-Holland. Sportvissen verdient daarom een plek in dit Regionaal Waterprogramma. In de vierde zin van de inleiding vinden wij de aanvulling 'We zwemmen, varen en vissen erin…' passend. Ook zou de term recreatie in de inleiding niet misstaan. Vrijwel alle bewoners van Noord-Holland recreëren op de 1 of andere wijze in, aan of op het oppervlaktewater.

Beantwoording door GS

Het Regionaal Waterprogramma is specifiek gericht op Europese verplichtingen die samenhangen met waterkwaliteit (grond- en oppervlaktewater), waterkwantiteit (grondwater) en waterveiligheid. Daarbij wordt extra aandacht besteed aan natuurgebieden, drinkwaterwinningen en zwemwateren, die volgens Europese richtlijnen worden beschermd vanwege de specifieke eisen die hier gelden. Recreatie is dus geen primair doel van het waterprogramma, maar waar mogelijk wordt het wel meegenomen. Wij zullen daarom het tekstvoorstel overnemen.
Voor recreatie heeft de provincie in 2021 de Visie Recreatie & Toerisme 2030 vastgesteld.

Tekstwijziging:

In de Inleiding op pagina 3 wordt de zin 'We zwemmen en varen erin, en goed water is onmisbaar voor de natuur in Noord-Holland.' vervangen door de zin: 'We zwemmen, varen en vissen erin, en goed water is onmisbaar voor de natuur in Noord-Holland.'

2. Deelprogramma Oppervlaktewater

2.1 Inleiding

"Het belang van schoon oppervlaktewater is evident, zowel voor mensen (drinkwater, landbouw, industrie, zwemwater) als de natuur"

Waarom benoemt u hier niet de functie recreatie? Als er toch iets duidelijk is geworden door de COVID-19 crisis dan is het wel dat recreatie en beleefbaarheid van water belangrijker is dan ooit te voren.

De afgelopen periode is bijvoorbeeld de georganiseerde sportvisserij met 75.000! leden gegroeid. Landelijk ruim 625.000 leden die allen gebruik maken van het vele oppervlaktewater en dat is zeker in waterrijk Noord-Holland het geval. De thuiswerkmaatschappij viel terug op de basisbehoeften, het "naar buiten gaan" en de positieve effecten en belang van het beleven van o.a. water zijn van evident belang. Daarom is het niet benoemen van een breder scala aan recreatief medegebruik dan enkel zwemwater, zoals wandelen/fietsen langs water, (spele)varen en uiteraard de sportvisserij een gemiste kans in dit Waterprogramma. Gezien de omvang én de groei van sportvisserij in deze provincie verdienen dit een prominente plek in dit programma. Niet alleen sociaal en maatschappelijk, maar ook zeker vanwege het grote economische belang en de inzet die de georganiseerde sportvisserij doet op het gebied van visstandbeheer, educatie, jeugdwerk, beheer en onderhoud, waterkwaliteit, visserijkundig onderzoeken, controle en handhaving en andere werkvelden waarin wij samenwerken met provincie, waterschappen en gemeenten.

Beantwoording door GS

Het Regionaal Waterprogramma is specifiek gericht op Europese verplichtingen die samenhangen met waterkwaliteit (grond- en oppervlaktewater), waterkwantiteit (grondwater) en waterveiligheid. Recreatie is dus zoals eerder gezegd geen primair doel van het waterprogramma, al wordt het waar mogelijk wel meegenomen. Een goed voorbeeld is het project Stadsstrand Hoorn, waar een nieuwe oeverdijk gecombineerd wordt met een groot stadsstrand en nieuwe fiets- en wandelmogelijkheden. Omdat het programma niet primair gericht is op recreatie achten wij de voorgestelde aanvulling niet nodig. Zoals eerder aangegeven heeft de provincie voor recreatie in 2021 de Visie Recreatie & Toerisme 2030 vastgesteld.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

2.2 KRW-waterlichamen 2022-2027

Chemische en ecologische toestand 2019

"Voor geen van de 89 waterlichamen in Noord-Holland was in 2019 de ecologische kwaliteit goed."

In de alinea wordt vervolgens de parameter vis uitgelicht als 'positief' punt. Het is correct dat er zeer veel maatregelen gericht zijn op voorkomen en abundantie van KRW doelsoorten vis. Onze vraag is; wegen deze enorme kosten op tegen de geringe algemene KRW doelen die reeds gehaald zijn? Een herijking van nut en noodzaak van doelen en maatregelen is belangrijk. Om iedere polder optrekbaar te maken voor een driedoornige stekelbaars schiet anno 2021 misschien wel zijn doel voorbij. Zet de kosten nog eens opnieuw uit tegen de baten en maak dan weloverwogen en bij dit tijdperk passende keuzes. Moet er bijvoorbeeld in de laatste planperiode KRW niet veel meer aandacht zijn voor het verwijderen van oneigenlijke stoffen uit het water?

Beantwoording door GS

Volgens de KRW moeten alle effectieve verbetermaatregelen worden genomen. De optelsom van huidige toestand en het effect van de maatregelen bepalen samen het doel (het Goed Ecologisch Potentieel). Dit geldt onder andere voor elk van de vier biologische kwaliteitsparameters, waaronder vis. Het achterwege laten van op zich effectieve maatregelen is dus niet bedoeling. De maatregelen worden overigens met name door de waterbeheerders genomen, in veel mindere mate door de provincie.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

Ecologische doelen
"Verlaging van doelen om financiële redenen is conform landelijke afspraken niet doorgevoerd."
Hebben er wel verlagingen van doelen plaatsgevonden op andere gronden? Zoals chemische of ecologische doelen?
"Dat de scores lager uitvallen dan de defaultwaarde van 0,6 heeft vooral te maken met de volgende factoren"
De sportvisserij vindt verregaande defosfatering een zorgelijke tendens. Een speerpunt voor de waterkwaliteit zou niet het voedselarmer maken van wateren moeten zijn. Al helemaal niet in water met een –zoals u zelf schrijft- 'vast peil'. In vele wateren is het doorzicht al glashelder en het percentage waterplanten neemt ieder jaar toe. Er zijn op het gebied van waterkwaliteit al vele doelen behaald, hoeveel geld gaat u nog besteden aan het nog voedselarmer maken van wateren? Biomassa en biodiversiteit hebben hun waarde. De burgers zijn niet gebaat bij een nog verder verarming van wateren. Tevens zal ons inzien het aandeel waterplanten in de toekomst toch wel een gestage groei doormaken. Een overmatige en homogene waterplantengroei is niet goed voor de waterkwantiteit en al helemaal niet voor de recreatiemogelijkheden. Denk hierbij eens aan een groot Rijkswater als het Gooimeer. Zwemmen, vissen en varen is er door een overmatige plantengroei in grote delen van het jaar niet meer mogelijk. De economische schade is gigantisch terwijl er door het Rijk keihard aan is gewerkt om waterplantengroei te bevorderen. Stop met verder defosfateren en zet in op:
1. Het vrijwel volledig in te zetten op het verkrijgen van schoon water. Dit door de medicijnresten, pesticiden en andere water oneigenlijke stoffen uit het water te verwijderen. Dit zijn zaken waar de ingezetenen profijt van hebben.
2. Robuuste watersystemen met een fluctuerend natuurlijk peil. Systemen die niet tot op de centimeter in dienst zijn van de landbouw, maar waar natuurlijke peilwisselingen mogelijk zijn, zijn vele malen meer geschikt voor de biologische component vis. Voedselaanbod, paai- en overwinteringsgebieden voor vissen zijn in dergelijke systemen 'die tegen een stootje kunnen' veel meer blijvend aanwezig.

Beantwoording door GS
In het regionaal waterprogramma zijn uitsluitend de ecologische doelen vastgesteld, dus niet de chemische. De chemische doelen gelden Europees/nationaal. De ecologische doelen zijn door de provincie bovendien uitsluitend van regionale KRW-waterlichamen vastgesteld, dus niet van wateren die in beheer zijn bij het Rijk zoals het Gooimeer.
Inderdaad heeft verlaging van doelen om financiële redenen niet plaatsgevonden. Wel kan er om technische redenen een doelaanpassing hebben plaatsgevonden. Dit is dan een gevolg van de watersysteemanalyses die zijn uitgevoerd, waarin op grond van de nieuwste inzichten de toestand van het water, de factoren die daarop van invloed en de mogelijke verbetermaatregelen zijn beschouwd.
Hoewel de waterplantenproblematiek die u noemt lokaal ook in de regionale wateren kan voorkomen, is het vooral een probleem in rijkswateren, waar dit programma geen betrekking op heeft. Defosfatering kan een effectieve maatregel zijn om het nutriëntenniveau te beperken en daarmee de ecologische kwaliteit te verbeteren. Hoe lager de fosfaatbelasting, oftewel hoe voedselarmer het systeem, des te minder kans er is op overlast door waterplanten die onder water groeien.
Het verwijderen, voor zover dat mogelijk is, van medicijnresten, pesticiden en andere ongewenste stoffen uit het water juichen wij uiteraard toe, al is het zoveel mogelijk voorkomen van vervuiling uiteraard nog beter. Afvalwaterzuivering, in rwzi's, is primair een taak van de waterschappen. Waar mogelijk en haalbaar nemen zij de verwijdering van microverontreinigingen mee in toekomstige investeringen in de verbetering van rwzi's.

Een fluctuerend waterpeil is inderdaad vanuit waterkwaliteitsoogpunt een goede zaak. Zo streeft de provincie in het Vechtplassengebied en aan de duinrand naar het vasthouden van gebiedseigen kwelwater (zie paragraaf 3.6). Echter, waterschappen zijn ook gehouden aan het faciliteren van economische functies. De KRW verplicht niet om maatregelen te nemen die een significant negatief effect op functies hebben.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

Doelbereik 2027
Is er na alle –minimaal tien- gemaakte kanttekeningen op het niet halen van de doelen in 2027 in deze paragraaf nu echt nog sprake van door de waterschappen opgestelde haalbare en realistische ecologische doelen?
"Maatregelprogramma's zijn vooral gericht op het verbeteren van de ecologische doelen. Daarnaast kent de KRW zoals gezegd ook chemische doelen."
Om eerder genoemde redenen zou er ons inziens bij de maatregelprogramma's nog veel meer gekeken moeten worden naar het aspect beleefbaarheid en recreatief medegebruik van het water. Daarin zouden afwegingen meegenomen kunnen worden of meer voorgestelde maatregelen opwegen tegen de lasten voor grote groepen gebruikers van het water. Hierbij kunnen toebedeelde kosten voor de maatregelen juist gebruikt worden voor maatregelen ten behoeve van de chemische doelen.

Beantwoording door GS
In het regionaal waterprogramma staat niet dat de ecologische doelen in 2027 haalbaar zijn, wel dat ze meer haalbaar en realistisch zijn geworden, omdat ze gebaseerd zijn op uitgebreide watersysteemanalyses.
Voor het overige wordt verwezen naar eerdere beantwoording.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

2.3 Overig wateren

Ecologische doelen overig water

Jeugd, ouderen, minder validen vormen een zeer grote groep burgers waarvoor extra aandacht bittere noodzaak is. Drie doelgroepen, die met een beperkte actieradius met name gebruik maken van de wateren in de bebouwde omgeving. Wateren, die vrijwel allemaal vallen onder de overige wateren. De provincie zou voor deze groepen moeten opkomen door voor de overige wateren het recreatief medegebruik als doel centraal te stellen. Daarmee verliest u de ecologie en natuur niet uit het oog, maar geeft u invulling aan de hedendaagse recreatieve functie die water in de wijk heeft.

In Noord-Holland zijn vele wateren al volledig dichtgegroeid met ondergedoken waterplanten, waardoor er geen watersport meer mogelijk is. Daarnaast zorgt dit jaarlijks op vele plekken voor vissterften door zuurstofgebrek mede naar aanleiding van beheer en onderhoud. Vegetatie op de overgang land/water (met name riet vegetatie) zorgt in Noord-Holland in steeds meer mate voor een afname van de bereikbaarheid van water. De sportvisserij vraagt u om dit probleem in het Waterprogramma een plaats te geven.

Beantwoording door GS

Het water buiten de KRW-waterlichamen, het 'overig water', valt wel degelijk onder de KRW. Dit betekent bijvoorbeeld dat achteruitgang van de waterkwaliteit zo goed mogelijk moet worden voorkomen. In de praktijk zien we dat op een aantal plekken wel achteruitgang plaatsvindt; zie bijvoorbeeld het waterbeheerprogramma van het waterschap Amstel Gooi en Vecht. Zoals eerder aangegeven richt het regionaal waterprogramma zich primair op beleid m.b.t. waterkwaliteit (grond- en oppervlaktewater), waterkwantiteit (grondwater) en waterveiligheid, behoudens een paragraaf over de aanwijzing van wateren met de functie vaarweg. Daarom wordt er in het programma niet ingegaan op recreatief medegebruik en bereikbaarheid. Zoals eerder aangegeven heeft de provincie voor recreatie in 2021 de Visie Recreatie & Toerisme 2030 vastgesteld.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

Chemische doelen overig water

Wij juichen het initiatief toe om de chemische doelen ook uit te rollen over de overige wateren.

2.4 Water-maatregelen provincie

Natuurvriendelijke oevers provinciale vaarwegen

Vanuit de sportvisserij zijn wij voorstanders van natuurvriendelijke oevers, zolang deze op de niet bereikbare oever worden gerealiseerd en/of er open plekken worden gemaakt zodat de beleefbaarheid van het water vergroot wordt. Een natuurvriendelijke oever die geen plaats meer biedt aan recreatie door de burger is niet meer van deze tijd.

Wij hanteren twee uitgangspunten waar het gaat om de aanleg van natuurvriendelijke oevers:

1. De recreatieve functie van de oorspronkelijke oever moet terugkomen in de nieuwe natuurvriendelijke oever.

In twee recent gerealiseerde projecten van de provincie is de sportvisserij nauw betrokken geweest bij de herinrichting van de oevers. Daar zijn wij zeer enthousiast over en de provincie Noord-Holland loopt daarmee voorop in ons werkgebied en dient als eigentijds voorbeeld voor veel andere natuur- en terreinbeheerders. Wij lezen die betrokkenheid en samenwerking om recreatie in te passen helaas nog nergens in dit Waterprogramma terug. Daarmee doet u zichzelf tekort. De sportvisserij vraagt daarom aan de provincie om haar recente beleid; in onze eigen woorden 'het expliciet rekening houden met de recreatieve functie van de oever' een plek te geven in dit Waterprogramma én dit advies ook mee te geven aan de waterschappen.

Wij zien dat door de aanleg van natuurvriendelijke oevers in onze hele regio, veel visplaatsen verloren gaan. Het draagvlak voor natuurvriendelijke oevers bij onze achterban neemt daardoor sterk af, terwijl de oplossing eenvoudig is. Het creëren van open plaatsen in de natuurvriendelijke oevers meenemen in het ontwerp en de uitvoering van het werk geven de oever een natuurvriendelijke én recreatieve meerwaarde. Wij vragen provincie dan ook om in haar beleid t.a.v. natuurvriendelijke oevers op te nemen dat op locaties waar door de aanleg van natuurvriendelijke oevers, oevergebonden recreatie verloren gaat, voorzieningen te treffen om dit te compenseren in het ontwerp.

2. Alleen natuurvriendelijke oevers die goed worden onderhouden, behouden hun waarde voor vis.

In de praktijk blijkt dat veel natuurvriendelijke oevers door gebrek aan onderhoud hun oorspronkelijke waarde voor vis door verlanding verliezen. Daarnaast verliest het niet alleen de ecologische waarde voor vis, maar ook de waarde die het heeft voor de water zuiverende waterplanten en de diversiteit van flora. Wij adviseren de provincie om onderhoud van bestaande natuurvriendelijke oevers een hogere prioriteit te geven dan de aanleg van nog meer nieuwe natuurvriendelijke oevers. Met onderhoud van bestaande oevers bereikt men vaak een netto hoger effect voor vis dan het aanleggen van nog meer natuurvriendelijke oevers. Daarnaast verzoekt de sportvisserij de provincie na te gaan of in plaats van over een grote lengte natuurvriendelijke oevers aan te leggen een zelfde oppervlak ook op één plaats kan worden aangelegd als een groot paai- en opgroeigebied. Onderhoud van deze gebieden is eenvoudiger omdat ze minder snel verlanden en bieden meer mogelijkheden voor vis en sportvissers. In plaats van bijvoorbeeld 1000 meter 4 meter brede NVO, zou een gebied van 0,4 hectare ingericht paai- en opgroeigebied aangesloten kunnen worden op bijvoorbeeld een KRW-waterlichaam.

Vispasseerbare provinciale sluizen

De sportvisserij participeert in het project vismigratie rondom het Noordzeekanaal. Goed om te lezen dat wij hier niet alleen samen in optrekken, maar dat de provincie dit ook expliciet opneemt in haar beleid. Het Noordzeekanaal is namelijk één van de slagaders voor vismigratie in Noord-Holland.

KRW-pilot
In alle genoemde pilotgebieden hebben hengelsportverenigingen visrechten. Wij vragen u om de visrechthebbenden op de genoemde wateren vroegtijdig te betrekken in dit proces. Wij kunnen u helpen aan de juiste contacten.

Overige provinciale maatregelen KRW-waterlichamen
Wij vragen u om het aanleggen van natuurvriendelijke oevers in provinciale kanalen te heroverwegen. Onderzoek heeft aangetoond dat er feitelijk een mini-habitat ontstaat voor vissen die verder in het gehele kanaal weinig tot niets van hun leefomgeving terugvinden. Een soort van sloot in een kanaal zogezegd.

Beantwoording door GS
Wij zullen in het regionaal waterprogramma expliciteren dat de provincie bij de aanleg van (natuurvriendelijke) oevers rekening houdt met andere belangen, voor zover het past binnen bestaand beleid en de beschikbare middelen. Dit is overigens bestaande praktijk.
Tevens zullen wij benadrukken dat naast de aanleg van nieuwe ook het onderhoud van bestaande natuurvriendelijke oevers belangrijk is.

Wat de KRW-pilots betreft zullen waar nodig belanghebbenden, waaronder visrechthebbenden, bij de uitvoering worden betrokken.

Voor wat betreft de aanleg van natuurvriendelijke oevers in provinciale vaarwegen: bij elk besluit daartoe wordt gekeken naar de (ecologische) meerwaarde van deze oevers op de desbetreffende plek.

Tekstwijziging:
Op pagina 13 wordt de zin ‘De ecologische waterkwaliteit kan onder meer verbeterd worden door waar mogelijk en zinvol natuurvriendelijke oevers (nvo’s) aan te leggen.’ vervangen door: ‘De ecologische waterkwaliteit kan onder meer verbeterd worden door waar mogelijk en zinvol natuurvriendelijke oevers (nvo’s) aan te leggen. Hierbij wordt rekening gehouden met andere belangen voor zover het past binnen het beleid en de beschikbare middelen.’

Na de zin ‘Nvo’s hebben een bewezen positieve uitwerking op de ecologische waterkwaliteit en dus op het bereiken van de KRW-doelen en de biodiversiteit.’ wordt de volgende zin toegevoegd: ‘Daarbij is goed onderhoud van de nvo’s overigens belangrijk.’

2.5 Provinciaal beleid landelijk gebied

Natuurbeleid

Wij vragen u in de gebieden met een hogere ecologische doelstelling het extensieve recreatief medegebruik een plaats te geven. Sportvissers laten zich met de juiste inrichting van een gebied namelijk prima zoneren en natuur is pas natuur als men er ook van kunt genieten. Binnen de kaders moeten dergelijke gebieden beleefbaar blijven of worden.

Beantwoording door GS

Zoals eerder aangegeven is recreatief medegebruik van water geen onderdeel van het regionaal waterprogramma. In de praktijk vindt zonering van recreatief en natuur wel degelijk plaats.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

2.6 Opkomende stoffen, medicijnresten en microplastics

Zie opmerking bij 2.2 KRW-waterlichamen 2022-2027, ecologische doelen (blz 2). Op het gebied van micoplastics willen wij daarnaast opmerken dat de “vangsten” van plastic bij onze diverse onderzoeken, grote zorgen baart. Bij door sportvisserij uitgevoerde visserijkundig onderzoek langsdammen op de Waal wordt soms meer plastic dan vis gevangen.
https://www.sportvisserijnederland.nl/actueel/nieuws/21354/van-trekvisonderzoek-tot-plastic-studie.html

Beantwoording door GS

Wij delen uw zorg ten aanzien van plastic in het water. De rol van de provincie op dit gebied is echter beperkt. Voor wat betreft onze provinciale wegen hebben we recentelijk, in maart 2021, besloten om een drie jaar durende pilot uit te voeren rond het verwijderen van zwerfafval in de bermen. Jaarlijks wordt voor de eerste grote maaironde al het plastic (en overig) afval opgeruimd. Hiermee wordt voorkomen dat het zwerfafval wordt versnipperd door de maaimachine, het plastic uiteenvalt tot microplastics en onder andere in het oppervlaktewater terecht komt. Het voorkomt tevens dat dieren het opeten of er in verstrikt raken en sterven. Bijkomend voordeel is dat het bermmaaisel dat vrijkomt schoner is, waardoor het beter benut kan worden.
Naast het verwijderen van afval uit de bermen zal er ook meer aan preventie worden gedaan.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

2.7 Zwemwater

Wij vragen u bij de uitbreiding van zwemwateren rekening te houden met de visrechthebbende aldaar en hen te betrekken in het proces. Wij kunnen u helpen aan de juiste contacten.

Beantwoording door GS

Bij ontwikkelen van zwemwaterlocaties wordt rekening gehouden met andere (recreatieve) functies zoals varen en vissen. In overleg met waterbeheerder, locatiebeheerder en andere betrokkenen wordt dit gebiedsgericht ingevuld, in het algemeen via zonering van verschillende recreatievormen.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

3 Deelprogramma Grondwater

3.3 De waterbalans

Datacenters

Warmtewaterlozingen op oppervlaktewater heeft grote invloed op de aquatische flora en fauna. Wij worden graag in vroeg stadium betrokken bij een dergelijke proces en vragen u om kritisch te kijken naar de ecologische doelstellingen in dergelijke gebieden.

Beantwoording door GS

Voor lozing van warm water op oppervlaktewater voert de waterbeheerder de toets uit en betrekt daarbij de ecologische doelstellingen.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

3.6 Grondwaterafhankelijke natuur

Wegzijging naar polder

In de Horstermeerpolder worden de visrechten verhuurd aan HSV Hilversum. Dempen van sloten zal invloed hebben op de aanwezige visstand. Wij vragen u zodra dit proces gaat lopen contact op te nemen met de visrechthebbende. Zij hebben een ‘oor en oog functie’ en hebben benodigde gebiedskennis om mogelijkerwijs bij te dragen aan een goede uitvoering van dit plan. Wij kunnen u helpen aan de juiste contacten.

Beantwoording door GS

Wij zullen alle belanghebbenden bij de planontwikkeling betrekken.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging

4 Deelprogramma Overstromingsrisico's

4.1 Inleiding

Wij zijn betrokken bij het meervoudig ruimtegebruik zoals onder andere bij de versterking Markermeerdijken. Wij waarderen de inzet van de provincie hierin.

B. Stichting Gezond Water

Op 15 juni 2021 heeft de Stichting Gezond Water een zienswijze ingediend.

Zienswijze

In het ontwerp geeft u onder andere aan, extra aandacht voor natuurgebieden, voorschrijven van BBT om lozingen en emissies van chemische stoffen terug te dringen en intensiveren van VTH met betrekking tot ZZS waarbij alle overheidslagen een rol hebben. In het Waterprogramma wordt echter de landbouw als praktisch enige bron van waterverontreiniging genoemd. Zonder de bijdrage van de landbouw aan de waterverontreiniging te bagatelliseren vragen wij uw aandacht via deze zienswijze voor de grootste bron van ZZS lood in het oppervlaktewater, de sportvisserij.

Bij alle aandacht die in uw Waterprogramma gegeven wordt aan het voorkomen van ZZS emissie wordt de sportvisserij niet genoemd. Realiseer u dat de sportvissers niet alleen ZZS lood in het water achterlaten maar eveneens nikkel en kobalt (5 % sintermaterialen in als milieuvriendelijk gepromote visgewichten van wolfraam.) Verder zijn sportvissers verantwoordelijk voor het achterlaten van zink, tin, koper en RVS. De ECHA (Europees Chemicaliën Agentschap) heeft in juni 2020 meer dan 1000 alternatieven voor vislood geteld. Gebruiken van deze alternatieven kost een sportvisser 3 % meer

Als wij in het Waterprogramma lezen over uw ambitie en uw rol in de afstemming tussen de partners, vragen wij de Provincie Noord-Holland een afgestemde aanpak te hanteren voor het vislood (zoals voor het bodemlood.) En het onnodig achterlaten van ZZS en zware metalen door de sportvissers te voorkomen door in het visrecht op te (laten) nemen een verbod op het gebruik hiervan bij het sportvissen. Het gaat daarbij niet alleen om het visrecht dat de Provincie Noord-Holland zelf uitgeeft, want ook gemeenten, waterschappen en natuurorganisaties geven visrecht uit en kunnen daarin een verbod op het gebruik van vislood opnemen. De Provincie Overijssel gaat dit doen in het derde kwartaal 2021, Staatsbosbeheer doet dit al vanaf april 2019. Een voorstel hierover dat aan alle gemeenten in de provincie is gestuurd is een bijlage bij dit schrijven.

Graag vernemen wij welke acties Provincie Noord-Holland onderneemt voor het vislood. Als overkoepelend en verbindend bevoegd gezag heeft u de mogelijkheden om de vislood problematiek op te lossen. Wij vragen hierbij tegelijk uw aandacht voor de minimalisatie van het onnodig achterlaten en gebruiken van andere ZZS door de sportvisserij te hebben. En de eveneens door de sportvisserij gebruikte zware metalen tin, zink, koper en RVS.

Beantwoording door GS

Op landelijk niveau zijn afspraken gemaakt in de Green Deal Sportvisserij loodvrij (2018). Diverse partijen hebben de Green Deal ondertekend. De provincies zijn geen partij bij deze Green Deal. Er is een overgangstermijn afgesproken waarop de branche via zelfregulering het loodgebruik vermindert. Eind 2021 wordt door de deelnemers een voortgangsrapport opgesteld over de voortgang in de afgelopen drie jaar van de afspraken uit de Green Deal.
Wij zien als provincie geen aanleiding om bij de uitgifte van visrechten een verbod te overwegen en om andere overheden en partijen daartoe op te roepen. Wij zijn uiteraard niet tegen beperking van het loodgehalte in het water maar constateren ook dat er geen of nauwelijks normoverschrijdingen zijn, Daarnaast is er een Green Deal gesloten, met de Rijksoverheid. Wij achten het van belang dat partijen de gelegenheid krijgen om te voldoen aan de afspraken van de Green Deal en willen deze aanpak niet doorkruisen. Een geleidelijke afbouw biedt een voordeel ten opzichte van een algeheel snel verbod, namelijk dat de sector kan meebewegen richting

milieuvriendelijke alternatieven in plaats van te grijpen naar andere schadelijke materialen zoals koper en zink. Op dit moment zijn namelijk nog niet voor elke soort milieuvriendelijke alternatieven voorhanden.

Eén van de manieren om het loodgebruik terug te dringen is het omruilen van vislood door loodvrij materiaal. De provincie Noord-Holland is, in het kader van het programma Waterrecreatie, in gesprek met Sportvisserij MidWest Nederland om in de eerste helft van 2022 een omruilactie te organiseren waarbij sportvissers hun vislood kunnen omruilen voor een alternatief (milieuvriendelijk) product.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

C. Staatsbosbeheer

Op 24 juni 2021 heeft Staatsbosbeheer een zienswijze ingediend.

Zienswijze

Specifiek voor Westzaan werken wij al jaren samen aan verbrakking, teneinde de unieke brakke vegetaties in dit Natura2000-gebied te herstellen. De aanwijzing tot Natura2000-doel weegt zwaar. Door uw college wordt erkend dat er te weinig brak water in deze polder komt. Brakwatersoorten, zoals echt lepelblad en heemst, gaan sterk achteruit. Verbrakking van de polder voor de typische brakke veenvegetatie is al sinds 1992 in voorbereiding. De brakke vegetatie gaat ondertussen achteruit. Momenteel is het wachten op de uitkomsten van een nieuw gebiedsproces. Helaas wordt nu in het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 het volgende doel gesteld voor Westzaan: doeltype zoet water, met chloridegehalte max. 300 mg/l. Terwijl voor andere gebieden in Noord-Holland wel doelen gesteld worden zoals bijvoorbeeld 'chloride > 300 mg/l' of 'chloride tot 3000 mg/l'.
Graag zou ik de doelstelling voor het chloridegehalte verbeterd zien voor Westzaan, tot 3000 mg/l, in het definitieve Regionaal Waterprogramma 2022-2027.

Beantwoording door GS

In het Natura2000-Beheerplan voor de polder Westzaan is de ambitie opgenomen om de aanwezige brakke (land)natuur te beschermen en herstellen door de aanvoer van brak water van buiten het gebied. Al vele jaren worden onderzoeken uitgevoerd naar de haalbaarheid van dit plan. De verbrakking is ook als maatregel opgenomen in het KRW-maatregelenpakket. Deze maatregel zal leiden tot wijziging van de waterkwaliteit naar een brakker watertype. Er is niet voor gekozen om dit watertype op voorhand te wijzigen, want:

- Het project is nog in de planfase en uitvoering is nog niet zeker (geen formeel besluit over genomen/geen vergunning verleend).
- Onduidelijk is nog voor welke variant gekozen wordt: volledige dan wel gedeeltelijke verbrakking van de polder.

Nadat de vergunning onherroepelijk is geworden, worden het watertype en eventueel de begrenzing daadwerkelijk gewijzigd.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

D. Regio Gooi en Vechtstreek

Op 25 juni 2021 heeft de Regio Gooi en Vechtstreek een zienswijze ingediend.

Zienswijze

Urgentie voldoende en goede kwaliteit van het water in onze regio op de langere termijn + effecten op de ecologie

Ik wil u graag nog meegeven dat wij zorgen hebben over de gevolgen van klimaatverandering op de beschikbaarheid en kwaliteit van water in de regio, zeker op lange termijn. Daarbij verwijs ik graag naar het bij u bekende onderzoek resilience by design. Wij zijn het eens met uw standpunt in de regionale watervisie dat we dit voor de lange termijn moeten onderzoeken. Wat we niet terugvinden in de regionale watervisie en niet goed kunnen inschatten, is wat de effecten zullen zijn op de ecologie in het veenweidegebied en vragen nadrukkelijk aandacht om vanuit de provincie inzet op dit thema te leveren en zo nodig over aan te vullen in de tekst van de regionale watervisie.

Beantwoording door GS

Wij werken het thema ecologie in de veenweidegebieden uit in de Regionale Veenweide Strategie en in natuurplannen, zoals de Natura 2000 beheerplannen.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging

Urgentie leveren capaciteit al voor 2022 voor aanvang onderzoek i.s.m. Waterschap en Rijk naar de integrale wateropgave in de Gooi en Vechtstreek

Voor onze regio belangrijke thema's die terugkomen in uw concept waterprogramma, komen ook terug in de begin dit jaar op bestuurlijk niveau vastgestelde strategische samenwerkingsagenda tussen Provincie NH en onze regio. Een zeer belangrijke opgave hierbinnen is het gezamenlijk kijken naar de wateropgaven en effecten op de ruimtelijke opgaven in het veenweidegebied. Het regionaal waterprogramma zou deze thema's dan ook goed moeten borgen en wij zien dat ook terug. Het is zeer relevant dat er een breed onderzoek komt naar de integrale wateropgave in de Gooi en Vechtstreek al op kort termijn, mede om deze opgave zo goed mogelijk geborgd te krijgen in de Verstedelijkingsstrategie en afspraken richting het BO MIRT dit najaar om ook het Rijk betrokken te krijgen, naast de urgentie om het onderzoek zelf spoedig te gaan uitvoeren. Ik vraag u om hiervoor niet pas te wachten tot 2022, de aanvang van de uitvoering van het regionaal waterprogramma 2022-2027, maar al vanaf heden capaciteit beschikbaar te stellen. Dit mede in lijn en navolging op de gemaakte afspraken uit de samenwerkingsagenda. Want tot op heden geeft de provincie aan nog geen voldoende ambtelijke capaciteit beschikbaar te kunnen stellen tot onze teleurstelling. Naast onze regio is ook het waterschap van mening hier snel mee aan te vangen en ook zij hebben reeds capaciteit beschikbaar gesteld.

Beantwoording door GS

Wij werken mee aan het uitvoeren van de integrale wateropgaven. Wij doen dit niet alleen via uitvoering van het Regionaal Waterprogramma maar ook via andere programma's zoals de verstedelijkingsstrategie, de veenweidestrategie en programma natuur. Bij de uitwerking van deze programma's maken wij afspraken over inzet van ambtelijke capaciteit.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging

E. Rijkswaterstaat West-Nederland Noord en Rijkswaterstaat Midden-Nederland

Op 28 juni 2021 hebben Rijkswaterstaat West-Nederland Noord en Rijkswaterstaat Midden-Nederland een zienswijze ingediend.

Zienswijze

Wij spreken onze waardering uit voor de uitwerking van dit Regionaal Waterprogramma, waarbij eerder geleverd commentaar van ons in eerdere concepten grotendeels is verwerkt. Het Regionaal Waterprogramma heeft betrekking op het Rijkswater, in dit verband met name het Noordzeekanaal, het IJ, het IJmeer, het IJsselmeer, het Markemeer en het Amsterdam-Rijnkanaal. Zoals u bekend vormen deze wateren belangrijke onderdelen van de netwerken welke in beheer zijn bij ons.

Wij willen graag de hieronder genoemde aspecten onder de aandacht brengen en verzoeken u die te verwerken in het Regionaal Waterprogramma.

Water sturend in de Ruimtelijke Ordening

Wat wordt gemist in het Waterprogramma is de notie dat Water meer sturend dient te zijn in de Ruimtelijke Ordening. Dit staat ook aangegeven in het concept Nationaal Waterplan: '"De wateropgaven staan niet op zichzelf; een integrale aanpak met andere opgaven in de fysieke leefomgeving zoals de energietransitie, woningbouw en de landbouw is noodzakelijk. Daarbij is het van groot belang dat 'aansluiten op de karakteristieken van het watersysteem' en 'meebewegen met water' leidende principes blijven voor de integrale aanpak van ruimtelijke ontwikkelingen in ons land." Bovendien staat deze notie centraal in het, door de provincie geïnitieerde, proces van "de Uitnodiging", waar aan de hand van zeven Water en RO projecten in Noord-Holland juist het meer sturend laten zijn van Water in de Ruimtelijke Ordening wordt bestudeerd.

Beantwoording door GS

Wij onderschrijven het uitgangspunt dat water sturend is in de ruimtelijk ordening en geven dit onder andere vorm in het door u genoemde leerprogramma ruimtelijk ordenen met water dat wij samen met waterbeheerders ontwikkelen. Ook geven wij dit vorm bij gebiedsgerichte projecten, waaronder projecten in het regionaal waterprogramma zoals de versterking van waterkeringen, de ontwikkeling van drinkwaterwinningen, en het aanwijzen van officiële zwemlocaties. Bij het versterken van regionale en primaire waterkeringen vinden we het van belang dat er voldoende ruimte is voor toekomstige dijkversterkingen in het licht van de klimaatverandering en zetten we in op medegebruik van waterkeringen mits de waterveiligheid wordt gegarandeerd. Rond drinkwaterwinningen wijzen wij grondwaterbeschermingsgebieden aan waar risicovolle activiteiten niet of alleen onder strenge voorwaarden toegestaan. En voor het aanwijzen van officiële zwemlocaties is een goede waterkwaliteit een randvoorwaarde. Wij hebben het leidende principe van meebewegen met water ook in onze omgevingsverordening opgenomen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moeten de effecten op waterveiligheid, wateroverlast, hittestress, watertekort en verzilting in beeld worden gebracht. Op deze manier worden de thema's water en ruimte gebiedsgericht met elkaar verbonden.

Tekstwijziging:

In de eerste alinea van de inleiding na de vijfde zin die eindigt met '.. in Noord-Holland' wordt het volgende toegevoegd: 'Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het watersysteem. Het watersysteem is een sturende factor.'

KRW-bescherming

Op pagina 5 is aangegeven dat het IJsselmeer als bron van drinkwater beschermd is onder de KRW. Deze KRW-bescherming heeft echter niet specifiek betrekking op de drinkwaterfunctie, maar op de bredere doelstellingen van de KRW. Het is van belang dat bij de afvoer en uitslag vanuit de aan het IJsselmeergebied grenzende polders en Wieringermeer (sterk verzilt water) rekening gehouden wordt met de effecten op de waterkwaliteit van het IJsselmeergebied. Wij verzoeken u dit in het programma op te nemen.

Beantwoording door GS

Uiteraard onderkennen wij dat het IJsselmeer onder de brede doelstellingen van de KRW valt. Voor het regionaal waterprogramma achtten wij het echter met name van belang te benoemen dat het IJsselmeer als bron van drinkwatervoorziening beschermd gebied is onder de KRW (zoals bedoeld in artikel 6 van de KRW). Dat bij de uitslag van water naar het IJsselmeer rekening gehouden wordt met de effecten op de waterkwaliteit van het IJsselmeergebied onderschrijven wij. Wij hebben dit echter niet benoemd in het regionaal waterprogramma omdat dit een onderdeel is van de samenwerking tussen de verschillende oppervlaktewaterbeheerders.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

Ecologische kwaliteit

Zoals bij u bekend zijn het IJsselmeer en Markermeer ook beschermd in het kader van N2000. In het waterprogramma zien wij graag het belang benoemd van afstemming van maatregelen ter bevordering van de ecologische kwaliteit tussen het hoofdwatersysteem en het regionale systeem, aangezien juist deze verbindingen voor grote meerwaarde kunnen zorgen.

Beantwoording door GS

Ook hiervoor geldt dat wij ervan uitgaan dat de afstemming over maatregelen een onderdeel is van de samenwerking tussen de verschillende oppervlaktewaterbeheerders, zonder directe betrokkenheid van de provincie.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

Verzilting
Wij constateren dat er in het programma slechts beperkt aandacht is voor verzilting, bijvoorbeeld via sluizen in scheepvaart- en afwateringskanalen. In het geval van watertekort vergt doorspoeling aanmerkelijke hoeveelheden water.
Onze vraag is hoe de provincie (samen met HHNK) zich hiertegen wil wapenen gezien de klimaatsverandering met grotere en meer extremen?

Beantwoording door GS
In het regionaal waterprogramma beperken we ons tot de beleidsthema's die samenhangen met de Europese waterrichtlijnen. Hoe de provincie zich wil wapenen tegen de verwachte toename van verzilting van oppervlaktewater valt derhalve buiten de scope van het programma. Voor de verzilting zijn onder meer de toekomstige beslissingen in het kader van het Deltaprogramma Zoetwater van belang, welke we zullen meenemen in ons beleid. Volledigheidshalve wijzen wij erop dat verzilting van grondwater een apart aandachtspunt is in het programma. Dit is uitgewerkt in paragraaf 3.3 'De waterbalans'. In deze paragraaf is uitgewerkt hoe uitputting van zoete grondwater voorraden en het omhoog komen van zout water uit de diepe ondergrond worden tegen gegaan.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

Voorkomen van afwenteling
In algemene zin merken wij op dat het voorkomen van afwenteling geen aandacht krijgt in het waterprogramma. Bij de passage over datacentra (pg 26) zien wij bijvoorbeeld graag het uitgangspunt terug dat bij het gebruik van koelwater ingezet wordt op zelfvoorzienendheid. Rijkswaterstaat is graag betrokken bij het onderzoek dat gedaan wordt naar de omvang, de potentiële groei, risico's en kansen van koelwatergebruik door datacentra.

Beantwoording door GS
Het voorkomen van afwenteling hangt nauw samen met het voorkomen van uitputting van watervoorraden. Streven naar zelfvoorzienendheid is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Tekstwijziging:
Aan de eerste alinea van paragraaf 3.3 Waterbalans wordt toegevoegd: 'Streven naar zelfvoorzienendheid is daarbij een belangrijk uitgangspunt'.

Bodemdaling

Er wordt gesproken over een gebiedsgerichte aanpak voor het stoppen of remmen en waar mogelijk herstellen van bodemdaling (pagina 16). Onze vraag hierbij is of wordt ingezet op peilverhoging om veenafbraak te voorkomen, en zo ja, waar het hiervoor benodigde water vandaan komt?

Beantwoording door GS

Dit is zeker een uiterst belangrijke vraag maar het zoetwatervraagstuk valt buiten de scope van het regionaal waterprogramma. Voor dit onderwerp zijn onder meer de toekomstige beslissingen in het kader van het deltaprogramma zoetwater van belang, welke wij zullen verwerken in ons beleid. Wij nemen dit onder meer mee in de Regionale Veenweiden Strategie. Waar mogelijk wordt ingezet op het remmen van bodemdaling maar dit gebeurt gebiedsspecifiek. In de meeste gevallen is een zekere mate van ontwatering nodig.

Tekstwijziging:

Geen tekstwijziging.

Deltaprogramma Zoetwater en Deltaprogramma IJsselmeergebied

In het document wordt een vermelding van de samenwerkingsverbanden in het kader van de Deltaprogramma gemist, in het bijzonder Deltaprogramma Zoetwater en Deltaprogramma IJsselmeergebied. Op verschillende plekken in het waterprogramma wordt daarnaast gesproken over de samenwerking met waterschappen, terwijl ook de samenwerking met Rijkswaterstaat hier aan de orde is. Wij verzoeken u te kijken naar waar 'waterschappen' te vervangen is door 'waterbeheerders', dan wel waar het belang van contacten met RWS apart is toe te voegen.

Beantwoording door GS

Wij hebben uitsluitend de samenwerkingsverbanden genoemd die relevant zijn voor de thema's van het regionaal waterprogramma. Inderdaad zullen we in de tekst 'waterschappen' waar nodig vervangen door 'waterbeheerders'.

Tekstwijziging:

Het begrip 'waterschappen' wordt waar nodig vervangen door 'waterbeheerders'.

Betrokken organisaties

Tot slot merken wij op dat in de inleiding de organisaties worden genoemd die betrokken zijn bij het opstellen van dit programma, maar Rijkswaterstaat wordt niet genoemd. Wij verzoeken u onze organisatie toe te voegen.

Tot slot

Wij spreken de hoop uit dat het bovenstaande voldoende aanleiding vormt om de plannen en ambities uit het Regionaal Waterprogramma, welke een directe of indirecte relatie hebben met het Hoofdvaarwegennet en/of het Hoofdwatersysteem, aan te vullen met onze opmerkingen. Rijkswaterstaat is graag bereid om onze opmerkingen nader toe te lichten.

F. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap van Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Op 29 juni hebben het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap van Rijnland en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht een zienswijze ingediend.

Zienswijze

Een integrale benadering

Zoals ook uit het RWP blijkt, is er een gezamenlijke opgave om het watersysteem op orde te krijgen. Tegelijkertijd is de provincie in beweging en zijn er nieuwe ontwikkelingen. Bij deze ontwikkelingen is het van belang te onderkennen dat door klimaatverandering en de toenemende druk op de ruimte, het watersysteem aan zijn limiet zit en inboet op de veerkracht om veranderingen op te kunnen vangen. Een toenemende verstedelijking met bijbehorende drinkwatervraag, overige water vragende functies (natuur, recreatie), de wateropgaven door klimaatverandering (toenemende droogte, hitte,extreme regen, kans op overstromingen en meer blauwalgenoverlast) zetten druk op het watersysteem en daarmee dus ook op de leefomgeving. Ook veranderen economische activiteiten. Sommigen daarvan, zoals datacenters, hebben grote impact op het watersysteem. Daarnaast vraagt de energietransitie, met het toenemend gebruik van de ondergrond voor energiesystemen onze aandacht, zoals ontwikkelingen op het gebied van de aquathermie.

Dit zijn ontwikkelingen die ons als waterschap raken, maar waarvan de basis ligt in het gebruik van de ruimte. Vanuit de Nationale Omgevingsvisie en uw Omgevingsvisie NH2050 is water benoemd als drager in de ruimtelijke ordening. De waterpartners in Noord-Holland hebben een akkoord gesloten: de *Uitnodiging tot ruimtelijk ordenen met water.*
Wij lezen niet terug in het RWP hoe de provincie vorm gaat geven aan de doorwerking van *Uitnodiging tot ruimtelijk ordenen met water en dit vertaalt* naar de deelprogramma's van het RWP. Ook ontbreekt de relatie en de interactie van het RWP met andere provinciale beleidsstukken.

De oplossing zou kunnen liggen in een gebiedsgerichte aanpak om de diverse opgaven met elkaar te verbinden. Dit vraagt om (vroeg)tijdige afstemming over opgaven, verwachtingen en kaders. Dit vergt een andere manier van werken van partijen. Een van de concrete voorbeelden van een gebiedsuitwerkingen is het *Systeemherstel Heuvelrug.*
In de verstedelijkingsstrategie MRA-Rijk en in Resilience by Design MRA (waarvan de provincie Noord-Holland actief deelnemer was) is een Klimaatrobuuste inrichting van de MRA uitgewerkt.

Wij zien de gebiedsgerichte aanpak graag terug in het RWP en gaan graag met u in overleg over de verwachtingen en aanpak in dit kader.

Beantwoording door GS

Wij onderschrijven het uitgangspunt dat water sturend is in de ruimtelijk ordening en geven dit onder andere vorm in het door u genoemde leerprogramma ruimtelijk ordenen met water dat wij samen met waterbeheerders ontwikkelen. Ook geven wij dit vorm bij gebiedsgerichte projecten, waaronder projecten in het regionaal waterprogramma zoals de versterking van waterkeringen, de ontwikkeling van drinkwaterwinningen, en het aanwijzen van officiële zwemlocaties. Bij het versterken van regionale en primaire waterkeringen vinden we het van belang dat er voldoende ruimte is voor toekomstige dijkversterkingen in het licht van de klimaatverandering en zetten we in op medegebruik van waterkeringen mits de waterveiligheid wordt gegarandeerd. Rond drinkwaterwinningen wijzen wij grondwaterbeschermingsgebieden aan waar risicovolle

activiteiten niet of alleen onder strenge voorwaarden toegestaan. En voor het aanwijzen van officiële zwemlocaties is een goede waterkwaliteit een randvoorwaarde. Wij hebben het leidende principe van meebewegen met water ook in onze omgevingsverordening opgenomen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moeten de effecten op waterveiligheid, wateroverlast, hittestress, watertekort en verzilting in beeld worden gebracht. Op deze manier worden de thema's water en ruimte gebiedsgericht met elkaar verbonden.

Tekstwijziging:
In de eerste alinea van de inleiding na de vijfde zin die eindigt met '.. in Noord-Holland' wordt het volgende toegevoegd: 'Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met het watersysteem. Het watersysteem is een sturende factor.'

Waterbeschikbaarheid
De waterkwantiteit van het oppervlaktewater komt nu niet of nauwelijks aan bod in het RWP omdat de focus ligt op waterkwaliteit en waterveiligheid. De provincie ziet echter ook toe op onze taken in het waterbeheer wat betreft voldoende water. Daarnaast is er in het kader van de ruimtelijke adaptatie een rol voor de provincie in de beperking van wateroverlast en watertekort en het maken van afwegingen daartussen. Bovendien heeft de provincie een rol bij ontwikkelingen en gebiedsprocessen die (kunnen) leiden tot een toenemende watervraag. Denk daarbij aan de veenweidediscussie en de datacentra.
Juist vanuit de rol van provincie in de ruimtelijke ontwikkelingen en het maken van maatschappelijke en economische keuzes, is de beschikbaarheid van water essentieel. Ons nadrukkelijk verzoek is om in het regionaal waterprogramma aandacht te geven aan de wijze waarop de provincie om wil gaan met waterbeschikbaarheid.

Beantwoording door GS
Hier wordt terecht opgemerkt dat de rol van de provincie met betrekking tot waterkwantiteit van het oppervlaktewater vooral te maken heeft met ruimtelijke keuzes. Dit is geen onderdeel van dit programma maar wordt verder uitgewerkt in omgevingsvisie, omgevingsverordening en gebiedsprojecten. Voor dit vraagstuk zijn onder meer de toekomstige beslissingen in het kader van het deltaprogramma zoetwater van belang, welke wij zullen verwerken in ons beleid.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging

Kaderrichtlijn Water
Wij delen de analyse en inzet ter verbetering van de waterkwaliteit zoals verwoord in het RWP. Zoals blijkt moeten we alle zeilen bijzetten om de KRW-maatregelen te hebben uitgevoerd en waterkwaliteitsdoelen te halen. Wij rekenen daarbij ook op steun vanuit de provincie en zien graag dat instrumenten die in de huidige planperiode hebben gewerkt, zoals het landbouwportaal, ook in de komende planperiode worden ondersteund door de provincie.

Beantwoording door GS
Inderdaad is het ons voornemen om het Landbouwportaal Noord-Holland te blijven ondersteunen. Dit is reeds in het waterprogramma verwoord.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

Aanpak grondwater
De ontwikkelingen in de ondergrond nemen in snel tempo toe zoals de toepassing van bodemenergiesystemen en aquathermie. Nog niet van alle ontwikkelingen zijn de gevolgen goed in beeld. Binnen de Omgevingswet zijn de bevoegdheden verdeeld. De ontwikkelingen in de ondergrond hebben invloed op de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater en soms ook op het oppervlaktewater. Graag zien wij in het RWP verankerd dat de grondwaterkwaliteit en – kwantiteit niet negatief wordt beïnvloed. En dat de provincie een regisserende rol oppakt om met gemeenten en waterbeheerders afspraken te maken over taken, rollen en verantwoordelijkheden.

Beantwoording door GS
De wens om in het Regionaal Waterprogramma te verankeren dat grondwaterkwaliteit en –kwantiteit niet negatief worden beïnvloed hangt direct samen met het doel van het bereiken en behouden van een goede toestand. Dat de provincie daarin een regierol oppikt blijkt uit de diverse maatregelen in dit programma. Zo stellen wij samen met gemeenten bodemenergieplannen op, doen we samen met waterschappen onderzoek naar invloed van grondwater op het oppervlaktewater en werken we met gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven samen aan het programma Gebiedsbeheer het Gooi,

Tekstwijziging:
In paragraaf 3.1 zal volledigheidshalve ‘kwalitatieve en kwantitatieve’ worden toegevoegd aan ‘toestand’.
Volledigheidshalve zal het deel van de eerste zin in paragraaf 3.1 ‘In Nederland beoordelen de provincies de toestand…’ worden aangevuld tot ‘In Nederland hebben de provincies een regisserende rol en beoordelen de toestand …’

Waterbalans en grondwater gebonden natuur
In het ontwerp RWP is een beschrijving van de waterbalans opgenomen. Ons valt op dat deze sterk is vereenvoudigd. Er spelen meer aspecten dan alleen neerslagoverschot en (drink)wateronttrekkingen zoals verminderde inzijging door verhard oppervlak en drainage, verdamping door (naald)bossen, andere grondwateronttrekkingen. Ook hebben afbuigingen van kwelstromen naar diepe polders effect op de toestand van het waterlichaam en kunnen ze belangrijke oorzaken zijn van de huidige verdroging met nadelige effecten op grondwater gebonden natuur. De conclusie dat sprake is van een gezonde balans tussen drinkwater en natuur, onderschrijven wij niet. Ook in de provinciale programma's Natuur en Masterplan Biodiversiteit wordt de bedreiging van verdroging voor de natuur onderkend. Graag zien we dat deze factoren worden opgenomen in de waterbalans, net als de effecten van klimaatverandering. In de bijlage is dit inhoudelijke punt nader toegelicht, met speciale aandacht voor de situatie in de Gooi- en Vechtstreek.

Bijlage Toelichting Grondwaterafhankelijke natuur & waterbalans
In het RWP wordt aangegeven dat er (in de Gooi- en Vechtstreek) sprake is van een gezonde balans tussen drinkwater en natuur. Echter, de hoeveelheid grondwater (kwelwater) die vanuit het grondwaterlichaam uittreedt, is sterk afgenomen. Dat heeft geleid tot een sterke achteruitgang van kwel gebonden soorten en natuurtypen. Bovendien moet tegenwoordig veel gebiedsvreemd water worden ingelaten om de afname van het grondwater te compenseren. De afname van het uittredende grondwater vormt hierdoor een bedreiging voor het halen van de KRW-doelen en N2000-doelen. Ook de grondwaterstand op de heuvelrug is lager dan natuurlijk en leidt daar tot schade aan de natuur. Er is sprake van ernstige verdroging en het waterlichaam verkeert niet meer in een goede toestand.

De waterbalans zoals beschreven in het RWP is te sterk vereenvoudigd. Daardoor wordt de toestand van het waterlichaam en de verdroging niet zichtbaar. Er spelen meer aspecten dan alleen neerslagoverschot en (drink)wateronttrekkingen. Ook verminderde inzijging door verhard oppervlak en drainage, verdamping door (naald)bossen, andere grondwateronttrekkingen (waar geen totaalbeeld van is) en afbuigingen van kwelstromen naar diepe polders hebben effect op de toestand van het waterlichaam en zijn belangrijke oorzaken van de huidige verdroging. Deze factoren horen daarom opgenomen te worden in de waterbalans. Daarnaast is het goed om de effecten van klimaatverandering in de waterbalans op te nemen.

Vanuit de KRW is een drietal maatregelen opgesteld om bovengenoemde effecten van winningen en verminderde infiltratie te beperken. Deze dienen vóór 2027 uitgevoerd te zijn.
 Effecten van door grondwateronttrekkingen afgenomen kwel verminderen, mitigeren en/of compenseren
 Effecten van door verharding en drainage afgenomen kwel verminderen, mitigeren en/of compenseren
 Effecten van door bebossing afgenomen kwel verminderen, mitigeren en/of compenseren

In het programma Natuur van Noord-Holland (SPUK-1) wordt deze bedreiging ook gezien en is daarom een maatregel opgenomen omtrent hydrologische verkenningen Gooi. Het RWP en het Programma Natuur van de provincie verschillen van inzicht wat dit betreft. Ook in het Masterplan Biodiversiteit van de provincie wordt gesproken over herstel van hydrologische systemen als het over het grondwater gaat. Vasthouden aan de huidige situatie, zoals in dit RWP wordt voorgesteld ("*Daarmee is via de waterbalans een gezond evenwicht gevonden tussen twee prioritaire KRWdoelen: drinkwater en natuur." Pag. 30*) en herstel van het hydrologisch systeem, gaan niet samen.

Wij verzoeken u deze inhoudelijke opmerkingen in het RWP te verwerken en de aansluiting van RWP op andere provinciale plannen inzichtelijk te maken (of ervoor te zorgen dat het RWP en andere provinciale plannen op elkaar aansluiten).

Beantwoording door GS
Bij het berekenen van de waterbalans is uitgegaan van het protocol 'toestand en trendbeoordeling' van de landelijke werkgroep grondwater dat is gebaseerd op EU Guidance on groundwater status and trend assesment. Factoren als verhard oppervlak en type vegetatie zijn verwerkt in het neerslagoverschot. Wij onderschrijven niet dat de kwelstroom sterk is afgenomen. Integendeel, door halvering van waterwinning in het Gooi zijn grondwaterstanden gestegen en is de kwelstroom juist toegenomen. Wij beamen dat ook andere factoren van belang zijn voor het bereiken van KRW en N2000 doelen. In het regionale waterprogramma zijn daarom in hoofdstuk 3.6 'Grondwaterafhankelijke natuur' ook andere maatregelen opgenomen, zoals vasthouden van kwelwater in het Vechtplassengebied en aanleg van bufferzones. Als deze maatregelen worden uitgevoerd zal er veel minder gebiedsvreemd water worden ingelaten. Wij willen deze maatregelen samen met waterschappen verder vorm geven.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

Bodemdaling
Er is in de tekst aangegeven dat de beschrijving van het thema bodemdaling niet uitputtend is. Wij zien in het ontwerp RWP graag een provinciale doelstelling voor het remmen van bodemdaling opgenomen. Het valt verder op dat uitsluitend gesproken wordt over het effect op waterkwaliteit (nutriënten in het water) door de afbraak van veen. Bodemdaling brengt echter meer problemen mee: uitstoot van broeikasgassen, lager worden van het land, polders in landelijk en stedelijk gebied komen nog dieper te liggen en als gevolg daarvan steeds duurder en complexer waterbeheer. Naast het opnemen van de provinciale doelstelling in het RWP, zien we daarom ook graag dat het thema bodemdaling wordt verbreed naar bovengenoemde onderdelen.

Beantwoording door GS
In Omgevingsvisie 2050 hebben wij aangegeven dat we de ambitie hebben de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. Wij hebben in de omgevingsvisie geen eenduidige kwantitatieve doelstelling opgenomen omdat de (on)mogelijkheden per gebied verschillen. Bodemdaling is een complex probleem dat, als aangegeven in de Omgevingsvisie, gebiedsgericht wordt uitgewerkt.
Eerder is aangegeven dat het Regionaal Waterprogramma specifiek gericht is op Europese verplichtingen die samenhangen met waterkwaliteit (grond- en oppervlaktewater), waterkwantiteit (grondwater) en waterveiligheid. In de tekst van het regionaal waterprogramma, deelprogramma oppervlaktewater, wordt daarom inderdaad gefocust op het effect op de waterkwaliteit. Wij zijn daarnaast bezig een regionale veenweidenstrategie te ontwikkelen om invulling te geven aan de taakstelling voor de CO2-reductie. Deze strategie zal gelden voor de komende 10 jaar (2030), met een doorkijk naar 2050. Wij zullen de tekst van het Regionaal Waterprogramma hierop nog aanvullen.

Tekstwijziging:
Op pagina 16 wordt na de zin ‘Voor dit gebied zal een integraal gebiedsprogramma worden opgesteld en uitgevoerd, waarin onder meer het beperken van bodemdaling, de realisatie van het NNN en het verbeteren van waterkwaliteit aan elkaar worden gekoppeld’ de volgende tekst toegevoegd:
‘Er zal daarnaast een regionale veenweidenstrategie worden ontwikkeld om invulling te geven aan de taakstelling voor de CO2-reductie. Deze strategie zal gelden voor de komende 10 jaar (2030), met een doorkijk naar 2050.’

Overstromingsrisico's
In de meerlaagse veiligheid zien we een duidelijke visie van de provincie in laag 1 voor de regionale keringen. De provincie geeft hier aan een beperkte rol te hebben in laag 3, de crisisbeheersing. De rol en verantwoordelijkheid van de provincie in laag 2, klimaat adaptieve maatregelen in de ruimtelijke inrichting, missen we hierin.
Er is beschreven dat 'laag 2' wordt geagendeerd bij partners, maar niet aan hoe de provincie zelf gevolgbeperking meeneemt in het ruimtelijk beleid en of de provincie in dit beleid ook richting geeft aan gevolgbeperking overstromingen van gemeenten. Wij zien een rol voor de provincie in laag 2. Deze zien wij graag uitgewerkt in het RWP.

Beantwoording door GS
Wij onderschrijven de rol en verantwoordelijkheid van de provincie in Laag 2 als het gaat om Waterveiligheid. In de recentelijke beleidsplannen en visies als Nationaal Waterprogramma (NWP) en Nationaal Omgevingsvisie (NOVI), wordt nadrukkelijker de aandacht gelegd op het feit dat Klimaatadaptatie niet alleen gaat over Water maar juist ook over RO. Hierbij komt dan ook nadrukkelijk de rol voor de provincies in beeld.
In het Regionaal Water programma hebben we dan ook een apart paragraaf gewijd aan het concept Meerlaagse veiligheid. De provincie vindt het belangrijk om het beleid te bezien vanuit de volledige waterveiligheidsketen: preventie (Laag 1), klimaatrobuuste ruimtelijke inrichting (laag 2) en Crisisbeheersing (laag 3). Het provinciale beleid over laag 2 is opgenomen in de provinciale Notitie Bouwstenen Klimaatadaptatie. Tevens hebben we eind 2020 in de provinciale Omgevingsverordening 2020 een artikel opgenomen over klimaatadaptatie waarmee nieuwe ontwikkelingen getoetst moeten worden aan de effecten van klimaatverandering (inclusief waterveiligheid). Initiatiefnemers zoals gemeenten moeten laten zien dat ze klimaat adaptieve maatregelen hebben afgewogen. We gaan bezien of we het beleid van klimaatadaptatie, waaronder laag 2, de komende jaren verder kunnen faciliteren en aanscherpen, doormiddel van onder ander signaalkaarten klimaatadaptatie, die we als provincie nu aan het ontwikkelen zijn.

Mede door de recente gebeurtenissen in Limburg, maar vooral ook naar aanleiding van de ontwikkelingen rondom datacentra in Noord-Holland, de grote woningbouwopgave en de zoektocht naar woningbouwlocaties, zien we ook steeds meer in de praktijk het belang van het kunnen duiden en sturen op deze ontwikkelingen in relatie tot Waterveiligheid. In gesprek met onder andere de waterbeheerders komen we tot de conclusie dat het niet vanzelfsprekend mag zijn dat de gevolgen van nieuwe ontwikkelingen voor waterveiligheid, afgewenteld worden op hogere normen van keringen met eventuele dijkversterkingen tot gevolg. Als Provincie zijn we dan ook in gesprek met de Waterschappen, hoe we beter en eerder kunnen sturen in de RO, om de afwenteling op de keringen zoveel mogelijk bij te sturen en/of te voorkomen. Hierbij hebben de keringen in de lage normklassen (IPO-klassen 1 en 2) ook speciale aandacht, omdat die in de huidige systematiek uit het zicht geraken, maar bij ongeremde ruimtelijke ontwikkelingen al snel ook in hogere normklassen kunnen gaan vallen, met alle nieuwe opgaves en inspanningen tot gevolg.
Om hier goed een vinger aan de pols te kunnen houden, gaan we als provincie de komende jaren inzetten om informatie en kennis over de huidige normen en het effect van ruimtelijke ontwikkelingen op potentiele schaderisico's te actualiseren. Potentiele schaderisico's zijn namelijk direct gekoppeld aan de normstelling van de keringen. Op dit moment werken HHNK en de provincie aan een pilot rondom de "zorgplicht regionale keringen". Het doel is om mede in dit kader een methodiek te ontwikkelingen waarbij wij als provincie continu inzicht gaan krijgen en houden in (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen en het mogelijk effect op de veiligheidsnormen van de keringen. Hiermee hopen we een instrument te ontwikkelingen waarmee we ruimtelijke

plannen op tijd bijsturen op klimaatbestendigheid. Het doel is om met de waterbeheerders, gemeenten en veiligheidsregio's gezamenlijk optrekken om invulling te geven aan een goede afweging tussen laag 1, 2 en 3 binnen het concept Meerlaagse veiligheid. Hiervoor is nog wel de nodige beleidsvoorbereiding voor nodig.
Wij hebben een paragraaf over Meerlaagse veiligheid opgenomen in het RWP waarbij we tevens verwijzen naar de door GS vastgestelde Notitie Bouwstenen Klimaatadaptatie. Aan deze paragraaf en op andere plekken in het hoofdstuk zullen we nadrukkelijker het belang van sturing via de RO in relatie tot waterveiligheid benadrukken. Dat we als provincie de komende jaren, samen met o.a. de waterschappen, gemeenten en veiligheidsregio's verder uitwerking zullen geven aan het concept van meerlaagse Veiligheid.

Tekstwijziging:
Op blz. 33 in het kader "provinciaal belang" wordt de laatste zin: 'Daarom brengt de provincie……. Ruimtelijke inrichting' vervangen door: *'Daarom brengt de provincie overstromingsrisico's in beeld en stimuleert zij samen met de waterbeheerders een waterrobuuste ruimtelijke inrichting, om de waterveiligheid in onze provincie te waarborgen'.*

Onder het kopje "meerlaagse veiligheid" op blz. 34 wordt de bestaande tekst vervangen door de volgende tekst:
Meerlaagse veiligheid
De provincie werkt met alle regionale overheden en belanghebbenden samen bij het werken aan een provincie die goed beschermd is tegen overstromingen en de gevolgen daarvan. Hierbij wordt het concept meerlaagse veiligheid toegepast. In dit concept worden combinaties gezocht tussen beperken van de kans op een overstroming door betrouwbare keringen en het beperken van de negatieve gevolgen van een overstroming, door een duurzame ruimtelijke inrichting en een goede crisisbeheersing (voorkomen van slachtoffers). De provincie onderzoekt hoe zij hier verder invulling aan wil geven samen met de waterbeheerders en andere provinciale partners. Daarbij worden nadrukkelijk de beleidssturing voor klimaatadaptatie en een waterrobuuste ruimtelijke inrichting (Laag 2) meegenomen, om onder meer de keringen meer te gaan ontzien (laag 1) en de gevolgen bij een daadwerkelijk overstromingen zoveel mogelijk te beperken (Laag 3). Dit kan leiden tot adviezen aan gemeenten, waterschappen en veiligheidsregio's en eventueel ook een aanpassing en aanscherping van het beleid van de provincie, waaronder in de provinciale omgevingsverordening.

Omdat er altijd een dijkdoorbraak kan plaatsvinden (100% veilig bestaat niet) werkt de provincie ook aan gevolgenbeperking. Om slachtoffers en schade bij een (dreigende) dijkdoorbraak zoveel mogelijk te voorkomen worden klimaatadaptieve maatregelen genomen in de ruimtelijke inrichting en werkt de provincie samen met waterschappen en veiligheidsregio's aan modern watercrisisbeheer. De provincie heeft een beperkte rol in het watercrisisbeheer maar zet zich desondanks in voor maximale gevolgenbeperking. Daarbij ondersteunt zij de waterschappen en veiligheidsregio's bij kennisontwikkeling, innovaties, het opstellen van evacuatieplannen en het houden van watercrisisoefeningen.

Provincie en waterschappen bespreken bovenregionale knelpunten op het gebied van waterveiligheid met het Rijk en stimuleren daarbij de dialoog om tot vernieuwende en klimaatadaptieve oplossingen te komen. Voorbeelden uit het recente verleden zijn de Zwakke Schakels Hondsbossche Duinen en de Prins Hendrikzanddijk op Texel.

Op blz. 37 wordt onder Maatregelen de volgende maatregel toegevoegd:
Verkennen hoe samen met de waterschappen invulling gegeven kan worden aan meerlaagse veiligheid zodat waterrobuust inrichten (laag 2) en de versterkingsopgave van de waterkeringen (laag 1) in samenhang kunnen worden bezien.

G. Vereniging Natuurmonumenten

Bij brief van 28 juni 2021 is op 29 juni 2021 een zienswijze ingediend.

Zienswijze

Allereerst: het programma is goed leesbaar en van duidelijke doelen voorzien. Het document is op een logische manier opgezet, waardoor het inzichtelijk is welke maatregelen er (al dan niet) worden genomen. Het programma geeft een goed overzicht van het provinciaal beleid over water, en is alleen hierdoor al de moeite waard om te lezen.

1) Extra inzet om KRW-doelen in 2027 te behalen

In 2027 dienen de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) te zijn bereikt. Zoals u zelf al aangeeft, is het onwaarschijnlijk dat alle doelen in Noord-Holland in 2027 gehaald zullen zijn.

Er is Noord-Holland veel discussie over de haalbaarheid van de *ecologische* doelen. Hierbij worden verschillende verklaringen gebruikt. Zo noemt u zelf:
In veel wateren kunnen onvoldoende maatregelen genomen worden om ruimte te scheppen voor waterplanten. Er zijn beperkte arealen beschikbaar voor natuurvriendelijke oevers. De peilen zijn meestal vast.

Dit is uiteraard een keuze. Er is voldoende areaal beschikbaar voor natuurvriendelijke oevers. Er wordt hier naar ons idee iets anders bedoeld: er is een beleidsmatige keuze gemaakt door bijvoorbeeld HHNK om geen budget vrij te maken voor natuurvriendelijke oevers, en geen apart programma te ontwikkelen om de watergangen te verbreden.

Ter vergelijking; het waterschap Zuiderzeeland heeft als doel om in 2027 40% van de vaarten en tochten in de Flevo- en Noordoostpolder van een natuurvriendelijke oever te voorzien. Het waterschap steekt hier veel eigen geld in, maar heeft ook Europese subsidie geregeld.

Het is uiteraard mogelijk om in een vergelijkbaar gebied als de Wieringermeer dergelijke maatregelen te nemen. In vergelijking met andere provincies en waterschappen is het maatregelenpakket van met name HHNK erg bescheiden. Er zijn vooral veel rapporten geschreven om te beargumenteren waarom het *niet* mogelijk is om de doelen te behalen. De inzet richt zich vooral op vrijwillige maatregelen.

Wij willen de provincie vragen om een vergelijking te maken tussen de maatregelenpakketten zoals voorgesteld door de drie waterschappen (HHNK, Rijnland, en AGV). Volgens onze eigen analyse is de inzet van HHNK aanzienlijk lager dan die van de andere twee waterschappen. Vervolgens willen wij u vragen om in de vorm van een bestuurlijk overleg HHNK te vragen om alsnog een ambitieus maatregelenpakket te ontwikkelen. Uiteraard zijn wij beschikbaar daarover mee te denken en suggesties te doen.

Beantwoording door GS

Wij zullen het gevraagde bestuurlijk overleg met HHNK niet aangaan. Het waterschap voert een aanzienlijk maatregelenpakket uit. Het totale beschikbare budget van HHNK ligt rond de 22,5 miljoen euro. Dit is exclusief de reguliere beheeractiviteiten ten behoeve van waterkwaliteit, kosten voor monitoring en onderzoek en de verwachte subsidie-inkomsten. Het schap heeft binnen de kaders die de KRW stelt, gekozen voor een realistische aanpak. Dit is gebaseerd op de nieuwe inzichten over het maximaal te behalen doelbereik in de nieuwe planperiode. Met andere woorden: de watersysteemanalyses die HHNK heeft uitgevoerd tonen aan dat met eventuele

maatregelen bovenop het geprogrammeerde pakket geen hogere ecologische doelen bereikt kunnen worden.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

2) Bufferstroken van drie meter zijn nodig om chemische doelen te halen
In Noord-Holland worden ook de *chemische* doelen niet behaald.
Op pagina 11 geeft u hierover aan:
De regionale overheden hebben beperkt invloed op het chemisch doelbereik omdat bijvoorbeeld het toelatingsbeleid en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen landelijk worden bepaald. Wel werken de waterschappen in Noord-Holland, en ook de provincie, samen in het Landbouwportaal. Met dit Landbouwportaal wordt onder meer gewerkt aan het terugdringen van normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen.

Als provincie heeft u echter wel degelijk invloed om de chemische doelen te realiseren.
Op Blz 15 geeft u zelf al een voorzet:
In het nieuwe Nationaal Strategisch Plan (NSP, de opvolger van POP3, 2023-2027) voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) zal wederom de mogelijkheid bestaan om mede met Europees geld watermaatregelen te financieren.
Bovendien kan aan de realisatie van KRW-doelen worden bijgedragen via een stelsel van regelingen en voorwaarden die gesteld worden aan inkomenssteun voor boeren (de zogeheten 1e pijler). Het kan hier gaan om maatregelen die tot de basis voor hectaresteun behoren, alsmede om additionele maatregelen (ecoregelingen) die agrariërs op vrijwillige basis kunnen nemen om zo extra hectarepremie te ontvangen.
Eén van de succesfactoren is een voor agrariërs laagdrempelige en toegankelijke financiering. In Noord-Holland heeft het Landbouwportaal Noord-Holland (zie ook hieronder) het belang daarvan aangetoond. Vanaf 2023 is de ambitie om het Landbouwportaal voor een belangrijk deel onder het NSP-GLB te financieren.

In het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid is de verplichting opgenomen om bufferstroken van drie meter breed te realiseren naast watergangen zoals sloten. Deze verplichting is bedoeld om aan de doelstellingen uit de KRW te voldoen. In deze stroken mogen geen bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, en hoogstwaarschijnlijk ook geen meststoffen.

Een lidstaat heeft de mogelijkheid om een uitzondering op deze verplichting aan te vragen. Het schijnt dat Nederland overweegt om een dergelijke derogatie te regelen. Indien deze aanvraag wordt toegekend, vervalt deze zeer effectieve maatregel. Een bufferstrook van drie meter breed zorgt er namelijk voor dat de uitspoeling van bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater sterk afneemt.
Het Nationaal Strategisch Plan-GLB wordt gezamenlijk door LNV, en de provincies /IPO opgesteld. Gedeputeerde Ilse Zaal van Noord-Holland is nauw betrokken bij het ontwikkelen van het maatregelenpakket.
Wij willen u vragen om een (verplichte) bufferstrook van drie meter breed naast een watergang zoals sloten en vaarten op te nemen in het NSP-GLB, en deze geen onderdeel te laten uitmaken van de eco-regelingen. Immers, deze bufferstroken zijn reeds een verplichting voortkomend uit

pijler 1. Indien een agrariër bovenop de basishectarevergoeding ook een bedrag ontvangt om afspoeling te voorkomen, wordt er twee keer betaald.
Aangezien het NSP-GLB een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van provincies en LNV, hopen wij dat de provincie Noord-Holland haar invloed wil gebruiken om het IPO een standpunt over de bufferstroken te laten opstellen. Dit standpunt kan vervolgens in de onderhandelingen met LNV worden ingebracht.

Beantwoording door GS
De vrees voor dubbele betaling is ongegrond: het is niet mogelijk om maatregelen die zijn verplicht vanuit pijler 1 voor de basispremie (conditionaliteiten), ook op te nemen in de ecoregelingen. De conditionaliteiten worden bepaald door Brussel en zijn nog in onderhandeling.

Tekstwijziging:
Geen tekstwijziging.

3) Kansen binnenduinrand benutten
In een eerder stadium hebben we reeds aandacht gevraagd voor de binnenduinrand.
Zoals in het programma is opgenomen, ligt de grootste uitdaging in de binnenduinrand:
Voor de komende KRW-periode ligt de uitdaging vooral in de binnenduinrand. Het grondwater dat niet meer wordt opgepompt stroomt naar de duinrand en kan worden benut voor ontwikkeling van bijzondere kwelmilieu's zoals duinrellen met fonteinkruiden en percelen met blauwgraslanden. Door het water vast te houden ontstaat er ook een 'klimaatbuffer' tegen droge periodes. Het benutten van het duinwater kan wellicht samengaan met realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) aan de duinrand. Mogelijkheden zullen worden onderzocht en indien mogelijk uitgevoerd. Aandachtspunt hierbij is het risico van wateroverlast in bebouwd en agrarisch gebied.
Juist omdat de grootste kansen in de binnenduinrand aanwezig zijn, is het volgens Natuurmonumenten een gemiste kans om de inspanning te beperken tot een "*Onderzoek benutten kwelwater duinrand*" (blz 31).
In het kader van het Programma Natuur is er bijna 8 miljoen euro beschikbaar om nieuwe natuur te realiseren in de binnenduinrand. De recente extreme neerslag rond Egmond laat zien dat de huidige berging in dit gebied onvoldoende is. Door de duinrellen "breder" te maken, en regelmatig kleine overloopgebieden aan te leggen, kan wateroverlast worden tegengegaan. Uit de analyses van HHNK over de KRWmaatregelen blijkt dat vooral in gebieden waar schoon kwelwater uit de duinen gebruikt kan worden, er mogelijkheden zijn om de KRW-doelen te behalen.
Er zijn dus voldoende "haakjes" om niet nog een onderzoek uit te voeren, maar om al in deze KRW-periode tot uitvoering over te gaan.
Concreet willen wij u vragen om de maatregel "onderzoek benutten kwelwater duinrand" te vervangen door een "uitvoeringsprogramma kwelwater duinrand", met als doel het vasthouden van het schone water in de poldersystemen, extra waterbergingscapaciteit en ontwikkelen van natuurwaarden door het natuurvriendelijk inrichten van de duinrellen.

Beantwoording door GS
In de tekst van paragraaf 3.6 is aangegeven dat mogelijkheden zullen worden onderzocht en indien mogelijk worden uitgevoerd. Aan het eind van deze paragraaf staat onder het kopje 'Maatregelen' alleen 'Onderzoek benutten kwelwater duinrand'. Dit wekt de suggestie dat alleen onderzoek wordt gedaan. Intentie is ook om tot uitvoering over te gaan. Niet zeker is echter of en

in welke mate dit binnen de planperiode lukt, vanwege de complexiteit en benodigde voorbereidingsprocedures.

Tekstwijziging:
De eerstgenoemde maatregel wordt vervangen door: 'Onderzoek en waar mogelijk benutten kwelwater duinrand'.

4) Dynamisch kustbeheer als uitgangspunt
In de laatste jaren is er veel ervaring opgedaan over het inzetten van dynamisch kustbeheer als middel om de waterveiligheid te garanderen. Uit onderzoek blijkt dat het laten verstuiven van de primaire zeereep een positief effect heeft op het zandtransport richting de duinen. Met het oog op de komende zeespiegelstijging, is het van belang om in de komende decennia zo veel mogelijk zand vanuit het strand richting de duinen te verplaatsen. Momenteel is er nog vaak een "muur" van aaneengesloten duinen aanwezig direct achter het strand, waarvoor het zand uit de suppleties blijft hangen.
In het Regionaal Waterprogramma is onder *4.3 primaire keringen* wel aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, maar wordt dynamisch kustbeheer niet als leidend principegenoemd.

Natuurmonumenten wil dan ook voorstellen om dynamisch kustbeheer als leidend principe voor het beheer van de zandige keringen op te nemen: "dynamisch waar het kan, star en hard waar het moet". In en rond de kustplaatsen wordt de kust door middel van regelmatige strandsuppleties op de huidige locatie gehouden. In de duinen grenzend aan natuurgebieden is meer ruimte voor kerven en stuivende duinen, en mag de kustlijn meer "kwispelen". Als gevolg van het stimuleren van natuurlijke processen zal er netto meer zand naar de duinen worden getransporteerd. Het verse en kalkrijke zand neutraliseert bovendien de negatieve gevolgen van te veel stikstofneerslag.

Samengevat is het niet voldoende om alleen zand te suppleren, zoals opgenomen onder Kustplaatsen en buitendijkse gebieden:
De provincie adviseert Rijkswaterstaat jaarlijks over het zandsuppletieprogramma. Door zandsuppleties wordt de Basiskustlijn gehandhaafd en kan de kust meegroeien met de zeespiegelstijging.

Het zand moet vervolgens ook nog over de zeereep heen richting de duinen worden verplaatst. Alleen door dynamisch kustbeheer als leidend principe van het duinbeheer te benoemen en actieve verstuiving te stimuleren, is het mogelijk om de kust daadwerkelijk te laten meegroeien met de zeespiegelstijging.

Beantwoording door GS
Wij onderschrijven uw reactie en zullen in het RWP ook het belang van dynamisch kustbeheer verder uitwerken. Door een goede samenwerking tussen de waterkering beheerder en de natuurbeheerder kan door het combineren van dynamisch kustbeheer en dynamisch duinbeheer een klimaat adaptieve kust worden ontwikkeld. In die samenwerking proberen we de doelstellingen van dynamisch kustbeheer, die onder andere in het waterplan van HHNK zijn verwoord te verwezenlijken:
· Groei van het duinmassief, van belang voor het in evenwicht houden van het duingebied met de voorziene zeespiegelstijging.

· Een groter waterbergend vermogen in het duinmassief en daarmee een grotere zoetwaterbuffer.
· De verstuiving van vers strandzand draagt bij aan de variatie van (beschermde) habitats en soortenrijkdom.

Voor de provincie geldt het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit hierbij ook als een belangrijke doelstelling.
Op dit moment is het dynamische kustbeheer vooral operationeel en gericht op de relatief korte termijn. Vanwege (versnelde) zeespiegelstijging is het van belang om lange termijndoelen voor dynamisch beheer op de waterkering langs de Noordzeekust te formuleren. Dit vraagt ook om inzicht in nieuwe kennis, om de doorkijk naar de lange termijn te kunnen maken, op het gebied van zeespiegelstijging, klimaatsverandering, biodiversiteit en verwacht ruimtelijk-economische perspectieven. In nauwe samenwerking met het rijk, regionale partners en kennisinstituten zetten we in om deze kennis en inzichten te verzamelen en uit te werken tot mogelijke toekomstige perspectieven voor de Noordzee en Waddenkust. Dit willen we doen in nauwe samenhang met het kennisprogramma Zeespiegelstijging van het Deltaprogramma.

Tekstwijziging:
Aan paragraaf 4.3 Primaire keringen, subparagraaf: *"Toevoegen van extra kwaliteit*", wordt een laatste regel toegevoegd:
"Voor onze zandige kust zet de provincie in om in een goede samenwerking met de waterkering beheerder en de natuurbeheerder extra ruimtelijke kwaliteit te verwezenlijken door met behulp van dynamisch kustbeheer en dynamisch duinbeheer een klimaat adaptieve kust te ontwikkelen."

Aan paragraaf 4.6 Kustplaatsen en buitendijkse gebieden wordt op blz. 42, bovenste regel na '…meegroeien met de zee.' toegevoegd:
"Hierin zet de provincie in op een nauwe samenwerking met de waterkering beheerder en de natuurbeheerder om met behulp van dynamisch kustbeheer en dynamisch duinbeheer een klimaat adaptieve kust te ontwikkelen."

Op blz. 42, na "…zeespiegelstijging en extra stormen", wordt toegevoegd:
'Vanwege de verwachte (versnelde) zeespiegelstijging is het namelijk van belang om ook de lange termijn doelen voor dynamisch kustbeheer op de waterkering langs de Noordzeekust te formuleren. Dit vraagt om nieuwe inzicht en kennis, om de doorkijk naar de lange termijn te kunnen maken, op het gebied van zeespiegelstijging, klimaatsverandering, biodiversiteit en verwacht ruimtelijk-economische perspectieven. In nauwe samenwerking met het rijk, regionale partners en kennisinstituten zetten we in om deze kennis en inzichten te verzamelen en uit te werken tot mogelijke toekomstige perspectieven voor de Noordzee en Waddenkust in Noord-Holland. Dit willen we doen in nauwe samenhang met het kennisprogramma Zeespiegelstijging van het Deltaprogramma.'

Op blz. 42 wordt de volgende maatregel toegevoegd:
'Samen met het rijk, regionale partners, gemeenten en kennisinstituten verkennen van de lange termijn opgaven (klimaat en ruimtelijk) en perspectieven voor de Noordzee- en Waddenkust inclusief de relatie met dynamisch kustbeheer.'

Overige aanpassingen

Daarnaast zijn nog ambtshalve wijzigingen doorgevoerd in de tekst van het Regionaal Waterprogramma.

De ambtshalve wijziging over het 'doelbereik 2027' wordt hieronder nader toegelicht (zie bij pagina 11).

Verder hebben de ambtshalve wijzigingen onder andere als reden actuele ontwikkelingen, zoals de overstromingen in Limburg, de aanscherping van klimaatscenario's (IPCC rapport en KNMI-klimaatsignaal'21) en de terinzagelegging van het Nationaal Waterprogramma. Tenslotte zijn ambtshalve wijzigingen doorgevoerd vanwege tekstuele omissies of onjuistheden. Bij de ambtshalve wijzigingen gaat het om aanpassingen waaraan geen inhoudelijke gevolgen vastzitten.

Ambtshalve wijzigingen RWP Deelprogramma Oppervlaktewater

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
6	Het huidige zesde actieprogramma geldt t/m het jaar 2021 en momenteel wordt daarom gewerkt aan het opstellen van het zevende actieprogramma.	Per 1 januari 2022 is het zevende actieprogramma in werking getreden, dat geldt voor de periode t/m 2025.	Actualisering
7	Anno 2021 wordt gewerkt aan Gebiedsdocumenten Agrarische Wateropgave. Waterbeheerders en agrariërs formuleren hierin per waterschapbeheergebied gezamenlijk de regionale wateropgaven en maatregelen voor zowel de landbouwsector als de waterbeheerder. Daarna zullen deze documenten geconcretiseerd worden in uitvoeringsprogramma's.	In 2021 is gewerkt aan Gebiedsdocumenten Agrarische Wateropgave. Waterbeheerders en agrariërs hebben hierin gezamenlijk per waterschapbeheergebied de regionale wateropgaven en maatregelen geformuleerd voor zowel de landbouwsector als de waterbeheerder. Deze documenten zullen geconcretiseerd worden in uitvoeringsprogramma's.	Actualisering
7	(naar verwachting per 1 januari 2022 in de Omgevingswet en het Besluit Kwaliteitseisen Leefomgeving (BKL))	(naar verwachting per 1 juli 2022 in de Omgevingswet en het Besluit Kwaliteitseisen Leefomgeving (BKL)	Actualisering

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
11	Doelbereik 2027 Het is onwaarschijnlijk dat alle doelen in 2027 gehaald zullen zijn, al zal er in ieder geval sprake zijn van een belangrijke verbetering. Voor de periode 2022-2027 hebben de waterschappen meer haalbare en realistische ecologische doelen afgeleid, gebaseerd op uitgebreide watersysteemanalyses. Dit betekent onder meer dat bij het bepalen van de doelen rekening is gehouden met bijvoorbeeld achtergrondbelasting ten gevolge van veenafbraak. Alle effectieve maatregelen die nodig zijn om deze realistische doelen te bereiken zijn geprogrammeerd. Dit betekent dat de ecologische doelen in beginsel gehaald kunnen worden, mits: · Alle geprogrammeerde maatregelen betaalbaar en uitvoerbaar blijken. · Voor zover maatregelen van derden afhankelijk zijn, deze partijen meewerken aan de uitvoering. · Alle maatregelen minimaal het effect hebben dat wordt verwacht. Echter, er zit een marge in de betrouwbaarheid van de beoordelingssystemen, uitheemse soorten kunnen de goede toestand in de weg zitten en klimaatverandering heeft invloed op de biologie. Verder is voor het op orde krijgen van de ondersteunende parameters stikstof en fosfor een verdere inspanning noodzakelijk, met name op nationaal niveau.	Doelbereik 2027 Voor de periode 2022-2027 hebben de waterschappen meer haalbare en realistische ecologische doelen afgeleid, gebaseerd op uitgebreide watersysteemanalyses. Dit betekent onder meer dat bij het bepalen van de doelen rekening is gehouden met bijvoorbeeld achtergrondbelasting ten gevolge van veenafbraak. Alle effectieve maatregelen die nodig zijn om deze meer realistische doelen te bereiken zijn geprogrammeerd. Ondanks de beschreven maatregelen (voor oppervlaktewater in dit hoofdstuk en voor grondwater in hoofdstuk 3) en de maatregelenprogramma's die zijn opgenomen in het National Waterprogramma van het Rijk en de waterbeheerprogramma's van de waterschappen is het volledig bereiken van de doelen voor de grond- en oppervlaktewaterlichamen nog onzeker. Een hardnekkig probleem is de te hoge belasting van ons water met nutriënten en bestrijdingsmiddelen waardoor in veel waterlichamen het bereiken van de doelen wordt belemmerd. De door het Rijk te treffen maatregelen voor de aanpak van bemesting en gewasbeschermingsmiddelen (onder andere in het 7e Actieprogramma Nitraat) zijn	De gezamenlijke provincies hebben n.a.v. een ingewonnen juridisch advies[1] een tekst opgesteld, waarvan werd afgesproken deze landelijk in alle RWP's op te nemen.

[1] Doelrealisatie Kaderrichtlijn water, het spanningsveld tussen de ambitie doelen op tijd te halen of bij voorbaat te kiezen voor doelverlaging (Utrecht University Centre for Water Oceans and Sustainability Law, maart 2021)

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	Bovendien zijn er zoals eerder aangegeven naast de vier biologische en zeven ondersteunende parameters nog een honderdtal specifiek verontreinigende stoffen, waarop getoetst wordt. Dit betreft stoffen die verstorend zijn voor het ecologisch doelbereik waarvoor landelijke normen van toepassing zijn. Een voorbeeld is de stof ammonium. De ecologische doelen kunnen onder meer als gevolg van 'natuurlijke omstandigheden' nog niet in 2027 zijn bereikt. Voor de EU is dat een geldige motivatie voor het in 2027 nog niet bereiken van de doelen. De natuur kan na het nemen van de verbetermaatregelen meer hersteltijd nodig hebben. De maatregelprogramma's zijn vooral gericht op het verbeteren van de ecologische doelen. Daarnaast kent de KRW zoals gezegd ook chemische doelen. De regionale overheden hebben beperkt invloed op het chemisch doelbereik omdat bijvoorbeeld het toelatingsbeleid en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen landelijk worden bepaald. Wel werken de waterschappen in Noord-Holland, en ook de provincie, samen in het Landbouwportaal. Met dit Landbouwportaal wordt onder meer gewerkt aan het terugdringen van normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen. Met name de eerdergenoemde ubiquitaire stoffen vormen een	nog niet uitgekristalliseerd. Daarom is nog niet duidelijk of deze maatregelen voldoende zullen opleveren om de doelen te halen. Ook is nog onduidelijk of de belasting van grensoverschrijdende rivieren met nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen in de periode 2022-2027 voldoende door onze buurlanden zal worden gereduceerd. De waterschappen hebben in hun waterbeheerprogramma's maatregelen geprogrammeerd voor de periode 2022-2027, zoals het bevorderen van vismigratie en het aanpassen rioolwaterzuiveringen. De provincie gaat uit van daadwerkelijke realisatie van de maatregelen door het waterschap in deze periode, maar realiseert zich dat de uitvoering nog risico's kent, bijvoorbeeld op het vlak van grondverwerving. De doelen van de KRW moeten in 2027 zijn bereikt. In de interpretatie van de Europese Commissie betekent dit dat de maatregelen, die nodig zijn om de doelen te bereiken, uiterlijk in 2027 moeten zijn getroffen. Het daadwerkelijk bereiken van de goede toestand mag dan na-ijlen mits dat te wijten is aan natuurlijke omstandigheden, zoals de traagheid waarmee het watersysteem en de ecologie reageert op maatregelen. De KRW kent de mogelijkheid om minder strenge milieudoelstellingen ('doelverlaging') vast te stellen	

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	probleem bij het halen van de chemische doelen in 2027. Dit zijn stoffen die niet meer geloosd mogen worden maar die in het milieu erg langzaam afbreken. Het Regionaal Waterprogramma is onderdeel van een landelijk programma van maatregelen. Het Rijk rapporteert hierover aan de EU. Met betrekking tot de KRW is in de bijeenkomst van landelijke Stuurgroep Water (met hierin het Rijk, de Unie van Waterschappen, de VNG en het IPO) van 20 januari 2021 geconstateerd dat het nog onzeker is of tijdig wordt voldaan aan de doelen. De intentie is uitgesproken dat in het ontwerp van de regionale waterprogramma's en het ontwerp van de Stroomgebiedbeheerplannen wordt aangegeven dat, indien nodig, door partijen aanvullende haalbare en betaalbare maatregelen worden genomen, binnen de eigen verantwoordelijkheden. Wanneer deze situatie zich voordoet in Noord-Holland zal tussen 2022 en 2027 over een aanpassing van dit programma worden besloten.	indien waterlichamen in een zodanige mate door menselijke activiteiten zijn aangetast dat het bereiken van die doelstellingen niet haalbaar of onevenredig kostbaar zou zijn (artikel 4, 5e lid KRW). Op grond van artikel 2.17 van het Besluit kwaliteit leefomgeving kan in het provinciaal waterprogramma worden besloten tot doelverlaging voor regionale wateren. Landelijk is in de Stuurgroep Water (april 2018) afgesproken om vast te houden aan de ambitie om invulling te geven aan de KRW-doelen in de periode 2022-2027 en pas gedurende deze periode een besluit te nemen over het toepassen van doelverlaging wanneer in 2027 het KRW-doel niet kan worden gerealiseerd. De voortgang van maatregelen en doelbereik zullen periodiek worden geëvalueerd om te kunnen beoordelen in hoeverre doelbereik mogelijk is en welke wijzigingen (in maatregelen óf doelen) eventueel tussentijds moeten worden doorgevoerd in de programma's. Er zullen afspraken tussen de betrokken partijen worden gemaakt over hoe de monitoring en evaluatie plaats zullen vinden. Hiermee kan een gedegen dossiervorming vorm krijgen die noodzakelijk is voor een goede onderbouwing van eventuele doelverlaging richting de Europese Unie. Dit is in lijn met de afspraken over de KRW in de vergadering	

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
		van de landelijke Stuurgroep Water (met hierin het Rijk, de Unie van Waterschappen, de VNG en het IPO) van 20 januari 2021. Hierin werd geconstateerd dat het nog onzeker is of tijdig wordt voldaan aan de doelen. De intentie werd uitgesproken dat in de regionale waterprogramma's en de Stroomgebiedbeheerplannen wordt aangegeven dat, indien nodig, door partijen aanvullende haalbare en betaalbare maatregelen worden genomen, binnen de eigen verantwoordelijkheden. Wanneer deze situatie zich voordoet in Noord-Holland zal tussen 2022 en 2027 over een aanpassing van dit programma worden besloten. De maatregelprogramma's zijn vooral gericht op het verbeteren van de ecologische doelen. Daarnaast kent de KRW zoals gezegd ook chemische doelen (die overigens voor een deel, namelijk voor de eerdergenoemde specifiek verontreinigende stoffen, onderdeel zijn van de ecologische doelen). De regionale overheden hebben beperkt invloed op het chemisch doelbereik omdat bijvoorbeeld het toelatingsbeleid en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen landelijk worden bepaald. Wel werken de waterschappen in Noord-Holland, en ook de provincie, samen in het Landbouwportaal. Met dit	

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
		Landbouwportaal wordt onder meer gewerkt aan het terugdringen van normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen. Met name de eerdergenoemde ubiquitaire stoffen vormen een probleem bij het halen van de chemische doelen in 2027. Dit zijn stoffen die niet meer geloosd mogen worden maar die in het milieu erg langzaam afbreken.	
12	Voor al het overig water zullen de waterschappen ecologische doelen gaan afleiden.	Voor al het overig water zullen de waterschappen periodiek ecologische doelen gaan afleiden.	Verduidelijking
12	Zowel de waterschappen als de provincie betrekken de te zijner tijd vast te stellen doelen bij hun beleid en de uitwerking daarvan.	Zowel de waterschappen als de provincie betrekken de doelen bij hun beleid en de uitwerking daarvan. Boven het kopje ‘Chemische doelen overig water’ wordt de volgende zin ingevoegd: De provincie heeft in het najaar van 2021 de doelen overig water van Rijnland en AGV voor de eerste maal vastgesteld.	Actualisering
13	In december 2017 hebben PS ingestemd met de Kansenkaart natuurvriendelijke oevers provinciale vaarwegen. Daarin werden de kansen voor aanleg en verbetering van nvo’s in beeld gebracht. Uit deze kansenkaart kwamen 30 locaties naar voren die effectief bleken te zijn. De afgelopen jaren zijn middelen beschikbaar gekomen voor de uitvoering en zijn de kansen voor een belangrijk deel	In de jaren voor de planperiode van dit programma zijn op meerdere locaties nvo’s aangelegd, waaronder 9,6 km rietlanden/nvo’s langs de trajecten West-Beverkoog en Noord Schermer- en Walingsdijk.	Tekst teruggebracht naar de essentie.

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	gerealiseerd. Een voorbeeld betreft de realisatie van 9,6 km rietlanden/nvo's langs de trajecten West-Beverkoog en Noord Schermer- en Walingsdijk.		
13	De provincie gaat de oeververvangingsprojecten voor de komende 6 à 8 jaar aanbesteden aan één partij.	De provincie heeft de oeververvangingsprojecten voor de komende jaren aanbesteed aan één partij.	Actualisering
14	De uitvoering van deze projecten zal in 2021 van start gaan.	De uitvoering van deze projecten is in 2021 van start gegaan.	Actualisering
15	De provincie voert sedert 2018 de zogeheten subsidieregeling 'kennis' uit, waarmee met financiële middelen van de waterschappen onder meer coaches worden gefinancierd die bedrijfsbezoeken afleggen om agrariërs te adviseren over te nemen verbetermaatregelen.	De provincie voert sedert 2018 de zogeheten subsidieregeling 'Kennisontwikkeling Bodem en Water' uit, waarmee met financiële middelen van de waterschappen onder meer coaches worden gefinancierd die bedrijfsbezoeken afleggen om agrariërs te adviseren over te nemen verbetermaatregelen.	Naam van de regeling voluit geschreven.
16	In 2021 zal de provincie het Masterplan Biodiversiteit vaststellen.	In 2021 heeft de provincie het Masterplan Biodiversiteit vastgesteld.	Actualisering
16	Onderdeel van het masterplan wordt een kennisagenda voor biodiversiteit en waterkwaliteit.	Onderdeel van het masterplan is een kennisagenda voor biodiversiteit en waterkwaliteit.	Actualisering
17	Op basis hiervan gaat het RIVM de risicogrenzen voor PFAS in bodem, oppervlaktewater en drinkwater opnieuw beoordelen. Waarschijnlijk worden de risicogrenzen in sommige gevallen lager. De resultaten van de beoordeling zijn naar verwachting in de eerste helft van 2021	Op basis hiervan heeft het RIVM de risicogrenzen voor PFAS in bodem, oppervlaktewater en drinkwater opnieuw beoordeeld.	Actualisering

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	beschikbaar.		
17	Over de invulling zal de provincie overleg plegen met de omgevingsdienst NZKG.	Over de invulling zijn met de omgevingsdienst NZKG afspraken gemaakt.	Actualisering
18	Naar verwachting wordt in 2021 Europees beleid van kracht om het probleem van microplastics te verminderen.	- (vervalt)	Was doublure
20	In de Waterverordening staat ook de regelgeving met betrekking tot het vaarwegbeheer. Met de overgang naar de Omgevingswet zullen de aanwijzing van de vaarwegbeheerders en de regelgeving omtrent de vaarwegen in de Omgevingsverordening komen te staan. De Functiekaart vaarwegen is sinds 2015 niet gewijzigd; het betreft een voortzetting van bestaand beleid.	Inmiddels staan de aanwijzing van de vaarwegbeheerders en de regelgeving omtrent de vaarwegen in de Omgevingsverordening. De Functiekaart vaarwegen, inmiddels opgenomen in de viewer bij de Omgevingsverordening, is sinds 2015 niet gewijzigd; het betreft een voortzetting van bestaand beleid.	Actualisering
5 en 7-12			Diverse wijzigingen in paragraaf 2.2 van het deelprogramma oppervlaktewater. Deze houden verband met: - de actualisering van de toestandsgegevens van de KRW-waterlichamen: in het ontwerp RWP was de ecologische en chemische toestand in het jaar 2019 weergegeven; dit is gewijzigd naar de toestand in het jaar 2020. - het nog niet

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
			beschikbaar zijn van de definitieve factsheets van de waterlichamen bij het Informatiehuis Water. In plaats daarvan is nu een tabel opgenomen waarin de toepassing van de uitzonderingsartikelen uit de KRW is weergegeven (artikel 4.4 fasering en artikel 4.6 tijdelijke achteruitgang).

Ambtshalve wijzigingen RWP Deelprogramma Grondwater

Pag.	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
26	Onder datacenters: … wanneer de vraag naar water groot is. Maar de vestiging van datacenters kan …	… wanneer de vraag naar water groot is. Het zoetwatergebruik door datacenters, maar ook van andere functies zoals waterstofproductie, toename beregening en bestrijding bodemdaling vraagt om bovenregionale en zelfs nationale ontwikkeling van beleid. Dat gebeurt momenteel in het kader van het Deltaprogramma zoetwater. Maar de vestiging van datacenters kan …...	De verwijzing naar Deltaprogramma zoetwater en de bredere context wordt toegevoegd omdat datacenters hier intussen ook een belangrijk onderwerp zijn. Er is een samenhang tussen waterbalansen en beschikbaarheid van grond- en oppervlaktewater. Daarnaast zijn er naast datacenters andere (potentiële) watervragers die steeds van belang zijn.
31	Laatste regel onder veengebieden: Ook hier zullen mogelijkheden worden onderzocht en waar mogelijk worden uitgevoerd.	Ook hier zullen mogelijkheden worden onderzocht en waar mogelijk worden uitgevoerd. Aandachtpunt hierbij is het risico van wateroverlast en	Deze aandachtspunten zijn expliciet benoemd, mede naar aanleiding

Pag.	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
		vermindering van bergingscapaciteit.	van onderzoek in veengebieden en voortschrijdend inzicht in klimaat-verandering.
31	• Onderzoek verhogen grondwaterstand in veengebieden.	• Onderzoek en waar mogelijk verhogen grondwaterstand in veengebieden.	De tekst onder kopje maatregelen wordt hetzelfde als in de beschrijvende paragraaf die eraan vooraf gaat. Intentie is om waar mogelijk grondwaterstanden te verhogen, maar dit kan niet zonder meer. Deze ambtshalve wijziging is analoog aan de wijziging die voor benutten kwelwater duinrand is doorgevoerd naar aanleiding van een zienswijze. De formulering van maatregelen is op deze manier consistent.

Ambtshalve wijzigingen RWP Deelprogramma Overstromingsrisico's

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
33	➔ Toevoegen zin onder laatste zin linker kolom bladzijde 33 (dus boven de foto)	De recentelijke overstromingen in Limburg hebben de noodzaak van samenwerking en het nemen van maatregelen weer eens extra onderschreven (zie kader 'Limburg 2021").	**N.a.v. laatste aanpassingen in het ORBP** Gebeurtenis Limburg benoemen

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
33	➔ Toevoegen kader onder de nieuwe zin hierboven	***Limburg 2021:*** *In de zomer van 2021 hebben zich overstromingen voorgedaan in de regionale wateren in Zuid Limburg en in buitendijks gebied langs de Maas. In een deel van Zuid Limburg is in circa twee dagen tijd ruim 150 mm neerslag gevallen, vergelijkbaar met een 1:1000 situatie. Met name in Valkenburg heeft dit geleid tot grote schade aan en in gebouwen en de infrastructuur en zijn de gevolgen enorm. De totale schade wordt door Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW) voorlopig geschat op 350 tot 600 miljoen euro.*	**N.a.v. laatste aanpassingen in het ORBP** Gebeurtenis Limburg benoemen
34	**Normering regionale keringen** De provincie wijst regionale waterkeringen aan en normeert deze. Dit gebeurt in overleg met de waterkeringbeheerders. Het normeren van de regionale waterkeringen vindt plaats op basis van overstromingsscenario's waarmee de te verwachten schade bij een doorbraak wordt berekend.	**Normering regionale keringen** De provincie wijst regionale waterkeringen aan en normeert deze. Het normeren van de regionale waterkeringen vindt plaats op basis van overstromingsscenario's waarmee de te verwachten schade bij een doorbraak wordt berekend. Aangezien de overstromingsscenario's steeds gedetailleerder worden weergegeven, inzichten in potentiele schade verbeteren en er continue nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden, verkent de provincie samen met de waterbeheerders of de normen nog voldoen en/of ze bijgesteld moeten worden.	**Ambtshalve wijziging:** Aanscherping beleid rondom zorgplicht en normering regionale keringen
35	Er dient te worden voorkomen dat gebouwd wordt in gebieden waar het overstromingsgevaar significant groot is. De samenhang tussen waterveiligheid en	Er dient te worden voorkomen dat er niet klimaatbestendig gebouwd wordt in gebieden waar het overstromingsgevaar significant groot is. De samenhang tussen	**Ambtshalve wijziging:** Aanscherping tekst rondom meerlaagse veiligheid

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	andere klimaatadaptieve maatregelen is uitgebreid beschreven in de Notitie bouwstenen klimaatadaptatie die de provincie in februari 2020 heeft vastgesteld.	waterveiligheid en klimaatbestendig bouwen moet versterkt worden in de uitwerking van het concept meerlaagse veiligheid. In de Notitie bouwstenen klimaatadaptatie die de provincie in februari 2020 heeft vastgesteld is de samenhang tussen klimaatadaptatie en waterveiligheid beschreven.	
37	*Nieuwe Maatregel toevoegen →*	Met gemeentes en waterpartners nieuwe kennis en inzichten ontwikkelen ten behoeve van lange termijn perspectieven voor onze kustzones. Hierbij trekken we samen op met het kennisprogramma Zeespiegelstijging en maken we gebruik van de nieuwe KNMI klimaatscenario's (verwachting 2023).	**Ambtshalve wijziging:** Toevoegen concrete acties die lopen.
37	Regionale waterkeringen voldoen uiterlijk 2050 aan de veiligheidsnorm.	De regionale keringen die in de tweede toetsronde (einddatum 2024) worden afgekeurd, voldoen uiterlijk in 2030 weer aan de norm.	**Ambtshalve wijziging:** Jaartallen waren niet goed
37	In het Uitvoeringsbesluit regionale keringen West Nederland (2014) is bepaald dat de regionale keringen die bij toetsingen in de periode 2009-2012 werden afgekeurd in 2030 aan de normen moeten voldoen. In 2024 moeten alle regionale keringen zijn getoetst inclusief waterkerende kunstwerken en niet-waterkerende objecten. De regionale waterkeringen die in 2024 als 'onvoldoende' worden beoordeeld, dienen uiterlijk in 2050 aan de veiligheidsnormen	In het Uitvoeringsbesluit regionale keringen West Nederland (2014) is bepaald dat de regionale keringen die bij toetsingen in de periode 2009-2012 werden afgekeurd in 2020 aan de normen moeten voldoen. In 2024 moeten alle regionale keringen zijn getoetst inclusief waterkerende kunstwerken en niet-waterkerende objecten. De regionale waterkeringen die in 2024 als 'onvoldoende' worden beoordeeld, dienen uiterlijk in 2030 aan de veiligheidsnormen te voldoen.	**Ambtshalve wijziging:** Jaartallen waren niet goed en zijn hier aangepast

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	te voldoen.		
37	In het landelijke Overstromingsrisicobeheerplan is opgenomen dat uiterlijk in 2050 de regionale waterkeringen aan de dan geldende norm (omgevingswaarde10) voldoen.		**Ambtshalve wijziging:** Deze zin is onjuist en moet weggehaald worden
38	**Aanwijzen, normeren en kennisontwikkeling** De provincie draagt zorg voor het aanwijzen en het toekennen van omgevingswaarden aan regionale waterkeringen. Deze worden opgenomen in de omgevingsverordening. Het beschermingsniveau, oftewel de omgevingswaarde, van een regionale waterkering wordt mede bepaald op basis van de economische schade die bij het falen van de waterkering kan optreden. De provincie werkt mee aan herijking van de status en omgevingswaarden van regionale keringen als voortschrijdend inzicht of nieuw beleid daartoe aanleiding geven.	**Aanwijzen, normeren en kennisontwikkeling** De provincie draagt zorg voor het aanwijzen en het toekennen van omgevingswaarden aan regionale waterkeringen (het normeren). Deze zijn opgenomen in de omgevingsverordening. Het beschermingsniveau, oftewel de omgevingswaarde, van een regionale waterkering wordt mede bepaald op basis van de economische schade die bij het falen van de waterkering kan optreden. De provincie en de waterschappen werken samen aan het herijken van de status en omgevingswaarden van regionale keringen als voortschrijdend inzicht of nieuw beleid daartoe aanleiding geven.	**Ambtshalve wijziging:** Aanscherping van de passagen. Wat betreft het normeren van de keringen zijn wij in de lead.
38	De provincie zorgt samen met de waterschappen voor ruimtelijke borging van regionale keringen en de beschermingszones in bestemmingsplannen. Zij gaat samen met de waterschappen in gesprek met gemeenten over ruimtelijke ontwikkelingen die het voldoen aan het beschermingsniveau van deze regionale waterkeringen belemmeren.	De provincie zorgt samen met de waterschappen voor ruimtelijke borging van regionale keringen en de beschermingszones in bestemmingsplannen. Dit is vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening. De provincie gaat samen met de waterschappen in gesprek met gemeenten over ruimtelijke ontwikkelingen rondom de keringen, die het voldoen aan het beschermingsniveau van deze regionale waterkeringen	**Ambtshalve wijziging**: Aanscherping van de passage

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
		belemmeren.	
38	**Toetsen van regionale waterkeringen** Regionale waterkeringen voldoen conform het ORBP uiterlijk in 2050 aan normen om de schade door overstromingen te beperken. In de provinciale omgevingsverordening kan een eerder moment worden vastgelegd. De betreffende artikelen in de omgevingsverordening moeten worden afgestemd met de provincies Utrecht en Zuid-Holland	**Toetsen van regionale waterkeringen** Regionale keringen voldoen in 2030 aan de normen, om de schade door overstromingen te beperken. De omgevingswaarden (normen) van de regionale keringen en hoe en wanneer aan deze omgevingswaarden moet worden voldaan, zijn in de provinciale omgevingsverordening vastgelegd. De betreffende artikelen in de omgevingsverordening worden afgestemd met de provincies Utrecht en Zuid-Holland, omdat we met dezelfde Waterschappen hierin samenwerken.	**Ambtshalve wijziging:** Aanscherping van de passage en jaartal klopte niet
39	Aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen bij nieuwe inzichten en dit vastleggen in de provinciale omgevingsverordening.	Aanwijzen en (her)normeren van regionale waterkeringen bij nieuwe inzichten en dit vastleggen in de provinciale omgevingsverordening	**Ambtshalve wijziging:** Aanscherping van de passage
39	*Nieuwe Maatregel toevoegen →*	Samen met de waterschappen verkennen of nieuwe kennis en inzichten rondom ruimtelijke ontwikkelingen en overstromingsscenario's aanleiding geven tot het actualiseren van de normen (omgevingswaarden) van de regionale keringen.	**Ambtshalve wijziging:** Deze verkenning wordt reeds uitgevoerd
39	Participeren in verkenning naar herijking van de normering van regionale waterkeringen	Participeren in de landelijke verkenning naar herijking van de normering van regionale waterkeringen	**Ambtshalve wijziging:** Aanscherping van de passage
39	Participeren in project Toekomstbestendig Watersysteem Amsterdam Rijnkanaal/Noordzeekanaal-	Participeren in project Toekomstbestendig Watersysteem Amsterdam Rijnkanaal/Noordzeekanaal-	**Ambtshalve wijziging:** Aanscherping van de passage

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	gebied	gebied aangaande het peilbeheer en het afvoeren en keren van overtollig water.	
39	*Nieuwe Maatregel toevoegen →*	De provincie zorgt samen met de waterschappen voor ruimtelijke borging van regionale keringen en hun beschermingszones vanuit waterveiligheid en meervoudig ruimtegebruik.	**Ambtshalve wijziging:** Benoemen wat we al doen
39	*Nieuwe Maatregel toevoegen →*	Met waterschappen en provincies verkennen hoe we continue inzicht kunnen krijgen in (het effect van) nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op de waterveiligheid om daarmee op klimaatbestendigheid te kunnen bijsturen.	**Ambtshalve wijziging:** Benoemen van de actie die we reeds zijn gestart
39	*Nieuwe Maatregel toevoegen →*	Met waterschappen en provincies verkennen hoe we vitaal en kwetsbaar op de goede manier in ons waterveiligheidsbeleid mee kunnen nemen, zowel in de normen van de keringen als in de klimaatbestendige inrichting.	**Ambtshalve wijziging:** Op basis van het expliciet opnemen van Vitaal en kwetsbaar in het nieuwe ontwerp NWP.
39	Zo is de provincie verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de regionale overstromingskaarten en het actueel houden van de overstromingsinformatie op de provinciale risicokaart. De provinciale taak is vastgelegd in de Regeling provinciale risicokaart (onder de Omgevingswet wordt dit het Besluit kwaliteit leefomgeving). Met de productie, actualisatie en publicatie van de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten wordt door de provincie invulling gegeven aan deze	Zo is de provincie verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de regionale overstromingskaarten en het actueel houden van de overstromingsinformatie op de provinciale risicokaart. Met de productie, actualisatie en publicatie van de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten wordt door de provincie invulling gegeven aan deze verplichting. De provinciale taak is nu nog vastgelegd in de Regeling provinciale risicokaart maar onder de Omgevingswet wordt	**Ambtshalve wijziging:** Vanwege aanscherping van de wettelijke taken van de provincie bij invoering omgevingswet

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	verplichting. Eind 2020 of begin 2021 komt de evaluatie van de Wet op Veiligheidsregio's beschikbaar. Op basis hiervan kan de rol van de provincie bij een watercrisis nog enigszins wijzigen.	dit vastgelegd in het Besluit kwaliteit leefomgeving. In dit nieuwe besluit wordt Gedeputeerde staten ook verantwoordelijk gesteld voor het verzamelen gegevens over overstromingsrisico's. Hiermee worden de provinciale inspanningen rondom beheer, onderhoud en ontsluiting van de overstromingsgegevens alleen maar sterker.	
39	Eind 2020 of begin 2021 komt de evaluatie van de Wet op Veiligheidsregio's beschikbaar. Op basis hiervan kan de rol van de provincie bij een watercrisis nog enigszins wijzigen	In december 2020 heeft de evaluatie van de Wet op Veiligheidsregio's plaatsgevonden. Op basis van deze evaluatie is de rol van de provincie bij het operationeel watercrisisbeheer afgezwakt.	**Ambtshalve wijziging:** Aangezien de evaluatie op de veiligheidsregio's al afgerond is
40	De provincie werkt samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat aan actuele overstromingsmodellen en -scenario's. Daarnaast willen de provincie en de waterschappen de overstromingskaarten gebruiken om inzicht te krijgen in het al dan niet klimaatadaptief zijn van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling. De provincie draagt bij aan goed beheer, onderhoud en ontsluiting van de overstromingsgegevens. Dit wordt samen met de andere provincies en het Rijk gedaan. De provincie gaat in de planperiode verkennen welke gevolgen een overstroming heeft voor het cultureel erfgoed. Samen met provincie Utrecht, provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat en de inliggende waterschappen actualiseert de provincie in de planperiode het zogeheten 'Randstadmodel	De provincie werkt vanuit zijn wettelijke taken samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat aan actuele overstromingsmodellen en -scenario's. Daarbij draagt de provincie bij aan goed beheer, onderhoud en ontsluiting van de overstromingsgegevens. Dit wordt samen met de andere provincies en het Rijk gedaan. We nemen als provincie Noord-Holland onze wettelijke taken serieus en zitten dan ook in de kerngroep voor het nieuw op te zetten landelijk voorziening Overstromingen (LVO) en leveren we sinds 2021 ook de voorzitter van de Landelijke Database Overstromingen (LDO). Samen met provincie Utrecht, provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat en de inliggende waterschappen actualiseert de provincie in de planperiode het zogeheten "Randstad	**Ambtshalve wijziging:** De actualiteit gaat snel, dus er spelen al weer nieuwe dingen, vandaar dat ik de tekst iets aangescherpt en omgegooid heb

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	overstromingen' (overstromingsscenario's voor de Randstad). Dit doet de provincie op basis van de nieuwste kennis voor het maken van overstromingsscenario's. Hierbij worden veiligheidsregio's, kennisinstituten en gespecialiseerd bedrijfsleven betrokken.	Overstromingsmodel Instrumentarium (ROI)". Met dit nieuwe instrumentarium maken we de komende jaren op basis van de nieuwste kennis, data en rekenmodellen actuele overstromingsscenario's. Hierbij worden veiligheidsregio's, kennisinstituten en gespecialiseerd bedrijfsleven betrokken. Deze nieuwe scenario's zullen in 2023 ook ingezet worden voor een grootschalige calamiteitenoefening. De provincie en de waterschappen gebruiken de overstromingskaarten ook om inzicht te krijgen in het al dan niet klimaat adaptief zijn van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij zijn deze kaarten ook gebruikt voor de stresstest en risicodialogen droge infrastructuur in onze provincie. Tevens zet de provincie deze overstromingsgegevens in om in deze planperiode te verkennen welke gevolgen een overstroming heeft voor het cultureel erfgoed.	
40	**Innovaties** De provincie participeert samen met waterschappen en veiligheidsregio's in een onderzoeksproject voor het verkrijgen van meer inzicht in evacuaties bij overstromingen en de gevolgen van overstromingen voor het wegennetwerk. Het onderzoek is tevens gericht op de vraag welke bijdrage wegen kunnen leveren bij evacuatievraagstukken. Het pilotgebied is Noord-Holland	**Innovaties** De provincie participeert samen met waterschappen en veiligheidsregio's in een onderzoeksproject voor het verkrijgen van meer inzicht in evacuaties bij overstromingen en de gevolgen van overstromingen voor het wegennetwerk. Het onderzoek is erop gericht hoe we door gerichte sturing in de ruimtelijke ordening, de gevolgen van overstromingen	**Ambtshalve wijziging:** Aangezien het onderzoek verder gevorderd is en de resultaten steeds duidelijker worden

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
	boven het Noordzeekanaal, dat daarmee aanvullend is op het eerdergenoemde Randstadmodel.	kunnen beperken. De gevolgenbeperking zit hem dan in betere evacuatiestrategieën en slimmer sturen van de overstroming zelf. Het pilotgebied is Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, dat daarmee aanvullend is op het eerdergenoemde Randstadmodel.	
40	Tekst toevoegen na de zin die eindigt op *'…inwoners en bedrijven."*	Naar aanleiding van de overstromingen en overlast van juli 2021 in Zuid Limburg, is er rondom crisisbeheersing extra aandacht voor "herstel, nazorg en evaluatie". De bevindingen uit evaluaties in 2021 en 2022 zullen worden meegenomen in de volgende cyclus van de Richtlijn overstromingsrisico's (ROR).	**N.a.v. laatste aanpassingen in het ORBP** Extra aandacht voor "herstel, nazorg en evaluatie".
40	Nieuwe maatregel toevoegen →	Met de provincies en het rijk overleggen of en hoe we Wateroverlastkaarten in het vervolg ook gaan meenemen in de actualisatie van onze risicokaarten.	**Ambtshalve wijziging**: De kans bestaat dat dit uit de evaluatie van de overstroming van Limburg komt en als advies wordt meegenomen
40	Bouwen Randstadmodel 3.0 samen met andere Randstadprovincies, waterschappen en RWS	Bouwen nieuw "Randstad Overstromingsmodel Instrumentarium (ROI)". samen met andere Randstadprovincies, waterschappen en RWS.	**Ambtshalve wijziging:** Naamgeving is in de actualiteit anders geworden.
40	*Nieuwe maatregel toevoegen →*	Samen met Rijkswaterstaat en ProRail risicodialogen organiseren en handelingsperspectieven ontwikkelen voor klimaatbestendige infrastructuur in provincie Noord-Holland.	**Ambtshalve wijziging:** Actie loopt.

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
42	De provincie participeert in landelijke onderzoeken over klimaatverandering en zeespiegelstijging. In 2023 komt er een KNMI-rapport uit met de nieuwste inzichten over zeespiegelstijging en extreme stormen.	De provincie participeert in landelijke onderzoeken over klimaatverandering en zeespiegelstijging. In 2023 komt er een KNMI-rapport uit met de nieuwste inzichten over zeespiegelstijging en extreme stormen. Vanwege de verwachte (versnelde) zeespiegelstijging is het namelijk van belang om ook de lange termijn doelen voor dynamisch kustbeheer op de waterkering langs de Noordzeekust te formuleren. Dit vraagt om nieuwe inzicht en kennis, om de doorkijk naar de lange termijn te kunnen maken, op het gebied van zeespiegelstijging, klimaatsverandering, biodiversiteit en verwacht ruimtelijk-economische perspectieven. In nauwe samenwerking met het rijk, regionale partners en kennisinstituten zetten we in om deze kennis en inzichten te verzamelen en uit te werken tot mogelijke toekomstige perspectieven voor de Noordzee en Waddenkust in Noord-Holland. Dit willen we doen in nauwe samenhang met het kennisprogramma Zeespiegelstijging van het Deltaprogramma.	**N.a.v. zienswijze Vereniging Natuurmonumenten over "Dynamisch kustbeheer als uitgangspunt"** Aanscherping onze inzet in de samenwerking tussen natuur en waterbeheerders over inzet dynamisch kust- en duinbeheer. *Maar ook* **Ambtshalve wijziging:** Toevoegen concrete acties die lopen.
42	*Nieuwe Maatregel toevoegen* →	Samen met het rijk, regionale partners, gemeenten en kennisinstituten verkennen van de lange termijn opgaven (klimaat en ruimtelijk) en perspectieven voor de Noordzee- en Waddenkust inclusief de relatie met dynamisch kustbeheer.	**N.a.v. zienswijze Vereniging Natuurmonumenten over "Dynamisch kustbeheer als uitgangspunt"** Aanscherping onze inzet in de samenwerking

Pagina	Tekst Ontwerp RWP	Tekst RWP	Reden wijziging
			tussen natuur en waterbeheerders over inzet dynamisch kust- en duinbeheer. *Maar ook* **Ambtshalve wijziging:** Toevoegen concrete acties die lopen.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 30 november 2021

Onderwerp: Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027

Kenmerk: 1517653/1743334

Bijlagen:
Nota van beantwoording zienswijzen Regionaal Waterprogramma
Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027

1. Inleiding

In het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022- 2027 wordt uitvoering gegeven aan de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en aan Europese richtlijnen over water, te weten: de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR). Een goede waterkwaliteit, een duurzaam voorraadbeheer en goede bescherming tegen overstroming zijn de centrale elementen van het programma.

Voor de deelprogramma's Oppervlaktewater, Grondwater en Overstromingsrisico's is uitgewerkt welke doelen de provincie wil bereiken en hoe hieraan een bijdrage wordt geleverd met een breed pakket aan maatregelen. Daarbij wordt extra aandacht besteed aan natuurgebieden, drinkwaterwinningen en zwemwateren. Deze gebieden worden volgens Europese richtlijnen beschermd vanwege de specifieke eisen die hier gelden.

Beleidskader

In november 2015 werd de Watervisie 2021 'Buiten de oevers' vastgesteld door Provinciale Staten. Met deze visie werd uitvoering gegeven aan artikel 4.4 van de Waterwet, waarin is opgenomen dat Provinciale Staten in een of meer regionale waterplannen de hoofdlijnen vastleggen van het in de provincie te voeren waterbeleid.

Onder de Omgevingswet geldt dat de strategische delen van het regionaal waterplan opgaan in de provinciale omgevingsvisie. De meer concrete aspecten krijgen een plaats in het regionaal waterprogramma op grond van artikel 3.8, tweede lid, van de Omgevingswet.

De strategische delen van het regionaal waterplan Watervisie 2021 hebben intussen een vervolg gekregen in Omgevingsvisie NH2050, vastgesteld door Provinciale Staten op 19 november 2018. Deze visie bevat de lange termijn kaders voor het provinciale waterbeleid. Het deel dat nu aan u wordt voorgelegd is een uitvoerend deel van het regionaal waterplan voor de periode 2022-2027, gericht op uitvoering van de eerdergenoemde Europese richtlijnen. Het waterbeleid dat niet direct

voortvloeit uit genoemde Europese richtlijnen wordt verder vorm gegeven via andere programma's zoals bouwstenennotitie Klimaatadaptatie en Deltaprogramma zoetwater en in gebiedsprogramma's, zoals onder andere opgenomen in het leerprogramma 'ruimtelijk ordenen met water'. Naast uitvoering van het waterbeleid in programma's wordt het beleid onder de omgevingswet ook via regels geëffectueerd in de Omgevingsverordening. Programma's en regels zijn onder de Omgevingswet samen de pijlers van de uitvoering van het strategisch beleid zoals dat is opgenomen in Omgevingsvisie NH2050.

Op de voorbereiding van het voorliggende programma is het huidige recht dat geldt voor een regionaal waterplan (ex. art. 4.4 Waterwet) nog van toepassing. Ten tijde van de vaststelling van het programma is de Omgevingswet nog niet in werking getreden, dit vanwege het uitstel van inwerkingtreding van de Omgevingswet (was gepland 1 januari 2022). Na inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt het programma gelijkgesteld aan de rechtsfiguur 'waterprogramma' onder de Omgevingswet. Bij de naamgeving en indeling van het programma is hierop geanticipeerd. De deelprogramma's sluiten aan op de in artikel 3.8 van de Omgevingswet genoemde Europese richtlijnen. De in de wet genoemde gelijkstelling van de uitvoerende delen van het regionaal waterplan (ex. art. 4.4 Waterwet) met het regionaal waterprogramma (ex. art. 3.8 Omgevingswet) wordt hiermee alvast herkenbaar vorm gegeven.

Het huidige regionaal waterplan Watervisie 2021 'Buiten de oevers' zal worden ingetrokken per 22 december 2021. Het nieuwe Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027 zal terugwerken tot 22 december 2021 vanwege verplichtingen vanuit de KRW om elke 6 jaar een nieuw programma op te stellen voor de KRW. Op landelijk niveau zal het Rijk een aantal delen van het Nationaal Waterprogramma met 3 maanden vertraging vaststellen (in maart 2022). Om die reden waren bepaalde KRW-gegevens niet eerder beschikbaar, die ook nodig waren voor ons waterprogramma. In de KRW-systematiek stellen Rijk, provincies en waterschappen programma's op, elk voor hun deel van de KRW-bevoegdheden. Al deze plannen hangen met elkaar samen.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Effecten voorstel

De maatregelen in het programma zijn met name gericht op een goede waterkwaliteit, duurzaam voorraadbeheer en bescherming tegen overstroming. Daarbij wordt extra aandacht besteed aan natuurgebieden, drinkwaterwinningen en zwemwateren. Deze gebieden worden volgens Europese richtlijnen beschermd vanwege de specifieke eisen die hier gelden. Waar mogelijk wordt ook een bijdrage geleverd aan andere beleidsdoelen zoals ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit, milieu, landbouw, duurzame energie en recreatie (met name fiets- en wandelpaden).

Het Regionaal Waterprogramma is specifiek gericht op Europese verplichtingen die samenhangen met waterkwaliteit (grond- en oppervlaktewater), waterkwantiteit (grondwater) en waterveiligheid. Overige waterbelangen zijn in andere beleidsprogramma's (zoals de bouwstenennotitie Klimaatadaptatie en het Deltaprogramma Zoetwater) meegenomen en in de provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening (zoals regels over klimaatadaptatie en waterkwantiteit).

Evaluatie

Het effect van maatregelen op de toestand van het watersysteem (oppervlaktewater, grondwater en overstromingsrisico's) wordt volgens Europese richtlijnen iedere zes jaar beoordeeld. Voor de KRW (deelprogramma's oppervlaktewater en grondwater) wordt halverwege de planperiode een midterm review uitgevoerd. Dit gebeurt gelijktijdig door alle provincies, waterschappen en het Rijk vanwege de onderlinge samenhang. In aanvulling daarop zal ook een midterm review voor deelprogramma overstromingsrisico's worden uitgevoerd. Afhankelijk van de uitkomsten van deze midterm reviews kunnen Provinciale Staten al dan niet besluiten tot aanpassing van programmaonderdelen. Voor het effect op andere beleidsterreinen is de monitor omgevingsvisie van toepassing.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Financiële aspecten en risico's

Financiering van de in dit programma opgenomen maatregelen vindt plaats met bestaande budgetten uit de meerjarenraming bij de begroting. Het betreft jaarlijks over de periode 2022-2027:
OD3.1.1 Regionale keringen € 35.000
OD3.1.2 Primaire keringen € 279.000
OD3.2.2 Oppervlaktewater €418.000
OD3.2.3 Grondwater € 449.000

Daarnaast wordt gebruik gemaakt van: de reserve meekoppelkansen bij dijkverstevigingen en kustontwikkeling (€ 27.500.000), een deel van de reserve groen (€ 7.000.000) en een deel van de voorziening grondwaterheffing (€ 1.000.000). Deze reserves worden onder andere ingezet voor de Markermeerdijken, KRW-pilots en onderzoek naar nieuwe drinkwaterwinningen.

Het programma brengt geen significante financiële risico's met zich mee omdat de feitelijke uitvoering en de (financiële) verantwoordelijkheid van de in dit programma opgenomen watertaken primair bij waterschappen en drinkwaterbedrijven ligt. De investeringen van de provincie die vanwege dit programma worden gedaan betreffen subsidiëring van activiteiten binnen vastgestelde budgetten en onderzoek.

Communicatie

Na de vaststelling van het ontwerp Regionaal Waterprogramma is gecommuniceerd over het ontwerpbesluit.

De vaststelling van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 en de intrekking van de Watervisie 2021 worden bekendgemaakt in het Provinciaal Blad.

Burgerparticipatie

Over het gehele Waterprogramma heeft geen burgerparticipatie plaatsgevonden. Wel vindt burgerparticipatie plaats rond een aantal gebiedsprojecten. Op de voorbereiding van het programma is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Bij in afdeling 3.4 Awb voorgeschreven terinzagelegging heeft, op grond van artikel 7.3, vierde lid van de Omgevingsverordening, iedere belanghebbende en ingezetene van de provincie de gelegenheid zijn zienswijze over het programma naar voren te brengen.

4. Proces en procedure

Proces

Het concept Regionaal Waterprogramma is door ons vastgesteld op 17 november 2020. Dit programma is besproken in de Statencommissie Natuur, Landbouw en Gezondheid op 14 januari 2021. Parallel hieraan heeft verdere afstemming plaatsgevonden met waterbeheerders en buurprovincies. Naar aanleiding van bespreking en afstemming is het conceptprogramma toen aangepast.

Overleg

De drie deelprogramma's zijn opgesteld in overleg met gemeenten, waterbeheerders, drinkwaterbedrijven, veiligheidsregio's en aanliggende provincies.

Terinzagelegging en zienswijzen

Op de voorbereiding van het programma is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Bij in afdeling 3.4 Awb voorgeschreven terinzagelegging heeft, op grond van artikel 7.3, vierde lid van de Omgevingsverordening, iedere belanghebbende en ingezetene van de provincie de gelegenheid zijn zienswijze over het programma naar voren te brengen.

Op 9 februari 2021 hebben wij het ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 vastgesteld. Dit ontwerp heeft ter inzage gelegen van 19 mei tot en met 29 juni 2021. Tijdens deze periode zijn 7 zienswijzen naar voren gebracht. Deze zienswijzen zijn door ons beantwoord in de Nota van beantwoording zienswijzen. De zienswijzen hebben geleid tot aanpassingen, maar de algehele lijn van het programma blijft gelijk.

Daarnaast zijn ambtshalve wijzigingen doorgevoerd voor de KRW, welke interprovinciaal zijn afgestemd en afgesproken. Onder andere zijn de gegevens over de ecologische en chemische toestand van de oppervlaktewateren geactualiseerd. Tevens zijn ambtshalve wijzigingen

doorgevoerd in verband met onder ander actuele ontwikkelingen, zoals de overstromingen in Limburg, de aanscherping van klimaatscenario's (IPCC rapport en KNMI-klimaatsignaal'21) en de terinzagelegging van het Nationaal Waterprogramma. Tenslotte zijn tekstuele omissies of onjuistheden aangepast.

Vervolgprocedure

Op grond van artikel 4.5 Waterwet moet een vastgesteld regionaal waterprogramma worden toegezonden aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat.

De vaststelling van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 en de intrekking van de Watervisie 2021 worden bekendgemaakt in het Provinciaal Blad.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 04-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 30 november 2021;

gelet op artikel 4.4 Waterwet,

besluiten:

1. kennis te nemen van de Nota van beantwoording zienswijzen Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027;
2. het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 vast te stellen;
3. het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 in werking te laten treden op de dag na die van publicatie in het Provinciaal Blad en terug te laten werken tot 22 december 2021;
4. de Watervisie 2021 'Buiten de oevers' in te trekken per 22 december 2021 en dit bekend te maken in het Provinciaal Blad.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Beantwoording openstaande vragen behandeling Regionaal Waterprogramma in commissie NLG 10-01-2022

Vraag bufferstroken GLB
Volgens het nieuwe GLB gaat er langs watergangen een bufferstrook van 3 meter gelden. Er wordt gefluisterd dat Nederland ervoor gaat pleiten hierop een uitzondering te maken. Mogen we ervan uitgaan dat de gedeputeerden van N-H hier hun vinger tegen gaan opsteken?

> *Antwoord*
> Het klopt dat in het nieuwe GLB als conditionaliteit bufferstroken van drie meter gaan gelden. Een land kan daar echter onderbouwd van afwijken. Door de vaststelling van het 7e Nederlandse actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn heeft de regering in november 2021 feitelijk al besloten van de drie meter af te wijken en hierover in gesprek te gaan met de EC. Zie met name paragraaf 5.4.3.1 van het actieprogramma en tevens de desbetreffende brief van de toenmalige LNV-minister Schouten aan de Tweede Kamer. Beide documenten zijn in te zien via deze link. Het heeft ons inziens dus geen zin om, mochten we dat al willen, bezwaar aan te tekenen tegen deze afwijking.

Vraag vislood 1
In de commissievergadering had u het over juridische bezwaren tegen het opnemen van een verbod op het gebruik van vislood in de provinciale visverhuurcontracten. Kunt u dit toelichten?

> *Antwoord*
> In juli 2020 werd in opdracht van het ministerie van LNV het rapport 'Verkenning juridische mogelijkheden sportvisserij loodvrij' uitgebracht (hier te downloaden). Daarin wordt onder andere, in paragraaf 2.3, ingegaan op de knelpunten van privaatrechtelijke sturing. In paragraaf 2.4 wordt concluderend het volgende gesteld: *De Visserijwet en onderliggende uitvoeringsregelgeving stellen geen beperkingen aan het gebruik van lood in de visserij. Publiekrechtelijke generieke sturing op loodgebruik door regulering in de Visserijwet is niet mogelijk binnen de huidige doelstellingen van de Visserijwet en vergt dus een wijziging van de doelstellingen van die wet. Hoewel de Visserijwet geen bepalingen over lood bevat, kunnen over de (privaatrechtelijke) band van het eigendomsrecht of een beperkt recht om te vissen mogelijk wel beperkingen worden gesteld aan het gebruik van lood als werpgewicht. Of dit werkelijk kan is vanwege potentiële strijd met de Windmill-criteria of détournement de pouvoir (misbruik van bevoegdheden) onzeker. Mocht het al mogelijk zijn, dan nog is de effectiviteit van voorwaarden in schriftelijke toestemmingen of huurovereenkomsten echter sterk afhankelijk van de vrijwillige medewerking van heel veel verschillende privaatrechtelijke partijen. Het gaat immers om overeenkomsten die alleen getekend worden als de betrokken partijen het eens worden over de inhoud ervan. Bovendien kost het aanpassen van lopende huurovereenkomsten veel tijd en moeite. De toepassing van het privaatrechtelijke instrumentarium zal (als dit al mogelijk is) daarmee dus nooit een generieke, landelijk dekkende regeling opleveren.*

Vraag vislood 2
Kunt u ons informeren over het EU-verbod op vislood dat waarschijnlijk van kracht gaat worden?

Antwoord

In het kader van de Green Deal Sportvisserij Loodvrij is in december 2021 verslag uitgebracht. Hier kunt u onder meer het deelrapport 'Uitkomsten spoor 4 – Wetgeving' downloaden. In het rapport treft u onder meer de volgende passage aan: *Er zijn inmiddels stappen gezet om vislood te reguleren onder de Europese REACH-verordening. Met deze stap vindt er momenteel op Europees niveau een verkenning plaats naar dwingende regelgeving ten aanzien van vislood. De Europese Commissie heeft het European Chemical Agency (ECHA) gevraagd om de gezondheids- en milieurisico's te beoordelen die gepaard gaan met het gebruik van, onder andere, vislood. Sportvisserij Nederland heeft input geleverd in het voortraject hieromtrent. Het gepubliceerde restrictievoorstel van het ECHA stelt als doel om de verkoop en het gebruik van lood in de jacht en hengelsport in de EU te verbieden. Concreet wordt er een periode van maximaal 5 jaar na implementatie voorgesteld om alle vislood te verbieden. Tot 25 september 2021 loopt een publieke consultatie omtrent dit voorstel. Er volgen daarna nog diverse stappen, zoals een risicobeoordeling en een sociaaleconomische analyse, alvorens de lidstaten een definitief advies ontvangen. De verwachting is dat begin 2023 duidelijk is of en zo ja hoe dit verbod vorm krijgt in de REACH-verordening. Het voorstel van het ECHA, waarbij in 2028 een verbod op het in de handel brengen én gebruiksverbod voor vislood zal gelden, ligt in lijn met de beoogde ambities van deze Green Deal. Verschillende Green Deal partners, waaronder de Unie van Waterschappen en de ministeries van I&W en VWS zullen ook hun input leveren in het proces.*

Vraag septic tanks

Hoe zijn/worden septic tanks in het programma meegenomen?

Antwoord

Septic tanks worden aangelegd waar in buitengebieden aansluiting op de riolering niet doelmatig of te duur is. Op dit moment is het nog zo dat gemeenten bij de provincie een ontheffing van de zorgplicht stedelijk afvalwater dienen aan te vragen als geen aansluiting op de riolering plaatsvindt. Het jaarlijkse aantal ontheffingsaanvragen is zeer beperkt. Deze taak als bevoegd gezag voor het geven van ontheffingen is niet meegenomen in het programma. De reden is dat deze provinciale rol na invoering van de Omgevingswet (waarschijnlijk per 1 juli 2022) vervalt. Onder de Omgevingswet kan een gemeente zelf bepalen op welke manier de rioleringstaak wordt ingevuld, en onder welke voorwaarden de taak bijvoorbeeld aan bedrijven en/of burgers wordt gelaten.

Vraag risicokaart

Waarom is de risicokaart momenteel niet toegankelijk en wanneer is deze weer beschikbaar?

Antwoord

Risicokaart.nl is mogelijk getroffen door een lek in het Apache Log4j softwareproduct dat in vele honderden, zo niet duizenden producten en applicaties wereldwijd is ingebouwd. Apache Log4j wordt gebruikt voor het vastleggen van meldingen in software, onder andere m.b.t. inlogpogingen. In december 2021 zijn er kwetsbaarheden in Apache Log4j software vastgesteld, waardoor heel veel vertrouwelijke gegeven op straat kunnen komen te liggen. Dus alle softwareproducten die gebruik maken of waarvan het vermoeden is dat die gebruik maken van Apache Log4j software zijn offline gehaald, waaronder

Risicokaart.nl. Van heel veel van deze softwareproducten is het onduidelijk of Apache Log4j software er onderdeel van is. Dat is moeilijk te achterhalen omdat heel veel softwareproducten geen “ingrediëntenlijst” hebben. Vandaar dat uit voorzorg ook risicokaart.nl offline is gehaald. Tot op heden (17 januari 2022) wordt onderzocht of Apache Log4j software onderdeel is van de applicatie en een gevaar vormt.

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
S. Neeskens
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145282
neeskenss@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 10-01-2022
Commissie NLG
Datum commissievergadering 31-01-2022

18 januari 2022

Onderwerp: Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

Advies commissie NLG:

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 als bespreekstuk wordt doorgeleid naar PS van 31 januari 2022.

Uittreksel van het concept-verslag NLG 10-01-2022:

11 A-agenda Water

11.a Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

De **voorzitter** geeft allereerst het woord aan de insprekers die zich voor onderhavig agendapunt hebben aangemeld.

De **voorzitter** bedankt de insprekers in eerste termijn en geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Jellema** (PvdA) merkt op dat er een uitgebreid Regionaal Waterprogramma voor de aankomende vijf jaar ligt. De uitgangspositie is helaas nog steeds beroerd. Als je het positieve benadering verkiest, zou je ook kunnen zeggen dat het een flinke uitdaging is. In het programma worden zaken genoemd die zeker niet helpen, zoals het hardnekkige probleem van de nutriënten en de bestrijdingsmiddelen in het oppervlakte- en grondwater. Daarnaast is er een uitspraak van de Grondkamer Noordwest, die oordeelde dat de provincie Noord-Holland het gebruik van het gewasbeschermingsmiddel glyfosaat op provinciale pachtgronden niet mag verbieden, althans niet op de lopende contracten. Wat de Partij van de Arbeid betreft is dit een gemiste

kans. Een en ander is weliswaar niet de "schuld" van GS, maar van de rechtsgang die het verbiedt.

Mevrouw Jellema wil graag nog iets zeggen over de ingediende zienswijze. Daarbij wil zij ook de insprekers betrekken. Met de door GS opgenomen tekstuele wijzigingen kan de PvdA het grotendeels eens zijn. Over de zienswijze van de sportvisserij, die het begrip "*vissen*" erin wilde zien -- dit is ook gehonoreerd door GS -- merkt mevrouw Jellema het volgende op.
De toevoeging "*en vissen*" betreft een kleine maar betekenisvolle aanpassing. Het lijkt de PvdA een lobbysuccesje van de sportvissers. Het is misschien maar goed dat andere belanghebbenden of andere belangenbehartigers geen zienswijzen hebben ingediend. Anders hadden er nog veel meer toevoegingen in gestaan ("*jetskiën*", "*magneetvissen*" etc.). Zoals de twee insprekers ook al aangaven, wordt voor het vissen nog steeds lood gebruikt. Voor de PvdA had de tekstuele toevoeging dan ook niet gehoeven. Mevrouw Jellema stelde reeds de vraag wat het zelfreinigend vermogen van de visverenigingsbranche zelf is. Van het antwoord werd zij niet blij. Bij Alie Express bijvoorbeeld is het mogelijk om grote hoeveelheden vislood te kopen tegen exorbitant lage prijzen. Hoe aannemelijk is het dat al dat lood via omwegen niet toch gebruikt gaat worden? Dat is voor de Partij van de Arbeid een groot punt van zorg. Zij roept GS er dan ook nogmaals toe op om hier beleid op te maken.

De vraag betreffende de zienswijzen van Natuurmonumenten over mogelijke aspiraties voor derogatie zal mevrouw Jellema meenemen naar eerstvolgende commissievergadering op 7 februari a.s. Voorts wijst zij op een zienswijze die door Rijkswaterstaat is ingediend over verzilting rond schutsluizen. GS hebben gemeend hierover niets specifieks op te nemen in het stuk over het Waterprogramma. De Partij van de Arbeid vindt dit een gemiste kans, omdat de verzilting bij schutsluizen wel degelijk een enorm risico behelst. Zij zou hier derhalve alsnog graag een reactie van de gedeputeerde op ontvangen.

In de blauwe kaders in het Waterprogramma staan de acties die (reeds) worden ondernomen. Deze acties blijven op sommige punten weinig smart. In 2027 moet de provincie aan de Waterrichtlijn voldoen. Veel waterlichamen voldoen praktisch echter nog niet aan de kwaliteitseisen. Hoe zien GS dat voor zich in de komende vijf jaren die nog resteren? Mevrouw Jellema zit thans zeven jaar in de Staten en de commissie NLG. Gedurende deze periode is de voortgang op het terrein van water heel gering. Kan de gedeputeerde aangeven welke katalysatoren er nog zijn om in 2027 daadwerkelijk te kunnen voldoen aan de Kaderrichtlijn Water?

De heer **Dessing** (FvD) merkt op dat het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 grofweg bestaat uit richtlijnen op drie onderdelen. In het kader van de tijd beperkt hij zich tot het deelonderwerp overstromingsrisico's en waterveiligheid. Forum voor Democratie vindt het een leesbaar document met heldere kaders voor acties die worden gesteld. Op grote lijnen kan de fractie zich derhalve vinden in onderhavig document. Er valt weliswaar een aantal zaken op. De heer Dessing heeft naar aanleiding daarvan twee aanvullende vragen.

In de scope op de Statennota wordt gezegd dat klimaatadaptatie niet onder dit Waterprogramma valt. Het valt echter op dat het woord "*klimaatadaptie*" desondanks verschillende malen wordt genoemd in het document, ook in het kader van overstromingsgevaar. Dat doet vermoeden dat er sprake lijkt te zijn van een serieuze dreiging of een serieus probleem. De heer Dessing heeft al eerder genoemd dat zijn fractie wat anders aankijkt tegen het gegeven dat de zeespiegel jaarlijks met 1,4 millimeter stijgt. Forum voor Democratie acht dit niet een heel groot risico. Het is goed om scenario's te bekijken. De heer Dessing zou de term "klimaatadaptatie" echter graag veranderd zien in "*weersbestendig maken*". Hij kan zich voorstellen

dat niet alle partijen hier enthousiast over zijn, maar uiteindelijk gaat het erom dat de waterveiligheid binnen de provincie wordt getoetst op weersbestendigheid. Aangezien Noord-Holland grotendeels onder de zeespiegel ligt, is het belangrijk om hiernaar te kijken. Om nu echter direct heel sterke acties te initiëren teneinde alle buitendijkse gebieden te evacueren, gaat Forum voor Democratie wat ver.

De heer Dessing komt vervolgens op een aantal praktische zaken. In het stuk wordt gewezen op overstromingsrisicokaarten. De weblink risicokaart.nl in het document geeft echter geen toegang. De heer Dessing vraagt gedeputeerde of het voor de Staten mogelijk is om alsnog toegang te krijgen, opdat zij de kaart ook daadwerkelijk kunnen inzien. Uit de stukken blijkt overigens dat de laatste update van de kaart uit 2019 dateert. Elke zes jaar zou deze geüpdatet moeten worden. Kortom, Forum voor Democratie ontvangt graag toegang tot de website teneinde zelf het inzicht te verkrijgen in de waterveiligheid en een en ander te kunnen toetsen.

In het stuk wordt ook gesproken over bouwaanvragen en gelaagdheid in beschermingsniveau. Als een toekomstige projectaanvraag onder de nieuwe Omgevingswet valt, zou de heer Dessing graag vernemen of hieronder in het DSO-systeem ook geborgd is dat de waterveiligheid onderdeel uitmaakt van de toetsing van een projectaanvraag, om te voorkomen dat er zaken over het hoofd worden gezien. Er zijn momenteel immers wat technische problemen in het DSO-systeem.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) gaf een jaar geleden tijdens de bespreking van het definitieve concept al aan dat het Waterprogramma wordt gedomineerd door EU-richtlijnen. De PVV heeft daar grote moeite mee. Voorts wil zij opnieuw haar zorgen uitspreken over de uitspraken ten aanzien van de zeespiegelstijging. Op pagina 44 staat dat er rekening wordt gehouden met een te verwachten, versnelde zeespiegelstijging. Sinds het begin van het huidige interglaciaal is de zeespiegel met 120 meter gestegen. Het was mogelijk om met droge voeten naar Ierland te lopen. Op wat nu de bodem van de Noordzee is, liepen vroeger mammoeten rond. Er is geen sprake van een versnelde zeespiegelstijging en het ligt ook niet voor de hand dat die er komt. Wat zou daarvan immers de oorzaak moeten zijn? Een nieuwe IJstijd? De PVV acht het heel vreemd dat beleid niet op realiteit wordt gebaseerd en dat men de voorkeur geeft aan voorspellingen door klimaatalarmisten, wier voorspellingen nog nooit zijn uitgekomen. Waarom zou je beleid baseren op scenario's en modellen in plaats van de realiteit? Waar komt die sterke voorkeur vandaan?

De ambities zijn kennelijk een beetje te ambitieus. Op pagina 11 wordt thans melding gemaakt van het naar beneden bijstellen van de doelen. Hoeveel geld is er dan besteed aan doelen die kennelijk haalbaar zijn? De PVV maakt zich hier zorgen over. Geldsmijten naar doelen die niet haalbaar zijn -- ten aanzien van klimaat en energie is dit ook het geval -- kost nogal wat. De burger van Noord-Holland betaalt hiervoor uiteindelijk de rekening, hetgeen de PVV verdrietig stemt.

Mevrouw **Dekker** (CDA) had gehoopt aan de voorkant een goede integrale samenwerking met de waterschappen en Rijkswaterstaat terug te zien in deze versie van het Regionaal Waterprogramma. Zoals de waterschappen in hun zienswijze aangeven, zien zij geen relatie en interactie met andere provinciale beleidsstukken. Rijkswaterstaat benadrukt in zijn zienswijze *"de notie dat Water meer sturend dient te zijn in de Ruimtelijke Ordening*". Waarvan akte. De kersverse coalitie in Den Haag heeft dit nog maar eens duidelijk beschreven in het regeerakkoord.

In de beantwoording neemt de provincie soms zienswijzen over. In het concept is het uiteraard aangepast, maar voor het CDA is samenwerking op het gebied van adequaat waterbeheer als bron van ons bestaan van

noodzakelijk belang. De fractie acht het daarom teleurstellend dat het überhaupt nodig is geweest om de provincie op voorhand te laten meedeinen in de juiste uitingen en formuleringen.

Er is weliswaar ook een positief geluid vanuit het CDA, zeker op het gebied van het in kaart brengen van de overstromingsrisico's -- een en ander dient daartoe wel toegankelijk te zijn -- en wat betreft de inspanningen op het gebied van waterveiligheid. De fractie is voorts positief over de doelen, zoals een (water)vitaal landelijk gebied waarbij onderzoek naar uitbreiding van het veelgevraagde landbouwportaal opgenomen is, een goed op de beroeps- en recreatievaart toegesneden vaarnetwerk en een uitbreiding van het aantal zwemlocaties.

Voorts benadrukt het CDA de urgentie van waterbeschikbaarheid en kwantiteit, zoals mede beschreven in het doel " *geen uitputting van grondwatervoorraden*". De vraag naar drinkwater stijgt immers. De investeringen van de provincie worden onder meer gedaan in onderzoek naar nieuwe drinkwaterwinningen. Wat het CDA betreft zou er aan de voorkant geïnvesteerd moeten worden in en tevens gecommuniceerd moeten worden over de bewustwording aan de verbruikerskant. Hoe kan de provincie nog meer innovatie stimuleren, zoals het circulair maken van de afvalwaterketen om met z'n allen bewust te worden van waterbesparingen? Welke rol kan de provincie sterker pakken? Mevrouw Dekker roept alle fracties op om hierover mee te denken.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) merkt op dat na het lezen van het Regionaal Waterprogramma de SP zich zorgen maakt over het feit dat nergens is terug te lezen dat vissen met lood niet wenselijk is. Volgens Stichting Gezond Water is het loodgehalte juist verhoogd. Dat staat in contrast met de beantwoording van GS op de technische vragen van Statenlid Kostic. In Nederland zijn er zo'n 2 miljoen sportvissers, waarvan circa 100.000 in Noord-Holland. GS geven in het stuk aan dat goed water onmisbaar is voor de natuur. Hoe kan water goed zijn als daar lood in voorkomt, doordat sportvissers met lood vissen? Lood is een zwaar metaal dat erg giftig is. Dit is niet goed voor het leven boven water, maar zeker niet voor het later onder water. Kunnen GS toezeggen erop toe te zien dat er bij de sportvisserij alleen nog maar loodvrij gevist mag worden? Is dat dan ook te koppelen aan de Visakte, door deze bijvoorbeeld in te trekken bij overtreding? Pas wanneer er geen lood meer in het water terechtkomt, kun je spreken van goed water dat onmisbaar is voor de natuur.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) bedankt gedeputeerde en de ambtenaren voor het Waterprogramma, dat een mooi document is geworden. Het is duidelijk zichtbaar dat er rekening wordt gehouden met de bestaande plannen en visies. Op die manier is het een integraal programma geworden. De ChristenUnie wil wel opmerken dat er, los van de ecologie in het water, meer om het water heen gekeken kan worden. Daaraan valt eigenlijk ook al te zien hoe het gaat met het water en wat erin leeft. De ChristenUnie mist in het programma de vermelding van het probleem met lozingen van drugsafval. Inmiddels zijn dit geen incidenten meer, maar betreft het helaas een structureel gegeven dat noodzakelijkerwijs in een Waterprogramma genoemd moet worden. Een onderzoek van 28 oktober jl. naar de productie van synthetische drugs in de eenheid Noord-Holland laat zien dat de omvang ervan groter is dan de overheidsdiensten tot voor kort inschatten. Hoe kijkt gedeputeerde hiertegen aan? Meent hij dat het in het programma benoemd zou moeten worden?

In het programma staat evenmin weinig over het voorkomen van blauwalg en botulisme. Dit probleem keert vaak terug. Juist omdat er meer plannen zijn om water op te vangen in bufferzones moet hier scherp op worden gelet.

Vislood dat achterblijft in de sportvisserij keurt de ChristenUnie niet goed. GS stellen dat de metingen dusdanig zijn dat het geen gevaar oplevert. Er zijn gedurende coronatijd echter zo veel sportvissers bij gekomen dat het aannemelijk is dat er meer vislood is achtergebleven. Mevrouw Hoogendoorn acht het van belang om dit te blijven monitoren en uit te kijken naar een oplossing.

In het Waterprogramma wordt ervan uitgegaan dat iedereen op het riool is aangesloten. Er zijn echter buitengebieden waar nog gebruik wordt gemaakt van septic tanks. De belasting en risico's die dit met zich meebrengt voor het grondwater zouden nog opgenomen kunnen worden.

Naast medicijnresten vormen microplastics in het afvalwater een groot probleem. Het zou mooi zijn als de provincie dit preventief aanpakt. Dit wil zij ook doen volgens het programma. De app "*Beat the microbead*" is bijvoorbeeld een initiatief van de Plastic Soup Foundation, aan de hand waarvan je kunt zien of een product microplastics bevat. Kan de provincie wellicht iets doen om de inwoners van Noord-Holland hierop te attenderen?

Vorige week mocht mevrouw Hoogendoorn een week in Frankrijk verblijven. Het kraanwater is daar tegenwoordig drinkbaar. De sterke chloorlucht die je tegemoetkomt als je de kraan opendraait, deed mevrouw Hoogendoorn toch ernstig aarzelen. De opluchting dat er bij thuiskomst heerlijk drinkwater onbeperkt uit de kraan komt, maakte haar dankbaar en deed haar ook beseffen hoe vanzelfsprekend men dit vindt. Door de toenemende vraag dreigt er een drinkwatertekort. Er wordt onderzoek gedaan naar extra productiemogelijkheden. De provincie participeert in deze onderzoeken vanwege het innovatieve karakter en de betekenis voor het grondwaterbeleid. De provincie moet ook wel participeren, want hoe kan het anders uit? De drinkwaterbedrijven kunnen moeilijk extra productiemogelijkheden creëren als er geen investeringsruimte is doordat ze van overheidswege winstbeperkingen hebben. De collega's van de ChristenUnie in de Tweede Kamer hebben in 2020 en 2021 moties ingediend om de winstbeperking aan te passen, zodat investeringen kunnen plaatsvinden en de levering van voldoende drinkwater mogelijk wordt gemaakt.

Aangezien de provincie bereid is om vanwege het innovatieve karakter te participeren in onderzoeken over het winnen van extra drinkwater, lijkt het de ChristenUnie zoals bekend een goed idee om te investeren in grijswatersystemen om zo drinkwater te besparen. Mevrouw Dekker (CDA) noemde dit punt zojuist ook. De ChristenUnie zal op korte termijn een discussienota over dit onderwerp aan de commissie NLG voorleggen.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) merkt op dat het met de chemische kwaliteit en biodiversiteit van onze wateren niet zo goed gesteld is. Ook de waterkwaliteit van het IJsselmeer, het Blauwe Hart, staat onder druk. Dit heeft gevolgen voor de zoetwatervoorraad. Er moet echt heel veel gebeuren om de balans van het water en het ecosysteem te herstellen. De provincie heeft natuurlijk specifieke taken en is niet verantwoordelijk voor de volle breedte van het domein. Maar kijkend naar de opgaven die er liggen, kunnen de biodiversiteit van het water en de zorgen over de drinkwatervoorzieningen niet los gezien worden van de opgaven en de verantwoordelijkheid van de provincie. De komende tijd zal er veel gevraagd worden van het regionale waterbeheer, dat gericht moet zijn op het vasthouden en bergen van water, het verbeteren van de kwaliteit, het inspelen op klimaatverandering en het tegengaan van verzilting en bodemdaling. Deze opgaven vragen om een stevige inzet van de provincie in samenwerking met het Rijk, waterschappen en gemeenten. En in samenhang met andere domeinen, zoals landbouw, ruimtelijke ordening en energiebeleid. Gelukkig is een stevige inzet van de provincie terug te lezen in het Regionaal Waterprogramma, waarover mevrouw

Gonggrijp haar complimenten uit. Het is duidelijk dat de opgave van de provincie niet alleen via dit Waterprogramma plaatsvindt, maar ook via de verstedingstrategie, de veenweidestrategie en het Programma Natuur. D66 juicht een integrale aanpak toe en roept tegelijkertijd op om te zorgen dat het waterdomein scherp geborgd blijft in al die andere dossiers. Wat D66 betreft zouden water en bodem ook sturende factoren moeten zijn in de ruimtelijke ordening. In de tekst kan dit principe worden teruggelezen, maar D66 hoort graag van GS en de gedeputeerde hoe dit dan concreet vorm krijgt en welke concrete waarborgen er zijn om dit principe vast te houden, gezien de druk op de schaarse ruimte.

Een en ander geldt ook voor de doorwerking naar andere provinciale beleidstaken. Hoe vindt vanuit GS hierop sturing plaats om te waarborgen dat wateropgaven en de juridische verplichtingen, zoals de Kaderrichtlijn Water, hier naadloos op aansluiten? Gaat de provincie dit allemaal halen, ook in 2027?

D66 vindt het goed om te lezen dat het college oog heeft voor de effecten van de ontwikkelingen in de ondergrond door bijvoorbeeld bodemenergie en aquathermie. D66 juicht het toe dat in samenwerking met gemeenten energieplannen worden doorgelicht op dit effect. De omslag in waterbeheer naar vasthouden en bergen, het realiseren van natuurvriendelijk onderhoud, het ontwikkelen van een robuust waternetwerk waarbij het versterken van de biodiversiteit vooropstaat en verzilting wordt tegengegaan, zal ook veel vragen van de waterbeheerders waarmee samengewerkt wordt. Hoe vindt het overleg met deze partners plaats? Wordt de ambitie voor duurzaam beheer door alle partners ook echt ondersteund? D66 hoort hierop graag een reflectie van de gedeputeerde.

De verontreiniging van ons water heeft de nodige oorzaken. Mevrouw Gonggrijp licht er één punt uit, te weten vislood. Wat doet de provincie eraan om te zorgen dat het gebruik van vislood wordt gestopt?

Mevrouw Gonggrijp neemt de vrijheid om kort te reageren op een C-stuk, namelijk het onderzoek naar de multifunctionele binnendijkse achteroevers van de Wieringerhoek. Deze plannen kunnen niet rekenen op draagvlak vanuit de gemeente Hollands Kroon, maar een waterrobuuste ruimtelijke inrichting vraagt ook om waterberging om onder andere tegendruk tegen verzilting te realiseren. Ziet de gedeputeerde mogelijkheden hiertoe? Zo niet op deze plek, wordt er dan nagedacht over waterberging in andere gebieden? Is de gedeputeerde het eens met D66 dat waterberging onderdeel is van een robuuste, ruimtelijke inrichting?

Ziet de provincie ten slotte mogelijkheden om inwoners en bedrijven duidelijk te maken wat hun eigen gedrag betekent voor de waterkwaliteit? Andere partijen noemden het ook reeds. Wat D66 betreft moeten hier echt stappen op worden gemaakt.

De heer **Cardol** (GL) meent dat het een belangrijk programma betreft, met veel goede punten. Hij complimenteert het college ook voor de wijze waarop de reacties zijn verwerkt en tot verbeteringen in het stuk hebben geleid. De heer Cardol gaat in op een paar zaken, te weten de KRW-doelen, de rol van de landbouwsector, gewasbeschermingsmiddelen en enkele zienswijzen. Hij begint echter met de sportvisserij. Het is opvallend hoe de sportvisserij met haar uitgebreide zienswijze volledig voorbijgaat aan de eigen rol en de bijdragen die sportvissers zelf zouden kunnen leveren aan schoon water, oftewel stoppen met lood. De overgenomen tekstwijzigingen in de inleiding zijn dan ook behoorlijk cynisch. "*Vissen*" (lees: hengelen) en "*water*" worden in één zin genoemd. GroenLinks ondersteunt graag de vraag van de inspreker, de heer Denekamp, in hoeverre dierenwelzijn in deze nota is meegewogen. Het zou nog beter zijn als de provincie veel dwingender maatregelen zou nemen om het gebruik van lood in de sportvisserij terug te dringen,

bijvoorbeeld bij het verstrekken van vergunningen. Er zijn immers genoeg alternatieven. GroenLinks ontvangt hierop graag een reactie van gedeputeerde.

De KRW-doelen blijven voor de heer Cardol een wat schimmig woordenspel. In de nota staat dat de provincie de doelen niet verlaagt, maar ze meer realistisch maakt. Men weet wat zogenaamd realisme heeft gebracht in de PAS-kwestie: veel ellende en torenhoge kosten. De heer Cardol zou weleens een voorspelling van de gedeputeerde willen horen over de juridische en maatschappelijke gevolgen als de KRW-doelen in 2027 niet gehaald worden. Wat gaat Brussel doen en wat verwacht gedeputeerde van de milieuorganisaties? Ziet hij al een nieuwe Urgenda-rechtszaak in het verschiet?

De oorzaken van slechte waterkwaliteit zijn complex. Het is te simpel om alleen maar schuldigen aan te wijzen. Laat de provincie kijken wie kan bijdragen. Dit brengt de heer Cardol op de landbouw. Hierover heeft hij technische vragen gesteld. Hij bedankt GS voor de beantwoording. In de antwoorden staat echter vooral iets in de trant van: "*Rustig aan, dan breekt het lijntje niet.*" Het is prima om door te gaan met het Landbouwportaal. Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer is een begin, maar wel heel erg vrijblijvend. Bij de rol van de provincie blijft men steken in "*het bevorderen van de integraliteit met andere beleidsopgaven en gebiedsprocessen*". Is dat nu echt het enige wat de provincie kan doen? Nee, want Natuurmonumenten geeft in zijn zienswijze een voorbeeld. In het nieuwe GLB wordt gesproken over verplichte bufferstroken van drie meter langs watergangen. Er wordt echter gefluisterd dat Nederland gaat pleiten voor een uitzondering. De heer Cardol wil het niet volledig uitstellen tot de bespreking in de volgende commissievergadering, maar hij mag hopen dat de gedeputeerden daar dan nadrukkelijk hun vinger tegen zullen opsteken.

Dan komt de heer Cardol op de vervuiling door gewasbeschermingsmiddelen. De toelating van middelen is een zaak van het Rijk, gedelegeerd aan het Ctgb. Het betreft misschien niet de portefeuille van deze gedeputeerde, maar de heer Cardol wil toch de suggestie opwerpen om een gepeperde brief naar het Rijk te sturen om het Ctgb een betere opdracht te geven. Vraag hen om niet alleen de risico's van afzonderlijke bestrijdingsmiddelen te beoordelen, maar ook de giftige cocktail die ontstaat in de lucht, op de grond en in het water. Er is net weer een burgeronderzoek gepubliceerd door de burgergroep Meten is Weten. De hoofdconclusie luidt dat er een deken van landbouwgif over Nederland ligt. In het regeerakkoord staat dat de normen voor het gebruik van middelen wordt afgestemd op de KRW. Kortom, het is een goed moment voor een oproep aan het Rijk om de daad bij het woord te voegen. In PS van Drenthe is hierover onlangs met een ruime meerderheid een motie aangenomen. Is de gedeputeerde bereid om zo'n oproep aan de regering te doen?

Er komt een nieuw NSP aan. De heer Cardol neemt aan dat gedeputeerde Loggen op het vinkentouw zit om samen met zijn collega van Landbouw optimaal gebruik te maken van de regionale regelingen die hierin mogelijk zijn.

Zoals gezegd zitten er ook goede punten in het programma, zoals het dynamisch kustbeheer, het werken aan een Natuurnetwerk en de sturende rol van water, die ook in het regeerakkoord wordt genoemd. Ook wat betreft de binnenduinrand en de veenweide kijkt GroenLinks uit naar de regionale veenweidestrategie.

De heer Cardol refereert nog aan twee punten uit de zienswijze:
- Polder Westzaan: GroenLinks kan zich vinden in de reactie van het college op de zienswijze van Staatsbosbeheer, maar dringt er wel op aan om hier onmiddellijk werk van te maken als de maatregelen gekozen en vergund zijn. De heer Cardol vraagt hier expliciete aandacht voor van de gedeputeerde.

- De waterschappen wijzen erop dat er nog inconsistenties zitten tussen dit stuk, het Programma Natuur en het Masterplan Biodiversiteit, met name op het punt van verdroging. Hoe kijkt de gedeputeerde daarnaar?

De heer Cardol verwees al naar het regeerakkoord. Er komt heel veel geld vrij voor een aantal opgaven in het landelijk gebied. Het is nog de vraag hoe dat besteed gaat worden, maar de provincies zullen er een grote rol in spelen. GroenLinks hoopt dat er op korte termijn veel duidelijkheid gaat ontstaan over de wijze waarop dit geschiedt en waarop dit positieve gevolgen kan hebben voor de wateropgave. De fractie kijkt er derhalve naar uit om het met elkaar te bespreken, waarna men ermee aan de slag kan gaan.

De heer **De Wit** (VVD) stelt vast dat de speelruimte voor Provinciale Staten bij dit stuk niet zeer groot is. Het vaststellen van de doelen gebeurt meer nationaal en Europees en voor het uitvoeren van de maatregelen zijn de waterschappen eerder aan zet dan de provincie. De VVD beseft dat recreatie buiten dit programma valt, toch wil de heer De Wit aangeven dat hij blij is dat naar de koppelkansen wordt gezocht, zoals met het stadstrand bij Hoorn. De VVD is daar voorstander van. Een belangrijk speerpunt is het zoet water; er zijn nu geen acute problemen of knelpunten, maar dit kan in de toekomst wel het geval zijn, bijvoorbeeld bij periodes van droogte in de zomer. De vraag is of de gedeputeerde met dit waterprogramma op zak in gesprek kan gaan met industrie en landbouw over het voorkomen van verdelen van schaarste door de voorraad zoet water te vergroten. Graag een reflectie van de gedeputeerde op de vraag of hierop in de komende jaren een grotere inzet gepleegd kan worden. De heer De Wit verzoekt GS expliciet het zoetwateraspect mee te nemen in de regionale Veenweide strategie. Dit document komt volgende maand aan de orde in deze commissie.

De heer De Wit (VVD) vervolgt met de vraag wat de rol van de Provincie is bij de stimuleringsmaatregelen. Welke maatregelen liggen al dan niet op tafel, wie neemt ze en hoe wordt alles gefinancierd? De VVD verzoekt GS hen in de loop van dit jaar hierover te infomeren. De heer De Wit heeft twee suggesties op dit gebied. De eerste suggestie is een landbouwportaal, dit zou goed kunnen werken. 1400 ondernemers doen er al aan mee en de heer De Wit ziet graag dat de overige 1500 ondernemers in Noord-Holland ook mee gaan doen. Dezelfde aanpak kan voor stimulering gelden, het is beter een wortel te gebruiken dan een stok. Als tweede suggestie noemt de heer De Wit het voorkomen van aanwezigheid van plastic met bijvoorbeeld de Bubble Barrier die plastic uit het water haalt. Vervolgens gaat de heer De Wit in op de discussie over lood in het water; de VVD is daar niet blind voor, maar ziet dat de sector met de Green Deal Sportvisserij 2018 een goede bijdrage wil doen. Hij verwacht dat het rijk er scherp op zal letten dat daar wat van terecht komt. Dit jaar is ook een omruilactie opgezet van lood naar van loodvrij, de VVD spreekt daarvoor haar steun uit.

> Bij interruptie voegt mevrouw **Dekker** (CDA) toe dat zij het een zeer goede opmerking vindt over Great Bubble Barrier. Zij heeft daar eerder vragen over gesteld in de commissie waarop het antwoord was dat de inspanning als Provincie daarin niet verder reikt. Denkt de heer De Wit dat dit nu anders is? De heer De Wit antwoordt dat in het document staat dat de provincie stimuleringsmaatregelen onderzoekt en daar kan verminderen van plastic een onderdeel van zijn. Hij denkt dat er gezamenlijk veel bereikt kan worden, met een duwtje in de rug door de Provincie.
>
> De **voorzitter** bedankt beiden en geeft Statenlid Kostic (PvdD) het woord.

Statenlid **Kostic** (PvdD) kan grotendeels aansluiten bij GroenLinks, maar is wel pessimistischer; er is al 22 jaar tijd geweest om te onderzoeken en te experimenten, maar er is nog 0% van de doelen gehaald. Komt er

in de volgende vier jaar nog meer van hetzelfde met alleen mooie woorden? Nog maar 0,7% van de bollensector is biologisch. Er wordt gesproken om nog meer Europees geld in de projecten te pompen, terwijl de effectenmonitoring niet op orde is zodat het niet duidelijk wordt of het geld goed is besteed. Er gaat maatschappelijk geld naar toe maar hoe effectief het is, daar kunnen GS geen antwoord op geven. De omruilactie voor vislood is weggegooid geld. Dat belooft niet veel goeds voor andere bestedingen. GroenLinks wil het geld slimmer inzetten en zal zelf ook met voostellen komen. Er moeten keuzes komen, onder andere voor 100% biologische bollenteelt. Daarnaast zal de omgevingswet straks meer macht geven om sterker te kunnen ingrijpen. Er is nog maar vijf jaar te gaan.

De heer **Mangal** (DENK) geeft een compliment over het document Waterbeleid maar vindt het deel over datacenters karig. Er staat dat restwarmte zou kunnen worden hergebruikt, maar gebeurt dit met zoet water? En geldt dat ook voor een aardwarmtesysteem? Heeft onze Provincie contact met collega's in Flevoland en Zeewolde, over in hoeverre het datacenter van Facebook gaat drukken op onze watervoorraad? Is daar zicht op? Hebben bedrijven als Facebook en Google direct of indirect invloed op de watervoorziening en in hoeverre laten GS dat toe? Waarom wordt dit niet genoemd? Is het goed om onbeperkt drinkwater aan megadatacenters te leveren met schaarste in het vooruitzicht?

De **voorzitter** geeft aan dat dit het einde is van de eerste termijn van de commissieleden en geeft het woord aan gedeputeerde Loggen voor de beantwoording.

Gedeputeerde **Loggen** zal de samenvattende vragen clusteren tot de volgende onderwerpen:
- Kaderrichtlijn water en de deadline in 2027
- Opmerkingen over vissen en loodvervuiling
- Losse opmerkingen, integraliteit en samenhang met andere beleidsdocumenten

De vraag ten aanzien van de datacenters is al eerder aan de orde geweest. De Provincie heeft, als enige provincie in Nederland, een datacenterstrategie opgesteld. Daarin is opgenomen dat men van de best beschikbare technieken gebruik moet maken en mede moet kijken naar het watergebruik. Overigens is dit niet al te dramatisch want het verbruik is beperkt in relatie tot het totale verbruik en er is geen zicht op dat het tot problemen zou leiden.

Over het vislood merkt gedeputeerde Loggen op dat de Provincie er alles aan doet wat binnen het vermogen ligt. De omruilactie was het meest tastbare en was een eerste stap. Alle andere maatregelen zijn met behoorlijk juridische risico's omkleed en dat maakt het complex. De Provincie is daar nog niet toe overgegaan en is dat ook niet voornemens. In de laatste anderhalf jaar is de hengelsport wel enorm toegenomen, hetgeen een verhoging van lood teweeg heeft gebracht. Maar over het algemeen genomen is het minder geworden. Het regionale waterprogramma gaat niet over dierenwelzijn en de Provincie heeft geen (toezichthoudende) rol bij de visaktes.

> Bij interruptie vraagt mevrouw **Jellema** (PvdA) aan de gedeputeerde waarom hij het woord 'vissen' heeft gehonoreerd vanuit de zienswijze van de hengelsportvereniging.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat hij bij elke zienwijze nagaat in hoeverre deze het beleid ten goede kan komen. Een toegevoegde waarde van een zienswijze wordt overgenomen.\

> Mevrouw **Jellema** (PvdA) reageert dat zij met spanning uitkijkt naar beantwoording van de

gedeputeerde op de zienswijze over de verzilting.
Gedeputeerde **Loggen** was daar verbaasd over, omdat Rijkswaterstaat of de Waterschappen eigenaar zijn van de sluizen waar dit speelt. Hij zal daar zeker naar kijken en bij Rijkswaterstaat zijn verbazing kenbaar maken.

De heer **Mangal** (DENK) heeft een opmerking over het datacenter, maar wil eerst iets kwijt over het lood: Statenleden worden erg nerveus als er lood wordt geloosd door Tata Steel, maar het lood vanuit de visserij is ook aanzienlijk groot. Hij meent dat de gedeputeerde zich daar ook druk over zou moeten maken en er hard tegen moet kunnen optreden. In de datacenterstrategie wordt niet gesproken over de watervoorraden, de vraag is of er voorraden gereserveerd moeten worden voor datacenters. Heeft de gedeputeerde ook de toekomst hierin meegenomen?

Gedeputeerde **Loggen** vindt het niet zinvol hier een verhandeling over datacenters en landelijke beschikbaarheid te houden, daar is een landelijke stuurgroep mee bezig. Deze gaat ook over droogte en beschikbaarheid. Als zich een droogte zou voordoen bestaat daarvoor een verdringingsreeks en is bekend wie als laatste wordt afgeschakeld. Het doel hierbij is de eest kwetsbare factoren zo lang mogelijk van water voorzien. Het belangrijkste bekken en voorraad is het IJsselmeergebied, daar moet de kwaliteit zo goed mogelijk blijven om er 80% van het drinkwater uit te kunnen halen. In de datacenterstrategie is opgenomen dat gebruik van drinkwater als koelwater zoveel mogelijk wordt voorkomen; er zijn initiatieven om daar industriewater voor te gebruiken. Men onderzoekt of men daar selfsupporting in kan zijn. Inwoners worden gestimuleerd op eigen terrein water ter beschikking te hebben, dat vraagt ook een investering van de ondernemer zelf. Op vislood komt een Europees verbod en aangezien er in Noord-Holland geen normen worden overschreden lijkt het geen goede inzet van mensen en middelen om, vooruitlopend op een dergelijk verbod, allerlei zaken op de hals halen.

> Mevrouw **Jellema** (PvdA) heeft bij interruptie de vraag of het op handen zijnde Europese verbod ook een importverbod behelst.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat hij nog geen details kent en hij zegt toe na te gaan in hoeverre de informatie hard is en wat erover bekend is. Hij zal de ingewonnen informatie toesturen aan de commissie (toezegging).

> Statenlid **Kostic** reageert bij interruptie dat het apart is hoe GS in een hoekje kruipt en smoesjes probeert te verzinnen. Zij heeft twee concrete vragen. De eerste gaat over belangenafweging. Statenlid Kostic vindt het raar dat in een programma dat over bescherming van water gaat het belang van het hengelen zo zwaar gaat wegen. Trek dit terug, of neem het belang van de vissen die slachtoffer zijn van vistuig erin mee. Het belang van een vervuilende hobby wordt wel zwaar meegewogen. Ten tweede betwijfelt Statenlid Kostic of het klopt dat de Provincie niets kan doen. Er kunnen voorwaarden worden opgenomen bij de visrechten om van het lood af te komen. Zij vraagt GS hier meer en verstandig over mee te denken en niet zomaar 25.000 weg te geven aan een project dat niet werkt.

Gedeputeerde **Loggen** denkt dat een deel van de vragen van mevrouw Kostic prima zijn beantwoord in de technische commissie en GS is niet voornemens een wijziging in dit document aan te brengen. Hengelen is een legitieme sport en gebruik van lood is ook toegestaan. Dat dit teruggedrongen moet worden is duidelijk. Aan visvergunningen zitten juridische haken en ogen en daar ziet de Provincie geen middelen om

te interveniëren.

Gedeputeerde Loggen vervolgt met de KRW, waarbij hij de hete adem van de Staten voelt. Tegelijkertijd zijn er een aantal geografische omstandigheden zijn, zoals rivieren die vervuiling vanuit andere landen hier afzetten. Ook kunnen de nutriënten vanuit de veeteelt nog jaren gevolgen geven. Dat maakt dat voortschrijdend inzicht niet over één kam te scheren is en moeten doelen meer SMART gemaakt worden, meer rekening houdend met de juridisch risico's. Een inschatting is moeilijk te maken.

Gedeputeerde Loggen vervolgt met de vraag van heer Van Tiggelen (PVV). Dat de heer Van Tiggelen de consensus over wetenschappelijke publicaties en inzichten in twijfel trekt, is voor gedeputeerde Loggen geen reden om iets te veranderen aan het waterprogramma; hij heeft te maken met feiten die bekend zijn. GS gaan geen aanpassingen doen omdat het voor één of twee partijen goed uitkomt.

Naar de integraliteit met andere beleidsdocumenten is goed gekeken zodat er zo veel mogelijk in samenhang gewerkt wordt. Daarnaast zijn ze niet in beton gegoten; als blijkt dat iets niet goed past op ander beleid of op een andere regeling, dan volgt afstemming. Gedeputeerde Loggen verwacht niet het inzicht hiervan op korte termijn te hebben.

De relatie met de RO-kant, waar de heer Dessing (FvD) naar vroeg, zit in de Omgevingswet opgesloten.

Op de vraag van de ChristenUnie met betrekking tot drugsafval antwoordt gedeputeerde Loggen dat op het land niet zoveel afval is tegengekomen dat dit significant meetbaar is in het oppervlaktewater. Landdumpingen hebben niet geleid tot verontreiniging van het grondwater.

Aangaande de oproep van de heer Cardol (GL) aan de regering vraagt gedeputeerde Loggen zich af wat deze toevoegt aan de afspraak in het regeerakkoord. Indien de uitwerking te lang op zich laat wachten dan zal gedeputeerde Loggen kijken of er vanuit de Provincie een reactie moet komen.

De **voorzitter** heeft nog een aantal vragen openstaan voor de gedeputeerde: zoals inzage in de risicokaart en iets over septic tanks en blauwalg. D66 heeft ook nog vragen. De voorzitter concludeert dat er behoefte is aan een tweede termijn.

Tweede termijn

De heer **Dessing** (FvD) geeft aan dat de vraag over toegang tot de overstromingsrisicokaart ook technisch beantwoord mag worden. Daarnaast vindt de heer Dessing de bedragen die gereserveerd worden relatief klein in relatie tot de taken en de regisserende rol van de Provincie. Hij vraagt om reflectie hierop van de gedeputeerde, dit mag ook op een ander moment.

Mevrouw **Dekker** (CDA) bedankt de ChristenUnie voor het meedenken over grijs water en de VVD dat zij het belang zien van uitbreiding van het landbouwportaal. Zij vindt het positief dat het programma niet in beton gegoten is en de Provincie de waterbesparing wil stimuleren.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) geeft aan dat haar fractie zich zorgen maakt over juridische consequenties van het niet halen van de KRW doelen en vraagt of deze zorgen gedeeld worden. Ook vraagt zij op welke manier water in bodem sturend is in RO. Er is een C stuk over de Wieringerhoek waarvan mevrouw Gonggrijp vraagt

op welke manier plekken voor waterberging daarin meegenomen kunnen worden. Tenslotte doet zij een oproep aan de Provincie om te kijken hoe gebruikers en bedrijven mee te nemen in de eigen verantwoordelijkheid voor watergebruik en de effecten van hun handelen daarin.

De heer Cardol (GroenLinks) informeert of de provincie een standpunt over de derogatiediscussie inneemt en naar het Rijk ventileert. Een andere vraag gaat over de zienswijze van de waterschappen dat er een inconsistentie is tussen het programma Natuur en het masterplan biodiversiteit, met name ten aanzien van verdroging. Wat betreft de gewasbeschermingsmiddelen denkt de heer Cardol dat wachten tot het regeerakkoord is uitgewerkt heel lang gaat duren. Hij denkt dat het niet nodig is te wachten op de onderzoeksopdracht aan het Ctgb. Er ligt al een toezegging opnieuw te kijken naar stapelingseffecten en dit ook mee te nemen in het Ctgb. De heer Cardol doet een oproep om dit stevig te onderstrepen om daarmee lang wachten te voorkomen. Wat het lood aangaat vindt de heer Cardol het prachtig als er een Europees verbod komt. Hij begrijpt dat er wellicht juridische consequenties kleven aan strengere maatregelen maar zou graag geïnformeerd worden welke dat precies zijn en waar er mogelijkheden liggen om aan te scherpen. Tot slot geeft de heer Cardol aan dat het doodzonde is dat de woordjes ‘en vissen’ in relatie tot gezond water in de eerste zin van de inleiding zijn opgenomen en hij vraagt ze te schrappen.

Gedeputeerde Loggen excuseert zich dat hij nog niet compleet was in de beantwoording. De overstromingsrisicokaart is nu uit de lucht door ICT gerelateerde problemen. Hij zal kijken wanneer deze weer beschikbaar komt en dit laten weten.

Wat betreft de primaire keringen: waterschappen zijn als eerste verantwoordelijk en zij zijn toereikend om deze taak goed te kunnen uitvoeren, daar is geen bijstelling voor nodig.

Aangaande de opmerking van het CDA over grijs water wacht gedeputeerde Loggen de initiatiefnota af. Bij aansluiting op de woning bestaat een grote kans op kruisbesmetting. Daar is men vanwege de veiligheid geen voorstander van.

Op de vraag van D66 geeft gedeputeerde Loggen aan dat in het coalitieakkoord staat dat water een leidend principe is in de ruimtelijke ordening en dat dit nog verder vorm zal krijgen. Het wordt in de toekomst een steeds grotere uitdaging.

De juridische risico’s bij het niet halen van de KRW acht de heer Logge voor de Provincie klein.

De Wieringerhoek is op dit ogenblik bezig met een project en gemeente Hollands Kroon heeft hierover een standpunt ingenomen. Gedeputeerde Loggen zal de discussie kritisch volgen. Bij Andijk is een prachtig project gerealiseerd dat al vele jaren zeer goed functioneert. Het project in Hollands Kroon is nog niet afgesloten.

Over voorlichting watergebruik geeft gedeputeerde Loggen aan dat dit geen taak is voor de Provincie, de waterbedrijven zijn daar veel actiever mee, zeker als er urgentie is.

De derogatie discussie wil gedeputeerde Loggen met collega’s van landbouw bespreken. Hij zal daarop terugkomen.

De zienswijze van de waterschappen kunnen indien nodig nog bijgeschaafd worden. De nieuwe regering

moet een kans krijgen. Gedeputeerde Loggen zal het initiatief nemen om na de zomer de stand van zaken hierin te onderzoeken. Als er dan onvolkomenheden blijken kan vanuit de Provincie een reactie volgen.

Gedeputeerde Loggen zal kijken of hij de juridische consequenties in kaart kan brengen en deze naar de Staten toesturen.

Mevrouw Hoogendoorn (ChristenUnie) vraagt of de septic tanks in het antwoord betrokken zullen worden. Gedeputeerde Loggen antwoordt bevestigend.

De **voorzitter** vraagt aan de commissie of dit A-stuk een hamerstuk kan zijn. De commissie reageert dat het een bespreekstuk moet zijn voor de PS vergadering van 31 januari a.s. De voorzitter vertrouwt erop dat gemaakte toezeggingen voor beantwoording nageleefd worden.

A4-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

Amendement Belang van water

Provinciale staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 31 januari 2022, ter behandeling van de voordracht Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027,

besluiten de bovengenoemde voordracht als volgt te wijzigen:

de tekst onder besluitpunt 2:
"het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 vast te stellen;"

te wijzigen in:

"het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 vast te stellen*, met inachtneming van de volgende wijzigingen:*

1. ***Op p.3 van het programma, de zin*** *"We zwemmen, varen en vissen erin, en goed water is onmisbaar voor de natuur in Noord-Holland",* ***te vervangen door*** *"We recreëren erin, en goed water is onmisbaar voor de natuur in Noord-Holland."*

Toelichting
De oorspronkelijke formulering is te specifiek. De huidige formulering is inclusief voor alle vormen van recreatie. We gaan ervan uit dat onder 'natuur' ook de miljoenen vissen en wilde dieren die van het water afhankelijk zijn worden verstaan en dat dus ook met hun belangen rekening wordt gehouden.

Ines Kostić
Partij voor de Dieren

Anna de Groot
SP

M15-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

motie
vergadering Provinciale Staten – 31 januari 2022
agendapunt 11 – Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027 (VD-04)

"Ook stortplaatsen vervuilen bodem- en oppervlaktewater"

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- er in de provincie Noord-Holland gesloten en nog in gebruik zijnde stortplaatsen zijn;
- de provincie hierover bevoegd gezag is, behalve in de gemeenten Amsterdam, Alkmaar, Haarlem en Zaanstad;
- van meerdere stortplaatsen bekend is dat zij het bodem- en oppervlaktewater in min of meerdere mate vervuilen;
- de uitstroom van water (kwel of percolaat) uit stortplaatsen ongezond is voor mensen, dieren en het milieu;
- stortplaatsen moeten voldoen aan het gestelde in de Wet Milieubeheer en de Wet Bodembescherming;
- uitgesloten moet worden dat stortplaatsen niet aan de eisen uit één van beide wetten of beide voldoen;
- niet alle Noord-Hollandse stortplaatsen zijn betrokken bij het landelijk Actieprogramma ammonium;
- dit actieprogramma slechts toeziet op de stikstofvorm (ammonium) afkomstig uit menselijke en dierlijke mest en organisch plantaardig materiaal

Overwegende dat:

- het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 slechts zeer weinig woorden aan de problematiek van vervuiling van bodem- en oppervlaktewater door stortplaatsen besteedt;
- ondanks de wetgeving in de Wet Milieubeheer en de Wet Bodembescherming stortplaatsen nog steeds een risico vormen voor zowel bodem- als oppervlaktewater;
- het opnemen van (de waterrisico's van) stortplaatsen in het Regionaal Waterprogramma zal leiden tot een bewuster en beter beheer ervan, zowel door provincie als door gemeenten;
- een en ander moet leiden tot een goede ecologische en chemische toestand op en nabij stortplaatsen

Besluit:

- bij de uitwerking van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 extra aandacht te besteden aan kansen en maatregelen die gaan leiden tot ecologisch en chemisch schoon en gezond bodem- en oppervlaktewater op en rond stortplaatsen;
- voor het einde van 2022 hierover een notitie aan PS te sturen.

en gaat over tot de orde van de dag,

SP,	PvdD,	50Plus/PvdO
Anna de Groot	Ines Kostiç	Wil van Soest

M16-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

motie
vergadering Provinciale Staten – 31 januari 2022
agendapunt 11 – Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027 (VD-04)

“Minder gewasbeschermingsmiddelen, meer kwaliteit van leven”

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- in het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 het onderwerp 'gewasbeschermingsmiddelen' negen maal wordt aangeroerd;
- het IPO de meststoffen en de resten van gewasbeschermingsmiddelen afkomstig vanuit de landbouw als grootste uitdaging noemt wanneer het gaat om het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water;
- het CBS op 14 januari 2022 bekend maakte dat in de landbouw weliswaar een daling van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aan de orde is, maar dat bij de teelt van bloemen, bloembollen, pootaardappelen, appels en peren nog steeds heel veel gewasbeschermingsmiddelen worden ingezet;
- gewasbeschermingsmiddelen leiden tot de dood van insecten, zoals bijen, en daarom tot ernstige aantasting van de biodiversiteit;
- de Gezondheidsraad op 29 juni 2020 de conclusie gerechtvaardigd vindt dat bestrijdingsmiddelen kunnen leiden tot gezondheidsproblemen, zoals de ziekte van Parkinson, ontwikkelingsproblemen en verstoringen in de hormoonhuishouding;
- het RIVM op 18 november 2021 aangegeven heeft dat epidemiologische studies een plausibel verband aantonen tussen de blootstelling aan chemische stoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen en neurodegeneratieve aandoeningen, zoals de ziekte van Parkinson;

Overwegende dat:

- een Europees en landelijk verbod op gewasbeschermingsmiddelen om de waterkwaliteit, de biodiversiteit en de gezondheid te beschermen gerechtvaardigd zou zijn;
- er om economische redenen nog geen zicht is op een verbod op gewasbeschermingsmiddelen:
- in oktober 2020 het SPRINT- project is gestart, waar in samenwerking met boeren en beleidsmakers wetenschappers op zoek gaan naar manieren om de overgang naar duurzamere gewasbescherming te ondersteunen;
- de provincie Noord-Holland vaart moet maken om duurzame gewasbescherming mogelijk te maken;

- de provincie Noord-Holland een voortrekkersrol kan spelen in de omschakeling naar duurzame en circulaire landbouw

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven:

- bij de uitwerking van het Regionaal Waterprogramma meer concrete provinciale mogelijkheden te verkennen om chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen in Noord-Holland verder aan banden te leggen;
- over die eventuele extra mogelijkheden aan PS voor de zomer van 2022 te rapporteren;
- in het IPO, bij het Rijk en in Europa te bepleiten dat op korte termijn moet worden overgegaan tot een substantiële vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen;
- op deze wijze de gezondheid, de waterkwaliteit en de biodiversiteit in Noord-Holland beter te beschermen.

en gaat over tot de orde van de dag,

SP,	PvdD,	50Plus/PvdO
Anna de Groot	Ines Kostiç	Wil van Soest

M17-2022/PS 31-01-2022
AANGEHOUDEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

Motie Extra scherp kijken naar projecten die KRW-doelen kunnen schaden

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van de voordracht Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027,

overwegende dat:

- nog geen van de 89 KRW-waterlichamen van Noord-Holland voldoet aan de KRW-doelen, ondanks dat we nu ruim 20 jaar de tijd hebben gehad en we al twee keer uitstel van EU hebben gekregen;
- er een grote urgentie is om in ieder geval de prioritaire KRW-doelen voor het oppervlakte- en grondwater in deze planperiode (*2022-2027)* wel te bereiken vanwege het grote belang van ons water en de sancties en beperkende maatregelen die de EU kan opleggen aan Nederland, indien Rijk, provincies en waterschappen nogmaals in gebreke blijven bij de realisatie van deze doelen. Zoals experts aangeven, kan het Rijk een deel van de boete gemotiveerd afwentelen op de provincies;[1]
- er daarnaast het instrument bestaat om projecten van derden te toetsen aan KRW-doelen. Die KRW-toets niet alleen een middel is om verslechtering van de waterkwaliteit tegen te gaan, maar ook een verplichting is;[2]
- dat betekent dat als er een project is dat de doelen van KRW in gevaar brengt, er geen toestemming moet worden gegeven voor zo'n project (tenzij je je beroept op een uitzonderingsmaatregel);
- te weinig actie ondernemen op het KRW-dossier en onvoldoende scherp zijn op het toepassen van de KRW-toets bij projecten, de kans op procedures ook tegen specifieke projecten die de KRW-doelen kunnen schaden verhoogt. Zulke procedures worden steeds vaker gevoerd, zie o.a. de procedures van Mobilisation for Environment als het gaat om stikstof;
- hier nog weinig aandacht voor is;

gehoord de discussie,

verzoeken GS om:

- in de verdere uitwerking van het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 en breder beleid extra scherp te kijken naar projecten die de KRW-doelen kunnen schaden;
- daar ook de waterschappen en gemeenten extra op te wijzen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostić — Partij voor de Dieren
Anna de Groot — SP

[1] Zie o.a. presentatie van mr.dr.ir. Jasper van Kempen tijdens Inspiratiesymposium "Water doet leven" (vanaf 22m28): https://youtu.be/YslmVjML7Rg?t=1346

[2] *Ibid*

M18-2022/PS 31-01-2022
AANGEHOUDEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie Voedselbossen als kansen voor water en samenleving

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027;

constaterende dat;

- nog geen van de 89 KRW-waterlichamen van Noord-Holland voldoet aan de KRW-doelen, ondanks dat we nu ruim 20 jaar de tijd hebben gehad en we al twee keer uitstel van EU hebben gekregen;
- er grote zorgen zijn over de kwaliteit van ons water, drinkwaterbedrijven de noodklok luiden, zuivering steeds meer energie kost en experts oproepen tot betere bescherming en bronmaatregelen;[1][2][3]
- een hardnekkig probleem voor het bereiken van de KRW-doelen in het Noord-Hollands oppervlaktewater de te hoge belasting met nutriënten (stikstof en fosfor) en bestrijdingsmiddelen is;
- Provinciale Staten van Noord-Holland eerder hebben uitgesproken het belangrijk te vinden dat problemen zoveel mogelijk in samenhang worden aangepakt;

overwegende dat;

- uit een onderzoek van o.a. Royal HaskoningDHV vorig jaar is gebleken voedselbossen een positieve bijdrage leveren aan de kwaliteit en kwantiteit van water en bodem;[4]
- de voedselbossen een alternatief zijn voor gangbare vormen van landbouw, bijvoorbeeld in de buurt van kwetsbare natuurgebieden;
- de omschakeling van gangbaar agrarisch landgebruik naar voedselbosbouw draagt bij aan de vermindering van de milieuproblematiek rond verdroging en vervuiling van de bodem en het grond- en oppervlaktewater, en tegelijkertijd ook de stikstofcrisis helpt bestrijden**.** Het biedt ook kansen voor natuurlijke CO2-opslag, economie en recreatie;[5]
- Stichting Voedselbosbouw veel kennis op dit gebied heeft en als doel heeft om grootschalige voedselbossen te ontwikkelen, voor lekker en gezond voedsel, vitale natuur en een aantrekkelijk landschap. Zij werkt daarin samen met bijvoorbeeld de provincie Flevoland, Staatsbosbeheer, bedrijven en wetenschappers;

[1] Inspiratiesymposium “Water doet leven” https://www.youtube.com/watch?v=YslmVjML7Rg

[2] https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/waterkwaliteit-vrijwel-overal-in-nederland-ondermaats-nieuw-stikstofachtig-debacle-dreigt~bc5fbbf3/

[3] https://www.vewin.nl/nieuws/paginas/Politiek_mist_urgentie_watertransitie__1162.aspx

[4] https://www.voedselbosbouw.org/single-post/voedselbossen-zijn-goed-nieuws-voor-bodem-en-waterhuishouding

[5] https://circleecology.org/2018/06/08/waarom-zijn-voedselbossen-interessant-voor-waterbeheerders/comment-page-1/

- zij initiatiefnemer is van de Green Deal Voedselbossen, ondertekend door verschillende provincies waaronder Flevoland, Groningen, Limburg en Noord-Brabant;[6]
- een initiatief als ARBRES realiseert en onderhoudt voedselbossen om deze winstgevend door te geven aan een voedselbosboer, waardoor financiering is gegarandeerd. Daarbij worden niet alleen kansen voor milieu benut, maar ook voor educatie en het bieden van een plek voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt;[7]
- er naar verwachting genoeg boeren en burgers zijn die openstaan om aan de slag te gaan met voedselbossen als alternatief verdienmodel, maar een duwtje in de rug nodig hebben;
- de urgentie van de waterproblemen en specifiek de KRW-doelen vraagt om concrete en versnelde actie;

gehoord de discussie,

verzoeken GS om;

- een externe partij met de nodige praktijkervaring (zoals Stichting Voedselbosbouw en ARBRES) uit te nodigen om, eventueel in samenwerking met fris kijkende beleidsmedewerkers van gemeenten en waterschappen, een globaal 'zoekgebied' in Noord-Holland voor minstens één omvangrijk mogelijk voedselbosbouwproject te selecteren;
- daarbij met relevante spelers (zoals boeren) in gesprek te gaan over het scheppen van goede randvoorwaarden voor zo'n omvangrijk voedselbosbouwproject, gericht op realisatie van meerdere beleidsdoelen op gebied van natuur, stikstof en water onder een gelijktijdige borging van het verdienvermogen van de betrokken gebiedsspelers;
- te onderzoeken of de provincie kan aansluiten bij de Green Deal Voedselbossen, in navolging van o.a. provincie Noord-Brabant, Limburg , Groningen en Flevoland;
- over deze verkenning rond de zomer aan PS te rapporteren;

en gaat over tot de orde van de dag,

Ines Kostić
Partij voor de Dieren

[6] https://greendealvoedselbossen.nl/

[7] https://www.voedselbossen.com/

M19-2022/PS 31-01-2022
AANGEHOUDEN

Motie Bescherming gezondheid, water en natuur tegen vislood

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022, ter behandeling van de voordracht Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027;

constaterende dat;

- in 2027 uiterlijk moet zijn voldaan aan de KRW-doelen en we na circa 20 jaar tijd nog niet in de buurt zijn van de doelen;
- er in het algemeen grote zorgen zijn over de kwaliteit van ons water, zuivering steeds meer energie kost en experts oproepen tot betere bescherming en bronmaatregelen;[1][2][3][4]
- er recent afspraken zijn gemaakt om het VTH-beleid met betrekking tot Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) te intensiveren. Het gaat om stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld kankerverwekkend zijn, hersenontwikkeling van kinderen aantasten, de voortplanting belemmeren of zich in de voedselketen ophopen;
- door verlies van vislood er jaarlijks naar schatting tussen 35.000 kilo en 524.000 kilo lood in het oppervlaktewater belandt.[5][6] Als we de meest conservatieve schattingen als uitgangspunt nemen, dan betekent dat jaarlijks in Noord-Holland minstens 1135 kg lood;[7][8]
- de uitstoot van lood door Tata in 2020 1061 kg bedroeg;[9]
- lood een ‘prioritaire stof’ in de zin van de KRW is en tevens een ZZS, waarvoor de wettelijke plicht geldt om deze stof uit de leefomgeving te weren ofwel te minimaliseren;
- een verbod op Europees niveau niet zeker is en in ieder geval niet voor 2027 zal worden gerealiseerd. Sportvisserij Nederland berichtte in 2007 al dat het vislood in 2015 zou worden verboden en daar is niets van terechtgekomen;[10]
- de provincie voor eigen wateren visrechten verhuurt en daarin voorwaarden kan stellen. De provincie doet dat nu ook door bijvoorbeeld verbod op elektrisch vissen en dichtzetten op te nemen. De provincie in de voorwaarden ook kan opnemen dat vislood niet gebruikt mag worden;[11]
- onder andere waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Hoogheemraadschap van Rijnland en provincie Overijssel al hebben aangegeven bij verlenging van huurovereenkomsten voor

[1] Inspiratiesymposium “Water doet leven” https://www.youtube.com/watch?v=YslmVjML7Rg
[2] https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/waterkwaliteit-vrijwel-overal-in-nederland-ondermaats-nieuw-stikstofachtig-debacle-dreigt~bc5fbbf3/
[3] https://www.vewin.nl/nieuws/paginas/Politiek_mist_urgentie_watertransitie__1162.aspx
[4] “Vissen met giftig lood? Misdadig als je weet wat het met de gezondheid van een kind doet”. https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/vissen-met-giftig-lood-misdadig-als-je-weet-wat-het-met-de-gezondheid-van-een-kind-doet~abe1597a/
[5] https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/05/22/snel-minder-lood-in-sportvisserij#:~:text=Door%20verlies%20belandt%20er%20jaarlijks,van%20lood%20ook%20directe%20gezondheidsrisico's
[6] https://www.duikdenoordzeeschoon.nl/wp-content/uploads/2016/20161204-Vislood.pdf
[7] 110.000 vissers (schatting voor NH – landelijk cijfer is 1,7 miljoen), 78100 zoet- en 31900 zoutwatervissers, verlies zoetwatervissers 0.15 % van 78100x27 gram, verlies zoutwatervissers 30 % van 31900 x 94 gram. Totaal: 1135 kg lood. Berekeningsmethode overgenomen uit CVO onderzoek, die de meest conservatieve cijfers hanteert.
[8] https://www.duikersgids.nl/actueel/715-gram-lood-17-kunstaas-en-een-bos-vislijnen-in-20-minuten?fbclid=IwAR0B61B-c_W4ODlehVeYSSpulmIEzB-3d42-xXCWNSrsY5zGC-SSZjLsUuU
[9] https://omgeving.tatasteel.nl/assets/user/Factsheets/Factsheet_Lood.pdf
[10] https://www.sportvisserijnederland.nl/actueel/nieuws/9871/eu-streeft-naar-verbod-op-lood-in-2015.html
[11] Zie o.a. Memorie van Antwoord bij Begroting 2022 Noord-Holland.

visrecht, een verbod op het vissen met lood op te willen nemen, en ook enkele gemeenten hiermee bezig zijn;

overwegende dat:

- een Green Deal Sportvisserij Loodvrij in 2018 is gelanceerd, waarmee partijen slechts streven naar het stoppen van het gebruik van lood in de sportvisserij binnen 10 jaar, met als tussendoel 30% afname in 2021;
- de problemen van vislood al sinds de jaren ’80 bekend zijn. Het CDA stelde in 1988 vragen aan minister Ed Nijpels over het probleem van vislood. Toen werd ook verwezen naar alternatieven en werd beloofd met de sector samen te werken om het probleem aan te kaarten;
- het resultaat tot nu toe is dat er een toename van lood is in plaats van afname: 10% meer in 2020, met de verwachting dat dat percentage nog groter is voor 2021;
- één van de uitgangspunten van KRW is dat er geen achteruitgang van de waterkwaliteit mag zijn en een toename van lood als ZZS daar zeker niet aan bijdraagt;
- water, natuur en gezondheid al genoeg onder druk staan en er geen zwaarwegende redenen zijn om de vervuiling door vislood nog langer toe te laten;[12]
- de provincie een belangrijke beschermer is van water, natuur en milieu en het opnemen van een verbod op vislood in eigen voorwaarden op zijn minst een zeer sterk signaal zou zijn;

gehoord de discussie,

roepen GS op:

- bij het verhuren van visrechten zo snel mogelijk als aanvullende voorwaarde een verbod op het vissen met lood op te nemen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostić	Anna de Groot	Süleyman Koyuncu	Ivo Mantel	Wil van Soest
Partij voor de Dieren	SP	DENK	JA21	50PLUS/PvdO

[12] Een kleine indruk van zichtbaar vislood, op foto gezet door o.a. duikers: https://drive.google.com/file/d/1sLXujDX6ZvjpFidGqxQCnr4_jhdyHOWa/view?usp=sharing

M20-2022/PS 31-01-2022
AANGEHOUDEN

motie
vergadering Provinciale Staten – 31 januari 2022
agendapunt 11 – Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027 (VD-04)

“Stop lood bij het hengelen”

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- er een Green Deal Sportvisserij Loodvrij bestaat, die tot doel had in 2021 het loodgebruik binnen de sportvisserij met 30% te reduceren;
- hengelsportverenigingen en Sportvisserij Nederland deze Green Deal allen van harte onderschrijven;
- zij op weinig overtuigende wijze aan hun leden adviseren geen lood meer te gebruiken tijdens het hengelen;
- er eind 2021 (ten opzichte van 2018) het loodgebruik in de sportvisserij niet met 30%, maar slechts met 17% gereduceerd werd;
- vislood nog steeds volop verkocht wordt en hengelaars heel veel vislood in bezit hebben;
- de meeste hengelaars bij het vissen de voorkeur geven aan lood boven loodvrije producten;
- het doel is om in 2027 een volledig loodvrije visserij gerealiseerd te hebben.

Overwegende dat:

- ook de Noord-Hollandse wateren vervuild zijn en vervuild worden door lood;
- lood voor vissen, mensen, andere dieren en planten een giftige stof is;
- het doel om in 2027 een volledig loodvrije visserij te hebben gehaald moet worden, maar nog liever eerder bereikt moet worden;
- er dus overtuigender manieren gevonden moeten worden om de hengelaars van hun vislood af te helpen en hen geen vislood meer aan te laten schaffen.

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven:

- hengelsportverenigingen te verzoeken een inleverpunt te realiseren voor het gratis inleveren van vislood;
- hengelsportverenigingen de opdracht te geven hun controleurs en boa's de onwenselijkheid van vislood te laten bespreken met hengelaars aan de waterkant;

- handelaars in hengelsportartikelen, zowel in winkels als webshops, een brief te sturen waarin de onwenselijkheid van handel in vislood overtuigend besproken wordt;
- als provincie Noord-Holland een overtuigende campagne op te zetten tegen het gebruik van vislood;
- zodoende het gebruik van en de handel in vislood af schaffen of tenminste radicaal te beperken.

en gaat over tot de orde van de dag,

Namens de fractie van de SP,

Anna de Groot

Besluitenlijst PS bij briefstemmen (PS 18-05-2020 t/m 8-03-2021).

(met uitzondering fysiek PS 14-09-2020 en hamerstukken)

Nr.	Onderwerp	PS-datum	Uitslag stemming	Afwezig bij stemming	Opmerkingen
VD 20-2020	Besluit vervolg project Duinpolderweg, bereikbaarheid Haarlemmermeer-Bollenstreek.	PS 25-05-2020	Unaniem aangenomen met 52 stemmen	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -hr. Baljeu, -hr. Everduim (DENK) -hr. Dekker (FvD)	
VD 22-2020	Jaarstukken 2019.	PS 29-06-2020	Voor 52 tegen 3 stemmen. Tegen: PVV	Totaal aanwezig 55 leden.	
VD 23-2020	Kaderbrief 2021.	PS 29-06-2020	Voor 39 en tegen 15 stemmen. Tegen: FvD, PVV, SP en 50PLUS/PvdO.	Totaal aanwezig 54 leden, afwezig: -hr. Everduim (DENK) vanaf dit punt.	
VD 45-2020	Concept-Regionale Energiestrategieën -RES-	PS 5-10-2020	Voor 37 en tegen 15 stemmen. Tegen: FvD, PVV, SP en 50PLUS/PvdO.	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -hr. Baljeu -hr. Dulfer (GL) -hr. Everduim (DENK)	
INI 46A-2020 46B-2020 46C-2020	Initiatiefvoorstellen tot wijziging Referendumverordening van Forum voor Democratie.	PS 5-10-2020	*46A-2020 verworpen: voor 14 en tegen 37 stemmen. Voor: FvD, PVV en SP. *46B-2020 verworpen: voor 17 en tegen 34 stemmen. Voor: FvD, PvdD, PVV en SP. *46C-2020 verworpen: voor 14 en tegen 37 stemmen. Voor: FvD, PVV en SP.	Totaal aanwezig 51 leden, afwezig: -hr. Baljeu -hr. Dulfer (GL) -hr. Everduim (DENK) -mw. Van Soest (50PLUS/ PvdO) vanaf dit punt.	
VD 44-2020 *voordracht*	Omgevingsverordening NH2020	PS 22-10-2020	Voor 36 en tegen 17 stemmen. Tegen: FvD, CDA, PvdD en PVV.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Everduim (DENK)	*(zie ook amendement A32-2020)*
VD 44-2020 *1e nota van wijz.*	De Eerste nota van wijzigingen bij voordracht/besluit 44-2020 Omgevingsverordening NH2020	PS 22-10-2020	Voor 39 en tegen 14 stemmen. Tegen: FvD, CDA en PVV.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Everduim (DENK)	

Nr.	Onderwerp	PS-datum	Uitslag stemming	Afwezig bij stemming	Opmerkingen
VD 44-2020 *2e nota van wijz.*	De Tweede nota van wijzigingen bij voordracht/besluit 44-2020 Omgevingsverordening NH2020	PS 22-10-2020	Voor 39 en tegen 14 stemmen. Tegen: FvD, CDA en PVV.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Everduim (DENK)	
VD 53-2020	Begroting 2021 en Memorie van Antwoord.	PS 9-11-2020	Voor 39 en tegen 15 stemmen. Tegen: FvD, PvdD, PVV en 50PLUS/PvdO.	Totaal aanwezig 54 leden, afwezig: -hr. Everduim (DENK	
VD 55-2020	Integraal Programma Infrastructuur (iMPI) 2021-2028.	PS 16-11-2020	Unaniem aangenomen met 54 stemmen.	Totaal aanwezig 54 leden, afwezig: -hr. Everduim (DENK)	
VD 56-2020	Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG) 2020-2023.	PS 16-11-2020	Unaniem aangenomen met 53 stemmen.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -hr. Everduim (DENK) -mw. Van Soest (50PLUS/PvdO) vanaf dit punt.	
VD 57-2020	Programma Natuurontwikkeling (PNO) 2021-2025.	PS 16-11-2020	Voor 41 en tegen 12 stemmen. Tegen: FvD, PVV en fractie Baljeu.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -hr. Everduim (DENK) -mw. Van Soest (50PLUS/PvdO)	
VD 58-2020	Zienswijze PS op de concept begrotingen 2021 voor het IPO en BIJ12.	PS 16-11-2020	Voor 46 en tegen 7 stemmen. Tegen: PVV, SP en fractie Baljeu.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -hr. Everduim (DENK) -mw. Van Soest (50PLUS/PvdO).	
VD 60-2020	Laatste begrotingswijziging 2020.	PS 14-12-2020	Voor 51 en tegen 3 stemmen. Tegen: FvD.	Totaal aanwezig 54 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV)	
VD 1-2021	Voedselvisie 2020-2030.	PS 1-2-2021	Voor 38 en tegen 15 stemmen. Tegen: JA21, CDA, FvD, PVV en fractie Baljeu.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -hr. Kohler (JA21) -mw. Van Soest (50PLUS/PvdO).	
VD 2-2021	Vaststelling Masterplan biodiversiteit.	PS 1-2-2021	Voor 39 en tegen 14 stemmen. Tegen: JA21, FvD, PvdD, PVV en fractie Baljeu.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -hr. Kohler (JA21) -mw. Van Soest (50PLUS/PvdO).	
VD 4-2021	Luchthavenbesluit Amsterdam Heliport.	PS 1-2-2021	Unaniem aangenomen met 52 stemmen.	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -hr. Kohler (JA21) -mw. Van Soest (50PLUS/PvdO) -hr. Klein (ChristenUnie) bij punt.	

Nr.	Onderwerp	PS-datum	Uitslag stemming	Afwezig bij stemming	Opmerkingen
VD 5-2021	Verordening elektronische publicaties Noord-Holland 2021.	PS 1-2-2021	Voor 45 en tegen 7 stemmen. Tegen: PvdD, SP en DENK.	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -hr. Kohler (JA21) -mw. Van Soest (50PLUS/PvdO) -mw. Jellema (PvdA) vanaf dit punt (hr. Klein CU weer aanwezig)	
VD 10-2021	Zienswijze Kadernota 2022 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.	PS 8-3-2021	Voor 48 en tegen 4 stemmen. Tegen: PvdD en 50PLUS/PvdO.	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Dessing (FvD) -hr. Kohler (JA21)	
VD 2-2021	Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer "Stof tot nadenken".	PS 8-3-2021	Unaniem aangenomen met 52 stemmen.	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Dessing (FvD) -hr. Kohler (JA21)	
VD 8-2021	Zienswijzen concept toekomstvisie 2030 Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer.	PS 8-3-2021	Voor 49 en tegen 3 stemmen. Tegen: SP.	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Dessing (FvD) -hr. Kohler (JA21)	
VD 13-2021	Vaststellen onderzoeksagenda vervolg Regionaal OV Toekomstbeeld (ROVT) Noord-Holland en Flevoland.	PS 8-3-2021	Unaniem aangenomen met 52 stemmen.	Totaal aanwezig 52 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Dessing (FvD) -hr. Kohler (JA21)	

Amendement PS bij briefstemmen met nipte uitslag van PS 18-05-2020 t/m PS 8-3-2021

(met uitzondering fysiek PS 14-09-2020 en amendementen met ruime meerderheid of ruime minderheid van stemmen)

Nr.	Onderwerp	PS-datum	Uitslag stemming	Afwezig bij stemming	Opmerkingen
A32-2020	Amendement A32-2020 door fractie CDA “Ruimte voor ruimte overgangsregeling”	PS 22-10-2020	Verworpen. Voor 26 en tegen 27 stemmen. Voor: VVD, FvD, CDA, PVV, ChristenUnie, 50PLUS/PvdO en fractie Baljeu.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Everduim (DENK)	*(bij voordracht 44-2020 Omgevingsverordening NH2020)*

Alle overige amendementen waarover briefstemming heeft plaatsgevonden, zijn aangenomen of verworpen met ruime meerderheid of minderheid van stemmen, waarbij de afwezige leden geen verschil hadden uitgemaakt in de uitslag.

Moties PS bij briefstemmen met nipte uitslag van PS 18-05-2020 t/m PS 8-3-2021

(met uitzondering fysiek PS 14-09-2020 en moties met ruime meerderheid of ruime minderheid van stemmen)

Nr.	Onderwerp	PS-datum	Uitslag stemming	Afwezig bij stemming	Opmerkingen
M96-2020	Motie M96-2020 door fracties CDA en FvD "Ontwikkeling duurzame sporthal op ijsbaanterrein Wormer mogelijk maken"	PS 22-10-2020	Verworpen. Voor 26 en tegen 27 stemmen. Voor: VVD, FvD, CDA, PVV, ChristenUnie, 50PLUS/PvdO en fractie Baljeu.	Totaal aanwezig 53 leden, afwezig: -mw. Bezaan (PVV) -hr. Everduim (DENK)	*(bij voordracht 44-2020 Omgevingsverordening NH2020)*

Alle overige moties waarover briefstemming heeft plaatsgevonden, zijn aangenomen of verworpen met ruime meerderheid of minderheid van stemmen, waarbij de afwezige leden geen verschil hadden uitgemaakt in de uitslag.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 31 januari 2022

Onderwerp: Bekrachtiging PS besluiten in het kader van de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming.

Bijlagen: Besluitenlijst PS bij briefstemmen (PS 18-05-2020 t/m 8-03-2021).

Aanleiding
Onlangs is gebleken dat de stemprocedure ten tijde van de digitale vergaderingen van provinciale staten niet steeds conform de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming (verder: Tijdelijke wet) is verlopen. In artikel 1.4 van deze wet is bepaald dat stembriefjes door *ieder* statenlid kunnen worden ingeleverd als níet tijdens de digitale Statenvergadering zelf wordt gestemd.[1]

Dit betekent dat een lid niet aanwezig hoeft te zijn geweest bij de digitale beraadslaging over het onderwerp om te mogen stemmen als het stemmen achteraf geschiedt bij stembrief. Bij de reguliere fysieke Statenvergaderingen wordt ter plekke gestemd na beraadslaging door (alleen) de daarbij aanwezige statenleden. Op advies van het Ministerie van Binnenlandse Zaken stelt het presidium voor om de desbetreffende besluiten van provinciale staten te *bekrachtigen* om geen onduidelijkheid te laten bestaan over de rechtmatigheid van deze besluiten. Het presidium wijst er daarbij op dat geheel conform het Addendum voor de online PS vergadering bij het Reglement van Orde is gehandeld[2] en dat er ook geen discussie is geweest over de gevolgde procedure en de stemuitslagen.

De Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming
De Tijdelijke wet heeft een nieuwe vorm van briefstemmen geïntroduceerd. Deze procedure vindt buiten de Statenvergadering om plaats. Voor deelname aan het briefstemmen is geen deelname vereist aan de Statenvergadering waarin is beraadslaagd over het onderwerp of waar tot briefstemming is besloten. Als er *tijdens* een (al dan niet online) vergadering wordt gestemd dienen alleen aanwezige leden mee te stemmen (artikel 1.5, eerste lid, Tijdelijke wet). Als wordt gekozen voor briefstemming na afloop van een vergadering, zoals bij provinciale staten van Noord-Holland enige tijd het geval was, is dit te vergelijken met de situatie dat eerst beraadslaging over een onderwerp plaatsvindt, waarna een week later over het onderwerp wordt

[1] In aanvulling op artikel 28, tweede lid, van de Provinciewet kunnen stembriefjes door ieder lid van provinciale staten persoonlijk, per koerier of per brief worden ingeleverd bij de griffie na afloop van een vergadering als bedoeld in artikel 1.3 van deze wet. De voorzitter bepaalt het tijdstip en zo nodig de volgorde waarop de stembriefjes uiterlijk door de griffie moeten zijn ontvangen en maakt de uitslag van de stemming zo spoedig mogelijk na dit tijdstip openbaar.

[2] Na de vergadering wordt de weergave van de stemverhoudingen op brief gesteld en wordt de vaststelling van deze stemverhoudingen aan elk van de tijdens de vergadering aanwezige leden toegezonden. Elk lid stuurt de stembrief ondertekend terug aan de Statengriffie ter bevestiging van de juiste weergave van zijn of haar wilsverklaring.

gestemd. De statenleden die niet tijdens de beraadslaging aanwezig waren, mogen in dat geval ook stemmen. Het stembriefje dient door het betreffende lid zelf ingevuld te worden.

Herstel
Omdat de Tijdelijke wet aan *ieder* statenlid de mogelijkheid biedt om een stembriefje in te leveren had ook aan ieder statenlid een stembriefje uitgedeeld moeten worden. Het Addendum is op dat onderdeel niet juist. Voorgesteld wordt om het addendum bij het reglement van orde aan te passen in lijn met de Tijdelijke wet.
Verder wordt aan provinciale staten voorgesteld om de besluiten die op de bijgevoegde besluitenlijst zijn opgenomen te *bekrachtigen* om geen onduidelijkheid te laten bestaan over de rechtmatigheid daarvan. Daarmee bevestigen provinciale staten dat zij, ondanks dat er iets mis is gegaan, achter het inhoudelijke besluit staan.
Ten slotte stelt het presidium voor om, gelet op de ervaringen en het advies van BZK, in het vervolg de besluitenlijsten van PS te laten vaststellen in de eerstvolgende vergadering, zoals ook gebruikelijk is bij veel (lagere) overheden.

Andere stemuitslag mogelijk als juiste procedure was gevolgd
Een overzicht van alle besluiten van PS met rechtsgevolg en externe werking is bijgevoegd. Voorgesteld wordt om deze besluiten te bekrachtigen met terugwerkende kracht. Zoals te zien is op het overzicht, was in twee gevallen sprake van een stemuitslag die wellicht anders had kunnen uitvallen als de juiste stemprocedure was doorlopen.

a. Amendement A32-2020 (Omgevingsverordening NH2020, PS vergadering 22 oktober 2020)
Dit amendement zag op het overgangsrecht bij het afschaffen van de ruimte voor ruimte regeling. In de voordracht stond overgangsrecht waarbij de oude PRV-regeling kon worden toegepast als de gemeente het ontwerpbesluit van het betreffende project voor 1 jan. 2021 ter inzage zou leggen en voor 1 jan. 2022 zou vaststellen. Het (vooralsnog verworpen) CDA amendement zou beide data een jaar hebben opgeschoven. Deze discussie is gezien het tijdverloop inmiddels achterhaald.

b. Motie 96-2020 (Omgevingsverordening NH202, PS vergadering 22 oktober 2020)
Deze motie die ziet op de ontwikkeling van een duurzame sporthal op ijsbaanterrein Wormer is nipt verworpen. Als de gemeente van Wormer met een plan komt zullen gedeputeerde staten geen besluit nemen hieromtrent zonder provinciale staten daarbij te betrekken.

Alle overige moties en amendementen waarover briefstemming heeft plaatsgevonden, zijn aangenomen of verworpen met ruime meerderheid of minderheid van stemmen, waarbij de stemmen van de afwezige leden geen verschil hadden uitgemaakt in de uitslag.

Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgaande ontwerpbesluiten.

Het presidium,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

dhr. M. Admiraal, griffier

Ontwerpbesluit

Nr. 10-2022

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van het presidium van 31 januari 2022

gelet op de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming,

besluiten:

1. Het Addendum voor de online PS-vergadering bij het Reglement van Orde voor PS van Noord-Holland wordt als volgt gewijzigd:

   Artikel 17, onderdeel C, komt te luiden:

   C. Als stemming via briefstemmen geschiedt wordt na de vergadering een stembrief aan alle leden toegezonden. De stembrieven worden alleen door de leden zelf ingevuld en ondertekend.

2. Bijgevoegde besluitenlijst vast te stellen waarmee de daarin genoemde besluiten worden bekrachtigd met terugwerkende kracht tot en met de datum waarop de stemming over het desbetreffende besluit heeft plaatsgevonden. Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na vaststelling.

3. De besluitenlijsten van Provinciale Staten die nu standaard ter kennisgeving worden aangeboden eveneens te laten vaststellen in de eerstvolgende Statenvergadering als vast agendapunt.

Haarlem, 31 januari 2022

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

wnd. statengriffier,

Mondelinge vragen Vragenuur PS 31 januari 2022
Fractie PvdD

Mondelinge vragen van het Statenlid Fabian Zoon (Partij voor de Dieren) over gebruik stikstofruimte die er niet is

Rond het jaar 2000 stopt het bedrijf Brokking in Wormerveer en wordt het overgenomen door een vastgoed ondernemer. In de jaren daarna wonen er zelfs nog tientallen mensen in het pand, maar uiteindelijk treedt het verval in en storten delen van het gebouw in.

Dit is de situatie waaruit gewerkt wordt aan herbestemming. De wethouder noemt het "lege panden en braakliggende terreinen nieuw leven inblazen".

Dan wordt aan de provincie gevraagd om mee te denken over de benodigde Stikstofruimte. Want op zo'n 200 meter ligt een zwaar stikstofgevoelig en -overbelast natuurgebied, met trilvenen en veenmosrietland.

Gedeputeerde Staten komen met, zoals NRC[1] het beschrijft, geitenpaadjes. Want voor de benodigde stikstofruimte wordt gezocht in de milieuvergunninghistorie van de gemeente Zaanstad.

Daarover heb ik de volgende vragen:

1. Klopt het dat stikstofruimte gevonden is voor de bouw van de woningen in de slapende Hinderwetvergunning uit 1976[2]?

2. Klopt het dat bij intern salderen geen sprake mag zijn van een slapende vergunning[3], maar dat hier wel gebruik van gemaakt wordt?

3. Bent u bereid om de betreffende Wnb-vergunning níet te verlenen?

4. Zijn de provinciale stikstofregels te complex geworden in de uitvoering?

5. Kan er een overzicht gegeven worden van toestemmingen van GS voor activiteiten die gebruik maken van intern salderen? En kan daarbij worden aangegeven waar de stikstofruimte is gevonden?

---

[1] https://www.nrc.nl/nieuws/2022/01/27/wat-je-allemaal-kunt-doen-met-stikstofrechten-van-bedrijven-die-zijn-gestopt-a4083548

[2] https://repository.officiele-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2021-70314/1/bijlage/exb-2021-70314.pdf

[3] https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2021/03/Handreiking-intern-extern-salderen-en-verleasen-BIJ12-4-maart-2021.pdf pagina 12

Mondelinge vragen voor Vragenuur PS 31 januari 2022
Fractie D66

Vragenuur Gedeputeerde Stigter
Provinciale Staten 31 Januari 2022
25.01.2022

Bescherm groene stroomopwekking van burgers

Inleiding

Noord-Holland is hard op weg om te verduurzamen. Dit is noodzakelijk, gelet op de klimaatopgave die de samenleving te wachten staat. Daarnaast hebben veel burgers te maken met hoge energierekeningen. Zonnepanelen bieden een belangrijke win-win situatie: burgers kunnen een bijdrage leveren aan de groene stroomopwekking en hun eigen energierekening drukken. Niet onbelangrijk bij de huidige hoge gasprijzen. Daarbij kunnen zij rekenen op de overheid, die door middel van een salderingsregeling voor zonnepanelen veel burgers heeft geholpen om zonnepanelen aan te schaffen. Inmiddels heeft al bijna 20% van de Nederlandse huishoudens zonnepanelen op de daken, wat leidt tot een significante bijdrage in de groene stroomopwekking van burgers. Tussen 2020 en 2021 groeide het aantal huizen met zonnepanelen met 50%[1].

Echter, op verschillende plekken in Nederland staat het huidige stroomnet door de sterk verhoogde vraag naar elektriciteit onder druk. Door te hoge spanning, vallen zonnepanelen op zonnige dagen uit. Dit leidt tot gemiste kansen: zowel voor de portemonnee van de burger als de klimaatopgave. Stroomnetbeheerder Liander heeft bij NOS aangegeven dat de druk op het elektriciteitsnet lastig bij te houden is voor netbeheerders[2]. Door de beperkte capaciteit stelt het bedrijf dat het graag een snellere afbouw voor de gunstige regeling voor zonnepanelen ziet. Liander heeft eerder al aangegeven dat het een oplossing ziet in de thuisbatterij, terwijl blijkt dat dit economisch noch duurzaam een goed alternatief biedt voor burgers met zonnepanelen[3].

Volgens onze fractie wekt Liander hiermee de indruk dat burgers niet meer kunnen rekenen op de steun van de overheid in de opwekking van groene energie. Onze fractie bereiken geluiden vanuit de samenleving dat door deze opmerkingen van Liander, inwoners aan het twijfelen worden gebracht om zonnepanelen aan te schaffen. Wij zijn dan ook van mening dat de opmerking over het sneller afbouwen van de salderingsregeling het vertrouwen van de burger in de overheid als betrouwbare partner in de energietransitie schaadt.

Omtrent de opmerkingen van Liander en de rol van de provincie als aandeelhouder van Alliander stel ik daarom namens de fractie van D66 Noord-Holland de volgende vragen:

---

[1] Zie hiervoor: Solar Magazine 2021, ‘ 1,5 miljoen Nederlandse huishoudens hebben zonnepanelen’. https://solarmagazine.nl/nieuws-zonne-energie/i25162/1-5-miljoen-nederlandse-huishoudens-hebben-zonnepanelen.

[2] Zie hiervoor: NOS, 17 januari 2022, ‘Netbeheerder: Stroomnet te vol, stop met gunstige regeling zonnepanelen’. https://nos.nl/artikel/2413476-netbeheerder-stroomnet-te-vol-stop-met-gunstige-regeling-zonnepanelen.

[3] Zie hiertoe: Wat is Duurzaam?, 13 December 2021 ‘Geniet u ook met volle teugen van zonnepanelen die uitvallen’. https://www.wattisduurzaam.nl/36646/energie-opwekken/zonne-energie/geniet-u-ook-met-volle-teugen-van-zonnepanelen-die-uitvallen/.

Vragen

1. Deelt de Gedeputeerde het standpunt dat de provincie een betrouwbare partner moet blijken voor burgers die bij willen dragen aan de klimaattransitie en hoe beoordeelt de Gedeputeerde de uitspraken van Liander in dit licht?

2. Hoe ziet de Gedeputeerde de positie van de provincie als aandeelhouder van Alliander inzake de opmerkingen van Liander omtrent het nog sneller afbouwen van de salderingsregeling?
3. Ziet de Gedeputeerde mogelijkheden om in gesprek te gaan met netbeheerders, om op die manier een betere afstemming in de communicatie over de energietransitie te bewerkstelligen?
4. Vindt de Gedeputeerde net als D66 dat oplossingen voor het netcongestieprobleem gezocht moeten worden in zaken die niet het draagvlak kunnen ondermijnen en daarmee de snelheid van de energietransitie kunnen vertragen?

.

M1-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Noord-Holland

Forum voor Democratie

Motie vreemd “Samenleving open zonder beperkingen”

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 31 januari 2022,

Constaterende dat:

- Het kabinet Rutte IV op 25 januari jl. nieuwe coronamaatregelen heeft aangekondigd;
- Deze nieuwe maatregelen als versoepelingen zijn gepresenteerd voor o.a. cafés, bioscopen en theaters.

Overwegende dat:

- Er in principe geen sprake is van versoepelingen, aangezien aan veel voorwaarden moet worden voldaan, waaronder de discriminerende en niet werkbare coronapas;
- De coronapas aantoonbaar geen nut heeft in het tegengaan van het aantal besmettingen;
- De Noord-Hollandse economie en samenleving daardoor op de handrem blijven staan, wat onverkoopbaar is gezien het dalende aantal opnames in de ziekenhuizen en het zeer milde karakter van omicron;
- In veel andere landen coronamaatregelen nog verder zijn afgeschaald of zelfs geschrapt.

Roept het College op om:

Zich kritisch uit te spreken richting het Rijk inzake de nieuwe coronamaatregelen en tevens het Rijk op te roepen deze maatregelen zo snel mogelijk te schrappen en de samenleving weer te openen zonder beperkingen.

En gaan over tot de orde van de dag.

M. Deen **PVV N-H**	**I. Bezaan** **PVV N-H**	**J.J.A.M. van Hooff** **PVV N-H**
J. Dessing **FvD**	**J. Vastenhouw** **FvD**	**R.J. Dekker** **FvD**

M2-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Motie Vreemd ‘Milieuverontreiniging onderscheiden van duurzaamheidsdoelen TATA Steel’

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 31 januari 2022 ter bespreking van het ‘RIVM-rapport TATA Steel’

Constaterende dat:

- Het onlangs uitgebrachte RIVM-rapport de herkomst van neergedaald stof en fijnstof in de lucht weergeeft;
- Uit de samenstelling van het fijnstof duidelijk is geworden dat het terrein van Tata Steel de grootste bron is in de IJmond;
- De Europese Commissie de BREF milieu-eisen heeft vastgesteld, welke de activiteit reguleren van industriële emissies.

Overwegende dat:

- Inwoners van de IJmond bezorgd zijn over de stoffen die ze inademen en die ze in hun omgeving waarnemen;
- Het onderdeel ‘uitstoot van stoffen’ in de milieujaarverslagen en de Emissieregistratie gekoppeld lijkt zijn aan de uitstoot van CO2;
- Milieu-eisen een ander doel nastreven dan duurzaamheids-eisen.

Van mening zijnde dat:

- Milieuverontreiniging nadrukkelijk onderscheiden dient te worden van duurzame klimaatdoelen;
- Ernstige milieuverontreiniging te allen tijde voorkomen dient te worden.

Verzoekt Gedeputeerde Staten om nadrukkelijk onderscheid te maken tussen milieuverontreiniging enerzijds en duurzaamheidsdoelen anderzijds, en actie te ondernemen tegen ernstige milieuverontreiniging afkomstig van TATA-Steel,

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

Ralf Dekker
Forum voor Democratie

M3-2022/PS 31-01-2022
VERWORPEN

Motie Regels fractievergoeding – onredelijke benadeling statenleden B

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 31 januari 2022,

overwegende dat:

- De provinciale regels een onredelijke benadeling (eigenlijk: dubbele straf) mogelijk maken voor statenleden die onvrijwillig uit de fractie worden gezet: zij verliezen enerzijds hun positie in de fractie, anderzijds een deel van het vermogen hun geluid te laten doorklinken omdat zij volgens de vigerende regels vallen in de categorie van een ‘afgesplitste fractie’ en daarom verminderde spreektijd en verminderde financiële ondersteuning krijgen;
- Statenleden B slechts 13,8% van de fractievergoeding ontvangen, oftewel een vermindering van 86,2% ten opzichte van een statenlid A als eenmansfractie;
- Er daarmee statenleden A en statenleden B ontstaan – statenleden A die hun functie volwaardig mogen uitoefenen en statenleden B die daarin (ernstig) beperkt worden;
- Dit effect niet past bij het doel van de vigerende regels voor fractievergoeding;
- Fractievergoeding juist voor statenleden B die er (ongewild) alleen voorstaan, onmisbaar is om kwaliteit te kunnen blijven leveren;
- Het de mede-statenleden zijn die deze regels handhaven of wijzigen, zij staan zelf aan het roer voor de vraag of zij hun mede-statenleden B de mond snoeren of niet;

besluiten:

- Nog voor de zomer de regels voor fractievergoeding te wijzigen zodat geen onredelijke benadeling meer plaatsvindt voor statenleden B;

en gaan over tot de orde van de dag.

Grethe van Geffen

Liberaal Noord-Holland